This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

C 608,263

PROPERTY OF
The University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

Digitized by Google

1953

Digitized by Google

Az 1878. évi október 17-ére hirdetett

ORSZÁGGYÜLÉS

NYOMTATVÁNYAI.

KÉPVISELŐHÁZ. – NAPLÓ. XVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

306

6996

AZ 1878. ÉVI OKTÓBER 17-ÉRE HIRDETETT

ORSZÁGGYÜLÉS

KÉPVISELŐHÁZÁNAK NAPLÓJA.

TIZENHETEDIK KÖTET.

FENYVESSY ADOLF ÉS KÓNYI MANÓ GYORSIRÓ-FŐNÖKÖK KÖZREMŰKÖDÉSE MELLETT

SZERKESZTI

P. SZATHMÁRY KÁROLY.

HITELES KIADÁS.

BUDAPEST, 1881.

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

(Hold-utcza 7. szám.

Digitized by Google

J
335
.K3
1878-81
v.17

ÁTENGEDETT
PÉLDÁNY
Budapesti Műszaki Egyetem
Központi Könyvtár
Eladás, Csere, Ajándékozás

Digitized by Google

TARTALOM.

Lap

341. országos ülés. 1881. évi január hó 29-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Pauler Tivadar igazságügyér törvényjavaslatot nyujt be a Belgiummal és Németalfölddel kötött szerződésről, a bünösök kiadása iránt. Az inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A czukor-, kávé- és sörfogyasztási adóról szóló törvényjavaslat általános tárgyalásának befejezése, ugyanennek részletes tárgyalása és elfogadása. A mütárgyak fenntartásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása 3

342. országos ülés. 1881. évi január hó 31-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. Gr. Szapáry Gyula pénzügyér törvényjavaslatai: az 1880. évi közösügyi költségek pótfedezéséről, a váltópénz szaporitásáról, a 20 és 10 francos aranypénz aranytartalmára nézve megengedett eltérés megszoritásáról, a zágrábi földrengés alkalmából adandó kölcsönről, az 1880: XXIV. törvényczikk módositásáról, a játékkártya bélyegilletékéről, a pénzügyi közigazgatási bíróságról. B. Kemény Gábor kereskedelmi minister törvényjavaslatai: a kézi-zálogügyletről és árúforgalmi statistikáról. Darday Sándor, mint pénzügyi előadó a bélyeg és illetékekről szóló törvényjavaslatnak csak négy §-át kéri a jogügyi bizottsághoz áttétetni. Madarász József interpellátiójának bejelentése. A kérvények 43. és 44. sorjegyzékének tárgyalása. A czukor-, kávé- és sörfogyasztási törvényjavaslat harmadszori felolvasása. Madarász József interpellátiója a horvát-szlavon ministerhez 22

343. országos ülés. 1881. évi február hó 1-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről és a mult havi elnöki előterjesztésről. A kérvények 45. sorjegyzékének bemutatása. A csődtörvényjavaslat függőben hagyott §§-ainak tárgyalása. Szalay Imre, Mocsáry Géza és Hermann Ottó mentelmi ügye 40

344. országos ülés. 1881. évi február hó 4-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről, Fabriczius haláláról. Az igazságügyi bizottság jelentése, a kényszeregyezség kiterjesztéséről a közönséges csődre. A pénzügyi bizottság jelentése, az 1880. évi közös költségek póthiteléről. A holnapi ülés napirendjének megállapitása 60

345. országos ülés. 1881. évi február hó 5-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés Verhovay Gyula kikéréséről, Matlekovics Sándor választásáról. Karolina Anguszta császárné gyászünnepélyéről. Tisza Kálmán ministerelnök törvényjavaslatot nyujt be a gyógyithatlan elmebetegek ápoldájáról. Szalay Imre a vadászati adó leszállitásáról szóló törvényjavaslatot sürgeti. A inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása; Irányi inditványa. A csődtörvényjavaslatnak, a kényszeregyezség alapján átdolgozott szövege tárgyaltatik és elfogadtatik. A kérvények 45 sorjegyzékének tárgyalása. B. Kemény Gábor keresk. minister válasza b. Orbán Balázs és Chorin Ferencz interpellátiójára Tisza Kálmán ministerelnök válasza Füzesséry Géza b. Orbán Balázs és Csatár Zsigmond interpellátiójára. Napirend megállapitása 62

346. országos ülés. 1881. évi február hó 8-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről és a Fabriczius Károly halála folytán megürült képviselő-állomás betöltésére vonatkozó intézkedésről. A kérvények 46. sorjegyzékének bemutatása. Az áll. igazoló bizottság jelentése, Matlekovics Sándor igazolásáról. Főrendi izenet. Vécsey Tamás inditványa a temesvári kérvény tárgyában. A zágrábi földrengési kölcsön tárgyalása és elfogadása. A 20 és 10 francos aranypénz finomsági tartalmára megengedett eltérés megszoritásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. Az 1880. évi közös pótköltség tárgyalása és elfogadása 77

347. országos ülés. 1881. évi február hó 9-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. A gazdasági bizottság jelentése, a képviselőház február havi költségvetéséről. A képviselőház számvizsgáló bizottságának jelentése a háznak az 1880. julius—deczemberi számadásairól. A pénzügyi bizottság jelentése, az illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tárgyában. A közgazdasági bizottság jelentése, a Spanyolországgal kötött kereskedelmi és hajózási szerződés tárgyában. Irányi Dániel inditványának tárgyalása. A zágrábi segély-kölcsönről szóló javaslat harmadszori olvasása. A réz-váltópénz szaporitásáról szóló törvényjavaslat végső felolvasása. Az 1880-iki közös pótkölcsönről szóló javaslat harmadik felolvasása 88

348. országos ülés. 1881. évi február hó 12-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés Balogh Géza megválasztásáról és a beérkezett kérvényekről. A közgazdasagi bizottság jelentése, az árúforgalmi statisztikát tárgyazó törvényjavaslatról. Az inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A gazdasági bizottság jelentése, a ház február havi költségvetéséről s a január havi kimutatásról. A számvizsgáló

Digitized by Google

Lap

bizottság jelentése, az 1880. év első feléről szóló pénztári számadás megvizsgálásáról. A Spanyolországgal kötendő szerződés tárgyalása. A kérvények 46. sorrendjének tárgyalása. Tisza Kálmán ministerelnök benyujtja a kormány jelentését, Deák Ferencz siremléke tárgyában; ugyanő felel Kovách László és Szederkényi Nándor interpellátióikra. Mocsáry Lajos interpellatiója a pest-zimonyi vasut tárgyában 93

349. országos ülés. 1881. évi február hó 15-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. Főrendi üzenet. Tisza Kálmán ministerelnök bemutatja a zenicza-szerajevói vasutról; a csendőrségi legénység állományáról; a közbiztonsági szolgálat szervezéséről s a czukor-, kávé- és sörfogyasztási adóról szóló szentesitett törvényczikkelyeket. Az igazoló bizottság jelentése, Balogh Géza igazolásáról. Az igazságügyi bizottság jelentése, a Holland és Belgiummal kötött nemzetközi szerződésről. A közgazdasági bizottság jelentése, a kézi zálogkölcsönüzletről szóló törvényjavaslatról. Trefort Ágoston vallás- és közoktatási minister törvényjavaslata, az orvosi egyetem folytatólagos kiépitéséről. A Spanyolországgal kötendő szerződés harmadik felolvasása. A készpénzben leróvandó illetékekről szóló törvényjavaslat tárgyalása 104

350. országos ülés. 1881. évi február hó 16-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A kérvényi bizottság jelentése a kérvények 47. sorrendjéről. Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister törvényjavaslatokat nyujt be az 1881. évi államköltségvetési hiány fedezéséről s az 1880: VIII. t. cz. 1. §-a módositásáról. A magyar-horvát-szlavon országos bizottság jelentésének beterjesztése. Főrendi izenet. Az inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A készpénzben lerovandó illetékekről szóló törvényjavaslat tárgyalásának folytatása és befejezése. A kormány által benyujtott, Deák emlékéről szóló jelentés tárgyalása. Ordódy Pál közlekedési minister válasza, Madarász József interpellátiójára. Helfy Ignácz interpellátiója. Vargics Imre interpellátiója a pénzügyministerhez; Novák Gusztávé a belügyministerhez 124

351. országos ülés. 1881. évi február hó 17-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A jogügyi bizottság jelentése, a bélyeg- és illeték-törvényjavaslat tárgyában. A pénzügyi bizottság jelentésének tárgyalása a gyógyithatatlan elmebetegek apoldájára vonatkozó törvényjavaslatról s annak elfogadása. A közforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat tárgyalása 142

352. országos ülés. 1881. évi február hó 18-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A jogügyi bizottság jelentése az értékpapirok birói megsemmisitéséről stb. szóló törvényjavaslatról. A gyógyithatlan elmebetegek ápolásáról szóló törvényjavaslat harmadik felolvasása; az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat harmadik felolvasása. A játékkártyák bélyegilletékéről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. A Belgiummal kötendő szerződés tárgyalása. A ház tagjai megszámlálása 153

353. országos ülés. 1881. évi február hó 19-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A pénzügyi bizottság jelentése, az 1881-ik évi államköltségvetési hiány fedezéséről és az 1880: VIII. t. cz. 1. §. módositásáról szóló törvényjavaslatokról. A jogügyi bizottság jelentése, a főrendiház által a csődtörvényjavaslaton tett módositásokról. Az inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A játékkártyák illetékéről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása. A Belgiummal kötött szerződés tárgyalása és elfogadása. A Németalfölddel kötött szerződés tárgyalása és elfogadása. A kérvények 47. sorjegyzékének tárgyalása. Gróf Szapáry Gyula pénzügyér felelete Vargics Imre interpellátiójára. Sárközy Aurél interpellátiója 169

354. országos ülés. 1881. évi február hó 22-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről és Ugron Gábor mentelmi joga fölfüggesztéséről szóló birói fölterjesztésről. Ordódy Pál közlekedési minister törvényjavaslatot nyujt be az 1880: XXXVIII. t. cz. módositásáról. A kérvényi bizottság jelentése, a kérvények 48-ik sorrendjéről. A Belgiummal és Hollandiával kötött szerződés harmadszori felolvasása. A kézi zálogügyletről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. A pénzügyi bizottság jelentése, a közvetlenül lerovandó illetékekről szóló törvényjavaslat nehány §§-ról. A jogügyi bizottság jelentése, ugyane tárgyban 178

355. országos ülés. 1881. évi február hó 23-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. Tisza Kálmán ministerelnök benyujtja a Belgiummal kötött szegényjogi szentesitett szerződést kihirdetés végett. Az inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A főrendiház által a csődtörvényre tett módositások tárgyalása. A bélyeg- és illetékekre vonatkozó némely módositásokról szóló törvényjavaslat tárgyalása 195

356. országos ülés. 1881. évi február hó 24-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. A bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvényjavaslat folytatólagos tárgyalása 217

357. országos ülés. 1881. évi február hó 25-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökétől átküldött s több szentesitett törvényczikk elhelyezéséről szóló nyugtáról, valamint gróf Vojkffy Jánosnak képviselőségéről való leköszönéséről. A főrendiház módositványainak tárgyalása a játékkártyák bélyegtörvényjavaslatát illetőleg. A Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közti jogkérdések rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. Az értékpapirok elévüléséről és birói megsemmisitéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása 235

358. országos ülés. 1881. évi február hó 26-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A közigazgatási bizottság jelentése a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyában. Az inditvány- és interpellátiós-könyv fölolvasása. A Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közötti újabb közjogi megállapodást tárgyazó és a forgalmi értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslatok végleges megszavazása. Az 1881. évi állami költségvetés hiánya fedezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. Az 1880. évi VIII. törvényczikk 1. §-ának módositásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. A kérvények

Digitized by Google

Lap

48. sorjegyzékének tárgyalása. Trefort Ágost vallás- és közoktatási minister válasza, Szabovljevics Mihály interpellátiójára. Gróf Szapáry Gyula pénzügyér válasza, Turgonyi Lajos interpellátiójára . 250

359. országos ülés. 1881. évi február hó 27-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés I. Ferencz császár és király gyász isteni tiszteletéről. Az 1881. évi államköltségvetési hiány fedezéséről s az 1880. évi VIII. törvényczikk 1. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslatok végleges megszavazása. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítése. A napirend megállapitása 262

360. országos ülés. 1881. évi márczius 3-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökétől vett üzenetről a közelebb szentesitett törvények elhelyezését illetőleg s az időközben beérkezett kérvényekről s Fekete Lajos képviselővé választásáról; végre az elnöki havi kimutatásról. Tisza Kálmán ministerelnök bemutatja az ő Felsége által közelebbről szentesitett törvényeket, melyek kihirdettetnek s a főrendiházhoz átküldetnek. A zárszámadási bizottság jelentése, az 1879-iki állami zárszámadásokról. A pénzügyi bizottság jelentése, a fővárosi rendőrségről és a honvédelmi minister 1881-ik évi állami póthiteléről; ugyancsak ennek jelentése, a bélyeg- és illetéktörvény módositását tárgyazó törvényjavaslat ideutasitott §§-airól; végre ugyane bizottság jelentése, a közlekedési tárcza 1880-ik évi póthiteléről. Az interpellátiós-könyv fölolvasása. A bélyeg- és illetéktörvény elhalasztott szakaszainak tárgyalása a pénzügyi és jogügyi bizottságok új szövegezése szerint. Bedekovics Kálmán horvát minister válasza Madarász József interpellátiójára. Istóczy Győző interpellátiója a belügyministerhez 263

361. országos ülés. 1881. évi márczius hó 4-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Főrendi üzenet az ott végig tárgyalt javaslatokról; a mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítése 277

362. országos ülés. 1881. évi márczius 6-án. Jegyzőkönyv-hitelesítés. A kérvényi bizottság jelentése, a kérvények 49-ik sorjegyzékéről. Szende Béla honv. minister a ministerelnök helyett benyujtja az ő Felsége által szentesitett törvényeket 278

363. országos ülés. 1881. évi márczius 9-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökének a szentesitett törvények elhelyezéséről szóló átiratáról, a horvát-szlavon országgyülés köszönő átiratáról és a beérkezett kérvényekről. Trefort Ágost vallás- és közoktatási minister törvényjavaslata a görög-keleti egyházi javak kérdésében. Az indítvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A közvetlenül lerovandó illetékekről szóló törvényjavaslat harmadik felolvasása. A fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyalása. Az igazságügyi bizottság jelentése, a törvénykezési rendtartásról. Majoros István interpellátiója 279

364. országos ülés. 1881. évi február hó 10-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökének átiratáról a közelebbről szentesitett két törvényczikk elhelyezése tárgyában. A budapesti fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása 299

365. országos ülés. 1881. évi márczius hó 11-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. A pénzügyi bizottság jelentése, a budapesti egyetemi új épitkezés ügyében. A budapesti fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és általánosságban elfogadása 322

366. országos ülés. 1881. évi márczius hó 12-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. Az indítvány- és interpellátiós-könyv fölolvasása. A fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása. A kérvények 49-ik sorjegyzékének tárgyalása. Csatár Zsigmond és Thaly Kálmán interpellátiója 347

367. országos ülés. 1881. évi márczius hó 14-én. Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről, Dániel Márton megválasztásáról és Ribári József ministeri tanácsos képviseletéről a rendőrségi törvény tárgyalásánál. A közlekedési minister sürgeti a gácsországi vasutról szóló XXXVIII. és XL. törvényczikkeknek módositására vonatkozó javaslatok tárgyalását a pénzügyi bizottságban. A mentelmi bizottság jelentése Verhovay Gyula és Ugron Gábor ügyében. A kérvényi bizottság a kérvények 50. sorjegyzékét mutatja be. Irányi Dániel interpellátiója az árviz-ügyben. A budapesti rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása 371

Digitized by Google

Digitized by Google

Az 1878—81. évi

ORSZÁGGYÜLÉS KÉPVISELŐHÁZÁNAK

NAPLÓJA.

XVII. KÖTET.

Digitized by Google

Digitized by Google

341. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. január hó 29-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesités. Pauler Tivadar igazságügyér törvényjavaslatot nyujt be a Belgiummal és Németalfölddel kötött szerződésről, a bünösök kiadása iránt. Az inditvány és interpellatiókönyv felolvasása. A czukor-, kávé- és sörfogyasztási adóról szóló törvényjavaslat általános tárgyalásának befejezése, ugyanennek részletes tárgyalása és elfogadása. A műtárgyak fenntartásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovics Kálmán, br. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Horváth Gyula jegyző ur fogja vezetni; a javaslat mellett szólni kivánók neveit Antal Gyula, az az ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak jegyzik.

Méltóztassék meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét,

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a f. hó 28-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyvre észrevétel nem tétetvén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Az elnökségnek semmi előterjesztése nincsen.

Pauler Tivadar igazságügyminister: T. képviselőház! Van szerencsém bemutatni a Németalfölddel és Belgiummal kötött, a bűnösök kiadására vonatkozó törvényjavaslatokat; kérem a t. házat, méltóztassék mindkét törvényjavaslatot kinyomatni, a ház t. tagjai között kiosztatni és előleges tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz kiadni.

Madarász József: Azt gondoltuk, hogy a polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslatot adja be. (*Derültség.*)

Elnök: T. ház! A Németalfölddel és Belgiummal kötött, a bűnösök kiadására vonatkozó szerződések tárgyában benyujtott törvényjavaslatok és indokolásai ki fognak nyomatni, a ház t. tagjai közt kiosztani és előzetes tárgyalás végett az igazságügyi bizottságnak kiadatni.

Következik az indítvány- és interpellátiókönyvek felolvasása. (*Halljuk.*)

Antal Gyula jegyző: T. ház! Van szerencsém jelenteni, hogy az indítvány és interpellatiós-könyvekben újabb bejegyzés nem foglaltatik.

Elnök: Következik a napirend, t. i. a czukor-, kávé- és sör megadóztatására vonatkozó törvényjavaslat általános tárgyalásának folytatása. (*Halljuk!*)

Helfy Ignácz: T. képviselőház! Kötelességemnek tartom mindenekelőtt köszönetet mondani a t. háznak és a t. ministerelnök urnak, hogy szivesek voltak tegnapi kérésemnek engedni, hogy beszédemet a mai napon mondhassam fel. Óhajtanám a t. háznak ezen udvariasságot azzal viszonozni, hogy beszédemet igen rövidre szabjam. Rajta is leszek. De méltóztassék tekintetbevenni, hogy több oldalról, nevezetesen két oldalról, t. i. Jókai Mór t. képviselő ur és a ministerelnök ur részéről oly kiméletlen, oly éles és némely részben, mint lesz alkalmam bebizonyítani, oly illoyalis támadást intézett azon párt ellen, melynek álláspontját e törvényjavaslattal szemben kifejteni hivatva voltam, miszerint nem tel-

Digitized by Google

jesíteném kötelességemet, nem felelnék meg a reám ruházott bizalomnak, ha teljes erőmből nem igyekezném e támadást visszaverni. (*Helyeslés szélsőbalon.*)

Mielőtt azonban azt tenném, néhány lehetőleg rövid megjegyzést fogok tenni azokra nézve, mik a hosszú vita folyamán a szőnyegen levő törvényjavaslatra nézve felmerültek.

Mindenek előtt tartozom reflectálni a t. előadó urnak tegnapi, beismerem, sok tekintetben jeles beszédére. (*Halljuk!*) A t. előadó ur mindjárt a kezdetben, nekem és egyuttal másoknak válaszolva, kiemelte, hogy milyen óriási tévedésben vagyunk ezen törvényjavaslat megitélésénél. Mert azt állítják folytonosan, hogy ez a megterheltetés igazságtalan, mert hisz már megvannak adóztatva azon czikkek, a melyekről itt szó van, de — ugymond — elfelejtjük, hogy az az adó, a mely eddig terheli ezen czikkeket, az nem fogyasztási adó, hanem termelési. No már bocsánatot kérek t. előadó ur, elhiheti, hogy az én t. barátaim, a kik ehhez a törvényjavaslathoz hozzá szóltak és én is, tudjuk ezen theoriát, de elhiheti, hogy súlyt soha nem fektettünk arra. Ezek theoreticus distinctiók, de a gyakorlatban nem érnek semmit és csak alkalmat nyujtanak a kormánynak arra, hogy a népet a legkülönbözőbb czímeken kipréselje. Minden élelemzési czikknek bármely néven nevezendő megadóztatása, az fogyasztási adó, melyet végeredményben a fogyasztó fizet. (*Helyeslés a szélsőbalon.*) A termelő előlegezője ezen összegnek. Első sorban ő előlegezi az adót, másodsorban a kereskedő, de végelemzésben a fogyasztó az, a ki megfizeti. Ha önök megdrágítják az élelmi czikket a termelő számára, ő kénytelen azt drágábban árulni a kereskedőnek, a kereskedő kénytelen drágábban adni a fogyasztónak.

S ezzel egyuttal megfeleltem arra, a mit több oldalról hangoztattak az áthárítás theoriájáról.

A vita első napjain e házban, Irland módjára, valóságos agrar-liga keletkezett volt. Tagjai voltak nevezetesen Rakovszky István, György Endre, Jókai Mór, Szontágh Pál képviselő urak és a kik azon kérdést intézték hozzánk, hogy ugyan hát, ha adóra okvetlenül szükség van, kire akarjátok azt hárítani?

A szegény földmívesre? A kereskedelmi, osztályt meg akarjátok kimélni a már ugyis agyonsujtott földmíves osztály rovására?

Engedelmet kérek, ez óriási tévedés, hacsak ámítás nem akar lenni. Mert azok az urak sokkal jártasabbak a nemzetgazdaságtanban, semhogy ne tudnák, hogy végeredményben ez az adó épen a földmívest fogja leginkább sujtani, minthogy ő képezi a lakosság legnagyobb részét.

Azt mondja a t. ministerelnök ur, hogy vagy áll az, a mit Wahrmann képviselő ur mondott, vagy az, a mit b. Sennyey mondott. Vagy áthárítja a kereskedő ezen terhet a fogyasztóra és akkor nincs okunk panaszkodni a kereskedő miatt; vagy nem hárítja át és akkor ne panaszkodjunk a fogyasztó miatt. Erre b. Sennyey közbeszólt, hogy mind a két panasz jogosult. S tökéletesen igaza van.

Mert ha önök emelik a czukor adóját 8 frttal, a kávét 3 frttal, az áremelkedés nemcsak ebből fog állni. A kereskedő, ha komoly, solid, kell, hogy hozzászámitsa azt a költséget is, melyet neki a kezelés és az ellenőrzés okoz személyzetben, időben és pénzben. Feltéve, hogy az egész adót áthárítja a fogyasztóra, még akkor is marad ő rajta is elég teher.

De a mint Wahrmann t. képviselő ur kiemelte, a kereskedők nem is annyira ez adóteher miatt panaszkodnak, mert jól tudják, hogy nem ők fogják fizetni ezt az adót, hanem a fogyasztók. De panaszkodnak azért, mert érzik, hogy ezen intézkedések által a kereskedelmi forgalom maga annyira megzavartatik, hogy ezen kár sokkal nagyobb rájok nézve, mint maga az adó.

A t. előadó ur azon kérdést intézte hozzám, hogy én, mint az önálló vámterület híve, a ki sok és sok millió nyereségről ábrándozom ezen önálló vámterületnél, vajjon kihagynám-e a czukort és a kávét? Ha nem hagynám, akkor ne agitáljak ez ellen, mert ez képezné akkor is a vámjövedelem egyik főrészét. Először is nem beszéltem arról, hogy önálló vámterület behozatala esetében, melyek lennének azon czikkek, melyek legalkalmasabbak volnának a kisebb vagy nagyobb megvámolásra. De vajjon ez idő szerint a czukor és a kávé nincs megvámolva? A különbség csak az, hogy önálló vámterületnél a vámjövedelem a magyar kincstárba menne, (*Helyeslés a szélső baloldalon*) most pedig felemeltük a czukorvámot 6 millióról 10 millióra és mennyit kapunk mi ebből? Az előadó ur tudni fogja könyv nélkül. Körülbelül pár százezer forintot. De nevezetes, hogy épen ezen argumentum után, az önálló vámterület tárgyalása után, a t. előadó ur áttért Francziaországra, Thiers példájára. Elmondta, hogy mily bámulatos jövedelmeket tudott azon ember teremteni s hivatkozott arra, hogy a nép készségesen megadta neki az adót. Ugyan nem tudja a t. előadó ur, hogy épen a vámjövedelemnek volt legnagyobb része abban, hogy Thiers helyreállította Francziaország pénzügyeit. Kérdem, vajjon ha Thiersnek meg lett volna kötve keze valamely közös vámterület által, képes lett volna-e helyreállítani pénzügyileg Francziaországot? (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

S egyátalában azok a hivatkozások, melyeket a t. előadó ur ugy első, mint tegnapi beszédé-

Digitized by Google

ben felidézve, Hollandia példáját egy nagy háború után, továbbá Franciaország és Olaszország példáját, hogyan alkalmazhatók itten? Mondja meg nekem, hol van az a nagy katastropha, mely az utolsó napokban beállott és mely hasonlóvá tenné Magyarország helyzetét ahhoz, melyben voltak akkor azon szerencsétlen államok? Mi történt? Én nem tudok semmiféle háborúról, semmi nagyobb katastropháról.

Azt mondja a ministerelnök ur: ne feledjük el, hogy ez a helyzet datálódik 1867 óta és akkor háború után állottunk és hogy egy háboru utánni állás sokkal rosszabb, mint egy háború előtti. Ez különös argumentum. Különös az, hogy a t. ministerelnök ur, mint az ellenzék egyik vezére, évek során át az akkori Deák-pártnak nem volt hajlandó beszámítani azon körülményt, hogy 1867-ben mindjárt háború utáni helyzetben voltunk; és hogy ő igénybe veszi most a kiméletet önmagának, tizenkét év után és azt mondja: jusson esztünkbe, hogy 1866-ban Ausztriának háborúja volt. (*Helyeslés a szélső balon.*)

Mégis igazuk van önöknek. Magyarország katasztrophában van és háború utáni helyzetbe találja magát ma is ép ugy, mint 1867 után. De ez a két kiegyezési háboru, a mely sokkal inkább pusztította Magyarországot, mint bármely más háboru. (*Ugy van! a szélső balfelől.*)

Mi megmondottuk akkor, mikor e háboru megindult, hogy gondoljanak a háború utáni állásra és arra, hogy miből fogják majd önök fedezni a deficitet. Akkor mosolyogtak, mosolyogtak a mi érveinkre és most katasztrophárol beszélnek.

Hallottam, hogy az ország némely vidékén a nép a catasteri tiszteket katasztropha-tisztek nek nevezi. Ugy látom, hogy önök közt vannak katasztropha-tisztek s önök csinálják, még pedig jobban, mint azok, a katasztrophát. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Részletekbe bocsátkozni nem akarok, tekintettel lévén a ház türelmére, de némelyeket lehetetlen elhallgatnom. (*Halljuk!*)

A t. előadó ur, az előadói székből, előadói tekintélylyel felolvasott tegnap előttünk statistikai adatokat, melyekkel számszerint bebizonyította, hogy a sörgyártás és sörkivitel az utóbbi években mennyire fokozódott Magyarországon és igy a mi állításaink mind halomra dölnek.

Erre én más választ nem adhatok a t. előadó urnak, mintha felolvasom itt a „Statistik der Bierbräuerei“ hivatalos adatait, melyek 1881 elején jelentek meg s a mely adatok 1875-től 1879-ig terjednek. Ebből azt látom, hogy 1874-ben termeltetett 764,511 hectoliter sör, 1875-ben 579,069, 1876-ban 555,000, 1877-ben 437,000, 1878-ban 508,000, 1879-ben 473,000, és igy ezen rövid évek alatt a sörgyártás Magyarországban sülyedett 123,552 hectoliterrel, tehát az előadó ur hamis adatokat idézett. (*Ugy van! balfelől.*)

Van előttem erre vonatkozólag még egy más, ékesebben szóló adatom. Volt Magyarországban 1876-ban 168 sörfőzde, 1879. deczember végén 140, tehát itt ismét 24 gyár volt kénytelen beszüntetni munkáját, kelendőség hiánya miatt.

Ezen egy példa után méltóztassék követtetni a többiekre és igy én a t. előadó ur által előadott többi közgazdasági és pénzügyi adataival teljesen leszámoltam. (*Élénk helyeslés balfelől.*) Hanem a t. előadó ur, hihetőleg ennek érzetében, hogy t. i. pénzügyi- és közgazdasági érvei ne m capacitáltak senkit, áttért a politikai térre és különösen beszéde vége felé nagy pathosra em elkedve elmondá, hogy ámbár itt a beszédekben a választás szó ki nem ejtetett, mégis mind en beszédeknek értelme e szó volt: választás. S kezdte festeni, hogy minő lesz ez a választás. Lesz egy párt — igy szólt, — mely azt fogja sugni a nép fülébe „jön Kossuth“. Ez a párt természetesen mi vagyunk.

No hát én biztosítom a t. előadó urat, hogy ezt nem fogjuk mondani. Adja isten, hogy mondhassuk egyszer; de most nem fogjuk mondani, mert nem mondtuk a multkor is és igy ezuttal sem fogjuk mondani azon egyszerű okból, mert valótlanságot nem monduuk sem itt, sem a házon kivül. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Meglehet, hogy mondani fogják tán önök annál is inkább, minthogy épen a t. előadó urnak még tiszteltebb sógora már megérintette, már haza is hivta Kossuthot, mondván, hogy legszivesebben itthon találkoznék vele. Ez tehát megtörténhetik, de mi ily fogásokkal nem élünk.

A t. előadó ur reánk fogott ez alkalommal még valamit, mert épen beszéde keretébe bele illett. Azt mondta: ő mindenre el volt készülve, csak egyre nem, a mire még éjszaka, midőn a gondolatok sötétek, még akkor sem mert volna gondolni; arra tudniillik, hogy azt állítsuk, hogy kortesfogásból terjesztették be a törvényjavaslatot. Ez épen olyan igaz, mint a milyen igaz volt a sörre vonatkozó adata. Ki mondta ezt? Sehol senki sem mondta, ily absurdumot nehéz valakire reá is fogni. Azonban tegnap óta, miután a t. előadó ur mondta, én gondolkoztam e tárgyról; gondoltam, hogy még is lehet ebben valami logika, mert hát kétséget nem szenved, hogy mentül több, mentül terhesebb az adó, annál könnyebben lehet győzhetni azon eszközökkel, a melyekkel hihetőleg önök győzni remélnek. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Elmondta a t. előadó ur azt is, hogy ő és elvtársai mit fognak majd mondani a választóknak. No hát, én nem hiszem, hogy csak azt

Digitized by Google

mondja, a mit tegnap mondott; hanem egyre kérem: tegyék azt, a mit mi tesztünk majd. Mondják meg a népnek, hogy önök mit cselekedtek a lefolyt országgyülés alatt, a mint el fogjuk mondani mi; és ha önök ezt cselekszik, biztosítom a t. előadó urat, hogy akkor a jövő országgyülésen önök nem lesznek a cselekvők, akkor a jövő országgyülésen önök nem fognak sétálgatni a Vesuv alján, gyönyörködvén az ön által idézett feliratban, hanem ott lesznek, ha nem is phisice, azon a helyen, a melynek kapuján fel vannak irva Danténak ezen szavai: „lasciate ogunisperanza." (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Csak két rövid megjegyzéssel tartozom a t. pénzügyminister urnak, (*Halljuk! a szélső baloldalon.*) Első beszédében válaszolt nekem azon kijelentésre, a melyet a papir-rente kibocsátásának módozataira nézve tettem, hogy itt tetemesen károsodott az állam és azt mondtam, hogy e kár csaknem felér azon összeggel, melyet a t. minister ur remélhet a jelen törvényjavaslattól, ha majd törvénynyé válik. A t. minister ur azt válaszolta, hogy ez milyen számítás; hiszen ez esetben kellene, hogy 96 árfolyamon adhatta volna el a rentét, hogy a kár ennyire emelk edhessék azon árfolyamhoz képest, a melyért eladta· Engedje meg a t. pénzügyminister ur, annyi arithmetikám nekem is van. Ha én ki akartam volna számítani praecise, számszerint, hogy mennyire rug a kár, felvettem volna az árfolyamot, de én nem fejeztem magam ki számokban, csak annyit jeleztem, hogy az abból eredő kár felér azzal a jövedelemmel. S ezt sem ugy értettem, hogy directe az árfolyam különbözete által, mert nemcsak az bir befolyással az állam hitelére, hanem a következmények által azon visszahatás által, melyet ezen művelet többi értékpapirainkra, nevezetesen aranyjáradékunkra gyakorolt. Tudjuk, hogy utóbbi időben az folytonos emelkedésben volt, ha a papir-rente kedvező hatással jő a piaczra, az első benyomásra emelkedett volna az aranyjáradék s felment volna 120-ra, de mert a papirjáradék ily kedvezőtlen körülmények közt bocsáttatott piaczra, ennek a kára feléri, ha felül nem mulja, a várt jövedelmet.

A t. pénzügyminister urnak tegnapi beszédére, őszintén sajnálom, hogy nagyon kevéssé reflectálhatok, meglehet, hogy a ház atmosphaerája volt az oka, alig birtuk megérteni beszédét, különösen mikor azon oldalra, a jobboldalra fordult s pedig többször fordult oda, ugy látszik, ott sok a capacitálni való. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Csak szakadozottan hallhattam s ennélfogva csak szakadozottan reflectálhatok beszédére. (*Halljuk!*) A t. pénzügyminister ur felelvén b. Sennyey képviselő urnak, bebizonyította, hogy azon programmal, a melyet felállított s azon megtakarítással, a mit más oldalról az előadó ur is bizonyított, — hogy azon megtakarítások mondom, a mai rendszer keretében vajmi kevésre rugnának. Hát, t. ház, e tekintetben megvallom, teljesen egyetértek a t. pénzügyminister urral. Én magam is azon meggyőződésben vagyok, hogy ha azon teljes programm valósittatnék, a megtakarítások vajmi csekély összegre mennének. Miért? Azért, mert figyelemmel hallgatván a képviselő urnak megtakarítási pontozatait, a legfőbbet nem láttam benne, pedig az a főpont, a hol még az ő és illetőleg az önök álláspontja szerint is lehetne megtakarításokat eszközölni: értem a közös ügyeket. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) A mit a pénzügyminister ur és az előadó ur bizonyítottak, az tökéletesen igaz, de az b. Sennyey képviselő ur ellen épen úgy bizonyít, mint önök ellen, hanem bizonyít mellettünk. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

De a pénzügyminister ur azt mondja, a mint beszédében kiemelte, hogy ha mi azon meggyőződésben vagyunk, hogy a megtakarítások sem segítenek az országon, miként történt az, hogy mi b. Sennyey beszédét tetszéssel kisértük? (*Halljuk! Halljuk!*) Hát megmagyarázom. Igenis tetszett a képviselő ur felszólalása azért, mert volt bátorsága kimondani azt, a mit mi határozati javaslatunkban a ház által kivánunk kimondatni, t. i. hogy Magyarország mai helyzete olyan, hogy semminemű adóemelésre gondolni nem lehet, nem szabad. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) Ez volt, a mi tetszésünket kivívta; de volt egy másik is, az, hogy láttuk, hogy van egy férfiú a házban, a ki kész levenni az óriási terhet a t. ministerelnök ur válláról, hogy ne legyen kénytelen magát többé feláldozni folytonosan a szegény haza érdekért. (*Derültség balfelől.*) Hogy van egy férfiú, ki akár helyes, akár nem helyes az ő programmja, ezt a jövő mutatja meg, de a ki kijelenti, hogy kész azon közjogi alapon, melyen önök állnak, tovább vinni az administrátiót, a nélkül, hogy ezen újabb terhet róná a nemzetre. Ez olyan nyilatkozat, melyet magyar embernek tetszés nélkül fogadni lehetetlen. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) És én hiszem is, bármennyire agyonhallgatta e nyilatkozatot a t. ministerelnök ur, hogy e nyilatkozatnak lesz nyoma, lesz következménye, mert én elhiszem, hogy vannak ott sokan, nagyon sokan, talán mind, a kik nagyrabecsülik a t. ministerelnök urat, egyénileg magam is nagyrabecsülöm.

Csanády Sándor: Én nem! (*Derültség.*)

Helfy Ignácz: Én magam is őszintén nagyrabecsülöm a t. ministerelnök urat, de reménylem, nem fogja zokon venni, ha kimondom, hogy azonban 3 millióra nem becsülöm. Pedig

Digitized by Google

ez idő szerint legalább is ennyibe kerül az országnak, mert van egy másik férfiú, ki ezen 3 millió évi teher nélkül kész kormányozni. (*Derültség.*)

A legerősebb és a t. kormánypárt majd mindegyik szónoka által hangoztatott érv e javaslat mellett az, hogy: uraim, gondolják meg, chronicus és nagy deficit alatt állunk, e deficitet elenyésztetni nem vagyunk képesek és beismerték mások, hogy ők sem képesek, de ezen folytonos kölcsönök kamatairól gondoskodni kell. A mi a deficitet illeti, kötelességem jegyzékbe venni a jövőre nézve, hogy önök milyen eljárást követnek. Valahányszor a budget szőnyegre kerül, a t. pénzügyminister ur exposéjában egy összeget mond, a lehető legkisebbet, kezdi 17—18 millió deficiten. Eltelik néhány hét, bejön a pénzügyi bizottságba a budget, akkor halljuk, hogy a deficit lesz 22—23 — talán 24 millió. Előállunk mi, Lukács képviselőtársam és én és kimutatjuk, hogy e 17—24 millió voltaképen megközelíti a harminczat. Megindul a nagy vita. Minden kormánypárti szónok a legkisebb összegről szól nagy tetszés közben. Mindenki helyesli, a budget megszavaztatik rendesen 4—5—6 millió nagyobb deficittel, mint a mennyit a minister exposéjában jelez. Mikor aztán eltelik néhány hét, mikor a 24—25 millió meg van szavazva, szó van egy újabb adóról, akkor önök elkezdenek jajgatni, előáll önöknek egy kiváló szónoka, a ki közgazdasági és pénzügyi dolgokkal sokat foglalkozik és constatálja a pénzügyminister ur és a pénzügyi bizottság előadójának hallgatása mellett, hogy az ő számítása szerint az évi deficit 40 millió. És ezt sem a pénzügyminister, sem az előadó ur egy szóval sem czáfolta meg. Ezt jegyzékbe veszem a jövőre.

A mi azt a főérvet illeti, hogy bármiként álljon is a dolog, a kamatokat fedezni kell. Itt a ministerelnök ur, a ki nem szereti magát kis emberekkel összehasonlítani és ezt jól teszi, hivatkozik Pittre és Pittől kezdve minden pénzügyi capacitásra annak beigazolása végett, hogy az adósság akkor válik igazán veszélyessé, ha annak kamatait nem birjuk fedezni. Ezen igazság végett nem kellett volna Pittig vándorolni, mert ezt tudja minden egyszerű gazda ember, de különösen a magyar tudja azt, hogy nem a legnagyobb szerencsétlenség, hogy adóssága van, hanem az, hogy annak kamatait nem képes fedezni. (*Ugy van! a szélső balfelől.*)

A ministerelnök ur azonban eltévesztette a helyet, a hol ezt mondani kellett volna.

Előbb megcsinálni az adósságokat, belerohanni a nagy költségekbe az ország nagy részének tiltakozása ellenére s azután idejönni a házba és azt mondani, hogy miután meg vannak az adósságok, adjátok meg adó czímén a kamatokat is: ez nem eljárás. Nem igy járt el Pitt, hanem ugy, hogy mert ezt tudta, ügyelt arra, hogy oly adósságot ne csináljon, a melynek kamatait nem képes fedezni. Nem itt kellett volna elmondani a ministerelnök urnak, hanem a fejedelem előtt, midőn a boszniai occupatióról volt szó. (*Ugy van! a szélső balfelől.*) Ő előtte kellett volna elmondani: Uram, Pittől kezdve egészen a legújabb korig áll azon tan, hogy nem szabad annyi adósságot csinálni, hogy annak kamatait se legyünk képesek fedezni és ha ezt tesszük, kénytelen leszek újabb terhet róni a nép vállaira, pedig nékem kötelesség azon gondolkozni, hogy miképen könnyítsek a terheken. (*Ugy van! a szélső balfelől.*)

Még egy tárgyat vagyok kénytelen érinteni és ez az, a mely a vita folyamán fel lett ugyan hozva, de bámulatos egyetértéssel, csaknem conspirationális módon lett a kormány és a kormánypárt által agyonhallgatva. (*Halljuk! Halljuk!*) E hallgatás képezi a lefolyt vitának egyik legnevezetesebb momentumát.

Már az első felszólalásom alkalmával előadtam ezen törvényjavaslatnak eredetét. A pénzügyi bizottságban ugyanis Wahrmann képviselő ur azon indítványnyal állott elő, hogy a fennálló vámszövetség mellett is, nézete szerint, nincs kizárva az, hogy Magyarország önálló fogyasztási területet állítson föl és felhívta a kormány figyelmét erre a tárgyra, hogy gondolkozzék róla és tegyen annak idején jelentést.

A minister ur bölcsen kihagyta a fogyasztási zárvonal kérdését és beterjesztette azt, a mire neki szüksége volt: a szőnyegen levő törvényjavaslat. Már első felszólalásom alkalmával felkértem az előadó urat és a háznak utánam szólandó tagjait, hogy e tárgyban méltóztassanak nyilatkozni.

Eötvös t. barátom ezen kérdést tüzetesen vitatta. Felkérte az előadó urat, a t. ministerelnök urat, először méltóztassék elmondani, mi a véleménye e tekintetben, miként van az, hogy daczára annak, hogy a pénzügyi bizottság jelentésében constatálja, hogy az volna a legjobb, a legüdvösebb mód a fogyasztási adórendszer behozatalára, hogy csak opportunitási okokból hagyta el, hogy melyek azon opportunitási okok és hogyan van az? kérdezte Eötvös t. barátom, hogy mig a kormánypárti képviselőknek egy része nyilvánosan, kerületökben, sőt az egyik itt a házban, kijelentette, hogy azért szavazza meg ezen fogyasztási adó törvényjavaslatot, mert reményli, hogy abból magát ki fogja nőni a fogyasztási zárvonal felállítása és ugyan akkor ezekkel szemben Jókai t. képviselőtársam forradalmársággal vádolja azokat, kik a fogyasztási zárvonalról beszélnek, mert biz az repesz-

Digitized by Google

tés lenne azon nagy, szent épületen, melynek oltára előtt ő most térdepel. (*Tetszés a szélső baloldalon.*)

Előadta Eötvös t. barátom, hogy arra vonatkozólag egy igen különös hir járta be a sajtót, még pedig a kormányhoz igen közel álló félhivatalos lap volt az első, mely felhozta, hogy jött volna üzenet, vagy, mint Eötvös képviselőtársam mondá, parancsolat Bécsből, hogy vigyázzanak az urak, olyas valamiről ott ne beszéljenek, hogy olyat ott be ne csempészszenek a törvénybe, a mi az én érdekemmel netán összeütközésbe jönne. Ily felszólalásokra valóban meglepő, hogy a t. ministerelnök ur nem válaszol. Ő rá ér akkor beszélni harangról és harangozóról, rá ér beszélni a kis fiuról, ki farkast kiabál és ezt a lényeges pontot pedig agyon hallgatja, ennek elhallgatása igen jellemző, ezt elhallgatnom lehetetlen.

Áttérek most, t. ház, beszédem másik tárgyára, Jókai t. képviselőtársam beszédjére. T. barátommal szemben, mi ellenzékiek hosszú évek óta kivételes helyzetben vagyunk és ő ezt érezte, tudta és nagyon kiaknázta.

Ő erőt merítve azon „ments-várából", mint ő kifejezte magát, melyet körülvont az a népszerűség, az a közszeretet és tisztelet, mely őt körül övedzi azon érdemekért, melyeket egész más téren szerzett; erőt merítve abból a mentsvárából, előállott némelykor oly nyilatkozatokkal, a melyeket más képviselőnek senki meg nem bocsátott volna. Hát mindaddig, mig a t. képviselő ur a korteskedést csak mint dilettantismust gyakorolta. én is követtem ezt a rendszert. Megvallom, mert én is azon érzés hatása alatt voltam mindig, valahányszor a t. képviselő urnak kellett válaszolnom; különösen én, a ki mint sok más, meg nem feledkezhettem arról, hogy a t. képviselő urnak szerkesztése, szellemi vezérlete alatt ragadtam legelőször tollat, hogy a nyilvánosság elé lépjek. Igy vagyunk többen és ez nagyon természetes, hogy zokon esik nekünk ily férfiuval ugy szólani, mint mással. Követtem tehát én is ezt a rendszert. De már most, hogy a t. képviselő ur már jó ideje leszállott e piedestálról és professionatus kortessé szegődött, most különösen az utóbbi időben meg azt tapasztaltuk, hogy a képviselő ur nem átallotta kortestanyává átváltoztatni a nemzet képviselőházát, (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon. Zajos ellenmondások jobbfelől*) akkor én feloldva érzem magamat minden kegyelet alól, akkor szólok hozzá, mint bármely más képviselőhöz, salválva érzem magamat s elmondhatom, a nimbust nem én tépem le homlokodról, magad tépted le. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

A t. képviselő ur ez alkalommal nagy fába vágta a fejszéjét: elénk idézett egy nagy alakot, az 1848-ki volt pénzügyministert, a legelső felelős magyar pénzügyministert és annak munkálatából akart argumentumot meríteni ezen törvényjavaslat védelmére. Erre akarok különösen válaszolni a t. képviselő urnak. Czáfolatom nem lesz nagyon rövid, mindazáltal remélem, hogy azt a t. képviselő urak türelemmel fogják fogadni, mert nem én fogok válaszolni a t. képviselő urnak azon merényletre, melyet elkövetett, hanem válaszolni fog Kossuth Lajos maga, nem a mai Kossuth Lajos, hanem a volt pénzügyminister, a ki azon munkálatot készítette. (*Halljuk!*)

A t. képviselő ur egész beszédének veleje tulajdonképen az volt, hogy ki akarta mutatni, hogy ezen sok adó, melylyel a kormány időnkint elénk áll és melyet mi olyképen tekintünk, mintha valami új feltalálás volna, nem az, mert ezekhez hasonlókat a legelső pénzügyminister, Kossuth Lajos hozott be és elősorolta az adók hosszú sorát s előadta, hogy annyira kegyetlen volt az a pénzügyminister, hogy még a szegény embernek, a vendéglősnek az ágya szalmáját is megadóztatta. Tehát egész beszédének veleje és czélja az volt, hogy kimutassa, hogy az adók körül nem lehet kiméletesen eljárni, hogy Kossuth is épen ugy terhekkel rakta meg a népnek vállait. Hát a t. képviselő ur vagy nem olvasta azon munkálatot, vagy pedig oly historiai falsumot követett el, melyet neki az utókor nem fog megbocsátani.

Bevezetőül a képviselő ur részletesen adta elő, hogy Kossuth mennyi adót vetett ki 1848—49-ben és bebizonyította, hogy azon 62 millióból, a mely összeget az 1849-ki budget tett, 39 millió van felvéve tisztán csak hadügyi czélokra. Hát e tekintetben tévedett a t. képviselő ur, mert nem 39, hanem 42 millió van ott felvéve hadügyi czélokra, mert ott van azon 3 millió is, a mely nemzeti adakozásokból jött be — és ebből a képviselő ur azon conclusióra jut, hogy azt csak azért említette fel, hogy lássák a képviselő urak, hogy ha fölállítanók azt a hires önálló hadsereget, az nem kevesebbe, hanem ellenkezőleg még többe kerülne, mint a mennyibe most nekünk a közös hadsereg kerül.

No hát kérem, erre megfelelt ugyanazon munkálatban Kossuth Lajos maga, midőn megmondta: „midőn a haza megmentéséről, midőn a nemzet életéről van szó, semmi összeg sem szerfelett nagy. De elvonatkozva a jelen rendkivüli körülményektől, felkéri a pénzügyminister a törvényhozást, hogy gondoskodjék oly honvédelmi rendszer felállításáról, mely a mostaninál több biztonságot nyujtson, a nemzet vagyonosságát ne nyelje el, minek kulcsát a katonáskodásnak életszaki kategoriák szerinti általánosításában és a porosz honvédrendszer alapvonásaiban véli fel-

Digitized by Google

találni, miszerint a hadügyi ministerium rendes évi költsége 39 millióból 19 millióra olvadand le."

És hogy ezt Kossuth nemcsak mondogatta, hanem, hogy tüzetesen tanulmányozta, utána járt, kiszámította az utolsó fillérig, kitül onnan, hogy nem mondja kerek számban, hanem ki van számítva, hogy a rendes honvédelmi rendszer bele kerül 13.040,307 frtba.

Tehát igenis az önálló hadsereg sokkal kevesebbe kerül.

Egy második historiai falsumot követett el a képviselő ur, midőn épen az ellenkezőt, épen azt állította, hogy a költség, a mit Kossuth a hadügyre kivánt, az békelábra volt számítva, holott ő maga kimondja, hogy ez háborus időre van számítva, mert béke idején más rendszert akar behozni, a mely 13 millióba kerül.

Ugy látom, hogy a t. képviselő ur nem akarja hinni, hogy Kossuth ezt a háborus időre készítette.

Itt van épen. Igy beszél Kossuth és ezt mondja 1848. év augusztus 28-án és beszél igy három havi költségekről, a mely április 11-étől junius végeig lett volna szükséges: „ha tekintetbe veszik, hogy a ministerium harmadfél hónapig hivataloskodása közben emberi erőt felülmuló nehézségekkel, minden perczben új meg új oldalról, új meg új tornyosuló veszélyekkel, üres kincstár, fegyver nélkül, a régi organismus bonyodalmaitól könyezve, a külföldön alkalmazott hadsereggel nem rendelkezhetve, a belföldi katonaság soraiban idegen szellemmel találkozva, ármány, lázongás, pártütés, nemzetiségi s vallási fanatismus által zaklattatva, kellett kezdenie: a képviselők méltányolva az akadályok nagyságát, nem követelendik, hogy a ministerium, előkészületek teljes hiányában, tökéletes adórendszert terjeszszen elő."

A t. képviselő ur előadta még a budgetre vonatkozólag, hogy ime, ennyi kellett 48-ban s ennyi kellett 49-ben, hogy akkor is nagy költségek voltak. Hát igen, kellett. Ki van számítva részletesen, hivatalosan itt, de megtalálhatja a képviselő ur egy igen szorgalmasan, gondosan összeállított kis munkában Lukács Bélától, a mely pedig annyira szavahihető, mert az a bécsi főszámvevőszék adatai, azon könyvek alapján lett összeállítva, melyeket a 49-ki kormánytól elvett, melyeket itt talált és maga a számszék constatálja, hogy bámulatos, mennyire vág össze itt minden krajczár kivetés és jövedelem. Mondom, constatálva van, hogy 1848-ban a költség volt 58 millió, ennek egy részét még az osztrák kormány költötte el. Osszesen számítva, az egész szabadságharcz, tehát az az egész korszak, a melyet Kossuth Lajos vezetett, belekerült az államnak 84 millió frtba.

Tehát összehasonlítást tenni nem lehet. A legfényesebben bizonyít önök ellen az, ha méltóztatna felszámítani, hogy egy oly évre, mint a 48-iki, csak 58 millió kellett; ez nem felel meg azon összegnek, a melyet önök közösügyek czímén évenkint Bécsbe küldenek. (*Igaz! Ugy van! szélső balfelől.*)

Hanem legfontosabb része a t. képviselő ur beszédének mindenesetre az volt, a midőn arról az adótervről szólott, a melyet Kossuth Lajos maga kidolgozott és ugyancsak augusztus 28-án a képviselőház elé terjesztett. (*Halljuk!*) Hát először méltóztassanak tekintetbe venni a körülményeket, melyek között akkor az ország volt és a czélt, a melyre Kossuth Lajos ezen adókat javaslatba hozta. Ezt is festi ő maga a következő rövid szavakban (*olvas*):

„És mégis egyrészről az aratás előtti időszak, a mostani lázas állapot, a kereset fennakadása, a mult két sanyarú év, az államjövedelmek apadása, az urbéri javadalmaknak a kincstári javakbani eltörlése, a kincstári jövedelmeknek a horvát pártütők általi megrablása daczára, másrészről mindamellett, hogy minden volt tisztviselőt fizetni kellett, az új ministeriumokban több osztályok egészen, mások részben voltak felállítandók, a nemzeti őrsereg egy része mobilizáltatott, fegyvergyárállítás, ágyútelepek felszerelése, hadigőzhajók vásárlása, lázadások elfojtása, várak élelmezése stb. voltak eszközlendők; a bár tömérdek, de nélkülözhetlen költségek fedezésében még fenn nem akadánk."

Méltóztassanak mindezekhez hozzá tenni, hogy a hadsereget 200,000 főre kellett fölemelni — ezen czélból állott elő tehát Kossuth Lajos az adótervvel.

Hát lássuk ezt az adótervet. Itt mindenekelőtt a t. képviselő ur elfelejtette fölemlíteni azt, hogy Kossuth Lajos pénzügyminister legelőbb is azon kezdette, hogy beszüntetett nehány igazságtalan adót. Igy beszüntette például az ugynevezett papi segélyadót; beszüntette a zsidó türelmi adót, kijelentvén, hogy ez igazságtalan és hogy a humanismussal nem fér össze. Eltörölte mindazon adókat, melyek vagy az igazsággal, vagy a humanismussal ellenkeznek.

Jókai Mór (*közbeszól*): Még a marha-adót is eltörölte!

Helfy Ignácz: Azt is. Azután felállított egy nagy adótervet. De milyen elvek vezérelték ezen adók felállításában? Miket mondott ő maga, hogy mit kell szemelőtt tartani az adókivetésben?

Először kimondá: „1-sö pont. Az adó nem czél, hanem eszköz, tehát több adó ne vetessék, mint okvetlenül szükséges. 2-ik pont. De ha szükség volna is rá, oly nagy adó ne szedessék, mely csak a vagyontőke megcsorbításával beszedhető." Amit önök nem tartanak. És bámulatos egy pénzügyminister szájában, a mi követ-

Digitized by Google

kezik: „3-ik pont. Eddig Európában többnyire a vezérelv akként áll: „fizess, azután élj, ha marad miből.“ Ez elvnek meg kell szünni, meg kell fordittatni, ha egyszerre nem is, legalább e czél felé az első lépést irányozni. Vétessek fel tehát elvül, hogy az adó csak a tiszta jövedelem egy részét vegye igénybe.“

Ez elvnek meg kell szünni, meg kell fordittatni, ha egyszerre nem is, legalább e czél felé az első lépést irányozni kell. Egy másik helyén, de számtalan helyén e bámulatos munkálatnak kiemeli, hogy mennyire vigyázni kell egyfelől, hogy a vagyoni tőkéje a polgárnak meg ne támadtassék, másfelől, hogy meg ne támadtassék az ipar, az üzlet, mely őt adóképessé teszi. Ezen vezérelvek veres vonalként húzódnak végig ezen egész munkálaton és ezen munkából már a t. képviselő ur érvet merít ezen nyomorult adótörvényjavaslat mellett. Elősorolta a képviselő ur azon adók egész sorát, a melyet Kossuth tervezett. Megjegyzem csak inter parantesim, hogy elősorolván mindezeket, még a távolléti adót is a t. képviselő ur, egyet jónak látott kihagyni, t. i. a czímek és a rendek adóját. (*Élénk derültség a szélső baloldalon.*) Pedig kár volt azt kihagyni. Kossuth Lajos nem sejthette, a mikor ezt megcsinálta, hogy ha behozza, eventualiter még Jókai is ezen adó alá fog esni.

Jókai Mór (*közbeszól*): Igen jó!

Helfy Ignácz: Az egyes részleteket nem is említve, mert nagyon sok részletbe kellene belemenni, nem is említve az adó mérvének óriási különbségét, hogy pl. a földadó Kossuth Lajosnál 7%-ra volt számítva és hogy nálunk a 30%-on is túl van, nem is említve azon óriási különbségeket, melyek az adók alkalmazásában, kezelésében és végrehajtásában rejlenek, mondom, mind e részleteket mellőzve, van ezen előterjesztésben sok, a mi a közgazdaságra, a pénzügyre, a bankügyre vonatkozik s állandó tiltakozást képez a Jókai által koczkázott összehasonlitás ellen. Én nagyon sajnálom, hogy ezen munkát Jókai Mór t. képviselő ur olvasta a helyett, hogy a pénzügyminister ur tanulmányává tette volna. Megláthatta volna belőle például, hogy a mikor Kossuth az első bankjegyeket ki akarta bocsátani, az osztrák banktól ajánlatot kapott arra nézve, hogy aduak neki épen akkora összeget rendelkezésére, azaz: 12½ milliót, és Kossuth elmondja ez előterjesztésében, hogy ez ő rá és a magyar államkincstárra mily nagy előny lenne, de ő még sem ajánlja, mert ő felteszi a képviselőházról, hogy készebb lesz nagy áldozatokat elviselni, mintsem az ország pénzügyi függetlenségét árúba bocsátani. Hozzá tette azonban rögtön, hogy ha a ház mégis elfogadhatónak véli az o. n. bank ajánlatát, akkor gondoskodjék más pénzügyministerről, mert akkor én, ugymond, leteszem a pénzügyi tárczát. — Nem ugy beszélt a ministerelnök ur, a midőn ő Felségének aggályait nem tudta szétoszlatni. (*Ugy van! a szélső balon.*)

Igy pl. elolvasván az adókezelési tervet, más irányban is tanulhatna tőle a kormány. Meglátná, hogy miként kell azt összeegyeztetni, hogy meg legyen óva a kincstár érdeke és még se semmisítsük meg a municipális autonomiát. Azt mondja Kossuth ezen munkájában: „Az adókivetés és behajtás kezelési rendszerét illetőleg szemelőtt tartotta a pénzügyminister, hogy a ministeri kormányzat a megyei és községi rendszerrel öszhangzásba hozassék. Meg akarta adni a ministeri kormányzatnak azt, mit természete megkiván, de nem akarta, hogy e határon túl a ministeri kormány a községi és megyei életet absorbeálja; mert ez élet nélkül valódi polgári szabadságot nem ismer. Ennek elvesztéseért gyarló kárpótlásnak találná azon részvétet, melyet a választók három évben egyszer 30,000 lakosra eső egy követnek választásábai befolyás által gyakorolnak.“

Alig van tér a nemzeti életben, melyre ez a nagy elme e munkájában ki nem terjeszkedett és lehetetlenség, hogy a ki e munkát elolvassa, ne bámulná, hogy e férfiu már 30 évvel ez előtt a pénzügyi és nemzetgazdasági tudománynak azon színvonalán állt, a melyen annak mai képviselői állnak. És ebből a munkából Jókai képviselő ur micsoda tanulságot merített? Azt, hogy a jelen kormány azokon a nyomokon jár, melyeken járt egykor Kossuth. Ugyan kérem, nem ijedt meg önmaga, midőn e szavakat kiejtette? Hiszen e műnek mindegyik szava egy-egy halálitélet az önök rendszere ellen. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

És midőn azt látom, hogy a képviselő ur ezek után képes azon conclusióra jönni, hogy ergo megszavazom ezen törvényjavaslatot: akkor eszembe jut Szent Ágostonnak ama gyönyörű leirása egy emberről, a ki a vallásosság köpenye alatt gonosz életet élt, és azt mondja róla, hogy ez az ember hasonlít ahhoz, a ki az oltár előtt térdepelve hallgatja a szent misét, csak azért, hogy aztán az oltár mögé lopózva, a templomot kirabolja. (*Tetszés a szélső baloldalon.*)

A t. képviselő ur végezve Kossuthtal, egy igen súlyos vádat emelt ellenünk, az egész függetlenségi párt ellen. (*Halljuk! a szélső baloldalon.*)

Kétszinű politikával vádol minket, már t. i. ő, Jókai Mór, minket. Elmondá, hogy mi bogláros köntösben járulunk Budán a trón elé és carbonari-köpenyben Baracconéba. Ugyan kérdem t. képviselőtársamtól, ki oly szellemdús ember, nem fázott, midőn kiejtette e szót: Köpönyeg? (*Hosszan tartó derültség a baloldalon.*) Nem gondolt-e arra, hogy mintegy provocál, hogy valaki azon kérdést intézze a t. képviselő urhoz: ugyan mondja meg nekem, hányféle köpönyeget fordított

Digitized by Google

már, mióta a politika terén mozog? (*Hosszan tartó derültség a szélső baloldalon.*) Elkezdve a republikától le egész azon nyilatkozatig, hogy a ki a fogyasztási zárvonalat akarja, az már forradalmár. (*Mozgás.*)

Hanem itt már eljutottam azon ponthoz, hol áttérhetek beszédem utolsó részére, arra t. i., a mit az igen t. ministerelnök urnak kivánok válaszolni, miután ezen kérdésben vezér és kortes egy huron pendültek. (*Halljuk!*) A t. ministerelnök ur praecisebben formulázva azt, a mi az utolsó időkben gyakrabban fordult elő itt a házban, azt mondotta, hogy mily dolgok összeegyeztethetők, nem tudja, de egyet tud, hogy össze nem egyeztethető az, hogy itt valaki magát loyalisnak, vagy mint ő mondta, a personal unio hivének vallja s egyuttal Kossuth Lajos politikája követőjének. S ezzel ő is minket a kétszinű politikusok alakjában igyekezett feltüntetni. Engedelmet kérek, t. ministerelnök ur, azt mi sohasem mondtuk, hogy mi Kossuth politikáját, a melyet a ministerelnök ur az incompatibilitási tannal jelez, mi soha sem mondtuk, hogy mi azon politikát követjük. Természetes, hogy ez egy pontra nézve közttünk és Kossuth között van különbség. Ezt tudjuk mi is, mondjuk mi is, és mondja Kossuth maga. Kijelentette többször, hogy ő a hazában működő pártok egyikével sem áll teljes solidaritásban. Hogy mi ezt ki nem mondjuk, hogy be nem teszszük programmunkba, hogy lépten-nyomon nem hirdetjük, miszerint nem állunk az incompatibilitás álláspontján, ezt azért nem teszszük, mert felesleges munkát komoly politikus nem szokott végezni. Mi azt hiszszük, hogy mikor itt ülünk e parlament, melyet ő Felsége Ferencz József hiv össze, midőn egész erőnkből küzdünk azért, hogy a választók többségét megnyerjük, azért, hogy e házban a törvényeket mi hozzuk, a mi programmunk, a mi elveink szerint; midőn tudjuk, hogy e törvények ő Felsége sanctiója nélkül törvényekké nem válhatnak; midőn mi azért akarunk többségre jutni, mert él bennünk a hit és a meggyőződés, hogy ha a nemzet megadja nekünk a többséget, ő Felségében a királyban lesz annyi alkotmányos érzet, hogy az általunk javaslatba hozott törvényeket ép ugy sanctionálja, mint azokat, melyeket önök javasolnak; és midőn mind erre nézve teljesen egyetértünk, akár 48-asnak, közjogi ellenzékének, szélső baloldalinak, vagy függetlenségineknek; midőn tényekkel bizonyitjuk, hogy mire és miként törekszünk; akkor ez iránt minden más nyilatkozatot feleslegesnek tartunk; (*Ugy van! a szélső baloldalon*) akkor mi az ily insinuatiók ellen nem védekezünk, mert azt mondjuk: a mi programmunkat világosan nem látni, vagy bárgyuság vagy roszakarat. (*Élénk tetszés és zajos helyeslés a szélső baloldalon. Mozgás jobbfelől.*)

Igenis, ez egy különbség a közjogi kérdésre nézve létezik közttünk és Kossuth között s épen azért ülünk mi itt és Kossuth Barraconében. Hisz hogy ha ő velünk egészen egy nézeten volna, akkor ő nem ülne ott, de akkor bizonyosan a ministerelnök ur sem ülne azon a ministeri széken. (*Zajos tetszés balfelől.*) Hanem a t. ministerelnök ur el méltóztatott felejteni, valamint elfelejti Jókai képviselő ur is, hogy a midőn mi ennek daczára magunkat Kossuth politikai követőinek valljuk, a mikor minden léptennyomon rá hivatkozunk, a mikor őt eszményképünknek tartjuk: teszszük ezt azért, mert Kossuth nemcsak az incompatibilitás tanát képviseli Magyarországon; képvisel ő sok egyebet, a mely sok egyéb önmagában elegendő arra, hogy nem csak egy párt, hanem az egész nemzet vezércsillagát lássa benne.

A midőn mi Kossuthra hivatkozunk, gondolunk első sorban azon Kossuthra, a ki a magyar állameszmének legpraegnansabb képviselője. És mikor mi önök ellen harczolunk, akár zsandár törvény ellen, akár megyei autonomiát felfüggesztő törvények ellen, akár osztrák közösség ellen, és midőn küzdünk az önök hátramaradottsága ellen, a midőn mi reformokat akarunk, egy szóval: midőn mi függetlenségért, szabadságért és haladásért küzdünk: ez mindmegannyi Kossuth politika. (*Zajos helyeslés balfelől.*) Ily értelemben igenis teljesen össze lehetne egyeztetni és mi össze is egyeztetjük, s reméllem, nincs már messze az idő, midőn össze fogja egyeztetni e két politikát maga a nemzet.

Beszédem végéhez közeledem. (*Halljuk!*)

Egy idő óta a harcz ellenünk minden oldalról megindittatott, megkezdette már a mult őszszel a pénzügyminister ur, mikor szövetségre hivta fel az egyesült ellenzéket azért, hogy a közös ellenséget, a függetlenségi párt terjedését megakadályozza; felénk dobta a keztyüt a ministerelnök ur egy oly alkalommal, midőn jelen sem voltunk, jelen sem lehettünk s igy nem védekezhettünk: újévi üdvözlő beszédében s kiadta a jelszót a lehető legerélyesebben e házban is, kimondván azt a szót, hogy minden embernek, a ki félti Magyarország alkotmányos lételét, kötelessége velünk szembe szállani.

Mindenekelőtt kénytelen vagyok constatálni, hogy ez az első és egyetlen példa a parlamentarismus történetében, hogy kormányelnök az ország szine előtt egy nagy országos pártot igy merjen megtámadni, odaállitván azt, mint a haza ellenségét. Erre példát a parlamentarismus történetében én nem tudok. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Mi joga van ehhez a ministerelnök urnak? És épen a ministerelnök urnak minket, vagy bárkit is hazafiatlansággal vádolni? (*Ugy van! a*

Digitized by Google

szélső baloldalon.) Ám, mi felveszszük a keztyűt, daczára annak, hogy tudjuk, ismerjük azon óriási és soknemű eszközöket, a melyek önöknek rendelkezésükre állanak; felveszszük, mert bizunk igaz ügyünkben, mert bizunk a nemzet józan eszében, a mely azon fenyegetésektől nem fog vissza riadni, a melyekkel önök élnek, sem az önök igéreteinek, sem csábításainak, sem rágalmazásaiknak nem fog hitelt adni. Meg fogja ítélni önöket és megitélend minket; önöket szemmel látható cselekedeteik szerint, minket eljárásunk, törekvéseink és azok szerint, a miket tiszta meggyőződésből teszünk. (*Helyeslés a szélső balon. Ugy van!*)

Jókai Mór tisztelt képviselő ur felemlítette beszéde folyamán, hogy arra a 17 szavazatra, a melylyel Kossuth Lajos győzött akkor az ellenzék határozati javaslatával szemben, emlékezzünk meg majd, midőn a jelen törvényjavaslat megszavazásáról lesz szó. Ugy látszik, a t. képviselő ur, nagyon erősnek érzi magát és nem kétlem, hogy jól van tájékozva; ha ki merte mondani bizonyára tudja, hogy már a kormánynak 17 szavazatnál több van zsebében. Ez meglehet, de e valószinűséggel szemben én felkérem a t. képviselő urat és az egész kormánypártot, hogy megszavazván ezen törvényjavaslatot, tartsák meg jól emlékezetükben azt a számot és azután vessék össze majd a választások után azon szavazatokkal, a melyeket önök fognak kapni. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) El vagyunk mi készülve nagy küzdelemre; tudjuk, kikkel fogunk szemben állani; tudjuk azt is, hogy önök nem lesznek az egyedüliek, hanem lesznek esetek, a midőn kénytelenek leszünk szembeszállani nemcsak önökkel, de t. szomszédainkkal is. Küzdeni fogunk velük is a legnagyobb hévvel, mert a czél, a mely felé törekszünk, sokkal szentebb, semhogy bárki irányában is elnézők legyünk. (*Ugy van! Helyeslés a szélső balon.*) De legyen meggyőződve a t. ház, hogy ez utóbbi küzdelemnek legmagasabb hevében sem fogunk megfeledkezni arról, hogy bármennyire eltérők is egymástól programmjaink, bármily nagy is a hézag közöttünk, de van egy találkozási pont, egy közös kötelességünk és ez az: megszabadítani az országot egy oly kormánytól, (*Helyeslés a szélső baloldalon. Igaz! Ugy van!*) a mely nemcsak az ország alkotmányos lételét, hanem magának a nemzetnek lételét is szellemileg elsorvasztja, anyagilag pedig tönkre juttatja. Ajanlom határozati javaslatom elfogadását. (*Élénk helyeslés és éljenzés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Nem kivánok azon, nemcsak a házszabályokban, hanem törvényben is gyökeredző joggal élni, hogy magához, a már annyira minden oldalról megvilágított tárgyhoz bővebben szóljak. Inkább azt mondhatnám, hogy személyes kérdésben kivánok szót emelni s csak mellesleg fogok ezen kivül egy pár dolgot érinteni. (*Halljuk!*)

Mindenekelőtt Helfy képviselőtársam beszédének egyik részére csak egy megjegyzésem van; azon részére, a mely az illoyalis támadásra vonatkozik.

Helfy Ignácz: Jókaira vonatkozott.

Tisza Kálmán ministerelnök: Mindkettőnkre vonatkozott, most azonban csak arra teszek megjegyzést, a mit a képviselő ur e részben Jókai barátomra vonatkozólag mondott.

A t. képviselő ur idézte hazánk egyik legnagyobb költőjének a másik, hozzá méltó költőhöz intézett e mondatát: „Nem én tépem le homlokodról, magad tépted le a babért". Hát t. képviselő ur, ezt akkor nem Helfy képviselő ur, hanem Petőfi mondotta és még Petőfinek sem sikerült ama babért letépni, mert az ott maradt azon főn, a melyről Petőfi azt mondotta, hogy le van tépve; s Helfy képviselő urral szemben annál inkább ott marad a Jókaién. (*Ugy van! Ugy van! Igaz! a jobboldalon. Mozgás a szélső baloldalon.*)

A másik, a mit meg kivánok jegyezni, az, hogy a zárvonal kérdésével nem foglalkoztam azért, mert e kérdés a jelen törvényjavaslattal okvetetlen kapcsolatban nincs; de határozottan biztosíthatom a t. képviselő urat, az általa most is ismételt insinuátióval szemben, hogy — helyes volt-e a kormánytól vagy nem, az más kérdés, — de a törvényjavaslatot maga terjesztette be ezen az alapon, a melyben a ház elé került; és jöttek-e Bécsből leiratok vagy nem, ezt fejtegetni nem ide tartozik, de a zárvonal miatt nem jöttek és nem jöhettek már csak azért sem, mert ez a mi részünkről ez alkalommal javaslatba se volt hozva. Helyes-e vagy nem helyes, az más kérdés, de önelhatározásunkból eredő ténynek, nem pedig valamely illetéktelen befolyás- vagy más hatalom előtt való meghunyászkodásnak eredménye ez a törvényjavaslat. (*Tetszés a jobboldalon.*)

Hanem menjünk a képviselő ur beszédének végére, hol némileg a személyes tekintet is előtérbe lép. (*Halljuk!*) Mindenekelőtt megjegyzem, hogy a támadás, melyre a t. képviselő ur hivatkozik, ellenök nem ott kezdődött, a hol ő mondotta, nem a pénzügyminister felszólalásában, nem is az én ujévi beszédemben. Ezen támadást én éveken át folytattam az ellenzék padjairól; nézzék meg azokat a megnézni annyira szeretett naplókat, most, midőn minduntalan azt mondják, hogy önökkel együtt voltunk s én csak azért hagytam el önöket, hogy e székbe juthassak s meg fogják látni, hogy túlfeszített kivánalmaikért, szerintem helytelen és a békés fejlődést megzavarható modorukért, ki támadta

Digitized by Google

meg önöket többször, én-e az ellenzék padjairól, vagy az akkori kormány-férfiak a kormány padjairól? (*Ugy van! a jobboldalon. Derültség a bal- és szélső baloldalon.*) E támadás tehát legalább évtizedes és nem kezdődött a mult őszszel, nem akkor sem, mikor én e helyet elfoglaltam.

De hát, t. ház, támadni, ha ugyan támadásnak veszszük az ilyest, mely csak az egyik félnek szabad; abban áll-e a politikai küzdelem egyenlősége, hogy az egyiknek van joga támadni, a másiknak nem szabad a támadást viszonttámadással visszaverni? Ezt eddig még nem tudtam. A t. képviselő urak annyira érzékenyek, még azt is szememre vetik, hogy olyan helyen támadtam meg őket az újévi beszédben, a hol magukat nem védhették. Először is megjegyzem, t. ház, hogy én azon beszédben nem csak embert, de pártot sem neveztem meg, hanem beszéltem azokról, kiknek fellépése az ország alkotmányos fejlődését veszélyeztetheti. Ha tehát úgy áll a világ előtt, hogy ez a párt az önöké: önök nevezték meg magukat, nem én. (*Élénk derültség. Ugy van! jobbfelől. Ellenmondás a szélső balon.*) Ugy jártak, mint a hires „Ulpho és Emme" czímű szindarabban van — nem tudom, méltóztattak-e olvasni — midőn a hős egy kiáltást hallván, mely azonban nem hozzá volt intézve s a melyet egyáltalán nem akarok a t. képviselő urakra alkalmazni s csak az idézet hűsége kedvéért mondok el, a hős meghallván a culissák mögül e felkiáltást: Grobián! azt mondja rá: Ha! ich bin erkannt! és megöli magát. (*Élénk derültség a jobboldalon. Nyugtalanság a szélsőbalon.*) A t. képviselő urak is, úgy látszik, ráismertek magukra abban, a mi részemről csak általánosságban volt mondva. (*Élénk derültség jobbfelől. Zaj a szélsőbalon.*)

De hát, t. ház, úgy látszik, nem illett, hogy én azt tettem. Hát ugyan, kérdem a t. képviselő urakat, midőn népgyűlést, vagy midőn pártgyülést tartanak, mint most közelebb itt Budapesten: meg szoktak engem oda híni, hogy védhessem magamat? (*Hosszas élénk derültség.*) Vagy miután Helfy képviselő ur szerint megtámadni valakit ott, hol magát nem védheti, nem illik, ily alkalmakkal dicsérni szoktak engemet? (*Élénk derültség.*) Ha teszik, nagyon titoktan tehetik, mert legalább nyilvánosság elé máskép jut a dolog. (*Tartós derültség.*)

No de hát az sokszor volt már a radicalis pártoknak tulajdona másutt is a világon, hogy a szabadságot és egyenlőséget úgy magyarázták, hogy nekik minden szabad, másnak semmi. Igy vannak a t. képviselő urak is. (*Ellenmondás és nyugtalanság a szélsőbalon.*)

Nem tehetem, t. ház, hogy meg ne jegyezzem azokra, miket a personal unióról, a Kosuthtal, az ő politikájával való solidaritásról most és már más alkalommal is hallottam, hogy mégis volt az erre vonatkozó felszólalásoknak némi haszna. Csak azt csudálom, hogy még a kakas nem is kukorikolt háromszor és már minduntalan megtagadják a mestert. (*Tetszés jobbfelől. Élénk ellenmondás a szélsőbalon. Halljuk!*) Engedelmet kérek, vele solidaritásban lenni s az ő politikájának két sarktételét visszautasítani, — pedig mind a kettőt visszautasították részint ma, részint máskor — ez nem lehetséges. (*Élénk felkiáltások a szélsőbalon: Halljuk! Halljuk!*) Az incompatibilitást — ez az egyik sarktétel — visszautasította ma Helfy képviselő ur. A dunai confoederatiót, — ez a második sarkpont, — (*Felkiáltások szélső balfelől: Ez nem sarkpont!*) visszautasították a mult alkalommal. (*Felkiáltások a szélsőbalon: Lehetett, mert nem sarkpont! Halljuk! Halljuk!*) No hát, t. képviselő urak, azt hiszem, ez bátran nevezhető azok részéről, a kik teszik, a mester megtagadásának. (*Mozgás a szélső balfelől. Igaz! Igaz! jobbfelől. Halljuk! Halljuk!*)

De megjegyzem Helfy képviselő urnak, ki azzal vádol, hogy ok nélkül, alap nélkül gyanusítólag hozatnak fel a solidaritást illető vádak, hogy ha a solidaritás ezen általuk megtagadott pontokra nézve csakugyan nem létezik, akkor ne engedjék, hogy bevallott organumaik egyikemásika a solidaritás fönnállását határozottan hirdesse, (*Nyugtalanság a szélsőbalon*) mert akkor bajos azután hitelt adni akárminő tett nyilatkozatnak. (*Mozgás a szélső balfelől. Zaj. Tetszés jobbfelől.*)

Ugron Gábor: Nincsenek betanított hirlapiróink! (*Halljuk! Halljuk!*) Nem adunk számukra napi parancsokat! (*Zaj. Halljuk! Halljuk!*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Engedelmet kérek, ha egy pártnak bevallott organuma olyat ir, a mi homlokegyenest ellenkezik a párt széndékával: a párt nem gátolhatja meg, hogy irja, de ez esetben megtagadja tőle, hogy pártlap. (*Halljuk! Halljuk!*) Különben egy helyütt, hol ez hangzik jobban, megtagadni, másutt pedig azon hitet fennállani hagyni, hogy ez a lap pártnézetet képvisel: engedelmet kérek, még sem egészen helyes eljárás. (*Helyeslés jobbfelől. Mozgás a szélső balfelől és fölkiáltások: Nincs hivatalos lapunk!*)

Helfy t. képviselő ur hangsúlyozza, hogy felveszik a keztyűt és megjelöli az ellenzék másik árnyalatával szemben, hogy vannak ugyan differentiák közttük, de van egy közös czél is. (*Halljuk! Halljuk!*) A czél ellen, közös czél ellen semmi kifogásom nincsen és nem is lehet. Méltóztassanak rátörekedni; ha sikerül, majd meglássuk azután a siker után, hogyan fognak egymás karjaiba omlani. (*Élénk derültség a jobboldalon. Nagy zaj és mozgás a szélső balfelől.*)

Digitized by Google

Madarász József (*közbeszól*): Bizza reánk! (*Halljuk! Halljuk!*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Felveszszük a keztyűt mi is. (*Halljuk! Halljuk!*) Felveszszük, — pedig igen jól tudjuk mi is, hogy fegyvereink nem egyenlők. (*Halljuk! Halljuk!*) Nem egyenlők azért, mert nekünk akkor is, midőn a keztyűt fölveszszük, igenis tenni kell, mert felelősek vagyunk az országnak minden napjáért és minden pillanatáért. Önöknek — nem beszélve semmiről, a mi legkevésbbé is homályt vethetne önökre, bár a t. képviselő ur jónak látta velünk szemben két izben is insinuatiókkal élni — önöknek módjukban van reményes, fantasiák és délibábok után jóhiszeműleg festeni képeket, (*Nyugtalanság a szélsőbalon. Halljuk! Halljuk!*) a melyek csak akkor válnának be hamisaknak, ha megvalósításukat a tettek mezején kellene megkisérleni. (*Zaj a szélső balfelől.*)

Ugron Gábor (*közbeszól*): A délibábok a Tisza tettei! (*Halljuk! Halljuk!*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Azért, a mit Tisza tett, felelni fog mindig. Sohasem kivánok egyebet és sohasem lehet senkitől várni egyebet, minthogy becsületes törekvéssel igyekezzék oda, a mit elérni akart. Sohasem volt még és soha sem lesz ember, ki a ministeri padokra kerülvén, mindazt elérhette volna, a mit elérni akart. Mindenkinek kellett számolni czéljai és a lehetőség között; és vagy be kell érnie a lehetővel, vagy pedig az országot teszi ki veszélyeknek. (*Ugy van! jobbfelől. Felkiáltások a szélsőbalon: Vagy leköszönni! Halljuk! Halljuk!*) Megtettem ezt is. Sokakat kértem, foglalják el helyemet. (*Hosszantartó derültség a baloldalon. Felkiáltások a jobboldalon: Ugy van!*) Igen, némelyeknek még támogatásomat is igértem, ezeken a padokon kivül — de, megvallom, arra nem volt elég bátorságom, vagy talán több volt a hazafiságom, semhogy csak azért, nehogy Tisza Kálmán inconsequentiába jöjjön magával, a zavargó elemeknek engedjek növekedési tért. (*Zajos helyeslés jobbfelől.*)

Ezeknek megjegyzése után ajánlom a törvényjavaslat elfogadását. (*Hosszantartó, zajos éljenzés jobbfelől.*)

Elnök: A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom; következik a szavazás.

Első kérdés az lesz: Elfogadja-e a ház a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvényjavaslatot a pénzügyi bizottság szövegezése szerint átalánosságban a részletes tárgyalás alapjául, igen-e, vagy nem?

Ha az el nem fogadtatnék, akkor kérdésre ki fog tűzetni először a különvélemény határozati javaslata, a melyet a pénzügyi bizottság tagjainak kisebbsége adott be, ha az sem fogadtatnék el, akkor Helfy képviselő ur határozati javaslata fog kérdésre kitűzetni.

Mielőtt e kérdéseket feltenném, meg kell jegyeznem, hogy ezen kérdés eldőlésével azon kérvények, melyeket a t. ház az irodába letétetni rendelt, szintén elintézetteknek fognak tekintetni.

Mielőtt a kérdést feltenném, méltóztassék még egyszer meghallgatni azon határozati javaslatot, melyet Helfy képviselő ur és társai benyujtottak.

Beőthy Algeron jegyző (*olvassa a Helfy Ignácz és társai által beadott határozati javaslatot*).

Elnök: Két oldalról 42 képviselő kérte a névszerinti szavazást, tehát a névszerinti szavazás meg fog ejtetni.

Mielőtt a szavazás megindittatnék, ki fogom huzni a betűt: „W“ Wahrmann Mór! (*Éljenzés a szélső baloldalon.*)

(*Szünet után.*)

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni, az ülést folytatjuk; következik a szavazás.

Mielőtt a szavazást megkezdenénk, még egyszer fel fog olvastatni a kérdés.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): „Elfogadja-e a ház a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvényjavaslatot a pénzügyi bizottság szövegezése szerint igen, vagy nem?“

Elnök: A névsort Horváth Gyula jegyző ur fogja olvasni; a távollevőket Beőthy Algernon jegyző ur, az igennel szavazókat Antal Gyula jegyző ur, a nem-mel szavazókat Molnár Aladár jegyző ur jegyzi.

Kérem a képviselő urakat, méltóztassanak érthetően és fennhangon nyilatkozni, hogy semmi kétely a szavazásnál ne legyen.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a névsort*).

Igennel szavaztak: *Wieland Arthur, b. Wodianer Albert, Wodianer Béla, Voncina Iván, Zalay István, gr. Zichy Ágost, Zsámbokréthy József, Zsigmondy Vilmos, Zsilinszky Mihály, Zsiros Lajos, Abonyi Emil, Andaházy Pál, Andrássy Gyula, Andrássy Mihály, Antal Gyula, Apáthy István, Babics István, Bacon József, Barcsay Ákos, Baross Gábor, Bartha János, Bausznern Guido, gr. Bánffy Béla, br. Bánffy László, Bárczay Ödön, Beniczky Gyula, Beőthy Algernon, Berke József, gr. Bethlen András, Békássy Károly, Boér Antal, Bohus Zsigmond, Bokros Elek, Borosnyay Pál, Bedekovich Kálmán, gr. Csáky László, Csávosy Béla, Csernátony Lajos, Dacsó Pál, Dániel Ernő, Dániel Gábor, Dániel Pál, Dárday Sándor, Désy Sándor, Dimitrievics Milos, Döry Dénes, Derencsin Marián, Elekes György, Emmer Kornél, Engelmayer József, Ercsey Géza, Éber Nándor, Éles Henrik, Falk Miksa, gr. Forgách*

Digitized by Google

Antal, Funták Sándor, Fónagy László, Gábor Péter, Gál Endre, Gergelyi Tivadar, Gidófalvy Albert, Gödl Károly, György Endre, Gyurgyik Gyula, Halassy Gyula, Harkányi Frigyes, Hegedüs Sándor, Hérits Antal, Hieronymi Károly, Hoffgräff János, Horváth Gyula, Horváth Károly, Illyasevics Jenő, Ivánka Imre, Jakabb Bogdán, Janitsáry Sándor, Jankovich Miklós, Jászay Antal, Jókai Mór, Jurka Bazil, Josipovics István. Kajuch József, gr. Karácsonyi Guido, Kazy János, Kármán Lajos, gróf Károlyi Tibor, br. Kemény Domokos, br. Kemény Gábor, br. Kemény Géza, báró Kemény János, br. Kemény Kálmán, Kende Kanut, Konstantiny György, Korizmics László, Kovács László, Kövér Károly, Krajtsik Ferencz, Kulcsár Lajos, Kilnle József, Kresztics Miklós, Kusevics Szvetozár, Latinovics Gábor, Latinovics János, Láng Lajos, Lázár György, Lázár Lajos, Lehoczky Egyed, Lészay Lajos, Luka Lajos, Lukács László, Lukácsy Béla, Loncsarics Márk, Mara Lőrincz, Markhót János, Matuska Péter, Máday Lajos, gr. Miqazzy Vilmos, Mihajlovics János, Mikó Bálint, Miksa Elek, Missits János, Mocsáry Géza, Móricz Pál, Mihajlovics Károly, Miskatovics József, Nagy Gábor, Nagy György, Nehrebeczky György, hg. Odescalchy Gyula, Onossy Mátyás, Ordódy Pál, Ormos Zsigmond, Pap Lajos, Pap Sándor, Pauler Tivadar, Pálik-Ucsevnyi Fedor, Perczel László, br. Perényi Zsigmond, Péchy Jenő, Plachy Tamás, br. Podmaniczky Frigyes, Pogány Károly, Pongrácz Lajos, Popovics Vazul, Pór Antal, Prileszky Tádé, Probstner Arthur, Prónay József, Pulay Kornél, br. Radvánszky Béla, Rakovszky Géza, Rakovszky György, Rakovszky István, gr. Ráday Gedeon id., gr. Ráday Gedeon ifj., Rohonczy Gedeon, Román Sándor, Rónay István, br. Rudics József, Sánta Lajos, Schäffer Antal, Schreiber Ferencz, Simó Lajos, Stoll Károly, Strevoiu Miklós, Sváb Károly, Seitz Vinkó, Sladovics Máté, Stekovics János, Strazimir Károly, Szabó Márton, gr. Szapáry Gyula, Szathmáry Miklós, Szeberényi Andor, Szeberényi Gusztáv, Szende Béla, Szeniczey Ödön, Szerb György, Székely Elek, Szikszay Lajos, Szilágyi István, Szirmay Ödön, Szitányi Bernát, Szlávy Olivér, Szontágh Pál (nógr.), Szögyény László, Sztojkovics Péter, Szuhányi Ödön, Szubotics János, Tanárky Gedeon, Taray Andor, gr. Teleki Domokos, gr. Teleky Géza, Teleszky István, Tibád Antal, Tisza Kálmán, Tisza Lajos, Tisza László, Trefort Ágoston, Urbanovszky Ernő, br. Üchtritz Zsigmond, Vargics Imre, Varró Soma, Vécsey Tamás, Végh Aurél, Vizsolyi Gusztáv, Vladár Ervin.

Nemmel szavaztak: Wahrmann Mór, gróf Wenckheim Frigyes, Vidrics Lőrincz, Zay Adolf, Almásy Sándor, gr. Apponyi Albert, Arz Albert, Bakay Nándor, Bartal János, Bay Géza, br. Bánffy Albert, báró Bánhidy Béla, Bárczay Miklós, gr. Berchtoldt László, Bereczky Sándor, Bernát Dezső, Bessenyey Ernő, Bezerédj Dénes, Bicskey Kálmán, Biró Kálmán, Bittó Béni, Bittó István, Boros Béni, Bódogh Albert, Bölöni Sándor, Bujanovics Sándor, Békássy Gyula, Beruta József, Chorin Ferencz, Cosma Párthén, Csanády Sándor, Csapó Kálmán, Csatár Zsigmond, Csávolszky Lajos, Csertán Károly, Csider Károly, Csernadák György, Degré Alajos, gr. Dessewffy Aurél, Dessewffy Kálmán, Domahidy István, Duka Ferencz, Eötvös Károly, Ernuszt Kelemen, Ernuszt Sándor, Farkas Elek, Farkas József, Fornszek Sándor, Frölich Gusztáv, Fülesséry Géza, Gaál Jenő (pécskai), Gebbel Károly, Geisz László, Gombár Tivadar, Graffius Károly, Grünwald Béla, Gulner Gyula, Hadzsics Antal, Halász Bálint, Hazay Ernő, Hedry Ernő, Hegedüs László, Hegyesi Márton, Helfy Ignácz, Herman Otto, Hevessy Benedek, Hodossy Imre, Hoffmann Pál, Hollósy Károly, Horváth Lajos, Hosztinszky János, Hunkár Sándor, gr. Hunyady László, Irányi Dániel, Iványi Béla, Jankó Miklós, br. Jeszenszky Sándor, Joannovics György, Juhász Mihály, Juraszek Ferencz, Jordán Antal, Kada Elek, Kaiser János, Kaszap Bertalan, Kállay János, Kästner Henrik, Kende Tibor, Kerntler Ferencz, Királyi Pál, Kiss Albert, Knöpfler Vilmos, Komjáthy Béla, Kubinyi Árpád, gr. Kun István, Kukuljevics Iván, László Imre, Lázár Mihály, Lessko István, Lichtenstein József, br. Lipthay Béla, Lukács Béla, Luppa Péter, Lükő Géza, Lyka Döme, Madarász Jenő, Madarász József, Majoros István, Majzik Viktor, Mandel Pál, Matkovich János, Maximovics Miklós, Máriássy Aladár, Meczner Gyula, b. Mednyánszky Árpád, Mende Bódog, Micsky Lajos, Mihályi Péter, Mocsáry Lajos, Molnár Aladár, Mudrony Soma, Mukics Ernő, Nagy Ferencz, Nagy István, gróf Nemes Nándor, Németh Albert, Novák Gusztáv, Ocskay Rudolf, Orbán Balázs, Orosz Mihály, Paczolay János, Pázmándy Dénes, gr. Péchy Manó, Pilisy Ferdinánd, Pilisy László, gr. Pongrácz Adolf, Potoczky Dezső, Pulszky Ágost, Ráth Károly, Reizer Ferencz, Sárközy Aurel, b. Schmerzing Tádé, Scitovszky János, Sembery István, b. Sennyey Pál, Simonyi Iván, Siskovics Tamás, gr. Somssich Imre, gr. Somssich Iván, Sós Gábor, Spóner Andor, Szabely Antal, Szabó Sándor, Szakall Antal, Szalay Imre, Szájbély Gyula, Szederkényi Nándor, Szentiványi Árpád, gr. Széchenyi Pál, Széll György, Széll Kálmán, Szilády Lajos, Szilágyi Dezső, Szily László, Szongoth Jakab, Szontágh Pál (göm), Takácsy Sándor, Tassy Béla, Thaly Kálmán, Thuolt István, Tischler Vincze, Tolnay Gábor, Tomcsányi László, Törs Kálmán, Turgonyi Lajos, Tury Sámuel, Türk Ferencz, Ugron Ákos, Ugron

Digitized by Google

Gábor, Unger Alajos, Urányi Imre, Varga Károly, Verhovay Gyula, Veszter Imre, Vidliczkay József, Vidovich Ferencz.

Távol voltak: *gr. Vojkfy János, Vuscsics József, Zindl Antal, Zsivkovics János, Antolek-Oresek Károly, Balázsy Lajos, Balogh Imre, Beniczky Ferencz, Beöthy Ákos, Boros Bálint, Bartalovics Iván, Doda Trajan, Fabritius Károly, Földváry Gábor, Galgóczy Sándor, Gaal Jenő (felvinczi), Gáspár Lajos, Gorove István, Gyurgyevics Vazul, Horváth Boldizsár, Horváth Péter, Istóczy Győző, Justh György, Kaczvinszky Ede, Kautz Gyula, gróf Khuen Kúroly, Krajcsik János, Kotur Vazul, gr. Lónyay Menyhért, Lipovniczky Sándor, Mayer József, Mezey Ferencz, Miehl Jakab, Miklós Gyula, Ocskay István, hg. Odescalchy Arthur, br. Ozsegovics Lajos, Pap György, Polit Mihály, Popovics István, Ragályi Aladár, b. Révay Gyula, Rubido-Zichy Radosláv, Simon Gyula, Simonyi Ernő, Sram Lipót, Szabovljevics Mihály, Szabó Imre, Szemző Gyula, Ürményi Miksa, Várady Gábor.*

Elnök: A szavazás eredménye a következő: 444 igazolt képviselő közül elnök nem szavazott; igennel szavazott 207, nemmel 185, távol volt 50. És igy a törvényjavaslat átalánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadtatott. (*Éljenzés jobbfelől.*)

Következik a részletes tárgyalás.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét, olvassa az első fejezet czímét, melyek észrevétel nélkül elfogadtattak; olvassa az 1. §-t*).

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Miután a törvényjavaslat 1. §-ában foglalt határidőn a törvény életbe már nem léphet, ennél fogva azt indítványozom, hogy az életbeléptetés ideje április hó 1-jére tétessék.

Elnök: Méltóztatik-e a t. ház az 1. §-t a pénzügyminister ur módosítása szerint elfogadni? (*Igen! Nem!*) Méltóztassanak azok, a kik elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta.

Baross Gábor jegyző: (*olvassa az 1—7. §§-t, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 8. §-t*).

Lukács Béla: Bátor vagyok ezen szakaszhoz egy stylaris módosítást beterjeszteni; azt hiszem, hogy az illető szó, toll- vagy talán nyomdahibából maradt ki. Nevezetesen a harmadik kikezdés ekként hangzik:

„Az igy behozott czikkek az adóvonalon belül fogyasztott, illetőleg súlya után járó adóösszeg".

Ezen szó „fogyasztott" után kimaradt a szó „mennyisége".

Ugyanazon kikezdés második sorában „beszámolás" helyett „leszámolás"-t kérek tétetni. (*Helyeslés.*) Azt hiszem, ez is csak tollhibából történt.

Hegedüs Sándor előadó: Részemről elfogadom mind a két stylaris módosítást.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a Lukács Béla által beadott módosítást*).

Elnök: Méltóztatik az eredeti szöveget elfogadni? (*Nem!*) Méltóztatik tehát ezen § t Lukács Béla képviselő ur módosításával elfogadni. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 9., 10., 11., 12., 13. §§-at, melyek változatlanul elfogadtatnak. Olvassa a III. fejezet czímét*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Én azt hiszem, hogy az egyöntetüség kedvéért a felváltva előforduló „felfolyamodás" és „felebbezés" helyett mindenütt, tehát e fejezet czímében is „felebbezés" volna teendő. (*Helyeslés.*)

Elnök: Ha a t. ház elfogadja az előadó ur módosítását, mindenütt „felfolyamodás" helyett „felebbezés" fog tétetni és e szerint fog kijavittatni ezen fejezet czíme is. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 14—15. §§-at, melyek változtatás nélkül elfogadtatnak, olvassa a 16. §-t*).

Elnök: A 16. §. elfogadtatik, azon megjegyzéssel, hogy azon szó helyett: „felfolyamodás", elfogadtatván a „fellebbezés", itt is ezen szó alkalmazandó.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 17—28. §-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 29. §-t*).

Elnök: Megjegyzem, hogy az utolsó sorban ezen szó helyett: „felfolyamodás", itt is „fellebbezés" teendő.

Lukács Béla: T. ház! Én tulajdonképen nem ezen 29. §-hoz kivánok szólani, hanem ez után egy új §-t óhajtok betoldani. És itt engedelmet kérek, hogy ha egy tárgyra felhivom a t. ház figyelmét, mert igen fontos kérdésről van szó. (*Halljuk!*)

A javaslat értelmében itt elfogadott megadóztatási mód szerint tudjuk azt, hogy most tulajdonképen ezen törvénynek határozmányai alá az ország lakosságának igen jelentékeny része fog tartozni, a mennyiben ki van terjesztve ezen adórendszer nemcsak a kereskedőre, üzletemberre és iparosra, hanem az egyes magánháztartás is abba belevonatott. Én tehát ki akarom egészíteni e törvényjavaslatot azon intézkedéssel, a melyhez hasonló már más törvényekben is foglaltatik s a mely mégis az eshetőleges zaklatások elé bizonyos korlátokat von. Óhajtom, hogy kiegészittessék e törvényjavaslat oly értelemben, hogy az ország lakossága utóvégre in infinitum ne legyen kitéve azon kellemetlenségeknek, vizsgálatoknak, eshetőleg birságoknak, melyek ezen törvényjavaslatból folynak. És nem valami különöst, nem olyat kivánok, a mi eddigi tör-

Digitized by Google

vényeinkben nem volna meg; hiszen méltóztatnak emlékezni, hogy a közadók kezeléséről szóló törvény megállapításánál az elévülési határidő megállapittatott, hogy öt éven túl, a mely adó ki nem vettetett, azzal az adófizető többé nem zaklatható. Ugyanezen elévülési idő van a szeszadónál, melyre vonatkozólag az 1878: XXIV. t. cz. 90. §-a határozottan megállapítja, hogy a szeszadó-szabályok ellen elkövetett netaláni kihágások, vagy adómegrövidítések csak azon esetben képezik a büntető eljárás tárgyát, ha az elkövetés idejétől számított egy év el nem telt. Én ezen intézkedést óhajtom ide felvenni, kiindulva abból, hogy az ország lakosai utóvégre in infinitum eshetőleg ilyen megrövidítésekből származó vizsgálatnak, megbirságolásnak ne tétessenek ki.

Én kérem a t. pénzügyminister urat is, hogy az adózók érdekében fogadja el ezen új §-t, annál is inkább, mert utóvégre ez a kincstárra nézve semmi hátránynyal sem jár. Azon esetben azonban, ha a t. pénzügyminister ur és a ház erre nem volna hajlandó, arra kérem a t. házat, hogy ne méltóztassék ezen elég fontos kérdést egyszerű szavazással eldönteni, hanem méltóztassék azon esetben ezen új szakaszt megfontolás végett a pénzügyi bizottsághoz utasítani. (*Felkiáltások jobbfelől: Elfogadjuk! Halljuk az új szakaszt!*)

Az új szakasz igy szólana: „Büntetés elévülés". Ez a címe, ugyanaz, a mely más törvényben is van. „30. §. Ha a mulasztás után vagy a kihágás elkövetése után egy év már elmult, sem vizsgálatnak, sem büntetésnek, sem megbirságolásnak nincs helye." Ajánlom ezen új szakasz elfogadását.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Szóba jött a pénzügyi bizottságban is, hogy bevétessék-e az elévülésről külön intézkedés e javaslatba, akkor, ha jól emlékezem, abban állapodott meg a pénzügyi bizottság, hogy elég, ha a behajtási és kivetési szabályokban vétetik fel az erre vonatkozó intézkedés. Én azonban nem ellenzem, hogy az itt a törvénybe is felvétessék és pedig azért, mert egy éven túl mindezen eseteket constatálni ugy sem lehetne (*Helyeslés a jobboldalon*) és igy nem lehetne az eljárást erre nézve megindítani. Kérem ennélfogva a t. képviselőházat, méltóztassék Lukács Béla képviselő ur indítványát elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! Lukács Béla képviselő ur egy új 30. §-t kiván beilleszteni a törvényjavaslatba, a melynek elfogadása esetében természetesen a későbbi szakaszok mindegyikének száma egygyel nagyobbodnék.

A kérdés tehát az lesz: elfogadja-e a t. ház a Lukács Béla képviselő ur által indítványozott új szakaszt?

Mielőtt a kérdést feltenném, méltóztassék még egyszer meghallgatni a javaslatot.

Baross Gábor jegyző (*olvassa Lukács javaslatát*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e ezen új szakaszt elfogadni, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*)

Azt hiszem, kijelenthetem, hogy ezen új szakasz elfogadtatik és a törvénybe beilleszteni fog.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 31. és 32. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 33. §-t*).

Gullner Gyula: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Szerintem a törvényjavaslat ellen felhozható indokok közül egyik legnyomósabb az, a mely a 33. §-ban foglaltatik. A 33. §. szerint ugyanis:

„A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy azon városokat, melyek népessége 20,000-et meghalad, valamint a 10,000 lélekszámot meghaladó, általános házbér-adó alá eső városokat, a szükséghez képest, adóvonallal körülzárhassa és viszont, hogy ezekre e törvény 20. §-a rendelete szerinti megváltást alkalmazhassa. Hol pedig ama városok közül a bor- és husfogyasztási adó érvényben áll, ott a zárt városokra nézve érvényes beszedési módot, együttesen ez utóbbi adóra is kiterjesztheti."

A mint méltóztatik látni, itt a pénzügyminister — már t. i. mindig az, a ki a pénzügyi tárczát kezeli, — oly tág értelmű meghatalmazással van felruházva, hogy a mint nálamnál sokkal beavatottabbak állítják, az országnak mintegy 36 városa felett tartja, hogy ugy mondjam, a Damokles kardját; nyilt városokat zárt városokká tehet, ez által azok terheit a törvényhozás beleegyezése nélkül súlyosbíthatja és még csak azt sem köti ki az imént felolvasott szakasz, hogy erről a törvényhozásnak legalább utólag jelentést tegyen,

Én, t. ház, az alkotmányos elvbe ütközőnek tartom, hogy a kormány, a mely pártkormány volt és lesz mindig, hogy az adófizető polgárok között, hogy ugy mondjam, válogathasson és egyikre nagyobb, másikra kisebb terhet róhasson. Nem fogja tagadni senki sem, t. képviselőház, hogy azon megterheltetés között, a mely ezen törvény folytán a zárt városokra, illetőleg a zárt városokban lakó polgárságra hárul és azon teher között, a mely a nyilt városokban érvényben fog állani, lényeges különbség áll fenn. Ha már most a pénzügyminister ur ezen felolvasott §. értelmében felhatalmaztatik egyszerűen arra, hogy az ország városai közül azokat, melyeket ő jónak lát, zárt városokká nyilvánítsa és mindazon kezelési módokat és szabványokat léptesse életbe, melyeket ezen törvény a zárt városokra

Digitized by Google

nézve megállapít, előttem tiszta és világos, hogy az ország polgárainak egy nagy része tisztán azon kedvezéstől, vagy nem kedvezéstől fog függni, a mint a pénzügyministernek tetszeni, vagy nem tetszeni fog intézkedni, illetőleg ezen vagy azon nyilt községet zárt várossá alakítani.

Én azon meggyőződésben vagyok, hogy a törvényhozásnak, midőn az ország lakóira terhet ró, adót szavaz meg, tisztában kell lennie legalább megközelítőleg az iránt, hogy mily mérveket ölt azon teher, melyet a törvényben megszavaz. Ma, ha ezen törvényjavaslat hatását általában birálni akarja valaki, felveszi a tényleges állapotot és tudja, hogy zárt város az országban kettő van, t. i. a főváros és Pozsony, a többi pedig nyilt helység.

Ha már most ezen meghatalmazást megadja a t. képviselőház a pénzügyministernek, én merem állítani, hogy ezen törvényjavaslat hatását sem e házban, sem e házon kivül megbirálni, kiszámítani nem tudja senki, mert a t. pénzügyminister czéljait és szándékát, hogy t. i., mely városokat akarja zárt városokká alakítani, nem ismeri senki sem. Igy tehát az ebben rejlő adómegterheltetés mérveit ma kiszámítani senki sem tudja. Ismétlem pedig, t. ház, hogy a törvényhozóknak legalább — megközelítőleg ismerniök kell azon teher mérveit, — melyet az ország lakosaira rónak.

Én nem vitatom, hogy fennforoghat annak a szüksége, hogy a huszezer főnyi lakosságnál nagyobb népességgel biró városok közül némelyek a nagyobb kategoriába helyeztessenek át, de nem látom okát annak, hogy miért kelljen azt egy tág értelmü s a pénzügyminister discretiójára bizott felhatalmazás alakjában tennünk. Az én véleményem szerint azon utat kellett volna választani, hogy a pénzügyminister esetről-esetre a törvényhozás beleegyezését vegye igénybe. Én, t. ház, ezt tartottam volna az alkotmányos elvvel inkább összeférőnek és megegyezőnek; és én azt tartom a törvényhozás feladatának, hogy tudja, midőn egy törvényjavaslatban terheket és adókat szavaz meg, mily mérvben és kinek terhére szavazza meg azokat.

Én t. ház, ezen § kihagyását vagyok bátor indítványozni. Én nem reflectálok azon indokokra, melyek felhozhatók lennének, hogy az ily felhatalmazás egy pártkormány kezében mindig igen éles fegyver.

Én csak az alkotmányosság szempontjától hangsúlyozom, sőt nem akarok elzárkozni az elől sem, hogy lehetnek esetek, melyekben a nyilt városok közül némelyek zárt városokká fognak tétetni, de nem adhatok a pénzügyministernek egy ilyen tág értelmü, az ország lakosságának feje felett függő meghatalmazást annál inkább, mert a törvényjavaslat ezen §-a nemcsak ezen adóról szól, hanem, mint annak végsoraiban méltóztatnak látni, ezen §. szerint felhatalmaztatik a pénzügyminister arra is, hogy azon szabványokat, melyek a bor- és husfogyasztásra nézve a zárt városokban fennállanak a nyilt városokra is kiterjeszthesse.

Én ezt nem tartanám helyesnek és azért kérem a t. házat, hogy módosítványomat, mely azt czélozza, hogy a 33. §. hagyassék ki, méltóztassék elfogadni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa Gulner Gyula módosítványát*).

Hegedüs Sándor előadó: Én ezen módosítványt nem fogadhatom el és ezt az általános vitában kifejtettek után csak röviden fogom indokolni.

Több oldalról fölhozatott, hogy ezen szakasz önkényre ad hatalmat a kormánynak. Én azt hiszem, a törvényben e tekintetben oly correctivumok vannak megállapítva a kormány önkénye ellen, hogy ezen rendszabály határozottan inkább az adózók érdekében, mint a kincstár érdekében van. Ha ezt indokolni akarom, akkor azon két ellentétes álláspontot, mely az általános tárgyalás alkalmával kifejtetett, szemügyre kellene vennem.

Egy részről azt mondták, hogy a zárt városok hátrányosak a kereskedelemre és a forgalomra és ennek folytán előnyösebbnek tüntették föl a nyilt városok helyzetét. Erre én azt mondhatnám a másik oldalról felhozottakkal szemben, hogy a nyilt városok helyzetét tüntetik fel sokan előnyösebbnek, a mennyiben az önkényes megszabás és a bérlő önkényének és zaklatásának veszélye folytán és a kincstár érdekében szükséges intézkedéseknek magán egyénekre való átruházása által több önkénynek lesznek a lakosok kitéve, mint a zárt városokban, hol a fix-tételek egyszerüen alkalmaztatnak.

Ha tehát akár az egyik, akár a másik álláspontot veszem, a zárt városok mellett szól az, hogy elkerültetik az önkény, a mit egy részről ellene felhoznak; vagy megfordítva, a nyilt városok mellett felhozhatom azon előnyöket, melyeket az illetők a zárt városok ellen felhoztak.

De nem akarok ezen elvi fejtegetésekre és az általános vitában már kimerített érveknek egymással való szembeállítására kiterjeszkedni. Egyszerüen egy gyakorlati szempontot ajánlok a t. ház figyelmébe:

Két correctivum van a törvényjavaslatban, mely meglehetős korlátokat szab a kormánynak. Egyik az, hogy az adótételek meg vannak szabva, a másik az, hogy a kincstár csak pénzügyi szempontból jár el. Ha már most bármily, csak valamennyire is elfogadható bérlet, vagy átutalás által, vagy az illető adózóknak adó-

Digitized by Google

társulatba való állása által biztositattik, nem is az adótételek alapján kiszámított egész jövedelem, hanem csak megközelítő jövedelem is, azt méltóztatnak hinni, hogy a kincstár a maga érdekében levőnek fogja tartani, hogy a költséges apparatussal járó zárt városokat alkalmazza? Azt hiszem, itt elegendő korlát van a kormányra nézve.

De másfelől nem tagadom, hogy a felhatalmazás azon alternativ része, melyet a pénzügyi bizottság indítványoz, az adózók érdekében van.

T. i. azért, mert ez némileg experimentum, az élet útmutatásait és a tapasztalatokat kell figyelembe venni. Ha esetleg valamely nyilt város zárt várossá változtatik át és később magok az adózók kérik a pénzügyminister, valamint a pénzügyminister is a kincstár érdekében levőnek tartja, hogy a zárt város ismét nyilt várossá változtassék, azt hiszem, ennek utját elzárni nem kivánatos. (*Mozgás balfelől.*)

De az a mód, melyet e tekintetben t. képviselőtársam ajánl, gyakorlati administrativ szempontból el sem fogadható. Mert ha ily administrativ kérdések a törvényhozásnak bejelentendők, ennek valami formát kellene találni s megvallom, ez igen nehéz. Örökösen a törvényjavaslat alakjában indítványozni, azt hiszem, nem czélszerű. Elvi intézkedéseket, elvi rendszabályokat és elvi felhatalmazásokat a kormánynak természetesen törvény alakjában kell adni. Azonban ily gyakorlati administrativ rendszabályokat, melyek alku tárgyát képezik, a kincstár és az illető érdekeltek közt, ép ugy, mint akármely kivetés vagy átutalás, nem czélszerű törvény alakjába önteni.

Ha pedig nem ezen formát adjuk, hanem az egyszerű bejelentést és tudomás vételt fogadjuk el, ily szokatlan forma szintén nem gyakorlati. Ennél fogva azt hiszem, hogy a §. megtartandó eredeti szövegében annál inkább, mert ha önkényes eljárások merülnének fel és ha alaposaknak mutatkoznának a felhozott aggodalmak, administrativ rendszabály ellenében meg van az interpellatió és a határozati javaslat joga. Egyiket, vagy másikat mindig lehet ily esetben használni és ha az aggodalmak alaposaknak bizonyulnának, a concret esetben mindig czélszerűbben lehet eljárni, mint általános intézkedést venni a törvénybe. (*Helyeslés jobboldalon.*)

Helfy Ignácz: A §-nak nem elvi oldalához kívánok szólni, mert az el lett döntve s igy nem akarom vele az időt vesztegetni.

Csakis az utolsó tételre nézve vagyok bátor kérdést intézni a t. pénzügyminister urhoz az iránt, hogy miként értelmezi ezen pontot. Ezen utolsó tétel t. i. igy szól: „A hol pedig ama városok közül a bor- és hus-fogyasztási adó érvényben áll, ott a zárt városokra nézve érvényes beszedési módot együttesen ez utóbbi adóra is kiterjesztheti".

Ez ellen, miután már el van fogadva a törvényjavaslat, nem lehet kifogásom.

Természetes, hogy jogában áll a ministernek a nyilt várost zárt várossá átalakítani, kell hogy hatalma legyen arra is, hogy a beszedést együttesen gyakorolja. De kérdés, vajjon nem fog-e ez a beszedési módra, az árszabályozásra kiterjesztetni? Méltóztatnak tudni, hogy a bor- és hus-adóra nézve most bizonyos fokozatok vannak megállapítva, ebből következnék, hogy ha a nyilt várost zárt várossá alakitják át, nemcsak a czukor, kávé és a sörre nézve történik ez, de a bor és a hus adója is tetemesen fokozódik. Ez veszedelmes volna. Annál inkább kötelességemnek tartottam ez iránt felszólalni, mert nem kerülte el figyelmemet, hogy a Pester Lloyd fordításában, mely lap pedig ily dolgok iránt jól szokott értesülve lenni, e szavak után „érvényes beszedési módot", ez volt „und Tarifsätze". Honnan jutott ehhez a Pester Lloyd, nem tudom, de mindenesetre szükségesnek tartom, hogy a pénzügyminister ur határozottan nyilatkozzék, hogy csak erre érti-e a kiterjesztést, vagy a többire is?

Kálitz Béla ministeri tanácsos: Az intentió a proponált intézkedésnél nem volt más, mint hogy in ultima ratione kézben tartani azt, hogyha a czukor- és a sörfogyasztási adókat másképp biztosítani nem lehet, akkor megtörténjék az elzárás. A bor- és hus-fogyasztási adókról is említés tétetett. Ezt olykép méltóztassanak felfogni, hogy ha a czukor és kávé tekintetében valamely nyilt község zárt várossá átalakittatik, akkor a borra és husra nézve nem lehet ugyanazt nyilt községnek megtartani; de hogy a tétel megváltoztassék, az sem contemplálva, sem proponálva nem volt. A bor- és hus-fogyasztási törvény szerint csak két zárt város van; a főváros és Pozsony, melyekre nézve külön tételek vannak megállapítva. Ezektől eltérni az esetben, ha szükségesnek mutatkoznék több nyilt községeket zárt városokká átalakítani, a kormány nem kiván és ezt javaslatba sem hozta és igy a Pester Lloyd combinatiója egészen téves. (*Helyeslés jobbfelől.*

Ráth Károly: T. ház! A minister-tanácsos ur felvilágosítására nézve nincs észrevételem, mert az előttem is tökéletesen tisztán áll, hogy ha a nyilt községek zárt városokká alakittatnak át, e rendszabályt ki kell terjeszteni egyszersmind a hus- és borfogyasztásra nézve és az alakítandó zárt városoknál, a pénzügyi kormányzat a két adónemre nézve különböző eljárást nem követhet.

Azonban a t. előadó ur megjegyzésére bátor vagyok azt az észrevételt tenni, hogy bár

Digitized by Google

egyátalában nem akarok az általános vitában eléggé kimerített szempontokra kiterjeszkedni, meg fogja mégis engedni a t. előadó ur, hogy két dolog közül csak egy állhat; vagy költséges az az aparatus, melylyel a nyilt községek zárt városokká alakitattnak át, vagy nem. Az általános vita alkalmával ő is és a pénzügyminister ur is ez átalakítást nem költségesnek mondotta, de most azt mondja, hogy nagyon meg fogja gondolni a pénzügyminister, hogy e költséges apparatust a legnagyobb szükség nélkül alkalmazza.

Különben csak azért szólaltam fel, hogy a t. ház figyelmét felhívjam arra, hogy Gulner Gyula t. képviselő ur indítványának súlypontja nem annyira pénzügyi rendszabályban fekszik, mint abban, hogy itt egy igen tág körű politikai meghatalmazás adatik a pénzügyi kormánynak. (*Ellenmondás jobbfelől.*) Méltóztassanak azt figyelemmel elolvasni azok után is, a miket a t. előadó ur mondott, egyszer azt állítván, hogy azt a fiscus érdeke, másszor pedig azt, hogy az adózók érdeke követeli! de tegyük fel, hogy akár az egyik, akár a másik áll.

Ha évtizedeken keresztül két zárt városa volt ez országnak s a kormánynak ez érdekében állott; ha nagy forgalmi akadályokkal nem kellett volna küzdeni, bizonyára a bor és husfogyasztásra nézve a zárt városok számát kiterjesztette volna; ha azonban ez államban, mint mindenütt, a zárt városok száma a lehető minimumra van reducálva, én, t. ház, nagyon megfontolandónak tartom azt, hogy a kormánynak felhatalmazást adjunk, hogy még azonfölül zárt városokat alkothasson s ezen utóbbi indoknál fogva a magam részéről hozzájárulok Gulner Gyula t. képviselőtársam indítványához. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Azon kérdésre, hogy a minister tetszésétől vagy nem tetszésétől függ-e egy nyilt községnek zárt várossá átalakítása, már tegnap voltam bátor nyilatkozni és ennek következményeire a t. házat figyelmessé tenni. Erre tehát most ki nem terjeszkedve, bátor vagyok a t. előttem szólott urnak arra nézve felelni, hogy, hogy van az, midőn egyszer azt mondjuk, hogy a zárt városoknál a kezelés nem jár nagy költséggel, másszor meg azt mondjuk, hogy az átalakítás zárt várossá nagy költséggel jár. A dolog ugy áll, hogy ott, a hol zárt város van, tehát a zárvonal megvan, semmi költséggel nem jár az, ha egy vagy több czikket kell adó alá vonni. Egészen másképen áll a dolog, ha egy nyilt községet kell zárt várossá átalakítani, még pedig egyes községekben nem községi, hanem állami közegekkel. Ott természetesen költséggel jár ezen intézkedés. Épen azért a ministernek kétszer is meg kell gondolnia, igénybe vegye-e ezen jogát, vagy nem?

A mi magát a parapraphust illeti, én azt, hogy zárt várossá alakíthasson át a minister egyes esetekben nyilt községeket, fenntartatni kérem — ugy a mint a §-ban szerkesztve van, mert ez oly administrativ intézkedés a törvényjavaslat végrehajtására, hogy ha ez intézkedés a szakaszban benn nem volna, a törvény végrehajtása lehetetlenné válnék. Én tehát kérem a t. házat, méltóztassék ez intézkedést a szakaszban meghagyni.

Hogy pedig Helfy képviselő urnak kételye a bor- és húsfogyasztási adókra vonatkozólag el legyenek oszlatva, bátor vagyok a t. háznak a következő módosítványt ajánlani, mely szerint a §. utolsó sorában az „ott“ szó után a következő szavak iktattassanak be: „azokra nézve az eddig fennálló tételek fenntartása mellett.“ A többi azután maradna. (*Helyeslés.*)

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Baross Gábor jegyző (*olvassa.*)

Elnök: T. ház! A 33. §-hoz két módosítvány adatott be. Az egyiket beadta Gulner Gyula képviselő ur, a ki a szakaszt kihagyatni kivánja, a másikat a pénzügyminister ur adta be, mely szerint a szakasz utólsó előtti sorában „ott“ szó után tétessenek a következő szavak: „azokra az eddig fennálló feltételek fenntartása mellett.“ Először is ugy teszem fel a kérdést, elfogadja-e a ház a §-t, igen, vagy nem? Ha elfogadtatik, az esetben Gulner Gyula ur módosítása elesik: Ezután következik a pénzügyminister ur módosítványa. Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a szakaszt elfogadni, igen, vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja és igy Gulner Gyula képviselő ur módosítványa elesett. Most kérdem a t. házat, méltóztatik-e a t. pénzügyminister ur módosítványát elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Tehát a pénzügyminister ur által ajánlott módosítvány szerint a paragraphus utolsó sorában az „ott“ szó után be fognak iktattatni a következő szavak: „Azokra az eddig fennálló tételek fenntartása mellett.“

Lukács Béla: (*Zaj.*) T. ház! Közbenvetőleg bátor vagyok a t. ház figyelmét a törvényjavaslat egyes paragraphusaiban bennmaradt egyes hibákra felhívni.

A zaj oly nagy, hogy átmegyünk egyes szakaszokon a nélkül, hogy a t. ház észrevenné.

Igy nevezetesen, miután az első szakaszban most az életbeléptetési határidő megváltoztattatott, ennélfogva a kitűzött határidőt a 24. és 27. szakaszokban is meg kell változtatni. Erre kivántam felhívni a t. előadó és a t. elnök ur figyelmét a törvény szerkesztésekor. (*Helyeslés.*)

Digitized by Google

Elnök: Tökéletesen igazsága van a t. képviselő urnak. Minthogy az 1. §-ban április fogadtatott el, lehetetlen, hogy a többi szakaszokban meghagyassék az előbbi határidő. Ennél fogva kétségtelen, hogy a képviselő ur felszólalása helyén van és a szükséges változtatások meg fognak történni.

Baross Gábor jegyző: A 24. §. 1. sorában január helyett márczius, hátrább pedig ugyane szakasz 4. sorában február helyett április tétetik, nemkülönben a 27. §. 1. pontjaiban a február helyett április tétetik. (*Helyeslés.*)

(*Olvassa a 34., most 35. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatott.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Elfogadtatván a régi 34., most 35. §., bátor vagyok arra kérni a t. házat, hogy ezen szakasz után egy új §. vétessék be a javaslatba. Szükséges ugyanis intézkedni arra nézve, hogy mily eljárás követendő Fiuméval szemben és erre nézve intézkedést bevenni a javaslatba annál inkább szükséges, mert Fiumének egy része szabad kikötő lévén, roszabb helyzetbe juthatna, mint más szabad kikötővel biró városok, ha azon részére, mely szabad kikötő, e törvény hatálya kiterjesztetnék. Bátor vagyok ennélfogva a következő új §. elfogadását ajánlani, mely igy hangzik: (*olvassa*): „Ezen törvényjavaslat hatálya Fiume városának ez időszerint vámkülzetet képező területére a törvényhozás további intézkedéseig ki nem terjed.“ (*Helyeslés.*)

Elnök: Fel fog olvastatni a javaslatba hozott új szakasz.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Madarász József: T. ház! Az idő késére jár, már két óra; láthatja a t. ház, hogy még azzal sem kivántuk a törvényjavaslat hirtelen való végig tárgyalását elodázni, hogy arra kértük volna az elnökséget, hogy midőn ma már a második szombat, melyre a kérvények elhalasztatnak, ideje lenne azokat tárgyalni. Én a Fiuméra vonatkozó indítvány ellen sem szólalok fel, mert én, ki az egész törvényjavaslatnak általában elvetését óhajtottam, csak is oly szakaszra szavaztam volna, mely ezen egész törvényjavaslatot lényeges pontjaiban megváltoztatja. Csak azért szólalok tehát fel, hogy azon reménynyemnek adjak kifejezést, hogy midőn önök Fiuméra nézve kivételt óhajtanak tenni, ezt nem azért teszik, mintha ez által a mi drága (*Derültség a szélső baloldalon*) testvéreinknek, Horvát-Szlavonország küldötteinek kivánnának ez által valami kedvezményt adni. (*Ellenmondások jobbfelől.*) Kérem, meggyőződésemet kötelességem kimondani. ... mondom ezt nem azért teszik, mintha ez által Magyarországnak elvitázhatatlan azon jogát akarnák csorbítani, mely szerint mindazon törvények, melyeket Magyarország hoz, drága testvéreink (*Derültség a szélső baloldalon*) meghallgatása és hozzájárulása nélkül, Fiuméra is kiterjednek, mint a magyar koronának nem Horvát-Szlavonországhoz, hanem Magyarországhoz tartozó részére. (*Helyeslés a szélső balon.*)

Ezen nyilatkozatommal tartoztam. Egyébiránt e §-nak sem ellene, sem mellette nyilatkozni nem kivánok.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Kénytelen vagyok egy pár rövid szót szólani. (*Halljuk!*) Én czélszerűnek tartottam volna, ha a t. képviselő ur, minden szükség nélkül, Horvátország irányában nem tudom miféle érzületet nem sejtetett volna. Az indok egyes-egyedül az, mert Fiumét nem szabad, mint szabad kikötőt, ezen minőségében kedvezőtlenebb helyzetbe hozni, mint a monarchia másik kikötőjét. Ne keressen a t. képviselő ur ebben semmi egyéb indokot, mert ez az egyedüli indok. Ennél fogva kérem ennek elfogadását. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Bokross Elek: T. ház! A t. pénzügyminister ur által előterjesztett új szakasz elvi álláspontját teljesen elfogadom, azonban bátor vagyok egy általam abban nem egészen correctnek talált kifejezésre a t. ház figyelmét felhívni. Az áll ottan, hogy „ez idő szerinti vámkülzetre“ nem terjed ki a törvény hatálya. A vámkülzet néha változik területileg, másfelől pedig területe törvényesen megállapítva nincs. Ennél fogva az „ez idő szerinti vámkülzet“ kifejezés bajt okozhatna akkor, ha administrativ uton a vámkülzet területe változást szenvedne; indítványozom ennél fogva, hogy az „ez idő szerint“ kifejezés az új szakaszból hagyassék ki. (*Helyeslés.*)

Hegedüs Sándor előadó: Én is azt hiszem, kimaradhat, miután positive a vámkülzetre van szorítva a törvény hatályának felfüggesztése.

Gróf Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Ezen szókkal: „ez idő szerint“ nem akartam azt jelezni, hogy ezen vámkülzetet ne lehessen módosítani, csupán csak a jelenleg fennálló vonalon kivül eső területet értettem alatta, de nem látok nehézséget abban, hogy ezen szavak: „ez idő szerint“ kihagyassanak.

Elnök: T. ház! Minthogy a pénzügyminister ur is kihagyhatóknak tartja e szavakat: „ez idő szerint“, tehát e szavak kihagyásával teszem fel a kérdést.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az új §-t*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, kijelenthetem, hogy a pénzügyminister ur által indítványozott új §. az „ez idő szerinti“ szók kihagyásával, mint 36. §. elfogadtatik.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 37—38. §§-t, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat részleteiben is le lévén tárgyalva, végmegszavazása a hetfői ülésen fog megtörténni.

Digitized by Google

A mai ülésre még a kérvények 43. és 44. sorjegyzéke volt kitűzve. A házszabályok azt mondják e tekintetben, hogy a szombati ülésen a kérvények a napirend kimerítése, illetőleg a napirend tárgyalására megszabott időn kivül tárgyalandók. Kérdem a t. házat, kívánja-e, hogy e két sorjegyzék most tárgyaltassék, vagy pedig hétfőre halasztassék? (*Felkiáltások: Hétfőre!*) E szerint a 43. és 44. sorjegyzékben foglalt kérvények a hétfői ülés napirendjére tűzetnek ki.

Ugyancsak a mai ülés napirendjére volt kitűzve a műemlékek fenntartására vonatkozó határozati javaslat, a melyet, mert igen rövid, mindjárt letárgyalhatunk. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor előadó: A t. képviselőház akként méltóztatott intézkedni, hogy a „műemlékek fenntartásáról" szóló törvényjavaslat I. fejezetét a közoktatásügyi bizottság, ellenben a II. fejezetet az igazságügyi bizottság vegye tárgyalás alá.

Midőn a közoktatásügyi bizottság ezen feladatát teljesítendő, az I. fejezet tárgyalásához fogna, csakhamar meggyőződött arról, hogy az I. fejezet §-ai részben teljesen önálló, de jogi természetű intézkedéseket tartalmaznak, részben pedig oly részleteket, melyek hasonlag jogi természetüknél fogva szoros összefüggés és kapcsolatban állanak az igazságügyi bizottsághoz utasított II. fejezet részleteivel és ezektől elkülönítve nem tárgyalhatók.

Ennélfogva a közoktatásügyi bizottság a következő határozati javaslatnak elfogadását kéri:

Határozati javaslat.

A közoktatásügyi bizottság jelentése tudomásul vétetik és kapcsolatban azon határozattal, melylyel „a műemlékek fenntartásáról" szóló 379. számú törvényjavaslat II. fejezete az igazságügyi bizottságnak kiadatni rendeltetett, — ugyanazon törvényjavaslat I. fejezete 1—17. §-ai, a közoktatásügyi bizottság ezen jelentésével, hasonlag az igazságügyi bizottsághoz utasittatnak és igy ezen bizottság már most az egész törvényjavaslat felett fog jelentést tenni.

Elnök: Méltóztatnak elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

A hétfőn d. e. 10 órakor tartandó ülés napirendjére a következő tárgyak tűzetnek ki: a 43. és 44. sorjegyzéken foglalt kérvények tárgyalása, a ma letárgyalt törvényjavaslatnak harmadszori megszavazása, továbbá a csődtörvénynek függőben maradt szakaszára vonatkozólag beadott jelentés és a kereskedelmi minister ur válasza.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 2 órakor.*)

342. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. január hó 31-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. Gr. Szapáry Gyula pénzügyér törvényjavaslatai: az 1880. évi közösügyi költségek pótfedezéséről, a váltópénz szaporitásáról, a 20 és 10 francos aranypénz aranytartalmára nézve megengedett eltérés megszoritásáról, a zágrábi földrengés alkalmából adandó kölcsönről, az 1880: XXIV. törvényczikk módositásáról, a játékkártya bélyegiletékéről, a pénzügyi közigazgatósági bíróságról. B. Kemény Gábor kereskedelmi minister törvényjavaslatai: a kézi-zálogügyletről és árú-forgalmi statistikáról. Dárday Sándor, mint pénzügyi előadó a bélyeg és illetékekről szóló törvényjavaslatnak csak négy §-át kéri a jogügyi bizottsághoz áttétetni. Madarász József interpellátiójának bejelentése. A kérvények 43. és 44. sorjegyzékének tárgyalása. A czukor-, kávé- és sörfogyasztási törvényjavaslat harmadszori felolvasása. Madarász József interpelletiója a horvát-szlavon miniszterhez.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Pauler Tivadar, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Trefort Ágoston, Ordódy Pál és báró Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólni kivánókat Antal Gyula, a javaslatok ellen szóln ikivánókat Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Fel fog olvastatni a mult ülés jegyzőkönyve.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a folyó hó 29-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Digitized by Google

Bemutatom Nagy-Becskerek város közönségének Dániel Ernő képviselő ur által beadott kérvényét, melyben Pozsony városának az 1876. XV. törv. czikk némely §§-nak módosítását tárgyazó kérvényét pártolja.

Ezen kérvény a kérvényi bizottsághoz utasittatik.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Van szerencsém benyujtani a következő törvényjavaslatokat; az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából pótlólag fizetendő összegről; a réz-váltópénz szaporításáról; a 20 és 10 francos illetőleg a 8 és 4 forintos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról; az 1880. november havában történt földrengések által Zágráb városában és környékén megkárosított házbirtokosoknak nyujtandó kölcsön és adókedvezményekről; a szeszadóra vonatkozó 1878: XXIV. törv. czikk némely határozatainak módosításáról; a játékkártya bélyegilletékről; végül a pénzügyi közigazgatási bíróságról.

Elnök: Az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából pótlólag fizetendő összegről; a réz-váltópénz szaporításáról; a 20 és 10 frankos illetőleg a 8 és 4 forintos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról; az 1880. november havában történt földrengések által Zágráb városában és környékén megkárosított házbirtokosoknak nyujtandó kölcsön és adókedvezményekről; az 1880. XXIV. törvényczikk némely határozatainak módosításáról; a játékkártya bélyegilletékről; végül a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslatok indokolásaikkal együtt ki fognak nyomatni, szét fognak osztatni és előzetes tárgyalás végett a a pénzügyi bizottságnak ki fognak adatni.

Br. Kemény Gábor földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister: Van szerencsém két törvényjavaslatot letenni a t. ház asztalára; egyik szól a kézi zálog-kölcsönüzletről, másik az árúforgalmi statistikáról. Kérem ezen két törvényjavaslatot indokolásaikkal együtt kinyomatni, szétosztatni és előzetes tárgyalás végett a közgazdasági bizottsághoz utasittatni.

Elnök: A kézi zálog-kölcsönüzletről és az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslatok a hozzájuk tartozó indokolásokkal együtt ki fognak nyomatni, a ház t. tagjai közt szétosztatni és előzetes tárgyalás végett a közgazdasági bizottsághoz utasittatni.

Dárday Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! A ház január 27-iki 4829. sz. határozatában a pénzügyi bizottságnak a bélyeg- és illetékre vonatkozó egész előterjesztése jogi birálat szempontjából a jogügyi bizottsághoz utaltatott.

T. ház! Én akkor a pénzügyi bizottság nevében tett indítványommal nem ezt kértem, hanem csak négy szakaszt, melyek a törvénykezéssel szoros kapcsolatban állnak, kértem a jogügyi bizottsághoz utasíttatni, tudni illik a 10., 14., 18. és 19. §-t.

Nehogy tehát ezen utasítás által a javaslat hosszasabb és késedelmes tárgyalásnak legyen kitéve, kérném a t. ház multkori határozatát ekként megváltoztatni, hogy a jogügyi bizottság csakis e négy szakasz feletti véleményadásra kéressék fel.

Elnök: T. ház! A pénzügyi bizottság beterjesztette jelentését a bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módosításáról szóló törvényjavaslatra nézve, mely törvényjavaslat 32 szakaszból áll. Akkor az előadó ur, minthogy a bizottság jelentésében az egyes szakaszok megnevezve nincsenek, azt indítványozta, hogy négy szakasz, a melyeknél jogi elbirálásra is van szükség, t. i. a 10., 14., 18. és 19. §§. az igazságügyi bizottsághoz utasittassék. Én akkor a határozatot akként mondtam ki, hogy a törvényjavaslat jogi elbirálás szempontjából az igazságügyi bizottsághoz utasittassék. Minthogy azonban a törvényjavaslat hosszú és annak mielőbbi tárgyaltatása szükséges volna, a bizottság előadója most fenntartja azon indítványát, hogy csak e négy szakasz utasittassék a jogügyi bizottsághoz, hogy az mielőbb referálhasson. Méltóztassék a t. ház e tekintetben bölcsesége szerint határozni. (*Felkiáltások jobbfelől: Maradjon a határozat!*)

Szederkényi Nándor: T. ház! A már egyszer meghozott határozatot azért is bajos megváltoztatni, mert Dárday Sándor t. képviselő ur előadását, hogy csakugyan az a négy szakasz szükséges, hogy jogi elbirálás alá terjesztessék, meg kellene először vitatni s azt gondolom, hogy különben is lehetetlen, hogy a jogügyi bizottság ne vegye elő és ne olvassa végig az egész törvényjavaslatot, mert nem képzelhető, hogy egy törvényjavaslatból négy szakasz kivétessék és a törvény összefüggésének és szellemének ismerete nélkül vélemény mondassék. Egészen más az, hogy ha a házban egy törvényjavaslat már tárgyaltatott és bizonyos szakaszok valamely bizottsághoz utasittatnak, de hogy egy oly törvényjavaslat felett, melyet nem ismerünk, határozzunk, hogy egy vagy két § felett határozzon az igazságügyi bizottság, azt gondolom, hogy kivül esik minden kritikán.

Horváth Gyula: T. ház! Az napi jegyzőkönyvet, mint jegyző én vittem. A naplóra vagyok bátor hivatkozni, hogy a naplóban az előadó ur a következőt kérte: ő, mint az illető pénzügyi bizottság előadója, kéri a házat a

Digitized by Google

bizottság utasítása folytán, hogy ezen idézett 4. §-t jogi megbirálás végett az igazságügyi bizottsághoz utasítsa. Tehát nem arról van szó, hogy egy újabb határozatot hozzunk, vagy valamit megváltoztassunk, itt csak tisztán arról van szó, hogy a pénzügyi bizottság kérelméhez képest utasíttassék az az igazságügyi bizottsághoz.

Ezen kérelmet midőn előadta a t. előadó ur, erre a t. elnök ur kijelentette, hogy tehát a pénzügyi bizottság kérelméhez képest az igazságügyi bizottsághoz fog utasittatni. Én egyebet nem vehettem a jegyzőkönyvbe, mint az enuntiatiót. A kérelem a naplóban benn foglaltatik, hogy mit kér az előadó ur; azok, a kik jelen voltak az ülésen, tudhatják ezt. Tehát itt arról, hogy egy újabb határozatot hozzunk, vagy valamit megváltoztassunk, nincs szó, csak arról lehet szó, hogy vajjon a pénzügyi bizottság kérelméhez kepest utasittatott-e az igazságügyi bizottsághoz, vagy pedig külön határozat hozatott-e?

Tisza Kálmán ministerelnök: Azok után, a mik elmondattak, igen keveset kivánok szólani. Én azt hiszem, hogy az egész baj onnan ered, a mi általános és régi baj a t. ház kebelében, hogy a jegyzőkönyv hitelesítése a zajban elvész, azt senki figyelemmel talán nem is akarja, vagy ha akarja is, nem tudja kisérni. Már miután a határozathozatal a pénzügyi bizottság indítványának elfogadásával történt, hogy a háznak intentiója más nem volt, az bizonyos s az is kétségtelen, hogy ha a jegyzőkönyvnek hitelesítését hallottuk volna, a hitelesítéskor lett volna helyén a jegyzőkönyvet kiigazítani; én tehát azt hiszem, hogy valamint senkinek másnak a világon nem lehet joga az egyszer már hitelesített jegyzőkönyvben kiigazítást tenni, úgy igenis a t. háznak teljesen joga van azt megtenni, vagy meg nem tenni és ez által semmiféle sérelem, semmiféle elven vagy eljáráson nem történik. Én tehát igen kérném a t. házat, méltóztassék elhatározni, hogy kiigazittassék-e, vagy nem s azután áttérhetünk a napirendre. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Madarász József: T. ház! Én azt hiszem, hogy ezen 35. §-nak a bizottságban való felolvasása nem vett volna el annyi időt, mint a mennyi elvész itt e tárgynak felvetésénél. Én megengedem, hogy voltak a t. háznak tagjai, a kik azon szándékkal utasították az igazságügyi bizottsághoz a nevezett törvényjavaslatot, hogy annak csak az említett 4. §-ára nézve adja véleményét.

Én részemről kinyilatkoztathatom, hogy nem ezen szándékból, hanem abból a szándékból kivántam az igazságügyi bizottsághoz utasítani, hogy az egész törvényjavaslatot vegye figyelembe és ha erre nézve neki jogilag előadása van, azt tegye meg; mert hiszen ha jogi előadása nincs többre, mint azon említett 4. §-ra, csakis e 4. §-ra fogja azt megtenni. Ez tehát az első ok, a miért én — különben is nem oly nagy jelentőségü lévén a tárgy — nem szeretném, hogy midőn meghozta a ház határozatát, hogy az egész törvényjavaslat véleményadás végett utasittatik az igazságügyi bizottsághoz, most itt néhány nap mulva arra a térre lépünk, hogy rosszul értettük a t. elnök ur által előadott végzést és azt változtassuk meg. Ez mindenkor kétélü és mindenkor rosz fegyver. Ha valamit kimond az elnök, vigyázzunk, hogy mit mond az elnök s ha a jegyzőkönyv felolvastatik, vigyázzunk, megfelelően van-e szerkesztve. Ha ez elmulasztatott, higyjék meg önök, csakis a parlament határozata iránti tisztelet ellen vétenénk, ha azt valami ürügy alatt megváltoztatnók. Nyereség úgy sincs benne semmi, csak időveszteség, kérem tehát a t. házat, méltóztassék eltekinteni ezen úgy is rendellenesen és a házszabályok ellenére tett indítvány további targyalásától. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: T. ház! Csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy a házszabályok ellenére nem történnék, mert nem új határozat hozataláról van szó és a bizottság jelentésében sem foglaltatik az, hogy a javaslatnak csak 4 szakasza utasittassék a bizottsághoz, hanem csak az előadó ur adta elő azt. Az iránt akkor is lehetett kétség, vajjon helyes-e azon eljárás, hogy a helyett, hogy az egész javaslatot tárgyalná a bizottság, csupán 4 szakasz utasíttassék oda. Most — azonban csak az értelmezésről van szó. Én úgy jelentettem ki, hogy az egész törvényjavaslat utasittassék bizottsághoz, (*Felkiáltások: Maradjon a végzés!*) azonban igy sincs nagy baj, mert az is kétségtelen, hogy a törvényjavaslatnál a bizottság magára 4 szakaszt nem tárgyalhat. Ennélfogva tehát a határozat az, hogy a törvényjavaslat a bizottsághoz utasittatik. (*Helyeslés.*)

Madarász József képviselő ur interpellátiót jelentett be ma, mint véleménye szerint sürgőset.

Antal Gyula jegyző (*olvassa az interpellátiós könyvet*): 1881. január 31-én Madarász József. A horvát-szlavon-dalmát országgyüléshez januárius 8-án intézett királyi leirat tárgyában, a horvát-szlavon-dalmát ministerhez.

Elnök: Ha a t. ház beleegyezik, a képviselő ur az ülés végén a szokott időben előterjeszti interpellátióját. (*Helyeslés.*)

Következik a napirend, a kérvények 43-ik sorjegyzékének tárgyalása.

Vécsey Tamás előadó (*olvassa a 43-ik sorjegyzék 1—2. számú kérvényeire vonatkozó jelentéseit a kérvényi bizottságnak, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Digitized by Google

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 3. számot*): Gömör- és Kishontmegye közönsége, Csiskó János, ochsinai lakos ellen a regale-jog csonkítása ügyében kelt belügyministeri rendelet végrehajtása által szenvedett sérelmét orvosoltatni és a belügyministert oda utasittatni kéri, hogy a regale-jog szabályozására vonatkozó törvényjavaslatot mielőbb terjeszsze elő.

Vécsey Tamás előadó: Ezen ügyben, mely jelenleg tárgyalás alá vétetik, a tényállás röviden az, hogy a szolgabiró regalecsonkítást vett észre és ezen alapon megbüntette a tetteseket. Az alispán és a közigazgatási bizottság hasonlóképen jártak el. Ezután az ügy a belügyministerium elé került, hol az ügyet átnézték és a csonkítás esetét beigazoltnak nem tartván, az eljárás megsemmisittetett.

A vármegyének panasza abban áll, hogy a közigazgatási bizottságokról szóló törvénynek azon szakasza, mely a harmadfokulag a közigazgatási bizottság által elintézett kérdésekre vonatkozólag intézkedik, betűszerint nem foglalja magában azt, hogy ez ügyben még felülvizsgálatnak lenne helye. A ministerium részéről azonban már több izben követtetett ez a gyakorlat s az ideterjesztett kérvények következtében a képviselőház által sem kifogásoltatott az, hogy a hol arról győződik meg, hogy az eljárásnak semmi alapja nincs s tévesen jártak el az alantas közegek, ott az eljárást megsemmisítette, azon indokból, mert a kormány az alantas közegek eljárásáért a parlament előtt felelősséget nem vállalhatna, ha ezeknek törvénybe ütköző eljárása fölött neki semmi revisionális joga nem volna. A ministerium azonban a kérvényi bizottsághoz intézett átiratában maga is ugy nyilatkozott, hogy ez ügyet szükséges mielőbb törvény által szabályozni. A panaszra a regale-kérdés szolgáltatott alkalmat, mely ügyben már annyi kérvény érkezett a házhoz s melyben a t. ház már a múlt év deczember 14-én határozatot hozott. Az egész ügy azt is mutatja, hogy égető szükség van arra, hogy legyenek közigazgatási birószágok, melyek előtt a közigazgatási uton tapasztalt sérelmek orvoslást nyerhessenek.

Mindezen körülményekre, melyeket a megye terjedelmesen kifejt a maga feliratában, a kérvényi bizottság reflectált és bátorkodik a t. háznak a következő határozati javaslatot elfogadásra ajánlani:

„A képviselőház fölhivja a kormányt, hogy a közigazgatási biráskodás életbeléptetésére czélzó, továbbá a felelős kormány főfelügyeleti jogának mikénti gyakorlatára vonatkozó s a jelen föliratban is kifejezett aggályokat jövőre eloszlató törvényjavaslatot a lehetőség szerint terjeszsze be a képviselőházhoz.

Végül a regale-jog szabályozására vonatkozó törvényjavaslatnak benyujtását annál biztosabban elvárja a képviselőház, mert e tekintetben a ház már 1880. deczember 14-iki ülésében 4603. sz. a. kimondta határozatát. Ezekre való tekintettel áttétetik a jelen kérvény a bel- és igazságügyi ministerekhez.“

Szontágh Pál (*gömöri*): Arra kérem a t. házat, hogy Gömörmegye, valamint Borsodmegye kérvényeit és ugy az ezekre adott azon nyilatkozatát a belügyminister urnak, a mely a pénzügyi bizottság elé terjesztetett, felolvastatni méltóztassék, mert ez az ügy alapos megitélését teszi lehetővé.

Vécsey Tamás előadó: Én ugy emlékszem, hogy a 41. számú sorjegyzékben 4732. sz. alatti kérvénye Borsodmegyének ezen ügygyel leendő tárgyalásra utasittatott. Kérem tehát a t. házat, méltóztassanak a felett határozni, hogy ez is felvétessék-e vagy sem?

Elnök: A háznak erre vonatkozó határozata a következő: Szontágh Pál (gömöri) indítványozza, hogy jelen felirat tárgyalása halasztassék el, mig Gömörmegye hasonló tartalmú felirata beérkezik és azzal együttesen tárgyaltassék. A ház Szontágh Pál (gömöri) indítványát elfogadta.“ E szerint lehetséges, hogy e két kérvény együttesen tárgyaltassék. (*Helyeslés.*)

Vécsey Tamás előadó: Borsodmegye 4732. sz. alatt az iránt kérvényez, hogy a közigazgatási bizottságról szóló törvény 59. §-a, tekintettel a minister főfelügyeleti jogára, törvény utján értelmeztessék. A concrét eset pedig az volt, hogy Borsodmegyében a szolgabiró elmarasztalta a regale-csonkítót, de az alispán és a közigazgatási bizottság felmentette. Az ügy a belügyminister elé került; azonban a minister megsemmisítendőnek találta a közigazgatási bizottság határozatát, mert ugy látta, hogy a szolgabirónak intézkedése volt a helyes. A megye részéről az difficultáltatik, hogy a harmadfokban elintézett kérvény került a kormány részéről revisio alá.

A kérvényi bizottság véleménye a kérvény érdemére nézve az előbbi kérvényre beterjesztett határozati javaslat tartalmától nem tér el. Azonban, tekintettel a kérelem mikénti kifejezésére, tekintettel arra, hogy a határozati javaslatnak a kérvényben foglaltakhoz kell formailag alkalmazkodnia, a kérvényi bizottság azt következőleg formulázta: „A felelős kormány főfelügyeleti jogának mikénti gyakorlata, továbbá a közigazgatási biráskodás tárgyában a belügyminister terjesszen törvényjavaslatot a képviselőház elé.“ Tehát ugyanezen két törvényjavaslat említtetik, a melyet Gömörmegye feliratában sürget. „A regale-jog szabályozását a képviselőház megoldandónak tartja és a megfelelő törvényjavaslatot a kormánytól elvárja.“ Megjegyzendő,

Digitized by Google

hogy a bizottság ezen javaslata deczember 4-ikén szavaztatott meg. Deczember 14-ike jött közbe, mikor Hajdumegye kérvénye alkalmából a ház elhatározta a regale-jog szabályozására vonatkozó törvényjavaslat beterjesztését. Ezekre való tekintettel a jelen kérvény a bel- és igazságügyminister urhoz tétetik át. Tehát az intézkedés e két kérvényben ugyanegy természetű.

Elnök: Méltóztatik-e a kérvényi bizottságnak Borsod-, Gömör- és Kis-Hontmegyéknek feliratára vonatkozó végzését elfogadni?

Szontágh Pál (*gömöri*): T. ház! Én bátor voltam a két kérvénynek és két nyilatkozatnak felolvasását kérni, majd ha ez megtörténik, fogok szólani.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa Borsodmegye közönségének kérvényét*).

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa gömör- és kishontmegye közönségének kérvényét és a belügyminister nyilatkozatát*).

Szontágh Pál (*gömöri*): T. ház! A mint a felolvasott kérvényekből méltóztattak kivenni, azok, a kik arra figyeltek, mindkét megye azt panaszolja, hogy az igen t. belügyminister ur nem tartja meg a törvényt, mert a közigazgatási bizottság által harmadfokban elintézett ügyekben is érdemileg határoz.

Borsodban az történt, hogy egy regale-tulajdonos panaszt emelt a szesznek a szomszéd határból kisebb mennyiségben való behozatala ellen. A szolgabiró helyt adván a panasznak, az alispán és a közigazgatási bizottság elutasította és a t. belügyministerium megváltoztatván a közigazgatási bizottság határozatát, megerősítette a szolgabiró által hozott határozatot. E miatt Borsodmegye ezen kérvényben kéri a belügyministert oda utasittatni, hogy a törvényt szó szerint tartsa meg, a jövőre nézve pedig tegyen előterjesztést, a felügyeleti jognak miként értelmezése és a regale-jognak megváltása iránt.

A gömöri eset pedig röviden a következő. (*Halljuk!*) Egy regale-tulajdonos panaszt emelt egy iparos ellen, jogosulatlan szeszárulás miatt. Méltóztatnak tudni, hogy az 1876. évben kiadott, az italmérésre és a regale-jog gyakorlatára vonatkozó ministeri rendelet megengedi, hogy a szeszt, ha az 30%-nál gyengébb, árulhassa oly kereskedő, ki füszeres vagy vegyes kereskedő és pedig bedugaszolt és a gyáros, vagy kereskedő czímével ellátott palaczkokban, melyek azonban egy fél vagy legfelebb egy literesek lehetnek, de kiköti, hogy ezt csak mellékiizletképen gyakorolhatja. A gömöri szolgabiró ugy találta, hogy a bepanaszolt ezen kellékekkel nem bir. A szolgabiró tehát elmarasztalta, az alispán pedig határozatát helyben hagyta. A kereskedő folytatta ezen üzletet és 50 frt birságban marasztaltatott el a szegény alap javára, a mit az alispán 25 frtra mérsékelt. Mindkét ügy a közigazgatási bizottság elé került 1879. október hóban és ez harmadfokon és végérvényesen döntött ugy, hogy a szolgabiró határozatát jóváhagyta és foganatosittatta is deczember havában. Januárban fölfolyamodott az iparos, tehát a rendes esetekben megengedett felebbezési határidőn jóval tul, majdnem 2 és ½ hónappal később. A belügyministerium a közigazgatási bizottság határozatát hatályon kivül helyezte.

A közigazgatási bizottság fölirt, hivatkozott a törvényre és különösen azon körülményre is, hogy a fölfolyamodás majdnem három hónappal később történt.

De a belügyministerium — ekkor már az államtitkár ur aláirásával ragaszkodott kimondott véleményéhez és azt mondta, hogy ez semmiségi eset volt és kivánta határozatának foganatosítását. A közigazgatási bizottság másodszor is felirt és azt mondta, hogy nem tudja a törvénynyel összeegyeztetni a belügyministerium eljárását és az ügyet az irományokkal együtt átteszi a megyei közgyüléshez. Erre a belügyminister ur aláirásával leirat érkezett, mely a közigazgatási bizottság ezen végzését megsemmisíti és újra megrendeli a ministerium végzésének foganatosítását. A közigazgatási bizottság negyedszer is felirt és kérte a belügyministert, hogy legalább addig legyen várakozással, mig a megye is intézkedhetik. De a belügyminister ur e kérelemnek nem adott helyt, követelte a foganatosítást, mit azután a főispán a szolgabiró által eszközöltetett is.

Ennek folytán a közigazgatási bizottság választott tagjai mindnyájan lemondtak, a megye pedig ezen kérvényt terjeszti a képviselőház elé, melyben törvényes hatáskörében szenvedett sérelmeért orvoslást kér és utasittatni kéri a belügyministert, hogy a törvényt pontosan tartsa meg és kér azonfelül jövőre nézve intézkedést a felügyeleti jog gyakorlására és a regale-jogra nézve.

Én a concret esetben, hol a belügyministerium Borsodban a regale-tulajdonos javára, Gömörben annak kárára döntött, nem keresem, hogy érdemileg helyesen döntött-e. Én előttem csak az a kérdés: volt-e joga a belügyministernek oly ügyekben, melyeket a közigazgatási bizottság harmadfokon elintézett, érdemileg határozni és a közigazgatási bizottság határozatait hatályon kivül helyezni. Bátor leszek az idevonatkozó törvényszakaszt felolvasni. Az 1876: VI. t. cz. 59. §-ának második bekezdése igy szól: „A közigazgatási bizottság harmadfokon hozott végzése ellen ez esetekben további felebbezésnek nincs helye; másodfokon hozott határozata ellen csak azon esetben, ha ezen határozat az elsőfokú határozattól eltér.“

Van ugyan a 61. §-ban kivétel, mely a főispánnak minden esetben megengedi a feleb-

Digitized by Google

bezést, de Gömörben nem az volt az eset, mert a főispán hozzájárult a közigazgatási bizottság határozatához s ő nem felebbezett. Tehát a felolvasott törvény értelmében a feltett kérdésre határozott nemmel kell felelnem. Nem vitatom, sőt elismerem, hogy a t. belügyminister ur felügyeleti jogánál fogva, igenis lehet politikai hiányok miatt az eljárást megsemmisíteni; de akkor új eljárást kell rendelni és esetleg a törvény formáit megsértő tisztviselőt is fegyelmi eljárás alá vonni. De Gömörben nem az az eset forog fenn; habár utólagosan a t. belügyministerium ezt nem felebbezésnek, hanem semmiségi esetnek mondta s ugy mellékesen hibát is keresett a szolgabiró eljárásában, hogy az illető iparoskönyveit megnézte, hivatkozván a belügyministerium a kereskedelmi törvény 35. §-ára, mely a kereskedői könyveknek egész terjedelembeni megvizsgálását csak a bíróságnak engedi meg. Azonban itt épen az volt az eldöntendő kérdés, vajjon a bepanaszolt iparos, kereskedő volt-e, vagy nem. Mert ha nem volt kereskedő, akkor az ő könyvei sem lehettek kereskedői könyvek s a kereskedelmi törvény ezen határozata ide nem alkalmazható. A t. belügyministerium kereskedőnek mondja, a szolgabiró, alispán és a közigazgatási bizottság mindenütt szatócsnak. A belügyministeriumnak arra nézve, hogy kereskedőnek czímezi, nem volt és nem is lehetett más alapja, mint az, hogy czége be volt jegyezve. Ugyde a czégbejegyzés egyszerű bejelentésen alapszik, azon szándékon, hogy valaki kereskedést akár folytatni; de hogy valósággal azt tegye, arra kötelezve nincs; sem a czéget bejegyző törvényszéknek nincs joga ez iránt garantiát követelni, vagy utólagos vizsgálatot rendelni. A czégbejegyzés magában tehát nem bizonyítja, hogy az illető valósággal kereskedő. De a kereskedelmi törvény illető szakaszának súlypontja e szavakban fekszik: „A könyveket egész terjedelmökben megvizsgálni.“ A szolgabiró ezt nem tette, nem is volt rá szüksége. A szolgabiró a maga eljárásában utasítással nem birván, mert ugynevezett közigazgatási perrendtartás nincs, sem a kormány nem adott ki ilyet, sem a megye ily utasítással el nem látta, ennélfogva követte a szokásos nyomozási eljárást. Tehette volna egyszerűen azt is, hogy egyszerűen kötelezze az iparost, hogy bizonyítsa ő, hogy meg vannak a kellékek, melyek a rendelet értelmében a szeszárulásra szükségesek. De ő kereste az okokat és bizonyítékokat pro és contra, a mire a szokás feljogosította s a mit törvény és rendelet nem tilt. A szolgabiró tehát nem követett el oly formahibát, a melyre a megsemmisítést alapítni lehetne. A t. belügyminister ur nem is erre alapítja határozatát, hanem azon felügyeleti jogra, a melyet különösen a borsodi kérdésre vonatkozólag a kérvényi bizottsághoz intézett nyilatkozatában, mely előbb felolvastatott, kifejt. Ezen nyilatkozat oly fontos elveket állít fel, melyek a t. ház figyelmét a legnagyobb mértékben felhívják. Ezen nyilatkozatban elismeri, hogy a közigazgatási bizottságnak harmadfokon hozott határozata ellen formális felebbezés nincs, mindamellett ezen törvényt mindenesetre hatályon kivül helyezi, a mint ezt később ki fogom fejteni. Azt mondja, hogy neki joga és kötelessége minden felebbezést, felfolyamodást semmiségi esetnek tekinteni és a határozatokat nemcsak alaki hiányainál fogva hatályon kivül helyezni, hanem — és itt figyelmet kérek (*Halljuk!*) azon esetekben is, midőn az ügy érdemét illetőleg a fennálló törvényekkel, vagy az azok alapján kibocsátott szabályrendeletekkel ellentétben állnak.

Akkor, t. ház, én nem tudom a különbséget a felebbezés és a semmiségi esetek közt. Hisz minden jogszolgáltatásnak alapja az, hogy a törvény a concrét esetre alkalmaztassék; minden felebbezési kérvény és megváltoztatott itélet azzal indokoltatik, hogy az nem helyesen történt. Ha nem az volt feladata az alispánnak, midőn a szolgabiró határozatát felülvizsgálta és a közigazgatási bizottságnak, midőn az alispánét vizsgálta felül: mi czélja volt azon felülvizsgálásnak. Ha mindamellett a törvény rájuk bizta, akkor a a törvényt nézetem szerint tiszteletben kell tartani. Oly magyarázat, mely a törvény szószerinti tartalmával ellenkezik, nem magyarázat, hanem törvénysértés és ha a t. ház ezt egyszerűen tudomásul veszi és ez által jóváhagyja, akkor én azt hiszem, oly ministeri omnipotentiát fog inaugurálni, a mely mellett az ilyen felforgató magyarázatok ellen nem tudom, melyik más törvény lesz biztos.

Sajátságos az, a mit a t. belügyminister ur azon nyilatkozatának egyik pontjában mond, hogy az idézett törvényt mikor tartja mégis érvényben levőnek. Azt mondja, hogy akkor, midőn az illető határozatok a fennálló törvények és szabályok szempontjából nem kifogásoltatnak. Hát én ilyen esetet nem képzelek, mert olyan határozat nincs, a melyet kifogásolni ne lehessen, alaposan vagy alaptalanul, az majd csak később tünik ki a felebbezés utján. A t. belügyminister ur tehát a törvénynek érvényben maradását csak oly esetekben értheti, a mikor voltaképen senki felebbezni nem akar; ez pedig ilyeténképen valóságos nonsens. Sajátságos az is, a mit a gömöri kérvényre vonatkozó nyilatkozatában mond, hogy miért tartotta magát feljogosítva, a felebbezésre rendszerént kiszabott 15 napon túl, a fennforgó kérdésben majdnem három hónapon túl is határozni. Azt mondja, hogy ezen esetekben a törvény nem

Digitized by Google

rendelkezik. Igen természetes, mert a törvény a felebbezést meg nem engedi.

Nem elégít ki a t. belügyminister ur nyilatkozatának utolsó pontja sem, a melyben előterjesztést igér a felebbezési eljárásokat, illetőleg a felügyeleti jognak mikénti gyakorlatára nézve. Mig ez megtörténnék, addig hosszú s mindenesetre bizonytalan idő fog letelni; pedig szükséges, hogy a törvény törvény maradjon az utolsó óráig, mig az más törvény által meg nem változtatik.

De nem elégít ki a kérvényi bizottság véleménye sem, mert hiányos, ki nem merítő. Tartalmaz intézkedéseket a jövőre, a mennyiben azok irott malaszt nem fognak maradni, de a jelenre nem terjeszkedik ki. Arra vélemény nincs, hogy Gömörben történt-e sérelem és van-e helye az orvoslásnak, sem arra nézve, a mit Borsodmegye mond, hogy utasittassék a belügyminister, hogy a törvényt betűszerint tartsa meg, vagy mint Gömörmegye mondja, hogy a törvényt pontosan tartsa meg.

Én ennél fogva a kérvényi bizottság véleményét változatlanul el nem fogadom, hanem bátor vagyok egy módosítványt beterjeszteni, a mely következőleg hangzik (*Halljuk! Olvassa*): „A ház annak kijelentése mellett, hogy a belügyminister urnak azon eljárását, a mely szerint a közigazgatási bizottságnak 1876: VI. t. cz. értelmében harmadfokú és végérvényes eldöntése alá tartozó ügyekben, a 61. §. esetén kivül, érdemileg határozott, az idézett törvény 59. §-ba ütközőnek tartja, felhívja a kormányt" és ugy tovább, a mint a kérvényi bizottság ajánlja.

Ajánlom ezen módosítványom elfogadását. (*Helyeslés balfelől.*)

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Csak igen röviden kivánok azokra reflectálni, a miket a t. képviselő ur elmondott.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy az a kérdés, vajjon a közigazgatási bizottságnak harmadfokú határozatával szemben lehet-e egyenes törvénysértés esetében, mint semmitő birónak a ministernek eljárni, nem most először fordul meg a t. házban. Más kérvények alapján — egy esetre épen emlékszem is egy iparügyi kérvényre — a ház már ezen eljárás iránt nyilatkozott. Tehát már ezen nyilatkozat által is indokot nyerhettem ezen eljárásnak magam részéről is alkalmazására.

De engedje meg a képviselő ur, az ő okoskodása ezen szempontból már csak azért sem áll, mert én legalább a magam részéről a regale-ügyekben, ha egyenesen megsértetett a törvény, fel szoktam oldani a határozatokat felülvizsgálat utján; azonban magam nem szoktam specifikus határozatot hozni és nem is hiszem, hogy ily eset előfordult volna. A határozat feloldása természetesen megváltoztatása az eddigi határozatnak; de én különlegesen ezen ügyekben határozni nem szoktam. Méltóztassanak azonban meggondolni, vajjon lehet-e, mint Szontágh képviselő ur tette, azt mondani; ha alaki hiba volt, megsemmisítheti a minister az eljárást, de ha a törvény sértetett meg az alantas közegek által, akkor nem semmisítheti meg és nem rendelhet új eljárást? Mert épen a regale-ügyekben igen furcsa eljárások követtetnek, a mint tán mindnyájan méltóztatnak tudni. Ime itt van az eset, hogy valaki, a ki törvény szerint kereskedőnek tekintendő, nem olyannak tekintetik és az elbánás a törvények egyenes megsértésével ugy történik vele, mintha nem volna kereskedő. Van más eset akárhány, hogy midőn a mi fennálló törvényeink a regale-ügyekben a valósággal elkövetett regale-csonkításért elkobzást rendelnek el, az alantas hatóságok birságot, sőt kártérítést szabnak ki a regále-bérlőnek Mondom, akárhány ilyen eset van, pedig ez egyenesen ellenkezik a törvénynyel, mert a törvény kimondja, hogy a kártérítés kérdése a bírósághoz tartozik. Ha az ily esetben az illető fél felfolyamodik s az ügy felülvizsgáltatván, a ministerium meggyőződik, hogy a törvény ellenére birság, kártérítés itéltetett meg: vajjon itt se lehessen azt mondania a ministeriumnak, hogy „ezen eljárás, mint a törvénybe ütköző, semmis, tessék a törvény értelmében új eljárást megindítani"? Én azt hiszem, hogy nemcsak lehet, hanem kell is, mert a jogbiztonságra sokkal nagyobb veszély háromolnék abból, ha ez nem történnik, mint abból, ha megtörténik. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Törvényeink sok irányban nem intézkednek eléggé s magam is elismerem, hogy itt is ilyen az eset és szükségesnek tartom a szabályozást; de méltóztassék megengedni, a mikor nálunk minden egyes esetért, mely lent elkövettetik, felelőssé tétetik a kormány, akkor azt a módot nem szabad tőle addig is megtagadni, hogy a főfelügyeletet, melyért felelős, sikeresen gyakorolhassa. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Van még egy megjegyzésem a képviselő ur előadására. Ő előadja azt is, a kérvényben nem tudom benne van-e, de előadásában benne volt, hogy Gömör megyében a közigazgatási bizottság a minister rendelete ellen felirt, másodszor is declarálta, hogy azt nem teljesíti és a minister mégis végrehajtotta. Már bocsásson meg nekem a t. ház, ha e t. urak annyira védelmezik a törvényt, a mennyire azt védelmezni látszanak, méltóztassanak azt meg is tartani és megtartani abban is, hogy gondolják meg, hogy a közigazgatási bizottságnak a rendelet végrehajtását megtagadni nincs joga; mert folyamodhatik a

Digitized by Google

megyéhez további lépésért s a megye folyamodhatik a törvényhozáshoz, de a közigazgatási bizottság köteles a rendeletet végrehajtani, sőt a törvény egyenesen kimondja, hogy ha föl is ir valamely dologban s a rendeletet nem tartja maga által végrehajthatónak, egyuttal ugy tartozik intézkedni, hogy a rendelet újabb gyülés tartása nélkül is végrehajtassék, ha a minister — vagy az által, hogy 14 nap alatt nem felel, vagy az által hogy a rendeletet fönntartja — ahhoz ragaszkodik.

De Gömörmegye akkori közigazgatási bizottsága nem hogy ezt nem tette, hanem leköszönt, egyenesen megtagadván az engedelmességet az utolsó fokig. Már t. ház, azt hiszem, hogy a ki egy országban rendes kormányzatot akar, azt csakugyan nem akarhatja, hogy egy közigazgatási bizottság ellenszegüljön. Ha a minister helytelenül járt el, be lehet vádolni — mint itt is megtörtént — ha hibázott, lehet rosszallani, meg lehet buktatni, ha nagy a hiba, vád alá lehet helyezni; de hogy minden egyes közigazgatási bizottság a kormányrendeletek végrehajtását kénye-kedve szerint felfüggeszthesse és meghiusíthassa, azt eltűrni nem lehet. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Én ismétlem, a magam részéről is érzem, hogy itten szükséges — épen ilyen, senkire nem annyira, mint a ministerre kellemetlen bajok elkerülése végett is — pótolni a hiányt, szabályozni a fellebbezéseket s szabályozni a főfelügyeleti jog gyakorlatát. A felebbezéseket már csak azért is, mert igen sok eltérés van a közigazgatás különböző ágaiban a fellebbezések módja és fokozata köztt, a mi már magában sem helyes. Elismerem ezt, elismerem azt is, hogy a regalejog ügyét a lehetőségig meg kell oldani. Ez már nem oly egyszerű kérdés, mert ez nemcsak magánjogi, nemcsak nemzetgazdászati, hanem igen fontos pénzügyi kérdés. De megoldására törekedni kell. De én azt hiszem, hogy midőn ugy Borsod, mint Gömör vármegye irányában azon eljárást követtem, melyet 1876. óta mindig követek, minden panasz nélkül; midőn azon eljárást követtem, melyre nézve más kérvények folytán a felügyeleti jog szempontjából már a képviselőház is határozott, akkor engem ez eljárásomért megtámadni, hibáztatni, törvényszegéssel vádolni nem lehet s épen ezért kérem a kérvényi bizottság javaslatának elfogadását. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Szilágyi Dezső: T. ház! A fennforgó kérvény által a ház elé hozott ügyet én nem tekinthetem olyan egyszerűnek és már az a tény, hogy a kérvényi bizottság az ügy érdemében véleményt nem mond, hanem ugy határozati javaslata, mint azon indokolás által, melyet a t. előadó ur elmondott, bár fel akarom tenni róla, önkénytelenül, a kérdés érdemétől a ház figyelmét eltéríteni kivánja, már ez is mutatja, hogy a fennforgó ügy a ház szorgos figyelmének méltó tárgyát képezi, Már azon nyilatkozat folytán, melyet a t. belügyminister ur Borsod vármegye kérvényéhez mellekelve adott s melyet jelen nyilatkozatával is kiterjesztett mindennemű ügyekre, én azon meggyőződésben vagyok s azt hiszem, hogy a t. ház megelégedésére ki fogom mutatni, hogy itt a minister ur a felügyeleti jogot egészen félremagyarázza és az ügyek elintézésének a törvényekben lefektetett világos biztosítékát egyenesen felforgatja. Ha az a magyarázat, melyet a t. minister ur ez ügyre nézve egészen átalánosan felállít s melyet beszédem folyamán még fel fogok olvasni, állana; akkor Magyarország törvénykönyvében azon szakaszok, melyek bizonyos hatóságokat, mint végérvényesen határozó hatóságokat jelelnek meg a ministeren kivül: egy nagy illusiót képeznének; mert a minister ur a maga felügyeleti jogát ugy magyarázza, hogy a végső hatóság minden tekintetben mindenkor egyedül ő, azaz, hogy a törvényben lefektetett elv szerint rendezett folyamodási eljárás érvényben maradása, tökéletesen az ő tetszésétől függ.

Igy állván a dolog, én azt a kérdést intézem a minister urhoz, hogy mire állapítja felügyeleti és itt megjegyzem nem főfelügyeleti jogának azon értelmezését, a melyet kifejteni sziveskedett?

Ha valaki a közigazgatási bizottságokról szóló törvényt kezébe veszi, azt látja, hogy annak 59. §-ában az mondatik, hogy a közigazgatási bizottság által harmadfokon hozott végzés ellen további fellebbezésnek nincs helye és hogy másod fokú határozatai ellen csakis abban az esetben van helye fellebbezésnek, ha a határozat az elsőfokú hatóság határozatától eltér. És miután mindnyájan tudjuk, hogy a fennforgó ügy azon ügyek közé tartozik, a melyekre nézve a közigazgatási bizottság végérvényesen határoz és miután az iratokból kiderült, hogy azon egyetlen egy jogorvoslat, a mely ezen határozat ellen meg van engedve, t. i. a főispán fellebbezési joga, a törvény sértetlen épségben tartása mellett, nem gyakoroltatott; azt kérdem, minő törvényes intézkedésre alapítja a minister ur azt a jogát, hogy semmiségi panasznak keresztelt bizonyos folyamodvány alapján, a reá vonatkozólag hozott határozatokat érdemileg felforgatja, megváltoztatja?

A felügyeleti jogot, t. ház, országunk alkotmánya szerint nem szabad másképen gyakorolni, mint a törvények értelmében. De a felügyeleti jog gyakorlatának és azon jogosítványoknak, melyeket a minister ur annak alapján igénybe vesz, megvannak törvényes korlátai. Ilyen tör-

Digitized by Google

vényes korlátnak kell tartanunk és tekintenünk azt, hogy ha a törvény valamely ügyben más hatóságot, mint a minister, jelöl meg végérvényesen határozó hatóságnak. A minister felügyeleti jogának oly értelmezése a törvény határozott rendeletével ellenkezik.

A minister urnak felhozott azon hivatkozása szerencsésnek nem nevezhető, a mely szerint egy szörnyű desolált képét tárta fel a közigazgatás menetének és a mely szerint azt mondja, hogy megtörténik, hogy épen a regale-ügyekben a hatóságok oly tekintetben is határoznak, a melyre hivatali hatalmuk sem terjed ki, pl. határoznak közigazgatási uton a kárpótlás kérdésében, holott ez a birósági hatáskör alá tartozik. És azt mondja a minister ur, hogy mindezeket én tétlenül nézzem el? Nem vagyok-e felelős a törvények fenntartásáért az alsó közegekkel szemben? Én, t. ház a ministeri felelősség ezen felfogására egy megjegyzést kivánok tenni. A minister felelős az alsóbb közegek eljárásáért, de nem azért, hogy azok hibát követnek-e el, vagy nem, hanem, hogy a minister törvényes hatalmát és törvényes jogait alkalmazta-e azon hibáknak jóvátételére. Odáig tehát a felelősségből nem lehet jogot szerezni a ministernek, hogy a mely visszaélésnek meggátlására neki törvényes hatalma nincsen, azon visszaélés meg nem gátlása végett, hogy ezen házban felelősségre ne vonassék, törvényen kivül és törvény ellenére vesz magának hatalmat. (*Ugy van! balfelől.*) Ide a felelősségnek kiterjedni nem szabad.

Ezt tehát helyreállítva, egy különböztetésre hívom fel a t. ház figyelmét. A felügyeleti jog alapján a minister ur igenis jogosítva van, de csakis arra van jogosítva, hogy megnézze, vajjon a hatóságok alaki eljárása törvényszerű volt-e. Másodszor csakis arra van jogosítva, hogy megnézze, hogy minden hatóság azon hatáskörben maradjon, a melyre hivatali hatalma van. Ha tehát hatáskörén, mely hivatali hatalmát megszabja, túlhágott, vagy azon valódiságot, melyet hatásköre és hivatali hatalma gyakorlatában meg kell tartania, nem tartotta meg, akkor a minister ur felügyeleti hatalmánál fogva jöhet és egy hatáskörén túlhágott hatóság különben is érvénytelen és semmis végzését, mint semmis eljárást constatálhatja. De a felügyeleti jog soha sem terjedhet oda, hogy midőn egy hatóság egészen hatáskörén belül járt el, akár helyesen élt hivatali hatalmával, akár nem, de ha hatáskörén belül járt el — és ha azt a hatóságot a törvény, mint végérvényesen határozót jelöli meg és eljárásában alaki hiba nem volt, hivatali hatalmán belül maradt, akkor a minister urat a felügyeleti joga nem jogosítja arra, hogy magát negyedik forummá constituálja és azon hatóság végzését érdemben felforgassa.

Pedig a minister ur okoskodása, a felügyeleti jog azon magyarázata, melyet a minister ur felállított, egyenesen ide vezet. S én csak arra figyelmeztetem a t. házat, hogy a minister ur, ha azt látja, hogy érdemben is — hatáskörükön belül — helytelenül jártak el a közigazgatási bizottságok ebben a regale-ügyben, két ut közül az egyiket kell követni. Vagy azt látja, hogy a közigazgatási bizottságoknak ezen eljárásán egy helyesebb törvényes szabályozás segíthet s akkor meg kell adni azon helyesebb törvényes szabályozást, akár rendeletileg, ha hatáskörébe esik, akár a törvényhozás segélyével. Ha pedig azt látja a minister ur, hogy ezen közigazgatási biráskodási ügyben helytelen az, hogy a törvény a különféle közigazgatási bizottságoknak mindegyikét, mint legfőbb és végleg határozó forummá jelöli meg, hogy az ügynek centralisálása, végeldöntése szükséges, akkor a ház elé kellett volna lépnie és ennek a törvénynek módosítását a háztól kérni, jó, alapos okokkal támogatni. De a felügyeleti jognak ily veszélyes, teljesen alaptalan félremagyarázása alapján, a ministernek oly jogokat igénybe venni, melyek őt semminemű magyar közjog szerint nem illetik, annyit jelent, mint ezen ügyben a közjogi állapotok biztonságát megrendíteni.

És még egy ferde helyzetre kell figyelmeztetnem a t. házat, mely az ily eljárás következménye.

Ha a minister ur felfogása áll, akkor — ezt ő maga sem fogja tagadni, sőt egyenesen arra alapítja okoskodását — ő tényleg, nem alakilag, de tényleg és a törvény ellenére a negyedik forum azon ügyekben, melyeket a törvény három forumban végérvényesen elintéztetni akar; és pedig oly forum, a melyhez, midőn az illető felek folyamodnak, nincsenek rendes határidőhöz kötve, mint a többi forumoknál, nincsenek rendes formákhoz kötve, mint a többi forumoknál; mely negyedik forumot tehát igénybe vehetni azon határidő megtartása nélkül és azon biztosítékok nélkül, melyek a többi forumokra fel vannak állítva, a mely forum tehát hónapok mulva és ha hónapok mulva, miért nem évek mulva érvényesíti magát és a törvényesen, jog szerint eldöntött dolgokat felforgathatja. Most ne felejtsük el, hogy a fennforgó ügy tulajdonképen egy közigazgatási vitás peres ügy, hogy az abban hozott közigazgatási határozatok birói itéletek analogiájával birnak, bizonyos jogállapotot teremtenek, formai jogállapotot, jogérvényes határozatra épített állapotot.

Ha most megengedjük a minister ur okoskodását, hogy ő hozzá akármikor, minden határidő nélkül, minden alakban, a végérvényesen közigazgatási, biráskodási ügyekben végrehajtott dolgokra nézve folyamodni lehessen, hogy ő neki

Digitized by Google

joga van ezt a jogállapotot, formai határozat alapján létrejött állapotot fölforgatni, akkor kérdem, a közigazgatási biráskodás alá eső viszonyokban hol van a jogi állapot biztossága Magyarországon? Mert a jogi állapot biztossága azt jelenti, hogy a mit a legfőbb forum végérvényesen határoz hivatalos hatáskörén belül, az ugy áll ezen országban, mint jogi állapot és ennek megfelelőnek kell lenni a tényeken alapuló állapotnak. Ha már most előáll a minister és azt mondja: én a törvény ellenére egy magasabb forum vagyok, olyan, melyhez hasonló egész Európában nincsen, mely minden időben, minden feltétel nélkül bármikor beavatkozhatik, kérdem, hogy azon nagyon sovány és nagyon ingatag rendezés helyébe, mely a közigazgatási vitás viszonyok elintézésére és rendezésére megállapítvák, önmaga a legnagyobb önkényt helyezi a minister, talán önkénytelenül, okoskodása felállításával.

Ez az, t. ház, a miben fekszik ennek a ministeri nyilatkozatnak, az eljárás elvileges indokolásának veszélyes volta; ez az, a mire mi — tekintet nélkül arra, hogy a minister praecedensre hivatkozik, a melyet én nem ismerek, tekintet nélkül arra, hogy a háznak határozataira hivatkozik, mely határozatok különben fennálló törvények erején semmit sem változtatnak, mindezek daczára az alkalmat elég fontosnak tartjuk, hogy a ház figyelmét, hogy magának a minister urnak figyelmét felhívjam e veszélyes és törvénytelen irányára azon magyarázatnak, a melyet az önnön hatáskörének tágítására a minister ur elvileg a ház elé terjesztett.

Ebből az okból, t. ház, én azt tartom, hogy ne hagyjuk magunkat félrevezettetni, — nem mondom, hogy e félrevezetés szándékos, hanem önkénytelen — és ne fogadjunk el egy oly határozati javaslatot, mely a kérvény érdemétől a ház figyelmét mégis eltereli és mely tulajdonképen a kérvényi bizottságnak rendes panaceájához folyamodik, a midőn mindig törvényjavaslat előterjesztését indítványozza és mindent a jövőben teendő intézkedésektől vár; hanem álljunk fel, a ház jelentse ki azon minister kijelentésével szemben, melyet ma hallottunk — hogy a ház igenis azon nézetben van, hogy a mi törvényben ugy van rendezve, hogy arra nézve nem a minister az utolsó forum, hanem egy más, tőle különböző hatóság, ezen hatóságnak határozatát a ministernek nem szabad felbontani, csak akkor, hogy ha azon hatóság hatáskörét tulhágta, vagy az alakiságokat meg nem tartotta, de érdemileg felülbiráskodni önök jogosítva nincsenek; ez törvényeink alapelvével ellenkezik. Ezért én azon módosítványhoz járulok, melyet Szontágh Pál t. képviselőtársam a kérvényi bizottság határozati javaslatához előterjesztett. (*Élénk helyeslés balfelől.*)

Csider Károly: T. ház! Teljességgel nem volt szándékomban felszólalni ezen ügyben, mely kellőképen kifejtetett és a melyben nézetem szerint Gömörmegye már akkor is, ha egyedül a kérvényi bizottság javaslata fogadtatnék el, hogy ugy mondjam, kellő elégtételt eljárásának correctségére nézve és panaszának jogosultságára nézve elismerést talál, a mennyiben azon határozati javaslat értelmében is, a t. ház ki fogja mondani, hogy csakugyan szükségét látja, azon felügyeleti jog szabályozásának, mely által Gömörmegye kiválólag a maga saját hatáskörében eljárt. Okot adott nekem a felszólalásra a t. ministerelnök urnak azon kifejezése, mely szerint jónak látta említeni, hogy Gömörmegye közigazgatási bizottsága, ha annyira védelmezi a törvényt, nem helyesen tett akkor, midőn a ministeri határozat végrehajtását gátolni akarta és ezzel egyszersmind azon vádat is állította fel a közigazgatási bizottság ellen, hogy midőn a törvénynek egyrészt érvényt akar szerezni, másrészt azt meg akarja szegni.

T. ház! Erre egy pár megjegyzést vagyok bátor tenni. (*Halljuk! balfelől.*)

Gömörmegye közigazgatási bizottságának azon tagjai, a kik oda, mint a megye közönsége által választottak, a közbizalom által vannak küldve, igen jól tudják, hogy mivel tartoznak azon intézménynek és másodszor jól tudják, hogy mivel tartoznak önmaguknak és a megyének. Távol volt tehát az a felfogás tőlük, mintha ellenzésük, lemondásuk által, ezen ministeri rendeletnek végrehajtását meggátolták volna; mert kellően ismerték a ministerium törvényes jogkörét, de másrészről tapasztalással birván a ministerium hatalmi jogköréről, igen jól tudják, hogy a mit a ministerium elhatározni jónak lát, annak végrehajtására is talál módot, ha kell, a közigazgatási bizottság mellőzésével is, akként, a mint az első határozat visszvégrehajtása elnökileg foganatosittatott. E szerint nem az a szándék vezette a repraesentatióra, utóbb a lemondásra a közigazgatási bizottság választott tagjait, hogy ezen concret esetben a határozat foganatosítását meggátolják, hanem vezette őket azon felfogás, miszerint azon bizottságban ők, mint a megye képviselői többé nem ülhetnek, hogy ha meg nem védelmeznék azon birói hatáskört, melylyel a közigazgatási bizottságot a törvény és őket a választó megye az oda való küldés által felruházta.

T. ház! Felfogásom az, hogy a közigazgatási jogkérdésekben a törvényben kijelölt közeg épen oly függetlenséggel kell hogy határozzon és biráskodjék, mint a törvényszéki birák.

Ha én azt teljes készséggel elismerem, hogy nem a legszerencsésebb és egyátalában nem is helyes intézkedés, miszerint elvi kérdésekben,

Digitized by Google

akár regale, akár ipar, akár más harmad végleges fokon a közigazgatási bizottsághoz utasított ügyekben, nem helyes, mondom, hogy elvi kérdésekben 50—60 hatóság végérvényesen határozzon és hogy e tekintetben correctivumra van szükség; de más részről, mig azon hatalom, mely ezen törvényt alkotta, ezen correctivumot, meg nem hozza, addig ezen birói hatáskör meg nem sérthető, mig a törvény másként nem intézkedik. Egyébiránt egyetértek: hiszen a közigazgatási bizottságnak e tekintetbeni eljárása nem pusztán a törvényen alapul és a végleges határozati jog nemcsak a törvény által van biztosítva, hanem van különösen a t. belügyminister urnak magának 1876. deczember 31-én kiadott egy rendeletével, a mely 11 §-ában világosan azt mondja, hogy „a regale-ügyekben a közigazgatási bizottság véglegesen itél és határozatai ellen csak az esetben van még jogorvoslat, a midőn a 61-ik §. szerint, a főispán a határozatot felebbezettnek jelenti ki.“ Gömörmegye közigazgatási bizottsága (*Halljuk!*) semmi egyebet nem tett, mint tartotta magát határozottan az igen t. ministerelnök és belügyminister urnak rendeleteihez, tudván, hogy annak végrehajtó közegei itéltek ezen rendelet értelmében; és akkor, a midőn látta, hogy a belügyministerium kebelében ezen rendeletről vagy megfeledkeztek, vagy a törvényes rendeletnek téves értelmezést adtak: kötelességének tartotta felszólalni és utalni magára a rendeletre és kérni az igen t. minister urat, hogy azt maga is tartsa meg, azon vélekedésben lévén, hogy a rendeleteket és törvényeket első sorban azok tartoznak megtartani, a kik hozták és alkották.

Ennélfogva és még azért is, mert igen természetesnek találta a közigazgatási bizottság azt, hogy ez esetben a minister ur a főispánt, mint saját közegét, mint saját mandatariusát azért ruházta fel épen ezen mindenkori felebbezési joggal, hogy előforduló esetekben érvényesítse a minister felügyeleti jogát benn a közigazgatási bizottság kebelében és hogy ha a minister ezen hatáskört a főispántól el akarja venni és magára kívánja ruházni, ezt rendelettel nem teheti. Ezt is hitte és azon véleményben volt, hogy midőn a főispán ezen felebbezési jogát nem gyakorolta, akkor többé a ministerium sem teheti ezt.

Hogy a közigazgatási bizottság helyesen alkalmazta eddig a törvényeket, mutatja az, hogy évek hosszú sora után ez volt az első eset, hogy határozatát a ministerium kifogásolta és megváltoztatta. Én tehát, midőn a közigazgatási bizottság eljárásának igazolására, mentségére emelem szavamat, arra vagyok bátor kérni az igen t. ministerelnök urat, hogy a midőn jóváhagyó tudomásul vette, hogy a közigazgatási bizottság mások irányában a törvényeknek és ministeri rendeleteknek érvényt szerez: ugyanakkor méltóztassék jövőre akként intézkedni, hogy hasonló helyzetbe, mint most, ne jusson többé a közigazgatási bizottság, hogy t. i. az igen t. minister ur szabványait és rendeleteit, nemcsak mások ellenében, de maga a ministerium ellenében kénytelen védelmezni és oltalmazni.

Én mulhatatlanul szükségesnek látom, hogy itten a felebbezés, a felfolyamodás törvény vagy törvényes rendelet által szabályoztassék; és e sérelmet épen abban látom, hogy itt a beavatkozás törvény és rendelet nélkül gyakoroltatik, holott azt a minister urnak bármely perczben meg lehetett volna tennie. Ezt annál inkább szükségesnek látom, mert igy az igazán sérelmet szenvedők sem tudván azt, hogy a minister urhoz felebbezni lehet, elmulasztják sérelmük orvoslásának kieszközlését.

Ezért nagyon óhajtván, hogy a felebbezés és a ministeri felügyelet, illetőleg beavatkozás törvénynyel, rendelettel szabályoztassék, — más részről magamévá teszem azon határozati javaslatot, a melyet gömöri Szontágh Pál t. képviselőtársam benyujtott. (*Helyeslés balfelől.*)

Szederkényi Nándor: T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*)

Ha a t. ministerelnök ur nem védelmezi azon eljárást, (*Halljuk!*) a melyre különben a kérvényi bizottság szerintem is részben helyes határozatot nyujtott be, ha nem védelmezi és azokat nem mondja, a miket mondott, én részemről megelégedtem volna a kérvényi bizottság határozatával; mert a kérvényi bizottság e határozatában közvetve kifejezve találom a ministerelnök ur eljárásának megbirálását és annak kijelentésével, hogy ezen ügyben törvény utján kell intézkedni, egyszersmind a ministerelnök ur eljárásának rosszalását. De miután a t. ministerelnök ur eljárását védelmezte és igy részben azon határozatot is megtámadta, habár elfogadta is azt, azok után, a miket mondott, kényszerülve vagyok arra, hogy a Szontágh Pál képviselő ur módositásához is csatlakozzam és hozzájáruljak. Kell pedig tennem azért, mert ha az, a mit a t. ministerelnök ur itt a házban mondott, valóban megáll, tökéletesen igaza van Szilágyi Dezső t. képviselőtársamnak, hogy Magyarországon a jogfogalmak meg vannak inogva, Magyarországon közigazgatasi ügyekben jogérvényes határozat, ha csak azt ministeri határozat nem hagyja helyben, nem fog létezni. A t. ministerelnök ur azon védelme, a melyet eljárása támogatására felhozott, hogy t. i. az országban a közigazgatási közegeknél az egyik vagy másik helyen a törvényes határozatok talán nem tartatnak meg, talán törvényen kivül álló intézkedések történnek, ez, engedelmet kérek nem jogosítja fel a t. ministerelnök urat arra, hogy a törvénytelen határoza-

Digitized by Google

tok léteznek vagy törvénytelen eljárási modor, hogy ő is törvényellenesen járjon el. Egyébiránt a ministerelnök urnak ezen nyilatkozatát csak csodálkozással veszem, mert ez egyenesen bevallása annak, hogy a t. ministerelnök urnak képviselőit, melyek a megyékben léteznek, melyeket a t. belügyminister ur felügyeleti jogának megőrzésére küld ki, hogy ezen közegek valóban a leggyarlóbban képviselik a törvényes felügyeleti jogot. Az utoljára megtörténhetik egyes közegeknél, hogy a törvényt igy vagy amugy értelmezik, megtörténhetik, hogy a szolgabiró helytelenül itél, talán nem a törvény értelmében, megtörténhetik, hogy az alispán is azt teszi, tehát egy megyében három forum, megengedem, téved, — ámbár én annyi elismeréssel vagyok a hatósági intelligentia iránt, hogy azt egy könnyen nem teszem fel, — de meglehet, hogy a t. ministerelnök urnak e tekintetben tapasztalatai vannak, — mondom, azt megengedem; de hogy akkor, a főispán, ki a felügyeleti jog képviseletére van kiküldve, ezt ne vegye észre és ne tudja teljesíteni kötelességét, ezt bámulom. Hisz ott van a törvény, mely szerint a közigazgatási bizottság határozatai ellen a főispán van feljogosítva a ministerhez felterjeszteni az összes iratokat és épen azért tartotta fenn a törvény, hogy ezzel a ministerelnök ur felügyeleti jogát megóvja, de egyszersmind egy törvényes állapotot teremtsen és tudja mindenki, hogy ha közigazgatási bizottság végleges határozatot hozott, van még egy közeg, t. i. a főispán, a ki a belügyministerhez ezen érdemben felterjesztést tehet.

Ezt jelölte ki a törvény, de a belügyminister ur ezt nem respectálja, hanem teremt magának törvényt, mondván, hogy ő bármikor minden harmadfokú végzéssel elintézett ügyet felülvizsgál, megsemmisít és itél érdemileg, a mint itt is tett és ezzel Magyarországon minden jogi állapotot felforgat.

Méltóztatnak azután panaszkodni — és a panasz helyén van — hogy a közigazgatásnak nincs tekintélye az országban. Ugyan hogyan legyen tekintélye, mikor a törvény védelmétől is meg van fosztva? Hiszen a közigazgatási hatóságok igy valóságos páriák leszek.

Én kárhoztattam mindig, kárhoztatom most is a közigazgatási bizottságokról szóló törvényt; de a legnagyobb kárhoztatást, a legnagyobb rombolást maga a belügyminister ur viszi rajta végig. Midőn a belügyminister ur saját kedvencz intézményének életképességét igy mutatja ki, azt hiszem, bátran mondhatom, hogy ezen intézménynek lerombolója leginkább a belügyminister ur és igy jogosítva volnánk egy oly határozati javaslat beadására, hogy ezen intézmény eltörültessék.

Ismétlem, hozzájárulok Szontágh Pál t. képviselőtársam módosítványához. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Elnök: Szólásra senki sem levén feljegyezve, a vitát berekesztem. Szó illeti még az előadó urat.

Vécsey Tamás előadó: Csak igen röviden kivánok szólni. (*Halljuk!*) A kérvényi bizottság nem akarta ezen concret panaszt itt a t. ház tárgyalása alá bocsátani, mert ily concret ügyben biráskodni csakugyan igen bajos volna, a nélkül, hogy a képviselő urak az actákat ismernék. De minthogy Szontágh képviselő ur már tüzetesebben hozzászólt a dologhoz, legyen szabad kiemelnem az actákból azt, hogy mi indította a ministeriumot a közigazgatási bizottság végzésének megváltoztatására. (*Halljuk!*)

A hivatalos iratokból kiderül, hogy a közigazgatási bizottság mindenkorra eltiltott a szeszárulástól egy embert, a ki állítólag regale-csonkítást követett el, a nélkül, hogy ez be volna bizonyítva; tehát örökre megfosztott egy embert iparszabadságától. A másik dolog az, hogy a közigazgatási bizottság tudtával, helyeslésével, egy szolgabirói irnok kimegy a kereskedőhöz és ennek könyveit megvizsgáltatja, holott a kereskedelmi törvény erre csak a bíróságnak ad jogot.

A mikor tehát azt látjuk, hogy in partibus ennyire túlteszik magukat a törvényen, vajjon követelhetni-e a kormánytól, hogy összetett kezekkel nézze ezeket? (*Mozgás.*) Nem lehet követelni, t. ház. Igaz, hogy mi a jövőre nézve akarunk intézkedést kieszközölni, de ezt azon szándékkal teszszük, mert meg vagyunk győződve, hogy mig a bajok forrása gyökeresen nem orvosoltatik, addig az efféle visszaélések mindig előfordulhatnak. Azért bátorkodunk a jövőre nézve indítványozni, hogy gondoskodás történjék arra nézve, hogy törvény intézkedjék ugy a regale-kérdésben, mint a közigazgatási biráskodásra nézve, valamint a legfőbb felügyeleti jog tárgyában is.

Bátorkodom a t. ház emlékezetébe hozni egy esetet, melyet nem rég méltóztatott tárgyalni. Egy szegény sajtos ember kérvénye feküdt előttünk, a kit mind a három politikai hatóság a bírósághoz utasított panaszával; a semmitőszék pedig a közigazgatási hatósághoz utasította. Nem volt-e szükség arra, hogy a kormány azon esetben is beavatkozott legyen a közigazgatási bizottság eljárásába? Akkor helyesléssel tudomásul vétetett. De törvény által szabályozni kell a kérdést. Ez a kormánynak is meggyőződése.

Szontágh Pál képviselő ur módosítványát én az ő álláspontjából tökéletesen helyeslem és ha ott ülnék, pártolnám, mert az nem tartalmaz

Digitized by Google

egyebet, mint a kormány iránti bizalmatlansági szavazatot. Ezt az ellenzéknek indítványoznia mindenkor jogában áll és ily kényes kérdésnél hálás is az alkalom. De mi, kik látjuk azt, hogy a jelen esetben oly valami történt, a mit törvénynyel kell szabályozni, nem indítványozhatjuk azt, a mit Szontágh képviselő ur contemplált. Ennélfogva kérem a t. házat, méltóztassék a kérvényi bizottság véleményét elfogadni. Minthogy pedig ugy a borsodi, mint a gömöri kérvényre nézve a bizottság jelentése a ház előtt fekszik és ugyanazt kétszer ugyanazon ülésben kimondani, tán a ház méltóságával is ellenkezik, bátorkodom proponálni, hogy a javaslatot oly formulázásban méltóztassék elfogadni, hogy a borsodi kérvény is elintézve legyen. (*Helyeslés.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Nem kivánok a dologhoz egyébként szólni; csak megjegyezni kivánom, hogy igenis ezen esetben is, hogy azon szóval éljek, semmitőszéki minőségben járt el a belügyminister. A borsodi esetben megsemmisítette a határozatot és újabb eljárásra utasította a bizottságot. A jelen esetre vonatkozó határozatban azon szó — most néztem meg az actákat — nincs ugyan benne, hogy rendeljen új eljárást, de semmi egyéb nem foglaltatik benne, mint az, hogy az eddigi eljárás mint törvénybe ütköző feloldatik. Tehát ismétlem, hogy mindezen esetekben a belügyminister nem szokott, mint negyedik forum, itélni, hanem az egyenesen törvénybe ütköző eljárást szokta megsemmisíteni. Különben hozzájárulok ahhoz, a mit a bizottsági előadó ur javasolt. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: A tanácskozás be levén fejezve, következik a szavazás. Méltóztatott Borsod- és Gömörmegye kérvényeinek együttes tárgyalását elrendelni. Az előadó ur azt indítványozza, hogy a szavazás ne kétszerre történjék, hanem egyszerre döntessék el. Az első kérdés tehát az lesz, elfogadja-e a ház a bizottság véleményét; a második kérdés pedig az lesz, elfogadja-e a ház gömöri Szontágh Pál képviselő ur módosítványát.

Méltóztassanak meghallgatni a véleményt és a módosítványt.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a véleményt és módosítványt*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a bizottság véleményét elfogadni; igen, nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja.

Kérem most azon képviselő urakat, a kik gömöri Szontágh Pál képviselő ur módosítványát elfogadják, hogy méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

A többség nem fogadja el.

Vécsey Tamás előadó (*olvassa a kérvényi bizottságnak a 4—14. f. szám alatti kérvényekre és a 44. sorjegyzék 1—2. f. szám alatti kérvényre vonatkozó véleményeit, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 3. sz. alatti kérvény tartalmát: Maros-Tordamegye a sajtótörvény módosítását kéri*).

A sajtótörvény és eljárás szabályozásának előkészítésével leendő megfontolás czéljából áttétetik az igazságügyi ministerhez.

Ugron Gábor: T. ház! A tényállás a következő: Maros-Tordamegye egy rendkivüli közgyülésében a nélkül, hogy a tárgysorozatba felvéve lett volna, hozott egy határozatot, a melynek következtében kérvényt küldött a képviselőházhoz, a melyre alkalmat az szolgálhatott, hogy a Kolozsvárt megjelenő egyik napilap, az „Ellenzék", Tolvaj Ferencz szolgabiró urról deczember 5-ki számában azt irja: „a vajdaszentiványi szolgabiró új börtönrendszert talált fel. Mivel neki börtönhelyisége nincs, tehát levetkőzteti a letartóztatottakat, ruhájukat az irodába viteti: elzárja s mindaddig nem szolgáltatja ki, mig a letartóztatás ideje le nem jár, tehát a jelen téli sanyarú időben nem távozhatik." Erre a nevezett szolgabiró e közleményért az „Ellenzék" szerkesztőjét támadta meg, a ki az elégtételadást megigérte, mondván, hogy bármely elégtételt kiván, olyat fog nyujtani, a mely elégtétellel a szolgabiró élt is, az „Ellenzék" decz. 22. számában egy rendkivül goromba támadást intézve Pál Mihály ügyvéd, mint a közlemény beküldője ellen.

De nem eddig áll a dolog. Ugyanezen lapnak január 11-ki számában megjelent egy közlemény, a melyben előadja Trencsényi Lajos és két tanu előtt ad ki bizonyítványt, hogy minden, a mit az „Ellenzék" felhozott, vele megtörtént. A szolgabiró őt levetkőztette és letartóztatása idejéig egy parasztember házánál fogva tartotta. Ezzel sem végződött be az ügy, hanem ezen nyilatkozatra maga a szolgabiró válaszolt és válaszolt pedig ezen év január 19-ki számában a következőképen (*olvassa*): „Elismerem, hogy az „Ellenzék" mult évi 56. számában ellenem emelt rágalmat egy ügyvédi firma alatt ki kellett hogy adja a szerkesztő ur.

Elismerem, hogy azon rágalomra, a méltatlan megbántás érzetében ingerülten feleltem.

Elismerem, hogy a szerkesztő ur első feljajdulásomra irányomban loyalisan járt el."

Mi tett ezzel szemben Maros-Tordamegye? A helyett, hogy a szolgabiró egyszerü felszólalásával szemben az ügyállás kiderítésére és tisztába hozatalára megtette volna a szükséges intézkedéseket, egyenesen felirt ide a házhoz, arra kérvén a házat, hogy a sajtótörvény akképen módositassék, hogy a szerkesztők tartozzanak előbb végére járni, valjon igaz-e az a tény, a mit

Digitized by Google

irnak s csak azután közöljék. Ez absurdum. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Tovább megyek. E kérvény még törvénytelen alapon is kelt, mert a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény nyiltan kimondja, hogy rendkivüli közgyülésen csak azon ügyek vétethetnek tárgyalás alá, melyek a napirendbe előzetesen felvétettek. Ezen ügy pedig a jegyzékbe felvéve nem volt, hanem akkor vétetett fel és tárgyaltatott a gyülésben, midőn alig 25 ember volt jelen és mely határozatnak meghozatala után pirulva állott a közvélemény előtt Maros-Tordamegye értelmisége, mert meg nem foghatta azt, hogy ily kicsinyes ügyért, hogy szánhassa rá magát a megye, hogy az ország legszebb intézményei egyikének, a sajtószabadságnak megszorítását kivánja és épen a megye, az ország szabadságának egy másik védbástyája.

Én, t. ház, miután tudom, hogy a kérvény törvénytelen uton és csak a főispán gyengesége következtében keletkezett, ki annak tárgyalását a rendkivüli közgyülésen megengedte: a kérvényi bizottság javaslatával szemben a következő határozati javaslat elfogadására kérem a t. házat (*olvassa*): „mondja ki a ház, hogy a kérvény felett napirendre tér.“ (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Vécsey Tamás előadó: T. ház! A megyék részéről igen gyakran érkeznek oly feliratok és kérvények, a melyekre Ugron Gábor képviselő ur határozati javaslata nagyon illendő volna, azonban az alkotmány védbástyájának nevezett municipiumok iránt mindig viseltetett a kérvényi bizottság és a ház azzal a figyelemmel, (*Ellenmondás a szélső baloldalon*) hogy feliratait nem szokta visszautasítani, hanem azt szokta kimondani, hogy a ház irodájában letétetik, vagy ha a tárgy olyan, hogy törvényhozási intézkedés előkészítése hozatik javaslatba, akkor az ily feliratok az illető szakministerhez szoktak utasittatni. A bizottság nem azt javasolja, hogy a minister a sajtó megszorítására adjon be javaslatot, ez távol áll tőle, sőt midőn az igazságügyi bizottságban ez a mult évben megpendittetett, a bizottság elutasította magától a javaslatot; nincs tehát semmi ok arra, hogy a ház, azért, mert a kérvényt az igazságügyi ministerhez utasítja, az igazságügyministerium részéről a sajtó restringtióját várja. Kérem tehát a t. házat, méltóztassék a feliratot minden további utasítás nélkül az igazságügyministerhez áttenni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Bereczky Sándor: Én, t. ház, azt hiszem, hogy lehetetlenségre a törvény sem képes senkit kényszeriteni. Én a kérvénynek csupán petitumára teszek megjegyzést, arra, hogy a törvényhozás intézkedjék a sajtótörvény olynemü módosítása iránt, hogy a szerkesztők csak azt közölhessék, a minek valóságáról előbb meggyőződést szereztek. Azt hiszem, hogy ennél lehetetlenebbet gondolni sem lehet, mert akkor minden szerkesztőnek nyomozó intézetet kellene tartani és nyilatkozatai a közéletre befolyás nélkül maradnának.

Hogy mi módon járt el a bizottság e kérdésben, azt vitatni nem tudom, mert jelen nem lehettem, noha tagja vagyok, de a meghivót itt Budapesten, a kik tagjai vagyunk a bizottságnak, mintha csak külföldön volnánk, nem szoktuk megkapni.

A kérvényben panasz van az esküdtszéki eljárásra. Azt mondja a kérvény, hogy az esküdtszékek eljárásában a sérelmek ez idő szerint orvoslást nem nyernek s a helyett, hogy ez irányban orvoslást kivánnának, áttérnek a sajtószabadságra és azt kérik, hogy a törvényhozás e tekintetben intézkedjék. A kérvényi bizottság hasonlóképen ugy teszi az igazságügyministerhez, hogy e kérvényt vegye figyelembe. No, ha igy teszi át, akkor figyelembe kell venni azon indítványát is a kérvénynek, melyet a szerkesztőkre nézve előbb elmondtam. Én részemről az irattárba kérem letétetni.

Ugron Gábor: Hozzájárulok én is, hogy a kérvény az irattárba tétessék s azért a magam indítványát visszavonom.

Elnök: Előbb a kérvényi bizottság véleményét tűzöm ki szavazásra, csak azután következnék Bereczky képviselő ur határozati javaslata, miután Ugron képviselő ur a magáét visszavonta.

A szavazás előtt fel fognak olvastatni a határozati javaslatok.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a kérvényi bizottság és Bereczky Sándor határozati javaslatát*).

Elnök: Kérem azon képviselőket, kik a kérvényi bizottság határozati javaslatát elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik. Felkiáltások balfelől: Ellenpróbát kérünk!*) Kérem azokat, a kik nem fogadják el, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége a kérvényi bizottság határozati javaslatát fogadja el.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 44. sorjegyzék 4. számát, melyre nézve a kérvényi bizottság véleménye elfogadtatott*).

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): Szeged sz. kir. város közönsége Szeged újjáalkotása folytán, az ottani választókerületek új beosztását s annak törvényhozási kimondását kéri, hogy a központi választmány az 1881-re érvényes névjegyzékben előforduló választókat, az új kerületeknek megfelelőleg oszthassa be.

Vécsey Tamás előadó: A kérvényi bizottság véleménye a következő: ezen kérvény oly felhivással tétetik át a belügyministerhez, hogy, a mennyiben szükségesnek mutatkoznék, a szegedi választókerületek iránt az 1874: XXXIII. t. cz.

Digitized by Google

113. §-a értelmében tegye meg az előterjesztést még a jelen ülésszak befejezte előtt." Minthogy ezzel a következő kérvény kapcsolatban van, kérem annak együtt tárgyalását.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): Szeged város több választó polgára, Szeged város törvényhatósági gyülésének a fenntebbi kérvényben bemutatott egyoldalú határozata ellen kérvényez.

Vécsey Tamás előadó: A kérvényi bizottság véleménye a következő:

„Az 5335. sz. kérvényre hozott határozat értelmében előterjesztendő javaslat tárgyalásánál leendő használás céljából, a ház irodájába helyeztetik."

Bakay Nándor: Legyen szabad mindenekelőtt kijelentenem, hogy a kérvényi bizottság jelentését elfogadom. (*Helyeslés jobbfelől.*) Azonban, t. ház, ennek ellenére is vagyok bátor egy határozati javaslatot benyujtani, a melynek indokolását a beterjesztendő törvényjavaslat idejére tartom fenn magamnak. A nélkül tehát, hogy a t. ház figyelmét igénybe venném, bátor leszek határozati javaslatomat felolvasni.

Határozati javaslat. A képviselőház a kérvényi bizottság által az 5335. és 5517. szám alatt tárgyalt és a 44. sorjegyzék 5. és 6. sorszáma alatt beterjesztett két kérvényre nézve, melyekben Szeged sz. kir. város választó kerületeinek lényeges megváltoztatása foglaltatik, mondja ki a t. ház, hogy a midőn a kérvényeket a bizottság javaslata szerint a belügyministerhez egy ez irányban a képviselőház elé terjesztendő sürgős törvényjavaslat érdemében átteszi, felhivja a ministeriumot, hogy Szeged városát népességének számarányánál, nép- és földrajzi viszonyainál és az alföldön ráháruló fontos hivatásnál fogva a képviselőházban három képviselő általi képviseltetés joga megilletvén, a minister a beterjesztendő törvényjavaslatban ezen körülményre figyelemmel legyen és beadandó javaslatát a képviselőház elé ezen értelemben terjessze be.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a beadott határozati javaslatot*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Ha Szeged városa kérvénye a ministeriumnak kiadatik, természetesen az ellen kifogásom annyival inkább nem lehet, mert hisz a város hatósága már régebben a ministeriumhoz is fordult ezen ügyben és azt gondolom, hogy nemsokára azon helyzetben leszek, hogy a felett magam részéről határozván, ahhoz képest a t. ház elé léphessek, miután, — ha és a mennyiben a közlött adatok arról győznek meg, hogy változtatás szüksége fennforog, — természetesen ez a törvények szerint csakis törvényes uton történhetik.

A mi Bakay t. képviselő ur indítványát illeti, ha azt is méltóztatik egyszerűen, de nem utasításképen kiadni, részemről az ellen sincs kifogásom. Megfontolás alá vehető: két képviselő maradjon-e, vagy lehetséges, czélszerű-e, igy kivételesen kiszakítva a többiből, egyik vagy másik helyre nézve intézkedni. De arra igen kérném, hogy most már elfogadni, hogy Szegeden három képviselő legyen és oda utasítani a ministert, hogy igy terjeszsze be a törvényjavaslatot, ne méltóztassék. Pedig a határozati javaslatnak egyszerű elfogadása azt involválná. Én azt gondolom, ha a törvényjavaslat a ház előtt lesz, akár proponáljon a minister kettőt, akár hármat, a háznak módjában lesz e felett határozni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Az én kérésem tehát az, hogy ugy a kérvényeket, mint — ha tetszik — Bakay képviselő ur javaslatát is, méltóztassék egyszerűen, minden elvi megállapodás nélkül a ministerhez utasítani, hogy vegye fontolóra az azokban foglaltakat. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Szederkényi Nándor: T. ház! Nagyon fontos elvi kérdés lévén szóban, bátor vagyok nézetemet kifejezni, a mely nézetem ugy az indítványozó Bakay t. képviselő ur — mint a belügyminister ur nézetétől is eltér. Az 1848-iki törvény szabályozván a választókerületeket és kijelölvén a megyékben és városokban, hány választókerület legyen, azoknak mikénti elosztását a törvényhatósági jogok közé sorozta. 1848-ban a törvény meghozatala után a megyék összeülvén, a választókerületeknek számát maguk közt felosztották a megyékben, sőt 1878-ban, midőn Hevesmegye szolnoki része eltávolításával határigazítást nyert, szüksége forgott fenn a választókerületek kiigazításának is, miután az azelőtti 9 választókerület helyett a megyének jutott 12 kerület és egyszersmind bizonyos rész elcsatolásával, az eddig összetartozott részek csorbulást szenvedve, az egész megyében fennáll annak szüksége, hogy a választókerületek újabban osztassanak fel.

A megye közönsége saját hatáskörében teljesítette ezt a fennforgó jogos szükség parancsánál fogva. Az a kérdés, vajjon Szegeden forognak-e fenn oly körülmények, melyek ily beosztás újabb leendő eszközlését teszik szükségessé. Ennek a meghatározására és kivitelére maga a törvényhatóság van jogosítva. Legalább az eddigi gyakorlat és eljárás, az egész országban ezt állapította meg.

Én részemről nem látom annak a szükségét, hogy Szegeden új beosztás történjék, mert azért, hogy Szegeden árviz volt, hogy Szegeden egy vagy más lakos az expropriátió folytán egy helyről más helyre tétetett át, nem igényli azt, hogy a választókerület újból osztassék fel. Ha egyéb okok fennforognak, melyeket én nem ismerek, ám történjék a felosztás. (*Felkiáltások: Majd meglátjuk!*) Engedel-

Digitized by Google

met kérek, ha azon principium, mit most a belügyminister ur követett, a mit a kérvényi bizottság határozati javaslata is tartalmaz, miszerint ezen kérvény a helyett, hogy az irattárba helyeztetnék, némi utasítással és kifejezett nézetekkel elbánás végett a belügyministernek kiadatik: ez principium. És én ezeket voltam bátor megjegyezni arra, hogy törvényileg a principium igy állván, ha méltóztatnak kiadni a belügyministernek a kérvényt ezen utasítással, ne méltóztassanak azon véleményben lenni, hogy a háznak egyhangúlag elfogadott határozatát foglalja az utasítás magában.

Vécsey Tamás előadó: Ha Szederkényi t. képviselő ur szives lett volna megtekinteni Szeged törvényhatóságának határozatát, megnyugtathatta volna magát. Azt mondja a városi közgyülés: minthogy az 1870 : XXXIII. t.-cz. értelmében a törvényhatóságoknak a választókerületek beosztása iránt 1874-ben fennállott határozatai, a törvény további intézkedéseig érvényben fenntartatni rendeltetnek és igy a törvényhatóságok ezen határozatainak érvényességéhez a törvényhozási intézkedés szüksége forog fenn, ezen törvényhatóság határozatának helybenhagyása iránt a kormány és a törvényhozás felirati uton kérendő fel.

De elbeszélik az okot is, mely őket kérelmünk beadására indította. Méltóztassék azt megolvasni, megérdemli a figyelmet.

A mi Bakay t. képviselő ur határozati javaslatát illeti, ha azt, mint egyszerű határozati javaslatot, minden bővebb utasítás nélkül, méltóztatik a kormányhoz utasítani, ehhez részemről is hozzájárulok. Egyébiránt pedig kérem a kérvényi bizottság határozati javaslatának elfogadását.

Ugron Gábor: Bátor vagyok kérdeni, tárgyalás alatt van-e a 6-ik számú kérvény, (*Közbeszólások: Öt és hat!*) akkor hozzá szólok én is. (*Zaj jobbfelől.*) Nem hiába való dolog ez! Elhiszem, hogy kellemetlen önökre nézve, a mit mondandó leszek. (*Zaj jobbfelől.*) Biztos tudatában lehetnek a többségnek, nyugodtan bevárhatják, a mit mondani fogok.

Elnök: Miután mindkét vélemény felolvastatott és ezek kapcsán jelöltettek ki a tárgyalandó kérvények, ebből méltóztatik látni t. ház, hogy mindkét kérvényhez hozzá lehet szólani. (*Halljuk! a szélső baloldalon.*)

Ugron Gábor: Ezen két kérvény egészen különböző tartalommal bir. Az egyik kérvényt, mely szerint Szeged városának három képviselő engedtessék, támogatni óhajtom.

A másik kérvény azt mondja, hogy a kerületek új beosztásánál rendkivüli törvénysértések követtettek el, melyek orvoslását kivánják. Már akár akarja a t. ház, akár nem, hogy Szeged ezentul 3 képviselőt küldhessen, kell, hogy azon sérelmek, melyek Szegeden elkövettettek, orvosoltassanak akkor, mikor a választókerületek újra fognak felosztatni.

Már most nézetem szerint nem lehet a két kérvényt együttesen azért adni át a ministernek, hogy a 3-ik kerület felállittassék, mert ez nem lenne orvoslás az elkövetett visszaélések ellen. Az pl., hogy egyik választókerületben 16 ezer, a másik választókerületben pedig 51 ezer lélek van, hogy a felső- és alsó-tanyák mind a második kerületbe bocsáttassanak, hogy az első kerület akkép alkottassék, hogy ott csak hivatalnokok és a városnak központja legyen, hogy önöknek ott biztos győzelmük legyen, egészen eltérő dolog attól, hogy vajjon Szeged városa három képviselőt válasszon-e, hanem igenis botrányos megsértése a választási törvény azon alapelvének, hogy a törvényhatóság lehetőleg egyenlően állitsa fel a választó kerületeket, nem pedig, hógy az egyikben háromszor annyi választó legyen, mint a másikban, hogy az egyik 4—5-ször annyi négyszögmértföld legyen, mint a másik. (*Nagy zaj.*)

Elnök: Kérem a képviselő urat, e zaj azért van, mert a képviselő ur nem méltóztatott érteni, hogy miről van szó. Bakay képviselő ur indítványozta azt, hogy Szeged három kerületre osztassék. (*Derültség.*)

Ugron Gábor: T. ház! Én azt óhajtom, hogy azon kérvény, mely a hatodik szám alatt Szeged város több polgára részéről beadatott, azért helyeztessék át a belügyministerhez, hogy az ott szükséges orvoslást a törvényhatósági közgyülés eljárásával szemben megtegye. Már pedig azt az eljárást orvoslásnak nem tartom, hogy a kerületek szaporittatnak. (*Zaj.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Reducáljuk a dolgot oda, a hol van. (*Ugy van! jobbfelől.*) Ha Szederkényi képviselő urnak a törvény szempontjából abban igaza volna, a mit az imént felhozott, akkor érteném Ugron képviselő ur felszólalását, mert akkor Szeged város hatóságának két kerülete újra beosztására vonatkozó javaslata már érvényes volna és ha állanának, a miket az előttem szólott t. képviselő ur elmondott, mindezen borzasztó sérelmeket elkövette volna Szeged város hatósága és pedig azért, hogy nekünk itt egy kerületet szerezzen, (*Derültség*) mert eddig a ministerium részéről ezen ügyben egy lépés sem történt, hanem Szeged város hatósága fölterjesztette a ministeriumhoz a kérvényt, hogy a történtek után a kerületek új beosztása lesz szükséges s ő ezt az előadott módon találja helyesnek. Minthogy azonban az én felfogásom nem egyezik Szederkényi képviselő uréval s minthogy nem hiszem, hogy a városi hatóság felterjesztésének alapján az új beosztás, ha a ministerium ellene szót nem tesz, — mert a kerületek ministeri jóváhagyással voltak meg-

Digitized by Google

állapítva — már érvényes volna, azért mondtam azt, hogy méltóztassék a kérvényeket Bakay képviselő ur indítványával együtt minden principium kimondása, minden vita nélkül, a belügyministerhez áttenni, mert különben is, ha változás történik, annak törvényhozási uton kell történnie. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Igen kérem tehát, egyfelől méltóztassék most már legalább elismerni, hogy nem a ministeri hatáskört akarom tágítani, mert Szederkényi képviselő urral szemben védtem a törvényhozás jogkörét; és másfelől méltóztassék az előttem szólott korteskedési philippikáját majd akkorra hagyni, mikor a kormány előterjesztése a ház előtt lesz. (*Helyeslés jobbfelől*).

Elnök: A tanácskozást berekesztem. Következik a szavazás, még pedig, mivel két különböző kérdésre, két különböző indítványt terjesztett elő a bizottság, azokra külön kell szavazni, azonkivül kell szavazni Bakay Nándor képviselő ur határozati javaslatára.

Mielőtt a szavazás megtörténnék, kérem a t. házat, méltóztassék még egyszer meghallgatni a véleményeket és a határozati javaslatot.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az 5. számú kérvényre nézve a véleményt*).

Elnök: Azt hiszem, kijelenthetem, hogy ezen vélemény elfogadtatik. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 6. számú kérvényre nézve a véleményt.*)

Elnök: Azt hiszem, hogy a kérvényi bizottság ezen véleménye is elfogadtatik. (*Felkiáltások: Ezt a kérvényt a ministerhez kell adni!*)

Madarász József: Minden utasítás nélkül a ministerhez adandó.

Vécsey Tamás előadó: T. képviselőház! Nem szabad ugyan szavazás közben beszédet tartani, de én csak felvilágosításul kivánok néhány szót szólani. Ha mi a házhoz intézett eme kérvényt kiadjuk a ministernek, akkor hogyan fognak a t. képviselő urak reá hivatkozhatni a tárgyalások alkalmával? Ezért nem kivánja a bizottság, hogy ez is kiadassék a ministernek.

Elnök: A minister ur azt indítványozta, hogy a kérvények és a határozati javaslat elvi utasítás nélkül adassanak ki a ministernek; tehát én azt hiszem, hogy lehetséges ezt a második kérvényt is a ministerhez utasítani. (*Helyeslés.*) Tehát ez a kérvény is oda utasittatik.

Következik még most a határozati javaslat, a melyre nézve, úgy hiszem, kimondhatom, hogy az szintén principiális eldöntés nélkül, a ministerhez utasittatik. (*Helyeslés.*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 7—9. számú kérvényeket, melyekre nézve a kérvényi bizottság véleménye észrevétel nélkül elfogadtatik; olvassa:*) Tárkány és több biharmegyei község, **Zselk** község, a kisüstökön gyakorolt mezőgazdasági pálinkafőzésnek bizonyos díj melletti gyakorolhatásáért esedeznek.

Vécsey Tamás előadó: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Itt azon kényszer-helyzetben vagyok, hogy a kérvényi bizottság javaslatát ugyan ex officio előterjesztem, de egyúttal megjegyzem azt, hogy miután a szesztörvény módosítására nézve a ma reggeli ülésben beadott a pénzügyminister ur egy törvényjavaslatot és igy az ai ház által tárgyaltatni fog, annálfogva a kérvény bizottság javaslatát fel fogom olvasni, azonban kérem a t. házat határozatilag majd azt mondani ki, hogy ezen kérvények a pénzügyi bizottsághoz tétetnek át. (*Jól van! Elfogadjuk!*)

Elnök: Tehát ezen kérvények a pénzügyi bizottsághoz tétetnek át.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 10. számú kérvényt, melyre nézve a kérvényi bizottság véleménye észrevétel nélkül elfogadtatott*).

Elnök: E szerint a kérvények 44-ik sorjegyzéke be lévén fejezve, következik a napirend további tárgya: a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvényjavaslatnak harmadszori felolvasása.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Elnök: T. ház! Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott, a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvényjavaslatot végszerkezetében elfogadni, igen, vagy nem? (*Felkiáltások: Elfogadjuk! Nem fogadjuk el!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége elfogadta a törvényjavaslatot. E szerint tehát az alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás czéljából a méltóságos főrendiháznak átküldetik.

T. ház! Következnek az igazságügyi bizottság 577. számú jelentése a csődtörvényjavaslatnak függőben hagyott 1., 5., 49., 64., 85., 87., 92., 127., 210., 212.. 214. §§-ról és ezekhez tett módosításokról. Méltóztatik kivánni, hogy ez ma vétessék elő, vagy pedig a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur feleletét méltóztatik meghallgatni a hozzá intézett interpellátiókra? (*Halljuk a minister ur feleletét. Zaj. Elnök csenget.*)

Kérek egy kis csendet, mert lehetetlenség tanácskozni, ha a t. ház tagjai converszálnak. (*Halljuk!*) Én azt mondtam, hogy a napirend szerint következnek az igazságügyi bizottságnak jelentése a csődtörvényjavaslat függőben hagyott §-aira és a módosításokra nézve. (*Felkiáltások: Hagyjuk holnapra!*) Ugy látom, hogy a t. ház ma nem kiván ezzel foglalkozni.

Tisza Kálmán ministerelnök: Én csak az esetben, ha a t. ház tagjai belenyugodnának

Digitized by Google

és ha nem volnának nagyobb észrevételek, kérném a t. házat, hogy az igazságügyi bizottság jelentését ma tárgyalja, hogy a törvényjavaslat holnap végleg megszavaztatván, még a holnapi ülésből átmehessen a méltóságos főrendekhez. Ha azonban nagyobb észrevételek vannak, akkor a tárgyalásnak természetesen holnapra kell maradnia. (*Helyeslés.*)

Elnök: Miután többen kívánnak e kérdéshez szólani, ezen tárgy a holnapi ülés napirendjére marad. (*Helyeslés.*)

Most következnek a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur válasza a hozzá intézett interpellátiókra. Miután azonban ezen válaszadás hosszabb időt veend igénybe, kérem a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy Madarász képviselő ur tegye meg interpellátióját és csak azután, ha még időnk maradna, következnek a minister ur válasza.

Madarász József: T. ház! (*Halljuk!*) Fel fogom olvasni a kérdést és azután fogom azt néhány szóval indokolni (*olvassa*): „Kérdés a horvát-szlavon-dalmát ministerhez.

A folyó évi január hó 8-án Horvát-Szlavon-Dalmátországok országgyüléséhez, a határőrvidék közigazgatási egyesítése folytán intézett királyi leiratban, miként az a sajtó útján közöltetett, több oly kifejezés foglaltatik, a melyek a törvény rendeleteivel össze nem egyeztethetők; jelesen: a törvényesen megállapított „Horvát-Szlavonországok“ kifejezése helyett, ez: „Horvát-Szlavon királyságunk; továbbá az 1868 : XXX. t. cz. 31-ik §-ában rendelt „A magyar korona országainak közös országgyülése“ kifejezés helyett ez: „a szent István koronaországainak közös országgyülése“; tisztelettel kérdem a minister urat:

1-ör való-e az, hogy az itt előadott kifejezések használtattak az érintett királyi leiratban?

2-or ha való, mivel indokolja minister ur, ezen, Magyarország közjogával, sőt még az 1867 : XII. és 1868 : XXX. törvények rendeleteivel is ellenkező kifejezések használatát?“

Meglehet, hogy ezen kifejezések nincsenek is a leiratban; meglehet, ha benne vannak, nem azon szándékkal vannak benne, hogy a Magyarország közjogában megállapított azon tényt, hogy Horvát-Szlavonországoknak királya csak Magyarország apostoli királya, tehát hogy Horvát-Szlavonország különítve Magyarország királyságától nem említhető, megsértsék. — De e kérdés szóba jött a horvát képviselők megbizó leveleinek igazolása alkalmából is és a ház akkor kijelentette, hogy elvárja és reméli is azon testvéries indulattól, melyet drága testvéreinktől remélni szabadságunk van, hogy eleget fognak tenni Magyarország óhajtásának, miszerint az elnevezés a törvény világos szavaival ezentúl meg fog egyezni. Habár tehát csekélységnek látszanék is, mégis mivel a folytonosan használt kifejezések a törvényes kifejezéseket néha akaratlanul is megfosztják érvényöktől — kötelességemnek tartottam ezen kérdést intézni a t. minister urhoz.

Remélem, hogy a mennyire csak lehet, a t. kormány a Magyarország és Horvát-Szlavonországok közt kötött jó egyetértést nemcsak olybá fogja venni akarni, hogy a szerint intéztessék el e kérdés, a mint netalán horvát testvéreink és az azok által küldött képviselők óhajtanák, mert volt náluk iparkodás, hogy — megismerem, az 1868 : XXX. törvényben szent István koronájának több helyt előfordult czímét akarták használni erre is, de önmaguk is meggyőződhetnek róla, hogy az 1868 : XXX. t. cz. 31. §-a, a mely kizárólag arról szól, hova küldik képviselőiket, ezt nem azon szavakkal fejezte ki: szent István koronája, hanem e szóval: „a magyar korona országainak közös országgyülésébe.“ Remélem tehát, hogy a t. minister ur összes igyekezetét arra fogja fordítani, hogy azon egyetértés, melyet mindnyájan óhajtunk, a törvények ezen szellemében és értelmében maradjon meg azon túlra is, maradjon meg azért, nehogy a gyakorlat aztán oly helyzetet teremtsen, mely úgy nekik, mint nekünk, csak kellemetlenséget okozhat. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Közöltetni fog a minister urral. Az idő már annyira előhaladt . . .

Báró Kemény Gábor, földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister: Bejelentettem, hogy ma kivánok válaszolni a hozzám intézett két interpellátióra. Méltóztassanak akár most a választ meghallgatni, akár azt holnapra halasztani. (*Felkiáltások*: *Holnap!*)

Elnök: Minthogy látom, hogy a ház türelmetlen s az idő is előre haladt, czélszerűbb lesz a választ a holnapi ülésre halasztani. (*Helyeslés.*)

A holnap d. e. 10 órakor tartandó ülés napirendje a következő lesz: az igazságügyi bizottság jelentése a csődtörvényjavaslat hozzáutasított szakaszai tárgyában; a mentelmi bizottság jelentése Szalay Imre, Mocsáry Géza és Herman Ottó képviselő urak mentelmi ügyében; végül a kereskedelmi minister ur válasza Orbán és Chorin képviselő urak interpellátióira.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 1 óra 45 perczkor.*)

Digitized by Google

343. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 1-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesitás. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről és a mult havi elnöki előterjesztésről. A kérvények 45. sorjegyzékének bemutatása. A csődtörvényjavaslat függőben hagyott §§-ainak tárgyalása. Szalay Imre, Mocsáry Géza és Herrmann Ottó mentelmi ügye.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Szende Béla, gr. Szapáry Gyula, Ordódy Pál, b. Kemény Gábor, Pauler Tivadar, Bedekovich Kálmán.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülés megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólni kivánókat Antal Gyula, a javaslatok ellen szólni kivánókat Molnár Aladár jegyző ur fogja jegyezni.

Fel fog olvastatni a mult ülés jegyzőkönyve.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a január hó 31-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Pávai Elek ügyvéd által képviselt Hosszúfalva és társközségeknek br. Kemény Géza képviselő ur által beadott kérvényét, melyben az 1871. évi LIII. törvényczikk 82. §. elvének megfelelő törvényjavaslat előterjesztéseért esedeznek.

Kiadatik a ház kérvényi bizottságának.

Bemutatom, t. ház, a házszabályok 168. §-a értelmében a mult havi elnöki előterjesztést.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa az előterjesztést*).

Elnök: Az elnöki előterjesztés a ház irodájában fog elhelyeztetni, hogy, ha netalán a t. képviselő urak kivánják, magokat e részben tájékozhassák.

Kubinyi Árpád, a kérvényi bizottság előadója: Van szerencsém bemutatni a t. háznak a kérvényi bizottság által letárgyalt kérvények 45. sorjegyzékét, azon kéréssel, méltóztassék azt kinyomatni, szétosztatni s annak idejében napi rendre tűzni.

Elnök: A kérvényeknek 45. sorjegyzéke ki fog nyomatni és szét fog osztatni. A kérvények a t. ház irodájában helyeztetnek el és tárgyalásuk a szombati ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik napirend szerint az igazságügyi bizottság 577. számú jelentése, a csődtörvényjavaslatnak függőben hagyott §§-airól és az ezekre vonatkozólag tett módosítványokról.

Méltóztatik tudni, t. ház, hogy a csődtörvényjavaslatnak számos §-a hagyatott függőben. A tanácskozás menetén azon sorrendet volna legczélszerűbb megtartani, a melyben azok a törvényjavaslatban foglaltatnak. Az illető §-nál a bizottsági előadó előadhatná a bizottság véleményét. Ha pedig valahol oly eset fordulna elő, a hol több §-t kellene együtt tárgyalni, azok együttes tárgyalása volna a legczélszerűbb.

Digitized by Google

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslat 1. §-át*).

Apáthy István előadó: A csődtörvénynek 1., 5., 49. §. összefüggésben áll a 87. §-al.

Miután a bizottság a 87. §-ra nézve positiv javaslatot tesz, ezen szakaszok a 87. §. tárgyalásánál volnának eldöntendők.

Elnök: E szerint az 1., 5., 49. §. a 87. §-sal fog együttesen tárgyaltatni.

Következik a 64. §.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a csődtörvény 64. §-át*).

Apáthy István előadó: A bizottság a törvényjavaslat 64. §-át, melyhez Mandel Pál képviselő ur tett indítványt, tárgyalása alá vette és az indítványban foglalt eszmét magáévá tevén, a következő indítványt ajánlja a t. háznak elfogadásra: „Ha sem kamat ki nem köttetett, sem lejárati idő meg nem állapittatott, a hitelezőt a törvényes kamatok a bejelentés napjától illetik.“

Elnök: Méltóztatnak elfogadni. (*Elfogadjuk!*) E szerint a 64. §. 2-ik bekezdése helyett ezen elfogadott szöveg fog beilleszteni.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslat 85. §-át.*)

Apáthy István előadó: Ezen §. Veszter képviselő ur módosításával utasittatott a bizottsághoz.

A bizottság jelentése szerint, tekintettel arra, hogy a javaslat nem intézkedik azon esetről, melyben a csődnyitás ismeretlen örökösök ellen kéretik, továbbá tekintettel arra, hogy a javaslatot az érintett irányban kiegészíteni czélszerűnek mutatkozott, a bizottság a Veszter képviselő ur módosítványában foglalt eszmét elfogadván, a 85. §-t következő új bekezdéssel ajánlja kiegészittetni.

„Ugyanez áll akkor is, ha a csőd hagyaték ellen kérelmeztetik és a hitelező az örökösöket meg nem nevezi.“

Ebben lényegileg ugyanaz foglaltatik, mint a módosítványban, csakhogy nem hagyatékról szól, hanem ismeretlen örökösökről, mert Magyarországban egészen más rendszer van, mint Ausztriában; itt tehát nem hagyatékról lehet szó, hanem ismeretlen örökösökről.

Ajánlom ezen módosítást, melyhez maga Veszter képviselő ur is hozzájárult a t. háznak elfogadás végett. (*Helyeslés.*)

Elnök: Méltóztatik az igazságügyi bizottság által a 85. §-hoz indítványozott új bekezdést elfogadni. (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslat 87. §-át.*)

Apáthy István előadó: A csődtörvényjavaslat 87 §-a a bizottsághoz utasittatott Unger Alajos képviselő ur azon módosításával, mely szerint ezen §. 1. és 2-ik bekezdése közé új bekezdésképen a következő intézkedés lenne felveendő:

„Az 1876. évi XXXI. t. cz. 1. és 2. §-ában elősorolt személyeknek, az ugyanezen törvény szerint végrehajtás alá vonható fizetései, nyugdíjai és egyéb illetményei, más vagyon hiányában nem tekintetnek oly vagyonnak, melynek alapján ellenök a csőd elrendelhető volna (1. §.)“

A t. ház kétségkivül emlékezni fog még azon okokra, melyek Unger képviselő urat ezen indítvány megtételénél vezették. A bizottság ezen indokokat teljesen méltányolta ugyan, de Unger képviselő ur módosítását azon alakban, melyben az tétetett, a jelentésben kiemelt okokon kivül azért sem fogadhatta el, mert ezen javaslat elfogadása esetében a csődtörvény és az 1878: V. t. cz. 416. §-a között ki nem egyenlíthető ellenkezés keletkezett volna. Ugyanis a büntető-törvény ezen §-a igy szól:

„A vétkes bukás vétségét követi el és két évig terjedhető fogházzal, valamint hivatalvesztéssel büntetendő azon vagyonbukott, a ki:

1. fizetési képtelenségbe, pazarlása, gondatlan üzletvezetése, tőzsdejáték, vagy olyan merész üzletek által jutott, melyek rendes üzletköréhez nem tartoznak.“

A módosítás elfogadásának az lett volna következménye, t. ház, hogy a bíróság a büntetőtörvény 416. §-ában megjelölt cselekmények esetében, a vétkes bukás vétségét azért nem állapíthatta volna meg, mert ezen cselekvény elkövetője hivatalnok, holott mindenkire másra nézve ugyanazon cselekvények a vétkes bukás vétségét megállapították és a törvényben megállapított büntetést vonták volna maguk után. Ezen veszély nem forog fenn akkor, ha a t. ház a jogügyi bizottság által javasolt módosítást elfogadni méltóztatik. És én részemről a bizottságnak ezen módosítását annál is inkább ajánlom elfogadásra, mert ehhez egyrészről az indítványozó is hozzájárult és mert továbbá másrészről ezen módosítás által csak világosabban fejeztetik ki az, a mi különben is a javaslatnak intentiója volt, hogy t. i. a kereset magában véve nem tekinthető elegendő alapnak a csődeljárás megnyitására nézve. A bizottság ennélfogva az Unger képviselő ur által ajánlott módosítás helyett az ő hozzájárulásával a következő módosítást ajánlja.

„Ha pedig a csődnyitási kérvény elintézésekor az tünnék ki, hogy a tényleg létező vagyon, a csőd alatti kereset tekintetbe vétele nélkül, az eljárási költségek fedezésére sem elegendő, a csőd csak akkor rendelhető el, ha a hitelezők a csődeljárási költségek viselésére készeknek nyilatkoznak és a bíróság által e czélra megállapított összeget leteszik.“

Ezzel t. ház, a mennyiben t. i. ezen módo-

Digitized by Google

sítás elfogadtatnék, az 1., 5. és 49. §§-ok módosításának szüksége is elesvén, ezen szakaszok az eredeti szöveg szerint változatlanul lesznek fenntartandók. Ajánlom a módosítást elfogadásra.

Unger Alajos: T. ház! Midőn kérdéses módosítványomat beterjesztettem, azon czél lebegett szemem előtt, hogy véget vessünk valahára azon, a mai csődtörvény uralma alatt napirenden levő visszaéléseknek, melyek különösen a hivatalnokok ellen elkövettettek, csődnyitási kérvények beadása által, melynél fogva az illetőkre pressió gyakoroltatott, hogy még a törvény által nekik meghagyott fizetést is arra fordítsák, hogy hitelezőiket kielégítsék, de a mi rendesen soha sem sikerült, mert azon pénz legnagyobb része kamatokra fordittatott, nem pedig tőketörlesztésre. Én tehát, midőn a jogügyi bizottság a jelenlegi szövegezést ajánlotta, ahhoz magam is hozzájárultam és pedig annyival inkább, mert most már nemcsak a közhivatalnokok, hanem magán hivatalnokok és a társadalom minden oly tagja, a kinek más leltározható valóságos vagyona nincs, mint a puszta fizetés, örökre meg van mentve ezen zaklatásoktól — ha t. i. a t. ház kegyes lesz a bizottság ezen szövegezését elfogadni.

De én elfogadom a bizottság szövegezését különösen azért is, mert a legtöbb esetben vagyonhiány fog beállani, mert hiszen azokat üldözik legjobban, a kiknek nines egyéb vagyonuk, mint a fizetésük vagy a keresettk. Ezeknél be fog állani a vagyonhiány, mire nézve a 87. §. azt mondja: „ha pedig vagyonhiány áll be, akkor még az eljárási költségek deponálása esetén sem lehet csődöt nyitni. Ez véget fog vetni örökre az eddigi zaklatásoknak és visszaéléseknek.

Én tehát a magam részéről is arra kérem a t. házat, méltóztassék a jogügyi bizottság szövegezését úgy, a mint van, elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Ha a t. ház méltóztatik elfogadni a jogügyi bizottságnak szövegezését a 87. §-ra nézve; (*Elfogadjuk!*) akkor a szakasz e szerint fog kiigazittatni. Az 1., 5. és 49. §§-ok pedig eredeti szövegükben változatlanul maradnak.

Apáthy István előadó: A beillesztendő módosítás a 87. §. 1. bekezdésének második mondatát fogja képezni.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa az eredeti 92. §-t*).

Apáthy István előadó: T. ház! A csődtörvényjavaslat 92. §-a gr. Lónyay Menyhért képviselő urnak azon indítványával tétetett át az igazságügyi bizottsághoz, miszerint a 7. és 13. §§-kal kapcsolatban akként alakítsa át, hogy a telekkönyv, mint eddig, ezentul is az annak alapján szerzett jogokra nézve, minden egyéb viszonyoktól függetlenül, teljesen biztosítékot nyujtson.

Miután ezen indítvány a 92. §. milyen irányban leendő módosítására nézve semmi positiv javaslatot nem tartalmaz, a bizottságnak mindenekelőtt tisztába kellett jönni arra nézve, forog-e fenn szükség a 92. §-nak bármily irányban leendő módosítására nézve, vagy nem. A bizottság azt találta, hogy a csődtörvényjavaslat a jelenlegi telekkönyvi rendszert egyáltalában nem érinti és a telekkönyvi jogok tekintetében a statusquo-t tartja fenn. A kérdés tehát, t. ház, csak az lehetett, hogy kell-e gondoskodni arról, miszerint azon eshetőségeknek, melyek a csődnyitás ténye folytán a jelzálog-ügyleteknél eddigelé is előfordulhattak, de a világon mindenütt előfordulhatnak, lehetőleg eleje vétessék. A bizottság, az indítványozó urral egyetértőleg az általa javasolt kettős módosítással vélte ezt elérhetőnek. És én részemről, t. ház, e kettős módosítását a bizottságnak annál is inkább ajánlom elfogadásra, mert ezen módosítások által a csődtörvényjavaslatnak a telekkönyvi törvény tekintetében elfoglalt rendszerén, egyáltalában változás nem történik.

A bizottság ugyanis kettőt proponál; először is ajánlja, hogy a javaslat 90. §-a egészittessék ki olyképen, hogy a csődhirdetmény közzététele a bíróság hivatalos teendője, hogy t. i. a bíróság köteles gondoskodni hivatalból arról, hogy a csődnyitás hirdetménye mielőbb közzététessék. Ezzel lényegileg eleje van véve azon esbetőségeknek, melyek a csődnyitással a jelzálogügyleteknél előfordulhatnak. De a bizottság még tovább ment és a 92. §-t egy új bekezdéssel ajánlja kiegészíteni akképen, hogy a bíróságnak kötelességévé tétetik, hogy az adósnak ingatlan javai ellen a csődnyitás elrendeléséről, az illetékes telekkönyvi hatóságot táviratilag értesíti, a telekkönyvi hatóság pedig köteles ezen táviratot egyelőre széljegyzékbe venni s ezzel a prioritást biztosítani s ha azután beérkezett a csődnyitási határozat, akkor a birósági tényt a telekkönyvbe felvéve köteles kitüntetni. Ekkor emberi számítás szerint lehetőleg eleje van véve, hogy a csődnyitás folytán a jelzálogügyleteknél jelentékeny zavarok következzenek be. Ennél tovább menni nem lehet, ennél tovább a csődtörvény nem mehet, ennélfogva ajánlom elfogadásra az igazságügyi bizottságnak e tekintetben kettős módosítását, a melyek következőleg szólanak: és pedig a 90. §. kiegészítendő ekkép:

„A hirdetmény haladéktalan közzététele iránt, a bíróság hivatalból tartozik intézkedni."

A javaslat 92. §. első mondata után pedig a bizottság a következő új bekezdést ajánlja felvétetni:

„Ha a közadós ingatlan javai a csődbíróság területén vannak, a csődnyitási határozat a telekkönyvi hatóságnak, lehetőleg az ingatlanok telekjegyzőkönyvi számainak közlése mellett azonnal megküldendő; ha pedig az ingatlanok a

Digitized by Google

csődbiróság területén kivül vannak, az illetékes telekkönyvi hatóság, a csőd elrendeléséről táviratilag értesítendő. Az ekként értesített telekkönyvi hatóság a csőd elrendelését azonnal széljegyzésbe venni, az eredeti csődnyitási határozat beérkezése után pedig feljegyeztetni tartozik. Ugyanezen eljárás követendő akkor is, ha a biróság a csődnyitás után jut tudomására annak, hogy a csődtömeghez ingatlanok tartoznak."

Gróf Lónyay Menyhért: A t. ház kegyes volt indítványomat az igazságügyi bizottsághoz által tenni.

A t. bizottság ámbár fenntartotta ez ügyben nézetemmel ellenkező álláspontját, mindamellett igyekezett a most tárgyalás alatt levő javaslatában az elismert káros eshetőségek mérséklése czéljából javasolni, hogy a csődnyitásnak mielébbi közzététele s az adós ingatlan javaira gyorsan eszközlendő telekkönyvi följegyzése, törvényileg elrendeltessék.

Engem, ki mindenekelőtt a telekkönyvi publica fides megóvásának elvét kivánom fenntartani; a javasolt intézkedés — habár beismerem, hogy az a káros következményü eseteket mérsékelni fogná — még sem nyugtat meg teljesen. Mert több körülménynél fogva megtörténhetik, hogy a csődnyitás napjától, ennek telekkönyvi bejegyzéseig, vagy széljegyzéseig huzamosb idő telik el; annyival inkább, mert a csődöt elrendelő biróság, a csődnyitás idejében nem tudhatja, minő ingatlan birtokai vannak a közadósnak és igy a följegyzés elmaradhat hosszú időre; vagyis az előterjesztett javaslat szerint elmarad mindaddig, mig a biróság tudomást nem nyer arról, hogy a csődtömeghez minő ingatlanok tartoznak.

De előfordulhat még azon eset is, hogy a biróság — habár tudja az ingatlanok létezését — tévedésből nem az illetékes telekkönyvi hatóságot keresi meg a csőd följegyzése végett, — hanem egy másikat.

Beismerem helyességét annak, hogy a tisztelt bizottság az eljárás gyorsabbá tétele végett, a távirati értesítést hozza javaslatba; azonban ez sem nyujthat teljes biztosítást, miután a távirdaigazgatás, a táviratok késedelme, vagy elmaradásáért jótállást nem vállal. Ha már most ily esetben a csődnyitás és annak telekkönyvi bejegyzése közti hosszabb, vagy rövidebb idő alatt valaki a telekkönyvek hitelében bízva, jóhiszemüleg jogokat szerzett: ha ezen javaslatból törvény lesz: ezen szerzett jogoktól meg fog fosztatni, mit én czélszerünek s a telekkönyvi intézmény alapelveivel megegyeztethetőnek nem tartok. Azt mondám, hosszabb idő mulik el, habár e törvény azt mondja is: „haladék nélkül"; mert lehetnek, sőt vannak esetek, midőn a bíróságok nem intézkednek oly gyorsan, mint a törvény rendeli. Mondhatok erre példát. A törvény azt rendeli, hogy a magyar földhitelintézet beadványai 3 nap alatt intéztessenek s ennek daczára volt eset, hogy egy biróság 18 hónapig nem intézte el ez ügyet. (*Közbeszólás: 18 nap!*) Nem, 18 hónapig s az igazságügyministeriumhoz kellett folyamodni, honnét azon értesítést vettük, hogy az elintézés megtörténik később, de arról nem tudunk semmit, mi módon vonatott felelősségre a biróság.

Bocsánatot kérek a t. bizottságtól, de azon állítását, hogy „azon törvény új alapot nem létesít", nem fogadhatom el.

Hiszen maga az igazságügyminister ur — midőn javaslatát beterjeszté — indokolásának 12. §-ában a következőket mondja:

„Ezen intézkedés elejét kivánja venni azon zavaroknak, melyek nálunk a csődnyitás joghatályára nézve, a telekkönyvi beadványok tekintetében léteztek. A polgári törvénykezési rendtartás 377. §-a e kérdést illetőleg a telekkönyvi rendtartásra utal; ennek szakasza pedig a csődtörvényre hivatkozik; ugy, de miután az 1853-ki csődtörvény, melyre a telekkönyvi rendelet tekintettel volt, hatályon kivül helyeztetett, a perlekedő közönség, melyet visszaállított csődtörvényünk fel nem világosíthatott, teljesen tájékozatlan maradt."

Minek világos értelme az, hogy ezen kérdés eldönthetőnek nem volt tekinthető; vagyis más szavakban kifejezve: a hazai bíróságok előtt eddig az nyiltkérdés volt; módjukban volt tehát a felsőbb bíróságoknak jogvédelemben részesíteni azokat, kik — bizva a telekkönyvekben — s a telekkönyvi szabályok által kivánt óvatosság megtartása mellett jóhiszeműleg jogokat szereztek.

A mennyire értesülve vagyok, a bíróságok eddig igy is jártak el s határozataik hozatalánál a perlekedő felek jó- vagy roszhiszeműsége is nyomatékul esett a mérlegbe.

Nem állítom, hogy ezen bizonytalan állapot kedvező lett volna; azonban a bizonytalanságot jobbnak tartom azon bizonyosságnál, melyet a t. bizottság javaslatának elfogadása esetében a törvény szentesít; mert eddig az, ki jóhiszeműleg szerzett telekkönyvi jogokat, mégis részesülhetett bizonyos jogvédelemben. Nyilt kérdés volt tehát, mely azonban a törvény szentesítése után megszűnik az lenni.

Elismerem én azon elv jelentőségét, melyet a t. bizottság hangsúlyozott: lehetőleg meg kell óvni a csődhitelezőket a csődvagyon bárminemü megcsonkításától. Fontos és tiszteletreméltó czél ez!

Beismerem azt is, hogy lehetséges, miszerint egyes esetekben a csődnyitás és annak feljegyzése közti időben, a hitelezők megrohannák a telekkönyvi hatóságot, hogy jogokat szerezve, a vagyon egyrészét a többi hitelezőktől elvonják s ez által saját követelésüket amazok rovására biztosítsák.

Digitized by Google

Ezt azonban az új törvény intézkedései sem fogják a jövőben lehetlenné tenni, mert azon hitelezők, kik telekkönyvi biztosítást nem kivántak — kik közt pedig rendesen a legtöbb kétes eredetü hitelező szokott lenni — a csődnyitás kimondása előtt s már annak csak hirére is, hogy a csőd kérelmeztetni fog, telekkönyvi jogokat szerezve, megkárosíthatják a többi hitelezőket.

Ne feledjék azonban, hogy e tekintetben a törvényhozásnak feladata bár egyrészt gondoskodni arról, hogy visszaélések ne történhessenek oly irányban, hogy a hitelezők értesülvén a csődről, annak följegyzéseig az időt felhasználva, telekkönyvi jogokat szerezhessenek; de másrészt még nagyobb fontosságú feladata az, hogy a birtokos osztály hitelének alapját képező telekkönyvi publica fides, a jóhiszemü hitelezők irányában megóvassék.

Ne feledjük továbbá, hogy ezen törvényhozási intézkedésnek káros következményeit mindenek fölött az ingatlan javak tulajdonosai — tehát a földbirtokos osztály fogja megérezni, mert ne méltóztassék azt vélni, hogy a koczkázatot akár a kölcsönadó hitelezők, akár a birtok vásárlói magukra vállalni fogják. Visszahat tehát ezen intézkedés magára a földbirtokos osztályra s a birtokos lesz kénytelen — ha birtokát terhelni, vagy eladni akarja — kellő biztosítékot nyujtani az iránt, hogy a csődnyitás veszélye nem forog fenn.

Én előre látom, hogy a dolog természetéből folyólag be fog következni, miszerint a jóhiszemü hitelező, minden földhitellel foglalkozó intézet, vagy vevő, azt fogja a kölcsönt kérő, vagy eladni akaró felektől követelni, hogy bekeblezett kötvényt s a bekebelezést igazoló telelekkönyvön kivül még bizonyítványt hozzanak arról is, vajjon nincs-e ellenök csőd kérve, vagy kitűzve?

Már pedig méltóztassék megfontolni: évenként hány ezer meg ezer eset fordul elő hazánkban, midőn jelzálogi hitel vétetik, vagy eladás terveztetik. Ennyi sok ezer esetben már csak a számos utánjárás, időveszteség, munkaszaporulat, a bizonyítványok beszerzésével járó bélyegköltség, nagy alkalmatlanságot, újabb terheket fog róni a birtokos osztályra.

S ha mindezek után fölteszem a kérdést, vajjon minő fontos érdek nevében követelik azt, hogy a már annyira terhelt magyar földbirtokosokra ezen újabb áldozat is rovassék: — megvallom, a felhozott érveket és indokokat elég nyomatékosaknak nem találom.

Méltóztassék tekintetbe venni azt, hogy évenként nem egy esetben fog jóhiszemü hitelező károsulni a törvény ezen intézkedése miatt, ki telekkönyvben bizva, követelését teljesen biztosítottnak hitte. Bizonyos, hogy ez által a jogintézményeink, különösen a hitel-telekkönyvek iránti bizalom meg fog rendülni s vissza fognak riasztatni mindazok, kik akár vétel, akár kölcsönadás által a birtokos osztály anyagi állapotán könnyíteni akarnának.

Miután én igy fogom fel ezen kérdést s azt nagyon komolynak tartom, épen Magyarország legtekintélyesebb s annak legnagyobb terheit viselő, jelenleg általában súlyos anyagi körülmények közt levő földbirtokos osztályára nézve: ennélfogva kérem a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy egy újabb indítványt tegyek, mely szerint a szóban forgó 92. §-nak 3. bekezdése, a hol ez áll: „a följegyzés elmulasztásának a csődtömegre nézve következménye nincs“, a következőképen módosittassék:

„A csődnyitás és annak telekkönyvi feljegyzése között eső időben szerzett telekkönyvi jogok, a csődtömeg ellen érvénytelenek, ha a csődtömeg oly tényeket igazolhat, melyekből jogszerüen következtethető, hogy a jogszerzőnek a telekkönyvi jog szerzésekor, a csődnyitásról tudomása volt.“

Nem kivánom tehát, hogy minden telekkönyvi följegyzés, — mely a csődnyitás és annak bejegyzése közt eszközöltetett — érvényben maradjon, de óhajtom, hogy érvénytelenitésnek csak akkor legyen helye, hogy ha a csődtömeg oly tényeket igazolhat, melyekből jogszerüleg következtethető, hogy a jogszerzőnek a telekkönyvi jog szerzésekor, a csődnyitásról tudomása volt.

Tehát, mint látni méltóztatik, lehetőleg ragaszkodtam módosításom szövegezésében azon kifejezésekhez, melyek analog viszonyokra a törvényjavaslat 27. §-ában alkalmaztatnak.

Az általam előadott fontos indokok alapján s a földbirtoki hitel, valamint a birtokos-osztály érdekében bátor vagyok a t. házat tisztelettel kérni, hogy az általam ezennel benyujtott indítványt elfogadni méltóztassék.

Baross Gábor jegyző (*olvassa gr. Lónyay Menyhért módositványát*).

Teleszky István: T. ház! Nagyon sajnálom, de különösen a dolog jelen stádiumában nem fogadhatom el gr. Lónyay Menyhért t. képviselő indítványát. Ez a kérdés nézetem szerint már eldöntetett a törvényjavaslat első részében az anyagi határozatok közt, a 12. §. elfogadása által és ha egyszer egy törvénykönyv anyagi dispositióit tartalmazó részében egy jogelvet már felállított, ahhoz, hogy ez annak második, csupán az eljárást tárgyazó részében egy con-

Digitized by Google

tradictióval — mert ez valóságos contradictió volna — megdöntessék, részemről nem járulhatok. De bár én az esetben, ha a kérdés a 12. §-nál vettetett volna fel, talán hajlandó lettem volna a javaslat intézkedésétől némi eltérő álláspontot elfogadni, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy az a veszély, melyet gr. Lónyay t. képviselő ur jelzett, nem oly nagy mérvű.

A mi először is az eddigi állapotot illeti, nem volt a helyzet bizonytalan és a ministeri előterjesztés, melyre t. képviselőtársam hivatkozni méltóztatik, csak annyit mond, hogy a felek nem tudták magukat tájékozni; de a bíróságok nagyon jól tudták.

Az 1871. máczius 15-én 3235. szám alatt hozott legfőbb itélőszéki döntvényben határozottan kimondatott és azóta a legfőbb itélőszék által mindig következetesen érvényre emeltetett azon elv, hogy a csőd telekkönyvi feljegyzésének elmulasztása, a csődhitelezők jogára káros befolyást nem gyakorolhat. Ennek kilencz esztendeje és azóta nem tudunk egyetlen egy praegnans esetet sem, hogy valamely földhitelintézet megkárosittatott volna az által, hogy valaki nála bűnös módon, már a csőd elrendelése után, de a csőd feljegyzése előtt, kölcsönhöz áluton jutott. Ez a legritkább esetek közé tartozik és hogy e tekintetben a földhitelintézetek mennyire nincsenek veszélynek kitéve, mutatja az, hogy a lajtántúli tartományokban egészen hasonló telekkönyvi törvények állnak fenn és mégis sem a National-Bank, a mely tudvalevőleg Magyarországon is igen sok jelzálog-kölcsönt közvetit, sem az osztrák földhitel-részvénytársaság, a melynek szintén nagymérvű kölcsön-üzletei vannak itt, soha nem követeli annak igazolását, hogy az illető ellen a csőd el nem rendeltetett és sem azon intézetek, sem a magyar jelzálog-intézetek közül tudtommal egy sem károsodott eddig, annál kevésbbé fog a jövőben károsodni, mert a jogügyi bizottság szövegezése biztosítja azt, hogy az az intervallum, a mely a csőd elrendelése és a csőd telekkönyvi feljegyzése között létezik, a lehető legrövidebb legyen; biztosítja az által, hogy a telekkönyvi hatóságnak távirati uton való megkeresését hozza indítványba, biztosítja az által, hogy határozottan megrendeli, miszerint a bíróságok a csődhirdetvény hivatalból való közzététele iránt haladéktalanul tartoznak intézkedni. A mikor tehát egyszer a csődnyitási itélet meghozatott és kifüggesztetett, akkor az, hogy annak egy példánya a hivatalos laphoz elküldessék, azt hiszem, ha az a törvényben kötelezőleg meg van irva, meg is fog tartatni, mert ha meg nem tartatik, akkor anyagi felelősség alatt fog állani az, a kit e tekintetben mulasztás terhel.

Én, mondom, azt hiszem, hogy a mint eddig nem voltak bajok, ugy ezután sem fognak ebből nagy mérvű bajok származni, mert tudjuk, hogy a földhitelintézetek a kölcsönt nem a betáblázás napján, annál kevésbbé a kérvény benyujtásának napján szavazzák meg, hanem azt előbb el kell intézni, azután a telekkönyvi kivonatot kell megszerezni s azt be is mutatni és csak ha mind rendben találtatott, akkor olvastatik le a kölcsön, a mi több napot, néha heteket is vesz igénybe; fel kell tehát emberileg tenni, hogy ha ezen idő alatt a csőd elrendeltetik, akkor az óvatos földhitelintézeteknek, a melyek a csődhirdetményeket kellő figyelemben tartják, lesz alkalmuk az elrendelésről tudomást szerezniök.

Én, miután az aggodalmakat oly nagy mérvűeknek nem találom, de főleg azért, mert e kérdés a 12. §. által már eldöntetett, nagyon sajnálom, hogy gr. Lónyay Menyhért indítványához nem járulhatok. (*Helyeslés.*)

Apáthy István előadó: T. ház! Csak néhány rövid megjegyzésre szorítkozom, arra t. i., hogy a t. képviselő ur indítványának elfogadása, a csődtörvényjavaslatnak egyik igen cardinalis elvét forgatná fel. A csődnyitás joghatályának a javaslat szerint épen ugy, mint minden tételes törvény szerint, egy bizonyos időponttal kell feltétlenül és mindenre nézve kezdődni. Ha most megengedjük azt, hogy az, a ki telekkönyvi jogot szerez a csődnyitás után, ezen jogot fenntarthassa, ha csak a csődtömeg nem igazolja, hogy a csődnyitásról tudomása volt, akkor megszünnék az a biztosság, a melyet a törvénynek nyujtania kell ily lényeges és fontos viszonyoknál.

Én, t. ház, azon okoknál fogva, melyeket Teleszky István képviselő ur felhozott, kérem a bizottság javaslatát elfogadtatni és gr. Lónyay Menyhért indítványát mellőzni. (*Helyeslés.*)

Elnök: A 90. §-ra nézve a bizottság két módosítványt hoz javaslatba és azzal kapcsolatban egy harmadikat a 92. §-nál.

Minthogy a két első módosítás egy oldalról sem támadtatott meg, azt hiszem, hogy az a t. ház által el fog fogadtatni.

A harmadik módosítás, a mely a 92. §. második pontját némileg módositni kivánja, gr. Lónyay Menyhért képviselő ur által más szöveg által indítványoztatik felcseréltetni.

E szerint első kérdés az lesz, elfogadja-e a t. ház a bizottság által a 90. §. végére indítványozott hozzátoldást és a 92-ik §-ra indítványozott új szövegezést? Összeköttetésben áll a

Digitized by Google

kettő és együttesen kell mind a kettőre szavazni, mert ha az egyik elfogadtatik, maga után vonja a másikat. Külön fogom feltenni azonban a harmadikat, gr. Lónyay Menyhért ellenindítványát, melyben eltérő szövegezést ajánl.

Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a bizottságnak azon javaslatát, mely szerint a 90. §. végére ez tétessék: „A hirdetmény haladéktalan közzététele iránt a bíróság hivatalból tartozik intézkedni.“ És ezzel kapcsolatban a 92. §. első mondata után a következő új szövegezést:

„Ha a közadós ingatlan javai a csődbíróság területén vannak, a csődnyitási határozat a telekkönyvi hatóságnak, lehetőleg az ingatlanok telekkönyvi számainak közlése mellett azonnal megküldendő; ha pedig az ingatlanok a csődbíróság területén kivül vannak, az illetékes telekkönyvi hatóság, a csőd elrendeléséről azonnal táviratilag értesítendő. Az ekként értesített telekkönyvi hatóság a csőd elrendelését azonnal széljegyzésbe venni, az eredeti csődnyitási határozat beérkezése után pedig feljegyeztetni tartozik. Ugyanezen eljárás követendő akkor is, ha a bíróság a csődnyitás után jut tudomására annak, hogy a csődtömeghez ingatlanok is tartoznak.“

Mielőtt azonban a kérdést föltenném, meg kell jegyeznem, hogy a bizottság által előterjesztett szövegben nyomtatási hiba van. A harmadik lap első sorából ugyanis kimaradt ez a szó, hogy „azonnal“, valamint a negyedik sorban ezen szó után „ingatlanok“ kimaradt és beteendő az „is“ szócska.

Gr. Lónyay Menyhért: Ha a 92. §., melyre ellenindítványom vonatkozik, a bizottság javaslata szerint fogadtatik el, akkor ellenindítványom ugy is elesett.

Elnök: Ha ennyire ellentétben áll, akkor azt vagyok bátor előterjeszteni a t. háznak, méltóztassék a bizottság mindhárom javaslatára együttesen szavazni és azon esetben, ha ezek elfogadtatnak, gr. Lónyay indítványa elesik; ha pedig azokat nem méltóztatnak elfogadni, akkor felfogom tenni a kérdést gr. Lónyay indítványára. Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a bizottságnak mind a három módosítványát? (*Elfogadjuk!*) Méltóztatnak szavazást kivánni? (*Nem kivánunk!*) Azt hiszem kijelenthetem, hogy a bizottság módosítványai elfogadtattak és e szerint gr. Lónyay módosítványa elesik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a bizottság jelentésének a 127. §-ra vonatkozó pontját.*)

Apáthy István előadó: T. ház! A 127. §. Veszter Imre képviselő urnak azon indítványával tétetett át a bizottsághoz, hogy azt helyesebb szövegezésben terjessze elő. Veszter Imre képviselő urnak ugyanis azon aggálya volt, hogy ha valaki bejelentésében nem tartja meg a törvény által megszabott alakszerűséget, akkor az a kérdés támad, vajjon mi történjék azon bejelentéssel. Igaz, hogy e kérdés a javaslatban nem volt megoldva. Erre nézve tehát a bizottság a következő szöveget ajánlja: „az alaki tekintetben hiányos bejelentést jogában áll a bejelentőnek a felszámolási tárgyalásnál kiegészíteni.“ Ezzel tehát, a mit Veszter képviselő ur elérni óhajtott, el van érve s én a módosítvány elfogadását ajánlom a t. háznak. (*Elfogadjuk!*)

Elnök: Ugy hiszem, határozatul kimondhatom, hogy a ház a módosítványt elfogadja.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 210., 212. és 214. §§-t*).

Apáthy István előadó: A javaslat 210. szakasza Unger Alajos képviselő urnak azon módosításával utasittatott az igazságügyi bizottsághoz: „mondja ki a t. ház, hogy ezen 210. §. helyett felvétetik a következő: a közkereseti társaság ellen elrendelt csőd esetében, egyuttal a társaság összes beltagjainak magánvagyonára is csőd nyitandó.“ Tehát Unger képvsielő ur épen ellenkezőjét kivánta kimondatni annak, mi a csődtörvényjavaslatban foglaltatik.

Az igazságügyi bizottság jelentésének azon része, mely Unger képviselő ur módosításának elejtését indokolja, felsorolja azon indokokat, melyek miatt a bizottság e módosítást nem fogadhatta el, mindamellett én szükségesnek tartom a bizottság e részbeni indokolását kiegészíteni és pedig e tekintetben az én kiegészítésem abban áll, hogy Unger t. képviselő ur módosítása birt volna bizonyos jelentőséggel a jelenleg érvényben levő csődtörvény mellett, mert a jelen csődtörvény a társasági hitelezők érdekeinek megóvásáról nem gondoskodván, ezen érdekek csak az által voltak megvédhetők, hogy a bíróságok penes legem, a társaság csődje mellett, egyuttal a társasági tagok magánvagyonára is csődöt nyitottak.

Egészen máskép áll a dolog a javaslat rendszere szerint, melynek intézkedéseihez képest a társaság ellen elrendelt csőd magában véve — de az egyes tagok ellen elrendelt csőd nélkül — a társasági hitelezők érdekeit egyáltalában nem veszélyezteti. Nem azért, mert csak két eset lehetséges, az a társasági tag vagy megszünteti fizetéseit a társasági csődön kivül, ez esetben a fizetések megszüntetése ő rá nézve is a csődnyitást vonja maga után; s ez esetben a kereskedelmi törvény a társasági hitelezők érdekeinek megóvásáról gondoskodik; — ha pedig az a társasági tag, — mert fizetésképes, — csődöt nem mond, akkor a társasági hitelezők érdekeit csak in fraudem creditorum tett cselekvényeivel

Digitized by Google

veszélyeztethetné. Ugyde, ezen cselekvény a csődtörvényjavaslat értelmében a hitelezővel szemben hatálytalan és a hitelezők által akár kereset, akár kifogás alakjában megtámadható. Tehát egyáltalában nem forog fenn az, hogy ha a társaság ellen, mint ilyen ellen, csőd nyittatnék, a nélkül, hogy egyszersmind a társaság tagjai ellen is a csőd megnyittatnék, ebből a társasági hitelezőkre valami veszély keletkezhetnék. Nem, annál kevésbbé, mert minden hitelezőnek jogában áll a társaság tagjai ellen csődöt kérni és ha a csőd ellenök kéretik, a csődnyitást csak az által kerülhetik ki, ha kimutatják, hogy reájok eső tartozásokat mind képesek fedezni, vagy pedig kellőleg biztosítani. Hol lehet tehát a társasági hitelezőkre nézve veszélyt találni? A bizottság megemlíti jelentésében, hogy a képviselő ur által ajánlott módosítás ellenkeznék nemcsak a kereskedelmi törvénynyel, hanem a javaslat rendszerével. A törvényjavaslat a hivatalból való csődnyitást nem ismeri, mert abból indul ki, hogy az államnak és a törvényhozásnak nem lehet feladata egyesek érdekei felett gyámkodni. Ám őrködjék kiki a maga érdekei felett és miután a törvény erre módot nyujt, a törvénynek gyámkodása feleslegesnek mutatkozik. A t. képviselő ur kétségen kivül arra fog hivatkozni, hogy az általa beadott módosításban foglalt intézkedés benn van a szomszéd osztrák csődtörvényben. Igenis, benn van; de az osztrák törvény ezen intézkedést átvette a porosz csődtörvényből. A porosz csődtörvénynek az osztrák törvénynyel szóról szóra megegyező intézkedése Poroszországban a törvény fennállásának ideje alatt sem értelmeztetett ugy, mint a t. képviselő ur javasolja, mert a biróságok, különösen a legfelsőbb biróságok kimondották, hogy a törvénynek ezen intézkedése csak ugy értelmezendő, hogy a csőd egyesek ellen csak akkor nyitandó meg, hogy ha ezeknél a fizetési tehetetlenség feltételei megvannak. Egyébiránt t. ház Németország egy haladó lépést tett és midőn a csődtörvényt, a mely Poroszországban érvényben volt, codificálták és Németország részére új csődtörvényt készítettek, akkor elejtették a porosz törvénynek elítélt intézkedését és elfogadták azt az álláspontot, a melyen a javaslat áll és a mely a csődtörvénynek és a csődeljárás természetének megfelel. Ezek azon indokok, melyek miatt Unger Alajos képviselő urnak módosítását most sem fogadhatom el és a melyek alapján a javaslatnak eredeti álláspontját fenntartani kérem. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Mandel Pál: T. ház! Engem sem az igazságügyi bizottság jelentésében foglalt, sem azok az indokok, a melyeket a t. előadó ur terjesztett elő, nem tudtak meggyőzni arról, hogy az igazságügyi bizottság által javasolt szövegezés, a 210. §. tekintetében, helyes volna. És miután teljesen meg vagyok győződve azon módosítvány helyességéről, a melyet Unger Alajos képviselő ur az előbbi viták alkalmával benyujtott, bátor vagyok azt most újból felvenni és elfogadását indítványozni. Azt hiszem azonban, hogy nem szükséges ama módosítványt újból beterjesztenem, mert Unger képviselő ur módosítványa felett érdemleges határozat még nem lett hozva; ha azonban a házszabályok ezt mégis kivánják, szivesen megteszem ezen módosítást most magam, illetőleg ezt felveszem.

Felveszem pedig a következő okokból: a kérdés eldöntésénél mindenekelőtt tisztában kell lennünk a kereskedelmi társaság mivolta iránt. Az a kereskedelmi társaság, a societás, csak elvont fogalom, fictio, a melyet még össze kell egyeztetni a phisikai valósággal és ennek követelményével. Valóságos életet ennek a fictiónak mi ád? A társaság egyes tagjai, mint magánszemélyek, ezeknek vagyona összeségével. Ennek ellenében azt fogják mondhatni: hogy a czégtárs nem jön számba vagyona összeségével, mert hisz nem egész vagyonával kell annak a czégtársnak a társas üzletbe bele menni, hanem csak bizonyos meghatározott összeggel, de midőn másrészt a kereskedelmi törvény azt mondja, hogy a társ, a beltag nemcsak betétével, hanem összes vagyonával felelős, akkor a hitelezőkkel szemben csakugyan közkereseti társaságot nem foghatják fel máskép, mint az összes nyilvános czégtársak — beltagok — és azok minden vagyonának összeségét, mint valamely egységes egészet.

A kereskedelmi törvény által felállított solidaritásból következik, hogy minden czégtárs minden vagyonával felelős, hogy tehát a czéghitelező, a czégtárs ellen vezetheti a végrehajtást nemcsak a czégvagyonra, hanem a czégtárs magánvagyonára is. Ebből pedig az következik, hogy miután az a társ egész személyiségével, vagyona egész összegével felelős a czég hitelezőinek, csőd esetében is, a melynél t. i. az egész vagyon általános eljárás alá vonatik, a magánszemélynek nemcsak társasági vagyona, hanem az ő vagyona összeségéhez tartozó magánvagyon is, a czégvagyonnal való egyenlő elbánás végett, a csődbe belevonassék, illetőleg magánszemélye ellen is a csőd, egyuttal, midőn a czég ellen kimondatik, szintén kimondassék. Ha ezt igy el nem fogadjuk, ha a solidaritásból vont következtetésben az igazságügyi bizottság tervezete szerint határt szabunk, akkor a czégtárs, a maga magánhitelezői javára, a czég hitelezőit uton-utfélen kijátszhatja és azon solidaritás, melyet a kereskedelmi törvény a czég hitelezői javára megállapít, valóságos fictióvá válik. Mert kimondatván a czég ellen a csőd, ha az a czégtársra, mint

Digitized by Google

magánszemélyre ki nem terjed, a magánhitelezők a czégtárs magánvagyonát lefoglalhatják és a czég hitelezői elől elvonhatják.

A t. előadó ur azt hozza fel ennek ellenében, hogy a csődtörvényben gondoskodva van arról, hogy in fraudem creditorum történt ily eljárás megsemmisittethessék és a czéghitelezők elől elvont vagyon ismét a csődtömegbe belevonathassék. De nézzük a gyakorlatban, mit ér a papiron levő ezen óvintézkedés? Az a czégtárs, mint magánszemély, kereskedelmi könyveket vezetni nem tartozik, mert csak a czég vezet könyveket. Már most, ha kimondatván a czég ellen a csőd és a beltag ellen végrehajtás fog később vezettetni, a javaslat óvintézkedése, a Pauliana actió czélhoz vezetni soha nem fog, akkor sem, ha álhitelező vezette is a végrehajtást, mert majdnem lehetetlen lesz a követelés szinleltségét bebizonyítani.

Ellenkezőleg tehát azt hiszem, hogy midőn a czégtársra, mint magánszemélyre a csődöt hivatalból ki nem terjesztjük, privilegiumot adunk azon czégtársnak a czéghitelezők kijátszására. Az előadó ur ennek ellenében felhozza, hogy hiszen a hitelezők fel lesznek jogosítva csődöt kérni a czégtárs ellen is. Az igaz; de ez nem abból áll, hogy azon órában, midőn a csőd a czég ellen kimondatott, rögtön előállhat a hitelező és kérheti a törvényszéket, hogy azonnal in continuo a czég elleni csőddel egyidejűleg mondja ki a csődöt a czégtárs ellen, hanem abból áll, hogy keresetet kell beadni a czégtárs ellen, erre majd 3 napra tárgyalás tűzetik ki és ekkor fog intézkedés történni a csőd megnyitása iránt s esetleg, ha azon czégtárs jól lesz képviselve, még halasztást is fog kapni és akkor azután ezen eljárás alatt, hogy mi történhetik a magánvagyonnal, hányszor lehet azt lefoglaltatni, ezt részleteznem talán nem szükséges.

Az előadó ur hivatkozik a javaslat rendszerére. Hiszen igaz, hogy a javaslat rendszere szerint kérelem nélkül csődöt nem lehet elrendelni, de az előadó ezen érveléséhez mégis még nagyon sok szó fér. Először is, azt mondom, hogy akkor, mikor a czég ellen a csőd kimondatik, kimondottnak jelenthető az ki a czégtárs ellen is, a javaslat rendszerének sérelme nélkül; mert azon solidaritásnál fogva, mely a czégtársat a hitelező irányában terheli, az ő magánvagyona csak appendixe a társaság vagyonának, ennélfogva kimondatván a csőd a czég ellen, magától értetődik, hogy kiterjesztendő a czégtárs vagyonára is. Azután nem is mondhatnám, hogy az igazságügyi bizottság nagyon melegen ragaszkodott az egyszer elfogadott elvhez, mert állított fel a csődtörvény más némely §§-inál is elveket, de melyeket egy másik §-ban megsértett. Igy pl. megsértett mindjárt az 1. §-nál egy igen fontos elvet. A javaslatban ugyanis megadja a szerzési képességet a bukottnak, igen helyesen, mégis kiterjeszti az 1-ső §-ban a csődöt a későbbi szerzeményre. Hogy ez gyakorlatilag helyes, elismerem, de, hogy lehessen valakinek szerzési képességet adni egyik kézzel s a szerzeményt tőle elvenni másik kézzel, ezt elvi szempontból helyesnek nem ismerem el. Tehát a t. előadó ur, a javaslat rendszerével s egyátalában elvekkel ne kisértse meg támogatni álláspontját, mert a javaslat többi részeiben nem ragaszkodott valami nagy mértékben az elvekhez.

Azt mondja az előadó ur, hogy az osztrák törvény csakugyan nem tartalmazza a bizottság által javaslott szövegezést, hanem Unger képviselő ur módosítványa szerint van szerkesztve, de már a porosz törvény, az már ettől eltérő. Ez igaz, sőt én azt is hozzá tehetem, hogy még a porosz törvény előtt Franczia országban az 1867-diki törvényben történt a német törvényhez hasonló intézkedés; hanem elolvasván a német törvény indokolását, tudva azt, hogy mi okon tért tehát el a német törvényhozás a régi porosz törvénytől, azon indokok, a melyek ott a törvényhozást vezérelték, engem ellenkező következtetésre vezetnek, t. i. arra, hogy a javaslat módosítását támogassam. Azon indokok ugyanis azt mondják: „nem szabad elrendelni a magán czégtárs ellen hivatalból a csődöt, mert hiszen azon czégtárs lehet azon helyzetben, hogy maga kifizetheti a czég tartozását, igazságtalanság lenne tehát ellene a csődöt elrendelni. Sőt azt mondja, hogy ez nemcsak igazságtalan, de még méltánytalan is volna, mert azzal, hogy ő is bele vonatik, mint magánszemély a csődbe, meg volna akadályozva azon szándékában, hogy mint czégtárs idejében megnyittatván az adósságba keveredett czég ellen a csődöt és a czég adósságait kifizetvén, elejét vegye az adósságok további szaporodásának és igy a czég mindig mélyebben fog belemenni az adósságba, mindig azon egy gazdag czégtárs rovására.“ Németországban ez lehet helyes, ott lehetnek olyan gazdag czégtársak, hogy az összes adósságot kifizetik, de a mi törvényünknek nem az ottani viszonyokhoz kell alkalmazkodni, hanem azon viszonyokhoz, a milyenek nálunk vannak. Hiszen nálunk, mikor a csőd kimondatik, alig van már vagyon, nemcsak a czégnek, hanem a magán czégtársnak is. Itt abból, mint általánosságból kiindulni, hogy a czégtársnak lehet vagyona annyi, hogy az összes adósságot kifizesse, valóban nem lehet, hanem kiindulásul általában csak az szolgálhat, hogy a csődvagyon nagyon kevésből áll és a czégtársnak a legritkább esetben van vagyona; ha pedig megesik kivételesen, hogy a czégtársnak valami magánvagyona van, azt a hitelezőktől elvonni a javaslat intézkedésével nem szabad. Engem tehát épen a német

Digitized by Google

törvény indokolása indít arra, hogy ragaszkodjam az általam elfoglalt álláspontho.

A t. előadó ur a régi csődtörvényre is hivatkozik. A régi csődeljárás nem igen volt egyforma a bíróságoknál: gyakran elrendeltetett hivatalból a czégtársra is a csőd, de sok esetben nem és ilyen esetekben a magánszemély ellen csakugyan lehetett végrehajtást vezetni. Rendesen azonban, sőt általában elrendeltetett a csőd a czégtárs magánvagyonára is. Ha ez oly nagyon káros intézmény volt, csodálkozom, hogy a régi csőd, mely ellen annyi volt a jogos panasz, e tekintetben mégis soha meg nem támadtatott és miután ez nem történt, ebből következik, hogy az eddigi csőd is igazolta helyességét annak, hogy a csőd mindig hivatalból a czégtársra is kiterjesztessék. Történt hivatkozás a kereskedelmi törvényre is, 97. §-ára különösen, mely szerint a társaság hitelezői csőd esetében, első sorban a társaság vagyonából nyernek kielégítést. Ezen részéből a szakasznak és még a többi részéből azon következtetést vonja az igazságügyi bizottság, hogy a kereskedelmi törvény azon elvből indul ki, hogy a czégtárs hivatalból a csődbe bele ne vonassék, ha a czég csődöt mondott. Ezen §-ból ezt következtetni egyáltalában nem tudom, valamint ezen szakasz tulajdonképen csak anyagi intézkedéseket tartalmaz, általában meghatározván a czégtárs felelősségét a czég adósságaért. De ezzel egészen összeegyeztethető a módosítvány által elfoglalt álláspont: mert ha felelősek csakugyan a czégtársak magánvagyonukkal a czég hitelezőinek, akkor a csődeljárásban szabályozható, hogy micsoda sorrendben, vagy osztályozás szerint fog a czégtárs magánvagyona a czéghitelezők javára fordittatni.

Én ennélfogva, ragaszkodva a módosítványhoz, bátorkodom a t. házat kérni, hogy azt elfogadni méltóztassék, a módosítványt szükség esetére újból beterjesztem. Azonban minthogy ezen szakasz összefüggésben van a 212. és 214. §-al, nehogy az igazságügyi bizottsághoz kellessen megint ezen szakaszokat visszautasítani: bátorkodom ezen két szakasznak módosítását szintén indítványozni, megfelelően a 210. §-nak. Kérem a t. házat, méltóztassék módosítványomat elfogadni. (*Élénk helyeslés a baloldalon.*)

Elnök: Fel fognak olvastatni a módosítványok.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*): Módosítvány a 210. §-boz: „A közkereseti és betéti társaság ellen elrendelt csőd esetében, egyúttal a társulat összes tagjainak belvagyonára is csőd nyitandó.“

Módosítvány a 212. §-hoz: „Az első bekezdés első és második sora ezen szóig: „követeléseiket“ kihagyandó s helyette a következő sorok teendők: A társaság hitelezői követeléseiket az egyes tagok csődtömegei ellen a teljes összegben érvényesíthetik, a mennyiben követeléseik a társasági csődben valódiaknak ismertetnek el.“

Módosítvány a 214. §-hoz. „Az első bekezdés két első sora megtartásával, a két utolsó sor helyett a következő szók ajánltatnak: „a hirdetményben kiteendő, hogy a tárgyalások mind a társaságnak, mind az egyes tagoknak magánvagyonaira külön vezettetnek.“

Unger Alajos: T. képviselőház! Bocsánatot kérek, én nemcsak azért, mert eredetileg én adtam be a 210. §-hoz való módosítványt, hanem meggyőződésem egész erejével ajánlom a t. képviselőháznak ezen szakasz elfogadását úgy, a mint én a módosítványt beterjesztettem, mert a veszély kikerülhetetlen azon esetben, ha kimondatik, hogy a kereskedelmi törvényben a societásokra nézve megszabott solidaritás nem terjed ki a beltagok magán vagyonára is, oly értelemben, hogy a társaság csődbe jutása esetén, a beltagok ellen is csőd nyitandó. Ha ez ki nem mondatik, akkor a kereskedelmi törvényben kimondott solidaritása a társasági tagoknak teljesen illusoriussá válik és ki vannak téve a társasági hitelezők annak, hogy ha a társaság ellen csőd nyittatik, a beltagok magánhitelezői túlszárnyalják őket és teljesen kimerítvén a beltag magán vagyonát, igen természetes, hogy a társasági hitelező azt a felesleget, a mi a társasági tömegből ki nem kerül, hiába fogná keresni.

T. ház! Az mondatik, hogy a kereskedelmi törvénynyel volna ellenkezésben ez a szakasz. A kereskedelmi törvény a társaság alakításánál kimondja, hogy ha valamely közkereseti társaság keletkezik, korlátlan és egyetemleges kötelezettség mellett kell azt folytatni. Egy további szakasz, mely a társaság jogviszonyait harmadik személyek irányában szabályozza, t. i. a 88. §. azt mondja, hogy a közkereseti társaság tagjai a társasági kötelezettségekért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek. Én az egyetemleges felelősséget úgy értem, hogy a hitelező válogathat úgy a személyekben, valamint a személyeknek vagyonában.

Ez az egyetemleges kötelezettség fogalma. Ennek ellenében azt mondja a javaslat indokolása, hogy a kereskedelmi törvénynek egy §-a sem követeli, hogy ha egy társasági tag csődbe jut, hogy akkor annak magán vagyona is a csődbe vonassék s ennek igazolásaul a kereskedelmi törvény 97-ik szakaszára történik hivatkozás.

Ez azon §., melyre a multkor t. barátom, Teleszky István is hivatkozott. Én is arra hivatkozom. Ez a §. nem szünteti meg az egyetemlegességet,

Digitized by Google

mely a fejezet 1. §-ában ki van mondva, csak azt mondja, hogy első sorban a társasági hitelező a társasági vagyonból, de másodsorban a magán vagyonból is nyer kielégítést. És mi következik ebből? Az bizonyos, hogy ha valamely társaság csődbe jut, a vélelem a mellett van, hogy a csődhitelező az egész követelést meg nem kapja, mert ha ellenkezőleg állna a dolog, akkor nem kellene a csődöt kimondani. Most már az a felesleg, melyre igénye van a társaság hitelezőjének és mely igényét a beltag magánvagyonából követelheti, teljesen illusoriussá válik a társaság hitelezőjére nézve az által, ha csőd nyittatik, mert a beltagnak magán hitelezője, a beltag magánvagyonára végrehajtásokat foganatosít és azt egészen felemészti, vagy pedig a társasági tag maga, összejátszás útján, az alatt, miután az ő magánvagyona nem kerül csődbe, átadja a roszhiszemű hitelezőnek. Azt mondja a t. előadó ur, hogy az ilyen álügyletet meg lehet támadni. Köszönöm az ilyen orvosságot. A törvény maga csinál zavart, a nélkül, hogy arra szükség volna. Azt mondja a többek közt a jogügyi bizottság — és itt a jogügyi bizottság úgy tévedhet, mint tévedhetnek egyesek — és határozottan tévedett is, hogy t. i. a társasági hitelezőket azon veszélyek ellenében, melyek a magánhitelezők lépései által rájok háramolhatnának, teljesen megvédi azon jog, melynél fogva az egyes tagok ellen csődöt kérhetnek. Erre nézve, azt hiszem, hogy megnyugtató választ nem adhat sem a t. előadó ur, sem más jogász, mert a főveszély épen abban van, hogy a beltagnak magánhitelezője túlszárnyalja a társaság hitelezőjét. Erre azt mondja a jogügyi bizottság, hogy a társaság hitelezője csődöt kérhet.

Bocsánatot kérek, az a társasági hitelező nem kérhet csődöt épen az önök álláspontjánál fogva a magánvagyonra, mert erre nézve ki kell mutatni, hogy miből áll annak a társasági hitelezőnek a követelése. Azt lehetne erre mondani, hogy a feleslegből áll, mely ki nem kerül a társasági tömegből. De bocsánatot kérek, nem lehet tudni, hogy mi az a felesleg mindaddig, mig a tömeg realisálva nincsen, ez pedig hónapokig is eltarthat. Tehát azon társasági hitelező nincs azon helyzetben, hogy csődöt kérhessen és a bíróság nem fogja elrendelni a törvény szerint, mert a társasági hitelező a felességet, mint követelést, nem képes igazolni. Ő a feleslegre nézve, mint társasági hitelező, a magánvagyon ellen csődöt nem kérhet. Ez tehát határozott tévedés és a következmény meg fogja mutatni, hogy ha megnyitjuk a beltag magánhitelezőinek a kaput a beltag magánvagyona ellen, akkor azon idő alatt, mely a csődkérés és nyitás között van, a beltag a magánvagyonát láb alól elrakhatja és a társasági hitelező a feleslegre nézve nem fog sehol kielégítési alapot találni.

Ez oly veszély, mely a gyakorlati életben kikerülhetetlen lesz. Én ezen veszélynek nem akarok kaput nyitni azért, hogy az mondatik, hogy a csődtörvény rendszerével ellenkeznék a hivatalból való csődnyitás. Én ezt nem is tartom külön csődnyitásnak. Én nem képzelem a beltagot abstracte, mert szerintem a beltag magánvagyona ad életet a társaságnak. Hogy ha a beltag magánvagyonát félreteheti, akkor az a fictió, hogy a societas fennáll, nem ad nekem semmiféle garantiát arra nézve, hogy honnan fogom kielégítésemet megkapni.

Ez a veszély annál nagyobb, mert a törvény meg sem kivánja, hogy a társasági szerződésben benne legyen, hogy miféle vagyona van a társaságnak. Igaz, hogy ez rendes könyvezésnél be szokott iratni, de a bukás szélén álló társaságok nagyobbrészt oly könyveket vezetnek, melyeken senki sem tud eligazodni. Épen a szédelgő üzelmek meggátlása végett hoztuk be az Actio Paulianát. Ha ott megelőzni kivántuk a veszélyt, tegyük azt itt is, mert ha már az Actio Paulianát kell elővenni, akkor már bizonyos a veszély és zavar, a mi megelőzhető volna az általunk ajánlott módosítással.

De nálunk a beltagok nem is szoktak oly nagy vagyonnal birni, hogy csak egy is kifizethesse a társaság összes tartozását; ez legfölebb csak kivétel s az ily kivételt törvényes intézkedés alapjául részemről nem fogadom el.

Kérem ezek alapján, magának a közkereseti társaságok hitelének érdekében, kimondatni azt, a mit módosítványom, illetve Mandel Pál képviselőtársam megujított módosítványa tartalmaz. (*Helyeslés a bal és szélső baloldalon.*)

Teleszky István: T. ház! Előttem szólt t. képviselőtársaim, Mandel és Unger érvelései egyáltalán nem győztek meg arról, hogy az igazságügyi bizottságnak két izben egyhangúlag elfogadott álláspontja helytelen volna. Röviden bátor leszek némelyeket a bizottság álláspontja mellett felhozni.

Utalok először arra, hogy közkereseti társaság, kereskedelmi törvényünk értelmében nem oly fictió, minőnek azt Mandel és Unger t. képviselőtársaim jelezték, hanem valóságos jogalany. Megengedem, hogy lehet szép elméleti vitát kelteni és keltenek is a tudósok az iránt, vajjon a közkereseti társaság, mint ilyen, önálló jogi személy-e, vagy nem. De én ezen elméleti vita ellenében fenntartom a mi tételes törvényünket, a kereskedelmi törvényt, mely minden kételyt kizáró határozatával a közkereseti társaságot, mint ilyet, önálló jogalanynak ismeri és tőle az egyes tagokat megkülönbözteti; épen ezért szól egyszer a közkereseti társaság, mint ilyen elleni csődről

Digitized by Google

és annak következményeiről s azután a közkereseti társaság egyes tagjai elleni csődről s annak következményeiről.

Igaz, hogy a közkereseti társaság adósságaiért nemcsak a közkereseti társaság, mint czég, mint önálló jogalany, hanem annak egyes tagjai is egyetemleg felelősek. Ez teljesen igaz, csak az ebből levont azon következtetés nem áll, hogy e miatt, azért, mert az egymás mellett egyetemlegesen kötelezett társaság ellen elrendeltetik a csőd, egyszersmind hivatalból a felelős egyes tagok ellen is elrendelendő lenne, mert ugyanezen logikával, miként itt már felemlittetett, azt is ki kellene mondani, hogy ha ugyanazon egy kötelezvényt aláirt több solidaris adósok egyike ellen a csőd elrendeltetik, a többiek ellen is el kellene rendelni.

Unger Alajos (*közbeszól*): Ott nem lehet controllt gyakorolni!

Teleszky István: Én a t. képviselő urat figyelemmel végig hallgattam, méltóztassék engem is meghallgatni. (*Helyesés a jobboldalon.*)

Azt mondja a t. barátom, hogy nagy a veszély; a beltagok magánhitelezői túl fogják szárnyalni a czéghitelezőket és erre az érvre különös súlyt fektetett Mandel Pál t. képviselő ur, mondván — s gondolom, Unger Alajos képviselő ur is felhozta ezt — hogy ha majd elrendeltetik előbb a csőd a közkereseti társaságok ellen, az 3—4 napba bele fog kerülni, — e tekintetben különböző álláspontja van igen t. barátomnak, a mire később még vissza térek — mig az egyes tagok ellen a csőd elrendeltetik s akkor ez alatt az egyes tagok magánhitelezői túl fogják szárnyalni a czéghitelezőket

T. ház! Ez valóságos fictió. Azért, mert a csődnyitásnak két esete van, vagy az illető czég maga fogja kérni a csőd elrendelését, vagy a hitelezők.

Ha a hitelezők kérik, akkor az a 3—4 nap nem lesz meg, mert a csődkérvénynyel együttesen kérhető, sőt meggyőződésem szerint kérhető előbb, ép a kereskedelmi törvényben megirott egyetemleges felelősségnél fogva. Mert ha akarom, csakis a tag ellen kérhetem a csődöt és nem a társaság ellen. Ez esetben tehát a veszély nincs meg; ha pedig a csődöt maga a czég mondja ki, akkor itt bátran elmondhatom, hogy az az egyes tag, ha azt akarja, hogy a magánhitelezők előbb eszközöljenek foglalást, akkor meg fogja várni és nem adja be a csődkérvényt addig, mig azon foglalások, melyekkel magánvagyona biztosítva lesz, keresztül nem vitetnek.

Egyébiránt méltóztassanak megnyugadni abban, hogy a csődöt megelőző álfoglalások ellen azon orvoslaton kivül, a melyet a csődtörvény nyujt, t. i. az actio Pauliana jogorvoslaton kivül, a büntetőtörvénykönyv adja meg a sanctiót, a mely megmondja, hogy közkereseti társaságok hamis csődje ellenében azok felelősek, a kik azon bűnügyi cselekményeket elkövették, a melyek által a vagyon a hitelezőktől elvonatik.

Unger Alajos t. képviselő ur érvel a kereskedelmi törvény 97. §-ával s ebből azt hozza ki, hogy annál eminensebb a veszély, mert a közkereseti társaságok magán hitelezői nincsenek jogosítva csődöt kérni. Ez nem áll, mert a kereskedelmi törvény 97. §-a következőleg szól: „A társaság hitelezői csőd esetében első sorban a társasági vagyonból nyernek kielégítést.“

„Az egyes tagok magánvagyonából a társaság hitelezői csőd esetében követeléseiknek csak azon részére nézve igényelhetnek kielégítést, mely a társasági vagyonból ki nem került.“

Ez a szakasz tehát jogi meggyőződésem szerint csupán azon jogviszonyt szabályozza, hogy ha a társaság ellen is és a társasági tagok ellen is csőd van, a kiegyezés mi módon eszközlendő.

Eszközlendő oly módon, hogy a hitelezők első sorban kielégittetnek a társaság vagyona csődjéből, a mi pedig nem kerül abból ki, a társasági tagok elleni csődből. Ez a §. valódi értelme. Megfelel e §. tökéletesen a német kereskedelmi törvénykönyv 122. §.-ának, a mely igy hangzik: „A társaság elleni csőd esetében, annak hitelezői, a társasági vagyonból elkülönítve elégittetnek ki, az egyes tagok magánvagyonából csak a hiányra nézve követelhetnek kielégítést.“ És mi azon imminens veszély, a melyet t. barátom lát, hogy be fog következni, ha ezen §. daczára is azt fogjuk mondani, hogy csőd csakis kérelemre rendelhető el a társaság ellen? Ez imminens veszély nem létezik Németországban, a hol ugyanazon módon van szövegezve a törvény, mint a hogy mi kivánjuk azt szövegezni és hiába mondta Mandel Pál t. képviselőtársam, hogy e tekintetben eltérők a viszonyok Németország és Magyarország közt.

A mi kereskedelmi törvénykönyvünk ugyanazt tartalmazza. És nem is ugy áll a dolog, hogy csakis vagyontalanok és szegények vállalkoznak közkereseti társaságra; ellenkezőleg azt hiszem, hogy tényleg az ő módosítványának elfogadása esetében éretnek ez el, mert akkor a vagyonosok csakugyan nem mernének ezen imminens veszély miatt, közkereseti társaságba lépni, mert ha ezen társaság majd a tényleges pénzzavarok folytán fizetésképtelenné válnék, akkor ő ellenök is, bár teljesen fizetésképesek, csőd nyittatnék.

Mindezeknél fogva én nem lévén meggyőzve az ellenargumentumok által, az igazságügyi bizottság javaslatának fenntartását kivánom.

Elnök: T. ház! Senki sem lévén följegyezve, ha az előadó ur nem kiván szólni, következik a szavazás.

Digitized by Google

Apáthy István előadó: Azt hiszem, hogy eléggé ki van merítve a tárgy s igy elállok a szótól.

Elnök: T. ház! A 210—212. és 214. §§. függőben hagyattak azért, mert Unger Alajos ur e §-okra nézve oly módosítványokat nyujtott be, a melyeknek bizottsági tárgyalását a ház elhatározta. Minthogy Mandel Pál t. képviselő ur a §-okra vonatkozó változtatásokat ma is benyujtotta módosítványok alakjában, igy ezen három §-ra nézve, a melyeket a bizottság változatlanul fenntartani kéri, az első kérdés ez lesz: Elfogadja-e a ház, az igazságügyi bizottságnak javaslatát, mely szerint e §§. változatlanul megtartassanak. Ha ez elfogadtatik, akkor elesnek az ezen szakaszokra vonatkozó módosítványok, illetőleg ellenindítványok, melyeket Unger Alajos és Mandel Pál képviselő urak tettek. (*Helyeslés.*)

Méltóztatnak kivánni, hogy a módosítványok még egyszer felolvastassanak? (*Nem!*) Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a 110., 112. és 114. §-okat a bizottság javaslata szerint az eredeti szövegezésben elfogadni, igen, vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége az eredeti szövegezést megtartja és igy Mandel Pál képviselő urnak e részben benyujtott módosítványai elesnek.

Következik a VII. pont.

Apáthy István előadó: T. ház! Unger Alajos képviselő ur azon indítványt tette, hogy a javaslatnak a kényszeregyezségre vonatkozó intézkedése a közönséges csődre is kiterjesztessék; ezen indítvány megfontolás és jelentéstétel végett az igazságügyi bizottsághoz utasittatott.

T. ház! Ha mindaz, a mi a bizottság jelentésében ezen indítvány elvetésének indokolására felhozatik, általában figyelembe nem vétetnék, még marad mindig egy igen fontos ok, mely Unger képviselő ur indítványa ellen felhozható és ez az, hogy a kényszeregyezségnek a közönséges csődöknél jelentősége alig lehet. Ugyanis azon esetek közé, a melyekben a kényszeregyezséghez a közönséges csőd alapot nyujthat, azokat lehet sorozni, melyekben a közadósnak jelentékeny értékü ingatlan javai vannak. Ugy, de ha az ily adós csőd alá kerül, annak ingatlan javai akkor már túlterhelve vannak a betáblázásokkal s mert a kényszeregyezség a jelzálogos hitelezőkre soha ki nem terjed, hiányzanék minden basis, melynek alapján kényszeregyezséget kötni lehet. A bizottság tehát azon nézetből indul ki, hogy a közönséges csődökre kiterjesztése a kényszeregyezségnek gyakorlati értékkel nem birván, annak kiterjesztését a maga részéről nem ajánlhatja. A bizottság egyszersmind felhozza azon okokat is, melyek megállapodásában vezérelték és én ez okokat egyenként fenntartva, kérem a t. házat, méltóztassék, a bizottság álláspontját elfogadván, Unger képviselő ur indítványát mellőzni. (*Helyeslések.*)

Unger Alajos: T. ház! Az előadó ur azt állítja, hogy a kényszeregyezségnek a közönséges csődre való kiterjesztése nem volna valami nagy jelentőségü, azért, mert az ingatlan vagyonra nézve amugy sem birna hatálylyal. Ezt elismerem, de, ha magára az ingatlan vagyonra nem bir is befolyással, ha a kényszeregyezséget a kereskedői csődökre nézve elfogadjuk, ha annak czélszerüségét, jóságát és szükséges voltát elismerjük, nem látom át, miért fosztanók meg annak előnyétől a társadalom más polgárait.

Az előadó ur ismételve hivatkozott Németországra, a mikor előadása keretébe jobban beillett, most engedje meg, hogy én hivatkozzam Németországra, mely a kényszeregyezség hatályát az állam minden polgárára kiterjesztette. És kérdem, ha mi a bejegyzett kereskedőt a kényszeregyezség előnyeiben részesítjük, miért ne részesítsük a be nem jegyzett kereskedőt, az iparost, vagy a bérlők osztályát, hiszen ezeknek is gyakran nagy vagyonuk van és ha a bejegyzett kereskedőnek előny van adva vagyonának értékesítése körül, ha azt maga eszközölheti, vajjon nem lesz-e előnyös ez intézmény a bérlőre nézve is, ki néha nagy fundus intructussal rendelkezik s ki, miután a csőd hamarabb lejár, ismét vagyonának helyreállításához és további szerzéshez foghat. Azt mondja az indokolás, hogy azért sem lehet kiterjeszteni, mert nem volna meg azon basis, mely pl. a kereskedőnél a könyvekben van. A csődöknél, t. ház, a könyv nem nagy szerepet játszik, mert abból tapasztalás szerint teljes megnyugvást meritni nem igen lehet.

Én tehát t. ház, miután nem is mi vagyunk az elsők, kik ezen intézményt életbe léptetnők, miután ez Németországban már évek óta foganatba van véve a nélkül, hogy hátránynyal lenne a társadalom azon osztályaira, melyekre ki van terjesztve; ragaszkodom álláspontomhoz és kérem a t. házat, méltóztassék indítványomat elfogadni. (*Helyeslések.*)

Almássy Sándor: T. ház! Habár jogász nem vagyok is, de ezen ügyhöz még is hozzá szólok és pártolom a kényszeregyességet, hozzá szólok csupán azért, mert a t. előadó ur azt állította, hogy a bérlőkre és birtokosokra abból semmi előny nem háramlik, mert a telekkönyv meghatározván a sorrendet, azt megváltoztatni nem lehet.

Én azt hiszem, hogy azt csak az élet mutatja meg, lehet-e ezeknek a kényszer-egyességből haszna, vagy nem.

Meggyőződésem szerint számtalan esetben lehet, már csak azért is, pl. mert hamarabb létre jöhet az egyezség, hamarább érhet véget a

Digitized by Google

csőd. Én nem látom át, hogy ha az ország lakosai egyik felének egy előnyt nyujtunk ez által, miért tagadnók ezt meg a másik féltől, minthogy a telekkönyvi hitelezőkre ebből semmi hátrány nem származik, csupán azért, mert a t. előadó ur nem lát ebben előnyöket. Én képzelni sem tudom, hogy az ilyen egyezségben előny ne lehetne.

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, szó illeti még az előadót.

Apáthy István előadó: T. ház! Unger t. képviselőtársam szíves volt arra figyelmeztetni, hogy előadásom folyamán ott, a hol jónak láttam, hivatkoztam Németországra. A bizottság hivatkozott Németországra jelentésében is s épen Németországra hivatkozva, azért nem ajánlotta a kényszeregyezség kiterjesztését a közönséges csődre, mert ez a világon az első kisérlet, mely a kényszeregyezség ilyen kiterjesztésével történt. A bizottság be akarta várni, vajjon ezen kisérletet fogja-e az élet igazolni, vagy nem. Ez annál jogosultabb, mert mint a bizottság kiemelte, a közönséges csődnél, a kényszeregyezséghez hiányoznak mindazon momentumok, melyek azt a kereskedelmi csődnél igazolhatják. Igy állván a dolgok, én kérem az igazságügyi bizottság javaslatának elfogadását s Unger t. képviselőtársam módosítványának mellőzését.

Elnök: T. ház! Most itt csak egy elvi kérdés eldöntéséről van szó . . . .

Gulner Gyula (*szólni kiván. Felkiáltások: Be van a vita fejezve!*)

Elnök: Mint méltóztatnak tudni, előjegyezteti magát az, a ki szólni kiván.

Én kijelentettem, hogy senki sincs feljegyezve, az előadó ur is szólott már, most már tehát a vita be van fejezve. (*Szavazzunk! Nincs joga szólni!*)

Gulner Gyula: T. ház! A t. elnök urnak azon megjegyzését, hogy a jegyzőnél jegyeztessék fel magukat a szónokok, tiszteletteljesen elfogadom. De méltóztassék megbocsátani, sokszor a vitának fordulatától függ, vajjon valaki kiván-e szólani, vagy nem. Most én szintén azon helyzetben vagyok, hogy nem szólottam volna, ha a t. előadó ur utolsó nyilatkozatát nem hallottam volna. A t. elnök ur nem méltóztatott kijelenteni, hogy a vita be van fejezve. (*Be van a vita zárva! Szavazzunk!*)

Elnök: A házszabályok nem követelik határozottan, hogy kijelentessék, hogy a vita be van fejezve, hanem csak azt mondják a 143. §. értelmében, hogy ha az elnök azon kijelentésére, hogy szólásra senki sincs feljegyezve, szólásra senki sem jelentkezik, az előadót illeti meg a zárszó.

Az előadó ur zárszava után tehát szólani többé nem lehet. (*Helyeslések.*)

Ennek következtében kérdem a t. házat, méltóztatnak-e a bizottságnak azon véleményét, mely szerint a kényszeregyezség principiuma a nem kereskedőre nézve nem fogadtatik el, elfogadni, igen, vagy nem? Ha nem fogadtatik el, akkor Unger képviselő ur indítványa elfogadtatott s ekkor a törvényjavaslat átdolgozás czéljából az igazságügyi bizottsághoz utasittatik.

Méltóztatik-e a t. ház a kényszeregyezségre nézve a bizottság véleményét elfogadni? (*Felkiáltások: Igen! Nem!*)

Méltóztassanak azok, kik elfogadják, felállani! (*Megtörténik. Felkiáltások: Kisebbség! Többség!*) Méltóztassanak már most azok felállani, a kik nem fogadják el. (*Megtörténik. Felkiáltások: Többség! Kisebbség!*)

Miután a többség nem vehető ki, a szavazatok meg fognak számoltatni.

Már most méltóztassanak azok, kik a bizottság véleményét elfogadják, szakaszonkint felállani. (*Megtörténik.*)

Most méltóztassanak azok, a kik nem fogadják el, felállani.

(*Megtörténik. A jegyzők összeszámítják a szavazatokat.*)

A szavazás eredménye a következő: A bizottság véleményét elfogadta 69, nem fogadta el 92 szavazat. E szerint tehát Unger Alajos képviselő ur elvi indítványa elfogadtatván, annak keresztülvitele végett a törvényjavaslat ezen §-a ismét a bizottsághoz visszautasittatik. (*Helyeslés.*) T. ház! Van még egy §-ra nézve a bizottságnak jelentése, azt hiszem, hogy ez még elvégzendő, hogy azután csupán csak azon szakaszok maradjanak függőben, melyek most visszautasittattak a bizottsághoz. (*Helyeslés.*)

Ez azon új §. t. ház, melyet az igazságügyi minister ur a törvényjavaslat végére tétetni indítványoz.

Apáthy István előadó: T. ház! Az igazságügyi minister ur a csődtörvényjavaslathoz és pedig annak végére egy új §-t indítványozott a következő szövegezéssel:

„Fiumét illetőleg felhatalmaztatik az igazságügyminister, hogy a jelen csődtörvényt külön rendelettel léptesse hatályba és ezen rendeletben az ottani viszonyoknak megfelelő módosításokat megtehesse".

Elnök: Kérdést vagyok kénytelen intézni a t. házhoz.

Azon kétely merült fel itt, hogy az előbbi szavazás által el van-e fogadva Unger képviselő ur elvi indítványa.

Hogy e kétely mellőztessék, legczélszerűbb lesz, ha a t. ház beleegyezni méltóztatik, hogy erre nézve a kérdést föltegyem. (*Helyeslés.*) Kérem tehát azon képviselő urakat, a kik a kényszeregyezség kiterjesztését Unger képviselő

Digitized by Google

ur véleménye alapján elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) Tehát most már kijelenthetem, hogy Unger Alajos képviselő ur indítványa szavazással elfogadtatott.

Apáthy István előadó: Az igazságügyminister ur indítványa hasonlag a bizottsághoz tétetett át véleményes jelentéstétel végett.

A büntető törvénykönyvet életbeléptető 1880: XXXVII. törv. czikk 48. §-a az igazságügyministernek hasonló felhatalmazást adott, mert ezen szakasz szerint felhatalmaztatik az igazságügyminister, hogy a büntető törvénykönyvet külön rendelettel léptesse hatályba és ezen rendelettel a kihágásokat illetőleg, az ottani viszonyoknak megfelelő módosításokat megtehesse. A kérdés tehát csak az lehet, t. ház, vajjon a csődtörvény tekintetében lehet-e és kell-e az igazságügyministernek az általa proponált felhatalmazást megadni igen, vagy nem? Én szerintem, t. ház, ezen felhatalmazást meg lehet adni nemcsak azért, mert az eset teljesen analog, hanem azért is, mert az életbeléptetési legfontosabb, vagyis materialis intézkedések, magában a csődtörvényben vannak már megállapítva és ekként a dolog természetétől a minister urnak Fiumét illetőleg eltérni nem lehet. De meg kell szerintem adni a felhatalmazást a minister urnak azért is, mert azon kérdéseket, melyekre nézve Fiume sajátszerű jogrendszerénél fogva okvetlenül eltérésnek kell történni, a csődtörvényjavaslat keretében megjelölni alig lehet és mert továbbá a minister ur által teendő módosítások nem a csődtörvényjavaslat fontos intézkedéseinek megváltoztatását, hanem legfeljebb azt czélozhatják, hogy a csődtörvényjavaslat Fiume jogrendszerébe anyagi és alaki tekintetben beilleszthessék. Ezek azon okok, melyekből az igazságügyi bizottság kiindulva, a minister ur által ajánlott szakaszt a t. háznak elfogadásra ajánlja. (*Elfogadjuk!*)

Elnök: Méltóztatik-e a t. ház ezen új szakaszt, mely a törvényjavaslatba utolsó szakaszként lenne beveendő, elfogadni? (*Elfogadjuk!*)

Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatik és ehhez képest a törvényjavaslatba beilleszendő lesz.

E szerint a törvényjavaslat, kivévén azon egy principiális kérdést, mely a bizottsághoz újból visszautasittatott, minden részében el van fogadva.

Ha a bizottság ezen visszautasított kérdésre nézve elkészül jelentésével, bátor leszek a t. háznak a tárgyalásra nézve javaslatot tenni.

Most pedig következik a mentelmi bizottság jelentése, Szalay Imre képviselő ur mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában.

Méltóztatik-e a t. ház a jelentést felolvasottnak venni? (*Felolvasottnak vesszük!*) Ha felolvasottnak méltóztatik venni, megnyitom a tanácskozást.

Szólásra senki sincsen feljegyezve.

Füzesséry Géza: Bátor vagyok a t. háznak egy ellenindítványt benyujtani, melynek felolvastatását kérem. (*Halljuk!*)

Molnár Aladár jegyző (*olvassa az ellenindítványt*): „Szalay Imre mentelmi jogát a ház nem függeszti fel.“

Füzesséry Géza: T. ház! Végig olvastam az iratokat, figyelmemet egy mozzanat sem kerülte el s meggyőződtem róla, hogy Szalay Imre képviselőtársam ellen még gyanuokok sem forognak fenn. Az igaz, hogy az iratoknál lévő rendőri jelentésben szépen le vannak irva azon okok, a melyekért a törvényszék hivatva érezte Szalay tagtársunkat kikérni. Ugyde azon rendőri jelentés egyátalában nem képezhet semmi bizonyítványt, nemcsak azért, mert tartalma szerint semmi egyéb nincs benne, mint az a fogalom, melyet képezett magának az esetre az illető, a ki fogalmazta; nemcsak azért, mert senkinek és igy a rendőrségnek is puszta fogalma valamely dologra bizonyítványt nem képez; nemcsak azért, mert a rendőrség jelentése helytelen, — hogy egy példát hozzak fel, valótlanságot tartalmaz, — felhozza, hogy akkor Budapesten sem lévén, egy képviselőtársunk ott izgatott — hanem azért, mert jogi szempontból egy iratnak tartalma annyit ér, a mennyit bizonyít; és igy a rendőrség jelentése bizonyítványokra hivatkozik, igy tehát, ha a dolgot meg akarjuk itélni, semmi mással nem állunk szemben, mint azon bizonyítványokkal, melyekre a rendőrség az ő vádjait fekteti.

Szalay t. képviselőtársunk esete igen sajátságos. Itt valósággal két egyén áll egymással szemben. Egyike ő, a kit ismerünk, a kiről tudjuk azt, a mit apáink ovatosságból a tanuknál oly szigorúan megkivántak: a conditiót. A másik Wilbich rendőrtiszt, 33 éves, irni tud, büntetve nem volt. Erről ennyit tudunk.

Szalay t. képviselőtársunkat vádolja Wilbich, hogy őt, ki ott békésen állott, senkit meg nem szólított, tettlegesen bántalmazta; Wilbich őt azzal vádolja, hogy a rendőrséget szidalmazta. Kérdés támad, hogy vajjon két ismeretlen egyén miként jöhet egymással szemben, vajjon föltehető-e Szalay tagtársunkról, hogy ő egy ismeretlent, kit sohasem látott, meg is szólított volna, sőt összeszidta volna? Ellenben Wilbich, ki magát rendőrnek mondja, ilyennek mutatja be magát hivatalos jelentésében, mondván, hogy ki volt rendelve a Szép-utczába a zavargókat és a népet kizavarni. No már, egy olyan ember, a ki hivatalos eljárásában azt hiszi, hogy neki az a feladata, hogy a békésen ácsorgó népet az utczából kizavarja, mulhatlanul nem bir oly erkölcsi reputatióval, hogy föltehető lenne, hogy egy

Digitized by Google

ismeretlen emberrel szóváltásba ne keveredett volna, a ki őt, megengedem, összeszidta, mert ő adta az okot arra, hogy ott a szóváltás származott.

De tulajdonképen mit is hozott fel Wilbich jelentésében Szalay képviselőtársunk ellen? Valami factummal vádolja? Nem. Azt mondja, hogy lázította a népet? Nem. Még azt sem mondja, hogy valakivel beszélt volna, tisztán csak azt, hogy őt összeszidta. És én megengedem, hogy összeszidta és össze is szidhatta, ha mindjárt közvetlenül hozzá nem intézett szót, miután ő olyan intézkedést tett, hogy a népet onnan kizavarja.

Ugyanezen rendőr, egy bizonyos jelentésében akkép tesz jelentést, hogy Takács József segédeit az ágyból kihuzta azért, mert gyanuja volt, hogy kővel dobáltak. Egy ilyen rendőr eljárása egyátalában nem olyan, a miért egy tisztességes embert gyanuba lehetne hozni.

Beszélnek a mai kor uralkodó planetájáról, a corruptióról és sokan sokféle dologban keresik annak az okát. Én abban találom az okot, hogy mai napság a tisztesség nem kelendő portéka. Ha egy feddhetlen élet, egy fennálló, maga erejére támaszkodó, egy tisztességes egyén, jelen esetben egy képviselő állása nem elég garantia arra, hogy oly existimatióval birjon egyes persona vilis panaszára, — a ki különben maga is gyanuban áll, mert hiszen ő a vádlott, — hogy őt a piszkos gyanutól megóvja: akkor bizonyára igen alkalmas okát adtam annak, hogy én a mai kor corruptióját abban találom, hogy a tisztesség egyátalában nem kelendő portéka.

Még a katonaságnál is ugy tapasztaltam, hogy az a folytonos üldözés, az a folytonos fegyelem és büntetés egyátalában nem kelthet lelkesedést.

Apáink bölcsessége igen szigorú volt a tanuk megitélésénél. A mai kor egyátalán nem akarja elfogadni azt, hogy vota non numerantur, sed ponderantur. Köztudomású dolog, hogy léteznek társulatok, hogy léteznek testületek, a kik tanukat szolgáltatnak minden esetben és ilyenekkel a legtisztességesebb embereket is el lehet üldözni.

Itt nincs tanu; van ugyan két rendőri vallomás: az egyik a Nagy Istváné 81. szám alatt, a másik a Vakicsé 82. szám alatt, a kik azonban az esetnek nem voltak tanui, mert ők csak a lármára mentek oda és azt hallották, hogy Szalay képviselőtársunk nem udvariassan szólította meg Wilbich Jánost, de hogy erre méltó oka volt, kitünik abból, hogy Wilbich magát Szalay képviselőtársunk előtt fel nem fedezte, nem mondta meg, hogy rendőr, jelvényt nem viselt és igy Szalay képviselőtársunknak joga volt őt legalább is visszautasitani. És Wilbich János még akkor is, a mikor ez a két rendőr ott megjelent, nem mondta meg, hogy ő kicsoda és Szalay képviselőtársunk csak a másik két tanutól tudta meg ezt.

Igy tehát, t. ház, mikor egyetlenegy factum sem fordul elő Szalay képviselőtársunk ellenében, azt hiszem, hogy ez csakis zaklatás. Elitélte ezt a legcompetensebb forum, a kir. főügyész ur is, a ki az iratokat átolvasván, azzal küldte vissza azokat, hogy ezek alapján Szalay képviselőtársunk ellenében vádat emelni nem lehet.

Sajátságos, t. ház, és nem lesz érdektelen itt felhozni azt, hogy ezen iratokban, kik vannak megnevezve, mint vádlottak. (*Halljuk!*) Öt fiatal ember, a kik mind valami professionális mesterséget üznek: segédek, tanulók, 17—20 év között vannak; a hatodik, a kit maguk az izgatók vezérnek mondottak, arról kisült, hogy kiszolgált huszár és jelenleg konfortáblis kocsis. Ily társaságban én, t. ház, erkölcsi érzetemnél fogva nagy botránynak tartanám, ha képviselőtársunk kiadatására szavaznánk, azért kérem a t. házat, méltóztassék ellenindítványomat elfogadni. (*Helyeslés a szélső balfelől.*)

Horváth Gyula: T. képviselőház! Én, az előttem szólt t. képviselőtársammal az eredményben egyetértek, azonban az indokolásban nem értek egyet. Itt eszembe jut az az eset, a mikor Szatmármegyében egy ismerősöm és jó barátom megbizta volt egy hasonló jó barátját, hogy tegyen a gyülésen egy indítványt és azt az indítványt védelmezze is meg; ezen jó barátja tovább ment, mint azt a megbizó akarta volna, ugy, hogy az ügyvéd ellen actiót kértek. Akkor előállott a barátja, a ki azt mondta, a határozatot magamévá teszem, de az indokolást nem teszem magamévá. Én is ugy vagyok ezen esetben.

Én egyáltalán a mentelmi ügyeket ezen szempontból megbirálhatóknak nem tartom, hogy az ügy mélyébe belemenjünk; itt mi nem vizsgálhatjuk a tanuk minőségét, nem vizsgálhatjuk, hogy azon tény elkövettetett-e, vagy nem, mert ez nézetem szerint a biróság feladata. A biróság fog a felett határozni. Hanem van egy momentum, mely engemet arra késztet, hogy ez alkalommal Szalay Imre képviselő ur kiadatására ne szavazzak. Ez pedig a következő (*Halljuk!*) s ez az iratókból is kitünik. Szalay Imre t. képviselő ur panaszt emelt ugyan ezen rendőr ellen, hogy ez a rendőr bántalmazta s az iratokból kitünik, hogy ez a rendőr semmiféle rendőri jelvényt nem viselt. Ezen rendőrt azonban megbüntetni nem akarták s csak miután ez fölmentetett, akkor jutott eszökbe, hogy Szalay Imre képviselő ur rendőrsértésért és közcsendháborításért volna megbüntetendő. Már, t. ház, vagy állott a rendőrnek e részben emelt vádja és akkor mindjárt be kellett volna pana-

Digitized by Google

szolnia Szalay képviselő urat, vagy nem állott s akkor nem lehetett később kieszelnie, hogy Szalay Imre képviselő ur panaszolt ő ellene, most már ő fogja amazt bepanaszolni. És ez lehet indok azon feltevésre, hogy itt csakugyan nem bizonyos bűntény kiderítésének, hanem zaklatásnak esete forog fenn. Mert, hogy azon két kérdés, melyet okvetlenül combinatióba akarok hozni, mily csekély összefüggésben van, ez onnan tünik ki, hogy az összes ügyiratokból világosan kitetszik, hogy csakis azon rendőrsértési kérdésben lehetne Szalay képviselő ur ellen a vizsgálatot megindítani, de azt, hogy Szalay Imre t. képviselő ur a zavargásokban tettlegesen részt vett volna, egyetlenegy tanunak vallomásából sem lehet constatálni.

Miután pedig különben is világos, hogy a rendőr semmiféle jelvényt nem viselt és mint ilyent sértette meg Szalay Imre t. képviselő urat, nagyon természetesen Szalay Imre képviselő urnak is élnie kellett azon jogával, melylyel mindenki élhet és él is, a mikor valaki által minden ok nélkül infestáltatik. Ezen esetből ismétlem, lázadási bűntettet kieszelni nem lehet és ennél fogva nem fogadom el a mentelmi bizottság javaslatát. (*Helyeslés.*)

Elnök: Ha senki sem kiván szólani, a szavazás előtt szó illeti még az előadó urat.

Szlávy Olivér, a mentelmi bizottság előadója: T. ház! Igen sajnálom, hogy az előttem szólott t. képviselő urak argumentatiója engem nem győztek meg a felől, hogy ezen esetben zaklatás esete forog fenn és azért most is a mellett vagyok, hogy a mentelmi bizottság javaslatát ajánljam a t. háznak. Sajnálom pedig annyival inkább, mert én magam is és mindnyájan örülnénk azon, ha constatálni lehetne, hogy zaklatás esete forog fenn; azonban, t. ház, ha vizsgáljuk az ügyet és tartózkodunk attól, hogy beleavatkozzunk a biró hatáskörébe, akkor ha nem akarunk birói szerepet játszani a házban, fenntartom a mentelmi bizottság véleményét. S ki fogom mutatni, hogy miért nem forog fenn zaklatás. (*Halljuk!*)

A tényállás az, hogy a hatvani utczán lefolyt zavargások és erőszakosságok részesei és intézői ellen megindittatott az előnyomozás. A főkapitányságnak több rendbeli jelentése közt van egy, melyből bátor leszek nehány passust felolvasni. A jelentés Szalay és Hermann képviselő urakat ugy tünteti föl, mint ezen utczai zavargások tényezőit s azt mondja: „különösen kitünt az utóbbiak közt, Hermann Otto stb. a Függetlenség jelenlegi szerkesztője, a ki a rendőrség intézkedéseibe többszörös és oly módon avatkozott be, hogy fellépésével a nép között izgalmat idézett elő stb. Hermann Ottóhoz szegődött még Szalay Imre országos képviselő is, a ki szintén kifogyhatlan volt a rendőrség elleni bujtogotásban. Országgyülési interpellátiók megtételével fenyegetőzött, az őt távozásra intő közegeket ezen szavakkal: várjatok ti kutyák, majd megtanítalak én benneteket, én országgyülési kéyviselő vagyok“ — sértegette és a rendőrség intézkedéseinek tettleg ellenszegült.

Fennt nevezetteknek ilyetén fellépései voltak okai annak, hogy a csőcselék, mely zavargásait a törvényhozó testület tagjai által helyeseltetni, sőt a hatóság közegei ellen való fellépésük által pártoltatni látta: a hatósági közegek felszólítását semmibe sem vette, sőt a zavargást még fokozott mérvben folytatta.

Ezen hivatalos jelentésben foglalt nyilatkozatok és tények, a mint Füzeséry t. képviselő társunk is beismerte, némileg Saly, Nagy és Wilbich rendőrbiztosok tanuvallomásával vannak megerősítve.

Hogy ezen hivatalos jelentésnek és ezen tanuvallomásoknak mily bizonyító ereje van, mérlegelni és megbirálni azt, hogy vajjon ezen bizonyítékok és ezen hivatalos jelentés elég indokul szolgálnak e arra, hogy Szalay képviselőtársunk elitéltessék, vagy fölmentessék, az a t. ház hatáskörébe, nézetem szerint nem tartozik. (*Helyeslés a jobboldalon. Mozgás a szélső baloldalon.*)

Ha a t. ház ezen bizonyítékok mérlegelésébe bocsátkoznék, oly hatáskörbe nyulna, melyet más testületekre, a bíróságokra bizott. (*Ugy van! a jobboldalon.*)

Itt, t. ház, csak az jöhet kérdésbe, hogy vajjon ezen főkapitányságí jelentés és tanuvallomások elegendő alapul szolgálhatnak-e a vizsgálóbirónak azon végzés meghozatalára, mely szerint ő Szalay Imre képviselő urnak vádlottkénti kihallgatását elrendeli? A mentelmi bizottság ugy találja, hogy azon főkapitányságí jelentés és ezen tanuvallomások elég gyanuokok arra, (*Mozgás a szélső baloldalon*) hogy alapját képezzék oly végzésnek, mely szerint a vizsgáló biró Szalay képviselő ur kihallgatását rendelje el. És mert a mentelmi bizottság ezeket elegendő okoknak találja, kizártnak látja a lehetőséget, hogy itt egyáltalán politikai zaklatás forogna fenn. (*Felkiáltások a szélső balololdalon: Nincs kizárva!*) Igenis, ki van zárva azért, mert elég ok van — legalább a mentelmi bizottság nézete szerint — arra, hogy a vizsgáló a kihallgatás iránti végzést meghozza.

A vizsgáló biró végzése szerint, melyet méltóztatnak ismerni a jelentésből: „miután arra nézve, hogy Hermann Otto és Szalay Imre tettleges részt vettek azon erőszakosságokban, melyek Budapesten 1880. január 11-étől 16-áig elkövettettek és melyek miatt az 1880. évi 999. sz. a. végzés folytán vizsgálat indittatott, kellő gyanú-

Digitized by Google

okot szolgáltat a hivatalos jelentésen kivül Sali Károlynak, Nagy Istvánnak és Willbich Jánosnak vallomása s ezek folytán kellő alap mutatkozik arra, hogy Herman Ottó és Szalay Imre ezen vizsgálati ügyben vádlottakként kihallgattassanak."

T. ház! Igaz, hogy nekünk törvényünk nincs, a mely a mentelmi jogot szabályozza, de vannak elveink és van ezen elveket megállapított gyakorlatunk, a melyet a t. ház és a kebléből alakult mentelmi bizottság szakadatlanul követ s a mely megmutatja azon eljárást, mikép járhat el a bizottság ily ügyek tárgyalásánál. Annyiszor tárgyalva voltak ez elvek, hogy fölösleges azokat ismételnem. Az első kérdés az, hogy van-e oly cselekmény, a mely, nem mondom feltétlenül, de esetleg bűnvádi eljárást vonhat maga után; a második kérdés az, hogy valjon elkövethette-e az illető képviselő a kérdéses cselekményt; a harmadik kérdés az, hogy illetékes bíróság kéri-e a kiadatást.

Ezen elveket, t. ház, folytonos gyakorlat alapján elfogadta a ház és követte a mentelmi bizottság.

Jelen esetben kétségtelen dolog, hogy a felolvasott szavakat Szalay Imre képviselő ur mondotta, vagy azt méltóztatnak talán gondolni, hogy ez oly cselekvény, a mely esetleg nem vonhat maga után bűnügyi eljárást? (*Ellenmondás balfelől.*) Méltóztassék ama büntető törvénykönyvet megnézni. (*Felkiáltások balfelől: Az még akkor nem volt érvényben! Ezt a bíróság feladata lesz megbirálni.*)

T. ház! Eddigelé a t. ház mentelmi ügyekben igen szigoruan járt el s kérem a t. házat, méltóztassék ezen szigort ezuttal megtartani, mert a ház méltóságával nem egyeznék meg oly eljárás, a mely okot szolgáltatna oly vádra, hogy a t. ház tagjai állásuknál fogva menedékhelyet lelnek a házban azon törvények szigora elől, melyeket megalkotnak.

Egyébiránt, t. ház, befejezem felszólalásomat, csak azon meggyőződésemet nyilvánítom, hogy sem Füzesséry Géza, sem Horváth Gyula képviselő urak nem tettek jó szolgálatot Szalay Imre képviselő urnak s meg vagyok győződve, hogy ő ezen védelmöket, ha eredménye lesz, nem fogja megköszönni. (*Mozgás.*)

Be fogom bizonyítani állításomat.

1875-ben a 60-ik országos ülésben volt egy képviselőtársunk mentelmi ügye tárgyalás alatt. A mentelmi bizottság egyhangulag véleményezte, hogy az illető képviselő mentelmi ügye ne függesztessék fel. Ezzel szemben Szalay Imre képviselő ur egy ellenindítványt adott be, mely oda czélzott, hogy igen is ajánlja a mentelmi jog felfüggesztését és ezt igen gyönyörűen, a következőkép indokolta:

„Én nemcsak épen az ő reputátiója érdekében kérem a kiadást, hanem azért is, mivel nemcsak saját egyedének, hanem a ház méltóságának is tartozik azzal, hogy az ellene emelt többrendbeli és lapokban is közölt vádak alól magát kitisztázván, felemelt fővel ülhessen köztünk, visszatorolván rágalmazóit, kik bár sárral szennyezték is be, de egészen megtisztultan jöjjön körünkbe." (*Felkiáltások balfelől: Az magánügy volt!*)

„Én azt hiszem, t. ház, mindnyájan érezzük, hogy mi itt, mint a nemzet azon képviselői ülünk, kiket részint jellemszilárdságunk és az abba vetett bizalom és tudomány, mint a nemzet elite-jei küldettünk ide s nem mint magánemberek, hanem több ezer választó megbizottjaiként szereplünk e helyen s igy minket még a gyanusítás árnyának sem szabad érinteni, annálkevésbé a határozott vádnak, büntetlenül."

Ajánlom a mentelmi bizottság véleményét elfogadásra.

Igen szépen és ékes szavakban tudta véleményét ecsetelni, ugy, hogy az ő véleménye, a bizottság egyhangú véleménye daczára mégis elfogndtatott. Ő meg akarta menteni ezen helyzettől t. képviselőtársát és nem fogja megköszönni, hogy önök igy védelmezik őt.

Füzesséry Géza: T. ház! (*Felkiáltások: Nincs joga szólani!*)

Elnök: Füzesséry képviselő ur indítványát még kilencz képviselő ur irta alá és igy neki joga van még szólni.

Füzesséry Géza: Igen röviden kivánok szólani. Én nagyon kedvezőnek tartottam volna magamra nézve, hogy ha Herman Ottó képviselő ur mentelmi ügye, a Szalay képviselő urével együtt tárgyaltatott volna. Miután azonban e két ügy elválasztatott, nem tudom, mi szükség volt a kapitányság jelentéséből Szalay ellen bizonyítani oly valótlanságokat, a melyek Szalay képviselő ur ügyével összeköttetésben nincsenek és a melyek csak Herman Ottó képviselő ur mentelmi ügyére vonatkoznak. A kapitányság jelentése kezeinkben van. A t. előadó ur azt mondta: hogyne volna igaz, mikor a kapitányság jelentésében benne van, hogy Herman Otto ezt meg ezt tette. (*Zaj.*) Hiszen ha ezt Herman Ottó képviselő ur tette, ezzel Szalay képviselő ur ellen semmit sem lehet bizonyítani. Szalay Imre képviselő ur ellenében semminemű bizonyítékot nem hozhatnak fel. De ha felhoznak is; honnan vette ezt a kapitányi jelentés? Sehonnan! A levegőből! Wilbich János feljelentéséből, a ki ellen Szalay Imre képviselő ur feljelentést tett és erre Wilbich szintén jónak látta feljelentést tenni Szalay képviselő ur ellen azért, mert, mint emlittetik, Szalay képviselőtársunk őt összeszidta. Hogy miképen történt ez, az nem tartozik a dologhoz. De hogy

Digitized by Google

a rendőrség jelentésének mily kevés hitelt lehet tulajdonítani, kitűnik abból, hogy Bakay Nándor képviselőtársunkat is szerepeltették e zavargásokban a kapitányságí jelentés szerint, holott ő akkor Budapesten sem volt. Igy állván a dolog, még csak arra kell felelnem, hogy Szalay Imre képviselőtársunk akkor, midőn én még a házban nem voltam szerencsés jelen lehetni, miként indokolta azt az esetet, a mit a t. előadó ur felhozott. Én ez esetet nem ismerem, annálfogva abból nem meríthetek semmit. Ez oly propositió, melynek indokait nem ismerjük és ráillik Verbőczynek az a mondása: „aliquando valet, aliquando non valet.“ Meglehet, hogy Szalay képviselőtársunk a jelen esetben másként nyilatkoznék. A jelen esetben nem valami piszkos dologról, nem magándologról, becstelenségről van szó, hanem oly dologról, hogy adjuk-e ki egy képviselőtársunkat azért, mert egy rendőrt összeszidott — a kiről nem is tudta, hogy rendőr, a kivel ezelőtt ismerős soha sem volt. Én kérem tehát a t. házat, méltóztassék ellenindítványomat elfogadni. (*Zaj!*)

Elnök: T. ház! A tanácskozást bezárom, következik a szavazás.

A mentelmi bizottság véleménye szerint Szalay képviselő ur mentelmi joga felfüggesztendő. Ezzel szemben Füzesséry képviselő ur ellenindítványt adott be, a mely szerint Szalay képviselő ur mentelmi joga ne függesztessék fel. — Az első kérdés tehát az lesz: elfogadja-e a ház a mentelmi bizottság javaslatát, igen, vagy nem? Ha ez elfogadtatik, akkor az ellenindítvány elesik; ha nem fogadtatik el, fel fogom tenni az ellenindítványt.

Méltóztatnak-e a mentelmi bizottság véleményét elfogadni? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége nem fogadja el a mentelmi bizottság véleményét s miután az nem fogadtatott el, azt hiszem, nem szükséges szavazásra kitűznöm az ellenindítványt.

Következik a mentelmi bizottság jelentése Mocsáry Géza képviselő ur mentelmi ügyében.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a mentelmi bizottság jelentését, Jovanovics János ungvári lakosnak, sajtóvétség miatt, Mocsáry Géza ellen beadott panasza folytán*).

Elnök: Kérdem a t. házat, kiván-e valaki a kérdéshez szólani! (*Nem!*) Ha senkisem kiván szólani, felkérem azon képviselő urakat, kik a mentelmi bizottság jelentését elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik. Felkiáltások: Ellenpróbát!*) Most kérem, méltóztassanak felállani azok, a kik nem fogadják el a bizottság véleményét. (*Megtörténik.*) Megvallom, nagyon kétséges a többség és kénytelen vagyok a szavazókat megszámláltatni. Kérem, méltóztassanak felállani szakaszonként azok, kik a bizottság véleményét elfogadják. (*Megtörténik.*) Most méltóztassanak felállani azok, kik nem fogadják el. (*Megtörténik.*) A szavazatok összeszámittatván, 57 képviselő elfogadta a bizottság véleményét, nem fogadta el 49.

Mocsáry Géza képviselő ur mentelmi joga tehát felfüggesztetik.

Következik a Hermann Ottó képviselő mentelmi ügyében hozott határozat. Ha a t. ház a jelentést felolvasottnak veszi, a tanácskozást megnyitom. Az első szó illeti az előadót, de ő nem kiván jogával élni.

Molnár Aladár: T. ház! A mentelmi bizottság jelentéséből az tűnik ki, hogy Hermann Ottó és Szalay képviselő urak ügye tökéletesen ugyanazonos esetet képez. (*Ellenmondás.*)

Én legalább a mentelmi bizottság jelentéséből semmi különbséget a kettő között nem látok; a ki tud, méltóztassék nyilatkozni. S épen azért azon kérdést intézem a t. előadó urhoz, méltóztassék felvilágosítani az iránt, miért választatott e tökéletesen egyforma ügy kétfelé és ha a t. ház, Szalay képviselő ur ügyében ugy határozott, hogy őt nem adja ki, vajjon van-e a két eset között olyan különbség, melynélfogva a ház nagy következetlenség nélkül, Hermann Ottót kiadhatná. Én tökéletesen egy ügyet látván a két esetben, nem értem sem az elválasztást, sem azt, hogy ha a ház egyiket ki nem adhatta, miért adná ki a másikat.

Szlávy Olivér előadó: A t. képviselő ur kérdésére van szerencsém jelenteni, hogy a mentelmi bizottság együtt tárgyalta ez ügyeket s együttesen határozta el a képviselők mentelmi jogának felfüggesztését indítványozni a ház előtt. Azonban a jelentéstétel és szerkesztés későbbi ülésre hagyatott fenn s ekkor Szalay Imre képviselő ur azt a kérést intézte a bizottsághoz, hogy miután az ő terhére más cselekvény rovatik, mint Hermann Ottó képviselő uréra: a jelentés kétfelé választassék.

A bizottság azt a kérést teljesítette nemcsak méltányossági szempontból, hanem abból az okból is, mert tényleg áll az, hogy más rovatik fel Szalay és más Hermann képviselő ur terhére. (*Halljuk! Halljuk!*)

A kapitányi jelentés szerint Szalay Imre képviselő ur azzal vádoltatik, hogy azt mondotta a rendőrségnek: „várjatok ti kutyák!“ (*Halljuk! Halljuk! Mozgás.*) Ellenben Hermann Ottó képviselő ur azzal vádoltatik, hogy izgatott és hogy a katonaság elküldését fennhangon, lármázva és azokkal a szavakkal követelte, „hogy constitutionális államban csak a rendőrségnek van megengedve a rendet helyreállítani“; továbbá hogy midőn a katonaság közeledett, az elé állott és azt kiáltotta: „a néphez csak az én tetememem át juttok szuronyaitokkal“. (*Halljuk! Halljuk!*

Digitized by Google

Zaj.) Ezek más események, más okok és más tettek. (*Zaj.*)

Csernatony Lajos: Én részint Molnár Aladár, részint pedig az előadó ur nyilatkozataira kivánok röviden nyilatkozni. (*Halljuk! Halljuk!*)

Én megvallom, Molnár Aladár képviselő urnak kérdését nem értem és különösnek, a felvilágosítást pedig ki nem elégítőnek tartom. Az, hogy mi nem párosával adjuk ki képviselőtártársainkat: igen természetes, még ha egy és ugyanazon okból követeltetik is kiadásuk, mert a t. háznak minden képviselő iránti kötelessége, hogy dolgában külön határozzon. (*Ugy van! jobbról.*) Én csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy más indokolás Molnár Aladár képviselő ur kérdésére nincs. (*Ugy van! jobbról.*)

Miután pedig már felszólaltam, egy rövid nyilatkozatot leszek bátor tenni. (*Halljuk!*)

Én Szalay képviselő urnak, ki nem fog kiadatni, kiadatása mellett szavaztam. Ugyanezt tettem Mocsáry Géza képviselő urral szemben, ki kiadatott. A kiadatás mellett fogok szavazni Hermann képviselő ur ügyében is.

Én, t. ház, nem tartom helyesnek az országgyülés részről, hogy mi akkor, midőn egy képviselőnek kiadatása kéretik a rendes bíróságok részről — kivéve ha a kormány részéről zaklatás forog fenn — ennek utját álljuk. *Ugy van! jobbfelől.*)

Minden esetben mindenki irányában, bármely párthoz tartozzék is: ez volt és ez lesz eljárásom. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Füzesséry Géza: T. ház! (*Felkiáltások: Elál!*) Én ugy a t. előadó urnak, mint az előttem szólott t. képviselő urnak előadására leszek bátor egy rövid észrevételt tenni.

Kénytelen vagyok t. ház, bevallani, hogy Hermann Ottó és Szalay Imre képviselő ur különböző tényekkel vádoltatnak. Azonban az ügy még is egy. Én t. ház, szerettem volna a két ügyet együtt tárgyalni. De miután a külön tárgyalás kivántatott, ez ellen sem tettem kifogást. A t. előadó ur elfeledkezett a kalendariumi datumról, pedig ez igen fontos.

A Szalay képviselőtársunk ellen emelt vádak január 16-ról szólanak, a Hermann Ottó ellen emelt panasz pedig január 11-ről. Január 11-éről a rendőrségi jelentés azt hozza fel, hogy ott egy csoport nép járt s azok között egy részeg ember elkiáltotta magát: Éljen a constitutió és Hermann Ottó, a ki az utczán egy tisztességesen öltözött fekete ruhás nővel állott, figyelmesen intette öt ezen szavakkal, hogy: „minél szebben, annál jobban". Ez az egyik vád. (*Zaj.*)

Én megvallom, a képviselőházat e tekintetben birónak tartom, hogy megbirálja az ügyet, mert ha vaktában itélne, akkor jobb volna nem is szavazni, hanem sorsot huzni, hogy kiadassék-e valaki, vagy nem?

És most, ha ezen denuntiátiót birálás alá veszem, azt találom, hogy ez igen bizalmas intés és bizonyára senkit sem lehet lázítással vádolni. Hát hiszen, hogy ha valaki egy lázító csoportot megint, hogy azok ne garázdálkodjanak, még csak ne is kiabáljanak, mert a demonstratió ép ugy, mint minden, akkor ér valamit, ha szépen, mentül csendesebben történik, az nem lázítás, hanem csillapítás még akkor is, ha azzal gyanusítják az illetőt, hogy a demonstrátióban részt vett.

A másik, mivel a kapitányi jelentés vádolja, abban áll, hogy megintette a kapitányságot és felkérte, hogy a katonaságot küldje el. Most mi következett: Január 11-én semmi zavargás nem történt és a főkapitány megfogadta azt a jó tanácsot és csakugyan elküldte a katonaságot; hát nem történt semmi. Ha Hermann Ottó oly dolgot követett el, a mit a rendőrségi főnök helyesnek, jónak látott követni, akkor a rendőrség főnökét ugyanazért kellene vád alá helyezni, hogy akkor nem engedte megtörténni a nagyobb szerencsétlenséget és azért, mert Hermann Ottó tanácsot adott a rendőrfőnöknek, most kiadatni kérik. Ennyi az, mivel Hermann Ottót vádolják.

A mi a Csernatony képviselő ur által felhozottakat illeti, hogy akármiféle ügy jön a ház elé, azonnal ki kell adni a képviselőt, akkor azt hiszem felesleges a mentelmi jog. Azután felhozta a t. képviselő ur, hogy csak akkor szavaz a ki nem adásra, ha valami politikai zaklatás esetét látja. Hát ez mi más, mint politikai zaklatás, a rendőrségnek denuntiátiója? Én tehát arra kérem a t. házat, méltóztassék a bizottság véleményét el nem fogadni. (*Zaj. Felkiáltások: Szavazzunk!*)

Elnök: A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom.

Első kérdés az lesz: Méltóztatik-e elfogadni a mentelmi bizottság javaslatát, mely szerint Hermann Ottó képviselő ur mentelmi joga felfüggesztessék?

Méltóztassanak azok, kik a bizottság véleményét elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*)

Most kérem azon képviselő urakat, kik nem fogadják el, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

A különbség oly csekély, hogy összeszámlálás nélkül bajos a határozatot kimondani. Ennélfogva kérem, méltóztassanak újból felállani és pedig először azok, kik elfogadják a mentelmi bizottság véleményét. (*A jegyzők számlálják a képviselőket.*) Most méltóztassanak felállani azok, a kik nem fogadják el. (*Megtörténik.*)

Elnök: A képviselők összeszámláltatván: a

Digitized by Google

mentelmi bizottság véleményét elfogadta 70, nem fogadta el 66. E szerint Herman Ottó képviselő ur mentelmi joga felfüggesztetik. (*Ugy van!*)

Elnök: T. ház! Méltóztatnak tudni, hogy a bizottságoknál igen sok törvényjavaslat, körülbelől 20—30 van, azonban tanácskozásra elkészítse nincs egy sem; szükséges volna a bizottságoknak időt adni, hogy ezen törvényjavaslatok legalább legsürgősebbjeire jelentésöket mielőbb bemutathassák. Ennélfogva bátor volnék a t. háznak javaslatba hozni, hogy most tanácskozásaiban egy kis időre szünetet tartson és egyszersmind a bizottságokat felhívja, hogy a náluk lévő törvényjavaslatok iránt jelentéseiket mielőbb adják be. Szombaton azonban mindenesetre fog ülés tartatni, a melyen a bizottsági jelentések netalán előterjesztethetnek és a kérvények fognak tárgyaltatni. Ha pedig addig valamely bizottság jelentést kivánna előterjeszteni, akkor méltóztassék az elnökséget felhatalmazni, hogy ezen jelentés átvétele czéljából időközben is ülést hirdethessünk. (*Helyeslés.*) Ha ezt méltóztatnak elfogadni, igy fogom a határozatot kimondani.

A mai napirenden még hátra van két interpellátióra adandó válasz. Nem tudom, méltóztatik-e a t. ház azokat most meghallgatni. (*Fölkiáltások: Szombaton!*)

A minister ur, mint értesülök kész a választ most megadni, vagy szombatra is halasztani. Miután a szombati ülés napirendjén csak a jelentések előterjesztése és a kérvények tárgyalása lesz, azt hiszem, akkor marad elég idő ezen válaszok megadására, legczélszerűbb lesz tehát ezeket is szombatra hagyni. (*Helyeslés.*) E szerint a napirend megállapítva lévén az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 2 órakor.*)

344. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. év február 4-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesités. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről, Fabriczius halálról. Az igazságügyi bizottság jelentése, a kényszeregyezség kiterjesztéséről a közönséges csődre. A pénzügyi bizottság jelentése, az 1880. évi közös költségek póthiteléről. A holnapi ülés napirendjének megállapitása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovics Kálmán, br. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni.

A netán felszólalni kivánókat hasonlókép Baross Gábor jegyző ur fogja jegyezni.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a február 1-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem lévén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom a budapesti kerületi királyi sajtóügyi vizsgáló birónak fölterjesztését, melyben Verhovay Gyula országgyülési képviselőnek mentelmi jogát, a Függetlenség czimü politikai, közgazdasági és társadalmi napilapnak 1880. évi november 15-én kiadott 317. számában „a vérlázító merénylet“ fölirással megjelent közleményben foglalt sajtóvétség miatt, felfüggesztetni kéri.

Kiadatik a ház mentelmi bizottságának.

Bemutatom a telekkönyvvezetők országos egyesületének Dárday Sándor képviselő ur által beadott kérvényét, melyben a telekkönyvi hivatalnokok által a szervezés előtt, valamely telekkönyvi hatóságoknál eltöltött szolgálati idejüknek a nyugdíjazásnál leendő beszámítása végett esedezik; továbbá a miskolczi kereskedelmi- és iparkamarának Lichtenstein József képviselő ur által beadott kérvényét, az 530. szám alatt benyujtott bélyegilletékekről szóló törvényjavaslat tárgyában; végre a temesvári Lloyd-társulatnak Missics János képviselő ur által benyujtott kérvényét, melyben a tőzsdei választott biróságok illetékességi hatáskörének megszorítását czélzó javaslat mellőzését kéri.

Mindezen kérvények ki fognak adatni a kérvényi bizottságnak.

T. ház! Azon rövid szünet alatt, mely a legközelebbi ülléstől a mai napig eltelt, a házat súlyos veszteség érte. Fabriczius Károly, Nagy-Kükülőmegye Segesvár város kerületének or-

Digitized by Google

sággyülési képviselője elhunyt. Nevezett 1869 óta volt tagja a háznak. Ezen idő alatt a közbecsülést, köztiszteletet méltán kiérdemelte magának. Azt hiszem, a ház osztatlan véleményével találkozom, ha indítványozom, hogy a ház a nevezett képviselő elhunyta feletti fájdalmának jegyzőkönyvileg is kifejezést adjon (*Általános helyeslés.*)

T. ház! Méltóztatott az elnököt felhatalmazni arra, hogy a bizottsági jelentések átvétele czéljából szombat előtt is ülést hirdethessen. Ennek következtében hirdettem a mai ülést és pedig d. e. 10 órára azon czélból, hogy ülés után a bizottságok tanácskozásaikat folytathassák. (*Helyeslés.*)

A bizottságok részéről több rendbeli jelentés fog bemutattatni; méltóztassék azokat meghallgatni.

Apáthy István: T. ház! Van szerencsém az igazságügyi bizottság jelentését a kényszeregyezségre vonatkozó intézkedéseknek a közönséges csődre leendő kiterjesztéséről bemutatni. Miután a jelentés már ki van nyomva és ki is osztatott, kérem a házat, méltóztassék e jelentést a legközelebbi ülés napirendjére kitűzni.

Elnök: Ezen jelentés szerint a háznak egy határozata keresztül vitetett a törvényjavaslatban. Azt hiszem, hogy erre vonatkozólag nem szükséges oly hosszú időközt tartani a napirendre tűzésig, mint más esetekben történik, hanem bátor vagyok kérni a házat, méltóztassék beleegyezni, hogy a holnapi ülés napirendjére tűzessék ki ezen jelentés tárgyalása. (*Általános helyeslés.*) Tehát a holnapi ülésben fog a jelentés tárgyaltatni.

Hegedüs Sándor, az állandó pénzügyi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém a t. háznak bejelenteni az állandó pénzügyi bizottság jelentését az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegekről, továbbá a 20 és 10 francos, illetőleg 8 és 4 forintos aranypénz finomsági tartalmára nézve engedélyezett eltérés megszorításáról, továbbá a rézváltópénznek szaporításáról, végre az 1880. évi november havában előfordult földrengés által Zágráb városában és környékén megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönök és adókedvezményekről szóló törvényjavaslatokról.

Kérem a t. házat, méltóztassék ezen jelentések kinyomatását, szétosztását és annak idején az osztályok mellőzésével napirendre leendő tűzését elhatározni.

Elnök: Az állandó pénzügyi bizottságnak most beadott jelentései ki fognak nyomatni, szétosztatni és ha a t. ház beleegyezni méltóztatik, az osztályok mellőzésével fognak a jövő hét valamelyik napján tárgyaltatni.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Több rendbeli interpellátióra tartozom felelettel; épen ezért bátor vagyok a t. háznak a házszabályok szerint bejelenteni, hogy a szerint, a mint a képviselő urak jelen lesznek és az idő engedendi, a legközelebbi ülésekben szándékozom válaszolni Füzesséry Géza, Orbán Balázs, Csatár Zsigmond, Kovács László és Szederkényi Nándor képviselő urak által hozzám intézett interpellátiókra.

Elnök: Tehát, ha méltóztatnak beleegyezni, a ministerelnök ur a legközelebbi ülésekben fog válaszolni Füzesséry, Orbán, Csatár, Kovács László és Szederkényi urak interpellátiójára.

T. ház! A holnapi ülésre, azon tárgyon kivül, a melyet már a mult ülésben méltóztatott a t. ház kitűzni, t. i. a kérvények 45. sorjegyzékének tárgyalásán kivül, az igazságügyi bizottságnak a kényszeregyességre vonatkozó jelentése is ki fog tűzetni és pedig ez lesz a napirend első tárgya, azután jönnek a törvények. Továbbá bátor volnék indítványozni, hogy azon két válasz, a mely már két ülésről elmaradt s melyeket a kereskedelmi minister ur jelentett be Orbán és Chorin képviselő urak interpellátióira, szintén a holnapi ülésben adathassék meg! (*Helyeslés.*) Ha pedig az idő megengedi, akkor a ministerelnök ur is fog válaszolni az említett interpellátiókra.

Most pedig több tárgy nem lévén, az ülést bezárom.

A holnapi ülés 10 órakor fog kezdődni.

(*Az ülés végződik 10 óra 55 perczkor.*)

Digitized by Google

345. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február 5-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesitès. Elnöki jelentés Verhovay Gyula kikéréséről, Matlekovics Sándor választásáról. Karolina Anguszta császárné gyásztünnepélyéről. Tisza Kálmán miniszterelnök törvényjavaslatot nyujt be a gyógyithatlan elmebetegek apóldájáról. Szalay Imre a vadászati adó leszállitásáról szóló törvényjavaslatot sürgeti. A inditvány- és interpellatiókönyv felolvasása; Irányi inditványa. A csőd törvényjavaslatnak, a kényszeregyesség alapján átdolgozott szövege tárgyaltatik és elfogadtatik. A kérvények 45. sorjegyzékének tárgyalása. B. Kemény Gábor keresk. minister válasza b. Orbán Balázs és Chorin Ferencz interpellatiójára. Tisza Kálmán miniszterelnök válasza Füzeséry Géza b. Orbán Balázs és Csatár Zsigmond interpellatiójára. Napirend megállapitása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovits Kálmán, b. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólókat Baross Gábor, a javaslatok ellen szólókat pedig Molnár Aladár jegyző urak fogják följegyezni.

Fel fog olvastatni a mult ülés jegyzőkönyve.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a február 4-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, az hitelesittetik.

Bemutatom a belügyministerium átiratát, melyben tudatja, hogy a boldogult Karolina Augusta császárné királyné ő Felségeért, dicsőült I. Ferencz császár és király negyedik hitveséért, a halála évfordulóján szokásos gyász isteni tisztelet f. febr. hó 9-én d. e. 10 órakor fog a várbeli helyőrségi templomban megtartatni.

Tudomásul szolgál.

Bemutatom a budapesti kerületi királyi sajtóügyi vizsgálóbirónak fölterjesztését, melyben Verhovay Gyula országgyülési képviselőnek a „Függetlenség“ czimü napilapnak 1880. évi deczember hó 1-én kiadott 333. számában „A farkas és a bárány“ felirással megjelent közleményben foglalt sajtóvétség miatt, mentelmi jogát felfüggesztetni kéri.

Kiadatik a ház mentelmi bizottságának.

Bemutatom Matlekovits Sándor apatini választókerületben megválasztott képviselő megbizólevelét.

Kiadatik a ház állandó igazoló bizottságának.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Van szerencsém benyujtani egy törvényjavaslatot indokolással együtt, mely a gyógyíthatatlan, közveszélyes elmebetegek elhelyezésére szánt ápolda felállításáról szól. Kérem kinyomatását elrendelni s előzetes tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasítani.

Elnök: A törvényjavaslat indokolásával együtt ki fog nyomatni, a ház tagjai közt szétosztatni s előleges tárgyalás végett a ház pénzügyi bizottságához utasittatik.

Szalay Imre: Még a mult év deczemberében a t. elnök urhoz egy kérdést intéztem, mely abban áll, hogy szólítaná fel a pénzügyminister urat azon törvényjavaslat beadására, melyet a vadászati adó leszállítására nézve még a mult évben be kellett volna adnia.

Szólott-e a t. elnök ur a pénzügyminister urral ez irányban, nem tudom, hanem annyit

Digitized by Google

tudok, hogy azon törvényjavaslat, melynek beadására a ház utasította a pénzügyminister urat, még nincs a ház asztalán. Most ismételve azon kérdést intézem a t. elnök urhoz, hogy méltóztatott-e közölni a t. minister urral a ház azon határozatát?

Elnök: A törvényjavaslat munkában van és bizonyos technikai nehézségek miatt akadt meg eddig. Mint méltóztatnak tudni, a törvényjavaslatok sok kézen mennek át, míg a ház elé kerülnek; különben legközelebb fogok majd e tekintetben a t. háznak felvilágosítást adhatni. (*Helyeslés.*)

Következik az indítvány- és interpellátiós könyv felolvasása.

Baross Gábor jegyző: Jelentem, hogy az interpellátiós könyvben újabb bejegyzés nincs.

Az indítvány-könyvben következő bejegyzés van: „Február 5. Irányi Dániel. A kérvénynyel megtámadott választásoknak a curia által leendő megbiráltatása végett."

Elnök: A beadott indítvány fel fog olvastatni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Elnök: Ki fog nyomatni, szét fog osztatni és annak indokolása végetti felvétele a ház beleegyezésével a szerdai ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik az igazságügyi bizottság jelentése a kényszeregyezségre vonatkozó határozatnak a csődtörvény-javaslatba leendő elhelyezéséről. Méltóztatik a jelentést felolvasottnak tekinteni? (*Felolvasottnak tekintjük!*) Ennélfogva a jelentés felolvasottnak tekintetik. Az első szó az előadó urat illeti.

Apáthy István előadó: Méltóztatott a t. ház a február 1-én tartott ülés alkalmával elhatározni, hogy a csődtörvényjavaslatnak a kényszeregyezségre vonatkozó intézkedései, a közönséges csődre is kiterjesztessenek. E végből a javaslat az igazságügyi bizottsághoz utasíttatott azzal, hogy a hozott határozatnak megfelelőleg, a kényszeregyezségre vonatkozó intézkedéseket a javaslatba illeszsze be, vagyis hogy ekkép a javaslat berendezését átalakítsa. A bizottság e tekintetben jelentését bemutatta a t. háznak. Ez képezi most a tárgyalás alapját. Arról volt szó, t. ház, hogy a február 1-én hozott határozatnak miként kelljen érvényt szerezni, illetőleg a törvényjavaslatot technicailag miként kelljen berendezni, hogy a kérvényegyezségre vonatkozó határozatok, mint általános szabályok, a csőd minden nemére alkalmazhatók legyenek. A bizottság az által vélte ezt elérhetőnek, hogy ha a javaslat azon intézkedéseit, a melyek a második czím 4. fejezetében foglaltatnak, áthelyezte az első czím 8. fejezetéhez, a mely a csőd befejezéséről szól. A javaslat szerint a csőd háromféleképen fejezhető be. Először hivatalból, másodszor a csődvagyon felosztása által, a melynek ismét különböző módjai vannak, harmadszor a t. ház határozata folytán, a kényszeregyezség felállítása által. Igen természetes, hogy mindaz, a a mi e javaslatban arra vonatkozik, szükségképen a csőd befejezési módjai közé iktatandó. Ennélfogva a javaslat II. rész 2. czímének 4. fejezete áthelyezendő az első czím 9. fejezetéhez, mint annak kiegészítő része és mert ezen fejezetben már két alczím van, I. és II. római szám alatt, a kényszeregyezség, mint III. alczím fog ezen fejezethez hozzáillesztetni. Ennek az a természetes következménye, hogy a javaslat egész rendszerében változván, ehhez képest kellett azután a javaslatnak egyes szakaszát is megváltoztatni a számban, különösen pedig az egyes szakaszokban foglalt idézésekben.

De ezenkivül, t. ház, fölmerült a t. ház határozatának végrehajtása alkalmával azon kérdés is, vajjon a javaslatnak a kényszeregyezségre vonatkozó és tisztán kereskedőkre contemplált intézkedései, egyszerűen mindenféle módosítás nélkül alkalmazhatók-e a közönséges csődre is. Különösen azért merült fel ez a kérdés, mert — miként azt a képviselőház tárgyalása alkalmával volt szerencsém kiemelni, a kereskedelmi csődnél az egyezségnek van egy kétségen kivüli basisa, melyet a kereskedő könyvei nyujtanak. Ennek alapján a kereskedők vagyoni állása áttekinthető és ezen áttekintés nyújtja azon alapot, melyen megindulva, az egyezség megköthető.

A nemkereskedőnél ezen básis hiányzik. Kell tehát egy básist teremteni, mely a kereskedőnél lévő könyveket legalább némi tekintetben pótolva, az egyezség megindítására alapul szolgálhat. Ezt, t. ház, a bizottság az által vélte elérhetni, hogy ha a kényszeregyezségre vonatkozó 1. és 2. §-t bizonyos tekintetben módosítja, vagyis, hogy ha ezen §-ba felvétetik egy oly intézkedés, a melynél fogva a közadós, hogy ha a csődöt kényszeregyezség által akarja befejeztetni, akkor köteleztessék arra, hogy azon felfedező esküt, melyet e javaslat szerint minden közadós letenni tartozik, ekként tegye le.

Ekként tehát az egyezségre nézve a vagyoni állásra nézve bizonyos basis nyeretik, mely basis nélkül az egyezséget megkezdeni nem lehet.

Ezeken kivül még egy kérdés merült fel. A javaslat I. czímének X. fejezete magában foglalja azon intézkedéseket, melyek által a hitelező jogai a csőd befejezése után szabályoztatnak. Ezen intézkedések azon esetre vannak contemplálva, hogy ha a csőd nem fejeztetik be kényszeregyezség által. No már most, ha meg van adva a lehetőség arra, hogy a közönséges csőd is kényszeregyezség által fejeztetik be, akkor a X. fejezet intézkedései, a kényszeregyezséggel befejezett csődre nem alkalmazhatók.

Digitized by Google

Ezt ugyan ki lehetett volna magyarázni, interpretatio, analogia utján, de a bizottság azt hitte, hogy sokkal czélszerűbb lesz, hogy ha a törvény világosan kimondja. Ennélfogva a X. fejezetnél újabb §. felvétele válik szükségessé, melyben kimondatik, hogy ezen fejezet intézkedései akkor, hogy ha a csőd kényszeregyezség által fejeztetik be, nem alkalmazhatók, mert azokat alkalmazni nem is lehet.

Ez ismét indoka volt annak, hogy a javaslat §§-ait meg kellett változtatni; hogy ez miként eszközöltessék, azt a bizottság jelentésében volt szerencsém a t. háznak javasolni. Én tehát kérném a bizottság megállapodásait határozattá emelni. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A bizottság jelentése szerint a törvényjavaslat berendezése egészen más lesz, mint eddig volt. A dolog természete szerint szükséges is, hogy a kényszeregyezség eszméjének elfogadása következtében, az egyes szakaszok átalakittassanak és azoknak helye megváltoztattassék.

A kérdés tehát az, méltóztatik-e beleegyezni abba, hogy a törvény ezen szakaszainak oeconomiája ekként változtassék át, mint a bizottság javasolja?

A második kérdés lenne azon két §. iránti határozat, melyet a bizottság ennek következtében javasol.

Ha tehát méltóztatik abba beleegyezni, hogy a bizottság véleménye szerint az illető §§. átalakittassanak és új elhelyezést nyerjenek, ezt nagyon természetesen a harmadszori felolvasás előtt kell megtenni és a harmadszori felolvasásnál azután már a ház a törvényt a szerint fogja megszavazni, a mint a bizottság a §-ok áthelyezését javasolta.

Kérdem már most a t. házat, méltóztatnak-e beleegyezni abba, hogy először a régi 219. §., a mely az új beosztás szerint 200-dikká lesz, igy, a mint a bizottság javasolja, megváltoztathassék?

Mielőtt e részben határozni méltóztatnának, fel fogom olvastatni ezen új 200. §-t az új szövegezés szerint.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 200-ik §-t*).

Elnök: E szerint a régi 219. most 200 §. ezen szövegezésben lenne elfogadandó.

Kérdem már most, méltóztatik-e most a felolvasott szövegezést elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatott.

Méltóztatik a t. ház, kivánni, hogy az egyes áthelyezendő §-ok mind egyenként szavaztassanak meg, vagy pedig a megszavazás a harmadszori felolvasásra maradjon? (*Maradjon!*) Tehát a §-ok áthelyezésével az elnök és a jegyző bizatnak meg és a végmegszavazás a harmadszori felolvasásnál fog megtörténni.

Most következik a 240. §., melyet a bizottság hozott javaslatba. Méltóztassanak ezt meghallgatni, fel fog olvastatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 240-ik §-t*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e ezen új §-t elfogadni. (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, hogy kijelentettem, hogy ezen új §. elfogadtatott.

Apáthy István előadó: A bizottság jelentésében nincs ugyan említés téve erről, de hiszen a dolog természetéből következik, hogy ezen §. áthelyezendő lesz a II. czímbe.

Ugyancsak a 202.· §-tól — mely most 241. lesz, egészen a kényszeregyezségről szóló fejezetig a §§-ok száma hasonlólag változni fog. Ezt a bizottság jelentésében nem emeltük ki, mert azt hittük, hogy természetszerűleg következik a dolog sorrendjéből. (*Helyeslés.*)

Elnök: Miután e szerint a törvényjavaslat minden §-a elfogadtatott, nincs egyéb hátra, mint a végszövegezésnek megszavazása. Erre nézve bátor vagyok indítványozni, hogy az a legközelebbi ülésben történjék meg. (*Helyeslés.*)

Következik a kérvényi bizottság 45. sorjegyzéke és az abban foglalt kérvények tárgyalása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 45. sorjegyzékben foglalt kérvényeket, melyekre nézve a kérvényi bizottságnak véleménye észrevétel nélkül elfogadtatott.*)

Elnök: E szerint a 45. sorjegyzékben foglalt kérvények letárgyaltatván, következik a napirend további tárgya, a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister válasza, Orbán Balázs képviselő urnak a népszámlálás tárgyában hozzá intézett interpellatiójára.

Br. Kemény Gábor földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister: T. ház! Mindegy akár milyen renddel méltóztatik parancsolni, én bátor leszek mindkét interpellátióra válaszolni, tehát kezdem az Orbán Balázs képviselő úréval.

Az interpelláló képviselő ur nehezteli azt, hogy a népszámlálási lapokban egy kérdés abból áll, hogy mi az illetőnek anyanyelve. Ezen kérdést történetesen nem kizárólag én magam állapítottam meg, hanem akkor, mikor előkészittetett a népszámlálásról szóló törvényjavaslat és mikor megállapittattak azon kérdések, melyeket összeköttetésbe kellett hozni a nemzetközi statistikai congressus határozmányaival, egy enquéte működött ezeknek a kérdőpontoknak a megállapításában. Volt szó róla, hogy épen ezen pontnál a nemzetiség kérdeztessék-e, vagy a társalgási nyelv, vagy az anyanyelv. Ezt illetőleg a francziák kérdezik a „langue de parler“ — s a németek kérdezik az „Umgangssprache“ — és igy a dolognak hosszas megvitatása után azt fogadta el az enquette

Digitized by Google

hogy helyesebb lesz az anyanyelvet kérdezni. Méltóztassanak csak egy kissé belegondolni, hogy ha a társalgási nyelvet kérdezzük itt mi nálunk egy egyszerű parasztembertől a vidéken: vajjon tisztábban, többet tud-e rá felelni, mint ha azt kérdezzük, mi az anyanyelve. Méltóztassanak meggondolni, hogy maga a nemzetiség kérdése, mint olyan, még a tudósok előtt sincs ugy körül irva, hogy ahhoz szó ne férne; egyhelyt nyelv, máshelyt leszármazás, harmadik helyt politikai viszonyokból származott együttérzés, közös célok, közös érdekek, melyek kiterjeszkedhetnek különböző fajúakra, különböző származásúakra.

Ha a nemzeti kérdés lett volna nevezve a kérdőpontok között, akkor egy Németországból ide származott ember, a kinek még talán a neve is magán hordja eredetét, nem irta volna be magát magyarnak. Még e mellett politikai hátránya is van, valahányszor a nemzetiségi szót emlegetjük. Mindezeket megfontolva, helyesebbnek, czélirányosabbnak mutatkozott az anyanyelvét kérdezni.

Egyébiránt ugyanezen kérdés fölmerült a közgazdasági bizottságban is, bemutattattak az illető kérdőpontok és vita tárgyává tétettek; sőt itt a képviselőházban is megemlittetett a dolog, hozzám kérdés intéztetett és én már akkor kivántam indokolni, hogy miért az anyanyelvet kérdezzük és miért nem a nemzetiséget.

Ezek után bátor leszek magának a kérdésnek részleteire átmenni. Kötelességemnek tartom még azt megjegyezni, hogy ezen interpellátió a belügyministerhez és hozzám van együttesen intézve; minthogy azonban nemcsak a törvényt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister nyujtotta be, de annak keresztülvitele is az ő feladata: kötelességemnek tartom annak minden pontjára felelni. (*Helyeslés.*)

„Van-e tudomásuk arról a ministereknek, hogy a foganatban levő országos népszámlálásnál használt népszámláló lapok 6. pontjának az a kérdése, hogy: mi az anyanyelve?“ Hát erről van tudomásunk, a t. háznak is van, a közgazdasági bizottságnak is már volt és még az előtt az enquettenek is.

„A mellékelt utasítás 12. pontjának azon intézkedése; mely szerint az e pontra adandó feleletre az összeiró biztosok részéről semmi néven nevezendő pressió nem gyakoroltatik.“ Hát kérem alássan, bizonyosan tudom, hogy a leghatározottabban van az utasításban kimondva, hogy sehol senkire, semmi néven nevezendő nyomás ne gyakoroltassék és ez keresztül is vitetett. Azt illetőleg, hogy micsoda nyelvűnek irja be magát, hozzá volt téve magyarázatképen az, hogy ha akarja valaki gyerekeit más nyelvűnek irni be, mint a minő az ő anyanyelve, azt igenis megteheti, választhat nyelvet, ugy, a mint tetszik. És meg vagyok győződve, hogy ma, a midőn még a végeredményeket nem mutathatja ki senki, de midőn már sok adat van kezünkben, — ez által, a mint a t. képviselő ur kifejezte magát, — nemzetünk két millióval szegényebbé nem vált. Erőszakkal parancsolni rokonszenvet; együttérzést kicsikarni lehet, de azt állandósítani, megtartani nem. Bármi a kérdés, nemzetünk egy fiával sem apasztatnék, nem szaporodnék. A feladat magát az igazságot kideríteni. Ha ezt elértük, épen azt a czélt értük el, a mely feladatunk volt.

Egyébiránt, mint mondom, a végleges adatok kezünkben még nincsenek, de már nagyon sok van összegyüjtve és nevezetesen a fővárosból egybeállításokat tétettem, az 1850. évi és az 1880. évi népszámlálási eredményből. Bátor leszek egy párt a t. ház tudomására hozni. (*Halljuk!*) Az 1850. évi összeirás alkalmával Pest és Buda még külön állottak, az adatok tehát erre nézve külön vannak. Ó-Buda pedig nincsen köztte. Az arra vonatkozó adatok tehát nem állanak rendelkezésemre. Pesten az 1850. évi összeirás szerint a lakosságnak 31$^{9}/_{10}$%-a Budán pedig 7% volt a magyar. Átlag véve tehát Pestnek és Budának összes lakosságát, mely 126 ezer főből állott, 31% volt a magyarság. És már most ezzel szemben mit mutat a mostani összeirás? Miután mondom, az összes lakosságról nem tudok képet felmutatni, kijelentem, hogy a nélkül, hogy valami czélzatos lett volna az összeirás, számításokat tétettem, melyek azt mutatják, hogy a jelenleg magyaroknak beiratkozottak számaránya 55%-et tesz. És nagyon érdekes az, hogy mit tüntet fel az összeirás a gyermekeknél. Méltóztatnak tudni, hogy igen örvendetes tünemény és ezt nem az erőszak erőszakolta ki, hogy Pesten a gyermekek nagyobb számban beszélnek magyarul, mint az idősebbek. — Ez világosan kitünik az összeirásból. 1038 magyar szülőnek gyermekei — azokat is felhozom, hogy kitünjék, miszerint nem volt semmiféle pressió, — 96%-kal vannak magyarnak és csak 4%-kal más anyanyelvűnek beirva. És 1027 nem magyar szülő gyermekének 42%-ja szintén magyarnak van beirva és ez teszi főleg azon nagy különbséget, mely az 1850. évi és az 1880. évi összeirás között van.

Itt a gyermekek bejegyzésénél tehát nagyobb a szám, nem kell tehát félni, hogy elfogyunk, hanem igenis gyarapodunk és szaporodunk. Ismétlem, hogy már is igen sok érdekes adatot lehetne felmutatni, melyek a népszámlálásból kitünnek. Én azonban nem akarok tovább menni s csak arról biztosíthatom a t. képviselő urat, hogy nemzetünknek egy tagját sem idegeníti el azon intézkedés, hogy a népszámlálási

Digitized by Google

lapokon az anyanyelv van kitüntetve s biztosíthatom arról is, hogy nagyobb számban fogunk kitünni, mint az 1850-iki népszámlálásnál, midőn tudvalevőleg a nemzetiség és a nyelv nem kérdeztetett. E tekintetben is van előhaladás, de egyszerre nem lehet az átalakulásokat ugy létesíteni, a mint néha talán magunk is óhajtanók. Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Orbán Balázs: T. ház! A rövid időközönként megújjuló népszámlálásnak nem az a hivatása, hogy a multtal foglalkozzék, nem az a czélja, hogy az egyének születéstörténetét és biographiáját előnkbe tárja; nem törekvése tudatni, hogy 10—20, avagy 50 év előtt ki minő nyelven szólalt meg bölcsőjében vagy anyja karjain: hanem az, hogy a jelenlegi állapotot előtüntesse s meghatározza azt, hogy kinek-kinek mi a gondolkozási, társalgási és életszükségleti nyelve? Már pedig, a midőn leglényegesebb kérdőpontul azt tették, hogy mi az anyanyelve? s midőn utasításba azt adták, hogy az összeiró biztosoknak az adandó feleletre semminemü befolyást gyakorolni, helyreigazítást adni nem szabad: akkor nem a jelen állapotot, hanem a néha távol multba visszamenő születési, illetőleg csecsemőkori stadiumot mutatták.

Ugy látszik, hogy a törvényjavaslatot benyujtott minister ur nem volt tisztában az anyanyelv jelentősége iránt; azért szükségesnek tartom a magyar akademia nagy szótárából, annak definitióját adni, hol az I. kötet 164-ik lapján ez áll. „Anyanyelv. Azon nyelv, melyet, mint mondani szokás, anyánk tejével szoptunk, anyánktól tanultunk.“

Már most az anyanyelvnek ilyetén feltevése azon abnormis kényszerhelyzetet idézte elő, hogy a magyar tudományos akademia számos tagjai, sőt ezen képviselő és főrendiháznak némely tagjai is kénytelenek voltak anyanyelvül a németet iratni, miután gyermekkorukban azt beszélték s csak később az iskolába kerülve, tanulták meg a magyar nyelvet. Ha hazudni nem akartak, másként nem cselekedhettek.

Tudok, t. ház, olyan eseteket, hogy az aristokratiából egész családok kénytelenek voltak anyanyelvül a németet beirni, mert gyermekkorukban német dajkák és cselédek gondozása alatt németül társalogtak s csak később sajátították el anyanyelvüket, a magyart, sőt vannak olyanok is, kiknek eldődei már az Árpádházi királyok idejében főurak voltak s mert rosz nevelési rendszer következtében nem tanulták nemzetünk nyelvét, a minister ur ügyefogyott kérdőpontja miatt, németté degredáltattak.

Tudok esetet, hogy egyik főurunk, a ki Horvátországban horvát anyától született; de ma egy árva szót se tud horvátul, még is horvátnak iratott be; mások, kik egy szót se tudnak tótul, tótnak iratkoztak, mert anyjuk vagy dajkájuk esetleg tót volt. Vannak menekültjeink közt, ki Angliában, Francziaországban született és nevekedett, gyermekeiket angol és francziáknak voltak kénytelenek iratni.

A hibásan feltett kérdésnek ilyetén szomorú eredményei nemcsak szórványosan, hanem, fájdalom, országszerte tömegesen fordultak elő.

Nekem alkalmam volt Pest-Pilis-Kis-Kun-megyében a népösszeirást figyelemmel kisérni főleg három oly városban, melyeknek lakosai ugyan tót eredetüek, de annyira el vannak magyarosodva, hogy társalgási nyelvük a magyar, az iskolákban kizárólag magyar nyelven tanítanak, az egyházakban felváltva magyar szónoklatokat tartanak.

A midőn a 6-ik pont feltétetett, azt felelték, hogy ők ugyan magyarok, hanem anyanyelvük a tót s tótoknak irattak be mind, még a gyermekek is, kik jóformán nem is beszélnek tótul.

Ily módon csak itt e központi megyében több mint 70—80 ezer magyarul tudó és magyar lenni akaró honpolgár iratott be tótnak és németnek.

No, ha ez igy ment e központi megyében, hol az összeiró közegek a magyar állam és nemzetiségnek meleg barátjai voltak, elképzelhető, hogy miként mehetett azon megyékben és városokban, hol az összeiró biztosok a pánszláv, vagy dacoromán tendentiák szolgálatában és annak nyomása alatt állanak.

T. ház! Interpellátióm megtétele után özönnel jöttek hozzám az adatok és panaszok, a melyek a legsötétebb hátterét képezik az önök, hogy szelid kifejezéssel éljek — meggondolatlan eljárásának.

Tudjuk azt, hogy a nyitrai püspökség papnöveldéjéből százankint kerültek ki a pánszláv-eszmékkel saturált papok, kik feladatokul tüzték ki egyházaik magyar hiveit nemzetiségükből kivetkőztetni és ez oly mérvben sikerült nekiek, hogy csak magában Nyitra, Pozsony, Bars és Hont és Nográd megyék felső részein több száz magyar község lakossága tótositttatott el; oly községeké, a melyek még 40—50 évvel azelőtt is tiszta magyar faluk voltak.

Ilyenforma állapot fordult elő az erdélyi részekben, hol egész vidékeknek, még reformatus vallású lakossága is elolához hasodott, elannyira, hogy nyelvünket elfeledték egészen, de tudják magyar származásukat, mint a helységek, mint a családneveik is bizonyítják s bár ma anyanyelvünket nem beszélik, ők büszkék magyar eredetükre s egész önérzettel azoknak is vallják magokat.

Továbbá a szepességi derék városokról tudjuk, hogy azok hazafias lakossága, valamint a délmagyarországi németek és itt fővárosunk

Digitized by Google

német eredetű lakossága is testestől lelkestől magyaroknak vallják magukat, azok is akarnak maradni; de a mint számos levélből és szóbeli panaszokból megértettem, a boldogtalanul feltett 6-ik pont oly kényszerhelyzetbe sodorta őket, hogy sziveik legmelegebb érzelmeinek megtagadásával, kénytelenek voltak, néha könytelt szemekkel, magukat német anyanyelvüeknek irni, vagy iratni.

Ha már most a kormány, nyiltan és őszintén azon kérdést teszi fel, hogy mi a nemzetisége? nem kétlem, hogy amaz eltótosodott és elolához sodott száz meg száz községnek lakosai s a nemzetünkhöz őszinte ragaszkodással viseltető szepesi és délmagyarországi német eredetű, de magyar lelkületű testvéreink mind magyaroknak iratkoztak volna, igy azonban azt tenniök lehetetlenné tette a kormány meggondolatlansága; s azért mondám én interpellátiómban, hogy egy pár millióval fogyasztá nemzetünk létszámát s azért indítványoztam, hogy ezen óriási baklövés helyrehozhatásáért mellőztessék a 6-ik kérdőpont eredményének összeszámítása.

Mert t. ház! ha valahol, ugy hazánkban végtelenül nagy horderővel, sőt politikai jelentőséggel bir a nemzet valódi létszámának kitüntetése s a magyar állameszme barátainak sorakoztatása, hisz az osztrák önkény 300 éven át mindig létszámunk csekély voltából igyekezett elnyomatásunkra fegyvert kovácsolni. Fájdalmasan észlelhetjük, hogy azok, kik e birodalmon kivül keresnek gravitáló pontokat, itt benn s a mi károsabb, a külföldi irodalom terén is, mint egy 4 millióból álló barbar népecskét akarnak minket feltüntetni.

Sőt önök, a közösügyek gyászvitézei is, (*Mozgás jobbfelől*) létszámunk csekély voltára hivatkozva, akarják nemzetünk önérzetét kiölve, a szégyenletes gyarmati állapot elviselésére reá birni.

Önök erre való tendentiája, amazok roszakaratú világámítása azonnal megtörve és fényesen megczáfolva lenne, ha azt mondhatnók a nemzetnek, Európa népeinek s főleg drága szövetségeseinknek az osztrákoknak, hogy mi 10 milliónyi vagyunk, mi az idegen igát lerázni s egy szabad független államot alkotni elhatározottak és elég erősek vagyunk.

A minister ur tagadja a szándékosságot. No, ha nem szándékosságból, akkor boldogtalanságból történt a hiba s ez esetben a minister eljárása még súlyosabb beszámítás alá esik, mert az itélet képtelenség szegénységi bizonyítványát állítja ki a kormányról.

T. ház! A minister ur azt állítja, hogy nem ő állította fel azon kérdőpontokat, hanem megvitattatott egy enquêteben s elfogadtatott egy bizottság által. Hát t. ház, az enquêtek és bizottságok arra vannak hivatva, hogy véleményt adjanak; a minister ur pedig arra van hivatva, hogy abból fogadja el azt, a mi czélszerű, mert ő a felelős.

Br. Kemény Gábor földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister: Elvállalom a felelősséget!

Orbán Balázs: Tehát a minister urnak nem kellett volna olyan kérdést elfogadni, a mely annyi tévedésre szolgáltatott okot, a mely annyival apasztotta nemzetünk létszámát.

Azt mondja a minister ur, meg van győződve, hogy nem vált két millióval kevesebbé a nemzet és hogy a népszámlálásnak a feladata a valódi igazság kitüntetése. Épen az a baj, t. ház, hogy nem a valódi igazság lett kitüntetve a kérdőpontokban, mert okadatolva, esetekre, adatokra hivatkozva mutattam ki, hogy ez a kérdőpont nagyon is sokkal, hanem is két millióval, de bizonyosan egy és fél millióval apasztotta nemzetünk létszámát, a mely kijött volna, ha nyiltan tétetik fel a kérdés, mi a nemzetisége? Azt mondja a minister ur: választás kettő között lehet, az anyanyelv és a társalgási nyelv között. Épen ez az, a mi leginkább jellemzi a t. minister ur eljárását. Láttuk azt, hogy még Ausztriában sem akarták felvetni az anyanyelv kérdését, hanem felvetették a társalgási nyelv kérdését. Ő bátrabb volt.

Azt mondja a minister ur, hogy a végleges adatok még nincsenek ugyan összeállítva, hanem örvendetes és előnyös szaporodás constatálható itt a fővárosban, a hol némileg az adatok már egybe vannak állítva és szembe állítja az 50-iki népszámlálás eredményét a mostanival és úgy tünteti fel, hogy akkor a magyarság létszáma a fővárosban 31% volt, most pedig 55%. Hát t. ház, ezen nem lehet csodálkozni, mert 1850-ben magyarnak vallani magát egy kissé kényes állapot volt, ez üldöztetést vont maga után. Én meg vagyok győződve, hogy ha ma, midőn ezen kényszerítő körülmények elenyésztek, ha a magyarság kérdése vettetik fel, itt a főváros lakossága közt a a magyarság számaránya nem 55%-ot, hanem 70 talán 80%-ot mutatott volna fel.

Azt mondja a minister ur, hogy az összeirás senkit sem idegenített el. Már, t. minister ur, méltóztassék megnézni az akadémia tagjainak népszámlálási lapjait és meg fog győződni, hogy számosan vannak, a kik magukat németeknek irták be és méltóztassék végig nézni a főrendek lajstromán s meg fog győződni, hogy nem egy, hanem százai vannak a tagoknak, kik a nemzettől elidegenittettek, mert bár szivben-lélekben a

Digitized by Google

magyar nemzet fiai, de az összeirás által ugy vannak kitüntetve, mint idegen nemzet fiai.

E végre az eredmény, akár szándékosság, akár öntudatlanság idézte elő, egyaránt káros nemzetünkre s annak felvirágozhatására nézve, azt nekünk enyhíteni és ellensúlyozni hazafias és erkölcsi kötelességünk. Azért én a minister ur válaszát tudomásul nem vehetvén, kérem annak tárgyalásra való kitűzését. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, tudomásul veszi-e a minister ur válaszát? A kik tudomásul veszik, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház tudomásul veszi a minister ur válaszát.

Következik ugyancsak a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur válasza Chorin képviselő ur interpellátiójára.

Báró Kemény Gábor földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister: Chorin Ferencz képviselő ur interpellátiót intézett hozzám az ipartörvény revisiója tárgyában, egy beszéd kiséretében, melyet sajnálatomra nem hallottam, azonban elolvastam. A képviselő ur interpellátiójában a következő kérdést intézi hozzám. (*Olvassa*:)

Kérdem a t. minister urtól: Szándékozik-e a t. minister ur az ipartörvény módosításáról szóló törvényjavaslatot még oly időben beterjeszteni, hogy az a jelen országgyülés tartama alatt tárgyalható és törvényerőre emelhető legyen.

Engedje meg a t. ház, hogy emlékezetébe hozzam, hogy ezt illetőleg már egy enquête volt összehíva a mult évben, a mely részint az ipartörvény, részint a kereskedelmi- és ipar-kamarákról szóló törvény revisiójára vonatkozott. Azt gondolom, legtermészetesebb volt az, hogy midőn e törvények megváltoztatása került szóba, első sorban azokhoz folyamodjam, kiket azok nemcsak hivatásszerűleg, de mondhatnám, mint osztályt érdekelnek, t. i. az iparosokhoz, kereskedőkhöz, illetőleg az ipar- és kereskedelmi kamarákhoz. Első sorban ezeket kérdeztem meg. Azonban már akkor, midőn az ipar- és kereskedelmi kamarákat véleményezésre felkértem, bármennyire becses anyag nyerésére is számítottam tőlük, a mint hogy tényleg kaptam is: tisztában voltam másfelől arra nézve is, hogy már csak azon szempontból is, nehogy ezek nézete, mint érdekelteké, részrehajlónak tünjék fel — egy oly enquêtet szükséges összehívnom, melyben nem csak az ipar- és kereskedelmi kamarák tagjai, hanem azon kivül a törvényhozásnak és a tudománynak jelesei meghivassanak, kik specialiter e kérdéssel foglalkoznak. Ezt többször említettem és ha nem csalódom, már a tartott enquêt naplójában is van nyoma nyilatkozatomnak. Ennek folytán nem ötletszerűleg, de tervszerűleg egy második enquête is összehivatott, gondolom február 20-ra, azon elemekből összeállítva, melyeket jelezni bátor voltam. Ennek nyomán fog elkészülni a törvényjavaslat, mely, mint méltóztatnak tudni, nemcsak igen fontos, mert hazánk sok százezer polgárának viszonyait rendezi, jogait, kötelességeit körül irja, de magát az egyes osztály viszonyait; is szabályozza; és igy nemcsak ipari, nemcsak kereskedelmi kérdés ez, de egyszersmind politikai és sociális kérdés. Méltóztatnak tudni, hogy e kérdések bárhol a világon olyanok, melyek mindig nyilt kérdést fognak képezni és megoldhatók bármely országban a viszonyokhoz képest; helyesek lehetnek bizonyos körülmények közt, de más helyre alkalmazva talán nem lesznek helyesek és a törvénynek megváltoztatása nem mindig adhat jó eredményt még az esetben sem, ha elméletileg tökéletesen keresztül is van vive. Méltóztassanak e tekintetben figyelembe venni, hogy maga az ipartörvény, a legjobb minta szerint, egész gonddal összeállított s a civilisált világ kivánalmainak megfelelő valami s mégis nagyon sokan igen sok részével a törvénynek nincsenek megelégedve. Maga a t. képviselő ur is leghatározottabban elitéli azt. Méltóztassanak már most megfigyelni az én kötelességemet, mely nem abból áll, hogy hirtelen csináljak mulandó valamit, hanem hogy alaposan tanulmányozva minden ipari kérdés viszonyait, hazánk viszonyainak megfelelő oly valamit állítsak elő, mely részben azon tapasztalatokra is támaszkodhatik, melyek az ipartörvény megváltoztatásából gyültek össze.

Méltóztatik tehát a t. képviselő ur és a t. ház átlátni, hogy én nem mondhatom meg, mikor végezhetem be a dolgot, habár ernyedetlenül dolgozom is rajta. Ismerem a feladat nagyságát, kényességét, tudom, hogy más helyen, ha ilynemű kérdéseket gyorsan megoldottak, szintoly gyorsan, rögtönözve kellett azokat megváltoztatni.

Meddig tart a jelen országgyülés, mit tűz ki még bevégezendő gyanánt, e perczben megmondani nem tudom. Midőn be fog végeztetni, be fogom terjeszteni és azon esetben, ha be fog terjesztethetni még ez ülésszakban, a t. háznak fog jogában állani elhatározni, mikor tárgyalja. Kérem a t. házat, méltóztassék e válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Chorin Ferencz: T. ház! A t. minister ur válaszából kétségtelen az, hogy az ipartörvény módosításáról szóló törvényjavaslat nem fog oly időben beterjesztetni, hogy abból még a jelen országgyülés folyama alatt törvény válhassék. És én ezt a magyar ipar érdekében nagyon

Digitized by Google

sajnálom és nagyon helytelen eljárásnak tartom. Abban a minister urnak teljesen igaza van, hogy hirtelen csinálni mulandó dolgot, nem helyes törvényhozási eljárás. De ugy vagyok meggyőződve, hogy ezen szavak a jelenleg fennforgó kérdésben, a magyar iparosok által elérni óhajtott czélra nem alkalmazhatók. Miről van szó? 1872-ben hozott a magyar országgyülés egy ipartörvényt, a német ipartörvény mintájára. — Ezen ipartörvény a mi viszonyaink köztt egészen tarthatatlannak s iparosainkra károsnak bizonyult be. Mihelyt e törvény meghozatott, azonnal ép azon körökből érkezetek e törvény ellen panaszok, melyek általa első sorban érdekelvék, t. i. iparos körökből. A minister ur elődei számos enquetet tartattak. Az országos iparegyesület emlékiratai, a kereskedelmi kamarák évi jelentései e kérdésre nézve egyebet sem tartalmaznak, mint azon romboló hatásnak constatálását, melyet az ipartörvény a magyar iparosokra, különösen a kézműiparra eredményezett volt. Tehát az már többé vita tárgyát nem képezheti, hogy a magyar iparra ezen törvény kártékony hatású volt s ép ez okból a törvény okvetlenül módosítandó. A kereskedelmi kamarák küldöttei enquetet tartottak szeptember hóban. Ezen enquetben a kiküldötteknek nagy többsége határozottan az iparos congressus által benyujtott emlékirat mellett nyilatkozott és mindannyian kinyilatkoztatták, hogy az ipartársulati kényszer az iparos-segédeknek és tanonczoknak ellenőrzése az ipartársulatok által és a törvénynek a tanonczokra és a segédekre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatása mulhatatlanul szükséges. Meggyőződésem szerint a kormánynak és a kereskedelmi ministernek nem az a hivatása a jelen körülmények köztt, hogy a kérdést új enquetek összehivása által mesterségesen elodázza, hanem az, hogy a kérdéssel szemben határozott állást foglaljon el. (*Helyeslés balfelől.*) Erre annál inkább kérném a kormányt és a minister urat, mivel előtte is ismeretes az, mi e téren Ausztriában és Németországban felmerült. A német ipartörvény, a melynek mását képezi az 1872 : VIII. törvényczikk, már öt izben lett módosítva, mert az ott is tarthatatlannak, károsnak bizonyult be. Ausztriában a mult hónapban az ipartörvény módosításáról szóló, oly törvényjavaslat terjesztetett a képviselőház elébe, a melyben azon óhajok, a melyeket a magyar iparosok évek óta hangsúlyoznak s melyeknek az iparos congressus emlékirata concret kifejezést kölcsönzött, valósítva vannak. E javaslat fenntartja az ipartársulati kényszert. a mely Ausztriában sohasem volt megszüntetve. A kényszer alapján alakult társulatok tágasabb hatáskörrel, fontos testületi jogokkal terveztetnek felruháztatni. Az engedélyezett iparágak köre ki van terjesztve és ezeknek megkezdése szakképzettség kimutatásától van feltételezve. Az iparos-tanoncz-tartási jog korlátozva van azon iparosokra, a kik képesek a tanonczokat oktatni. A házalás-ügy rendezve van. Szóval mindazon óhajok, a melyek az iparos congressus kérvényében foglalvák, valósítva vannak az osztrák törvényjavaslatban. Ha már most egy oly állam kormánya, a mely államban a gyáripar sokkal erősebb, mint nálunk, oly törvényjavaslatot terjeszt be, a melyben szervezni készül a kézműipart versenyképességének emelése czéljából, akkor kérdem a minister urat, mi akadályozza ennek megtételét nálunk, a hol az iparnak $^{11}/_{12}$-de csakis kézműipar által van képviselve, a hol az elbukó kézműipar helyét nem a magyar gyáripar, hanem egy idegen ország gyáripara foglalja el?

Azt hiszem, hogy csak következetesen jár el a t. ház, hogy ha a minister ur válaszát nem veszi tudomásul és ezen kérdést saját kebelében veszi tárgyalás alá. Az iparos-congressus kérvénye folytán a képviselőház oda utasította a minister urat, hogy az ipartörvény módosítása iránt szakértőket hallgasson ki. Ez megtörtént. Már most a t. képviselőházra hárul a kötelesség, miután a minister ur e kérdésben magát tettre elhatározni nem képes, a kezdeményezést saját kezébe ragadni és utasítást adni a ministernek, mely elvek alapján módosítsa az ipartörvényt. (*Helyeslés a baloldalon.*) Ezen indokokból nem veszem tudomásul a minister ur válaszát, hanem kérem azt tárgyalás végett napirendre tűzni.

Br. Kemény Gábor földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister: T. ház! Csak egy megjegyzést legyen szabad tennem a t. képviselő ur szavaira.

Elitélni a leghatározottabban a jelenleg fennálló ipartörvényt — ez mindenkinek szabadságában áll, ez vélemény dolga. De azt mondani — midőn az a kérdés, hogy mit tegyünk helyette, hogy más törvényre utalva, másoljuk le azt, — ezt, bocsánatot kérek, nem tartom helyesnek. Ugy tartom, minden hazai intézkedésnél legfontosabb kérdés saját magunk viszonyaihoz alkalmazni a törvényt. Ennek tanulmányozása időt, gondot, fáradságot kiván, azért nem vagyok képes azt rögtönözve tenni. Kérem még egyszer, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés a jobboldon.*)

Elnök: Méltóztatik a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur válaszát tudomásul venni?

Méltóztassanak azok, kik tudomásul veszik, felállani. (*Megtörténik.*) A többség tudomásul veszi.

Következik a ministerelnök ur válasza, Füzesséry Géza képviselő ur interpellátiójára.

Digitized by Google

Tisza Kálmán ministerelnök, mint belügyminister: T. ház! Mint méltóztatik tudni, Füzesséry Géza képviselő ur intézett volt hozzám egy interpellátiót, melyet bátor leszek felolvasni. (*Olvassa.*) „A fővárosi rendőrség egy idő óta szokásba vette, hogy nyilvános gyülések napirendjeül kitűzött egyes kérdések tárgyalását megtiltja; tette ezt több alkalommal, legközelebb a napokban megtiltotta azt, hogy egy összehivott népgyülésen, az állandó hadsereg és az államháztartás költségei iránt eszmét cserélhessenek.

Ezen rendőri tilalommal szemben, mely sérti és korlátolja alkotmányos és törvény által biztosított jogainkat, a szabad gyülésezést és a szólásszabadságot, kérdem a belügyminister urat:

Van-e erről tudomása; és ha igen, szándékozik-e és miként, az ily rendőri önkény ellen a polgárok törvényesen biztosított jogait megoltalmazni?“

Hát, t. ház, mindenekelőtt megjegyezem, hogyha azon esetre vonatkozólag, melyről a képviselő ur interpellátiója megemlékezik, csak egy könnyü felelettel kibujni akarnék, azt mondhatnám: van róla tudomásom a birlapokból, de hozzám az ügy nem felebbeztetvén, hivatalos tudomást venni róla és intézkedni nem volt alkalmam.

De mégis szabad legyen egy pár szóval erről többet mondanom.

Most az újabb időben különösen szokásba vették bizonyos munkáskörök, hogy népgyülésnek elnevezve, tartanak munkásgyüléseket, még pedig oly munkásgyüléseket, melyeknek látogatói magukat nyiltan és fennen socialdemokratáknak hirdetik. Már hogy ily módon tartott népgyülésekkel szemben okvetlenül nemcsak joga, de kötelessége a rend fenntartására hivatott közegeknek, hogy azon jogukkal, mely szerint a helytelen, törvénybe ütköző kérdések vitatását meg ne engedjék, éljenek, mert hála istennek Magyarországon amaz eszméknek, amaz izgalmaknak, melyeket majd mindenütt a világon, ma a socialdemokraták előidéznek, talaja, indoka nincs. De vannak egyesek, a kik mesterségesen, majdnem erőszakosan, félrevezetés utján ezen bajt nálunk is meghonosítani törekszenek. Ennek ellenében nem a társadalmi rendet csak, de egyáltalában biztosítékát minden létezőnek és nyugalmát a polgároknak védeni, azt tartom, első sorban az illető közbiztonsági közegeknek, de ezek eljárásának támogatása és fenntartása által a belügyministernek is kötelessége. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Ily népgyüléssel szemben történt az, midőn a rendőrség biztosan tudta, hogy ott egy, bármiként vélekedjenek is, különben mindenesetre törvényes intézmény, a hadsereg ellen, lázitó beszédek szándékoltatnak tartatni, ugyszintén a költségvetés ellen akkor, midőn a költségvetés már megszavazva lévén, törvénynyé vált; tehát a megalkotott törvény elleni izgatás lett volna. Ebben áll tehát a dolog lényege és én magam részéről kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Füzesséry Géza: T. ház! Első sorban, mint jurista, azon kérdést vetem föl, hogy kinek van joga törvényt magyarázni? Azt hiszem, minden jurista tudja, hogy törvényt csak törvényhozó magyarázhat, nem pedig rendőrség. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Alkotmányos államban a rendőrfőnöknek nincs joga felfüggeszteni valamely élő törvényt, milyenek Magyarországon a szabad gyülekezési és szabadszólási jog. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Ha vajjon azon rendőrfőnöknek van-e oly érzéke, hogy előre meg tudja azt ítélni, hogy valamely gyülésen miről kivánnak szólani, vajjon lázítani fognak-e ott, azt én neki tulajdonitani egyáltalában nem vagyok hajlandó; magában pedig a gyanakodás nem elegendő arra, hogy valakit megfosszunk szólásszabadságától. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) De hiszen egy alkotmányos államban képtelenség is az, hogy valakitől elvonjuk a szót, a mikor a szabad sajtónál fogva ugyanazt, a mit ott élő szóval elmondhat, kinyomathatja a lapokban. Azután képtelenség azt feltenni, hogy a főváros közepén, a hatóságnak bejelentett gyülésen fegyvertelenül megjelenő nép közt valaki izgató beszédet tartson. Hiszen, valamint a sajtóvétséget utólagosan meg lehet torolni, ugy az izgató beszédek következtében is a törvénykezés rendes utján, a fenyítőtörvényszék feleletre vonhatja és megbüntetheti az izgatót. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Tehát azt, hogy a rendőrség csupán azért, mert föltételezi valakiről, hogy izgatóan fog beszélni, az illetőtől elvonni a szót, azt én képtelenségnek tartom. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

A minister ur azt mondotta, hogy bizonyos elemek gyülekeztek a fővárosban és ezek munkás-gyüléseket tartanak. Erre nézve egy elkoptatott triviális közmondást használhatnék, hogy mást beszél Bodóné, mikor a bor árát kérik, mert ott nem munkások, nem bizonyos elemek, nem socialistákról, hanem a törvény szent nevéről van szó, melyet nem a socialisták, nem a munkások kedveért hoztak, hanem mindnyájunk kedveért.

Egyátalában minden absolutistikus, minden rendőri államban szokásos az a túlságos gyámkodás, melynél fogva őrizni kivánják a társadalmat és oly embereket támadnak, kik ellen jogos, vagy jogtalan ellenszenv van, hogy azt mondhassák, hogy ugy kell neki. Tehát figyelmeztetem a t. házat, hogy ha ez valahol convalescál,

Digitized by Google

akkor egyátalában nem nyujt biztosítékot a törvény, mert akkor az illető önkényétől fog függeni. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

A jog és szabadság azon népet illeti meg első sorban, a ki a műveltségben annyira haladott, hogy a jogot tisztelni tudja. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Oly nép, mely kárörömmel tekint arra, mint a gyermek, hogy másnak jogát minden neki nem tetsző tekintet miatt megsértik, korlátozzák, az maga sem érett meg a szabadságra. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Én nem védem a socialdemokratiát, mert megvallom nem is tudnám definiálni, hogy mi légyen az a socialdemokratia; és ha létezik socialdemokratia Europa más államaiban, ott lehet talán veszélyes, de Magyarországon talaja egyátalán nincs. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Én ugy tudom, hogy Magyarországon nem a socialdemokraták és nem a munkások vannak olyan helyzetben, hogy a napikenyeröket nem tudják megszerezni, hanem a szegény földmíves emberek, azok pedig Magyarországon nem socialdemokraták. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) De különben mondom, miután nem tudom, hogy mik ezen socialdemokratiának alapszabályai, az egészet csak eszmének tartom és nagyon helytelennek találom azon ürügyet, hogy az eszmét üldözik és a törvény által biztosított jogainkat korlátolják és ezen korlátozó tehetséget rábizzák a rendőrfőnökre: és pedig helytelennek találom ezt azért, mert tulajdonképen ezen korlátozás és üldözés által megkedveltetik az eszmét azokkal is, a kik nem is tudják az eszmét. Ez az üldözésnek természetes következménye, hogy csak egy példát hozzak fel: ime a kereszténység, vagy a protestantismus; kezdetben még olyan eszme volt, melyet rettenetes veszélyesnek tartottak a hatalmak, üldözték és mi lett a végeredménye? hogy épen ezen üldözés segítette őket győzelemre.

Magát a tárgyat tekintve, azt mondja a minister ur, hogy azon munkások lázítani akartak a fennálló hadsereg ellen. Én ezt kétségbe vonom. Ki tudja, nem került volna-e elő azon népgyülésen egy egészséges eszme, olyan, melyet még a hadügyminister is elfogadhatott volna. (*Nevetés jobbfelől.*) Igen természetes. Hiszen azok az emberek tagjai a hadseregnek, ők ott 10—12 évig szolgálni kénytelenek, ők tapasztalást hozhattak onnan haza, ennélfogva igen egészséges eszméket mondhattak volna.

Azon kivül, azon hadsereg a mi költségünkön, a mi munkánk árán tartatik fenn, ennélfogva ahhoz szólani mindenesetre joga van mindeniknek. (*Helyeslés a szélső balfelől.*) Minden jog és kötelesség egyugyanazon dolognak kettős oldala: a kinek kötelessége van valami dolog iránt, joga is van az iránt. Ha tehát a nép köteles a hadseregben szolgálni, az iránt joga van eszmét is cserélni. (*Helyeslés a szélső balfelől.*)

A mi a költségvetést illeti, az épen napirenden volt és igy nem mondható, hogy az már törvény által elfogadva lett, mert akkor senkinek sem jutott volna eszébe a népgyülésen az iránt beszélni, de akkor még tárgyalás alatt, illetőleg még az előtt volt, ilyképen azt a népgyülés megbeszélni mindenesetre jogosítva volt. Én megvallom, nem tudom, kik hivták össze azon népgyülést és kik akartak tagjai lenni, de annyit tudok, hogy onnan még a minister ur sem volt kizárva; és annyit tudok, hogy ott még ő is megjelenhetett volna és beszélhetett volna. (*Derültség.*)

Egy pont van még, melyet nem hagyhatok érintetlen, nevezetesen azt mondja a minister ur, hogy nem fellebbeztetett hozzá a rendőrség ezen határozata. De hiszen nem is fellebeztethetett, mert ha a rendőrfőnöknek joga van minden népgyülést betiltani, vagy a népgyülésen kitűzött sorrendet megakadályozni, akkor meghiusul minden népgyülés. Hiszen, mig a fellebbezés a ministeriumhoz megy és a ministerium azt elintézi, addig elmulik azon népgyülésnek szüksége: tehát ez annyi lenne, mint lehetetlenné tenni minden népgyülést. De itt nem arról van szó, hogy valaki nem élt fellebbezési jogával, tehát jogsértés nincs; hanem arról, hogy egy rendőrfőnök, országos törvény ellenére letiltja azt, a mihez mindnyájunknak jogunk van. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Az a praeventiv rendszer igen sokat bánt, azt mondhatnám, talán félénk, gyáva embereket. Hallottam volt egyszer egy politikus pesti susztert, ki azt mondta, hogy: „Die Politzei ist ja da, um uns zu beschützen.“ No már én az olyan embereket, a kik azt hiszik, hogy az állam őket őrizni tartozik, alkotmányra éretteknek nem tartom. Majd megőrizzük mi magunkat és a ki törvénysértést követ el, az államnak mindig van joga őtet megfenyíteni. Ez igen hasonlít azon gondos gazdasszony észjárásához, a ki a gyermeket valahányszor korsóval küldte a kuthoz, mindenekelőtt jól elverte és mikor ezt sajátságosnak találták és arra figyelmeztették, hogy a gyermek a korsót nem törte el, azt felelte, ha már eltörte volna, akkor már késő volna megverni. Ez igen beillik egy gazdasszony pontosságának, de egy szabad állam kormányához egyátalában nem illik.

Én tehát a minister ur válaszát tudomásul nem veszem és kérem a t. házat, méltóztassék interpellátiómat tárgyalásra kitűzni. (*Helyeslés a szélső balon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Csak egy pár szót kivánok szólani, inkább helyreigazításul. Első sorban —

Digitized by Google

hogy a kérdésnek ezen részéről is szóljak — nem áll, hogy nem lehetett volna és nem lehetne ilyen esetben fellebbezni; mert nem a gyülés folyamán, a helyszinén — és ezt bizonyosan tudja a képviselő ur — tiltotta be a rendőrség ama bizonyos kérdések tárgyalását, hanem a törvény és szabály szerint neki bemutatott programmra nézve nyilatkoztatta ki előzetesen, hogy belőle azon pontok kitörlendők, mert azok tárgyalását nem engedheti meg. Tehát a fellebbezési mód és idő ezen esetben meg lett volna. Ez az egyik, a mit helyreigazítani bátorkodom.

A másik, hogy nincs itt gyülés betiltásáról szó, mert azon gyülés nemcsak be nem tiltatott, hanem meg is tartatott, azon pontok nem vétetvén tárgyalás alá, melyek ellen az illetékes rendőrség kifogást tett. A gyülés megtartása tehát megakadályozva nem lett.

A harmadik, a mit meg kivánok jegyezni, az, hogy a mint először is mondottam, itt épen azon gyakorlattal szemben állottunk és állunk, hogy népgyülési czimet adnak — kijátszásául a fennálló rendszabályoknak — tisztán munkás- még pedig oly munkásgyülekezeteknek, a melyeknek szóvivőit igenis a rendőrség és az ország ismeri arról, hogy minden egyes alkalommal főleg a vagyon, a vagyonbiztosság és a vagyonos osztály ellen izgatnak. Már hogy ilyeneknek, minden alkalommal szabad tért engedni volna kötelessége a rendőrségnek, nem pedig meggátolni: ezt nem ismerem el; mert a „szabad állam nem azt teszi, hogy szabad egy szabad államban a szabadságot a szabadság nevében eltiporni, hanem azt teszi, hogy mindenkit védeni kell a maga jogaiban és helyzetében. (*Élénk helyeslés jobboldalon.*)

Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés a jobbról és a balközépen.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a ministerelnök ur válaszát tudomásul venni, igen vagy nem? Kérem azon képviselő urakat, a kik tudomásul veszik a ministerelnök ur válaszát, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház tudomásul vette a ministerelnök ur válaszát.

Következik a ministerelnök ur válasza Orbán Balázs képviselő ur interpellátiójára.

Tisza Kálmán ministerelnök: Orbán Balázs képviselő ur a következő interpellátiót intézte hozzám: (*Halljuk!*)

„Van-e tudomása a ministernek arról, hogy Bukarestben, Románia más városaiban, Szerbiában s más országokban is, több ezerre menő oly magyar honpolgár tartózkodik, kik 1849—67-ben menekültek ki, azért, hogy a törvényellenes besoroztatás és az osztrák hadseregben való kinoztatástól mentesüljenek.

Van-e tudomása, hogy ezen üldözött honfitársaink 1874-ben, az akkor Konstantinápolyba utazó nagykövet gr. Zichy Ferenczhez, az azt követő évben Calice bukaresti főkonsulhoz folyamodtak, hogy számukra az uralkodónál amnestiát eszközöljenek ki s imádott hazájukba való visszatérhetésüket lehetővé tegyék.

Van-e tudomása arról, hogy ezt követőleg egyetemlegesen és egyenként is ily értelemben folyamodtak a magyar kormányhoz, kegyes közvetítésért esdekelve; de mindenünnen elutasító választ s hideg mellőztetést nyertek. Ha van tudomása, szándékozik-e a koronánál oda hatni, hogy a Bukarestben, Románia más városaiban és még más országokban élő ily menekültjeink zaklatástól mentesülten térhessenek vissza hazájukba, a magyar nemzet kötelékébe és kebelébe?“

T. ház! (*Halljuk!*) Most már annyi idő eltelte után, nem fogok kiterjeszkedni azokra, a miket a t. képviselő ur ezen interpellátióját bemutató beszédében mondott. Ő maga hivatkozott 1876-ki interpellátiójára és arra adott válaszomra. Lényegében válaszom más ma sem lehet. (*Halljuk!*)

Akkor már fölfejtettem a t. ház előtt, hogy azokat, kik a katonai kötelezettség alól menekültek, még ha az 1867. előtti időben menekültek is, politikai menekülteknek oly értelemben, mint ezt venni szoktuk, nem lehet. Kifejtettem, hogy az azon időbeli menekülés eredménye mi lehetett és mi volt. Az, hogy az illető kimenekülvén a katonai kötelezettség alól, — akkor még általános katonakötelezettség nem lévén — helyettük besoroztak másokat és másoknak kellett a terhet vinniök. Ezt kifejeztem akkor. Kifejeztem ugyanakkor azon nézetemet is, hogy egyfelől mindenesetre különbség teendő az 1867 előtt és az az után a katonai kötelezettség teljesítése alól kimenekültek irányában követendő eljárás tekintetében. De kifejeztem továbbá azt is, hogy ha oly eljárás követtetnék, mely szerint elég a katonai kötelezettség beálltakor kimenekülni és az egész idő alatt künnt lenni s azután hazajőve, nemcsak a büntetéstől, hanem minden szolgálati kötelezettségtől is mentnek lenni: ez annyit tenne, mint praemiumot adni azoknak, a kik katonai kötelezettségüket teljesíteni nem akarják. (*Igaz! Ugy van! jobbfelől.*) Viszont azonban megmondottam akkor is, hogy épen azért, mert általánosságban ily intézkedés nem tehető — distinguálva egyfelől a kimenekülés ideje szerint is — minden egyes esetben elbirálandó dolog és hogy én a magam részéről hajlandó vagyok ott, hol ezt a körülmények igazolják, a kegyelmi út igénybe vételével is segíteni azokon, kik erre csakugyan érdemesek. Ennél többet, t. ház, a dolog lényegére nézve ma sem lehet mondani; de igen is szólnom kell a tényállásról.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy sem arról, hogy gróf Zichyhez, sem arról, hogy később a

Digitized by Google

román consulhoz adatott volna be ily folyamodvány, hivatalos, positiv tudomásom nincs. Nem tudom, a t. képviselő urnak ezen positiv tudomása nem épen olyan positiv-e, mint az, hogy a magyar kormányhoz adattak be többek által ily folyamodványok, mert ezen utóbbira nézve mondhatom, hogy a leggondosabb utánnézés folytán ugy a belügyministeriumnál, mint a honvédelmi ministeriumnál, ily folyamodványok nyomai nem voltak feltalálhatók egészen a legutóbbi időig, midőn, t. i. a képviselő ur mostani interpellátiója után, igenis jött 40 és nehány Bukarestben levő magyar részéről ez iránt kérvény a ministerelnökséghez. Ennek eldönthetésére természetesen szükséges volt pontosan megtudni azok kilétét, születésük évét, illetőségük helyét s ez iránt az intézkedések meg is történtek, a dolog folyamatban van és az egyes concret eset, érdeme szerint el fog biráltatni. De ismétlem, ezen kivül azok az általa jelzett és „hidegen és ridegen, lelketlenül" elutasított folyamodványok sehol fellelhetők nem voltak. (*Élénk derültség a jobboldalon.*) Ez, t. ház, a tényáliás.

Most tehát csak recapitulálni akarom, hogy mi az, a mit én részemről megteendőnek és megtehetőnek vélek. (*Halljuk!*) Igen sok esetben és mondhatom a legtöbb esetben, ha azok, kik ismétlem, mint ily okból kimentek, politikai menekülteknek nem tekinthetők — vissza jönni akarnak, a legtöbb esetben hajlandó leszek a büntetés elengedésének szószólója lenni; de nem lehetek hajlandó a kötelezettség teljes elengedésének szószólója lenni, (*Élénk helyeslés a jobboldalon*) mert ismétlem, a kötelességüket kikerülni akaróknak praemiumot osztogatni nem lehet.

Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Orbán Balázs: Midőn kijelentem, hogy a ministerelnök ur válaszát nem vehetem tudomásul, bátor vagyok hivatkozni egy praecedensre, melyet a t. ministerelnök urnak ez ügyben való eljárásánál jó lett volna zsinórmértékül használni.

A t. ház tagjai emlékezni fognak azon nagyon is jellemző esetre, hogy egy 800,000 főből álló rendes hadsereggel rendelkező birodalom, az általános védkötelezettségnek eleget tenni nem akaró s a kényszerítő eljárással szemben fegyvert ragadott nehány ezer bochéz ellen Krivocsében, előbb nagy veszteséggel hadjáratot folytatott s győzelmet vivni nem tudván, megköté a lázadó alattvalókkal a knezlaci békekötést, melyben nemcsak teljes amnestia adatott a fegyvert ragadottaknak, hanem fegyveres elvonulás mellett fejenkint 40 frt borravaló biztosittatott s oly elnézéssel voltak iránt uk, hogy honvédségi védkötelezettségükre még ma sem szorittatnak rá.

Nem akarom feltenni, hogy a nagy birodalom nagy hadserege — még osztrák tábornokok vezetése alatt — se tudta volna legyőzni azon maroknyi népet. Én azon — talán túlságos — engedékenységet és a humor emberei által gúnynyal fogadott furcsa békekötést azzal indokolom, hogy az uralkodó nem volt boszúval és haraggal eltelve lázangó alattvalói iránt s kegyes szive nyitva volt Rodich tábornok közvetítésére, ki szelidséggel és nagylelkűséggel ajánlotta lefegyverezni az elcsábított alattvalókat.

Az udvar kegyében álló Rodich tudott amnestiát s ajándékot kieszközölni bochéz véreinek, kik nemcsak eleget nem tettek hadkötelezettségüknek, hanem pénz és véráldozatokat okoztak a birodalomnak, sőt azt is kivitte, hogy a mi a birodalom többi 34 millió lakosára kötelező, ők az alól mentesítve vannak.

Én nem hiszem, hogy Tisza Kálmán is, ez előzmények után ne tudna amnestiát eszközölni azon ártatlan magyaroknak, kik törvényen kivüli állapotban, egyszerűen elvonták magukat a besoroztatás elől. Egy államban bochéz és magyarnak külön mértékkel mérni nem lehet. És én épen a knezlachi békekötésből merítem azon meggyőződésemet, hogy ha honfitársaink továbbra is kénytelenek lesznek idegen földön senyvedni s ha azok e hazára nézve örökre elvesznek, azért a vád, a vérkitagadás vádja, isten, haza és a történelem előtt, egyedül ministerelnök urat illeti, ki Rodich által is túl engedte magát szárnyaltatni.

T. ház! A minister ur ma szeliden s nem oly ridegen és haragosan felelt, de a mint maga is kijelenté, lényegileg ma sem mondhat egyebet, mint akkor, mert ő nem tekinti azokat politikai menekülteknek, bár elismeri, hogy van különbség azok között, kik 1867 előtt s azok között, kik ezután vonták el magukat a besorozás elől.

Nem kivánok ismétlésekbe bocsátkozni, hanem hivatkozom arra, hogy interpellátióm az 1849-től 1767-ig kimenekültekre vonatkozik és annak beterjesztése alkalmával tüzetesen előadtam, hogy ha nem is politikai menekültek a szó szoros értelmében, de mégis azoknak szinezetét viselik, mert legnagyobb részök azért menekült akkor ki, hogy ez által hazája felszabadítására és felmentésére közreműködjék; a mi szemünkben tehát és a mi alkotmányos érzésünk szerint, azokat mi oly szökevényeknek, mint a t. ministerelnök ur akarja feltüntetni, nem tekinthetjük s mindenesetre kell, hogy szivünkben a rokonszenv érzete támadjon azok iránt, kiket 30 évi szenvedés, hontalanság és a honvágy gyötrő érzete sem tudott megtörni s oda vinni, hogy a haza iránti szeretetüket és a visszavágyódást kitépje keblükből. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Azt mondja a t. ministerelnök ur, hogy ha

Digitized by Google

ezeknek bűnbocsánat adatnék, ez praemium lenne a kötelességmulasztóknak.

Erre nézve, t. ház, nem akarok mást mondani, mint utalni fennebbi szavaimra, t. i. hogy a fegyveres lázadók iránt kegyes volt az uralkodó és egy általános amnestiával tette lehetővé azoknak fennmaradását. És én azt hiszem, hogy a világtörténelemben nem fogunk arra egyetlen egy példát sem találni, hogy egy nemzetnek szabadságharcza után kimenekült tömeges menekülők, akár a hadseregből mentek el, akár más honnan, azok egyenként lettek volna kénytelenek folyamodni. Hiszen tizezer emberről van szó, hogyan lehessen azt kívánni, hogy 10,000 stemplivel és bizonyítványokkal ellátott folyamodványnyal vegye igénybe e 10,000 ember a kormánynak idejét. Hiszen látjuk, a franczia forradalom után is, hogy a communistáknak, a kik égettek és romboltak, általános amnestia után, lehetővé volt téve a visszatérés és midőn meggondolom azt, hogy ha a trónörökös násza alkalmával az uralkodó kegyességét ez irányban egy általános amnestiára megnyerni nem sikerülend, erre nézve határozottan a minister urat fogom felelőssé tenni, hogy elmulasztotta hazafias kötelességét teljesíteni most, midőn az amnestiát ajánlhatta volna.

A t. ministerelnök ur azt mondja, hogy a tényállás az, hogy ők nem folyamodtak, a miként én állítottam, Zichy nagykövethez Konstantinápolyba. Én pedig azt mondom, hogy folyamodtak, nemcsak hogy folyamodtak, hanem akkor, mikor Zichy nagykövet Konstantinápolyba utaztában több napig Bukurestben mulatott, megvizsgálván az alatta való ügynökséget, akkor igen népes küldöttség ment hozzá és előadta küldetésének czélját és akkor az illető nagykövet ur, szóbelileg kegyes volt nekik igéretet is tenni, a mely — fájdalom, nem teljesittetett; az ő felszólalásának volt következménye az, hogy akkor a Bukurestben volt menekültek összeirták magukat s kitünt, hogy ott 4500 ily menekült van.

Fogadkozik a ministerelnök ur, hogy nem ridegen utasít vissza, hanem hogy nem lehet a kötelezettség elől megszökötteknek szószólója. Hát a ministerelnök ur e tekintetben saját meggyőződését követi, de én azt hiszem, hogy a magyar törvényhozás nem nyujthat ily nézeteknek támogatást. Én fel nem tehetem a t. ház tagjairól, hogy a mulasztást magukévá tegyék s eltürjék 10,000 magyar honpolgárnak számüzetését a kiegyezés 13-ik évében s ezeknek és vagyonuknak a hazára való elvesztését jóvá hagyják, teremtve a honosítási törvényben elkövetett vérárulás és apakitagadásnak egy oly colorrariumot, mely a nemzet törvényhozására a hálátlanság történelmi vádját fogja nehezíteni. Én részemről óvakodom az ily bűnrészességtől, ép azért a ministerelnök ur válaszát tudomásul nem vehetvén, kérem azt tárgyalásra kitűzni.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Én nem vitatkozni, csak rectificálni akarok. Az első az, hogy a mi a gróf Zichynél való fellépést illeti, én nem azt mondtam, hogy tudom, hogy ez nem történt, hanem azt mondtam, hogy megtörténtéről hivatalos positiv tudomásom nincs; hogy az azonban nem történt, hogy a magyar kormányhoz folyamodtak volna, a mint a t. képviselő ur ezt állítja, ezt már tudom.

Ez volt az egyik, a mit mondtam. Továbbá én nem azt mondtam, hogy a büntetés alól felmenteni nem lehet azokat, a kik kimenekültek, distinctiót téve különösen, — a mit 1876-ban maga a t. képviselő ur is megtett — az 1867 utáni és az előtti menekültek között; de sőt még azt sem mondottam, hogy mindenesetre büntetendők azok, a kik 1867 után mentek ki. Csak azt állítottam, hogy elengedni a büntetést, elengedni a szolgálati kötelezettség pótlását is nem lehetséges, mert ez annyi volna, mint praemiumot adni azoknak, a kik a katonai kötelezettség elől megszöktek; szólottam pedig ez irányban az 1867 óta kimenekültekről. Ez az, a mit helyreigazítanom kellett.

A harmadik, a mit megjegyezni kívánok, az, hogy — ismétlem — még az 1867 előtti sorozások alól menekülteket sem tehetem egy categoriába azokkal, a kik az 1849-iki harcz lezajlásával menekültek ki. (*Tetszés jobbfelől.*) Megbocsásson a képviselő ur, épen azon oldalról ezen aequiparatiót hallani, igen furcsának tünik fel előttem. (*Helyeslés a jobboldalon.*) És végre meg kell jegyeznem, hogy ha már speciális szempontra, magyar szempontra akarunk állani, a besoroztatás elől való menekülést már csak azért sem szabad könnyen venni, vagy könnyen megbocsátani, mert merem állítani a képviselő urnak, hogy minden tiz székely fiura, a ki igy kimenekül, kimenekül Erdélyből száz román és épen ez az egyik ok, a miért súlyosabban nehezedik a katonai szolgálat épen Erdélyben a magyar fajra, mint a többire. (*Ugy van! Ugy van! jobbfelől.*)

Ne méltóztassanak tehát valami nagy hazafias jelszót megragadva, olyat követelni, a mi még ezen szempontból is helytelen volna. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Orbán Balázs: T. ház!

Elnök: Ha szólani kiván a képviselő ur, ezt csak a ház engedelmével teheti. (*Felkiáltások: Halljuk! Halljuk!*)

Orbán Balázs: T. ház! Meg kell jegyeznem, hogy interpellátiómban határozottan az 1849. és 1867. közti kimenekültekről szólottam, a ministerelnök ur pedig ennek ellenében, a ké-

Digitized by Google

sőbb kimenekültekre akarja terelni a ház figyelmét, olyanról szól, a mit én nem is érintettem. Azt is meg kivánom jegyezni, t. ház, hogy a katonai szolgálat el nem engedhetéséről beszél a ministerelnök ur, holott erről szó sincs, miután az illetők, fájdalom, már nagyon is öreg legények, öregebbek, mintsem tényleges szolgálatra képesek lennének, legfeljebb másnemű büntetés érhetné őket, ha amnestia nélkül haza térnének. Ezért látnám szükségesnek, hogy tömeges amnestia eszközöltessék. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e tudomásul venni a ministerelnök ur válaszát? A kik tudomásul veszik, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége a választ tudomásul veszi.

Következik a ministerelnök ur válasza Csatár Zsigmond képviselő urnak, a Soroksáron uralkodó himlőjárvány tárgyában.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Még csak egy interpellátióra kivánok felelni, azon válaszok egy részét, melyeket a mult alkalommal jeleztem, elhalasztván ezen ülésből, mert sem Kovách László, sem Szederkényi Nándor képviselő urak nincsenek jelen; felelni kivánok még Csatár Zsigmond képviselő ur interpellátiójára, mely következőleg hangzik:

„Soroksáron, Budapesttől egy órányira, a himlőjárvány eddig 110 egyént fosztott meg életétől, 22 egyént pedig az élet legdrágább kincsétől, szeme világától. Ugyane veszélyes és ragadós betegség — a mint értesülve vagyok — már Csepel községben is dúl s szaporitja a temetőben levők számát.

Soroksáron már nemcsak a kiskorúak esnek e borzasztó veszedelem áldozatául, hanem a felnőttek, sőt az öregek is belehaltak e ragályos betegségbe.

Soroksáron, ugy tudom, hogy a közegészség ügyét, mint városi orvos, egy sebész intézi, még pedig évi fizetés 1, mond: egy öl fáért. Elképzelhető tehát, hogy ha vagy megyei, vagy állami beavatkozás nem történik azonnal, a kór öregedni fog s annál többen esnek áldozatul. Mivel eddig sem a vármegye, sem az állam tényleg fel nem lépett kórházak felállítása által, a betegek, az egészségesektől el nem választattak, félni lehet, hogy e veszélyes baj nagyobb tért foglal s irtóztatóbb alakban fog működni. Nehogy ez bekövetkezzék, tisztán emberbaráti részvétből bátor vagyok a t. belügyminister urhoz következő interpellátiót intézni:

1-ször. Van-e tudomása a belügyminister urnak arról, hogy Soroksáron és Csepelen a himlőjárvány uralkodik, hogy Soroksáron eddig 110 egyént fosztott meg a járvány életétől, 22 egyént pedig szeme világától?

2-szor. Ha nincsen tudomása, kegyes lesz-e Pestmegye hatóságát sürgősen felhivni, hogy jelentést tegyen s addig is, a mig államilag intézkedni lehet, a vármegyét méltóztatik-e utasítani, hogy ez a rendelkezésére álló közegészségi erők felhasználásával kövessen el minden lehetőt, hogy úgy Soroksáron, mint Csepelen megmentessék az, a mi még megmenthető. — Végre

3-szor. Az eddigi mulasztásokért alantas közegeit feleletre vonja-e?“

T. ház! Arról, hogy Soroksáron, Csepel helységben, sőt Tököl községben is a himlőjárvány, gondolom, november havában fellépett, volt és van sajnos tudomásom. De ellenkezőleg azzal, mit a t. képviselő ur állítani méltóztatik, hogy a megye ne tette volna meg az intézkedéseket. Van tudomásom arról is, hogy a ragály kiütése után harmadnapra a megyei főorvos maga ott volt megtenni az intézkedéseket; van tudomásom arról, hogy a járási orvoson kivül, Soroksáron két rendes orvos kezeli a betegeket. S mig egyfelől csakugyan több mint 100 egyén áldozatul esett mostanáig Soroksáron a ragálynak, mégis annyiban jobb tudomásom van a képviselő urénál, hogy hála istennek, nem huszonkét, hanem teljesen csak egy egyén vesztette el szemevilágát s kettő félszemét. Elég sajnos ez is, de a himlőbetegségben ez mindenütt a világon s a leggondosabb kezelés mellett is előfordul.

A jelentések jönnek folytonosan és ellenőriztetik, hogy minden, a mi emberileg lehető, megtörténjék. Hogy egy ily ragályt rögtön elfojtani ott, hol maga a népesség nem hiszi, hogy ragály s vissza nem tartható attól, hogy egymást látogassa, majdnem lehetetlen, azt mindenki, ki viszonyainkat ismeri, tudja.

De ismétlem, a megye részéről megtörtént és megtörténik minden s épen azért nincsenek alantas közegek, kiket feleletre vonnom lehetne. T. ház, ismétlem, sajnos, hogy a ragály pusztított, sőt Soroksáron most is létezik, de utoljára azonkivül, hogy minden lehetőt megtegyenek, a közigazgatási hatóságok sem tehetnek egyebet, mert a ragályt senki sem tilthatja be hatalomszóval. Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés.*)

Csatár Zsigmond: Adja isten, hogy a tények igazolják a ministerelnök urnak azon állítását, hogy a himlő Soroksáron nem fosztott meg annyi egyént szemevilágától. Én azonban kénytelen vagyok megjegyezni, hogy a tegnap is beszerzett informátiók alapján, állításom a valóságnak megfelel. De minden előljáróságnak megvan az a hibája, hogy a bajokat a maguk valóságában, különösen akkor, mikor az ügy a ház elé került, feltárni nem hajlandók. Felszólalásomnak mindenesetre volt annyi haszna, hogy

Digitized by Google

azóta a nemes megye részéről némileg kielégítő intézkedések történtek. Egy alföldi nagy magyar városban, a hol a difteritis nagyon dühöngött és 100 és néhány lelket elragadott, a baj mindaddig nem szünt meg, mig a kórházak fel nem állittattak s a mig fel nem ügyeltek arra, hogy hol vannak a betegek. A helyt azonban a belügyminister ur rendeletére a megye keresztül vitte a szigorú intézkedéseket, istennek hála, a baj megszünt. Én, t. ház, orvosi tudományokkal nem foglalkoztam ugyan, de a mint igen okos orvosoktól értesültem, a himlő ragályos. Ha a himlő csakugyan ragályos, akkor az egészséges emberek érdekében oda kell hatni, hogy a betegek az egészséges emberek közeléből eltávolittassanak és gondos ápolásban részesittessenek. Ezen intézkedések, t. ház, sem Soroksáron, sem Tökölön, sem Csepelen nincsenek keresztül vive. Én tudomásul veszem a minister urnak válaszát és arra kérem őt, hogy miután felszólalásom folytán eddig hasznos eredmény koszorúzta működését, méltóztassék intézkedni, hogy a közjó érdekében haladéktalanul állittassék fel a kórház Soroksáron, hogy megmenthessék az, a mi még megmenthető.

Tisza Kálmán ministerelnök: Épen Pestmegye érdekében tartozom megjegyezni, hogy nemcsak az óta történnek intézkedések, mert történetesen el is hoztam az első rovatos kimutatást a betegség állapotáról, a mely november 21-től 29-ig terjedő időről szól és a mely a belügyministeriumhoz küldetett be. A mi pedig a t. képviselő urnak azon nyilatkozatát illeti, hogy fenntartja a szemevilágukat vesztettek száma iránti állítását, bocsásson meg a t. képviselő ur, én nem tudom, honnan veszi informátióit, de itt van Pestmegye alispánjának adott nyilatkozata ezen ügyben s nekem nincs okom annak valódiságát kétségbe vonni. Ezeket megjegyezvén, hozzáteszem, hogy bármily sajnos is, hogy egy 8000 lelkü községből 3 hónap alatt 100 és néhány ember halt meg, de azért még végelpusztulásról beszélni nem lehet. Hogy mikor állítandók fel a kórházak, ezt megmondják a törvények. A mikor annak szüksége be fog állani, a kórházak fel fognak állittatni. De ha a személyes érintkezés be nem tiltható, a mit pedig brachium nélkül ugyan senki sem fog elérni, akkor egészen a bajt elenyésztetni nem lehet.

Ezeket megjegyezve, ismételve kérem válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Méltóztatnak tudomásul venni a ministerelnök ur válaszát? (*Tudomásul veszszük!*) Kijelenthetem tehát, hogy a t. ház tudomásul veszi a választ. E szerint tehát, miután Kovách László és Szederkényi képviselő urak nincsenek itt, a mai ülés napirendje ki van merítve.

Az ezen képviselő uraknak adandó válasz iránt később fog a t. ház intézkedni.

T. ház! A legközelebbi ülés napirendjére vonatkozólag bátor vagyok indítványozni, hogy abban, azon harmadszori megszavazáson kivül, melyre nézve a t. ház már határozni méltóztatott, felvétessenek a pénzügyi bizottság jelentései, úgymint: 1. az 599. sz. a. a pénzügyi bizottság jelentése, az 1880. évi november havában előfordult földrengések által Zágráb városában és környékén megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönök és adókedvezmények iránt benyujtott törvényjavaslatról;

2. 601. sz. a. a pénzügyi bizottság jelentése, a húsz és tiz frankos, illetőleg a 8 és 4 frtos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról szóló törvényjavaslat tárgyában;

3. 602. sz. a. a pénzügyi bizottság jelentése, a rézváltópénz szaporításáról szóló törvényjavaslatról;

4. 603. sz. a. a pénzügyi hizottság jelentése, az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából, a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegről szóló törvényjavaslatról.

Minthogy pedig egyszerre négy törvényjavaslat tüzetik ki napirendre, azt hiszem, a házszabályok azon rendeletének megfelelőleg, hogy ez csak három nap közbenjöttével történjék, a legközelebbi ülés talán keddre volna kitüzendő. (*Helyeslés.*)

Ennélfogva a legközelebbi ülés kedden, délelőtt 10 órakor fog tartatni.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 1 óra 40 perczkor.*)

Digitized by Google

346. ORSZÁGOS ULES.

1881. évi február 8-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesités. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről és a Fabriczius Károly halála folytán megürült képviselő állomás betöltésére vonatkozó intézkedésről. A kérvények 46. sorjegyzékének bemutatása. Az áll. igazoló bizottság jelentése, Matlekovics Sándor igazolásáról. Főrendi izenet. Vécsey Tamás inditványa a temesvári kérvény tárgyában. A zágrábi földrengési kölcsön tárgyalása és elfogadása. A 20 és 10 francos arany pénz finomsági tartalmára megengedett eltérés megszoritásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. Az 1880. évi közös pótköltség tárgyalása és elfogadása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágost, Szende Béla, Bedekovics Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Ordódy Pál, Pauler Tivadar és b. Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Baross Gábor, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Hitelesítés végett a mult ülés jegyzőkönyve fog felolvastatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a f. hó 5-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Arad, Gömör és Kis-Hont megyék közönségeinek föliratait, melyekben az ügyvédi rendtartásról szóló törvényczikk czélbavett módosítása iránti törvényjavaslat 96—98. §§-ait a községi és körjegyzőkre ki nem terjesztetni kéri;

Gömör- és Kis-Hontmegye közönségének föliratát, melyben Hevesmegyének Lengyelország felszabadítása iránti fölterjesztését pártolja;

Gömör- és Kis-Hontmegye közönségének föliratát, melyben Nógrádmegyének föliratát pártolván, a föld belsejében található ásványok, különösen a kőszén tulajdonjogának a földbirtokos részére leendő biztosítására vonatkozó törvényjavaslat beterjesztését kéri;

Mosonymegye közönségének fölterjesztését, melyben Kolozsvár szabad királyi városnak, Bartha Miklós ellen elkövetett merényletre vonatkozó feliratát pártolván, a katonai büntető törvény s eljárásnak szabályozását kéri;

A magyarországi magyarajkú görög szertartású katholikus összes hiveknek, Mocsáry Géza képviselő ur által beadott kérvényét, melyben részükre Hajdú-Dorogon, egy görög szertartású kath. magyar jellegű püspökség és káptalan felállítását kérik.

Mindezen kérvények kiadatnak a kérvényi bizottságnak.

T. ház! Fabriczius Károly képviselő halála folytán megüresedett a segesvári kerület képviselői állása. Kérem a t. házat, méltóztassék az elnökséget felhatalmazni, hogy a képviselőválasztás iránt a szükséges intézkedéseket megtétethesse. (*Helyeslés.*) Tehát az elnökség erre felhatalmaztatik.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Vécsey Tamás, a kérvényi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém beterjeszteni a kérvények 46-ik sorjegyzékét a letárgyalt kérvényekkel együtt. Kérem a t. házat, méltóz-

Digitized by Google

tassék ez iránt a házszabályok értelmében intézkedni.

Elnök: A kérvények 46-ik sorjegyzéke ki fog nyomatni és szétosztatni és a szombati ülés napirendjére tűzetik ki, a kérvények pedig elhelyeztetnek a ház irodájában, hogy a képviselő urak azokat megtekinthessék.

Zsámbokréthy József, az állandó igazoló bizottság előadója: T. ház! Az állandó igazoló bizottság megbizásából van szerencsém jelenteni, hogy Bács-Bodrogmegye apatini választókerületében f. hó 3 án megejtett képviselői választásnál egyhangulag országos képviselővé megválasztott Matlekovics Sándor megbizó levele kifogástalannak találtatván, a nevezett képviselő, a képviselői választások ellen netán beadandó kérvények beadására szánt 30 nap fenntartásával, igazolandónak jelentetett ki.

Méltóztassék a jelentést tudomásul venni, és nevezett képviselőt ily értelemben igazoltnak kijelenteni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Matlekovics képviselő ur a szokásos 30 nap fenntartásával igazolt képviselőnek jelentetik ki és a 8-ik osztályba soroztatik.

A méltóságos főrendiháztól egy izenet érkezett, méltóztassanak azt meghallgatni.

Br. Rudnyánszky József, a főrendiház jegyzője: Nagyméltóságú elnök ur, t. ház! A főrendiház változatlanul elfogadta a következő törvényjavaslatokat: a közbiztonsági szolgálat szervezéséről, a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről, a czukor, kávé és sör megadóztatásáról; továbbá hozzájárult a függő államadósság ellenőrzésére kiküldött országos bizottság által a törvényhozás mindkét házához intézett jelentés tárgyában hozott képviselőházi határozathoz. Az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat van szerencsém tiszteletteljesen átnyujtani. (*Éljenzés.*)

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a jegyzőkönyvi kivonatokat.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvi kivonatokat*).

Elnök: Ekként a méltóságos főrendiház a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló törvényjavaslatot változatlanul elfogadván, az azon megjegyzéssel, hogy a 6. szakaszban hiányzó hivatkozás a szentesítés alá terjesztés alkalmával be fog tétetni, szokás szerint ő Felségéhez legfelsőbb szentesítés végett fölterjesztetik. Hasonlóképen a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről, valamint a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvényjavaslatok a méltóságos főrendiház által elfogadtatván, ezek is fel fognak terjesztetni ő Felségéhez legfelsőbb szentesítés végett.

A függő államadósságok ellenőrzésére kiküldött országos bizottságnak a törvényhozás mindkét házához intézett és 1880. szept. 6-án kelt jelentését a méltóságos főrendiház elfogadván, ez tudomásul vétetik.

Vécsey Tamás, a kérvényi bizottság előadója: T. ház! A napirend előtt vagyok bátor egy alázatos indítványnyal előállani, (*Halljuk! Halljuk!*) t. i. a beterjesztett kérvények között 5069. szám alatt foglaltatik a temesvári Lloyd-társulat kérvénye, melyben a polgári perrendtartás módosítását tárgyazó törvényjavaslat 80—84. §§-nak a tőzsdei bíróságokra vonatkozó megszorítását mellőztetni kéri. A bizottság azt proponálja, hogy ez a kérvény adassék ki az igazságügyi bizottságnak. Azonban, t. ház, minthogy a kérvények csak szombaton fognak tárgyaltatni és a hozott határozat csak a hétfői ülésben fog jegyzőkönyvileg hitelesittetni és igy az a kérvény csak a jövő kedden, vagy szerdán juthatna az igazságügyi bizottsághoz, az pedig valószinüleg még előbb veszi tárgyalás alá az igazságügyi minister urnak azon javaslatát, melyben a börzei bíróságokról van szó: annálfogva bátor volnék a t. házat alázatosan arra kérni, méltóztassék azt a kérvényt már a mai ülésből az igazságügyi bizottsághoz utasítani. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! Azt hiszem, hogy ez semmi akadályba nem ütközik, a mennyiben a ház egy tárgyat két bizottsághoz is utasíthat.

Következik a napirend: a csődtörvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most harmadszor felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében is elfogadni, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a t. ház a törvényjavaslatot végszövegezésében elfogadja s e szerint alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett szokott módon a méltóságos főrendiházhoz fog átküldetni.

Következik a napirend második tárgya „az állandó pénzügyi bizottság jelentése és törvényjavaslat az 1880. évi november havában előfordult földrengések által Zágráb városában és környékén megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönök és adókedvezmények iránt.“ Méltóztatik a t. ház kivánni, hogy a pénzügyi bizottság jelentése felolvastassék, vagy felolvasottnak méltóztatik venni? (*Felolvasottnak vesszük!*) Ha a jelentés felolvasottnak vétetik, az általános vitát megnyitom, melyben az első szó az előadó urat illeti.

Hegedüs Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! Még a mult év végén, sőt a jelen év elején is Zágráb városát és vidékét földrengések folytán nagy csapások és károk érték. Ennek következtében nemcsak a károk sújtották Zágráb városát, de egyszersmind az építési kedv is teljesen stagnált és a város nagy-

Digitized by Google

részben romban van. A csapások által szenvedett nép segélyezésére az állam részéről is van szükség. A kormány e czélból nyujtotta be e törvényjavaslatot. melynek czélja kettős: egyfelől kölcsön útján akar segíteni az épületek helyreállítására, vagy új épületek létesítésére; másfelől a szokásos adókedvezményen kivül a törvényjavaslat még nagyobb adókedvezményt nyujt. A pénzügyi bizottság áthatva lévén azon meggyőződés által, hogy az ország részéről némi segítségre szükség van ezen nagy csapással szemben, a kormány által a törvényjavaslatba felvett intézkedéseket helyeselte és azokat a t. háznak is elfogadásra ajánlja. Némi módosításokat nemcsak styláris szempontból tett a pénzügyi bizottság a törvényjavaslaton, hanem épen azért, hogy a segély kellő módon és könnyebben eszközölhető legyen és az illető segélyezendőkre nagyobb terhet ne képezzen, részint könnyitéseket hozott ajánlatba, részint az adómentességi határidőt kiterjesztette 10 évről 15 évre és az épitésre szükséges idő tartamát szintén meghosszabbította.

Ezek azon főbb módosítások, melyeket a pénzügyi bizottság a törvényjavaslaton tett, ezekkel kapcsolatban, áthatva azon meggyőződéstől, hogy a segély némi tekintetben az államra teherrel jár ugyan, a mennyiben a kölcsönt sokkal kisebb kamatban nyujtja az illetőknek, mint a mennyibe az államnak kerül, de áthatva azon meggyőződéstől is, hogy e tekintetben legalább ilyen mérvben szükség van az illető országrésznek segélyezésére, ajánlom a t. háznak a pénzügyi bizottság nevében a törvényjavaslatot általánosságban elfogadásra. (*Helyeslés.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a a törvényjavaslatot átalánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatik.

Következik a részletes tárgyalás.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a czímet és 1—8. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 9. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: A 9. §. első sorában az „a" szócska a „horvát" előtt tévedésből csuszott be; kérem annak kihagyását.

Elnök: Azt hiszem, a t. ház elfogadja a 9. §-t az előadó ur által jelzett hiba kiigazításával. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 10. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: A 10. §. első sorában ezen szó „horvát" felesleges. Tulajdonképen ugy kellene lenni, hogy „Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja", de ez felesleges, mint hogy az előbbi §-ban már megvan a teljes elnevezés; tehát elegendő egyszerüen azt mondani: „a bán". (*Helyeslés.*)

Elnök: Azt hiszem, a t. ház elfogadja a 10. §-t a „horvát" szó kihagyásával. (*Elfogadjuk!*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 11—15. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 16. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: A 16. §. utolsó szavának nem ugy kell lenni, hogy „szorítással", hanem „megszorítással". Kérem ezen hiba kiigazítását. (*Helyeslés.*)

Elnök: Azt hiszem, a 16. §. ezen hiba kiigazításával elfogadtatik. (*Elfogadjuk!*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 17. §-t, a mely észrevétel nélkül elfogadtatott*).

Elnök: Ekként a törvényjavaslat részleteiben is elfogadva lévén, annak végmegszavazása a holnapi ülés napirendjére tüzetik ki.

Következik a napirend további tárgya: az állandó pénzügyi bizottság jelentése, „a husz és 10 frankos, illetőleg 8 és 4 forintos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról" szóló törvényjavaslat tárgyában. Méltóztatik a t. ház kivánni, hogy a jelentés felolvastassék? (*Felkiáltások: Nem kivánjuk!*) Ha nem méltóztatnak kivánni, hogy a jelentés felolvastassék, a tanácskozást megnyitom. Az első szó az előadó urat illeti. (*Halljuk!*)

Hegedüs Sándor, az állandó pénzügyi bizottság előadója: T. ház! A husz és tiz frankos, illetőleg a 8 és 4 frtos aranypénzeinknél az 1869: XII. t. cz. értelmében a súlyra és finomsági tartalomra nézve megengedtetik 2 ezredrész eltérés. Ez a tudomány akkori állása mellett volt megállapítva. Azóta azonban a tudomány a vegyészetet és a mérést illetőleg annyira tökéletesíttetett, hogy most már a súlyt és tartalmat oly precisióval lehet meghatározni, hogy az alig éri el az 1 ezredrész különbséget. Minthogy pedig ezen pénzek nemzetközi forgalom tárgyát képezik és a Párisban legközelebb tartott nemzetközi conferentia elhatározta, hogy az aranypénzek súlyánál és finomsági tartalmánál $^1/_{1000}$ résznél nagyobb eltérés ne legyen, nagyon kivánatos, hogy azt mi is mondjuk ki épen azért, mert a mi aranypénzünk a nemzetközi forgalom tárgyát képezi és a franczia és más állampénztáraknál is akadály nélkül elfogadtatik. Hogy a mi aranypénzünk teljesen megfeleljen ezen követelményeknek is, szükséges, hogy ezt törvényben mondjuk ki. Ajánlom azért a t. háznak az állandó pénzügyi bizottság javaslatának elfogadását. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Mende Bódog: T. ház: Nekem a törvényjavaslat ellen kifogásom nincs, (*Halljuk!*) de nem tehetem, hogy ha valamely, pénznemeinket illető határozat hozataláról van szó, fel ne hívjam a t. ház figyelmét azon két nagy anomaliára, melyek nálunk e tekintetben vannak. (*Halljuk! Halljuk!*)

Az egyik a valuta rendezetlensége. (*Ugy*

Digitized by Google

van! a szélsőbalon.) Nem szükséges a t. ház előtt bővebben feitegetnem, hogy mily káros befolyása van a valuta ingadozásának összes pénzügyeinkre s ha netalán valaki sajátságos, elszigetelt pénzviszonyai mellett a kárt közvetlenül nem is érezné, érzi az országban mindenki már azon teher miatt is, melyet a törvényhozás e czímen az országra hárított, midőn az osztrák nemzeti banknál létező 80 millió adósság hányadát magára vállalta, mivel azt mondták, hogy máskép a valutát nem lehet rendezni.

Egy kósza hir azt mondotta, hogy a pénzügyminister e tekintetben valami előkészítő lépést tett. Nem tudom, mi igaz e hírből. Ha igaz, remélem, a pénzügyminister ur annál szivesebben fogja megnyugtatni e házat és az országot arra nézve, hogy remélhetünk valamit e tekintetben. (*Helyeslés balfelől.*) Ha azonban nem igaz a hir, akkor kérem a t. pénzügyminister urat, ragadja meg ezen alkalmat arra, hogy oly mulasztást hozzon helyre, melyet a kormányok eddig a kedvező conjuncturák daczára is, a melyek rendelkezésünkre voltak, elkövettek, mely mulasztást pedig nem birja helyre ütni a pénzügyminister ur különben elismerést érdemlő rendkivüli szorgalma sem, melyet kell, hogy kifejtsen azon óriási deficitek fedezésére szolgáló törvényjavaslatok előkészítésében.' Ezt az elismerést a valuta rendezetlenségének mulasztása nem fogja helyreütni.

De t. ház, van egy másik anomalia is, melyre már két évvel ezelőtt bátor voltam a pénzügyminister ur figyelmét felhívni és épen egy ahhoz hasonló czélú törvényjavaslat tárgyalása alkalmával, mely a most szőnyegen forgót, követni fogja a tárgyalásban. Ez a pénzegység kérdése, melyre nézve akkor bátor voltam kijelenteni, hogy oly tőkeszegény országban és olyan nemzetnél, melynek a takarékosságra oly nagy szüksége van, hogy még ezen pazarlásáról ismeretes kormány is kötelességének tartja a kormánypadról felhívni a nemzetet a takarékosságra, hogy olyan nemzetnél szükséges, hogy minden mód és alkalom megadassék, mely a takarékosság előmozdítására szolgál. Én és tudom, hogy velem igen sokan, a takarékosság egyik eszközlőjének tekintjük azt, hogy a pénzegység a mostaninál kisebb rendszer szerint hozassék be. Elismerem a nehézséget, mely e tekintetben a kormány előtt áll. Nem hunytam szemet ezelőtt két évvel sem; de e nehézség mindig meglesz. És ha csak azt hozza fel a t. kormány, hogy csak közelebb lett megállapítva az osztrák-magyar bank szervezete és annak ugynevezett újjáalakítása után a bankjegyek már készülnek, ezen nehézséget a magam részéről nem vagyok hajlandó, mint nyomatékost elfogadni, mert hasonló nehézséggel mindig meg kellend küzdeni. Igenis oly kérdés az, a melyre nézve a t. kormánynak előbb-utóbb szint kell vallania. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Minél elébb teszi azt a jelzett irányban, annál nagyobb hálával fogunk neki tartozni. Felszólalásom czélja az, hogy e két kérdést a kormány figyelmébe ajánljam és hogy az elsőre nézve válaszát már most kikérjem. Kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ha a válasz reám nézve nem volna kielégítő, fenntartom magamnak külön indítvány által felkérni a t. házat, hogy ez irányban a kormánynak utasítást adjon. (*Élénk helyeslés a szélsőbalon.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! A tárgy, melyet a t. képviselő ur felemlített, nincs ugyan összeköttetésben a szőnyegen levő törvényjavaslattal; de azon kérdésre nézve, melyet ő a nyilvánosságra hozott hirek folytán intézett hozzám, hogy vajjon szándékozik-e a kormány a valuta rendezése ügyében lépéseket tenni, bátor vagyok a t. képviselő urnak felelni, abbeli nézetemnek adván kifejezést, hogy ezen ügy megoldása sokkal könnyebb értekezésekben és theoriákban, mint a gyakorlatban, a hol kivitele sok nehézségbe fog ütközni.

Mindamellett, hogy e nehézségek léteznek, a kormány igen is tesz lépéseket a kérdés megérlelésére és folynak a tárgyalások az iránt, hogy a monarchia két államterületének mindegyikében ezen kérdés megbeszélésére enquêtetanácskozmányok hivassanak egybe. Én tehát a t. képviselő ur kérdésére csak annyit felelek, hogy e tárgyban igen is megindultak a tanácskozások és azok folyatását kötelességemnek fogom ismerni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Ugy hiszem, kijelenthetem, hogy a ház a törvényjavaslatot átalánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja. (*Helyeslés.*) Következik a részletes tárgyalás.

Baross Gábor jegyző (*pontonként olvassa a törvényjavaslatot, mely észrevétel nélkül elfogadtatik*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat ugy átalánosságban, mint részleteiben elfogadva lévén, végleges végmegszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik az állandó pénzügyi bizottság jelentése, a rézváltópénz szaporításáról szóló törvényjavaslatról.

Ha t. ház, a jelentést felolvasottnak tekinti, akkor az első szó az előadó urat illeti.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! A rézváltópénz az országban és illetőleg az egész monarchiában, a forgalom igényeihez képest igen csekély. Ezt a mindennapi életben is tapasztaljuk; különösen pedig, hogyha más országokban előforduló rézváltópénzekkel hasonlítjuk össze, a mi réz-váltópénzünk kis mennyisége bizonyára még feltünőbb lesz. E szükségből foly a kor-

Digitized by Google

mánynak azon gondoskodása, hogy a réz-váltópénzt szaporítani kivánja. E törvényjavaslat erről intézkedik.

Maga az eszme és intézkedés, a mely abból foly, szükséges és azt hiszem bővebben indokolnom sem kell; az arány pedig, a melyben a monarchia területén szaporittatni czéloztatik, a mennyiben 1.500,000 frt értékben fog e törvényjavaslat értelmében réz-váltópénz veretni, nem csak nem haladja túl, de még el sem éri azon aránylagos mennyiséget, a mely más országokban ily pénznemekből forgalomban van.

Ennek következtében azt hiszem, hogy sem a mértéket meg nem haladta, sem a szükséget ki nem kerülte e törvényjavaslatban foglalt intézkedés és igy azt általánosságban a t. háznak elfogadásra ajánlom.

Kötelességem azonban, a pénzügyi bizottság nevében valamint a jelentésben, ugy itt is felhivni a t. ház figyelmét arra a körülményre, hogy maga a törvényjavaslat intézkedése, a mely a veretendő pénzmennyiség felosztásáról szól, nem felel meg teljesen és hiven azon közös terheltetési aránynak, a mely a monarchia két fele között van. Ez abból származhatott, hogy mielőtt a határőrvidék bekebelezve volt, addig a 70 : 30%-os arány alkalmaztatott a közös teherviselésnél és minthogy az első törvény, a mely rézváltópénz veretéséről szól, ez időben keletkezett t. i. az 1868 : VII. t.-cz. ez következetesen keresztül vitetett és érvényesittetett a későbbi időben, igy például, hogy többet ne említsek az 1878 : VI. t.-czikkben, tehát ez előtt néhány évvel.

De mindebből nem foly az, hogy ez arány helyes. Némi összefüggésben volt ez akkor, mikor az első intézkedés történt, a függő adósság ezen részének conversiójával, a mennyiben, a mint méltóztatnak emlékezni, akkor a tiz krajczárosok papirból voltak és az első intézkedés alkalmával, a mely a tiz- és husz krajczárosok veretésére és egyszersmind az akkor forgalomban volt papirpénz bevonására vonatkozott, ez arányban lőn megállapítva és érvényesítve.

Mindez azonban a dolog historicumát képezi, de a kérdést nem alterálja, a mennyiben az arány, a melyben a monarchia másik felével vagyunk, nem 70 : 30%, hanem 68·6 : 31·4%.

Ennek következtében ezen törvénynél is ezen arányt kellett volna szem előtt tartani, a minthogy e kérdés elvileg megvitattatván a pénzügyi bizottságban, az ellen a pénzügyminister urnak semmi kifogása nem volt és e szempont helyességét feltétlenül elismerte, azonban tisztán és kizárólag ezen törvényjavaslatra vonatkozólag azt kérte, hogy a bizottság az elv érvényesítését mellőzze, részben azért, mert a monarchia másik felében az erre vonatkozó törvény elfogadva lévén, újabb törvényjavaslatra és tárgyalásra volna szükség, a mi mindenesetre némi késedelemmel járna, részben pedig azért, a mennyiben nem megterheltetésről, nem közös haszon, jövedelem megosztásáról van szó, hanem saját rezünknek az állam szükségletére bizonyos arányban való kiveretéséről és az itteni nyereség értékesítéséről. Ez nem oly nagy fontosságú, hogy e miatt a pénzügyi bizottság a törvényjavaslat tárgyalását elhalasztani kivánta volna. Ugyanazért az elvnek és ennek jövőre való érvényesítése feltétlen szükségességét elismerve, ezt a kormány részéről is elismertetve látván, a pénzügyi bizottság ezen kizárólag opportunitási szempontból túltette magát az elvi nehézségen, elfogadta a törvényjavaslatot és a t. háznak is azt ajánlja, hogy méltóztassék e törvényjavaslatot általánosságban elfogadni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Helfy Ignácz: T. ház! Én a szőnyegen levő törvényjavaslatot mindannak daczára, a miket a t. előadó most elmondott, két okból nem fogadhatom el. Nem fogadhatom el először azon oknál fogva, a melyet a 78-iki kiegyezés alkalmával ismételten hangsúlyoztunk, hogy ez egyike azon közösügyeknek, a melyeket önök igazán ugyszólván hajánál fogva rántottak be a közösügyekbe. Mert én nem hiszem, hogy lenne e házban, e hazában, vagy széles e világon olyan sophista, a ki képes lenne akár a pragmatica sanctióból, akár bárminemű okmányból kiokoskodni azt, hogy még a réz-váltópénzünk veretése is kell, hogy közös legyen Ausztriával. Én óhajtanám tudni, hogy mit veszítene Ausztria az által, ha a magyar pénzügyminister annyi rézpénzt veretne az ország számára, a mennyit a forgalomhoz képest szükségesnek talál. Legfeljebb pár száz, vagy ezer frtot veszítene ez által a most már Magyarországon is szabadalmazott osztrák nemzeti bank; ez megtörténhetik, a mennyiben meglehet, nagy számban szaporittatván a rézváltópénz, természetesen a bankók kisebb mértékben kelnének el. Már ezen egy oknál fogva sem járulhatnék ehhez az arányhoz, bár igaz az, hogy törvényben gyökeredzik ez és mindaddig, mig e törvényt más törvénynyel meg nem változtatjuk, meg kell azelőtt hajolnunk, akár igazságos, akár igazságtalan az.

Egészen máskép állunk a másik okkal, a melynél fogva a törvényjavaslatot el nem fogadhatom és a mely okot a t. előadó ugy élőszóval, mint a jelentésben is hangsúlyozott, t. i. hogy azon arány egyenesen a törvénybe ütközik, a melyet a pénzügyminister ur elfogadott. Mert a törvény által megállapított arány nem 30 és 70%, hanem 31·4%, a mi ez esetben több ezer forintban talál kifejezést. Hát a pénzügyi bizottság jelentésében beéri azzal, hogy kifizeti ezt a

Digitized by Google

nehány ezer frtot Ausztriának, nem elvileg; gondol is azzal valamit Ausztria, hogy mily módon kapja a pénzt, ő nem is akarja elvileg, hanem készpénzben akarja, elvileg nekünk szokott adni, de venni sohasem szokott elvileg. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Jól tudom, t. ház, hogy itt nem valami nagyon fontos dologról, nem nagy összegről van szó; de én először is azt hiszem, hogy mi nem vagyunk olyan helyzetben, hogy akármi kis összeget is másnak odaajándékozzunk. Fontolja csak meg a t. pénzügyminister ur, ha csakugyan áll a számítás, a mit a pénzügyi bizottság mondott, de szerintem sokkal több, mint 5—6000 frt; képzelje a t. pénzügyminister ur, hány szegény embernek a párnáját lehetne megkimélni az árverés elől ezen 5—6000 frttal. Ez már magában is elegendő arra, hogy a pénzzel, bármily csekély összeg legyen is az, könnyelműen ne bánjunk, hanem felemlítem azért, mert rendkivül jellemző, épen mert kicsiny a dolog, nagyon jellemző, mondom, a mi viszonyainkra nézve egyfelől az, hogy azon Ausztria, a mely annyira ragaszkodik azon közösügyes törvényhez, mihelyt csak egy garasról van szó, melyet nyerhetne, nem bánja, ha e törvények megsértetnek is, legyen bár a szent bibliába iktatva, hogy más az arány, ha neki haszna lehet mellette. (*Igaz! a szélső baloldalon.*)

De jellemző másrészről reánk nézve még akkor is, ha világos törvény szól mellettünk, mikor nem is lehet szó arról, a mit az előadó ur említett, hogy új tárgyalásra, értekezésre legyen szükség, mert hiszen itt nem tárgyalásról van szó, hanem elégséges egyszerűen egy sürgönyben értesíteni az osztrákokat, hogy tévedtünk, mert csak a törvényre kell hivatkozni; a törvényre való hivatkozás pedig, azt hiszem, nem képezheti a tárgyalás alapját, hanem ezzel szemben azt mondják önök: igazunk van, a törvény is mellettünk szól, hanem hát keressünk kibuvót, ezuttal adjuk meg nekik azt a néhány ezer forintot. Mondjuk meg, hogy ez jövőre nem tesz praecedenst, de mostanra ne tegyünk nehézséget. Én, t. ház, az ilyen eljárásba nem tudok beleegyezni s azért a törvényjavaslatot általánosságban nem fogadom el. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Thaly Kálmán: T. ház! A veretni szándékolt váltópénz arányára vonatkozólag osztozom azon nézetekben, melyeket előttem szólott t. képviselőtársam és elvtársam Helfy Ignácz hangoztatott; részemről tehát ennek kijelentése után, csak a váltópénz anyagára nézve kivánok megjegyzést tenni, mit a pénzügyminister úr szives figyelmébe ajánlok.

Bizonyára ismeretes lesz a t. pénzügyminister ur előtt, valamint a t. ház azon tagjai előtt is, kik Németországban utazni szoktak, hogy ott a váltópénz, nevezetesen az öt, tiz, husz pfenninges pénzdarabok nem rézből, hanem nickelből, magyarosan nikolból veretnek. Ezen ércz pedig hazánk specialis termése; tudvalevő, hogy Dobsinán bányásztatik és Portugallián kivül egész Európában csak itt találtatik. A rézpénz, mint tudva van, ha nedves helyre kerül, megrozsdásodik s a mérges Grünspannt idézi elő; ennek következtében sokszor történt már mérgezés különösen gyermekeknél, kik vele játszva, a rézpénzt lenyelik s megmérgezik magukat. Már többször volt is szó arról, hogy a rézpénz, mint nem épen alkalmas, más anyaggal cseréltessék fel. Midőn tehát német szomszédaink, a kik magok alkalmas anyaggal nem rendelkeznek, feltalálták ezt a mi magyar specialis bányatermékünkben, a más téreken is nagy jövőre hivatott nikolban, akkor elérkezettnek tartom az időt arra, hogy a t. pénzügyminister ur is méltóztassék gondolkodni e tárgy felett és ne a czélszerűtlen és kevéssé tetszetős külalakú rézből veresse váltópénzeinket. Kiválólag alkalmas volna a nikol arra, hogy nemcsak a négy, hanem a tizkrajczáros váltópénz is ebből veressék, mint a mely pénz mai alakjában oly kicsiny, hogy könnyen elveszésnek van kitéve, nikolból pedig nagyobb alakban veretvén, alkalmasabb lenne a forgalomra, kivált a népnél. Másik szempont e tekintetben az, hogy ha valamely ország haszpot igérő specialitással bir: e specialitás mozdittassék elő. Ily különlegességünk nekünk a nikol; és midőn egy idegen birodalomban, a nagy Németországban már évek óta mindenütt e magyar érczből vert váltópénz circulál, — akkor mégis talán itt volna az ideje, hogy ezen immár a gyakorlatban alkalmasnak bizonyult érczet alkalmaznók mi is s utánozván Németország példáját, nikolból veretnők aprópénzünket. Annál inkább czélszerű pedig ezen ércz a váltópénzre, mert a nikol nemcsak, hogy mint a réz nem rozsdásodik és szennyesedik: hanem inkább idővel szebb, tetszetősebb formájú lesz. Tudva levő dolog, hogy a legújabb időben a rozsda ellen az aczélkészülékeket nikollal vonják be; a külföldi gyárakban s nevezetesen Franczia országban a nikol e nemű alkalmazása átalában be van véve, sőt a legújabban Budapesten is meglehetős ügyességgel alkalmazzák már az aczél, pakfong és más ércztárgyaknak nikollal befuttatását. A nikol tehát oly anyag lévén, mely a rozsdának leghathatósban ellenáll és semminemű mérges álladékot, mint a réz, nem tartalmaz: különösen ajánlható aprópénz veretésére és annyival inkább, mert nem is igen kerülne többe, mint a réz. Ezenfelül pedig még egy nevezetes hazai bányatermelési ágat, a dobsinai nikoltermelést tetemesen előmozdítanánk.

Ajánlom tehát ezen megpendített eszmét a

Digitized by Google

pénzügyminister ur figyelmébe már a mostani alkalomra; vagy pedig, ha most megvalósítható nem lenne, legalább jövőre. (*Helyeslés.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Különösen azon kérdésről kivánok szólani, melyet Helfy t. képviselő ur felemlített és ez az, hogy az arány, a mely a törvényjavaslatban felállittatott, nem helyes. Bátor vagyok hivatkozni ugy az 1867: VII., valamint az 1878. VI. törvényczikkekre, mely törvényczikkek mindenikében ugyanazon arány van felvéve, mely most vétetett fel, daczára annak, hogy az 1878-ban a közösügyi kiadásoknak általunk fedezendő összege ugyanaz volt már, mint a mely most létezik. De t. ház, abból, hogy valami eddig létezett, felfogásom szerint nem az következik, hogy azt állandóan jónak mondjuk s mindig fenntartsuk, sőt én igenis helyesnek tartom, hogy a pénzverésre ezentúl is ne azon arány alkalmaztassék, mely eddig volt törvényeinkben, hanem az, mely a kiadások fedezését illetőleg ránk hárul.

Ezen egy esetben azonban azon oknál fogva, melyet a pénzügyi bizottság t. előadója előadott, kérem a t. házat, hogy az arányt az előttünk fekvő javaslat értelmében méltóztassék elfogadni. Az elvet magát, méltóztassék róla meggyőződve lenni, ezen törvényjavaslat elvetésével salválni nem szükséges, mert hiszen az elv nem vonatik kétségbe, nem támadtatik még senki által; de a helyes aránynak ezen esetben való alkalmazása nem olyan egyszerű, mint a hogy Helfy képviselő ur mondja és nem lenne elég e kérdésnek az ő kivánata szerint leendő elintézésére csak egyszerűen sürgönyt küldeni Bécsbe, mert a legjobb esetben is, minthogy e javaslat a birodalmi tanács által már tárgyaltatott és elfogadtatott, ha minden egyébtől eltekintek is, újabb tárgyalás válnék szükségessé. Tehát itt egyszerű sürgönynyel a dolog nem volna intézhető el.

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy akármily csekély is a pénzügyi eredmény, még hacsak 5—6000 frtról van is szó, mégis kivánatos, hogy az az ország hasznára fordittassék. Ámde nem ugy áll a dolog, hogy ezen törvényjavaslat elfogadása által 5—6000 frttal kevesebb haszon esnék az országra; méltóztassék megfordítani az esetet, ha most ezen törvényjavaslat nem fog törvényerőre emeltetni, hanem újabb tárgyalásokat kell megindítani, akkor, ha más miatt nem, a birodalmi tanácsban viselt tárgyalás miatt mindenesetre késedelmet fogna szenvedni a dolog és már ezen késedelem által is ellensúlyozva, sőt túlszárnyalva lenne azon haszon, mely esetleg ezen nyereségből hasznunkra válnék. Mert, ha elfogadtatik a szőnyegen lévő törvényjavaslat szerint az itt ajánlott arány, a pénzverés eredményéből csakugyan — mintegy 200,000 frt haszna lesz a magyar államkincstárnak. És ezen összegnek egy évi, vagy csak 8 hónapi kamatja mindenesetre túlszárnyalja azon pénzbeli nyereséget, a mely az 1·4 % által az ország javára esnék.

Nehogy tehát ilyen késedelem támadjon, kijelentvén azt, hogy magára a lényegre nézve helyeslem a javasolt eljárást és más alkalommal érvényesíteni is kivánom, — most azt kérem, hogy már azért is, nehogy a kereskedelem által hátrányt szenvedjünk a miatt, hogy a törvényjavaslat el nem fogadtatván, a rézpénz csak oly csekély mértékben maradjon a forgalomban, mint a hogy most van, méltóztassék a törvényjavaslatot elfogadni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Szontágh Pál (*gömöri*): T. ház! Abban egyetértek a pénzügyminister urral, hogy az arány miatt nem szükséges általánosságban a törvényjavaslatot elvetni. És e tekintetben eltérek Helfy t. képviselőtársam előadásának egy részétől, mert elismerem, hogy a veres rézpénz szaporítására szükség van, elismerem azt is, hogy ezen ügy közösügyet nem képez; azonban, ha azt akarjuk, hogy a mi veres rézpénzünk a monarchia tulsó részében is forgalommal birjon, viszont az osztrák veretű rézpénz itt is forgalomban legyen, a mi a forgalom érdekében van, a mennyiben igen nehéz egyenkint megkülönböztetni, hogy vajjon magyar korona van-e a pénzdarabon, vagy pedig kétfejű sas, akkor igenis helyes és szükséges, hogy az arány a két kormány által kölcsönösen megállapittassék. De hogy ezen arány 30 és 70 legyen, azt a t. pénzügyminister ur maga sem állítja helyesnek és a pénzügyi bizottság jelentése is kimondja, hogy csak ezuttal kiván attól eltekinteni — a mint mondja — a dolog csekélységénél fogva és a késedelem elhárítása miatt. Hát én elismerem, hogy jelenleg nem valami nagy összegről van szó, de másrészt nem is olyan csekélység az, a mit magunktól mintegy el akarunk dobni. A 30% 450,000 frtot tevén, az 1 és $^4/_{10}$% mintegy 21,000 frt különbséget okoz. Miután pedig a veres rézpénz veretésénél a tiszta haszon mintegy 60%, mert 1 kilo rézből 3 frt veretik és 100 kilo réz anyagja 100 frtnál kevesebb, tehát ezen 21,000 frt különbözetnél az ország tiszta haszna 12,600 frtot tesz. Hogy ezt oly könnyen odaajándékozzuk, arra egyáltalában okot nem látok. De én ennél még nagyobb kárt látok elvileg a dologban. A kerek összegeknek van egy bizonyos erejök és befolyásuk, mely szerint sokkal nehezebb a kerek összegeket megbontani, mint megfordítva azokat kikerekiteni.

Ha mi azt az arányt, a melyben a közös költségeket Ausztria irányában viseljük, a mely voltaképen 31·4 részt tesz, — tehát nem kerek összeget — mindannyiszor kerek summában

Digitized by Google

mondjuk 30%-nak és megszoktatjuk túlnan, valamint itt is a közvéleményt, hogy ez kerek összeg — a mi hogy megtörténjék, természetes, hogy azoknak érdekükben áll —: akkor én azt hiszem, hogy sokkal nehezebben fogjuk majd annak idején ezen arányt, még ha helyes adatokkal kimutatjuk is, a mint hogy ki is lett mutatva, hogy annak Magyarországra nézve voltaképen kevesebbnek kellett volna lenni, annál nehezebben fogjuk birni azt megváltoztatni.

De máskor is elő fog még fordulni, hogy szükség lesz a rézpénz szaporítására és hát akkor ez ismét praecedenst fog alkotni, ugy a mint most is az igen t. pénzügyminister ur hivatkozott nemcsak a 68-iki, hanem a 78-iki törvényre is, melyben ezen arány van: 30: 70. Hát azt, hogy 68-ban igy van mondva, azt én értem és az akkori viszonyok szerint elismerem, hogy helyes volt, mert akkor a quota az volt és más arány a pénzbeli hozzájárulásra nem létezett; de 1878-ban már más volt a quota és az, hogy a törvénybe ugyanezen arány jött be, az már helytelenül és hibásan történt. Ma még tovább lehet menni és azt hiszem, jobban lehet tovább menni, mert ma már nem csak azzal az egy aránykulcscsal birunk, hanem gondoskodott az igen t. kormány arról is, a múlt évben behozott hadmentességi díjról szóló törvényben, hogy a quotán kivül, legyen a lakosság aránya szerint új, pénzben kifejezett arányossági kulcsunk, a mely mintegy 42%-ot tenne. Hát én azt vagyok bátor állítani, hogy a rézpénznek aránylagos mennyisége nem függ össze az adóképességgel, a min a quota alapszik; nincs szoros összefüggésben a vagyonossággal sem, mert a szegény ember, vagyonához képest, sokkal több rézpénzt forgat, mint a gazdag és nem is oknélkül mutat rá a pénzügyi bizottság jelentése is, hogy fejszerint mennyi volna és illetőleg, hogy szükség van a rézpénznek a szaporítására. De hát én azt vagyok bátor állítani, hogy a helyes arány a lakosság aránya volna; és akkor nem is 31·4, hanem ezen felül még 4 tized perczenttel több illetne bennünket. Ezen helyes, nézetem szerint egyedül helyes arány szerint pedig, már az összeg sem csekély, mert akkor már 100,000-nél többet tenne azon nyereség, melyet a rézpénz veretése mellett magunktól ugyszólván eldobunk.

Én tehát a törvényjavaslatot általánosságban elfogadom ugyan, de második §-ára nézve a részleteknél majd lesz szerencsém egy módosítványt beadni, a mely röviden annyiból fog állani, hogy nem kivánván jelenleg ezen, a lakosság arányára alapított kulcshoz ragaszkodni, a 30 helyett legyen 31·4, a 70 helyett pedig 68·6.

A mit Thaly Kálmán t. barátom a nikolérczről mondott, abban teljesen egyetértek vele és magam részéről is e kérdés fontosságát az igen t. pénzügyminister ur figyelmébe vagyok bátor ajánlani jövőre nézve.

Mocsáry Lajos: T. ház! Azon aggodalmat, melyet t. barátom Helfy Ignácz a 30·70 arányra vonatkozólag előadott, nem látom eloszlatva a pénzügyminister ur megjegyzései által.

Azt méltóztatott mondani a t. pénzügyminister ur, hogy hisz ez az intézkedés nincs ellentétben a korábbiakkal, melyek a rézváltópénz kiadása alkalmával tétettek; akkor is 30 és 70 volt az arány, mint most. De akkor 30 és 70 volt a quota, ez akkor nem volt ellentétben. De maga a t. minister ur méltóztatott elismerni, hogy a most megállapított quota mellett ezen arány nem helyes. Hanem az ebből levonható aggályra azt méltóztatott mondani, hogy hisz ez sem baj, mert az elv, hogy minket 31·4 quota szerint illetne meg a rézpénz kibocsátása, nem vonatik kétségbe és méltóztatott hangsúlyozni a t. előadó ur is, hogy a kormány nem vonta ezt kétségbe és e szerint az elv salválva van.

Engedelmet kérek. Hiszen nem szemben a magunk kormányával kivánjuk mi az elvet salválni, nem a mi a kormányunktól féltjük a jog feladását, hanem salválni akarjuk Ausztriával szemben. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) És hogy Ausztria részéről kétségbe van vonva, hogy nekünk ez alkalommal jogunk van a 31·4 quotát követelni, az tény, sőt az elv egyenesen felforgattatott, mert Ausztriában már megcsinálták a törvényt ezen arány alapján. Tehát most már fel van állítva azon elv, hogy közös pénzügyi műveleteknél, midőn a teher elvállalásáról van szó, kénytelenek vagyunk elvállalni a 31·4 százalékot. De ha történetesen valami előnyről van szó, csak 30 százalék illet meg bennünket. Ez mindenesetre veszélyes praecedens, melynek, nem tudom mily alkalommal, de előbb-utóbb rosz következései lesznek. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Belátta ezt a pézügyi bizottság is és jelentésében azt mondja, hogy csakis óvás mellett ajánlja a háznak a törvényjavaslat elfogadását. Ezt az előadó ur nem méltóztatott ugyan különösen kiemelni, de a jelentésben benn van. Hogy azonban ez az óvás micsoda formában történjék, arra nézve a bizottság egyáltalán nem mond semmit.

Az általa beterjesztett törvényjavaslat 3. §-ában egyszerűen ott van, hogy 30 és 70 százalék, de az nem proponáltatik, hogy a képviselőház mily alakban, például határozati javaslatban tegye meg az óvást. Az egész tehát arra szorítkoznék, hogy megvan a jelentésnek egy zugában az óvás, de a mely jelentésnek egyáltalán semmiféle törvényes ereje nincs Ausztriával szemben és az utóvégre nem egyéb, mint a magunk házi használatára készült skartéta.

Digitized by Google

De nem csodálkozom, hogy a pénzügyi bizottság nem öntötte semmiféle formába ezen eszmét, mert ezt képtelenségnek is tartom. Ha a képviselőház megtenné ezen óvást akár a törvény szövegében, akár határozati javaslatban, óvást jelentene ki a saját maga factuma ellen, (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon*) mert kétségtelen, hogy a magyar törvényhozásnak joga van ezen kérdésben intézkedni.

Ha meg akarják óvni jogunkat az Ausztria részéről már elkövetett factum ellenében, annak egyedüli módja az, hogy nem fogadjuk el a törvényjavaslatot, hanem utaljuk a kormányt arra, hogy kezdjen új tárgyalásokat és azután terjesszszen a ház elébe oly törvényjavaslatot, a mely azon elvnek feleljen meg, hogy az előnyökben is ugyanolyan arányban részesüljünk, mint a terhekben. Azért bátor vagyok kérni a t. házat, hogy azon csekély előnyért, hogy minél előbb jöjjön létre ezen törvény, ne méltóztassék elfogadni ezen törvényjavaslatot, mert elv az: „serva legem, quam tulisti.“ Ne méltóztassék megengedni, hogy Magyarországnak azon önállósága, mely az 1867-ki kiegyezés által még megmaradt, ily módon is elforgácsoltassék. (*Helyeslés a szélső balon.*) Nem fogadom el a törvényjavaslatot.

Elnök: A szólásra senkisem lévén feljegyezve, a tanácskozást berekesztem. Szó illeti még az előadó urat. (*Halljuk! Halljuk!*)

Hegedüs Sándor, az állandó pénzügyi bizottság előadója: T. ház! A dolognak nagyobb fontosság és horderő tulajdonittatik, mint az valóban megérdemel. (*Halljuk!*) T. ház! Nem akarok kiterjeszkedni mindazokra, a miket előttem szólott gömöri Szontágh Pál képviselő ur kifejtett és a mik által a quota kérdést, majdnem egészen felölelte, mert azt hiszem, hogy ez szorosan nem ide tartozik. Némely tévedésekre azonban, melyeket részben ő, habár kisebb mértékben, részben Helfy képviselő ur elkövetett, kénytelen vagyok figyelmeztetni. Mert felszólalásaikban azt mondták, hogy annak következtében, mert a quotaarány a rézpénz veretésnél nem tartatik meg, szorosan ennyit meg ennyit fizetünk ki, vagy ajándékozunk oda Ausztriának. Bocsánatot kérek, a dolog nem ugy áll. Mi egy krajczárt ki nem fizetünk, mi egy krajczárt oda nem ajándékozunk Ausztriának. (*Ugy van! a jobboldalon. Ellenmondás a baloldalon.*)

Itt egyszerűen arról van szó, hogy mely mértékben veretjük ki saját rezünket magyar váltópénzzé; és habár a törvényjavaslat a veretendő réz mennyiségét megállapítja 30 százalékban, itten részünkről történő ajándékozásról, vagy kifizetésről nem lehet szó. Itt legfeljebb lucrum cessansról lehet szó. (*Helyeslés jobbfelől.*) Ez azonban Ausztriának nem válik javára. Itt haszonról vagy teherről, melyben osztozkodni lehetne, nincsen szó, hanem arról van szó, hogy saját rezünkből mennyi pénzt verjünk ki. És ez 30 százalékban van megállapítva, hogy a magyar kincstár is valamivel kevesebbet nyert a saját rezéért, az bizonyos, de hogy az oda ajándékoztatnék Ausztriának, az nem áll.

A mi pedig azon állítását illeti Helfy Ignácz képviselő urnak, hogy ez ismét közösügy és hogy ez által nem tudom, hogy milyen lekötésekbe bocsátkozunk Ausztriával szemben, erre nézve megfelelt már az ellenzék részéről gömöri Szontágh Pál t. képviselő ur, a ki világosan kimondta, hogy itt arról, hogy bármi közössé tétetnék, egyáltalában szó nincs, hanem, mert egyforma pénznem van a monarchia két területén, igen természetes, hogy mindaz, a mi a valutára, a mi a forgalomra vonatkozik, közös megállapodás tárgyát kell hogy képezze, mert hogy az egyik, vagy a másik fél az aránynál visszaélne, hogy hátrányok keletkeznének, de ezen hátrányok nem az egyik félre nézve specialiter, hanem a forgalomra nézve általában keletkeznének.

És itt áttérek Helfy Ignácz t. képviselő ur azon észrevételére, hogy miért nem veretünk önállóan többet, mert ez által csak legfölebb az osztrák nemzeti banknak csinálnánk pár százezer forintnyi kárt.

Bocsánatot kérek, igen nagy tévedésben méltóztatik lenni a t. képviselő ur, mert a váltópénz a forgalompénzt és a hitelpénzt egyátalán nem helyettesíti; szorosan meg van szabva a váltópénz azon aránya, a melyen túl a forgalom veszélyeztetése nélkül nem lehet menni. Azt a helyet a forint el nem foglalhatja, mely hely a krajczáré és viszont a krajczár el nem foglalhatja azon helyet, mely a forinté. Tehát ne méltóztassanak ugy magyarázni, hogy ha mi pl. száz, kétszáz vagy háromszáz ezer frttal azon arányon túl is, melyet megállapítunk, veretnénk, ez által csak az osztrák banknak tesztünk kárt. Ellenkezőleg, a forgalomnak tesztünk kárt, ha túl megyünk azon határon, melyen belül szükség van a váltópénzre.

Arról lehet vitatkozni, hogy elégséges-e azon arány, mely meg van állapítva, nem bir-e el a forgalom többet, nem szükséges-e nagyobb mennyiségben veretni. Erről lehet vitatkozni és ha ez felhozatott volna, én is adatokkal szolgáltam volna, melyek tanácsossá teszik, hogy egyelőre ne menjünk túl azon arányon, mely meg van állapítva. De ne méltóztassanak gondolni, hogy a váltópénz a teljes értékben elfogadandó pénzt helyettesítheti, hogy annak functióját végezheti.

Azon kérdésre nézve, melyet Thaly képviselő ur felvetett, melyre nem terjeszkedem ki tüzetesen, mert nem actualiter vetette fel, habár

Digitized by Google

a törvényjavaslattal közvetlen összeköttetésben nincs, mégis bátor vagyok megjegyezni, hogy a nikol előállítása létezik ugyan Magyarországon, de méltóztassanak csak megtudakolni, az előállítás igen drága. A t. képviselő ur elfeledni méltoztatik, hogy rezünk meglehetős mennyiségben van. A kérdés tehát e tekintetben ugy áll, — ezt mellékesen vagyok bátor megjegyezni — hogy a drága és kis mértékben termelt nikolból verjük-e a pénzt, melyen keveset nyernénk, mert ott már nem lehetne 50—60 %-ot nyerni, vagy pedig a már meglevő és nagyobb mértékben termelt rézből és ezen nyerjünk többet. Eltekintve ezen pénzügyi és nemzetgazdasági szempontból, figyelemre méltó az is, hogy Canadában nagy mértékben kezdik már a nikolt művelni s e miatt csökken is értéke a nikolnak és Németországban is hátrányok mutatkoznak már a nikolpénz forgalmára nézve. Eltekintve attól, hogy a forgalom kényelme is kisebb, az elveszés és az elcserélés is könnyebb, mindettől eltekintve, tisztán magyar pénzügyi és nemzetgazdasági szempontból sem fogadhatnám el azon észrevételt, a melyet Thaly képviselő ur felhozott. Hozzájárul ehhez azon, a képviselő urhoz közel álló tekintet, hogy a Rákóczy-korszakban a „Libertas" pénz rézből volt verve. Már ezen reminiscentia is a réz mellett szól.

Thaly Kálmán: Szavaim értelmének helyreigazítása végett kérek szót. A t. előadó ur felhozni méltóztatott a Rákóczy-korszakot. Erre nézve tán nekem is van annyi szavam, mint a t. előadó urnak. Verték igenis akkor a „Libertas" nevü rézpénzt, meghatározatlan mértékben, oly czélból, hogy e magyar rézből vert pénzen fizetett fegyveresekkel, a németet az országból kiverjék. (*Tetszés a szélső balfelől.*) Ily czélra ma is elfogadom a rézpénzt. (*Élénk helyeslés és derültség a szélső baloldalon.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a szőnyegen levő törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? (*Elfogadjuk!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta. Következik a részletes tárgyalás.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a czímet és az 1. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatik; olvassa a 2. §-t*).

Szontágh Pál (*gömöri*): T. ház! Midőn e szakaszra már előbb jelzett módosítványomat beterjeszteném, csak még egy pár rövid megjegyzést kivánok különösen azokra tenni, a miket a t. előadó ur mondott.

Abban igaza van a t. előadó urnak, hogy ezen különbözetből nem származik reánk világos kár, hanem csak lucrum cessans; de én ennek a megtartását is érdemesnek és fontosnak tekintem, hogy 12,600 frttal több legyen a mi jogos nyereségünk és annyival kevesebb legyen tulsó szomszédainké.

Azt elismerem, hogy ezen módosítvány által a dolog késedelmet fog szenvedni és hogy oda át talán a már hozott törvényt kell megváltoztatni, a mi meglehetős baj, hanem reám nézve még sem lehet döntő, különösen most, midőn tudom, hogy az általunk már egy év előtt megszavazott petroleum-adótörvény oda át még mai napig sincs megszavazva. Különben ha nehány hónapig el is halad, ez által a nyereség, vagyis a lucrum cessans nem fog elmaradni és én a csekély időmulasztást sokkal csekélyebbnek tekintem, mint a valóságos veszteséget, a mely ebből származik, sokkal kevesebbnek, mint azt az elvi veszteséget, a melyet helyesen fejtett ki Mocsáry Lajos képviselőtársam s ennélfogva ajánlom módosítványom elfogadását. (*Helyeslés balfelől.*)

Molnár Aladár jegyző (*olvassa a módosítványt, mely igy szól*): „A második §-ban 30 helyett tétessék 31.4 és 70 helyett tétessék 68.6."

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Hivatkozva azokra, a miket az általános vita alkalmával elmondottam, kérem a t. házat, hogy á módositványt ne méltóztassanak elfogadni; de kötelességemnek tartom még válaszolni arra, a mit a t. képviselő ur felemlített, hogy t. i. abban, ha e törvényjavaslatból törvény nem lesz, ő semmi veszteséget nem lát. Én igenis látok pénzbeli veszteséget, eltekintve a kereskedelemre háruló kártól és alkalmatlanságtól, ha a rézváltópénz szaporittatni nem fog.

Felvéve a t. képviselő ur számítását, szerinte 450,000 frt után a 30% arányban 60% nyereség fog származni, a mi 270,000 frt volna. Ha a törvény egy évvel, vagy 8—9 hónappal később lép életbe, ez összegnek kamata, 12,600 frt a tiszta veszteség.

Szontágh Pál (*gömöri*): Hát az elv?!

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Az elvet nem támadta meg senki s azért nincs ki ellen védelmeznem.

Helfy Ignácz: T. ház! A t. pénzügyminister ur kétszer ismétlé, hogy e módosítás hónapokig halasztaná el a törvényt. Megvallom, ezt nem értem. A mint érdekében van Magyarországnak a réz-váltópénzt szaporítni, úgy érdekében van Ausztriának is; ha sietnünk kell nekünk, sietniök kell nekik is. Azt hiszem, hogy egy törvénynek egyszerű megváltoztatása, a mely nem valami új eszméből származik, hanem egy létező alaptörvényből, ha sokat mondok, néhány hétbe kerülhet. De ha ugy is volna, tökéletesen igaza van Mocsáry Lajos t. képviselő urnak abban, hogy mikor elvi kérdésről van szó, inkább tűrjük el a kis veszteséget, mintsem feladjuk törvényeinkben gyökerező jogunkat. Sohasem tudjuk, ennek micsoda következménye lesz

Digitized by Google

Maga a t. pénzügyminister ur hivatkozott az imént reá, hogy a mult alkalommal is, daczára annak, hogy a quota aránya már megváltoztattatott, a rézpénz mégis ily arányban veretett. A pénzügyminister ur erre hivatkozott; nem hiszi-e, hogy a jövő alkalommal maga az osztrák pénzügyminister fog arra hivatkozni, hogy ezen jogunkat már feladtuk két ízben.

Miután már felszólaltam, lehetetlen, hogy ne reflectáljak a t. előadó urnak azon nagyon furcsa állítására, a midőn azt mondja, hogy mikép beszélhetünk mi arról, hogy az osztrákoknak valami előnyt adunk; itt csak arról lehet szó, hogy mi lemoudunk egy előnyről, lucrum cessansról, de nem adunk semmit. Bocsánatot kérek, a mennyiről lemondunk, annyit adunk az osztráknak. Maga a t. előadó ur is bevallja azt, hogy a rézpénz veretése a kincstárnak körülbelül 55%-ot jövedelmez, tehát mégis bizonyos összegről lemondunk és ha megengedjük azt, hogy ennyivel többet veressen az osztrák, ez által ezen nyereséget odaadjuk az osztráknak. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Mindezeknél fogva pártolom Szontágh Pál t. képviselő ur indítványát.

Almássy Sándor: T. ház! Mindenek előtt a t. pénzügyminister urnak azon számítására vagyok bátor reflectálni, a melylyel óva int, hogy ne fogadjuk el az indítványt, mert az által, ha késleltetik e törvényjavaslatnak törvénynyé válása, mi a kamatokban nagyobb veszteséget fogunk szenvedni, mint különben nyernénk. Azt hiszem, a t. pénzügyminister ur nagyon könnyedén méltóztatott számítani, mert először nem is gondolom, hogy ezen törvényjavaslat létrehozása oly hosszú időre elnyulnék. De tegyük fel, hogy három hónapra, félesztendőre is elmaradna e törvény létrejötte, még akkor sem veszítünk annyit e fél esztendővel, miután ennek kamatja a rézpénz-forgalomban in infinitum megy és itt a kamatokat visszanyerjük annyival, a mennyivel többet bocsátottunk ki. Ez tehát ok arra nem lehet, hogy mi ne határozzunk ugy, a mint ez minket jogosan megillet. (*Helyeslés balfelől.*) Azt nem vonta senki sem kétségbe, hogy nekünk ebből kárunk nincs, valamint hogy jogunk van hozzá a quota arányában határozni, a mint az indítvány beterjesztetett. Már most kérdem, mi indította önöket arra, hogy mindig csak ezen ország engedjen, a hol az a mi kárunkkal jár és a hol hasznunk lehet, ott sohase zsákmányolhassuk ki.

Azt hiszem, már a mult heti vita is meggyőzhetett mindenkit arról, hogy véget kell vetni azon könnyelműségnek, azon non chalancenak, hogy mindig csak ajándékozzunk. Sem a t. kormány, sem a pénzügyi bizottság nem beszélnek erről, mikor megadóztatásról van szó, akkor mindig áldozatkészségről beszélnek. Hát ha az ország áldozatkészségét továbbra is meg akarják tartani, mutassák meg most, hogy minden krajczárhoz ragaszkodnak és ne engedjék át az osztrákoknak. Én elfogadom az indítványt.

Mocsáry Lajos: T. ház! Bátor voltam felhozni, hogy itt ezen elvnek elismerésével egy erre vonatkozó praecedensnek felállításáról van szó, hogy Magyarország közösügyi pénzügyi műveleteiben mindig nagyobb teherben kell, hogy részesüljön. Erre azt mondja a t. pénzügyminister ur, hogy ezért nem érdemes 126,000 frtot reszkirozni.

Engedjen meg a pénzügyminister ur, de e felfogása nagyon hasonlít azon üzlethez, melyet a biblia szerint Judás csinált, a ki a megváltót 30 pénzért eladta; nagyon sajnálom, hogy ily kevésre méltóztatik becsülni ily fontos elv fenntartását.

Én azon módosítványban, melyet Szontágh Pál képviselőtársam adott be, érdekeinket kellőleg megóva látom és azt elfogadom. (*Helyeslés a bal- és a szélső baloldalon.*)

Gulner Gyula: Ha csak elvileg viciálná is érdekeinket, akkor sem fogadnám el e §-t, mert abban nem értek egyet a t. előadó urral, hogy ez lucrum cessans, hanem igen is dammum emergens, valóságos kár. Azt mondja a 2. §. „A veretés Magyarországban 30, ő Felsége többi királyságai és országaiban 70%-tóli arányban fog eszközöltetni.“ Tehát mi fogunk veretni rézpénzt 30%-tólit, Ausztria fog veretni 70%-tólit; a fennálló törvény szerint pedig nem volna joga többet veretni csak 68·6%-tólit, nekünk pedig 31·4%-tólit, tehát 1·4-del többet és mi itt ennyivel megkárosítva vagyunk. Számokban kifejezve, a mint felemlittetett ez a damnum emengens, ez a világos kár, a mennyivel az osztrák kincstár a mi rovásunkra többet vesz be, 12,600 frt. Az igaz, nem nagy összeg, t. ház, de ha felvesszük, hogy épen nekünk, kik sok esetben igen könnyelműen bánunk saját jogainkkal és megelégszünk holmi értektelen óvás tételekkel, — bocsánat a kifejezésért — egyszerre csak azon öntudatra kell ébredünk Ausztriával szemben, hogy törvényes álláspontunkat végre-valahára, minden körülmények köztt megóvnunk és fenntartanunk kell, különösen ha még elvi szempontokról is van szó. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Ennél fogva pártolom azon módosítványt, a melyet Szontágh Pál képviselőtársam előterjesztett, mert abban fenn van tartva a törvényes álláspont és az arány szempontjából is az ország pénzügyi helyzetének, az ország anyagi érdekeinek megfelel. (*Helyeslés a bal- és a szélső baloldalon.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, következik a szavazás. A 2. §-ra nézve gömöri

Digitized by Google

Szontágh Pál képviselő ur egy módosítványt adott be, mely szerint a 30 és 70% helyett 31·4 és illetőleg 68·6 tétessék. Első sorban a szöveg tüzetik ki szavazásra, ha az elfogadtatik, akkor a módosítvány elesik. Kérdem a t. házat, elfogadja-e a 2. §. eredeti szerkezetét. A kik elfogadják, méltózta sanak felállani. (*Megtörténik. Felkiáltások: Ellenpróbát!*) Most kérem, méltóztassanak azok felállani, kik nem fogadják el a szöveget. (*Megtörténik.*) A többség az eredeti szöveget fogadja el. E szerint a törvényjavaslat véglegesen letárgyalva lévén, végmegszavazása a holnapi ülés napirendjére tüzetik ki.

Következik az állandó pénzügyi bizottság jelentése és törvényjavaslat az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából, a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegről.

Méltóztatik a jelentést felolvasottnak venni? (*Felolvasottnak vesszük!*) Ha felolvasottnak méltóztatik venni, akkor a tanácskozást megnyitom. Az első szó az előadót illeti.

Hegedüs Sándor, az állandó pénzügyi bizottság előadója: T. ház! A delegátió az 1880-ki a közösügyi kiadásokhoz, a baditengerészetnek számlájára 190,000-nyi póthitelt engedélyezett, az ebből ránk eső 59,814 frtnyi póthitelnek helybenhagyása, illetőleg a költségvetésbe való beiktatásáról van szó e törvényjavaslatban. Ajánlom ezt általánosságban elfogadásra.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni, igen, vagy nem? (*Igen! Nem!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége elfogadja. Következik a részletes tárgyalás.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét, az 1—3. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: Ekként a törvényjavaslat részleteiben is elfogadva lévén, a végmegszavazás a hálegközelebbi ülésének napirendjére tüzetik ki.

T. ház! Ekként a mai ülés napirendje ki van merítve.

A legközelebbi ülés napirendjére vonatkozólag méltóztatott a ház elhatározni, hogy Irányi képviselő ur indítványát a szerdai ülésben tegye meg, tehát a holnapi ülésben fogja megtenni. Ugyanezen ülésnek napirendjére tüzetik ki a most megszavazott törvényjavaslatok végmegszavazása.

Ha a t. ház méltóztatik beleegyezni, minthogy ezen tárgyak nem fognak sok időt igénybe venni, a holnapi ülést déli 12 órára lehetne kitüzni. (*Helyeslés.*)

A bizottságokat kérem, méltóztassanak azon 21 törvényjavaslatot, mely jelenleg tárgyalásra ki van adva, minél előbb felvenni s e részben jelentéseiket beterjeszteni, hogy a ház azokat napirendre tüzhesse.

Az ülésnek egyéb tárgya nem lévén, azt bezárom.

(*Az ülés végződik d. e. 12 óra és 10 perczkor.*)

347. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február 9-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyal: Jegyzőkönyv hitelesités. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. A gazdasági bizottság jelentése, a képviselőház február havi költségvetéséről. A képviselőház számvizsgáló bizottságának jelentése a háznak az 1880. julius—deczemberi számadásairól. A pénzügyi bizottság jelentése, az illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tárgyában. A közgazdasági bizottság jelentése, a Spanyolországgal kötött kereskedelmi és hajózási szerződés tárgyában. Irányi Dániel inditványának tárgyalása. A zágrábi segély kölcsönről szóló javaslat harmadszori olvasása. A rézváltópénz szaporitásáról szóló törvényjavaslat végső felolvasása. Az 1880-iki közös pótkölcsönről szóló javaslat harmadik felolvasása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Szende Béla, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Bedekovics Kálmán, gr. Szapáry Gyula, b. Kemény Gábor, Trefort Ágoston.

(*Az ülés kezdődik d. e. 12 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólók neveit Baross Gábor jegyző ur; az ellene szólók neveit pedig Molnár Aladár jegyző ur fogja jegyezni.

Fel fog olvastatni az utóbbi ülés jegyzőkönyve.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a f. hó 8-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Digitized by Google

Elnök: Észrevétel nem tétetvén, a jegyzőkönyvet hitelesítettnek jelentem ki.

Van szerencsém bemutatni Abaujmegyébe kebelezett Leh községbeli lakosoknak, Csanády Sándor képviselő által beadott kérvényét, melyben a foganatosított tagosítási munkálatok kiigazítását, vagy a tagosítás újból való megkezdését kérik.

Kiadatik a kérvényi bizottságnak.

Kazy János, a gazdasági bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém jelenteni, hogy a gazdasági bizottság a képviselőház folyó havi költségvetését letárgyalta. Kérem a t. házat, méltóztassék e jelentés kinyomatása és annak napirendre tűzése iránt intézkedni.

Elnök: A jelentés ki fog nyomatni, szét fogosztatni és a t. ház beleegyezésével tárgyalás végett a szombati ülés napirendjére tűzetik ki.

Dániel Gábor előadó: T. ház! Van szerencsém beterjeszteni a képviselőház számvizsgáló bizottság jelentését, az 1880. julius 1-től ugyanazon évi deczember 31-ig vezetett számadások megvizsgálása tárgyában. Kérem, méltóztassék annak kinyomatását, szétosztását és napi rendre tűzését elrendelni.

Elnök: Ki fog nyomatni és szétosztatni és szintén a szombati ülés napirendjére tűzetik.

Dárday Sándor előadó: T. ház! Van szerencsém benyujtani a pénzügyi bizottság jelentését, a közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tárgyában. Kérem annak kinyomását, szétosztását és az osztályok mellőzésével annak napirendre való tűzését elrendelni.

Elnök: Ki fog nyomatni, szétosztatni, és annak idején a t. ház, napirendre tűzése iránt fog határozni.

Méltóztatik beleegyezni, az előadó ur azon kívánságába, hogy az osztályok mellőzésével tűzessék ki napirendre? (*Igen!*) Tehát az osztályok mellőzésével fog napirendre tűzetni.

Baross Gábor, a közgazdasági bizottság előadója: Van szerencsém a közgazdasági bizottság jelentését, a Spanyolországgal 1880. jul. 3-án kötött kereskedelmi és hajózási szerződés tárgyában ezennel tisztelettel bemutatni. Kérem, méltóztassék a jelenté s kinyomatása és szétosztása iránt intézkedni és az osztályok mellőzésével napirendre tűzni.

Elnök: A jelentés ki fog nyomatni, szétosztatni és ha a t. ház beleegyezik, az osztályok mellőzésével fog napirendre tűzetni.

Miután a törvényjavaslaton magán semmiféle lényeges változtatás nem történt, csakis stylaris módosítások tétettek, talán méltóztatik bele nyugodni, hogy ezen jelentés és törvényjavaslat is a szombati ülés napirendjére tűzessék. (*Helyeslés.*)

Következik az indítványok és interpellátiók könyvében talált bejegyzések felolvasása.

Baross Gábor jegyző: Sem az indítványok, sem az interpellátiók könyvében újabb bejegyzés nem találtatott.

Elnök: Tudomásul vétetik.

Következik a napirend első tárgya: Irányi Dániel képviselő urnak a kérvénynyel megtámadott választások érvénye feletti itélethozatal iránt beadott indítvány indokolása.

Fel fog olvastatni a képviselő ur indítványa.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az Irányi Dániel által beadott indítványt*):

„Az 1874: XXXIII. t. cz. 89. §-a szerint, a kérvénynyel megtámadott választások érvénye felett a Curia itél. Az anyagi és alaki szabályokat, melyek szerint a Curia ezen hatáskörében eljár, külön törvény határozza meg.

A törvény ezen rendeletéhez képest, a belügyminister ur a mult országgyülés utolsó szakában be is nyujtott a képviselőháznak a Curia eljárását anyagi és alaki tekintetben szabályozó törvényjavaslatot, mely azonban nehány szónyi többséggel elvettetett.

Minthogy azonban a kérvénynyel megtámadott választásoknak részrehajlatlan megbirálását ugy a választási szabadság, mint a törvényhozó testület iránt megkivántató bizalom és tisztelet követeli; ily részrehajlatlanság pedig a politikai pártokra oszló képviselőház, illetőleg annak biráló bizottságaitól nem várható.

Annálfogva indítványozom:

„Utasítsa a t. ház a belügyministert, hogy az igazságügyministerrel egyetértve, az idézett 1874: XXXIII. t. cz. 89. §-ának megfelelő törvényjavaslatot készítsen s azt oly időben terjeszsze elő, hogy még a jelen országgyülés alatt törvény erejére emeltethessék.“

Irányi Dániel: T. ház! A felolvasott indítványnak, mint annak szövegéből megérteni méltóztatott, czélja egy, több mint hat évvel ezelőtt hozott törvény foganatosítása.

Az 1874: XXXIII. t. cz. 89. §-a ugyanis azt rendeli, hogy a kérvénynyel megtámadott képviselőválasztások érvényessége felett a kir. Curia itél, az anyagi és alaki szabályok, melyek szerint ezen legfőbb bíróságok eljárni tartoznak, egy később alkotandó törvénynek maradván fenntartva. A törvény ezen rendelkezésének megfelelni kivánván, a kormány 1877-ben be is nyujtott egy, a kir. Curia biráskodásáról szóló törvényjavaslatot, mely azonban a határozatképes számot csak kevéssel felülmuló házban 64 szavazattal 62 ellen, tehát két szótöbbséggel elvettetett.

Ezen elutasító határozatot méltán zokon

Digitized by Google

vették mindazok, a kiknek a választások szabadsága és tisztasága, a nép erkölcsisége és hozzáteszem, a képviselőház iránt tartozó bizalom és tisztelet szivükön fekszik.

T. ház! A kérvénynyel megtámadott választások két vagy több fél között vitás kérdést képezvén, birói eldöntést igényelnek. A birói tiszt gyakorlására a legelső, legfőbb kellék a pártatlanság, a részrehajlatlanság. Politikai testületek, milyenek a parlamentek, ezen tulajdonsággal legfeljebb kivételképen dicsekedhetnek: összealkotásuk, természetük, törekvéseik ellenkeznek azzal. (*Igaz! Úgy van!*) Bizonyítja ezt, t. ház, az egész külföld, bizonyítja, fájdalom, saját hazánk példája is. A nélkül, hogy akár a képviselőházat, akár annak választott biráló bizottságait legtávolabbról is sérteni akarnám, kénytelen vagyok kimondani és önök uraim mindnyájan egyet fognak érteni velem, hogy akár régebben a képviselőházat, akár újabban biráló bizottságait tekintjük, a hozzájuk utasított vitás kérdések nem mindig a törvény, nem mindig az igazság szerint nyertek elintézést.

E bajon kivánt segíteni az 1874-iki törvényhozás és az elv helyességét, mely szerint a vitás választási kérdések a kir. Curia elé utasítandók — ha emlékezetem nem csal — az akkori időben a képviselőháznak egyetlen egy tagja sem vonta kétségbe. Ha ellenvetés történt, az csupán arra vonatkozott, hogy a kormány nem ugyanazon törvényjavaslatba foglalta egyszersmind azon intézkedéseket, melyek a kir. Curia biráskodásának rögtön életbeléptetését lehetővé tették volna.

Ugyanezen indok vezette 1877-ben a kormányt, midőn a már említett törvényjavaslatot benyujtotta. Akkor azonban, fájdalom, az már nagy ellenzésre talált. Az okok, melyeket t. ellenfeleink a czélba vett intézkedés ellen felhoztak, három fő pontban foglalhatók össze.

Azt mondták mindenek előtt, hogy a képviselőház nem mondhat le a kérdéses jogról a nélkül, hogy saját tekintélye, saját méltósága csorbát ne szenvedjen.

Senki sem óhajtja inkább t. ház, mint én, hogy a nemzet választottaiból álló testület a lehető legnagyobb tekintélynek örvendjen.

De vajjon az által biztosítjuk-e a képviselőház tekintélyét, ha oly jognak gyakorlását hagyjuk meg nála továbbra is, melyet a szerzett tapasztalásnál fogva helyesen, a nemzet bizalmára méltóan eddig nem gyakorolt; avagy nem inkább épen azzal rontjuk le magunk a képviselőház tekintélyét és méltóságát, hogy a vitás kérdéseknek eldöntését továbbá is az ő kezében hagyjuk?

Azt hiszem, t. ház, mindnyájan egyetértenek velem, ha azt mondom, hogy nincs kerek e világon nemzet, nincs Európában parlament, a mely a maga jogaira, a maga kiváltságaira féltékenyebb volna az angolnál és mégis mit látunk uraim? Meggyőződvén arról, hogy választási vitás kérdéseket sem törvény, sem igazság szerint nem képes akár maga, akár választott bizottsága elintézni, az alsóház önként lemondott azon jogáról, azt a felsőbb bíróságokra ruházván. Vajjon szenvedett-e azóta az angol parlament tekintélye, méltósága e miatt, ezen lemondás következtében?

Igaz, t. ház, hogy a többi országok parlamentei tudtommal valamennyien megtartották ezen jog gyakorlását a mai napig. De ezt két okból lehet megmagyarázni: 1-ször is minden hatalom, minden többség természetében fekszik, hogy nem szeret megválni azon jogtól, mely neki a hatalmat, illetőleg a többséget biztosítja; 2-or, ha vizsgáljuk ezen egyes országokban a választási mozgalmakat, kénytelenek vagyunk elismerni, hogy ott az általam jelzett és az indítványban kivánt újításra kevesebb szükség van, mint van nálunk és volt Angliában.

Én, t. ház, számos éveken keresztül laktam Nyugot-Európában, legtöbb időt töltvén Franczia-országban. És azon egész idő alatt tudtommal Franczia-országban két vesztegetési esetnél több, a mely a törvényhozás előtt bejelentetett volna, nem történt. A két eset, ha méltóztatnak megengedni, a következő volt. Az egyik az ifjabb Pereire esete volt, a ki a Pyreneusok nem tudom melyik megyéjében, mert több Pyreneusi megye van, — fellépett és megválasztatott; de miután panasz tétetett a választás ellen, minthogy a jelölt egyik községnek kórházra, másik községnek templomra, a harmadiknak iskolára kisebb-nagyobb összeget adott, a törvényhozó testület a választást megsemmisítette.

A másik eset pedig Vaucluse megyében történt; a jelölt neve nem jut eszembe, csak arra emlékezem, hogy az is bankár volt. Ez megválasztatván magát, panasz tétetett, hogy a választás előtt igéretet tett választóinak, hogy a kerületen keresztül csatornát fog építeni. S valóban küldött is mérnököket oda, a kik a nyomjelzést elvégezték és a csatorna-ásást is megkezdték. Ezért az ő választása is semmisnek nyilvánittatott. Több esetet én Franczia-ország legközelebbi parlamenti történetéből a császárság alatt nem tudok.

Igy állván, a dolgok t. képviselőház, könnyen megfogható, hogy Franczia-országban s talán Német- és Olaszországban is kevésbbé idegenkedik a nemzet a parlamentnek biráskodásától s arra talán kevesebb szükség is van, mint volt Angliában és van mi nálunk.

A másik ok t. képviselőház, a mely miatt t. ellenfeleink a szóban forgó reformot ellenezték, abból állott, hogy ha a Curiára bizzuk az ilyen

Digitized by Google

választási vitás kérdések eldöntését, ez által ezen legfelsőbb bíróságokat a politikai pártküzdelmekbe vonjuk be, a mi ezén magas bíróságok tekintélyének, az iránták tartozó tiszteletnek bizonyosan ártani fog. Én, hallgatva arról, hogy ezen ellenvetés már csak azért sem bir nyomatékkal, mert hiszen 74 óta a Curia a választói jogosultság felett itél, csupán azt kérdezem t. ellenfeleimtől, vajjon az által, hogy a, pedig nem kevésbé kényes politikai természetű kérdések, például a csendháborítás, a lázítás, a felségsértés esetei a törvényszékek és legfelső fokon a Curia elé kerülnek, az ezen testületek iránti tisztelet csökkent-e? Azon urak, hogy következetesek legyenek, kénytelenek lennének azt is indítványozni, hogy az imént említett és ezekhez hasonló politikai természetű perek is más testülethez utasittassanak: melyikhez, magam sem tudom.

Végre harmadik okul felhozták azt, hogy jöhet idő, lehetnek esetek, a midőn a kormány, hogy magának a többséget biztosítsa, a királyi Curiára nyomást gyakorolna és ez által annak részrehajlatlanságát, annak pártatlanságát veszélyeztetné. Nem tartozom azok közé, t. képviselőház, a kik a mi bíróságaink, s maga a legfelsőbb itélőszék iránt is feltétlen hódolattal viseltetnek; annyit azonban bátran és a megczáfolás félelme nélkül merek kimondani, hogy a kir. Curia a legtöbb esetben minden bizonnyal részrehajlatlanabbul, párttatlanabbul fog eljárni, mint azt akár a teljes ház, akár a biráló bizottságok részéről tapasztaltuk. (*Ugy van! Igaz! a szélső baloldalon.*)

Ime ezek voltak, t. képviselőház, azon okok, a melyekkel 1877-ben az általános vita alkalmával a benyujtott törvényjavaslatot ostromolták. Ugy hiszem, sikerült röviden megmutatnom, hogy ezen okok alaptalanok, valamint talán azt is, hogy a királyi Curiától mindenesetre törvényszerűbb, tárgyilagosabb itéleteket várhatunk, mint a minőket eddig a képviselőház bizottságai hozni szoktak.

Van azonban t. képviselőház, ezen kivül is még egy pár ok, a mely az indítványozott rendszabály elfogadását ajánlja. T. képviselőház, a 74-ki új választási törvény több rendelkezést foglal ugyan magában a választásoknál előfordulni szokott visszaélések ellen, mindamellett (*Halljuk!*) sajnosan azt kellett látnunk, különösen az utolsó választásoknál, hogy az etetés-itatás, a vesztegetés és mindennemű visszaélések, ha nem is oly mértékben, mint az előtt, de mindenesetre megdöbbentő módon folytattattak. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Ennek t. ház, magyarázata abban rejlik, először is, hogy a régi baj nem egykönnyen és nem egyszere küszöbölhető és irtható ki. De rejlik továbbá abban, hogy a feljelentések nem történtek sem minden esetben, sem annak idején, és végre, hogy ha történtek is, az üldözés illetőleg a fenyítés elmaradt. Élénk emlékezetünkben lehet még, t. ház, hogy a hetvenötödiki választásoknál tapasztalt visszaélések miatt a törvényszékek által megindított vizsgálatokat az akkori — nem a mostani — igazságügyminister kegyelem utján megszüntettette, (*Ugy van! a szélső baloldalon*) és ez által mintegy szabadalom-levelet adott újabb vesztegetésekre, újabb visszaélésekre.

De megmagyarázza ezen szomoru tüneményt továbbá az is, hogy a jelöltek és azoknak kortesei előre számitván arra, hogy a biráló bizottságokban barátokra fognak találni, nem ijednek vissza a legtörvénytelenebb, a legocsmányabb üzelmektől. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Ha azonban egyrészt a kormány teljesíteni fogja kötelességét, a mely szerint az ily visszaéléseket üldözni tartozik; ha másrészt a képviselőház oly testületre ruházza a kérvénynyel megtámadott választások feletti biráskodást, a mely nem tekintve a pártérdeket, a törvényt és az igazságot fogja csak tartani szem előtt: akkor remélhetjük, kogy ezen rákfenéje a magyar közéletnek végkép el fog enyészni. S ez, uraim, annál fontosabb, mert a vesztegetések azonkivül hogy a nép erkölcseit aláássák, a középosztálynak vagyoni állapotát teszik tönkre,

Sokféle ok hatott közre a multban és hat közre jelenleg is arra, hogy azon középosztály mely Magyarországnak egyik támasza, legerősebb talpköve, elszegényedjék, eladósodjék, tönkre menjen. De ezen okok köztt bizonyosan nem a legutolsó helyen áll az, hogy azon osztálynak tagjai a választásoknál ezreket meg ezreket költöttek, minek következtében eladósodván, az örvény széléhez jutottak.

Ha azt akarjuk, t. ház, hogy ezen osztályt a nemzetnek megmentsük, hogy azt a további pusztulástól megóvjuk: kell, hogy oly intézkedéseket tegyünk törvényhozási úton, a melyek ezen czélra vezetni képesek.

Ime, t. ház, előadtam azon okokat, a melyek indítványom mellett szólnak. Számosak azok, nem kevésbbé mint fontosak. Némitsuk el tehát, t. ház, a pártérdek sugallatait kebelünkben, hallgassunk csupán hazafiui és képviselői kötelességünk szavára, elfogadva azon indítványt és majdan azon törvényjavaslatot, a mely úgy a választások szabadságát és tisztaságát, mint a nép erkölcsiségét, a képviselőház tekintélyét és méltóságát, s végre a középosztálynak a végromlástól való megmentését czélozza. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Pauler Tivadar igazságügyminister: T. képviselőház! A házszabályok értelmében

Digitized by Google

oly indítvány, mely nem törvény alkotására adatik be, az illető által kifejtetvén, a ház minden további tárgyalás nélkül szavazással dönt, vajjon az tárgyalásra kitüzendő-e, vagy sem? s ennélfogva a kérdés jelen stadiumában ,a nélkül, hogy a dolog érdemébe bocsátkoznám, csak néhány észrevételt akarok tenni. (*Halljuk!*)

Kifejtette az előttem szólott t. képviselő ur a mult országgyülésen beadott törvényjavaslatnak különböző phasisait. A kormány által beadott javaslat az igazságügyi bizottsághoz lett utasítva. Az igazságügyi bizottság azt tárgyalta és a háznak elfogadásra ajánlta. Ekkor a ház azt az osztályokhoz utasította. Az osztályok tárgyalás alá vették és a központi bizottság többsége azt visszautasítandónak javasolta. Adatott be különvélemény négy osztály előadója által. A ház szeptember havában 1877-ben tárgyalásra tüzte ki a törvényjavaslatot és két napi tárgyalás után 64 szavazattal 62 ellen, a mint Irányi Dániel képviselő urnak tetszett mondani, a törvényjavaslatot a tárgyalás alapjául nem fogadta el, hanem külön bizottságot küldött ki, melyet azzal bizott meg, hogy a házszabályoknak az igazolásra vonatkozó intézkedéseit revideálja és ez iránti javaslatát a ház elé terjeszsze. Ezen bizottság a mult országgyülés végső napjaiban jelentést tett, hogy az ügyek halmaza miatt ezen hivatásában el nem járhatott oly módon, mint az ügy fontossága kivánja és a ház ezen bizottság jelentését tudomásul vette.

A ház ezen határozatánál fogva a kormány nem tartotta ezen ügyet oly sürgősnek, hogy eddigelé törvényjavaslatot nyujtott volna be. De fennáll az 1874. évi XXXIII. t. cz. 89. §-ának határozott utasítása. Ezen utasításnak tehát megfelelni és a beadott törvényjavaslatot átvizsgálva és újra megfontolva, a kellő időben a ház elé terjeszteni, a kormánynak szándékában van.

Ez által úgy hiszem, a tárgyalás további szüksége megszünik. Arra kérem ennélfogva a t. házat, hogy ezen nyilatkozatomat tudomásul vévén, az indítványt tárgyalásra kitüzni ne méltóztassék.

Horváth Lajos: A jelen országgyülésen fog benyujtatni?

Pauler Tivadar igazságügyminister: A kellő időben a jelen országgyülésen.

Elnök: T. ház! A házszabályok szerint az indítványozó kifejti indítványát s a ház azután egyszerü szavazással dönt az indítvány fölött. Van azonban praecedens arra, hogy a minister urnak megadatott a nyilatkozási jog, de ugyanakkor a felszólalónak is megengedtetett, hogy még egyszer szólhasson. Ennélfogva kérem a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy még Irányi Dániel képviselő ur is, mint indítványozó, nyilatkozhassék. (*Halljuk!*)

Irányi Dániel: T. ház! Ha a t. igazságügyminister ur azon kifejezést: „a kellő időben", úgy érti, hogy a benyujtott törvényjavaslat ezen országgyülésen még tárgyaltatván, törvény erejére is emeltethessék, akkor én szivesen megnyugszom igéretében és ez esetben indítványomat visszaveszem. (*Helyeslés.*)

Pauler Tivadar igazságügyminister: T. ház! Én azt gondolom, hogy az előtt is világosan mondottam, hogy a kormánynak szándéka ezen törvényjavaslatot még ezen ülésszakban kellő időben benyujtani. (*Helyeslés.*) Ez nem jelent mást, mint azt, hogy oly időben fog a törvényjavaslat benyujtatni, hogy lehetséges lesz, ha a ház bölcsessége úgy fog határozni, azt tárgyalás alá venni.

Elnök: Az előadottak szerint a további tárgyalásnak szüksége fenn nem forog. Következik a napirend további tárgya, a Zágráb városában és környékén földrengés által megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönökről és adókedvezményekről szóló törvényjavaslatnak harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a ház elfogadja s ennélfogva a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett át fog küldetni a mélt. főrendekhez.

Következik a 20 és 10 frankos, illetőleg 8 és 4 frtos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatik és ennélfogva a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett át fog küldetni a méltóságos főrendekhez.

Következik a rézváltópénz szaporításáról szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a törvényjavaslatot végszerkezetében elfogadni? (*Elfogadjuk! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta s ennélfogva a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett át fog küldetni a mélt. főrendekhez.

Következik az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából a magyar korona ország-

Digitized by Google

gai által pótlólag fizetendő összegről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében elfogadni? (*Elfogadjuk! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta és ennélfogva a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett át fog küldetni a mélt. főrendekhez.

Kérem a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy a most felolvasott négy törvényjavaslat végmegszavazásáról szóló jegyzőkönyvi pontok hitelesittessenek, hogy a mélt. főrendekhez, kik jelenleg ülést tartanak, azonnal átküldethessenek. (*Helyeslés.*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvet*).

Elnök: A jegyzőkönyv ezen pontjai ellen észrevétel nem tétetvén, azokat hitelesítettnek jelentem ki.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Csak azt kivánom bejelenteni, hogy miután ma úgy láttam, hogy Szederkényi Nándor és Kovách László képviselő urak már jelen vannak az ülésen, a legközelebbi szombati ülésen lesz szerencsém interpellátióikra válaszolni.

Elnök: Azt hiszem, t. ház, hogy most, midőn a bizottságok folytonosan dolgoznak, szombatig legczélszerűbb lenne a háznak ülést nem tartani.

A legközelebbi ülés szombaton tartathatnék reggel 10 órakor, a melynek tárgyai lehetnének: a ház gazdasági bizottságának ma beadott jelentése, a képviselőház február havi költségvetéséről; a számvizsgáló bizottság jelentése, a képviselőház mult évi számadásairól, a közgazdasági bizottság jelentése, a Spanyolországgal kötött kereskedelmi szerződésről szóló törvényjavaslat tárgyában és a kérvények 46. sorjegyzékének tárgyalása; továbbá a ministerelnök ur válasza Kovách László és Szederkényi Nándor képviselő urak interpellátióira.

Egyéb tárgy nem lévén, az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik 1 óra 15 perczkor.*)

348. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 12-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesités. Elnöki jelentés Balogh Géza megválasztásáról és a beérkezett kérvényekről. A közgazdasági bizottság jelentése, az árúforgalmi statisztikát tárgyazó törvényjavaslatról. Az inditvány- és interpellatiókönyv felolvasása. A gazdasági bizottság jelentése, a ház február havi költségvetéséről s a január havi kimutatásról. A számvizsgáló bizottság jelentése, az 1880. év első feléről szóló pénztári számadás megvizsgálásáról. A spanyolországgal kötendő szerződés tárgyalása. A kérvények 46. sorrendjének tárgyalása. Tisza Kálmán miniszterelnök benyujtja a kormány jelentését, Deák Ferencz siremléke tárgyában; ugyan ő felel Kovách László és Szederkényi Nándor interpellatióikra. Mocsáry Lajos interpellatiója a pest-zimonyi vasut tárgyában.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, gr. Szapáry Gyula, br. Kemény Gábor, Ordódy Pál, Trefort Ágost, Bedekovics Kálmán, Szende Béla, Pauler Tivadar.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólók neveit Beőthy Algernon jegyző ur, az ellene szólók neveit pedig Molnár Aladár jegyző ur fogja jegyezni.

Fel fog olvastatni az utóbbi ülés jegyzőkönyve.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a február hó 9-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, az hitelesittetik.

Bemutatom Balogh Géza, Zemplénmegye nagy-mihályi választókerületében megválasztott országgyülési képviselőnek képviselői megbizólevelét.

Az állandó igazoló bizottsághoz utasittatik.

Balogh Géza országgyülési képviselőnek levelét, melyben jelenti, hogy az általa viselt királyi járásbirói állásáról való lemondását beadta. Tudomásul vétetik.

Kis-Küküllőmegye közönségének fölter-

Digitized by Google

jesztését, melyben Kolozsvár szabad királyi városnak, a Bartha Miklós lapszerkesztő ellen elkövetett merényletre vonatkozó feliratát pártolja;

Mosonmegye közönségének föliratát, melyben a birói beavatkozást igénylő hagyaték után járó illetékek kiszabása körüli szabályellenes eljárást megszüntetni kéri;

Győr és Pécs szabad királyi városoknak fölterjesztését, melyekben Pozsony szabad királyi városnak föliratát pártolván, az 1876. évi XV. törvényczikk némely §§-ainak módosítását czélzó törvényjavaslat tárgyalása alkalmával, a városok érdekeit tekintetbe venni és azoknak az 1848 : XXIII. törvényczikk 3. §-a által szándékolt rendezését törvény által foganatba vétetni kérik;

Fogarasmegyebeli több községi előljárónak, gróf Bethlen András képviselő ur által beadott kérvényét, Fogarason egy harmadik gyógyszertárnak fölállítása tárgyában;

Szanád, Csóka, Monostor, Tisza-Szent-Miklós és Czernabara község és uradalomnak, Sváb Károly képviselő ur által beadott kérvényét, melyben a fagy, aszály, köd és rendkivüli rozsdakár czímén az 1880. évi földadóknak leirásáért esedeznek;

Rapos József budapesti lakosnak Wahrmann képviselő ur által benyujtott kérvényét, melyben a családnevek magyarosításával járó 5 forint bélyegilletéknek az elhagyatott gyermekek fölnevelésére leendő fordításáért esedezik.

Mindezen kérvények és feliratok kiadatnak a kérvényi bizottságnak.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Baross Gábor a közgazdasági bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém a közgazdasági bizottságnak jelentését, az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat tárgyában ezennel előterjeszteni. Kérem a t. házat, méltóztassék ennek kinyomatását, szétosztását elrendelni és az osztályok mellőzésével leendő napirendre kitűzése iránt intézkedni.

Elnök: A közgazdasági bizottság jelentése, az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat tárgyában ki fog nyomatni, a ház tagjai között szét fog osztatni és napirendre tűzése iránt, azt hiszem a t. ház később fog határozni. Most kérdem, méltóztatik-e beleegyezni, hogy az osztályok mellőzésével egyenesen a házban vétessék tárgyalás alá? (*Elfogadjuk!*) Tehát az osztályok mellőzésével annak idején egyenesen a házban fog tárgyaltatni.

Hegedüs Sándor előadó: Van szerencsém beterjeszteni a pénzügyi bizottság jelentését, a gyógyíthatatlan közveszélyes elmebetegek elhelyezésére szánt ápolda felállításáról, továbbá a játék-kártyák bélyegilletékéről szóló törvényjavaslat tárgyában, a törvényjavaslatok szövegezésével együtt. Kérem, méltóztassék elhatározni azok kinyomatását és annak idején az osztályok mellőzésével való tárgyalását.

Elnök: A jelentések ki fognak nyomatni, a ház t. tagjai közt ki fognak osztatni és ha méltóztatnak beleegyezni, az osztályok mellőzésével annak idején napirendre tűzetni. (*Helyeslés.*)

Következik a napirend: az indítvány- és az interpellátiós-könyv felolvasása.

Beőthy Algernon jegyző: Az indítványkönyvben újabb bejegyzés nincs.

Az interpellátiós-könyvben a következő bejegyzés foglaltatik: „Mocsáry Lajos, a budapest-zimonyi vasut kiépítése tárgyában, a közmunka- és közlekedési és a pénzügyministerekhez.“

Elnök: A képviselő ur annak idején meg fogja tehetni interpellátióját.

Következik a napirend második tárgya: a gazdasági bizottság jelentése, a képviselőház 1881. évi február havi költségvetéséről.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a február havi költségvetési előirányzatot*).

Elnök: Méltóztatik a t. ház elfogadni a költségvetési előirányzatot? (*Elfogadjuk!*) Az előirányzat elfogadtatott és az összeg folyóvá tételére az elnökség felhatalmaztatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a január havi pénztári kimutatást*).

Elnök: Méltóztatnak a kimutatást tudomásul venni? (*Tudomásul veszszük!*) Tudomásul vétetett.

Következik a napirend harmadik tárgya: a képviselőház számvizsgáló bizottságának jelentése, az 1880. évi julius 1-től, ugyanazon évi deczember hó 31-ig vezetett pénztári számadás megvizsgálása tárgyában.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a jelentést*).

Elnök: T. ház! Méltóztatik a jelentést tudomásul venni? (*Tudomásul vesszük!*) E szerint a jelentés tudomásul vétetik, a megvizsgált számadás az irattárba tétetik. Lisznyay János pénztárnok urnak pedig az 1880. évi julius hó 1-től deczember hó 31-ig vezetett számadásra nézve a felelősség alól a felmentés megadatik.

Következik a közgazdasági bizottság jelentése és törvényjavaslata a Spanyolországgal kötött kereskedelmi szerződés beczikkelyezéséről. Méltóztatik a t. ház kivánni, hogy a jelentés felolvastassék? (*Felolvasottnak tekintjük!*) Ha méltóztatik felolvasottnak tekinteni, akkor a tanácskozást megnyitom. Az első szó illeti az előadó urat.

Baross Gábor előadó: T. képviselőház! A Spanyolországgal kötött és az 1874. évi XLIV. törvényczikkben foglalt kereskedelmi és hajózási szerződés pótlására, illetőleg helyettesítésére újabban kötött szerződésről szóló tör-

Digitized by Google

vényjavaslatot van szerencsém a t. háznak elfogadásra ajánlani. Az 1874 : XLIV. t. czikkben foglalt kereskedelmi és hajózási szerződés politikailag fennáll ugyan, de tényleg a spanyol kormány magatartása folytán megszüntettetett. Ugyanis azon politikai, valamint közgazdasági kapcsolatos viszonyok benyomása alatt, melyeknek utóbbi időkben Spanyolország színhelye volt, a spanyol kormány nem volt hajlandó (*Halljuk!*) a monarchiánknak lekötött előnyök és tariffatételek további megtartására és másfelől egyéb államok, mint Belgium és Olaszország, melyek Spanyolországgal való forgalmukban sokkal inkább érdekelvék, maguk is eltekintettek a kötött szerződés teljes érvényesítésétől. Ennélfogva sokkal czélszerűbbnek látszott a legtöbb kedvezmények és néhány tétel lekötésén nyugvó szerződés, a passiv ellenállás helyett. Ez okból tehát azon módosításokkal, melyeket a közgazdasági bizottság előterjesztett, újból is van szerencsém a törvényjavaslatot elfogadásra ajánlani. (*Helyeslés.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a Spanyolországgal 1880. évi junius 3-án kötött kereskedelmi szerződésről szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni, igen, vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy ez elfogadtatik. Következik a részletes tárgyalás.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét*).

Baross Gábor előadó: T. képviselőház! Minthogy ez nemcsak kereskedelmi, hanem egyuttal hajózási szerződés, bátor vagyok egy módosítást előterjeszteni, mely szerint a czímben a „kereskedelmi" szó után „és hajózási" tétessék.

Elnök: Méltóztatik a t. ház, a bizottsági előadó ur ezen módosítását elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a czím ezen módosítással elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa az első, második és harmadik czikket, melyek elfogadtatnak; olvassa a negyedik czikket*).

Baross Gábor előadó: T. képviselőház! A negyedik czikk első bekezdésének hatodik sorában ezen szó: „természetesen" helyett „mindamellett" teendő, a mely megfelel az eredeti franczia szövegnek. Az erre vonatkozó módosítást bátor vagyok előterjeszteni.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a módosítást, a mely szerint a negyedik czikk első bekezdésének hatodik sorában ezen szó „természetesen" helyett „mindamellett" teendő, elfogadni. (*Elfogadjuk!*) A t. ház elfogadja. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa az ötödik czikket, a mely észrevétel nélkül elfogadtatik; olvassa a hatodik czikket*).

Baross Gábor előadó: T. ház! A hatodik czikk utolsó előtti sorában a második „a" helyett „ezen" szó lenne teendő.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni, hogy a 6-ik czikk utolsó előtti sorában a második „a" helyett „ezen" szó tétessék, a mikor azután a szöveg igy hangzanék: „és a meddig ezen védelmet saját országukban élvezik." (*Helyeslés.*) A bizottság módosítása elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 7. czikket*).

Baross Gábor előadó: T. ház! A 7. czikk első bekezdése utolsó sorában a „területe" szó után „semmiféle" lenne teendő, miután ez megfelelőbb lenne a franczia eredeti szövegnek.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni azt, hogy a 7. czikk első bekezdésének utolsó sorában a „területe" szó után „a semmiféle" szó tétessék? (*Felkiáltások: Elfogadjuk!*) Azt hiszem, hogy kijelenthetem, hogy a bizottság módosítása elfogadtatik és a „semmiféle" szó beillesztetik. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 7. czikket, mely észrevétel nélkül elfogadtatik. Olvassa a 9. czikket*).

Baross Gábor előadó: Csak rövid megjegyzésre szorítkozom, anélkül, hogy módosítást lennék bátor előterjeszteni. (*Halljuk!*) A 9. ezikkben érintett törvények spanyol törvények, és hogy ez irányban a bizottság nem hoz javaslatba módosítást, annak oka az, hogy hasonló kifejezést a franczia szövegbe is fel kellene venni, a mi ezen törvényjavaslat elfogadását nagyon hosszú időre elodázná. (*Helyeslés.*)

Elnök: A 9. czikk elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 11—26. czikkeket, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a 27. czikket*).

Baross Gábor előadó: A 27. czikk második bekezdésében a „megerősítették" szó helyett a bizottság véleménye szerint „ellátták" szó volna teendő. A vonatkozó módosítványt van szerencsém elfogadásra ajánlani.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a bizottság azon módosítványát, mely szerint a „megerősítették" szó helyett „ellátták" szó tétessék. (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a zárjegyzőkönyv pontjait az 1—5. czikkekhez, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a 6. czikkhez tartozó pontot*).

Baross Gábor előadó: Ezen czikk második

Digitized by Google

bekezdésében a magyar fordítás közgazdasági miniszteriumról szól. A franczia szöveg del Fomentóról szól. Minden félreértés kikerülése végett a közgazdasági bizottság szükségesnek tartja azt, hogy a „közgazdasági" szó „del Fomento" szavakkal felcseréltessék. Ajánlom e módosítás elfogadását.

Elnök: Elfogadja a t. ház a 6. czikkre vonatkozó pontot e módosítással? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a 7., 8., 10. czikkekhez tartozó pontokat, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a „különleges és átmeneti intézkedések"-et tartalmazó czikkek bevezetését*).

Baross Gábor: T. ház! A bevezetés első sorában e szó helyett „különleges" teendő „külön." Egyszersmind ez alkalommal bátor vagyok megjegyezni, hogy a bizottság gondoskodott arról, hogy a többi előforduló sajtóhibák kiigazíttassanak.

Elnök: Elfogadja a t. ház, hogy a „különleges" szó helyett „külön" tétessék? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa az 1. és 2. czikket, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: T. ház! Ekként a törvényjavaslat részleteiben is elfogadva lévén, végmegszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik a napirend további tárgya: a kérvények 46. sorjegyzékének tárgyalása.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa*): „1. sz. a. Csittszentiványi ev. ref. egyházközség kéri, hogy a közmunka és közlekedési minister 12693/1880. számú rendelete, a mely a panaszolkodó egyházközséget a malom- és gátépítéstől eltiltja, orvosoltassék."

Vécsey Tamás előadó: A kérvényi bizottság nevében a következő határozati javaslatot terjesztem elő a t. háznak elfogadás végett: „Az egyházközségnek malomtulajdonosi joga közigazgatási úton el nem vehető, a mint hogy ezen szándék a közmunka és közlekedési ministernek, a malomgát felépítésére vonatkozó 12,693. számú határozatából nem is következtethető.

Ugyanezen ministernek oly czélból adatik ki a kérvény, hogy azt a törvényszabta újabb tárgyalás alá vétesse és ez eredményhez képest intézkedjék."

Ugron Ákos: T. ház! Szemben a kérvényi bizottságnak előterjesztett határozati javaslatával, egy módosítványt van szerencsém benyújtani, a melynek tartalma az, hogy ezen csittszentiványi ev. ref. egyházközség kérvénye egyszerűen a közmunka és közlekedési miniszteriumnak adassék ki.

Nézetem szerint ezen kérdésben, a kérvényi bizottság a ministeriumnak határozott utasítást nem adhat, minthogy szakkérdés lévén, ennek eldöntése és megitélése, tudniillik, hogy mily intézkedés legyen foganatosítandó, egyenesen csakis a ministerium hatáskörébe tartozhatik. És én nem hallottam soha, hogy hasonló esetben oly feltételeket és utasításokat szabjon a kérvényi bizottság a ministeriumnak, mint a határozati javaslatban van. Nézetem szerint tehát a kérdésnek egyszerű megoldása a közmunka- és közlekedési ministeriumhoz tartozik, ennélfogva kérem a t. házat, méltóztassék a beadott módosítványomat a kérvényi bizottság határozati javaslatával szemben elfogadni.

Elnök: Méltóztassanak a módosítványt meghallgatni.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa a módosítvány)t.*

Vécsey Tamás előadó: T. ház! Lényeges különbség a kérvényi bizottság javaslata és a beadott módosítvány köztt nincs. Bátorkodom ezt azzal bebizonyítani, hogy fölolvasom a kérvényi bizottság indítványát, mely következő: „A közmunka- és közlekedési ministernek oly czélból adatik ki az egyházközség kérvénye, hogy azt a törvényszabta újabb tárgyalás alá vétesse és az eredményhez képest intézkedjék." A kérvényi bizottság nem tesz egyebet, mint azt véleményezi, hogy a mennyiben a törvény szerint újabb eljárásnak helye van, azt a ministerium tegye meg; ha nincs, akkor nem fogja azt megtenni. A képviselőház nem foglalkozhatik administrativ kérdésekkel, de igenis joga van utasítani a ministert, hogy ha van még törvényszabta orvoslásnak helye, azt tegye meg. Kérem a t. házat, méltóztassék a kérvényi bizottság jelentését elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A kérvényi bizottság jelentése és a módosítvány köztt elvi ellentét nincs. Tehát első kérdésül azt tűzöm ki: méltóztatik-e a t. ház a kérvényi bizottság véleményét elfogadni? Ha ez elfogadtatik, akkor a módosítvány elesik. Mielőtt a kérdést feltenném, méltóztassék meghallgatni a kérvényi bizottság véleményét és a módosítványt.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a kérvényi bizottság véleményét? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta és igy Ugron Ákos képviselő ur módosítványa elesik.

Beöthy Algeron jegyző (*olvassa a 2—13. folyószámú kérvényekre a kérvényi bizottság véleményét, mely változatlanul elfogadtatik. Olvassa*): „Hosszúfalu község és társai az 1871: LIII. t.-cz. 82. §-a rendeletének megfelelő, vagyis Talmács Szelistye s Törsvár birtokrendezését czélzó törvényjavaslat beterjesztését kérik."

Vécsey Tamás előadó: T. ház! Az 1871: LIII. t. cz. 82. §-ának tekintetbe vételével áttétetik a jelen kérvény az igazságügyminister-

Digitized by Google

hez. Az idézett törvényczikk 82. §-a következőleg szól: „A Talmács, Szelistye és Tölcsvár, valamint az azokhoz tartozó községek területére nézve, a közös birtokok rendezéséről külön törvényjavaslatot fog az igazságügyminister előterjeszteni. Időközben azon községek egyezkedtek s nagyrészök a bizottság értesülése szerint már ki is egyezett, tehát a törvényjavaslat épen e körülménynél fogva ekkoráig nem nyujtatott be. Ha tehát még van substratum, melyről ama törvény intézkedik, a törvényjavaslat kétségtelenül beadandó lenne. Kérem a t. házat, méltóztassék a bizottság véleményét elfogadni.

Orbán Balázs: T. ház! Az ügy igen fontos, mindazáltal nem kívánom a hosszú és terjedelmes kérvény felolvastatását, hanem bátor leszek a helyett igen röviden a kérvényt, tulajdonképpen annak tárgyát illetőleg, nehány észrevételt tenni. (*Halljuk!*)

T. ház! A keleti támadásoknak leginkább kitett északkeleti részén Erdélynek, a régi időben volt három királyi vár: Királykő, Höltövény és Törcsvár; ezeknek őrizésére s ezzel kapcsolatban a határőri szolgálat teljesítésére 10 magyar község lett oda telepítve legnagyobb részben Nagy Lajos király által. Azonban később, midőn a keletről jövő támadások megszüntek, midőn az erdélyi fejedelemség felállításával a török többé nem mint ellenség, hanem inkább, mint barát jelent meg, ezen várak fontossága megszünt, kettő azok közül leomlott, egy azonban, Törcsvár, megmaradt. De miután ezen vár nélkülözte a hadtani fontosságot, előbb elzálogosittatott, később II. Rákóczi György szerencsétlen lengyel hadjárata után, Brassó városának eladatott. Azonban ez az eladás, törvénykönyvünkbe beiktatott, okmánya szerint határozottan megjegyeztetett, hogy csakis a vár közvetlen tartozandósága az, a mi eladatott, a várhoz tartozó tiz falu továbbra is szabad, független lesz, azoknak népe a vármegyei nemesekkel fog együttesen a vármegyék zászlója alatt felkelni és teljes szabadságot, még pedig — mint az okmány mondja — mindazon szabadságokat és kiváltságokat élvezni fogja, melyekkel a királyföldi szászok birnak. Ők e szabadságot élvezték is 1848-ig. Felmerült azon körülmény, hogy miután Brassó alá voltak közigazgatásilag rendelve, némi segélypénz-összeget szedtek rajtok, azon hivatalnokok fizetése czímén s karácsonkor ajándékfát vittek — mint szokásban volt nevezni — karácsonfát a brassói főbirónak, minek aztán azon szomorú következménye lett, hogy 1848 után, mikor a Beczirkerek többnyire közülök, vagy az őket támogató idegenek közül kerültek ki, mint urbéres községek lettek bejelentve és Brassó ezen a czímen egy pár százezer frt urbéri kárpótlásban részesült, minek következtében az állam nagy mértékben megkárositttatott. De fájdalom, a város nem elégedett meg ezen, őt meg nem illető nagy összeggel, hanem 1856-ban, közigazgatási uton lefoglalta azon községeknek minden eddigi kizárólagos tulajdonait képező erdőségeit, a melyekről az 1819/20-iki conscriptió azt mondja, hogy ezek azon községeknek kizárólagos tulajdonait képezik. Enuek az a következménye lett, hogy azon 23 ezernyi magyar népességnek ma más birtoka nincsen, mint 4111 hold kopár és sivatag IV. és V. osztályú szántóföld. Ezen szegény nép ebben az ügyben folyvást folyamodott a ministeriumokhoz, az országgyüléshez. Ennek következménye volt az, hogy az 1871: LIII. t. cz. 82. §-a kimondja, hogy az igazságügyi minister ezen Törcsvár városához tartozó községek területére vonatkozólag törvényjaslatot terjeszszen elő. Ennek folytán a kir. tábla 1874-ben az urbéri pereket beszüntette és 1875-ben itéletileg kimondotta, hogy azon 12,000 frt taksa, a mely Brassó városa által erőszakkal taksa-díj czímén hajtatott be, ezen szegény népnek is visszaadassék és hogy a 60,000 holdat képező erdőség azon községek kizárólagos, közös tulajdonát képezi. A kir. Curia ezen itéletet helybenhagyta, azon hozzáadással, hogy mig az ügy véglegesen lebonyolittatik, addig Brassó városa fogja ezen erdőséget pastorolni. Ezen függeléknek az a szomorú eredménye lett, hogy Brassó városa a pastorolás jogát akkép magyarázta, hogy 300,000 frt értékü fát eladott a vasutnak és hogy a katonai kincstár által a határőri erődítéseknél tett erdőpusztitások czímén kiutalt tekintélyes összeget zsebrerakta. Én, t. ház, elfogadom a kérvényi bizottság jelentését, azonban fel kell hivnom az igazságügyi minister figyelmét arra, hogy egy 10 év előtt hozott törvénynek, 10 éven át való nem teljesítése, igen megdöbbentő jelenség, főleg azért, mert az a szegény nép elpusztulását fogja előidézni, mivel képtelenség, hogy 4000 holdon 23,000 lélek megéljen. Eddig, t. ház, ezen szegény emberek abból tartották fenn magukat, hogy Romániában szekereskedtek s főleg a dunai kikötőkbe szállitottak czikkeket és onnan vissza; de most a vasut elkészültével, ezen keresetforrásuktól elesnek: részükre nincs más hátra, mint a kivándorlás s igen fájdalmasan észlelhettük, hogy azon főispáni hatóság, a melynek védenie kellett volna ezen szegény népet, szemben az erőszakoskodó várossal, fájdalom, az is ezen szegény nép ellen támadt és rákényszerített némely községet oly egyezség megkötésére, mely rájuk nézve a földönfutóvá létellel egyértelmű.

Kérem tehát az igen t. igazságügyminister urat, méltóztassék tekintetbe venni, hogy az eddigi mulasztás is ama szegény népre nézve végtelen szenvedések(t idézett elő; s méltóztassék a

Digitized by Google

tíz évvel ezelőtt meghozott országgyülési végzést, illetőleg megalkotott törvénynek foganatosítását eszközölni.

Madarász József: T. ház! Csak azért kivánok felszólalni, mert szerencsénk van az igazságügyministerhez. Meg fog győződhetni a t. igazságügyminister ur is, hogy a mint a kérvényi bizottság előadta, e tárgyban már több megegyezések is történtek és hogy, a mint t. barátom, Orbán előadja, azon összes lakosság a végpusztulásnak van kitéve. E kettőt összevéve, én, mint képviselő, ebből nem vonhatok más következtetést, mint azt, hogy azok, kiknek már életfenntartásukra nincs semmi módjuk, kénytelenek a legnagyobb igazságtalanságokat is elfogadva és igazságukat feláldozva, kiegyezni, csak azért, hogy e hazából eltávozni ne kényszerüljenek. Legkevésbbé sincs szándékomban, hogy megtámadjam a t. igazságügyminister urat ez ügyben, mert hiszen nem a mostani minister volt az, ki akkor, midőn e törvény megalkottatott, a tárczát viselte. De ép azért kötelességemnek tartom t. barátom előadása után is felszólalni, hogy, most jelen lévén az igazságügyminister ur, kérjem fel őtet, hogy mindenesetre és ha csak lehet, még ez országgyülési ülésszakot felhasználva, ez érdemben a képviselőház elé oly időben adjon be törvényjavaslatot, hogy azután az érdekeltek ne legyenek többé kénytelenek egy másik országgyüléshez folyamodni e tárgyban.

E véleményem nyilvánításával csatlakozom a kérvényi bizottság határozatához.

Zay Adolf: T. ház! Eddig Orbán képviselő urat fényes országgyülési szereplésén kivül, csak mint történészt volt szerencsém ismerhetni; ma azonban volt szerencsém, mint regényirót és mint communardot megismerni.

T. ház! Regényiró annyiban volt Orbán Balázs, a mennyiben országos törvények világos szavai helyébe az ő költeményeit helyezte és communard annyiban, hogy azt a tételt állította fel: „szegény emberek, kell nekik, tehát adjunk nekik a máséból". (*Ellenmondás a szélső baloldalon.*)

T. ház! Ezen állításaim bebizonyítására legyen szerencsém szintén hivatkozhatni a történelemre és országos törvényekre. Hiteles adatok szerint nem szenved kétséget, hogy ezen kérdéses községek már régente, mielőtt Brassó városa tulajdonába jöttek volna, mint urbéres jobbágy községek, nemes embereknek birtokában és tulajdonában voltak. Jegyezze meg magának Orbán képviselő ur, hogy Nagy Lajos ezen községeket 1366-ban egy Stanislaus nevü grófnak adta, később pedig Hosszúfalu, Csernetz falu és Törcs falut és egy más községet szintén egy magyar nemes embernek, Szewzény Miklósnak adta, természetesen adományként, természetesen jobbágyi birtokokul és nem közigazgatási czélból, hanem dominium fejében. E tekintetben bizonyságot szerezhet magának Orbán Balázs képviselő ur a dunaföldvári káptalani levéltárban, ott vannak az adománylevelek letéve.

Hát, t. ház, ebből kitünik, hogy még 1498, illetőleg mondjuk a 16. század eleje előtt is már ezen községek urbéri viszonyok alatt állottak, már dominium tárgyaivá váltak volt. 1498-ban Ulászló magyar királynak, mint minden magyar királynak, pénzre volt szüksége és Brassó városához fordult kölcsönért, melytől néhány év alatt 6300 frtot vett kölcsön és ezért adta inscriptiókép ezen községeket Brassó városának. Ezen inscriptionalis zálogbirtok több éven át másfél évszázadon át tartott, később pedig örök áron került Brassó város birtokába, az által hogy 1625-ben Bethlen Gábor fejedelem, ezen községek iránt örök szerződést kötött Brassó városával. Még pedig négy más urbéri község átadása és egy tetemes pénzösszeg fizetése fejében átadta Törzsvár várát és a hozzá tartozó községeket Brassó városának. Egy nehány évtizeddel később, 1651-ben, Rákóczy György fejedelem alatt végleges, örökszerződés jött létre ezen községek iránt és ezen szerződést, miután ezen községek purum fiscale bonumot képeztek, az országgyülés karai és rendei helyben hagyták. Be van az iktatva Erdély törvénykönyvébe, hol az 1681. évi VIII. törv. czikkben fordul az elő; be van iktatva az Approbatába, melynek harmadik rész 82-ik titulusát képezi.

Nézzük már most, hogyan történt ez és mi lett ezen országgyülési törvény által átadva Brassó városának; egy végvár és egyéb semmi-e, vagy pedig hét, illetőleg tiz jobbágy falu-e? Az említettem törvényczikk szószerinti szövege a következő (*olvassa*): „totum et integrum toties nominatum castrum Törcsvár omniaque bona, totales nempe et integras superius nominatas Possessiones Bátsfalu, Türkös, Tsernátfalu, Hosszufalu, Tatrang, Zaizon, Pulchenecz, Apácza et Krisbak, omnino in Comitatu Albensi Transilvaniae existentia; Totum item et omne Ius nostrum Regium, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, alpibus, valibus, vineis, vinearumque promontoriis; Item aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis, nominis vocabulo veritatis ad idem Castrum dictasque possessiones de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere detentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentes, memoratis Primario et Vice Judicibus, caeterisque Iuratis Civibus, Senatoris ac universis

Digitized by Google

incolis et inhabitatoribus Civitatis Coronensis, eorundemque haeredibus et successoribus legitimis benigne dandas, donandas, et apud manus eorundum reliquendas voluimus.

Hozzátétetett félreértések kikerülése végett, nem mint fundus regiusból, hanem tanquam bona fiscalia in comitatu albenis existentia et e manibus fiscalibus concambiata. Hát, t. ház, ebben tisztán és világosan, minden félreértés kikerülése végett bennáll, hogy nemcsak Törcsvár vára, hanem a kérdéses hét, illetőleg tiz község minden erdő, legelő, havas és más területtel, minden haszonvétel és minden királyi joggal együtt át lett adva örök áron Brassó városának, mint nemesi birtok, mint dominium, pedig igen tetemes áron, a pénzbeli ár túlhaladta az 50,000 frtot, mely akkor roppant nagy összeg volt, de sokkal nagyobb volt a cserébe adott hat, szintén jobbágy község értéke, mely Brassó város tulajdonát képezte és melyet a királyi fiskusnak ezen alkalommal cserébe adott. Ezen királyi adomány, donatió be van iktatva az országos törvényekbe és a törvény szentesítése után, néhány nap mulva megtörtént a birtokba való vétel és a törvényes statutio.

E szerint, t. ház, Brassó városának ezen nemesi dominiumra való birtok- és tulajdonjoga minden kétségen felül áll, jobban be van bizonyítva és jobban van fundálva, mint bármely magyar nemesnek birtokához való joga, mert országos.

Később, midőn a productionalis perek ideje eljött, iparkodott a királyi fiskus ezekre a birtokokra fiskusi jogait érvényesíteni, de II. József császár által vissza lett utasítva egy nagyon nevezetes királyi leirat által, melyben II. József császár a következőket mondta: „hoc vero dignitati summi principis deroget, ut fiscus regius, qui aliis e auxantibus bono exemplo praelucere debet,' ejusmodi infundatas actiones promoveat; ... hinc eidem r. Tesaurariatui committi, ut a praemissa omni prorsus legali fundamento destituta actione simpliciter abstrahere noverit." Ismétlem, t. ház! hogy nagyon tetemes pénz- és vagyonbeli áron szerezte meg Brassó városa Törcsvárával együtt azon jobbágy falukat, azoknak háborítalan birtokában volt és a törvényszékek által mindig támogatva lett ez iránti joga, a mi az irányadó 1819—20-iki urbéri constitutióban világosan előfordul. Erre nézve Orbán Balázs képviselő ur ismét a maga kényekedve szerint túl teszi magát az ügy állásán, mert abban az 1819—20-iki constitutióban nem az áll, mint a képviselő ur mondta, hogy t. i. az erdők, legelők és egyátalában a földek tulajdona volt a jobbágyoknak, hanem ellenkezőleg, áll a dolog következőkép (*olvassa*): „valamint tűzi, úgy épiteni való fa felől is nincs semmi szükségünk és a földesur erdeiben az erdőbeli rendtartás szerint mind épiteni való fát, mind tűzifát vehetünk."

Hát a földesuré volt az erdő, a jobbágynak megvolt a szokásos használati joga, de nem a tulajdonjoga, mert méltóztatnak tudni a t. képviselő urak, hogy erdélyi törvények szerint, az akkori államjog szerint lehetetlen volt, hogy egy jobbágy erdőtulajdonos volt. Hiszen azt mondta a törvény: „proprietate silvarum solis domininis terrettribus competente."

Ezt igy ismerte el a kir. kuria is abban az itéletben, a melyet Orbán Balázs ur felhoz és mely 1875. évi október 21-éről kelt; világosan bennt van, hogy mert „a földesurat a felvigyázási jog illeti, ezen erdőknek a kezelése Brassó város közönségének továbbra is fennmarad", a miben világosan el van ismerve a legfőbb bíróság, a m. kir. kuria által Brassó városának földesuri joga.

T. képviselőház! A kérdéses községek legutolsó évekig mindig készségesen elismerték volt Brassó városának ezen földesuri jogát. E községek közül három: Törtsvár, Apácza, Krizba, minden fennforgó urbéri kérdésre nézve kiegyezkedtek és érvényes egyezséget kötöttek; a többiek erre hajlandóknak nyilatkoztak, az egyességi eljárás mindnyájukra nézve meg lett kezdve és csak később, mikor egy éhes ügyvéd és egy lelkiismeretlen képviselő-jelölt a hétfalusiakat avval biztatták, hogy a törvényhozás hajlandó lenne ajándékként megadni azt, a mit tartozásaik megváltásaként különben kénytelenek volnának megfizetni, akkor természetesen inkább voltak hajlandók a volt urbéresek a törvényhozástól egy ajándékot elfogadni, mintsem hogy ugyanezt becsületes uton pénzükön szerezzék meg. Különben Hosszufalu községére nézve is meg van már indítva az erdő elkülönítési per és az urbéri viszonynak fennforgása és az urbéri elkülönítésnek megengedhetősége minden birói instantia által, törvényes és végérvényes itélettel már meg van állapítva. Ezen ügy- és perállással szemben, hogyan lehet arról szólni, hogy másoknak szerzett joga felett nem a bíróság birói cognitió utján, hanem a törvényhozás határozat által döntsön? Én meg vagyok győződve, hogy ha a törvényhozás 1871-ben nem avatkozott volna ebbe a peres ügybe, hanem az ügy rendes menetének hagyta volna a dolgot, a kiegyezés mindezen községre nézve jogos, méltányos, loyalis alapon már régen létrejött volna, most pedig, miután egynéhány országgyülési képviselő által kilátásba helyeztetik a volt urbéreseknek, hogy tartozásaikat nem a törvény és jog értelmében kell megváltani, hanem hogy a volt földesur összes javait és jogait, erdőket legelőket és regale-jogokat egyszerűen országgyülési határozat utján, ajándékképen fogják a máséból megnyerni, nem lesznek

Digitized by Google

hajlandók továbbra is a jogos szerződés, a jogos megegyezés utján haladni.

T. ház! A mint mondtam, a kiegyezés utján már igen sok ide vágó ügy — a talmácsi, szelistyei, törcsvári, apáczai és krizbai ügy — el van döntve, mások pedig folyamatban vannak, csakhogy az általam jelzett communisticus biztatások folytán, nem a leghelyesebb auspiciumok alatt. Én ezen ügynek rendezését abban látom, hogy ezen barátságos egyezség utját ne vágjuk el, de a mennyiben és a mire nézve nem lehet a peres ügyeket barátságos uton kiegyenlíteni, természetes, hogy Magyarországban, mint jogállambau, a vagyonjogi szerzett jogok tárgyában nem országgyülési határozat, hanem a biróságnak itélete utján fog a juris kérdés, a res in judicium deducta, eldönteni. T. ház! Önök soraiban is ül sok birtokos nemes ember, igen sok volt földesur.

Mit mondtak volna önök, ha valaki itt e házban előállt volna és azt mondta volna, hogy a dolog a volt urbéresekkel szemben ugy fog eldöntetni, hogy a peres kérdéseket ne állítsuk a biróság elé, banem hozzunk törvényt a felett, hogy ajándékozzuk a földesurak tulajdonát képező földeket ezen szegény parasztoknak, mert kell nekik, mert rászorulnak. Én meg vagyok győződve, hogy ezen communisticus felfogás, mely szerint másoknak a tulajdonát szavazás utján el ajándékozni akarnának, nem fogna a magyar törvényhozás falai között visszhangra találni. És én elvárom a t. igazságügyminister tői is, hogy peressé vált jogi kérdésekben nem fog akarni új törvény hozatala által határozni, hanem csakis birói itélet utján. Ezért én nem bánom, ha ezen ügy a kérvényi bizottság javaslata értelmében az igazságügyministerhez utasittatik. Ő ugy fog eljárni, a mit tőle a jog, igazság és a becsületesség parancsolnak.

Orbán Balázs: T. ház! A házszabályok értelmében személyes kérdésben szót kérek. (*Halljuk!*)

Elnök: T. ház! A házszabályok 43. §-a értelmében a képviselő urnak szóláshoz joga van. (*Halljuk!*)

Orbán Balázs: T. ház! A mi az előttem szólott képviselő urnak pro domo tartott beszédét illeti, arra természetesen nem akarok kiterjeszkedni, de mindenekelőtt meg akarom jegyezni, hogy oktatásait visszautasítom, mert ilyenforma megjegyzéseire, hogy „jegyezze meg ezt", „jegyezze meg azt", szükségem nincsen. (*Helyeslés a szélsőbalon.*) Én t. ház, okmányokkal nem akartam untatni a t. ház figyelmét. Ez nem ide tartozik, hanem akadémiai felolvasás, vagy a történelembe való. (*Helyeslés a szélsőbalon és a jobboldalon.*) Miután azonban a t. képviselő ur egy pár okmányra hivatkozott és azzal akarta állításomat megdönteni, én bátor vagyok arra a munkára hivatkozni, a melyben én e szegény vérig gyötört nép történetét megirtam és a melyben legalább kétszáz okmánynyal megczáfolom azt, a mit a t. képviselő ur felhozott. (*Ugy van! a szélsőbalon.*) Végre, t. ház, vissza kell utasítanom a képviselő azon állítását, mintha én communisticus nézeteket táplálnék. (*Helyeslés a szélsőbalon.*) Ha van communismus, azt a t. képviselő ur és Brassó városa képviseli, a mely akkor, a mikor minden hatalom kezében volt, e szegény nép szájából az utolsó falat kenyeret is kivette. (*Felkiáltások a szélső balon: Ugy van! Gyalázat!*)

Elnök: Kérdem a t. házat, elfogadja-e a kérvényi bizottság véleményét, mely szerint ezen kérvény az igazságügyministerhez lenne utasítandó, igen, vagy nem? (*Felkiáltások: Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a kérvényi bizottság véleménye elfogadtatik, és ekként a 46-ik sorjegyzékben foglalt kérvények le vannak tárgyalva.

Vécsey Tamás előadó: Csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy a 13-ik folyó szám alatt foglalt kérvény, melyben a temesvári Lloyd-társulat a tőzsdei választott bíróságok illetékességi hatáskörének megszorítását tárgyazó javaslat mellőzését kéri, a képviselőház azon üléséből, melyben a kérvények beterjesztettek, már kiadatott az igazságügyi bizottságnak.

Elnök: A ministerelnök ur kiván szólni.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház (*Halljuk!*) Mielőtt az interpellátiókra válaszolnék, engedje meg a t. ház, hogy az 1876: III. t. cz. rendelkezéséhez képest beadjam a magy. kir. ministerium jelentését, a Deák Ferencz síremléke tárgyában a mult évben történtekről. Kérem, ugy, mint más években, azt kinyomatni és a tagok közt kiosztani.

Elnök: A jelentés ki fog nyomatni és a ház tagjai közt ki fog osztatni.

Tisza Kálmán ministerelnök: A t. ház engedelmével, ugy, mint máskor is tettem, midőn több interpellátió egy tárgyra vonatkozott, bátor leszek a Kovách László és a Szederkényi Nándor képviselő urak interpellátióira együtt válaszolni; természetesen ugy, mint máskor, ez alkalommal is érintetlen maradván mindenik képviselő urnak joga, adott válaszom iránt nyilatkozni. (*Halljuk!*)

Az interpellátiók a következők: Kovách László képviselő uré ez: (*olvassa*):

„Van-e tudomása a minister urnak arról, hogy az egri érseki megyének községeiben lelkészkedő katholikus papoknak — plébánosoknak — párbér és egyéb czímen járó illetményeik beszedésében leküzdhetlen akadályokkal kell küzdeniök, miután, azok ellenében, kik a megállapított illetményeket hanyagul, rosz minőségben, vagy épen nem szolgáltatják be, — sem a köz-

Digitized by Google

igazgatási, sem az igazságszolgáltatási közegek által nem támogattatnak, sőt egyiktől a másikhoz utasittatnak?

Van-e tudomása minister urnak azon kérvényről, melyet az érdeklett egri érseki megye mintegy 170 plébánosa közül 160 aláirt s orvoslás végett az egri érsekhez benyujtott? Ezen kérelemben — itéletekre való hivatkozással — állittatik, hogy a papi, kántor és harangozói illetékek behajtásának kérelmével a közigazgatástól az igazságszolgáltatáshoz, innét a közigazgatáshoz lettek — első és másodfokú — végzés, illetve itélet által utasítva.

Tett-e, és mily lépést az illető érsek a kormánynál ezen kérvény folytán — a most említett baj orvoslására?

Végre — ha nem tett volna — szándékozik-e, a minister e tárgyban oly intézkedést létesíteni, mely országszerte megszüntesse azon anomál helyzetet, mely szerint lehessenek oly vitás ügyek és kérdések, melyekbe sem a közigazgatás, sem az igazságszolgáltatás ne kivánjon avatkozni s az igy elutasított panaszos ne találjon birót az ország hatóságainál?"

Szederkényi Nándor képviselő ur a Kovács László képviselő ur interpellátiója folytán a következő interpellátiót intézte hozzám:

„A f. év január 19-iki ülésben Kovács László képviselő ur, a papi illetmények, nevezetesen a párbér beszedése tárgyában az egri egyházmegyében a közigazgatási hatóság segédkezését illetőleg egy interpellátiót adott be.

Ezen interpellátió folytán kérdem a t. belügyminister urat: van-e tudomása arról, hogy Hevesmegye területén a papi illetmények, nevezetesen a párbér beszedésénél nemcsak a katholikus, de bármely felekezet lelkészei irányában a közigazgatási hatóság segédkezését s törvényes kötelessége teljesítését megtagadta volna? vagy a fennálló közigazgatási forumok, tehát legfelső forumban a belügyminister ur, ez érdemben folyamodót nemcsak nem támogatta s ügyében nem intézkedett, hanem panaszával a birósághoz, ez onnan visszautasította s igy panasza elintézetlenül maradt?

Miután továbbá Kovács László képviselő ur interpellátiójában azon vád: hogy a közigazgatási hatóságok a párbér beszedésénél támogatást nem nyujtanak, általánosan is van mondva, mely a t. belügyminister urra is hárul, kérdem: ha csakugyan igy van, hol s mikor jogosította fel a t. belügyminister ur a közigazgatási hatóságokat ily eljárásra?

Kérdem végre, hogy ez ügy tisztáztassék, hajlandó-e a t. belügyminister ur, ugy a Kovács László képviselő ur interpellátiójára, mint az itt foglaltakra a lehető legrövidebb idő alatt a választ megadni?"

A választ megadni, t. ház, már régebben óhajtottam. Az utolsó késedelemnek oka mindenesetre az, hogy — nem saját hibájokból ugyan, de a képviselő urak, a kik interpelláltak, nem lehettek jelen az ülésekben. (*Halljuk!*)

A mi különben magát a kérdésnek lényegét illeti, mindenekelőtt Szederkényi képviselő ur interpellátiójára kivánok felelni, különösen azon részére, melyben kérdi, van-e tudomásom arról, hogy Hevesmegye területén ezen illetmények beszedésében nem szoktak segédkezni? T. ház! Tudtomra Hevesmegyének 1873-ban hozatott egy statutuma, mely kimondta, hogy ilyen illetmények és általában a felekezeti költségek a a községi költségvetésbe fel nem vehetők és azok iránt a megye nem intézkedik. Ezen statutum azonban 1874-ben az akkori belügyminister által ezen pontjára nézve megsemmisittetett és kimondatott, mi nézetem szerint tökéletesen helyes, hogy minden egyes eset külön birálandó el a fennálló törvények és gyakorlat alapján. Hevesmegye más intézkedéséről, vagy arról, hogy ezen, akkor meg nem erősített statutumát a megye megújította volna, nekem legalább tudomásom nincs és ennek nyoma sem a belügyi, sem az általam felvilágosítás végett hasonlag megkeresett vallás- és közoktatásügyi ministerium levéltárában nincs. Arról pedig biztosíthatom a képviselő urat, hogy a ministerium részéről ilyen elutasítások egyáltalán nem történtek, mert ily ügy hozzá évek hosszú sora alatt 5—6-nál több az egész országból — nem is Hevesmegyéből — nem érkezett, ily irányú kérelem hozzá nem intéztetett. Különben a ministeriumnak az a felfogása, hogy ott, a hol a tartozáshoz magához kétség nem fér — és egy része az ügyeknek ilyen, — a segédkezés megadandó, a hol pedig a követelés jogosultsága jön kérdésbe, — pedig vannak ilyenek is — természetesen az ügy a közigazgatási utról a birói utra terelendő.

Ez a nézet s azt hiszem, a helyes nézet; de mondom, évek hosszú során alig volt nehány alkalom az egész országot illetőleg, ezen elvet akár egy, akár más irányban alkalmazni.

Természetes és itt áttérek Kovács László képviselő ur interpellátiójára, hogy az a helyzet, hogy semmiféle forum valamely ügyben eljárni ne akarjon, egy országban sem áll fenn s épen azt tartom, mint előbb is jeleztem, hogy megeshetik ugyan, hogy miután az ilynemű kérdések is nem tökéletesen egy természetűek, egyik vagy másik esetben akár a közigazgatás, akár a bíróság magát illetéktelennek tartja, de hisz törvényeinkben megvan a mód arra, hogy ha esetleg mindkettő illetéktelennek mondaná ki magát, az illetékességi kérdés megállapittassék, a midőn azután az illető forum eljárni törvény szerint köteles. Ha tehát fordulnak elő oly esetek —

Digitized by Google

és nem vonhatom kétségbe, miután ez positive állittatik, — hogy fordulnak elő, a melyekben egyik hatóság sem akar eljárni s ha ez által az ügy abban marad, az illetők, a kikre nézve ez sérelmes, mindenesetre önmaguk a hibásak, mert elmulasztják az illetékesség megállapítása iránt a szükséges lépéseket megtenni.

Még egy pontja van a képviselő ur kérdésének, a mely arra vonatkozik, hogy van-e tudomása a ministernek az egri érsek ő nagyméltóságához 160 lelkész által beadott panaszról, a melynek alapján ők orvoslást kérnek; és hogy az illető érsek ur, tett-e ez iránybeli intézkedés végett a kormánynál lépéseket?

T. ház! Kénytelen vagyok bevallani, hogy sem a belügyministeriumnak, sem a vallás- és közoktatási ministeriumnak, legalább a legutóbbi napig, — ha csak azóta nem — tudomása egyébből, mint az interpellátióból, az ügyről nincsen és hogy az egri érsek ur sem az egyik, sem a másik ministeriumhoz az iránt, hogy az egri egyházmegyében levő plebánusoknak ezen itt előadott sérelme orvosoltassék, jelentést, lépést nem tett, vagy felszóllítást nem intézett.

Ezeket válaszolhattam, t. ház, az interpellátiókra s kérem válaszom tudomásul vételét. (*Helyeslés.*)

Kovách László: T. ház! Minthogy én voltam bátor e tárgyban az első interpellátiót megtenni, azért veszek magamnak szabadságot arra, hogy előbb felszólaljak. (*Halljuk!*) Az én intentióm interpellátiómmal egyéb semmi sem volt, mint az, hogy egy oly anomal helyzet, melynek létezését 160 plebános bizonyítja, ha csakugyan fönnáll, megszüntettessék, ha pedig nem létezik, az illetők feleletre vonassanak s igy a netalán fönnforgott félreértés fölvilágositassék.

Minthogy a ministerelnök ur válaszában erre nézve felvilágosítást, az illetőknek pedig utasítást adva látok: a választ tiszteletteljesen tudomásul veszem. (*Helyeslés.*)

Szederkényi Nándor: Én magam is tudomásul veszem a ministerelnök ur válaszát s csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy midőn a t. minister ur, egy 1873-ban hozott hevesmegyei statutumra utalt, — nem vitatva itt azt és nem beszélve arról, vajjon az a statutum helyes volt-e, vagy nem, de az igazság érdekében constatálnom kell azt is, hogy ezen hevesmegyei statutumnak megváltoztatását senki más, mint épen az egri érsek vitte keresztül, a ki azon időben ezen statutumot a belügyministerhez, illetőleg a közoktatásügyi ministerhez fellebbezvén, az illető ministerek azt meg is változtatták. Ugyanakkor az egri érsek ennek folytán körlevelet bocsátott ki az összes hevesmegyei papsághoz, a melyben ezen esetre hivatkozván, hogy imé, a közigazgatási hatóság legfelsőbb forumban ily végérvényes határozatot hozott, utasította a lelkészeket ezen szavakkal végsorában: „ha azonban egyes községekben mindamellett netalán törvénybe ütköző és a hitfelekezetek jogos igényeit sértő esetek fordulnának elő, ugy mindig fennmarad az ut arra, hogy az e tekintetben előforduló sérelem, az érdeklettek panasza vagy folyamodványa folytán, a törvényben megszabott eljárás utján esetről esetre orvosoltassék.“

Ezen utasítás az, mely törvényszerüen az illető lelkészeket netaláni panaszok esetében az illető forumokhoz utasítja. Ha mégis történt eset, hogy az illető lelkészek talán elfeledkezve, vagy ignorálva lelki főbb pásztoruktól kapott ezen utasitást és nem tudom, miféle sugalmazás folytán maguk közt, tehát megjegyzendő, hogy egészen zárt körben, elégedetlenségük kifejezéseképen egy folyamodványt köröztettek s ezt az egri érsekhez benyujtották, ez mindenesetre a legnagyobb félreértésen alapszik és én azért tettem itt interpellátiómat, hogy ezen félreértést constatáljam. Ime, ma a t. belügyminister ur kijelentette a ház előtt, hogy ő neki oly esetről, hogy a közigazgatás akár Hevesmegyében, akár más megye területén is, a panaszokat az igazságszolgáltatáshoz, az igazságszolgáltatás pedig a közigazgatáshoz utasítja és igy bolyongnak az illetők a nélkül, hogy urokat találnák, ily esetről hogy előfordult volna, tudomása nincs. Mert jól mondja a t. belügyminister ur, hogy ha az illető a rendes forumot nem keresi meg és nem intézkedik arról, hogy a felmerült vitás kérdésben fennálló törvényeink szerint a legfelsőbb forumhoz folyamodjék, ennek oka senki más, mint maga az illető.

Ezeket előterjesztvén, teljes megnyugvással veszem a t. belügyminister ur nyilatkozatát és azt gondolom, hogy azon folyamodvány, a melyre Kovách László képviselő ur hivatkozott, most már téves értesülésen alapulónak nyilvánult.

Tisza Kálmán ministerelnök, mint belügyminister: T. ház! Csak kettőt tartozom megjegyezni. Az egyik az, hogy abban, hogy a legfelsőbb forumnak nincs tudomása, igenis jele van annak mindenesetre, hogy az illetők nem teszik azt, a mit a törvény szerint tenniök kellene, hogy ily felmerülő esetek orvosoltathassanak; de nem jelentheti azt, hogy nem fordulhatnak elő ily esetek.

Ez az egyik, a mit megjegyezni tartozom. A másik az: hogy én ma sem tudom hivatalosan, létezik-e az érsekhez 160 lelkész által beadott folyamodvány, vagy nem, de annyi bizonyos, hogy lépés ezen ügyben a kormánynál nem tétetett.

Szederkényi Nándor: T. ház! Csak annyit vagyok bátor a t. belügyminister urnak nyilatkozatára megjegyezni, hogy én ugyanezen

Digitized by Google

értelemben vettem a t. belügyminister ur szavait és annak, hogy tudomása nincs 160 lelkész által aláirt folyamodványról, oka kétségkivül nem lehet más, mint az, hogy miután ok nincs ily folyamodásra, a ministerelnökhöz vagy illetőleg a belügyministerhez, azt be sem adták és igy nagyon természetes, hogy erről tudomása nem is lehet. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Azt hiszem, miután a két interpellátió majdnem azonos tartalmú és a válasz is azonos, a kérdést is együtt lehet feltenni: hogy tudomásul veszi-e a ház a belügyminister ur válaszát? (*Helyeslés. Felkiáltások: Tudomásul veszszük!*) Ugy veszem észre, hogy a ház a választ tudomásul veszi. A mai napirend ki van merítve, még csak Mocsáry Lajos képviselő ur interpellátiója van hátra.

Mocsáry Lajos: T. ház! Azon késedelem, a mely a budapest-zimonyi vasut körül fennforog, némi nyugtalanságot keltett a közönség körében, nemcsak a közelebbről érdekeltek, hanem általában a nagy közönség körében, mely e vasut ügyét oly melegen felkarolta.

A mult év junius hó 21-én szentesittetett a törvény, melyben ezen vasut kiépítése elrendeltetett, egyszersmind utasittatott a ministerium ugyanazon törvényben, hogy erre vonatkozólag még a mult 1880-ik évi őszi ülésszakban törvényjavaslatot terjeszszen a ház elé a vasutvonal kiépítése iránt. A törvényjavaslat még ekkoráig beadva nincs. Ugyanazon törvényben felhatalmaztatik a ministerium arra, hogy a hosszabb időt, nagyobb munkát igénybe vevő műtárgyak létrehozatala iránt tegye meg a kellő intézkedéseket. Ugy látszik, hogy ezen nagyobb műtárgyak nagy része, nevezetesen két alagut és egy bevágás már munkában van, de a mi még nagyobb munkát és hosszabb időt fog igénybe venni, a Duna- és Száva-hid még nem kezdetett meg. Nem tudom, hogy az előkészület e tekintetben minő stadiumban van. Ugyancsak az 1880 : XLII. t.-cz. hivatkozik az 1880 : XXXV. t.-czikkre, vagyis azon törvényre, melyben a Szerbiával e vasut kiépítésére vonatkozólag kötött conventio beczikkelyeztetett és mely conventióban világosan ki van mondva, hogy az egész vasutnak, illetőleg a Szerbiával való csatlakozásnak 1883. junius 15-én készen kell lennie.

Én általában nem kétkedem abban, t. ház, hogy a kormány tudja a maga kötelességét, melyet a törvény világos rendelete elébe szab; megengedem, hogy a késedelem, mely eddig előfordult, tán oly okokból eredt, melyeket praecipitálva elhárítani nem lett volna tanácsos; de kétségtelen az, hogy, mint felszólalásom elején is említettem — a közönség körében nyugtalanság uralkodik a késedelem miatt. Ennek eloszlatása végett, a közönség megnyugvásának eszközlésére kivánok alkalmat adni a kormánynak arra, hogy a közönség a t. minister urak adandó nyilatkozatából meggyőződjék arról, hogy a kormány általában nem szándékozik magát kivonni azon kötelesség alól, melyet a törvény eléje szab. Ezen okok indítottak arra, hogy bátor legyek a következő interpellátiót intézni a a közmunka- és közlekedésügyi, valamint a pénzügyminister urakhoz, mint a kikre az említett törvény végrehajtása bizva van: (*Olvassa.*)

„Mi az oka annak, hogy a ministerium az 1880: XLII. t.-czikkben foglalt azon utasításnak, hogy a budapest-zimonyi vasut kiépítése iránt az 1880-ik évi őszi ülésszak alatt törvényjavaslatot terjeszszen elő, ekkoráig meg nem felelt?

Mennyiben foganatosította a ministerium a fennt említett törvényczikk által adott azon felhatalmazást, hogy a budapest-zimonyi fővonal nagyobb munkát igénylő műtárgyainak munkába vétele iránt intézkedjék?

Miképen szándékozik a ministerium a budapest-zimonyi vasut kiépítésére vonatkozó 1880: XLII. és az 1880 : XXXV. törvényczikk végrehajtása iránt ezután intézkedni?

Elnök: Közöltetni fog az interpellátió a pénz- és közlekedésügyi minister urakkal.

A mai napirend ki van merítve. Azt hiszem, hogy azon jelentés, mely a t. ház tagjai közt szétosztatott s a készpénzben lerovandó illetékekről szól, a legközelebbi ülés tárgyául fel lenne vehető; s hogy a t. ház tagjainak legyen ideje ez ügygyel foglalkozni, az ülést kedden lehetne tartani. (*Helyeslés.*)

Tehát a kedden 10 órakor tartandó ülés első tárgya lesz: a ma megszavazott törvényjavaslat harmadszori felolvasása és azután a 610. szám alatt kiosztott jelentése a pénzügyi bizottságnak, a készpénzben lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tárgyában.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 12½ órakor.*)

Digitized by Google

349. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 15-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. Főrendi üzenet. Tisza Kálmán miniszterelnök bemutatja a zenicze-serajevói vasutról; a csendőrségi legénység állományáról; a közbiztonsági szolgálat szervezéséről; s a czukor-, kávé- és sörfogyasztási adóról szóló szentesitett törvényczikkelyeket. Az igazoló bizottság jelentése, Balogh Géza igazolásáról. Az igazságügyi bizottság jelentése, a Holland és Belgiummal kötött nemzetközi szerződésről. A közgazdasági bizottság jelentése, a kézi zálogkölcsönüzletről szóló törvényjavaslatról. Trefort Ágoston vallás- és közoktatási minister törvényjavaslata, az orvosi egyetem folytatólagos kiépitéséről. A Spanyolországgal kötendő szerződés harmadik felolvasása. A készpénzben leróvandó illetékekről szóló törvényjavaslat tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Ordódy Pál, Trefort Ágoston, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, Pauler Tivadar, gr. Szapáry Gyula, b. Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólani kivánókat Baross Gábor, az ellene jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak jegyzik. Méltóztassék a mult ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a f. hó 12-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Bemutatom Kis-Küküllőmegye közönségének fölterjesztését, melyben az egyházak adótartozásainak biztosítása iránt, a pénzügyminister által kiadott 77,856/80. számú rendeletet visszavonatni kéri;

Kassa szabad királyi város közönségének fölterjesztését, melyben Kolozsvár szabad kir. városnak, Bartha Miklós ellen intézett merénylet tárgyában tett föliratát pártolván, a katonai büntető törvény s eljárásnak szabályozását kéri;

Kassa szabad királyi városnak fölterjesztését, melyben Hevesmegye közönségének feliratát pártolván, Lengyelország fölszabadítását kéri;

Sopron szab. kir. város közönsége fölterjesztését, az állami közigazgatás közvetítése folytán a városi törvényhatóságokra háruló költségeknek az állam kincstárából megtérítése iránt;

az aradi kereskedelmi és iparkamarának Gaál Jenő (pécskai) képviselő ur által beadott kérvényét, melyben a közadók kezelése és a pénzügyi közigazgatási bíróság szervezéséről szóló törvényjavaslatok mellőzését kéri;

a miskolczi magyarosító egyletnek Lichtenstein József képviselő ur által benyujtott kérvényét, melyben a névváltoztatást terhelő bélyegilleték eltörlése iránt esedezik.

Fiume város s kerülete községi tanácsának Csernátony Lajos képviselő ur által beadott kérvényét, melyben a horvát-szlavon követek számának meghatározásáról szóló törvényjavaslatból Fiumét illető kifejezés kihagyását kéri. Mindszent Csongrádmegye községének Törs Kálmán képviselő ur által benyujtott kérvényét, a mindszenti öblözet ármentesítése tárgyában.

Mindezek kiadatnak a kérvényi bizottságnak tárgyalás és jelentéstétel végett. Az elnökségnek több előterjesztése nincs.

T. ház! A mélt. főrendiház jegyzője kiván

Digitized by Google

üzenetet átadni. Méltóztassék az üzenetet meghallgatni.

Br. Nyáry Jenő, a főrendiház jegyzője: Nagyméltóságú elnök ur, t. ház! A főrendek megbizásából vagyok bátor jelenteni, hogy f. hó 12-én tartott érdemleges ülésükön a réz-váltópénz szaporításáról, a 20 és 10 frankos, illetőleg 8 és 4 frtos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról, az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegekről, a Zágráb városában és környékén földrengés által megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönökről és adókedvezményekről szóló törvényjavaslatokat változatlanul elfogadták; a Deák Ferencz síremléke ügyében kiküldött bizottságban az elhunyt gr. Erdődy Sándor helyébe ifj. gr. Festetich Tassilót választották meg. Az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat van szerencsém bemutatni. (*Éljenzés.*)

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a jegyzőkönyvi kivonatokat.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvi kivonatokat*).

Elnök: A rézváltópénz szaporításáról, a 20 és 10 frankos, illetőleg 8 és 4 frtos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról, az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegekről, a Zágráb városában és környékén földrengés által megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönökről és adókedvezményekről szóló törvényjavaslatok a méltóságos főrendek által változtatás nélkül elfogadtatván, legfelsőbb szentesítés végett ő Felségéhez fognak felterjesztetni.

A Deák Ferencz síremléke ügyében kiküldött bizottságba történt választás tudomásul vétetik.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! Van szerencsém a bosznavölgyi vasut Zeniczától Serajevóig való kiépítéséről, továbbá a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről, majd a közbiztonsági szolgálat szervezéséről, végül a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló, ő Felsége által legkegyelmesebben szentesített törvényczikkeket kihirdetés végett bemutatni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a szentesített törvényczikkeket*).

Elnök: A bosznavölgyi vasutnak Zeniczától Szerajevóig való kiépítéséről, a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről, a közbiztonsági szolgálat szervezéséről és a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvényczikkek legfelsőbb szentesítéssel ellátva lévén és kihirdettetvén, hasonló kihirdetés czéljából a mélt. főrendekhez fognak átküldetni.

Emmer Kornél, az állandó igazoló bizottság előadója: T. ház! Az állandó igazolási bizottság mai napon tartott ülésében tárgyalás alá vétetett Zemplénmegye nagymihályi választókerületében február 1-én egyhangulag megválasztott Balogh Géza képviselő ur megbizó levele. A bizottság a megbizó levelet kifogástalannak találván, kéri a t. házat, hogy a nevezett képviselő urat a szokásos 30 nap fenntartásával igazolt képviselőnek méltóztassék kijelenteni.

Elnök: Balogh Géza képviselő ur a szokásos 30 nap fenntartásával igazolt képviselőnek jelentetik ki és egyszersmind, ha a t. ház beleegyezni méltóztatik, az első osztályba lesz besorozva, mivel jelenleg ezen osztálynak van legkevesebb tagja.

Vécsey Tamás, az igazságügyi bizottság előadója: Az igazságügyi bizottság tárgyalta a Belgiummal és Hollandiával kötött nemzetközi szerződést, mely a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatására vonatkozik. Midőn a bizottság jelentését az általa átnézett szöveggel együtt beterjeszteném, kérem a t. házat, méltóztassék a jelentést mellékleteivel együtt kinyomatni, szétosztatni és annak idejében az osztályok mellőzésével napirendre tűzetni.

Elnök: A benyujtott jelentés mellékleteikel együtt ki fog nyomatni; szét fog osztatni és annak idejében az osztályok mellőzésével napirendre fog tűzetni.

Baross Gábor, a közgazdasági bizottság előadója: Van szerencsém bemutatni a közgazdasági bizottság jelentését, a kézizálog kölcsönügyről szóló törvényjavaslat tárgyában. Kérem a t. házat, méltóztassék a jelentést mellékletével együtt kinyomatni, szétosztatni és az osztályok mellőzésével annak idejében napirendre tűzetni.

Elnök: Ki fog nyomatni, szét fog osztatni és annak idejében az osztályok mellőzésével napirendre tűzetni.

Trefort Ágost, vallás- és közoktatásügyi minister: Van szerencsém benyujtani egy törvényjavaslatot, a budapesti tudományegyetem orvoskari épületének folytatólagos kiviteléről. Kérem a t. házat, méltóztassék a törvényjavaslatot az indokolással együtt kinyomatni és előzetes tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasítani.

Elnök: Kinyomatik, szétosztatik és előzetes tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasittatik.

Ordódy Pál, közmunka- és közlekedésügyi minister: Kérem a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy Madarász képviselő ur interpellátiójára a holnapi ülésben válaszolhassak.

Elnök: Ha méltóztatnak beleegyezni, a minister ur holnap fog válaszolni Madarász képviselő ur interpellátiójára. Következik a napirend

Digitized by Google

első tárgya: A Spanyolországgal 1880. évi junius 3-án kötött kereskedelmi és hajózási szerződésről szóló törvényjavaslatnak harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Méltóztatik a t. ház, a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésben elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

T. ház! Méltóztassék beleegyezni abba, hogy mivel a főrendiház ma ülést tart, a törvények kihirdetéséről és ezen harmadszori megszavazásról szóló jegyzőkönyvi kivonat hitelesittessék.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvi kivonatot*).

Elnök: T. ház! Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv ezen pontját hitelesítettnek jelentem ki.

Következik a napirend második tárgya: az állandó pénzügyi bizottság jelentése, a készpénzben levonandó illetékek kezeléséről. Ha a t. ház a jelentést felolvasottnak veszi, (*Helyeslés*) akkor a vitatkozást megnyitom, melyben az első szó az előadó urat illeti.

Dárday Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! A szőnyegen forgó törvényjavaslat, a pénzügyminister által beterjesztett pénzügyi javaslatoknak egyik kiegészítő részét képezi.

A pénzügyi igazgatásnak talán egyik ágában sem merültek fel oly sürűen és a legjogosultabb panaszok, mint ép az illetékek kezelésére vonatkozólag. S ennek oka szerintem főleg két fő indokra vezethető vissza.

Az egyik bélyeg- és illetéki szabályzatunknak anyagi részében keresendő, de erről most itt szó nem lehet, mert erről a kormány egy külön javaslatot terjesztett be a bélyeg és illetékre vonatkozó törvények némely határozatainak módosításáról, melyről volt szerencsém a pénzügyi bizottságnak jelentését beterjeszteni s a t. ház bölcsessége azt előzetes tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasította. Tehát csak mellesleg jegyzem meg, hogy bélyeg- és illetékszabályzatunk és magánjogi rendszerünk közt hiányzik az összhang, de ezen bajok általában nem orvosolhatók mindaddig, mig magánjogi törvényeink megalkotása által nem nyerünk alapot teljesen új bélyegilletéki törvény alkotására. De a létező viszonyok közt is, az eddigi bonyodalomnak fő oka, részint az illetékszabási hivatalok eltévesztett szervezetében, részint az eljárás rendetlenségében rejlik. E tekintetben a kormány által benyujtott törvényjavaslat is elismeri, hogy csakis egészen az illetéki ügynek minden ágát magában felölelő törvényjavaslat által lehet e bajoknak elejét venni. Tagadhatatlan azonban, hogy valamint minden törvénynek, ugy ennek is üdvös hatását a czélszerű végrehajtás feltételezi, a mennyiben ez egyrészt az illetékszabási hivatalok helyes szervezésében és másrészt a közigazgatási és a birói hatóságok összhangzó működése által biztositthatik.

A pénzügyi bizottság ezért beható tárgyalás alá vette egyuttal azon javításokat is, melyeket a pénzügyminister administrativ uton az illetékszabási hivatalok szervezésében foganatosítani szándékozik, eddig ugyanis az illetékszabási hivatalok, teljesen elkülönítve és mereven centralisálva kezelték az illeték-ügyeket, ugyannyira, hogy ezen hivatalok még a számfejtési könyvet és a nyilvántartást is vezették, az adóhivatalok pedig a pénztári könyvekre voltak szorítva. Ennek következése az volt, hogy egy illetékszabási hivatal hatásköre alá néha 8—12 adóhivatal tartozott, hogy a számfejtés és nyilvántartás nem történt a befizetéssel párhuzamban; a közönség ennek következtében nagy vexatióknak volt kitéve és legkevésbé mondható ritkának azon eset, hogy befizetés után a fél még hetek mulva is végrehajtással zaklattatott. Hogy e bajoknak eleje vétessék, szükséges ismét visszatérni az adóhivatalok decentralisált rendszeréhez, mert a számfejtés és nyilvántartás csak ott vezettethetik helyesen, a hol a befizetés történik és e tekintetben a pénzügyminister az illetékszabási hivataloktól a számfejtést áttette az adóhivatalokhoz. Az illetékkiszabási hivatalok tehát tisztán csak az illetékek kirovására fognak szorítkozni, mig az illetékek kezelése, tudniillik a beszedés és végrehajtás többé nem lesz oly mereven elkülönítve a többi adónemektől, a minek még azon jó hatása lesz, hogy a végrehajtás stadiumában felmerülő akadályok és sérelmek legtöbb esetben orvosolhatók lesznek rövid uton, az adófelügyelőség által.

Ezzel azonban, t. ház, még nem lenne eleje véve a kettős illetékszabás kirovása veszélyének és ez okból okvetlenül szükséges lesz az illetékszabási hivatalok részéről is egy bizonyos nyilvántartás vezetése, de csakis az illetékek kirovása tekintetében. Ezen kettős nyilvántartás mellett végre rend fog behozatni az illetékek jelenlegi zilált és kuszált viszonyaiban. Ennek elérése végett a jelen törvényjavaslatban több összhangzatos intézkedések foglaltatnak, a mint említeni szerencsém volt, a közigazgatási és birósági hatóságok együttes működése tekintetében.

Eddig ugyanis a legtöbb zavar keletkezett onnan, hogy egyrészt az illetékkiszabási hivataloknak illetőségi köre, másrészt ugy az egyesek, mint a hatóságok részéről a bejelentési kötelezettség nem volt tüzetesen szabályozva és körülirva s ennek az volt a következése, hogy pél-

Digitized by Google

dául egyes esetekben egy és ugyanazon hagyaték több hatóság által lett bejelentve; sőt megeshetett az is, hogy több illetékkiszabási hivatalhoz jelentetett be, minek természetes következése az volt, hogy többszörösen rovatott ki az illeték. Ennek elejét veszi a jelen törvényjavaslat, a mennyiben ugy az illetékesség köre, mint a bejelentés kötelezettsége tüzetesen meg van határozva.

Azonkivül, t. ház, a jelen törvényjavaslat még több igen czélszerű módosítást tartalmaz a jelen eljáráshoz képest. Nevezetesen felemlíthetem először azt, hogy ha valamely jogügylet nem az illetékes hivatalnál jelentetett be, maga ezen hivatal lesz hivatva hivatalból áttenni az ügyet az illetékes kiszabási hivatalhoz s erről egyuttal a feleket is értesíteni.

A másik lényeges módosítás az, hogy ezentúl a jogerőre emelkedett birói határozatok fognak bejelentetni, nem ugy, mint eddig, hogy egyáltalában minden birói végzés bemutattatott az illetékkiszabási hivataloknak.

Igen lényeges módosítás továbbá az is, hogy az egyetemleges kötelezettség és kezességi kötelezettség kérdései, melyekből eddig szintén nagy zavarok támadtak, szintén megoldást nyernek.

A jelen törvényjavaslat még főleg a birósági élet tekintetében is igen lényeges kedvezményeket tartalmaz, nevezetesen az által, hogy az adóhivatalok, de még a királyi közjegyzők is feljogosittatnak az illetékeknek előleges kiszabására. A másik lényeges kedvezmény, mely a javaslatban foglaltatik, az, hogy kisebb hagyatékra vonatkozólag, t. i. a mezőgazdasággal foglalkozó örökhagyóknál, ha azoknak hagyatéka többre nem terjed 50 holdnál, ez rövid uton, élő szóval lesz bejelenthető a községi előljáróknál, minek folytán rövid uton, úgyszólván sommásan lesz az illeték kiszabása is eszközölhető.

Egy további igen lényeges kedvezmény még az, mely e javaslatban az illetéktartozások törvényes zálogjogát bizonyos időhöz köti. Eddig ugyanis az illetéktartozások törvényszerű elsőséggel birtak időhöz nem kötve, mig ezentul csak két évig fogják az elsőséget élvezni, azontul a régebben szerzett dologi jogok érintetlenül hagyatnak.

Leglényegesebb része a javaslatnak azonban az, mely a jogorvoslatokra vonatkozik és közigazgatásunk ezen ágában bizonyos perrendszerű systémát honosít meg, a közigazgatási birószágok felállításával. Az ez iránti javaslat be van terjesztve, de eddig a bizottság által sem levén tárgyalva, — igen természetesen — nem bocsátkozhatom annak részletezésébe, azonban minden esetre legmelegebb óhajtásomnak adok kifejezést, hogy ez institutió mielőbb törvényerőre emeltessék, mert ha ezen legfőbb pénzügyi birószágnak kellő szervezése mellett és ennek részére a közvetlen érintkezés a közigazgatási hatóságokkal biztositatik, ez által egy nagy lépést teszünk a reformok terén.

Még csak egy szempontból kivánom a jelen törvényjavaslat elfogadását a t. háznak ajánlani s ez az, hogy ezen törvényjavaslatban egyuttal a pénzügyi közegek felelőssége is a felekkel szemben, igen hatályosan meg lett állapitva. Eddig ugyanis csak egyoldalulag, a felek lettek a pénzügyi közegek részéről mulasztások és birságokkal sanyargatva, ezentul azonban a pénzügyi közegekre, hogy ha mulasztás által a feleknek okoznak kárt, a jelen törvényjavaslatban sokkal érzékenyebb birság van megállapítva.

Azt hiszem, t. ház, hogy mindezen okoknál fogva ezen törvényjavaslat nem fog pártszempontból birálat alá vétetni; a ki pedig elfogulatlanul itéli meg, ebben csakis üdvös reformot üdvözölhet. Ajánlom tehát elfogadásul a t. háznak. (*Helyeslés.*)

Unger Alajos: Megvallom, az elégtétel bizonyos kéjérzetével olvastam a pénzügyi bizottság jelentésének azon passusát, a melyben az foglaltatik, hogy a kormány végre beismeri, hogy „az eddig rendeleti uton szabályozott kirovási, befizetési és nyilvántartási módozatok czélt tévesztett intézkedéseknek bizonyultak és hogy a tapasztalás minden kétségen felül kimutatta a jelen állapot tarthatatlanságát.“ Én megvallom, most is örülök, hogy ezen beismerés bennfoglaltatik a javaslatban, azonban kissé gyanus előttem, hogy ezt épen a választások küszöbén ismerte be, (*Helyeslés a szélső baloldalon, ellenmondás jobbfelől*) holott évekkel ezelőtt felhangzott a jajkiáltás a közönség köréből, a sajtó köréből, az ügyvédi és más szakkörökből, hogy azon visszaéléseknek, melyek különösen az illetékek kirovása és behajtása körül naponként felmerültek, hogy ezeknek végre-valahára véget vessünk.

T. ház! Nem az első törvény ez, a mely az illetékekről szól, ott van az 1876-iki adó és illetékek kezeléséről szóló törvény, abban is vannak némely üdvös intézkedések, azonban épen azért lehetett a visszaéléseket még annak daczára is folyton űzni, mert nem volt közeg, a mely pártatlanul eljárt volna akkor, midőn az állam polgára a kincstárral állott szemben. Abban a javaslatban, mely előttünk fekszik, sok új nincs. Ezek az intézkedések megvoltak már az 1876 iki törvényben is s ez gyakorlatban is van. Hanem ennek a javaslatnak ugyanaz a hibája, a mi minden eddigi törvénykezési intézkedésnek ezen a téren, hogy t. i. nem volt oly közeg, mely elfogulatlanul itélt volna azon sérelmek felett, melyeket az állampolgárok a kincstár ellen felhoztak. Ebben a javaslatban nincs semmi oly sanctio, mely biztosítana minket azon visszaélések ellen,

Digitized by Google

a melyekkel eddig szemközt állottunk. Ezen javaslat is csak hivatkozik más intézkedésekre, hivatkozik az ezután felállítandó pénzügyi bíróságokra és igy jelenleg — ugy, mint eddig is — utolsó instantiában a pénzügyminister fog a kérelem felett határozni, a miben én részemről semmiféle garantiát nem látok. Ez a javaslat olyan, mint a rosz szerződés, melynek egyes pontjaiban ki van ugyan mondva, hogy a szerződő felek kötelezik magukat erre is, arra is, de hogy azon esetre, ha egyik-másik megszegi, hogy akkor mi történik, az nem foglaltatik abban, holott a garantia mindig abban van, hogy ki hajtja végre a törvényt, hogy lehet-e nekem megnyugtatásom abban, a ki a törvényt végrehajtani hivatva van és a ki nekem igazságot szolgáltat a törvény alapján. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

T. ház! Az 1876. törvénynek egyik szakasza azt mondja, hogy azon illeték, mely öt év alatt ki nem vettetik, elévül. Most bátor leszek gyakorlati példákkal igazolni, hogy ezen törvénynek micsoda hatálya van és hogy létezik-e oly illeték, melyre nézve a fináncz-organumok elismerték volna, hogy az elévült. Három eset van a kezemben. Az egyik illeti saját csekélységemet. A mint saját csekély személyem Nagy-Kanizsán megválasztatott és haza érkeztem, asztalomon találtam egy végzést, mely szerint egy adóhivatal birtokomra bekebeleztetett 144 forintnyi illetéket. Vizsgálván, hogy miből származik ezen illeték, azt tapasztaltam, hogy ez előtt hét évvel valamelyik jogelődöm adásvevési szerződésből felmerült illetékkel adós maradt és daczára annak, hogy két évvel ezelőtt vettem a birtokot és kifizettem az illetéket, két év után, daczára a 76-iki törvénynek, mely azt mondja, hogy öt év alatt elévül azon illeték, mely ki nem vettetett, tárgyilagos kezesség alapján ellenem betáblázás rendeltetett el.

Én tudom azt, hogy ily bajoktól semmi nemű fináncz-organum előtt megszabadulni nem lehet, utána néztem a dolognak és rájöttem, hogy jogelődöm itt lakik Budapesten és jómódú ember. Rögtön irtam az illetékkiszabási hivatalhoz s tudomására hoztam a tényt. Igaz, hogy megkaptam a választ, hogy feltalálták az illetőt és a tőkét már be is hajtották, hanem a hat évi késedelmi kamat elévülési kérdésére mindaddig, a mig behajtva nem lesz az illeték, választ nem adhatnak. Már, t. ház, világos törvény mellett, én azt vártam volna, hogy legelőször is megczáfoltassék azon állítás, hogy elévült az illető illeték és hogy nem szorgalmaztatott. De miután én sohasem kaptam sem végzést, sem fizetési meghagyást, ezen sérelmem természetesen nem orvosoltatott. Ez azonban csak hét éves dolog.

Hanem van itt a kezemben egy másik, mely egyik szomszédomat érdekli ez egy 1855. évi, tehát huszonhat éves illeték-behajtás, 1855. évben az illetőnek tizenegyedik elődje, a birtokot megvévén, nem fizette meg az adásvevési szerződés után az illetéket és ő most 26 év után zaklattatik az illetékért. És daczára annak, hogy másfél évvel ezelőtt a kifogásokat az illető hatósághoz benyujtottuk, mai napig sem kaptunk semmiféle választ, hanem az illetéket betáblázták az illető birtokra. Ezen esetekből kétségtelenül meggyőződtem, hogy nem lehet a fináncz organumok ellenében orvoslást nyerni azon eljárásokban, a hol ők maguk vannak érdekelve. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Én azt hiszem, t. ház, hogy alig van törvény, mely ellen annyi visszaélés üzetett volna évek óta, mint épen az adó és illetéktörvények ellen. Itt orvoslást semmiféle körülmények közt sem lehet nyerni. És midőn választásom alkalmával felhozatott, hogy mily nagy adókkal és illetékekkel van a közönség terhelve és midőn én azt feleltem, hogy adót és illetékeket minden körülmények között kell fizetni, azt mondák; csak arra kérünk, eszközöld ki, hogy az adók és illetékek behajtása körüli rendetlenségeknek végre-valahára vége vettessék és én azt hiszem, hogy ha oly nagy adókkal terheltetnek a polgárok, joguk van arra, hogy midőn jogtalanul terheltetnek, legalább orvoslást találjanak. (*Igaz! Ugy van! a szélsőbalon.*) Erre minden honpolgárnak joga van.

T. ház! Valamint szerencsém volt előbb is felemlíteni, vannak jelenleg is törvényeink, ezek ismét csak olyanok, mint az előbbiek. Előbb sem nyertünk orvoslást és azt hiszem, most sem fogunk nyerni, (*Igaz! a szélső balfelől*) akármit mondunk is a felebbezési szabályokról, a mig a legfőbb sanctió, t. i. a végső közeg, mely utolsó instantiában itél a sérelmek felett, nincs megalakítva és egyáltalában e törvényjavaslat megvédve azon érdekekből, melyek jogi szempontból szükségesek minden törvényre nézve, hogy a jogi szakbirálatot kiállják.

T. ház! A sokkal csekélyebb fontosságú bélyegtörvénynek csak négy paragraphusa van, a mely jogi dolgokra vonatkozik és ezen négy paragraphus miatt a t. ház elhatározta, hogy jelentéstétel végett az igazságügyi bizottsághoz utasittatik. Ezen javaslat elejétől végig jogi dolgokkal foglalkozik; okiratokról, jogügyletekről, jogi személyek felelősségéről, jogutódok felelősségéről, itt van az elévülés, a melyet szintén szabályozni kell, hogy miként óvassék meg az egyesek joga, itt van a birtokon belőli és birtokon kivül jogorvoslat hatálya, itt van az egyetemleges és tárgyilagos kötelezettség stb. Ezek mind jogi dolgok, melyeket nem lehet pusztán fiscális szempontból megbirálni, hanem szükséges,

Digitized by Google

hogy legalább azon megnyugvást adjuk az állam polgárainak, hogy gondoskodunk az ő jogaikról is, nemcsak kötelességeikről. (*Igaz! a szélső baloldalon.*) Én tehát bátor leszek ezen jogi szempontok megóvása tekintetéből egy indítványt benyujtani, melynek kegyes elfogadását kérem. Indítványom igy hangzik:

Mondja ki a képviselőház, hogy e törvényjavaslat jelentéstétel végett az igazságügyi bizottsághoz utasittatik. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Gr. Szapáry Gyula, pénzügyminister: T. ház! Azt hiszem, hogy ezen kérdés, hogy az illetékügyek kezelése szabályozandó, nem új, nem most merül fel először a t. ház előtt; és azon észrevételt, melyre a t. képviselő ur hivatkozott, hogy a pénzügyi bizottság ezt most fedezte volna fel, el nem fogadom. Ez már csakugyan évek óta hangsúlyoztatott a ház minden oldaláról és a kormány részéről sem tagadtatott, hogy ezen ügyet szabályozni és törvényjavaslatot előterjeszteni szükséges. Ha tehát a kormány e kivánságnak eleget tett, csak egy régi óhajtásnak kivánt eleget tenni, a mire nézve régen nyilvánította is hajlandóságát. Azt mondja a képviselő ur, hogy e törvényjavaslat nem tartalmaz semmi újat és hogy ez tisztán fiscális szempontból tekinti a dolgot.

Engedelmet kérek, egy részére a javaslatnak áll, hogy nem új dolgot tartalmaz; de mindenesetre azon előnye van, hogy azon intézkedések, melyek eddig sok törvényben szétszórva voltak és a melyekről az illetőknek szétszórt törvények és szabályokból kellett tájékozást szerezni, most magában ezen egy javaslatban foglaltatnak, itt foglaltatnak minden, az illetékre vonatkozó intézkedések. De van ezen javaslatban, mint a t. előadó ur is elősorolta, igen sok intézkedés és méltóztassék megengedni nemcsak olyan intézkedések, melyek csupán a kincstár érdekét tartják szemelőtt. A kincstár érdekét nem szeretem ugy odaállítani, hogy az egyesek érdekével szemközt áll, összhangzásba kell azt hozni egymással. De tisztán csak az egyesek érdekeit szem előtt tartani, az szintén oly hibás volna, mint hibás lenne, ha tisztán csak a kincstár érdeke tartatnék szemelőtt. (*Helyeslés jobbfelől.*) Első sorban tehát méltóztassék megvizsgálni, vajjon csupán a kincstár érdeke van-e itt szem előtt tartva és az egyesek érdeke nem; méltóztassék megnézni azon intézkedést, hogy a tisztviselő, a ki valakinek kárt okoz, birsággal rovatik meg; méltóztassék tekintetbe venni a pénzügyi bíróság felállítását, mely ha ezen törvényjavaslat által nem léptettetik is életbe, de azon másik javaslat által, a mely szintén a ház előtt van, életbe fog léptetni.

Ezek mind oly intézkedések, a melyek arról tesznek tanuságot, hogy nem egyedül a kincstár érdekei vannak e javaslatban szemügyre véve.

De méltóztassék megengedni, azt sem vagyok képes a magam részéről belátni, hogy a pénzügyi bizottságnak hivatása volna tisztán fiskális szempontból birálni meg ezt a törvényjavaslatot s nem volna egyszersmind kötelessége, hogy általánosságban birálja és terjessze a ház elé, hogy jónak találja-e a törvényjavaslatot minden tekintetben. És szintén nem fogadom el az ennek következtében azon felfogást, hogy t. i. igazságügyi bizottság maga volna az, a mely épen csak az állampolgárok, az adózók érdekét és az igazságügyi szempontot van hivatva védelmezni.

A gyakorlati keresztülvitel szempontjából ezen javaslat már minden oldalról tüzetesen meg volt birálva s épen a t. képviselő ur is hivatkozott arra, hogy választói részéről is azon utasítást nyerte, hogy igyekezzék az illeték szabályozása mielőbbi keresztülvitelére hatni. — Most tehát, mikor itt van az alkalom és mikor ép azon panaszok is, a melyeket a t. képviselő ur felemlített, nem arról tesznek tanuságot, hogy ezeket orvosolni kell, — ez nem is a ház hivatása — hanem tesznek tanuságot arról, hogy ezen illeték-ügyet szabályozni kell: épen hogy ez megtörténhessék, kérem a t. házat, méltóztassék a pénzügyi bizottság javaslata alapján ezen törvényjavaslatot tárgyalás alá venni és nem késleltetni azzal, hogy ismét más forum elé bocsáttassék, mely a pénzügyi bizottság tárgyalásai után, annak legfeljebb csak superrevisióját képezhetné. Kérem a törvényjavaslatnak általánosságban a részletes tárgyalás alapjául való elfogadását. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Lukács Béla: T. ház! Én nem osztozhatom egészen azon elítélő véleményben, a melynek Unger t. képviselőtársam ezen javaslatra vonatkozólag kifejezést adott.

Én a magam részéről ugy vagyok meggyőződve, hogy azon előttünk fekvő javaslat, ha nem mutat is lényeges vagy gyökeres javulást az illetékkiszabás terén, de mindenesetre van benne számos előnyös intézkedés, a mely az eddigi állapotokhoz képest határozott haladásról tesz bizonyságot.

Épen azért, t. képviselőház, én a magam részéről sem óhajtom ezen törvényjavaslat tárgyalásának elodázását. Abban mindenesetre egyetértek előttem szólott t. képviselőtársammal, hogy mindazon előnyös intézkedéseknek, a melyek ezen törvényjavaslatban le vannak fektetve, gyakorlati értéküket addig nem lesz, mig a contemplált független pénzügyi bíróság életbe nem léptettetik; és én ez alkalommal is kifejezést adok azon óhajtásomnak, hogy az igen t. pénzügyminister ur a maga befolyását és parlamenti

Digitized by Google

tekintélyét igyekezzék oly irányban érvényesíteni, hogy a beterjesztett törvényjavaslat czélszerűen átalakítva és módosítva, minélelőbb szintén itt e házban tárgyalható legyen, hogy azoknak a kívánságoknak, a melyek az országban szerteszét teljes jogosultsággal és oly erősen nyilvánulnak és melynek utóvégre is már eleget kell tenni, ennek a ház még a jelen országgyülés folyama alatt megfelelhessen. Azt, hogy az előttünk fekvő törvényjavaslat egész terjedelmében, mintegy felülvizsgálás, jogszolgáltatási szempontból való megvitatása végett az igazságügyi bizottsághoz utasittassék, én magam részéről helyesnek nem tartom, mert ezen törvényjavaslat legtöbb intézkedése tulajdonképen olyan, a mely jogszolgáltatási érdekekbe nem ütközik és ezen szempontokból egyátalán nem birálható meg. Miért tartoznék kérem (*Halljuk!*) az igazságügyi bizottsághoz pl. felülvizsgálata azon intézkedéseknek, a melyek vonatkoznak arra, hogy mely hivatal illetékes az illetékeknek kiszabására nézve, hogy kik kötelesek az illetékköteles okmányokat bejelenteni, hogy a jelentés elmulasztása miképen birságoltassék, a fizetési meghagyás kinek részére állittassék ki, hogy a fizetési esedékesség miképen állapittassék meg. hogy a fellebbezési forumok melyek legyenek, hogy a végrehajtási eljárás miképen szabályoztassék? Ezek mindoly kérdések, melyek tisztán a pénzügyi administratió körébe vágnak és a jogügyi bizottság hatáskörébe nem tartoznak.

Azonban én a magam részéről is találok a törvényjavaslatban olyan egyes intézkedéseket, melyek jogszolgáltatási érdekekbe is bele vágnak. És ilyen nevezetesen a 39. §., a mely a törvényes zálogjogról intézkedik. Ily egyes szakaszokra nézve magam is szükségesnek tartom, hogy azok előzetes véleményadás, előzetes tárgyalás végett a jogügyi bizottsághoz utasittassanak. De erre nézve meg lehet tenni az indítványt. Én meg fogom tenni a 39. §-nál. A háznak t. többi tagjai megtehetik az indítványt, a mennyiben a szükség fennforog más szakasznál is, hogy az igazságügyi bizottsághoz utasittassék.

Én ezeknél fogva a beterjesztett törvényjavaslatot, habár azt gyökeres javításnak nem tartom, csak azért, mert az mégis haladást jelez, a részletes tárgyalás alapjául elfogadom, fenntartanám magamnak azon jogot, hogy a szükséghez képest a részletekhez hozzá szólhassak. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Irányi Dániel: Nem birok elegendő szakismerettel azon a téren, a melyet a jelen törvényjavaslat felölel. De miután, a mint Unger Alajos t. barátom kifejtette és miként Lukács Béla t. képviselőtársam is megengedte, kétséget nem szenved, hogy a jelen törvényjavaslatban számos jogügyi kérdés foglaltatik, annálfogva azt gondolom, hogy azon kívánság több mint indokolt, hogy oly szakközeg is hallgattassék meg, melyet a t. ház épen e czélból választott.

Azt mondja a t. pénzügyminister ur, hogy a törvényjavaslat a pénzügyi bizottság által is nem csupán fiskális szempontból biráltatott meg. Én ezt megengedem, t. ház, de azt viszont a t. pénzügyminister ur nem fogja tagadni, hogy azon közeg, mely jogi szakemberekből áll, inkább van hivatva a törvényjavaslat ezen oldalának megbirálására, mint azon bizottság, melyben a pénzügyekbeni jártasság az irányadó.

Annál fogva azt gondolom, t. ház, hogy azon indítvány, melyet Unger Alajos t. képviselőtársunk benyujtott, mindenesetre figyelemre méltó. Az, hogy ez által egynehány napot, mondjuk egy-két hetet veszítünk, egyátalában ne szolgáljon arra okul, hogy netalán helytelen, netalán hibás intézkedéseket iktassunk a törvénybe, a melyeknek azután ismét káros következményei lehetnek. Pártolom Unger Alajos t. képviselőtársam indítványát. (*Élénk helyeslés a szélsőbalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök és belügyminister: T. képviselőház! Én is azzal kezdhetem, a mivel az előttem szólott képviselő ur, hogy szakembernek én sem tarthatom magamat ezen törvényjavaslattal szemben, azonban mégis nem a törvényjavaslat lényegére, de a halasztás vagy is a jogügyi bizottsághoz való utasítási indítványra nézve hivatva érzem magamat egy pár szót szólani. (*Halljuk!*) Én ugy tudom, t. ház, hogy alig van törvényjavaslat olyan, a melynél jogügyi szempontok is figyelembe veendők nem volnának. Ha tehát az, hogy valamely törvényjavaslatban jogügyi szempontok is veendők figyelembe, indok arra volna, hogy mindezen törvényjavaslatok a jogügyi bizottsághoz utasittassanak, akkor nem volna körülbelül törvényjavaslat, melyet oda utasítani nem kellene.

De t. képviselőház. én azt hiszem, hogy azon igénynek, mely onnan ered, hogy majdnem minden törvénynek vannak oly részei is, melyek jogügyi szempontból is megbirálandók, más uton lehet és szokott is a ház eleget tenni. Én igen nagy tisztelettel viseltetem a jogügyi bizottság iránt általában és annak minden egyes tagja iránt. De méltóztassanak megengedni, a magyar képviselőház kebelében azon 15 igen jeles jogászon kivül is, vannak még épen ezen a téren szakemberek s épen magában a pénzügyi bizottságban is vannak tagok, a kik részint már voltak más alkalommal, részint bármikor lehetnének a jogügyi bizottság tagjai s a kiket a ház épen azért választott meg a pénzügyi bizottságba, hogy a mennyiben ott oly szempontok is irányadók, melyek jogi szakismeretet

Digitized by Google

igényelnek, azon szempontok is figyelembe vehetők legyenek. (*Ugy van! a jobboldalon.*)

De különben is azt tartom, hogy ha ugy osztanók be a dolgot a törvényalkotásnál, hogy a ház egyik bizottsága kizárólag a pénzügyi szompontot venné figyelembe s akkor azután egy másik bizottsághoz utasítanók, mely kizárólag a jogügyi szempontot venné figyelembe, igy törvényt alkotni körülbelül lehetetlenség.

Minthogy tehát a pénzügyi bizottság a jogi szempontok tekintetbe vételére is képes; minthogy fennmarad az — mit az egyes szakaszoknál megbirálni és magamat a szerint elhatározni én is fenntartok magamnak — hogy ha mégis egyik vagy másik részlet positive tisztán jogi szempont alá esnék, az iránt az illető bizottság meghallgathassék: én sem szükségét, sem helyességét annak, hogy a tárgyalás elhalasztásával a javaslat az igazságügyi bizottsághoz utasittassék, be nem látva, igen kérem a t. házat, méltóztassék Unger képviselő ur indítványának mellőzésével, a javaslatot általánosságban elfogadni, a tárgyalásba belemenni és ha ugy, a mint Lukács Béla képviselő ur jelezte, egyes szakasznál merülne föl ily értelmű indítvány, méltóztassék azt akkor saját érdeme szerint megbirálni és felette határozni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

De még egyet meg kell jegyeznem. (*Halljuk!*) Lukács Béla képviselő ur felhívta a pénzügyminister, hogy legyen rajta, hogy a pénzügyi bíróságokról beadott javaslata — a mint ő mondá — a szükséges módosításokkal tárgyalás alá vétethessék és törvénynyé váljék. Meg lehet győződve, a képviselő ur, hogy ha bár Unger képviselő ur megint azt fogná is mondani, hogy persze a választások előtt korteskednek vele, a törvényjavaslatot nem azért adta be a kormány, hogy az törvénynyé ne legyen és hogy törvénynyé legyen, az a kormányon multni nem fog. (*Tetszés a jobboldalon.*)

Helfy Ignacz: T. ház! Nekem, mint a pénzügyi bizottság egyik szerény tagjának, nem áll ugyan érdekemben ellenezni azt a fölfogást, melynek az igen t. ministerelnök ur kifejezést adott, t. i., hogy a pénzügyi bizottság mindentudó, mindent látó, mindenre képes.

Tisza Kálmán ministerelnök: Ezt nem mondtam!

Helfy Ignácz: Nekem, ellenkezőleg ez nagyon hizeleg; hanem én kénytelen vagyok, épen mint a pénzügyi bizottság egyik tagja, constatálni azon tényt, hogy a pénzügyi bizottság kebelében felmerült az a nézet és én magam adtam annak kifejezést, hogy ez olyan természetű törvényjavaslat, melynek előbb a jogügyi bizottság forumán kell keresztül mennie. Hogy azt bebizonyítsam, azt hiszem, elegendő ezen törvényjavaslatnak címeit felolvasnom. Az első czím szól a kiszabási hivatalok illetőségéről, a második az illetékköteles jogügyletek és okmányok bejelentéséről, a harmadik a bejelentés módjáról, a negyedik a büntetési határozatokról a bejelentés elmulasztásának eseteiben s igy tovább. Egytől egyig oly dolgok, melyeket kizárólag az ügyvédek, a jogászok kezelnek, ők ismerik gyakorlatát, rajtok kivül senki, kivéve az illető hivatalnokokat. Ezen törvényjavaslatot tehát nem lehet párhuzamba helyezni azon többi törvényekkel, melyekre nézve beismerem, hogy igaza van a ministerelnök urnak abban, hogy többé kevésbé érintik a jogi kérdéseket. De ezen törvényjavaslat eminenter jogi kérdésekről szól és a pénzügyi kérdés csak végeredményében a fő, de a kezelésben és az alkalmazás módjában a jogi kérdések közé tartozván, ezen oknál fogva felkérem a t. házat, méltóztassék Unger t. barátom indítványát elfogadni. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Elnök: Szólásra senki sem levén feljegyezve, a szavazás előtt az előadó urat illeti a szó.

Dárday Sándor előadó: A magam részéről arra kérem a t. házat, hogy Unger t. képviselő ur határozati javaslatát elfogadni ne méltóztassék. A pénzügyi bizottság maga is indítványozta a korábban benyujtott javaslatnál, t. i. a bélyeg és illeték anyagi dispositióit tartalmazó javaslatnál, hogy előzetesen a jogügyi bizottsághoz utasittassék. A jelen törvényjavaslat azonban tisztán administrativ intézkedéseket tartalmaz, mert, ha jogi kérdésnek méltóztatnak venni, hogy ha valamely hatóság illetőségi köre állapittatik meg, akkor azon törvény is, melyben a vasuti felügyelőségek illetőségi köre van meghatározva, jogi törvénynek volna tekintendő és előzetesen a jogügyi bizottsághoz volna utasítandó. Mondhatom azonban, hogy jogi anyagi dispositiók ezen törvényben nem foglaltatnak. kivévén a törvényes zálogjog megszorítását, melyet Lukács t. képviselő ur felemlített. Kérem ennélfogva a t. házat, ne méltóztassék a törvényjavaslat tárgyalását késleltetni és méltóztassék elfogadni a törvényjavaslatot általánosságban a a részletes tárgyalás alapjául.

Elnök: Következik a szavazás. Unger képviselő ur indítványozza, hogy a törvényjavaslat jelentéstétel végett az igazságügyi bizottsághoz utasittassék. Előzetesen ezen kérdés lesz eldöntendő; ha ezen indítvány elesik, következik a másik kérdés, hogy elfogadja-e a t. ház a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául? (*Helyeslés.*) Fel fog olvastatni az indítvány.

Baross Gábor jegyző (*olvassa Unger Alajos indítványát.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni Unger Alajos indítványát? A kik el-

Digitized by Google

fogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadta el.

Kérdem a t. házat, elfogadja-e a közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Következik a részletes tárgyalás.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét*).

Elnök: Elfogadja a t. ház? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az 1. §-t*).

Vidliczkay József: T. ház! Nekem az első §-hoz csak egy irályi módosításom van. Tény az, hogy törvénykönyvünkben e szó: „okmány" használtatik e helyett „okirat". Az okirat szóval a jogügyi bizottság foglalkozik leginkább és etimologice és gramatikailag helytelennek nyilvánította az okmány szót és abban állapodott meg, hogy azt minden munkálatába mellőzni fogja és helyette az okirat szót fogja használni.

Ennélfogva bátor vagyok indítványozni, hogy az első §-ban, mint általában az egész törvényjavaslatban végig, az okmány szó helyett, az okirat szó használtassék. (*Helyeslés.*)

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*): „Módosítvány az első §-hoz, illetőleg a törvényjavaslat szövegéhez, ezen szó: okmány és okmányok helyett, helyesebb magyarsággal tétessék mindenütt okirat és okiratok."

Thaly Kálmán: T. ház! A módosítást részemről is ajánlom elfogadásra, annál is inkább, mert nemcsak az illető bizottság találta az okirat szót helyesnek, a mint azt a módosítvány benyujtója megemlítette, hanem a magyar tudományos akadémia is belátva e szó helyességét, elhatározta, hogy saját kiadványaiba az okirat szót fogja használni.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Bátor vagyok kijelenteni, hogy a módosítvány ellen nincs kifogásom.

Madarász József: T. ház! Én is oly módosításra hivom fel a t. ház figyelmét. (*Halljuk!*) Nincs ellenkezésbe a törvényjavaslatban kifejtett intentióval. Itt a *b*) pontban az mondatik (*olvassa*):

b) hagyatékoknál a kiszabási hivatalok illetőségét, ha a hagyaték biróilag vagy gyámhatóságilag tárgyaltatik, az eljáró bíróság vagy gyámhatóság székhelye, egyéb esetekben az örökhagyó utolsó rendes lakhelye, ha pedig az örökhagyó lakhelye külföldön vagy osztrák államterületen volt, a magyar állam területén levő hagyatéki vagyon főrészének holléte szabályozza.

A *c*) pontban pedig ez mondatik:

c) illeték-egyenérték alá eső ingatlanok s ingókra nézve azon kiszabási hivatal illetékes, melynek területében a fizetésre kötelezett jogi személy székhelye, illetőleg a haszonélvező lakhelye, ha pedig az a magyar korona területén kivül van, hol az illeték-köteles ingatlan vagyon főrésze fekszik.

Én úgy hiszem, hogy ugyanezen kifejezés ugyanazt jelenti, a mit én ajánlok. Tehát e helyett: „külföldön vagy osztrák államterületen volt", kérem, hogy ez tétessék: „a magyar állam területén kivül volt". (*Helyeslés.*) Ezen módosítással különben a szöveg értelme maradna úgy a mint volt.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a módositást*): Az első szakasz *b*) pontjának harmadik sorában e szavak helyett: „Külföldön vagy osztrák állam területen volt" ez tétessék: „a magyar állam területén kivül volt".

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Nincs észrevételem a módosítvány ellen s azt elfogadom. (*Helyeslés.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, ha az előadó ur nem kiván szólásjogával élni, következik a szavazás. Az első §-hoz két módosítvány adatott be: az egyik tulajdonképen nemcsak az első §-ra, hanem az egész törvényjavaslatra vonatkozik, a mennyiben e szó helyett „okmány", mindenütt e szót kivánja tétetni: „okirat".

Minthogy ez nem csupán az 1. §-ra vonatkozik, azt hiszem, czélszerű lenne most mindjárt nyilatkozni a háznak, hogy azt elfogadja-e, (*Elfogadjuk!*) hogy az aztán az egész törvényjavaslaton keresztül vitessék.

A 2-ik módosítvány is csupán egy kifejezésre vonatkozik, erre is szükséges tehát külön szavazni és pedig aképen, hogy a mennyiben nem alterálja a §-t, tisztán csak kifejezést módosít, czélszerű lenne elhatározni, elfogadtatik-e vagy nem, akkor beilleszteni a szövegbe. Méltóztassanak mindenekelőtt még egyszer meghallgatni a módosítványokat.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványokat*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni Vidliczkay képviselő ur módosítványát? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a módosítvány elfogadtatott s e szerint „okmány" helyett a törvényjavaslatban mindenütt „okirat" tétetik.

Kérdem most a t. házat, méltóztatik-e az 1. §-t általánosságban elfogadni, megjegyzem, hogy elfogadása nem zárja ki Madarász József képviselő ur módosítványát, mert azt külön fogom feltenni. (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a szakasz általánosságban elfogadtatott.

Most kérdem, elfogadja-e a t. ház Madarász

Digitized by Google

József képviselő ur módosítványát? (*Elfogadjuk!*) A módosítvány elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 2-ik szakaszt*).

Lukács Béla: T. ház! Egy körülményre kivánom a t. ház figyelmét felhívni, ezen 2. §. jelen szövegezését illetőleg; az első §. t. i. megállapítja az illetékességet, hogy mely hivatalok rójják ki az illetékeket; a 2. §. bizonyos kivételeket statuál, azonban e kivételek a javaslat által nincsenek kimerítve. Igy pl. a magyar földhitelintézetnek e tekintetben kivételes helyzete van, a mennyiben az ő jogügyletei és maga az intézet illetékszabás tekintetében más, gondolom, a budapesti központi illetékszabási hivatal alá tartozik.

E körülményre kivántam felhivni a t. pénzügyminister ur figyelmét és azt hiszem, helyes volna erre vonatkozólag a javaslatban egy kivételt tenni; különösen pedig azt hiszem, hogy az intentió az volt, hogy a földhitelintézetnek azon kivételes helyzete, mely az 1874. 59,443 és 1878. 1241. számú pénzügyministeri rendeletek által törvényes alapon szabályozva van, ezen törvény által nem fog érintetni és megváltoztattatni. Csak erre akartam a figyelmet felhivni.

Elnök: A 2. §-hoz módosítvány nem adatván be. azt elfogadottnak jelentem ki.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 3. §-t, a II. fejezet czímét, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 4. §-t*).

Dárday Sándor előadó: Egy styláris módosítványt bátorkodom ajánlani. A szakasz *b*) pontja 2-ik sorában „létrejönnek" helyett tétessék: „jönnek létre" és „kötve vannak" helyett „vannak kötve".

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e e styláris módosításokat elfogadni? (*Elfogadjuk!*) A 4. §. az előadó ur módosításával elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa az 5. §-t*).

Dárday Sándor előadó: Itt ugyanazon styláris módosítást vagyok bátor indítványozni, t. i. az *a*) pont 2-ik sorában és a *b*) pont első sorában „létre jött". helyett tétessék „jött létre".

Elnök: Azt hiszem, hogy ezen irályi módosítás, t. i. hogy az *a*) pont 2-dik sorában, valamint a *b*) pont első sorában „létre jött" helyett „jött létre" tétessék, elfogadtatik. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 6. § t, mely változatlanul elfogadtatott; olvassa a 7. §-t*).

Csatár Zsigmond: Engedje meg a t. ház, hogy a 8. §. felolvasása előtt, ennek a *b*) pontja második bekezdésének végéhez, egy módosítást javasolhassak.

Ez pedig abban áll, hogy tudvalevő dolog, az eddigi pénzügyi szabályok szerint ott, a hol valaki ingatlan vagyont szerzett, akár pénzérték mellett, akár elcserélte legyen, szüksége volt hatósági bizonyítványt kieszközölni az egyenes adó kimutatása végett. Az ilyen bizonyítványok eddig bélyegmentesek voltak és az illető közeg azt hivatalból, díjmentesen tartozott kiállítani.

Ha most már, t. ház, ezen 8. §. 2-ik bekezdése, mely igy szól: „Ezen bizonyítványt kis- és nagy-községekben a biró és jegyző, rendezett tanácsú városokban a polgármester és tanácsnokok egyike, törvényhatósági joggal felruházott városokban az adótelekkönyv kezelésével megbizott hivatal főnöke köteles kiállítani", igy megmarad, könnyen bekövetkezhetik azon állapot, hogy az ily bizonyítványokra is bélyegeket fognak a felektől követelni. Pedig én úgy tudom, épen a t. pénzügyminister urnak az imént tett kijelentéséből, hogy ezen törvényczikk czélja a bajokat megszüntetni és az állampolgárok terhein könnyíteni, nem pedig az, hogy újabb valami megterheltetést hozzon magával. Tehát kérem a t. házat, méltóztassék a 8. §. *b*) pontja második bekezdésének végére következő módosítványomat felvenni: „Díjazás nélkül bélyegmentesen".

Elnök: Még most csak a 7. §-nál vagyunk, a következőnél lesz helye a módosításnak.

Csatár Zsigmond: Bocsánatot kérek, tehát a következőnél fogom megtenni módosítványomat.

Elnök: A 7. §-ra nézve nem tétetvén észrevétel, azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott és igy, minthogy Csatár képviselő ur a 8. §-ra nézve már megtette észrevételeit. azt hiszem, nem szükséges, hogy azokat újból megtegye, hanem majd csak fel fog olvastatni módosítványa. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 8. §-t*).

Elnök: Most fel fog olvastatni Csatár képviselő ur módosítványa.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Csatár képviselő ur módosítványa, szerintem nem fogadható el, mert ezen pont alatt intézkedés foglaltatik az értékbizonylatok beszolgáltatásáról és ezekre nézve azt kivánja a képviselő ur, hogy díj nélkül és bélyegmentesen állittassanak ki. A mi azt illeti, hogy díj nélkül állittassanak ki, az nem tartozik a törvényjavaslat keretébe, mert az az illető községnek autonom köréhez tartozik, hogy vajjon saját közegei számára az ilyen bizonylatok kiállításáért külön díjt állapít-e meg, vagy nem. A bélyegmentességet pedig azért nem lehet megadni, mert itt bizonyítványról van szó, a melyek eddig mindig bélyeg alá tartoztak.

Gróf Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Miután Csatár képviselő ur a ma fennálló gyakorlatra hivatkozott, kötelességemnek tartom arra válaszolni és kijelenteni, hogy a ma fennálló szabályok értelmében, ha a község

Digitized by Google

részéről állittatik ki a bizonylat arra nézve, hogy egy fél birtokának adója mennyi, ezen bizonyítványa a községnek ma bélyegmentesen állittatik ki; ha azonban az adóhivatal állít ki e kérdésre vonatkozólag bizonyítványt, az ma is 50 krajczáros bélyeggel láttatik el. Arra kérem a t. házat, hogy e kérdést, a mely nem is ide tartozik, hanem a másik törvényjavaslatnál volna felhozható, méltóztassék most mellőzni és a módosítványt ne méltóztassék elfogadni.

Csatár Zsigmond: T. ház! Félre vagyok értve módosítványommal, engedje meg a t. ház, hogy ezt két szóval igazoljam. Hiszen nem adókimutatásról beszél e szakasz, hanem arról, hogy ha én megvenném valakinek a birtokát, tehát illetékkiszabás végett be kell mutatnom 8—15 nap alatt, a mikor ki tartozom mutatni, hogy annak az általam megvett birtoknak évi adója mennyi: hogy az ilyen bizonyítványt a községek mindig bélyegmentesen állították ki, arra esküszöm. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Madarász József: T. ház! Én nekem a t. előadó urhoz van egy szerény kérdésem és kérésem. Ezen szakasz utolsó, vagyis *f*) pontja azt mondja, hogy: „Oly hagyatékra nézve, mely részben az osztrák államterületen létezik, a hagyatéki kimutatásban az összes hagyatéki vagyon felveendő". Ez az első, ezután jön: „s egyszersmind kitüntetendő, hogy az összes hagyaték tehertételei az egyes államterületen létező hagyatéki vagyont mily arányban terhelik". Ez a második. Én azt vagyok bátor kérdeni a t. előadó urtól: hát okvetlenül szükség van-e arra, hogy itt csakis az osztrák államterület és egyuttal ne más külföldi államterületek is érintessenek; és hogy vajjon biztosítva van-e és hiszi-e a t. előadó ur, hogy ez, t. i. hogy az összes hagyaték tehertételei az egyes államterületen létező hagyatéki vagyont mily arányban terhelik, hogy ez egyuttal létesíthető is; mert én az vélem, hogy ha Magyarország pl. Ausztriával, vagy ha más állammal is ugyanazon viszonyban van valami szerződési kötelezettség, vagy egyességnél fogva, hogy minő teher terheli a hagyatékot, én szerintem az itt aligha vethető ki. Azért tehát bátor vagyok a t. előadó urat kérni, méltóztassék ezen kérdéseimre nézve felvilágosítást adni, mert az esetre, ha nem oszlattathatnék el kételyem, hogy csakugyan lehető-e az, hogy ez államterületen helyesen vettethessék ki az illeték, a mely a másik államterületen létező vagyont terheli és azonkivül, hogy nemcsak az Ausztriában levő birtokokra, (*Helyeslés a baloldalon*) hanem más államokban levő birtokra nézve is ugyanezen viszony forog fenn: akkor csakugyan nem értem, hogy miért van itt egyedül Ausztria és miért nincs az, hogy vagy más országokban, vagy egyátalán miért van e szakasz?

És ha kételyem nem volna eloszlatható, azon esetben a t. ház engedelmével inkább bátor volnék kérni azt, hogy ezen szakasz akkor, mint véleményem szerint olyan, mely nem helyesen létesíthető és igy felesleges, hagyatnék ki.

Dárday Sándor előadó: T. ház! Madarász képviselő ur kérdése két részből áll. Az egyik kérdés az, hogy vajjon helyes-e, hogy itt csupán az osztrák állam területe értetik és nem terjeszkedik ki ezen rendelkezés más, külföldön létező vagyonra is. Ez csakis az osztrák államterületre szorítható és pedig azon oknál fogva, mert a hagyatéki illeték, a birtok aránya szerint vettetik ki ugy az osztrák területen lévő birtokokra nézve, mint a magyar államterületen lévőkre nézve. A külföldön létező birtok e tekintetben egyátalában nem vétethetik tekintetbe és épen ezért szükséges azon másik dispositió is, hogy egyuttal, ha a terhek kimutattatnak, kimutattassék az arány is, hogy az egyik vagy másik államterületen levő birtok mily mértékben van megterhelve, mert különben azon veszélyben volnának az illeték kiszabása iránt, hogy a magyar területen levő birtok túl volna terhelve és ennélfogva a magyar állam területén lévő birtokok után nem fizettetnék meg az illeték, hanem megfizettetnék a Lajthántúl fekvő birtokok után.

A külföldön lévő birtokokra nézve tehát nem szükséges semmi intézkedés.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. képviselőház! Én részemről gyakorlati szempontból látom szükségesnek ezen §-nak meghagyását azon szerkezetben, a mint az van (*Halljuk!*)

Méltóztatnak tudni, hogy vannak pénzintézetek, melyek a monarchia mindkét területén adnak jelzálog-kölcsönöket, ilyen pl. az osztrák-magyar bank és ilyen a magyar földhitelintézet. Igy tehát a két ingatlannak értékét kell kiszámítani, hogy megállapítható legyen a tiszta hagyaték. Ekként gyakorlatilag szükséges, hogy ezen intézkedés megtörténjék az osztrák területen létező birtokokra nézve is. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Vidliczkay József: T. képviselőház! Én ezen törvényjavaslat tárgyalásánál, mindenekelőtt itt, ezen egy pontnál látom azt, hogy hiba következtetett el akkor, a midőn ezen törvényjavaslat előlegesen nem tétetett át egyszersmind a jogügyi bizottsághoz. Bátor leszek felolvasni az *f*) pontot. Az *f*) pont a következő: (*Halljuk! Olvassa.*)

„Oly hagyatékra nézve, mely részben az osztrák államterületen létezik, a hagyatéki kimutatásban az összes hagyatéki vagyon felveendő s egyszersmind kitüntetendő, hogy az összes hagyaték tehertételei az egyes államterületen létező hagyatéki vagyont mily arányban terhelik."

Digitized by Google

Már kérem, az arány meghatározása nagy jogi kérdés. Más arány fog megállapittatni az ingatlan vagyonnál és más ismét az ingónál. Igy kötelességükké van téve a pénzügyi hatóságoknak, hogy az arányt állapitsák meg. De ez tulajdonképen nem is az ő feladatuk; legalább az ő hivatali utasításaik nem igen fognak nekik ebben zsinórmértéket szolgáltatni. Én ennélfogva ezen §-t hiányosnak tartom annyiban, hogy az arány megállapítására nézve semmiféle mértéket nem állapit meg. Azért mindenek előtt itt áll elő annak a szüksége, hogy az *f*) pont tétessék át a jogügyi bizottsághoz, hogy a jogügyi bizottság szóljon ahhoz, hogy miképen állapitandó meg az arány és általában milyen törvényhozási intézkedés tétessék a terhek aránylagos megállapítására nézve.

Ennélfogva bátor vagyok egy módosítványt ajánlani a t. háznak, mely egyszerüen abból áll, hogy a 8. §. *f*) pontja, tétessék át a jogügyi bizottsághoz megbirálás és véleményadás végett. A szöveg ugy, a mint van, semmi zsinórmértéket nem foglal magában és azért én azt hiányosnak tartom. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: A módosítás még egyszer fel fog olvastatni.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Bátor vagyok megjegyezni, hogy Vidliczkay József t. képviselő ur e tekintetben tévedésben van, mert itt nem foglaltatik intézkedés az arány megállapítása iránt.

E tekintetben kétség itt fenn nem foroghat, mert csak a bejelentés kötelezettsége és annak módja állapittatik meg. Itt tehát nincs másról szó, mint a felek által bemutatandó adatokról.

Ezeknek kell kimutatniok, hogy az egyik vagy másik állam területén miként van megterhelve a birtok. Itt tehát nincsen szó az arány megállapításáról, hanem csak az adatok beterjesztéséről.

Én nem tartom szükségesnek, hogy ezen pont az igazságügyi bizottsághoz tétessék át. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: Szólásra többé senki sincs feljegyezve. (*Halljuk!*) Két módosítás adatott be a 8. §-hoz. Az egyik Csatár Zsigmond képviselő ur módosítása, a ki azt kivánja, hogy ezen szavak: „kiadás nélkül bélyegmentesen" a 8. §. *d*) pontjához csatoltassanak. A második módosítás Vidliczkay József képviselő uré, a ki a 8. §. *f*) pontját a jogügyi bizottsághoz kéri visszautasittatni.

Azt hiszem, először Vidliczkay képviselő ur indítványát kell szavazás alá bocsátanom, melynek elfogadása azonban nem zárja ki azt, hogy a szakasz többi pontjaira nézve szavazás történjék. Ha ezen indítvány elesik, akkor előbb az egész szakaszra nézve fogom feltenni a kérdést, azután Csatár képviselő ur módosítványára. Fel fognak olvastatni a beadott módosítványok.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Csatár Zsigmond és Vidliczkay József módosítványait*).

Elnök: Méltóztatik a t. ház elfogadni Vidliczkay József képviselő ur indítványát, igen vagy nem? (*Felkiáltások*: *Igen! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadta el.

Méltóztatnak elfogadni a 8. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? — fenntartván későbbi szavazásra Csatár képviselő ur módosítványát? (*Felkiáltások*: *Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Méltóztatik a t. ház elfogadni Csatár képviselő ur módosítványát, igen vagy nem? (*Felkiáltások*: *Igen! Nem!*) Kérem azokat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadta el.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 9. §-t*).

Dárday Sándor előadó: Ezen szakaszt azon stylaris módosítással kérem elfogadni, hogy az utolsó előtti sorban e helyett „lerovandó" tétessék „rovandó le" és az utolsó sorban „átbélyegeztetnek" helyett „bélyegeztetnek át."

Elnök: Méltóztatik a t. ház ezen stylaris módosítással a 9. §-t elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 3. fejezet czimét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a czim elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 10. §-t*).

Vidliczkay József: Én a jelen §-nál azon szempontból indulok ki, hogy most már organicus törvényről van szó az illetékek tárgyában. Ily törvény alkotásánál kell, hogy a törvényhozás általános szempontokat vegyen tekintetbe. Az *a*) pontban, a bejelentés elmulasztásának esetére birság van meghatározva. Ez ellen elvileg nem teszek kifogást; magam is helyesnek tartom, hogy a bejelentés elmulasztása bizonyos sanctióval legyen összekötve. Én tehát nem kivánom a törvényt a sanctiótól megfosztani. Hanem ismétlem, minthogy organicus törvényről van szó, mely nem csupán a következő évekre, hanem hosszu időre alkottatik, azon sanctiót, mely az *a*) pontban foglaltatik, kissé nagynak tartom. T. i. ha 30 napon belől a határidő lejárta után tétetik meg a jelentés, az illeték egy negyed részével, ha további 60 napon belől pótoltatik, annak felével és 90 napon túl eső mulasztás eseteiben, az illeték egész összege lenne a birság. Én elégségesnek tartanám sanctióul, hogy egy negyed helyett tétessék egy tized, egy fél helyett egy negyed és az egész helyett egy fél. Ennélfogva bátor vagyok a következő módosítványt ajánlani:

Digitized by Google

Az *a*) pont 4-ik sorában „negyedrészével“ helyett teendő: „tizedrészével“, továbbá ugyancsak a 4-ik sorban „felével“ helyett teendő: „negyed részével“ s végül az 5-ik sorban „összegével“ helyett tétessék: „felével“.

Azt tartom, hogy organicus törvénynél ennyi sanctió elegendő.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Vidliczkay József módosítványát*).

Lukács Béla: T. ház! Én ezen szakaszhoz egy módosítványt vagyok bátor beterjeszteni, nevezetesen annak végéhez, a hol az mondatik, hogy a különféle hatóságok, a melyek az első szakaszban megnevezvék, nevezetesen a bíróságok, törvényhatóságok, katonai-, állami- és községi hatóságok tisztviselői, nemcsak birsággal rovandók meg bizonyos esetekben, hanem ezen kivül vagyonukkal mindazon kárért felelősek, a melyet mulasztásuk folytán a kincstárnak okoznak.

Én azt hiszem, hogy ez oly szigorú intézkedés, a melyre, a kincstár érdekét tekintve, egyáltalában szükség nincs, mert a kincstárnak és a kormánynak ugy is van elég eszköz kezében, hogy ezen mulasztások elkövetését a tisztviselőknél megbüntesse, részint fegyelmi uton, részint egyéb módon, a nélkül, hogy szükség volna a vagyoni kártérítési kötelezettségnek nyilt kimondására.

Azt hiszem, hogy nem szükséges bővebben indokolni e terhes rendszabály mellőzését, ennélfogva bátor vagyok azon módosítványt beterjeszteni, hogy a 10. §. azon intézkedését, a mely a kártérítést az illető tisztviselőkre kimondja, egyszerüen kihagyni méltóztassék. Annyival is inkább kérem ezt, mert a következő szakaszokban meg van állapítva az, hogy ezen kártérítés és vagyoni felelősség nem is birói uton, hanem egyszerüen administrativ uton, az illetékkiszabási hivatalok által fog megállapittatni. Már az, hogy például valamely városnak, igy pl. a főváros polgármesterére, vagy az egész tanácsra az illeték-kiszabási hivatal mondja ki bizonyos esetekben a vagyoni felelősséget és kártérítést, hogy ez elmarasztalhasson egész községeket, községi előljárókat, városi polgármestereket, tanácsokat stb., ezt oly drákói intézkedésnek tartom, melyre a kincstár érdekében egyáltalában szükség nincs. Ajánlom módosítványom elfogadását. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon (*olvassa*): Indítvány. A 10. § utolsó bekezdésében a *c*) pontban kihagyandók a következő szavak: s „ezen kivül vagyonukkal mindazon kárért felelősek, a melyet mulasztásuk folytán a kincstárnak okoznak.“ (*Helyeslés balfelől.*)

Fónagy László: Nem osztozhatom azokban, a miket a 10. §-ra vonatkozólag Lukács Béla képviselő ur a birság és kártérítési felelősségre nézve elmondott, mert véleményem szerint minden tisztviselő, a ki közszolgálatban van, a hivatalos körében teljesített teendőkért kártérítéssel is felelős. A mit azonban a 11. §-ra mondott, melyhez, minthogy eddig nem volt felolvasva, nem szólhattam, de most, miután megemlittetett, a t. ház engedelmével elmondom erre vonatkozó nézeteimet.

T. ház! Ezen szakasz ellen, úgy e törvénynek ezen kapcsolatos, később megjelölendő más szakaszai ellen nekem is kifogásom van. Kifogásom van különösen azon szempontból, mert községi s törvényhatósági tisztviselők, továbbá ezen szakasz *c*) pontjában megjelölt hatóságokat vagy közegeket, midőn felelőssé tesz birsággal, kártérítéssel megterhelendőknek mond ki, a 11. §. ezen birságolási s elmarasztalási jogokat az illetékszabási hivatalokra ruházza. Engedelmet kérek, törvényeinkben eddig határozottan le van fektetve a közszolgálat biztosítékául szolgáló azon alapelv, mely szerint mindenki csak kihallgatás után itélhető el és vonható felelősségre, kártérités vagy birságolás alá. Ezen elv kifejezést nyert az 1870: XLII., 1871: XVIII. törvényczikkekben, melyek a törvényhatóság és községek rendezéséről szólnak, de kifejezést nyert az 1875. évi XXV. tczikkben, mely ugyanezen tartalommal foglalkozik, mint a jelen törvényjavaslat és melynek 3. és 4. §§-ban is ki van mondva a felelősség, birságolás elve, ki van jelölve az összeg, mely naponkint a mulasztókra vettetik. De az utóbb említett törvényben nézetem szerint sokkal helyesebben az van kimondva, hogy az illető illetékszabási hivatalok, adófelügyelők nem jogosítottak a birságnak a közigazgatási tisztviselőkre való kivetésére csak megtehetik a panaszt e közegek törvényes hatóságainál. A jelen törvény azonban ezt az alapelvet mellőzi és sokkal tovább megy, t. i. nem csak a birságolást adja az illetékszabási hivatalok, adja az adófelügyelők kezébe, a mi magában már roppant összegre rúghat, méltóztassanak meggondolni, egyes esetekben joga van minden mulasztási napért 1-től 10 frtig terjedhető birságot is kiszabni; de a birságon kivül átadta még a kártérítés feletti határozás jogát is. Engedelmet kérek, ez már annyira nagyfontosságú dolog, hogy én részemről azon hatóságnak, mely meggyőződésem szerint csak magánfél, a kincstár képviselőjének ezen jogot megadni nem akarom. (*Helyeslés.*) És nem vélem megadhatónak épen a közszolgálatban levők érdekében. Figyelmébe ajánlom a t. háznak, hogy itt magánfélképen szerepel a kincstár. Nem adható meg e szerint neki azon jog, hogy saját érdekében birságot szabjon ki és saját javára kártérítést itéljen meg az egyes tisztviselő ellen. Méltóztassanak elképzelni, mi lesz annak követ-

Digitized by Google

kezése, ha, mint Lukács képviselő ur helyesen mondta, olyan joggal ruházunk fel illetékkiszabási hivatalnokokat? Nem akarok most az illetők qualificatiójukról szólani, de hogy ezen kisebb jogkörrel biró illetékkiszabási hivatalnok, ha egy nagyobb város: Pozsony vagy Arad polgármesterére birságot szabhat, vajjon a közszolgálat biztosítékául szolgál ez? Vajjon a tisztviselőnek — legyen az törvényhatósági, városi vagy községi, — nyugalmat, biztosságot ad-e ez? Nem lesz-e ez által kitéve nagyon sokszor szeszélynek, nagyon sokszor, meglehet, rosszabb indokból eredő, de valósággal az életben számtalan zaklatásnak? Én nem tehetem ki a közszolgálatban levőket e bizonytalanságnak, én tőlük kötelességteljesítést várok s azért a magam részéről minden időben ahhoz járulok, hogy a közszolgálatban levőt védelmezzük is a zaklatásoktól.

Ugy látszik, hogy a pénzügyi bizottság e törvényjavaslatban maga is táplált némi kis aggodalmat e tekintetben, mert a javaslat 12. §-ában némi kivételt tesz, azt mondván: birák és birósági hivatalnokok ellen nem ez az eljárás, hanem a fegyelmi út alkalmazandó. Ezt helyesnek tartom, de azt nem találom helyesnek, hogy nem egyenlő mértékkel mér. Ha áll a birákra és birósági hivatalnokokra, én nem teszek különbséget ezek és a törvényhatósági, községi vagy városi tisztviselők közt. Azért, hogy a tárgy felett ne fáraszszam tovább a t. ház figyelmét, azon inditványt teszem s kérem a t. házat annak elfogadására, hogy az illetékkiszabási hivatalok és adófelügyelőknek ne adja meg a ház azon jogot, hogy a birságolás és kártérítés kérdésében döntsenek, hanem ugy, mint le van fektetve az 1875: XXV. t.-czikkben, tegye meg a panaszt az illető mulasztó közeg ellen annak törvényes hatósága előtt, ott folyjon le a kérdés a törvény szerint. Midőn ezt kimondatni kérem, indítványozom, hogy a 11. §., valamint az azzal kapcsolatos 14., 46., 47., 48. és 50. §§-ok újabb szövegezés végett a pénzügyi bizottsághoz utasittassanak vissza. Ajánlom indítványomat elfogadásra.

Elnök: Most csak a 10. §-nál vagyunk s ez indítvány csak a 11. §-nál jöhet figyelembe.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: A 10. §-hoz két módosítvány adatott be, egyik Vidliczkay, másik Fónagy t. képviselő ur által. A Vidliczkay t. képviselő ur által tett azon indítványra nézve, hogy a büntetések, melyek e szakasz *a*) kikezdésében foglaltatnak, szállittassanak le, kérem a t. házat, hogy azt ne méltóztassék elfogadni.

Egy ily törvény alkotásánál azt tartom czélszerűnek, hogy a törvény legyen világos, egészet képezzen és könnyen legyen megérthető mindazok által, kik a törvényt végrehajtják, mind a tisztviselők, mind az érdekelt magánfelek által. Ha tehát sikerül a törvényt igy megalkotni, akkor, valamint részemről szükségesnek látom, hogy a törvény meg nem tartása esetében szigorú sanctio állapittassék meg és hogy azok, kik a mindenki által könnyen érthető törvényt meg nem tartják, akár szándékosan, akár mulasztás következtében, kellőleg megbüntessenek. S azért, azt, hogy ezen büntetések leszállittassanak, ugy mint Vidliczkay képviselő ur hozza javaslatba, hogy nevezetesen azon felemelt illetékek egy negyedről egy tizedrészre, fele részről egy negyedrészre szállittassanak le, azt igen kérném, hogy épen e szempontból ne méltóztassék elfogadni. Különben is igen nagy könnyitéseket tartalmaz ez a törvényjavaslat a mostani állapottal szemben, mert még eddig minden bélyegcsonkitásra háromszoros büntetés volt kimondva, addig most bizonyos fokozatos büntetések vannak megállapitva; ezeknél még lejebb menni én nem tartanám czélszerűnek.

A mi azon kérdést illeti, hogy a 10. §. végpontjában foglalt kártérítés benmaradjon-e a törvényjavaslatban vagy nem, azt hiszem, hogy ezen intézkedés nem annyira a kincstár érdekei megóvása, mint épen a magánfelek érdekei szempontjából kivánatos. És ha, a mint sok oldalról hangoztatik, a pénzügyi közegeknél az egyéni felelősség elvét akarjuk alkalmazni, azt hiszem, ép ugy kell azt alkalmazni a törvényhatósági és más tisztviselőknél is.

Ezen intézkedés nem új, hanem fennáll most is, azt pedig megszüntetni épen a magánfelek érdekéből nem tartanám kivánatosnak. Van igenis intézkedés, melyhez részemről hozzájárulni hajlandó volnék: hogy ezen kártérítés esetében ne administrativ uton mondassék ki az illető tisztviselőre, hogy kártérítéssel tartozik, hanem ha ily eset előáll, hogy tisztviselő eljárása kárt okozott, rendes birói uton állapittassék meg és hajtassék végre. De épen azért, mert ezen kérdések szoros összefüggésben vannak egymással, hogy a kártérítés maradjon ugy, a mint van, hogy azonkivül a birság és esetleg a kártérítés menynyisége ki által mondassék ki és hajtassék végre, azok igen lényeges kérdések és intézkedések ezen törvényjavaslatban, melyeket csak igy mellékesen, tüzetes megvitatás nélkül, részemről nem szeretnék megváltoztatni. Hanem ép azért, mert hiszem, hogy arra nézve lehet bizonyos megállapodásra jutni, hogy az érdekelteket megnyugtathatja, hajlandó vagyok hozzájárulni, hogy ezen szempontból való megbirálás végett a 10. §. ezen része és ha a t. ház tárgyalni fogja, a 11. §. is a pénzügyi bizottsághoz küldessék vissza.

De igen kérném a t. házat arra is, hogy midőn ezen kérdést méltóztatik a bizottsághoz

Digitized by Google

visszautasítani, ne méltóztassék előre a bizottság határozatának praejudicálni az által, hogy a határozat kimondásával egyes elvek már megállapítva, és igy a bizottság keze megkötve legyen, hanem méltóztassék hozzáutasítani, minden oldalról való tárgyalás végett; ha a t. bizottság nem igy fogja fel a kérdést, mint a ház többsége azt helyesnek találja, még mindig módjában van a háznak határozni. Tehát bátor vagyok indítványozni, hogy ezen §. végpontja, valamint a 11. §. küldessék vissza a bizottsághoz.

Baross Gábor jegyző (*olvassa gr. Szapáry Gyula pénzügyminister módosítását*).

Lukács Béla: Talán nem tévedek, ha felteszem, hogy a pénzügyminiter ur ugy értette ezen indítványt, hogy az illető módosításokkal együtt utasittassék a pénzügyi bizottsághoz.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Természetes!

Elnök: A 10. §-hoz három rendbeli módosítás tétetett. Az első Vidliczkay képviselő ur módosítása, a ki le kivánja szállittatni azon büntetéseket, melyek az *a*) pontban felsorolva vannak; a másik Lukács Béla képviselő ur módosítványa, a ki az utolsó bekezdést kivánja töröltetni; a harmadik pedig a pénzügyminister ur indítványa, mely szerint a §. *c*) pontja és a 11. §. visszautasítandó lenne a pénzügyi bizottsághoz újabb szövegezés végett. Azt hiszem tehát, hogy miután a §. *c*) pontjára nézve a ház határoz, hogy kivánja-e azt visszaküldeni a bizottsághoz, a Lukács képviselő ur indítványára csak akkor tehetem fel a kérdést, ha a ház nem utasítaná vissza az utolsó pontot a bizottsághoz, mert ha visszautasítja, akkor a Lukács Béla képviselő ur indítványa is vissza fog utasittatni a bizottsághoz. Az *a*) pontra nézve Vidliczkay képviselő ur határozott indítványt tévén, szükséges, mielőtt a visszautasítás iránt határozna a ház, eldönteni elfogadja-e, vagy sem a módosítványt. (*Helyeslés.*)

Azt hiszem tehát, czélszerű lenne pontonkint menni és igy dönteni a §. sorsa fölött. Kérdem tehát, méltóztatik-e a szakasz bevezetését, melyre nézve nincs észrevétel, elfogadni. (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatott. Következik az *a*) pont, melyre nézve Vidliczkay képviselő urnak van módosítása, ez mindenekelőtt fel fog olvastatni; azután fel fog olvastatni a bizottság szövegezése. Ha ez utóbbi elfogadtatik, a módosítás elesik; ha pedig el nem fogadtatik, akkor fel fogom tenni szavazásra az *o*) pontra vonatkozó módosítványt.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt és a bizottság szövegezését*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e az *a*) pontot a bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen, vagy nem? Kérem azokat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség a bizottság szövegezését fogadta el s e szerint a Vidliczkay képviselő ur módosítványa elesett.

Következik a *b*) pont, melyre nézve módosítvány nem tétetvén, azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott.

Kérdem már most, méltóztatik-e elfogadni a pénzügyminister ur azon indítványát, miszerint a *c*) pont és a következő 11. §. a bizottsághoz visszautasittassék?

Kérem azokat, a kik ezen indítványt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

A ház az indítványt elfogadja s a *c*) ponttal együtt a Lukács képviselő ur módosítványa is visszautasittatik a pénzügyi bizottsághoz újabb szövegezés végett.

T. ház! Fónagy képviselő ur azonkivül, hogy 11. §-t kivánja a bizottsághoz visszautasittatni, még azon indítványt is tette, miszerint a 14., 16., 44., 48. és 50. §§. is visszautasittassanak a bizottsághoz újabb szövegezés végett.

Erre nézve a háznak döntenie kell; azonban azt hiszem, hogy mindenekelőtt az iránt kell határozni, hogy méltóztatik e együttesen dönteni, vagy pedig külön az illető §§-nál.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Azt hiszem, hogy csak az illető §§-nál lesz a ház azon helyzetben, hogy határozhasson; ezért kérném, méltóztassék az indítványt az egyes §§-nál megtenni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Tehát az illető §§-nál, melyekre az indítvány vonatkozik, fogom a kérdést feltenni, hogy méltóztatik-e a ház visszautasítani vagy nem. (*Helyeslés.*)

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a 12. §-t*).

Unger Alajos: T. ház! Ezen §. arról rendelkezik, hogy miféle büntetéssel sujtassék azon biró, vagy birósági hivatalnok, a ki kötelességét megszegi. Megjegyzem, hogy már a 11. §. is azon vagyoni és birsági felelősségről szól, a mely sujtja azon birósági hivatalnokot, a ki e tekintetben a bejelentést elmulasztja. Ezen 12. §. a fegyelmi törvénynyel van ellenkezésben, mert egészen mást rendel a fegyelmi törvény, mint a mit e törvény akar. T. i. a fegyelmi vétség definitiója ez: „a ki hivatalnoki kötelességét vétkesen szegi meg“. Ez a „vétkes“ szó a culpanak bizonyos foka, a mely mindenkor megkivántatik, hogy ha valaki fegyelmi eljárással sujtatik. Ha tehát valaki kötelességét akár szándékosan, akár mulasztásból nem teljesíti, midőn annak nem felel meg, fegyelmi vétséget követ el. De az itt foglalt intézkedés túlszigorú, mert a mulasztás megtörténhetik pl. csupa feledékenységből és ilyen értelemben nem találom szükségesnek, hogy az egész fegyelmi eljárás apparatusát mozgásba hozzuk, hogy utoljára is az

Digitized by Google

tűnjék ki, hogy az illető egy itéletet vagy telekkönyvi végzést elfelejtett bejelenteni. Én tehát a törvényhez alkalmazkodva, a következő indítványt terjesztem be: e szavak helyett „akár szándékosan, akár egyszerű mulasztásképen nem teljesítik" tétessék „akár szándékosan nem teljesítik, akár vétkesen elmulasztják." A mi azután a törvénynek is megfelel.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az indítványt*).

Teleszky István: T. ház! Én részemről Unger képviselő ur módosítványát elfogadom, mert nézetem szerint igaza van neki abban, hogy az ő szövegezése ugy a fegyelmi törvény szövege, mint a fegyelmi vétség értelmének helyesebben megfelel. De különösen azért is ajánlom Unger képviselő ur módosítványát, mert meg vagyok győződve, hogy ha százszor teszszük is a törvénybe, hogy az egyszerű mulasztás is fegyelmi vétséget képez, mindamellett azt a czélt el nem fogjuk érni, hogy a tisztviselő, a ki a nélkül, hogy őt a legcsekélyebb vétség is terhelné, ilyen itéletnek vagy telekkönyvi végzésnek áttételében, expediálásában késedelmet tanusít, azt a fegyelmi bíróság apparatusa elmarasztalja, midőn tudjuk, hogy ennek minő nagy következménye szokott lenni.

Hiszen a fegyelmi törvény intézkedik a csekélyebb rendetlenségekért a bíróság főnöke általi megdorgálásáról. Ha tehát olyan egyszerű mulasztások fordulnának elő, a melyek vétkesnek legkevésbé sem mondhatók, akkor a törvény ezen pontja fog módot nyujtani a főnöknek, hogy nagyobb szorgalomra intse az illető tisztviselőket.

Ezen okokból én részemről elfogadom Unger barátom módosítványát.

Dárday Sándor előadó: Részemről arra kérném a t. házat, hogy ne méltóztatnának a módosítványt elfogadni. (*Halljuk!*) Hogy ezen §. egészen mást tartalmaz, mint a birósági fegyelmi törvény, az igen természetes, mert ha nem akart volna mást tartalmazni, akkor nem volna szükség reá. Hanem méltóztassék megengedni, ha a bíróságokra és birói hivatalokra egyáltalán nem terjesztetik ki a birságolás, hanem csakis a fegyelmi eljárás tartatik fenn, akkor én azt hiszem, hogy ezen rendelkezést túlszigorúnak mondani ugy sem lehet. Az egyáltalában nem áll, hogy ezen rendelkezés szigorúbbá teszi az eljárást, mint a minő a fegyelmi törvény értelmében egyéb tisztviselőkre nézve alkalmaztatik és a midőn a birság van megállapítva. A birói tisztviselőkre nézve birság nem állapittatik meg, hanem fegyelmi eljárásnak van helye, de akkor a fegyelmi eljárást ki kell terjeszteni az egyszerű mulasztásra is, különben a birói tisztviselőkre nézve egyáltalán nem volna e tekintetben semmi hatályos eszköz. (*Helyeslés.*)

Kérem tehát, méltóztassanak a módosítványt mellőzni.

Madarász József: T. képviselőház! Én nekem ezen §-nak más részére van egy ugyszólván csak irályi módosításom. E §. harmadik sorának a végén ezen szavak állanak: „fegyelmi vétséget követnek el és ellenük Magyarországban és Fiuméban, az 1871. évi VIII. törvény czikk III. és VI. fejezetében foglalt határozatok alkalmazandók."

Én tehát megismerem azt, hogy Fiuméra nézve sokszor kivételes helyzet áll elő és ezt ki kell jelenteni, hogy ezen törvény arra — mint pl. a legközelebb hozott fogyasztási törvény is — nem terjesztetik ki. Itt azonban és átalában a rendes törvényeknél nem szeretném meghonosítni azt, hogy Fiume ugy állittassék oda, mint egy külön test. És mert a módosításom legkevésbbé sem kiván semmi közjogi kérdést felütni, kérem a t. házat, hogy a 12. §. harmadik sorában e helyett: „és Fiuméban" méltóztatnék tenni zárjel közé: „Fiumét sem véve ki". Tehát hangzanék a szakasz szövege igy: „és ellenük Magyarországban — Fiumét sem véve ki — az 1871. évi VIII. törvény czikk III. és VI. fejezetében foglalt határozatok alkalmazandók." (*Általános helyeslés.*)

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a módosítványt.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Elnök: Következik a szavazás. Azt hiszem, czélszerű lenne distinguálni ezt a két indítványt akképen, hogy először szavazás történik a szöveg felett Unger képviselő ur módosítványával és azután Madarász képviselő ur módosítványával szemben. Ha azután ez nem fogadtatnék el, akkor külön történik a szavazás a módosításokra. (*Helyeslés!*) Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a 12. §-t szemben Unger képviselő ur módosításával elfogadni, igen, vagy nem? Ha ez elfogadtatik, akkor Unger Alajos képviselő ur módosítványa elesik, ha pedig nem fogadtatik el, akkor Unger Alajos képviselő ur módosítványa fog a szavazásra feltétetni. Kérdem azért a t. házat, méltóztatik-e az Unger Alajos képviselő ur módosítványával szemben a 12. §-t elfogadni, igen vagy nem? Azon képviselő urak, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége elfogadta és igy Unger képviselő ur módosítványa elesik. Kérdem már most a t. házat, méltóztatik-e a bizottság szövegezését Madarász képviselő ur módosítványával szemben elfogadni, ha a bizottság szövegezése fogadtatik el, akkor Madarász József képviselő ur módosítványa elesnék, ha pedig az nem fogadtatik el, akkor Maradász Józset képviselő ur módosítványa fogadtatik el. Kérdem tehát méltóztatik-e a szakaszt a bizottság szövegezése szerint

Digitized by Google

elfogadni, igen vagy nem? Kérem azon képviselő urakat, a kik azt a bizottság szövegezése szerint fogadják el, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadta el. Azt hiszem tehát, hogy a 12. §. Madarász József képviselő ur módosításával elfogadtatik. (*Helyeslés.*) Következik a IV. fejezet.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a IV. fejezet czímét*).

Elnök: A IV. fejezet czíme elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 13. §-t, mely változtatás nélkül elfogadtatik, olvassa a 14. §-t*).

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Ezen §. összeköttetésben van azon §§-kal, melyeket a t. ház már a pénzügyi bizottsághoz utasított. Különösen a második bekezdésre nézve. Igy tehát bátor vagyok kérni a t. házat, hogy ezen §-t Fónagy képviselő ur indítványa értelmében szintén a pénzügyi bizottsághoz utasítani méltóztassék. (*Helyeslés.*)

Csatár Zsigmond: T. ház! Távol vagyok azon gondolattól, mintha a nagy- és kis-községekben levő biráknak qualifikátióját itt a ház előtt oly szinben akarnám feltüntetni, mint a kik nincsenek oda kimüvelve, hogy az ilyen irásbeli munkát elvégezhessék. Ezt egyáltalában nem akarom állítani, de addig, mig az 1871. évi XVIII. törvényczikk fennáll, nem lehet azt mondani, hogy a községi birák azon szellemi magaslaton lennének, hogy a müvelődés oly fokán állnának, hogy szellemi munkával is tüzetesen foglalkozni képesek lennének. Tisztelet a kivételeknek. És miután a 14. §. világosan, határozottan azt mondja, hogy a fizetési meghagyások kézbesítését nagy- és kis-községekben a biró teljesíti és mindannyiszor, valahányszor ezt nem teljesítené, naponként 1 frttól 10 frtig birságoltatik, akkor kérem, ha ezen §. megállhatna, a t. ház ellenkezésbe jönne a már a multban tényleg felvett és érvényben levő gyakorlattal, mert méltóztassék megnézni, a polgári perrendtartástól kezdve azt fogják találni, hogy minden törvény szerint, mely a községeket is illeti, az ilyen szellemi munkát a jegyzők szokták végezni.

Ha ezen szakasz elfogadtatik, miután sok emberben és különösen a községi jegyzőkben, a kik bizonyos szolgálatokért nyerték a jegyzőséget, meg szokott lenni a boszúérzet, ha neki nem tetszik az a biró, a ki pedig jól teljesíti tisztét és szeretné őt onnan kitúrni, akkor nem kell egyéb, mint az, hogy a fizetési meghagyásokból valami tizet félretesz, minthogy rendesen a jegyző bontja fel a leveleket, biró uram pedig, ki mit sem tud a dologról, fizet valami 100 frt birságot. Ha tehát e szakaszt igy méltóztatnak elfogadni, gondoskodjanak arról is, hogy a biró ne az eke szarva mellől választassék, ez hiba volna.

Ezek alapján bátor vagyok ezen szakaszt a következő szövegezésben elfogadásra ajánlani:

„A fizetési meghagyások kézbesítését nagy és kis-községekben a jegyzők, rendezett tanácsú városokban és törvényhatósági joggal felruházott városokban a hatósági kézbesítő három nap alatt eszközli és a kézbesítési vevényt a kézbesítés napjától számítva három nap alatt — a postára feladás napját ide nem számítva — azon hivatalnak beküldi, melytől a fizetési meghagyást vette; ha ezt tenni elmulasztja, a késedelem minden napjáért az államkincstár javára 1—10 frtig terjedhető birságban elmarasztaltatik.“

Tehát nyolcz nap helyett három napot vettem fel, (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Az nem elég!*) ezt tehát ki fogom igazítani nyolcz napra és ajánlom módosítványomat elfogadásra.

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Dárday Sándor előadó: Minthogy ezen szakaszra nézve különben is az indítványoztatott, hogy a pénzügyi bizottsághoz utasittassék vissza, kérem a t. házat, méltóztassék ezen módosítványt is a pénzügyi bizottságnak kiadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: A pénzügyminister ur a 14. §-t újabb szövegezés végett a bizottsághoz visszautasittatni kéri. Ha ez elfogadtatik, Csatár képviselő ur módosítványa is a bizottsághoz utasittathatnék. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 14. §-t a bizottsághoz visszautasítani? Azt hiszem, kimondhatom, hogy a szakasz és Csatár képviselő ur módosítványa a bizottsághoz utasittatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 15. és 16. §§-okat, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 17. §-t*).

Csatár Zsigmond: Itt szintén ugy hangzik a szöveg, mint az előző 14. §-ban volt. A 17. §. azt mondja, hogy kézbesítés végett vett fizetési meghagyásokról kis- és nagy-községekben, valamint rendezett tanácsú városokban az előljáró, illetőleg polgármester rendes sorjegyzéket vezet, melybe a fizetési meghagyások adatait, valamint az eszközölt kézbesítés napját hivatalból bejegyezni köteles. Felesleges hosszasabban magyaráznom, hogy vannak kis-községek Magyarországon, hála istennek kevés van, de Erdélyben igenis találhatók, hol a biró még most is a rovásra jegyzi az adót. Az emberek, bár előljárók, nem képesek vezetni e jegyzékeket, mert ezek nagyon életbe vágó jegyzékek szoktak lenni. Ha már most ez a 17. §. ugy marad, a mint itt van, azt mondhatja akármelyik jegyző, hogy ő nem tartozik ezt a munkát teljesíteni. Pedig ez nem kis munka, mert rubriká-

Digitized by Google

zott jegyzék készítéséről van szó. A jegyző azt mondja, vezesse a biró vagy a törvénybiró; amaz pedig nem képes erre, mert ökreinek számát is a rovásra jegyzi. Kérem tehát a t. házat, méltóztassanak elfogadni a következő módosítványt: „A kézbesítés végett vett fizetési meghagyásokról kis- és nagy- községekben a jegyző, a rendezett tanácsú városokban a kézbesítő sorjegyzéket vezet, melybe a fizetési meghagyások adatait, valamint az eszközölt kézbesítés napját hivatalból bejegyezni köteles.“

Kérem a t. házat, méltóztassék elfogadni ezen módosítványt, vagy pedig méltóztassék a 17. §-t is a bizottsághoz visszautasítani.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Csatár Zsigmond módosítványát*).

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: A képviselő ur felszólalása és indítványa még inkább indokolt volna, ha a 17. §-ban az állana, hogy ezen intézkedést a biró köteles végrehajtani; de nem igy áll a dolog, mert a törvényben az előljáró van megnevezve, az előljáróságnak pedig tagja a jegyző is. Azt hiszem tehát, felesleges a módosítványt elfogadni.

A mi pedig azon részét illeti, hogy városokban a kézbesítő közeg eszközölje a kézbesítést, miután ez egészen alárendelt közeg, nem pártolhatom s kérem a t. házat, méltóztassék az eredeti szöveget elfogadni. (*Helyeslés.*)

Csanády Sándor: T. ház! Én nem vagyok egy nézetben az előttem szólott t. pénzügyminister urral azon oknál fogva, mert a községi előljárók elnevezése alatt csakis a birák szoktak értetni és igy a felelősség terhe mindenütt az illető birákat illeti, nem pedig a jegyzőket.

E szempontból kiindulva, elfogadom a Csatár Zsigmond képviselő ur által beadott módosítványt az első részére nézve s kérem kimondatni, hogy a bejegyzéseket a jegyző köteles tenni.

Dárday Sándor előadó: T. ház! Csatár Zsigmond képviselő ur módosítványa tulajdonkép megfelel e szakasz intentiójának, a mennyiben nem a bíróra, hanem a jegyzőre kivánjuk e kötelezettségét róni s azt hiszem, hogy egyszerűen lehet ennek eleget tenni, hogy ha az „előljáró“ szó helyett tétetik „előljáróság“, miután annak tagja a jegyző is.

Csatár Zsigmond: Helyes.

Elnök: T. ház! A 17. §-ra nézve két módosítás adatott be. Az egyiket Csatár Zsigmond képviselő ur adta be, mely szerint másként kivánja a szakaszt szövegeztetni, a másikat beadta az előadó ur, ki ezen szó helyett „előljáró“, ezt kivánja tétetni „előljáróság.“ Az első kérdés az, elfogadja e a t. ház a 17. §-t a bizottság szövegezése szerint? Ha ez nem fogadtatik el, akkor következik az előadó ur módosítása; ha pedig ez sem fogadtatik el, akkor következik Csatár Zsigmond képviselő ur módosítása.

Méltóztassék még egyszer meghallgatni a módosításokat.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a módosításokat*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 17. §-t a bizottság szövegezése szerint elfogadni. (*Nem!*) Nem fogadtatott el. Most kérem azon képviselő urakat, kik a 17. §-t az előadó ur módosítása szerint elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

A többség elfogadja s igy e szerint Csatár képviselő ur módosítványa elesik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa az V. fejezet czímét, a 18—24. §-okat, olvassa a VI. fejezet czímét és a 25—28. §-okat, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a VII. fejezet czímét*).

Unger Alajos: T. ház! Csak egy kifejezést kivánnék mással helyettesíteni, t. i. e helyett: „felfolyamodási orvoslatok“ ezt kivánnám tétetni: „felfolyamodási jogorvoslatok.“ (*Helyeslés.*)

Elnök: Először azt a kérdést teszem majd fel, hogy méltóztatik-e a t. ház a czímet az eredeti szöveg szerint elfogadni? Ha az el nem fogadtatnék, akkor szavazás alá bocsátom Unger Alajos képviselő ur módosítványát. Elfogadja-e a t. ház a VII. fejezet czímét a bizottság szövegezése szerint? (*Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem, nem fogadtatott el. Most kérdem, méltóztatik-e elfogadni Unger Alajos képviselő ur módosítványát? (*Elfogadjuk!*)

Azt hiszem, kimondhatom, hogy elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 29. §-t, mely elfogadtatik, olvassa a 30. §-t*).

Unger Alajos: T. ház! A „másodfolyamodási“ kifejezés helyett ezt vagyok bátor javasolni: „másodfokú“ minthogy később ugyis mindig ez a kifejezés fordul elő. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Unger módosítványát*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 30. §-t az eredeti szöveg szerint elfogadni? (*Nem!*) E szerint ugy hiszem, kijelenthetem, hogy a 30 §. Unger képviselő ur módosításával fogadtatik el.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 31 §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 32. §-t*).

Dárday Sándor előadó: E §-nál egy stylláris módosítást indítványozok, t. i., hogy „elbiráltatik“ helyett tétessék: „biráltatik el.“

Thaly Kálmán: Biráltatik meg!

Teleszky István: Elismerem, hogy nyelvtanilag jobb a „megbiráltatik“, mint az „elbiráltatik“, de itt a „megbiráltatik“ a szövegbe nem illik bele. Azért én azt indítványozom, hogy „elbiráltatik“ helyett tétessék: „döntetik el“.

Digitized by Google

Elnök: Irásban csak két módosítvány adatott be, ezeket teszem fel szavazásra, ha az eredeti szöveg nem fogadtatik el. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a 32. §-t az eredeti szövegben? (*Nem!*) Méltóztatik-e elfogadni Dárday képviselő ur módosítványát? (*Nem!*) Méltóztatik-e elfogadni Teleszky képviselő ur módosítványát? (*Elfogadjuk!*) Tehát a 32. §. Teleszky képviselő ur módosítványával fogadtatik el.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 33. 34. §§-okat*).

Baross Gábor: Kötelességemnek tartom a t. ház figyelmét felhivni egy igen fontos rendelkezésre, melyet ezen §. magában foglal és pedig ezen §. *b*) pontjában, a hol arról van szó, hogy az utolsó fokban a pénzügyi közigazgatási bíróság illetékes, mint fellebbezési hatóság.

T. ház! Jól tudom, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróság felállításáról szóló törvényjavaslat, a t. kormány részéről benyujtatott és hogy az tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasittatott. Azon álláspont, melyet én e kérdésben elfoglalok, tisztán elvi álláspont. Én a közigazgatási bíróság felállítását általában véve másként fogom fel, mint a hogy azt előterjesztve látom. Én a közigazgatási pénzügyi biráskodás kérdését másként eldönteni nem akarom, mint kapcsolatban az összes arra vonatkozó kérdések megoldásával. Én különösen az illetékek kérdésében a biráskodást egész máskép fogom fel, minthogy azt a közigazgatási természetű biráskodás keretébe beilleszthetőnek tarthatnám. Mert csak például akarom felhozni — nem akarom a kérdést egész terjedelmében tárgyalni — egészen helyes azon felfogás, melynek itt kifejezés adatott, mely szerint az illeték kivetése és beszedésének kérdése, annak keretében a félnek állása, az állammal szemben egészen magánjogi természetűnek tekintetnek és mint olyan, legtöbb országban, a hol ez iránt birói garantiák nyujtatnak, a rendes birói eljárás alá vonatnak és e tekintetben teljesen eltérőleg az egyenes államadótól, melynél kataster alapján határozott percentuatio szerint vettetik ki az adó, külön birói határozat alapján történik ez. Mindezekre való tekintettel, én megvallom egészen őszintén, hogy már most e tárgyban ilynemű törvényes intézkedést megalkotni nem szeretnék.

Mert először nem akarnék praejudicálni a kérdésnek, másodszor mert az illető törvényjavaslat még előkészitve nincsen; nem szeretnék harmadszor azért, mert éppen ennek következtében nem tudjuk még, mit fog a t. ház dönteni a közigazgatási bíróság érdekében, vajjon általában fel fog-e állittatni; és negyedszer, mert én nem is találom szükségesnek e törvényben szólni e bíróságról, mert ha az a törvény aztán tettleg a t. ház hozzájárulásával meg fog alkottatni és csakugyan ki fog mondatni a pénzügyi bíróság illetősége, annak hatáskörének megállapitásánál amugy is szükséges lesz külön intézkedés. Egyszóval mindezek tekintetbevételével kérném a t. házat, méltóztassék már ezuttal is megkönnyiteni azok helyzetét, kik a pénzügyi biráskodás kérdésében esetleg eltérő elvi álláspontot foglalnak el; méltóztassék megengedni, hogy a §. ehhez mért fogalmazás végett küldessék vissza a pénzügyi bizottsághoz, vagy pedig mondassék kiegyszerűen már itt az, a mi különben a törvényjavaslat 51. §-ban meg is van mondva, a melyben t. i. *c*) pont alatt ez mondatik, hogy „a VII. fejezetben meghatározott pénzügyi közigazgatási bíróság hatásköre, ezen bíróság törvényszerű alkotásáig, a pénzügyministerre ruháztatik.

Tehát mondassék ki mindjárt itt és hagyassék ki a pénzügyi bíróság felemlítése. — És még egy megjegyzést engedek meg magamnak t. ház, a mely teljesen objectiv az előbbiek után.

Itt például a 3-ik bekezdésben materiális intézkedés is van téve, mely azon bíróság eljárására vonatkozik. Bocsánatot kérek, egy törvénybe, melyben ezen bíróság először emlittetik fel, mely még felállítva nincs, ezen materiális intézkedéseket foglalni, mielőtt a szervezés felett tisztában volnánk, még sem gyakorlati dolog.

Még egy megjegyzést engedek meg magamnak, mely szintén a dolog a vonatkozik, azt, vajjon egyáltalában szükséges-e ezen törvény vagy sem? Ha szükséges, akkor életbeléptetésének minden lehető és képzelhető akadálya elhárítandó. Már pedig t. ház, a mennyire szerény felfogásom szerint a dolgokat megitélhetem, én a közigazgatási biráskodás kérdését nem tartom olyan egyszerűen eldöntendő és könnyű dolognak, hogy annak életbeléptetése ne képezzen akadályt ezen törvényre nézve, melyet előre nem volna szabad eldönteni annyival kevésbbé, mert mint mondám, ez intézmény létesítéséről még a ház nem is intézkedett. Én ennélfogva arra kérem a t. házat, méltóztassék elfogadni ezen indítványt, hogy ehhez mérten küldessék vissza a §. a pénzügyi bizottsághoz és pedig kapcsolatban mindazon §§-kal — gondolom három van — melyekben a pénzügyi biráskodásról szó van. Én röviden következőleg tartanám szükségesnek e §-ban intézkedni, ismétlem együttesen az 51. §-sal: „utolsó fokban és addig, a mig ez irányban a törvényhozás másként nem intézkedik, a pénzügyminister illetékes."

Ezzel meg van mondva, a mi de facto amugy is létesülni fog és nincsen praejudikálva azon nagyfontosságú kérdésnek, melyre nézve én megvallom, de azt hiszem, többen is a házban,

Digitized by Google

más álláspontot foglalunk el. Ajánlom módosításomat a t. háznak elfogadásra.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítást*).

Lukács Béla: T. ház! Én az előttem szólott t. képviselő ur által beadott módosítványt el nem fogadhatom és kénytelen vagyok megjegyezni azt, hogy ha azon módosítvány elfogadása által a pénzügyi közigazgatási bíróságokat kihagyjuk ezen törvényjavaslatból, akkor majdnem egészen fölösleges ezen törvényjavaslat, mert a magam részéről a legnagyobb előnyt, a legnagyobb vívmányt a pénzügyi közigazgatási bíróság felállításában látom. Igaz, hogy ez nem ezen törvényjavaslatban fog megállapittatni, hanem később, egy már beterjesztett törvényjavaslat által; de épen mert ezen törvényben utalás történik arra, épen hogy annak a hatásköre részben már itt szabályoztatik, épen ez már egyik előnye és nézetem szerint legnagyobb előnye az előttünk fekvő törvényjavaslatnak. (*Igaz! Ugy van!*)

Hát t. ház, én a magam részéről helyesebbnek tartottam volna — és a pénzügyi bizottságban ez iránt nyilatkoztam is — hogy ha elébb a közadók kezeléséről és ezzel kapcsolatban a pénzügyi közigazgatási bíróság felállításáról szóló törvényjavaslat tárgyaltatik és csak azután térünk át az illetékekre vonatkozó törvényjavaslatra. De hát a bizottság és a t. ház másként határozott és igy már tárgyaljuk ezen törvényjavaslatot, még pedig egészen külön szakítva a többi, ezzel kapcsolatos, ezzel organikus összefüggésben lévő javaslatoktól.

Azt mondja előttem szólott t. képviselőtársam, hogy ő a közigazgatási pénzügyi bíróság és általában a közigazgatási judikatura kérdésében egészen más álláspontou áll, mint a pénzügyminister ur által e tárgyban beterjesztett törvényjavaslat és ő az egész kérdést együttesen kivánja rendeztetni, nemcsak kizárólag a pénzügyi kérdésekre vonatkozólag. Hát én bátor vagyok arra hivatkozni, hogy ezen álláspont itt a házban — és merek hivatkozni az egész országra — már is túlhaladott álláspont. Igenis, az országban a közvélemény óhajtja és sürgeti azt, hogy addig is, a mig a közigazgatási biráskodásnak egész nagy kérdése megoldható, a pénzügyi kérdésekre nézve történjék valami oly irányban, hogy e tekintetben egy független, egy önálló bíróság intézkedjék legalább az utolsó fokban és nem mindig a pénzügyminister, a ki utóvégre mindig érdekelt felet képvisel.

Én bátor vagyok hivatkozni arra, hogy hiszen a t. háznak már van egy határozata, mely épen elválasztotta a kérdést és utasította a kormányt arra, ha jól emlékszem, a mult évi költségvetés tárgyalása alkalmával, hogy a pénzügyi biráskodás szervezéséről terjeszszen elő javaslatot, elkülönítve az egész közigazgatási biráskodás kérdésétől. A ház már kimondta, hogy az orvoslást e téren, a pénzügyi administratió tekintetében találja a legszükségesebbnek és legsürgősebbnek és egy ilyen javaslatnak előterjesztésére a kormányt utasította. De én ugy vagyok meggyőződve, hogy ezen javaslat tárgyalása, — a melyre vonatkozólag megjegyzem, hogy egyéni véleményem az, hogy ugy, a mint beterjesztetett, helyesnek egyáltalában nem tartom, sőt igen lényegesen módosítani kivánom, — de annak tárgyalása, általában ezen kérdésnek rendezése, egyáltalában nem praejudikál a közigazgatási biráskodás egész nagy kérdése megoldásának; sőt ugy vagyok meggyőződve, hogy a pénzügyi biráskodás helyes megállapítása elő fogja mozdítani az egész közigazgatási biráskodás kérdésének rendezését. (*Helyeslés balfelől*)

Én tehát, t. ház, nagy gyakorlati értéket a javaslat ezen intézkedésének, mely utolsó fokban a közigazgatási pénzügyi bíróságot állapítja meg, ma nem tulajdonítok, miután ma ezen bíróság még nem létezik; de igenis azt, hogy a törvényhozás már előzetesen kimondja, hogy megnyugvást adjon az adófizetőknek arra nézve, hogy legalább a törvényhozás törekvése, intentiója az, hogy ne az egyoldalú fiskális érdekek képviseletére hivatott pénzügyministerium és pénzügyi közeg döntsön mindig a vitás ügyekben, melyek az adófizetők és a kincstár között előfordulnak; hogy már e javaslatban legalább némi biztosíték adassék ezen bíróság felállítására nézve, ezt a magam részéről előnyösnek tartom és hogy ez még ezen javaslatból is kihagyassék és hogy itt egyszerűen az eddigi állapot tartassék fenn és ne jeleztessék magában a törvényben azi miszerint utolsó forumban a pénzügyminister, hatáskör csak mint kivétel tartatik fenn, ahhoz hozzá nem járulok, hanem elfogadom a szakaszt ugy, a hogy van. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! Az idő nagyon előre haladván, azt hiszem, a tanácskozás folytatását a holnapi ülésre lehetne halasztani. (*Helyeslés.*)

A napirendre vonatkozólag, a mennyiben a ma szétosztott jelentések még a holnapi ülésre ki nem tűzhetők, azt hiszem, hogy a holnapi ülés tárgyát a ma megszakított tárgyalás folytatása képezheti, de lehetne még egy ma szétosztott jelentést, a mely a ministerium által a Deák-síremlék építése iránt az 1880. évben történt intézkedésekre vonatkozólag benyujtatott, felvenni. (*Helyeslés.*) A többi jelentésekre azonban, nevezetesen azok, melyek vonatkoznak elő-

Digitized by Google

ször a gyógyíthatlan közveszélyes elmebetegek elhelyezésére szolgáló ápolda felállításáról szóló törvényjavaslatra és az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslatra: ezek a holnaputáni ülésre tűzethetnének ki; a harmadik pedig, a mely a játékkártyák bélyegilletékéről szól, addig nem következnék napirendre, mig a másik kettő befejezve nem lesz. (*Helyeslés.*)

Ha ezt méltóztatik elfogadni, akkor az ülést bezárom. A holnapi ülés 10 órakor lesz.

(*Az ülés végződik 1 óra 55 perczkor.*)

350. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 16-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv hitelesités. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A kérvényi bizottság jelentése a kérvények 47. sorrendjéről. Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister törvényjavaslatokat nyujt be az 1881. évi államköltségvetési hiány fedezéséről s az 1880. VIII. t. cz. 1. §-a módositásáról. A magyar-horvát-szlavon országos bizottság jelentésének beterjesztése. Főrendi izenet. Az inditvány- és interpelatiókönyv felolvasása. A készpénzben lerovandó illetékekről szóló törvényjavaslat tárgyalásának folytatása és befejezése. A kormány által benyujtott, Deák emlékről szóló jelentés tárgyalása. Ordódy Pál közlekedési minister válasza, Madarász József interpelatiójára. Helfy Ignácz interpelatiója. Vargics Imre interpelatiója a pénzügyminiszterhez; Novak Gusztávé a belügyminiszterhez.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Pauler Tivadar, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Trefort Ágoston, Ordódy Pál és báró Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánókat Baross Gábor jegyző ur, az ellene jelentkezőket Molnár Aladár jegyző ur jegyzi.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a tegnapi ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem lévén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Kolozsmegye közönségének fölterjesztését, melyben Kolozsvár szabad királyi városnak, az „Ellenzék“ szerkesztője ellen intézett merényletre vonatkozó feliratát pártolván, a katonai büntető törvény és eljárásnak szabályozását kéri;

az aradi Lloyd-társaságnak Chorin Ferencz képviselő ur által beadott kérvényét, melyben a budapesti árú- és értéktőzsdei, ugy a vidéki gabona és terménycsarnokok körében lévő biróságok változatlan fenntartásáért esedezik;

Német-Pereg és Kis-Uj-Pereg telepitvényes községeknek Gaál Jenő (pécskai) képviselő ur által beadott kérvényét, melyben az 1873 : XXII. törvényczikk módosításáért esedeznek.

Mindezen kérvények kiadatnak a kérvényi bizottságnak előleges tárgyalás és jelentéstétel végett.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Vécsey Tamás előadó: Van szerencsém a kérvényi bizottság által letárgyalt kérvényeket a vonatkozó 47. számú sorjegyzékkel együtt bemutatni. Kérem, méltóztassék azok kinyomatása iránt intézkedni és a kérvényeket megtekintés végett a ház irodájába letétetni.

Elnök: A kérvények 47 sorjegyzéke ki fog nyomatni, a ház t. tagjai között kiosztatni és a szombati ülésben fog tárgyaltatni, a kérvények pedig a ház irodájába fognak letétetni.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Van szerencsém két törvényjavaslatot benyujtani. Az egyik szól az 1881. évi államköltségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről, a másik az 1880 : VIII. törvényczikk 1. §-ának módosításáról. Ezen utóbbi törvényjavaslat azt tartalmazza, hogy az aranyban eszközlött törlesztések fejében kibocsátott értékpapirokra nézve nem szükséges ugy, a mint az 1880 : VIII. törvényczikk mondja, hogy 6%-kal kamatozó aranyjáradékok bocsáttassanak ki, hanem lehes-

Digitized by Google

sen ennél alacsonyabb kamatlábbal is kibocsátani, vagy esetleg a törlesztések fejében szükséges összegeket papirjáradékkal is lehessen fedezni; a folyó évre pedig határozottan kimondatik, hogy ezen szükséglet papirjáradék által is fedezhető.

Kérem, méltóztassék ezen törvényjavaslatokat kinyomatni és előleges tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasítani.

Elnök: A törvényjavaslatok az azokhoz mellékelt indokolással együtt ki fognak nyomatni, kiosztatni és előleges tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasittatnak.

Falk Miksa előadó: Van szerencsém beterjeszteni a katonai határőrvidék bekebelezetése alkalmával teendő némely intézkedések tárgyában kiküldött országos bizottság jelentését, a mellékletekkel együtt. Kérem a t. házat, méltóztassék annak kinyomatását elrendelni és annak idején az osztályok mellőzésével való napirendre tűzése iránt intézkedni.

Elnök: A jelentés ki fog nyomatni, kiosztatni s ha méltóztatnak beleegyezni, az osztályok mellőzésével annak idején napirendre fog tűzetni.

A méltóságos főrendiháztól üzenet érkezett.

Br. Rudnyánszky József, a főrendiház jegyzője: Nagymélt. elnök ur, t. ház! A főrendiház a csődtörvényjavaslatot némi módosításokkal elfogadta, miről van szerencsém a vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatot azon tiszteletteljes kéréssel átnyujtani, hogy a tett módosításokat alkotmányszerüleg tárgyalni és azokhoz hozzájárulni méltóztassék. Egyuttal jelentem, hogy a főrendiház a Spanyolországgal 1880. évi junius hó 3-án kötött kereskedelmi és hajózási szerződésről szóló törvényjavaslatot változatlanul elfogadta; a jegyzőkönyvi kivonatot van szerencsém szintén tisztelettel átnyujtani.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a főrendiház jegyzőkönyvi kivonatát*).

Elnök: A méltóságos főrendek a Spanyolországgal kötött kereskedelmi szerződésről szóló törvényjavaslatot változtatás nélkül elfogadván, az legfelsőbb szentesítés czéljából szokott módon felfog terjesztetni. Ellenben a csődtörvényjavaslat a méltóságos főrendek által módosításokkal fogadtatván el, az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat ki fog nyomatni, a ház tagjai közt szét fog osztatni és annak idejében napirendre fog tűzetni. A kinyomatás után határozhat a ház az iránt, hogy a módosítványok az igazságügyi bizottsághoz utasittassanak-e, mivel most még nem tudjuk, vajjon a javasolt módosítványok oly fontosak-e, hogy előzetes bizottsági tárgyalást igényelnek.

Apáthy István: Azt hiszem, hogy bármilyenek legyenek a módosítások, előbb a bizottsághoz utasítandók.

A bizottságnak alig lesz lényeges észrevétele a módosítványok ellen, de a bizottság meghallgatása nélkül nem czélszerű a jelen esetben határozni. Én tehát kérem a t. házat, méltóztassék a módosítványokat már most az igazságügyi bizottsághoz utasítani. (*Helyeslés.*)

Pauler Tivadar igazságügyi minister: Én is kérem a t. házat, méltóztassék a főrendiház ezen módosítványait az igazságügyi bizottsághoz utasítani előzetes tárgyalás végett, hogy az újolag megfontolva a kérdést, terjeszthesse elő jelentését. (*Helyeslés.*)

Elnök: Nekem nincs kifogásom az ellen, hogy ezen határozat már most meghozassék. Én csak azért tettem javaslatomat, mivel már volt eset, hogy a ház a módosítványt közvetlenül is tárgyalta.

Mindenesetre czélszerű lesz a tanácskozás rendjére, ha már most kimondatik, hogy a módosítványok az igazságügyi bizottsághoz utasittatnak. (*Helyeslés.*)

Következik az indítvány- és interpellátiós-könyvek felolvasása.

Baross Gábor jegyző: T. ház! Az indítvány-könyvben újabb bejegyzés nem foglaltatik.

Az interpellátiós-könyvben a következő bejegyzések vannak: „febr. 14. Helfy Ignácz, a görög-török kérdés tárgyában, a ministerelnök urhoz; febr. 16. Vargics Imre, a Temesmegyében folyamatba tett dologi adóvégrehajtások tárgyában, a pénzügyminister urhoz; febr. 16. Novák Gusztáv, Algyő községének visszatelepítése tárgyában, a belügyminister urhoz".

Elnök: Az interpellátiók az ülés végével fognak megtétetni.

Következik a napirend további tárgya: a készpénzben lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tegnap félbeszakadt tárgyalásának folytatása. Azt hiszem, t. ház, czélszerű lesz a 34. §-t és az erre vonatkozólag beadott módosítást újból felolvasni.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a 34. §. és Baross Gábor módosítványát*).

Madarász József: T. ház! Nekem nem a 6. pontra van észrevételem, a melyre Baross Gábor képviselő ur adott be módosítványt, de a melyet, ugy hiszem, az 51. §-sal összeegyeztet, a nélkül, hogy kivánná ezen 6. pontban kijelölt pénzügyi közigazgatási biróságnak kihagyását. Meg fogja találni azt, a mit ő óhajt, mert az 51. §-ban világosan ki van fejezve, de csak átmeneti intézkedéskép.

Elismerem, hogy mig a biróság fel nem állittatik, annak hatáskörét csakugyan a pénzügyminister van törvényesen felhatalmazva gyakorolni.

Nekem az *a*) pontra van észrevételem s ez sem valami nagy nevezetességű, de folyik ön-

Digitized by Google

magából az 1868: XXX. t. cz.-ből, a Magyarország és Horvát-Szlavonországok közt megkötött kiegyezési törvényből.

Az *a*) pont igy szól: „a pénzügyigazgatóság, Horvát-Szlavonországokban az országos pénzügyigazgatóság“. Én ezt kétszeresen előadottnak tartom s miután a törvény határozottan szól a pénzügyekre nézve egyenlőn Magyarországra és Horvát-Szlavonországra, azért rövid módosítványom oda terjed, hogy a 34. §. *a*) pontja szóljon igy: „a pénzügyigazgatóság“, a többi hagyassék ki.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Az első bekezdésben, miután tegnap egy másik szakasznál az „elbirálás“ szót megméltóztattak változtatni, kérném ennek megfelelőleg az első sorban e szó helyett: „elbirálására“ ezt tenni: „tárgyalására és eldöntésére“. Továbbá a 3. bekezdésében azon irályi módosítást ajánlom, hogy az „iránt“ és „határoz“ szavak közé az „is“ szócska szurassék közbe.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! A 34. §-ra két módosítvány van bejelentve, az egyik Madarász József képviselő uré, a mely szerint e §. *a*) pontjából ki akarja hagyatni ezen hivatkozást „Horvát-Szlavonországokban az országos pénzügyigazgatóság“. Az eddigi szokás szerint felváltva használtatott ezen elnevezés, hogy „országos pénzügyi igazgatóság“ és „zágrábi pénzügyigazgatóság“. Nekem semmi észrevételem nincs az ellen, ha Madarász József képviselő ur indítványát méltóztatnak elfogadni, a mely szerint csak a „pénzügyi igazgatóság“ emlittessék meg az *a*) pontban.

A második pontra Baross Gábor képviselő ur adott be egy módosítványt, a mely ellen felszólalt Lukács Béla képviselő ur s a mely módosítás szerint a pénzügyi közigazgatási bíróságra való hivatkozás, mint a melyre nézve még a törvény megalkotva nincs, kihagyandó volna, a mennyiben időközben ezen teendők a pénzügyministerre bizatnak.

T. ház! A dolog érdemére nézve felfogásom szerint mindegy, nincs különbség abban, ha akár a Baross Gábor képviselő ur indítványa fogadtatik el, akár marad az eredeti szöveg, mert csakugyan az eredmény az lesz, hogy mindaddig, mig a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvény megalkotva nincs, mindaddig e bíróság nem működhetvén, a dolog természete szerint és e javaslatnak 51. §-a értelmében intézkedik a pénzügyminister.

Ha a nevezett törvény megalkottatik, akkor az lesz az eredmény, hogy e teendők a pénzügyi közigazgatási bíróságra bizatnak és épen azért, miután én kivánom ezen pénzügyi közigazgatási bíróság életbeléptetését, annak akarok kifejezést adni a törvényben, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróság illetékessége legyen, mint állandó intézkedés kilátásba helyezve és csak kivételes legyen az, hogy ideiglenesen a pénzügyminister intézkedik.

Ezen oknál fogva kérem a t. házat, méltóztassék az eredeti szöveget megtartani. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor: T. ház! Nem lévén jogom ezen §-hoz újból hozzá szólani, csak annak kijelentésére szorítkozom, hogy én nem számithatván módosítványomnak elfogadására, módosítványomat visszavonom, különösen a t. pénzügyminister ur adott kijelentése után, a mely szerint a dolog érdemére nézve nincs különbség.

Egyébiránt kötelességem kijelenteni, hogy legalább csekély személyemre vonatkozólag semmi oly előzményt nem látok abban, mely engem gátolni fogna, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróságra vonatkozó törvényjavaslatot annak idején független és önálló megbirálás tárgyává tegyem.

Elnök: T. ház! A 34. §-hoz három módosítvány adatott be, a melyeket sorrendben fogok szavazásra bocsátani, azért azt hiszem, a legczélszerűbb lesz, ha a 34. §-t pontonkint fogom szavazás alá bocsátani. (*Helyeslés.*) Méltóztassanak meghallgatni a módosítványokat.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a ház az első pontot a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? (*Nem fogadjuk el!*)

Nem fogadtatik el és igy azt hiszem, kimondhatom, hogy az előadó ur módosítása fogadtatik el.

Az *a*) pontra vonatkozólag Madarász képviselő ur módosítványával szemben kérdem: elfogadja-e a t. ház az eredeti szöveget? (*Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem, kimondhatom, hogy az eredeti szöveg nem fogadtatik el és igy azt hiszem, azt is kimondhatom, hogy az *a*) pontra nézve Madarász képviselő ur módosítványa elfogadtatott. (*Helyeslés.*) Most kérdem a t. házat, méltóztatik-e beleegyezni abba, hogy a negyedik bekezdés e szava után: „iránt“ az „is“ szócska beiktattattassék. (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik.

Következik a 35. szakasz.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a 35. §-t*).

Unger Alajos: Bátor vagyok e szakasz ezen kifejezése helyett: „meghagyásaival vagy rendelvényeivel egyértelmű“, e szavakat ajánlani: „meghagyásait vagy rendelményeit helybenhagyó“, mint a mely ugy a magyar nyelv szellemének, mint a szabatosságnak inkább megfelel. (*Helyeslés.*)

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Digitized by Google

Elnök: A 35. §-hoz Unger képviselő ur azon módosítványt tette, hogy az első sorban e szavak helyett: „meghagyásaival vagy rendelményeivel egyértelmű" e kifejezés tétessék: „meghagyásait vagy rendelményeit helybenhagyó". Kérdem a t. házat, méltóztatik-e ezzel szemben az eredeti szöveget elfogadni? (*Nem fogadjuk el!*) Most kérdem, méltóztatnak-e a módosítványt elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kimondhatom, hogy a t. ház a 35. §-t Unger képviselő ur módosítványával fogadja el.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 36. §-t*).

Unger Alajos: T. ház! A 36. §. első sorának „egyértelmű" kifejezése helyett, az előbbi határozat értelmében a „helybenhagyó" szót ajánlom. (*Helyeslés.*)

Ezen kivül egy második módosítványt is leszek bátor benyujtani az elévült illetékekre vonatkozólag. Az illeték elévülése, mint tudjuk, akkor fordul elő leginkább, midőn a tárgyilagos kezességről van szó, tehát nem az egyenes kötelezettek ellen. Az illeték, mely rendes időben kivettetik, nem igen szokott zaklatás tárgyává lenni, mert a ki érzi, hogy bizonyos jogügyletet kötvén, attól illetéket fizetni tartozik, az rövid uton is nyerhet orvoslást a jogtalan, vagy helytelen kiszabás ellen; azonban, midőn három-négy tulajdonos egymásután változik és a negyedik utódnak tudomása sincs arról, vajjon terheli-e valami illeték a birtokot, akkor ez utóbbinak már igen nehéz orvoslást keresni s még nehezebb találni. A bíróságok ily esetekben incompetenseknek mondják ki magukat, az illető fél tehát elévülési kifogását sehol sem érvényesítheti, mindig utalva van arra, hogy a financ-organumok előtt keresse sérelme orvoslását. Én tehát azt hiszem, sok igazságtalanságnak és zaklatásnak fogjuk elejét venni, ha kimondjuk, hogy oly esetben, midőn az illeték elévülinek állittatik, joga van az illetőnek olyan forumhoz appellálni, melynél nemcsak pénzügyi közegek, hanem független személyek is gyakorolnak birói tisztet. Az időveszteség igen csekély, mert ha két forumhoz appellálhat valaki, a harmadik forumnak csak az ügyrendjétől függ, hogy az eldöntés hamar történjék. Én tehát következő módosítványt ajánlok a t. háznak elfogadásra; a 36. §. *c*) pontja után új *d*) alatt tétessék: „ha az illeték elévültnek állittatik."

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Unger indítványát*).

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Tekintettel arra, hogy az eddigi gyakorlat is rendszerint az, hogy ilyen esetekben megadatik a kért intézkedés: hozzájárulok ahhoz, hogy ez a törvényben világosan kifejeztessék s elfogadom a módosítványt. (*Helyeslés.*)

Dárday Sándor előadó: A pénzügyi bizottság részéről én szintén hozzájárulok a módosítványhoz s egyszersmind a következő módosításokat vagyok bátor ajánlani: az *a*) alatt a második sorban e helyett „ellene", tétessék „a fellebbező ellen"; a *b*) pontban pedig „őtet" helyett „őt".

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Dárday indítványát*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 36. §-nak bevezető sorait, melyekre nézve Unger képviselő urnak az első sorban ezen szó helyett „egyértelmű" azon szónak „helybenhagyó" betételét indítványozó módosítványa van, az eredeti szövegezés szerint elfogadni. (*Nem!*) Ennélfogva a 36. §. bevezető sorai Unger Alajos képviselő ur módosításával fogadtattak el. Méltóztatik-e a t. ház az *a*) pontot az előadó ur indítványa szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Ennélfogva az *a*) pont az előadó ur módosítványa szerint fogadtatott el.

Méltóztatik-e a t. ház a *b*) pontot az előadó ur módosítványa szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Ennélfogva az „őtet" szó „őt" szóval helyettesittetik.

A *c*) pont ellen észrevétel nem tétetvén, az változatlanul elfogadtatik. Méltóztatik-e a t. ház az indítványozott új *d*) pontot elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. E szerint a mostani *d*) pont *e*) és a mosjani *e*) pont *f*) betűvel fog jelöltetni.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 37. és 38. §§-okat, melyek észrevétel nélkül elfogadtattak. Olvassa a 39. §-t*).

Teleszky István: T. ház! Nekem a 39. §. ellen néhány megjegyzésem van. Nem tagadom, hogy az által, hogy e §. első bekezdésében ki van mondva, hogy az illeték bejelentésétől számított 2 év alatt be nem jegyzett illetéknek elsősége nincs, a mostani helyzettel szemben kedvezmény nyujtatik. Azonban ezen §-nak azon intézkedése, a mely a második bekezdésben foglaltatik, az ingatlan hitelnek nagymérvü megrongálásával jár. A második bekezdés ugyanis igy szól:

„Az illetéktartozásnak ezen időközben — t. i. 2 év alatt — eszközlött telekkönyvi bejegyzése annak elsőbbségét teljes lerovásáig biztosítja. Ellenben az ezen időközön kivül eső illeték-tartozások telekkönyvi bejegyzés esetében is, a korábban szerzett dologi jogokat nem érintik."

Ha jól értem ezen bekezdést, ebben az foglaltatik, hogy ha 2 éven belől az illeték bekebeleztetett, ezt nem a bekebelezés sorrendjén való elsőség, hanem a törvényes zálogjog elsősége, vagyis az előnyös tételek közti elsőség biztosítja a teljes lerovásig, biztosítja tehát in infinitum.

Ha ez igy áll, akkor abból az következik, hogy ha pl. az osztrák-magyar bank, vagy bár-

Digitized by Google

mely más pénzintézet egy ingatlanra első helyen való bekebelezés mellett, megadja a maga kölcsöneit, melyet teljesen biztosítottnak hisz akkor és talán még azon óvatossággal él, hogy az illető illeték-kiszabási hivataltól bizonyítványt szerez arról, hogy akkor semmi korábbi illetéktartozás nem terheli azon ingatlant, mégis később, 3, 4, 5, 6 év mulva fokozatosan kivetett tízszeres átruházási illeték megemésztheti az illető pénzintézetnek követelését, akkor, ha pl. 10 megelőző átruházás következtében mind a 10 illeték a bejelentéstől számított két év alatt kivettetik és bekebeleztetik és megelőzi, nem mint most, három évig az esedékesség napjától, hanem in infinitum, a teljes lerovásig.

T. ház! Én elismerem, hogy az állam, a kincstár érdekét biztosítani kell. De a kincstár érdekét nem lehet egészen merev ellentétbe helyezni azon érdekekkel, melyeket az állampolgárok jogbiztonságának érdeke megkövetel. Ezen két érdek czélszerűen összeegyeztetendő és hogy ezen összeegyeztetés megtörténjék, nézetem szerint a 39. §. módosítást igényel. Én ezuttal, t. ház, nem kívánok részemről módosítást tenni, hanem azon kérelmet intézném a t. házhoz, hogy felszólalásaimat és aggályaimat, melyek meggyőződésem szerint alaposak, figyelembe venni s ezen §-t megfelelő újabb szövegezés végett az igazságügyi bizottsághoz utasitani méltóztassék. (*Helyeslés.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Ezen §. kétségkivül igen fontos. Fontos először a jelzálogi hitelezők érdekére, de fontos a kincstárra nézve is, hogy az ő követelései esetleg kellőleg biztosítva legyenek. De nemcsak ezen két szempontból fontos, de fontos magára az állampolgárokra is. Mert ha nem méltóztatik a kincstárt azon helyzetbe hozni, hogy a törvényben kikötött két esztendőn túl is biztosítva legyen az ő követelése, vagyis esetleg igen sok, ezen birtokra bekebelezett adósság megelőzheti a kincstár követelését, akkor igen természetes következmény az, hogy az államkincstár érdekének képviselője — ha biztonságot nem talál — nem fogja megadni a halasztást ezen illeték lefizetésére, hanem azon két év alatt, melyre az elsőség szorítkozni fog, kötelezve lesz az állam érdekei szempontjából, az egyes felektől az illetéket behajtani, vagy bekebelezését eszközölni, a helyett, hogy a követelést biztosíthatná és a halasztást megadhatná.

Ezen szempontból tehát, tekintettel magára az adófizető közönségre, az egyes állampolgárra igen fontosnak tartom, hogy oly intézkedés vétessék fel a törvénybe, mely minden érdeket kielégíteni képes legyen. De épen azért, mert lehet talán oly módozatot találni, mely mind a három szempontot kielégítheti, én részemről nem ellenzem, hogy ezen §. az igazságügyi bizottsághoz visszautasittassék. (*Helyeslés.*)

Elnök: A 39. §-hoz azon indítvány tétetett, hogy az tárgyalás és javaslattétel végett az igazságügyi bizottsághoz visszautasittassék. Méltóztatik ezt elfogadni? (*Igen!*) A 39. §. tehát tárgyalás és jelentéstétel végett az igazságügyi bizottsághoz visszautasittatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 40. §-t*).

Dárday Sándor előadó: Ezen szakasz szoros összefüggésben van az előbbeni szakaszban foglalt intézkedéssel, minthogy az abban foglalt feltételre hivatkozik. Kérem tehát a t. házat, méltóztassék ezt is az előbbenivel kapcsolatosan az igazságügyi bizottsághoz utasítani (*Helyeslés.*)

Elnök: E szerint, ha méltóztatik beleegyezni, a 40. §. visszautasittatik az igazságügyi bizottsághoz.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 41—45. §§-at és a IX. fejezet czímét, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 46. §-t*).

Elnök: Ezen szakaszra vonatkozólag Fónagy képviselő ur tegnap azon indítványt tette, hogy az újabb szövegezés végett az igazságügyi bizottsághoz utasittassék vissza.

Csanády Sándor: Azon kérdést intézem a t. előadó urhoz, hogy mit tesz az: „rendbirság?“ Mert én ilyet nem ismerek.

Dárday Sándor előadó: Ez ellentéte a fegyelmi büntetésnek, jogászilag elfogadott műszó, melynek értelmét nem adhatom másként, mint hogy nem jelent fegyelmi büntetést, hanem pénzbirságot, mely nem bir fegyelmi büntetés jellegével.

Elnök: T. ház! Az első kérdés az: méltóztatik-e beleegyezni, hogy a 46. §. Fónagy képviselő urnak tett inditványa értelmében, a bizottsághoz visszautasittassék, igen vagy nem?

A kik ezt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

A ház többsége elfogadta s ennek következtében a szakasz függőben hagyatik és a bizottsághoz visszautasittatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 47. §-t*).

Elnök: A 47. §-ra nézve hasonlóképen azt indítványozta Fónagy képviselő ur, hogy az újabb szövegezés végett visszautasittassék a bizottsághoz, a mennyiben kapcsolatos a már tegnap hasonlóképen visszautasított kérdéssel. Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e beleegyezni, hogy a 47. §. az igazságügyi bizottsághoz visszautasittassék? (*Igen!*)

Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a szakasz visszautasittatik az igazságügyi bizottsághoz.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 48. szakaszt*).

Elnök: T. ház! Ezen 48. §-t is Fónagy képviselő ur a bizottsághoz kívánja visszautasí-

Digitized by Google

tani, minthogy összeköttetésben áll az előbb már visszautasított §§-al. (*Felkiáltások: Visszautasítjuk!*) Azt hiszem, a t. ház méltóztatik beleegyezni, hogy ez is visszautasittassék.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 49. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa az 50 §-t*).

Elnök: Az 50. §-t Fónagy képviselő ur szintén a bizottsághoz kivánja visszautasittatni, mint az előbbiekkel kapcsolatos szakaszt. Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a t. ház méltóztatik belegyezni, hogy ez is a bizottsághoz visszautasittassék. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a X. fejezet czímét*).

Csanády Sándor: T. ház! A X. fejezet czímében ezen szó: „érvénybeléptetés" nem fejezi ki azon eszmét, a mely czéloztatik. Ugyanazért én kérem a t. házat, méltóztassék az „érvénybeléptetés" helyett „életbeléptetés"-t tenni. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a X. fejezet czímét a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Nem fogadjuk el!*) Az eredeti szöveg nem fogadtatván el, azt hiszem, kijelenthetem, hogy a X. fejezet czíme Csanády Sándor képviselő ur módosítványa értelmében fogadtatott el. (*Helyeslés.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa az 51. §-t*).

Irányi Dániel: T. ház! Ezen szakasz *b*) pontjában azon rendelkezés foglaltatik, hogy a III. fejezetben megszabott büntetések visszahatólag azon esetekre is alkalmazandók, melyek iránt a büntetés ezen törvény életbelépte napjáig első folyamodásilag még kiszabva nincs. A büntető törvénykönyvnek általában elfogadott elve, hogy a később hozott törvényben foglalt büntetések csak azon esetre alkalmazhatók egy előbb elkövetett bűntényre, ha a büntetés enyhébb az előbbinél. Én nem tudom, t. képviselőház, hogy a III. fejezetben kiszabott büntetések szigorubbak-e vagy enyhébbek az eddigieknél; de épen azért szükségesnek tartom, hogy gondoskodás történjék, nehogy azon esetre, ha a mostani büntetések szigorubbak volnának, ezek alkalmaztassanak olyan cselekvényekre, melyek a törvény meghozatala előtt követtettek el.

Ennek elejét veendő, bátor vagyok a t. képviselőházat arra kérni, hogy ezen szavak után „határozott büntetések", tétessék ezen kifejezés: „a mennyiben az eddigieknél nem szigorubbak", azonkivül pedig a harmadik sorban ezen kifejezés helyett: „első folyamodásilag", kérem ezt tétetni: „első fokon". Ez már a tegnapi napon elfogadtatott. (*Helyeslés.*)

Elnök: Méltóztassék meghallgatni a módosítványt.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Az ezen szakaszban foglalt rendelkezésnek intentiója nem volt egyéb, mint hogy egyöntetű szabály alá essenek a pénzbüntetések, nehogy az idő közt kellessék választani, hogy az előbbi vagy ezen törvény rendelkezése áll-e fenn? Azonban nagy fontosságot nem tulajdonítok a dolognak és azért a pénzügyi bizottság nevében részemről hozzájárulok a tett módosításhoz. (*Helyeslés.*)

Csak még egy stylaris észrevételem van a *c*) pontra vonatkozólag, hol ugyanis e szó helyett „meghatározott", kérem ezt a szót tenni: „említett", mert a pénzügyi hatóságok ott nem meghatározva, csak említve vannak. (*Helyeslés.*)

Elnök: Az 51. §-hoz több rendbeli módosítások adattak be. Minthogy méltóztattak a czímnél elfogadni azon kifejezést, hogy „érvénybe léptetés" helyett „életbeléptetés" tétessék, a szakaszban is ki kell ezt mindenütt igy javítani. Ez már el van döntve. Azonkivül Irányi képviselő ur két módosítást tett. az egyik az, hogy a *b*) pontban ezen szók után „határozott büntetések" tétessék: „a mennyiben az eddigieknél nem szigorubbak" és a másik, hogy ugyancsak a *b*) pontban ezen szók helyett „első folyamodásilag" tétessék „első fokon". Végre az előadó ur a *c*) pontban ezen szó helyett: „meghatározott" azt kivánja tétetni, hogy „említett".

Kérdem tehát a t. házat: méltóztatik-e a bevezetést és az *a*) pontot, melyekre észrevétel nem tétetett, a bizottság szövegezésében, illetőleg azon módosítással együtt elfogadni, mely Csanády képviselő ur indítványára már előbb elfogadtatott? (*Elfogadjuk!*) Tehát elfogadtatik. Kérdeni fogom már most: méltóztatnak-e a bizottság szövegezését a *b*) pontra nézve elfogadni s azután fogom feltenni a kérdést, hogy kivánja-e a t. ház beleszuratni azon szavakat, a melyeket Irányi képviselő ur javasolt; előbb azonban arra fogom feltenni a kérdést, hogy szemben azon további módosítással, a melyet Irányi képviselő ur kiván, az eredeti, „első folyamodásilag" kifejezés tartassék-e meg? Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e általában a *b*) pontot elfogadni, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a *b*) pont elfogadtatik. Kérdem már most, méltóztatik-e elfogadni a harmadik sorban ezen szavakat „első folyamodásilag" igen vagy nem? (*Nem fogadjuk el!*) Kijelenthetem tehát, hogy ezen szavak „első folyamodásilag" nem fogadtatnak el és igy ezek helyébe tétetik ezen kifejezés: „első fokon."

Kérdem már most, t. ház, méltóztatik-e elfogadni Irányi Dániel képviselő ur azon módosítását, melyszerint ezen szavak után: „határozott

Digitized by Google

büntetések", tétessék: „a mennyiben az eddigieknél nem szigoruabbak", igen vagy nem? (*Felkiáltások: Elfogadjuk!*) Azt hiszem, hogy a t. ház elfogadja és igy ez fog a szövegbe illesztetni.

Kérdem már most a t. házat, méltóztatik-e a *c*) pontot, melyre nézve az előadó ur az első sorban ezen szó helyett: „meghatározott" ezen szót kivánja tétetni: „említett", az eredeti szerkezetben elfogadni, igen vagy nem? Ha ez nem fogadtatnék el, akkor feltenném a kérdést, hogy méltóztatik-e a t. előadó ur módosítását elfogadni, igen vagy nem? Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a *c*) pontot a bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen vagy nem? (*Felkiáltások: Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem, hogy nem fogadtatik el és igy ezen pont az előadó ur módosítása szerint fogadtatik el. (*Helyeslés.*)

Következik az 52. §.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Elnök: Az 52. §. elfogadtatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa az 53. §-t*).

Madarász József: T. képviselőház! A legutolsó, vagyis az 53. §-ra nézve kérem a t. háznak és kiválólag a t. ministerelnök ur és t. pénzügyminister urnak is figyelmét. (*Halljuk! Halljuk!*) Én először is kijelentem, hogy az 1868. évi XXX. t. cz. az én véleményem és az én meggyőződésem ellenére hozatott a törvényhozás által. Én másképen kivántam azon törvényt meghozatni; de mert megvan, ma részemről ezen törvény szavai és értelme szerint óhajtom, hogy a t. képviselőház vegye fontolóra ezen 53. §-ban azon kifejezést, a mely abban nyer életet, hogy „Horvát-Szlavon és Dalmátországokra nézve a pénzügyminister Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával egyetértőleg bizatik meg ezen törvény kivitelével."

Én megismerem azt, hogy 1868 után, a törvény kivitele iránti rendelkezésnek igen sok törvényben van épen igy kifejezés adva, miként az e törvényjavaslatban is czéloztatik; megismerem ezt, hanem azt állítom, hogy ez ellenkezik az 1868. évi törvény szavaival és szellemével is, mert a törvény nem bizhat meg senkit végrehajtásával valamely, a törvényhozás által hozott törvénynek, a ki egyuttal azon törvényhozásnak is nem felelős. Ez az első alkotmányos elv. (*Ugy van! a szélsőbalon.*)

Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánja pedig az 1868. évi XXX. t. cz. szerint Magyarország törvényhozásának nem, hanem csakis Horvát-Szlavon-Dalmátországok országgyülésének felelős. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Tehát a használt kifejezés először ellenkezik a ministeri felelősségi elvvel; más tekintetben pedig ellenkezik azon közjoggal, a melynek okvetlenül fenn kell állani Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közt.

Én legkevésbbé sem teszem fel, hogy a jó egyetértést Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánja Magyarországgal meg kivánná zavarni; de nem tagadhatják önök, hogy a törvényjavaslat ezen rendelete szerint, ha a pénzügyminister csakis egyetértőleg intézkedhetik Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával, akkor a bán, ha az ő meggyőződése a végrehajtást illetőleg ellenkezik a pénzügyministerével, képes ennek rendeleteit legalább addig felfüggeszteni, a mig — megengedem — a magyar kormány azon bánt eltéteti és oly bánt neveztetett ki, a ki vele egyetértőleg, intézkedései ellen nem cselekszik.

Megismerem, hogy Magyarországnak több törvényében használtatik ezen itt most javasolt kifejezés; de állítom, hogy az az általam jelzett két alkotmányos elvvel nem egyezik meg. S ha eddig ebből ellenkezés nem támadt, az nagy szerencse mind Magyarországra, mind Horvát-Szlavon-Dalmátországokra nézve, de hogy ez ezentul se történhessék, azért hivom fel a t. ház figyelmét arra, hogy egyszer-mindenkorra vessünk véget az ilyen kétes kifejezések használatának s ha eddig néha használtuk is, de helytelenül, használjuk inkább azt a kifejezést, a mely a törvénynek megfelel.

Mondhatnám, hogy az 1868: XXX. t. cz. szerint általában minden illeték- vagy bélyegügyre nézve tehetnők azt, hogy a végrehajtás iránt a pénzügyminister intézkedik. Jól tudom, hogy a t. pénzügyminister fog idézni néhány törvényt, melyekben — magam sem tagadom — azon kifejezés van beiktatva, mely most javasoltatik. De ezek ellenében megnevezhetem az 1869: XVII., az 1875: LVIII. és LIX., az 1871: LXIII., az 1874: LXI., az 1875: XXV. t.-czikkeket és öt-hat törvényt, melyek az illetékek, bélyegek és díjak behozataláról szólnak s melyek csak ugy érdeklik Horvát-Szlavon-Dalmátországokat, mint ez a törvényjavaslat s mégis csak az mondatik „a végrehajtással a pénzügyminister bizatik meg". Ezek között különösen kiemelem az 1875: XXV. törvényczikket, mely a bélyegilletékek és díjak tárgyában megállapítottak végrehajtásáról szól s melyekben ép ugy megkivántatik, miként Magyarországban, ugy Horvát-Szlavon-Dalmátországokban is, a rendelkezés a bel- és igazságügyi téren végrehajtassék s azon törvényben sem Magyarországra, sem Horvát-Szlavon-Dalmátországokra nézve nem mondatott ki, hogy a végrehajtás a bel- és igazságügyi ministerre bizatik, hanem csak a pénzügyminister van említve.

Kérhetném tehát a t. házat, hogy menjünk rá azon álláspontra, a melyen tiz-tizenöt törvény van, a melyek csakis a pénzügyministerre bizzák a végrehajtást.

Digitized by Google

A t. pénzügyminister ur azt mondhatná erre, hogy: igen, de Horvát-Szlavon-Dalmátországok országos kormánya nem köteles teljesíteni az ő intézkedéseit a bel- és igazságügyi téren.

Erre nézve legyen szabad figyelmeztetnem a t. minister urat az 1868: XXX. t. cz. 45. §-ára, mely azt mondja: „A központi kormány Horvát-Szlavon-Dalmátországok területén, ez országok külön kormányával egyetértőleg igyekszik eljárni; eljárásáért azonban a közös országgyülésnek felelős lévén, intézkedései a horvát-szlavon-dalmát országos kormány és törvényhatóságok részéről szükségkép előmozdítandók, sőt a mennyiben a központi kormánynak saját közegei nem volnának, általuk közvetlenül végre is hajtandók."

De nemcsak erre hivatkozhatnám. Hivatkozhatnám még az 1868-diki törvény 24. §-ára is, mely megrendeli, hogy a közös jövedelmek biztosítása és behajtása tárgyában — pedig a bélyeg és az illeték ide tartozik — pontosan köteles az országos kormány a pénzügyminister rendeleteit teljesíteni.

De én azért nem kivánom most azt, hogy a végrehajtás egyedül a pénzügyministerre bizassék, minthogy elismerem, hogy van legalább 5—6 törvény, melyben nem ügyeltünk eléggé e kifejezésre. Talán nem voltam jelen, vagy talán jelen voltam, de nem figyeltem reá, hogy e részben a pénzügyminister egyetértőleg Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával bizatott meg. De ha ez igy van nehány törvényben, van 10—16 törvényünk, melyekben ellenkezőleg csak a pénzügyminister bizatik meg és van nehány igen nevezetes törvényünk, melyek közül felemlítek kettőt, az 1873: XXVIII. és XXX. törvényeket, melyek „a ministeriumról" szólanak. E két törvény egyike szól a magyar korona országai közös törvényhozása alá tartozó viszonyoknak a polgárosított határőrvidéki részekben való rendezéséről, a másik pedig a határőrvidéki lakosokat az ottani államerdőségekben illető erdei szolgalmak megváltásáról szól. E két törvény tárgya okvetlenül megköveteli a horvát-szlavon-dalmát belügyi és igazságügyi országos kormánynak némi tekintetbeni felhasználását. És e törvényekben az van mondva, hogy „megbizatik a ministerium."

Én tehát a 53. §-t illetőleg azt kérem a t. képviselőháztól, méltóztassék jól fontolóra venni azon indokokat, melyeket előadtam. Ha benne hagyják önök ezen kifejezést „egyetértőleg Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával megbizatnak", ezzel megtörik önök, vagy megengedik törni a fennálló viszonyt; kiteszik, vagy kitehetik az országot annak, hogy Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok kormányai között ellenkezések jöhetnek létre. Hogy ez ne történhessék, felkérem a t. házat, méltóztassék az 53. §-t e következő szerkezetben elfogadni:

„E törvény végrehajtásával a ministerium bizatik meg."

Ez megfelel a ministeri felelősségi törvénynek, a ministeriumban jelen levén Horvát-Szlavon-Dalmátországok ministerre is és ha épen Horvátország érdekei figyelembevételt követelnek, a ministeriumban, ő fogja azt előadni. S megfelel ez nemcsak a ministeri felelősség elvének, de az 1868: XXX. t. cz. rendeleteinek és szellemének is. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Azt kérem a t. háztól, ne hagyja magát vezettetni azon csalétek által, hogy ha már eddig elkezdtük használni a helytelen kifejezést, használjuk azt továbbra is. Méltóztassanak figyelembe venni, hogy az 1876-iki törvényt megelőző törvények, talán csak egynek kivételével, nem használták azt a kifejezést, hanem vagy azt mondták, hogy a végrehajtás a ministeriumra bizatik, vagy azt, hogy a pénzügyministerre bizatik.

Ajánlom módosítványom elfogadását (*Helyeslés balfelől.*)

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Azon javaslatot, hogy a törvény végrehajtásával csak a pénzügyminister bizassék meg, habár hivatkozott a t. képviselő ur, hogy vannak épen az illetékekre vonatkozó törvények közt, melyek csak a pénzügyministert bizzák meg, nem fogadhatom el, mert e törvényjavaslatban foglaltatnak oly intézkedések is, a melyeknél közigazgatási tisztviselők, birák közreműködése szükséges s ezek nem lévén a pénzügyministernek alárendelve, azon clausula a végrehajtásra elégséges nem volna.

De, t. ház! azon intézkedést sem tartom tökéletesen helyesnek és fennálló törvényeinknek megfelelőnek, melyet a t. képviselő ur ajánl, hogy a végrehajtással a ministerium bizassék meg, mert méltóztassék megtekinteni épen az 1868: XXX. törvényczikk 45. §-át, melyre a t. képviselő ur hivatkozott: ez világosan kimondja azt, hogy a központi kormány, Horvát-Szlavon-Dalmátországok területén, ez országok külön kormányával egyetértőleg igyekszik eljárni. De ugyanezen kifejezés, mely a törvény ezen szavaiban foglaltatik, nem most egynehány törvényben a legutóbbi időben használtatik csak, hanem 1872 óta folytonosan használtatik, nevezetesen az 1872: VIII. törv.-czikk, az 1872: XXXVIII. törv. czikk, az 1876: XXVI. törv. czikk és 1876: XXVII. törv.-czikk mind ugyanazon végrehajtási clausulát foglalják magukban.

Digitized by Google

Ha a t. képviselő urnak az irály ellen van észrevétele, nincs kifogásom, hogy a szöveg akként módosíttassék, a mint az általam idézett törvényekben foglaltatik, a mi szintén megfelel az 1868: XXX. törv.-czikknek, nevezetesen igy: „Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, belügyminister és az igazságügyminister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, ki e tekintetben a Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el, — bizatik meg.“

Ehhez hajlandó vagyok hozzájárulni, de a horvát-szlavon-dalmát bánt kihagyni nem tartom helyesnek és czélszerűnek s azért kérem az általam most előadott módosítvány elfogadását (*Helyeslés jobbfelől.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a pénzügyminister módosítványát*).

Mocsáry Lajos: T. ház! Én teljesen hozzájárulok azon nézetekhez, melyeket Madarász t. képviselő ur előadott és módosítványát elfogadom; de nem járulhatnék azon módosítványhoz, melyet a t. pénzügyminister ur ép most előadni méltóztatott, mert ez némi szóbeli változtatással tökéletesen ugyanazt mondja, a mit az eredeti szöveg. (*Ugy van! balfelől.*) Miután azonban ugy látom, hogy alig van kilátás arra, hogy Madarász József t. képviselő ur módosítványa elfogadtassék s miután nézetem szerint lehet a dolgon oly értelemben máskép segíteni és segíteni okvetlenül szükséges, bátor leszek a magam részéről egy más módosítványt ajánlani elfogadás végett. (*Halljuk!*)

Azt hiszem, t. ház, hogy a szöveg ugy, a mint van, nem maradhat. Az ellenkezik közjogunk azon részével, mely a Horvátország és Magyarország közti fennálló viszonyokra vonatkozik. Világosan meg van állapítva közjogunkban, hogy a pénzügyet a magyar pénzügyminister kezeli, s ezzel a szöveg egyenes ellentétben áll. A mennyiben ezen törvény végrehajtásánál bel- és igazságügyi kérdések is vannak kapcsolatban, elismerem, hogy helyes, ha Horvátország bánjának beleszólása megengedtetik, mert ezt igy hozza magával közjogunk természete. Ugyanazért bátor vagyok azt ajánlani, hogy e szakasz a következőképen szövegeztessék: „Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, a belügyminister és az igazságügyminister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, belügyi és igazságügyi dolgokban egyetértőleg Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjával bizatnak meg.“ Ez felel meg azon állapotnak, mely tényleg fennáll, ez felel meg közjogunk követelményeinek. Bátor vagyok elfogadásra ajánlani.

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a módosítványt.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Én csak igen röviden, egyszerűen és egyenesen alapítva felszólalásomat az 1868: XXX. törvényre, kivánok egy pár szót szólani, kivánom kijelenteni azt, hogy ezen törvénynek szerintem egészen tiszta értelme szerint Mocsáry Lajos t. képviselő urnak módosítványa el nem fogadható; és én is igen kérem a mélyen t. képviselőházat, hogy méltóztassanak itt, a hol egy közös törvénynek alkalmazásáról van szó, nagyon scrupulose vigyázni, hogy ezen közös törvény ellen ne határoztassék valami.

Az 1868: XXX. törvény szerint igazságügyi és közigazgatási dolgokban a bán maga jár el és nem egyetértőleg a magyar pénzügyministerrel. Ez az egyik. A másik, az 1868: XXX. törv. czikk 45. czikke az egyetértőleges eljárást nem is ilyen agendákra mondja; mert szó szerint igy szól: „a központi kormány Horvát-Szlavon-Dalmátországok területén ez országoknak kormányával egyetértőleg igyekszik eljárni, eljárásáért azonban a közös országgyülésnek, a melyen Horvát-Szlavon-Dalmátországok is képviselvék, felelős lévén“ — tehát itt van a felelősség principiuma fenntartva — „a Horvát-Szlavon-Dalmát országos kormány és törvényhatóságok részéről szükségkép előmozdítandó, sőt a mennyiben a központi kormánynak saját közegei nem volnának, általuk közvetlenül is végrehajtandó.“

Az egyetértő eljárás tehát vonatkozik az összes agendákra, vonatkozik még azokra is, a hol az illető ministernek saját közegei vannak. Ez a törvénynek tiszta értelme. Tarthatja valaki a törvényt helyesnek vagy nem, de a törvény ezt mondja.

Továbbá pedig a 48. czikk azt mondja: „Horvát-Szlavon-Dalmátországok önkormányzati joga az okból, mind törvényhozási, mind kormányzati tekintetben kiterjed ezen országoknak beligazgatási, vallás- és közoktatási ügyeire és az igazságügyre.“ Tehát itt egyenesen a horvát autonom kormánynak adja a törvény az intézkedést. Én nem akarok arról beszélni, helyes-e ezen intézkedés vagy nem helyes, e felett különbözők lehetnek a nézetek; de megvan 68 óta egy közösen megalkotott törvényben. Ezen eljárás követtetett azóta mindig; a pénzügyminister egy rakás törvényt idézett ennek bebizonyítására, (*Felkiáltások a szélső balon: Még több példa van az ellenkezőre!*) ily módon fogadott el ezen képviselőház is több törvényt. Semmi által indokolva nem volna ennek megváltoztatása és igen kérem, hogy vagy az eredeti szöveget, vagy ha azt nem, az 1868-iki törvényben foglalt kifejezéseknek jobban megfelelő azon javaslatot méltóztassanak elfogadni, melyet a pénzügyminister ur tett. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Szilágyi Dezső: T. ház! Én magvallom, hogy a ministerelnök urnak alternative kifejezett

Digitized by Google

utóbbi kérelmét nem értem. Mert egyiket lehet helyesnek tartani a két szöveg közül, de hogy valaki mind a kettőt helyesnek tartsa, mikor azok határozottan ellentétesek, azt nem értem. Azon szöveg köztt, melyet a jelen törvényjavaslat proponál s a mely közjogilag határozottan incorrect — és azon szöveg köztt, melyet a pénzügyminister ur proponál, lényeges különbség van, oly különbség, melyre nézve a házban nem lehet eltérő nézet, hogy t. i. ez az 53. §. elejtendő. A különbség a következő. (*Halljuk!*)

E javaslat 53. §-a azon kormányférfiak közé, kik e törvény végrehajtásával a közös országgyülés által megbizatnak, a horvát bánt is felveszi a magyar ministerek közé, azon szöveg pedig, melyet a pénzügyminister ur javasol, kihagyja e sorból a horvát bánt, a megbizást a közös országgyülés csak a pénzügyministernek adja, arra utasítván, hogy e megbizás nyomán a horvát bánnal egyetértőleg járjon el. E köztt nagy különbség van. És pedig közjogilag azért incorrect az 53. §. szövege, mert a horvát bán nem magyar kormányférfi. (*Ugy van! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.*) Ennélfogva ezen országgyüléstől közvetlen felelősség mellett megbizás a bánra nem ruházható. (*Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.*) Ennélfogva minden álláspont helyes, helyes magában, csak az nem, melyet a ministerelnök ur kifejtett, hogy ez is jó, az is jó, mert ez annyit jelent, hogy elvtelen és semmi álláspontja nincs. (*Ugy van! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon. Mozgás a jobboldalon*).

A mi Mocsáry Lajos t. képviselőtársam módosítványát illeti, ezzel szemben hozzájárulok a ministerelnök ur érveléséhez és reménylem, (*a szélső baloldalra mutatva*) hogy ezen t. oldalnak megelégedésére ki fogom mutatni, hogy a Mocsáry Lajos t. képviselőtársam által formulázott módosítvány nem fogadható el. Mert azon érv tökéletesen áll, hogy Mocsáry Lajos t. képviselőtársam formulázása szerint az igazságügyi és belügyi intézkedésekre nézve a megbizatás két egyénre, t. i. a pénzügyministerre és a horvát bánra lenne ruházva. Pedig, a mint egyrészről áll az, hogy direct politikai és felelősségi viszonyban nem áll a horvát bán ezen országgyüléssel; épen ugy nem lehet másfelől belügyi és igazságügyi intézkedésekre nézve egyenes felhatalmazást adni a magyar közös pénzügyministernek a közös országgyülés részéről a nélkül, hogy Horvátországnak törvényben biztosított autonomiájának köre meg ne sértessék. (*Ugy van!*)

De megvallom, t. ház, valahányszor végig nézek a törvények azon során, melyekben a horvát bán a végrehajtással megbizott kormányközegek közé könnyelmüen bevegyittetett, mindig eszembe jut az, hogy ideje volna már e viszonynyal egyszer tisztába jönni és oly könnyelmüen és oly homályos felfogás alapján többé nem adni megbizatást és nem zavarni össze a hatásköröket (*Ugy van! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon*) és épen azért e §-t én legszivesebben visszautasitanám a bizottsághoz a kellő formula megtalálása végett; hiszen nem is olyan nehéz a megfelelő formula megtalálása, egy újjal sem kell érinteni azt a törvényt, a mely Horvátországnak és Magyarországnak törvényhozási és kormányzati hatáskörét megszabja. Egyszerüen annyit lehetne mondani, hogy e törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg úgy, hogy a Horvátországra nézve való végrehajtásban az 1868 : XXX. törvényczikk értelmében járjon el, t. i. azon XXX. törvényczikk értelmében, mely megszabja, mikép kell a közös országgyülésen hozott törvényeket Horvát-Szlavonország területén végrehajtani. Ez nézetem szerint nem említi a horvát bánt, nem a hatásköröket, ez tökéletesen correct és összhangzatos lenne. Hogy nagy szükség van e tekintetben a nézetek tisztázására, nemcsak az e vitában felmerült nézetek különbsége mutatja, hanem azon tekintet is, hogy pl. azon okoskodással sem lehet teljesen egyetérteni, melyet a t. ministerelnök ur a hatáskörökre nézve elmondott. Mert azon szakasz, gondolom a 45-ik, melyre hivatkozni tetszett, igaz, hogy egész általánosságban rendeli azt, hogy Horvátország speciális kormánya köteles a közös magyar kormányt támogatni a közös törvények végrehajtásában, de ez vonatkozik nemcsak azon közös törvényekre, melyeknek nemcsak meghozatala, de végrehajtása is a közös kormány különös feladatához tartozik, hanem vonatkozik azon ügyekre is, melyekre nézve csak a törvényhozás közös, de a végrehajtás autonom közegekkel eszközöltetik. És igy nekem azon formula ellen, mely a magyar országgyülés által több törvény végén alkalmazatik, azon lényeges kifogásom van, hogy minduntalan felemlegeti azt, hogy a végrehajtással megbizott közös minister — mert a pénzügyminister közös ministere Magyarországnak és Horvátországnak — tartozik a végrehajtásban a horvát bánnal egyetértőleg járni el, nézetem szerint túlmegy azon jogkörön, melyet mint közös ministernek a törvény ad meg. Az ilyen homályos általános eszmékből született formulák veszedelmesek. A nélkül, hogy gyanusítani akarnék, arra hivom fel a t. ház figyelmét, hogy épen a testvérországgal ily homályos törvényformulák és kifejezések értelmezése végett, valahányszor bizonyos érdeket lehetett e hibás kifejezések egy vagy más értelemben való magyarázásából huzni, a túlzók sohasem késtek az ellenkező értelmezéseket a közös viszony el-

Digitized by Google

mérgesítésére felhasználni. Nem kell tehát röstelni a fáradságot egy correct formula megtalálására. Én abban érvet nem találok, hogy az országgyülések eddig könnyelmüen jártak el, mi ne járjunk el könnyelmüen, hanem utasitsuk vissza e szakaszt a bizottsághoz. A nélkül, hogy a kiegyezési törvényt érintenők, correct formulát igen könnyü találni s akkor jövőre határozott utat mutatunk az országgyülésnek, melyen minden veszély nélkül járhat. (*Helyeslés balfelől.*)

Baross Gábor: T. ház! Az előttem szólott t. képviselő ur bir azon egy speciális sajátsággal, hogy vádol és gyülölködik ott, hol erre nem is provocáltatott. A t. ministerelnök ur azon felszólalása, melylyel e szakaszt értelmezte, már is elvtelenség és hasonló kifejezésekre szolgáltatott neki alkalmat. Az ilyen kifejezések, a mennyiben mal apropos hozatnak elő, kétszeresen esnek vissza arra, a ki azokat használja. (*Élénk helyeslés jobbfelől.*)

A képviselő ur azt is kivánta, hogy ezen szakasz utasittassék vissza a bizottsághoz határozott formulázás végett. Én értem a visszautasitást, t. ház, akkor, hogy ha az illető, a ki indítványozza, beszéde folyamán kifejti ott, hogy miként véli ezen formulázást teljesithetőnek. De a t. képviselő ur ezt épenséggel nem tette. Kritizált ugyan, de e kritikában positiv nézetnek kifejezést nem adott. Egyébiránt, t. ház, én Madarász József képviselő urnak felszólalását egészben indokoltnak találom, mert nem szenved kétséget, hogy nemcsak ezen, hanem az 1868-ban és az ezelőtt alkotott törvények, különösen közjogi és más tekintetben, oly kifejezéseket és intézkedéseket tartalmaznak, a melyeknek consequenter való végrehajtása bajos és utóbb sokszor egyes kifejezésekbe ütődünk, a melyeknek értelmét kimagyarázni csak ugy lehet, ha az e tekintetben létező tényleges viszonyokat hivjuk segitségül.

Igy kétséget nem szenved, hogy épen a képviselő ur által megtámadott azon fogalmazásra nézve a képviselőháznak már egy megállapodott gyakorlata, mintegy éveken át szentesitett interpretatiója van. Csak egymástól lényegesen eltérő két törvényczikket említek fel. Az egyik, a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról szóló törvény, a mely tegnap lett kihirdetve, a 38. §-ban szóról-szóra ugyanezt az intézkedést tartalmazza, a melyet a t. képviselő ur ezen törvényjavaslatnál megtámadott. Továbbá magánjogi természetü törvények közül, például a váltótörvény és az 1868: XXXVII. t. cz. egyenesen a bánt nevezi meg, mint végrehajtó közeget.

Azon alkalommal, midőn ezen utóbbi törvényczikk végrehajtási szakasza tárgyaltatott, a ház egyik oldaláról felszólalás történt, az mondatván, hogy „e törvényhozásnak a bán nem lévén tagja és őt itt felelősségre vonni nem lehetvén: miként intézkedhetik tehát a törvény ugy, hogy őt bizza meg a végrehajtással?“ Azonban a ház ennek ellenére is a törvény illető §-át ugy fogadta el, hogy a végrehajtással a bán bizatik meg.

Osztozom a t. képviselő ur azon nézetében, melyszerint abból, hogy 1, 10, 20 vagy 25 törvényben ezen kifejezés bennfoglaltatik, nem következik az, hogy jövőre is hasonló intézkedést vegyünk fel a törvénybe, bár, miként már említém, ez az intézkedés a ház interpretatióján alapszik; és épen ezért köteles vagyok bevallani, hogy az 1868: XXX. t. cz. alapján helyesebb indítványt annál, a melyet a pénzügyminister ur terjesztett elő, nem fogadhatnánk el.

A t. képviselő ur a végrehajtással általánosságban a ministeriumot kivánja megbizatni. Ezt nem tartom helyesnek, miután minden egyes törvényben megjelöltetnek az egyes ministeriumok, a melyek a végrehajtással megbizatnak: a „ministerium“ szó használata oly tág keretü volna, hogy itt alkalmazni félreértés nélkül nem lehet, de ha alkalmaztatnék is, a kivánt irányban nem képez expedienst.

Mocsáry képviselő ur éles distrinctiójára megfelelt az előttem szólott képviselő ur azzal, hogy azt oly értelmezésnek állította, a mely az 1868: XXX. t. cz.-ből nem következik, sőt azzal ellenkezik. Én még hozzá teszem, hogy stilaris szempontból azon hibában szenved, melyben az eredeti javaslat, a mennyiben azt mondja, hogy ezen és ezen ministeriumok ezen és ezen ügyekben a végrehajtással a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal egyetértőleg bizatnak meg. Minthogy pedig itt nem magáról a végrehajtásról, de a megbizatásról van szó, a szövegezés arra a magyarázatra szolgáltathatna könnyen alkalmat, hogy a megbizás a ház részéről a bánnal egyetértőleg adatik meg. Hibás volna ez is, a mint hibás a javaslat is. De továbbá az 1868: XXX. t. cz.-nek a ministerelnök ur által felolvasott szövegének kellő érvenyesitése tekintetéből, azon szövegezés, a melyet a minister ur előadott, igen helyes, a mennyiben tartózkodik ugyan annak szó szerinti követésétől, a mit az eddigi törvények tettek, hogy a horvát bán bizatik meg a végrehajtással; de mivel az egyetértő eljárás törvényszerint ki van kötve, kimondja, hogy Horvát-Szlavonországban a kormány egyetértőleg el jár a horvát bánnal.

Felfogásom szerint ugy a statistika, mint a létező törvények értelmében ez a leghelyesebb fogalmazás; és t. ház! nem tartom szükségesnek azt, hogy az elmondottak után ezen §. ismét visszaküldessék a bizottsághoz, hanem a t. pénz-

Digitized by Google

ügyminister ur által ajánlott szövegezést a magam részéről is elfogadom. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Szilágyi Dezső: Szavaim elferdítése miatt és személyes kérdésben szót kérek. Szavaim annyiban elferdittettek az előttem szólt képviselő ur által, amennyiben az „elvtelen" szót, a melyet használtam, a minister ur személyével és eljárásával akartam összeköttetésbe hozni. Az ilyen tulbuzgó barátoktól az isten óvja meg a ministerelnök urat; (*Nyugtalanság jobbfelől*) a kik minduntalan az ő személyét helyezik oda, a hová más az ő személyét vonni egyátalában nem akarta. Én részemről kimutattam azt, hogy azon alternativ indítvány szerint, a melyet a ministerelnök ur tett, hogy az is helyes, ha a horvát bán direkte megbizatik ezen országgyülés által, az a formula is helyes, ha nem bizatik meg a horvát bán, hanem csak a pénzügyminister, de utasittatik vele egyetértőleg eljárni — mind a kettő helyes. Azt mondtam, ez ellenkező felfogáson alapuló két indítvány, tehát a ki mind a kettőt pártolja, annak nem lehet elve, ezért tehát ezen indítvány elvtelen.

Ez az, a mit mondtam és a t. képviselő ur, a helyett, hogy ezen érvnek czáfolásába bocsátkozott volna, ugy látszik, sokkal helyesebbnek tartotta, az ő buzgóságának megfelelőnek tartotta ebben a kifejezésben egy oly czélzatot látni, a mely a ministerelnök személyére egyáltalában nem vonatkozott.

Félreértés pedig foglaltatik a t. képviselő ur felszólalásában annyiban, amennyiben én nem azt indítványoztam, hogy a ministerium bizassék meg, hanem más valaki indítványozta. Félreértés foglaltatik annyiban, a mennyiben ki is fejtettem, mi volna a megoldásnak legegyszerűbb módja, a melyet nem akarok ismételni és ha a képviselő ur beszédemnek ezen részére nem figyelt, abból csak az következik, hogy kevesebb figyelmet szentelt a dolog érdemének, mint a dolog érdemén kivül fekvő és a tárgy felvilágosítására nem szolgáló mellékkörülményeknek. (*Helyeslés balfelől. Nyugtalanság jobbfelől.*)

Baross Gábor: T. ház! Kénytelen vagyok személyes kérdésben felszólalni, mert a t. képviselő ur részéről oly dologgal vádoltattam, melyet tudtommal nem követtem el. Senki saját dolgában biró nem lehet: itéljen a t. ház, kinek van igaza, de én t. ház, kijelentem, a képviselő urnak sem szavait félre nem magyaráztam, illetőleg el nem ferdítettem, sem személyes felszólalásra okot nem adtam, ha csak nem olyképen fogva fel a dolgot, hogy a t. képviselő ur érezvén hibáját, igy akarta azt utólag kijavítani, illetőleg helyrehozni. Ez még megbocsátható.

A t. képviselő ur, midőn feltüntette a különbséget a pénzügyminister ur által beadott módosítvány és a javaslat eredeti szövege közt, világosan definiálta, hogy a kettő közt oly éles ellentét van, hogy ha a minister ur azon alternativát állitotta, melyszerint vagy ezt, vagy amazt fogadja el a t. ház, — akkor elvtelen, akkor nincs nézete. Hogy igazam van, arról a napló kellően fog tanuskodni. Tehát én ebben nem adtam okot felszólalásra, mert nem ferdítettem el szavait.

De rám fogja a t. képviselő ur — bocsánatot kérek e kifejezésért, — hogy én őt olykép idéztem, mintha ő azt mondta volna, hogy a ministerium bizassék meg a végrehajtással. Itt sem volt oka felszólalni. Világosan azt mondtam, hogy Madarász József képviselő volt az, ki ezen indítványt tette. — Különben Madarász képviselő ur — most fejével igent intvén, szavaim valóságát ő is elismeri. (*Derültség balfelől.*) A mi pedig a t. képviselő urnak azon barátilag adott figyelmeztetését illeti, hogy jó lesz beszéde érdemére is figyelnem, kénytelen vagyok kifejezni azt, hogy én igen is tudom, hol és mikor figyeljek, de kénytelen vagyok megjegyezni azt is, t. ház, hogy én a figyelmet mindenkor arra fektetem, hogy mindenek felett a beszéd értelmét és irányát jegyezhessem és esetleg czáfolhassam meg. Miután pedig az értelemre nézve a t. képviselő urnak iparkodtam megfelelni, azon szóbőséget, melybe ő szokta burkolni nézeteit, figyelmet érdemlő dolognak nem tarthatom. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Almássy Sándor: T. ház! Én Szilágyi t. képviselőtársam indítványát pártolom, pártolom pedig azon felmerült indokból, melyet épen jelenleg itt a vita folyamában tapasztaltam. Tény az, hogy a megbizással maga a pénzügyminister ur sincs megelégedve, mást javasol Madarász t. képviselőtársam és ismét mást Mocsáry képviselőtársam. Mi ennek a következése? az, hogy az ajánlott szövegezés nem felel meg a kivánalmaknak.

De ha még ezen el tudnánk is igazodni, itt a házban mégis intézkedni kell e komoly ügyben, mert az uj praecedensek igen veszélyesek. Ugyanis Madarász képviselőtársam 16 törvényre hivatkozott.

Madarász József (*közbeszól*): Husz!

Almássy Sándor: Most hallom, megbővíti huszra, de 16-ot olvasott fel. A pénzügyminister ur szerint 6 van olyan, melyben a horvát bánnak adatik megbizás a törvény végrehajtása körül. Már most mi történik itt? Az, hogy a ministerelnök ur egyedül azon 6 törvényjavaslatra hivatkozik, a 16-ot pedig tökéletesen mellőzi; az előttem szólott képviselő urnak szintén csak 6-ról van tudomása, a másik 16-ról pedig nincs. Ennek a következése az, hogy a hol controvers kérdés fordul elő, mindenki arra appellál, a mi neki tetszik, a többit pedig mellőzi.

Digitized by Google

Sajnos, hogy ezen kérdés eddig nem merült föl, (*Közbeszólás a szélső balról: Dehogy sajnos!*) ezért csak köszönettel tartozunk Madarász képviselőtársamnak, hogy most felhozta, mert ha már előbb is felhozta volna, már túl volnánk rajta.

Hogy tehát ezzel végre tisztába legyünk, én szükségesnek tartanám, hogy ezen §. a bizottsághoz visszautasittassék és az állapitson meg egy olyan szövegezést, melyet ezentúl állandóan egyformán használhassunk. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Dárday Sándor előadó: T. ház! Én igen természetesnek találom, hogy ezen közjogi vita ezen törvényjavaslatnál merült fel; mert ennek végrehajtásával nemcsak pénzügyi közegek fognak megbizatni ugy Magyar-, mint Horvátországban, hanem egyuttal közigazgatási és birósági hatóságok is lesznek ezen törvény végrehajtásával elfoglalva. Én tehát, mondom, ennélfogva igen természetesnek találom, hogy ezen közjogi vita felmerült; azonban, valamint az igazságügyi és valamint a belügyministerek bizatnak meg Magyarországon ezen törvény végrehajtásával, ugy az igazságügyi és belügyi dolgokban a horvát bán nem tartozván Magyarországon felelősséggel, de tartozván felelősséggel a horvát országgyülésnek, én valóban nem találnék semmiféle complicatiót az iránt, hogy ha a megbizás kiterjedne a horvát bánra. De minthogy megbizást Magyarország nem adhat a horvát bánnak, ennélfogva megbizás itt a pénzügyminister ur által beterjesztett szövegezés szerint csakis a pénzügyministernek adatik meg, de ezen általa beterjesztett módosítványnyal végrehajtás tekintetében a megbizás az igazságügyi és belügyi közegekre vonatkozik; erre nézve pedig azt mondja: egyetértőleg jár el a horvát bánnal.

Én, miután egészen tisztázva van ezen közjogi kérdés, nem látom szükségét, hogy a szakasz a pénzügyi bizottsághoz visszautasittassék, hanem ajánlom a pénzügyminister módosításával annak elfogadását. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: Szólásra senki feljegyezve nem lévén, a vitát bezárom.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Egy pár igen rövid szót kell, hogy mondjak, főleg tisztázásául saját álláspontomnak, de nem fogok semmiképen bővebben az ellene felhozottakba bocsátkozni. (*Halljuk! Halljuk!*)

Én igenis azt mondtam, hogy minden baj és veszély nélkül, mint olyan, melyhez hasonló már volt, elfogadható volna az 53. §. is. De egyuttal megmondtam, hogy mint az 1868: XXX. törvényczikkben használt kifejezésnek jobban megfelelő, jobb a pénzügyminister ur által beterjesztett szöveg.

Ez azon rettenetes nagy elvtelenség, melyet elkövettem. De most mindenesetre határozottan nyilvánítom, hogy a magam részéről a pénzügyminister ur által beadott módosított szöveget pártolom.

Ennek kijelentése után csak egy megjegyzésem van. Szilágyi képviselő ur arra hivatkozott, hogy ő megmondta, hogy mikép kivánja módositani. Igaza van. Azt mondta, a dolog igen egyszerű, ki lehet mondani, hogy Horvátországban a pénzügyminister, ki az 1868: XXX. törvényczikk értelmében jár el. Ezt mondta, mint azon egyszerű módot, melyen a kérdés megoldható. De bocsásson meg, tiltakozott ezen kérdés homályossága, a törvénynek különféleképen való magyarázása ellen. No már most, ha világosságot, világosabb kifejezést azért keres, mert az 1868: XXX. t. cz. különfélekép értelmeztetik, akkor azt a világosságot meglelni akarni azzal, hogy hivatkozunk ezen 68: XXX. törvényre, a mely különfélekép értelmeztetik: mindenesetre igen furcsa módja a világosság keresésnek. (*Helyeslés jobbfelől*).

Én is azt hiszem, hogy a dolog elég egyszerű: ragaszkodjunk az 1868: XXX. t. cz. épen specialiter ide vonatkozó intézkedésének szavaihoz, ugy mint ezt a módosítvány teszi. Épen azért kérem, hogy minden bizottsághoz való utasítás nélkül ezen módosítást elfogadni méltóztassék. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: Az 53. §-hoz négy módosítás adatott be. Az első a Szilágyi képviselő uré, mely a szakaszt a bizottsághoz kivánja utasittatni, a második a pénzügyminister uré, mely a szöveghez legközelebb áll; a harmadik a Mocsáry képviselő uré; a negyedik a Madarász képviselő uré, a melyek szavazás előtt fel fognak olvastatni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a módosítványokat*).

Elnök: T. ház! Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a ház Szilágyi Dezső képviselő ur módosítványát, mely a szakaszt a bizottsághoz kivánja visszautasítani.

Ha ez nem fogadtatik el, akkor a következő kérdés az lesz, hogy elfogadtatik-e a bizottság szövegezése; ha ez sem fogadtatik el, akkor kérdezni fogom, hogy elfogadtatik-e a pénzügyminister ur módosítása, mint a mely ahhoz legközelebb áll; ha ez is elesik, akkor jönne Mocsáry képviselő ur módosítása és ha ez sem fogadtatnék el, akkor Madarász képviselő ur módosítása. (*Helyeslés*).

Kérdem tehát a t. házat: méltóztatik-e elfogadni a Szilágyi Dezső képviselő ur indítványát, mely szerint a szakasz visszautasítandó volna. Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

Kérem már most azokat, a kik nem fogad-

Digitized by Google

ják el. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadja el.

Kérdem már most a t. képviselő urakat, méltóztatnak-e az 53. §-t az eredeti szövegezés szerint elfogadni? (*Nem fogadjuk el!*) Az eredeti szöveg tehát nem fogadtatik el.

Kérdem a t. házat: méltóztatik-e pénzügyminister ur ajánlotta szövegezést elfogadni? Kérem azokat a képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta és igy a további módosítások elesnek.

T. ház! (*Halljuk!*) Ekként az utolsó szakasz is keresztül ment a ház tanácskozásain, mivel azonban a 10., 11., 14., 39., 40,, 46., 47., 48. és 50. §§. újabb szövegezés végett a bizottsághoz visszautasittattak: addig a végleges megszavazás iránt intézkedni nem lehet, mig azok vissza nem jönnek; tehát ezen szakaszok most a bizottsághoz visszautasittatnak és ha majd a bizottság referálni fog róluk, akkor fogja a ház azokat újabb tárgyalás alá venni.

Következik a napirend második tárgya: a magy. kir. ministerium jelentése a Deák Ferencz emlékének törvénybe iktatásáról szóló 1876: III. t. cz. végrehajtása tárgyában az 1880. évben történt intézkedésekről.

Méltóztassanak a jelentést meghallgatni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a jelentést tudomásul venni. (*Tudomásul vesszük!*) Tehát a jelentés tudomásul vétetik.

T. ház! Tegnap bejelentetett, hogy a közmunka- és közlekedésügyi minister ur válaszol a mai ülésben Madarász képviselő ur interpellatiójára a gépgyár tárgyában.

Azt hiszem, hogy mielőtt a mai napra bejelentett interpellátiók következnének, méltóztatnak ezt meghallgatni.

Ordódy Pál, közmunka- és közlekedésügyi minister: T. ház! (*Halljuk!*) Madarász József t. képviselő ur egy interpellátiót intézett hozzám és abban három kérdésre kiván feleletet. (*Halljuk!*) Bátor leszek a tett kérdéseket felolvasni. (*Halljuk! Olvassa.*)

„1-ször. A rovancsoló bizottság azt jelenti, hogy a gépgyár leltári számadása németül vezettetvén, azt felterjeszthetőnek nem találta.

Az igazgató-tanács kiküldött tagjai azért, mert az igazgató annak magyar nyelven vezetését kilátásba helyezte s mivel a magyar számvitel sok időt és költséget kivánna, ajánlották a számadás német nyelven vezetésének tudomásul vételét.

Az igazgató-tanács beismeri, hogy a gépgyár leltári számadásai német nyelven vezettetnek, de az előbbi indokokból csatlakozott kiküldöttei ajánlatához.

Mivel azonban ahhoz, hogy ezentúl a leltári számadások magyar nyelven vezettessenek, semmi egyéb nem szükséges, mint az, hogy a törvénynek azon rendelete, hogy „az állam hivatalos nyelve a magyar“ szigoruan végrehajtassék:

Kérdem a minister urat, hajlandó-e megrendelni az igazgató-tanácsnak és az állami gépgyár igazgatójának, hogy 1881. évtől, tehát a következő évtől kezdve a magyar állam gépgyárának leltár-számadásai magyar nyelven vezettessenek?

A második kérdése a t. képviselő urnak az volt:

„2-szor. A rovancsoló bizottság azt jelenti, hogy a hátulsó udvarban, vagyis a negyedik helyen levő anyagszerek kezelésével megbizott ideiglenes hivatalnok teljesen megbizhatlan egyén; — a reá bizott anyagokat sok esetben okmány nélkül adja ki; — s az esetleg felderített anyaghiányokat az illető művezetővel utólag elismerteti, ki ezt legtöbb esetben készséggel teljesíti:

ajánlja tehát, hogy szaporittassék a szertári személyzet egy felvigyázóval és alkalmaztassék a külső hátulsó udvarszertárhoz erélyes és megbizható egyén.

Az igazgató-tanács támaszkodván a gyár igazgatóságának azon nyilatkozatára, hogy mindeddig nem fordult elő az az eset, hogy az anyagoknak helyiségökből való elvitele meg is kisértetett volna, kijelenti, hogy a rovancsoló bizottság vádolt a nélkül, hogy a vádakat bizonyítékokkal indokolná, a baj orvoslására nézve tehát csatlakozván kiküldöttei véleményéhez ajánlja, hogy a gyárigazgatónak új szertárhivatalnoka alkalmazása tekintetében szabad kéz engedtessék.“

Mivel azonban valószinű az, hogy a rovancsoló bizottság mindazokat, a miket e tekintetben előadott, az illető kezelőnek és a művezetőknek meghallgatása következtében terjesztette elő; s mivel hiányok állapittatván meg, a gyár igazgatóságának nyilatkozata a valósággal ellenkezik: tehát ez ügynek szigorú megvizsgálása mulaszthatlan kötelesség:

Kérdem a minister urat, hajlandó-e szigorúan megvizsgáltatni, hogy azok, a mik a rovancsoló bizottság felterjesztésében a hátulsó udvarban levő anyagszerek kezelésére nézve előadattak, valók-e vagy nem? Még pedig, mivel az igazgató-tanács ez ügyben már érdekelve van, e végett külön rendelendő bizottság által s e vizsgálat eredményéről a képviselőházat értesiteni.

A baj orvoslása módjára tett ajánlatokra nézve pedig, mivel az igazgató-tanácsnak ajánlata először ellenkezik önmagával, a részére legközelebb kiadott szabályrendelet 17. §-ával, mely szerint a négy alsóbb fokú hivatalnokokra nézve,

Digitized by Google

ajánlati jog ugyan illeti a gyárigazgatót, de kizárja a szabad-kéz fajta eljárást s a kinevezés joga és kötelessége a tanács bizottságáé."

A harmadik kérdése pedig volt: (*Olvassa.*)

„3-szor, mert hogy az állam gépgyárában a magyar szakerő háttérbe szorittatott, annak következése, mert a gyárigazgató ily szabadkézzel rendelkezett; s ennek tulajdonítható az is, hogy a mostani anyagszertár-felvigyázó is oly egyén, a ki magyarul nem tud: tehát mert a szabadkéz használata nem hogy nem ajánlandó, de eltiltandó.

Kérdem a minister urat, hajlandó-e megrendelni a gyárigazgatónak, hogy az 1881. évi költségvetés folytán szaporítandó gépgyári anyagszertári felvigyázóvá magyarul tökéletesen értő magyar szakértőket hozzon javaslatba — és megrendelni az igazgató-tanácsnak, hogy csakis ily szakerőt nevezzen ki?"

T. képviselőház! (*Halljuk!*) Arra nézve, hogy a gépgyár leltári számadásai magyarul vezettessenek 1881-től fogva, újabb intézkedésnek szüksége nem merült fel. E részben meg vannak téve az intézkedések, hogy már az 1880-iki leltár magyarul vezettessék. Ennek következtében történt, hogy a leltári előjegyzések csakugyan 1880-tól kezdve — a mint arról személyesen is meggyőződtem — magyar nyelven vezettetnek. És miután a leltár csakis ezen előjegyzések alapján egészíthető ki, ennek következése az lesz, hogy ezen leltári előjegyzésekből a leltári szerek átiratván a leltárba, 1880-tól kezdve a leltár magyar nyelven fog vezettetni.

Hogy ez még akkor, mikor a t. képviselő ur interpellátióját tette, tényleg meg nem történt, annak oka az, mert akkor még a leltári számadások lezárolva nem voltak. (*Helyeslés a jobboldalon.*) Azonban igen rövid idő kérdése az, hogy ezen leltári előjegyzetekből most már 1880-ra a leltári eszközöknek és szereknek magyar nyelven való vezetése a leltárban megtörténjék és ez meg is fog történni. Ennek következtében rövid válaszom a t. képviselő urnak interpellátiójára az, hogy a leltár már 1880-tól kezdve magyar nyelven fog vezettetni, tehát nem csak 1881-től kezdve. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

A t. képviselő urnak második kérdésére azt vagyok bátor válaszolni, hogy igenis az igazgató-tanácsot utasitottam, hogy tegye meg a vizsgálatot arra nézve, mik a hátulsó udvarban a leltári szerek hiányára nézve történtek és a mi a leltári felvigyázóra nézve előadatott. Az igazgató tanács jelentéséből meggyőződtem arról, hogy ezen felvigyázó ellen semmi olyan nem bizonyult be, a mi a maleversatio vagy hűtlenség esetét foglaló magában. Meg kell azonban ismernem, hogy ezen felvigyázó az ő feladatában sokszor könnyelmüen járt el, a mennyiben azon pillanatban, a midőn azon leltári szereket a gyárnak kiadta, mindjárt meg nem jegyezte, vagy meg nem mázsálta. S innen következett az, hogy midőn a rovancsolás megtörtént, némely szerekből több, más szerekből kevesebb találtatott. De ezen szerek a gyárban maradtak és semmiesetre sem forog fenn, mint az a vizsgálatból kitünt, maleversatio, vagy eltulajdonítása a leltár szereinek.

A harmadik kérdésre azt vagyok bátor felelni, hogy mivel azon leltári felvigyázó időközben a szolgálatból kilépett, helyébe egy magyar születésü egyén neveztetett ki, a ki az államvasutaknál több év óta szolgálatban volt és kiről személyesen is meggyőződtem, hogy a magyar nyelvet nem csak érti, hanem tökéletesen beszéli is.

Kérem a t. házat, méltóztassék ezen válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés.*)

Madarász József: Legyen szabad mindenekelőtt a harmadik kérdésemre adott válaszra nézve kijelentenem, hogy abban megnyugszom. Szándékom az volt, hogy eleje vétessék a legközelebb alakított igazgató-tanács által ajánlott szabadkéz használatának. Örülök, hogy a minister ur is, a mint hiszem, nem helyesli, hogy szabadkéz használtassék a hivatal betöltésénél, hanem ragaszkodik az igazgató-tanácsnak kiadott azon rendelethez, hogy bizonyos alsóbb hivatalnokokat az igazgató ajánlatára, de az újonnan alakított igazgató-tanács nevez ki. Minthogy az általam megnevezett hivatalra magyar egyén neveztetett ki, megnyugszom a válaszban.

A második kérdésnél sem lehet semmi kifogásom, mert hiszen ha az az egyén az államszolgálatban többé nincs, nem kivánom, hogy az állam még utána járjon.

Az első kérdésemre adott válaszban azonban nem nyugodhatom meg. A t. minister ur nem arra válaszolt, a mit kérdeztem. Nem azt kérdeztem, hogy a leltár magyar nyelven vezettetik-e és nem azt akartam, hogy 1881-től fogva vezettessék magyarul, mert jól tudtam, hogy már 1880-tól magyarul vezettetik. De nem akartam engedni azt a szemkáprázatást, hogy azt mondják, hogy minden magyarul megy a leltárban és a ki oda be nem megy, azt gondolja, hogy minden jól van; pedig ez csak szemfényvesztés, mert a valóságban mégis csak német a kezelés.

Én azt kérdeztem, hogy hajlandó-e a t. minister ur megrendelni, hogy a leltár számadásai is 1881-től magyar nyelven vezettessenek. Erre a t. minister ur oly jóindulatulag felelt, hogy ez ebből következik, ebből foly; igy lesz, amugy lesz, de én kénytelen vagyok azt mondani, hogy ez olyan, hogy: „ibis redibis nunquam per bella peribis". Ezen válaszszal tehát nem lehetek megelégedve. Én azért tudomásul veszem a választ,

Digitized by Google

de kérem a t. minister urat, intézkedjék ugy, legyen szives hivatalnokai és az igazgató-tanács által felügyeltetni, hogy az 1881. évben a számadások és minden, a mi a leltárban van, csakugyan ténylegesen magyar nyelven legyen vezetve. Mert ha nem igy vezettetnék, kénytelen leszek ismét újabb kérdéssel járulni a képviselőházban a t. minister urhoz, mit tenni valóban nem szeretnék, mert ott a törvény, mely épen ugy kötelezi a t. minister urat, mint mindenkit, mely törvény határozza, hogy az állam kezelése alatt létező minden intézetben az állam hivatalos nyelvén kell mindennek vezettetnie. Nem vagyok ugyan megelégedve a minister ur válaszával, de mert reménylem, hogy nem lesz ezután panasz a magyar nyelvnek az állami gépgyárban teljes használása ellen, hogy nem „ibis redibis nunquam per bella peribis" módon fog ez történni, én a minister ur válaszát ezen év végéig tudomásul veszem.

Ordódy Pál, közmunka- és közlekedési minister: Engedje meg a t. ház, hogy a t. képviselő ur előadására némelyeket megjegyezzek. Mindenek előtt az általa említett szabad kéz tekintetében a t. képviselő ur nagy súlyt helyezett arra, hogy az igazgató-tanács jelentésében az van, hogy az igazgatónak szabadkéz engedtessék a felvigyázó kinevezésére nézve. Az egész dolog csak némi kis distinctióban fekszik. Az igazgató-tanács csakugyan irhatta, hogy a személyes felelősség elvének hódolva, az igazgatónak annyiban legyen szabad keze, hogy azon állomásokra nézve, melyek az utasítások szerint neki vannak fenntartva, csakugyan a maga felelősségére nézve szabadon nevezhessen ki egyéneket. A tévedés abban van, hogy a t. képviselő ur az utasítást ugy magyarázza, mintha az igazgatónak semmiféle kinevezésre a gyárban joga nem volna, holott a különbség abban áll, hogy az igazgató a szolgákat kinevezheti, a hivatalnokok négy első osztályára pedig a bizottság teljesíti a kinevezéseket. Minthogy pedig a szertári felvigyázó nem a hivatalnokok, hanem a szolgák sorába tartozik, mint erről a gépgyár költségvetéséből a budgetben meggyőződhetni, hol ez a szolgák közt van felsorolva, ennélfogva a kinevezés csakugyan az igazgatótól függ.

A mi a t. képviselő ur másik észrevételét illeti, mely a leltári számadásra vonatkozik, én azt hiszem, hogy nem ibis redibis-féle választ adtam, midőn mondtam, hogy a leltár nem egyéb, mint a leltári számadás és ez fog vezettetni 1881-től kezdve magyarul. Ha distinguálni akar a képviselő ur, akkor már régóta magyarul vezettetik, mert onnan a főkönyvbe jön és ez magyarul van vezetve. Tehát nem ibis redibis volt válaszom, hanem megmondtam, hogy nincs átirva, de át lesz irva; sőt arra nézve is intézkedett az igazgató-tanács, hogy a leltár magyarra lefordittassék, a mi azonban hosszabb időt kiván.

A mi a képviselő ur azon kivánságát illeti, hogy a gépgyárnál a kezelés egészen magyar legyen, engedje meg a t. ház, hogy kijelentsem, hogy magam is oda törekszem, de azt is méltóztatnak bölcsen belátni, hogy ily műszaki dolgoknál ez egy csapással nem történhetik s azért arra kérem a t. házat, hogy a kellő idő adassék.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a minister ur válaszát tudomásul venni? (*Igen!*) Tudomásul vétetik.

Következnek az interpellátiók.

Helfy Ignácz: T. ház! Elérkezettnek látom az időt arra, hogy a magyar képviselőházban is szó emeltessék a görög-török kérdésben, mely már huzamosabb idő óta izgatottságban tartja a politikai világot. Mert igaz ugyan, hogy e kérdés látszólag, vagy hogy ugy mondjam, földrajzilag nem érdekli oly közelről hazánkat, mint a mennyire érdekelte, a két évvel ez előtt lefolyt orosz-török háború; de csak látszólag, mondom, mert lényegileg a dolog egészen ugyanaz. Alig vagyok képes benne legkisebb különbséget találni.

A mi most történik, vagy is helyesebben szólva, a mi most ott nagyban készül, nem egyéb, mint folytatása azon actionak, a mit Muszkaország évek hosszú során át Európában inaugurált és azóta folyton folytat.

A történelem mutatja, hogy valahányszor Muszkaország nem volt abban a helyzetben, hogy egyenesen háborut viseljen Törökország ellen, akkor mindig Görögországot tolta előtérbe. Igy volt az 1830-ban, ugy volt 1854-ben, ugy volt 1866-ban, ugy volt 1878-ban. Ha meggondolom ezen most érintett körülményt s ha hozzáveszem továbbá azon levelezéseket, a melyek nem rég Kabulban felfedeztettek — nem tudom, mennyiben hitelesek, mennyiben nem — az kétséget nem szenved, hogy akár legyenek e levelek hamisak, akár nem, az azok által jelzett szándéka Muszkaországnak, az a tendentiája, a mely e levelekben jelezve van, igaz, a mint senki ebben kételkedni nem fog.

Ha mondom, tekintetbe veszem ezen felfedezett levelezést, a melyben Muszkaország képviselője sans gêne megismertette Anglia miniszterelnökével, hogy mily szándéka van neki Törökországra nézve és mily szépen adja elő nem csupán az európai, hanem az ázsiai Törökországnak is barátságos feldarabolását; mondom, ha ezen második körülményt is tekintetbe veszem, lehetetlenség be nem látni ezen újabb mozgalomnak igazi forrását és komoly voltát.

Digitized by Google

Ha harmad sorban tekintetbe veszem azt, hogy a mikor a boszniai és herczegovinai mozgalom megindult, mi előre jeleztük és hivatkoztunk rá nem egyszer, de több izben, hogy már évek előtt jelezve volt Muszkaország által, hogy ha Ausztria-Magyarország nem akadályozza abban, hogy ő Törökországot feldarabolja, bele fog nyugodni Bosznia és Herczegovinának Ausztria-Magyarország által elfoglalásába.

Ha mondom, meggondolom, hogy ez benne van e felfedezett levelezésekben is és hogy hozzá van téve, hogy ha ezen actiónak folytatása megengedtetik, akkor meginl van egy kis pauschale, a mit ez a nagyhatalom kap, t. i. Felső-Albánia, akkor azt hiszem, hogy kötelessége a magyar képviselőháznak nagy figyelemmel kisérni e kérdés fejlődését és felszólítani a kormányt, hogy kötelességszerűleg a képviselőházat tartsa àjour e kérdés miképi fejlődésére nézve. Én nem fogom kérdezni ezen interpellátiómban a t. ministerelnök urtól azt, hogy milyen stadiumban van ma e kérdés; mert jól tudom, hogy alkudozások alatt levő tárgyra nézve a kormány nyiltan nem szólhat; ha meg is tehetné, mindenesetre ürügynek használná fel, hogy ne válaszoljon; hanem igenis fel vagyok jogosítva kérdezősködni részint a lefolyt mult fejlődései iránt, hogy eddig mi történt és mily állást foglalt el a kormány e kérdéssel szemben; a mint fel vagyok jogosítva és kötelességem kérdezni azt, hogy mily szándékkal megy a kormány azon tanácskozásokba, a melyek hirszerint e kérdésben e napokban Konstantinápolyban tartatni fognak; mert megvallom, engem ezen interpellátió megtételére leginkább ez a hir birt rá, a mennyiben a tapasztalás mutatja, hogy ily tanácskozások Konstantinápolyban a legbiztosabb előfutárai a háborúnak. Én eddigelé még hittem, hogy a mig csak Görög- és Törökország között folyt a dolog, valahogy ki fognak egyezkedni, most azonban, hogy tanácskozásokról beszélnek, csakugyan elhiszem, hogy készül a háború. Ennek folytán bátor vagyok a t. ministerelnök urhoz a következő interpellátiót intézni: (*Olvassa.*)

Interpellátió a t. ministerelnök urhoz.

Köztudomású, hogy a berlini szerződés XXIV. czikkében jelzett határigazítási kérdés Görög- és Törökország közt éles viszálylyá fejlődött, mely utóbbi időben már az európai békét fenyegető alakot öltött.

Ujabb hírek szerint e kérdés a legközelebbi napokban diplomatiai tanácskozások tárgyát képezendi Konstantinápolyban a berlini szerződést aláirt nagyhatalmak képviselői közt.

Miután a multak tapasztalatai arról tanuskodnak, hogy ilyen diplomatiai tanácskozások, tárgyalások a keleti ügyekben rendesen nem békés megoldást, hanem háborút s ennek kapcsán az orosz hatalmi sphaera újabb meg újabb terjeszkedését eredményezték;

Miután pedig a keleti kérdés mikénti fejlődése hazánkat ugy politikailag, mint nemzetgazdászatilag igen közelről érdekli: kérdem a t. ministerelnök urtól:

1. Hajlandó-e a képviselőházzal a szóban forgó kérdés eddigi lefolyását, valamint azon álláspontot megismertetni, melyet külügyi kormányunk e kérdéssel szemben keletkezése óta a legújabb időkig elfoglalt?

2. El van-e határozva külügyi kormányunk egész befolyásával oda hatni, hogy e kérdésnek háború utján való eldöntése megakadályoztassék?

3. Azon esetre pedig, ha ez lehetetlenné válnék, el van-e határozva a teljes semlegességet nem csak a maga részéről megőrizni, hanem minden rendelkezésére álló eszközzel odahatni, hogy ez a többi hatalmak által is megőriztessék?

Midőn ez interpellátiómat a ház asztalára leteszem, engedje meg a ministerelnök ur, hogy egy őszinte kérést intézzek hozzá. (*Halljuk!*) E kérésem az, hogy adandó válaszában ne méltóztassék azon eljárást követni, melyet a multban külügyi interpellátiókkal szemben követett. Ha van interpellátiómnak egy pontja, a melyre nézve akár a közügyek érdekéből, akár bármily más okból ez idő szerint nem tud, vagy nem akar válaszolni, ám méltóztassék ezt kijelenteni és én respectálni fogom tartózkodását és függőben fogom tartani azon pontot egy alkalmasabb perczre; de ha válaszol, az legyen azután világos és határozott válasz, hogy tudja mindenki, mihez tartsa magát. Mert oly homályos válaszolgatás, mint a minőbe a ministerelnök ur a multban begyakorolta magát, nem méltó sem egy nagyhatalomhoz, sem egy magát alkotmányosnak nevező képviselőházhoz. Ha van bátorsága valamennyi más kormánynak, ha van bátorsága a kis Görögországnak nyiltan kimondani, hogy mi a czélja, hova törekszik, nem látok okot arra, hogy e két állam ne legyen azon helyzetben, hogy nyiltan kimondhassa: ez a főczélom, ez, a mire törekszem. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Az interpellátió közöltetni fog a ministerelnök urral.

Vargics Imre: T. ház! Boesánatot kérek, hogy a t. pénzügyminister urhoz intézendő interpellátiom megérthetése végett némelyeket előrebocsáthassak. (*Halljuk!*) Alig van az országnak része, a mely évek szakadatlan hosszú során át annyi elemi csapásnak lett volna kitéve, mint Temesmegye. 1874-ik év óta 1881-ig árvíz, aszály, üszög s rozsda tette tönkre a gazda reményét. Ennek eredménye leginkább két irány-

Digitized by Google

ban nyilvánult, először az aggasztó mérvben terjedő elszegényedésben, melynek legvilágosabb jele, hogy a népesség 10 év óta 10%-kal apadt, a nagybirtokok pedig, kivéve a kincstári és vallási alapítványi birtokokat, nagyrészben, részint végrehajtások, részint kényszereladás következtében birtokost cserélt, a kisebb, az ugynevezett urbéri birtok pedig oly nagy tömegben van végrehajtásnak, árverésnek kitéve, hogy épen ennek következtében alig akad vevőre s ha igen, oly csekély áron, hogy az a föld árával és becsértékével semmi arányban nincs.

A másik eredmény abban nyilvánul, hogy a földbirtokos, a gazda 8—9 éven át nemcsak mitsem vesz be, hanem minden éven át pótolnia kellett a kezelési költségeket és igy nagyon természetes, hogy évek során tetemesen növekedett az adóteher. Ha a kincstár érdeke tisztán adóvégrehajtások által meg lenne óva és nem lehetne attól tartani, hogy ezen végrehajtások ellentétes irányban fognák mutatni hatásukat, nem tenném meg az interpellátiót. De méltóztassanak azt venni figyelembe, t. ház, hogy a mult év végeig 1873 dologi adóvégrehajtás folyik Temesmegyében és ha minden családot csak 3 taggal veszünk, 5000-et meghaladó egyén lenne lakástalanná és fosztatnék meg a módtól, hogy kenyerét kereshesse, ha a végrehajtások folytattatnának. Ily körülmények közt nagyon indokolt és a kincstár érdekeivel is összeegyeztethető, ha ezen, nagyrészt saját hibájokon kivül, elemi csapások következtében nagymérvü adóhátralékban levő egyének iránt némi kimélettel járna el a pénzügyi hatóság. Hallomás szerint a pénzügyminister ur méltányossági tekintetekből szándékozik tenni és tett is enyhítő lépéseket. de miután ennek hivatalos tudomásával nem birunk, de másrészről az illetők vagyona az árverés küszöbén áll, ezek megnyugtatása végett a következő interpellátiót vagyok bátor a pénzügyminister urhoz intézni és orvoslásért folyamodni.

Interpellátió a pénzügyminister urhoz.

Temesmegyében a mult év végeig 1873 dologi végrehajtás tétetett folyamatba.

Miután a tetemes adóhátralékok nagyrészt nem az illetők hanyagsága, hanem a több éven át egymásután bekövetkezett elemi csapások folytán keletkeztek és szaporodtak fel.

Miután oly sok százakra menő családnak végrehajtás utjáni depossedálása a már felette aggódó mérvben terjedő elszegényedést csak fokozni s az a nélkül is gyér munkaerőt rövid idő mulva még tetemesen apasztani fogná.

Miután Temesmegyében a föld ára jelenleg oly annyira alászállott, hogy az adóhátralékok árverés esetén sem folynának be, tisztelettel kérdem a pénzügyminister urat:

Nem volna-e hajlandó a szóbanforgó dologi adóvégrehajtásokat beállítani, tekintve felfüggeszteni s az illető hátralékosoknak módot nyujtani, adótartozásaikat több évekre felosztandó részletekben leróhatni?

Elnök: Az interpellátió a pénzügyminister urral közöltetni fog.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Mint említette is a t. képviselő ur, 8—10 nappal ezelőtt ezen ügyben tettem intézkedéseket nemcsak Temesmegyére, de más ehhez hasonló viszonyok köztt levő megyékre nézve is. Minthogy most nincsenek nálam az iratok, jelentem, hogy ezen interpellátióra a szombati ülésben fogok válaszolni.

Elnök: A t. pénzügyminister ur e kijelentése tudomásul vétetik.

Novák Gusztáv: A t. belügyminister urhoz intézendő interpellátiómat van szerencsém következőkben előterjeszteni.

Interpellátió a t. belügyminister urhoz.

1-ör. Csongrádmegyébe kebelezett Algyő községe a szerencsétlen percsorai gátszakadás folytán elpusztittatván, Pallavicini őrgróf által, a volt község helyszinétől távol, új települési hely ajánltatott fel, hová körülbelől 30—40, többnyire kevés birtokú család „Sándorfalva" elnevezés alatt le is települt, — de a földekkel biró lakosság nagyrésze, majdnem az összes algyői nép, mintegy 400 család 3000 lélekkel, 170 rendes és szétszórva ugyanannyi ideiglenes lakásban, visszatelepült Algyőre, a régi községbe, azon okból: mivel a lakosoknak 3000 holdnyi fekete és 1000 holdnyi homokföldjeik, mint sajátjuk, közvetlen a régi község körül feküsznek.

2-or. Daczára mindezeknek és daczára, hogy a lelkésznek 40, a jegyzőnek 60 holdja szintén a régi község mellett vannak: a lelkész, jegyző s a községi közigazgatás Sándorfalvára rendeltetett s vitetett át s legközelebb a községi közigazgatási választások is ott eszközöltettek s igy az által: hogy a tisztelt kormánynak — téves értesülések alapján — 1880-ik évi junius hó 5-én 24,540. sz. a. kelt rendelete folytán Algyőnek, mint községnek megszüntetése kimondatott, az által, hogy az adót az algyői lakosok Sándorfalván kötelesek fizetni; mindezek ugyanannyi kényszerítő eszközök arra nézve: hogy a lakosság — kiket nemcsak a kegyeletes emlék köt őseik lakhelyei és községéhez, hanem főleg gazdasági érdekeik is a régi község helyén maradást követelik, sem az igazsággal, sem a méltányossággal meg nem egyeztethető: hogy még is kényszerítve legyenek a földjeiktől távolabb eső Sándorfalvára települni.

3-szor. Mivel Algyő községének szorgalmas, becsületes magyar népe — a fennebb elősoroltak ellenére is — régi községében kiván megmaradni és óhajtja, hogy lelkésze, jegyzője, köz-

Digitized by Google

ségi közigazgatása Algyő községében legyenek ezentul is:

tisztelettel kérdem a belügyminister urat: van-e ezekről tudomása? s ha nincs, hajlandó-e tudomást szerezni Algyő lakosainak is részrehajlatlan kihallgattatása mellett? — s hatáskörében akként intézkedni, hogy akaratuk nélkül Algyő lakosai községüktől megválni ne kényszerittessenek s közigazgatásuk más idegen község által ne eszközöltessék.

Kérem a t. házat, méltóztassék ezen interpellátiót a belügyminister urral közölni.

Elnök: Közöltetni fog a belügyminister urral. A ház tegnapi határozata értelmében a holnapi ülés napirendjére a pénzügyi bizottság jelentése, a gyógyíthatatlan elmebetegek elhelyezésére felállitandó ápolda felállításáról és a közgazdasági bizottság jelentése, az árú-forgalmi statistikáról szóló törvényjavaslatról tüzetik ki.

Egyszersmind felhivom a t. ház figyelmét a játék-kártya megadóztatásáról szóló törvényjavaslatra, a mely legközelebb fog napirendre kitüzetni.

Egyéb tárgy nem lévén, az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik 1 óra 55 perczkor.*)

351. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. év február 17-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesitès. Elnöki jelentés az érkezett kérvényekről. A jogügyi bizottság jelentése, a bélyeg- és illeték-törvényjavaslat tárgyában. A pénzügyi bizottság jelentésének tárgyalása a gyógyíthatatlan elmebetegek ápoldájára vonatkozó törvényjavaslatról s annak elfogadása. A közforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Szende Béla, gr. Szapáry Gyula, Ordódy Pál, b. Kemény Gábor, Pauler Tivadar, Bedekovich Kálmán.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánok neveit Horváth Gyula, az azok ellen jelentkezőket pedig Molnár Aladár jegyző urak jegyzik.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a folyó hó 16-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyvet hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Budapest főváros közönségének föliratát, melyben az 1876. évi XV. törvényczikk módosítása iránt benyujtott törvényjavaslatnak módosítását kéri.

Minthogy az ide vonatkozó ezen törvényjavaslat a pénzügyi bizottságban ép most képezi a tanácskozás tárgyát, azt tartom, hogy a felirat egyenesen a pénzügyi bizottsághoz volna utasítandó. (*Helyeslés.*) A pénzügyi bizottsághoz utasittatik.

Bemutatom továbbá:

Budapest főváros közönségének föliratát, melyben a tárgyalás alatt lévő Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat módosítását kéri.

T. ház! E törvényjavaslat iránt, ugy tudom, egy pár nap alatt a bizottság jelentése be fog adatni. E szerint tehát legczélszerűbb volna e kérvényt a ház irodájában elhelyezni, hogy a képviselő urak abból maguknak tájékozást szerezhessenek a tárgyalás alkalmával.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Funták Sándor, az igazságügyi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém az igazságügyi bizottság jelentését a bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módosításáról szóló törvényjavaslat tárgyában tisztelettel bemutatni. Kérem méltóztassék annak kinyomatását, szétosztását és az osztályok mellőzésével a pénzügyi bizottságnak 584. számú rokon tárgyú jelentésével együtt napirendre kitüzését elrendelni.

Elnök: Az igazságügyi bizottság jelentése ki fog nyomatni, szétosztatni és ha a t. ház beleegyezik az osztályok mellőzésével és a pénzügyi bizottság említett jelentésével együtt annak idején napirendre kitüzetni.

Következik az állandó pénzügyi bizottság jelentése a gyógyíthatlan közveszélyes elme-

Digitized by Google

betegek elhelyezésére szánt ápolda felállításáról szóló törvényjavaslat tárgyában.

Ha a t. ház a jelentést felolvasottnak veszi, a tanácskozást megnyitom, melyben az első szó az előadó urat illeti.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! A mint tudni méltóztatnak, a belügyminister a tébolydák, illetőleg a kórházak állapotáról 1875-ben egy jelentést tett a háznak, melyet az tudomásul vett. Ebben tüzetesen ki voltak fejtve azon hiányok, melyek e téren tapaszteltattak és ezen hiányok egyike mindenesetre a közveszélyes elmebetegek elhelyezésének hiánya, részben azért, mert a mostani tébolydák túlhalmozva vannak, részben pedig azért, mert a közveszélyes elmebetegek ápoldájáról egészen más természetű intézkedésekről kell gondoskodni. Ezért a belügyminister ur gondoskodott arról, hogy egy ilyen, e célnak megfelelő intézet építtethessék. Legelőször természetesen a megfelelő telekről gondoskodott. E célból több különböző ajánlat tétetett neki részben a közoktatásügyi minister ur részéről, részben magánosok részéről a vidéken és a fővárosban; azonban azon principiális szempont által vezérelve, hogy egy ily első intézetet legczélszerűbb ugy paedagogiai, mint pénzügyi szempontból és a kórházi szervezet összefüggése tekintetéből a fővárosban helyezni el, a belügyminister ur arra határozta magát a megfelelő szakközegek megkérdezése és a telkeknek egyenkint való megvizsgálása után, hogy a budapesti angyalföldön eladásra ajánlott s az állam által megvett telken fog ezen intézet felállittatni. A pénzügyi bizottság ezt ugyanazon szempontokból, a melyek a belügyministert is vezették, helyesli, helyesli különösen azért, mert mindenesetre ott az országos tébolydából az áthelyezés, sőt a megfelelő felszerelésnek részbeni alkalmazása folytán czélszerűbben lehet az intézetet felszerelni, másfelől különösen azon tekintet által vezéreltetve, hogy az ország fővárosában az egész orvosi kar és az orvosnövendékek maguk is autopsia utján igen sokat tanulhatnak, az intézetnek a fővárosban való felállítása már ezen szempontból is indokolva van. A pénzügyi bizottság ezt az álláspontot foglalta el és a telket magát is czélszerűnek találta, miután e tekintetben a minister urnak szakközegei előterjesztést tettek, a melyek meggyőzték a bizottságot arról, hogy a telek czélszerű és azon kifogás alá sem eshetik, a melyet némelyek hangsúlyoztak, hogy t. i. egészségi szempontból nem felelne meg a czélnak, mert a magassági méretek kedvező viszonyokat tűntettek fel és a bizottság tüzetes felvételek alapján meggyőződött arról, hogy a hely már fekvésénél fogva sem lehet egészségtelen.

A mi a költségeket illeti, abban a kedvező helyzetben vagyunk, hogy a szükséges pénz csaknem egészen megvan, a mennyiben két jótékony állami sorsolás jövedelmeiből, másfelől a volt megyei alapnak felhalmozott kamataiból, mely a képviselőház határozata szerint szintén e czélra lesz fordítandó, továbbá egy kegyes hagyományból a költségekre szükséges összeg csaknem egészen kitelik.

A mi az e czélból benyujtott terveket illeti, a két terv közül, a melyeknek egyike 180,000 frtra, a másika 182,370 frtra előirányozza az építési költségeket, a belügyminister ur a drágábbat választotta. A bizottság az illető terveket megvizsgálva, meggyőződött arról, hogy a belügyminister ur e tekintetben helyesen járt el, a mennyiben a belügyminister ur által választott ezen második tervben a költségszaporulatot nem fölösleges czifraság vagy költséges építkezés okozza, mert — mint a t. képviselő urak a ház irodájában letett terv megtekintése után meggyőződhetnek, — az épület a legegyszerűbb módon van tervezve, hanem a költségszaporulást egészségi tekintetek által parancsolt intézkedések okozzák és nevezetesen az egyes szobák magasabb mérete, másfelől a viszonyoknak megfelelő czélszerű berendezése, raktárak s más czélokra szánt több helyiségekről való gondoskodás teszik e tervet drágábbá.

Ezekből méltóztatnak látni, hogy a törvényjavaslat ugy az épület elhelyezése, mint a terv tekintetében a czélnak megfelel. A mi a költségvetést illeti, az építésre és az első berendezésre nézve a szükséges költségek nagyobb részben megvannak, a mi pedig azután esetleg az interkalaris kamatokon felül is szükséges költséget illeti, arra nézve a törvényjavaslat ugy intézkedik és azt hiszem, máskép intézkedni nem is lehet, hogy e felmerülő szükséglet a belügyi tárcza terhére számittassék fel. Mindezek alapján ajánlom a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául való elfogadásra. (*Helyeslés.*)

Elnök: Szólni senki sem kivánván, kérdem a t. házat, méltóztatik-e a gyógyíthatlan közveszélyes elmebetegek elhelyezésére szánt ápolda felállításáról szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni. (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a ház a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja.

Következik a részletes tárgyalás.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét és egyes §§-ait, melyek változatlanul elfogadtatnak*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat részleteiben is elfogadtatván, végszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik a napirend második tárgya: a

Digitized by Google

közgazdasági bizottság jelentése és törvényjavaslat az árúforgalmi statistikáról. Méltóztatnak-e kivánni, hogy a jelentés felolvastassék? (*Felkiáltások: Felolvasottnak veszszük!*) Ez esetben a tanácskozást megnyitom. Első szó az előadó urat illeti.

Baross Gábor előadó: T. ház! Bátor leszek röviden előadni a törvényjavaslat czélját és a törvényjavaslatban e czél elérésére javaslatba hozott eszközöket. (*Halljuk!*)

A törvényjavaslat czélja az, hogy a magyar korona területe és a külföld között létesült árúforgalom iránt lehetőleg megbirható statistikai adatok gyüjtésének módját szolgáltassa. Az eszközök, melyek e czél elérésére szolgálnak, a közgazdasági bizottság nézete szerint gyakorlatilag igazolhatók; a mennyiben t. i. ezen eszközök megállapítását a földmivelési-, ipar- és kereskedelmi minister a törvényjavaslat előterjesztése előtti időben az érdekelt vasut- és hajózási társulatok részéről kiküldött, a tárgygyal kellőleg ismert szakférfiak megbirálása alá bocsátotta s a részleteket ezek véleménye alapján állapította meg, azt lehet tehát mondani, hogy a mennyiben ezen törvény alkalmazhatóságát kiválóan a gyakorlat fogja megmutatni, a gyakorlati férfiak által ajánlott eszközök természetében sem foroghat fenn kétség s azokat is gyakorlatiaknak kell tekinteni.

A törvényjavaslat ezen statistikai adatok gyüjtését, a forgalmat leginkább közvetítő két vállalat közegeire kivánja bízni. A forgalmat leginkább közvetítő ezen vállalatok között leginkább a vasut- és hajózási vállalatok szerepelnek; ezen kivül a törvényjavaslat intézkedik az iránt, hogy a posta-árú forgalomra vonatkozólag a minister annak idején rendeletileg intézkedhetik egyes intézkedések kiterjesztésére nézve. A közgazdasági bizottság teljesen elismeri azt, hogy az említett főforgalmi vállalatokon kivül nem csekély mennyiségű fontos anyagot szolgáltathat statistikai adatok gyüjtésére a posta-árúforgalom és különösen a határ mentén divó szekérfuvar-forgalom, de kénytelen bevallani a bizottság egyfelől a postára nézve, azt, hogy miután nézete szerint a posta-forgalmat akadályozó és nehezítő intézkedésektől tartózkodni kell és egyelőre e tárgyban teendő gyakorlati kisérlet eredményét kell bevárni, minek előtte erre vonatkozólag akár törvényhozási, akár más irányú intézkedéseket lehetne tenni: másfelől a határszéli szekérfuvar-forgalomra nézve szintén kénytelen a bizottság elfogadni a törvényjavaslat álláspontját, a mennyiben t. i. ezen forgalom a statistikai adatok gyüjtésének köréből kivétetik. El kell ugyanis ismerníe a bizottságnak, hogy bármennyire kutassuk és latolgassuk a rendelkezésünkre álló módokat és eszközöket, oly gyakorlatilag érvényesíthető eljárást, melylyel ez irányban az adatgyüjtés biztosítható lenne, javaslatba hozni képesek nem volnánk. És igy a bizottság kénytelen volt elfogadni, mint említém, a törvényjavaslat álláspontját, hogy egyfelől számba vétessék a főforgalmi vállalatok által szolgáltatott statistikai adatok és azontúl a minister rendeleti jogának tartassék fenn az, hogy ezen adatok gyüjtésének módját és idejét gyakorlati tapasztalatok alapján kellő időben rendeleti uton szabályozhassa.

Hátra van még, hogy röviden megérintsem a statistikai adatgyüjtésnek javaslatba hozott módját. Miként azt a minister ur által előterjesztett indokolásban olvasni méltóztattak, különféle módok kinálkoztak a statistikai adatok összegyüjtésére. Ezen módok egyikét sem találták a szakférfiak alkalmasnak és igy nem maradt más hátra, mint azon módhoz folyamodni, melyet a törvényjavaslat tartalmaz s mely abban áll, hogy az árúk statistikai adatainak összeszedése szempontjából nyilatkozatok állítandók ki az illető felek részéről 2 kros bélyeggel ellátott és kellő módon megállapított ürlapon. Ezen nyilatkozatok kiállítására nézve, de lege ferenda szempontjából és a jogszerüségnek határai között a törvényjavaslat — legalább azon szövegben, melyet a közgazdasági bizottság nevében voltam bátor előterjeszteni — akként intézkedik, hogy ezen nyilatkozatoknak kitöltése a magyar korona területén feladott árúkra nézve, melyek külföldre irányoztatnak, a feladót illesse, mert ez tettleg a magyar korona területén ezen törvény joghatálya alatt fog állani; de már a külföldről a magyar korona területére érkező árúknál, mint miként említettem, a javaslat a törvény joghatálya szempontjából nem intézkedhetik ugy, hogy ott is a feladót illesse a nyilatkozatok kiállításának kötelezettsége, hanem kénytelen volt visszatérni saját körébe s igy ismét a vevőt, tehát a magyar korona területén az ezen törvény hatálya alatt álló felet kellett kötelezni ezen nyilatkozatok kiállítására; módját hagyván fel annak, hogy a vasuti- és hajózási vállalatok saját hatáskörükben esetleg a külföldön is az illető feladó által állittathatják ki ezen nyilatkozatokat. De, mikép mondtam, a törvény hatálya szempontjából erre kötelező szabályt legfeljebb a vasuti- és hajózási vállalatokkal szemben lehetett hozni. Igy tehát precisirozva van egyfelől a feladó, másfelől az átvevő kötelessége.

E törvényes intézkedésnek a sanctió is meg van adva két oldalról. A felekre vonatkozólag meg van annyiban, a mennyiben intézkedik a törvényjavaslat az iránt, hogy a fél által kiállított nyilatkozatok, ha gyanú forogna fenn, hogy azok nem helyesen vallják be a feladott árút, a vasuti és hajózási vállalatok hivatalnokai által kiigazíthatók legyenek s e

Digitized by Google

tekintetben a vasuti és hajózási vállalatok közegei kutatásokat eszközölhessenek.

Itt kénytelen vagyok reflektálni arra, hogy a bizottság eltérőleg a ministeri javaslat intézkedésétől, a birságolás eszméjét elejtette; egyfelől azért, mert a javaslatba hozott 2 frtnyi birságot különben is a sanctió hatályának szempontjából keveselte; másfelől azért, mert ezen birságot magasabbra emelni valóban nem állhatott czéljában, a mennyiben kénytelen elismerni, hogy igy a közönség a vasuti végrehajtó közegeknek mintegy ki lenne szolgáltatva, annyival inkább, mert a felek számára az esetleges visszaélések esetében kellő jogvédelmet nem is szolgáltathatna a törvény. A gyakorlatban sokszor észleljük hason irányban az illető vasuti közegek visszaélését. Megengedem, hogy azok orvosolhatók, megengedem, hogy azoknak korlát szabható: de mikor különben is az ürlapok kitöltése által bizonyos nehézséget hozunk létre legalább kezdetben az árúk feladásánál: nem szeretnők, hogy a közönség egyúttal kitétessék a megbirságolás ezen nemének és ez által, kétséget nem szenved, tán a zaklatásnak is. Ettől annyival inkább lehet félni, mert — ismétlem — nincs mód arra, hogy az árúforgalom gyorsításával és természetével összhangzóan, egyúttal a felek számára az esetleges visszaélések ellen kellő jogvédelem legyen nyujtható. Ez okoknál fogva a bizottság eltekintett a birságolás eszméjétől és elegendőnek tartja azon sanctiót, a melyet a javaslatban felvett. De elegendőnek tartotta azért is, mert a másik nemét a sanctiónak a vasuti és hajózási vállalatokkal szemben is tartalmazza a törvényjavaslat, a mennyiben azok felelősségét és a fegyelmi eljárás alá vonhatóságát mondja ki az esetre, ha tisztüket a javaslat keretében nem teljesítik. Az erre vonatkozó szabályokat a társulatok megalkotni kötelesek, a vállalatok ezen szabályokat a ministernek jóváhagyás végett felterjeszteni tartoznak, a ministernek joga van a jóváhagyási záradék megadása előtt ezen szabályokat kellően elbirálni s azokat a törvény szellemével s a gyakorlattal összhangba hozni; s másfelől jogában van kiküldendő közegei által a vasuti és hajózási vállalatok ez irányú tevékenységét mindenkor vizsgálat alá venni és a tapasztalt visszaéléseket kellően orvosolni. Ezen nemével a sanctiónak kiegészítve a törvényjavaslat intézkedéseit, a bizottság azokat a czél meghatározása után kielégítőknek találta.

Végül kötelességemnek tartom megérinteni azt, hogy a bizottság nem tagadja, miként ezen törvényjavaslat és remélhetőleg leendő törvénynek életbeléptetése, különösen kezdetben bizonyos nehézségekkel fog járni az árúforgalom körében.

De, t. ház! itt azután, ha csakugyan el akarjuk a czélt érni, ettől a nehézségtől el kell tekintenünk annyival inkább, mert miként más téren is tapasztalható, a gyakorlatnak feladata az ellentéteket kiegyenlíteni és a nehézségeket eloszlatni és az eljárást mintegy megszokottnak qualificálni.

És azt hiszi a bizottság, hogy a vállalatok tisztviselői, a kik különben hason körben már mozognak, nem fognak nehézséget szenvedni eljárásukban ezen törvény alkalmazására nézve sem, a közönségnek pedig ez irányban, legalább kezdetben a czélra való tekintetnél fogva, az áldozatokat meg kellend hozni:

Annak megérintése után, hogy a bizottság a törvényjavaslat, illetőleg a remélhetőleg megalkotandó törvény életbeléptetési idejéül május 1-jét javasolja, kérem a t. házat, méltóztassék a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni. (*Élénk helyeslés.*)

Gaál Jenő (*pécskai*): T. ház! Közgazdasági helyzetünk megitélésénél, különösen a közgazdasági vitatkozásoknál a legnagyobb baj mindig az volt, hogy nem rendelkeztünk oly adatokkal, a melyekből árúforgalmunkat, a mely Ausztriával és a külfölddel kifejlődött, megitélni lehetett volna. Ezen hiányt a képviselőház tagjai gyakran érezték és a ház ezen oldaláról gyakran intéztetett kérelem a kormányhoz, hogy az említett adatok gyüjtessenek.

Ennek eredménye az előttünk fekvő törvényjavaslat. A kereskedelmi minister a törvényjavaslat előterjesztésének szükségét csak az előterjesztés ténye által indokolta csupán, mert az indokolás erre nézve különös indokokat nem tartalmaz. A bizottsági jelentésben már foglaltatik egy passus, mely azt mondja, hogy ezen adatokra szükség van nemcsak az Ausztriával megújítandó kiegyezés tárgyalásának idejére, hanem szükség van reájok azért is, hogy közgazdasági helyzetünket időközben szintén helyesebben lehessen megitélni; és én azt hiszem, hogy a közgazdasági bizottság felfogása tökéletesen helyes, mert ezen adatokra úgyszólván mindennap szüksége van úgy a kormánynak, mint a képviselőháznak, mind pedig azon közönségnek, mely kint a gyakorlati életben hivatva van a közgazdaságot közvetlenül szolgálni. Valahányszor egy kereskedelmi szerződés terjesztetik e ház elé, azt hiszem, a t. ház tagjai mindig érezték azt, hogy az egyes főczikkekre, azok forgalmának mérvére nézve nincsenek kellőleg tájékozva és én úgy vagyok meggyőződve, hogy magának a kormánynak képviselői is valahányszor egy ily kereskedelmi szerződést kötni voltak hivatva, a tárgyalások alkalmával szintén tapasztalták, hogy nincsenek tisztában az iránt, hogy egyes fontos érdekek megóvása végett

Digitized by Google

meddig mehetnek és az ezen érdekekkel szemben álló idegen érdekek javára meddig szabad elmenniök.

Azon kivül a gyakorlati életben az egyes kereskedők és vállalkozók is sokszor panaszkodnak, hogy a forgalom mérvére nézve nincsenek kellő támpontjaik. Ennélfogva azon felvilágosítások is, melyeket eddig a kormánynak adtak, nem voltak annyira megbizhatok, mint a mennyire ezen fontos érdekek elintézésénél kivánatos lett volna.

Az előttünk fekvő törvényjavaslatot tehát nemcsak azon távolabbi czél szempontjából, a mely az Ausztriával kötendő helyesebb kiegyezésben culminál, hanem a közvetlen gyakorlati szükség szempontjából is üdvözölni kell.

A törvényjavaslat maga különben meglehetős szük alapra van fektetve; mert közgazdasági helyzetünknél fogva lehetetlen volt azon fegfőbb eszközt is felhasználni, melyet az ilyen adatok gyüjtésénél másutt igénybe szoktak venni, t. i. a vámkezelés és a határon fekvő vámhivatalok adatait. Erre vonatkozólag a bizottságban azon kérdés merült fel, mennyiben lesz szükséges a magyar külföldi határokon fekvő vámhivatalok adatait az árúforgalmi statistika elkészítésénél tekintetbe venni és én szükségesnek tartom itt ismételni azon, a bizottságban is kifejezett meggyőződésemet, hogy azon adatokat, a melyeket a magyar külföldi határon levő vámhivatalok összegyüjtenek, az árúforgalmi statistika szerkesztésénél észszerüen mellőzni lehetetlen.

De ezen határ, t. ház, Magyarország összes határaihoz képest nagyon csekély. Eddig 227 mfldre terjedt a magyar külföldi határ; most, mióta Bosznia okkupáltatott, 77 mfld elesett, ennélfogva csupán 150 mfld érintkezik a külföldi határral, a többi 350 mfld, Ausztria határával esik össze. Bátran mondhatom ennélfogva, hogy az ezek mentén gyüjtött adatok csak a részlet jelentőségével birnak, de miután épen a kelet felé fekszenek és Magyarország forgalmát főkép ez irányban kellene fejleszteni, mégis nagy fontossággal birnak a kereskedelmi politika megitélésénél és intézésénél.

A törvényjavaslat azon szük alapon azonban, melyre fektetve van, meglehetősen felölel minden fontosabb szempontot, mely itt tekintetbe veendő és ennélfogva nekem a törvényjavaslat, mint olyan ellen, sem alapjában, sem részleteiben kifogásom nincs is.

De, t. ház, én úgy vagyok meggyőződve, egy ily törvényjavaslat elfogadása csak azon esetben biztosítja — a mennyiben ez egyátalán biztosítható — az elérendő czélt, a mennyiben a végrehajtásnál azon szempontok fognak határozni és figyelembe vétetni, a melyek ezen törvényjavaslat beterjesztését szükségesnek tüntették fel. És én e tekintetben leszek bátor egy pár megjegyzést tenni az előttünk fekvő törvényjavaslatra. (*Halljuk!*)

Az én nézetem szerint a czím nem felel meg a törvényjavaslat tartalmának. A törvényjavaslat szól az árúforgalmi statistikáról. Ebből azon következtetést vonhatná valaki, hogy a magyar törvényhozás szabályozni akarja az összes árúforgalomra vonatkozó adatok gyüjtését. És csakugyan a bizottságban fel is merült egy nézet, mely oda irányult, hogy nemcsak a külföldi forgalom adatait, hanem az összes adatokat is gyüjteni kell, melyek az összes árúforgalomra, tehát a belföldire is vonatkoznak. Sőt a bizottság jelentése szerint a t. kereskedelmi minister ur is oda nyilatkozott, hogy hajlandó jövőre olyforma intézkedéseket tenni, melyek a törvény határozmányainak igénybevételével a belföldi árúforgalmi statistikát is hivatva lesznek megteremteni.

Ezen kijelentésnek első része felemlíti egyszersmind azt is, hogy igyekezni fog a t. minister ur a szekérforgalmat a határokon ellenőrizni és azon forgalom adataival is lehetőleg kiegészíteni az árúforgalmi statistikát. E kijelentés mindkét részére azon megjegyzést vagyok bátor tenni, hogy az egyik épen ugy, mint a másik elfogadhatlan. A szekérforgalomra vonatkozólag maga a kereskedelmi minister ur beismerte — és be kell ismernie mindenkinek, a ki a forgalom természetét az osztrák-magyar határon ismeri — hogy ezen forgalmat ellenőrizni kevés költséggel lehetetlen, nagy költséggel pedig nem fizetné ki magát és sokkal kevesebbet érnének azon adatok, illetőleg a statistikának ezek általi javulása, mint a mennyit az adatok gyüjtésének költségei tennének.

A mi pedig a belföldi forgalmat illeti, erre vonatkozólag én kötelességemnek tartom határozottan tiltakozni azon szándék ellen, hogy itt az országban az árúforgalom olyszerű intézkedések által nehezittessék. A belföldi árúforgalmi statistika elkészítésére én valóban nem tudnék közvetlen gyakorlati czélt kijelölni és ennélfogva az oly nehézkes apparatus teremtését, mely ezen adatok gyüjtésére és feldolgozására szükséges volna, nem tudnám semmiképen sem indokolni. Azt hiszem ennélfogva, hogy ezen törvényjavaslat czímének helyesebben a külföldi árúforgalmi statistikáról kellene szólni. (*Helyeslés balfelől.*) Nem fektetek súlyt reá, azonban csak azért említem fel, nehogy az említett hasonló aspirátiók támadhassanak fel később is. mitől tartani lehet különösen akkor, midőn maga a t. kereskedelmi minister ur is jónak látta a bizottságban ily értelemben nyilatkozni.

A külföldi árúforgalmi statistika és e statistika adatainak gyüjtése valóban nagyon szükséges és erre nézve rendelkezésünkre állanak,

Digitized by Google

mint említettem, a vámhivatali kimutatások, a vasuti és gőzhajózási szállítmányok után összegyüjtendő adatok és végre a postaforgalom. A vámhivatali adatokra vonatkozólag már elmondottam nézetemet. A kiviteli forgalom adatainak gyüjtésénél nagyobb nehézségekkel sem a vasutak, sem a közönség valószinüleg nem fognak találkozni. Az eljárás, a mely itt követtetni fog, az lesz, hogy az egyes felek megjelenvén a vasuti állomásokon, ott a szállító levéllel egyidőben ki fogják állítani egyszersmind azon nyilatkozatot, a mely tartalmazni fogja az árú megnevezését, mennyiségét, súlyát és értékét. A sanctió, a mely ezen nyilatkozatnak nem helyes, a valóságnak nem megfelelő kiállítására a törvényjavaslatban foglaltatik, az, hogy minden oly esetben, midőn helytelen bejelentés történik, a vasuti hivatalnoknak joga van a csomagot felbontatni, — a mivel a félnek költséget és hátramaradást okoz — és kijavittatni általa a nyilatkozatot a tényleges állapotnak megfelelőleg. Az eredeti javaslatban az is benn foglaltatott, hogy a vasuti hivatalnokok fel lesznek jogosítva minden ilyen esetben 2 forinttal megbirságolni a feleket; azonban a közgazdasági bizottság, mint az előadó ur is említette, a birságolást kihagyta azon szempontból, hogy a magán vállalatok hivatalnokaira, vagy az állam magán jellegü hivatalnokaira ilyen jogot, jogorvoslatok megadása nélkül, bizni nem lehet. Ezt helyeslem és itt a kivitelnél csak egy bajt látok a statistikai adatok megbizhatóságára nézve: azt t. i., hogy az értékbevallások nem fognak a valóságnak megfelelni. A vasutaknál t. i. az értéket a szállító levelen bevallani nem szokták és a vasutak a magán szállítmányokért mázsánként 30 frtot biztosítanak a feleknek. Most tisztán a véletlenre van bizva azon fontos momentum meghatározása, hogy vajjon a feladott szállítmány annyit ért-e. Itt correctivumra van okvetlenül szükség és erre nézve — mert nem foglaltatik a bizottság jelentésében, ámbár én voltam bátor ott felhozni, itt is felemlítem, hogy helyes lesz azon eljárást alkalmazni, melyet a vámforgalom-adatoknak helyesbítésére másutt követnek, t. i. hogy minden évben meghatározzák szakértők közreműködése mellett az egyes forgalmi czikkek árát és az igy megállapított tarifa szerint igazítják ki a bejelentett árúk értékét. Ez annál szükségesebb, mert, mint mondám, a vasutaknál az érték iránti nyilatkozatokra nagy súlyt fektetni nem lehet. Ugy a forgalomra, mint a közönségre nézve sokkal nagyobb kellemetlenséggel lesz összekötve azon nyilatkozatok kiállítása, melyeket a vasuton épen e törvény meghagyása folytán fognak a felektől oly árúk után követelni, melyek Ausztriából vagy a külföldről érkeznek be hozzánk. A baj, a kellemetlenség ezen nyilatkozatok kiállításánál jelentékeny lesz. Mert, t. ház, hogy ha egy nagyobb vasuti állomásnak forgalmi adatait közelebbről megtekintjük, azt tapasztaljuk, hogy nem jelentéktelen azon szállító levelek és küldemények száma, melyek külföldről és Ausztriából érkeznek hozzánk: Igy én egy számítást tettem és ezen dolgokkal foglalkozó szakértők véleménye alapján arról győződtem meg, hogy például Budapesten évenkint 2.400,000 darab szállító levél állittatik ki, vagy jő meg oly árúkkal, melyek ide érkeznek vagy innen adatnak fel a vasutaknál és gőzhajózási vállalatoknál. Ezen fuvarlevelek körülbelül $^1/_4$-de olyan szállítmányok után állittatnak ki, a melyek innen külföldre vagy Ausztriába mennek, vagy onnan érkeznek Az ezen fuvarlevelekkel járó nyilatkozatok kiállítása folytán mindennap oly teher háramlanék a vasuttársaságokra, melyet okvetlenül figyelembe kell venni. Egyik-másik vasuti társaságnál itt Budapesten 500 ilyen szállító levelet kell közönségesen naponként kiadni, ezen szállító leveleknek megfelelőleg azután ki kellene állítani a nyilatkozatokat is, sőt miután a törvény értelmében egyes szállító levelek után nemcsak egy, hanem sokszor több nyilatkozatot is kellene majd kiállítani, mert minden czikket külön kell bejelenteni a statisztikai hivatalnak: olyan nehézséggel állanak ez okból az egyes vasuti állomások szemben, mely a szállítmányi árúk leadását késleltetni fogja és megnehezíti.

Már most itt azon kérdés merül fel, hogy vajjon kötelezhet-e az állam valakit arra és ha kötelezhet, vajjon méltányos-e ez, hogy egyes vasuti állomások kénytelenek legyenek, azon szolgálatért, melyet az államnak tesznek, még azon teher viselését is magokra vállalni, hogy hivatalnokaikat az ügyek gyorsabb elintézhetése végétt, még szaporitaniok kelljen. A másik kérdés, a mely itten felmerül, az: hogy mi fog történni a kiszabott szállítási időkkel? A szállítási idő t. i. a vasuti üzletszabályzat szerint egy bizonyos tartamra van megállapítva, mind a feladott, mind a megérkezett árúkra nézve. A feladott árúknál az eljárás könnyebb: a szállítási idő kezd folyni, mikor az árú felvétetik és akkora már a nyilatkozat is ki lehet állítva, tehát további késedelemnek itten helye nincsen; nehezebb azonban elhatározni, hogy mi történik az olyan árúkkal, a melyek megérkeznek Budapestre, melyeknek szállítási ideje már folyni kezdett a feladás óta és melyek le nem adhatók azért, mert a nyilatkozatot a vasut nem képes kiállítani. Minthogy a törvény értelmében a vasut tartozik gondoskodni arról, hogy ezen nyilatkozatok kiállittassanak, ennélfogva ugy a forgalomra, mint a vasutakra nézve hátrányos; a forgalomra nézve azért, mert a közönség később fogja szállítmányait megkapni — az

Digitized by Google

ugynevezett avisó, a tudósítólevél később kézbesittetik, a vasutakra pedig azért, mert a szállítási idő már foly és hivatalnokaik már esetleg a határidő meg nem tarthatása miatt, az eddigi szabályok szerint felelősek.

Láttuk ezekből, hogy itt sok oly kérdés merül fel, melyet szükséges lesz majd megoldani. A leghelyesebb eljárás volna e tekintetben, hogy ha a vasutak ki tudnák vinni azt, hogy azon szállítmányok után, melyek külföldről és Ausztriából érkeznek hozzánk, a nyilatkozatok is a feladás helyén állittassanak ki. Erre praecedens nem egy irányban van. Oroszországban, Franczia ország pl. nem csak az egészségi bizonyítványok mellékelése kivántatik, hanem a származásnak bizonyítása is. Az államnak tehát okvetlenül jogában állana elhatározni, hogy a külföldi szállítmányok után a nyilatkozatok is ott állittassanak ki.

Azonban törvényhozási szempontból azon aggály merülhet fel e részben, hogy külföldieket és a magyar törvényhozási hatóság alatt nem levőket, lehetetlen törvény által kötelezni és hogy bajos a sanctiót megállapítani. Ha pedig a sanctiót megállapítjuk és abban határozzuk meg, hogy a külföldről érkező árúk a határon megállittatnak, akkor meglehet, hogy a forgalom eleinte több kárt szenved azon késedelemből, mint a minő a szállító levelek későbbi kiadása által okoztatni fog. Ennélfogva a törvényhozási intézkedéstől e tekintetben el kell állani, hanem a czélt, t. i. hogy lehetőleg a külföldiek és a föladók állítsák ki ezen nyilatkozatokat, szem elől téveszteni nem szükséges, mert ezt administrativ uton a vasutak közreműködésével is ellehet érni.

Ellehet pedig érni az által, hogy ha a közlekedési minister ur utasítja a vasutakat arra, hogy saját hatáskörükben gondoskodjanak — a mint ezt a törvény is rendeli, arról, hogy lehetőleg a külföldi vagy osztrák föladók által állittassanak ki a nyilatkozatok. És a vasutak, hivatkozva ezen rendeletekre, ki fogják vinni részint cartellek, részint más szerződések utján, hogy az osztrák vagy a külföldi vasutak saját közönségüket utasítani fogják az ilyen eljárásra. Ezt meg fogják tenni és én azt hiszem, hogy a magyar kereskedelmi osztály is segíthet a dolgon, a mennyiben üzleti barátait hozzá szoktatja az oly eljáráshoz, a mi különben saját érdekében is fekszik. És nézetem szerint azért szükséges az, mert a vasutak hivatkozván a rendeletre, sokkal könnyebben fogják az emlitett kedvezményt kieszközölni. Ezt én szakemberektől hallottam, kik erre különös súlyt fektetnek. Ezt vagyok bátor a t. kereskedelmi minister ur figyelmébe ajánlani.

A vasutakon kivül, melyek a külforgalom zömét közvetítik az ország és a külföld között, tekintetbe jön még a postaintézmény is.

A törvényjavaslat indokolásában a minister ur eleinte azt mondja, hogy nem is volt szándékában a postaforgalmat belé vonni a statistikai adatok gyüjtésének körébe. Később azonban beismeri, hogy nem fog menni, mert 1879-ben olcsó postatarifa hozatván be, ennek az volt a hatása, hogy a kisebb és értékesebb szállítmányok a vasutakról és gőzhajókról a posta felé tereltettek, ugy, hogy az 5 kilogrammon aluli vasuti szállítmányok majdnem teljesen kimaradtak. Jó lesz tehát figyelmünket arra is kiterjeszteni, annyival inkább, mert a hivatalos adatok szerint nemcsak az 1878. utáni időben emelkedett a póstán szállított csomagok értéke, hanem régebben is igen jelentékeny volt. Az 1879. évi adatok szerint pl. a posta ugynevezett „közönséges csomag“ név alatt szállított 60—70 millió értékű árút. Ennek fele olyan, mely Ausztriából és a külföldről jött, vagy Ausztriába és a külföldre küldetett, tehát körülbelül 30—35 millió. Ezen szállítmányok értéke egy esztendő alatt is 1879-ig nagy mérvben emelkedett, ugy, hogy az ily érték 1879-ben már 40—45 millióra volt tehető. Én azt hiszem, t. ház, hogy az ily jelentékeny forgalmat tekinteten kivül nem szabad hagyni, ha csakugyan olyan forgalmi statisztikát akarunk létesíteni, melyre aztán okoskodásokat akarunk állapítani. Ezen forgalom pedig mindig jelentékenyebb, mert az apróbb forgalmi czikkeket a közönség Bécsből és a szomszéd osztrák városokból rendeli meg és midőn a fogyasztási árúk forgalmát kellene megállapítani, a postán szállítottak beszámítása okvetlenül szükséges.

A törvényjavaslat végrehajtásánál mindezeket könnyen lehet foganatosítani. A 11. §. értelmében fenn is van tartva a kereskedelmi ministernek, hogy rendeleti uton szabályozza azt, hogy a postánál az adatok miképen gyüjtessenek és én azt hiszem, azon módot is könnyen meg lehet majd találni, mely szerint ezen adatok gyüjtendők lesznek.

Itt azonban természetesen a postai forgalomnak gyorsaságát lehetőleg óvni kell és el kell tekinteni azon illeték szedésétől, a miről az állam annál könnyebben lemondhat, minthogy ugyis oda törekszik a postánál, hogy a szállítási díjakat lehetőleg mérsékelje.

A végrehajtás ezen általam fontosaknak tartott tekintetein kivül meggyőződésem szerint figyelmet kell fordítania a kormánynak e törvényjavaslat foganatosítása után arra is, hogy az eredményt képzendő adatok ne legyenek eltemetve és ne gyüjtessenek csupán a levéltár számára, hanem hogy közforgalomba hozatván, az ország azok gyakorlati hasznát is minél hamarább élvezhesse s hogy itt a házban is a kereskedelmi

Digitized by Google

szerződések tárgyalásánál és más közgazdasági kérdések megitélésénél értékesíthetők legyenek, valamint hogy az üzletemberek is használhassák, midőn vállalkozni szándékozván, számításaiknak alapos és támpontokat keresnek.

Eddig az ilyféle adatok, ha voltak is, csak lassan tétettek közzé. Azon eljárás, mely e részben Ausztriában érvényben van, szintén nem ajánlható. Ott t. i. a kereskedelmi ministerium a kebelében lévő központi bizottság által hetenkint egy „Ausztria" című folyóiratot ad ki, melyben közöltetnek a törvények, rendeletek és egyes adatok és azután egy havi folyóiratot és végre consuli jelentéseket is ad ki.

Én azt hiszem, helyesebb volna az ily közleményeket havonkint közzétenni, az év végén pedig azokról egy sommás kimutatást készittetni.

Hogy azonban ez adatok valóban életet nyerjenek, ahhoz szükséges azt a képet, melyet ezen adatok által előállítani kivánunk, másként is kiegészíteni. Erre legtermészetesebben a consuli jelentések kinálkoznak. A consuli jelentések ezelőtt egy pár évvel még a kereskedelmi ministerium által közzététtettek, újabban azonban — nem tudom, mi okból — e közlemények elmaradtak. Én azt hiszem, hogy ha a külforgalmi adatokat tökéletesen meg akarjuk érteni, ezen jelentésekre okvetlenül szükségünk van.

De nem ugy, a mint eddig szerkesztettek, hanem a mint Magyarország forgalma érdekében szerkesztve kellene lenniök.

Ha valaki hallja azok nyilatkozatait, a kik a külföldet az ily szempontból való tanulmányozás czéljából utazták be és a kik tapasztalták, hogy a consulátusoknál mily szellem uralkodik, az, azt hiszem, be fogja vallani, hogy a consuli ügy reformálása Magyarország közgazdasága szempontjából igen sürgős feladat. Sem a keleti, sem a nyugoti consulátusoknál nem lehet oly mérvben, mint szükséges lenne, oly egyéneket találni, a kik Magyarország viszonyait ismernék. Hogyan lehessen az ilyen egyénektől aztán kivánni, hogy Magyarország érdekeinek megfelelő jelentéseket adjanak, hogy felvilágosítsák az ország közönségét, vajjon mit kell a kivitel szempontjából tennie, hogy felvilágosítsák az ottani fogyasztásról és minden fontos mozzanatokról, melyek a kereskedelmi összeköttetések megkezdésénél és fenntartásánál figyelembe veendők.

A t. kormány mindenesetre érdemet szerezne magának, ha különben kötelességét teljesítve, felkarolná ez ügyet és befolyását felhasználná arra, hogy azon consulátusok,, melyeknek fenntartásához az ország tetemes összeggel járul, Magyarország érdekeit megfelelő arányban figyelembe vegyék.

Oda kellene törekedni, hogy minél több magyar ember neveztessék ki a consulátusokhoz és ezek jelentéseikben azután különös súlyt fektessenek arra, hogy minden egyes esetben Magyarország érdekei mennyiben vannak érintve székhelyük forgalma által és erről jelentéseik külön részében adjanak számot a kormánynak és közönségnek. (*Helyeslés a baloldalon.*) Az ilyen jelentések kellő világitásba fogják helyezni a külföldi forgalmat és annak viszonyát közgazdaságunkhoz; és az előttünk fekvő törvényjavaslat szerint gyüjtendő adatoknak életet fognak adni s azokat a közgazdasági működés hasznos eszközeivé fogják átalakítani.

Ezeket voltam bátor előadni a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával, habár talán szorosan nem is tartoznak a törvényjavaslat keretébe. De minthogy nézetem szerint szoros összefüggésben vannak e tárgygyal, megérintésöket jónak láttam. Mindezek alapján kérem a t. kereskedelmi minister urat, méltóztassék észrevételeimet figyelembe venni és annak idejében lehetőleg érvényesíteni is. A törvényjavaslatot egyébiránt a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Élénk helyeslés a baloldalon.*)

György Endre: Csak egy észrevételt vagyok bátor tenni a törvényjavaslat általános tárgyalásánál és pusztán azért, mivel a részletes tárgyalásnál nem tudom egészen helyét megtalálni. A mint t. barátom, az előttem szólott mondotta, a bizottság jelentésében az is foglaltatik, hogy a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur kijelentette, miszerint gondoskodni fog arról, hogy az adatok kiegészítése esetleg a belforgalmi statistika adatainak felvétele által is lehetőleg alkalmas módon tétessék lehetővé. Az ő nézete szerint ez egy felesleges zaklatás és felesleges munka volna, mert mint méltóztatott mondani és a mint az én adataim is megerősítik, magában Budapesten 2 millió szállítási vevény jön évenként elszámolás alá. Én daczára ennek, arra kérem az igen t. minister urat, méltóztassék ezen intézkedésnek a belforgalmi statistikára való kiterjesztése iránt mihamarabb intézkedni. Igaz, hogy ezen törvényjavaslat genesise az Ausztriával folytatott tárgyalásokra vezethető vissza, de mindnyájan, kik e tárgygyal foglalkozunk, érezzük, hogy a belforgalmi statistika teljesen hiányzik, mely egy ország közgazdasági életére nézve ép oly nagy, vagy talán még nagyobb horderejű, mint a külforgalmi statistika. Hogy ez mennyi inconvenientiával jár, vagyok bátor egy példát említeni nem is a tudomány, de a közadministratió szempontjából. Ha a t. ház elhatározza, a mint nemsokára a kormány a ház határozata folytán előterjesztendi az erre vonatkozó javaslatot, a lánczhajózás berendezését, akkor a lánczhajózás forgalmának megitélése tárgyában teljes zavarban leszünk, mert semminemű adatokkal nem rendelkezünk. A gőzhajókon való szállításról némi nagyon

Digitized by Google

hiányos adatok vannak ugyan a szállítási adó alapján, de a nem gőzhajókon való szállításra nézve teljesen hiányzanak az adatok és ma — szinte szomorú kimondani — az ország legfőbb forgalmi utjára nézve ugy a képviselőház, mint a kormány teljesen tájékozatlan. Nem szólok a roulage statistikáról, a mely igen szép sikerrel biztatott a tengelyen szállításnál, a mi egy pár évvel ezelőtt a közlekedési ministerium által nagy sikerrel megindittatott, de a melynek azóta legalább közhirré tétel utján adatait szintén teljesen nélkülözzük.

Visszamegyek azonban ismét a nagyobb forgalmi vállalatokra és azt állítom, hogy a mennyiben a classificatió különböző, pl. a vám és a vasutnál az adatok annyira eltérők, hogy azokat használni tudományos vagy administrativ célokra majdnem teljesen lehetetlen.

Már most, hogy ily adatok alapján az értékchablon változása mellett, meg lehessen állapitani a kül- vagy belforgalmat, azt teljes lehetetlennek tartom. De különben is, a ministeri indokolásban emlittetik, hogy a közlekedési vállalatok hajlandók voltak erre, sőt maguk készségüket jelentették ki, hogy miután az által, hogy csak a külföldre szóló és külföldről érkező árúkról vétetik másolat és küldetik declaratió a statistikai hivatalhoz, gyakori tévedések állanak be, magok részéről is kivánatosnak és gyakorlatinak tartják, hogy minden árúról, a mely feladásra kerül, állittassék ki declaratió. Igy hát Gaál Jenő (pécskai) t. képviselő ur, a franczia mondás szerint sokkal royalisabb, mint maga a király, mert ő oly dologtól akarja megmenteni a vállalatokat, a mire azok készséggel vállalkoznak.

Még egy dolgot vagyok bátor a t. ház becses figyelmébe ajánlani, nevezetesen azt, hogy a classificatió eltérése a vámtarifa és a vasuti társulatok közt, csak az által lesz kikerülhető, hogy ha minden szállítmányról pontos feljegyzések vétetnek fel.

Hogyha ezen statistikai adatok a belforgalomra nézve — nemcsak a vasuti forgalmat értem — az árúczikkek pontos megjelölésével fognak vezettetni, ha tehát a vasuti statistika oly módon fog a legközelebbi jövőben megállapittatni, hogy ezen adatok pontosak lesznek, akkor eloszlattatik azon nehézség, a mely fennforgott a szállítási levelek oly módon való kiállítására nézve, a mi ezen statistika czéljára is teljesen kielégítő volna.

Ha mondom, ezen nehézség elesik, a vasutak kevesebb fáradsággal, az összes forgalmat felölelő adatokat azonnal képesek lesznek összeállítani.

Ez pedig magoknak az illető szállítási vállalatoknak is érdekökben van, mert hiszen a szállítmányok pontos megjelölése nélkül saját forgalmukat sem ismerik pontosan s igy czélszerű tarifa-politikát sem folytathatnak.

Ennélfogva a közlekedési vállalatok álláspontja természetes. Ők készebbek általános — saját czéljaikra is jól felhasználható — statistikához inkább több fáradsággal hozzájárulni, semmint egy oly kisérlethez, mely ugyan nekik kevesebb munkát, de esetleg több tévedést és gyakorlati hasznot semmiesetre sem hoz. Pontos statistikára nekik is szükségök van és megvan az eshetőség arra, hogy e statistika pontossága érdekéből oly felvételeket saját érdekökből is elrendelnek, a mely teljesen megfelelne a jelen törvényjavaslat intentióinak s azon felül a belforgalmi statistika igényeinek is.

Ez az eshetőség pedig, t. ház, igen közel kilátásban van. A mint méltóztatnak tudni, jelenleg a nehézséget az képezi, hogy a német vasutigazgatóságok egylete csak a legutóbbi időben állapította meg a szállító levelek mintáit s e megállapításkor természetesen a forgalmi statistika igényeire nem reflektálhattak; azóta azonban, a mint szintén méltóztatnak tudni, 1879-ben a Németbirodalom is meghozta az árúforgalmi statistikáról szóló törvényt. Meghozzuk most mi is és igy a német vasutak egyletének nagy többsége már most a törvények alapján kénytelen lesz erre reflektálni.

Ily viszonyok közt én egyáltalában nem hiszem messze levőnek azt az időt, hogy akár a vasuti statistikai chablonok, akár a szállító levelek új megállapítása által egyáltalában nem fog a belforgalmi statistikai adatok beszerzésének útjába semmi akadály gördittetni. Ugyanazon fáradsággal még egy másolat, vagy egy toldalék lesz kiállítható s igy a mostani nehézségek is mind magoktól megszünnek.

Ily módon elérhető volna a jelen törvény keretén túl még a belforgalmi adatok pontos beszerzése is.

Mert ez a meggyőződésem és mert az ország közgazdasági viszonyai iránt, én megvallom, talán sehol egy országban sem tapasztaltam annyi tájékozatlanságot, mint mindnyájan, a kik ezen dologgal foglalkozunk, itt Magyarországon adatok hiánya miatt tapasztalunk és mert a belforgalomnak megismerését az ország közgazdasági életére nézve a legnagyobb szükségnek tartom, én részemről ismételve bátor vagyok arra kérni a t. minister urat, hogy ezen ideát ne méltóztassék elejteni, hanem alkalomszerűleg érvényesíteni. (*Helyeslés.*) Magát a törvényjavaslatot elfogadom.

Ráth Károly: T. ház! Én ellentétben az előttem szólt t. képviselőtársammal, arra kérem a t. minister urat, hogy azon igéretét, a melyet a belföldi forgalom statistikai adatainak összeállítására nézve tett, beváltani ne

Digitized by Google

méltóztassék. Én absolute fel nem foghatom gyakorlati értékét az ily belforgalmi statistikai kimutatásoknak, a melyekre nézve én praecedenst az összes statistikai munkálatokban nem is tudok.

Azok után, a miket Gaál Jenő t. képviselőtársam erre nézve felhozott, én ezen kérdést egyáltalában nem kívánom behatóbban fejtegetni; de engedje meg György Endre t. barátom, hogy azon kérdést intézhessem hozzá, hogyan képzeli ő a belforgalomra vonatkozó árúszállításoknak mennyiségét megállapíthatni? Ha Budapestre jön egy hajó ezer mázsa szilvával és e szilva azután szétküldetik az országban hordókban, mennyi mázsa szilva fog tulajdonképen a statistikai kimutatásban szerepelni? Legalább is 2000 mázsa. Vagy pl. Budapestről Temesvárra egy hordó kávé küldetik, nagyon jól tudjuk azt, hogy az ottani kereskedők e hordó kávét részben a vidékre szerteszét szállítják, tehát ezen egy hordó kávé a legkülönbözőbb mennyiségben minduntalan más helyen fog a statistikai gyüjtéseknél megfordulni, ugy hogy utóljára is ezen egy hordó kávéból három-négyszeres mennyiség fog szerepelni a statistikai kimutatásban. Miután tehát a statistikai kimutatásnak nem csak hogy gyakorlati, közgazdasági, politikai hasznát nem vehetjük, hanem félni is lehet, hogy az ilyen összekuszálás által a legfontosabb érdekű árúforgalmi statistikar is veszélyeztetve lesz, ismételve kérem a minister urat, a mint ezt a szakértők is egyhangulag kérték, hogy ezen szándékáról lemondani méltóztassék.

Csak még a posta-statistikára nézve akarom azok után, a miket Gaál Jenő t. képviselőtársam felhozott, megjegyezni azt, hogy a posta-árúforgalom kimutatása nélkül, az árúforgalmi statistikának ugy is igen relativ értéke, még lejebb fog szállani. Bátor vagyok csak arra utalni, hogy a posta-utalványozás, a melynek túlnyomó része az árúforgalmi üzletből ered, Ausztria javára 1879-ben 41.700,000 frtnyi értékben szerepel; ugyancsak Ausztria javára pedig utánvétel, az utánvételek 5.600,000 frt fizettetett ki. Megfordítva Magyarország javára csak 10.700,000 frt posta-utalvány esett, a posta-utánvétel javunkra pedig csak 300,000 frttal szerepel, szemben az 5.700,000 frttal Ausztria javára. Ha tehát e két tételt, a posta-utánvételeket és a posta-utalványokat tekintem, a készpénz-küldeményeket és a váltók általi árúkiegyenlítést nem is számítva, kitűnik, hogy a posta-árúforgalom azon része, mely az Ausztriából Magyarországba postán történő árú behozatalra vonatkozik, legalább is 50 millió értéket képvisel, még pedig épen azon czikkekre nézve, a melyeknek ismerete reánk nézve főleg érdekes és fontos. Én tehát azt hiszem, hogy szükségszerű kiegészítését képezi ez az árúforgalmi statistikának és a t. minister ur csak a törvény valódi intentiójának tesz ez által eleget, ha a posta-árúforgalmat is felveszi az árúforgalmi statistikai kimutatások közé.

Elnök: Szólásra senki feljegyezve nem lévén, az általános vitát bezárom. Szó illeti még az előadó és a minister urat, a mennyiben szólni kíván.

Br. Kemény Gábor, földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister: Engedje meg a t. ház, hogy a szóban forgó törvényjavaslatra nézve én is igen röviden nyilatkozzam. (*Halljuk!*) Gaál Jenő képviselő ur hosszú beszédben fejtegette az erre vonatkozó nézeteit. Birált, hibáztatott, utasított és hosszú beszéde végén a törvényjavaslatot általánosságban elfogadta. Én ezért neki köszönettel tartozom. Nem is szólaltam volna fel, mert nézeteinek legnagyobb részével magam is egyetértek, czéljai ugyanazok, melyek a törvényjavaslatnak; csupán egyetlen dologra nézve tartom szükségesnek nézetem elmondását. (*Halljuk!*) És ez az, a mire nézve György Endre képviselő ur eltérő nézetét szintén előadta.

A forgalmi statistikának azon része, mely a belföldi forgalomra vonatkozik, mint méltóztatnak tudni, hogy a képviselőház utasítása tulajdonképen onnan származik, hogy a külfölddel való kereskedelmi forgalomról, a mi productionális és fogyasztási viszonyaink állására vonatkozó adatokat kivánt nyerni. Ez az első főczél, ezért terjesztetett elő e törvényjavaslat, a mint erre a törvényhozás a ministert utasította. De nem vonható kétségbe az sem, hogy a belföldi termelési és fogyasztási viszonyaink ismerete is fontos és a mint Gaál Jenő képviselő ur is kijelentette, nem csak azon szempontból, hogy adataink legyenek akkor, mikor az osztrák-magyar monarchia másik felével a kereskedelmi szerződés lejárta után új tárgyalások kezdetnek, hanem fontossággal fognak birni ezen adatok azon kivül is; e nyilatkozatból logikai következetességgel folyónak azt tartottam volna, hogy tehát a belföldi viszonyokra vonatkozó adatok is megszereztessenek. Megvallom, én is fontosságot helyezek arra, hogy ezen adatok a belföldi forgalomra vonatkozólag is megszereztessenek, de e téren annyi nehézséggel kell küzdeni, hogy a végrehajtás és orvoslás aligha rosszabb nem lenne magánál a betegségnél; ennek következtében ezt most részemről sem kívánom ajánlani semmi esetre. De lehetséges, hogy időfolytán viszonyaink megengedik, hogy ha nem is egészében, de legalább egyes forgalmi pontokra nézve, — a mint ez a budapesti kereskedelemre vonatkozólag már megvan, napról napra tovább haladva, más pontokon is létesíthető lesz és igy meg lehet

Digitized by Google

nyitját kapni annak, hogy ha nem is mathematikai pontossággal, de bizonyos mérvben mégis kielégítő adatokat gyüjthessünk. Addig ismételve kijelentem, hogy a jelen viszonyok közt időszerűen és helyesen alkalmazhatónak nem vélvén, azt most nem is vagyok hajlandó megkisérleni.

A mi a postát illeti, kétségtelen, hogy ennek forgalma nagy mérvben növekedett s forgalmi adatainak gyüjtése szintén igen jelentékeny fontossággal bir. Erre nézve azonban nem tartottam szükségesnek törvényhozási intézkedéseket javaslatba hozni, melyeknek egészen más természetűeknek kell lenniök már csak azon szerződéseknél fogva is, melyeket a monarchia külföldi államokkal kötött, hanem rendeleti uton kivánom életbe léptetni, a mennyiben t. i. azon szerződésekkel megegyeztethető. Van ilyen adat már is sok és valószinű, hogy még másokat és többet lehet gyüjteni és mint Gaál Jenő képviselő ur is megjegyezte, haszonnal fognak járni és hozzájárulnak forgalmi viszonyaink felderítéséhez.

Még csak egyetlen dolgot vagyok kénytelen megjegyezni. (*Halljuk!*) Gaál Jenő képviselő ur arra hivatkozott, mintha én azt mondottam volna, hogy a határszélen való szekérforgalomra nézve biztos adatok gyüjthetők. Ez tévedés; én ezt nem tartom lehetségesnek; és talán azért, mert nagyon el voltam rekedve a bizottsági tárgyalás alkalmával, méltóztatott engem a képviselő ur félreérteni. Ebben a tekintetben én nem hiszek olyan intézkedéseket életbeléptethetőknek, melyek kellő helyes adatokat volnának képesek szolgáltatni. Egyébiránt ezen szekérforgalom a határszélen, habár nem mindenütt épen jelentéktelen, de jelentékenységéből napról napra veszt, a mint több és több vasut vezet ki az országból.

Ezeket kivántam röviden megjegyezni, magam is ajánlom a törvényjavaslat elfogadását. (*Helyeslés.*)

Elnök: Az előadó ur szólani nem kivánván, következik a szavazás. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni. (*Elfogadjuk!*)

Elfogadtatik.

Következik a részletes tárgyalás.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a czímet, mely észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa az 1. §-t*).

Baross Gábor előadó: T. ház! Az 1. §. első sorában egy sajtóhiba van. „Gőzhajózási" helyett „hajózási" teendő. Bátor vagyok e tekintetben egy módosítványt beadni.

Elnök: Méltóztatnak-e az 1. §-t az eredeti szövegben elfogadni? (*Nem!*)

Azt hiszem, kijelenthetem, hogy az 1. §. az előadó ur módosításával fogadtatik el.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 2. 3. 4. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa az 5. §-t*).

Baross Gábor előadó: Egyezően az 1. §-al, kötelességemnek tartom a szöveg módosítását hozni javaslatba, az iránt, hogy ezen §. második sorában az „el" szócska után „külföldre leendő" tétessék, mert itt azon árúkról van szó, a melyek a magyar korona területén adatnak fel, de külföldre vitetnek. Kérem a t. házat, méltóztassék módosítványomat elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Méltóztatnak a szakaszt az előadó ur módosítványával elfogadni? (*Elfogadjuk!*)

Elfogadtatott.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 6. §-t*).

Baross Gábor előadó: Az 5. §-nál tett módosítványomnál fogva, bátor vagyok e szakaszhoz azt a módosítást tenni, hogy az első sorban előforduló „kerülő" szó után tétessék „külföldre szóló" és a harmadik bekezdés 3. sorában előforduló „eljáráshoz" szó helyett „eljárásának eredményéhez képest" tétessék.

Elnök: Méltóztatnak a 6. §-t az előadó ur módosításával elfogadni? (*Elfogadjuk!*)

Elfogadtatott.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13. §§-at, melyek változtatás nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: E szerint ezen törvényjavaslat részleteiben is megszavaztatván, annak harmadszori felolvasása a holnapi ülés napirendjére tűzetik ki.

T. ház! A mai ülés napirendje ki van merítve, azt volnék bátor indítványozni, hogy a holnap d. e. 10 órakor tartandó ülés tárgyai a következők lennének, először a ma letárgyalt törvényjavaslatoknak harmadszori felolvasása, ezután következnek a pénzügyi bizottságnak 612. szám alatt kinyomatott jelentése a játékkártyabélyegről szóló törvényjavaslat tárgyában; az igazságügyi bizottság két rendbeli jelentése 616. és 617. sz. alatt; a Németalfölddel és Belgiummal a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatása iránt kötött szerződések beczikkelyezéséről szóló törvényjavaslatok tárgyában. (*Helyeslés.*)

Ha tehát méltóztatnak beleegyezni, a holnapi ülés napirendjének tárgyai ezek lesznek.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 12 óra 10 perczkor.*)

Digitized by Google

352. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február 18-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A jogügyi bizottság jelentése az értékpapirok birói megsemmisítéséről stb. szóló törvényjavaslatról. A gyógyíthatlan elmebetegek ápolásáról szóló törvényjavaslat harmadik felolvasása; az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat harmadik felolvasása. A játékkártyák bélyegilletékéről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. A Belgiummal kötendő szerződés tárgyalása. A ház tagjai megszámlálása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovics Kálmán, br. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólokat Beőthy Algernon, a javaslatok ellen szólokat Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

A tegnapi ülés jegyzőkönyve fog hitelesítés végett felolvastatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a február 17-iki ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Pozsony megye közönségének föliratát, melyben a megyei községi és körjegyzői egyletnek, az ügyvédi rendtartás módosítását czélzó törvényjavaslat 96—98. szakaszainak módosítása iránti kérvényét pártolja.

Szatmár-Németi szabad királyi város közönségének föliratát, melyben a magyarországi görög katholikusok kérvényet pártolván, Hajdu-Dorogon görög szertartású katholikus magyar püspökség fölállítását kéri.

Mindkét felirat a kérvényi bizottságnak adatik ki.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Apáthy István, az igazságügyi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém az igazságügyi bizottság jelentését, a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisítésére és elévülésére vonatkozó 506. számú törvényjavaslatról tisztelettel bemutatni és kérem a t. házat, méltóztassék ezen jelentésnek kinyomását, szétosztását és az osztályok mellőzésével közvetlenül a házban leendő tárgyalását elrendelni.

Elnök: Az igazságügyi bizottság jelentése ki fog nyomatni, a ház tagjai közt szétosztatni és ha a t. ház beleegyezni méltóztatik, az osztályok mellőzésével annak idején napirendre tűzetni.

Következik a napirend: a gyógyíthatlan közveszélyes elmebetegek elhelyezéséről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása és végmegszavazása.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésben elfogadni, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a törvényjavaslat végszövegezésében is elfogadtatott és alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a méltóságos főrendekhez fog átküldetni.

Következik a napirend második tárgya: az árúforgalmi statistikáról szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Digitized by Google

Elnök: Kérdem a t. házat, elfogadja-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésben, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a t. ház elfogadja. Ennek folytán a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a mélt. főrendekhez átküldetik.

Következik a napirend további tárgya: a pénzügyi bizottság jelentése és törvényjavaslat a játékkártyák bélyegilletékéről. Kívánja-e a t. ház, hogy a jelentés felolvastassék? (*Felolvasottnak vesszük!*) Ha a t. ház a jelentést felolvasottnak veszi, az általános tárgyalást megnyitom, az első szó az előadó urat illeti.

Hegedüs Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! A játékkártyák bélyegilletéke most elégtelen és egyszersmind gyakori kijátszásnak van kitéve, különösen annak következtében, mert némely kártyanemek, különösen a gyermek- és luxuskártyák adó alá nem esnek, másrészről, mert az ellenőrzés nem elég szigorú. Ez némi részben nemcsak pénzügyi, de egyszersmind ipari hátránynyal is jár, mert a becsületes gyáros, a ki a kincstár iránti kötelezettségének megfelel, hátrányban áll azokkal szemben, a kik megnem bélyegzett kártyával kereskednek, a mi pedig országszerte történik.

Tehát nemcsak pénzügyi, hanem ipari és nemzetgazdasági tekintetek is kivánják oly iparággal szemben, mely kis körben mozog, azonban erős alapon nyugszik és kivitelre is dolgozik, a kellő ellenőrzésről törvényben való gondoskodást az illető szabályrendeletek módosítása által. És minthogy oly iparággal állunk szemben, mely természeténél fogva nagyobb mérvben birja meg az adót s másfelől tetemes használati czikkel találkozunk, természetes, hogy a pénzügyi és nemzetgazdasági érdekek ugy egyeztethetők ki, ha egyfelől részben a gyáripar, részben a pénzügyi érdek szempontjából az ellenőrzés szigoríttatik s részben az adó emeltetik. E czélból nyujtotta be a pénzügyminister a törvényjavaslatot, melynek indokolásában ki van fejtve mindazon módozat, mely szerint a kártyákat egyátalában megadóztatni lehet és egyszersmind tüzetesen indokolja a pénzügyminister azt, hogy miért nem fogadta el a kártya-monopoliumot, vagy az érték vagy minőség szerint való megadóztatást. Azt hiszem, felesleges tüzetesen magyarázgatnom, hogy a monopolium az ipar és különösen a mellék-iparágak szempontjából, melyek a kártyagyártással összeköttetésben vannak, igy pl. a papirgyártás, hátránynyal bir, az érték és minőség szerinti megadóztatásnál pedig az ellenőrzés lehetetlen, ugy hogy ez nem nyujt biztos alapot a megadóztatásra.

Ezen negativ okok indokolták az adóztatás azon nemének meghagyását, mely lényegében most is érvényben van és melyet a törvényjavaslat, csak annyiból módosít, hogy osztályozást és két külön tételt állít fel a kártyák lapszáma szerint, a mennyiben t. i. a 36 vagy ennél kevesebb lappal biró játszmánál az eddigi 15 kr. meghagyatik, mig a 36-nál több lapból álló játszmánál ennek kétszerese, azaz 30 kr. fizetendő, a fényezett és a mosható kártyáknál pedig a fennebb említett lapszám szerinti osztályozással, e tételek kétszerese alkalmaztatott. Azonban a főintézkedések tulajdonképen nem az adótételek körül forognak, hanem inkább azon ellenőrzési rendszabályokra vonatkoznak, melyek ezen üzletágra alkalmazhatók, tudniillik egyik lényeges intézkedése a törvényjavaslatnak az, hogy a kártyagyártás és kereskedés egyaránt nemcsak ipari, hanem pénzügyi ellenőrzés alá hozatik a gyártás kezdetétől fogva addig, mig a kártya magánhasználatba átmegy. Ezen czélból a törvényjavaslat egyfelől a kártyagyárosoktól megköveteli mindenekelőtt a gyártási engedélynek a pénzügyi igazgatóságtól való kinyerését, továbbá két sorjegyzék vezetését a gyártásra és eladásra vonatkozólag, másfelől szigorú rendszabályokat állapít meg a különböző üzleti helyiségek elválasztására és ellenőrzésére nézve és mindezen szabályok áthágóit szigorú büntetés alá vonja.

Ha tekintettel vagyunk arra, hogy más országokban minő rendszabályokat alkalmaznak ezen iparággal szemben, eltekintve még a moralis szempontoktól, melyek e téren minden szigort megengednek, egyszerűen — mint voltam bátor felszólalásom elején említeni, — magának a becsületes gyáriparnak érdekében fogjuk szükségeseknek tartani ezen szigorú rendszabályokat és ellenőrzést már azon tekintetnél fogva is, mert, mint méltóztatnak tudni, Ausztriában hasonló rendszabályok léptek életbe és ugyanazon forgalmi területen az enyhébb rendszabályokkal biró terület mindig hátrányban állana a kijátszás tekintetében.

A további rendszabályok közül, mint a törvényjavaslatnak lényegéhez tartozót, fel kell említenem, hogy a játékkárgyával való kereskedés is ellenőrzés alá jön, a mennyiben az illető üzletek a kártyával való kereskedést a közönségnek tudomására hozni, a czímtáblán kifüggeszteni, továbbá sorkönyvet vezetni kötelesek az eladásokról.

A pénzügyi bizottság mindezen rendszabályokat a czélból, hogy az üzlet kellő ellenőrzés alatt legyen, elfogadta és elfogadásra ajánlja; mert figyelemre méltó körülmény az, hogy noha e szigorúaknak tetsző rendszabályok nyilvánosságra jutottak s a törvényjavaslat is régen közkézen forog, a kártyagyárosok részéről e tekintetben semmi kifogás nem emeltetett. Másfelől,

Digitized by Google

mint voltam bátor említeni, a külföldi és osztrák rendszabályok is igazolják e szigorúbb feltételeket.

De némely módosításokat mégis szükségesnek tartott a pénzügyi bizottság, t. i. az ellenőrzés, pénzügyőri beavatkozás, a nyomozás alól kivett minden nem nyilvános helyiséget, mert nem tartotta megegyeztethetőnek a törvényjavaslat feltétlen szükséges czéljával a szigorban tovább menni, mint a meddig az ellenőrzést a czél érdekében gyakorolni lehet. Abban a meggyőződésben volt, hogy az tökéletesen elég, ha a gyárosok, kereskedők, nyilvános helyek ellenőrzés alá vonatnak.

Minthogy ugy pénzügyi szempontból, mint a gyáripar szempontjából a törvényjavaslatnak ezen intézkedései azon módosításokkal, melyeket a pénzügyi bizottság ezeken tett, szükségesek és indokoltak: ajánlom a t. háznak e törvényjavaslat általánosságban való elfogadását(*Helyeslés*).

Mocsáry Lajos: A t. előadó ur ugy beszélt a szőnyegen levő törvényjavaslatról, mintha itt nem is volna egyébről szó, mint arról, hogy a kártyabélyegnek eddigi kezelésmódja javittassék, illetőleg megváltóztattassék. Azonban van e törvényjavaslatban egyéb is és pedig lényeges dolog: újabb adóemelés, miután a kártya-bélyeg, nevezetesen azon kártyanemeknek bélyege, melyek leginkább vannak használatban, megkettőztettetik. Ez nem egyéb, mint újabb adóemelés, A t. előadó ur nem is foglalkozott a dolog ezen oldalával. Tudjuk, hogy ez adónem mellett átalában lehet igen plausibilis, igen jól hangzó okokat felhozni; én azonban azt hiszem, hogy ez igen jól hangzó okok, nevezetesen azok, miket az erkölcsiség szempontjából szoktak felemlíteni, nagyrészben illusoriusok, mert azt hiszem, hogy a kártyabélyeg emelése következtében a kártyázás alig fog csökkenni az országban. A különbség legfeljebb az lesz, hogy jövőre talán kevésbbé tiszta kártyával fognak mulatni, de épen olyan sokat fognak kártyázni, mint eddig. És e körülmény, melyet említeni bátor voltam, egyszersmind indokolja azon nézetemet, hogy még financialis tekintetben is alig lesz valami jelentékeny haszon e bélyegemelésből, mert ha drágább lesz a kártya, sokkal kevesebb kártyát fognak venni.

Ebből talán azt lehetne következtetni, hogy az adóemelés nem lesz súlyos, de én azt hiszem, hogy a mi adóztatási körülményeink között akár kicsiny, akár nagy legyen is a teher, a közönség terheit mégis csak szaporítja (*Helyeslés a szélső balfelől*) és hogy ezen törvényjavaslat semmi egyéb, mint egy új csavarintás az adóprésen, a mire én hajlandó nem vagyok és ezért sem ezen, sem a bélyegadóhoz, a melynek ez egy része, hozzá nem járulok.

Mi, t. ház, már ott vagyunk, hogy nem arról van nálunk szó, hogy melyik adó czélszerübb a másiknál, mert minden adónem túlcsigázott. Ha választani lehet a különböző adónemek közt, ha léteznek olyanok, a melyek nincsenek túlcsigázva, meglehet, hogy előnyösebbek azon adónemek, a melyeket a közönség könnyebben és szivesebben fizet; de nézetem szerint nálunk még szép szerével sem kellene kicsalni a pénzt az adózók zsebéből, mert az ily eljárás csak az elszegényedésre és az adózó közönség kizsákmányolására vezet. (*Helyeslés a szélsőbalon.*) Megengedem, t. ház, hogy ez nem valami súlyos adó, de már mi ott vagyunk, a hol, mint mondják, a szalmaszálhoz is kapaszkodunk.

Ezeknél fogva kijelentem, hogy e törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául nem fogadhatom el.

Mindazokat, a miket röviden felemlítettem, bővebben ez alkalommal nem kivánom taglalni. Minthogy azonban előre látom, hogy velünk szemben azon már annyiszor hallott vád fel fog hozatni, hogy mi nem kivánunk gondoskodni az állam szükségleteinek fedezéséről, daczára annak, hogy mi is megszavazunk, sőt követelünk némely kiadásokat: legyen szabad arra utalnom, hogy igen helyes volna ezen ellenvetés, ez a vád abban az esetben, ha mi nem tudnánk, vagy nem akarnánk rámutatni arra, hogy miképen kell az állam szükségleteinek fedezéséről gondoskodni. Ezt, t. ház, megtettük mi már régen és pedig egyszermindenkorra, midőn felmutattuk közjogi programmunkat, elveinket és nézeteinket a vámterületre nézve. Ez, t. ház, a mi pénzügyi programmunk és ha azt az ország nem fogja elfogadni, akkor az adóemelésből sohasem fogunk kibontakozni és az állambukástól nem fogunk megszabadulni. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Mindezeket felemlítve, a törvényjavaslatot nem fogadom el.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Én, t. ház, nem ugy fogtam fel az előadó ur felszólalását, mintha nem említette volna, hogy ezen törvényjavaslat részben adóemelést is tartalmaz, mert ezt eltitkolni kár volna, mivel ez a törvényjavaslatban világos kifejezést nyer. Ezen javaslat czélja ezen ügyet rendezni és mindazt, a mi a kártyabélyegre nézve elszórva találtatik, egy rendszeres egészszé összefoglalni. A törvényjavaslat szigorú intézkedéseket tartalmaz az elárusítás ellenőrzésére, a melyek által a jövedelem inkább biztositttatik.

Ezen szigorú intézkedések olyanok, a melyek közöltetvén az országos iparegyesülettel, annak részéről elfogadtattak és kéretett ezen törvényjavaslat életbe léptetése. De, t. ház, e törvényjavaslatnak pénzügyi eredménye is lesz, a mely

Digitized by Google

ha nem is túlságos, de mindenesetre olyan, a mely körülményeink közt érdemes arra, hogy ezen czikk adóval megrovassék. Részint a tételek felemelése, részint a szigorúbb szabályok által csakugyan nagyobb bevétel várható az államkincstárra nézve. Ezen okoknál fogva kérném a törvényjavaslat elfogadását. (*Helyeslés.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, a vitát bezárom. Következik a szavazás, kérdem a t. házat, méltóztatik a törvényjavaslatot általánosságban a bizottság szövegezése szerint a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? Méltóztassanak azok, kik elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége elfogadja. Következik a részletes tárgyalás.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czimét, annak 1—5. §§-ait, melyek változtatás nélkül elfogadtatnak; olvassa a 6. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Az érdekelt felek felszólítása következtében, kötelességem a t. házat és különösen a pénzügyminister figyelmeztetni egy körülményre. T. i. ezen §. első bekezdésének végén intézkedés történik arról, hogy a pénzügyi igazgatóság és adóhivatal utján történjék az ellenőrzés. Ez igen természetes és szükséges, azonban az ellenőrzés módja eddig különbözőleg gyakoroltatott a budapesti és temesvári igazgatóságnál. Azon aggodalom kelt tehát fel az illető körökben, hogy ha a bélyegzés nem azon géppel történik mindenütt, mint például itt Budapesten, azon esetben a vidéken igen könnyen kijátszás történhetik, az ellenőrködés nem történhetik kellő szigorral és ebből hátrányok keletkeznek. Kétségtelen, hogy a törvényjavaslatba nem való az az iránti intézkedés, hogy a bélyegző gépek mindenütt egyformán alkalmazandók, azonban azt hiszem, az illetők megnyugtatására és egyszersmind a t. pénzügyminister ur felhivása czéljából kötelességem volt ezen körülményt felhozni és felkérni az igen t. pénzügyminister urat, legyen szives oly intézkedéseket tenni, hogy a bélyegzés mindenütt egyforma módon történjék.

Gróf Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! E törvényjavaslat előterjesztésének egyik czélja az, hogy az intézkedés az országban mindenütt egyenlő és az ellenőrzési szabályok szigorúbbak legyenek. Ennek épen egyik követelménye az, hogy mindenütt ugyanazon bélyegző szerkezet alkalmaztassék és fog is alkalmaztatni. Én tehát azt hiszem, megnyugtatom az előadó urat, ha kijelentem, hogy erre nézve az intézkedés meg fog történni, de azt a törvénybe felvenni, ugy hiszem, nem szükséges. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: A 6. §. ellen észrevétel nem tétetvén, azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a 7—24. §§-t, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a 25. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Minthogy a t. ház a napokban egy ilyen végrehajtási clausulára módosítást fogadott el, azt hiszem, hogy a törvények egyformasága érdekében szükséges lesz azon módosítást itt is alkalmazni. Azért kérem a t. házat, méltóztassék a pár nap előtt elfogadott szöveg értelmében a következő módosítást elfogadni: „ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, belügyminister és igazságügyminister, — Horvát-Szlavonországokban a pénzügyminister, ki e tekintetben Horvát-Szlavon-Dalmátország bánjával egyetértőleg jár el, bizatik meg.

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Madarász József: T. ház! Igen jól emlékszem, hogy pár nap előtt a t. ház többsége a központi előadó ur által most felolvasott szerkezetet fogadta el egy másik törvényjavaslatra nézve. Én azonban daczára annak, hogy a t. ház akkor indítványom ellenére jónak látta többsége által a most felolvasott szerkezetet elfogadni, bátor vagyok ismét az akkor kissé jobban értesült háztól a még jobban értesülő házra hivatkozni. Megismerem, hogy az eredeti szerkezet helyett a pénzügyminister ur által javasolt szerkezet sokkal helyesebb, sokkal jogosabb; de annak daczára nem ismerhetem el, hogy azon indokok, a melyeket kivált a t. ministerelnök ur felhozott a mult napokban, hogy azon indokok megállják a tűzpróbát. A t. ministerelnök ur hivatkozott az 1868 : XXX. t.-cz. 47. és 48. §-aira és ezekből iparkodott kihozni azon következést, hogy a pénzügyminister ur is minden pénzügyi törvényhozásban a Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával, együtt köteles eljárni. Én önmagukból ezen törvényekből, magából ezen §§-okból sem vonhatom le e következést, mert ezen törvénynek e szakaszai világosan kimondják, hogy mindazon tárgyakra nézve, melyek az egyezményben a közös országgyülésnek és központi kormánynak nincsenek fenntartva, azokra nézve meg van Horvát-Szlavon- és Dalmátországoknak önkormányzati joga; de mert ezt mondja, hát önmagából következik, hogy mindazokban, a melyek közösekül vannak kijelölve, azokban nincs Horvát-, Szlavon- és Dalmátországoknak önkormányzati joga legkevésbé sem érintve, tehát e tekintetben nem vagyunk kötelesek az ő önkormányzati jogukra figyelmezni. Igen jól tudom azután, hogy a mi önmagukat a pénzügyi rendelvényeket illeti, azokra nézve az állittatik, hogy a melyek közösekül vannak az 1868 : XXX. t.-cz. 8. és 9. §-ban elrendelve, azokra nézve, a melyek tisztán pénzügyiek, világosan a

Digitized by Google

pénzügyminister van kötelezve a 22. §. által a Horvát- és Szlavonországokban az egyenes és közvetett adókra, jövedékekre, bélyegekre, díjakra, illetékekre az általa kinevezendő zágrábi pénzügyi igazgatóság által gyakorolni a végrehajtó hatalmat. Továbbá igen jól tudom, hogy ott van a 8. §-ban, hogy mindazon tárgyakra nézve a közös pénzügyi kormányzat, mely a közös országgyülésnek felelős magyar királyi pénzügyminister által gyakoroltatik, Horvát-, Szlavon- és Dalmátországokra is kiterjed. Tehát itt csak azt kivánom megjegyezni, hogy a pénzügyeket illető rendelkezésekre és intézkedésekre, a melyek közösek, természetesen áll ez; a mi azután a központi kormány kötelességéül állittatik fel, hogy egyetértőleg járjon el vele, az megengedtetik, de nem vonható belőle következés arra, hogy azután egyetértőleg kelljen intézkednie Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok bánjával.

Ez az első megjegyzésem. A második megjegyzésem az, hogy tudom, van 5—6—7 törvény, a melyekben a képviselőház most elkezdi azon gyakorlatot, hogy mindazon törvényekben, a melyek pénzügyi- és igazságügyi- és belügyi kérdéseket is tartalmaznak, elkezdjék oda tenni, hogy Magyarországban e szerint, Horvát-, Szlavon- és Dalmátországokban e szerint, a bánnal egyetértőleg jár el a kormány.

Én azt helytelennek tartom és azt hiszem, helyesebb lett volna elfogadni Szilágyi Dezső t. képviselő urnak multkori indítványát, hogy utasittassék vissza a bizottsághoz, hogy az állapitson meg egy oly formulát, mely a törvényekkel megegyez. Mert ha önök hozhatnak is elő 7—8 törvényt, melyekben a bán meg van említve, én a 68-ki kiegyezés óta létre jött törvények közt óhajtottam kitudni, melyekben van megemlítve a bán. Természetesen, a mint el kezdtem nézni és 1870 végeig jöttem, megijedtem azon törvények borzalmas számától, mert azon törvények közt, mely Magyarországot és Horvát-Szlavon- és Dalmátországokat pénzügyi, illetéki stb. ügyekben közösen illeti, van 23 olyan, melyekben csak az van, hogy megbizatik a pénzügyminister. Van azután számos törvény, a melyek Horvát- Szlavon- és Dalmátországokat velünk közösen illetik, melyekben ki van téve, hogy megbizatik az igazságügyminister, a belügyminister, azután a pénzügyminister és semmi más.

De én csak két nevezetes törvényre hivom fel a t. ház figyelmét, melyekben sehol sem mondatik, hogy a kormány a bánnal egyetértőleg járjon el, bár Horvát- Szlavon- és Dalmátországok azok által még inkább érdekelve voltak, mint ezen törvény által. Hivatkozom a véderőtörvényre és a honvédelmi törvényre. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

A véderő-törvényben csak az van, hogy a honvédelmi minister bizatik meg; mert, a mit mi mindig rosszaltunk és most is rosszalunk, hogy a honvédelmi minister közösen jár el a közös hadügyministerrel: ez csak nem Horvát-Szlavonországok bánja? A honvédségi törvényben pedig csupán az van, hogy a honvédelmi ministerre bizatik.

Ezért mondtam én, hogy a jól értesült háztól, a még jobban értesülendő házhoz óhajtok szólni. Ha az ily nevezetes kérdésekben, mint a vér- és pénzáldozat kérdése, elég azt mondani, hogy a pénzügyminister, vagy a honvédelmi minister bizatik meg, ne hozzák be önök, hogy most minden kisebb tárgyú törvénynél oda teszik, hogy a minister Horvát-Szlavon és Dalmátországok bánjával egyetértőleg járjon el. Hisz az természetes, a kormány nem járhat el Horvát-Szlavon- és Dalmátországok tekintetében máskép, mint az 1868: XXX. törvényczikk 48., 47., 22., 24. stb. §§-ainak rendeletei szerint. De helyes-e az, hogy minduntalan minden törvényben hivatkozás történjék? Nem. Én teljesen helytelennek tartom. Nemcsak helytelennek tartom, de mindig újra és újra kötelességükké válik azoknak, kik az 1868: XXX. törvényt sem szeretik ugyan, de miután látják, hogy azon törvény rendeletein is túl, mindig odább és odább kivánnak terjeszkedni az ország közjogának rovására, — kötelességünkké válik nem hagyni ezen eljárást felszólalás nélkül. Magam is elismertem, hogy 1876-ig nehány törvényben benne van, de körülbelől száz törvény közül csakis öt-hatban található. Ezt hibáztatni kell és nem az a következés, hogy most már folytonosan ugy szövegeztessenek a törvények.

Bocsásson meg a t. kormány, de lehetetlen, hogy ne támadjon bennem egy aggodalom. A pénzügyminister ur által ajánlott azon módositvány, hogy most már megbizatik a horvát bán, habár benne van nehány törvényünkben, de ellenkezik az 1868: XXX. törvény rendeletével. De benne van az 1868-iki törvényben, hogy egyetértőleg jár el. Hát akkor miért nem teszik bele, hogy ha a bán nem akar eljárni egyetértőleg, akkor azon törvény harmadik rendelkezése értelmében, mivel a pénzügyminister a közös országgyülésnek felelős, intézkedéseit Horvát-Szlavon-Dalmátországok országos kormánya és törvényhatóságai közvetlenül teljesíteni kötelesek. Ezt minden törvénybe bele kellene tenni. De miért nem teszik bele? Lehetetlen, hogy ne támadjon bennem azon aggodalom, hogy 1876 óta többször volt a t. kormány azon helyzetben, hogy kénytelen volt, hogy magát fenntarthassa itt az országházban, (*Tetszésnyilatkozatok a szélső balon.*) Horvát-Szlavon-Dalmátországok képviselőinek látszólagos engedményt

Digitized by Google

tenni és beleiktatni a törvénybe azt, mit a törvény nem mond, mert a törvény nem említi a bánt, hanem az országos kormányt és a törvényhatóságokat; és nem tenni bele egyuttal azt, a mi ez ellen ír lenne, t. i., hogy az ország közös ministerének intézkedéseit kötelesek közvetlenül végrehajtani. Lehetetlen, hogy ezen aggodalom ne támadt legyen bennem, lehetetlen, hogy most, miután ugy ragaszkodnak hozzá a kormány tagjai, ne nyerjen táplálékot azon aggodalom, hogy legközelebb is a czukor-, kávé- és sörfogyasztási ádónál, hol bizony horvát testvéreink 14 szavazata nélkül kisebbségben maradtak volna, az ő kedvükért történt. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Ezek előadása után elismerem, hogy a pénzügyminister ur által multkor, most pedig az előadó ur által beadott módosítvány sokkal inkább megfelel a törvény rendeletének, mint a mi azelőtt nehány törvénybe betétetett s a mint eredetileg szövegeztetett. Daczára ennek, én azon indokoknál fogva, melyeket előadtam, kötelességemnek tartom, a következő ellenindítványt beadni: a 25. §. helyett tétessék: „jelen törvény végrehajtásával a központi kormány bizatik meg".

Molnár Aladár jegyző (*olvassa az ellenindítványt*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! (*Halljuk!*) Arra nézve, a minek emlegetése szokásba kezd jönni, hogy a mostani kormány alatt a magyar közjog rovására engedmények adatnak a horvátoknak, lesz alkalmam bővebben nyilatkozni akkor, a mikor a most legközelebb működött regnicoláris küldöttség jelentését fogja a t. ház tárgyalni. Ekkor majd ki fogom mutatni, hogy ép azon specialis esetben is, mint áll és hogy áll a dolog. Most csak jelezni kivánom, hogy épen azon tárgyalások közben, melyek akkor folytak — a mire még visszatérek — midőn a czukoradó-törvényjavaslat felett a leghevesebb volt a vita: a concessio, a melyet a magyar kormány a horvátoknak tett, miben állott? Méltóztatik tudni, hogy a törvény már évek előtt kimondotta a határőrvidék bekebelezését; ellenzékileg sürgettetett is ez sokszor és alaposan, mert nem indokolható, hogy valamely különben alkotmányos államnak egyik vagy másik része absolut hatalom alatt legyen. Ismétlem, a törvenyben rég ki volt mondva a határőrvidéknek bekeblezése s igy nem kellett ezt újra kimondani. Kimondatott azonban e régi törvényben az is, hogy midőn ez megtörténik, a számarány szerint Horvát Szlavon-Dalmátországoknak 54—55 képviselőt lesz joga ide küldeni. És a mostani kormánynak Madarász képviselő ur által fölhozott, „szavazatszedési vágy által vezetett engedménye" abban culminál, hogy a horvátokat rávette, miszerint lemondjanak 14 olyan képviselőről, a kiknek ideküldéséhez a megalkotott, és csak beleegyezésükkel megváltoztatható törvény jogot adott.

Ily viszonyok köztt valóban minden alapot nélkülöz azon gyanúsítás, melylyel Madarász József képviselő ur engem illetni méltóztatott.

Madarász József: Csak aggodalom!

Tisza Kálmán ministerelnök: De még tovább megyek ez irányban s midőn egyfelől ki kell mondanom azt, hogy azon ügyekben, melyekben itt jogosultsággal birnak, a horvát képviselők szavazatai ép oly jogosak, mint bármely más képviselőé, másfelől hivatkozni merek arra, hogy 1875 óta e házban igen sok nehéz kérdés volt vita alatt, de egyetlenegy sem volt olyan, a melynél a mostani kormány csak a horvát képviselők szavazatával nyert volt többséget. (*Élénk helyeslés jobboldalon. Egy hang a szélső baloldalon: De volt!*) Tessék utána nézni, nem volt. 1868 óta egyetlenegy ilyen eset volt, azt is tudom, hogy 1874-ben, a mikor e keleti vasut prioritásairól volt a szó, de sem azelőtt, sem azóta soha. Most pedig a legközelebbi szavazásnál 21 jelen volt horvátországi képviselő közül szavazott a kormány javaslatára 14, ellene 7; a többség volt, — ha a hivatalos összeszámítást veszem — 21. Minthogy pedig 7 horvát képviselő ellene szavazott és 14 mellette s igy a horvát képviselők 7 szavazattöbbséget adtak, igen egyszerű arithmeticai calculus, hogy a horvátországi képviselők nélkül 14 többsége volt a kormánynak a tisztán magyarországi képviselőkből. (*Ugy van! Ugy van! jobbfelől. Mozgás a szélső baloldalon. Egy hang: Nem ugy van!*) Már engedelmet kérek, de a ház előtt világosan constatált, a ház naplójában lefektetett adatokkal szemben azt mondani, hogy nem ugy van, igen bajos és csakis egy esetben lehet ezt mondani: ha a t. képviselő ur abból indul ki, hogy a horvát képviselő urak igen jogosan és helyesen szavazhatnak a kormány ellen, de ha a kormány mellett szavaznak, ez már gyalázat, ez már megvásárlás. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Különben, ha reá szorulnék, a mire nem szorulok, hogy védjem magamat az ellen, mintha bármikor, bárkivel szavazatáért alkudtam volna és hogy ezt a horvátokkal szemben tettem volna: tessék megnézni a horvát túlzók lapjainak nyilatkozatait, a melyeket irányomban folyvást, azelőtt is, most is, tesznek; nem kedvezőbbek azok semmivel, mint az önök lapjainak nyilatkozatai; (*Derültség és Ugy van! jobbfelől*) egyenesen és testvériesen találkoznak a horvát túlzók önökkel abban, hogy engem bántsanak.

Csanády Sándor: Méltán! (*Élénk derültség.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Már pe-

Digitized by Google

dig, ha velük kiegyeztem volna, ezt bizonyára nem tennék.

Áttérve most, t. ház, magára a dologra, a t. képviselő ur azt mondta, hogy ha csak az mondatnék is, hogy a pénzügyminister bizatik meg a törvény végrehajtásával, ez igen természetesen nem járhatna el máskép, mint a hogy az 1868-iki törvényben megállapittatott. Már most kérdem, miben rejlik a veszély, miután ugy sem járhatna el máskép, ha ki is mondatik, hogy ugy járjon el, mert az egész szakaszban, mely azt mondja: „egyetértőleg" csak az mondatik: ugy a mint az 1868-iki törvény parancsolja. Hogy ebben minő baj, minő veszély lehetne, azt nekem a t. képviselő megmagyarázni nem tudja.

De igenis az a formula, a melyet ő előterjesztett, az már, engedelmet kérek, nem felelne meg az 1868-iki törvénynek. Miért? Mert az 1868-iki törvény szerint Horvátországban végre hajtási joggal igenis bir a pénzügyminister, bir a kereskedelmi minister bizonyos dolgokban, bir a közlekedési és honvédelmi minister és bir nem végrehajtási joggal, mert nincs végrehajtani valója, de bir hatálylyal a ministerelnök, hanem a közös kormánynak többi tagjai, a belügyminister, a közoktatásügyi minister ott végrehajtási joggal nem birnak. Nem lehet tehát az 1868-iki törvény értelmében a központi kormányt bizni meg a végrehajtással, mert annak csak egyes, a törvényben megjelölt tagjai birnak ott végrehajtási joggal.

Mindezek után, mert semmi okot nem látok arra, hogy a képviselőház egy, csak most pár napja, megvitatás után hozott határozatával ellenkezőt tegyen és ezzel mintegy magáról hireszteljе, hogy törvényellenesen járt el: igen kérem a t. házat, méltóztassék e szakaszt az előadó ur által proponált módosítással elfogadni. (*Helyeslés jobboldalon.*)

Eötvös Károly: T. ház! Az igen t. ministerelnök urnak nehány szavára akarok a t. ház kegyes engedelmével reflectálni. (*Halljuk!*)

Én elismerem az igen t. ministerelnök urnak kiváló ügyességét, sőt többet mondok, kiváló szerencséjét is, valahányszor saját személyének politikai cselekményeit kell védelmeznie, valahányszor a felelősség súlya alól saját személyét kell kimenteni. Sőt ugyanezen ügyességát és szerencséjét elismerem még akkor is, ha önvédelme közben az előtte működött kormányokra lehet némi homályt borítani. (*Mozgás a jobboldalon. Ugy van! a szélső baloldalon.*) Bocsánatot kérek, a ministerelnök ur a képviselőházi szavazatok történetének elbeszélésébe bocsátkozott, — elismerem, hogy e téren sem én, sem elvtársaim, sem hasonló ügyességgel, sem a szavazatok történetének ismerésében hasonló alapossággal nem birunk, nem is birhatunk; a mi politikai törekvéseink sohasem voltak arra irányozva, hogy csak a szavazatokra fektessük a fősúlyt, (*Ugy van! a szélső baloldalon, derültség a jobboldalon*) hanem a ministerelnök urnak az 1874-ki kormányra való hivatkozása még sem tartozik egészen ide, ez tán még sem volt a legszerencsésebb ötlete az önvédelmezés hadjáratában. Én megengedem, tudom, hogy a legközelebbi nagy szavazás alkalmával horvátok szavaztak velünk, szavaztak a ministerelnök urral is, fájdalom, hogy a ministerelnök urral kétannyian szavaztak, mint velünk, mert ha megfordítva történik, akkor más kimenetele lett volna az egésznek. De ez még általában nem mutatja azt, hogy a ministerelnök ur figyelmet nem fordít arra, — nem megyek annyira, mint Madarász József t. képviselőtársam. Tudok én a ministerelnök ur multjából 1861-ből olyan szavazást is, mikor a ministerelnök urnak határozott többsége volt, de ő szükségesnek látta e többséget nem érvényesíteni és a szavazatokra olyan figyelmet fordítani, hogy a kisebbségnek legyen többsége. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Ez tehát nem bizonyít semmit.

Egyébiránt a ministerelnök urnak az 1874-ki példára való hivatkozása azért még sem szerencsés. Nem tekintve azt, hogy 1878-ban már a kiegyezési törvények megszavazásakor, a nagyon szerény, csak 8 szónyi többség horvát testvéreink segélye nélkül csakugyan nem lett volna meg a ministerelnök ur részére, sőt én tudom, hogy 1879-ben februárban, midőn a ház a száz negyven milliónyi kölcsönt megszavazta, azon 13 szónyi többség is, melyet a kormány nyert, szintén horvát testvéreink hozzájárulásával állott elő, tehát az a 1874-iki szavazat nem az egyedüli. De nem szólok erről. Horvát testvéreink szavazata e terem falai közt olyan, mint a mienk, azonban emlékezzék meg a ministerelnök ur arról, hogy 1874-ben, midőn az akkori kormány egy nagyon kritikus kérdésben csakis a horvát auxiliariusok segélyével szerezte meg a többséget, a legközelebbi kritikus pillanatban sietett lemondani és helyét elhagyni. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*) A ministerelnök ur kormányzata alatt igen sok hasonló eset történt (*Felkiáltások jobbfelől: Soha! Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon*) és a ministerelnök ur meg is mutatta a világnak azt, hogy lemondását benyujtotta ott, a hol lehetett baj nélkül, de hogy itt, a ház előtt érvényesítette volna lemondását, az a ministerelnök urnak nem jutott eszébe, (*Ugy van! Ugy van! a baloldalon. Felkiáltasok a jobboldalon: Megtette ott, a hol kellett!*) pedig leszavaztatott ugy, mint az a 1874-ki kormány, többször. (*Felkiáltások jobbfelől: Soha! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Digitized by Google

Egyébiránt, a mi a dolog érdemét illeti, a ministerelnök ur azt mondja, hogy voltaképen a dolog érdemére közttünk nincs különbség. Én elismerem, hogy most e pillanatban különbség közttünk, t. i. azon oldal és a mi oldalunk felfogása közt csakugyan nincs. Csakhogy mi félünk a jövőtől, félünk a jövőben ezen kifejezésből vonható következésektől, mi félünk attól, hogy egy új clauzulát képez ez, mely alakilag közjogi szempontból nem szerencsés és melyből idővel megváltozható, ránk nézve még kedvezőtlenebb viszonyok közt mint a mostaniak, káros következések vonathatnak. Ha a t. minister ur azon meggyőződésben van, melyben mi vagyunk, legyen azon figyelemmel az egész ellenzék aggodalma iránt, hagyja ki e kifejezést. Ha igaz az, hogy nem akar egyebet, csak azt, a mi a törvényben van, tegye meg az ellenzék kedveért, a jövőre vonatkozó aggodalmakért, a jövőben netalán kárunkra kivonható következések elhárításaért, hagyja ki ez új clauzulát a törvényből, ha úgy sem ért egyebet alatta, mint mi és a törvény.

Ez az én nézetem és hozzá teszem, a tiszt. ministerelnök urhoz ez az én kérésem. (*Helyeslés a szélső balon.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén felirva, a vitát bezárom.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Nem annyira a dologhoz kívánok szólani, mert hiszen a dologhoz a t. képviselő ur is igen keveset szólott; csak azt akarom mondani, hogy én épen azt mondtam: ha Madarász képviselő ur nézete szerint úgy is annak kell történni, miért ne lehessen azt meg is mondani s minthogy a t. képviselő ur ezt visszafordítani igyekezett, bátor vagyok a magam részéről is azon kifejezéssel élni, melylyel ő élt, hogy ha igaz az, hogy önök is úgy értik, hogy az 1868. törvény szerint kell a végrehajtásnak történnie, akkor ne ellenezzék, hogy ez meg is mondassék, mert másutt ennek kihagyása nyugtalanságot támaszthatna. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Különben, minthogy a tárgyra nézve nézetemet már elmondtam, inkább csak személyes kérdésben kívánhattam volna szólni, a mennyiben a t. képviselő ur nem a napirendet, hanem csekély egyéniségemet tárgyalta. (*Derültség. Halljuk!*)

Eötvös Károly: A ministerelnök ur kezdte.

Tisza Kálmán ministerelnök: Először is azt utasítom vissza, hogy én kezdtem. Felhozatván az, hogy e kormány már többször, most újonnan is csak a horvát szavazatokkal nyert többséget. . . .

Szalay Imre: Mindig.

Tisza Kálmán ministerelnök: Soha! (*Ugy van! jobbfelől.*) Midőn én ennek megczáfolására azt mondtam: nem áll, sőt a legközelebbi esetre nézve ezt számokkal is kimutattam s önök még a tiszta számok ellenében is azt méltóztattak mondani, hogy áll, akkor hivatkoztam arra, hogy összes parlamenti életünkben 1867 óta ilyen eset csak egy történt, de ez sem ezen kormány alatt. Hogy ebben miféle vádaskodás lenne más kormányok ellenében, azt én felfogni nem tudom. Mert — többet mondok, — nem is látok benne sem hibát, sem bűnt, ha valamely kormány a horvát szavazatokkal kap többséget. Ebben tehát vád nem volt s nem akart lenni. Arra nézve pedig hivatkozhatom összes működésemre 1875 óta, hogy számtalan esetben volt alkalmam megtámadtatni oly dolgokért, melyeket nem én cselekedtem, de azért tőlem itt az előző kormányok kárhoztatását még védelmem közepette sem hallotta senki. (*Ugy van! jobbfelől.*) A factumra azonban rámutatni, hogy valamit én csináltam-e vagy nem, a mit kárhoztatnak, ez azt hiszem mégis a ministerelnöknek is jogai közé tartozik, mert még annyira nem lett a ministerelnök sem lesülyesztve, hogy minden más embernek ez irányban meglevő jogát csak ő ne gyakorolhassa. (*Tetszés jobbfelől.*)

Még csak egyet. A t. képviselő ur jónak látta 1861-ig visszamenni. E házban még ma is vannak sokan, a házon kivül még többen, kik az akkori dolgokba be voltak avatva és ezek mind tudják, hogy a képviselő ur által érintett esetről nekem csak utólagosan lett tudomásom. Azt nem én csináltam, azt más csinálta s ha ha tetszik a képviselő urnak, kivül a házon meg is nevezem az illetőt, megkérdezheti tőle, nem fogja tagadni, hogy ő csinálta és nem én.

Ne méltóztassék tehát ide nem tartozó dolgokat a vita keretébe bevonni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Kérem a t. házat, méltóztassék az előadó urnak indítványát elfogadni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Eötvös Károly: Személyes kérdésben kérek szót. (*Halljuk!*) Én t. ház, az 1861-ki általam említett események bennső részleteiről közvetlen tudomással nem birok, nem is birhatok, én azon eseményeket csak ugy ismerem, a mint a történet előtt állanak. A ministerelnök urnak ezen felvilágosítását a magam részéről elfogadom és kijelentem, hogy nem ismervén a dolgok ezen bennső részletét, gyanusítás felszólalásomban ez értelemben nem is lehetett és ha a ministerelnök ur ezt ugy értette volna, ezt sajnálattal vettem tudomásul. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: Az e §-hoz beadott két módosítás a szavazás előtt fel fog olvastatni.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a módosításokat*).

Elnök: Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a t. ház a 25. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? Ha nem fogadhatik el, a kérdés ez lesz, elfogadja-e a t. ház a 25. §-t Hegedüs

Digitized by Google

módosításával igen vagy nem? Ha ez sem fogadtatnék el, a kérdés az lesz, elfogadtatik-e a 25. §. Madarász József képviselő ur módosításával igen vagy nem? (*Helyeslés.*)

Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 25. §-t a bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen vagy nem? (*Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy nem fogadtatik el.

Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 25. §-t Hegedüs Sándor képviselő ur módosításával elfogadni igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott s igy Madarász képviselő ur módosítványa elesett.

E szerint a törvényjavaslat le lévén tárgyalva, annak harmadszori megszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tüzetik ki.

Következik az igazságügyi bizottság jelentése, a Belgiummal 1881. évi január hó 12-én Bécsben, a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatása iránt kötött új államszerződés beczikkelyezése czéljából, a magyar kir. igazságügyi minister által f. évi január 29-én 586. sz. a. beadott, a képviselőház által az igazságügyi bizottsághoz utasított s ezen bizottság által letárgyalt törvényjavaslatról.

Méltóztatik a t. ház a jelentést felolvasottnak tekinteni? (*Helyeslés.*) Ennélfogva a jelentés felolvasottnak tekintetik és az első szó az előadó urat illeti meg.

Vécsey Tamás előadó: T. ház! (*Halljuk!*) Minél könnyebb a gyors- és futárvonatok accelerálló sebessége mellett a gonosztevőknek a külföldre való menekülés, annál szükségesebb oly szerződések kötése, a melyek által a közönséges szökevények visszakövetelése biztositttatik. (*Halljuk! Halljuk!*) Ezen meggyőződés vezette az országgyülést az 1873: IV. törvényczikk alkotásánál, a mely törvényczikk szentesité a monarchiánk és Belgium köztt 1853-ban kötött és 1857-ben, továbbá 1872-ben bővített kiadatási államszerződést. A most beterjesztett új szerződés az előbbinek, hogy úgy mondjam, tetemesen módosított és javított kiadása. Nem csupán a legsúlyosabb bűntettekért, hanem minden oly nem politikai büntetendő cselekvényekért megengedi a szökevények visszakövetelését, a melyek a szerződés 35. pontjába tartoznak és legalább egy évi szabadságvesztést vonnak maguk után mind a magyar, mind a belga büntetőtörvénykönyv szerint. És a felsorolt büntetendő cselekvényeknek nemcsak véghezvivői, hanem megkisérlői és részesei is reclamálhatók, ha legalább egy évi szabadságvesztést szab rájok a magyar és belga törvény a kisérletért vagy részességért. Lényeges újitás, hogy nemcsak azokat reclamálhatjuk, a kik hazánk területéről, hanem azon ellenünk vétőket is, a kik külföldről menekültek Belgiumba. Még lényegesebb újitás, hogy hazánk és Belgium köztt a büntető ügyekben nyujtandó jogsegély kölcsönösen biztositttatik, a szembesítések s tanúkihallgatások, az egyéni sérthetetlenség garantirozása mellett kölcsönösen előmozdittatnak.

Ezen újítások mellett recipiálja a mostani szerződés az előbbinek minden helyes intézkedését. A kiadatás a kölcsönösség alapján áll; diplomatiai úton kérelmezendő és pedig a törvényes elfogatási parancs bemutatásával; a távirati vagy postai megkeresés sürgős veszély esetében egyenesen is intézhető ugyan, de csak a törvényes elfogatási parancs alapján s egyidejű útnak indításával. A politikai büntetendő cselekvények gondosan ki vannak véve s a politikai menekülőket ép oly kevéssé adja ki az állam, a mint soha ki nem adja saját alattvalóját. Arra is van gond, hogy a ki már meglakolt, másodszor ne bűnhődjék s ne vonassék felelősségre az, a ki ellen elévült az actió.

A tárgyalás alá vett kiadatási szerződés büntető igazszágszolgáltatásunk érdekét előmozdítja. A szerződés megkötésénél az 1867: XII. törvényczikk 8. §-a, mely a nemzetközi szerződések kötéséhez a magyar kormány befolyását és egyetértését a külügyminister által kikérendőnek rendeli, megtartatott s a magyar nyelv diplomatiai jogosultsága a német és franczia szöveg mellett elismertetett.

Ennek alapján a részletekhez netalán szükséges hozzászólást fenntartva, kérem a t. házat, miszerint a 616. számú törvényjavaslatot általánosságában és a bizottságilag átnézett szövegben részleteiben is elfogadni méltóztassék. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Irányi Dániel: T. ház! Ha ugy a Belgiummal, mint a Hollandiával a közönséges bűntettesek kiadatása iránt kötött szerződéseket az előbbeni e fajta szerződésekkel összehasonlítjuk, azon meggyőződésre jutunk, hogy a mig ezen újabb szerződésekben egyrészt a kiadatás alapját képező büntetendő cselekmények száma szaporittatik, addig másrészről a kiadandó egyének személyes biztossága, illetőleg ártatlanságuk lehető bebizonyitásának feltételei kevesbittetnek.

Az idő rövidsége miatt — hiszen a két javaslat csakis tegnap jutott kezünkbe — nem értem rá, hogy valamennyi kiadatási szerződést, mely 1867 óta köttetett, elolvassam. Elolvastam azonban többeket, igy nevezetesen az Angliával, Orosz-, Svéd- és Olaszországgal kötött szerződéseket és azt találtam, hogy ezek mind szabadelvűbbek, nem véve ki még azt sem, mely Oroszországgal köttetett, azon két szerződésnél, mely előttünk fekszik és tárgyaltatik. (*Igaz! a szélső baloldalon.*)

Azt állitottam, t. ház, hogy ezen szerződésekben, t. i. a Belgiummal és Hollandiával kötött szerződésben, a mint ezt egyébiránt a

Digitized by Google

t. előadó ur maga is elismerte, sokkal több törvénysértés emlittetik, mely a kiadatásnak alapul szolgálhat, mint a mennyi büntetendő cselekmény az előbbeni szerződésekben foglaltatik. És hozzá adom, hogy ezen szerződésekben oly, mondhatni, csekély fontosságú tények is soroltatnak elő, mint a kiadásnak alapul szolgálók, hogy valóban csodálkozni lehet, miképen egyezhetett abba bele akár a hollandi, akár a belga kormány. Nevezetesen a kiadatás elrendelhető és illetőleg elrendelendő: „Sirok, nyilvános emlékszobrok és művészeti tárgyak megsemmisítése vagy rongálásáért, élelmi szerek vagy más ingó dolgok megsemmisítése, megrontása vagy elpusztítása; függő termés, növények, fák és oltóágak megsemmisítése vagy elpusztítása; mezőgazdasági eszközök megsemmisítése, marhák és egyéb állatok elpusztítása, megmérgezése miatt".

Ezek, nem tagadom, szintén büntetendő cselekmények, de eddigelé — tudtommal legalább — ilyen tettekért kiadatásnak nem volt helye. Sőt a jelen szerződés tovább megy, a mit a t. előadó ur a szerződés előnye gyanánt említ, kiadatnak t. i. nemcsak azok, a kik az említett büntetendő cselekményeket elkövették, hanem azok is, a kik azoknak a cselekedeteknek elkövetését megkisérelték. Arra figyelmeztet a t. előadó ur, hogy csak azon esetre van helye a kiadatásnak, ha az ezen cselekményekre szabott büntetés legalább egy évre terjed. Bocsánatot kérek, t. ház, ha csak azért adatnának ki az illetők, hogy azon cselekményekért jogérvényesen már elitéltettek, azt még érteném. De a kiadatásnak helye van egyszerű vádra is; annálfogva meglehet, hogy azok, a kik ezen cselekményekkel vádoltatnak, nem fognak egy esztendőre, hanem meglehet igen csekély időre fognak elitéltetni. Hiszen a magyar büntető törvény szerint tudjuk, hogy azon büntetéseket illetőleg, melyeknek maximuma tiz esztendő, minimuma hat hónap, azon büntetéseknek pedig, melyeknek maximuma öt évre terjed, minimuma egy napra szállítható le. Hát meglehet, t. ház, hogy midőn az illetők ilyen cselekményekért vádoltatnak, korán sem fognak egy esztendőre itéltetni el, hanem a fenforgó körülményeknél fogva talán egy napi fogságot fognak csak szenvedni.

De azt mondtam, t. ház, hogy a jelen szerződések még az Oroszországgal kötött szerződésnél is kevésbé szabadelvűek. Hogy ezt bebizonyítsam, különösen a most általam említett pontra nézve legyen szabad arra figyelmeztetnem a t. házat, hogy az Oroszországgal kötött szerződésben az van mondva, hogy csak oly büntettekért lehet kiadni az illetőket, melyek miatt egy esztendőnél hosszabb időre itéltettek el. De azt is kifogásképen említettem, hogy nemcsak oly bűncselekvények szolgálnak ezen szerződések szerint kiadatási alapul, melyek az előbbi törvények, illetőleg szerződések értelmében kiadatásra nem adtak okot, hanem felhoztam azt is, hogy az egyének javára szolgáló biztosítékok ezen szerződésekben csekélyebbek, mint voltak az előbbiekben. Közbevetőleg legyen mondva, a mi a kiadatásra alapot szolgáló büntetés maximumát illeti, az Oroszországgal kötött szerződésben az volt kikötve, hogy legalább egy esztendőnél hosszabb időre kell, hogy elitélhető legyen az illető. A Svédországgal, az Olaszországgal kötött szerződésben pedig az van mondva, hogy csak oly tényekért van kiadatásnak helye, melyek Ausztriában büntetteknek neveztetnek illetőleg minősittetnek, Magyarországon pedig súlyos büntetéssel sujtatnak.

No már kérem, hogy az oltóágoknak megrongálása a magyar törvények szerint súlyos büntetést vont valaha maga után, azt eddig nem hallottam, reménylem, nem is fogom hallani.

Magában Oroszországban a gátak, vizi művek, bányák megrongálása szintén csak az esetben képez a kiadatásra alkalmas bűntettet, hogy ha azáltal a közbiztonság veszélyeztetése idéztetett elő.

De a mi a biztosítékokat illeti, a melyekre a jogrend szempontjából nemcsak a vádlottaknak, hanem a már elitélteknek is szükségök van, ezek tekintetében is a jelen két szerződés sokkal kevésbbé szabadelvű, mint az előbbiek. Ugyanis a Belgiummal kötött szerződés 5. czikke szerint a kiadatás engedélyeztetni fog, ha előmutattatik eredetben vagy hiteles kiadmányban az elitélést tartalmazó itélet vagy határozat, vagy valamely birói hatóság által kiadott elfogatási parancs, vagy végre valamely más, ezen parancscsal azonos hatálylyal biró okirat. A kiadást pedig elfogja rendelni az illető hatóság. Hogy melyik legyen ez a hatóság, ez nincs megmondva, lehet tehát, hogy nem is birói, hanem politikai hatóság fog e felett határozni.

No már kérem, t. képviselőház, én azt gondolom, hogy ilyen fontos esetben az illető egyéneket nem kell megfosztani azon biztosítékoktól, a melyeket a független, az elmozdíthatlan birói testület nyujt.

Az Angolországgal kötött szerződés értelmében sokkal nagyobb biztosítékok léteznek a kiadatni kért személyekre nézve. Nevezetesen a 9. czikkben ez áll: „A kiadatás iránti megkereséssel előterjesztendő a kiadatást szorgalmazó állam illetékes hatósága által kibocsátott elfogatási parancs és oly bizonyítékok, melyek, ha a büntetendő cselekmény ott követtetett volna el, a hol a vádlott feltaláltatik, ezen helynek törvényei szerint a vádlottnak elfogatását igazolják. Ha a kiadatás iránti megkeresés már elitélt személyre vonatkozik, előterjesztendő a kiadást szorgal-

Digitized by Google

mazó állam illetékes bírósága által az elitélt ellen hozott büntető itélet. A kiadatás iránti megkeresés a vádlott meg nem jelenése folytán hozott itéletre — tehát in contumaciam hozott itéletre — nem alaptíható," — a mi a jelen szerződésben hiányzik. A 10. czikk szerint pedig: „ha a kiadatás iránti megkeresés a fenntebbi határozmányok értelmében alapos, a megkeresett állam illetékes hatósága köteles a szökevény letartóztatása iránt intézkedni." Ezután — s erre kérem a t. ház különös figyelmét — a letartóztatott egyén az illetékes biró elé vezettetik, a ki akképen köteles őt kihallgatni és az eset előzetes vizsgálatát teljesíteni, mintha az elfogatás belföldön elkövetett büntetendő cselekmény miatt történt volna."

Mindezen biztosítékok a jelen szerződésekben nincsenek meg.

Tovább megyek. A Belgiummal kötött szerdésben megállapittatik, hogy az idegen, kinek kiadatása engedélyeztetett, semmi esetben sem üldözhető, vagy büntethető bármely, a kiadatást megelőző politikai büntetendő cselekmény miatt, sem ily büntetendő cselekménynyel kapcsolatos cselekmény miatt, kivéve, ha felmentetése vagy az eljárás megszüntetése vagy pedig elitélés esetén a büntetés kiállása vagy elengedése után egy havi ideje volt az országot elhagyhatni, vagy ha később oda visszatért."

Itt tehát az illetőnek, miután büntetését kiállta, vagy miután felmentetett, mindössze egy hónapi határidő engedtetik, hogy a politikai vétség elkövetése miatt büntetés elkerülése végett menekülhessen.

Az előbbi szerződésekben, abban, mely Svédországgal, abban, mely Olaszországgal köttetett, három hónap volt engedve. Meglehet ugyanis, hogy az illető, ki azon bűncselekmény miatt akár felmentetett akár elitéltetett, a mely miatt kiadatott, a felmentés vagy a büntetés kiállása után beteg lesz, egy hónap alatt nem menekülhet, s ez esetben a jelen törvény értelmében a politikai vétség miatt is büntetés alá vonatik.

Az Angliával kötött szerződés még több biztosítékot foglal magában a kiadott egyénekre vonatkozólag. A XI. czikk második bekezdésében jelesül ez áll: „Feltételeztetik azonban, hogy a kiadatás iránti megkeresés, a megkereső állam diplomatiai képviselője által, az ezen szerződés IX. czikkének megfelelő módon, a legrövidebb idő, s legfölebb 14 nap alatt, elő fog terjesztetni; ellenkező esetben az elfogott szabadon bocsáttatik."

A tárgyalás alatt lévő törvényjavaslat ellenben erre három hetet enged. Továbbá

A XII. czikk szerint: „A kiadás csak az elfogatás utáni 15 nap lejártával és csak az esetben eszközöltetik, ha a bizonyítékok elegendőknek találtattak arra, hogy az elfogott ellen fővizsgálatnak elrendelését, ha a büntetendő cselekmény a megkeresett állam területén követtetett volna el, ezen állam törvényei szerint indokolják, vagy azt bizonyítják, hogy az elfogott egyén ugyanaz azzal, a ki a megkereső állam bíróságai által elitéltetett."

A jelen szerződésben nincs meghatározva azon idő, melyen belől a kiadatni kért személyt kiadni nem szabad.

Nem folytatom az összehasonlítást. Azt hiszem, sikerült megmutatnom azt, a mit beszédem elején állítottam, először is, hogy a jelen, szerződésben oly csekély törvénysértések miatt is engedtetik meg a kiadatás, a melyeket az előbbi szerződések arra elegendőknek nem tartottak, másodszor, hogy ezen két szerződésben foglalt biztosítékok, melyek a kiadandó személyek biztonságára szükségesek, elégtelenek. Ugyanazért kénytelen vagyok kijelenteni, hogy sem az egyik, sem a másik szerződést nem fogadom el, hajlandó lévén egyébiránt oly szerződések elfogadására, milyen az volt, melyet Angolországgal kötöttünk. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Pulszky Ágost: T. ház! Legyen szabad, habár az előttem szólott igen t. képviselő urétól némileg eltérő uton, ezen szerződésre és ezzel kapcsolatban a Németalfölddel kötött szerződésre nézve is néhány észrevételt tennem. Mindenekelőtt megvallom, hogy a szerződés elfogadását vagy visszavetését illetőleg, reám nézve irányadónak el nem ismerhetem azon tekintetet, melyet az előttem szólott igen t. képviselő ur felhozott. Mert a szabadelvüség kifejezését és fogalmát, azt hiszem, az ily fajta szerződésekre és kérdésekre, legalább azon körben, melyben ezen szerződések mozognak, nem igen lehet alkalmazni. Elismerem, hogy nem egy mozzanatban eltér ezen szerződés a többitől, melyek fennállanak, ugy azon szerződéstől, mely Angliával, valamint azon szerződéstől is, mely Oroszországgal köttetett. De másrészt szabadelvűség tekintetében sem tudok a jelen szerződésekben az előbbiekhez képest határozott hátralépést látni. Egyáltalában ma általános az a törekvés, hogy a bűntettek megbüntetése minél nagyobb téren biztositassék; és folytonosan növekedni látjuk minden állam közti érintkezésben azon irányzatot, mely a bűntettesek kiadatása tárgyában általánosabb érvényt szerez s mely mindig több bűntényt — természetesen a politikaiakat mindig kizárva — ölel fel, melyek megbüntetése okvetlenül biztosítandó Épen az európai közvélemény ily irányzatának tulajdonítom azt, hogy a jelen szerződésbe oly cselekmények is felvétettek, melyek az előző szerződésekben nem foglaltattak. Minthogy most már általánosabb praxis van és hosszabb tapasztalatokra lehet

Digitized by Google

hivatkozni a bűntettesek kiadatása tárgyában, ennek következtében azon aggodalmak, melyek kezdetben ez iránt mindenütt fennforoghattak, most mindenütt szünő félben vannak és kevesebb formalitással és nagyobb megnyugvással szoktak az államok ily szerződéseket kötni.

De egy tekintetben igenis tanulságosak az eltérések, melyeket a jelen szerződés az eddigiektől felmutat. Tanulságosak a tekintetben, mert látjuk, hogy idegen államok mily uton haladtak, midőn a szerződések megkötéséről és egyszersmind az azokban követelendő biztosítékokról is gondoskodni kivántak és megtanulhattuk, hogy melyik ut az, melyen nekünk is haladnunk kell, bár fájdalom, nem haladunk azon. Ha a tárgyalás alatt levő szerződéseket megtekintjük, azt látjuk, hogy azokban sokkal több tekintet van a belga és a németalföldi büntető törvényekre, azoknak rendszerére és az azokban foglaltakra, mint a mi büntető törvénykönyvünkre. Miért? Egyszerűen azért, mert Belgium és Hollandia mindketten a modern haladás utját fogadták el e kérdésben. Miként kötik meg ezek a szerződéseket? Hoztak egy általános kiadási törvényt, melyben meg van állapítva, hogy a ministerium fel van hatalmazva, ezt megtartva, ennek értelmében szerződéseket kötni akként, hogy ezen egyes szerződések azután nem tartoznak többé az illető törvényhozások jóváhagyása alá, ha t. i. a kiadatási törvény általános keretében mozognak. Nálunk nincsen ily törvény. Mi következik ebből? Az, hogy azon államoknak, a melyeknek ily törvényük van, határozottan előnyös álláspontjuk van olyanokkal szemben, a melyeknek nincs. Anglia is amazok sorába tartozik, Belgium is és ha a különbséget az angol és a belga szerződések közt megvizsgáljuk, azt fogjuk találni, hogy nagyrészt onnan erednek, mert az angol és a belga kiadatási törvények maguk különböznek. Az illető államok a maguk álláspontjához ragaszkodnak; nekünk nem volt álláspontunk, a melyhez ragaszkodnunk lehetett, következésképp az angol szerződés az angol törvények álláspontját követte, a belga szerződés, a belga törvények álláspontját követte, a mi álláspontunk pedig a szerződésben kifejezést egyáltalában nem talált.

Egyébiránt ez még aránylag a kisebb baj s nem e miatt szólaltam fel, valamint megvallom, részemről nem járulhatok azon nézethez, a mely a jelenlegi szerződés visszavetését indítványozza.

Általában, ha egy szerződés meg van kötve, igen súlyos okoknak kell lenni ily tárgyak körül, a melyek annak visszavetését igazolják s a belga kormánnyal szemközt, a melylyel megkötött szerződés — megvallom — elég szabatos, nem ugyan kifejezéseire, de értelmére vonatkozólag — miután tagadhatlanul megóvatnak mindazon szempontok, a melyek mind a politikai bűntettek üldözésének megakadályozása, mind a szabatos és igazságos eljárás szempontjából kivánatosak: pusztán formai okok miatt, vagy azért, mert kivánatunknak különben a szerződés teljesen meg nem felel, a szerződés visszavetését részemről nem indítványozom.

Másként áll a dolog oly kormánnyal szemben, a melynél azon garantiák nincsenek meg teljes mértékben, a melyeket a belga kormány hosszú alkotmányos gyakorlata és az ottani bíróságok elismert jó volta mellett nyujt. Mikor például az Oroszországgal kötött szerződésről volt szó, igenis helyén láttam s akkor sikerült a házat e nézet helyességéről meggyőzni, hogy nagyobb biztosítékok kellenek, mint a melyek az eredeti szerződésbe felvétettek, illetőleg más szövegezés arra, hogy a politikai bűntény miatt indirect üldöztetések esete kizárassék. Ez akkor meg is történt és az illető szerződés részben meg is változtattatott. De Belgiummal szemben ez felesleges.

A miért tulajdonkép felszólalni kivántam, egy jelenség, a melyre nézve e szerződés csupán symptomice bir fontossággal, de a mely újabb időben nem egy, a külügyi téren és igazságügyünket a külfölddel való viszonyában érintő kérdésre nézve jellemző és ez az, hogy a magyar állam álláspontját és a magyar felfogást egyáltalában nem találjuk kellőleg képviselve; és erre vonatkozólag az indokolás, a melylyel a t. minister ur a szerződést beterjesztette, elég érdekes felvilágosításokkal szolgál. Azt mondja ugyanis:

„A kiadási bűntettek és vétségeknek a jelen szerződésben foglalt csoportosítása és megnevezése nem felel ugyan meg teljesen a magyar büntető törvénykönyvnek, mivel azonban a szerződő felek mindegyike arra törekszik, hogy ezen bűntettek és vétségek saját büntető törvényének lehetőleg megfelelőleg csoportosíttassanak és neveztessenek meg és ezen felül Belgiumnak még különösen arra kell törekedni, hogy a szerződés a belga kiadatási törvénynek is megfeleljen, az irányadó törvényeknek különbözőségénél fogva, mindegyik szerződő félnek és igy nekünk is meg kell elégedni azzal, hogy a kiadatási bűntettek és vétségek, a szerződésben oly módon legyenek felsorolva és megnevezve, a mely a magyar büntető-törvénykönyvvel nem áll ellentétben.“

Ez nem felel meg a valóságnak. Mert miben áll a valóság? Egyszerűen abban, hogy e szerződésnek nomenclaturája és csoportosítása teljesen megfelel a belga büntetőtörvény nomenclaturájának és csoportosításának és teljesen megfelel az osztrák büntetőtörvény nomenclaturájának, és csoportosításának, hanem nem felel meg a magyar büntető törvénykönyv nomenclaturájá-

Digitized by Google

nak és csoportosításának. Az látszik az egész eljárásból, hogy az igazságügyministerium képviselője azon tárgyalásokban, a melyek a külügyi kormányzat vezetése mellett a külfölddel folytattatnak, egyszerűen belenyugszik mindenbe és igy mig az osztrák részről az osztrák codex alapján és a külföld részéről a külföldi codex alapján köttetnek a szerződések, addig a magyar törvény álláspontja semmi tekintetbe nem vétetik. Ez természetes volt, mielőtt a magyar büntető-törvénykönyv megalkottatott, mert akkor itt a praxis döntvén, nem volt semmi határozott alap irányadó és utmutató. De a magyar büntető-törvénykönyv megalkotásának épen ez volt egyik indoka és ez kell, hogy legyen e megalkotásnak egyik következménye; és megvallom, ha a belga és németalföldi kormányokkal szemben a magyar büntető törvénykönyv nomenclaturáját és csoportosítását ily szerződésben nem birjuk teljesen egyenlő jogosultsággal keresztül vinni, akkor valóban nem tudom, hogy a külfölddel szemben egyáltalában a magyar törvényeknek érvényesítését és elismertetését miképen fogjuk eszközölni. E pont volt különösen az, a melyre a t. ház figyelmét irányozni bátor voltam. Ez igy lévén, hogy e kivánalom érvényesítését keresztül vinni aránylag könnyű lett volna, azt legyen szabad egy példára hivatkozva igazolnom.

Irányi Dániel t. képviselő ur megemlítette, hogy aránylag mily csekély vétségek vétettek fel kiadatási vétségek gyanánt a belga törvény alapján; pl. a függő termés, növények, fák és oltó ágak megsemmisítése vagy elpusztítása.

A magyar törvényben nem egy bűntettről van gondoskodás, a mely az itteni viszonyok szempontjából specialiter fontos bűntény és a melyet épen ezért a kiadatási bűntények sorába mulhatatlanul fel kellett volna vétetni az igazságügyminister urnak, ép úgy, mint ezt a belga kormány az említett vétséggel tette, ámbár ez magyar törvényeink szerint külön czímmel nem bir, bár szintén büntetendő. Az általam említett speciális, a magyar büntető-törvénykönyvben külön czímmel biró bűntény, a vizáradás okozása.

A büntető törvénykönyv 38. fejezete épen erről szól és ezt a szerződésben teljesen ignorálva találjuk; pedig, ha az igazságügyministeriumnak képviselője e bűntényt a kellő helyen szóba hozta volna, azt minden nehézség nélkül felvették volna a szerződésbe.

Nem akarok bővebben szólni, hogy a csoportosítás is mennyiben tér el a magyar törvény rendszerétől és nomenclaturájától, a mely, azt hiszem, az igazságügyminister ur szerint sem áll az utolsó helyen az európai felosztások és nomenclaturák szempontjából.

Mindezen tekintetek, bár egyáltalában nem motiválják azt, hogy e törvényjavaslat visszavettessék, de mégis olyanok, a melyekre mulhatatlanul figyelni kell, mert olyan tendentiát árulnak el, a mely, ha annak kellő időben gát nem vettetik, egyáltalában a magyar államiságnak teljes ignorálására vezet a külfölddel szemben, a mire külföldi hatóságaink, elég sajnosan, úgy is nagy hajlamot mutatnak. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Legyen szabad az ezen tárgygyal való kapcsolat folytán, miután itt egyenesen arról van szó, hogy minő politikát kell követnie az igazságügyministeriumnak, az igazságügyi kérdésekben a külföldi hatóságokkal szemben, egy jelenségre figyelmeztetnem, a mely nem tartozik ugyan közvetlen e szerződéshez, hanem e kérdéssel kapcsolatos. És ez azon eljárás, a melyet a külföldi magyar-osztrák consulátusok a magyar alattvalók irányában követnek és azon tűrhetlen igazságügyi állapot, a mely szükségképen kell, hogy a magyar érdekeknek a külföldön minden consulatusnál és a consulatusi bíróságok előtt való méltánylását sérti és a melyre igazságügyi kormányzatunknak figyelme ma még ki nem terjed. Szinte hihetetlen, ha meggondoljuk, hogy mig az osztrák-magyar consulátusoknál a külföldön az osztrák alattvalók ügyei az osztrák perrendtartás szerint intéztetnek el, addig a magyar alattvalók ügyei nem a magyar perrendtartás szerint, hanem a mult századbeli Józsefféle perrendtartás szerint intéztetnek el. Ennek hatása azután az eredményben mutatkozik, mert mig az osztrák felek érdekei meglehetősen megóvatnak, addig a magyar felek érdekei egész keleten szüntelen panaszok tárgyát képezik, ott, hol közös hatóságok előtt birói elintézésről van szó és megtörténik az, hogy a felebbezés a magyar ügyekre nézve is nem a kir. táblához és legfőbb itélőszékhez, hanem másodfokon Triesztbe és legfelsőbb forumban Bécsbe kerül úgy, hogy a tisztán magyar alattvalónak külföldön keletkezett birósági ügyeiben Triesztben és Bécsben határoznak felsőbb forumokban és a magyar államnak érdekei védve nincsenek. Megmagyarázza ezen bánásmód azon bizalmatlanságot, a melylyel minden magyar alattvalónak keleti ügyekben eljárnia kell, mert nem is tekintve a consulok személyes hajlamait — biztos az illető az iránt, hogy ügyeit, érdekeit a hazai kormányzat nem képes megvédeni. Erre egyébiránt csak mellékesen kivántam a t. ház figyelmét felhivni és kérem a t. házat, hogy midőn e szerződést elfogadni méltóztatnak, nem annyira határozat által, mert elvégre határozat ily dolgokban nem sokat nyom és tudjuk, hogy a ház határozatai jönnek és mulnak, sessióról sessióra elmaradnak, egyik sessióban a másik sessió határozatai érvényben állóknak nem tekintetnek;

Digitized by Google

(*Ugy van! a szélső baloldalon*) de méltóztassanak mintegy erkölcsi pressiót gyakorolni az igazságügyminister urra és az igazságügyi kormányzatra, hogy a magyar érdekeknek külföldön való megóvását illetőleg, nagyobb erő fejtessék ki. (*Élénk helyeslés a bal- és a szélső balfelől.*)

Madarász József: T. ház! Engem részben azok, a miket Pulszky Ágost t. képviselőtársam előadott, indítanak arra, hogy ragaszkodjam az Irányi t. képviselőtársam által elmondott azon nézethez, hogy a szerződés utasittassék vissza azon tekintetből, hogy mindazokra nézve, melyeket Irányi t. barátom, részben pedig épen a magyar alattvalók érdekében most Pulszky képviselőtársam elmondott, a szükséges javítások eszközlésével terjesztessék elé. Egészen más kérdés volna, ha a szerződésnek pár hónapra elodázása által valami nagy kár háromolnék akár Magyarországra, akár Belgiumra, akár Németalföldre. De önmaga képviselőtársam említette, hogy a politikai bűntettekben részes egyénekre nézve meg van az intézkedés a javaslatban, mikor Irányi t. barátom részletesen kimutatta, hogy nincs meg a szerződésben azon idő, mely a politikai menekültekre nézve egy más szerződésben biztosittatott. Itt, ha jól emlékezem, csak egy hó, a másikban pedig három hó volt adva a hazatérhetésre. Ezen indokok tehát, a mint t. képviselőtársam által is előadattak, mind polítikai tekintetben, mind pedig a magyar állampolgárok érdekében azt követelik, hogy ha igazak, a mik Pulszky t. képviselő ur által előadattak s a mit a részletekre nézve Irányi képviselőtársam kimutatott, hogy azon ellentétek megszüntetésére igazsági és emberiségi szempontokból a szerződés vizsgáltassék át és a magyar büntetőjognak megfelelő elnevezésekkel terjesztessék a ház elé. Ezek alapján csatlakozom Irányi Dániel képviselőtársam indítványához. (*Helyeslés a szélső balfelől.*)

Elnök: Szólásra senkisem lévén felirva, a vitát berekesztem.

Pauler Tivadar igazságügyminister: T. ház! Az Irányi t. képviselő ur által előadott okokra, melyeknél fogva ő ezen szerződés visszavetését indítványozta, részben Pulszky képviselő ur már megfelelt. Ő kiemelte azon különbséget, mely különbség oly államokkal kötött szerződésekre nézve fennáll, melyeknek intézményei az illető polgároknak biztosítására sokkal kevesebb garantiákat szolgálhatnak, szemben azon államokkal, melyeknek intézményei a szabadelvüség, alkotmányosság és igazságszolgáltatás mintaképeinek tekinthetők. Hogy ezen utóbbi államok közé Belgium és Németalföld tartozik, azt, ugy hiszem, senkisem fogja kétségbe vonni. Ennélfogva a haladottabb törvényhozási irányzatnál fogva több bűntettre lett kiterjesztve a kiadatás itt, mint más szerződésekben, de mind olyan bűntettekre, melyek nem politikai természetűek, hanem közönséges bűntettek, melyeknek megfenyítését a jogrend és Europa nemzetközi érdekei követelik. Ha az oly statusokkal szemben történik, melyeknek igazságszolgáltatási rendszere a legkisebb aggodalomra sem ad okot, akkor ez, ugy hiszem, nem hátrányára, hanem inkább előnyére válik ezen szerződésnek.

A mi azon észrevételt illeti, hogy egy év, vagy annál hosszabb idő van meghatározva, mint azon criterium, melynek nem létében az elősorolt bűntettek sem képezik a kiadatás alapját, arra válaszolhatom, hogy itt az objectiv, a törvénykönyvben meghatározott büntetés vétetik zsinórmértékül, t. i. hogy még azon esetekben is, melyekben a kiadásnak helyének kellene lenni az elősorolt bűntetteknél fogva, annak helye nincs, ha az illető államnak törvényei értelmében arra a cselekvényre egy évnél hosszabb, vagy a Belgiummal kötött szerződésben legalább egy évi büntetés nincs kiszabva. Az ilyen korlátozás szükséges azért, mert nem vágnak össze mindenben az itten megnevezett bűntettek tényálladékai a különböző statusokban. Igy lehetséges, hogy sokkal enyhébb beszámítás alá vétetik nálunk oly cselekmény, mely kiadatási cselekményként jeleztetik, mert nem szabad elfelejtenünk, hogy midőn a bűntettek elősorolásáról van szó, több államok köztt, melyeknek büntető törvénykönyvei, habár a mostani europai felfogás szerint majdnem mind ugyanazon bűntetteket sujtják, mégis azoknak fogalmát és körét gyakran különbözőleg határozzák meg, oly criteriumról gondoskodjunk, mely az ezen különbségből eredett nehézségeket lehetőleg elhárítja. A mi azon nehézséget illeti, hogy kevesebbek a biztosítékok, lehetséges, hogy egy vagy más tekintetben talán az angol szerződésben foglalt biztosítékok terjedtebbek, de a többi szerződések szellemének, intézkedéseinek mindenben megfelelnek. Nincs czikk, melynek megfelelő intézkedés más szerződésekben nem fordulna elő. Ha itt szükebbre szabtuk a határokat egy vagy más irányban, ezt annyival nyugodtabban tehettük, mert a szerződés tökéletes biztosítékot nyujt arra nézve is, hogy hatóságok alatt nem politikai hatóságokat, hanem az illető rendes bíróságokat kell érteni, mint nálunk is ezen kérdésekben a bíróságok, az igazságügyminister hozzájárulásával határoznak.

A mi azon kifogást illeti, hogy a magyar büntető-törvénykönyv nomenclaturájára nem volt kellő figyelem fordítva, bátor vagyok megjegyezni, hogy az ezen szerződés iránti tárgyalások 1875-ben kezdettek meg és a csoportosítások oly időben állapittattak meg, mikor még a magyar büntető-törvénykönyv nem volt élet-

Digitized by Google

beléptetve. Megjegyzem, hogy ezen szerződésnél nemcsak a magyar, de az osztrák büntető-törvénykönyvre is tekintettel kellett lennünk és hogy egyáltalában nem áll az, hogy a nomenclatura inkább felel meg az osztráknak, mint a magyarnak. Egyetlen cselekmény sincs itten, a mely bűntető-törvénykönyvünk szerint nem volna büntethető és büntetendő. Mindenikre nézve ki lehet mutatni, hogy mely szakaszban foglaltatik az, nem ugyan a speciális elnevezés, de az annak megfelelő tényálladék szerint. Az osztrák nomenclatura a mienktől eltér és ezen bűntettek elsorolásánál a belgát leginkább azért választottuk, mert külön extraditionális törvényük van, a melyben a körülirások sokkal specialisabbak, mint a magyar vagy az osztrák törvénykönyvben. Hogy egy példát mondjak, az osztr. törvénykönyvben a nyilvános erőszakoskodásnak, más vagyonának gonoszságból való megrongálása által, három esetet foglal magában és pedig, ha a rongálás 25 frtot túlhalad, ha az által az életbiztonság veszélyeztetik és ha az a vaspályákon stb. történik. Ezen specifikált cselekményekre nézve generalis kifejezést azért nem lehetett használni, mert az más az osztrák, más a belga és más a magyar új büntető-törvénykönyv értelmében, a mely, mint mondám, akkor még törvényerővel nem is birt, midőn az ezen szerződés iránti tárgyalások megindittattak és a csoportosítások megállapittattak.

A mi a külföldre vonatkozó és Pulszky képviselő ur által tett azon megjegyzést illeti, hogy a consularis jurisdictió tekintetében sok a kivánni való, annak igazságát kétségbe nem vonhatom. Egyébiránt a consularis jurisdictió különösen azon államokban, a melyek azelőtt Törökországhoz tartoztak, ma pedig souverenek, az utóbbi időben mind szükebb körre szorittatik, mivel ezen államok külön szerződések által a consularis jurisdictiónak részben megszüntetését, részben korlátozását kivánják. Egyptomban egy nemzetközi törvényszék állittatott fel, mely a consularis jurisdictiót nagyrészt pótolja. Nem tagadom tehát, hogy a consularis jurisdictió sok kivánni valót hagy; de épen a legközelebb fordult elő eset, a mely petitiónak tárgyát is képezte és a melynek alkalmából módjában leend az igazságügyministeriumnak megindítani a tárgyalásokat, a melyek, remélem, a hiányok kiigazítására és a netaláni sérelmek orvoslására vezetendenek.

Ezek után, mivel a jelen szerződés hosszabb ideig folytatott tárgyalásoknak képezi eredményét, ezen tárgyalások oly államokkal folytattattak, a melyek szabadelvüség és alkotmányosság tekintetében teljes garantiát nyujtanak, miután az itten lefektetett elvek lényegükben a már korább elfogadott szerződésben foglalt elvekkel megegyeznek és mindazon biztositékot nyujtják, a melyek szükségesek, hogy a politikai bűntettesek ezen szerződés keretébe ne vonassanak, kérem a t. házat, méltóztassék ezen törvényjavaslatot elfogadni.

Elnök: Méltóztatik a t. ház a törvényjavaslatot általánosságban elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik.

Következik a részletes tárgyalás.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czimét, bevezetését és a szerződés szövegének I. czikkét, melyek változtatás nélkül elfogadtatnak. Olvassa a II. czikket*).

Irányi Dániel: T. ház! Előrebocsátva azt, hogy a magyar szöveg, ugy, mint azt a bizottság kiigazította, nyelv és magyarság tekintetében kifogás alá nem esik, — a mit annál szivesebben ismerek el, minél gyakrabban van alkalmunk az ellenkezőt tapasztalni; mindazáltal kénytelen vagyok megjegyezni, hogy abban mégis némely fordítási hibákra akadtam. Igy nevezetesen a II. czikk 26. pontjában „a hűtlen kezelés“ kifejezés nem adja vissza a franczia szöveget, mely igy hangzik: „l'abus de confiance.“ Az egész 26. pont igy szól a francziában: „Les soustractions frauduleuses, les détournements et l'abus de confiance“, a mit a magyar szöveg igy ad vissza: „Sikkasztás és hűtlen kezelés.“ A sikkasztás véleményem szerint elegendő mind a két első franczia kifejezésre, az egyik is, a másik is kifejezhető lévén a „sikkasztás“ szóval, de a „l'abus de confiance“ szavakra a „hűtlen kezelés“ nem elégséges. Ennélfogva azt hiszem, hogy meghagyván a „sikkasztás“ szót, „hűtlen kezelés“ helyett tétessék: „bizalommal való visszaélés.“

Pauler Tivadar igazságügyminister: T, ház! Azon nehézségek, melyeket előbb megemlítettem és a melyek onnan erednek, hogy a büntető-törvénykönyvek nomenclaturái nem mindenben egyeznek meg, itt ezen szakasznál is mutatkoznak. Tökéletesen igazsága van a t. képviselő urnak, hogy „les soustractions frauduleuses les détournements“ a „sikkasztás“ szó által visszaadatnak, „l'abus de confiance“ a franczia törvények szerint egy tágasabb fogalmú bűntettet képez, mely többet foglal magában, ugy hogy a „soustraction“ és a „détournements“ egyik válfajának tekinthető. De „L'abus de confiance“ azt hiszem, leginkább megfelel azon fogalomnak, melyet a mi törvénykönyvünkben most „hűtlen kezelés“ neve alatt ismerünk, a mely a 315. és a többi szakaszokban szabályoztatik. És azért kérem, hogy annál inkább, mivel ez a politikai diplomatiai tárgyalásokban igy lett megállapítva, méltóztassék azon kifejezést megtartani, annyival is inkább, minthogy kétség esetében az az iránti határozat az V. czikk szerint, ugy is az illető

Digitized by Google

kormányok körébe tartozik. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a módosítványt*): Beadja Irányi Dániel. „A 26. pontban: „hűtlen kezelés" szavak helyett tétessék: „bizalommal való visszaélés".

Vécsey Tamás előadó: Bocsánatot kérek, hogy én is bátor leszek a II. czikk 16. pontjához hozzászólani. Elkerülte figyelmünket a 16. pontnak azon kifejezése, hogy „pénzhamisítás" beleértve a pénz utánzását és hamisítását, holott »l'altération" másítás"-t tesz. Bizonyosan csak tollhibából csuszott oda e szó: „hamisítás" a helyett: másítás"; kérném tehát, méltóztassék a »hamisítását" szó helyett: „másítását" a szövegbe fölvenni.

Madarász József (*közbeszól*): „Utánzás" elégséges!

Vécsey Tamás előadó: Miután már a franczia szövegbe bele van foglalva, hát nekünk sem lehet elhagyni. (*Felkiáltások: Maradjon a szerkezet!*)

Elnök: T. ház! A II. czikknél két módosítás van beadva. Az egyik módosítás vonatkozik a 16. pontra, melyszerint ezen szó helyett: „hamisítását" teendő lenne: „másítását"; a másik módosítás vonatkozik a 26. pontra, melyszerint „hűtlen kezelés" helyett teendő lenne: „bizalommal való visszaélés". Azt hiszem, t. ház, hogy a szavazásra nézve legczélszerűbb lesz, ha a meg nem támadott pontokra legelőször is együttesen teszem fel a kérdést. Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a II. czikket a 16. pontig a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik. Most a 16. pontra nézve, melyre az előadó urnak van módosítványa, kérdem a t. házat, méltóztatik-e azt a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatott és igy az előadó ur módosítványa elesett. Most kérdem, méltóztatik-e a t. ház a 17—25. pontig a bizottság szövegezését elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Most kérdem, méltóztatik-e a 26. pontot, a melyre Irányi képviselő urnak van módosítványa, a bizottság szövegezése szerint elfogadni? és kérem azokat, a kik azt igy elfogadják, hogy méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta és igy Irányi képviselő ur módosítványa elesett. Kérdem most a t. házat, méltóztatik-e a II. czikk további részeit elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a II. czikket a t. ház elfogadta.

Csanády Sándor: T. ház! A házszabályok értelmében kivánok szólani. Igaz, a többség elfogadta a II. czikket, de az a többség nincs képesítve arra, hogy határozatot hozzon és pedig nincs a házszabályok 131. §-a értelmében, a mely kimondja, hogy határozathozatalra 100 tag jelenléte szükséges. Azért kérem az elnök urat, méltóztassék a tárgyalást holnapra halasztani. (*Felkiáltások jobbfelől: Előbb a ház tagjai megolvasandók!*)

Elnök: Miután kétely támadt a ház határozatképessége iránt, azt hiszem, azt constatálni kell. A jegyző urak tehát meg fogják számlálni a jelenlevő képviselő urakat. (*Megtörténik.*) Constatálva van a jegyző urak összeszámlálása szerint, hogy nem vagyunk 100-an, ennek következtében nem marad egyéb hátra, mint a képviselő ur indítványa értelmében a tanácskozás folytatását a holnapi ülésre halasztani. A holnapi ülés napirendjére nézve azt volnék bátor indítványozni, (*Halljuk!*) hogy arra először a most szőnyegen levő törvényjavaslat félbeszakadt tárgyalásának folytatása és utána következőleg a mai napra kitűzött másik törvényjavaslat tárgyalása vétessék fel; azután következnének a kérvények 47. sorjegyzéke és végül az indítvány- és interpellátiós-könyv felolvasása. (*Helyeslés.*)

Miután a holnapi ülésnek ezen napirendje valószinüleg nem sok időt fog elfoglalni, azt gondolnám, hogy a holnapi ülést ne 10 órakor, hanem talán 11-kor kezdenők meg. (*Helyeslés.*)

Felkérem a képviselő urakat, méltóztassanak pontosan az ülésen megjelenni, mert ellenkező esetben a képviselők névsorának felolvastatását annyival inkább kötelességemnek fogom tartani, (*Helyeslés*) mert a mai ülést is a tagoknak nem kellő számban való jelenléte miatt kellett félbeszakítanunk.

Ennek kijelentése után az ülést bezárom; a holnapi ülés d. e. 11 órakor kezdődik.

(*Ülés vége 1 óra 10 perczkor.*)

Digitized by Google

353. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február 19-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A pénzügyi bizottság jelentése, az 1881-ik évi államköltségvetési hiány fedezéséről és az 1880: VIII. t. cz. 1. §. módosításáról szóló törvényjavaslatokról. A jogügyi bizottság jelentése, a főrendiház által a csődtörvényjavaslaton tett módosításokról. Az indítvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A játékkártyák illetékéről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása. A Belgiummal kötött szerződés tárgyalása és elfogadása. A Németalfölddel kötött szerződés tárgyalása és elfogadása. A kérvények 47. sorjegyzékének tárgyalása. Gróf Szapáry Gyula pénzügyér felelete Vargics Imre interpellátiójára. Sárközy Aurél interpellátiója.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Pauler Tivadar, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Trefort Ágoston, Ordódy Pál és báró Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 11 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Horváth Gyula, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak jegyzik.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Antal Gyula jegyző: (*olvassa a f. hó 18-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Bemutatom Ung megye közönségének fölterjesztését, melyben Kolozsvár szabad királyi városnak föliratát pártolván, a katonai büntető törvény és eljárásnak szabályozását kéri; Nagy-Várad város közönségének föliratát, melyben a magyarajkú görög-katholikus egyház hiveinek kérvényét pártolja s Hajdú-Dorogon egy magyarajkú görög szertartású püspökség felállítását kéri.

Mindkét kérvény kiadatik a kérvényi bizottságnak előleges tárgyalás és jelentéstétel végett.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Van szerencsém bejelenteni az állandó pénzügyi bizottság jelentését, az 1881-iki évi állami költségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről szóló törvényjavaslat tárgyában, ugyszintén az állandó pénzügyi bizottság jelentését, az 1880: VIII. t. cz. 1. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslat tárgyában. Kérem a t. házat, méltóztassék e két jelentés kinyomatását és annak idején az osztályok mellőzésével való napirendre tűzését elhatározni.

Elnök: A pénzügyi bizottság kétrendbeli jelentése ki fog nyomatni, kiosztatni és ha a t. ház beleegyezik, az osztályok mellőzésével fognak annak idején napirendre tűzetni. (*Helyeslés.*)

Apáthy István előadó: Van szerencsém bemutatni az igazságügyi bizottság jelentését, a főrendiház által a csődtörvényjavaslaton tett módosításokról s kérem a t. házat, méltóztassék a javaslatot kinyomatni, szétosztatni és a legközelebbi ülések egyikére napirendre tűzetni.

Elnök: Ki fog nyomatni, a ház tagjai közt szét fog osztatni és a kinyomatás után a ház, a napirendre tűzés iránt intézkedni fog.

Következik az indítvány- és interpellátiós könyvek felolvasása.

Horváth Gyula jegyző: Az interpellátiós-könyvben a következő bejegyzés foglaltatik: Sárközy Aurél, az államutakra szükséges fedanyag előállítása iránt, a közmunka- és közlekedési ministerhez. Az indítvány-könyvben újabb bejegyzés nincs.

Digitized by Google

Elnök: A képviselő ur az ülés végén meg fogja tenni interpellátióját.

Következik a napirend másik tárgya, a játék-kártyák bélyegilletékéről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében megszavazni? Kérem azon képviselő urakat, a kik megszavazzák, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta s ennélfogva a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szíves hozzájárulás végett át fog küldetni a mélt. főrendekhez.

Következik a napirend további tárgya: a Belgiummal a közönséges bűntettesek kiadatása iránt kötött szerződésről szóló törvényjavaslat folytatólagos tárgyalása.

Tegnap a tanácskozás a II. czikk 26. pontjának megszavazása után szakittatott félbe és igy most kérdem a t. házat, hogy a 27. ponttól a czikk végeig való pontokat elfogadja-e, miután ezekre nézve semmi észrevétel nem történt. (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a III—XV. czikket, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a XVI. czikket*).

Irányi Dániel: T. ház! A 16. czikk második és harmadik sorában ezen mondat áll: „melyek a területeken a gyanusítottak, vádlottak vagy elitéltek kiadása folytán“ stb. A franczia szöveg: „l'extradition des prévenus, accusés ou condamnés“ kifejezést foglalja magában. A „prévenu“ nem gyanusítottat jelent; a „prévenu“, a franczia és valószinüen a belga törvény és törvénykezési gyakorlat szerint azt jelenti, a ki vétség miatt a „tribunal de police correctionelle“ a rendőri büntető törvényszék elé állittatik, mig accusé-nak azt hivják, a ki a „chambre de mise en accusation“, a vád alá helyezési kamara határozata folytán az esküdtszék elé kerül. A magyar büntető törvény nem tesz külömbséget az elnevezésre nézve azok közt, a kik bűntett és vétség miatt üldöztetnek, s igy szükségtelen, hogy a magyar szövegben megkülömböztetés történjék főleg oly helytelen szóval, mint e szó „gyanusítottak“. Ennélfogva kérem a t. házat, hogy csak a „vádlottak“ szót megtartani, a „gyanusítottak“ szót pedig kihagyni méltóztassék.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a módosítványt*): Módosítvány. Az XVI. czikk első bekezdésének 3. sorában a „gyanusítottak“ szó hagyassék ki.

Vécsey Tamás előadó: T. ház! Ha arról az elvről volna szó, melyet a képviselő ur a „gyanusítottak“ szóval kapcsolatba hoz, magam is csatlakoznám a módosítványhoz, de itt arról van szó, hogy ha a gyanusítottak kiadatása folytán költségek merülnek fel, ezen költségek, valamint bizonyítási eszközök, okiratok megküldése és visszaküldése tekintetében mi történjék s a czikkben az foglaltatik, hogy e költségek megtérítéséről mindkét kormány lemond.

Miután tehát nem magáról az elv megállapításáról van szó, nem csatlakozhatom a módosítványhoz.

Irányi Dániel: Ugy látszik, az előadó ur nem értette meg azt, a mit mondtam. Én, t. ház, nem elvről beszéltem, hanem egy kifejezésről és azt mondottam, hogy a „prévenus“ nem azt jelenti, hogy gyanusítottak, hanem azt jelenti, a ki a tribunal de police correctionnelle elé állittatott vétség miatt; ellenben az accusé az, a ki a chambre de mise en accusation által a cour d'assises elé állittatott. A magyar büntető törvénykönyv e tekintetben nem tesz különbséget.

Ha az előadó ur kivánja, felolvasom Dalloznak jeles munkájából az ide vonatkozó részt. Ha tehát „prévenus“ nem azt teszi, hogy gyanusítottak, akkor kérem a t. házat, méltóztassék beleegyezni, hogy a „gyanusítottak“ szó e czikk szövegéből kihagyassék. (*Helyeslés.*)

Elnök: A czikk ellen egyéb észrevétel nem tétetvén, mint hogy e szó „gyanusítottak“ kihagyassék, azt hiszem, hogy a czikket magát a ház elfogadja. A kérdés csak az, vajjon e szót Irányi képviselő ur módosítványa értelmében méltóztatik-e a szövegből kihagyni, elébb tehát a czikk szövegét teszem fel s azután a módosítványt. Kérdem a t. házat, elfogadja e a XVI. czikk szövegét? (*Fölkiáltások: Nem fogadjuk el!*)

Az eredeti szöveg nem fogadtatott el, azt hiszem, határozatul kimondhatom, hogy a XVI. czikkből e szó „gyanusítottak“ kihagyatik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a XVII. czikket, a mely észrevétel nélkül elfogadtatott*).

Elnök: Ekként e törvényjavaslat részleteiben is elfogadva levén, harmadszori felolvasása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik az igazságügyi bizottság jelentése, a Németalfölddel 1880. november 24-én a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatása iránt kötött államszerződés beczikkelyezése végett a m. kir. igazságügyi minister által 1881. jan. 29-én 587. sz. alatt benyujtott, a képviselőház által az igazságügyi bizottsághoz utasított s ezen bizottság által letárgyalt törvényjavaslat tárgyában.

Ha a jelentést felolvasottnak méltóztatik venni, az általános vitát megnyitom.

Vécsey Tamás előadó: T. ház! Ugyanazon indokok, melyek az igazságügyi bizottságot

Digitized by Google

arra birták, hogy a Belgiummal kötött, közönséges bűntettesek kiadására vonatkozó szerződést elfogadja és a t. háznak elfogadásra ajánlja, arra birják a bizottságot, hogy a Németalfölddel kötött hason tárgyú és tartalmú szerződést is ajánlja elfogadásra a t. háznak.

A bizottság általánosságban a szerződésre csak azt kivánja megjegyezni, mit az iratokból a t. ház ugy is méltóztatik látni, hogy ezen szerződés csak egy eredeti szövegben iratott alá s a magyar szöveg fordítás. A bizottság a beterjesztett szöveget átnézte és azon kérést terjeszti a ház elé, hogy ezen szerződést a magyar szövegben a bizottság által átnézett szerkezetben méltóztassék elfogadni.

Elnök: Szólásra senki sem levén feljegyezve, kérdem a t. házat, méltóztatik-e a szőnyegen levő törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Következik a részletes tárgyalás.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a címet és a bevezetést, mely észrevétel nélkül elfogadtatott. Olvassa az I. czikket.*)

Irányi Dániel: Az I. czikk 9. pontjában e kifejezés fordul elő „rognement de monnaie", a melyet magyarul igy fordítottak: „fémtartalmának csökkentése". A „rognement" azonban nem azt teszi, hanem azt, hogy „megnyirbálás" és az illető szerző sem akart egyebet mondani. A fém tartalmának csökkentése benne van a pénz hamisítása és megváltoztatása kifejezésében. Ennélfogva arra kérem a t. házat, hogy e kifejezés helyett „fémtartalmának csökkentése" tétessék: „megnyirbálása" és hogy ehhez képest az utolsó sorban e szavak helyett „fémtartalmilag csökkentett" tétessék: „megnyirbált".

Vécsey Tamás előadó: Belátom, t. ház, hogy Irányi Dániel képviselő ur felszólalásának van jogosultsága. A bizottságban is előfordult ezen javítás és csak azért hagyatott meg a „csökkentett" szó, mert ez benn van a magyar büntető-törvénykönyvben.

Irányi Dániel (*közbeszól*): De ez mást tesz!

Vécsey Tamás előadó: Én, t. ház, nem mondom ezt, hogy ezen kifejezés összevág a franczia kifejezés fogalmával, de miután e kifejezést használjuk a büntető-törvénykönyvben, csak indokolom, miért tartotta meg a bizottság ezen kifejezést, melyet részemről sem tartok helyesnek.

Pauler Tivadar igazságügyminister: A büntető törvénykönyvnek pénzhamisításról szóló fejezetében a 263. §. 3. pontjában épen az foglaltatik, a mi itt van kifejezve. E paragraphus azt mondja: „valódi arany vagy ezüst pénz fémtartalmát bármi módon csökkenti vagy csökkenteti". Ezért fogadtatott el a magyar szövegben előforduló kifejezés. Egyébiránt a magyar szöveg fordítás lévén, a tett indítvány elfogadását nem ellenzem.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Irányi Dániel módositványát*).

Elnök: Azt hiszem, hogy miután a szakasz szövege ellen általában kifogás nem tétetett, a szakaszt elvileg elfogadottnak jelentem ki. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e az első szakaszt Irányi Dániel képviselő ur módosításával elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a II—XIV. czikkeket, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a XV. czikket*).

Irányi Dániel: 15. czikk 4-ik sorában ezen kifejezés „prévenu" most már nem „gyanusított", hanem „üldözött" szóval adatik vissza. Előbb volt szerencsém megmutatni, hogy sem az egyik, sem a másik kifejezés nem helyes. Ennélfogva a nélkül, hogy bővebben indokolnám kérésemet, azt indítványozom, hogy itt is hagyassék ki az „üldözött" szó és maradjon egyszerüen a „vádlott" szó. (*Helyeslés.*)

Vécsey Tamás előadó: Hozzá járulok a módosításhoz miután, épen az imént méltóztattak már ugyanezt elfogadni.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a módositást*).

Elnök: A XV. czikk 4. sorában előforduló ezen szókat „az üldözötteknek" Irányi képviselő ur kihagyatni kivánja. Egyébiránt a XV. czikk általánosságban meg nem támadtatván, azt elfogadottnak jelentem ki. Kérdem, méltóztatnak-e az eredeti szövegezést elfogadni? (*Nem!*) Ez tehát nem fogadtatott el. Már most méltóztatnak-e elfogadni az Irányi képviselő ur módosítását? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott, a szerkezet e szerint fog kiigazittatni.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a XVI, XVII. czikkeket, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: Ekként a törvényjavaslat részleteiben is elfogadva lévén, a végleges megszavazás a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik a napirend további tárgya: a 47. sorjegyzékben foglalt kérvények tárgyalása.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a sorjegyzék 1—5. számait, melyekre nézve a bizottság véleménye észrevétel nélkül elfogadtatik. Olvassa a 6. számú kérvényt*): „A magyarországi magyar ajkú görög katholikus összes hivek kérik, hogy részükre Hajdu-Doroghon görögszertartású katholikus magyar jellegű püspökség és káptalan felállítása eszközöltessék ki."

Vécsey Tamás előadó: T. ház! Ritkán

Digitized by Google

akadt a kérvényi bizottságnak alkalma, hogy ilyen nagyfontosságú ügyben terjeszthessen véleményes javaslatot a t. ház elébe, mint a jelenlegi, a hol a jelentés értelmében nem kevesebbről van szó, mint 130,000 görög katholikus hitvallást követő magyar honpolgár százados igényéről. Már Mária Terézia idejében megkezdődött a mozgalom azon érdek kielégittetése tekintetéből, hogy a magyar ajkú görög katholikusok saját magyar nemzeti kormányzat alatt álló püspöki megyét képezzenek. Bátorította őket azon körülmény, hogy a haza területén a görög keleti hitfelekezethez tartozó más nemzetiségű polgártársaink számára saját nemzetiségük szerint kormányzott diaecesis alkottatott és annak fenntartására az országban elegendő pénzalap találtatott.

T. ház! Ezen ügy már más alkalommal is, midőn előfordult, a t. ház által mindig rokonszenvvel találkozott, ide czélozott a mozgalom és a képviselőháznak lehet köszönni, hogy Doroghan már ekkoráig is egy vicariatus állittatott fel. Azonban, a ki ismeri a hierarchia szervezetét, az tudni fogja, hogy egy vicariatus nem elégítheti ki azon jogos aspiratiókat, a melyek egy ilyen tekintélyes számú vallásfelekezetet méltán megilletnek. A kérvényi bizottság már ismerve a képviselőháznak korábban hozott hason tartalmú határozatát, bátorkodik elfogadás végett egy határozati javaslatot ajánlani, a mely a következőkép hangzik: „Határozati javaslat. Ezen figyelmet érdemlő kérvény oly felhivással tétetik át a vallás- és közoktatásügyi ministerhez, hogy a hazai összes magyar ajkú görög szertartású katholikus hitközségek részére alapitandó megyés püspöki szék és káptalan fölállítása iránt, a hazai egyházjog által megszabott lépéseket mielőbb tegye meg".

Kérem ezen javaslatnak elfogadását. (*Helyeslés.*)

Trefort Ágost, vallás- és közoktatásügyi minister: Én a t. képviselőház határozatát már anticipáltam, mert ezen nagyon kényes, de nagy horderejű ügyben a magyar közjog s az egyházi jog értelmében a tárgyalásokat megindítottam. (*Élénk helyeslés.*)

Orbán Balázs: T. ház! Én hinni akarom, hogy a t. ház ép oly lelkesedéssel és egyértelműleg fogja a kérvényi bizottságnak a hajdudoroghiak kérvényére adott véleményét elfogadni és magáévá tenni, miként azt a bizottság tette, csakhogy az előzményekből itélve, félnünk lehet, hogy az illető szakminister e határozat teljesítésében nem fog hasonló buzgalmat tanusítani.

Hisz a keleti vallású magyarok e mozgalma még Mária Therezia uralma idejéből származik, már a mult század végén a szertartási könyvek lefordittattak magyar nyelvre s egy százados sóvárgásnak még se tudják isteni és emberi törvények által jogosított eredményét elérni, bárha az 1867-ki kiegyezés óta is ismételten folyamodtak egy magyar püspökség felállításáért kormányhoz és országgyüléshez.

Én, t. ház, e folytonos elodázás indokát meg nem tudom érteni. Még érteném a minister ur félrehuzását akkor, ha a katholikus vallás terén való újításról lenne szó; ha a monarchicus irányú katholicismusnak a pápa világi uralmáért behozott egyetemleges latin nyelvét akarná valaki érinteni; de itt az első keresztyénség democraticus szerkezetét megtartott keleti egyházról van szó, a mely nemcsak, hogy ki nem zárja isten házaiból a nemzeti nyelveket, hanem egyik sarkalatos elve, hogy minden nemzet saját anyanyelvén tartsa isteni tiszteletét. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

S ha az orosznak lehet oroszul, a görögnek görögül, az oláhnak oláhul, a szerbnek szerbül, a ruthennek ruthenül imádkozni, nem vagyok képes megérteni, hogy miként akarhatja épen egy magyar felelős minister ez egyház nagyszámú magyar hiveit meggátolni abban, hogy anyanyelvükön tarthassák isteni tiszteletüket s az idegen egyházi uralom alól emancipálhassák magnkat. (*Halljuk! Halljuk!*)

Itt bizonynyal a katholikus főpapság — mely minden időben tündökölt magyar érzelmeivel — bizonyosan nem feszélyezi a minister urat; a szintén hazafias érzelmű ruthen püspökség sem képez akadályt, hisz épen e püspökök maguk voltak azok, kik Mária Therezia óta egy magyar püspökség felállítását szorgalmazták folyton s a szertartási könyveket magyarra fordították. A munkácsi püspökség egységességének respectálása sem lehet ok, hisz abból 1820-ban a könnyebb administratió szempontjából kiszakittatott az eperjesi, a román nemzetiség érdekeinek megvédéseért 1821-ben a nagyváradi, 1856-ban pedig a szamosújvári oláh püspökség.

Ily háromszoros megcsonkítása után is, a munkácsi püspökséghez még ma is 379 anya- és 1114 fiók-egyházközség tartozik, tehát sokkal nagyobb, mint a jó egyházi kormányzat megkivánná s a helyes arányt csak ugy nyerné meg, ha a 140 anya- és 500 fiók magyar egyházközség számára, a jogosan követelt magyar keleti püspökség felállittatik.

Erre már az előleges lépések meg is tétettek 1873-ban, a midőn a magyar király jóváhagyásával, Hajdu-Doroghon magyar püspöki helynökség 3000 frt évi fizetéssel szerveztetett; de ezen alárendelt, korlátolt hatáskörrel biró állás nem felel meg ama derék nép jogos igényeinek s különben is, ennek hatásköre csakis a magyar keleti vallásnak felére terjed ki; ők azt mondják kérvényükben, hogy a magyar püspökség fel-

Digitized by Google

állítása nélkül fennmaradhatásuk iránt a legsötétebb aggályaik merülnek fel.

Arra, hogy vicariatus püspökséggé alakittatott át, van élő példa a munkácsi püspökségben, mert annak eperjesi vicariatusából lett az eperjesi és szatmári vicariatusából a nagyváradi görög egyesült püspökség szervezve.

Nagy anyagi nehézségek egyáltalában nem forognak fenn, mert Doroghon van díszes székesegyház és püspöki palota s a vicarius jelenlegi fizetése némi megpótlással, egyelőre elégséges lenne; de különben is az elérendő nagy nemzeti czél nem engedi meg a költségek szűkmarkú mérlegelését, ép azon ministernek, a ki sok egyébben nem szokott fösvénykedni; s elvégre, ha az eperjesi, nagyváradi és szamosujvári keleti püspökségek felállítására volt pénz, ha azokat a vallásalapból lehetett nagy uradalmak- és javakkal dotálni, megkövetelhetjük, hogy a felállítandó magyar püspökségnek szerényebb dotatiójára is jusson, mert elvégre is ez az ország Magyarország s ha az oláh és szerb érdekek szerintem is helyes megóvására lehetett és kellett áldozni a közvagyonból, nem lehet, nem szabad ez áldozatot megvonnunk akkor, a midőn pár százezer magyar nemzetiségű polgár lelkinyugalmának megóvásáról van szó.

Mert, t. ház, a keleti vallást követő magyarok jóval többen vannak, mint azt általánosan vélik. A doroghi kérvény 130,000-re teszi az egyesült görög vallású magyarság létszámát, azonban ehhez még hozzá kell számítanunk azon 30,000 szintén keleti vallású magyart, kik a székelyföldön vannak s kik bár csak magyarul beszélnek és magyaroknak vallják magokat, mégis Balázsfalváról és Nagy-Szebenből küldenek nekik dácóromán papokat, kik ezen nép által nem értett s érteni nem is akart oláh isteni tiszteletet tartanak.

Ezen 30,000 keleti vallású székely utómaradványa azon 500,000-nyi keleti vallású magyarnak, kik az erdélyi részekben épen azért, mert magyar püspökük nem volt, beolvadtak az oláhok közé.

Tudjuk azt, hogy Erdélybe a kereszténység keletről, nevezetesen Byzanczból jött s Erdély magyarságának nagy része akkor is a keleti rituson maradt, midőn Szent István a nyugati egyház keblébe téríté a magyarságot.

Azok, fájdalom, nagyrészt elvesztek nemzetünkre nézve, épen azért, mert eldődeink nem gondoskodtak egy magyar keleti püspökség felállításáról; merítsünk okulást e szomorú példából s mentsük meg csekély maradványait.

Tegye félre minister ur azon bátortalanságát, melyet a vallási reformok terén mindenhol és minden alkalommal tanusít s azon félelmében, hogy egy-két papot magára ne haragítson, nemzetünknek helyrepótolhatlan veszteségeket okoz. Mert a minister ur nemcsak keleti vallású véreinkkel, hanem az erdélyrészi magyar evangelikusokkal szemben is hasonló mostohaságot tanusít.

Ugyanis az erdélyi részekben van 40,000 magyar lutheránus, kik a szász püspök egyházmegyéjébe vannak beosztva s önkényének kegyelemre kiszolgáltatva elannyira, miszerint arra vannak kényszerítve, hogy mindennemű egyházi érintkezéseikben a német nyelvet használják. A szász superintendens üldözi csekély számú magyar papjaikat, azoknak a dézsmakárpótlásból esedékes jövedelmeit elvonja, az államsegélyből egy fillért sem juttat s a magyar híveket, mert nemzetiségükhöz ragaszkodnak, kímélytelenül üldözi.

E szegény áldozatul odadobott nép már többszörösen folyamodott a minister urhoz s kérték, hogy számukra egy magyar superintendensség szerveztessék; nem kivántak anyagi áldozatot, mert ők, az erdélyi evangelikus egyháznak nyujtott államsegélynek reájuk eső részét, a superintendens fizetésére elégségesnek jelentették ki. E kérvényük eredménytelen maradván, folyamodtak azért, hogy ha superintendenst nem nyerhetnek, engedtessék meg nekiek a tiszántuli evangelikus superintendensséghez való csatlakozás, vagy ha ez se lenne kivihető, legalább egy magyar esperesség felvigyázata alá helyeztessenek; de minister ur e vérig gyötrött nép kérelmét még csak feleletre sem méltatta.

Nem tehetem, t. ház, hogy a hajdu-doroghi kérvény ötletéből fel ne hivjam a vallásügyi minister ur figyelmét az erdélyrészi magyar lutheranusok sanyarú sorsára, mert azok megmentése megköveteli a magyar ministertől azt, hogy a Teusch urnak való kedveskedésnél előbbre helyezze a róluk való köteles gondoskodást és egyházügyi emantipatiójukat; valamint nem hallgathatom el azt sem, hogy nagyon is eljöttnek látnám az időt arra, hogy minister ur kiterjessze figyelmét Romániában levő csángó testvéreinkre is s kieszközölje azt, hogy az őket zsaroló olasz papjaik, magyar lelkészekkel váltassanak fel. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Különben a kérvényi bizottság véleményét egész készséggel elfogadom. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Vécsey Tamás előadó: Csak igen röviden azt vagyok bátor megjegyezni a t. képviselő ur előadására, hogy miután a minister ur kijelentette, hogy meg fogja tenni azt, a mit a magyar közjog megkövetel ahhoz, hogy új egyházmegye állittassék fel, én ezen a téren minden hosszas fejtegetést feleslegesnek tartok. (*Helyeslés.*)

A mit pedig t. képviselőtársam az evangelikus esperességről mondott, arra nézve nem

Digitized by Google

tanácsolnám a minister urnak, hogy a képviselő ur véleményét kövesse, mert a protestansok autonomiájába, oly kérdéseknél semmiféle beavatkozási joga nincs. (*Élénk helyeslés.*) Mindaz, a mi a suprema inspectión kivül esik, nem tartozik a minister hatásköréhez. (*Ugy van! Ugy van!*)

Ismételve kérem a t. házat, méltóztassék a bizottság véleményét elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a kérvényi bizottság véleményét? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): „8-ik folyó szám alatt, Abaujmegye Léh községbeli lakosok és birtokosok a törvénytelenül foganatosított tagosítási munkálatok kiigazítását, vagy a tagosítás újbóli megkezdését, meghitelesítését s a birtokrészek resignáltatását kérik".

Vécsey Tamás előadó: Ezen folyamodóknak az ügye igen egyszerű lett volna, ha megmondták volna nekik a hatóság részéről, hogy kezdjék meg a tagosítási eljárást. De mindig csak azt a választ kapták, hogy hivatalból nem járhatnak el. Az igaz, hanem a positiv utasítás az, hogy ők kezdjék meg a tagosítási eljárást saját felperességök alatt, ha annak helye van és szükségét látják.

A bizottság a következő véleményt terjeszti elő:

„Ezen kérvény az igazságügyministerhez azon felhivással tétetik át, hogy folyamodókat utasítsa, miszerint netaláni igényöket a rendes törvénykezési uton érvényesitsék." (*Helyeslés.*)

Elnök: Azt hiszem, a bizottság véleménye elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 9-ik folyó szám alatti kérvényt*):

„9-ik folyó szám alatt, Győr sz. kir. város a városoknak az 1848 : XXIII. t. cz. 3. §-a által szándékolt rendezését törvény által foganatositttatni kéri.

Vécsey Tamás előadó: Ezen kérvényben Pozsony városának kérvényére történik hivatkozás, mint a mely város ezt a kérdést szőnyegre hozta; e kérvény azonban a t. házhoz még nem érkezett be. Egyébiránt a kérvény, minthogy a királyi városoknak, a mennyiben azok nem pusztán csak községek, hanem egyuttal törvényhatóságok is volnának, rendezését tárgyazza és igy a belügyministerium ressortjába tartozik.

A bizottság tehát a kérvényt a belügyministerhez kéri utasittatni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Azt hiszem, a bizottság véleménye elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 10-ik folyó szám alatti kérvényt, melyre nézve a kérvényi bizottság véleménye észrevétel nélkül elfogadtatik. Olvassa a 11. szám alatti kérvényt:*) „Fogarasmegye több községe Fogaras városában egy harmadik gyógyszertár felállitását kéri."

Vécsey Tamás előadó: A községi rendezésről szóló törvény a gyógyszertárak kérdését a belügyminister ressortjába utasította.

Ezen kérvényben semmiféle oly panasz nincs, mely a képviselőház egyenes beavatkozását szükségessé tenné. Kérem ennélfogva a t. házat, méltóztassék ezen kérvényt a belügyminister urhoz utasítani. Ha csakugyan szükség van a harmadik gyógyszertárra, az intézkedés a maga utján megtehető.

Elnök: A kérvény áttétetik a belügyminister urhoz.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): Rapos József kérvénye a családnevek magyarosításával járó 5 frt bélyegilletéknek az elhagyott gyermekek felnevelésére leendő fordittatása iránt.

Vécsey Tamás előadó: A pénzügyi bizottság részéről az 584. szám a. beérkezett a jelentés, melyben a minister ur előterjesztése kapcsában proponáltatik, hogy a név magyarosításoknál a bélyeg 5 frtról leszállittassék 50 krra. A bizottság inditványozza, hogy a jelen kérvény a nevezett törvényjavaslat tárgyalásakor leendő használat végett a ház irodájában letétessék. (*Helyeslés.*)

Elnök: A kérvény a ház irodájában letétetik. E szerint a 47. sorjegyzék letárgyalva lévén, következik a napirend további tárgya, t. i. gr. Szapáry pénzügyminister ur válasza Vargics képviselő ur interpellátiójára és Sárközy Aurél képviselő ur interpellátiója.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Vargics Imre képviselő ur, a szerdai ülésben interpellátiót intézett hozzám, az adóvégrehajtások utján eladatni szándékolt temesmegyei ingatlanok árverése tárgyában. Nem tudom, kivánja-e a t. ház, hogy felolvassam az interpellátiót. (*Nem!*) Ugy hiszem, hogy az interpellátió még emlékezetében van a t. háznak és igy felesleges, hogy felolvassam.

Bátor leszek az interpellátióra a választ megadni. Mindenekelőtt bátor vagyok egy a t. képviselő ur által felemlített körülményt szóba hozni, mely szerint az 1880. év folyamában 1873 dologi adóvégrehajtás volt folyamatban Temesmegyében ingatlanokon. Ennek ellenében bátor vagyok megjegyezni, hogy az idő rövidségénél fogva nem volt alkalmam meggyőződést szerezni, vajjon csakugyan áll-e az, hogy ily számú ingatlanok árverezése van folyamatban. De a mennyire meggyőződést szerezhettem magamnak a dolog állásáról, ezen végrehajtások nem mind olyanok, hol maguk a végrehajtó közegek kezdik meg az árverés iránti intéz-

Digitized by Google

kedéseket, hanem vannak olyanok is, hogy magán árverések fordulnak elő és az állami kincstár is érdekelve van az árveréseknél, mivel adóhátralékok is terhelik az illető birtokokat. De akárhogy legyen, akár annyi árverés legyen folyamatban, a mennyit a képviselő ur felhozott, akár kevesebb, mindenesetre még azon esetben is, ha kevesebb volna a száma, elég komoly a tárgy, hogy a kormány ezen ügygyel foglalkozzék s mint mondhatom, kötelességénél fogva foglalkozott is vele.

Ez iránt bátor leszek mindenekelőtt a képviselőháznak előterjesztést tenni arra nézve, hogy az 1880. év végével az összes egyenes adóhátralék ügye miként állott és különösen miként állott Temesmegyében. (*Halljuk!*)

Már volt alkalmam itt a házban megemlíteni, hogy 1880. végével az összes adóhátralék tett az országban 32.684,000 frtot, szemben az egy évi egyenes adóelőirással, mely 76.898,000 frtot tett, tehát körülbelül 50%-át az egy évi előirásnak. Ezen 32.684,000 frtból 11 millió esik hét megyére és ezek közt van Temesmegye is; a többi 57 megye közt eloszlott 21 millió. Specialiter Temesmegyében 1880. év végével 2.773,000 frt volt az egyenes adók hátraléka, szemben a 2.753,000 frt egy évi adóelőirással, tehát ugyannyi az adóhátralék, mint a mennyi a megyének egy évi adója.

A többi megyék, melyekre nézve szintén oly nagy nagymérvüek az adóhátralékok s részint az egész egy évi adónak megfelelő összeg van hátralékban, részint annak $^{9}/_{10}$-ed része, a következők: Torontál, Temes, Zemplén, Bereg, Ung, Szilágy és Alsó-Fehér megyék.

Az adóhátralékoknál felfogásom szerint distinguálni kell azon adóhátralékok közt, melyek az 1875. évet megelőző időből származnak és azok közt, melyek azóta szaporodtak fel; és pedig destinguálandók ezek azért, mert az 1875. évet megelőző adóhátralékokra nézve az 1878: XV. t. cz. intézkedett. Ezekre nézve a törvény leszámolási küldöttségeket rendelt ki, melyek e tartozásokból leirták azokat, a melyek behajthatlanok és constatálták azokat, a melyek behajthatók s ezeket több évi időre beosztották s a határidők ezekre nézve ugy állapittattak meg, hogy ezek 1880. év végeig lerovandók lettek volna s igy ezekből semminek sem kellene létezni.

Daczára azonban annak, hogy a felszámolés és a leirás megtörtént s a felosztás szintén eszközöltetett az illető bizottságok által, melyeket a törvény kirendelt, a tényállás az, hogy 1880. év végén az összes adóhátralék 32,684,000 frtot tett ki, melyből 8.800,000 frt esik oly hátralékokra, melyek még az 1875. évet megelőző időkből származnak.

Ezeket külön megemlíteni azért is szükségesnek tartottam, mert az általam előbb megemlített körülményen kivül, a mint méltóztatnak tudni, az államköltségvetésben külön vétetnek előirásba azon adótartozások, melyek az 1875. év előtti időből származnak.

Mihelyt, t. ház, a leszámolás az egyenes adók behajtására nézve az év végén befejeztetett s erre vonatkozólag a kimutatás januárban hozzám beterjesztetett s nekem alkalmam volt az előadottakat constatálni, szükségesnek láttam intézkedéseket tenni, melyek lényege a következő.

Először is t. ház, szükségesnek tartottam, hogy az 1875. év előtti időből még mai napig is fennálló adóhátralékok első sorban hozassanak tisztába és pedig részint az illető összegek behajtása által, részint pedig a behajthatlan tartozások leirása által.

Abból, hogy ezen régi adótartozásra nézve a behajtás szorgalmaztatik, nem az következik, hogy azért az összes adótartozásra és a folyó évi adóra annyival többet kellessen valakitől egyszerre behajtani, hanem következik az, hogy mindazon befizetések, melyek oly adófizetők által teljesittetnek, a kik régi hátralékban vannak, a befizetések első sorban az 1875. évet megelőző időből származó hátralékok lerovására fordittatnak; mert azt hiszem, t. ház, hogy az adófizetőknek is inkább érdekökben van, hogy a régi tartozás törlesztessék, semhogy a restantia mindig fennmaradjon. Azon hátralékokra nézve pedig, melyek még ma is behajthatatlanoknak mutatkoznak, ne követtessék azon eljárás, mely 1878-ban követtetett, hogy felszámoló küldöttségek küldessenek ki, mert ez hosszadalmas és költséges eljárás, hanem történjék azon behajthatatlan adóhátralékokra nézve azon intézkedés, mely az 1876: XV. t.-czikkben foglaltatik, az az, azok a közigazgatási bizottságok közreműködésével, az adófelügyelő javaslatára leirassanak, vagy pedig ez iránt felterjesztés tétessék a ministeriumhoz.

Ezen intézkedést tettem a kérdés ezen részére az 1875. év előtti hátralékok behajtására nézve.

Azon hét megyében, a melyeket előbb felsoroltam s a melyeknek adóhátraléka körülbelől annyi, mint a mennyi az egy évi adóelőirás, intézkedtem az 1878: XLVII. t. cz. 48. §-a által a ministernek adott meghatalmazás alapján, hogy ezen megyéknek nagy összegekre menő adóhátraléka három évre osztassék fel, nevezetesen 1881-re, 1882-re és 1883-ra, még pedig ugy, hogy minden egyes esztendőre eső részlet szintén négy részre felosztassék az egyenes adók arányában.

Ezen intézkedésnek eredménye az, hogy ha

Digitized by Google

valaki, például 120 frt adórestantiával tartozott és évi egyenes adója szintén 120 frt, ezen általam említett intézkedés létesítése nélkül most az elmult február 15-én tartozott volna 120 frtot és f. évi adójának az első negyedre eső részét, összesen 150 frtot fizetni. Ezen általam tett intézkedés folytán ellenben restantiája három évre levén felosztva s a részlet csak negyedévenkint levén lerovandó, tartozik most fizetni 40 frtot. Tehát azon előnyben részesül az adófizető, hogy az adórestantiával együtt 150 frt helyett 40 frtot fizet.

Én azon nézetből indultam ki, hogy ez nemcsak az adófizetőre nézve előny, hanem az államkincstárra nézve is az, mert sokkal biztosabban fogja megkapni az államkincstár így a restantiát, mintha ennek folytonos összehalmozása következtében, maga az adótőke is behajthatlanná válik. (*Tetszés.*)

Más megyékben, mint ezen hét megyében, ily általános intézkedés megtételét nem tartottam szükségesnek, azért, mert ezen egyéb megyékben az adórestantia az egy évi adóelőirásnak $^{3}/_{10}$—$^{4}/_{10}$-ed részét teszi. Ily körülmények között tehát a többi megyékben ezen intézkedés behozatalát nem tartottam szükségesnek.

Azonkivül elrendeltem ezen tett intézkedésem kapcsában, hogy a hol az ingatlanok ellen végrehajtások eszközöltettek az összes adóhátraléki tartozás alapján, ott az adóhátralékok a most mondottakhoz képest rectificáltassanak és a végrehajtási eljárás szüntettessék meg és csak akkor folytattassék, ha az ezen intézkedés folytán esedékes adótartozás lefizetésére, vagy biztosítására ez szükségesnek mutatkozik.

Ezen intézkedéseket tartottam szükségesnek megtenni, a mint előttem constatálva volt a mult év végén fennálló adóhátralék összege; megtettem pedig ezen intézkedéseket, még mielőtt a képviselő ur interpellátióját hozzám intézte s azon meggyőződésben vagyok, hogy azok megfelelnek azon intentióknak, a melyeknek ő is kifejezést adott. (*Tetszés jobbfelől.*) Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Vargics Imre: T. ház! A t. pénzügyministernek elismert méltányossági érzeténél fogva, már akkor, midőn interpellátiómat benyujtani szerencsém volt, azon feltevésben voltam, hogy megteendi azon intézkedéseket, a melyek által egyrészt az államkincstárnak érdeke meg van óva, de másrészt azon önhibájokun kivül tetemes adóhátralékkal tartozásban levők iránt, a kik a kellő kiméletet igénybe vehetik, tekintettel lesz és hogy e meggyőződésemben nem csalatkoztam, mutatja az, hogy a t. pénzügyminister ur ezen intézkedéseket már meg is tette. Mindazonáltal szükségesnek tartok némely megjegyzéseket tenni. Ezek első sorban a reális végrehajtások körül felmerült költségekre vonatkoznak. Vannak egyes ingatlanok, a melyeknek értéke 100 frtnál többre nem rug, adóhátralékuk pedig 240 frtot tesz ki. Ha már most tekintetbe vesszük azt, hogy a törvényszéki árverési hirdetmény szerint ezen ingatlan áll egy zsellérházból és egy hold kertből, mindenekelőtt azon kérdés merül fel, miként történhetik az, hogy egy 100 frt értékü ingatlannak adóhátraléka 240 frtot tegyen, mert ha alkalmazásba vesszük ezen tételeket, akkor ezen adózó 50—60 év óta semmi adót sem fizetett, pedig a földadó, tudvalevőleg alig 20 éve hozatott be. Igy tehát magában az adókezelésben is kell, hogy lényeges hibák történtek legyen.

A mi a költségeket illeti, a kincstár képviselőjének kérelmére az árverési hirdetmények nem csak a „Budapesti Közlönyben", hanem egyuttal vidéki helyi lapokban is közzé tétetnek.

Már most az ily hosszú árverési hirdetések díja a „Budapesti Közlöny"-ben 14—15 forint szokott lenni és ugyanannyi szokott a vidéki lapokban teljesített köröztetési díj, ez tehát már magában 30 forintot tesz, ha még hozzávesszük a kétszeri árvereztetési költségeket, a birói és esetleg ügyészi díjakat, a költségek vagy 50 forintra rúgnak és igy egy 100 forint értékü realitásnak adó miatt elárvereztetési költségei 50 forintba kerülnek. Azt tartom, t. ház, ha már a perrendtartás megszabja, hogy a „Budapesti Közlöny"-ben hirdettessenek az ingatlanokra vonatkozó hirdetések, azt tartom elég lenne, ha ez csak ott eszközöltetnék és miután rendszerint kisebb részek, negyed-, nyolczadrészek elárverezése forog szóban, a vidéki lapokban való köröztetés helyett elég lenne az eddig alkalmazásban volt localis módon való, t. i. a községházánál és dobszóval való kihirdetés; mert felette terhelő az, hogy az árverési hirdetmény 2—3 vidéki lapban is közzé tétessék. Ezek felemlítésével a pénzügyminister ur válaszát tisztelettel és köszönettel tudomásul veszem. (*Helyeslés*).

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Csak néhány rövid szóval kivánok felvilágositást adni a képviselő ur felszólalására. Hogy fordul-e elő olyan eset, hogy 100 forint értékü realitásra olyan adótartozás esik, mely a realitás 50 évi adójának felel meg, azt nem tudom, de előállhat ily eset és ez akkor fordul elő, mikor egy háztulajdonos birt több rendbeli földet és házat és ezen föld átmegy más kézre és ez adótartozás maradt annak nevén, kinek nevén maradt a ház.

Ez abnormis eset ugyan, de előfordulhat; kétségtelen, hogy a nyilvántartásnál a legnagyobb rend szükséges és erre nézve meg is fognak tétetni a kellő intézkedések.

A mi azt illeti, hogy a költségek igen ma-

Digitized by Google

gasak s ezt a hirdetések okozzák, ezekre pedig nem volna szükség; erre nézve megjegyzem, hogy ellenkezőleg, épen az adós érdekében történik az, hogy az ingatlan árverezése kellő módon kihirdettessék azért, hogy kellően köztudomásra jöjjön és a vevők nagyobb számmal jelenjenek meg. Arra, hogy a törvényszéki hirdetések hosszúak, a pénzügyministernek nincs befolyása, ezt a perrendtartás szabja ki, de arra nézve, a mi szükséges ahhoz, hogy e költségek igen magasra ne szaporodjanak, legközelebbről lesz módja intézkedni a háznak, midőn a törvény módosításáról szóló törvényjavaslatról lesz szó, akkor méltóztassanak intézkedni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e tudomásul venni a minister ur válaszát? (*Tudomásul veszszük!*) A ház tudomásul veszi.

Sárközy Aurél: T. ház! A t. közmunka- és közlekedési minister urhoz, a kit sajnálom, hogy nincs szerencsém a házban tisztelhetni, néhány kérdést kivánok intézni s azokra nézve felvilágosítást vagyok bátor kérni.

Nem azért szólalok fel, mintha a t. kormányt vádolni vagy megtámadni akarnám, mert ez egyáltalában nem czélom; felszólalásom egyedüli czélja, hogy rá mutassak egy hézetem szerint hibára, mely a közmunka- és közlekedési ministerium által orvosolható s melyből az államkincstár részére némi hasznot nyerhetni.

Egy concret esetet vagyok bátor felhozni. Fejérvármegye törvényhatóságának néhány héttel ezelőtt bizonyos Glasner vállalkozó által ajánlat tétetett az iránt, hogy a törvényhatóság területén átvonuló állami utra szükséges fedanyag szállítását, a megye a közmunka- és közlekedésügyi ministeriumtól vegye át az 1881. évtől fogva öt vagy több évre az eddig fennálló árak mellett s az ajánlattevőnek adja albérletbe. Ezért az ajánlattevő késznek nyilatkozott letenni az évi szállítási árösszegnek megfelelő 10 százalék biztosítékot, mely 4000 frt lenne, továbbá évenkint, mint nyereményrészt késznek nyilatkozik 1500 frtot fizetni, melyet egyszerre is kész három-négy évre előre letenni. Ajánlatában hivatkozik arra, hogy már Biharmegyével is ily formán szerződött és felsorolt több vármegyét, nevezetesen Nyitra, Trencsén, Hont, Bars, Maros-Torda és több megyéket, melyek már a fedanyag szállítását a kormánytól felvállalták és albérletbe is adták.

T. ház! A közmunka- és közlekedésügyi ministerium költségvetésében 1.451,770 frt van az államutakra szükséges fedanyag szállítása czímén felvéve. Ennek alapul szolgál a ministeri indokolás szerint az, hogy 3 frt 22·5 krban van megállapítva egy köbméter kavicsnak termelési ára. Ennek ismét, hogy mi szolgál alapul, az az indokolásban nem foglaltatik s azt én sem tudom, de az világosnak látszik előttem, hogy ez árnak oly magasnak kell lenni, melynél sokkal kisebbel is képesek lennének az illető vállalkozók kijönni, mert ezek tudvalevőleg üzletemberek, kik nem elégesznek meg 3—4 vagy 10 száztólival, hanem ennél nagyobb kamatjövedelmet kivánnak. Ha ez árak nem volnának felette magasak, ők nem lennének hajlandók az albérletért ilyen áldozatokat hozni.

Másrészt megvallom, előttem igen furcsának tűnik fel és bennem, kimondom nyiltan, visszatetszést szül az, hogy a törvényhatóságok egyes vállalkozókkal nyereséges üzleteket kössenek az államkincstár rovására, pedig az világos dolog, hogy az államkincstár rovására történik. Ennélfogva a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez következő kérdéseket vagyok bátor intézni.

„Interpellátió a közmunka- és közlekedési minister ur ő nagyméltóságához! Van-e a t. minister urnak tudomása arról, hogy az államutak fenntartására szükséglendő fed-anyag szállítása iránt némely vállalkozók több megyének olyan ajánlatokat tettek, melyek szerint ők készek az illető megyéknek több ezer forintra rúgó haszonbért fizetni, ha a megyék az államutakra szükséglendő fedanyag szállítását a közmunka- és közlekedési ministeriumtól az eddigi árak és feltételek mellett öt vagy több évre kiveszik és azt nekik — az ajánlattevő vállalkozóknak — ugyanannyi időre albérletbe átadják?

Továbbá, van-e tudomása arról, hogy több megye az illető ajánlattevőkkel már ilyképen szerződött is?

Ha van tudomása, az állam érdekeivel összeegyeztethetőnek tartja-e a t. minister ur, hogy egyesek és a törvényhatóságok közt ilyen szerződések köttessenek?

A mennyiben pedig ezen ajánlatok arra engednek következtetni, hogy az államutakra szükségelt fedanyag szállítási díjai igen magas árban vannak megállapítva, hajlandó-e a t. minister ur felvilágosítást adni az iránt, mi alapon és mely kulcs szerint vannak azon fedanyag szállítási árak a ministerium által megállapítva? és ebből kifolyólag:

hajlandó-e az igen t. minister ur intézkedni az iránt, hogy ezen fedanyag szállítási árak jövőre nézve olykép állapittassanak meg, hogy az államutakra szükséglendő fedanyag szállítása az államkincstár kisebb terheltetésével is biztosítható legyen?“

Elnök: Közöltetni fog a közmunka- és közlekedésügyi minister urral.

A mai ülés napirendje ki lévén merítve, a legközelebbi ülés napirendjére nézve következő indítványt vagyok bátor tenni: a legközelebbi ülés napirendje lenne, a ma megszavazott két

Digitized by Google

törvényjavaslatnak harmadszori felolvasása és a kézi zálogkölcsönügyletekről szóló törvényjavaslatra vonatkozó közgazdasági bizottsági jelentés a hozzá mellékelt törvényjavaslattal.

Minthogy ez utóbbi törvényjavaslat csak ma osztatott ki, a legközelebbi ülést kedden délelőtt 10 órakor tarthatnók. (*Helyeslés.*) Méltóztatnak elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik.

Egyéb tárgy nem lévén, az ülést bezárom. (*Az ülés végződik d. e. 12 óra 55 perczkor.*)

354. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február 22-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről és Ugron Gábor mentelmi joga főfüggesztéséről szóló birói fölterjesztésről. Ordódy Pál közlekedési minister törvényjavaslatot nyujt be az 1880. XXXVIII. t. cz. módosításáról. A kérvényi bizottság jelentése, a kérvények 48-ik sorrendjéről. A Belgiummal és Hollandiával kötött szerződés harmadszori felolvasása. A kézi zálogügyletről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. A pénzügyi bizottság jelentése, a közvetlenül levonandó illetékekről szóló nehány §§-ról. A jogügyi bizottság jelentése, ugyane tárgyban.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovics Kálmán, br. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai gyülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólókat Horváth Gyula, a javaslatok ellen szólni kivánókat Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Méltóztassanak a mult ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a febr. 19-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem lévén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Borsod- és Udvarhelymegyék közönségének fölterjesztéseit, melyekben Kolozsvár szabad királyi városnak, Bartha Miklós ellen elkövetett merényletre vonatkozó föliratát pártolván, oly intézkedés megtételét kérik, hogy a közbüntettesekre nézve polgár és katona ugyanazon büntető szabályok alá helyeztessenek.

A soproni kereskedelmi és iparkamarának az 1881. évi február 7-én tartott rendes közös üléséből 110. szám alatt kelt, Miehl Jakab képviselő ur által beadott kérvényét, a bélyeg és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok módosításáról szóló törvényjavaslat tárgyában.

Ugyancsak e kamarának szintén Miehl Jakab képviselő ur által beadott kérvényét, a közadók kezeléséről szóló 1876: XV. t.-cz. módosítása tárgyában előterjesztett törvényjavaslatra vonatkozólag.

E kérvények a kérvényi bizottsághoz utasittatnak.

Péterffy Domokos, a kolozsvári törvényszék központi vizsgáló birájának fölterjesztését, melyben Ugron Gábor képviselő mentelmi jogát izgatás, másfelől rágalmazás és becsületsértés miatt, fölmentetni kéri.

A mentelmi bizottságnak adatik ki.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Ordódy Pál közmunka- és közlekedési minister: T. ház! Bátor vagyok egy törvényjavaslatot benyujtani az 1880: XXXVIII. t.-cz. módosításáról. Kérem a t. házat, méltóztassék ezen törvényjavaslatnak kinyomatását, szétosztását elrendelni és azt előzetes tárgyalás végett a közmunka- és közlekedési és a pénzügyi bizottsághoz utasítani.

Elnök: Az 1880: XXXVIII. t.-cz. módosításáról szóló törvényjavaslat ki fog nyomatni, a ház t. tagjai közt ki fog osztatni és előzetes tárgyalás végett a közmunka- és közlekedési és a pénzügyi bizottsághoz fog utasíttatni.

Vécsey Tamás, a kérvényi bizottság előadója: T. ház! A kérvényi bizottság által annak utolsó ülésében tárgyalt kérvényeknek 48. sorjegyzékét van szerencsém tisztelettel beterjeszteni. Kérem a t. házat, méltóztassanak annak kinyomatását, szétosztását és annak idején napirendre kitűzését elrendelni, a kérvényeket

Digitized by Google

pedig megtekinthetés czéljából a ház irodájába elhelyezni.

Elnök: A kérvények 48. sorjegyzéke ki fog nyomatni, a ház t. tagjai közt szét fog osztatni és a házszabályok értelmében a szombati ülés napirendjére fog kitűzetni; a kérvények pedig a ház irodájában fognak letétetni, hogy azokat ott a képviselő urak megtekinthessék.

Következik a napirend: a Belgiummal 1880. január 12-én a közönséges bűntettesek kiadatása tárgyában kötött szerződés beczikkelyezéséről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében is elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem kijelenthetem, hogy a törvényjavaslat végszövegezésében is elfogadtatott és alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a mélt. főrendiházhoz át fog küldetni.

Következik a Németalfölddel 1880. november 24-én a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatása iránt kötött államszerződésről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében is elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a törvényjavaslat elfogadtatott és az alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a mélt. főrendiházhoz át fog küldetni.

Következik a napirend további tárgya: a közgazdasági bizottságnak 618. szám alatti jelentése és törvényjavaslat a kézi zálogkölcsönügyletről.

Kérdem a t. házat, méltóztatik-e kívánni, hogy a bizottság jelentése felolvastassék, vagy méltóztatik azt felolvasottnak venni? (*Felolvasottnak vesszük!*) Ha felolvasottnak vétetik, akkor az általános tárgyalást megnyitom. Az első szó az előadót illeti.

T. ház! Baross Gábor képviselő ur, e bizottság előadója megbetegedvén, helyette az előadói tisztet Hegedüs Sándor képviselő ur volt szives elvállalni.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! A kézi zálogkölcsönügyletre vonatkozólag az 1872. ipartörvény nem kielégítőleg intézkedett, a mennyiben az ez ügyben csak általánosságban intézkedvén, részletes szabályokat nem tartalmaz. A törvénynek e hiányát részben az élet, illetőleg a törvényhatóságok lettek volna hivatva pótolni; azonban, mint méltóztatnak tudni, ez nem történt. Némely törvényhatóságnál fordultak ugyan elő intézkedések és vannak igen czélszerű rendszabályok, például Budapesten, azonban ezek igen későn jöttek létre és igen kevés hatálylyal foganatosittattak. Ennek következtében szükséges volt az ügyet törvényhozásilag szabályozni, hogy az az egész országban egyforma alapelvekre legyen fektetve. Ezen törvényjavaslatnak, mely most tárgyalás alatt van, ez a czélja és több igen lényeges intézkedést tartalmaz, a melyek alapját képezik és a melyeket bátor leszek röviden előadni.

Először magának a zálogüzletnek alapítójától, illetőleg vezetőjétől ugy anyagi, mint erkölcsi garantiákat követel: a cautióban egyfelől, másfelől pedig előéletének moralitásában; ez elkerülhetlenül szükséges, hogy az illető felekkel szemben semminemű visszaélés, zsarolás vagy a rájok bizott vagyonnak elpazarlása, illetőleg elsikkasztása elő ne fordulhasson.

Továbbá lényeges intézkedése a törvényjavaslatnak az, hogy a kamatlábnak meghatározását esetről esetre a törvényhatóság felterjesztése alapján a ministernek tartja fenn. Ez igen természetes dolog oly üzletnél, a melyre egyfelől az uzsoratörvényt alkalmazni heterogen természeténél fogva nem lehet, másfelől pedig mégis a legnagyobb visszaélések fordulhatnak elő, ha e tekintetben korlátok nem szabatnak; harmadszor szükséges azért, mert ez is, mint minden hitelügy, a pénz- és gazdasági viszonyoktól függ és igen természetes, hogy ezt állandóan megszabni nem lehet.

Továbbá egyik lényeges kiegészítő része a törvényjavaslatnak, hogy az egész zálogüzletet iparhatósági ellenőrzés alá teszi, megköveteli a szoros könyvvezetést ugy az elzálogosított, mint a zálogból kiváltott tárgyakra nézve, megköveteli az árverésnél az iparhatóságnak vagy közjegyzőnek ellenőrzését, megköveteli az árverésből befolyt pénz ellenőrzését; illetőleg iparhatóságnak és törvényhatóságnak ellenőrzés végett való átadását; megköveteli végül a zálogtárgyakra nézve azt, hogy olyan dolgok, a melyek zálog tárgyat, mint tulajdonképi vagyonalkatrészek, egyáltalában nem képezhetnek, az alól kivétessenek.

Ezek a korlátok azok, a melyek között a törvényjavaslat mozog; mind oly intézkedések, a melyek egyfelől az üzlet szabadságát csak az elkerülhetetlen szükség mértékében korlátozzák, másfelől mégis kellő biztosítékokat nyujtanak ugy a kormánynak, mint a törvényhozásnak és különösen a nagy közönségnek arra nézve, hogy a visszaélések, melyek mai napság már napirenden vannak ezen a téren, legnagyobb részben megszüntettessenek, de mindenesetre a legszorosabb korlátok közé szorittassanak. Ezek oly intézkedések, melyek a legszegényebb osztályok irányában a visszaélésekkel szemben garantiát nyujtanak. Ajánlom

Digitized by Google

a t. háznak a törvényjavaslatot általánosságban elfogadásra. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Mudrony Soma: T. ház! Ha ezen törvénynek kiindulási pontját és czélzatát szemügyre vennők, kétségtelen, hogy itten tulajdonkép egy nemével az uzsoratörvénynek állunk szemben. Nem először történik, hogy az uzsoráról itten szó van és hogy a magyar törvényhozás az uzsora kérdésében intézkedik. Gondolom, 1877-ben már hozatott erre vonatkozólag egy törvény, azonban az tisztán csak arra szorítkozott, hogy egy bizonyos kamatlábon felül, t. i. a nyolczas kamatlábon felül megtagadta az államhatóságok és bíróságok közreműködését a kamatok beszedésére vonatkozólag, azonban a kamatlábot absolute nem szabályozta, benne sehol limitóról, kamatláb meghatározásáról szó nem volt.

Ezen törvényjavaslat ennél bizonyos tekintetben sokkal tovább megy. (*Halljuk!*) 11-ik §-ában világosan ki van mondva, hogy „a zálogüzletnél szedhető díj legmagasabb összegét, a kölcsönösség százalékában kifejezve, az illető törvényhatóság meghallgatásával a földmívelési-, iparés kereskedelmi minister, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bán határozza meg.“ Tehát határozottan benne van ezen törvényjavaslatban a limito, vagyis a kamatláb megszabása. Ez az első eset, hogy a magyar törvényhozás eltért azon évtizedek óta uralkodó elvtől, miszerint a kamatláb megszabása a kinálat és kereslet közti viszonyra legyen bizva. Határozottan beleavatkozik ez által az állam a kamatláb szabályozásába és megakadályozni kivánja a nemzetgazdaság törvényeinek szabad érvényesülését.

De még más tekintetben is homlokegyenest ellentétbe helyezkedik ezen törvényjavaslat azon elvekkel, a melyek államéletünkben a közgazdasági élet szabályozására nézve döntőknek, érvényeseknek tartattak és tartatnak.

Az ipartörvényben egész határozottan ki van mondva, hogy az iparüzés szabad és ez eddig semmiféle törvény által korlátozva vagy érvénytelenítve nem volt. Ez tudtommal az első eset, midőn bizonyos üzletre nézve az ellenkező álláspontot foglalja el a törvényhozás és eltérve a szabad ipar gyakorlásának elvétől, az engedélyezési rendszert statuálja.

Ezek, t. ház, igen fontos tények. Bármilyen csekély jelentőségűnek látszik is ezen törvényjavaslat, az első szempillanatra azon tény, hogy általa a közgazdasági életre nézve uralkodónak elismert és eddig hosszú időn át uralkodott törvényeknek érvénytelenítése czéloztatik, illetőleg erre nézve az első kivételes törvény statuáltatik, nagy fontosságot tulajdonít ezen törvényjavaslatnak.

Én, t. ház, csak constatálni akartam ezen összeütközést, mely a jelzett közgazdasági törvényjavaslat között van. De constatálnom kell azt is, hogy ezen összeütközést a dolgok természetes rendje, a tények logikája, a helyzetnek követelménye hozta elő és ez összeütközésben megoldást kell keresnünk. Én ennélfogva a magam részéről, daczára annak, hogy itt oly fontos közgazdasági elvek vannak érintve — ezen törvényjavaslatot mégis a részletes tárgyalás alapjául elfogadom; mert bármily barátja vagyok is amaz elvnek, különösen az önsegély elvének, mely ezen törvényjavaslat által érintve van, az elvhajhászást még sem vihetem annyira, hogy csak ez elvek kedvéért pusztulni engedjek egyes állampolgárokat, sőt egész osztályokat. Ez épen olyan volna, mint hogy ha valakit fuldokolni látnánk, azt csak azon elvnél fogva: „Segíts magadon és az isten is megsegít“ szemünk láttára a vizbe fulni engednők a nélkül, hogy segítségére kezünket kinyujtanók. (*Helyeslés balfelől.*)

De daczára annak, hogy ezen törvényjavaslat az uzsora ellen van irányozva, nem várhatom és nem remélhetem és ugy hiszem, nem várhatja és nem remélheti a t. háznak egy tagja sem, hogy ezen törvényjavaslat által az uzsora meg fog szüntettetni.

Nem akarok az uzsora-ügy hosszabb fejtegetésébe bocsátkozni, mert azt hiszem, hogy ez jelenleg nem volna helyén.

De ez alkalomból mégis szükségesnek látom megemlíteni, hogy ha már ezen első lépést az uzsora ellensúlyozása tekintetében megtettük, én a magam részéről szükségesnek tartanék még más hatályosabb intézkedéseket is, még pedig nem pusztán negativ parancsok alakjában, hogy t. i. a törvényhozás ezt vagy amazt eltiltja, hanem valóságos positiv intézkedéseket is, azaz intézmények és eszközlések létesítését, melyek az uzsorát lehetetlenné tennék.

S e tekintetben nem zavar engem az, hogy némelyek bizonyos általános nemzetgazdasági theoriákra szoktak hivatkozni, melyek az ily intézkedéseknek utjában állanának. Én az ilyen — hogy ugy mondjam — simplex theoriának nem tulajdonítok jelentőséget. Mert azon theoriák, melyek a gazdasági korlátlan szabadság, melyek a gazdasági önsegély szép jelszavait foglalják magokban, a gazdasági életnek egészséges viszonyaira vonatkoznak, nem pedig a gazdasági élet kóros fejleményeire. Az uzsora pedig a gazdasági életnek egyik kóros fejleményét képezi. Erre nézve tehát az egészséges testre érvényes szabályok nem lehetnek irányadók.

Én azon meggyőződésben vagyok, hogy az uzsora szükségszerű jelensége a hanyatló gazdasági életnek. Ott, a hol a gazdasági élet egész-

Digitized by Google

séges alapokon nyugszik, uzsoráról nem lehet szó; ellenben a hol az uzsora jelenkezik, ez kétségbevonhatatlan jelensége a gazdasági élet hanyatlásának. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

A kinálat és kereslet szabálya szerint igenis alakulhat a kamatláb méltányosan ott, a hol a gazdasági élet egészséges; de a hol a gazdasági élet nem egészséges, ott már annálfogva is rendkivül magas mérveket ölthet a kamatláb alakulása, mivel aránylag sokkal nagyobb a pénzkeresők, mint a pénzkinálók száma. — Ily viszonyok köztt, mondom, a kamatláb már az egyszerü nemzetgazdasági szabályok szerint is rendkivüli magas mérveket ölthet. De hozzájárulhatnak még egészen más tényezők is, nevezetesen a pénzpiacznak az állam által való túlságos igénybevétele. (*Ugy van! a szélső balon.*) Ez magától értetődőleg még inkább csökkentvén a kinált pénzösszeget, még magasabb fokra csigázza a kamatot. De végül, — hogy többet ne említsek, hozzájárulhat még egy harmadik igen fontos tényező, melyet a theoretikusok legtöbbször ignorálnak. Ugyanis a kamatláb rendes alakulásánál feltételeztetik az, hogy az adósok megállhatása iránt a bizalom ne legyen teljesen megrendítve. Mihelyt valamely néposztálynak megállhatására nézve a bizalom megcsökkent, sőt sok tekintetben megsemmisült, azon osztálynak hitele — legalább személyes hitele — mindenkorra tönkre van téve s ez oly fejleményeket hozhat létre, melyek az uzsorát tetőpontjára emelik.

Nálunk, fájdalom, constatálni kell, hogy a helyzet ilyen: nemcsak a kisebb gazdák kibontakozására nézve kevés a remény, de még inkább áll ez az iparososztályról. Bátran elmondhatjuk, hogy az iparososztálynak zöme oly helyzetben van, miszerint annak napról-napra való hanyatlása majdnem kézzelfogható. Most kérdem, t. ház, mely tőkepénzes lehetne hajlandó tőkéjét egy oly osztály tagjainak kölcsönözni, melynek folytonos hanyatlását látja, melynek folytonos hanyatlásáról van meggyőződve. Ez főindoka annak, hogy a gazdasági hanyatlás korszakában az uzsora oly mérveket ölt s oly általánossá válik, miszerint absolute lehetetlen, hogy az állam annak növekedését tétlenül nézze.

Ebből folyólag, mint már említettem, positiv intézkedésekre van szükség és nem puszta parancsokra; nem parancsokra, oly értelemben, hogy a törvényhozás vagy a kormány által megtiltassék bizonyos kamatlábnál magasabb kamatlábat szedni, hanem oly intézkedésekre, melyek nem parancs utján, hanem az által, hogy tényleg segítenek, dolgoznak ellene a kóros betegségnek. Nem akarok itt jelenleg eszméket felvetni, nem akarok bizonyos intézkedéseket javasolni; hanem röviden csak arra utalok, hogy gazdasági életünkben igen kivánatos volna, hogy azon intézményeket, melyek másutt jóformán ki vannak próbálva, szintén alkalmazásba vegyük. Ilyenek első sorban az önsegélyezési szövetkezetek, másod sorban a hatósági hitelintézetek, nevezetesen a zálogkölcsönintézetek. Igaz, hogy e két intézmény tekintetében a törvényhozás directe nem sokat tehet s a kormány sem. De indirecte nagyon sokat tehet. Csak a szövetkezetekre vonatkozólag: ha a törvényhozás az ipar számára oly szervezetet statuál, mely mellett az iparosok tömörittetnek, akkor meg van adva az alap, az önsegélyezési szövetkezetek fejlődésének lehetővé tételére. A mi a másik intézményt, melyet bátor voltam említeni, illeti, a hatósági hitelintézeteket, erre nézve nagyon sajnosnak tartom, hogy Magyarországon a takarékpénztári intézmény tisztán magánosok kezében van és magánosok által tisztán nyerészkedési szempontból kezeltetik. Szükségesnek tartanám, hogy maguk a hatóságok állítsanak fel takarékpénztárakat, melyeknél nem a nyerészkedési vágy, hanem a közczél előmozdítása volna irányadó. Ezekkel kapcsolatban létesittethetnék oly zálogüzlet, melynél szintén nem a nyerészkedés, nem a szegény megszorult emberek kizsákmányolása, hanem méltányos garantiák melletti felsegélyezése volna a czél. Ezen intézetek kifizetnék magokat, mert látjuk, hogy oly helyen, hol ily intézetek vannak, egészen jól kifizetik magokat. Ezen most említett kétféle intézmény sokkal többet segítne a bajon, mint egyes parancsok és oly törvényhozási intézkedések, melyek csupán tiltó vagy negativ rendszabályokat tartalmaznak.

Én, mint mondám, ezen törvényjavaslatot általánosságban elfogadom és csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy nagyon örvendenék, ha a t. kormány azon uton, melyre e törvényjavaslattal lépett, tovább haladna és nevezetesen positiv intézkedések és intézmények létesítésére is átmenne. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Csatár Zsigmond: T. ház! Miután azon párt, melyhez igénytelenségem is tartozni szerencsés, e törvényjavaslatot nyilt kérdéssé tette, tehát kiki a saját gustusa szerint szavazhat a törvényjavaslatra, vagy mondhat ellene vetót: ne vegye rosz néven a t. ház, hogy én, mint olyan, ki e törvényjavaslatnak bizonyos osztályra való kedvezését ismerem fel és egészen más alakban szerettem volna e törvényt létrehozni, kijelentem, hogy ugy, a mint van, habár sok előny van benne lefektetve, azt a részletes tárgyalás alapjául nem fogadom el.

T. ház! Azt gondolom — s ugy is kell lennie, — hogy midőn Mária Terézia Felséges királynénk a zálogházi intézményt létesítette, egy magasztos és szent czél lebeghetett lelki szemei

Digitized by Google

előtt, hogy mindazon szegény sorsú embereken segítsen. kik betegség miatt, vagy munka hiányában kénytelenek volnának elpusztítani jobb időkben beszerzett ékszereiket, ágyneműiket vagy ruháikat, hogy azokat a zálogházba letéve, jobb időre fenntarthassák s azokat kedvezőbb helyzetben ismét birtokukba vehessék.

Hogy a czél ilyen lehetett, hogy kezdetben áldást árasztó volt ez intézmény, azt kétségkivül mindnyájan beismerjük, de ha a mai viszonyokat mérlegeljük és ha a budapesti zálogház beléletével megismerkedünk, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a dicső alapítónő intentiójától, a mai kor intézői nagyban eltértek, mert megdrágították a kamatlábat és a kezelési költségeket ugy, hogy magában az intézetben 10 százalékot szednek, a mihez még a kezelési költségek is járulnak és igy bátran elmondhatom, hogy felmegy 12 százalékra is s ezen kir. zálogház közvetítői 16%—18%-ot is szednek.

Ráth Károly közbeszól: Hatvan százalékot is!

Csatár Zzigmond: De van eset, midőn 145%-ra is felrug, akkor t. i., ha esetleg valaki a hó 28-án tenne zálogba egy tárgyat és a gondviselés utján munkája, vagy szerencsés viszonyok folytán e zálogtárgyat a következő hó 5-ik napján ki akarná váltani, meg kellene fizetnie 3 hónapi kamatot s igy 12 hóra kijön a 145%.

T. ház! Én a zálogház-intézetet ugy tekintem ma, mint czélttévesztett, nyerészkedő intézetet, a mely egyes polgárok anyagiságának kizsákmányolásával akarja magát fenntartani. Ha széttekintek hazám lakosainak száma felett, ha vizsgálatom tárgyává teszem az anyagi állapotokat, arról győződöm meg, t. ház, hogy 48 óta megfogytak a közép és főnemes urak vagyonban és abban, a mi a magyar államiságnak főpostulatuma és igy sok a szegény család, mely a koldusbotot hordozza kezében. Ez a törvényjavaslat t. ház, csak egy osztály érdekében van alkotva, a mely osztály az előnyöket minden időben ügyesen ki tudta zsákmányolni és minden nyerészkedő vállalatban, mint főszereplő elől ment nemcsak, hanem, méltóztassanak a kir. zálogház történetét megnézni, hogy ott, midőn a szerencsétlen áldozatok nem tudják kiváltani elzálogosított tárgyaikat és azok árverés alá kerülnek, más, mint különösen ezen élelmes faj, árverezni nem képes.

Én tehát uraim, akkor, midőn a magyar becsületesség, a magyar tisztesség annyira szerény, hogy ilyen nem igen szemérmes vállalkozással járó dolgokba nem akar betolakodni, akkor, midőn van egy osztály, mely az ily előnyöket mintegy szándékosan, czélzatosan kiaknázza: ezen osztálynak semmi néven nevezendő szabadalmat adni nem akarok, hogy elszedje azon osztálynak pénzét, a mely egy ezredéven át tartotta fenn e hazát és a mely osztály, ha elpusztul, nincs többé Magyarország. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

T. ház! E törvény oly tág tért, oly nagy szabadalmat enged a t. minister urnak, a melyet én, mint törvényhozó, aggály nélkül, jobban mondva, aggodalom nélkül soha egyes embernek megadni nem tudok.

Mudrony t. képviselőtársam már reá mutatott, hogy a 11. szakasz szerint időről időre a t. minister ur belátása, akarata szerint fogja szabályozni a kamatlábat, a gondozási, őrzési, zálogbankezelési és tudja isten, hányféle czímen kirovandó díjakat. Engedelmet kérek, hanem én azt tapasztalom, hogy a mi ugy a zöldasztalnál a nyilvánosság kizárásával történik, annál nem igen szokták mérlegelni az egyes szenvedő emberek dolgát, hanem azt hiszik, hogy a bőség szarujába nyulnak és bő marokkal szokták kiadni kinek-kinek a részét. Én, t. ház, olyan törvényt, a mely alaposan meg nem mondja, hogy azon egyén, a ki ily zálogházat akar nyitni valamely városban, hány ezer frt biztosítékot tartozik letenni az állampénztárba, hogy az egyeseknek zálogba tett vagyona biztosítva legyen, olyan törvényt, a mely nem mondja meg, hogy az ily intézettulajdonosok hány kamatlábat fognak élvezni, az ilyen törvényt a részletes tárgyalás alapjául el nem fogadhatom és fölötte sajnálom Mudrony Soma t. képviselőtársamat, a ki a törvényjavaslatban ily hiányokat fedezvén fel, azt mégis elfogadja. De nem fogadhatom el másrészről a törvényjavaslatot azért sem, mert ha már csakugyan oda jutott a középosztály és az iparos közönség, hogy zálogba kell letennie keservesen megőrzött vagyonát, hogy az óriási terhek súlya alatt az éhség által tökéletesen ki ne merittessék, akkor, ha csakugyan ebből haszon mutatkozik, adjuk meg a lehetőséget, hogy a ki már ily vállalatoknak hasznot adott, részesüljön e haszon áldásaiból maga is. Ugyan kérem, mire való ily engedményeket adni egyesek részére, kik mint denevérek, szipolyok, pióczák kiaknázták a nemzet vérét? Mire valók az adóhivatalok, ha léteznek, hiszen legfeljebb egy pár tanult embert kell oda alkalmazni, pénz sem kell, mert minden adóhivatalnál van annyi pénz kamat nélkül, a mennyi annak a vidéknek szükségleteire elég. De hát hiába, t. ház, megvan már nálunk az a régi szokás, hogy mi mindig jobban gondoskodunk az idegen emberekről, mint önmagunkról. Igy tesztünk e törvény intézkedéseivel is. Ismét kiszolgáltatjuk a szegény vidéki lakosságot egyes lelketlen embereknek, hogy azok felett gazdálkodjanak ugy, a mint akarnak, hogy bekövetkezzék azon eset, hogy egyes emberek meg-

Digitized by Google

gazdagodjanak, a nemzet teste pedig legyen béna az elszegényedés által.

Én, t. ház, általában semmi néven nevezendő magán zálogház nyitására engedélyt adni nem tudnék, mert bármiképen okoskodjunk is, ha e törvényben a legszigorúbb feltételek szabatnak is, sokkal élelmesebb emberek azon férfiak, kik a zálogház nyitására engedélyt kaptak, semhogy képesek ne lennének kijátszani azon törvényt, melyet a ministerium kigondolt. Hiszen a mindennapi tapasztalás bizonyítja, hogy egyes emberek, kik százezer frttal, sőt 2—3 millióval buktak meg, ugy hogy tisztességes társaságban az ily embert meg se tűrnék, a pesti kir. törvényszék által 14 napi börtönre ítéltetvén, túl esnek mindenen. Nem sokat törődnek azzal, hogy egynehány napig a börtönőr kosztján és felügyelete alatt éltek, ha aztán 3—4 millió marad a zsebökben.

És t. ház, az még csak hagyján, hogy a pesti kir. zálogház 10%-ot szed és a kezelési járulékkal 14—15-öt, sőt ha az előleges kamatokat is kamatozva vesszük, összesen 16% az a mit szed, mert előre kell befizetni a kamatot és ennek a kamatja ismét számittatik: de ezen törvény arról sem gondoskodik, hogy a kir. zálogházi bárczák a felállítandó zálogházakban elzálogosíthatók ne legyenek. Ez pedig nagy baj. De erre azt mondja a minister ur: az uristen az embert szabad akarattal ruházta föl, legyen esze kinek-kinek, hogy ugy intézze sorsát, a mint akarja. Engedelmet kérek, azt hiszem, 1848 előtt is volt a régi nemeseknek és főnemeseknek eszük, hanem épen azért, mert eszök volt, fenntartották az ősiséget és azért nem férhettek bizonyos emberek a vagyonhoz és én ezt helyesnek találom, mert addig a nemzet magyar volt és ugy tisztelte a világ, de maholnap már nem lesz az, mert ha holnap Lembergből, holnapután pedig Krakkóból jön be valamely új uraság, (*Derültség*) bejut ide a törvényhozás termébe, ur a törvényhatóságban a nélkül, hogy Árpád fia lenne (*Élénk derültség*) s nem is kell sok hozzá, csak egy pár kormánypárti képviselő, hogy az ilyen isten tudja honnan jött egyén, a ki egy — külön emberfajhoz is tartozik, — esetleg egy pár százezer frttal nemessé lesz, érdemjelekkel kitüntettetik, sőt magának a koronának a tanácsába is felküzdi magát.

Elszomorító dolog ez és sajátszerű benyomást tesz az én lelkemre és szivemre. És én elérkezettnek látom az időt, hogy megkondittassék a harang és mondassék ki: ne tovább! Elérkezettnek látom az időt, hogy Árpád népe gondoskodjék magáról, mert ez állam csak addig Magyarország, mig a magyarság ereje elfogyott, azután nincs többé Magyarország. Már pedig szomorú jelek igazolják és a számok kérlelhetlen tételei bizonyítják, hogy Magyarország földjéből 900□ mfld. van idegen kézben, nem magyar vérből leszármazott dédunokák kezében, olyan emberek kezében, kik csak addig magyarok, mig a viszonyok parancsolják, de ha a viszonyok változnak, lesznek akár Muraviewek is.

Én ilyen elemnek, ilyen mesterségre utat adni nem akarok s mert ezen törvényjavaslatból azt látom, hogy minden egyes városban, minden egyes községben egy-egy ilyen Iskarióth be fog jutni a magyar nép közé, mert ezt népemre, mert ezt nemzetemre átkosnak, veszélyesnek tartom, nem fogadom el a törvényjavaslatot. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Elnök: Szólásra senkisem lévén feljegyezve, a vitát bezárom.

Br. Kemény Gábor, földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister: Engedje meg a t. ház, hogy nehány megjegyzést tegyek azokra, miket a t. képviselő ur imént a szőnyegen levő törvényjavaslatra nézve mondani méltóztatott. (*Halljuk!*) Mudrony képviselő ur a törvényjavaslatot általánosságban a részletes vita alapjául elfogadja s épen ennélfogva nem tartom szükségesnek nyilatkozatára más megjegyzést tenni, mint azt, hogy a t. képviselő ur ezt ugy tekinti, mint egy nemét az uzsora-törvénynek s arra biztat, hogy ez uton még tovább kell haladni.

Megvallom, nem uzsora kérdései voltak azok, melyek engem ez ügy rendezésére vezettek, hanem az, hogy égető szükségét láttam véget vetni azon számtalan visszaéléseknek, melyek a zálogüzletek körül jelenleg léteznek.

Nem elvi tétel, nem az uzsora-törvény szövevényeibe való bocsátkozás, hanem egy gyakorlati törvény megalkotása volt szándékom s ha a czélnak megfelel, nagyon meg leszek elégedve. Mindig igyekezni fogok minden törvényjavaslatomban a lehető gyakorlati irányt továbbra is követni. Ezen kérdésre nézve különben könnyebb volt intézkedni, mint némely más iparágra nézve, mert már maga az ipartörvény a zálogüzletet némileg, habár csak kisebb mértékben, a szabad ipar sorából kivette; ma e törvényjavaslat egészen kiveszi és a kormánynak, illetőleg az iparhatóságnak speciális felügyelete alá helyezi s olyannemű qualificatióhoz köti, minő e dologban eddig nem volt. Hiszen, hogy gyakorlati lesz e törvény, ezt elismerte a t. képviselő ur is, azért nem akarok az általam mondottakkal tovább foglalkozni, csak e megjegyzést kivántam tenni és áttérek azokra, miket Csatár Zsigmond képviselő ur elmondott.

Neki a törvény nem kell. Ő az avicitásról, a nemesség emeléséről, a régi jó időkről, őseink bölcsességéről és a mi csekélységünkről hosszasan és bizonyos vervvel érvelt.

Én, t. ház, őt e téren nem követem, hanem

Digitized by Google

szorítkozom azokra, a melyeket a törvényre vonatkozólag felhozott és a melyek bizonyos rectificatiót igényelnek. A képviselő ur többször említette, hogy a kir. zálogházaknál 10—12, sőt sokszor 16% vétetik. Bocsánatot kérek, de a mult évtől kezdve a kir. zálogházaknál 10%-ot vesznek, a mibe már minden díj bele van számítva. Azt azonban megengedem, hogy ha a fél a közvetítőkhöz fordul, többet is kell fizetnie.

E többlet már nem zálogházi költség, hanem már más.

A tisztelt képviselő ur ugy tünteti fel a zálogházat, mint ha az mellőzné azon nemes intentiót, a mely alapításánál irányadó volt és nyerészkedő intézetté vált volna. Ez, t. ház, szintén téves.

A kir. zálogháznál a mult évben a kamatlábat 2%-kal szállítottam le, mert a regiet igy is képes fedezni s alapos reményem van arra, hogy talán nem igen hosszú idő mulva némi reductió ismét lehetséges lesz. Ha a képviselő ur összehasonlítja azt, hogy mily percent mellett volt képes a kir. zálogház kölcsönt nyujtani, más vállalatok kamatlábjával, akkor aligha fogja azt mondhatni, hogy ez üzérkedő intézet, mivel annak jövedelmei az országnak más czéljaira egyátalában nem fordittatnak. Az összes jövedelem az új, most épült kir. zálogházba lett befektetve.

Habár a t. képviselő ur hibáztatja is a mostani zálogházi kezelést, mivel azt uzsorásnak tekinti: mégis azt kérdezi, hogy miért nem állittatnak fel ily intézetek mindenütt állami költségeken? Ezt megengedem t. ház, hogy ez czélszerűbb és gyakorlati volna, ha keresztül vihető lenne. Ez azonban nagyon sok kiadásba kerülne. A régi kir. zálogházba is 100-ezrekre menő tőke van befektetve és százezrekre menő összeg kezeltetik, mint forgótőke. Ha az országban 10—15—40 községben és városban állittatnának fel ily zálogházak, ezek jelentékenyen terhelnék a budgetet.

Én a t. képviselő urnak nyilatkozatából mindamellett, hogy nem tartja helyesnek a mostani kezelést, azt veszem ki, hogy maga is óhajtja a zálogházak kiterjesztését. Itt, t. ház, az a kérdés, hogy megengedjük-e azt, hogy a vidéken magánzálogházak állittassanak fel vagy nem, vagy pedig maradjunk meg a mellett, a mi jelenleg van.

Ha az a kérdés, hogy vagy semmi zálogházat, vagy csak oly zálogházat állítsunk fel, a mely működésében annyira alá van vetve az ellenőrzésnek, mely annyi morális és anyagi qualificatiót kiván, mint ezen törvény, akkor egész határozottsággal merem mondani és a közönség nevében kinyilatkoztatni, mely egy és más tárgyat elzálogosít, hogy inkább legyen ily törvény által concessionált zálogház, mint egyáltalában ne legyen.

A t. képviselő ur némely hibára, visszaélésre, tévedésre mutatott, melyek a királyi zálogháznál elkövettetnének. Én nem állítom, hogy visszaélések egyáltalában nem fordulnak elő, de nagyon kérem a képviselő urat, hogy ha van tudomása ilyen concret esetről, sziveskedjék azt velem közölni és én kész vagyok rögtön intézkedni és vizsgálni.

Egyébiránt nem tagadom, hogy fordultak elő oly esetek és különösen a közvetítő intézeteknél, melyekre nézve intézkedni kelletett. E tekintetben tárgyalások folynak és a törvénynek életbe léptetésével új szabályzat fog a közvetítő intézetekre nézve behozatni.

Hogy miért nem mennek árverésre olyanok, a kik, ha jelen volnának, saját ügyeiknek lebonyolítását elősegítenék, mert az egyes tárgyak jobb áron kelnének el és miért oly szerények, ennek fejtegetésébe egyáltalán nem bocsátkozhatom. Bizonyos határokon túl való intézkedésnél az ember megáll, nem intézkedhetik, hogy valakinek legyen elég bátorsága, tevékenysége, határozottsága, hogy folyvást figyelemmel kisérje az árverést s hogy ne csak két-három ember vegyen részt az árverésben, szintén olyan dolog, a mibe nem igen lehet avatkozni.

De ha nekem valaki jó tervet ad, azt rögtön elfogadom, azonban én magam nem segíthetek, mert az az egyesek vállalkozási szellemétől függ. Visszatérek tehát oda, hogy ha a képviselő ur valamely concret esetben visszaélésre rá tud mutatni, én rögtön megindítom a vizsgálatot és a mennyire lehetséges, fogok segíteni a bajon.

A t. képviselő ur nem fogadja el azt, hogy a kamatláb a kormány által állapittassék meg a törvényhatóságok ajánlatára és a t. képviselő ur szerfeletti jogot lát ebben; szintén helyteleníti a t. képviselő ur, hogy a cautió megállapítása a kormányra van bízva. Azt kérdem a képviselő urtól, melyik jobb, ha egy magas kamatláb vétetik fel a törvénybe, mely minden időre és minden helyre egyformán fönnálljon, mi nem zárja ki azt, hogy Debreczenben, Nagyváradon, Kolozsvárott szintén állhasson fel külön szabályzat és nem vonja maga után azt, hogy akkor, midőn a kamatláb, mondjuk, 7 lesz, a zálogházban akkor is 15—16 százalékot szedjenek; vagy pedig oly kis kamatlábot állapítsunk meg, egyik és másik helyre nézve ezeket vévén zsinórmértékül, mely lehetetlenné teszi a vidéken a zálogházak fennállását. Vagy ha oly magas cautiót állapítanánk meg, mely egyrészről kisebb városokban nem volna követelhető, mert a mellett a zálogházak nem állhatnának fenn, vagy oly kis cautiót követelnénk, mely a fővárosban nevetségessé válnék, ezek egyike sem nyujtana biztositékot a visszaélések elhárítása iránt? Csak a

Digitized by Google

gyakorlati élet tapasztalatai után lehet indulni s ezek segítenek a kellő középút feltalálására, mely nem állapítja meg egyszer mindenkorra a kamatlábat, mely egyik helytt igen nagy, másik helyütt igen kicsiny, egyik időben helyes, másik időben helytelen lehet és nem állapítja meg azt a cautiót, mely egyik helyen elégséges, másik helyen igen sok volna, hanem e tekintetben szabadkezet enged a kormánynak.

Azokra, a miket a t. képviselő ur a tárgyon kivül álló dolgokra felhozott, reflektálni nem kivánok; a többiekre, azt gondolom, válaszolván, kérem a t. házat, méltóztassék a benyujtott törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni.

Elnök: Csatár képviselő ur félremagyarázott szavait kivánja helyreigazítani.

Csatár Zsigmond: Azt hiszem, t. ház, hogy a minister ur szavaimat félreértette, mert én egyátalán nem jeleztem azt, hogy a hivatalnokok visszaéléseket követnek el a zálogháznál, hanem igenis mondottam azt s azt most is fenntartom és fenn fogom tartani mindaddig, mig az állapotok fennmaradnak, hogy az árveréseknél oly visszaéléseket lát az ember, hogy lehetetlenség, hogy igazán a honfiui fájdalom bizonyos érzetével ne teljék el a keble. Méltóztassék a t. minister urnak egyszer megtenni azt a szivességet, hogy ne tudják meg ott, hogy oda fog menni, mikor az ékszereket árverezik és próbáljon akármire árverezni. Ha 5 forintot ér az a tárgy, a mely árverésre kitűzetik, az a bizonyos élelmes consortium, a mely nem a mi népünkből való, 500 frtra fogja felverni ezt a tárgyat, csakhogy lehetetlenné tegyék a minister urnak, hogy azt megvegye és ekként maguk maradván a tér urai, elszedhessék a szegény ember vagyonát ingyen, vagy potom pénzen.

B. Kemény Gábor, földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister: Csak azt kivánom megjegyezni, hogy én sem mondtam azt, hogy a t. képviselő ur azt mondta volna, mintha ily visszaéléseket maguk a hivatalnokok követnének el. Egyébiránt mondhatom, hogy én csakugyan ott voltam már árverésen, csakhogy rögtön reám ismertek és igy az incognitónak nem volt semmi haszna. (*Derültség.*)

Elnök: Előadó ur nem kiván élni a végszóval. Következik a szavazás.

Méltóztatik-e elfogadni a kézi zálogkölcsönügyletről szóló törvényjavaslatot a közgazdasági bizottság szövegezésében általánosságban a részletes tárgyalás alapjául? (*Igen! Nem!*) Méltóztassanak azok, a kik elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta. Következik a részletes tárgyalás.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czimét, annak 1., 2., 3. és 4. §§-ait, melyek változtatás nélkül elfogadtatnak; olvassa az 5. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Ezen §. második bekezdésében az első sorban „elzálogolás“ szó helyett „elzálogosítás“ volna teendő. Kérem, méltóztassék e módosítványt elfogadni.

Elnök: Ez nyomdahiba lévén, azt hiszem, ugy tehetem fel a kérdést, hogy méltóztatik-e a t. ház a 6. §-t ezen módosítással elfogadni, mert ez csakugyan jobb. (*Helyeslés.*) Ha nincs észrevétel, kijelentem, hogy a 6. §. ezen változtatással elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 7—8. §-t, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a 9. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Itt két értelemzavaró sajtóhiba van, melyeknek kiigazítását kérem. Ugyanis a 6. pontban „lejárt ideje“ helyett „lejárat ideje“ teendő és az utolsó bekezdés harmadik sorában „valamint“ helyett „valamit“ teendő.

Elnök: Ez sajtóhiba mind a kettő. Azt hiszem, t. ház, ezeket kijavítani rendeli és ennélfogva kijelentem, hogy a 9. §. ezen sajtóhibák kiigazításával elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 10. §-t, mely változatlanul elfogadtatik; olvassa a 11. §-t*).

Ráth Károly: T. ház! Én teljesen egyetértek azon elvi alapokkal, melyekre e törvényjavaslat fektetve van; azonban, hogy a hozandó törvény czélját elérhessük, szükséges, hogy a zálogintézetek, melyeknek üzlete most szigoritttatik, kibuvót ne találhassanak, hogy a törvényt kijátszhassák, vagy az eddig tapasztalt visszaélések helyett más úton-módon zsarolásokat üzzenek, a melyeknek meggátlása végett ezen törvény alkottatik. Ezen czélból bátor vagyok a 11. §-hoz egy módosítványt ajánlani. Ugyanis az usus az: hogy a kamat a magánzálogintézetek által havonkint szedetik, illetőleg, ha valaki három vagy négy napra elzálogosít valamely tárgyat, a minimális kamat, melyet fizetni tartozik, az egy hóra eső kamat. Ez némi jogosultsággal bir, mert csakugyan, különösen kisebb tárgyak gondozása, őrzése annyi fáradsággal jár, hogy az én tapasztalásom szerint az ilyen kölcsönösszegért legalább egy hóra számitandó kamat indokolt. Nem indokolt azonban, hogy az egy hónál hosszabb időre terjedő zálogkölcsönöknél a kamat mindig csak egy hóra számittatik, terjedjen ki bár a kölcsön időtartama csak két, három, négy napra is..

Ennél fogva arra kérném a t. házat és a minister urat, hogy ezen, nem elvi, hanem a dolog érdekében álló módosítványomat szives figyelmükre méltatni kegyeskedjenek. Maga a módosítvány igy hangzik: „Egy hónál kevesebb időtartamra szóló elzálogosításnál egy havi ka-

Digitized by Google

mat egészben számítható, egy hónál tovább terjedő üzletnél azonban a zálog-kölcsön is napokra számittatik".

Én azon esetre, ha a szövegezés a t. házban netán valamely ellenvetésre találna, legkisebb kifogást sem teszek ellene, sőt kérem, hogy a mennyiben elvileg elfogadni méltóztatnak, azt szövegezés végett a közgazdasági bizottsághoz utasítani méltóztassék.

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*).

Kemény Gábor báró, földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister: Én nekem, t. képviselőház, nincs a módosítvány ellen kifogásom. (*Helyeslés.*) Elvi fontosságot a dologban nem látok, gyakorlatilag pedig, azt hiszem, igen kevéssé fog az eredmény különbözni attól, ha ez nem is lesz benne; mert végre is a zálogintézet-tulajdonos nem köteles elfogadni a zálogba nyujtandó tárgyakat, csak a kir. zálogházba vesznek tel mindent, a mi oda felvehető; ha csekély tárgyakat visz oda valaki, a magán zálogüzlet-tulajdonos azt mondhatja, hogy nem veszem be, csak a következő hónap végéig, vagy netalán három hóig. De ha a t. ház ebben megnyugszik, én beleegyezem. (*Helyeslés.*)

Madarász József: (*Halljuk!*) T. ház! Először is kérdést vagyok bátor a t. bizottsági előadó urhoz intézni, fenntartván magamnak előre, hogy ha értesítést nyerek — a mint hiszem — azután nyilatkozhassam a tárgy felett.

Itt ezen 11. §-ban meg van bizva az ott előszámlált biztosítási stb. díjak megállapítására nézve időközönként a kereskedelmi minister, Horvát-Szlavonországokat illetőleg pedig a horvát-szlavon-dalmátországi bán. Én azon kérdést intézem a t. előadó urhoz, — reménylem, hogy a kormány e tekintetben nyilatkozott a bizottságban — vajjon azon intézkedések, a melyek itt részben a ministerre, részben a horvát-szlavon-dalmátországi bánra bizatnak, törvényhozási vagy pedig végrehajtási intézkedésekül tekintendők-e?

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! A kormány e tekintetben a bizottságban nem nyilatkozott, mert erre szükség nem volt. Ez világosan végrehajtási dolog és alapszik az 1868. évi XXX. t.-cz. 10. §-án, mely igy szól: „Az iparügy rendezésére nézve, a házaló-kereskedést is ideértve, ugyszintén a nem közkereseti egyesületek ügyében s az útlevél-rendszert, az idegenek fölött gyakorlandó rendőrségét, az állampolgárságot és honosítást illetőleg közös ugyan a törvényhozás, de ezen tárgyakra nézve a végrehajtás Horvát-Szlavon-Dalmátországoknak tartatik fenn."

Ennek következtében tehát ugy ezen szakaszban, mint a további szakaszokban és a végrehajtási clausulában foglalt intézkedések a törvény ezen szavainak felelnek meg. Ez — mondom — nem törvényhozási, hanem végrehajtási dolog, a mely Horvát-Szlavonországoknak fenn van tartva, még pedig különösen iparügyben, mint azt a törvény idézett paragraphusa világosan mondja.

Madarász József: A t. ház engedelmével most már bátor vagyok nyilatkozni a t. előadó ur előadására nézve. (*Halljuk!*) Én azt vélem — legalább az én meggyőződésem ellenkezik az előadó ur véleményével — hogy mindazok, melyek itt a 11. §-ban elősoroltatnak, nem végrehajtáshoz tartozó, hanem törvényhozási intézkedéseket követelnek. A törvényhozás, igaz, mindezen intézkedéseket másra is ruházhatja át, de már ő e tekintetben nem mint végrehajtó, hanem mint a törvényhozást helyettesitő intézkedik. Én azt állítom, hogy azon tételeknek, vagyis pl. a biztosítási tételnek, a legmagasabb kamattételnek meghatározása nem végrehajtási, hanem törvényhozási intézkedés és én legalább legkevésbé sem tudnám, hogy mi által kifogásoltathatnék az, hogy itt a törvényhozás mind a biztosítási díjra, mind pedig a kamat és egyéb beszedhető díjakra nézve a legmagasabb tételt igenis törvényhozásilag állapítja meg. Hogy ha a törvény kiteszi, hogy ez a legmagasabb tétel, ebből nem következnék az, hogy azon alul bizonyos körülmények között ne bizná meg ministerét az intézkedéssel.

Én tehát, mert azon véleményben vagyok, hogy először okvetlenül törvényhozási intézkedés lévén szükséges, a ház határozhat is felette; másodszor, mert ilyennek tartom, t. i. törvényhozási intézkedésnek, nem hiszem, hogy az 1868. évi XXX. t.-cz. 10. §-ának azon értelme alá soroztathatnék ezen 11. §-ban foglalt intézkedés, a mely, jól tudom, a végrehajtásra nézve, ismétlem, nem a bánnak, de Horvát-, Szlavon- és Dalmátországoknak tartatott fenn a törvényhozás által; itt tehát törvényhozási intézkedésről lévén szó, ezt Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok bánjára bizni nem lehet. Ha pedig e tekintetben törvényhozási intézkedés tétetik, azt ezen közös országgyülésnek, a mely közös országgyülésen Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok képviselői is vannak, kell elintézni és nem egy oly egyénnek, a ki ezen országgyülésnek semmi esetre sem felelős. S mert az én meggyőződésem szerint ez nem végrehajtási intézkedés és mert én azt hiszem, hogy a legmagasabb tételeket meg lehet állapitani az országnak nemcsak kárával, hanem annak és népének javával, azért én a következő indítványt vagyok bátor e szakaszhoz tenni: „A 11. §. utasittassék vissza a bizottsághoz, hogy a zálogüzletnél kellő és szedhető különféle díjak leg-

Digitized by Google

magasabbika számban kifejeztetvén, azok törvényhozásilag állapittathassanak meg.“ (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni az indítványt.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Madarász t. képviselő ur elvi álláspontjában tér el e törvényjavaslattól s igen természetes, hogy annak következtében ugy általában indítványa, mint azok, a miket Horvát-, Szlavon- és Dalmátországokra nézve mondott, teljesen eltérnek e javaslat rendszerétől. Mert ha ő azon téren van, hogy a kamatláb megállapítása a zálogüzletben törvényhozási feladat, akkor természetes, hogy kivánja, hogy a kamatláb a törvényben megállapittassék.

Ez a kérdés azonban tulajdonkép nem elvi kérdés, a mint hogy az egész javaslat nem az, hanem egyszerűen czélszerűségi kérdés. De ha még el is fogadnók azon elvi álláspontot, melyet Madarász képviselő ur felállított — noha én azt sem fogadhatom el, egyszerűen azért, mert habár a törvényhozást a kamatláb megállapítására illetékesnek tartom, mert souverenitását elismerem, de ezen megállapítást a törvényhozásra bizni oppontumusnak nem tartom, mert ez üzleti kérdés, mely az üzleti esélyek szerint változik — de mondom, ha elfogadjuk is az indítványt, mi értelme lenne annak és mi kihatással lenne az egész eljárásra nézve?

Az indítvány egy maximumot kiván megállapítani. Meglehet ezt állapítani egy igen magas tételben, a mint például a porosz törvényhozáshoz e napokban beterjesztett törvényjavaslat a kézi zálogról a maximumot bizonyos tételekre nézve 12%-ban, bizonyos tételekre nézve 24%-ban állapítja meg. De mit segítünk az ily megállapítással? Semmit sem, mert oly tág korlátot kell szabnunk, melyet tulajdonképen nem volna szabad elérni, hanem a melyen belül kell az executivának mozogni a. Ha már most megadjuk e felhatalmazást a kormánynak, ép oly szabad keze lesz e korláton belül, mint volna máskülönben. Már pedig, ha a maximumot minden eshetőségre előre meg akarjuk állapítani, igen magasra kell azt emelni. Sokkal czélszerűbb tehát, ha szabad kezet hagyunk a kormánynak, annál inkább, mert ha a törvényhatóság propositiójára állapítja meg a kamatlábat, az minden esetre a helyi és üzleti viszonyoknak ismeretével biró hatóság javaslata alapján történik, már pedig ezen viszonyok is időről-időre, helyről-helyre igen különbözők és változók.

Ez tehát az elvi álláspont. A mi pedig ennek egyik következményét, t. i. a Horvát-Szlavon- és Dalmátországokra vonatkozó intézkedést illeti, ez ebből foly. Mihelyt egyszer végrehajtási feladatnak ismerjük el; végrehajtási feladatnak, nem jogkörnek, mert abban igaza van t. képviselőtársamnak, hogy a törvényhozás vindicálhatja ezt magának, de ha czélszerűségi szempontból azt mondja, hogy én ezt nem tartom czélszerűen törvényhozási uton megoldható kérdésnek, hanem a végrehajtó-hatalomra bizom: azon perczben törvényeink értelmében a végrehajtás Magyarországban és Horvát-Szlavon- és Dalmátországokban ugy eszközlendő, a mint törvényeink rendelik. Minthogy pedig törvényeink e tekintetben igen világosan szólnak, különösen az 1868: XXX. t. cz. 10. §-a, természetes, hogy e tekintetben a végrehajtást Horvát-Szlavon- és Dalmátországoknak kell fenntartani. Ezek alapján kérem a t. házat, méltóztassék Madarász képviselő ur indítványát elvetve, az eredeti szöveget elfogadni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén följegyezve, következik a szavazás.

A 11. §-hoz két módosítvány nyujtatott be. Az egyik Madarász József képviselő uré, a ki a 11. §-t elvi változtatás végett kivánja a bizottsághoz visszautasittatni; a másik Ráth Károly képviselő uré, a ki egy új alineát kiván csatolni a 11. §-hoz. A kérdés tehát az lesz, kivánja-e a ház Madarász képviselő ur indítványa értelmében szövegezés végett visszautasítani a törvényjavaslat e szakaszát a bizottsághoz. Ha ez el nem fogadtatik, a másik kérdés az lesz: elfogadja-e a ház a 11. §-t a bizottság szövegezése szerint. A harmadik kérdés az lesz, hogy elfogadtatik-e Ráth Károly képviselő ur indítványa? (*Helyeslés.*) Fel fognak olvastatni a módosítványok.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni Madarász képviselő ur indítványát? (*Igen! Nem!*) A kik elfogadják az indítványt, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadja el. Méltóztatik a t. ház elfogadni a 11. §-t a bizottság szövegezése szerint? (*Igen! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni Ráth Károly képviselő ur módosítványát? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatik.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 12. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatik. Olvassa a 13. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: Az első bekezdés második sorában sajtóhiba van, t. i. az „és“ szó után kimaradt az „a“. Kérem, méltóztassék ezt kijavítani. (*Helyeslés.*)

Elnök: Azt hiszem, kijelenthetem, hogy ezen sajtóhiba kijavításával a 13. §. elfogadtatik.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 14. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! E szakasz harmadik bekezdésének első sorában egy

Digitized by Google

nyomdahiba fordul elő, a mennyiben a „letelt" szó helyett „letett« szónak kellene állani.

Elnök: Méltóztatik-e a t. ház, a 14. §-t e nyomdahiba kiigazításával elfogadni? (*Elfogadjuk.*) Elfogadtatott.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 15. §-t*).

Ráth Károly: T. ház! Ezen szakasz második bekezdése azon humanus intézkedést tartalmazza, hogy a zálogkölcsön lejárta után legalább egy hónapnak kell eltelni, mielőtt az árverés kiirathatnék, a mennyiben azonban talán az elzálogolások egy hóra is történnek; illetőleg a záloglevél egy hóra, hat hétre, vagy két hétre is kiállítható, azon veszély forog fenn, hogy az árverés egy hó után a 16. §-ban megállapított 15 nap elteltével, tehát hat hét mulva is megtörténhetik, már pedig t. ház, akár betegség, akár feledékenység, akár más, az elzálogosító hibáján és mulasztásán kivül eső esetben is mindenesetre a humanitással ellenkezik az, hogy egy zálogtárgy 6—8 hét mulva elárvereztessék és az illetőknek sok értékes vagyona elpocsékoltassék.

Én tehát minden további indokolás nélkül arra kérem a t. házat és a t. minister urat, méltóztassék azon szintén nem elvi jelentőségű módosításhoz hozzájárulni, miszerint az árverés az elzálogosítás napjától számítandó hat hónapon belül meg ne történhessék.

A kir. zálogháznál azon humanus intézkedés áll fenn, hogy az árverezés 13 hó előtt meg nem történhetik, azt hiszem, hogy a humanitás megengedi azt s legkevésbbé sem fogja a szolid zálogintézeteket megszorítani, hogy ha azon intézkedést méltóztatnak elfogadni, melyet a következő formulázásban ajánlok:

„A 15. szakasz második bekezdésének első része következőkép módosittassék: „az árverezés a zálogjegy lejártától számítandó egy hónap, de egyszersmind az elzálogosítás napjától számítandó hat hónap letelte előtt meg nem tartható."

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Br. Kemény Gábor, földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister: T. ház! A t. képviselő ur humanistikus szempontból védte indítványát. Erre az a megjegyzésem van, hogy ez kétélű fegyver. Ha nagyon megnehezítjük a zálogházi üzleteknek fenntartását, akkor kell, hogy az általuk szedett díjak is nagyobbak legyenek, mert az üzlet helyiségeit fizetni kell.

Mentül több a nehézség, annál nagyobb a perczent; mentül kisebb a nehézség, annál kisebb lehet a perczent is. Hiszen a hat hónap ellen is lehetne szót emelni; az megint a gyakorlatiság kérdése, vajjon melyik jobb.

Méltóztatott felemliteni, hogy a kir. zálogháznál 13 hónap van fenntartva. Nagyon helyesen, de ennél nincs semmi nyereségre való számitás. Itt csak az a czél, hogy a zálogház jövedelméből a költségek kiteljenek. Nagyon megterhelni a zálogházi üzletek fenntartását nem óhajtanám, tehát épen humanistikus szempontból. Ennélfogva kérem a §-nak megtartását ugy, a mint van. (*Helyeslés.*)

Hegedüs Sándor előadó: Én sem fogadhatom el Ráth Károly képviselő ur módosítását nagyrészt azon szempontokból, melyeket a t. minister ur előadott; mert méltóztassanak tekintetbe venni azt, hogy a raktárakban való felhalmozás mindig költséges és romlást von maga után, a mi veszteséggel jár; ebben az esetben tehát drágábbá tétetik az üzlet.

De van egy másik szempont is. Méltóztassanak tekintetbe venni azt, mi czélja ezen törvényjavaslatnak? A czél egyszerűen az, hogy ugy suttyomban — hogy ugy fejezzem ki magam — és minden előleges tájékozás nélkül, a nélkül, hogy a zálogba tevő vagyonát megmenthesse, az árverés ne történhessék meg. E czélra egy hónap csakugyan elégséges és azt hiszem, hogy ha ennél tovább megyünk, a törvényjavaslat czélján túl megyünk, mert drágábbá, kevésbbé hozzáférhetővé tesszük az üzletet, a mi egyáltalában nem lehet előnyére az elzálogosító feleknek. Ajánlom a §-nak változatlanul való elfogadását.

Elnök: T. ház! Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a t. ház a 12. §-t, azután még szavazás alá kerül Ráth Károly képviselő ur módositványa, mint a mely az eredeti szövegbe beilleszthető. Kérdem tehát, méltóztalnak e a bizottság szövegét elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Most kérdem a t. házat, méltóztatnak-e Ráth Károly képviselő urnak pótindítványát elfogadni, igen vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége a módosítványt nem fogadja el és igy marad az eredeti szöveg.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 16—21. szakaszokat, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 22. szakaszt*).

Ráth Károly: Bocsánatot kérek, hogy ismét felszólalok, t. ház, csakis a törvény szabatosítása érdekében vagyok bátor nehány perczre a t. ház figyelmét igénybe venni. (*Halljuk!*) A 22. szakasz szerint, t. ház, a jelen törvény hatályba léptekor fennálló zálogüzletek csak azon esetben folytathatók, ha azok tulajdonosai a jelen törvény életbe léptétől számítandó 30 nap alatt a törvény rendelkezései szerint berendezik üzletöket, különben az engedély megszűnik. No már t. ház, az első szakaszban az óvadék letétele a ministertől, illetőleg a törvényhatóság javaslatától tétetik függővé; a 11. szakaszban a kamatláb megállapítása szintén a minister rendeletétől feltételeztetik, mely rendelet azonban a törvény-

Digitized by Google

hatóság meghallgatásával adatik ki. Már most a törvényjavaslatban nincs szakasz, mely megállapítja, hogy mikor lép életbe, — a mit különben lényeges hibának tartok, de bármikorra tűzetik ki az életbeléptetés határideje, az illető zálogüzlet-tulajdonost tőle nem függő körülmények megakadályozhatják abban, hogy üzletét 30 nap alatt berendezhesse és hogy a mi igen fontos e kérdésre nézve, t. i., hogy a kamat- vagy díjmaximum és az óvadékra nézve ezen törvény határozmányainak eleget tegyen. Nem akarok indítványt tenni, hanem ezen nehézségre vagyok bátor a t. minister urat figyelmeztetni: vajjon szabatos-e ezen szakasz, nem volna-e szükséges ezen általam felhozott nehézségre tekintettel, ezen szakaszt talán a közgazdasági bizottság utján átalakítani.

Br. Kemény Gábor, földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister: Megvallom t. ház! azt gondoltam, hogy a t. képviselő ur 30 nap helyett 60 napot ajánl, de ehhez is nagyon könnyen férhet szó. Gátolva lehet ugyanis valaki 30 nap alatt azon igényeknek megfelelni, melyeket a törvény kiköt, de ez lehet 60, lehet több nap alatt is. Azok, kik tényleg foglalkoztak hasonnemű üzletekkel és ismerik ez üzletek kezelési módját, azok ajánlották, mint elfogadhatót, a 30 napot, annyival inkább, mert ez a 30 nap voltaképen több mint 30 nap, mert a törvény életbe léptetéséig szintén eltelik még két hét és igy 45 nap az. Ezt pedig elégnek tartották arra, hogy a törvényes kellékeknek az illetők megfeleljenek. Minthogy a t. képviselő ur egyebet nem hozott fel, mi az újra szövegezést szükségessé tenné, kérem a t. házat, méltóztassék a szakaszt elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Minthogy módosítvány nem adatott be, kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 22. §-t elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 23. §-t*).

Ráth Károly: T. ház! Én ellenmondást látok a 23. §. és az 1. §. második pontja között. Az 1. §. következőleg szól:

„1. §. Kézi zálogra való kölcsönadási üzletet iparszerűleg csak az illetékes iparhatóság által megadott engedély mellett szabad folytatni.

Az engedélyt az első fokú iparhatóság adja meg, ha az engedélyért folyamodó hatósági bizonyítványnyal igazolja azt:

1-ször, hogy nagykorú, vagy nagykorúnak nyilvánittatott és csőd vagy gondnokság alatt nem áll;

2-szor, hogy nyereségvágyból elkövetett bűntettért vagy vétségért büntetve nem volt.“

Tehát a ki nyereségvágyból elkövetett bűntett, vagy vétségért bármikor büntetve volt, örökre eltiltatik zálogüzlet nyitásától. Ez elvet teljesen helyeslem. Mit mond most a 23. §? Azt, hogy „a ki ismételten ezen törvény intézkedései ellen vét, 300 frtig terjedhető birsággal büntettetik“ — s a kire nézve birói itélettel a zálogüzlet folytathatása is betiltandó“ — itt látom az ellenmondást — „a tilalom legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.“ Az 1. §. azt mondja, hogy a ki nyereségvágy vagy vétség miatt büntettetett, zálogüzletet többé nem folytathat, a 23. §. azt mondja, a ki ismételten vétséget vagy mulasztásokat követ el, mely igaz nem minden esetben constatálhatólag nyereségi vágyból származik, de azt hiszem, zálogüzlet-tulajdonosnak, ki ezen törvényt lényeges részeiben nem tartja meg oly mértékben, a hogy elváratik, más rugói nem lehetnek, mint a nyereségvágy és igy azt hiszem, t. ház, hogy lényeges eltérés van ezen két §. szakasz között. Minthogy én nem vagyok eléggé jogász arra, hogy a szakasznak kellő új formulázására indítványt tehetnék e tekintetben, bátor vagyok a t. házat arra kérni, miszerint ezen két szakaszt összhangba hozatal végett a közgazdasági bizottsághoz visszautasítani méltóztassék.

Hegedüs Sándor előadó: E tekintetben egy kis tévedésben van Ráth Károly képviselő ur, mert ellentmondás e szakaszok között nincs. A t. képviselő ur maga is említette, hogy arra nézve, a ki nyereségvágyból elkövetett bűntettért, vétségért büntetve lett, e törvény határozatai helyesek. Azonban azokat, a kikről e szakasz szól és a kik a jelen törvény intézkedéseit vagy tilalmait megszegik, nem lehet aképen büntetni, mint azokat, a kik vétséget vagy bűntettet nyereségvágyból köve ik el. A törvény, t. ház, világosan distinguál annyival inkább, mert a kihágásokról szóló törvén nek 130. és 131. §§-ai intézkednek az ily zálogüzleteknél előforduló kihágások megbüntetéséről. Minthogy pedig e szakasz intézkedése összhangban van a büntető-törvénykönyvvel, kérem a t. házat, méltóztassék e szakaszt változatlanul elfogadni.

Elnök: Méltóztatik a t. ház a szakaszt az eredeti szövegezés szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Horváth Gyula jegyző: (*olvassa a 24. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! E szakaszban több nyomdahiba fordul elő, a melynek következtében az egész szakasz értelme romba dől. Minthogy e hibák olyanok, a melyek csak kihagyásból származtak, arra kérem a t. házat, méltóztassék a 24. §-t a következő szerkezetben elfogadni:

„Azok, kik a nélkül, hogy a jelen törvény értelmében engedélyt nyertek volna, zálogüzletet folytatnak, vagy akár önállóan, akár másnemű üzlettik mellett kézi zálogra iparszerűleg kölcsönt adnak: háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, a mennyi-

Digitized by Google

ben utolsó büntetésük kiállása óta két év még el nem telt: két hónapig terjedhető elzárással és 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők".

Elnök: Méltóztatik elfogadni? (*Elfogadjuk!*) E szerint a 24. §. az előadó ur által javasolt szerkezetben fogadtatik el.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 25—27. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a 28. §-t*).

Lichtenstein József: T. ház! Az előadó ur, midőn átalánosságban az előttünk fekvő törvényjavaslatot elfogadásra ajánlotta, már maga kijelentette, hogy a kézi zálog-kölcsönügyet a kereskedelmi törvény csak általánosságban szabályozza. A kézi zálog-kölcsönügynek részletes intézkedéseit az életnek hagyta fenn a törvény, vagy pedig helyhatósági szabályzat megalkotásában reménylette azok elintézését. Azok a pontok, melyeket eddig a t. ház elfogadott, az itt tapasztalt mulasztást fogják helyrepótolni és a kézi zálogüzlet kezelésére vonatkoznak; azért azok elfogadásához részemről is egész összeségökben hozzájárultam. A következő 28-dik paragraphus azonban, a mely most tárgyaltatik, az már tovább megy ezen kezelési rendszabályokon és ezen paragraphus értelmében a kormánynak adatik meg azon jog, hogy rendeleti uton szabályozza azt is, vajjon a törvényhatóságok vagy községek által fenntartott zálogintézetek, vagy részvénytársaságok és szövetkezetek zálogintézetei mennyiben esnek a most tárgyalás alatt levő törvényjavaslat intézkedései alá? Bátor vagyok figyelmeztetni azon körülményre, hogy nálunk a főváros pénzintézetei némely része, vidéken pedig minden takarékpénztár vagy hitelszövetkezet hasonlóképen foglalkozik kézi zálog-kölcsönnel, még pedig tetemes mértékben.

Én ezen §. szövegezése és a t. minister ur indokolása szerint azon feltevésben vagyok, hogy a t. kormány ezen §-al magának azon jogot indikálja, hogy a mennyiben a kereskedelmi törvény, szemben a részvénytársulattal nem szabályozza eléggé a kézi zálogüzletet, a kormány magának tartotta fenn rendeleti uton ezeknek is kézi zálogüzlet ágába szabályozó rendeleteket kibocsátani.

Én t. ház, elfogadom azon álláspontot is, hogy legyen a részvénytársulatra nézve, mely kézi zálogüzletet is folytat, külön intézkedés: elfogadom, ha az mondatnék ki — azon álláspontot is, hogy azoknak zálogüzletére hasonlóképen döntő legyen a jelenleg tárgyalás alatt levő törvényes intézkedés; sőt beismerem, hogy ezen tárgyalás alatt levő törvényjavaslatnak igen sok intézkedései szükségesek és jók azon részvénytársulatokra is, melyek kézi zálogkölcsönnel foglalkoznak, elismerem, hogy azok számára az elfogadott paragraphusok bizonyos ótalmat nyujtanak a törvényben, elismerem másfelől azt is, hogy a közönség jogait is megóvják, a részvénytársulat zálog-kölcsönüzletével szemben, de azt nem fogadhatnám el, hogy ezen kérdés tisztázása nélkül mondassék ki, mikép részvénytársulattal szemben a t. kormány, a mennyiben szükségesnek látja, teszi meg az intézkedéseket rendeleti uton; ezt helyesnek nem tartom, vagy legalább is bizonyos tekintetben homályosnak hiszem.

Annálfogva, t. ház, a nélkül, hogy ez alkalommal positiv javaslatot tennék, arra vagyok bátor kérni a t. házat, méltóztassék ezen §-t a közgazdasági bizottsághoz visszautasítani újabb átdolgozás végett, tekintettel azon szempontokra, melyek a részvénytársulatokra vonatkozólag a kézi zálog-kölcsönügyletekre nézve figyelembe veendők lesznek. Ajánlom az erre czélzó módosításomat a t. háznak elfogadásra.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a módosítást*): „A 28. §. adassék vissza a közgazdasági bizottságnak újabb átdolgozás végett."

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Ezen kérdés, melyet most a képviselő ur felvetett, a közigazgatási bizottságban tüzetesen megvitattatott. Csaknem ily értelemben szólalt fel ottan egyik bizottsági tag s egyszersmind indítványt is tett e tekintetben, azonban midőn a bizottság tüzetesen belebocsátkozott a kérdésbe, azon meggyőződésre jutott, hogy sokkal czélszerűbb teljesen az eredeti szöveget, mely általános felhatalmazást tartalmaz, a törvény keretén belül, megtartani, mint e tekintetben különös intézkedéseket tenni; mert annyiféle eset fordul elő — vannak községi zálogházak, kölcsönegyletek, nagyobb bankok, részvénytársulatok, szóval annyi különböző társulat, szövetkezet, egylet üz és üzhet zálog-kölcsönügyletet, hogy e tekintetben tüzetesen intézkedni, hogy mely §. alkalmazandó erre vagy arra, melyik alul adatik kivétel, egyáltalában alig lehetséges. Másfelől meg a közgazdasági bizottságot azon szempont is vezérelte ezen általános felhatalmazás megadásánál, hogy a törvény maga eléggé szük korlátokat szab a kormánynak. De a dolog természetében is fekszik, mert méltóztassanak tekintetbe venni, hogy miről lehet szó, pl. vegyük a garantiákat. E tekintetben itt van az erkölcsi qualificatió. Igen természetes dolog, hogy egy szövetkezet, vagy hitelintézettel szemben nem állhat elő a kereskedelmi minister, hogy előéletöket bizonyítsák be. E tekintetben hát kivételt kellene tenni. Egy külön anyagi garantia a cautió. Igen természetes, hogy Budapest városában most legközelebbről közraktárak akarnak épiteni, a mire nézve a kereskedelmi törvény azt mondja, hogy 500,000 frt cautió teendő le, Pestvárosától ilyen garantia

Digitized by Google

nem követelhető, mert a hatóság összes vagyona nyujtja a biztosítékot. Tehát községekkel szemben egészen más eljárás követendő. Ott vannak a szövetkezetek, a segélyegyletek, melyek nem nyereségre folytatják az üzletet, hanem saját tagjaiknak jóvoltára, az üzleti nyereményt a tagok élvezik. Igen természetes, hogy ezekkel szemben egészen más eljárást kell követni ugy a cautió, mint a többi biztosítékok tekintetében, mint a hitelintézetek, vagy a külön erre utalt részvénytársulatokkal szemben, mert az utóbbiaknál a cautió sokkal magasabb lehet. Ilyen a könyvvezetés kérdése; világos, hogy egy egészen önálló zálogüzletnél egészen másként vezetendők a könyvek, ugy a zálogtárgyak evidentiában tartása, valamint az árverés alá kerülendő tárgyakat illetőleg; de nyilvános számadásra kötelezett társulattal szemben ettől el lehet tekinteni, mert az ugy is könyvet vezet minden dologról. Ezek tehát a dolog természetéből folyó okok, melyeket specificálni, melyeket esetről esetre elősorolni alig lehetséges, másfelől a törvény azon kerete, mely itt megállapittatni fog, önkénynek, túlhajtásnak, igazságtalanságnak alig enged tért.

Ezek voltak azon okok, mely a közgazdasági bizottságot arra birták, hogy a 28. §-t azon szövegezésben, melyben előttünk fekszik, ajánlja elfogadásra. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: A 28. §-ra nézve a Lichtenstein képviselő ur azon módosítványt adta be, mely szerint azon §. újabb szövegezés végett a bizottsághoz visszautasittatni kéri.

Az első kérdés az lesz, hogy a szakasz visszautasittassék-e, igen vagy nem? Ha ez nem fogadtatik el, akkor teszem föl a kérdést: elfogadja-e a ház a szakaszt? Kérdem tehát, méltóztatik-e a t. ház a visszautasítási indítványt elfogadni? és kérem azokat, a kik ezt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége nem fogadta el és igy azt hiszem, kijelenthetem, hogy a 28. §. elfogadtatott.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a 29. és 30. §§-t, melyek észrevétel nélkül elfogadtattak; olvassa a 31. §-t*).

Ráth Károly: T. ház! Itt hiányzik azon szokásos szakasz, hogy a törvény mikor lép életbe, pedig itt annál inkább szükséges, hogy az életbeléptetés határideje megállapittassék, miután igen súlyos, de egyszersmind igen szükséges kötelességek foglaltatnak itt a fennálló ilyen intézetekre nézve, hogy ezen törvény értelmében üzletöket átalakítsák, mire nézve már volt szerencsém észrevételeimet megtenni. Én tehát minden indokolás nélkül indítványozom, hogy vétessék fel a 31. §. elébe egy új szakasz, hogy ezen törvény f. évi április 1-én lép életbe.

A mennyiben a t. minister ur valamely más, de mindenesetre fix megállapított határidőt nem óhajtana, ajánlom ezen indítványt.

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a módosítványt.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Nincs szükség ezen végrehajtási clausulára, egyszerűen azért, mert a törvény a rendes időben, t. i. 15 nappal meghozatala után lép életbe. Erre nézve pedig, mint méltóztatnak tudni, intézkedik egy régibb törvényünk, a mely a törvények kihirdetéséről szól; és épen azért, mert itt nincs felvéve ezen clausula, természetes dolog, hogy az általános szabály alá esik. Abban igaza van a t. képviselő urnak, hogy újabb időben divatba jött, hogy a törvénybe az életbeléptetési határidő is be szokott vétetni. Azonban ott, a hol a rendes eljárástól eltérés nem történik, ez felesleges, mert akkor mire való volna a törvények kihirdetéséről szóló törvényczikk, a melynek hatálya ma is fennáll. Igenis helye van, mikor ezen határidőn túl akarjuk az életbeléptetést, mikor nehézségek, hosszadalmas utasítások, szabályok kidolgozása és más ilyen intézkedések megtétele szükséges. Azonban itt ilyen körülmények nem forognak fenn s azt hiszem, annál jobb, minél hamarább lép életbe e törvény, ne huzzuk-halasszuk az életbeléptetési időt, a törvény életbelép 15 nap alatt a kihirdetés után és végrehajtatik. Ajánlom a szöveg változatlan elfogadását. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Madarász József: T. ház! A 31. §-ra, illetőleg a törvény végrehajtására van észrevételem. Én igen jól ismerem az 1868: XXX. t. cz. 10. §-át, azért értem a rendelkezést, hogy mindazon ügyekre nézve, melyek a 10. §-ban megjelöltetnek és ez öt tárgy, a végrehajtás Horvát-Szlavonországokat illeti.

Azonban megengedi a t. ház, hogy midőn itt a végrehajtást illető szakasznál felszólalok, a t. ministerelnök urnak február 18-án tett indítványomra vonatkozó észrevételéhez nehány megjegyzést tegyek; mert azon kijelentés, a mit a t. ministerelnök ur tett, igen fontos, megjegyzés nélkül nem maradhat.

Én február 18-án a végrehajtásra nézve azt kértem, hogy bizassék azon törvény végrehajtása a központi kormányra. A t. ministerelnök ur e tekintetben következőleg nyilatkozott: „Az a formula, melyet Madarász József képviselő előterjesztett, az már, engedelmet kérek, nem felelne meg a 68-ki törvénynek.“ Ez az egyik része felszólalásomnak, de ez kevésbbé fontos, noha szintén fontos; fontosabb azután és igen fontos az, a mivel a t. ministerelnök ur indokolta ezen kijelentését, t. i.: „Miért? mert a 68-ki törvény szerint Horvátországban végrehajtási joggal igenis bir a pénzügyminister, bir a kereskedelmi minister

Digitized by Google

bizonyos dolgokban, bir a közlekedési- és honvédelmi minister és bir — nem végrehajtási joggal, mert nincs végrehajtani valója, — de bir hatálylyal a ministerelnök; hanem a közös kormánynak tagjai ott végrehajtási joggal nem birnak, nem lehet tehát a 68-ki törvény értelmében a központi kormányt bizni meg a végrehajtással."

Az elsőre nézve, a mely szintén fontos, de nem oly fontos, mint ez, t. i., hogy nem lehet a központi kormányt megbizni a 68-ki törvény értelmében, én csak ezen törvénynek két szakaszát vagyok bátor a t. minister ur figyelmébe hozni.

A 43. §. azt mondja: „Mindazon ügyekre, melyek közösen intéztetnek el, a végrehajtó hatalmat Horvát-Szlavon és Dalmátországokban a Budapesten székelő központi kormány gyakorolja." A 45. §. pedig igy szól: „A központi kormány Horvát-Szlavon- és Dalmátországok területén, ez országok külön kormányával egyetértőleg igyekszik eljárni stb; intézkedései a horvát-szlavon és dalmát országos kormány és törvényhatóságok részéről szükségkép előmozdítandók, sőt, a mennyiben a központi kormánynak saját közegei nem volnának, általuk közvetlenül végre is hajtandók."

Igy tehát ugy hiszem, sokkal helyesebb az, a mit én mondtam és a 68-ki törvénynek megfelelő a központi kormány megbizatása.

Hanem fontosabb ennél a ministerelnök ur azon nyilatkozata, hogy az általa megnevezett ministereken kivül ott nem birnának végrehajtási joggal pl. a belügyminister, az igazságügyminister s a vallás- s közoktatásügyi minister.

Hát engedje meg a t. ministerelnök ur, hadd legyek én ez egyszer ministeriálisabb magánál a ministerelnök urnál és kijelentsem, hogy igenis mindazon törvényekben, a melyek itten közösen hozatnak Magyarország és Horvát-Szlavonország képviselőivel, a mennyiben azon törvényekben akár a belügyminister, akár az igazságügyminister, akár pedig a vallás- és közoktatásügyi minister intézkedése kivántatik: ezen ministerek is végrehajtási joggal birnak és pedig, mint a 45. §. megmondja, ott nem levő közegei helyett az ottani közegek kötelesek intézkedéseiket végrehajtani.

Igen szeretem, hogy a t. képviselőházban jelen van most a ministerelnök ur és jelen vannak mások is, a kik integetnek, hogy nincs ugy. Hát erről a törvény rendelkezik. Én nem kivánom azt most eldöntés tárgyául tenni, hanem mivel a t. ministerelnök ur felemlítette, kötelességem észrevételemet most ez alkalommal, a midőn lehet, megtenni.

Hogy az 1868. évi XXX. t. cz. 10-ik §-a meghozatott, az nagyon helyes, mert az felemlít öt esetet, a melyek itt a közös országgyülésen törvény által intéztetnek el. Azon öt esetben fenntartatik Horvát-Szlavonországok részére az ő országos kormányuknak végrehajtási joga. De épen az, hogy öt esetben fenntartatik, mutatja, hogy minden más esetben az, a mi itt a közös országgyülésben intéztetik el, a melyen nemcsak magyarországi, hanem horvát-szlavon képviselők is szavaznak, ha azokban igazságügyi, vagy belügyi, avagy vallás- és közoktatási intézkedések követeltetnek, azok ott végrehajtó hatalommal birnak.

És tessék figyelemmel végig nézni az 1868. évi XXX. t. czikket és pedig annak 6-ik §-ától kezdve 10-ik §-áig, tessék megfigyelni azokat, hogy mik azok, a mik itten közösen tárgyaltatnak. Körülbelül 22 eset van felsorolva. Én azokat nem hozom fel. Később egy párt felemlítek. Csak tisztába kivántam hozni és kötelességem volt kijelenteni, hogy ezen törvény értelmében igenis a központi kormány tagjai, tehát az igazságügyi, a belügyi s a vallás- és közoktatási ministerek is minden azon törvénybe foglalt intézkedéseket, kivéve a 10-ik §-ban kivett rendelkezéseket, a melyek hozatalához hozzájárulnak a horvát-szlavon képviselő urak is és a melyekre nézve a ministereknek van végrehajtási joguk, az országos kormány és a törvényhatóságok is kötelesek teljesíteni.

Egy pár esetet fel is említek. (*Halljuk!*) Legyen szabad felemlítenem, hogy az igazságügyministernek ezen törvény szerint van végrehajtási joga. Én pl. nem hiszem, hogy a váltójogot nem az igazságügyministerre biznák.

Ha ez igy van, pedig igy van, az igazságügyminister rendelkezése kiterjed az egész országra és igy Horvát-Szlavonországokra is. Ha nincs ott hivatalnoka, végrehajtatja az ottani hivatalnokok által.

Ott van pl. ismét a 9-ik §-ban az irói és művészi tulajdonjog. Én azt hiszem, hogy az e tekintetbeni intézkedést nem fogják a pénzügyministerre bizni, hanem az a vallás- és közoktatásügyi ministernek a dolga.

Az 1868. évi XXX. t. czikknek 6. §-ától kezdve annak 10-ik §-áig körülbelül 22 tárgyban, meghagyja e törvény, hogy ezekben önökuek; mint ministereknek nemcsak joguk van, hanem kötelességük is Horvát- és Szlavonországokban a végrehajtást eszközölni és ha nincs ottan közegök, végrehajtatni az ottani közegek által.

Ezek voltak azok, a miket bátor voltam felemlíteni a ministerelnök urnak, mint mondottam, február 18-ikán tett, mindenesetre igen fontos kijelentésére nézve; és ezeket megtévén, most már ezen szakaszra nézve a t. előadó urral természetesen nem vitatkozom.

Jól tudom, hogy az 1868: XXX. t. cz.

Digitized by Google

10. §-a fenntartja a végrehajtást Horvát-, Szlavon- és Dalmátországoknak, azt is tudom, hogy a többség az ily kifejezést, ha nem is felel meg a törvénynek, megszokta s ez olyan, mint a kozmás étel, a ki hozzá szokott, megnyugszik benne és ha a fő kívánja, helyeslik a többiek is.

Ezek alapján bátor vagyok a következő szerkezet elfogadását kérni a 31. §. helyett:

„Jelen törvény végrehajtásával a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister bizatik meg, Horvát-Szlavonországokban azonban a végrehajtást ezen országok kormánya teljesíti".

Ajánlom módosítványomat elfogadásra. (*Helyeslés a szélső baloldalon*)

Molnár Aladár jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Csak röviden érintve azokat, a miket a t. képviselő ur multkori nyilatkozatomra vonatkozólag felhozott, mindenekelőtt azt hiszem, hogy midőn ily végrehajtási kérdésekről van szó, nem azt lehet venni, hogy az általános hatáskör megállapításánál a ministeriumnak, mint ilyennek elnevezése használtatik, hanem kell venni a hatáskört ugy, a mint ez az egyes esetek kiemelésével a törvényben meg van állapítva. Már pedig az 1868 : XXX. t. cz. 48. §-a határozottan megmondja, hogy a belügy, igazságügy közoktatásügy mind a törvényhozás, mind a végrehajtás terén kizárólag az autonom horvát jog és kormányzat körébe tartozik. S hogy ez elejétől fogva mindig ugy értelmeztetett, a mint én mondtam, t. i. hogy végrehajtási joga ott sem a belügyministernek, sem az igazságügyministernek, sem a cultusministernek nincs, arról 1868 óta ugy a kormányzati, mint a törvényhozási praxis általánosan tanuskodik s nem is tudom, minő értelme lenne a törvényben megadott autonom jogkörnek Horvátországra nézve, ha a horvát kormány elkerülésével, az ő alárendelt közegeivel ezen autonomikusoknak mondott ügyekben is a belügyminister, vagy az igazságügyminister, vagy a cultusminister rendelkeznék.

De ismétlem, úgy a kormányzati, mint a törvényhozási praxis is e mellett szól. A t. képviselő ur sok példát igyekezett felhozni s felhozta az igazságügyministeri végrehajtási jogkört Horvátországra nézve. Vannak az igazságügyminister által benyujtott és Magyarországon általa végrehajtandó törvények között olyanok, melyek itt tárgyaltatnak Horvátországot illetőleg is. Én legalább azt látom, hogy midőn egy ily törvény végrehajtatásáról gondoskodva van, megmondatik, hogy végrehajtja az igazságügyminister, Horvát-Szlavonországokat illetőleg pedig Horvát-Szlavonországok bánja. Igy van ez a legújabban hozott váltótörvényben, igy a zálogleveleken hozott legújabb törvényben és igy van valamennyi törvényben.

De azt mondhatná a képviselő ur: (*Halljuk!*) ezek az újabb időben hozattak, ez már annak a megváltozott rosz iránynak a következménye. Bocsánatot kérek, de régebben is igy történt. Sőt bátor vagyok megjegyezni azt, hogy épen az ezen most tárgyalás alatt levő törvénynyel legszorosabb kapcsolatban álló törvénynél, az ipartörvénynél, mely 1872-ben jött létre, a végrehajtási clausula egy szó különbséggel ugyanaz, a mi e törvényjavaslatban van. Ezen szó kicserélését én a magam részéről szivesen elfogadom. Azon törvény ugyanis azt mondja: „a jelen törvény végrehajtásával a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister, Horvát- és Szlavonországokban pedig Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja bizatik meg". A most proponált clausula ezt mondja: „illetőleg." Ha jobban tetszik a „pedig" szó, szivesen hozzájárulok. De azt hiszem, hogy az egyedül helyes eljárás az, hogy e törvényjavaslatnál alkalmaztassék ugyanazon végrehajtási clausula, mely az e törvénynyel leganalogabb általános ipar-törvénynél alkalmazva volt már 1872-ben s melynek használata sem akkor, mikor a törvény meghozatott, sem azóta a legújabb időig senkiben aggodalmat nem keltett és mely olyannak nem tekintetett, mely az 1868-iki törvénynyel ellenkeznék.

De, t. ház, a képviselő urnak mostani módosítványát tekintve, azt látom, hogy a képviselő ur abban keres garantiát, hogy ne a bán bizassék meg, hanem a horvát-szlavon kormány. Engedelmet kérek, itt meg aztán már igazán nem tudom, miben leli a garantiát. Én azt hiszem, hogy sokkal helyesebb és sokkal czélszerűbb, ha a bán bizatik meg, mintha általános kifejezéssel Horvát-Szlavon-Dalmátországok kormánya. Felemlittetett itt a mult napokban az is, hogy hogyan lehessen megbizni valakit, a ki e törvényhozásnak nem is felelős. Ha ezen felelősségi szempontot veszem — ámbár még erről szólok egy pár szót — hogy ezen felelősség szempontjából Horvát-Szlavonországok kormányát említeni mennyivel volna jobb, mint a horvát bánt, felfogni annál kevésbbé tudom, mert Horvát-Szlavonországok bánját illetőleg mégis van befolyása azon magyar kormánynak, mely feleletre vonható, már csak az ő kineveztetésénél fogva is, mig ha a „Horvát-Szlavonországok kormánya" szóval általánosságban élünk, a felelősségre vonhatásban keresett garantiának ezen módja is elesik.

Az igen szépen hangzik, hogy derogál a törvényhozásnak, hogy oly valakit bizzon meg a végrehajtással, a ki itt nem felelős; de megvallom, azt hiszem, hogy ha közelebbről megnézzük ez érvet, ez sem állja ki egészen a pró-

Digitized by Google

bát. Én azt hiszem, hogy a magyar törvényhozás tekintélyét és hatalmát sokkal jobban és sokkal inkább mutatja, ha még oly ügyekben is, melyekben a törvény szerint Horvát-Szlavonországokban a végrehajtás az autonom közegek útján gyakorlandó — természetesen lelkiismeretes megtartásával az 1868-iki kiegyezési törvénynek — az organumot magát a közös törvényhozás jelöli ki. Nem derogamenét látom én ebben a magyar törvényhozásnak, de látom inkább a magyar törvényhozás souverain jogának kifejezését.

És bármint méltóztassanak a dolgot venni, én ismétlem, az eljárás ez volt majdnem elejétől fogva s ez eljárás senkiben aggályt nem keltett s úgy tekintetett, mint az 1868:XXX. t. cz.-nek megfelelő. Most egyszerre ezen eljárást megváltoztatni akarni, valóban oly valami volna, mely méltán támaszthatna aggályokat másokban. S nem tagadhatom el magamtól annak kifejezését, hogy nagyon feltűnik nekem az — s ebben a t. képviselő urat is figyelmeztetni akarom, hogy gondolja meg a dolognak ezen részét — hogy épen akkor, mikor régi idő óta ily erélyesen most halljuk először Horvát-Szlavonországokban a nagy többség által hangoztatni a magyar szent korona országainak solidaritását, még pedig halljuk hangoztatni erős küzdelemmel más irányzatnak ellenében: akkor hozatik minduntalan szóba ez ügy, a melyet ezelőtt, mint helyeset, mindenki elismert s a melynek vitatása legfeljebb is arra szolgálhatna, hogy az ottani tulzók által — az 1868. törvény lelkiismeretes megtartása iránti itteni szándék gyanusittassék s épen azok positiója gyengittessék, kik kötelességszerüleg talán szembe szállva velük, Szent István birodalmának solidaritása mellett harczolnak. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Már ezen szempontból is a bevett szokás módosítását helytelennek tartanám s igen kérem a t. házat, hogy a szöveget úgy, a mint van, vagy az „illető" szónak a „pedig" szó kicserélésével — s remélem, ebben nincs elvtelenség — elfogadni méltóztassék. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: A 31. §-hoz két módosítás adatott be, az egyik a Ráth Károly képviselő uré, a ki egy új 31. §-t indítványoz.

Ráth Károly: T. ház! Miután az előadó ur kijelentette, hogy a közgazdasági bizottság azért nem állapította meg a határidőt, mivel az általános törvényes határidőket e törvényre is ki akarja terjeszteni, én indítványomat visszavonom.

Elnök: Ekként csak Madarász József indítványa marad fenn. Első kérdésem az lesz, elfogadja-e a ház a 31. §-t a bizottság szövegezése szerint; ha ez nem fogadtatnék el, következnék a módosítvány.

Méltóztassék meghallgatni a módosítványt.

Antal Gyula jegyző (*olvassa Madarász József módositványát*).

Elnök: Kérem azon képviselő urakat, a kik a 31. §-t a bizottság szövegezése szerint elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja s igy a módosítvány elesett.

T. ház! E szerint e törvényjavaslat részleteiben is elfogadva lévén, végmegszavazása a holnapi ülés napirendjére tűzetik ki.

T. ház! Méltóztassék még megengedni, hogy mielőtt a napirend megállapítására térnénk át, két bizottság részéről az illető előadó urak jelentésüket beadhassák, hogy a jelentések mielőbb kinyomathassanak. (*Helyeslés.*)

Dárday Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém a pénzügyi bizottság nevében a közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslatnak a t. ház által a bizottsághoz utasított több szakaszára vonatkozó jelentését benyujtani.

Kérem a t. házat, méltóztassék annak kinyomatását, a ház t. tagjai közt szétosztását és az osztályok mellőzésével napirendre tűzését elrendelni.

Elnök: A jelentés ki fog nyomatni, a ház t. tagjai közt szétosztatni s ha azután beleegyezni méltóztatik, az osztályok mellőzésével leendő napirendre tűzése iránt annak idejében fog a ház határozni.

Teleszky István, az igazságügyi bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém az igazságügyi bizottság nevében benyujtani ugyancsak a közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tárgyában a bizottsághoz utasított 39. és 40. §§-ra vonatkozó jelentését; kérem a t. házat, méltóztassék azt az előbb beadott jelentéssel együtt az osztályok mellőzésével annak idején napirendre kitűzni.

Elnök: E jelentés is ki fog nyomatni, a ház t. tagjai közt szétosztatni s az előbbi jelentéssel egyidejűleg fog annak idején napirendre kitűzetni.

A legközelebbi napirendre vonatkozólag bátor vagyok indítványozni, hogy a holnap 10 órakor tartandó ülés napirendjére tűzessék először az igazságügyi bizottság jelentése, a főrendiháznak a csődtörvényjavaslatra tett módosítások tárgyában; másodszor a ma részleteiben elfogadott törvényjavaslatnak harmadszori felolvasása; harmadszor a pénzügyi és igazságügyi bizottságnak 524. és 624. számú jelentése, a bélyeg- és illetékekről szóló törvényjavaslat tárgyában. Ezek volnának a holnapi ülés tárgyai. Egyszersmind pedig azt volnék bátor indítványozni, hogy a t. ház már most állapítaná meg, hogy a csütör-

Digitized by Google

töki ülésben a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868 : XXX. és 1876 : XXXIV. t. cz. némely határozmányainak módosításáról szóló törvényjavaslat vétessék fel. Ezután következnék az igazságügyi bizottságnak 625. számú jelentése, a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslat tárgyában.

Ezzel az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 1 óra 30 perczkor.*)

355. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 23-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. Tisza Kálmán ministerelnök benyujtja a Belgiummal kötött szegényjogi szentesitett szerződést kihirdetés végett. Az inditvány- és interpellátiós-könyv felolvasása. A főrendiház által a csődtörvényre tett módositások tárgyalása. A bélyeg- és illetékekre vonatkozó némely módositásokról szóló törvényjavaslat tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágost, Szende Béla, Bedekovics Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Ordódy Pál, Pauler Tivadar és b. Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólókat Antal Gyula, a javaslatok ellen szólókat Molnár Aladár jegyző urak fogják feljegyezni.

Méltóztassanak a tegnapi ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a febr. 22-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Észrevétel nem lévén, a jegyzőkönyvet hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom Szeged szabad királyi város közönségének fölterjesztését, melyben Pozsony szabad királyi városnak az 1876-ik évi XV. törvényczikk módosítását czélzó törvényjavaslat tárgyalásánál, a városok érdekeinek tekintetbevétele és az 1848: XXIII. törvényczikk 3. §-ának foganatosítása iránti föliratát pártolja.

Kiadatik a ház kérvényi bizottságának tárgyalás és jelentéstétel végett.

Az elnökségnek egyéb jelenteni valója nincs.

A ministerelnök ur kiván szólani.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Van szerencsém a szegényjog kölcsönös biztosításáról 1880. julius 19-én Belgiummal kötött szerződés beczikkelyezése tárgyában alkotott s ő Felsége által legkegyelmesebben szentesített törvényczikket kihirdetés végett benyujtani, kérvén, hogy azt hasonló kihirdetés végett a főrendiházhoz átküldeni méltóztassanak.

Elnök: Ki fog hirdettetni a szentesített törvényczikk.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Ekként a szegényjog kölcsönös biztosításáról Belgiummal az 1880. év jul. 19-én kötött szerződés beczikkelyezése tárgyában alkotott törvényczikk kihirdettetvén, hasonló kihirdetés czéljából a főrendiházhoz át fog küldetni.

Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi minister: Van szerencsém a t. háznak bejelenteni, hogy Szabovljevics képviselő ur hozzám intézett interpellátiójára a szombati ülésen kivánok válaszolni.

Elnök: Ha a t. ház beleegyezik, a válasz szombaton fog megadatni.

Következik az indítvány- és interpellátiós könyv felolvasása.

Antal Gyula jegyző: Jelentem a t. háznak, hogy sem az indítvány, sem az interpellátiós könyvben újabb bejegyzés nincs.

Elnök: Tudomásul vétetik.

Következik a napirend: az igazságügyi bizottság jelentése, a főrendi ház által a csődtörvényjavaslaton tett módosítások tárgyában. Ha a jelentést felolvasottnak venni méltóztatnak, a tanácskozást megnyitom. Az első illeti szó a bizottság előadóját.

Apáthy István előadó: T. ház! A főrendiház által a csődtörvényjavaslaton tett

Digitized by Google

módosítások vagy olyanok, melyek magából a törvény egyes intézkedéseiből önként következnek, vagy olyanok, melyek bizonyos tekintetben javítást céloznak. Egyetlen egy módosítása van a főrendiháznak, mely határozottan ellenkezik a képviselőház által elfogadott szöveg intentiójával s ez a 67. §-hoz tett azon módosítás, melynél fogva ezen §-ból a következő szavak: „azon arányban, melyben a követelések a csődtömegből kielégittetnek“ kihagyandók volnának.

Midőn a t. háznak a főrendiház által tett módosításokat ezen egynek kivételével a bizottság nevében elfogadásra ajánlom, röviden megjegyzem azt, hogy a főrendiháznak a 67. §-ra tett módosítványát azért nem lehet elfogadni, mert az a törvényjavaslat rendszerével és annak a csődhitelezőkre vonatkozó intézkedéseivel homlokegyenest ellenkezik. A csődtörvény, t. ház, mint minden európai törvény, a személyes igényekre nézve csak annyiban ismeri el a kielégítési jogot, a mennyiben a személyes igények a csődvagyonhoz képest kielégíthetők. Nem tesz különbséget semmiféle törvény a követelések közt jogczím szerint, mert az, a mi a személyes igények természetével bir, alapuljon bármi czímen is, egyenlő mértékben tarthat igényt a kielégítésre. Ha már most az ezen kategoriába tartozó egyik fajta követelésnél az általános elv elejtetnék, ebből az következnék, hogy a törvény e követelést egy speciális privilegiummal akarja felruházni, vagy pedig annak teljes kielégítését óhajtja. Miután ez a törvényjavaslat rendszerével homlokegyenest ellenkezik, bátor vagyok a t. háznak ajánlani, hogy a főrendek által a 67. §-ra tett módosítást mellőzni, a többit pedig elfogadni méltóztassék.

Elnök: Ha szólásra senki sincs feljegyezve, az általános vitát bezárom.

Következik a részletes tárgyalás. Az ügymenet gyorsítása érdekében a legczélszerűbb lesz azon sorrendet követni, a mely a főrendek által átküldött jegyzőkönyvben foglaltatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): az 5. §. második bekezdéséhez záradékul a következő záradék toldását javasolja: „követelhet és ilyen ben csak a csődhitelezők beleegyezésével részesíthető.“

Apáthy István előadó: A főrendiház nem találta az igazsággal és méltányossággal megegyeztethetőnek azt, hogy a hitelezőktől a jog elvonassék arra nézve, hogy saját rovásukra a közadósnak esetleg tartást adhassanak. Ha a hitelezők ezt tenni akarják, a törvény intézkedése nélkül is tehetnék. Ha tehát e módosítás elfogadtatik, a törvényen változtatás nem történik és csak a hitelezők joga van világosan kifejezve.

Elnök: Észrevétel nem tétetvén, a módosítás elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 27. §-nak 1. pontjában a hivatkozás 205. §., a 244. §-ra helyesbittetett.

Elnök: Észrevétel nem tétetvén, ezen kigazítás elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 49. §. 5. pontjául a főrendiház az 5. §-nál eszközölt módosításnak megfelelőleg, következő szöveg felvételét javasolja: „5. A közadós részére megállapított tartási költségek. (5. §.)

Apáthy István előadó: Az 5. §-ban kimondatott, hogy a hitelezők a közadós részére tartási költséget állapíthatnak meg, természetes, hogy ezen tartási költségnek most már behelyezéséről kellett gondoskodni. Ez történik a főrendiház által javasolt módosítással, melynél fogva a 49-ik §-hoz új pont vétetik fel. Én tehát kérem, méltóztassék a főrendiház ezen módosítását elfogadni.

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a főrendiház módosítását. (*Igen!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*):

A 67. §-nál, miután az ezen §-ban részletezett teljesítések kielégítésére javaslatba hozott arány, az említett teljesítések természetével, — mely abban nyilatkozik, hogy csak az azok teljes leszámítása után fennmaradó vagyon tekinthető a csőd megnyitása alkalmából feltétlen rendelkezés alá bocsátható tömegnek, — ellenkezik, a főrendiház a 67. §. 3. sorában levő ezen végszöveget: „azon arányban, melyben a követelések a csődtömegből kielégittetnek“ kihagyni határozta.

Apáthy István előadó: Ez azon módosítás, t. ház, melyet én elfogadásra nem ajánlottam. Kifejtvén épen előbb az okokat, melyek miatt ezen módosítást nem tartom elfogadhatónak. Kérem tehát annak mellőzésével az eredeti, vagyis a képviselőház által elfogadott szöveget fenntartani.

Elnök: T. ház! A főrendiház a 67. §-nál az utolsó mondatot kihagyatni kívánja. Az előadó ur ezt ellenzi. Méltóztatik-e a bizottság véleményét elfogadni s igy a főrendiház módosítását elvetni?

Méltóztassanak azok, kik a bizottság véleményét elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*)

A többség elfogadja a bizottság véleményét s igy a főrendiház módosítása nem fogadtatott el.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*):

A 72. §. tárgyalásánál a főrendiház szükségesnek tartja, miként a betéti és a közkereseti társaságok tagjai, illetőleg beltagjai ellen indítható csődökre illetékes bíróság kijelöléséről is, a kereskedelmi törvény határozmányaihoz képest

Digitized by Google

gondoskodás történjék; miért is ezen §. 2-ik bekezdését ekképen kivánja kiegészíteni:

„A közkereseti és a betéti társaság tagjai, illetőleg beltagjai elleni csődeljárásra (249) hasonlag azon törvényszék illetékes, melynek területén a társaságnak székhelye van.“

Apáthy István előadó: T. ház! Ez azon módosítások egyike, melyek határozottan javítást tartalmaznak, t. i. eloszlatja azon netán felmerülhető kételyeket, vajjon a közkereseti társaság ellen csődnyitásra melyik bíróság illetékes; illetékes csak az lehet, mely magára a társaságra illetékes. Miután a főrendiház ezen módosítása által az e részben felmerülhető kételyeknek eleje vétetik, ajánlom azt elfogadásra.

Elnök: Elfogadja a t. ház a főrendiház módosítását? (*Él!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*):

A 74. §. 2. és 3. sorában előforduló ezen szók után: „az illetékes bíróság által“ nagyobb világosság kedvéért a főrendiház ezen szót: „hivatalból“ a szövegbe felvétetni javasolja.

Apáthy István előadó: Ez és a következő módosítás olyan, mely a világosság kedvéért vétetett fel; nekem nincs kifogásom ellene, ajánlom elfogadásra.

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a főrendiház módosítását? (*Él!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*):

A 75. §. 2. bekezdése utolsó előtti sorában levő ezen szók elé: „külön csőd“ a főrendiház a 74. §-nál kifejezett indokból, e szót: „hivatalból“ hasonlóképen a szövegbe iktatta.

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a főrendiház ezen módosítását? (*Él!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*):

A 78. §-nál a főrendiház figyelemmel volt arra, hogy a jogorvoslattal meg nem támadható határozatok ellen több esetben benyujtott felfolyamodványok, a jelenlegi gyakorlat szerint az eljárás gyorsaságának rovására, a felsőbb bíróságok elintézése alá bocsáttatnak. Miután eme gyakorlatnak további fenntartása a csődeljárás igényelt gyorsasága szempontjából épen nem mutatkozik kivánatosnak, 3. bekezdésül következő intézkedés felvételét hozza javaslatba:

„Azon esetekben, melyekben a jelen törvény a további jogorvoslatot kizárja, a törvény rendelete ellenére beadott felfolyamodást az első bíróság hivatalból tartozik visszautasítani.“

Apáthy István előadó: T. ház! Ezen módosítás határozottan gyakorlati jelentőséggel bir; fel lett véve a törvényjavaslatba a gyakorlat útmutatása alapján. Ugyanis a gyakorlatban jelenleg az dívik, ha valamely esetben ki van zárva a jogorvoslat és a fél mégis él jogorvoslattal és a bíróság ezen jogorvoslatot visszautasítja, akkor azután a fél ez ellen él jogorvoslattal és igy kerülő uton éri el azt, mit egyenes uton el nem érhet, t. i. hogy az ügy további menetét felfüggeszti; mert a később beadott jogorvoslat folytán fel kell terjeszteni az iratokat a felső bírósághoz. Ha már most kimondatik, hogy a bíróság a törvény rendelete ellenére beadott felfolyamodást hivatalból tartozik visszautasítani, ennek az lesz a következménye, hogyha a fél ezután ez ellen él jogorvoslattal, csakis ezen jogorvoslat maga, nem pedig az összes iratok fognak fölterjesztetni. Tehát a törvény ellenére használt jogorvoslat az ügy menetét nem fogja többé gátolhatni. Ezért vagyok bátor a t. háznak a főrendiház ezen módosítását elfogadásra ajánlani.

Elnök: Ha a t. ház méltóztatik ezt elfogadni, (*Elfogadjuk!*) akkor kijelentem, hogy a főrendek módosítása elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 86. §. harmadik bekezdését a főrendiház czélszerűség szempontjából és gyakorlati tapasztalás folytán ekkép szövegezte:

„A bíróság által elrendelt csőd a kifüggesztés után, tekintet nélkül arra“, a szöveg ez után következő része megmaradván.

Apáthy István előadó: T. ház! Ha kétely merülhetne fel az iránt, hogy a bíróság határozata a közlés előtt a felekre nézve nem létezik, a főrendiháznak ezen módosítása minden kételyt el fog oszlatni. És azon intézkedés, melynél fogva a csődnyitási kérvény visszavonható, mindaddig megtörténhetik, mig a bíróság által a csődnyitási határozat ki nem függesztetett. Ha ez már megtörtént, a csődeljárást a csődkérvénynek egyszerű visszavonásával megszüntetni nem lehet. Kérem a t. házat, méltóztassék e módosítást elfogadni. (*Elfogadjuk!*)

Elnök: Méltóztatik a t. ház a főrendiháznak a 86. §-ra vonatkozó módosítását elfogadni ugy, a mint a bizottság is javasolja? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, hogy kijelenthetem, hogy elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 96. §-nál a főrendiház az eljárás gyorsítása czéljából az ideiglenes választmány kinevezésére vonatkozó birói határozat ellenében a felfolyamodási jog kizárását kivánatosnak tartván, javasolja, mikép ezen §. a következő intézkedéssel kiegészittessék: „Ezen határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.“ A 98. §. kiegészítéséül a főrendiház a 96. §-al összhangzólag ezen intézkedés felvételét elhatározta: „A bíróság ezen határozata ellen jogorvoslatnak helye nincs.“ A 106. §-nál a csődválasztmány választása körül felmerülhető aggályok megbirálására és elintézésére nézve azok természeténél fogva az első bíróság közve-

Digitized by Google

tító befolyása és közreműködése teljes biztosítékot nyujtván, a főrendiház ezen szakasz utolsó sorát következő szavakkal megtoldani kivánta: „mely véglegesen határoz".

Apáthy István előadó: T. ház! A most felolvasott három módosítás teljesen egyenlő természetű. Ennek czélja az, hogy a bíróságnak a dolog természete szerint nem felebbezhető határozatai ellen jogorvoslatnak helye ne legyen. Ez következnék magából a törvény intentiójából; hogy azonban e részben semmiféle kétely fenn ne foroghasson, hogy világosan ki legyen zárva a jogorvoslat ott, a hol annak helye nincsen: kérem a t. házat, méltóztassék ezen három módosítást elfogadni.

Elnök: Kérem a t. házat, méltóztatik-e a főrendiháznak a 96., 98., 106. §§-ra vonatkozó módosítását elfogadni? (*Élfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtattak.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 125. §-nál a 89-ik §. 7. pontjáról a hivatkozás „a 89. §. 5. pontjára" helyesbittetett. (*Elfogadjuk!*)

Elnök: Észrevétel nem tétetvén, azt hiszem, kijelenthetem, hogy a módosítás elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 158. §-ban a 205. §-ra történt hivatkozás a „203. §-ra" helyesbittetett. A 241. §. első bekezdéséből ezen kifejezés „bejegyzett", mint fölösleges, elhagyatott.

Apáthy István előadó: T. ház! E módosítás azzal van indokolva, mert a t. ház a kényszeregyezséget kiterjesztette a közönséges csődre is. Ennélfogva a javaslatnak azon intézkedései, melyek eddigelé csak a bejegyzett kereskedők csődjeire terjedtek ki, ezután a kereskedőkre kivétel nélkül ki lesznek terjesztendők. Ezen helyreigazítást már akkor meg kellett volna tennünk, de véletlenül azon szó benmaradt a szövegben. A főrendiház tehát igen helyesen ezen szónak törlését elhatározta. (*Helyeslés.*)

Elnök: Észrevétel nem tétetvén, kijelentem, hogy elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 249. §. szabatosság kedvéért a főrendiház által ekkép szövegeztetett: „A közkereseti és a betéti társaság ellen elrendelt csőd esetében a társasági tagok, illetőleg beltagok ellen a csőd csak akkor rendelhető el, ha ez kéretik és a kereskedelmi csőd esetei fennforognak."

Apáthy István előadó: T. ház! Itt a módosítás mindössze abban áll, hogy a főrendiház ezen §-ba a „kereskedelmi" szót vette fel és igen helyesen. Ugyanis a javaslat szerint a csődnyitásnak föltétele lényegesen különböző a közönséges és a kereskedelmi csődnél. Miután azonban itt kereskedőkről van szó, igen természetes, hogy nem a közönséges csődnyitásnak, hanem a kereskedelmi csődnyitásnak esetei kell, hogy fennforogjanak arra nézve, hogy ezen §. intézkedését alkalmazni lehessen. Én tehát kérem a t. házat, méltóztassék ezen teljesen helyes módosítást elfogadni.

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a főrendiház által a 249. §-ra tett módosítást, melyet az igazságügyi bizottság is elfogadásra ajánl? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 257. §. első bekezdésénél nagyobb biztonság kedvéért ezen szó után „alapszabályokban", ezen szavak „illetőleg a kereskedelmi törvényben" — a szövegbe felvétettek.

Apáthy István előadó: T. ház! Ezen módosítás, ha nem fogadtatnék is el, abból baj nem származnék, mert mindenki tudja, hogy a szövetkezetnek első alapja az alapszabály és a törvény. Ha tehát nem is mondatnék ki, a mit itt a főrendiház kimondatni akar, mindenki tudná, hogy ha az alapszabály nem intézkednék megfelelően, akkor a törvény intézkedése alkalmazandó. Azonban e módosítás a törvénynyel nem állván ellentétben, én azt elfogadásra ajánlom.

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a főrendiháznak az igazságügyi bizottság által is ajánlott módosítványát? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A harmadik czím. Vegyes átmeneti intézkedések: miután nemcsak vegyes, hanem átmeneti intézkedések is foglaltatnak abban, a főrendiház e czímet ekkép módosította: „Harmadik czím. Vegyes és átmeneti intézkedések."

Apáthy István előadó: T. ház! Ez a főrendiház részére készült példány kijavítása, de nem a főrendiház módosítása. A képviselőház nyomtatványában igy volt: „vegyes és átmeneti intézkedések", azonban a főrendiház számára készült példányból az „és" szó kimaradt. Ez tehát magától értendő kijavítás.

Elnök: Azt hiszem, kijelenthetem, hogy ezen kiigazítás elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): A 265. §. 3. sorában előforduló ezen szavak „saját nevében", mint értelemzavarók, a szövegből kihagyattak.

Apáthy István előadó: T. ház! A bizottság ezen módosítást annak idejében a maga részéről is elfogadta, azonban a jelentésben tévedésből elfelejtette megemlíteni. Miután ez is a javaslaton nem változtat, hanem helyesbítését czélozza, kérem ezen módosítás elfogadását.

Elnök: Azt hiszem, kimondhatom, hogy a t, ház elfogadja. És ekként a főrendiház által a csődtörvényjavaslat egyes §§-aira nézve elfogadott módosítások tárgyalása befejeztetvén, a ház erről a főrendiházat azon megjegyzéssel ren-

Digitized by Google

deli szokott módon értesittetni, hogy a nevezett törvényjavaslat 67. §-a 3-ik sorára vonatkozó módosításhoz hozzá nem járult és ezen §-t eredeti szerkezetében fönntartani rendelte.

T. ház! Következik a napirend további tárgya: a tegnap elfogadott törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a kézizálogügyletről szóló törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében is elfogadni, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Tehát az végszövegezésében is elfogadtatott.

Kérem már most a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy a legfelsőbb szentesitést nyert törvényczikk kihirdetéséről és a most harmadszori megszavazásban elfogadott törvényjavaslatról szóló jegyzőkönyvi pontok mindjárt hitelesittessenek, hogy azután a főrendiházhoz átküldhetők legyenek.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvi kivonatot*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv ezen pontjait hitelesítettnek jelentem ki és azok szokott módon a főrendiházhoz át fognak küldetni.

Következik a napirend további tárgya: az állandó pénzügyi bizottság 584. számú és az igazságügyi bizottság 624. számú jelentése és a törvényjavaslat a bélyegek és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozmányainak módosításáról.

Méltóztatik a t. ház kivánni, hogy a jelentések felolvastassanak, vagy méltóztatik-e azokat felolvasottaknak tekinteni? (*Felolvasottnak tekintjük!*) Ha méltóztatik felolvasottnak tekinteni, akkor az általános vitatkozást megnyitom. Az első szó illeti a bizottsági előadó urakat.

Dárday Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! Ezen novelláris törvényjavaslat egy láncszemet képez a kormány által beterjesztett pénzügyi javaslatok sorozatában; de nem tartalmaz adóemelést, hanem a bélyeg és illetékek több neménél igen lényeges engedményeket biztosít, oly engedményeket, melyek részint a forgalmi élet könnyítésére, részint a fekvő birtok értékének növelésére jótékony kihatással fognak birni.

Igaz azonban, hogy e törvényjavaslat a bélyeg és illetékek egész anyagkörét nem foglalja magában, a minek lehetetlensége a kormány előterjesztésében bőven van indokolva s a minek ismétlésébe bocsátkozni nem akarok. Tagadhatlan ugyan, hogy egész bélyeg- és illetékrendszerünk némileg visszás alapon nyugszik, a mennyiben t. i. az osztrák bélyeg- s illetékszabályzat van nálunk érvényben, mely az osztrák polgári törvénykönyvön alapul. E visszás helyzet főleg az örökösödési joggal kapcsolatos hagyatéki illetékek kirovásánál érezhető; de tudvalevőleg ép a magyar örökösödési jog törvényjavaslati tervezete készen van s részemről óhajtanám, hogy mint a leendő magyar magánjogi törvénykönyv önálló része, mielőbb törvényerőre jusson; de addig igen természetesen egy új illetéki törvény alkotására alapul nem szolgálhat.

Ugyanez áll az alkotandó polgári törvénykönyv egyéb részeiről is; de még inkább áll ez az alaki, vagyis peres eljárás végleges megállapításáról. A jelenleg érvényben levő polgári perrendtartás már alkotásakor is csak mint „ideiglenes" lett alkotva s most ismét ideiglenes revisió tárgyát képezi, hogy e részben is hiányzik az állandóságra kilátást nyujtó alap egy rendszeres bélyeg és illetéki törvény alkotására.

A kormány tehát csak novelláris uton módosíthatja a fennálló szabályok egyes pontjait és hogy ezt nemcsak fiskális szempontból tette, igazolhatják azon lényeges kedvezmények: először, hogy az elsőfokú váltóbélyeget 20 százalékkal leszállította; másodszor, hogy a birtokátruházási illetéket a birtokváltozások idejének közelségéhez mérten fokozatosan annyira leszállította, hogy e czímen a kincstár jövedelme közel 2 millió frttal fog apadni; harmadszor, hogy gyáriparunk fejlesztése érdekében a részvénytársulatok gyártelepeit az illeték egyenérték alól felmentette. Ezekkel szemben alig jöhet tekintetbe azon csekély emelkedés, mely az illetékek $^1/_8$-ad részének $^1/_{10}$-ed részekre való átváltoztatásánál mutatkozik, a mennyiben a kikerekítés természetesen nem a kincstár rovására történt; de e csekély emelkedést maga a számítás és kezelés egyszerűsítése is megérdemlené. Ujitást a megterhelés szempontjából csak a 12. § foglal magában, melyben a nyugtabélyeg lerovásának kötelezettsége, szerintem teljesen indokoltan kiterjesztetik a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és társulatok vagy intézetek szolgálatában álló tisztviselők fizetéseire, tehát a vasuti és különböző pénzintézetek tisztviselőire, a kik különben amugy is a kereseti adó tekintetében az állami, vagy törvényhatósági tisztviselőkkel egyenlő kedvezményes adóosztályba soroztatnak s igy teljesen jogosult, hogy fizetésük után az állam javára a nyugtabélyeg lerovassék. Súlyt kell azonban fektetnem a pénzügyi bizottság nevében is azon hatályos eszközökre, melyeknek czélja az államkincstár jogos érdekeinek védelme. Súlyt kell azokra fektetnem különösen a jogügyi bizottság véleményes jelentésével szemben, melyből mintegy következtethető lenne, hogy a pénzügyi bizottság egyoldalulag csak a fiskális érdeket tartotta szem előtt.

E következtetés azonban nemcsak téves, sőt

Digitized by Google

valószinüleg nem felel meg a jogügyi bizottság intentiójának sem, — de annyi bizonyos, hogy talán sehol sem ütközik az állami jogos igényeinek érvényesítése annyi akadályba, mint nálunk, noha viszont, sehol sem támasztanak több s nagyobb igényt az állam iránt, mint nálunk; mert eltekintve attól, hogy állami fejlődésünk legköltségesebb stadiumában vagyunk, megszoktuk azt, hogy a névleges önkormányzat mellett minden igény kielégítését az államtól várjuk. Ellenben, hol az állam jogos követelményeinek érvényesítéséről van szó, azt rendszerint ellentétbe állítjuk az állampolgár jogkörével.

Az egyoldalusag vádja tehát nem illeti a a pénzügyi bizottságot; de tény az, hogy a törvényhozási politika egyéb ágaiban kellő gond nem fordittatik az állam jogos igényeinek érvényesítésére.

Ezen állításom igazolására legyen szabad arra utalnom, hogy más államokban, például Angliában, Olaszországban a váltó lényeges kellékeihez tartozik annak bélyegkötelezettsége ugy, hogy a bélyegtelen váltó érvénytelennek nyilvánittatik. Az eléggé szabadelvü Svájcz genfi cantonjában a kezemnél levő bélyegtörvénye szerint, a ki bélyegtelen okiratot elfogad s azt keltétől számított 15 nap alatt leletezés végett be nem mutatja, az érték 5%-ával birságoltatik. Ugyanezen birság éri, a ki bélyegtelen okiraton alapuló követelést akár a maga részére, akár más részére incassál. Továbbá ott bélyegpapiros lévén behozva, a nem bélyegpapiron irt okirat, bíróság előtt nem érvényesíthető stb. Németországban semminemü telekkönyvi bejegyzés nem foganatosítható a kincstári illeték előzetes lerovásának igazolása nélkül. — Francziaországban a per felvétele, a perdíj előzetes lerovásától van feltételezve, — sőt tovább megy a code civil, mely 1341 art. szerint minden 150 frcot meghaladó követelés érvényesítése csak okiratra alapítható s minden más bizonyítás ily bélyegköteles okiraton kivül, csak igen kivételesen foglalhat helyet.

Ime tehát egy bizonyítéka annak, hogy Francziaország állami bevételeinek nagysága nem csupán fejlettebb ipara s forgalmán alapul, hanem az állam jogos érdekeinek kellő érvényesítésén, mig ellenben nálunk szörnyüködéssel fogadnak minden arra irányuló intézkedést.

Igaz azonban, hogy czélszerübb lenne, ha mint Francziaországban, ezen intézkedésekre a jogügyi törvényhozás fordítana kellő figyelmet, — akkor a pénzügyi bizottság nem jutna ellentétbe a jogügyi bizottsággal.

De minthogy erre egyelőre kilátásunk nincs, kénytelen leszek a pénzügyi bizottság ebbeli igen hatályos rendelkezéseit a jogügyi bizottság eltérő véleményével szemben is fenntartani és a részletes tárgyalásnál annak elfogadását a t. háztól kérni.

Ajánlom a törvényjavaslatot általánosságban a t. háznak elfogadásra. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Funták Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. képviselőház! Minthogy a törvényjavaslatnak csak néhány szakasza utasittatott a pénzügyi bizottságon kivül a jogügyi bizottsághoz is, azt hiszem, nem szükséges, hogy ezekre nézve most felszólaljak, hanem a részletes tárgyalás alkalmával leszek bátor az illető szakaszoknál a jogügyi bizottság véleményét előterjeszteni. (*Helyeslés.*)

Füzesséry Géza: T. ház! Legyen szabad röviden indokolnom, miért nem fogadhatom el a szőnyegen levő törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául. (*Halljuk!*)

Maga az a kiindulási pont, melyet az előadó ur előterjesztett, már indokolja azt, hogy jogász-ember e törvényjavaslatot el ne fogadja. Beismeri hiányait, elmondja, hogy ezen álláspontom nem is lehetett volna más törvényjavaslatot beterjeszteni, mert arra nézve, hogy egy ily törvényjavaslat alaposan kidolgoztassék, más előzmények szükségeltetnének. Ez tehát ismét olyan, hogy alaposságot nélkülöző törvényjavaslatokkal toldozunk és foldozunk, melyekre ráillik az a példabeszéd, hogy sohasem jobb a toldozott és foltozott, mint azon rosz, melyet javítani akarunk. De nem fogadhatom el a törvényjavaslatot egyáltalában azért, mert utoljára már a ház szentélyét sem fogjuk tudni megóvni Magyarországban és akármiféle alaptalan feladás következtében, minden tisztességes ember ki lesz téve annak, hogy házát, szobáját és szekrényeit a fináncz felkutatja csupán azért, mert valaki előterjesztette azon gyanúját, hogy ott bélyegtelen okirat van. Ez a 7. §-ban foglaltatik. De nem fogadhatom el, mint jogász azért sem, mert én a kötelezettséget nem a papirból, a tintából vagy a stempliből származtatom, hanem a jogcselekményből. Adósom az illető, ha tettem valamit, miből kötelezettsége származik, vagy adósa vagyok én, ha ő tett valamit, a miből kötelezettségem származik. De ahhoz egyátalában nem szükséges sem a papir, sem a tinta, sem a stempli.

Nagyon sajátságos helyzetbe jutnánk ezen intézkedéssel. Ez idő szerint a perrendtartásban azon szabály áll, hogy a kinek semmiféle bizonyítéka nincs, az a főeskütvel kinálhatja meg ellenfelét. Ez idő szerint a főeskütt arra kinálják, hogy követelhet-e pénzt. Ezentul a főeskütt meg kell fordítani, jelesül alperes meg fogja kinálni felperest a főesküvel arra nézve, hogy a kötelezvényt, mely bélyegtelen volt, nem semmisítette-e meg? Az ilyen felfogás veres fonalként vonul

Digitized by Google

végig ez egész törvényjavaslaton, nevezetesen a 15. §-on, mely kimondja, hogy bélyegtelen, vagy bélyeg-hiányos beadványt a bíróságnak elintéznie nem szabad. Méltóztassanak ennek következményeit figyelembe venni. Valaki bead egy biztosítási folyamodványt és erről egy irnok lelop egy 15 kros bélyeget. A biró kezébe veszi és látja, hogy 15 kr. bélyeg hiányzik s ennek következtében nem intézi el a beadványt. Jön a másik hitelező és elsőbbséget nyer. Ebből oly visszaélések származhatnak, melyek egyáltalában nem lennének hasznára az országnak.

Az előadó ur elbeszélte, hogy ha e törvényjavaslat el nem fogadtatnék, igen nagy károsodást szenvednének némelyek, minthogy a scála némiképen lejebb szállittatik. Tehát fogadjuk el a scálát és hagyjuk a bélyegtörvény egyéb határozmányait akkorra, mikor az előadó ur szerint az előmunkálatok meg fognak tétetni arra nézve, hogy egy teljes bélyegtörvény legyen beterjeszthető.

Az igaz, hogy az igazságügyi bizottság néhány módosítványokat terjesztett elő, melyeket egész terjedelmükben elfogadok. De még sem tartom a törvényjavaslatot tárgyalhatónak, azért, mert az igazságügyi bizottság szöveget nem adott; és igy egyáltalában nem vagyok azon helyzetben, hogy egésznek tekintve a kettőt, a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadhassam. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Móricz Pál: Figyelemmel hallgattam előttem szólott t. képviselőtársam előadását s annak különösen három tételére kivánok válaszolni.

T. képviselőtársam azt említette, hogy ha ezen törvényjavaslat elfogadtatnék, a ház szentélye sem volna biztos Magyarországon. Továbbá felemlítette, hogy nem onnan itéli meg a kötelezettségeket, vajjon van-e bélyeg vagy nem, hanem a jogcselekményekből. S végre egyes eseteket hozott fel, melyekkel ad absurdum vitte a törvény következményeit. Azt is említette, a t. képviselő ur, hogy ha az előadó ur előnyösnek tartja a scálát az országra nézve, fogadjuk el a scálát és hagyjuk el a törvényt.

A t. képviselő urnak e három tételére akarok válaszolni.

Kétségtelen az, hogy nagy előnye volna az országnak, ha ugy, mint az angolok azt mondhatnók: az én házam, az én váram; de a modern állam szükségletei úgy követelik egész Európában, (*Zajos ellentmondás a szélső baloldalon*) hogy az indirect adókat ne mellőzzük. Tekintsenek Franciaországra vagy bárhová, az indirect adók mindenütt, még Amerikában is nagy szigorral hajtatnak be. Méltóztassék elhinni, hogy Franciaországban vagy Olaszországban nem történik az, hogy a dohányt a piaczon nyiltan árulják. A hol a dohányegyedárúság létezik, ott az én házam nem az én váram, mert ott be lehet menni a polgárok házába.

Igy van ez mindenütt. Tessék a serházba menni, vagy szüret után a pinczékbe, mindenhová behatnak a pénzügyérek. És a midőn minden magánembernek házába bemehetnek, épen csak a spediteurök és ügyvédek irodáiba — tehát nem házába, hanem irodájába — ne mehessenek be, különösen akkor, ha valaki a bélyegcsonkítást üzletszerűleg viszi és ez tudomásra jut? Autentice állíthatom azt, hogy volt eset, hogy midőn egy törvényszéki elnök egy járásbíróságot megvizsgált, bélyeget csak oly iratokon talált, melyek fellebbeztettek, a többiek bélyegtelenek voltak s az iktató, mert később erre hárittatott az egész, el is mozdittatott.

Hát csak a becsületes emberek fizessék az adót? A fekvőségek tulajdonosainak nem áll-e érdekében az, hogy ne csak a ház és föld fizessen adót s az indirect adó el ne máljék?

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy a jogcselekményeket nem a szerint ítéli meg, van-e rajta stempli vagy sem. Mi lesz a javaslat intézkedéseinek következménye? Az, hogy bélyegtelen iromány nem lesz, mert mindenki tudni fogja, hogy ha az irományra bélyeget nem tesz, az az iromány figyelembe nem fog vétetni. De ez nem is akasztja meg a perlekedést, csak egy bizonyos tekintetben szünetelni fog, mert ha valami okmány visszautasittatik, azt 24 óra alatt bélveggel ellátva ismét be lehet nyujtani.

Nézetem az, hogy ha azt akarjuk, hogy az indirect-adó jövedelmet hajtson, drákói szigort kell alkalmazni. Ezért én nem teszek kivételt senkivel és elfogadom ez intézkedést. A mi a t. képviselő urnak azon propositióját illeti, hogy fogadjuk el a scála leszállítását s a többit hagyjuk el, ezt a t. képviselő ur mondhatja, de Magyarországon elengedni a bélyegjövedelem egy részét a nélkül, hogy annak kárpótlásáról gondoskodnánk, ezt észszerűleg nem ajánlhatja senki.

Ezeknél fogva én a törvényjavaslatot, ugy a mint azt a pénzügyi bizottság ajánlja, elfogadom. (*Helyeslés.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, a vitát bezárom. Ha az előadó ur szólási jogával élni nem kiván, kérdem a t. házat, elfogadja-e a bélyeg és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módosításáról szóló törvényjavaslatot a pénzügyi bizottság szövegezése szerint általánosságban a részletes tárgyalás alapjául, igen vagy nem? Kérem azon képviselő urakat, a kik a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A

Digitized by Google

többség elfogadja. Következik a részletes tárgyalás.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét, mely változatlanul elfogadtatik, olvassa az 1-ső §-t*).

Dárday Sándor: T. ház! A második bekezdés második sorában a „hagyatékokra" szó után „is" szót kérem beiktattatni, lenne tehát a szöveg igy: „hagyatékokra is alkalmazandók."

Elnök: T. ház! Az előadó urnak e §. második bekezdésére nézve az az észrevétele van, hogy annak második sorában „hagyatékokra" szó után az „is" szó beleszúrassék a mondat kerekdedsége szempontjából. Először is azt a kérdést teszem fel, elfogadja-e a ház az 1. §-t a pénzügyi bizottság szövegezése szerint? Ha nem fogadja el, akkor felteszem a kérdést az előadó ur módosítványára.

Kérem azon képviselő urakat, a kik az 1. §-t a pénzügyi bizottság szövegezése szerint elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik!*) A ház nem fogadja el. Most méltóztassanak felállani azok, a kik az 1. §-t az előadó ur módosításával fogadják el. (*Megtörténik.*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatik és igy az 1. §. második bekezdésében a „hagyatékokra" szó után az „is" szó beszuratik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 2—5. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak. Olvassa a 6. §-t*).

Horváth Lajos: T. ház! Elismerem, hogy bélyeg és illetékekből nem foly be annyi jövedelem, a mennyi a kincstárt a fennálló törvények és szabályok szerint megilleti; elismerem, hogy a bélyeg és illetékjövedelemnek tapasztalt csonkulása leginkább azon körülményre vezethető vissza, hogy a törvények meg nem tartatnak, sőt kijátszatnak; elismerem azt is, hogy a visszaélés leginkább a számláknál észlelhető és nem csodálkozom azon szigorú rendszabályokon, melyeket a minister ur törvényjavaslatában javaslatba hoz. De midőn ezt elismerem, kijelentem azt is, hogy a visszaélés épen a számláknál nagyon is menthető azon körülménynél fogva, mert a bélyeg-adó tarifája szerfelett magas, vagyis az állam e czímen az iparosoktól és kereskedőktől jóval többet követel, mint a mennyit a méltányosság megenged. A jelen tarifa, a melyet a minister ur e törvényjavaslatban is fenntartani kiván, 10 frtig 1 kr., 10 frton felül 5 kr. Vajjon méltányos-e az, t. ház, hogy a szegény iparos és kiskereskedő egy-két frtnyi árú vagy 1—2 frt értékű dolgozat után 1 krt, 11—12 frtos árú vagy dolgozat után 5 krt fizessen? Hiszen ezen 1, illetőleg 5 kr. igen sok esetben az ő nettó nyereségének 30, 40%-át képezi. Nincs utalva a szegény iparos és kereskedő arra, hogy a mikor és a mennyire lehetséges, az önfenntartás ösztönénél fogva, a számlára bélyeget ne tegyen. Ausztriában rég átértették, hogy az államkincstár érdekeit az állampolgárok érdekeivel összeegyeztetni kell. Ott a számlákra fennálló tarifa következő: 10 frtig a számla bélyegmentes, 10-től 50-ig 1 krajczáros, 50 frttól feljebb 5 krajczáros bélyeg követeltetik. Azt hiszem, hogy a mi kereskedelmi és iparos viszonyaink az ausztriai viszonyoknál jóval kedvezőtlenebbek és ha ott az állam kormánya megtehette azt, a mit megtett, azt hiszem, a magyar parlament is megteheti azt. Én tehát arra kérem a t. házat, méltóztassék az Ausztriában dívó rendszert elfogadni. Módosításomnak, melyet beadandó leszek, tárgya ez:

Nagyon kérem a t. minister urat és a t. házat, méltóztassék ezt figyelmére méltatni. Ha módosításom elfogadtatik, a visszaéléseknek legnagyobb része megszünnék s a kincstár jóval több jövedelemben részesülne, mint eddig. Ajánlom módosítványomat a t. ház figyelmébe.

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a beadott módosítványt.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*): „Az első bekezdésben e szavak helyett: „következőleg egészittetik ki" e szavak tétessenek: „következőleg módositttatik és egészittetik ki". Azután beiktatandó e szakaszba, mint következő új pont: *a*) számlák, jegyzékek stb., ha 10 frtnál nem nagyobb összegről szólnak, bélyegmentesek; ha 10 frtnál nagyobb, de 50 frtnál kisebb összegről szólnak, évenkint 1 krajczáros, azonfelül 5 krajczáros bélyeggel látandók el. E módosítás következtében a szakasz *a*) pontjából *b*), a *b*)-ből *c*) és *c*)-ből *d*) lesz és igy tovább."

Gr. Szapáry Gyula, pénzügyminister: T. ház! Nem szenved kétséget, hogy a törvény javaslatban foglaltatnak több olyan intézkedések, melyek által az államkincstár jövedelme csökkenni fog s ezért szükséges volt felvenni oly intézkedéseket is, melyek a hiányt pótolják. Ez intézkedések egy részét képezi az, hogy a számlákra alkalmazandó bélyeg irányában szigorúbb eljárás hozassék be. A t. képviselő ur azt mondta, hogy rendkivül sujtva lesznek azok, kik csekély értékről adnak számlát s ugy állította fel a kérdést, hogy 40%-jét is tenné a jövedelemnek a bélyeg. A törvényjavaslat szerint a bélyeg összege nem megy ily sokra, 10 frtos számlára csak 1 krajczárt s azon felül csak 5-öt kiván a törvényjavaslat.

Azonban részemről hajlandó vagyok ahhoz hozzájárulni, hogy a javaslattól eltérőleg, kedvezmények adassanak a kisebb számlákra, ugy, hogy ne csak 10 frtig, hanem 50-ig terjedjen az az összeg, meddig 1 krajczáros bélyeg ragasztandó, 50 frton túl aztán hozassék be az

Digitized by Google

5 krajczáros számlabélyeg. Odáig menni, hogy 10 frtig ne legyen semmi számlabélyeg, egy okból nem szeretnék és ez az, hogyha azt akarjuk, hogy ugy kereskedő- mint vevő-közönségünk hozzászokjék ahhoz, hogy bélyegtelen számlákat ne fogadjon el, ezt csak ugy lehet keresztül vinni, ha a bélyegkötelezettség minden számlára nézve kimondatik. Ha kibuvó hagyatik, akkor azon általános visszaélés, a mely ma létezik, továbbra is fennmarad. Ezen okból arra kérem a t. házat, méltóztassék a következő módosítást elfogadni: „A 6-ik §. ötödik sorában „tiz forintnál nem nagyobb" szavak helyett tétessenek „50 frtnál nem nagyobb".

Baross Gábor jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Dárday Sándor előadó: A Horváth Lajos képviselő ur által beterjesztett módosítvány a pénzügyi bizottságban is tárgyaltatott azon szempontból, hogy miután az első fokú bélyegilletéket leszállítottuk oly mértékre, mint az a Lajthántúli tartományokban van, a számlákra nézve is ugyanazon intézkedések és rendelkezések vétessenek fel. A pénzügyi bizottság ezen indítványt nem fogadta el, mert a váltóknál azt tapasztalta, hogy miután a váltóknál nagyobb a bélyeg, nagyrészt a váltók Ausztriában telepittetnek, miáltal a magyar kincstár megröviditetik. A számláknál az a veszély nem forog fenn, hogy valaki e miatt máshová keltezze a számlát, a mi annál valószínütlenebb, mert csak egy vagy több krajczárról van szó. Én a pénzügyi bizottság nevében hozzájárulok azon módosításhoz, hogy szállittassék le a bélyegilleték az ötven frtig terjedő követelésekre nézve egy krajczárra, azonban ahhoz nem járulhatok hozzá, hogy tiz frtig a számlák bélyegtelenek legyenek.

Elnök: Szólásra senkisem lévén feljegyezve, következik a szavazás. Két módosítvány adatott be. A pénzügyminister ur módosítása szerint „tiz frtnál nem nagyobb" szavak helyett „ötven frtnál nem nagyobb" szavak teendők. Horváth Lajos képviselő ur módosítványa tovább megy, a mennyiben módosítványában még azt is kivánja, hogy a tiz frtnál nem nagyobb összegről szóló nyugták díjmentesek legyenek. E szerint az eredeti szöveghez a pénzügyminister ur szövege áll közelebb.

Az első kérdés tehát az lesz, elfogadja-e a ház a szakaszt a bizottság szövegezése szerint: igen vagy nem? Ha nem fogadtatik el, a pénzügyminister ur módosítványa felett kell szavaznunk. Ha ez sem fogadtatik el, Horváth Lajos módosítványa kerül szavazás alá. Ha az eredeti szöveg elfogadtatik, mind a két módosítás elesik. Ha a pénzügyminister ur módosítása fogadtatik el; elesik Horváth képviselő ur módosítványa.

Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 6-ik §-t az eredeti szöveg szerint elfogadni? (*Nem!*) Ennélfogva nem fogadtatik el.

Méltóztatik-e elfogadni a pénzügyminister ur módosítványát? (*Igen! Nem!*)

Méltóztassanak azok, kik elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta a pénzügyminister ur módosítását és igy Horváth Lajos képviselő ur módosítása elesik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 7-ik §-t*).

Funták Sándor előadó: T. ház! Az igazságügyi bizottság e szakasz kihagyását kéri. E szakasznak az a czélja, t. ház, hogy az a hivatalos szemle és kutatás, mely az 1877: XV. t.-czikkben meg van engedve a tisztviselőkre, hatóságokra, előljáróságokra, sőt a kir. közjegyzőkre is, hogy ezen szemlei rendszabály kiterjeszthető az üzletekre átalában és az irodákra. T. ház! Habár már az általános vitában is megtámadtatott a jogügyi bizottság azon kivánata, illetőleg kérelme, hogy ezen szakasz kihagyassék, mégis kénytelen vagyok a bizottság ezen indítványát a t. háznak elfogadásra ajánlani. Mert ha a kutatás, az ugynevezett hivatalos szemle kiterjesztetik az irodákra, ez által a jogügyi bizottság a házjog biztonságát is megsértve látja. Akármikép magyaráztassék, t. ház, az e szemlénél követendő kimélet, annyi kétségtelen, hogy nemcsak a ház biztonsága, hanem esetleg maga az üzleti forgalom is megsérülhet. A ház biztonsága megsértetik az által, hogy minden irodába, üzleti helyiségbe behatolhat a pénzügyőr s ez által a közvetlenül a lakás mellett levő üzletben, magának a háznak nyugalmát sérti, felzavarja, compromittálja s az üzletben magában a forgalmat akadályozhatja. Nem mondom, hogy ez minden esetben történik; vannak oly esetek, midőn oly nagymérvü visszaélés nyomára jönnek, hogy rendőri tekintetben a kutatás megengedhető. De általában a lakosságnak egy egész osztályát, sőt több osztályát ily kutatás veszélyének kitenni, azt hiszem, igen fontos érdeknek kellene fennforogni, hogy ez megengedhető legyen. Igaz, t. ház, némelyek azt mondják, hisz Magyarországban már a dohány, szeszgyár és ilynemü dolgok miatt nyitva kell lenni mindazon ember házának, ki ezen üzletekkel foglalkozik. De ez nagy különbség. Ott egy bizonyos helyiségre szorítkozik a kutatás és ott idegen dolgok nem derülnek ki. De méltóztassék felvenni, az ügyvédi irodák szemle alá vétele által, — melyekről olyan könnyedén vetik oda, hogy miért ne lehetne azokat kutatás alá venni — nem az ügyvéd személye sértetik meg, nem a renommeja szenved csorbát, de azon ügyek kutatása által, melyek az irodában vannak elhelyezve, tömérdek magánember legbennsőbb magánérdekei napvilágra hurczoltatnak, compromittáltatnak. Ezért kell a forgalomnak és a belső viszony kapcsát megőrizni

Digitized by Google

az irodában, melyeket a finánczuak széttépni és világ elébe bocsátani semmi esetre sem szabad. Az általános vitában, igaz, azt mondták, hogy ha lehet kutatni gyárosnál, dohánytermelőnél, miért ne lehetne másutt is. Megengedem, hogy van egy vigasz, midőn azt látom, hogy ily indokból kívánja azt, hogy az ügyvéd is vesse alá magát ezen szemle és kutatásnak, hogy ez kiterjesztessék magán- és ügyvédi irodákra, üzletekre — e vigasz nem egyéb, mint: „Solutium miseri". Más argumentum itt fenn nem forog. Az sem áll, hogy az igazságügyi bizottság a mint itt emlittetett, a financziális tekinteteket semmibe sem veszi, hogy a financziális érdekeket egészen szem elől tévesztette, hanem tisztán csak jogi szempontból és a házi jognak megvédése tekintetéből fogta fel az ügyet. Az igazságügyi bizottság, midőn ezen §. kihagyását kéri, ezt egyszersmind azzal is indokolja. hogy e §-nak czélja el nem érhető, mert a §-ban az mondatik, hogy csak az üzleti és irodai helyiségek vétethetnek szemle alá. De már most, ha tudja az illető, hogy ő neki bélyegtelen számlái vannak és pedig nagyobb mennyiségben, vajjon azon számlákat üzleti helyiségében fogja-e tartani és nem fogja-e lakosztályában elhelyezni? És mi eredménye lesz ekkor a kutatásnak? Világos, hogy semmi eredménye sem lesz.

Továbbá, ha tekintetbe vesszük azt, hogy a pénzügyministeri előterjesztés által a bélyegcsonkítás ötvenszeresen büntettetik, én azt hiszem, hogy az igazságyi bizottság igen helyesen cselekedett, midőn azt látva, hogy ily magas büntetés által azon elrettentés el fog éretni, melynek felesleges garantiájául a házkutatás is felvétetett a javaslatba, ezt mellőztetni kívánja. És miután ily argumentumokkal lép elő az igazságügyi bizottság s a t. házat arra kéri, hogy ezen §. kihagyását méltóztassék elrendelni, én azt hiszem, hogy tökéletesen jogosultan járt el és eljárt ugy, a miként igazságügyi bizottsági minőségében feladata volt. Ennélfogva ajánlom a t. háznak, méltóztassék ezen §. kihagyását elrendelni. (*Helyeslések.*)

Dárday Sándor előadó: T. ház! Én a pénzügyi bizottság nevében kérem ezen §. elfogadását. Az igazságügyi bizottság ugyan a házijog szentségének megsértésétől fél. Ez azonban itt egyáltalában nem forog kérdésben, mert itt az irodai és üzleti helyiségekről van szó. Ha azonban egyáltalában a házi-jog szentsége hangoztatik, én azt hiszem, hogy a kincstár jogának megvédése szintén bir bizonyos szentséggel, mely megkívánja, hogy egyuttal hatályos eszközt adjunk az állam kezébe, hogy a gyakori bélyegcsonkításoknak véget vethessen. (*Helyeslések.*)

Az, t. ház, nem argumentum, hogy a törvény kijátszható, mert az illető az ily bélyegtelen nyugtákat és számlákat magán lakásában fogja tartani, mert ha mi arra leszünk tekintettel, hogy valamely törvény kijátszható, egyáltalában soha sem hozhatunk törvényt, mert minden törvényt ki lehet játszani. Tehát, miután ez igen hatályos eszköz arra nézve, hogy az államkincstár érdeke megvédessék, méltóztassék ezt elfogadni, annál inkább, minthogy a pénzügyi bizottság maga is gondoskodott kellő garantiákról, mert a bélyegszemlét egyáltalában csak akkor véli megengedhetőnek, ha egyes esetekben maga a pénzügyminister ad arra felhatalmazást. Ennélfogva én egyáltalában nem hiszem, hogy itt valami roppant visszaélésektől lehetne tartani, hanem oly hatályos eszközt fogunk a kormánynak kezébe adni, melyre a törvénynek végrehajthatósága tekintetéből okvetlenül szüksége van. Kérem a t. házat, méltóztassék ezen §-t elfogadni.

Teleszky István: T. ház! Nagyon sajnálom, de a pénzügyi bizottság t. előadójának érvei engem egyáltalában nem győztek meg arról, hogy ezen §. elfogadható lenne és igy részemről bátor vagyok a t. háznak továbbra is ajánlani, méltóztassék az igazságügyi bizottságnak azon indítványát, miszerint a 7. §. egyszerűen kihagyassék — elfogadni. (*Helyeslések.*)

T. ház! A pénzügyi bizottság t. előadója a házijog szentségét, ugy látszik, nagyon kicsibe veszi. Azt mondja, hogy hiszen itt a házijog szentségének megsértéséről szó sincs, mert a kutatás nem terjed ki a házra, hanem csak az irodára. Mellőzve azt, hogy sokszor a ház és iroda közti azon határvonalnak szabatos megvonása, mely megállapítja, hol kezdődik az egyik s hol kezdődik a másik, alig eszközölhető, mellőzve ezt, én azt hiszem, hogy az, hogy egy állampolgárnál házkutatás tartassék, sokkal fontosabb kérdés, semhogy oly egyszerű indokból hajlandó volnék a §. fenntartását elfogadni. (*Helyeslés több oldalról.*) Hiszen méltóztatnak tudni, hogy még a bűnvádi eljárásnál is, különösen a csekélyebb fontosságú kihágásoknál, a törvényhozások minő gondosan sánczolják körül az egyéni szabadságot; minő formákhoz és óvatossághoz kötik, hogy az igazságszolgáltatás közege, a független biró az állampolgár házának küszöbét átléphesse. Én azt hiszem, hogy a hasonlatot ebből kell kivonni. Azt hiszem, hogy e tekintetben téved a pénzügyi bizottsági előadó ur, mikor a kellő garantiát abban látja, hogy hiszen ezen kutatás csak egyes esetekben, a pénzügyminister által rendeltetik el.

Teljes tisztelettel viseltetem a pénzügyminister ur személye iránt; de nézzük, mit mond e szakasz? Azt mondja, hogy a pénzügyminister egyes esetekben felhatalmaztatik, hogy a 6. §-ban elősorolt kötelezettségek mikénti teljesítésének felderítése végett, minden oly üzleti és irodai helyiségekre is kiterjeszthesse a hivatalos szemlé-

Digitized by Google

ket, a hol hitelt érdemlő értesítés szerint a bélyegrövidités tárgyai tartatnak.

T. ház! Ez a gyakorlati életben annyit tesz, hogy a pénzügyminister ur, saját alárendelt közegeinek minden feljelentését természetesen hitelt érdemlőnek fogja venni. Mert hiszen ő maga azt nem tudhatja, hogy hol merülhet fel gyanu, hogy ilyen bélyegrövidítés tárgyai vannak; ennélfogva minden alantas közegének hozzáérkezett jelentése alapján el fogja rendelni a hivatalos szemlét. Én ezt a ház szentségének megóvása garantiájául nem tekinthetem és ennélfogva a §-t el nem fogadhatom. (*Helyeslés több oldalról.*)

Eleget tett a pénzügyi bizottság akkor és helyesen járt el, mikor a számlabélyegnél, a hol kétségtelenül vannak rövidítések, a megrövidítést ötvenszeres birsággal sujtotta. (*Igaz! Ugy van! több oldalról.*) Bátor vagyok a t. ház figyelmébe ajánlani, hogy mikor egy korábbi törvényben a váltóbélyegilleték rövidítésének büntetését csak a tizszeresre emeltük és nem ötvenszeresre, mint itt van, ennek eredménye az lett, hogy a váltók most már rendszerint bélyegesen állittatnak ki. Meg lesz ezen eredménye az ötvenszeres illetéknek is és meg lesz óva a kincstár jogos érdeke ez által, de egyszersmind kivánom, hogy megóvassék az állampolgár jogos érdeke és e tekintetben az érintetlenül hagyassék. Ennélfogva nem fogadhatom el a pénzügyi bizottság indítványát, hanem járulok az igazságügyi bizottság indítványához. (*Helyeslés több oldalról.*)

Móricz Pál: T. ház! Az előttem szólott t. képviselőtársam által használt hangzatos frasisok engem e kérdésben nézetemtől legkevésbbé sem tereltek el. Azt hiszem, egy nagy állami czél az indirect adók és jövedelmek szaporítása és ezt nem lehet kőrösi szentelt vizzel eszközölni. Meg kell adni a hatályt, hogy az végrehajtassék büntetések, kutatások utján, ha kell. Én nem ismerek olyan ügyvédet, a ki feleinek valaha elengedte volna a bélyeget. (*Igaz! Ugy van! jobbfelől.*) Nem gondolom, hogy olyan létezik. És ha az felszánittatik, kell, hogy az ellenőriztessék. Az ellenőrzésben nincs semmi, nem derogál az a tisztességes embernek; és nem fél az ellenőrzéstől, a ki nem vétett. (*Igaz! Ugy van! jobbfelől.*) Én a t. házat nagyon kérem, méltóztassék a pénzügyi bizottság véleményét elfogadni, mert az meg fogja gátolni a visszaéléseket már csak annálfogva is, hogy ez a jog megadatik és nem lesz szüksége a pénzügyministernek azon jog használatára, ha az megadatik. De ha meg nem adatik, a büntetések nem fogják azt pótolni.

Ajánlom a t. háznak a pénzügyi bizottság véleményét elfogadásra.

Füzessery Géza: T. ház! (*Halljuk!*) Már kétszer hallottam t. képviselőtársam által az állami czélt említeni: az általános vitában is azzal kivánta indokolni előadását és most is azon kezdte. Én az állami czélt a jogbiztonságban találom (*Halljuk!*) és mint a ministeri széken ülő igen t. tanáromtól tanultam, csak oly korlátokat lehet az emberek cselekvényei elé szabni, a melyek az együttélést lehetetlenné nem teszik, már pedig hogy lehetetlen legyen az állami czélt elérni a nélkül, hogy a magánlak felturkálását ne hoznók a törvénybe, ezt egyáltalában nem képzelem. Sok külföldi példát hallottam felhozni, talán minden államot is felhozott a t. előttem szólott s megengedem, hogy ott ugy van; de én, mint józan eszű ember, a helytelent követni egyáltalában nem akarom. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) A külföldről én csak a követendő példát akarnám itt inaugurálni, mert ha mindazon helytelenségeket, a melyeket a külföldön, az egész világon találunk, itt inaugurálni kivánnók, akkor nem tudom, elérnénk-e az állami czélt.

Azon kivül hallottam egy a mostani időben igen gyülöletes nevet, az ügyvédet említeni. Hiszen nem ügyvédről szólottunk mi általában, a kik ezt a törvényjavaslatot elfogadni nem akarjuk, hanem a magánlak szentélyéről, ha mindjárt ügyvédé is. Erre igen jól megfelel a jogügyi bizottság előadója Funták képviselőtársam, (*Halljuk!*) hogy mi akkor, midőn mi az ügyvédi irodákat és az ügyvédi magánlakokat védeni akarjuk, akkor nem az ügyvéd személyéről van szó, hanem az ügyvéd hitére bizott titkokról, melyeket ha ő kibeszél, az ügyvédi rendtartás értelmében elveszteti ügyvédségét.

Ily körülmények közt egyáltalában nem lehet argumentálni azzal, hogy tisztességes ember nem fél a nyilvánosságtól, mert tisztességes ember köteles megőrizni a nyilvánosság előtt a reá bizott titkokat. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Aztán mit kiván a törvényhozás mást, mint hogy a törvénynek sanctiója bekövetkezzék? Hiszen meg van a bélyeg-patens sanctiója abban, hogy az okirat nem érvényes, ha bélyegtelen és a ki nem tesz reá bélyeget, ötvenszeres büntetést fognak ráróni. Ezt a sanctiót elérjük a nélkül, hogy házkutatást eszközölnénk; s mivel itt per eminentiam épen az ügyvédi irodákról van szó, ott ez nem érvényesül, az ügyvéd nem fogadja el bélyeg nélkül az okiratokat, mert hiszen az ügyvédi irodákból nyilvánosság elé kell jönni az okiratoknak és igy egyátalán nem szükséges az irodát felkutatni.

De kérdem továbbá: miként fognák ezt foganatosítani? hiszen ez nem vasutconsortium vagy más, hanem egy olyan foglalkozás, a mely csakugyan megköveteli a tisztességet; mert ha nem tisztességes az ügyvéd, akkor a közbizalom

Digitized by Google

nem fog hozzáfordulni, akkor nem szükséges kutatni a bélyegtelen iratokat. Vegyük fel pl., — azt mondja a t, képviselő ur — hogy tudomása van arról, hogy egy járásbirósághoz oda ment a finánez és a levéltárt kikutatta. Vajjon mennyi idő alatt kutatta? Azt hiszem, beletelt 10 hét. Az alatt az a financz folytonosan ott ült a járásbiróság irattárában. Most méltóztassanak venni csak egy szerény ügyvédi irodát. Töltsön ott a finánez csak három hetet, ez annyit fog jelenteni, mint azon ügyvédet tönkretenni; mert akadhat mindig egy cliens, a ki az ügyvédet feljelentheti.

Én tehát azt hiszem, hogy olyan törvényt, mely ilyen károkat okozhat az egyes polgároknak, elfogadni nem lehet. Ez az állami czél körülbelül azt jelentené, a mit a diákos világban salus reipublicaenek mondtak. Mert hisz ott nem lehet salus reipublicae, a hol az egyes polgárok nem képesek megélni.

Én ennélfogva a 7-ik §-t el nem fogadom és a jogügyi bizottság t. előadójának indítványát pártolom. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Több képviselő ur azon aggályának adott kifejezést, hogy a törvénynek ezen intézkedése miképen fog végrehajtatni és milyen feljelentés alapján lesz meg a ministernek azon joga, hogy ezen szemléket elrendelhesse. Én azt hiszem, hogy ezen kérdésnek tisztába hozatalára és a mennyiben lehet, praecisirozására, a nélkül, hogy a kincstár érdekei veszélyeztessenek, talán lehetne egy új szövegezést találni. Mert tényleg foroghatnak fenn visszaélések és azt hiszem, a t. ház azt nem akarná, hogy ha a bélyegcsonkítás üzletszerűleg vitetik, ne legyen az állami kormánynak módja, hogy a bélyeg üzletszerű csonkítását megakadályozza; azért arra kérem a t. házat, hogy ezen paragraphust azon szempontból való bővebb értelmezés végett, hogy mely esetben történjék meg ezen intézkedés a minister által és hogy mely helyiségekben történhessék a kutatás, különösen azokra nézve, a kik üzletszerűleg üzik az ily visszaélést, szóval az ily esetek constatálása végett, új átdolgozás czéljából a pénzügyi bizottsághoz méltóztassék utasítani, a melynek lesz módja ezen szakasz tüzetesebb praecisirozására. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Lukács Béla: T. ház! Én azon indítványt, melyet a t. pénzügyminister ur tett, halasztási indítványnak tekintem. (*Helyeslés a baloldalon.*)

A mi magát a dolgot illeti, t. i. magát a 7-ik §-t és a benne foglalt intézkedést, én a magam részéről is a jogügyi bizottság véleményét fogadom el és ezen paragraphust egyáltalában feleslegesnek tartom. Én már a pénzügyi bizottságban kifejezést adtam azon szerény nézetemnek, hogy ezen paragraphus túlszigorú intézkedést tartalmaz, a mely a kincstár érdekében egyáltalában nincs indokolva.

Mert mit tartalmaz ezen paragraphus? Tartalmazza azt, hogy nemcsak azon ügyvédi helyiségek, melyek kiválólag hangsúlyoztattak, hanem számos más üzleti helyiség is, a mint a törvényjavaslat 6. §-ában fel van sorolva, a kereskedők és iparüzők, bankárok, pénzváltók, pénz- és hitelintézetek, szállodák és vendéglők szintén átkutathatók, azon czélból, hogy vajjon nincsenek-e ott számlák, számlakivonatok, árújegyzékek, melyekre bélyeget kellett volna tenni, de kell tenni akkor, ha a forgalomba kimennek.

Én azt hiszem, ez a szakasz oly szigorú intézkedéseket tartalmaz, melyek, tekintve épen azon csekély összeget, a melyről szó van, egyáltalában a kincstár érdekéből sem látszanak indokoltnak, annál inkább, mert a dolog sok visszaélésre is vezethet, minthogy a 6. §. utolsó bekezdése azt mondja, hogy az, a ki szabályszerű bélyeggel el nem látott számlát és ehhez hasonló iratot elfogad, az is tulajdonkép bélyegcsonkitást követ el. Ennélfogva a 7. §. szövegezése által nincs kizárva az, hogy esetleg még a magánosok is hasonló kutatás alá vonassanak. (*Ugy van! balfelől.*) Én azt hiszem, hogy azon szigorú büntetés által, melyet különben a magam részéről is elfogadok, t. i. az ötvenszeres büntetés által, elég van téve a kincstár érdekeinek s a magam részéről ily tágkörű meghatalmazást adni nem vagyok hajlandó s óhajtom, hogy a 7. §. kihagyassék. (*Élénk helyeslés a bal- és a szélső baloldalon.*)

Eötvös Károly: T. képviselőház! Igen nehéz most e kérdéshez részemről hozzászólni, mert a t. pénzügyminister ur egyáltalában nem mondotta meg, hogy körülbelül mely üzleteknél, vagy a társadalmi foglalkozás mely ágánál tartja szükségesnek mégis és tartja indokoltnak ezen kutató rendszer fenntartását. Ha javaslata azt jelenti, hogy ezen kérdést nem egyszerűen engedi itt a házban agyonütttetni, hanem több napra terjedő tisztességes eltakarittatást szerez számára, akkor én a t. pénzügyminister urral egyetértek és azt az engedményt hajlandó vagyok megtenni, hogy utasítsuk vissza és temessük el ugy ezt a dolgot. De igy általában a t. minister ur javaslata mégis annyit jelent, hogy elvileg helyesli azt a 7. §-t és csak az elvileg elfogadott nézetnek közelebbi praecisirozása volna még hátra.

És ezt a nézetet a magaménk el nem fogadom s engedjen meg a t. ház, hogy az előttem mondottakra és különösen a Móricz Pál t. képviselőtársam által mondottak egy részére is kiterjeszkedjem. (*Halljuk! a szélső baoldalon.*)

A t. képviselő ur azt mondja — és constatálom, teljes bátorsággal jelenti ki, hogy előtte a nagy állami czél az indirect adók szaporítása.

Digitized by Google

Én nem tudom, hogy kizárólagos czél-e ez a t. képviselő ur előtt, de ugy látom, hogy annak tartja. De én részemről nemcsak, hogy ezt a czélt magam elé kizárólagos állami czélul ki nem tűztem, de a legnagyobb sajnálattal constatálom azt, hogy akadt a képviselőházban egy férfiu, akadt a magyar parlamentben ember, a ki az állam minden egyéb czéljáról elfeledkezik (*Mozgás a jobboldalon*) s különösen elfeledkezik azon czélról, melyet a t. képviselő ur egykor talán kelletén túl is hangsúlyozott, de a melyet mindig hangsúlyozni kell: az egyéni szabadság tiszteletét.

Én előttem meg ez az állami nagy czél. Hanem hát a t. képviselő urnak gusztusa, mit részemről nem irigylek s mire nézve biztos vagyok, hogy a t. képviselő ur ezen czélját, bármennyire sülyedjen is a politikai közerkölcs Magyarországon, a magyar nemzet magáénak elfogadni sohasem fogja. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Móricz Pál (*közbeszól*): A maga nevében beszéljen!

Eötvös Károly: Ez az én hitem.

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy tisztességes emberek nem félnek az ellenőrtől. Bocsánatot kérek, én nem tudom, hogy a t. képviselő ur Magyarországon kiket ért a tisztességes emberek alatt. De azt tudom, hogy minden tisztességes ember fél attól, hogy az ő házába és házának szentélyébe az államnak hivatott és hivatlan, müvelt és müveletlen és durva közegei betolakodjanak. (*Élénk tetszésnyilatkozatok a baloldalon.*) Ettől épen a tisztességes emberek félnek. (*Ugy van! a baloldalon.*) De hát azt kérdem, a kérdést megfordítva, miért akar a t. képviselő ur passust adni minden finánczcznak és minden rendőrnek, hogy a tisztességes emberekhez betolakodjék és ott náluk kutasson. Ha a t. képviselő ur oly nagy súlyt fektet a tisztességes emberekre, én is nagy súlyt fektetek ezekre. De akkor ne tegyük ezeket nem tisztességesekké az által, hogy Csáky szalmájának tekintjük szentélyöket, az állam közegeivel szemben. (*Élénk tetszésnyilatkozatok a baloldalon.*)

Legyen meggyőződve a t. képviselő ur, hogy minden ember tisztessége megszünik azon értelemben, a mint ő veszi, megszünik, ha az állam czélját olyannak tekinti, mely előtt megszünik a ház szentélye és az egyéni szabadság. (*Tetszés a baloldalon.*)

A t. képviselő ur áttért az ügyvédekre is; nem először és attól kell tartanom, nem is utóljára s az a t. párt, a t. kormánypárt, melynek tagjai közt pedig kitünő ügyvédek is vannak, fájdalom, hogy azt a kormányt és azon irányt folyton támogatják, — mondom, azon párt részéről igen gyakran hangsúlyozva volt itt azon nézet, mely nemcsak általában a mai ügyvédre, de egyáltalán az ügyvédi intézményre nézve nem talál.

Azt mondta a t. képviselő ur, hogy ő nem ismer oly ügyvédet, a ki ne vette volna meg a felektől a bélyeget, tehát tessék meg is fizetni és rátenni a bélyeget az iratra.

Bocsánatot kérek, az ügyvédről nekem más fogalmam van, mint hogy beszedi a bélyegek árát és ráteszi a bélyegeket a papirra, (*Mozgás*) vagy hogy rá ne tegye. Nekem más fogalmam van az ügyvédről. Az ügyvédi functiónak ez igen szomorú oldalát képezi, de csakis a Bach-rendszer és a mostani kormányrendszer alatt ez a kezelése a bélyegeknek. Bár az ügyvédi functiót ettől meg lehetne menteni. Én, t. képviselő ur, azon nézetben vagyok, hogy az igazságszolgáltatás szintén magas állami czél, az igazságszolgáltatásnak helyessége, jósága és gyorsasága legalább is oly magas állami czél, mint az indirect állami adók folytonos szaporítása. (*Helyeslés balfelől.*) Sőt mondhatom, ennél sokkal fontosabb, magasabb és magasztosabb állami czél. Pedig én az ügyvédi intézményt az igazságszolgáltatás ép oly közegének és intézményének tekintem, mint magát az állami bíróságot. Egyik ép oly szükséges a jó igazságszolgáltatáshoz, mint a másik.

És ha a t. képviselő ur által hangsúlyozott irány valamikor megtestesülne ez országban, akkor az igazságszolgáltatás megállapítására, az igazságszolgáltatás életére vonatkozó egyik nélkülözhetlen intézmény, az ügyvédi intézmény megbéníttatnék. S hogy akkor minő igazságszolgáltatás lenne Magyarországon, arról én most képet a a t. képviselő urnak nem festek. Nem az áll én előttem; áll előttem az ügyvédségre nézve, ha már rátért a szó, az, hogy függetlensége biztositassék minden irányban, hogy függetlensége biztositassék egész addig, a meddig ő ép oly magas és épen oly fenséges intézménynyé válik a társadalmi és állami életben, mint maga a biróság. De épen e törekvés is, melynek a t. képviselő ur egész cynismussal adott kifejezést, az ügyvédet és az ügyvédi intézményt oda akarja lealacsonyítani, hogy ha az már elvesztette függetlenségét nagy részben, bíróságokkal és az államkormányzati hatóságával szemközt, elveszítse függetlenségét, még a finánczokkal szemben is. (*Igaz! a szélső baloldalon.*) Az állam legnemesebb czéljaira vezető ez eszközöknek és intézménynek ily kicsinyes és kislelkü lealacsonyítása — mert az, a mit a t. képviselő akar, oda vezet — az nem az állami nagy czélok szemmeltartása, hanem minden nagy, nemes állami czél semmibevétele, kigunyolása és lealacsonyítása volna. (*Helyeslés balfelől.*)

De nemcsak az ügyvédekről van itt szó, hanem minden más üzletről, az ipari, a keres-

Digitized by Google

kedelmi és egyéb vállalatokról. Füzesséry Géza t. képviselő ur már felvetette ezt a kérdést s én egész tisztelettel szintén e kérdést intézem a t. pénzügyminister urhoz: miként véli azt a t. pénzügyminister ur keresztülvihetőnek, hogy mindezen üzletek és irodai helyiségek a fináncközegek által megvizsgáltassanak?

Hisz egy ügyvédi irodában, a hol legnagyobb részt sok évekről szóló iratok vannak részint másolatban, részint eredetiben összehalmozva, napokon és heteken át tartana a vizsgálat s a nagy ügyvédi irodában eltarthatna hónapokig, sőt negyedévig.

Hogyan történhessék ez meg nemcsak az ügyvédi irodában, hanem akármely nagyobb iparvállalat ügyvitelénél és számadásainál, azt belátni nem tudom. Mennyi fináncközeget akar a t. minister ur felállítani s miből akarja azt fizetni, vagy azzal is költségvetésünket akarja terhelni?

De végre is azt gondolom, hogy mi alkotmányos országban élünk, vagy mi? Volt már egyszer szerencsém, vagy szerencsétlenségem mondani, hogy nem tudom, a t. kormány minő végczélt tűzött törvényhozás és kormányzási intézkedéseiben és minő államot akar magának alkotni egy nyomorult, szerencsétlen Magyarországból. (*Mozgás jobbfelől.*) Hisz ha igy haladunk, akkor a kormánynak elvégre módjában áll, Magyarország társadalmi és összes üzleti titkait birtokába ejteni és azokat kikutatni, a mikor neki tetszik; ma rendőrség czímén, holnap a dohánymonopolium czímén, a melynek eltörlése a t. képviselő urnak igen kedvencz tárgya volt egykor. Majd eszébe juthat a t. pénzügyminister urnak s a t. kormánynak a bélyegek czímén behatolni az egész üzleti, ipari, kereskedelmi és ügyvédi életforgalom összes titkaiba. Mit akar ezzel a t. kormány?

Talán ez az ő kémrendszereinek avantgardája? Hisz ennyire — nincs ugyan tudomásom róla és azért egész bátorsággal nem merem mondani — de azt hiszem, mert ilyet sohasem hallottam és olvastam, még az orosz rendőrség sem megy. Az keresi a bűnöst, ha neszét veszi, de nem iparkodik hazug czímen bejutni az összes üzleti titkokba. Mondja meg a kormány, hogy mint akarja az összes üzlet titkait kikutatni. Beszéljen őszintén; de hogy az 1 krajczáros számlabélyeg árrán felforgathassa a magánüzlet minden titkát és birtokba vehesse azt és esetleg pártczélokra is felhasználhassa, ez, vagy bármely más kormány — már bocsánatot kérek — én és mi, a kik még birunk némi fogalommal az alkotmányos szabadságról és legalább tiszteljük azt annyira, hogy romjait legalább meg akarjuk Magyarországon őrizni, abba soha beleegyezni nem fogunk. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Ha ezen kérdésben a pénzügyminister ur nyilatkozata után szót kérek, teszem ezt két okból. Az első az: mert másutt lévén elfoglalva, innen távoznom kell s nem szeretném, ha abból, hogy a szavazásnál esetleg jelen nem leszek, következtetések vonatnának. Teszem másodszor azért, hogy figyelmeztessem a t. házat és azt hiszem, hogy azok, a kik a tárgyalás alatt levő szöveget elolvasták, ebben igazat fognak nekem adni, hogy nincs ezen szövegben magában is valami olyan borzasztó dologról szó, mint a minőt az előttem szólt t. képviselő ur oda festett.

S midőn e miatt egy pár szót kérek, nem fogok odáig menni, hogy kutassam, mik voltak a képviselő urnak régebben kedvencz eszméi; nem fogok odáig menni, hogy keressem egy vagy más dologban régebben hogyan nyilatkozott, mert ez utóljára is a dolog érdemére nem tartozik, és legfeljebb is arra vezethet, hogy kellemetes dolgok mondassanak itt egyiknek is, másiknak is. Azt ugyan elhiheti nekem a t. képviselő ur, hogy ez irányban kellemetes dolgokat neki is lehetne mondani. (*Ugy van! Derültség a jobboldalon.*)

A másik megjegyzésem a t. képviselő urnak azon nyilatkozatára vonatkozik — nem tartozott ugyan ez sem szorosan a tárgyhoz — hogy az ügyvédeknek nem volt kötelességük bélyeget tenni az iratokra, csak a Bachrendszer és ezen kormány alatt. (*Fölkiáltás a szélső baloldalon: Nem igy mondta!*)

Engedelmet kérek, igy mondta! (*Ugy mondta! jobbfelől.*) Nagyon örülök t. ház, hogy a t. képviselő ur elvrokonai igyekeznek megtagadni, hogy igy mondta, maguk is belátván, hogy helytelent mondott. (*Derültség jobbfelől.*) Hogy a Bach-rendszer előtt nem volt kötelessége az ügyvédnek bélyeget tenni az iratokra, ez bizonyos, mert Magyarországon akkor nem volt bélyeg. Ez kétségtelen. De hogy azután csak a Bach-rendszer alatt volt, meg csak a mostani kormány alatt van bélyeg, ezt bajos volna bebizonyítani.

Eötvös Károly: 1867. óta!

Tisza Kálmán ministerelnök: De ezt tetszett mondani. A Bach-rendszer és az ezen kormány közötti időben épugy volt ez kötelessége az ügyvédnek, mint a milyen ma. Persze, a képviselő ur jónak látta ezen az időponton keresztül siklani, hogy ugy lehessen a dolgot feltüntetnie, mintha a Bach-rendszer után jött volna egy jobb kormányzat, a mely elengedte a bélyeget, a mostani kormány pedig ebben a Bach-rendszernek közvetlen utóda. (*Egy hang a szélső baloldalról: Igaz is!*) Ez ép annyira igaz, mint a milyen igaza volt a képviselő urnak abban, a mit ez irányban mondott. (*Egy hang a szélső baloldalon: Rosszabb Bachnál!*)

Meglehet rosszabb, mert hogy egyben előnye

Digitized by Google

volt a Bach-rendszernek a mostani kormány felett, az bizonyos és ez az egy az, hogy sok konkoly-vetést, a mi most szabadon történik, nem engedett meg. (*Igaz! jobbfelől.*) De ezen előnyét nem irigyeljük, mert mi a szabadságnak nem romjait akarjuk dédelgetni, hanem a szabadságot még visszaéléseiben is tiszteljük. (*Helyeslés és tetszés jobbfelől.*)

Továbbá vissza kell utasítanom, t. ház, a mit a képviselő ur a kormánypártról mondott, hogy innen az ügyvédek ellen minduntalan helytelen, méltánytalan kifakadások történnek. (*Egy hang a szélső baloldalon: Ma is történt!*) Először — s erre még vissza térek — e §. nem csak ügyvédekről, sőt ezekről jó formán alig szól; másodszor ha valaki azt mondja, hogy nincs miért félniök ettől az ügyvédeknek, mert tisztességes ember nem fél az ellenőrzéstől, ezt én az ügyvédi karra nézve sértőnek nem tarthatom. Constatálni kivánom azonban azt, ha tetszik a ház naplójából, vagy ha tetszik sok más mindenféle nyilatkozatból, hogy igenis megtörténhetik, a mint meg is történt néha, hogy egyesek hibája, a mint ez szokás, az egész karra nézve homályt vetőül tűntettetik fel; de hogy ezen hiba, ha történt, kizárólag ezen oldalnak lenne tulajdona s ne sokkal nyersebb módon hallottuk volna máshonnan, ezt határozottan tagadom. (*Igaz! Ugy van! a jobboldalon.*)

A képviselő ur azt mondja, hogy ilyen még Muszkaországban sincs; ott a rendőrség vagy fináncz keresi a bűnöst, ha neszét veszi, itt pedig minden pénzügyi közegnek meg akarják engedni, hogy derüre-borura minden ember házát felkutassa. Kérem olvasta-e a képviselő ur ezt a 7. §-t? (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Igen!*) Kénytelen vagyok azt hinni, hogy nem! (*Derültség a jobboldalon.*)

Mert itt még nem is az van mondva, hogy üldözheti, ha a hibának neszét veszi, hanem az, hogy nem is más közeg, hanem egyenesen csak maga a minister, oly esetekben midőn hitelt érdemlő értesítés szerint követtetett el a hiba, (*Nyugtalanság a szélsőbalon*) rendelhesse el a vizsgálatot. Megbocsássanak a képviselő urak, ez is helytelen lehet valakinek a nézete szerint, de azt mondani, hogy ez annyit tesz, mint hogy minden ok nélkül, minden egyes alárendelt közeg megsértheti a ház szentélyét: ismétlem, ezt mondani már csakugyan nem lehet. (*Ugy van! a jobboldalon.*)

Ezeket, t. ház, egyszerűen megjegyezvén, azt gondolom, hogy midőn a pénzügyminister hallván az itt felmerült aggályokat, azt javasolja, hogy ugy ezen aggályok eloszlatása, mint a pénzügyi érdek megóvása szempontjából vétessék ezen ügy a bizottságban újabb megbirálás és megfontolás alá: erre egy „nem kellel" felelni legalább is nem helyes eljárás. (*Ugy van! a jobboldalon.*)

Én tehát arra kérem a t. házat, hogy először — akár helyes, akár nem helyes az, a mi a szakaszban van — ne fujják azt nagyobbra, mint a minő; és másodszor, hogy midőn az illető minister azon javaslatot teszi, hogy vegyünk tehát időt magunknak az ügynek még egyszer bizottságilag megvizsgálására, még pedig ugy az államkincstár érdekében, melyet épen semmibe venni még sem lehet, mint az itt felmerült aggályok szempontjából: ezt az indítványt elfogadni méltóztassanak. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Móricz Pál: T. ház! Félre magyarázott szavaim értelmének helyreigazítása czéljából akarok néhány szót szólani. (*Halljuk!*) A képviselő ur engem ugy állított oda, mint az ügyvédeknek valami különös ellenségét, pedig szavaimból ezt nem lehet kimagyarázni. Nagyon jól tudom, hogy minden alkotmányos államban az igazságkiszolgáltatásnak fontos factorai az ügyvédek és az igazság védőitől a tiszteletet, ha személyük megérdemli, megtagadni nem lehet, sőt, hogy megczáfoljam a képviselő urnak rólam nyilvánított feltevését, megmondom, hogy 10 évig mint gyakorló ügyvéd kerestem kenyeremet. Tehát az ügyvédi kar ellen én antipathiával bizonyára nem viseltetem. Igen sajnálom, hogy némelyek azon magas állásról, melyben én szeretném látni az ügyvédi kart, lesülyedtek. Egyébiránt, ha a birósági helyiségeket, ha a közjegyzőkét megvizsgálják, e vizsgálat az ügyvédeknek sem derogál. Én a paragraphust nyugodt lélekkel, meggyőződésből elfogadom. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a pénzügyminister ur módosítását.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): A 7. §. küldessék vissza a pénzügyi bizottsághoz újabb megfontolás, esetleg határozottabb körülirás végett.

Szilágyi Dezső: T. ház! Nem gondolom, hogy az ügyvédi kar arra az elismerésre szorult volna, melyet az előttem szólott t. képviselőtársam Móricz Pál, előbbi beszédét mintegy enyhíteni akarván, (*Móricz Pál ellent mond*) annak bizonyos értelmezését kizárni akarván, előadott.

Két tévedésben van a t. képviselő ur minden buzgósága és minden jóakarata mellett is. Egyik az, midőn megint visszatérve eredeti beszéde szellemére, azt mondja, hogy ha a hivatali helyiségeket a bíróságoknál, a közigazgatási hatóságoknál meg lehet vizsgálni, miért ne lehetne megvizsgálni az ügyvédi irodát is. Hát az ügyvédi iroda magán iroda, épen olyan, mint Móricz Pálnak jelenlegi irodája, midőn ő nem ügyvéd. A hivatali helyiségek, minő a bíróságok, a közigazgatási hatóságok, hivatalos felügyelet alá

Digitized by Google

tartoznak, ezek megvizsgálásánál a házjog érintve nincs, mig magánhelyiségek megvizsgálásánál mindig azon kényes téren mozog a hatóság, hogy a discretionális hatalmat arra használja fel, hogy az, mit szentnek tartanak mindenütt a világon, a magánlakások sérthetetlensége és szentélye túlbuzgóság, vagy roszakarat következtében megsértetik. Ezen különbség tehát fennáll a hatóságok és ügyvédek irodája közt. Ez a t. képviselő urnak egyik nagy tévedése.

Másik nagy tévedése — s ebben, megvallom, többen osztoznak vele — az, hogy e paragraphusban az ügyvédi iratokról in specie szó sincs és első sorban itt nem is ügyvédi irodákat, hanem egészen más irodákat értettek, ugy, hogy az ügyvédi irodák megtámadása, itt valami rejtélyes dolognak keresése mellett, az ügyvédi irodák nagyon buzgó védelme, legfelebb Móritz t. képviselőtársam törekvései ellenében szükséges, mert e törvényjavaslat az ügyvédi irodákat első sorban tekintetbe sem veszi. Ez a másik tévedése a t. képviselő urnak.

Miről van itten szó? A 7. §. azt mondja, hogy felhatalmaztatik a pénzügyminister arra, hogy azokat a hivatalos szemléket, a melyeket az 1876 : XV. t.-cz. a hivatalos helyiségekre megállapít, kiterjeszthesse. Mire? Irodákra, üzleti és egyéb helyiségekre. Minő czélból? Abból a czélból, hogy a 6. §-ban elősorolt kötelességek miként teljesittettek. Már most, minő kötelezettség lenne a 6. §-ban? Az, hogy a ki számlát, vagy számlát pótló, vagy ezzel egyértékű kimutatást állít ki, azt bélyegezze meg, a ki könyvre vásárol, szóval a kinek számláját és nyugtáját a könyv képezi, azt bélyegezze meg. Ez, t. ház, az ügyvédi ügyvitel köréhez nem tartozik. Az ügyvédi irodák csak annyiban tartoznak ide, mint minden egyéb helyiség, tehát a gazdáké és bármely más állampolgáré. Nem arról van tehát szó, hogy az ügyvédek ellen valami különös rendszabály czéloztassék, hanem arról, hogy itt oly rendszabály czéloztatik, a mely a magánéletet, a magánforgalmat érinti, minden embernél egyaránt, az ügyvédeknél, a mennyiben magánemberek. (*Helyeslés.*)

Az a kérdés, ha már mindenkit fog ez érinteni, mégis kiket érint leginkább? Azokat az egyéneket, a kik legtöbbnyire nyugtákkal és számlákkal dolgoznak. Egy nagy gazdaságot vivő birtokost, egy iparost vagy kereskedőt és egy nagy háztartással birót sokkal inkább érint ez, mint bármely más foglalkozásnembelit.

Előttem szólt t. képviselő ur — és ezt mondja a ministerelnök ur is — azt állítja, hogy ők természetesnek tartják, hogy kiterjesztetik az 1876. évi XV. t.-cz. 65. §-a. Én azt hiszem, t. ház, hogy itt egy nagy félreértés van. Két különböző elv az, a min az érintett 65. §. és ezen paragraphus alapszik. A 65. §. hivatalos helyiségek és az ott levő irodák megvizsgálásáról szól azon szempontból, hogy a bélyegkötelezettség megtartatott-e? Egy hivatalos helyiséget megvizsgálni bármely szempontból a hatóságnak természetes joga és functiója. Ezzel semmi veszély sem jár; ennek gyakorlatával a visszaélések valószinűsége nincs összekötve. De ha ezen elv kiterjesztetnék, ki kellene azt terjeszteni más hivatali helyiségekre is. De mire terjesztetik ki? Nem hivatalos helyiségekre, hanem magánhelyiségekre, nemcsak üzleti helyiségekre, hanem az van mondva, irodákra, üzleti helyekre és egyéb helyiségekre. (*Ellenmondások jobbfelől.*) Kérdem, hogy ezen magán helyiségekre szabad-e azon elv alapján a kiterjesztést megtenni, a mely a hivatalos helyiségekre volt megállapítva? Nézetem szerint nem, mert nincs analogia. (*Helyeslés balfelől.*) Nagyon erős érdeknek kell ott fennforogni, hogy azon üzlet helyiségek, magánirodák egy vonalra állittassanak a hivatalos irodákkal. Ezért van itt, t. ház, tévedés az elv kiterjesztésében. Én részemről phrasisnál egyébnek nem tartom a ministerelnök urnak azon nyilatkozatát, hogy ő a szabadságot még kinövéseiben és visszaéléseiben is tiszteli, már t. i. az egyéni szabadságot és a házjogot. Ugyan kérem, a ki a magánhelyiségbe be akar menni, kutatást akar ott tenni a végett, hogy egy-egy számlakivonatot, vagy egy-egy könyvet, a melyre árúkat szoktak venni, megkeresse, vajjon helyesen van-e bélyegezve, vajjon dicsekedhetik-e azzal, hogy a szabadságot annyira tiszteli, hogy annak megsértésének elkerülése végett, még kinövéseit is kész tűrni, nem ellenkezőleg még a szabadságnak egy lényeges követelményét is koczkáztatja, csak azért, hogy eshetőleg — nem is bizonyosan, csak esetleg — az államkincstár megkárositását elháríthassa. Áll tehát a t. kormány tetteiben és javaslataiban épen homlokegyenest ellenkezője annak, mint a mit szóval hirdetnek a ministeri padokról. (*Helyeslés balfelől.*)

Egyébiránt megvallom, hogy az érvelésnek azon nemét, melylyel a t. előttem szólott beszédében élt és fájdalom, a házban szokásos kezd lenni, igen helytelennek tartom. Szokásos t. i., midőn meg akarnak védeni egy javaslatot, egyik osztályt a másik ellen harczba állítani. Midőn az indirect adókról volt szó, akkor előállott a kereskedő, — iparos érdeke, nohát akkor a földmíveléssel foglalkozóknak talpra kell állani ellenök. Most, midőn ezen szakaszról van szó, inkább készek hamis értelmet tulajdonítani neki, csakhogy azt az ügyvédek elleni rendszabály kecsegtető színével ruházhassák fel némelyek előtt. Én elvileg ezen okoskodást helytelennek tartom és azt hiszem, hogy a hol ily indokoknak, ily húron való játszásnak parlamentben hatása van, az a parla-

Digitized by Google

menti törvényhozói képességnek egyik lényeges részén csorbát ejt. És most engedjék meg, hogy hozzátegyem ennek veszedelmét. Nem mondom én — különösen azon concilians nyilatkozat után, melyet a t. pénzügyminister ur tett, nem mondom, — hogy nem lehet némi érvet felhozni e rendszabályok mellett. Megmondom az érvet: az érv az, a közönségnek általánosan ismert vonakodása a számlákra és könyvekre bélyeget alkalmazni és ezen mulasztással és vonakodással szemben a pénzügyminister a szigorítás szükségét érzi. De midőn egy egészen helyes alapon szigorúan akarunk eljárni, vigyázzunk, hogy az orvosság ne legyen roszabb a bajnál. Ennek a rendszabálynak az a hibája, hogy az orvosság sokkal roszabb, mint a baj. A birság felemelésében, melyre az igazságügyi bizottság czélzott, lehetőleg és elegendőleg megvédve tartjuk a kincstár érdekét és félünk ily discretionális hatalmat, ily igazán csekély érdekek és összegek miatt megadni. Mert akárhogy van meggyőződve a pénzügyminister ur és a ministerelnök ur, hogy azok discréte, kimélettel és csak oly esetben fognak alkalmaztatni, midőn csakugyan hitelt érdemlő értesítés van, ez az ő egyéni hitük. A kik gyakorlatban tekintik a pénzügyi közegek eljárását, nagyon jól tudják, hogy azon discretionális hatalmon belül mennyi zaklatásra képesek, sokszor nem is készakarva, de hanyagságból.

A házijog utoljára is ugy tekintetik, mint a mit csekély okokért megsérteni nem lehet. Miért van az, hogy még jogos gyanusítás esetében is nem szabad éjjel valakinek lakásába bemenni, még bűntett gyanuja esetében is csak akkor, ha veszély forog fenn? Miért szorittatik meg a hatóság eljárása még sokkal fontosabb ügyekben is? Azért, mert két rosz köztt a modern európai felfogás és mondhatom, a jogállam felfogása nagyobb rosznak tartja azt, ha apró érdekekért a ház szentsége veszélyeztetik, mintha esetleg azok az apró érdekek azt a teljesen hatályos védelmet nem nyerik.

S ez az, a mi a mi meggyőződésünket elválasztja a pénzügyministerétől. És ha a pénzügyministernek indítványa csak addig terjed, a meddig a ministerelnök ur azt magyarázza, t. i. ha azt jelenti, hogy ezen szakaszt reconsideratió végett még egyszer küldjük vissza a bizottsághoz, ha nem jelent ennél sem többet, sem kevesebbet, ámbár megvallom, miután ez a szakasz már két bizottságban tárgyaltatott, miután az igazságügyi bizottsághoz külön épen e szempontból utasittatott, miután meg vagyok győződve, hogy az új megfontolásnak az lesz eredménye, hogy új okokat sem mellette, sem ellene egyik bizottság sem fog szolgáltatni, mégis látván a conciliáns hajlamot, ha azt látnám, hogy a dolog lényegében egyetértene a pénzügyminister és hogy a pénzügyminister ur hajlandó arról lemondani, én ezt elfogadnám. De a pénzügyminister ur indítványának van egy másik része. Azt mondja, hogy visszautasittatik a bizottsághoz újabb megfontolás és szabatosabb szövegezés végett. A szabatosabb szövegezés feltételezi, hogy abból marad valami, talán a lényege s talán nem a lényege. De ha én annak lényegét ellenzem, mi módon állhassak arra, hogy visszautasittassék a bizottsághoz szabatosabb szövegezés végett? Ez az az, a miért daczára, hogy megismerem azon conciliáris fellépést, azon előzékenységet, a melyet a pénzügyminister ur gyakorol, de mert elvileg, én legalább elvileg ellenzem és mi bizonyosságom sincs arra, hogy a pénzügyminister ur elvileg egyetért velem, én a szakasz kihagyását indítványozom. (*Helyeslés a bal- és szélső baloldalon.*)

Elnök: Azen észrevételt kell tennem a képviselő urnak, hogy nem méltóztatott jól hallani a szöveget, mert azt méltóztatott mondani, hogy „szabatosabb szövegezés végett". Nem ugy van, mert az inditvány igy szól: „és esetleg határozottabb körülirás végett". (*Közbeszólások a szélső baloldalról: Még rosszabb!*) Már akár jobb, akár rosszabb valakinek felfogása szerint, de nem az, a mit a pénzügyminister ur mondott.

Eötvös Károly (*közbeszól*): Halljuk az igazságügyministert!

Gr. Szapáry Gyula, pénzügyminister: T. ház! Daczára annak, hogy Eötvös képviselő ur decretálni akarja, hogy ne én szóljak, hanem az igazságügyminister ur. . . .

Eötvös Károly (*közbeszól*): Csak óhajtom!

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: . . . a képviselő ur és a ház engedelmével én fogok szólani. (*Halljuk! jobbfelől.*)

T. ház! Több képviselő, ki ezen kérdésben felszólaltak, ugy akarták feltüntetni az ezen szakaszban foglalt eljárást, hogy nem miként a szakaszban foglalva van, csupán a pénzügyministernek, hanem egyátalában minden pénzügyi közegnek adatik hatalom a jogszemlék megtartására. Erre hivatkozott Eötvös képviselő ur, erre hivatkozott legújabban Szilágyi Dezső képviselő ur is. Ezen szakaszban, t. ház, világosan ki van mondva, hogy tisztán és csakis a pénzügyminister rendelheti el a szemle megtartását, tehát nem egy általános meghatalmazásról van szó.

De bátor vagyok még egy félreértésre hivatkozni és azt földeríteni, melyre Szilágyi t. képviselő ur adott okot az által, hogy ő nem azon javaslatból beszél és idéz, mely most képezi a t. képviselőház tanácskozásának tárgyát, midőn hivatkozott kétszer is „egyéb helyiségekre," hanem azon eredeti javaslatból, mely a kormány által benyujtatott s mely a pénzügyi bizottság által módosittatot. Lényeges különbség van, t. ház, azon szövegezés és a kormány állás-

Digitized by Google

pontja közt. Mindazon félreértés ide vezethető vissza s miután maga a föltevés nem áll, nem áll az sem, a mi következtetésképen abból levonatott.

Magára a dologra s különösen azon kérdésre nézve, vajjon ezen szakasznak elfogadása most döntessék-e el, vagy sem, bátor vagyok azon körülményt a t. ház figyelmébe ajánlani, hogy ha tisztán csak a közt kellene választani, hogy a szövegezés most fogadtassék-e el, vagy sem, mert a ház fogna újabb megfontolás nélkül határozhatni, akkor érteném az indítvány ellenzését. Ámde midőn egyrészről az állittatik, hogy ha a szöveg elvetésével a kincstár károsodni fog, azért, mert egyes irodákban, üzletekben, bankároknál üzletszerűleg vitetik a bélyegcsonkítás, ott nincs a ministernek módja az ellenőrzésre, más oldalról meg az állittatik, hogy nem elégségesek azok a garantiák, melyek ezen javaslatban foglaltatnak és kell még egyéb garantiákról is gondoskodni, hogy az egyéni szabadság és a ház szentélye fenntartassék: akkor lehet még mód arra, hogy ezen két különböző ellentétes felfogás kiegyenlíttessék az által, ha szabályosan megállapittatik az eljárási mód.

T. ház! Eötvös Károly képviselő ur azt mondta, hogy ha ezen ajánlat egy tisztességes visszavonulás akar lenni, akkor ő beleegyezik. Engedelmet kérek, nem az akar lenni, hanem hivatkozom az illetékekről szóló törvényjavaslatra, a melynek 39. §-a tárgyalásánál szintén olyan ellentétes nézet merült fel, hogy az egyik rész biztosítani kivánta a kincstár érdekét, a másik a jelzálogos hitelezők érdekét kivánta biztosítani; és ha akkor kivánt volna a ház azon §. felett dönteni, meg vagyok győződve, nem jutott volna azon megállapodásra, a melyre azután jött. A t. ház az igazságügyi bizottsághoz utasította azon §-t, ott elfogadtatott egy szöveg, a mely a kincstár érdekét teljesen megóvja, de a jelzálogos hitelezők érdekét is megóvja s ennélfogva hozzájárult a kormány úgy, mint az igazságügyi bizottság. Nem látom tehát kizárva annak lehetőségét, hogy ezen eredmény a jelen §-nál is elérhető legyen, hogy mód fog találtatni, a mely a különböző érdekeket kiegyeztesse. És utóvégre is a ház bölcsességétől fog függni azon újabb szövegezést elfogadni, vagy nem fogadni; ha pedig nem fog mód találtatni, hogy az ellentétes érdekek kiegyeztessenek, akkor előáll azon eset, hogy a két érdek képviselői közül az egyik rész a §. kihagyására, a másik rész pedig annak fenntartására fog szavazni. Ezen okoknál fogva nem látom lehetetlennek, hogy ezen különböző érdekek kiegyenlíttessenek. Én azonban nem látom be azon scrupulus indokolt voltát, hogy az én módosítványomnak utolsó része kihagyassék, mert hiszen a bizottság eljárásától fog függni akkor, midőn azt tárgyalás alá veszi, hogy a szakaszt, ha a szükség előállana, újabban szövegezze és nem látom annak szükségét, hogy módosítványomból ezen rész kihagyassék, mert a bizottság lesz azon helyzetben, hogy a felett határozzon és az én módosítványom semmi tekintetben sem praejudicál a bizottság véleményének. Ennélfogva kérem a t. házat, méltóztassék a kérdés tüzetes megvitatása végett elfogadni azon indítványomat, hogy a szakasz visszaküldessék a bizottsághoz. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Hegedüs Sándor: T. ház! Én egész tárgyilagosan a dolog historicumára nézve vagyok kénytelen néhány adattal szolgálni a t. háznak. (*Halljuk! Halljuk!*)

Szilágyi t. képviselő ur vitatkozás tárgyává tette azon javaslatot, a mely most a tárgyalás alapjául nem szolgál; beszédének legnagyob része, addig, mig figyelmeztetve nem lőn, teljesen az eredeti törvényjavaslat ellen volt irányozva. Igen természetes, hogy érvelésének ezen legnagyobb részével nem foglalkozom és érvelésének erre vonatkozó pontjára csak egy figyelmeztetéssel szolgálok neki és ez az: hogy az ügyvédek védelmére, az ügyvédeknek ezen §-ba való bevonására nézve az ő igen közel álló collegája, Eötvös Károly képviselő ur terjeszkedett ki. Ő magyarázta ki, hogy milyen nagy fontosságú az igazságszolgáltatás érdekében az ügyvédi kar; milyen tiszteletre méltó — miben teljesen egyetértek vele — ez az ügyvédi kar.

Minthogy pedig erről az ügyvédi karról ebben a §-ban szó sincs, tehát e tekintetben egészen egyetértek Szilágyi Dezső képviselő urral. (*Derültség jobbfelől.*)

Azonban a t. képviselő ur egy másik tévedést is követett el és ez az, hogy érvelésébe az eredeti törvényjavaslatnak néhány kifejezését hozta be, a melyek történetesen a pénzügyi bizottság szövegezéséből kimaradtak. És ennek a kimaradásnak is igen szép előzménye van. T. i. a budapesti ügyvédi kamara, mely igen tekintélyes, igen élénk jogérzettel biró testület, egy memorandumot adott be e törvényjavaslat ellenében és megvallom, hogy a pénzügyi bizottság maga is nagy hasznát vette e memorandumnak.

Eötvös Károly (*közbeszól*): Nem látszik!

Hegedüs Sándor: Ha ismerné a javaslatot, meg a memorandumot és összehasonlítaná, akkor látná a t. képviselő ur. (*Derültség jobbfelől.*) Sok fogalomnak praecisirozását, sok, talán túlszigorú intézkedésnek elhagyását, a pénzügyi bizottság épen azon hatalmas érvelés alapján határozta el, mely e memorandumban foglaltatik.

A mi a memorandumnak ezen pontra való nézetét illeti, az igen érdekes. Egy alternativát állít fel, melynek első fele tisztán és mereven jogi szempontból igen szépen érvel és követeli a §. kihagyását. Ennek daczára az ügyvédi ka-

Digitized by Google

mara a maga jogérzetével megegyeztethetőnek tartotta a §-nak valamely oly módosítását, a mely a czélt nem téveszti el, de biztositékot nyujt azon veszedelmek ellenében, a melyeket ma is oly sötéten és oly túlzottan rajzoltak ebben a házban.

És miféle követeléseket, garantiákat állít fel e tekintetben a budapesti ügyvédi kamara? Először, hogy a vizsgálat egyénenként és nem általánosságban terjesztessék ki; a pénzügyi bizottság ehhez szóról szóra alkalmazkodik. Másodszor, hogy a vizsgálat a kereskedőnek, iparosnak, gyárosnak, bankháznak stb. csakis üzleti helyiségére és ne magán lakására terjesztessék ki; a pénzügyi bizottság ehhez a követeléshez is szóról szóra ragaszkodik. (*Ellenmondások a bal- és szélső baloldalon.*) Hiszen kérem, ez irva van! Harmadszor, hogy valakinek bélyegcsonkitása miatt harmadik személyekre a szemle, vagy kutatás ki ne terjesztessék. A pénzügyi bizottság a szövegezésnél ehhez is szóról szóra ragaszkodott. Negyedszer — és ezt nem teljesítette a pénzügyi bizottság, azonban ehhez is közeledett egy modalitással, a melyet bizonyára el fognak ismerni azok, a kik ismerik a memorandumot, — nehogy ráfogás miatt valaki ellen vizsgálat vagy nyomozás indittassék, azt követelte a kamara, hogy a hitelt érdemlő adatok közöltessenek az illető féllel. A pénzügyi bizottság ehhez az egy követeléshez ily alakban nem járulhatott azért, mert a mig az adatok közöltetnek és vita tárgyát képezi az, hogy hitelt érdemelnek-e vagy nem; a mig a dolog a pénzügyi birósághoz megy és az eldönti: addig ott vizsgálhatnak, kereshetnek, de bizonyára nem fognak találni semmit; azonban hódolt még e részben is azon tekintetnek, mely az ügyvédi kamarát vezérelte, az által, hogy a vizsgálatnak, illetőleg nyomozásnak megindítását egyedül és kizárólag a felelős pénzügyministerre bizta. Ez a felelős pénzügyminister itt van a képviselőházban és bármikor feleletre vonható; itt már nem élhetnek azon kifogással, hogy hivatalos közegek túlbuzgósága vagy tudatlansága miatt — a mint Szilágyi t. képviselő ur mondotta — a ház szentélye feldulatik: azt ő rendeli el, ő felelős érte. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Jól van! Köszönjük!*)

Azonban, t. képviselőház, én azt hiszem, hogy itt túlhajtva és sok tekintetben, valóban a czélnak nem megfelelően annyira túlozva volt annak a §-nak minden következménye, hogy ezen az alapon és ezen az érvelésen elindulva nemcsak Magyarországon, de Angliában sem fognk pénzügyi ellenőrzést gyakorolhatni. De méltóztassanak megengedni, én e tekintetben, azt hiszem, hogy nemcsak a ház szentsége, illetőleg az irodák, a gyárak és egyéb üzleti helyiségek úgy Angliában, mint Franciaországban is a legszigorúbb pénzügyi ellenőrzésnek vannak alávetve, hanem úgyszólván az üzleti helyiségek be vannak falazva, a mennyiben a magánlakás a pénzügyi hatóság engedélye nélkül, nem is lehet összeköttetésben az üzleti helyiséggel. De többet mondok, a lakás szentségénél sokkal szentebb a levél szentsége (*Halljuk! Zaj a szélső baloldalon*) és Angolországban nemcsak politikai, de pénzügyi visszaélések tekintetében szabad a leveleket felbontani. Azért van a törvényjavaslatban világosan körülirva, hogy először csakis üzleti és irodai helyiségek és másodszor csakis hitelt érdemlő feladás következtében és csakis a pénzügyminister saját felelősségére lehessen a szemlét elrendelni. Ennélfogva nincs okuk azt állítani, hogy a ház szentsége feláldoztatik a fiskális érdekeknek, hogy ezen kormány nem bir alkotmányossági érzékkel, hogy feláldozza a szabadságot. Ilyeneket és hasonlókat — mondom — állítani nem lehet. Én ezen állításokból csak azt következtetem, hogy bizonyos képviselő uraknak mindig kell actió s ha nem telik a nagy actióból, elég a kis actió. (*Derültség a jobboldalon.*)

T. ház! Én tovább untatni nem akarom s kijelentem, hogy egyszerűen csak azért szólaltam fel, hogy a dolog historicumához és különösen azon indokokhoz szóljak, melyek a pénzügyi bizottságot vezették, a mely még muszkákból nem áll. (*Derültség a jobboldalon.*)

Ha még a reminiscentiákra is át akarnék térni, Eötvös Károly t. képviselő urnak érdekes dolgokat tudnék beszélni, különösen azon javaslatról, melyet neki a minister ur megbizásából készíteni kellett volna. (*Halljuk! Ugy van! a jobboldalon.*) Én azt hiszem, hogy ezen törvényjavaslat, melyet a t. pénzügyminister ur benyujtott, teljesen helyes és bocsásson meg nekem Szilágyi t. képviselő ur, ha azt mondom, hogy én vele nem érthetek egyet, mert habár az indítványból az „esetleges határozottabb körülirás" helyett mást olvas ki, mint a mi benne van, ebből még nem következik az, hogy azt nem kell elfogadni; mert azok is, kik ezen szakasznak kihagyása mellett szólaltak fel, mint Teleszky István, azt mondták, hogy inkább a birságot szigoritsuk, hogy ez által egyfelől a kincstárnak a kellő biztositékot megadjuk. Megengedem, hogy ez egy eszme, melyet vitatni lehetne és itt e körülirás fogalmába ez is bele esik.

Az a szép mező a vitatkozásra és a nagy actióra jövőre is megmarad ezen §-nál is, midőn az a házba újra bejön. Én a t. pénzügyminister ur módosítását elfogadom.

Szilágyi Dezső: Szavaim félremagyarázása végett szót kérek. A t. pénzügyminister urra és a t. előttem szólott képviselő urra nézve meg kell jegyeznem azt, hogy mindaketten nagy

Digitized by Google

tőkét csináltak abból, hogy midőn én a szöveg következményeit rajzoltam, az „egyéb helyiségeket“ is felemlítettem és nagybölcsen — és talán nem egészen jóhiszeműleg — elhallgatták azt, hogy rögtön kiigazítottam (*Ugy van! balfelől. Mozgás a jobboldalon*) és rögtön megmondtam, — az egész ház minden tagja tudja, csak ők akarják most is ignorálni — megmondtam azt és az ő szivbeli megnyugtatásukra megmondom most újra, hogy én azon irodákat és üzleti helyiségeket magán-irodáknak és magán üzleti helyiségeknek tekintem és tekintettem s érvelésem tisztán és egyedül arra volt építve: hogy ezen hatalom elvetendő azért, mert hatalmat ad magán helyiségekben csekély dolgokért kutatások eszközlésére és zaklatásokra. (*Ugy van! balfelől.*) S miután azon irodák magán helyiségek s azt senki sem fogja tagadni, azt tartom, hogy érvelésem teljes erejében fennáll s én sem kis, sem nagy actiónak, hanem gyenge fogásnak tartom azt, ha valaki szavaimat ugy akarja előtüntetni, a mint Hegedüs t. képviselő ur, mintha egy nem létező kifejezésre vonatkoztam volna. (*Helyeslés balfelől.*)

Eötvös Károly: T. ház! Félreértett szavaim helyreigazítása végett kérek szót. (*Zaj a jobboldalon. Halljuk! a szélsőbalon.*)

Hegedüs Sándor képviselő ur határozottan azt állította, hogy csakis én voltam az, a ki az ügyvédi irodákat is értettem a 7. §. dispositiói alatt. Bocsánatot kérek, ezen kérdés historicumát nem igen tudja a t. képviselő ur, mert Funták Sándor, az igazságügyi bizottság előadója épen ma tartott beszédében mondta azt én előttem; s Moricz Pál t. képviselő ur is mondta azt én előttem. (*Ugy van! a szélsőbalon.*)

A t. pénzügyminister ur sem helyesen értette szavaimat, meglehet tán azért, hogy nemis épen praecise fejeztem ki magamat, a mit különben most még nem hiszek. A t. pénzügyminister ur, az én beszédemből azt vette ki, hogy én minden fináncközeget felhatalmazottnak látok ezen szakasz alapján a ház kutatásokra. Én ugy értem ezt a §-t, a hogy az mondva van: hogy a pénzügyminister felhatalmaztatik; de feltettem és felteszem azt, hogy nem ő maga fog el jönni hozzám vagy máshoz a házkutatást teljesíteni, hanem fináncot fog küldeni; mert ha megfordítva volna a dolog, hogy a fináncz adná az engedélyt és a minister jönne, (*Derültség a baloldalon*) nem volna nagy kifogásom a dolog ellen, vagy legalább megfontolnám jobban.

A t. ministerelnök ur egyenesen szembe mondotta, hogy én a 7. §-t nem olvastam. Hegedüs Sándor t. képviselőtársam pedig szembe mondta, hogy a budapesti ügyvédi kamara felterjesztését nem olvastam.

Móricz Pál (*közbeszól*): Ez nem szavainak helyreigazítása,

Eötvös Károly: Bocsánatot kérek, ez személyes kérdés. Meglehetős sértésnek kellene és kell is tekintenem, ha fölteszi akár a t. ministerelnök ur, akár a képviselő ur, hogy hozzá szólok olyan dologhoz, a mit nem olvastam, de beszédem értelme, azt hiszem, nem is jogosította fel ezen feltevésre. De én azt mondom, hogy sok szabad Jupiternek, a mi nem szabad Ganimedesnek; de épen e kérdésben sem Jupiternek, sem Ganimedesnek ezt mondani nem szabad. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, a vitát bezárom. Szó illeti még az előadó urat.

Dárday Sándor előadó: T. ház! (*Felkiáltások jobbfelől Eláll! Szavazzunk! Halljuk! jobbfelől.*) Igen röviden szoktam rendszerint nyilatkozni és most is csak igen röviden arra kívánom kérni a t. házat, méltóztassék ezen §-t visszautasítani a pénzügyi bizottsághoz, mert ha valami indokolhatja ezen visszautasitást, indokolja e nagy vita, mely szerintem tulajdonkép a szakasz félremagyarázásából eredt, a mennyiben itt ügyvédi irodákról szó sincs. Ez maga is mutatja, hogy szükséges ezen szakasznak pontosabb szövegezése. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Kérem a t. házat, méltóztassék a §-t a pénzügyi bizottsághoz visszautasítani.

Elnök: Az igazságügyi bizottság előadója nem kiván szólni, tehát következik a szavazás. Első kérdés az lesz, elfogadja-e a ház a pénzügyminister ur azon indítványát, hogy ezen szakasz újabb megfontolás és esetleg határozottabb körülirás végett a pénzügyi bizottsághoz visszautasittassék. Ha ez nem fogadtatik el, akkor következik a második kérdés, hogy elfogadja-e a ház a 7. §-t a bizottság szövegezése szerint. Ha ez sem fogadtatik el — talán felesleges is mondani — következik azon kérdés, kívánja-e a ház a szakasz kihagyását. Kérdem először is, elfogadja-e a ház a pénzügyminister ur azon indítványát, hogy a 7. §. újabb megfontolás és szövegezés végett a pénzügyi bizottsághoz visszautasittassék? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik. Felkiáltások: Ellenpróbát!*) Méltóztassanak felállani, a kik nem fogadják el. (*Megtörténik.*)

T. ház! Husz képviselő névszerinti szavazás iránti kérelmet adott be. (*Felkiáltások jobbfelől: Késő!*) A házszabályok 158. §-a értelmében jogosítva voltak a képviselő urak a kérelmet beadni. (*Helyeslés.*) Ennek következtében nem lehet egyebet tenni, mint a névszerinti szavazást megkezdeni.

Antal Gyula jegyző (*olvas*): A névszerinti szavazást kérik: Thaly Kálmán, (*Felkiáltások:*

Digitized by Google

Nem kell felolvasni!) Komjáthy Béla, (*Zaj.*) Madarász Jenő (*Nem kell felolvasni!*) stb.

Elnök: Nincs ugyan megmondva, hogy mire kéretik a névszerinti szavazás, de azt hiszem, hogy az első kérdésre kérik. (*Felkiáltások a szélső balon: Nem arra! Jobbról: Az első kérdésre! Hosszantartó zaj.*) Méltóztassanak meghallgatni a kérdést. Elfogadja-e a ház a pénzügyminister urnak azon indítványát, hogy ezen szakasz újabb megfontolás és szövegezés végett a pénzügyi bizottsághoz visszautasittassék, igen vagy nem? (*Hosszan tartó zaj.*)

Mielőtt a névszerinti szavazás megkezdetnék, ki fogom húzni a betűt. (*Kihuzza a B betűt.*)

Az ülést öt perczre felfüggesztem.

(*Szünet.*)

Elnök: Következik a névszerinti szavazás. Először fel fog olvastatni a t. pénzügyminister ur indítványa, azután felolvastatik a kérdés s ezután következik a szavazás.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a pénzügyminister indítványát*).

Baross Gábor jegyző: A kérdés a következő: „Elfogadja-e a ház gr. Szapáry Gyula pénzügyminister által beadott indítványt, igen vagy nem?“

Elnök: A névsort olvasni fogja Beőthy Algernon jegyző ur, a távollevőket jegyzi Horváth Gyula, az igennel szavazók neveit Antal Gyula, a nemmel szavazókét Molnár Aladár. Kérem a képviselő urakat, méltóztassanak fennhangon és érthetőleg elmondani szavazataikat.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa a képviselők névsorát*).

Igennel szavaztak: *Babics István, Baross Gábor, gr. Bánffy Béla, Bárczay Ödön, Beőthy Algernon, gr. Bethlen András, Békássy Károly, Boér Antal, Boros Bálint, Bedekovich Kálmán, gr. Csáky László, Csávossy Béla, Csernátony Lajos, Dacsó Pál, Dániel Gábor, Dárday Sándor, Dimitrievics Milos, Döry Dénes, Engelmayer József, Éber Nándor, Éles Henrik, Falk Miksa, gróf Forgách Antal, Funták Sándor, Fónagy László, Gidófalvy Albert, György Endre, Gyurgyik Gyula, Hegedüs Sándor, Hérits Antal, Horváth Gyula, Illyasevics Jenő, Ivánka Imre, Jakabb Bogdán, br. Jeszenszky Sándor, Kaczvinszky Ede, gróf Karácsonyi Guido, gróf Károlyi Tibor, báró Kemény Géza, br. Kemény Gábor, báró Kemény János, br. Kemény Kálmán, Kende Kanut, Konstantiny György, Kovács László, Krajtsik Ferencz, Kulcsár Lajos, Latinovics Gábor, Latinovics János, Láng Lajos, Lázár György, Lázár Lajos, Lészay Lajos, Mara Lőrincz, Mayer József, Máday Lajos, Miehl Jakab, gr. Migazzy Vilmos, Mihajlovics János, Mikó Bálint, Miksa Elek, Móricz Pál, Matkovich Sándor, Nagy Gábor, Nagy György, hg. Odescalchy Gyula, Onossy Mátyás, Ordódy Pál, Pap Sándor, Pauler Tivadar, Pálik-Ucsevnyi Fedor, Péchy Jenő, gr. Péchy Manó, Plachy Tamás, Pogány Károly, Popovics Vazul, Probstner Arthur, Prónay József, Pulay Kornél, Rakovszky Géza, Rakovszky György, gr. Ráday Gedeon id., Sánta Lajos, Simon Gyula, Stoll Károly, Strevoiu Miklós, Szabó Imre, gr. Szapáry Gyula, Szathmáry Miklós, Szende Béla, Székely Elek, Szitányi Bernát, Sztojkovics Péter, Szuhányi Ödön, Tanárky Gedeon, gr. Teleky Géza, Tibád Antal, Tisza Kálmán, Tisza László, Urbanovszky Ernő, Vargics Imre, Varró Soma, Vizsolyi Gusztáv, Wahrmann Mór, Wieland Arthur, Wodianer Béla, Zalay István, Zsámbokréthy József, Andaházy Pál, Andrássy Gyula, Andrássy Mihály, Antal Gyula.*

Nemmel szavaztak: *Bacon József, Bárczay Miklós, gr. Berchtoldt László, Bereczky Sándor, Bessenyey Ernő, Biró Kálmán, Bittó István, Békássy Gyula, Chorin Ferencz, Csapó Kálmán, Csatár Zsigmond, Csávolszky Lajos, Degré Alajos, Dessewffy Kálmán, Duka Ferencz, Eötvös Károly, Ernuszt Kelemen, Ernuszt Sándor, Farkas Elek, Frölich Gusztáv, Gebbel Károly, Geisz László, Gombár Tivadar, Graffius Károly, Grünwald Béla, Gulner Gyula, Helfy Ignácz, Herman Otto, Hevessy Benedek, Hodossy Imre, Horváth Lajos, Irányi Dániel, Ivády Béla, Joannovics György, Kada Elek, Kaiser János, Kaszap Bertalan, Kállay János, Kästner Henrik, Királyi Pál, Kiss Albert, Komjáthy Béla, Lichtenstein József, Lukács Béla, Luppa Péter, Lükő Géza, Lyka Döme, Madarász Jenő, Madarász József, Majoros István, Mandel Pál, Mende Bódog, Mocsáry Lajos, Molnár Aladár, Mukics Ernő, Nagy Ferencz, Novák Gusztáv, Orbán Balázs, Pázmándy Dénes, Pulszky Ágost, Ráth Károly, Sárközy Aurél, Scitovszky János, Sembery István, báró Sennyey Pál, Siskovics Tamás, gr. Somssich Imre, Sós Gábor, Szabely Antal, Szabó Sándor, Szederkényi Nándor, gr. Széchenyi Pál, Széll György, Szilády Lajos, Szilágyi Dezső, Szontágh Pál (gömör), Tassy Béla, Teleszky István, Thaly Kálmán, Tomcsányi László, Törs Kálmán, Turgonyi Lajos, Urányi Imre, Veszter Imre, Vidliczkay József, Zay Adolf.*

Távol voltak: *Bakay Nándor, Balázsy Lajos, Balogh Imre, Barcsay Ákos, Bartal János, Bartha János, Bausznern Guido, Bay Géza, br. Bánffy Albert, br. Bánffy László, báró Bánhidy Béla, Beniczky Ferencz, Beniczky Gyula, Beőthy Ákos, Berke József, Bernát Dezső, Bezerédj Dénes, Bicskey Kálmán, Bittó Béni, Bohus Zsigmond, Bokros Elek, Boros Béni, Borosnyay Pál, Bódogh Albert, Bölöni Sándor, Bujanovics Sándor, Balogh*

Digitized by Google

Géza, Bartalovics Iván, Beruta József, Cosma Párthén, Csanády Sándor, Csertán Károly, Csider Károly, Csernadák György, Dániel Ernő, Dániel Pál, gr. Dessewffy Aurél, Dési Sándor, Doda Trajan, Domahidy István, Derencsin Marián, Elekes György, Emmer Kornél, Ercsey Géza, Farkas József, Fornszek Sándor, Földváry Gábor, Füzessóry Géza, Gaál Jenő (pécskai), Galgóczy Sándor, Gábor Péter, Gaál Endre, Gaal Jenő (felvinczi), Gáspár Lajos, Gergelyi Tivadar, Gorove István, Gödl Károly, Gyurgyevics Vazul, Hadzsics Antal, Halassy Gyula, Halász Bálint, Harkányi Frigyes, Hazay Ernő, Hedry Ernő, Hegedüs László, Hegyesi Márton, Hieronymi Károly, Hoffgräff János, Hoffmann Pál, Hollósy Károly, Horváth Boldizsár, Horváth Károly, Hosztinszky János, Hunkár Sándor, gr. Hunyady László, Horváth Péter, Istóczy Győző, Janitsáry Sándor, Jankovich Miklós, Jankó Miklós, Jászay Antal, Jókai Mór, Juhász Mihály, Juraszek Ferencz, Jurka Bazil, Justh György, Jordán Antal, Josipovics István, Kajuch József, Kautz Gyula, Kazy János, Kármán Lajos, br. Kemény Domokos, Kende Tibor, Kerntler Ferencz, gróf Khuen Károly, Knöpfler Vilmos, Korizmics László, Kövér Károly, Krajcsik Jónos, Kubinyi Árpád, gr. Kun István, Künle József, Kotur Vazul, Kresztics Miklós, Kukuljevics Iván, Kusevics Szvetozár, László Imre, Lázár Mihály, Lehoczky Egyed, Lessko István, Lipovniczky Sándor, br. Lipthay Béla, gr. Lónyay Menyhért, Luka Lajos, Lukács László, Lukácsy Béla, Loncsarics Márk, Majzik Viktor, Markhót János, Matkovich János, Matuska Péter, Maximovics Miklós, Máriássy Aladár, Meczner Gyula, b. Mednyánszky Árpád, Mezey Ferencz, Micsky Lajos, Mihályi Péter, Miklós Gyula, Missits János, Mocsáry Géza, Mudrony Soma, Mihajlovics Károly, Miskatovics József, Nagy István, Nehrebeczky György, gróf Nemes Nándor, Németh Albert, Ocskay István, Ocskay Rudolf, hg. Odescalchy Arthur, Ormos Zsigmond, Orosz Mihály, br. Ozsegovics Lajos, Paczolay János, Páp György, Pap Lajos, Perczel László, br. Perényi Zsigmond, Pilisy Ferdinánd, Pilisy László, br. Podmaniczky Frigyes, Polit Mihály, gr. Pongrácz Adolf, Pongrácz Lajos, Potoczky Dezső, Pór Antal, Prileszky Tádé, Popovics István, br. Radvánszky Béla, Ragályi Aladár, Rakovszky István, gr. Ráday Gedeon ifj., br. Révay Gyula, Rohonczy Gedeon, Román Sándor, Rónay István, br. Rudics József, Reizer Ferencz, Rubido-Zichy Radoslav, Schäffer Antal, b. Schmerzing Tádé, Schreiber Ferencz, Simonyi Ernő, Simonyi Iván, Simó Lajos, gr. Somssich Iván, Spóner Andor, Svób Károly, Seitz Vinkó, Sladovics Máté, Sram Lipót, Stekovics János, Strazimir Károly, Szabovljevics Mihály, Szabó Márton, Szakall Antal, Szalay Imre, Szájbély Gyula, Szeberényi Andor, Szeberényi Gusztáv, Szemző Gyula, Szeniczey Ödön, Szentiványi Árpád, Szerb György, Széll Kálmán, Szikszay Lajos, Szilágyi István, Szily László, Szirmay Ödön, Szlávy Olivér, Szongoth Jakab, Szontágh Pál (nógr.), Szögyény László, Szubotics János, Takácsy Sándor, Taray Andor, gr. Teleki Domokos, Thuolt István, Tischler Vincze, Tisza Lajos, Tolnay Gábor, Trefort Ágoston, Tury Sámuel, Türk Ferencz, Ugron Ákos, Ugron Gábor, Unger Alajos, br. Üchtritz Zsigmond, Ürményi Miksa, Varga Károly, Várady Gábor. Verhovay Gyula, Vécsey Tamás, Végh Aurél, Vidovich Ferencz, Vladár Ervin, gróf Wenckheim Frigyes, br. Wodianer Albert, Vidrics Lőrincz, Voncina Iván, Vuscsics József, gr. Zichy Ágost, Zsigmondy Vilmos, Zsilinszky Mihály, Zsiros Lajos, Zindl Antal, Zsivkovics János, Abonyi Emil, Almásy Sándor, Apáthy István, gr. Apponyi Albert, Arz Albert, Antolek-Oresek Károly.

Elnök: Ki fogom hirdetni a szavazás eredményét. (*Halljuk!*) 444 igazolt képviselő közül — elnök nem szavazván — igennel szavazott 112, nemmel 90, távol volt 241. A pénzügyminister ur indítványa tehát elfogadtatott és igy a 7. §. visszautasittatik a pénzügyi bizottsághoz.

Az idő előrehaladván, a törvényjavaslat a holnap délelőtt 10 órakor tartandó ülésben fog folytatólag tárgyaltatni. A holnapi ülésnek tárgya lesz azonkivül — mint már tegnap méltóztattak elhatározni — a Magyarország és Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868 : XXX. és 1876 : XXXIV. t.-cz. némely határozmányainak módosításáról szóló 623. számú törvényjavaslat és jelentés; végül pedig az igazságügyi bizottságnak 625. számú jelentése, a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslat tárgyában.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik 2 óra 15 perczkor.*)

Digitized by Google

356. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 24-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. A bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvényjavaslat folytatólagos tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovits Kálmán, b. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólani kivánók neveit Antal Gyula, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak jegyzik.

Méltóztassanak meghallgatni az utóbbi ülés jegyzőkönyvét.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a f. hó 23-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyvet hitelesítettnek jelentem ki.

Az elnökségnek előterjesztése nincs.

Következik a napirend, vagyis a bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak megváltoztatásáról szóló törvényjavaslat tárgyalásának folytatása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 8. és 9.* §§-t, *melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 10.* §-*t*).

Funták Sándor előadó: A 10. §. kihagyását kéri az igazságügyi bizottság, mert nem helyezkedhetett arra az álláspontra, hogy az igazságszolgáltatás terén, első sorban mindig csak a finánciális érdeket és ne az igazságszolgáltatását tekintse. Beismeri ugyan azon jogát a financziának, hogy a mennyiben érdekei az igazságszolgáltatás terén megsértülnének, ezt megtorolhassa és megbüntethesse, de megkivánja az államtól, mint igazságszolgáltatótól azt, hogy az igazságot kereső feleknek jogait megvédje és jogviszonyainak lebonyolítását eszközölje. E szakasz nem annyira az igazságszolgáltatásra és a szerzett jogoknak első vonalban való lebonyolítására, hanem a pénzügyi érdekekre tekint. Azonban nemcsak ez a nézpont vezérelte az igazságügyi bizottságot e szakasznak kihagyására, hanem az is, hogy bélyegtelen okiratoknak birói figyelmen kivül hagyásával nemcsak a feleknek érdekei azonnal megsértülnének, hanem ez által egyszersmind egész törvénykezésünkkel is ellentétbe jönne e szakasz, mert törvénykezésünk terén oly bonyodalmakat idézne elő, melyek semmiesetre sem állanának arányban azon financziális érdekkel, melyet a financzia e tekintetben elérni óhajt.

Méltóztassék figyelembe venni azt is, hogy e §. nem gondoskodik arról, hogy vajjon mi történjék azon okiratokkal, azon perekkel, melyeket a biró bélyegcsonkítás, bélyegrövidítés és bélyeghiány miatt elutasít; mi történik azon határidőkkel, melyek ki vannak tűzve, ha ily okiratok, melyek határidőre be vannak adva, bélyeg hiányában visszautasittatnak és végre, ha tekintetbe vétetik azon érdek, mely az ily visszautasításokkal eléretni kivántatik, az oly csekély, hogy alig jöhet figyelembe, a mennyiben e szakasz fenntartása nagy érdekek megsértését okvetlenül vonja maga után. (*Halljuk!*)

Nevezetesen ezen §. fenntartásával csak az érethetnék el legjobb esetben is, hogy azon bélyeg, melyet az államkincstár utólagosan minden-

Digitized by Google

esetre megkap, már előlegesen rovatnék le. Tehát azért, hogy egy pár nappal, egy pár héttel vagy hónappal előbb nyerje meg a kincstár azon bélyeget, mely esetleg meg van rövidítve vagy csonkítva, a kincstárnak ezen csekély érdekei miatt, magának a jogviszonynak lebonyolítását, a jogbiztonságnak megóvását feláldozni, ez oly nagy áldozat lenne, melyet az igazságügyi bizottság el nem fogadhatott s ennél fogva ajánlja a t. háznak, méltóztassék ezen § kihagyását elrendelni. (*Élénk helyeslés.*)

Dárday Sándor előadó: T. ház! A pénzügyi bizottság nevében én hozzájárulok ez esetben az igazságügyi bizottság véleményes jelentéséhez, azonban annak hangsúlyozásával, hogy a pénzügyi bizottság annak idejében nagy haderőt és nagy súlyt tulajdonított a jelen §-ban foglalt rendelkezésnek, mert azt határozottan tévesnek merem állítani, mintha ezen § intentiója csak ebben állott volna, hogy előlegesen és nem utólagosan jöjjön a kincstár a bélyegcsonkítás után járó birsághoz. Ha szárazon veszünk egy concret esetet s annak tárgyi tényálladékát tekintjük, akkor csak az említett különbséget veszszük talán észre, de a pénzügyi bizottságnak nem ez volt intentiója; a bizottság bizonyosnak hitte, hogy az e szakaszban foglalt rendelkezés által, jövőre kihatólag alig fognak ily bélyegtelen okiratok a bíróság elé kerülni, mert senkisem fogná magát azon veszélynek kitenni és koczkáztatni azt, hogy az ő bélyegtelen okmánya miatt annak birói érvényesítése halasztást szenvedjen.

Én már a multkor, általánosságban előhoztam a külföldi intézkedéseket; egyébiránt tagadhatlan, hogy incidentális intézkedések által a törvénykezési összhang itt csakugyan zavartatnék, de jövőre hiszem, hogy a jogügyi törvényhozás keretén belül fog ez iránt hatályos intézkedés tétetni. Nehogy tehát törvénykezésünkben az összhang megzavartassék, ezuttal hozzájárulok ahhoz, hogy ezen § kihagyassék. (*Élénk helyeslések.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Az igazságügyi bizottság előadója különösen hangsúlyozta azt, hogy nem lehet ez esetben és mindenkor előtérbe állítani a kincstár érdekét. Ebben a képviselőnek tökéletesen igazsága van. De valamint ezt kizárólag senki sem akarja figyelembe venni, ugy viszont másrészről nem lehet azt mondani és ugy oda állítani a kérdést, mintha minden esetben az államkincstár érdekét a magánosok érdekével ellentétbe kellene helyezni, sőt ezen egy speciális esetben is, felfogásom szerint az államkincstár érdeke a magánosok, az adózók érdekével ugyanazonos; mert ha méltóztatnak ugy intézkedni, hogy a bélyeg és illetékekből az államkincstár jövedelme csekélyebb legyen, annak természetes következése, hogy az itt elmaradt jövedelem pótlásáról más, esetleg terhesebb módon, mint ez lenne, kell gondoskodni. (*Ugy van! jobbfelől.*) De, t. ház, ha azon intézkedés, a mely itt felvétetni szándékoltatik, ellentétbe van a perrendtartás intézkedésével, abból még nem az következik, hogy ezen szakaszt hagyjuk ki, mert lehetne a törvényhozásnak akképen is intézkedni, hogy a perrendtartásnak azon szakaszai, melyek ezzel ellentétesek, hozassanak ezzel összhangzásba. De most nem akarom én sem ezt és tisztán azon szempontból, mit a pénzügyi bizottság előadója hangoztatott, hogy mig a törvényhozás ezen kérdést a perrendtartásban összhangzásba hozná, én részemről nem ellenzem ezen szakasz kihagyását. (*Helyeslés balfelől.*) De az esetben kérem a t. házat, méltóztassék egy másik intézkedést itt felvenni. Azon szónok urak, a kik eddig felszólaltak, valamennyien hangsúlyozták és kifejezték, hogy ha az ellenőrzési szabályok szigorúbbá tétetnek, az ellen kifogásuk nincs. Ezen szempontból, ha kihagyatnék ezen 10. §., kérem a t. házat, hogy méltóztassék helyette a birságot felemelni és a mint eddig peres ügyekben háromszoros volt a birság, méltóztassék ötszörös tenni, nem peres ügyekben pedig, a hol eddig kétszeres volt, négyszeres birságot tenni. Hogy ha ebbe méltóztatnak beleegyezni, akkor kérem, hogy ezen 10. §. kihagyásával méltóztassék az ez iránt általam javasolt új szakaszt elfogadni. (*Halljuk!*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): „A 10. §. helyett tétessék: peres ügyekben a benyujtott beadványoknál, azok mellékleteinél és felzeti másolatainál, valamint a perbeli jegyzőkönyveknél és kiadványoknál elkövetett bélyegcsonkítások esetében, a megrövidített illeték ötszörös összege; a peres eljárást kivéve, mindennemű más beadványoknál, azok mellékleteinél és a felzet másolatainál, valamint a jegyzőkönyveknél és hivatalos kiadványoknál a megrövidített illeték négyszeres összege rovandó ki.“

Madarász József: Én mindenekelőtt arra kérem a t. házat, hogy a t. pénzügyminister ur a 10. §. helyett pótlásul ajánlott ezen új szakaszát legyen szives a pénzügyi és azután az igazságügyi bizottsághoz visszautasítani e tekintetbeni javaslattétel végett.

T. ház! Én különben is kértem volna szót e szakasznál és igen örülök, hogy a kihagyásba a t. előadó ur és — bár feltételesen — a t. pénzügyminister ur is beleegyezett. De épen azért kötelességemnek tartottam felszólalni, mert hát az itteni tanácskozás, megvallom, olyan, nem tehetünk róla, én is oka vagyok, egymással társal-

Digitized by Google

gunk, hát én nem vettem észre, mikor a 8. §. tanácskozás alá vétetett és egyszerre csak azt hallottam, mikor az elnök ur kimondta, hogy a 8. §. elfogadtatott. Láttam, hogy képviselői kötelességemet nem teljesítettem, mert itt maradt ellenindítványom, mely szerint én kértem volna, hogy ezen szakasz felett a határozat tartassék függőben addig, mig a 7. §-ra nézve a jelentés be nem jön. A t. ház nem intézkedett, elfogadtatott a 8. és 9. §., tehát az ellen többé nem is szólhatok. De higyjék meg, én ismerem az állam érdekét, hanem ismerem a polgárok érdekét is és mikor ötvenszeres bélyegilleték csonkítási büntetés határoztatik — és ne tagadják önök — mindnyájan tudjuk — legtöbb esetben rosszakarat nélkül, feledékenységből történik mulasztás, hát ez hiba és megtörténhetnek ilyenek: akkor bocsásson meg a t. képviselőház, ezeknek a nem vétkes indulatból elkövetett mulasztásoknak ötvenszeres árral való büntetését, én barbarságnak tartom. (*Ugy van! a szélsőbalon.*) A törvény szine alatt az állampolgárok vagyona elkobzásához egyetlen egy államnak sincs joga, még a legnagyobb veszedelemben sem; mennyivel inkább nincs oly államnak, mely más idegen államokra milliónként pazarolja pénzét, mint önök a bosnyák élfoglalásra pazarolták. (*Ellenmondások jobbfelől.*) Mutogathatnak önök kezökkel, adja isten, hogy Magyarország lételére veszedelmes ne legyen azon Magyarország által kiadott összeg, de akkor aztán ne követeljék önök, hogy az állampolgár, ha feledségből, minden rosz szándék nélkül valamit elmulasztott, vagy nem is tudva tette, hogy akkor ötvenszeresen bűnhödjék. Hiszen ez uraim .... (*Felkiáltások jobbfelől: Nem ötvenszeres! Arról nem lehet beszélni!*)

Tudom, de lehet beszélni indokolásul a t. minister urnak előadott módosítványára; mert ez ismét oly emelés, a mely — meg fogja a t minister ur is engedni — mindenesetre meggondolást érdemel, hogy vajjon egyszerre ismét kétszeresen, háromszorosan emeltessenek azon bélyegdíjak, a melyekből önök mindig többet és többet akarnak huzni, mint a mennyi megengedhető.

Én tehát nem is hiszem, hogy tehetnének a t. képviselőház tagjai, hogy tehetne a t. minister ur is — már az országnak és a lakosságnak jól felfogott érdekében — az ellen, a mit én kérek, hogy t. i. méltóztassanak ezen módosítványt a bizottsághoz visszautasítani, hogy az gondolja meg és azután akkor határozzunk e tárgy felett. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Füzessóry Géza: T. ház! (*Halljuk!*) (*Halljuk!*) Én hajlandó volnék elfogadni az igen t. képviselő ur indítványát, azonban egy módosítással.

Figyelembe kell venni azt, a mit a tapasztalás tanít, hogy igen gyakran nem az szenvedi a büntetést, a ki a bűnt elköveti és a bélyegcsonkítások rendszerint mások által követtettek el, mint a kiket azokért évek mulva megbüntetnek. Én nem ismerek olyan botor embert, (*Halljuk!*) a ki tudva azt, hogy az eddigiek szerint is háromszoros büntetést fog fizetni, bélyegtelen beadványnyal járulna valamely testülethez; és a tapasztalás azt mutatja, hogy a bélyegmegrovások özönével jönnek. Az ügyvéd beadja felbélyezve a beadványt, a felek beadják a bélyegzett okiratot és elvész róla a bélyeg. A tapasztalás mutatta, — nem vádképen hozom fel, — hogy az ország több törvényszékénél egyes irnokokat elitéltek. Tudok egy esetet in specie, hogy egy irnokra rábizonyult, hogy 40,000 frt ára bélyeget szedett le a beadványokról. Hogy ha ily eset megtörténik és felvilágosítást adhatnának a beadók, akkor talán lehetne segíteni rajta; de hiába van az elévülési határozat: 5—6 év mulva szólítják meg az illetőket, hogy a beadvány bélyegtelen és igy az utánajárás sokszor többe kerül, mintha kifizetnék.

De volt eset, tudok pesti ügyvédeket, a kik egy éven át ezreket fizettek és nem volt módjuk megtudni, miképen történik az, hogy a beadványokról hiányzik a bélyeg. De hogy épen tisztviselőket ne nevezzek, megtörténik, hogy egy irnok, vagy egy megbizott az ügyvédi irodából maga veszi le a bélyeget és erről az illető felek, kik a bélyeget fizetni kötelesek, csak 5—6 év mulva nyernek tudomást. Nekem magamnak is sokszor kellett ezen keserűséggel küzdenem. Én hivatkoztam az elévülésre és erre a pénzügyi hatóságtól a következő határozatot kaptam: „az elévülést megszakítja a megintés, már pedig a főváros utczáinak falain évenkint olvashatók azon plakátok, melyekben az állampolgárok felszólíttatnak, hogy adójukat és az állam iránti egyéb tartozásaikat fizessék le“. Ez tehát az elévülést megszakítja. (*Derültség a szélsőbalon.*) És ez ellen az okoskodás ellen, megvallom, bármennyire agyafurtaknak tartják, az ügyvédek csakugyan nem találnak argumentumot és az szünet nélkül ugy van.

Ennélfogva szükségesnek tartom megállapítását annak, hogy valamely bélyeg köteles beadványon rajta van-e a bélyeg, vagy nincs, mert ez nemcsak az ügyvédet éri, hanem éri a feleket is. Ennélfogva a pénzügyminister ur indítványához azon módosítást kivánnám tétetni, hogy az iktató köteles legyen felirni a beadványra, vajjon az el van-e látva bélyeggel, vagy nincs. Azon felül a peres beadványoknál s általában minden hatóságnál benyujtott beadványoknál, az észlelt bélyeghiány büntetése csak akkor alkalmazható, ha a benyujtó 24 óra alatt nem pótolja a bélyeget.

Digitized by Google

(*Élénk helyeslés a szélsőbalon.*) Azt hiszem, hogy ezt minden állampolgár megkövetelheti és ez egyáltalában nem fogja csökkenteni a bélyegjövedelmet, sőt inkább elérjük azon czélt, melyet a 10. §. által akartunk elérni, hogy az állam a bélyeget nem később, hanem hamarább fogja kapni. Ez ellen csak egy argumentum lenne, de azt hiszem, nincs senki e házban, a ki azt alkalmazni akarná, t. i. az állam kapzsisága, mely nem elégszik meg a bélyeggel, hanem a büntetésül kirovandó összeget is kivánja.

Ajánlom módosítványomat a t. ház figyelmébe. (*Élénk helyeslés a szélsőbalon.*)

Elnök: Fel fog olvastatni először Madarász József képviselő ur módosítványa, azután pedig Füzesséry Géza képviselő ur módosítványa.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa Madarász József indítványát*).

Molnár Aladár jegyző (*olvassa Füzesséry Géza módosítványát*).

„Peres beadványoknál s általában minden hatóságnál benyujtott beadványoknál, az észlelt bélyeghiány büntetése csak akkor alkalmazható, ha a benyujtó 24 óra alatt nem pótolja a bélyeget". (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Horváth Lajos: Én a t. pénzügyminister ur módosítványát elvben elfogadom, de a szerkezetre nézve aggályaim vannak, különösen a felelősség mérvére és sorsára vonatkozólag, t. i., hogy ki térjen a felelősség, az okmány kiállítóját-e, vagy az okmány beadóját. E tekintetben szabatosan kellene intézkedni. Azt hiszem, hogy e tekintetben véleményadásra, a ház szakbizottságaiközött, az igazságügyi bizottság van első sorban hivatva. Kérem tehát az indítványt az igazságügyi bizottsághoz utasítani (*Helyeslés a baloldalon.*)

Teleszky István: T. ház! Én részemről a pénzügyminister ur által előterjesztett módosítványt ugy elvben, mint szövegében elfogadom s nem érthetek egyet Horváth Lajos t. barátommal, hogy e tekintetben bővebb contemplátióra volna szükség. Azt, hogy kik felelősek egyetemlegesen a bélyegilletékért, a fennálló szabályok eléggé tüzetesen meghatározzák; ha a kétszeres leletnél tudjuk, hogy ki felelős a birságért, akkor ép ugy tudjuk azt a négyszeresnél is. A pénzügyminister ur módosítványával semmi egyéb különbség nem czéloztatik, mint egyszerüen az, hogy a bélyegbüntetés, mely eddig kétszeres összegben volt megállapítva, egy fölemelt összegben állapittassék meg.

Midőn a 19-ik § az igazságügyi bizottságban tárgyaltatott, annak eredeti szövege, mely bizonyos okiratoknak figyelembe vételét a bélyeknek és a bélyegbüntetésnek előzetes lerovásától tette függővé, ezt az igazságügyi bizottság, mondhatom, egyhangulag nem helyeselte, mert azt mondta, hogy ez az igazságszolgáltatás menetét lankasztaná és oly részletes szabályozást és mintegy a perrendtartásnak tüzetes revisióját igényelné, hogy ezt az igazságszolgáltatás érdekeinek szempontjából és annak hátráltatása nélkül, egyáltalán el nem fogadhatjuk. De ugyanakkor hangsúlyozta az igazságügyi bizottság azt, hogy igenis az e részben tapasztalt visszaélések ellenében megfelelő és helyes eszköznek azt tekintené, hogyha a kétségtelenül sokszor előforduló bélyegcsonkítások az által igyekeztetnének mellőztetni, hogy a büntetés felemeltessék. Ime itt van e tekintetben a concret indítvány, mely nézetem szerint semmi további megfontolást nem igényel, mert ismétlem, a felelősségre vonatkozólag nem változtat semmit, a felelősség fennáll ugy ezen fokozott birságnál, mint előbb a nem fokozottnál: s ennélfogva nem tartom szükségesnek sem az egyik, sem a másik bizottság meghallgatását, hanem részemről elfogadom a pénzügyminister ur által beterjesztett módosítványt. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Füzesséry t. barátom indítványát nem fogadhatom el. Nem fogadhatom el azért, mert ahhoz ismét egy egész külön apparatus kellene, hogy mindenki, a ki bélyegtelen beadványt ad be, figyelmeztessék, hogy itt bélyegcsonkítás forog fenn.

Méltóztatnak tudni, hogy az ily beadványok nagy része postán megy. Talán előbb végzésben figyelmeztessék az illetőt, hogy itt ennyi és ennyi bélyegcsonkítás forog fenn? De különben is a 10-ik §. csak a peres ügyekben való beadványokról szól, a nem peres ügyekben való beadványokról egy későbbi szakasz intézkedik s mondhatnám, hogy a törvénynek a peres beadványokra vonatkozó rendelkezése meglehetősen szabatos, inkább vannak a bélyegtörvénynek egyéb tekintetben hiányai. A hosszas gyakorlat és a rendszerinti ügyvédi képviselet biztosítja a feleket, hogy tudják, hogy a peres beadvány minő bélyeggel látandó el; s méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy a gyakorlat bizonyítja, hogy a bélyeg le nem rovása a peres beadványoknál, nem arra vezethető vissza, hogy nem tudják az illetők, hogy mennyi bélyeg szükséges; hanem visszavezethető arra, hogy nem akarják a kellő bélyeggel ellátni.

Füzesséry t. barátom indítványát tehát nem fogadom el, de elfogadom a bizottsághoz való visszautalás nélkül, a pénzügyminister ur módosítványát. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: Szólásra senkisem lévén feljegyezve s az előadó ur sem kiván szólási jogával élni, következik a szavazás.

Első kérdés az lesz: elfogadja-e a ház a 10-ik §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? A második kérdés a pénzügyminister ur által beadott új szerkezetre fog vonatkozni.

Digitized by Google

Minthogy ezen új szerkezetnek a bizottsághoz való utasítása indítványoztatott, első kérdés az lesz, kivánja-e a ház ezen új szöveget a bizottsághoz utasítani? (*Helyeslés.*) Ha ez nem fogadtatik el, következik azon kérdés, hogy elfogadtatik-e a pénzügyminister ur által javasolt új szöveg. Ez után következnek a kérdés Füzesséry képviselő ur által ajánlott pótlásra nézve. Fel fognak olvastatni a javaslatok, a mennyiben Füzesséry képviselő ur időközben némileg módosította az általa ajánlott szöveget.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa gr. Szapáry Gyula módosítványát és Madarász József indítványát*).

Molnár Aladár jegyző (*olvassa Füzesséry Géza módosítványát*): „Peres beadványoknál és általán a hatóságokhoz benyujtott minden iratoknál köteles legyen az iktató feljegyezni, hogy a bélyeg reá van vezetve. Egyébként a bélyeghiány büntetése csak akkor alkalmazható, ha a benyujtó a figyelmeztetés után 24 óra alatt azt nem pótolja".

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a bizottsági szöveget elfogadni? (*Nem!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy nem fogadtatik el. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni Madarász képviselő ur azon indítványát, hogy az új 10. §. a pénzügyi és igazságügyi bizottságokhoz utasittasék. Ha ez elfogadtatik, természetesen Füzesséry képviselő ur módosítványa is oda utasittatnék. Kérem azon képviselő urakat, a kik azt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

Kérem azon képviselő urakat, a kik nem fogadják el, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) Minthogy a szavazás eredménye kétséges, szükséges lesz megszámlálni a szavazókat. Kérem azon képviselő urakat, a kik Madarász képviselő ur indítványát elfogadják, méltóztassanak szakaszonként felállani. (*Megtörténik. A jegyzők szakaszonkint összeszámlálják a szavazatokat.*)

Elnök: T. ház! Madarász képviselő ur indítványát elfogadta 75 képviselő, nem fogadta el 90; e szerint tehát a módosítvány nem utasittatik vissza a bizottsághoz.

Következik a további szavazás: elfogadja-e a t. ház a pénzügyminister által javasolt új 10. §-t (*Igen! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja.

Kérdem most a t. házat: Elfogadja-e azon módosítást, melyet ez új 10. §-hoz Füzesséry Géza képviselő ur javasolt? (*Igen! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség a módosítványt nem fogadja el.

T. ház! A mélt. főrendektől üzenet érkezett. Méltóztassanak azt, a tárgyalás megszakításával, meghallgatni. (*Halljuk!*)

Br. Nyáry Jenő, a főrendiház jegyzője: Nagyméltóságú elnök ur! T. ház! A főrendiház megbizásából van szerencsém jelenteni, hogy a mélt. főrendek a közbűntettesek kiadatása iránt Belgiummal és Németalfölddel kötött államszerződések beczikkelyezéséről szóló két törvényjavaslatot, továbbá a közveszélyes, gyógyíthatatlan elmebetegek elhelyezésére szánt ápolda felállításáról szóló törvényjavaslatot változatlanul elfogadták, ellenben a játékkártya-bélyegről szóló törvényjavaslatban egy módosítást tettek, a melynek elfogadására a t. házat felkérik. Van szerencsém az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat átadni.

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a főrendiházi jegyzőkönyvi kivonatot.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Elnök: T. ház! A főrendiház a közbűntettesek kiadatása iránt Belgiummal és Hollanddal kötött államszerződések beczikkelyezéséről szóló és a közveszélyes gyógyíthatatlan elmebetegek elhelyezésére szánt ápolda felállításáról szóló három rendbeli törvényjavaslatot változatlanul elfogadván, azok szokott módon szentesítés végett ő Felsége elé fognak terjeszteni. A játékkártya-bélyegről szóló törvényjavaslatban a mélt. főrendek egy módosítást tettek, mely szerint a törvény életbeléptetésének idejére nézve, nem mint az eredeti szerkezetben volt, 1881. október hó elseje, hanem 1882. január elseje fogadtassék el. Erre vonatkozólag tehát szükséges lesz a t. háznak határozni. Nem tudom miként méltóztatik a t. ház gondolkodni, de azt hiszem, hogy miután a kérdés olyannyira egyszerű, nem lenne talán szükséges a módosítványt kinyomatni, hanem, a mint már az gyakorlatban volt másszor is hasonló, csekélyebb mérvű módosításoknál, mindjárt ki lehetne mondani, hogy a módosításra nézve a t. ház a holnapi ülésben fog határozni. (*Helyeslés.*) A ház tehát e módosításra nézve a holnapi ülésben fog határozni.

Folytatjuk a tárgyalást, következik a 11. §.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 11-ik szakaszt.*)

Dárday Sándor előadó: A 10. szakasz kihagyása, illetőleg új szövegezése következtében, ezen utolsó §. bekezdése feleslegessé válván, annak kihagyását kérem.

Elnök: T. ház! A 11. szakaszra nézve egy módosítvány adatott be az előadó ur által, t. i., hogy a 10. szakaszra történt szavazás következtében ez utóbbi pont, melyre hivatkozás történt, kihagyassék. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 11. szakasz két első bekezdését a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Most kérdem, méltóztatik-e az utolsó bekezdést az eredeti szöveg szerint elfogadni? (*Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem, kimondhatom, hogy a ház a bekezdést nem fogadja el,

Digitized by Google

ennélfogva az előadó ur módosítványa értelmében kihagyatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 12-ik szakaszt*).

Dárday Sándor előadó: E szakasz 2. bekezdésére vonatkozólag irályi módosítványt vagyok bátor benyujtani, melynek értelmében e szavak helyett: „eféle okiratok" a következő szöveg lenne teendő: „a lerovás ezen módjánál ugy a nyugták" stb. a többi marad.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Vidliczkay József: T. ház! A tárgyalás alatt levő 12. szakasz a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, társaságok, nyilvános intézetek s egyesületek szolgálatában álló hivatalnokok és szolgák fizetéseiről szól. A 12. szakaszban foglalt intézkedés új adót vet ki e hivatalnokok és szolgák fizetéseire, t. i. a nyugtaadót. Én e szakaszt, kihagyatni kérem azért, mert az intézkedést nem tartom elfogadhatónak.

Első ok, a melynél fogva nem fogadható el az, hogy azon fizetés, a melyről a nyugta kiállittatik, az eddigi törvények szerint már a nélkül is meg van adóztatva, ez tehát nem egyéb, mint újabb adó az adónak ugyanazon tárgyára, t. i. a fizetésre. Nincsen olyan magánhivatalnok és szolga, a ki fizetése után adót ne fizetne; ezen fizetés tehát nem lehet újabb adó tárgya, mert magyaros kifejezés szerint, egy rókáról két bőrt nem lehet lehuzni.

Másodszor nem fogadom el ezen § intézkedését azon oknál fogva, mert nem látok analogiát a magán- és az állam-tisztviselő között. Igaz, hogy az államtisztviselőkre nézve áll azon szabály, hogy ők a nyugtabélyeggel tartoznak. A mi ezen fennálló rendszabályt illeti, jogosultság tekintetében nem lehet ellene kifogást tenni, mert ha az állam valakit szolgálatába fogad, szolgálatának egyik feltételéül megállapíthatja azt, hogy fizetése után nyugtabélyeget tartozzék adni. Jogosultság tekintetében tehát nem lehet kifogást tenni ez ellen, de nincs analogia az állam- és magán tisztviselők között, mert az államtisztviselők nyugdíjt huznak, ellenben a magántisztviselők nem, tehát a magán-tisztviselők állása e tekintetben rosszabb az államtisztviselőkénél és megszünik az ok, mely felhozatik a mellett, hogy fizetésük után még külön nyugta-bélyeget is fizessenek.

Egyébiránt, ha mélyebben gondolkodunk e dologról, még egy nemzetgazdasági szempont is merül fel e kérdésnél. Ezen nemzetgazdasági szempont pedig az, hogy ez új adó tulajdonkép in ultima analisi a tőkére nehezedik, a tőkét teszi drágábbá. Az élet viszonyai természetesen, ha behozatnék ezen új adó, ugy fejtenék ki a dolgot, hogy a magán társulatok nem kivánván terhesebbé tenni tisztviselőik, hivatalnokaik és szolgáik állását, mint eddig volt, miután azon magántársulatok többnyire hiteltársulatok, ez adót hozzá fogják számítani a tőke kamatjához s módot keresnek arra, hogy valamikép ez új adót fizettessék meg az adóssal. Ime a nemzetgazdasági szempont.

Ha mi Magyarországon olyan állapotban volnánk, hogy a tőke olcsó lévén, e kis különbséget meg se érezné, nem szólnék ez ellen, de oly tőkeszegény országban, mint hazánk, bármily csekélységgel drágábbá tenni a tőkét, annyi, mint megnehezíteni a productiót, a termelést.

Ennélfogva, minthogy én nem akarom mesterségesen nagyobbá tenni a bajt, melyet Magyarország a nélkül is érez, hogy a tőke ritka és drága, a 12. §-t ez oknál fogva sem fogadhatom el. Ennél fogva bátor vagyok azon indítványt tenni, hogy a 12. §. hagyassék ki,

Baross Gábor jegyző (*olvassa az indítványt*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Arra kérem, hogy az indítványt ne méltóztassék elfogadni, mert ez egyik recompensatióját fogja képezni azon engedményeknek, melyek e törvényjavaslatban foglaltatnak. Méltóztassanak fontolóra venni, hogy itt tulajdonkép nem lehet azt mondani, hogy az adóztatatás új neme foglaltatnék e §-ban, mert a nyugtákra eddig is megkivántatott a bélyeg s csak a kincstár érdekének kijátszása volt lehető, a mennyiben az ily nyugták helyett ivekre adták a fizetést, vagy más módon játszották ki a kincstár érdekeit. Hogy ennek eleje vétessék, azért tartalmazza e §. azt a rendelkezést, hogy az illető társulatok maguk kötelesek a nyugtabélyegeket levonni a tisztviselőktől és azokat évenkint beszolgáltatni. Itt új adónemről nem lehet szó, mert csak a levonás módja határoztatik meg olyképen, hogy a kincstár érdekei megvédessenek.

Elnök: A 12. §-ra vonatkozólag két módosítás adatott be. Az egyik Vidliczkay képviselő uré, a mely szerint e §. kihagyandó. A másik pedig az előadó uré, a mely szerint a második kikezdés ezen szavai helyett: „az eféle okiratok" tétessenek: „a levonás ezen módjánál ugy a nyugták". Az első kérdés az lesz, hogy elfogadja-e a t. ház a 12. §-t a bizottság szövegezésével tekintet nélkül a második bekezdés kezdő szavaira. Ha nem fogadtatik el, akkor Vidliczkay képviselő ur indítványa fölött kell szavazni. Ha pedig a §. elfogadtatik, abban az esetben Vidliczkay képviselő ur indítványa elesik és szavazás alá az előadó ur módosítása kerül. Méltóztassanak tehát azok, a kik a 12. §-t a bizottság szövegezése szerint fogadják el, tekintet nélkül a második bekezdésre, felállani. (*Megtörténik.*) A

Digitized by Google

többség elfogadja. E szerint Vidliczkay képviselő ur módosítványa elesik.

Méltóztatik a t. ház a második bekezdés kezdő szavait az előadó ur módosítása szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 13—14. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak; olvassa a 15. §-t*).

Funták Sándor előadó: T. ház! A 15-ik §. rokonságban áll a 10-ik §-al, a különbség csak az, hogy amott a biróságok vannak arra utasítva, hogy a bélyegtelen beadványokat s okiratokat visszautasítsák s az elintézést megtagadják, itt pedig a közigazgatási hatóságok. Kétségtelen, t. ház, hogy valamint a biróságoknál, ugy a közigazgatási hatóságoknál fennforgó ügyek is mind magán, mind közérdek tekintetében igen fontosak és az ily beadványok elintézésének megtagadása mind magán, mind közérdek tekintetében veszélyes, esetleg igen káros lehet. De a szakaszt nemcsak ezen szempontból véli az igazságügyi bizottság elfogadhatatlannak, hanem azért is, mert ezen szakasz nem intézkedik arról — babár a közvetlen visszautasítást is megengedi — hogy melyik közeg van hivatva ezen visszautasítás kimondására, hogy az illető okiratokat azonnal, vagy pedig — miként bizonyos esetben ki van mondva — posta utján küldjék vissza. Vajjon az iktató fogja-e visszaadni az illető félnek, ha jelen van, vagy pedig visszautasítja-e a közgyülés, a közigazgatási bizottság, vagy melyik közeg fogja visszautasítani; az szintén nincs ezen szakaszban szabályozva. Ily határozatlan rendelkezés — tekintve mégis káros horderejét — mindenesetre olyan, melyet az igazságügyi bizottság elfogadhatónak nem tart; és ha tekintetbe vétetik, hogy a közigazgatási hatósághoz beadott okiratok és beadványok mégis sokkal csekélyebb számmal jelentkeznek, ha tekintetbe vétetik, hogy az ily beadványok bélyeghiánya utólagosan mégis beszerezhető, a nélkül, hogy az ilyen ügyekben, okiratokban fennforgó magán- vagy közérdek közvetlentül mindjárt sérülést szenvedjen: ennél sokkal csekélyebb a pénzügyi érdek. Ennélfogva ezen szempontból elfogadhatatlannak tartja az igazságügyi bizottság ezt a §-t és annak elvetését kéri a t. háztól.

Dárday Sándor előadó: T. ház! A pénzügyi bizottság nevében nem járulhatok hozzá az igazságügyi bizottság véleményes jelentéséhez. Az igazságügyi bizottság tévedésben van, a menyniben azt hiszi, hogy itt újítás czéloztatik. Méltóztassék meghallgatni, hogy az eddigi illeték- és bélyegszabályzat 242. §-ában ugyanazon rendelkezés foglaltatik, a mely azt mondja:

„hogy a hivatalnokoknak szabadságában áll a bélyegtelen beadványokat azon esetben, ha annak felvételét közérdek nem kivánja, vagy a fél érdekei veszélyeztetése nélkül eszközölhető, tárgyalás alá nem venni, vagy ha a fél személyesen jelen van, azt neki egyszerűen visszaadni". A menyniben az eddig fennállott szabályokhoz képest itt újítás foglaltatik, ez a közönség érdekében történt, mert eddig a közigazgatási hatóságoknak jogukban állott egyszerűen tárgyalás alá nem venni és félretenni a beadványt, ezen §. szabványa szerint kötelességükké van téve, hogy ezen esetben leletezés nélkül visszaadják az illető feleknek a beadványt vagy közvetlenül, ha a fél személyesen jelen van, vagy pedig még posta utján is, ha nem közvetlenül nyujtatott be a beadvány. A §. ezen rendelkezése tehát csakis a közönség érdekében történik.

Még csak azt kivánom röviden megjegyezni, hogy mi vezette a pénzügyi bizottságot ezen rendelkezésre? Az, hogy először sokkal inkább a közigazgatási hatóságoknál szoktak bélyegtelen beadványok előfordulni, mint a biróságoknál, mert már ezeknél a közönség hozzá van szokva, hogy a beadványokat bélyegekkel kell ellátni és ennélfogva százezerre megy azon leletek száma, melyeknek elintézése a kincstárnak sokkal többe kerül, minthogy ha a beadványok a feleknek visszaadatnak bélyegekkel való felszerelés végett. S épen azért, hogy a kincstár ne legyen kitéve az ily károsításnak, egyszerűsítés szempontjából vette fel a bizottság ezen rendelkezést. Én ennélfogva kérem a t, házat, méltóztassék a §-t elfogadni.

Horváth Lajos: T. ház! Az igazságügyi bizottság figyelmét nem kerülte ki azon körülmény, a melyre a pénzügyi bizottság t. előadója hivatkozott. Igen jól tudtuk azt az igazságügyi bizottságban, hogy a bélyeg-szabványok 242. §-a e tekintetben minő intézkedéseket tartalmaz. De a tárgyalás alatt levő 15. §. nem azt akarja, mit az illeték-szabályok 242. §-a. Hiszen ha azt akarná, akkor ezen 15. §-ra szükség nem volna.

Az illeték-szabályok 242. §-a kötelességükké teszi a politikai hatóságoknak, hogy a hozzájuk benyujtott kérvényt intézzék el és csak kivételesen engedi meg azt, hogy ha a beadványok bélyeggel ellátva nincsenek, az elintézést megtagadhassák. Ellenben ezen 15. §. azt teszi a politikai hatóságok kötelességévé, hogy a bélyegtelen, vagy a nem szabályszerű bélyeggel ellátott beadványt ne intézzék el, csak kivételesen engedvén meg az elintézést akkor, ha a beadványok sürgős elintézése, a közérdek veszélyeztetése, avagy a magánérdek pótolhatlan károsítása nélkül fel nem függeszthető. Mig tehát a most fennálló szabályzat 242. §-ában felelőssé tétetnek a közigazgatási hatóságok a beadványok elintézéséért és el nem intézés esetében kártérítésre

Digitized by Google

is köteleztetnek, addig ezen 15-ik §. intézkedése szerint a közigazgatási hatóságok az elintézést egyenesen megtagadhatják; továbbá, a mig a most fennálló szabály szerint az elintézést csak kivételesen tagadhatják meg, addig ezen 15-ik §. értelmében, az elintézést csak kivételesen teljesíthetik felelősség nélkül. Igen fontos tehát ezen új intézkedés. (*Helyeslés a bal- és szélső baloldalon.*)

Egyébiránt azon indokok, melyek a 10. §-nál előadattak, teljes mértékben fennállanak a közigazgatási ellátás alá tartozó ügyekre nézve is; és csodálkoznom kell azon, hogy a pénzügyi bizottság t. előadója, a ki érzéket tanusított az igazságszolgáltatás érdekei iránt, nem bir érzékkel a közigazgatás érdekei iránt, pedig a közigazgatási, különösen a conventiosus ügyek elintézése, felfogásom szerint, sokszor épen oly fontossággal bir, mint az igazságszolgáltatási ügyek elintézése s ez elintézés megtagadása, vagy szünetelése esetleg olyan bajt eredményezhet itt is, mint amott. Miután a t. előadó ur távolról sem czáfolta meg az igazságügyi bizottság előadójának érveit, kérem a t. házat, méltóztassék az igazságügyi bizottság javaslatát elfogadni és ennek értelmében a §-t egyszerűen és annyival inkább kihagyni, mert a kellő dispositió a kincstár érdekeinek megóvására vonatkozólag a bélyeg- és illeték-szabályzat 242. §-ában már megvan és csak a körül forog a kérdés, hogy a kincstár a bélyegcsonkítás után járó birságot előlegesen vagy utólagosan, lelet utján kapja-e meg. Azt hiszem, hogy a kincstár érdeke az utóbbi esetben sincs olyatén mérvben veszélyeztetve, hogy ily nagy horderejű s a közigazgtás érdekeit s a jogbizottságot fenyegető intézkedésre indokul szolgáljon. Ajánlom a t. háznak ismételve az igazságügyi bizottság javaslatának elfogadását. (*Élénk helyeslés a bal- és szélső baloldalon.*)

Gr. Szapáry Gyula, pénzügyminister: T. ház! Az kétséget nem szenved, hogy a pénzügyi szabályok ma fennálló 242. §-a tényleg eltér a törvényjavaslatban foglalt 15. §-tól, de a mennyiben eltér, épen a felek érdekében tér el. A most fennálló szabályok szerint a tisztviselő mindenekelőtt köteles a leletet felvenni és az illetéket a birsággal együtt a félen megvenni. Ha e szakasz elfogadtatik, a fél ennek kitéve nem lesz, mert első sorban mód és alkalom nyujtatik neki birság nélkül, a bélyegilleték egyszerű lerovásával, beadványának ismét benyujthatására. Ha tehát változás van, az a fél javára van. De, t. ház, másrészről az államkincstárnak forog fenn lényeges érdeke ezen szakaszban, mert — méltóztassék megengedni — azon számtalan leletek felvétele, már pedig a közigazgatási beadványoknál gyakrabban fordulnak elő bélyegcsonkítások, mint a törvénykezésnél, rendkivüli munkát, költséget és időpazarlást okoz az államnak.

T. ház! Az előttem szólott t. képviselő ur hivatkozott azon analogiára, a mely ezen szakasz között és a 10. szakasz köztt van. Engedelmet kérek, e között még egy lényeges különbséget constatálok. Azon ellenérv, a mely leginkább felhozatott a 10. §. elfogadása ellen, az volt, hogy ezen intézkedés a perrendtartással nincs összhangzásban és ha az elfogadtatnék, a perrendtartást kellene módosítani. Ezen főérv a jelen esetre nem alkalmazható és a felek érdekében lévén ezen szakasz elfogadása és másrészről a kincstár érdeke lenne veszélyeztetve, ha az el nem fogadtatnék, ha méltóztatnak hangsúlyozni, hogy ezen törvénynek sanctiót adni nem ellenzik, igen kérem, méltóztassék ezen sanctiót itt megadni és a 15. §-t elfogadni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Lukács Béla: T. ház! Én azt hiszem, hogy ezen szakasz kihagyása szükségképeni következménye a ház előbbi határozatának, melynél fogva a joghatály felfüggesztését és megszüntetését nem fogadta el a váltó és jogi okiratokra vonatkozólag. A t. pénzügyminister ur hivatkozott a kincstár érdekére, hogy azon sok bélyeg nélkül beadott folyamodványok megleletezése az államnak sok költség, munka és időpazarlásába kerül; én azonban ezzel szemben hivatkozom másrészről az adófizetők érdekére és hivatkozom arra, hogy ezen intézkedés elfogadása által, tulajdonkép maga a kincstár és az illető eljáró hatóságok a legnagyobb kellemetlenségnek lesznek kitéve. Mert vegyünk concret esetet. Először magok a bélyegszabályok e tekintetben nem elég világosak. Számtalan esetre nézve bélyegmentesség van megállapítva; hivatkozom csak az urbéri birtokrendezési ügyekre, az adófelszólamlási ügyekre és egyéb panaszokra, melyek az illető hatóságok eljárása ellen a felsőbb hatóságokhoz intéztetnek, ezekre az illetékszabályok értelmében bélyegkötelezettség nem áll fenn. Tehát maga a fél sem tudja tulajdonképen, hogy egyik vagy másik beadványa bélyegköteles-e, vagy nem. A szabályok e tekintetben annyira zavarosak: egyik intézkedés, egyik novella, egyik rendelet a másik után következett, ugy, hogy az illetékügy terén a szabályok ma egy egész nagy halmazt képeznek, ezekben az érdekelt fél, az adófizető, a kinek egyik-másik ügyben panaszos dolga van, a ki fellebbezésre szorul ezekben az ügyekben, a mai szabályok mellett nem igen képes eligazodni. Például — a mire én különös súlyt fektetek — az adóügyekben való felszólamlásokra vonatkozólag bizonyos esetekben, illetőleg némely forumoknál az eddigi szabályok értelmében a felfolyamodás egészen bélyegmentes; némely ügyekben, pl. az eljáró hatóságok sérelmes intéz-

Digitized by Google

kedése ellenében szintén bélyegmentes; más felfolyamodások eseteiben, pl. a pénzügyministeriumhoz utolsó fokban való felfolyamodás esetében ötven frtig 15 kr., ötven frton túl 30 krnyi bélyegilletékek vannak. Tegyük fel, hogy az egyik fél elmulasztotta felbélyegezni, illetőleg nem kellőleg bélyegezte fel azon folyamodványát, a melyben pl. valamely helytelenül megállapított adója miatt a pénzügyministeriumhoz folyamodik. Mit fog most a pénzügyminister ur csinálni? Ezen szakasz értelmében visszautasítja azt az illető kérvényt. De ha visszautasítja, akkor meg az illető fél elesett a fellebbezési jogtól, a mennyiben elmulasztotta a terminust, mert neki kötelessége a fellebbezést 15 nap — illetőleg az illetményeknél harmincz nap alatt, az illető felsőbb eljáró hatósághoz benyujtani.

Itt ezen szakasz értelmében a magánérdekek oly nagy sérelme következhetik be, a mely aztán magának a ministeriumnak, maguknak az eljáró hatóságoknak fogja a legnagyobb kellemetlenségeket okozni, mert az illetők azután hivatkozhatnak ezen szakasz utolsó pontjára, mely azt mondja, hogy „ezen rendelkezés alá nem esnek az oly beadványok, a melyeknek sürgős elintézése, a magánérdek pótolhatatlan károsítása nélkül, fel nem függeszthető.

Az a kérdés már most, hogy pl. az adóügyekben való ezen felszólamlásokat az illető eljáró hatóság olyanoknak tekinti-e, a melyek a magánélet pótolhatatlan károsítása nélkül okvetlenül elintézendők, vagy pedig visszautasítja az illetőnek, mely esetben ezen visszautasítás ideje alatt a rendes felszólamlási eljárás ideje lejárt és ő elesett azon jogorvoslatoktól, a melyeket neki a törvény nyujt.

Ilyen esetek felmerülhetnek a közigazgatás többi ágaiban is, pl. különösen a birtokrendezés terén. Én bátor vagyok ezekre a nehézségekre hivatkozni és a magam részéről is arra kérni a t. házat, hogy tekintve épen azt a sok kellemetlenséget, azt a sok sérelmet, a melynek ezen §. elfogadása esetében az illetők magánérdeke ki van téve, ezen §-t ne méltóztassék elfogadni.

Egyébiránt, ha a t. ház mégis elfogadná, akkor én bátor vagyok a figyelmet arra felhivni, hogy azon esetekre, a melyekre hivatkoztam és nevezetesen arra vonatkozólag, mindenesetre kell provisiót tenni, hogy ezen visszautasítás a fellebbezési időnek joghatályát tulajdonkép fel ne függeszsze, hogy az illető azért, mert nem bélyegzett, vagy nem helyesen bélyegzett beadványnyal visszautasittatott, a törvényben előirt rendes jogorvoslatoktól ezért el ne essék. (*Helyeslés baloldalon.*)

Szilágyi Dezső: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Sokkal lényegesebb ez a szakasz (*Halljuk!*) és sokkal fontosabb az a jogosítvány, a mely itt az eddig fennálló szabályok ellenére a kincstár által igénybe vétetik, hogysem ezen ily könnyedén, igy minden vitatás nélkül keresztül eshessünk.

Az első, a mire nézve azt hiszem, a pénzügyminister ur tévedésben van, az, hogy ez a szakasz a feleknek, ez a szakasz az állampolgárok érdekében van.

A lehető legcsodálatosabb felfogása az állampolgárok érdekének az, hogy a hatósági elintézés alá vitt ügy, a hatóság elé vitt kérelem ne nyerjen elintézést, hogy ha a bélyeg alkalmazásában hiba történt. Ez már magában véve furcsa felfogása az állampolgárok érdekének. De midőn a t. pénzügyminister ur azt állítja, hogy a fennálló pénzügyi szabályokkal szemben ez javítás, bátor vagyok a t. háznak a fennálló pénzügyi szabályokat felolvasni, nem ugy, a mint a t. pénzügyminister ur felemlítette, de egész szövegükben és a különbséget a jelen határozat és azok között világosan ki fogom fejteni. A pénzügyi szabályok 242. §-a azt mondja, „hogy ha bélyegköteles beadvány nyujtatik be hatóságokhoz és hivatalokhoz“, — minthogy jelenleg közigazgatási hatóságokról van szó, tehát ezekhez akkor, — „ha szabályszerű bélyeggel nincsenek ellátva, a beadvány elintéztetik, a hatósági eljárás nem akad meg, hanem egyszerűen leleteztetik a beadvány és a pénzügyi eljárás folytattatik. Kivételesen azt mondja e szakasz, hogy a hatóságoknak szabadságukban áll a bélyegtelen beadványt azon esetben, ha annak felvételét a közérdek nem kivánja, vagy a magán fél érdeke nem veszélyeztetik, tárgyalás alá nem venni, vagy ha a fél jelen lenne, azt neki egyszerűen visszaadni.“ A szabály tehát az, hogy a hatóságnak minden beadványt el kell intézni s akár van bélyegezve, akár nem a beadvány, el kell járnia. Kivételesen és saját felelősségére felfüggesztheti az elintézést, de csak azon esetben, ha nincs bélyeg a beadványon s ha ő saját felelősségére ugy találja, hogy felfüggeszthető az elintézés a közérdek veszélyeztetése, vagy a magán fél érdekének kára nélkül. Tehát szabály, a rendes elintézés. Kivétel, a hivatalnoknak saját felelősségére való ily esetekbeni felfüggesztés. A t. pénzügyminister ur javaslata megfordítja, a dolgot; szabálylyá teszi azt, hogy ha nemcsak egyáltalában bélyeg nincsen rajta, hanem ha nincs azon szabályszerű bélyeg, tehát csak a bélyeg alkalmazásában van tévedés, akkor felfüggesztetik az eljárás, ily esetben nem szabad eljárni és csak kivételesen járhat el akkor, ha ugy itéli meg, hogy sürgős elintézése azon ügynek a közérdek veszélyeztetése, vagy a magánfél érdekeinek pótolhatatlan kára nélkül, nem halasztható el. Méltóztatnak tehát látni, hogy homlokegyenest megfordítva van a dolog. (*Ugy van! a baloldalon.*)

Digitized by Google

És most már méltóztassanak megnézni a következményt. (*Halljuk!*) Én azt állítom, hogy ugyanazon indok, mely a pénzügyi bizottságot arra birta, hogy a törvénykezési ügyekben a beadványok elintézését ne tegye függővé a bélyegnek szabályszerű alkalmazásától, mondom, állítom határozottan, hogy ugyanazon indoknak kell fennforogni a közigazgatási hatóságok előtti eljárásra nézve, mert ne higyjük, hogy magánérdekek és vagyonjogok csak a birói eljárásban forognak fenn.

Ellenkezőleg, a közigazgatási contentiosus ügyek nagy hasonlatossággal birnak a magánjogi viszonyokkal. Fontos, nagy vagyoni érdekeik vannak ott a polgároknak involválva; s ezen vagyoni érdekek megóvása a hatóság következetes és gyors eljárásától függ.

S nemcsak a birói eljárásban van perrendtartás, a mint a pénzügyminister ur czélozni méltóztatott, hanem létezik perrendtartás — ha nem is ugy codificálva — a contentiosus ügyekre nézve a közigazgatás körében is. Ott is vannak határidők, melyeknek nem használása esetleg jogvesztéssel jár a félre nézve; ott is vannak bizonyos cselekvények, melyeknek a kellő időben való nem teljesítése vagyoni hátránynyal jár. Állítom tehát, hogy ugyanazon okoknak, melyekből a birósági eljárásban nem függesztetett fel a beadványoknak elintézése a teljes bélyegzéstől, ugyanazon okoknak oda kellett volna a pénzügyi bizottságot, oda kell a pénzügyminister urat vinni, hogy ne kivánják az eljárás felfüggesztését a közigazgatási ügyekben is, különösen a vitás közigazgatási ügyekben. Ez az első ok ezen szakasz ellen.

A második ok az, hogy egy természetellenes elvet hoz be a kincstár érdekeinek megóvására. Mert a természetes elv az, hogy a hatóságok a kellő formában beadott kérelmekre intézkedjenek, a kellő formák közé pedig a bélyegnek eltalálása seholsem tartozik, csak a jelen javaslatot illeti a dicsőség, hogy ez is a lényeges formai kellékek közé soroztatik. Ez az elv, ezt kivánja azon fontos érdekek megvédése, melyek miatt a hatóságok és a hatósági eljárás létezik.

Másrészt az, a ki az állam pénzügyi szabályait meg nem tartja, a ki helytelenül alkalmazza a bélyeget, az szorittassék annak pótlására, szorittassék birságok terhe alatt is. Ez ellen nekem és azt hiszem, senkinek ezen oldalon kifogása nincs.

De a lehető leghelytelenebb eljárás és káros eljárás is — és ez a harmadik ok ezen szakasz ellen, mert én állítom, hogy a hatóságok nem felelhetnek meg az itt kifejezett várakozásnak, — ha a hatóságoknak egy oly discretionárius jog adatik, melynek a hatóságok nem képesek megfelelni. Ugyan kérdem, ha a hatóság kap egy beadványt, vagy egy táviratot, honnan tudja bizonyossággal megitélni, hogy ennek az elintézése oly sürgős, hogy ha haladék történik, akkor a közérdek veszélyeztetik, vagy a magánérdek pótolhatatlan kárt szenved. Igen sokszor sürgős az az ügy, de a beadványból, vagy a telegrammból erre nézve semmiféle támpontot nem nyerhet a hatóság. Igenis nyerhet az esetben, ha később felvilágosittatik, ha később nyomozás után ismeri az egész ügyet, de egyszerű beadvány ennek megitélésére nem elegendő. S ha nem elegendő, ebből következik, hogy a hatóságok nem lehetnek felelősek minden esetben arra nézve, hogy a beadványban nem látva az ügy sürgősségét, pótolhatatlan kárára a fél érdekeinek, az elintézést felfüggesztik. Nem lehet őket felelőssé tenni, mert oly megitélést kiván tőlük a törvény, mely egyszerű beadvány alapján nem lehetséges. S azután méltóztatnak a pénzügyi szabályokban foglalt határozattól nagyon eltérni. A pénzügyi szabályokban az van mondva, hogy ha biztosan látja a hivatalnok — és ezt megitéli a saját felelősségére — hogy a fél érdekeinek veszélyeztetése nélkül fel lehet függeszteni a tárgyalást, felfüggesztheti s valahányszor ezt bizonyossággal nem látja, eljár tovább, ezt végrehajtja a hatóság. Ily discretionális hatalomért lehet a hatóságot felelőssé tenni. Mert valahányszor kételye van, nem fogja felfüggeszteni, hanem teljesíti az eljárást. De nem lehet felelőssé tenni akkor, mikor a szabály az, hogy ha helytelen a bélyegzés, nem szabad eljárnia. Mert nem itélheti meg mindig biztosan a beadványból, mikor van az eljárásra sürgős szükség. Pedig joga csak ekkor volna a bélyegcsonkítás daczára eljárni. A pénzügyi szabály szerint tehát védve van a fél érdeke: a ministeri javaslat szerint egyenesen fel van áldozva.

De a ministeri javaslat nem is a fél érdekeinek „veszélyeztetéséről", hanem a magánfeleknek okozható „pótolhatlan kárról" szól. Mi az a pótolhatlan kár? Hiszen minden vagyoni kár pótolható, csak legyen, a ki pótolja, csak legyen felelős személy, a ki okozta s az tartozzék a kártérítést megadni. Vajjon hajlandó a minister elfogadni azt, hogy valahányszor a hatóságok a megitélésben tévednek, valahányszor bélyegszabálytalanságok miatt visszautasítanak egy sürgősen elintézendő beadványt és kár okoztatott a félnek, — hajlandó-e a minister elfogadni azt, hogy ily esetben a kincstár vállalja el a kártérítést? Ha nem hajlandó, mi garantiája van a feleknek, hogy ezen discretionárius hatalom, melynek állítom, hogy a hatóság nem is képes helyesen megfelelni, nem fog igen gyakran az ő kárukra alkalmaztatni?

De még egy kérdést intézek, mely szintén

Digitized by Google

megérdemli a figyelmet. Nemcsak arról van szó, hogy meg van-e bélyegezve a beadvány, vagy nincs, mint a jelenleg fennálló pénzügyi szabályokban. Mert még az utolsó falusi biró is megitélheti, hogy el van-e látva bélyeggel az illető irat, vagy nincs, ámbár kételkedem, hogy a közigazgatási hatóságok legnagyobb része oly pontosan tudná, hogy melyik beadványra kell bélyeg és melyik bélyegmentes, — de ha túl esnének is ezen, a közigazgatási hatóságok közegeiről lehet-e feltenni, hogy a bélyegtörvényt, mely oly bonyolódott, hogy csak hosszú gyakorlat után kezelhető biztosan, annyira ismerjék, hogy a bélyeg szabályszerűségét is megitélhessék. Ha már e tekintetben tévednek s ha ezen okból visszautasítják a beadványt ha ezen tévedés alapján valami kára támad az illető félnek, akkor méltóztassanak felelőssé tenni a közigazgatási hatóságot, méltóztassanak elfogadni a tévedés correctivumául azt, hogy a közigazgatási hatóság kártérítéssel tartozik; ha nem, akkor ott, a hol a szabályszerű bélyegzés megitélése igen nehéz, azért, mert a szabályok nem egyszerűek és nem világosak, hogyan lehet ily javaslatot beterjeszteni és könnyen keletkezhető tévedések alapján az állampolgárokat oly károsításnak kitenni, melyért senki sem felelős.

Én tehát ellenzem ezen §-t, nem azért, mintha azon érdekek iránt, melyeket a pénzügyminister ur kiemelt, hideg volnék, vagy azon érdekek előmozdítását és megvédését a maga módján ellenezném; — mert adtam jelét annak és most is fogom jelét adni, ha kellő indítvány terjesztetik elő, hogy a szabályszerű bélyegezés biztosítására vonatkozó szigorú intézkedésekhez hozzájárulok; de itt a pénzügyminister ur a maga javaslatával a kellő határokon túlmegy, a mennyiben oly orvosságot javasol, mely sokkal rosszabb a betegségnél, oly módozatot, melynek a hatóságok nem felelhetnek meg s melynek ellenében, különösen a hatóságok tévedései és discretionárius jogukkal való visszaélései ellenében, az állampolgároknak semminemű biztosítékuk nincs.

Mindezen okok alapján én részemről a szakasz kihagyásához járulok, kijelentvén, hogyha más, az ilynemű károsításokat kikerülő szabály javasoltatik, mely a helyes bélyegezést szigorú rendszabályokkal biztosítja, én kész leszek hozzájárulni azon rendszabályhoz. A jelenlegi szakaszt azonban kihagyatni kérem. (*Élénk helyeslés a balon.*)

Elnök: Szólásra senkisem lévén feljegyezve, a szavazás előtt szó illeti még az előadó urat és esetleg a minister urakat.

Gróf Szapáry Gyula, pénzügyminister: T. ház! Azt mondotta az előttem szólott t. képviselő ur, hogy az egyes állampolgárnak nincs érdekében ezen intézkedés felvétele a törvényjavaslatba. Ezen állítás állana akkor, hogyha új volna azon intézkedés, mely czéloztatik. De ha méltóztatnak megnézni a mostani szabályokat, azok szerint mindenekelőtt a lelet veendő fel ezen beadványokra, még pedig a kétszeres lelet, azon intézkedés folytán pedig, melyet a t. ház elfogadott, most már a négyszeres lelet. Az tehát, hogy ezen lelet kötelezettsége ne álljon be minden esetben és mindjárt, minden esetre a fél érdekében van.

A t. képviselő ur többször idézvén a rendelet 242. §-át, méltóztassanak mégengedni, hogy azt felolvassam. (*Olvas.*) „Ha nem törvénykezési ügyekben hatóságokhoz és hivatalokhoz bélyegköteles beadvány nyujtatik be a nélkül, hogy az szabályszerű bélyeggel elláttatott volna, vagy ha ily beadványhoz egyszerű nem hitelesített másolatok bélyegtelenül csatoltatnak, a megrövidített bélyegilleték kétszeresen fizetendő“; — most már négyszeresen — „a hatóságoknak és hivataloknak azonban szabadságokban áll bélyegtelen beadványt azon esetben, ha annak felvételét a közérdek nem kivánja, vagy ha a fél érdekeinek veszélyeztetése nélkül eszközölhető, tárgyalás alá nem venni, vagy ha a fél személyesen jelen volna, azt neki egyszerűen visszaadni.“

Két ellenvetés tétetik azon intézkedés ellen, mely most javasoltatik a fennállóval szemben. Az egyik az, hogy a bélyegtörvény bonyolódottságánál fogva nem tájékozhatja magát a fél az iránt, hogy mily bélyeget köteles adni. Habár elismerem azt, hogy a bélyegszabályokban sok a homályos intézkedés, mégis az, hogy a beadványokra 50 kros, a mellékletekre pedig 15 kros bélyeg adandó, ez oly egyszerű szabály, melyet nemcsak a községi tisztviselő, hanem minden magánfél is tudhat. Vannak ugyan esetek, midőn adó-ügyekben és szegénység esetében bélyeg nélkül adhatók be a folyamodványok; de ha az erre vonatkozó szabályok nem világosak, azokat a speciális esetekre vonatkozólag világossá lehet tenni.

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy különbség van a tisztviselő felelősségére nézve; mert addig, mig a most fennálló szabályok szerint felelőséggel tartozik szemben a féllel, a mostani intézkedés szerint nem fog felelőséggel tartozni. Mi különbség van a kettő között? A most fennálló intézkedés szerint szabadságában áll a tisztviselőnek a folyamodványt félre tenni és azt el nem intézni; ha pedig elfogadtatik a mostani javaslat, szabadságában áll azt elintézni, ha sürgősnek látja.

Ki lesz tehát annak birája, hogy azt elintézni kell-e, vagy pedig hogy azt félre lehet tenni? Mindenesetre akár a fennálló szabály, akár a most javasolt szabály szerint, maga a tisztviselő.

Digitized by Google

A t. képviselő ur természetellenes állapotnak mondja azt, ha megkivántatik az, hogy a beadványra bélyeg adassék.

Szilágyi Dezső: Ezt nem mondottam!

Gr. Szapáry Gyula, pénzügyminister: Azt méltóztatott mondani, hogy az alakiséghoz, formához nem tartozik az, hogy bélyeg legyen rajta.

Megengedem, t. ház, hogy az most természetellenes állapotnak tekintetik, hogy az állam a maga érdekében megkivánja, hogy a bélyegilleték szabályok megtartassanak; de én nem tekintem ezt oly természetellenes állapotnak, sőt ha a t. ház tovább ment volna, mint a 10. §-ban és a váltóra és minden egyéb iratra nézve kimondotta volna azt, hogy a formasághoz megkivántatik, hogy bélyeg legyen rajta, azt sem tekinteném természetellenes állapotnak.

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy sok viszás állapot fog előállani az által, hogy a hatóság nem lesz képes megitélni sürgős-e az eset, vagy nem. De ha a szabályoknak ezen szigorítása behozatik, ép a magán félnek lesz sokkal inkább érdekében az, hogy bélyeg legyen rajta s maga fog arra ügyelni, hogy az ügy bélyeg hiány miatt késedelmet ne szenvedjen.

Mindezen okoknál fogva én igen kérném, méltóztatnának a szakaszt ugy, a mint van, elfogadni.

Elnök: T. ház! Az első kérdésem lesz, elfogadja-e a ház a 15. §-t a pénzügyi bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? Ha ez elfogadtatik, akkor az igazságügyi bizottság javaslata elesik; ha pedig nem fogadtatik el, akkor az igazságügyi bizottság javaslata szerint e szakasz kimarad.

Kérdem tehát a t. házat, elfogadja-e 15. §-t a pénzügyi bizottság szövegezése szerint igen, vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

Most kérem, méltóztassanak felállani azok, a kik nem fogadják el. (*Megtörténik.*) Kétes lévén a többség, a t. képviselő urak szakaszonként fognak megszámláltatni. Kérem tehát azon képviselő urakat, a kik a szakaszt a pénzügyi bizottság szövegezése szerint elfogadják, méltóztassanak szakaszonként felállani, hogy a jegyző urak összeszámíthassák. (*Megtörténik.*)

Most kérem, méltóztassanak felállani azok, a kik nem fogadják el. (*Megtörténik.*)

A 15. §-t elfogadta 85, nem fogadta el 98, e szerint a szakasz kihagyatik s ennek következtében a következő szakaszok egygyel kisebb számot kapnak.

Következik a régi 16., most 15. szakasz.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a régi 16. §-t.*)

Dárday Sándor előadó: E szakaszhoz egy módosítványt vagyok bátor benyujtani. A szakasz a bélyegmentességet szegénység esetére csakis közigazgatási intézkedésekre terjeszti ki, igaz, hogy a peres eljárás nem is tartozik ide, de minthogy a birói teendők nemcsak peresek, hanem közigazgatási teendők is lehetnek, kérem a t. házat, méltóztassék a szakasz második sorába az „igazoltatik“ szó után e szavak beillesztését elfogadni „ugy a birói, mint a“ és igy lesz: „ugy a birói, mint a közigazgatási intézkedés stb.“ (*Helyeslés.*)

Elnök: A 16. §-ra nézve az előadó ur egy módosítványt hoz javaslatba, t. i. hogy az eredeti szöveg második sorába e szavak után: „igazoltatik“ e szavak tétessenek be: „ugy a birói, mint a“ . . .

Kérdem a t. házat, elfogadja-e az előadó ur által javaslatba hozott beszurást? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 17.§-t.*)

Dárday Sándor előadó: Az előbbi szavazás következménye az, hogy e szakasz utolsó bekezdésének el kell hagyatnia, úgyszintén az első sorban a 15-ik szakaszra való hivatkozás most kihagyandó. Kérem ezen módosításom elfogadását.

Elnök: Méltóztatnak a 17. §-t az előadó ur indítványa szerint az utolsó bekezdés s az első sorban a 15. §-ra való hivatkozás kihagyásával elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 18. §-t*).

Krajcsik Ferencz: T. ház! Az eredetileg 18, most 17-ik §. a peres beadványok és mellékleteik után járó bélyegilleték lerovásának egy, az eddigi törvényes gyakorlattól eltérő új módját hozza javaslatba. Az eddigi törvények és szabályok szerint a pertári beadványok után a bélyegtartozások ugy rovattak le, hogy a beadványok minden egyes példányára, ha több ivből állottak, minden egyes ívre külön, a mellékletekre külön s a végzésre külön illesztettek a törvény által megszabott bélyegek. E szakaszban ajánlott ujabb eljárási mód szerint ezen bélyegilleték ugyanazon mennyiségben és nagyságban a per substratumához képest változva, a beadvány első példányára lenne illesztendő. Tehát ha a peres beadvány két példányból és tegyük fel öt ivből és 10 mellékletből áll, az eddigi gyakorlat szerint ezen beadvány 10 darab ötven kros bélyeggel és harmincz darab 15 kros bélyeggel volt ellátva.

Ezen 10 darab 50 kros és 30 darab 15 kros bélyeg a javaslat értelmében most az első példányra és ha azon el nem fér, egy hozzá csatolt új ívre volna illesztendő. Tagadhatatlan, hogy a

Digitized by Google

bélyegjövedelem biztosítása és a pénzügyi ellenőrzés szempontjából a bélyeg illetéknek ez uton való lerovása sokkal előnyösebb az eddigi rendszernél. Mindamellett be kell vallanunk azt, hogy szemben a 4 §-ban már elfogadott intézkedéssel, ha ezen bélyegjegyek darabonkint és azon minőségben ragasztatnak az első példányra, a pertárnok, az iktató, szóval a segédszemélyzet oly munkával halmaztatik el, a mely, ha nem is egyéb, legalább felesleges, mert a 4. §. értelmében minden egyes bélyeget nemcsak egyenkint át kell ütni, hanem az áttütés napját egyenkint rá is kell illeszteni. Az oly beadványnál tehát, a melyre 50—60 darab bélyeg ragasztandó, a pertárnoknak 50—60 szor kell az átütést eszközölni. Ez az által volna kikerülhető, ha megengedtetnék a feleknek, hogy a bélyegtartozást ne a mennyiség és minőség, hanem összeg szerint róhassák le, vagyis megengedendő volna a feleknek, hogy a bélyeget egy, vagy tetszésük szerint két darabban ragaszthassák fel. Ez által a kincstár nemcsak nem károsodnék, hanem ebből némi hasznot is huzhatna, a mennyiben egy 10 frtos bélyegnek kiállítása sokkal kevesebbe kerül, mint harmincz darabé; ennélfogva indítványozom, hogy ezen § első bekezdése helyett a következő bekezdés tétessék:

„A polgári törvénykezési rendtartás határozatai szerint pertári kezelés alá tartozó rendes polgári perekben tett beadványok összes példányai és felzetei, valamint azok mellékletei után járó bélyegilletékek ugy rovandók le, hogy a beadvány első példányára annyi értékű bélyegjegy ragasztandó, a mennyi a fennálló törvények és szabályok értelmében az összes példányokra, felzetekre és mellékletekre megkivántatnak.“

Baross Gábor jegyző (*olvassa a módosítást*).

Teleszky István: Tisztelt ház! Krajcsik képviselő urnak igen correkt indítványát a magam részéről elfogadom, azonban e §-nak módosított első pontjára nékem is van egy kis észrevételem és ez az: hogy nincsen egészen szabatosan kifejezve az, hogy a bélyegilletékek ezen új lerovásának módozata kizárólag azon beadványokra értendő-e, a melyek a pertárban nyujtandók be. A szöveg ugyanis azt mondja: „A polgári törvénykezési rendtartás határozatai szerint pertári kezelés alá tartozó rendes polgári perekben tett beadványok stb.“ Már pedig, t. ház, a rendes perek pertári kezelés alá tartoznak ugyan, de igen sok oly beadvány van, a mely nem a pertárnoknál, hanem az iktatónál adandó be, minő a kereset, a felebbezés és a többi. A törvény intentiója az, hogy ezen új lerovási mód azon beadványokra szorittassék, melyek pertárilag kezelendők és a pertárban nyujtandók be; s hogy ennek kifejezés adassék, következőkép kérném a szöveget, illetőleg most már Krajcsik képviselő ur módosítását módosittatni: „a második sorban ezen szó helyett: „tett“ tétessék „pertárban benyujtandó beadványok.“

Antal Gyula jegyző (*olvassa a Teleszky István módosítványát.*)

Dárday Sándor előadó: T. ház! A pénzügyi bizottság csakugyan nem helyezett súlyt a bélyegek számára, a mint ez kitünik a 14. §. utólsó bekezdéséből, a melyben az mondatik, hogy a lerovandó bélyegekről a felek kivánatára nyugta adandó. Én azonban a módosításhoz, melyet Krajcsik képviselő ur tett, minthogy szabatosabban fejezi ki ezt a rendelkezést, hozzájárulok; úgyszintén hozzájárulok Teleszky képviselő ur almódosításához; noha az utolsó bekezdés azt mondja, hogy a nem pertárilag kezelendő bárminemű más ügyekre a jelen §. rendelkezése ki nem terjed és igy ebben már ki van fejezve, a mit Teleszky képviselő ur kiván, hanem részemről nincs ellenvetésem, hogy az expresse az első bekezdésben is jeleztessék, tehát hozzájárulok mind a két módosításhoz.

Krajcsik Ferencz: Én a magam részéről Teleszky képviselő ur módosítását elfogadom és azt tartom, hogy a kettőt együttesen lehetne szavazás alá bocsátani.

Elnök: A 17. §-hoz két módosítás tétetett. Az első Krajcsik képviselő uré, ki az első bekezdést újra kivánja szövegeztetni. A második, Teleszky képviselő ur részéről, almódosítás Krajcsik képviselő ur módosításához.

Elfogadja-e a t. ház, a régi 18. — most 17. §-t a bizottság szövegezése szerint? (*Nem!*) A bizottság szövegezése nem fogadtatván el, kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni Krajcsik képviselő ur módosítását? (*Igen!*) Elfogadtatott és a szakasz első bekezdése a szerint fog módosittatni.

Méltóztatik-e már most Teleszky képviselő ur almódosítását elfogadni? (*Igen!*) Elfogadtatott.

Kérdem most, méltóztatik-e a szakasznak 2. 3. és 4. bekezdését a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Igen!*) Elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 19. §-t.*)

Krajcsik Ferencz: T. ház! A polgári peres eljárás bizonyítási stadiumában, különösen a tanu kihallgatására, a felek nem kötelesek, legalább bizonyos joghatály nem tulajdonittatik annak, ha a fél magánál a tárgyalásnál jelen nincs; a bíróság ugy szólván hivatalból járhat el, intézkedik, a tanukat kihallgatja és jegyzőkönyvet vehet fel. A fél ilyenkor jelen nem lévén, a bélyegilletéket nem róhatja le. Ennek következménye, hogy lelet vétetik fel és megbüntettetik a fél akkor, mikor elmarasztalásának valódi alapos oka nincs. A törvényjavaslat jelen

Digitized by Google

18. §-a azon esetre, ha a fél a tárgyalásnál jelen nem volt, módot ad, hogy ezen bélyegilletéket később róhassa le és ugy intézkedik, hogy az ilyen birói actus után hozott határozat kihirdetése alkalmával legyen jogosítva a bélyegilletéket leróhatni. Minthogy pedig a rendes peres eljárásban kivételesen, a sommás eljárásban pedig sokszor megtörténhetik, hogy a tanu kihallgatására vonatkozólag a birói határozat nem hirdettetik ki, hanem kézbesittetik a félnek, ezen 18. §. pedig nem intézkedik ezen kézbesítési esetre, minélfogva ezen §. első bekezdésének utolsó sorában ezen szó után „alkalmával" következő szavak felvételét ajánlom: „vagy ha az kézbesittetik, annak kézbesítése után három nap alatt". Kérem ezen módosítványom elfogadását.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Részemről a pénzügyi bizottság nevében hozzájárulok a módosítványhoz.

Elnök: Kérdem a t. házat, elfogadja-e a volt 19. most 18. §-t a bizottság szövegezése szerint? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott. Most kérdem méltóztatik-e elfogadni a Krajcsik Ferencz képviselő ur által ajánlott közbeszurást? (*Elfogadjuk!*) Ez is elfogadtatott s ennélfogva azon szavak be fognak illesztetni a szakaszba.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 19. §-t.*)

Funták Sándor, az igazságügyi bizottság előadója: T. képviselőház! Ezen szakaszt jelen szövegezésében az igazságügyi bizottság elfogadásra nem ajánlja. (*Halljuk!*) A bélyegrövidítések ismétlődés esetében kihágásnak jeleztetnek; hogy mi a bélyegrövidítések ismétlése tulajdonképen, az közelebbről nem határoztatik meg. (*Halljuk! Halljuk!*) Hogy mi az ismétlés tulajdonképen, vajjon egyszerre elkövetett több bélyegrövidítés-e, vajjon egymás után elkövetett bélyegrövidítés, vagy pedig a birság lefizetése után mintegy visszaesőleg elkövetett ismétlés, mindezt a törvényjavaslat nem szabja meg közelebbről.

Tehát, miután igy az ismétlésnek és ez által kihágásnak a fogalma közelebbről meg nem határoztatott és azon felül a büntetés tekintetében sem egészen szabatos ezen szakasz, minthogy, nyilván a büntetés kirovására nézve az 1876: 65. §-ra hivatkozik, holott abban nyolczszoros büntetés van kimérve, a pénzügyi bizottság pedig itt saját törvényjavaslatában már 50-szeres birságot fogadott el az egyszerű bélyegrövidítés esetében; ebből azon anomália következnék, hogy a kihágásnak minősített bélyegrövidítésre sokkal kisebb büntetés szabatik ki, mint az egyszerű bélyegrövidítés esetére.

Ilyen ellenkezések elkerülése végett az igazságügyi bizottság a szakaszt jelen szerkezetében el nem fogadhatván, kéri a t. házat, hogy méltóztassék azt összeegyeztetés végett a 8. §-al és átalakitás végett visszautasítani a pénzügyi bizottsához. (*Helyeslés balfelől.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. képviselőház! Amint az igazságügyi bizottságnak az előadó ur által imént előadott nézetéből észrevenni méltóztatik, a t. igazságügyi bizottságnak nem a szakasz érdeme, hanem inkább annak kifejezése ellen van észrevétele és az általa felemlített kételyek eloszlatása végett csak tüzetesebb szövegezés czéljából kivánja azt a pénzügyi bizottsághoz vissautasítani.

Midőn ezen szakaszt az igazságügyi bizottság tárgyalta, e bizottságnak legtöbb felszólalt tagja nem tett az ellen kifogást, sőt hajlandónak nyilatkoztak hozzájárulni ahhoz, hogy egy bizonyos sanctió létesittessék arra nézve, ha ily kihágások elkövettetnének. Azonkivül, t. képviselőház, az igazságügyi bizottságban felmerült az a kérdés, hogy vannak egyének, a kik által az ilyen bélyegrövidítések más jóhiszemű adófizető polgárok hátrányára, szántszándékosan, üzletszerűleg kezeltetnek és midőn az illetőknél a birság lefizetésére kerül a sor, az ő rajtuk, fizetés képtelenségüknél fogva meg nem vehető. Ezen visszaélés megakadályozására tehát nincs más mód, mintha ezen birság behajthatlansága esetében a szándékos jövedéki kihágás ellen fogságbüntetés szabatik ki. Maga a t. igazságügyi bizottság ezen módozathoz hozzájárul.

A kérdés már most csak az, hogy a t. képviselőház méltóztatik-e elfogadni az igazságügyi bizottság véleményének azon részét, hogy ezen szakasz ujabban a pénzügyi bizottsághoz utasittassék, vagy pedig méltóztatik azt egyáltalában elfogadni, minthogy az igazságügyi bizottság e két nézethez már elvben hozzá is járult, a pénzügyi bizottság is foglalkozott már e kérdéssel és véleményét ki is fejezte róla. Méltóztatnak ennek daczára kivánni, hogy e szakasz ujabb szövegezés végett a pénzügyi bizottsághoz utasittassék, vagy pedig méltóztatik az imént általam jelzett elvek alapján hozott szakaszt elfogadni, melynek lényege az, hogy egy bizonyos birság megállapittatván és szabályoztatván azon eset, midőn szántszándékos jövedéki kihágás követtetik el, kimondatik egyszersmind az is, hogy a birság behajthatlansága esetén az illetőt fogságbüntetés terheli.

Ajánlom a szakaszt a t. képviselőháznak azonnali elfogadásra s esetleg, ha a szakasz a pénzügyi bizottsághoz utasíttatnék, kérem hogy módosítványomat is oda méltóztassék utasítani. (*Helyeslés.*)

Digitized by Google

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a javaslott szakaszt.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): „Az ügyvédek és kir. közjegyzők, valamint ezek helyettesei, ha — daczára annak, hogy a pénzügyi közegeknek hozzájuk intézett végzéseiből (határozataiból, fizetési meghagyásaiból), vagy külön irásbeli figyelmeztetéseiből a szabályszerűen járó bélyeg iránt alapos meggyőződést szerezhetnek — egy évi időközben ismételve hason fajú bélyegrövidítést követnek el: jövedéki büntető eljárás utján a megrövidített bélyeg 10-szeres összegével büntetendők, mely be nem hajthatás esetére, az 1876: évi IV. törv. czikk 19. és 29. §§-ainak rendelkezéséhez képest, fogságbüntetésre változtatható.“ (*Felkiáltások: Utasittassék a pénzügyi bizottsághoz!*)

Dárday Sándor előadó: T. ház! Miután már ugyis méltóztatott egy szakaszt a pénzügyi bizottsághoz visszautasítani: arra kérném a t. házat, méltóztassék ezt is a pénzügyi bizottsághoz utasítani.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! A mint már felemlíteni szerencsém volt, kérem most is a t. házat, hogy a mennyiben nem volna hajlandó ezen szakaszt most rögtön elfogadni, méltóztassék azt a pénzügyi bizottsághoz utasítani. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A régi 20-ik, most 19-ik §-ra nézve az igazságügyi bizottság azon javaslatot tette, hogy az a pénzügyi bizottsághoz utasittassék uj szövegezés végett. A t. pénzügyminister ur továbbá beadott egy uj paragraphust, mely a 20-ik §-al együtt szintén a pénzügyi bizottsághoz lenne utasítandó. (*Helyeslés.*) Az első kérdés tehát az, kivánja-e a t. ház ezen 20-ik §-t a pénzügyi bizottsághoz visszautasítani, igen vagy nem? Ha ez visszautasittatik, akkor a pénzügyminister ur uj paragraphusa is oda fog utasittatni. (*Helyeslés.*) Kérdem tehát, méltóztatik-e a t. ház az igazságügyi bizottság által szövegezett ujabb paragraphust a pénzügyi bizottsághoz visszautasítani, mely esetben a t. pénzügyminister ur uj szakasza is oda utasittatik? (*Felkiáltások: A pénzügyi bizottsághoz utasittassék!*) Azt hiszem, hogy a t. ház a tárgyalás alatt levő paragraphust visszautasítani kivánja és igy a t. pénzügyminister ur uj szakasza is oda utasittatik. (*Helyeslés.*) Következik a 21-ik régi §.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: A 21-ik régi §. elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 22-ik §-t*).

Dárday Sándor előadó: T. ház! Ezen 22-ik §-ra nézve csak egy styláris megjegyzésem lenne, a mennyiben annak utolsó bekezdésében idézett „1878. évi LV. t. cz.“ helyett „1868. évi LV. t. cz.“ teendő.

Elnök: A 22-ik régi §-ra nézve az előadó ur azon javítást hozza javaslatba, hogy az idézett törvény ne 1878. évi legyen, hanem 1868. évire igazittassék ki. (*Helyeslés.*) Azt hiszem, hogy ez iránt kétség nem forog fenn, tehát a szakasz igy fog kiigazittatni. Kérdem tehát a t. házat, hogy ezen kiigazítással elfogadja-e a javaslott szöveget, igen vagy nem? (*Felkiáltások: Elfogadjuk!*) Azt hiszem, hogy a t. ház elfogadja. (*Helyeslés.*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 23-ik §-t*).

Dárday Sándor előadó: A második bekezdésben egy sajtóhiba kiigazítását kérem, t. i. e helyett „névruházást“ teendő: „névváltoztatást.“

Lichtenstein József: T. ház! Ott, a hol én lakom, Miskolczon, alakult egy egylet, melynek czélja erkölcsi uton oda hatni, hogy a nem magyar nevek magyarosítása minél szélesebb körben megtörténjék. Ezen egylet a t. házhoz kérvényt intézett, melyek a bélyegtörvényjavaslat 26. §-ának, a mely szerint az erre vonatkozó folyamodványok 50 kros bélyeggel látandók el, kihagyását kéri. A kérvényi bizottság a kérvényeknek kiosztott 48. sorjegyzéke szerint azt javasolja, hogy e kérvény tétessék le a ház irodájába, hogy a bélyegtörvényjavaslat illető szakaszának tárgyalása alkalmával arra esetleg reflektálni lehessen.

Bátor vagyok tehát kérni a t. házat, hogy az említett kérvényben foglalt kérelmet, mely oda terjed, hogy a névmagyarosítást kérő beadványok bélyegmentesek legyenek, méltóztassék elfogadni. (*Helyeslés a bal- és a szélső balon.*) Mert ha csakugyan van annak nemzeti czélja, hogy a névmagyarosítások minél szélesebb körben történjenek, azt hiszem, szükséges ezt azzal is előmozdítani, hogy az mindennemű bélyegilletéktől ment legyen. Nincs itt szó valami nagy összegről, mindössze talán néhány száz forintról van szó, a mit a kincstár ez esetben évenkint veszítene, de a minél sokkal fontosabb érdek maga a névmagyarosítás ügye.

Kérem erre vonatkozó indítványomnak elfogadását, a mely következőleg szól:

„A 23. §. egész első bekezdése hagyassék ki és tétessék helyette a következő: A névváltoztatást kérő beadványok bélyegmentesek.“ (*Élénk helyeslés a bal- és szélső baloldalon.*)

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Nem a dolog fináncziális eredménye miatt, hanem azért, hogy ne méltóztassék, mind több és uj kivételeket tenni a bélyegtörvényben, arra kérem a t. házat, hogy ne méltóztassék a beadott indítványt elfogadni. Ugyanazon indokból, mely arra vezetett, hogy a számlabélyegeknél nem járultam hozzá, hogy a 10 frton alóli számlák bélyegmentesek legyenek, t. i. hogy kijátszásoknak ne legyen tér engedve, kérem a

Digitized by Google

t. házat: ne méltóztassék a beadott indítványt elfogadni. Az intézkedés, mely a javaslatban foglaltatik, ugy is lényeges könnyebbitést foglal magában az eddigi állapothoz képest. Méltóztatnak tudni, hogy eddig ezen díj 5 frt volt, (*Felkiáltások a szélső baloldalon: a Bach korszak!*) s ez most leszállittatik 50 krajczárra. Ez mégis lényeges könnyebbités s hogy az ily kérvényekre oly bélyeg tétessék, mint minden egyéb kérvényre, azt hiszem, méltányosan lehet kivánni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Zay Adolf: Egy kis elégtételt szolgáltat nekem az, hogy azon szavak köztt, melyeket Lichtenstein képviselő ur itt elmondott és azon szöveg köztt, melyet beadott, lényeges különbség van. Felteszem, hogy azokat, a miket irt, jobban megfontolta, mint azokat, a melyeket itt elmondott, tehát felteszem róla, hogy ő nagyon jól tudja, hogy itt nem névmagyarosításról van szó, mire a t. minister ur is czélzott, hanem csak névváltóztatásról. Az ő irásbeli indítványában csupán a névváltoztatás fordul elő s én igen sajnálom, hogy a t. minister ur officiose azon helyről, az által, hogy csakis névmagyarosításról szólt, azt látszik hivatalosan bevallani, hogy Magyarországon a névváltoztatás alatt csupán a névmagyarosítást értik. (*Zajos ellenmondások.*) A dolog máskép áll, legalább formailag. Jelenleg mindenkinek szabadságában áll eddigi becsületes nevét, ha azzal nem akarja beérni, másra átváltoztatni. S ha például egy magyar ember beszennyezte volna eddigi nevét és szükségesnek találná azt más névvel felcserélni (*Zaj*), akkor semmi sem állna utjában, hogy a belügyminister ur, ki ezen dolgokat kezeli, a magyar névnek p. o. német, vagy tót névre való átváltoztatását engedélyezze. Az eddigi törvények értelmében is áll ez. Csak azt kivánom constatálni, hogy a dolog, melyről itt szó lehet, nem a névmagyarosítás, hanem a névváltoztatás; mert ha az előbbi állana, akkor kénytelen volnék e kérdéssel szemben elvi álláspontomat bővebben kifejteni.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: Tökéletesen igaza van a t. képviselő urnak, hogy a törvényjavaslat ezen szakaszában csak a névváltoztatásról van szó. Minthogy azonban az előttem szólott t. képviselő ur hivatkozott azon kérvényekre, melyek e tárgyban a házhoz beadattak és azokban világosan a névmagyarosításról van szó, ennek következtében én is arra hivatkoztam.

Nagy György: Azt hiszem mindenre inkább el lehettünk készülve, mint arra, hogy ezen 23. §-nál valaki nemzetiségi vitát fogna provocálni akarni. Bocsánatot kérek, az előttem szólott képviselő urat, azt hiszem, megnyugtatta a pénzügyminister ur az iránt, hogy daczára annak, hogy a törvényjavaslatban névváltoztatásról van szó, miért beszélt ő még is névmagyarosításról. Épen azon okból vagyok bátor felszólalni, mert értem Lichtenstein képviselő ur felszólalásának azon indokát, hogy ő is nem a törvényjavaslatban előforduló névváltoztatás, hanem a névmagyarosítás érdekében szólalt fel, sőt annak határozott kifejezést is adott. Legjobb dolog az és ezt Zay képviselő urnak felelem, (*Felkiáltások: Czáy!*) ha bizonyos nevet magyarul és németül lehet kiejteni. Épen itt figyelmeztetnek, hogy Zay képviselő ur nevét Czáynak kell kiejteni. Én Zaynak mondom. Azonban ily szerencsés helyzetben nem mindenki lehet és azt hiszem, hogy t. képviselő ur át fogja látni, hogy Magyarországon a névváltoztatás nem korlátoztatik oly irányban, hogy csak német nevű embernek engedtetnék meg magyarra változtatni nevét, mert ha becsületes nevével nem elégszik meg egy Schwarz nevű egyén, megváltoztathatja nevét Feketére, vagy ha valakit Fehérnek hívnak, semmi sem áll útjában, hogy Weiszra változtassa nevét. S mert ily névváltoztatások is fordulhatnak elő, én részemről az államkincstár érdekében nem tartom elfogadhatónak Lichtenstein képviselő ur módosítványát és kérem a szöveg megtartását. Ha a névmagyarosításról szólna, határozottan pártolnám Lichtenstein József képvisetőtársam indítványát, igy azonban kérem a szakaszt az eredeti szerkezetben elfogadni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Thaly Kálmán: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Méltóztassék megengedni, hogy csak rövideden egy pár szóval ezen kérdéshez én is igénytelen szavammal járuljak és pedig némely tekintetben historiai joggal, a mennyiben már 1878-ban a belügyministeri költségvetés alkalmával én voltam a t. ház tagjai közül az első, ki tudtommal — akkor legalább — ezt a kérdést megpendítettem és már akkor ajánlottam a belügyminister ur figyelmébe a névváltoztatási, illetőleg névmagyarosítási díjak eltörlését, vagy ha az lehetetlen volna, lényeges leszállítását.

T. képviselőtársam Zay Adolfnak mai felszólalása épen eszembe juttatja egy akkor is felemlített példának emlékezetét, melyet annál inkább kénytelen vagyok most előhozni, hogy t. képviselőtársamnak feleljek. (*Halljuk!*) Ő a magyar nemzet azon régi befogadott kedves hospeseiből származott, kik Erdélyben a cultura terén tagadhatlanul sok érdemet vívtak ki maguknak, t. i. a szászok fajához. Ezen tisztelt szász urak — mondom, én az ő civilisatori missiojukat kivált a mult századokban teljesen elismerem — ám ragaszkodjanak eddigi becsületes német nevökhöz, nem is számítunk arra, hogy az erdélyi szászok magyarosításával szaporítsuk magyar fajunkat, de méltóztassék meg-

Digitized by Google

engedni, még más szászok is vannak a Kárpátoknál a Szepességben, a kik máskép szoktak érezni és gondolkozni. (*Zajos helyeslés balfelől. Felkiáltások: Éljenek!*)

Nem akarok nemzetiségi vitát, csak példaképen említem, hogy az ezelőtt Wagendrüssel mezőváros Merényre magyarosította nevét. 1849-ben Wagendrüssel folyamodott a Debreczenben székelő kormányhoz, hogy engedtessék meg neki, hogy nevét Kis-Debreczenre változtassa. Az akkori kormány ezt meg is engedte és igy lett Wagendrüsselből Kis-Debreczen, de később ezért Haynau kegyetlenül megsarczolta és elvétette a Kis-Debreczen nevet és maradt Wagendrüssel.

De a wagendrüsseliek nagy kuruczok voltak. Itt született Czelder Orbán, ki régi harczosa volt a szabadságnak, kit hazaszeretete a vérpadra, a hóhérbárd alá vitt. Ily érzelmeket tápláltak ama szászok. A mint az alkotmányos korszak megkezdődött, azonnal folyamodtak, hogy az erőszakosan reájuk rótt Wagendrüssel név átváltoztassék. Igaz, ekkor már nem merték azt kérelmezni, hogy Kis-Debreczennek neveztessenek, mert szájok izében volt a sarcz, azonban minthogy mertek, Merényre kérték helységök nevét változtatni, a mi nekik meg is engedtetett.

Ugyan e mezővárosból a lakosok közül egy szepesmegyei most már sírban nyugvó hirlapiróhoz, Pákh Alberthez, a „Vasárnapi Ujság" egykori szerkesztőjéhez tömegesen folyamodtak és tőle, mint szepesi fiutól várták az indítványt, hogy a névmagyarosításhoz ajánljon magyar neveket. Pákh meg is tette és küldött nekik neveket, midőn azonban e jó derék hazafias érzelmű polgárok megtudták a borzasztó bélyeget, azt t. i. hogy minden névváltóztatásért 5 frtot kell fizetni és csakugyan felszámították a valóban ezrekre menő költséget, a mely őket fenyegette, családneveik megváltoztatásától elállottak, maradtak a réginél, csak városuk nevét változtatták magyarra.

Miután ily hazafias érzületű községek és lakosok nagy számmal vannak Magyarországon, én a névmagyarosítást illető szándékoknak tökéletesen tárt kaput akarnék nyitni. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) Nem zárom ki azt, hogy ha valaki német nevét szerbre vagy szerbről oláhra, vagy megfordítva akarja változtatni, ezt is megtehesse, ám tessék ezt neki tenni, szabad országban élünk, uralkodjék teljes szabadság, ám éljenek ezen kedvezménynyel, azonban azt reméljük, hogy a nagy többség oly módon fog ezzel élni, hogy megmagyarosítja nevét. De nem zárom ki mindenkinek a szabad akaratát más irányban sem, ugyanazért azt mondom, hogy az 50 krnyi bélyeg töröltessék el.

Azt mondja a t. pénzügyminister ur, hogy csak a kivételek szaporítása miatt nem óhajtja ezen intézkedést. Hát ugy is számosak a kivételek. Nagy terjedelmű ügyekre áll fenn a bélyegmentesség, pl. az összes katonai ügyiratok, az adóügyi beadványok és a bünügyi iratok mind bélyegmentesek. Ha már a közügyeknek ily óriási terjedelme bélyegmentességben részesül, akkor nem látok abban semmi veszélyt a kivételeknek azon csekély számára sem, a mely ezen kérdéssel össze függ. Én ezt nagyon is megengedhetőnek és indokoltnak tartom azon nagyon általános nemzeti szempontból tekintve, a melyet hangsúlyozni volt szerencsém; ugyanazért pártolom Lichtenstein képviselőtársamnak módosítását. (*Helyeslés.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, következik a szavazás. A 23. §-ra nézve az előadó ur azt az észrevételt tette, hogy e szakasz második bekezdésében egy nyomdahiba van t. i. „névruházást" szó helyett „névváltoztatást" kell tenni. A kérdés már most az lesz: elfogadja-e a ház a 23. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? Ha az elfogadtatik, akkor Lichtenstein képviselő ur indítványa elesik, ha pedig nem fogadtatik el, fel fogom a szavazásra tenni Lichtenstein képviselő ur módosítását.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítást.*)

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a 23. §-t a nyomdahiba kiigazításával a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) Most méltóztassanak felállani azok, a kik nem fogadják el. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 24. és 25. §-t, melyek észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 26 §-t.*)

Dárday Sándor előadó: Itt az *f*) pontban sajtóhibából helytelen volt az idézés, azonban a 15. §. kihagyása következtében a 24. §. 23-dikká válván, most helyesen áll a 23-mas szám.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 27-ik 28., 29. §-okat, melyek elfogadtatnak. Olvassa a 30 §-t.*)

Mende Bódog: T. ház! A tárgyalás alatt lévő §-t nem fogadhatom el. Nem osztozhatom azon felfogásban, mely — e §. rendelkezése után itélve — a pénzügyminister urat és a pénzügyi bizottságot is vezérelte, mert ugy hiszem, ha valahol, itt első sorban nem a pénzügyi szempontokat kell tekinteni, miután a kincstár érdeke ugy is csekély azon nagy nemzetgazdasági kárhoz és jogtalansághoz képest, melyet e szakasz rendelkezése involvál.

A §. a hirlapok hirdetési bélyegét továbbra is fenntartja, sőt behajtását szigorítja, mely bélyegnemet — mely nem a mi találmányunk volt — a nyugat minden országában eltörölték, mert belátták, hogy a kincstár érdekeinél sokkal

Digitized by Google

nagyobb azon kár, melyet e bélyegnem fenntartása az adás-vevésnél okoz. Hogy jogtalan e bélyegnem, azt nem akarom bővebben fejtegetni, mert e törvényjavaslat nem alkalmas arra, hogy e tekintetben az elvek tisztáztassanak; csak azt jegyzem meg, hogy e §-ban nem valamely megkötött, már bevégzett üzlet vonatik bélyeg alá, hanem voltaképen egy reményt adóztatunk meg, az illető hirdetőnek reményét, hogy hirdetése következtében az adás-vevés, vagy más üzlet körében jövedelméhez jut. Én tisztán a nemzetgazdasági kárra fektetem a súlyt, mely, azt hiszem, a pénzügyminister ur előtt nem lesz ismeretlen. Vessen egy pillantást a mi lapjainkra és a külföldiekre, látni fogja, hogy mig ezek túl vannak halmozva hirdetésekkel, addig a mi lapjainkban igen kevés a hirdetés, oka, hogy ott az ipar és kereskedelem terén nagyobb az élénkség. De ennek egyik főakadályát szerintem a hirlapok hirdetési bélyege is képezi. (*Zaj*). Nem akarom a t. ház türelmét tovább fárasztani; azt hiszem, hogy e szempont a t. pénzügyminister ur előtt nem ismeretlen, csakhogy eddig méltányolva nem volt. Kérem tehát a t. házat, méltóztassék mindezeknél fogva a 30. §. helyére teendő következő új szerkezetet elfogadni: „a hirlapokban megjelenő hirdetések bélyegmentesek. Az erre vonatkozó korábbi intézkedések hatályon kivül helyeztetnek."

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Azon intézkedés, melyet a t. képviselő ur javasol, nem oly egyszerű, hanem az összes illeték- és bélyegszabályokba és az azokból várható jövedelembe igen mélyen behat. Az a törvényjavaslat, mely most tárgyaltatik, nem módosítja az eddig fennálló illetéktételeket, csak igen csekély mérvben, mig az, a mit méltóztatik javasolni, mélyebben bevág az illetéktételekbe. A javaslatnak már több intézkedése folytán az állam jövedelmei csökkentetnek, ha még ezzel is megtoldjuk, lényeges jövedelem csökkenés áll be.

De én megvallom, nem is látom át, micsoda rendkivüli igazságtalanság volna abban, hogy a hirlapokban megjelent hirdetések bélyeget fizessenek, kivált oly csekély mértékben, mint a jelenlegi szabályok követelik. Én ezen szempontnál fogva, minthogy e §-ban nem az foglaltatik, hogy a tételek megváltoztatnak, hanem csak az, hogy a kezelésnél némi visszásság merülvén fel, itt kimondassék, hogy a nyomdatulajdonosra is hárul a kezesség, kérem a t. házat, méltóztassék a szöveget elfogadni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Pázmándy Dénes: Én azon kérdést bátor vagyok a t. pénzügyminister urhoz intézni, mi jogon vétetik a külföldi lapoktól két krajczár hirlapbélyeg, miután az 1868-iki törvény a hirlapbélyeget minden distinctió nélkül a külés belföldi lapokra egyiránt megszüntette. Azt hiszem, a két krajczár szedése tökéletesen törvényellenes, azért a t. pénzügyministerhez, minthogy itt a hirlapok felhozattak, azt a kérést intézem, hogy e törvénytelen bélyeget törölje el s annak beszedését szüntesse meg.

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, kérdem a t. házat, méltóztatik-e a 30. §-t a bizottság szövege szerint elfogadni? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja s igy Mende képviselő ur indítványa elesett.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 31. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatik, olvassa a 32. §-t.*)

Dárday Sándor: Ajánlom a t. háznak a multkor elfogadott szövegezést, hogy t. i. a törvény végrehajtásával a pénzügyminister, az igazságügyminister és a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, ki e tekintetben egyetértőleg Horvát-Szlavonország bánjával jár el, bizatik meg.

Madarász József: Miután igen jól ismerem a t. ház határozatát, nem kivánom annak változtatását, hanem csak azt jelentem ki, hogy ezen javaslathoz sem járulhatok.

Elnök: Méltóztatik a t. ház, e §-t az előadó ur indítványához képest a multkor megállapitott szövegezéssel elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatik s a szakasz e szerint fog kiigazittatni.

Miután az idő már előrehaladt, czélszerű volna a mai ülésre kitűzött tárgyakat a holnapi ülésben felvenni. (*Helyeslés.*)

E szerint a holnapi ülés napirendjére a főrendek által átküldött s a játékkártya után fizetendő illetékekre vonatkozó módosítások, a horvát kiegyezés és a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisítéséről szóló törvényjavaslat tűzetik ki.

Ezzel az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 1 óra 30 perczkor.*)

Digitized by Google

357. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február 25-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökétől átküldött s több szentesített törvényczikk elhelyezéséről szóló nyugtáról, valamint gróf Vojkffy Jánosnak képviselőségéről való leköszönéséről. A főrendiház módosítványainak tárgyalása a játékkártyák bélyegtörvényjavaslatát illetőleg. A Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közötti jogkérdések rendezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. Az értékpapirok elévüléséről és birói megsemmisitéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Pauler Tivadar, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Trefort Ágoston, Ordódy Pál és báró Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Antal Gyula, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak jegyzik.

Méltóztassanak meghallgatni az utolsó ülés jegyzőkönyvét.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a f. hó 24-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyvet hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom a főrendiház elnökének átiratát, melyben megküldi az országos levéltárnoknak elismervényét a legkegyelmesebben szentesített s az országgyülés mindkét házában folyó hó 15-én kihirdetett következő törvényczikk eredeti példányainak az országos levéltárban történt elhelyezéséről, ugymint:

1. A bosznavölgyi vasutnak Zeniczától Szerajevóig való kiépitéséről;

2. a csendőrségi legénység állományának kiegészitéséről;

3. a közbiztossági szolgálat szervezéséről;

4. a czukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról.

Az átirat tudomásul vétetik, az értesítés pedig a ház levéltárába tétetik.

Bemutatom a horvát-szlavon-dalmát országgyülés elnökének értesítését, melyben közli, hogy gr. Vojkffy János, mint horvát-slavon képviselő a magyar-horvát (közös) országgyülésen való mandatumáról lemondott s hogy helyébe a magyar-horvát (közös) országgyülésre más képviselő fog küldetni.

Jelentem továbbá, hogy gróf Vojkffy János képviselő ellen összeférhetlenségi eset is fordult elő, mely ekként tárgytalanná válván, az összeférhetlenségi bizottság az erre vonatkozó iratokat a ház levéltárába tétetni kéri.

Az értesítés tudomásul vétetik, az összeférhetetlenségi bizottság iratai pedig a ház levéltárába helyeztetnek el.

Következik a napirend első tárgya: a főrendiház módosítványa a játékkártyák bélyegilletékéről szóló törvényjavaslathoz.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*): A 24. §. első sorában 1881. október 1. helyett 1882. január 1. teendő.

Elnök: Méltóztatik a főrendiház ezen módosítását elfogadni? (*Igen!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy elfogadtatott és erről a méltóságos főrendiház szokott módon értesittetni fog.

Digitized by Google

Ekként a törvényjavaslatra nézve semmi különbség a két ház megállapodása közt nem lévén, szokott módon legmagasabb szentesítés alá fog terjesztetni.

Következik a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868. évi XXX. és 1873. évi XXXIV. t.-czikk némely határozmányainak módosításáról szóló törvényjavaslat, illetőleg a bizottság erre vonatkozó jelentésének tárgyalása.

Ha a jelentést felolvasottnak méltóztatik venni, a tárgyalást megnyitom, az első szó az előadó urat illeti.

Falk Miksa előadó: T. ház! Midőn engedelmet kérek arra, hogy az előttünk fekvő törvényjavaslatot, illetőleg az arra vonatkozó jelentést néhány szóval kisérhessem, ezt nem azon okból teszem, mintha ezen jelentés bármely magyarázatra szorulna. (*Halljuk!*) Én azt hiszem, hogy erre nincs szükség. De teszem azon okból, mert néhány igen rövid szót szeretnék mondani azon álláspontról, melyet az országos bizottság ezen kérdésben elfoglalt és a melylyel való megismerkedés talán némi befolyással lesz az országos bizottság működésének és a működés eredményének megitélésére. (*Halljuk!*)

Ugyanis itt-ott azon félreértés támadt, mintha ezen bizottság hatáskörében állott volna a katonai határőrvidék egyesítésének akár módozatait, akár feltételeit vita tárgyává tenni.

Ez nem felel meg, t. ház, a tényállásnak. A jelentésnek mellékletei közt található a miniszterelnök azon indítványa, mely az országgyülés két háza által elfogadtatván, az országos bizottság kiküldetésének alapját képezte és ebből méltóztatik látni, hogy ott csak egyetlenegy kérdésről van szó, t. i. arról, hogy a katonai határőrvidéknek Horvát-Szlavon-Dalmátországokkal való közigazgatási egyesítése esetére hány képviselőt küldjön Horvát-Szlavonország a közös magyar országgyülésre. A magyar országos bizottság e szerint csakis ezen kérdéssel foglalkozott, szeme előtt tartván azon eljárást, amely 1873-ban hasonló alkalommal követtetett és amely alkalmasint most is követtetni fog.

Eszerint a katonai határőrvidék közigazgatási egyesítése egy egészen különálló törvényhozási actus, melynek ezen bizottság működéséhez semmi köze nem volt.

1873-ban az akkori bekeblezés, illetőleg visszacsatolás ugy történt, hogy 1872-ben megjelent egy legfelsőbb manifestum, melyben ő Felsége, mint a katonai határőrvidék legfőbb hadura, kijelentette, hogy a katonai határőrvidék illető része részint közvetlenül Magyarországhoz, részint Horvát-Szlavonországhoz és igy közvetve Magyarországhoz csatoltatik. Az 1873: XXVII. t. cz. által ezen legfelsőbb elhatározás az azzal kapcsolatban álló rendeletekkel együtt az ország törvényei közé lett iktatva. Az 1873. évi XXVIII. t. cz. által lettek azután megállapítva azon módozatok, melyek szerint az újonnan alakult közigazgatási, törvényhozási stb. viszonyok rendezendők. Ugyanez fog történni azon kilencz határőrvidéki ezredre nézve is, mely alkalmasint a legközelebbi jövőben közigazgatásilag Horváth-Szlavonországokkal fog egyesíttetni.

De ezen kérdés nem tartozott a magyar országos bizottság ez idő szerinti működéséhez; a bizottság tehát — a mint mondom — csak azon egy kérdésre szorítkozott, hogy Horvát-Szlavonország, a tettleges egyesítés után, hány képviselőt küldjön a közös országgyülésre?

Felmerülhet itt azon kérdés, vajjon szükséges-e ezen specialis tárgyat a tettleges egyesítés előtt megoldani? Én azt hiszem, hogy az időpontra nézve csak két lehetőség volt. Az egyesítéssel egyidejüleg ezen kérdést megoldani nem lehet, nem lehet azon egyszerü okból, mert azon törvényhozási actus, mely az egyesítésre vonatkozik, kizárólag a magyar országgyülésnek hatáskörébe tartozik és itt oldandó meg; holott azon kérdés, melyről itt szó van, az 1868: XXX. t. cz. értelmében a két országgyülés közt regnicoláris deputátiók útján oldandó meg. Tehát vagy előbb, vagy utóbb kellett volna intézkedni, hogy a horvát-slavon képviselők száma milyen legyen az egyesítés után. Már, t. ház, én azt hiszem, hogyha egykor törvényhozásilag az egyesítést minden részleteivel együtt keresztül viszszük és akkor szólítjuk fel Horvát-Slavonországot, hogy engedjen azon jogból, melyet neki az 1868: XXX. t. cz. elvitázhatlan módon megad: akkor alkalmasint az engedékenységnek még sokkal csekélyeb mérvét tapasztaltuk volna, mint tapasztaltuk most. Ennélfogva nem marad egyéb hátra, mint előre is tisztába jönni ezen kérdésre nézve, mielőtt a közigazgatási egyesítés megtörténik. A magyar országos bizottság tehát, midőn ezen egyetlenegy kérdéssel foglalkozott, előre tudta hogy igen hálátlan munkát végez. Ugyanis a magyar országos bizottság előtt nem lehetett titok az, hogy a magyar országgyülés a horvát-slavon képviselők számának minden emelését, bármi csekély legyen az, perhorrescálja — és méltán. Én azt hiszem, hogy ugy a kormánypártra, mint az ellenzékre nézve — és itt nemcsak a jelenlegi kormánypártról és a jelenlegi ellenzékről, hanem minden magyar kormánypártról és minden magyar ellenzékről szólok — mondom, azt hiszem, hogy ugy a kormánypártra, mint az ellenzékre nézve csak nyomasztó lehet azon érzés, hogy egy magyar kormány fennállása, vagy megbuktatása esetleg egy nem magyar képviselőcsoportnak szavazatától függ. És ha a t. ház ma volna azon helyzetben, hogy az a

Digitized by Google

fehér lap még fehér volna, talán azt a 34 képviselőt sem irná rá, a kiket ez idő szerint körünkben tisztelni szerencsénk van. A magyar országos bizottság tehát igen jól tudta, hogy a horvát-slavon képviselők minden szaporítása resensust fog kelteni; de ezzel szemben állott az 1868: XXX. t. cz. világos szövege, melynek illető szakaszai a jelentésben is szószerint vannak idézve és a mely kétségtelenné teszi — miért, miért nem történt ez akkor igy, azt nem tudom, — hogy abban a pillanatban, midőn a katonai határőrvidék Horvát-Slavonországgal közigazgatásilag egyesíttetik, egyszerű arithmeticai exemplum útján kiszámítható azon képviselők száma, a kiket Horvát-Slavonország a szaporodott népesség arányához képest idekütldeni jogosítva van.

Szemben állott tehát egymással két merőben ellentétes álláspont. A magyar országos bizottság igen jól tudta, hogy a magyar országgyülés minden egyes főben, melylyel a horvát-szlavon országgyülési képviselők száma szaporodik, egy új kellemetlenséget fog látni, melyet magára vállal; a horvát-szlavon országgyülés pedig minden egyes főben, melylyel kevesebbet kap, mint a mire a törvény betűje szerint jogosítva van, egy-egy áldozatot fog látni, melyet Magyarországnak hoz.

De ennek daczára is ezen két álláspontot valami módon ki kelletett egyeztetni, ha nem akartuk azt, hogy holt betű maradjon a törvénynek azon intézkedése, mely a katonai határőrvidék visszacsatolását kimondja; és ha nem akartuk tarthatlanná tenni azon államférfiu állását, ki a horvát-szlavon ügyeknek élén áll, a ki ott, a mennyire ez általában lehetséges, eddig türhető viszonyt hozott létre Magyarországgal szemben és a kinek programmjában ezen visszacsatolás keresztülvitele egyik fő pontot képez.

Az erre vonatkozó tárgyalásoknak részletei nagy részben a jelentés által és a jelentés mellékletei által a t. ház előtt is ismeretesek. A magyar országos bizottság azon propositiót tette, hogy miután az 1868: XXX. t.-cz. betűje igen is megadja Horvát-Szlavonországnak azon jogot, hogy a népesség szerint a 34 képviselőn felül még 20—21 képviselőt követelhet; de ezen törvénynek szelleme, a mely mindenütt Horvát-Szlavonországnak, csak mint egy politikai egésznek képviseletéről szól, ellene mond annak, hogy a népesség szaporodásának befolyása legyen a képviselők számára; a magyar országos bizottság — mondom — azt hitte, hogy az eddigi szám, a 34 elegendő. A horvát-szlavon országos bizottság — és annak ellenzéke fenntartotta ezen álláspontot az utolsó pillanatig — egyszerűen a törvény betűjét kivánta érvényesíteni és az eddigi 34 képviselőnek számát 54—55-re akarta felemeltetni.

Hosszú alkudozások után a horvát-szlavonok leszállították követelésüket 43-ra, érvül azt hozván fel, hogy a 48-iki törvény szerint minden határőrvidéki ezredre jutott volna egy képviselő; tehát kilencz ezredre kilencz képviselő, a mi a mostani 34-el együtt 43-at tesz.

Erre a magyar országos bizottság azt felelte, hogy először a 48-iki törvény nincs érvényben; másodszor, hogy a 48-iki törvényben egyenes választásról volt szó, holott most közvetett választásról, a horvát-szlavon országgyülés kebeléből történő választásról van szó. De ha már az 1848-iki törvényre, ha nem is mint végleg érvényesre, de mint alapra hivatkoznak, akkor fogadják el ezen számot, melyet a 48-iki törvény az összes horvát-szlavon határőrvidéki képviseletre nézve felállít, t. i. a 39-et.

Erre a horvátok részéről ismét egy újabb propositió történt. Azt mondták: elállunk a 43-tól, de 40-nél kevesebbet nem lehet elfogadnunk. Mig tehát a magyar országos bizottság a 39-et megadni hajlandó volt, ők 40-et kivántak.

Én megvallom, maig sem tudom, miért fektettek a horvát-szlavon urak ezen egy képviselőre oly roppant súlyt. De tény az, hogy napokon át huzodó és igen kellemetlen alkudozások daczára ezen egy — a negyvenedik — képviselőtől a Horvát-Szlavon urak elállani nem akartak; nem akartak elállani akkor sem, mikor ugy a magyar kormány, mint a horvát-szlavon bán közbevetette magát.

Már most a magyar országos bizottság azon kérdés előtt állott: vajjon azon hátrányok, a melyek a 39 képviselőnek ezen házban való jelenléte által netán támadhatnának, nagyon növekednének-e az által, ha a 39 helyett 40 ilyen képviselő ülne itt? Utóvégre a magyar országos bizottság azt mondta magának, hogy ezen 40-ik képviselő a hátrányokat tetemesen nevelni nem fogja. Igy tehát létrejött azon megállapodás, mely ezen törvényjavaslatban kifejezését találta, t. i. hogy a horvát-szlavon képviselők száma 34-ről 40-re emeltetik, a delegátusok száma marad, a mi eddig volt, a felső házba két tag helyett három küldetik; de — a mire az országos bizottság nagy súlyt fektetett — el lett törölve ezen törvényben minden oly szakasz, a mely valaha praecedensül szolgálhatna arra, hogy a horvát-szlavon képviselők száma a lakosság aránya szerint emelkedhessék.

Ezek után t. ház az országos bizottság azon reményben van, miszerint a t. ház nem fogja megtagadni tőle annak elismerését, hogy habár nem birta teljesen elhárítani azon kellemetlenséget, a mely a horvát-szlavon képviselők számának szaporításában egyáltalán fekszik, — a mi egyébiránt a törvényen alapul — de legalább egy minimumra reducálta azt.

Digitized by Google

Ezzel befejezhetném beszédemet, ha nem kellene még egy kérdésre reflectálnom, minthogy az nemcsak a házon kivül érintve lett, hanem a mennyire tudom, a ház előtt fekvő kérvények egyikének tárgyát is képezi, t. i. a fiumei kérdésre. (*Halljuk!*)

Fiuméról az általunk beadott törvényjavaslatban csak egyetlenegy helyen van szó, t. i. a 2. §-ban, a hol kimondatik, hogy a Horvát-Szlavonországok részéről a közös magyar országgyülés képviselőházába küldendő képviselők száma megállapittatik negyvenben, tekintet nélkül a népességi arányra, Fiume városát és tengerparti kerületét az 1868 : XXX. t.-cz. 66. §-ában felhozott oknál fogva ide nem értve.

Madarász József: Bár ez se volna benne.

Falk Miksa előadó: Mindjárt bátor leszek megmondani, hogy miért van ez itt. (*Halljuk!*) Először is megjegyzem, hogy ez szóról-szóra át van véve az 1868 : XXX. törvényczikkből; át van véve pedig azért, mert az 1868 : XXX. törvényczikknek ezen §-a azok közzé tartozik, a melyek a jelen törvény által eltöröltetnek. Azon szakasz t. i., hogy a lakossági arány szerint 29-ben állapittatik meg akkor a képviselők száma, eltöröltetvén, eltöröltetik természetesen azon fenntartás is, a mely Fiuméra nézve ezen szakaszban foglaltatott; de hát épen azért, nehogy távolról is oly gyanú támadhasson, mintha ezen szakasznak eltörlése által eltöröltetnék azon fenntartás is, a mely Fiuméra vonatkozik és a mely egyenesen kimondja, hogy Fiume képviseltetésének ezen §-hoz semmi köze nincs, hogy az nem foglalható bele a horvát-szlavon képviseletbe, hanem hogy fenntartatik a 66. §., mely azt mondja, hogy Fiume a magyar koronának külön tagja; — épen azért, hogy ne látszassék, mintha ezen fenntartás szintén eltöröltetnék, jónak találtuk azt szóról-szóra ismét ezen törvénybe átvenni.

Én tehát megvallom, az egész törvényjavaslatban egyetlenegy betűt sem találok, a mely akár csak távolról is igazolhatná Horvát-Szlavonország bárminemű jogát Fiuméhez. Legfeljebb azt az egy kérdést lehetne intézni a bizottsághoz: (*Halljuk!*) vajjon miért nem intéztük el, legalább miért nem tettünk propositiót a fiumei kérdésnek végleges megoldására nézve? miután azon provisorium, a mely 1868-ban megállapittatott, reánk kedvező ugyan, mert mi vagyunk in possessorio, hanem ez utóvégre mégis csak provisorium, tehát miért nem kötöttük össze a fiumei kérdést a határőrvidéki kérdéssel és miért nem kiséreltük meg azt ezzel egyidejűleg megoldani?

Ennek t. ház igen egyszerű az oka, mert ez lehetetlen. Azon testület, mely ki lett küldve, hogy a határőrvidék egyesítésének ezen előleges intézkedéseit tárgyalja, nem competens a fiumei kérdés megvitatására és arra, hogy ez iránt propositiót tegyen. Az 1868 : XXX. t.-cz. 66. §-a ugyanis azt mondja, hogy a fiumei kérdésnek végleges megoldására szükséges, hogy a magyar országgyülés, a horvát-szlavon országgyülés és Fiume városa és területe egymással küldöttségileg alkudozzanak. Ez utóbbi harmadik factor a folytatott tárgyalásoknál nem volt képviselve, hanem csak a magyar és a horvát országos küldöttség alkudozott egymással: a fiumei kérdés végleges megoldásába tehát nem bocsátkozhattunk. Praejudicálva azonban ezen végleges megoldásnak erős meggyőződésem szerint e törvényjavaslat által egyáltalán nincs.

Ezek után kérem a t. házat, méltóztassék a beterjesztett törvényjavaslatot ugy általánosságban, mint részleteiben elfogadni. (*Élénk helyeslés jobbfelől.*)

Vidliczkay József: Bocsánatot kérek a t. háztól, hogy mindenekelőtt teljes meggyőződésemhez képest azt jegyzem meg, hogy azon mód, a mint e törvényjavaslat tárgyalása történik, a házszabályoknak nem felel meg. Meggyőződésem szerint e törvényjavaslatot az osztályokhoz kellett volna előbb utasítani. Tudom, hogy erre azt lehet mondani, hogy ez bizottsági munkálat és ilyenek nem szoktak az osztályokhoz utasítani. Ez áll, de ezen bizottság nem tartozik azon bizottságok közé, melyek a házszabályokban emlittetnek. (*Élénk helyeslés a szélsőbalon.*) E kettő közt pedig lényeges a különbség.

Erre nézve csak két momentumot emelek ki. A házszabályokban említett bizottságok ülései nyilvánosak; ezen országos bizottság eljárása pedig, gondolom legalább, nem volt nyilvános. Nem szándékozom ez iránt kifogást tenni, csak egyszerűen megjegyzem, hogy — ha csakugyan nem volt nyilvános — a házszabályok szerint nem is kellett nyilvánosnak lennie.

A másik különbség az, hogy a házszabályokban említett bizottságokban azonfelül, hogy azok minden képviselőre nézve nyilvánosak, minden képviselőnek joga van ott indítványt tenni. Ezen országos küldöttségben pedig ez nem volt lehetséges.

Meggyőződésem szerint tehát e törvényjavaslatot az osztályokhoz kellett volna utasítani. De miután ez nem történt, nehogy rólam és azon pártról, melyhez tartozni szerencsém van, az mondassék, hogy tán nehézkesek vagyunk, aztán szándékosan késleltetjük a tanácskozás eredményét, én ezennel kijelentem, hogy e tekintetben semmi indítványt sem szándékozom tenni, hanem meggyőződésemhez, sőt többet mondok, képviselői kötelességemhez képest constatálom az eljárásnak ezen hibáját.

Digitized by Google

A mi már a fennforgó törvényjavaslatot illeti, örvendek, hogy a t. előadó ur megemlített egy bizonyos körülményt, mely az én felszólalásomat jelenleg könnyebbé teszi. Megemlítette nevezetesen azt, hogy igenis merülhetett fel a bizottság előtt azon szempont és azon kérdés, vajjon a bizottságnak tanácskozása és egész eljárása a határőrvidék egyesítése előtt, vagy egyesítése után helyesebb-e. Concedálja tehát a t. előadó ur, hogy igenis jogosult azon felfogás, mely szerint az egész tanácskozás a fennforgó tárgyról ugy is intéztethetik, hogy akkor jöjjön az a napirendre, mikor az egyesítés már ténynyé vált, vagy legalább küszöbön áll. A t. előadó ur opportunitási szempontból helyesebbnek tartotta hozzászólni ezen dologhoz még az egyesítés befejezése előtt, én pedig, megvallom, hogy épen az opportunitás szempontjából sokkal helyesebbnek tartottam volna azon eljárást, hogy ezen egész tanácskozás maradt volna akkorra, mikor már az ugynevezett egyesítés ténynyé vált egészen, vagy legalább félig, mely egyesítés, hogy tulajdonkép ma hogyan áll, én — értve a dolognak részleteit és az egyesítés módját — nem tudom.

Ezt megjegyezve, engedje meg a t. ház, hogy némelyeket még előre bocsássak, hogy későbbi felszólalásomat annál inkább indokolhassam.

Én szükségesnek tartom mindenekelőtt constatálni a határőrvidék kérdésében először a közvéleményt, másodszor pedig a törvény álláspontját. Mi a közvélemény álláspontja a határőrvidék kérdésében? A közvélemény álláspontja a határőrvidék kérdésében a polgárosított bekeblezés álláspontja. A közvélemény Magyarországon és reménylem Horvátországban is, nem is tulajdonkép a határőrvidék egyesítéséről beszél és gondolkozik, mert az lehet a bekeblezésnél kevesebb is. Az egyesítés lehet egyszerűen mechanikus műtét, holott azt hiszem, hogy ugy Magyarországon, mint Horvátországban, midőn a határőrvidékről van szó, nem mechanikus egyesítésről gondolkoznak, hanem organikus bekeblezésről; gondolkoznak arról, hogy a határőrvidék, mint organicus rész beillesztessék magának a nemzetnek, mint egész organismusnak testébe. A közvélemény álláspontja tehát nem az egyesítés, mely mint mondám, lehet mechanikus is, hanem organicus bekeblezés. És én csodálkozom rajta, t. ház, hogy midőn annyiszor hallottuk az életben a bekeblezést, a törvényjavaslatban ezen szó „bekeblezés“ elő sem jön, hanem meglehetős határozatlansággal említetik az „egyesítés“. De a fennforgó törvényjavaslat nemcsak, hogy az organicus bekeblezés eszméjének, de tulajdonkép még az 1868 : XXX t. czikknek sem felel meg egészen, melynek 65. §-a szóról-szóra ezt mondja: „Magyarország különösen sürgetni fogja ezentul is, hogy a határőrvidék azon része, mely Horvát-Szlavonországhoz tartozik s a határőrvidéken levő katonai községek ez országokkal, valamint törvényhozási, ugy közigazgatási és törvénykezési tekintetben is egyesíttessenek“. A törvénykezési tekintetben való egyesítésről a jelen törvényjavaslatban egy szó sincs. Hogy ez hova lett, nem tudom. Meglehet, hogy ez oly hiba, melyet pótolni lehet, de tény az, hogy a törvényjavaslat kevesebbet foglal magában, mint az idézett 65. §. En tehát t. ház abból a szempontból indulva ki, hogy közigazgatásilag egyesíteni és polgárosítva bekeblezni nem azonos fogalom, a fennforgó törvényjavaslatot mindenekelőtt ezért nem fogadhatom el.

De t. ház, van egy másik szempont is, a mely engem arra indít, hogy e törvényjavaslatot még általánosságban sem fogadjam el ezuttal a részletes tárgyalás alapjául. Ismétlem: ezuttal.

Azon szempontból indulok ki, hogy helyes törvényhozási eljárás szerint e törvényjavaslatról tulajdonkép csak akkor lehetne szó, ha vagy mint tény már előttünk áll a bekeblezés annak minden részletével, vagy legalább a bekeblezés mikénti végrehajtásának és módjának minden részletei már tudva vannak. Hogy azonban miként szándékoltatik ezen, a mint mondám, nem is annyira bekeblezés, mint csupán közigazgatási egyesítés, végrehajtatni, arról én semmi részleteket nem látok magam és a törvényhozás előtt. Én csak azt az eljárást tarthatom törvényhozási szempontból helyesnek, hogy miután a további képviselet Horvátország részére azon alapon adatik meg, hogy bizonyos egyesítés, szerintem, bekeblezés, fog még csak jövőben megtörténni, ha e bekeblezésnek módozatait és részleteit, már akár mint végrehajtott tényt, akár csak mint végrehajtandót, ismernők. Hisz a magyar állam érdekének nem akármily egyesítés felel meg; lehet az egyesítés olyan is, a mely Magyarország érdekének, de hozzáteszem, még a horvát-szlavon nemzet érdekének sem felel meg s én itt nem is keresek semmi ellentétet a két nemzet érdekei között, mert a szabadság, a nemzetközi béke és jog érdekében a magyar nemzet és a horvát nemzet érdekeit én közöseknek és solidarisaknak tartom.

Azt vagyok bátor kérdezni az igen t. miniszterelnök urtól, hogy milyen lesz hát az a közigazgatás, a mely behozatni szándékoltatik? Autom lesz-e, vagy nem? Mennyiben lesz autonom és mennyiben nem? És hozzá teszem, miszerint a priori még az sem lehetetlen, hogy bizonyos fokig fenntartva a katonai közigazgatást, az egyesítés meg fog történni. Milyen lesz tehát az egyesítés katonai-e, vagy nem? Ha nem lesz katonai, mennyiben lesz autonom, mennyiben nem? Ezt

Digitized by Google

mind tudnunk kell. És a mi a legfőbb, mennyire lesz a határőrvidéken a választások szabadsága garantirozva, a mely nélkül a határőrvidéknek országgyülési képviseletet adni nem lehet, — nem lehet a határőrvidéket meghagyni bizonyos pressió alatt, hogy ugy küldje ide a képviselőket, hanem szükséges garantirozni részére a szabadságot. Mindezekre nézve a mínisterelnök urtól határozott és világos feleletet várok.

Mindezekből az következik, legalább én azt következtetem, hogy a dolgoknak ezen stádiumában, a melyben jelenleg áll, a törvényjavaslat időelőtti és épen azért voltam bátor akként fejezni ki nézetemet és szavazatomat, hogy annálfogva, mert időelőtti, nem fogadhatom azt el a részletes tárgyalás alapjául.

De, t. ház, van még egy harmadik szempont is, mely engem arra indít, hogy az előttünk fekvő törvényjavaslatot részletes tárgyalás alapjául el ne fogadjam.

Azon intézményben, a melyszerint Horvátország a magyar országgyülésen képviseltetik, ha helyes jogi és politikai szempontokból indulunk ki, van egy organicus hiba és ezen hiba az előttünk fekvő törvényjavaslat által még tetőztetnék, következményeinek hatása még fokoztatnék. Ezen organicus hiba pedig az, hogy Horvátországnak a magyar országgyülésen való képviseltetése nem a népképviselet elvén alapszik.

Madarász József: Ez már igaz!

Vidliczkay József: Különbség van a közt mind jogi, mind politikai tekintetben: képviseletet adni a magyar országgyülésen a horvát országgyülés többségének és képviseletet adni a horvát nemzetnek. Ez nem egy. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) Itt a többség hátterében hatalmi érdekek merülnek fel; ha azonban a nemzetnek népképviselet utjáni képviseltetésről van szó, a szabadság érdekei merülnek fel. E törvényjavaslatnak akkénti keresztülvitele, a mint terveztetik, hatalmi érdek, Hovátországnak képviseltetése a népképviselet alapján szabadságérdek, épen a horvát nemzet szabadságának érdeke; ha Horvátország a magyar országgyülésen képviseltetni kivánja magát, a szónak demokratikus értelemben, nem képviseltethetik másképen, mint népképviselet alapján, — nem képviseltethetik másképen, különösen azon oknál fogva is, mert a magyar képviselőház alkotása és szerkezete ezen alapon nyugszik (*Helyeslés a szélső baloldalon*) és nem lehet más heterogen elvet elfogadni Horvátország képviseltetésére nézve, mint a mely Magyarországon fennáll.

De még egy más körülményre vagyok bátor figyelmeztetni a t. házat, ezen körülmény pedig az, hogy a határőrvidék bekebelezése nem lehet jogczím, a horvát országgyülési többség számszerinti képviseltetése arányának megnagyobbítására nem lehet jogczím annálfogva, mert hiszen megtörténhetik, hogy azok a határőrvidéki képviselők épen a kisebbséghez fognak tartozni és nem a többséghez. Már most minő jogczím rejlik abban, hogy esetleg a kisebbség, mint ilyen, még növelje a többség befolyását? Megtörténhetik, t. ház, hogy épen a határőrvidéki képviselők nem fognak a többséghez tartozni, miképen alkot tehát jogczímet a horvát országgyülés abból, hogy mind e mellett még nagyobb mértékben képviseltessék a magyar országgyülésen?

Mindezeknél fogva, t. ház, bár óhajtom, hogy ezen fennforgó ügyek mind Horvátország, mind Magyarország érdekében akként intéztessenek el, hogy jövőre mindkét nemzet szabadsága biztosítva legyen, maradjon fenn közttünk a béke és barátság, a mint volt századok előtt és századok folytán: mind e mellett is azon okoknál fogva, a melyeket előterjeszteni bátor voltam, a szőnyegen lévő törvényjavaslatot igy, a mint most előttünk áll, nem fogadhatom el a részletes tárgyalás alapjául. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Kötelességemnek tartom azok közül, a miket a t. képviselő ur elmondott, legalább némelyekre reflectálni. (*Halljuk!*)

Mindenekelőtt nekem is szólanom kell a házszabályokról, melyekre beszéde elején a képviselő ur hivatkozott, midőn a mostani tárgyalást, mint a házszabályoknak meg nem felelőt jelölte meg. Meg kivánom jegyezni, hogy a képviselő ur a házszabályokban, ugy látszik, nem bir tökéletes tájékozottsággal . . .

Vidliczkay József (*közbeszól*): Meglehet!

Tisza Kálmán ministerelnök: . . . mert első sorban azt mondja: igaz, tudja, hogy ha valamely bizottságnál volt valamely javaslat, a házszabályok szerint nem mehet az osztályokhoz, ez azonban nem olyan közönséges bizottság. Erre megjegyzem, hogy a képviselő ur első tévedése abban áll, hogy a mit a bizottságokban tárgyaltak, az mind mehet az osztályokhoz, mert a házszabályok tiszta értelmezése szerint minden egyes esetben, midőn valamely bizottság egy javaslatot bejelent, külön kell indítványozni, hogy az ügy ne menjen az osztályokhoz, hanem közvetlenül a házban tárgyaltassék.

Vidliczkay József (*közbeszól*): Rendszerint!

Tisza Kálmán ministerelnök: Engedelmet kérek, minden egyes esetben. Ez egyik tévedése a képviselő urnak.

A másik azon állítása, mintha ezen esetben nem a házszabályok szerinti eljárás követtetett volna. A t. ház 4977. számu végzése azt mondja, (*olvassa a jegyzőkönyvet*) „midőn az előadó ur beterjesztette a jelentést, a ház mind a jelentés, mind a törvényjavaslat kinyomatását, szétosztását és annak idején az osztálytárgyalások mellőzésével napirendre tűzését rendeli el.“ Követtetett

Digitized by Google

tehát a szokott eljárás. Az előadó ur kérte, hogy az osztályok mellőzésével közvetlenül a házban tárgyaltassék, a ház elhatározta és igy az eljárás a házszabályoknak tökéletesen megfelel.

Ha már a házszabályakról szólunk, meg kell jegyeznem azt is, hogy a képviselő ur a házszabályokat abban a tekintetben sem idézte helyesen, mintha a ház rendes bizottságaiban mindenki tehetne indítványt és szólhatna a képviselő urak közül. Ez sem áll. A rendes bizottságok elnökeihez adhat irásban indítványt minden képviselő, a melyet azonban nem a beadó képviselő, hanem az elnök terjeszt elő. Oly esetekben, midőn valamely indítványt a ház utasít a bizottsághoz, joga van a képviselőnek a bizottságban megjelenni, szólani, de szavazati joga nincs. A házszabályokra vonatkozó minden idézése tehát — bocsássa meg a képviselő ur — tökéletesen téves. Ha van különbség a bizottságok között, bár a ház nem tett közttük különbséget, mert ugyanazon eljárást követte, talán van akkor, midőn regnicolaris, tehát egy másik országgyülés bizottságával együtt működő bizottságról van szó. Ezzel szemben még a kivételes eljárást is lehetett volna indokolni, de nem azon irányban, a melyet a képviselő ur felemlített.

De utóvégre is midőn constatálom, hogy ugyanazon eljárás követtetett, mely a bizottsági jelentéseknél rendesen követtetik és hogy az eljárás a házszabályoknak teljesen megfelelő, azt hiszem, hogy nincs miért e kérdéssel tovább foglalkozni. Arra nézve sem kivánok szólani, hogy miért volt helyes ezen eljárást követni, ezen javaslatot most terjeszteni elő és most tárgyalni, mert erre nézve az indokokat már előzetesen elmondotta az előadó ur; én csakis ismételhetném azokat, a melyeket ez irányban felhozott és a melyek a képviselő ur által egyátalában nem lettek megczáfolva.

A képviselő ur nem fogadja el a törvényjavaslatot és első sorban azt kérdi, hogy mi a határőrvidékre nézve a közvélemény? Hát én azt gondolom, hogy a közvélemény sem lehet más, mint a mit az 1868-diki törvény mond. Ezen törvényjavaslat sem akar mást, mint a mit az 1868-diki törvény és a mit maga a képviselő ur is mond, t. i. hogy az legyen polgárosított bekebelezés mind azokra nézve, a miket már a 1868-diki törvény is mondott: közigazgatási, törvénykezési és törvényhozási szempontból. Itt tehát az 1868-diki törvény a közvélemény, a melylyel a törvényjavaslatnak rendelkezései találkoznak. Ez irányban tehát a képviselő urnak egyátalában nincs és egyáltalában nem is lehet oka az aggodalomra.

Azt mondja a képviselő ur, hogy a közvélemény nem az, a mit az 1868-diki törvény mond. Megjegyzem, hogy ezen kérdésre nézve saját szavai szerint, ugyanaz, csakhogy eljárásunkban egy egyezményi törvénynyel szemben egyoldalulag, irányadó más, mint azon törvény, nem lehet, mig azon törvény, az abban meghatározott módon megváltoztatva nincsen.

Hogy ezen javaslat nemcsak közigazgatási egyesítést kiván, azt indokolja maga az, hogy az egész provisio, a mely történik, akkorra történik, midőn a törvényhozási egyesítés már tényleg végre van hajtva, midőn a határőrvidék képviselői ott jelen vannak a horvát-szlavon országgyülésen. A „közigazgatás“ szóval pedig, — én legalább ugy tudom — hogy általánosságban szoktunk élni, megkülönböztetőleg a „törvénykezéstől“ és a „törvényhozástól“, értvén alatta a kormányzatnak egyéb ágazatait is, nemcsak a szorosan vett közigazgatást. De különben is törvénykezésileg az egyesítés eddig, az ez előtti törvények szerint is már tovább van vive, mint a mennyire közigazgatásilag, mert hiszen az eddigi törvények értelmében is a törvénykezés legfőbb foruma már ma egyesítve van. Tehát még azon szempontból is, mint a mely leghátrább van, a szűkebb értelemben vett közigazgatás lehetne hiba nélkül jobban előtérbe helyezve. Ez is tehát az el nem fogadás indokául föl nem hozható.

A t. képviselő ur kérdést intézett hozzám, miként szándékoltatik az egyesítés végrehajtani, milyen lesz a közigazgatás, autonom lesz-e, vagy közös és hogy a határőrvidék mikép fog választani, szabadon-e, vagy nem szabadon? mert mindezektől függenek az ő véleményének, nem ugyan ez alkalomra, de akkorra megállapításai, midőn hajlandó volna a dolog lényegét venni fontolóra.

Hát t. ház, midőn a határozati javaslatot a regnicoláris bizottság kiküldetésére nézve benyujtottam, akkor kétfelől hozzám intézett kérdésre, egyenesen, határozottan megmondtam, hogy az eljárás ugyanaz lesz, a mi a határőrvidéki bekebelezéseknél a multban volt. Most is ezt felelhetem és ezt kell felelnem; ezt tartottam akkor, ezt tartom ma az egyedüli helyes és correct eljárásnak. Hogy milyen lesz a közigazgatás, autonom-e vagy közös, azt kérdezni, engedjen meg a képviselő ur, ismét nagyon felesleges. Mert ha egyszer a határőrvidék Horvát-Szlavonországgal egyesittetik az 1868-iki törvényben kimondott elv alapján, igen természetes, olyan lesz, mint Horvát-Szlavonországokban, azaz az 1868-iki törvényekben kijelölt autonom ügyekben autonom közigazgatás lesz, a többi ügyekben pedig, melyek Horvát-Szlavonországban is, a közös kormány tagjai által végeztetnek, lesz közös. Gondolom, a dolog természetében van, hogy a közigazgatás ennél más, egyáltalán nem is lehet. Ami azt illeti, hogy a választások milyenek lesznek, hát

Digitized by Google

t. ház, Horvát-Szlavonországok választási törvényét sem ezen t. ház hozta meg, hanem a választási törvényt saját autonom jogkörében a horvát-szlavon országgyülés állapította meg. Ugyanaz fogja megállapítani a határőrvidékkel szemben is a horvát országgyülésre történendő választásokra nézve. És én legalább azt hiszem, hogy ők saját érdekökben fognak gondoskodni arról, hogy azon választás ép annyira szabad legyen, mint Horvát-Szlavonország többi részeiben a választási törvény. De mondom, annak meghatározása, milyen lesz az, ép úgy, mint Horvát-Szlavonországokra nézve nem tartozott ide, úgy a határőrvidékre nézve is ide nem tartozik, hanem a Horvát-Szlavon országgyülésen lesz eldöntve.

A harmadik indoka a képviselő urnak, hogy Horvát-Szlavonországok képviseletében, mint ő mondja, organicus hiba van, ez nem képviselet, hanem a horvát országgyülés választ ide s ezen hibát ezen törvény az által, hogy a tagok szamát 34-ről 40-re emeli, még nagyobbítja. Hát t. képviselőház, nem kivánok most annak fejtegetésébe belemenni, hogy helyes-e különben az, hogy Horvátországban, hol nem egyes kerületek választanak, hanem választ Horvát-Szlavonország: nem kivánom vitatni még azt sem, hogy épen a magyar szent korona országainak, a magyar monarchiának szempotjából ma még és kivált figyelemmel a horvát kisebbségnek legújabban is tett nyilatkozatára, nem fekszik-e némi garantia azon solidaritás szempotjából abban, hogy ha a többségnek nézete jut a közös törvény hozásban kifejezésre. De mondom, ezek vitatásába most nem kivánok bocsátkozni, de igen kérem a t. képviselő urat, hogy midőn ezen törvényjavaslatot birálja, vegye a helyzetet ugy, a mint van. 1868-ban a XXX. t.-cz. kimondotta először azt, hogy a követeket Horvátországból az országgyülés küldi és megállapította a 29-es számot. 1873-ban a horvát-szlavon határőrvidék egy része bekebeleztetvén, egyszerűen alkalmaztatott az arithmeticus számarány, ugy, a mint ugyancsak az 1868 : XXX. t.-cz. meghatározta és ez által emelkedett a képviselők száma 34-re. Ugyancsak az 1868. törvénynek, mint említém, 1873-ban már alkalmazott kijelentése folytán, ezen törvény után ugy áll a dolog, hogy a képviselőket küldi a Horvát-Szlavonországok országgyülése; küldene pedig 34 helyett 53, vagy 54-et a népességi arány szerint. De ugyan ezen 1868: XXX. t.-cz. azt is megmondja, hogy annak minden dispositiója csak azon uton változtatható, mely uton azon törvény létrejött. Vagyis mit tesz ez, alkalmazva a jelen esetre, ha nem azt, hogy akár a képviseltetés módjának megváltoztatása, akár a képviselők számának megváltoztatása csakis ugy történhetik, ha a horvát-szlavon országgyülés regnicolaris deputatiója a magyar törvényhozásával megegyez és e megegyezést mind a két országgyülés elfogadja. Nincs tehát ezen szerződésszerű törvénynek egyenes megszegése nélkül, mód arra, hogy más, mint ez uton, azon szabályt megváltoztatni, lehessen.

Meglehet, hogy a képviselő ur csekélynek tekinti egy szerződésszerűleg kötött törvény stipulatiójával ellezkezőt cselekedni; de az én meggyőződésem szerint azt Magyarország törvényhozása sohasem tette és nem is fogja tenni soha, hogy adott szavát megszegje, még az esetben sem, ha egyik vagy másik része utóbb ugy tűnik ki, hogy nem volt czélszerűen alkotva. A kormány a maga részéről is azon nézetben lévén, hogy az országgyülési többség által küldött képviselők ugyanazon száma nagyobb befolyást ad, mint a direct választások utján küldöttek száma, vagyis, ha egy országgyülés küldi a képviselőket, de a számarány ugyanaz marad, mint az ország azon részeiben, melyekben direct választások folynak, akkor valóság szerint a népességi számarány szerinti száma mellett a képviselőknek több befolyás adatnék azon részeknek, mint a mennyi őt különben megilletné; ezen alapon kezdett tárgyalni ugy a horvát kormánynyal, mint horvát férfiakkal; és lelve bennök azon méltányossági érzetet, mely szerint annak igazságát maguk belátták, működött oda, hogy regnicoláris bizottság utján létrejőjjön e javaslat, mely ma előttünk van.

Én biztosíthatom a képviselő urat különben is, hogy nem lesz senki, én megvallom, olyan indokok miatt, melyeket mostan felhozni nem kivánok, nem is igyekeztem nagyon rajta, de nem lesz senki, a ki a Horvát-Szlavonországokat arra birja, hogy az 1868 : XXX. törvényben kikötött módon beleegyezésöket adják ahhoz, hogy a képviseltetés módja megváltoztassék; mert Horvát-Slavonországok épen ezen képviseltetési módban látják az ő egyediségöknek kifejezését; — és ezen egyediség megtagadása volt 1848-ban egyik indoka az akkor oly könnyen kifejlődhetett elégedetlenségnek. (*Felkiáltások a szélső balfelől: A camarilla fejtette ki! Más is volt az oka!*) Hát t. képviselő urak, méltóztassanak megengedni, tudom, hogy elégedetlenség, ellenszegülés szítására sok factor kell és tudom azt is, hogy 48-ban, mely factorok szították; de arra, hogy könnyű legyen szítani, kell valami oly körülmény, mely sok embert tesz egyszerre elégedetlenné és egyik körülmény volt az, mit mondani bátorkodtam.

Én tehát, t. ház, azt hiszem, hogy midőn e törvényjavaslat úgy, a mint szerkesztve van, Horvát-Szlavonországok országgyülésének törvényszerű hozzájárulásával törvényerőre emelkedhetik, megtörtént ez irányban mind az, a mi

Digitized by Google

megtörténhetett. Mert ismétlem, az egyszer adott szónak, az egyszer megalkatott törvénynek egyoldalú, más, mint a benne meghatározott módoni megváltoztatását a magyar törvényhozás soha sem akarta és soha sem fogja akarni; a nélkül pedig azon túl menni nem lehet. (*Ugy van! jobbfelől.*)

És mielőtt a törvényjavaslatot elfogadásra ajánlanám, még csak egyet. (*Halljuk! Halljuk!*) Én azt gondolom, hogy méltányosnak kell lenni ez ügyben Horvát-Szlavonországoknak ugy regnicoláris deputatiója, mint országgyülési többsége iránt. Mert mi volt a helyzet? Nekik csakugyan le kellett egy olyan előnyről mondaniok, melyet számukra az 1868 : XXX. törvényczikk biztosított. Tehát szemben azokkal, a kik még a 68-iki törvényen túl is szeretnének menni, mert hisz vannak olyanok Horvátországban is, — nem titok az ottani legközelebbi országgyülési viták nyilvánosan is kimutatták, — akkor azt mondani, hogy nem elég, hogy ennyire mentetek, mondjatok le még többről is, mint, a mit a törvény nektek biztosított, nem lenne méltányos kivánság; mig okvetlenül ugy Horvátország, mint a magyar korona összes országainak java iránti élénk érzékről, mérsékletről és a túlzók irányában való férfias bátorságról tanuskodik az, hogy a mennyiben az előnyök túlságos voltát átlátták, arról lemondani kénytelenek voltak. (*Helyeslés.*) Ajánlom a törvényjavaslatot elfogadás végett.

Vidliczkay József: T. képviselőház! Csak egy igen rövid megjegyzést kivánok tenni annyiban, a mennyiben az én szavaim némileg félreértettek a t. ministerelnök ur által.

Méltóztatott szószegés szándékával vádolni engem a t. ministerelnök ur. Ha én valami positivumot indítványoztam volna a fennálló törvény ellenében, akkor talán volna alapja a t. ministerelnök ur vádjának; de én csak annyit mondtam, különösen beszédem második részében, hogy időelőttinek tartom ezt a törvényjavaslatot és mint ilyet utasítom vissza. Én tehát semmi positivumot nem indítványozván, sem pedig a fennálló törvénynek megváltoztatását, azt hiszem, hogy szószegés szándékáról nem vádoltathatom.

Tisza Kálmán ministerelnök: Tisztelt képviselőház! (*Halljuk!*) Hivatkozom reá, hogy én a képviselő urat szószegés szándékával nem vádoltam, hanem igen is figyelmeztettem arra, hogy az, a mit ő követel, ha nem adott is be indítványt, az egyes kerületenkénti választás, beleegyezése nélkül az illető másik részen levő factoroknak, szószegés, vagyis törvényszegés nélkül nem volna elérhető.

Erre figyelmeztettem, de szándékot róla olyat nem tettem fel, mert a magyar törvényhozásban ily szándékokat nem is szeretnék feltenni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Irányi Dániel: T. képviselőház! Engedelmet kérek, hogy a szőnyegen lévő tárgyhoz néhány szóval én is hozzájárulhassak, leginkább adandó szavazatomnak indokolása végett. (*Halljuk!*)

Azok, a kik eddigi politikai szerény működésemet némi figyelemre méltatták, tudják, hogy én ugy a nem-magyar ajku nemzetiségek, mint Horvátország irányában, a magyar állam jogai, érdekei és az ország törvényeinek határain belül az igazság, a méltányosság, az engesztelés szelleme által vezéreltetem magamat, (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon*) daczára azon, sajnos, barátságtalan, mondhatni ellenséges indulat tüneteinek, (*Halljuk!*) a melyekkel némely nem-magyar ajku nemzetiség körében, valamint Horvátország polgárai részéről is néha találkozunk; ezen mérsékelt, ezen békülékeny magunktartásától várva, hogy ez idővel el fogja oszlatni az elfogultságot és az ellenséges indulat helyett rokonszenvet és barátságot fog kelteni. Mert semmit sem tartok Magyarország jövendőjére nézve fontosabbnak, mint hogy mindazon különböző nemzetiségek, melyek az országot lakják, érzelemben, szellemben összeforrjanak, hogy veszély idején a közös szabadságot, a közös hazát az ellenség ellen megvédelmezzék. (*Helyeslés.*)

Ezen indulattól áthatva, ezen szándék által vezéreltetve, kijelentem, hogy a Horvátországgal kötött ezen újabb egyezményt a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Élénk helyeslés a jobb- és baloldalon.*) Nem tehetem mindamellett, hogy szemrehányást ne tegyek nem ugyan a regnicolaris bizottságnak, a mely arra, mint azt az előadó ur helyesen megjegyezte, kiküldve csakugyan nem volt, hanem a kormánynak és nagy hibájául ne rójam fel azt, hogy a szavazatok kérdésével a fiumei kérdés megoldását nem kötötte össze. Hogy ezt tenni elmulasztotta, annál súlyosabb hiba, mert ennél jobb, ennél kedvezőbb alkalom eddigelé nem volt és nem tudom, lesz-e ilyen valaha. Tudvalevő dolog, hogy a horvátok mily nagy súlyt fektetnek a határőrvidék bekeblezésére, mennyire vágyódnak a tőlük századok óta elszakított rokonok, testvéreikkel való egyesítés után, a miért is meg vagyok győződve, hogy ezen bekeblezés, ezen egyesítés fejében készek lettek volna lemondani azon igényekről, a melyeket Fiume irányában fenntartanak, annyival inkább, mert ezen igények sem a történelem, sem az okiratok, sem végre az eddigi gyakorlat világánál tekintve, meg nem állhatnak, és mert igen jól tudják a horvátok, hogy a fiumeiek, valamint egyrészről Magyarország iránt rokonszenvet éreznek és ahhoz minél szorosabban csatoltatni kivánnak, ugy másrészről a horvátoktól annál

Digitized by Google

inkább idegenkednek, hogy ne mondjam, az azokkal való kapcsolattól irtóznak. És végre, mert a horvátoknak tudniok kell, hogy Magyarország mily nagy fontosságot tulajdonít annak, hogy egyetlen tengeri összeköttetése, a fiumei kikötő az ő közvetlen birtokában maradjon. És minthogy ezt tudják a horvátok és mert az alkalom oly kedvező volt, annálfogva hibát követett el a kormány, hogy Fiume ideiglenes állapotát meg nem szüntette, hogy annak viszonyát Magyarországhoz tisztába nem hozta.

Magyarország 1868-ban fehér lappal kinálta meg a horvátokat és azok azt szép jogokkal s vivmányokkal csakugyan teleirták. Egyet azonban 1868-ban sem engedett meg Magyarország, azt, hogy a horvátok Fiumét a magukénak tekintsék és azt sem ma, sem a jövőben soha nem fogja megengedni, mert sokkal életbevágóbbak azon érdekek, melyek ahhoz fűződnek, hogy Magyarországnak összeköttetése a világgal szabad legyen. Ezt elmondván és pedig leginkább adandó szavazatom indokolásául, ujolag kijelentem, hogy a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Helyeslés a jobb- és baloldalon.*)

Csernátony Lajos: T. képviselőház! Tudva van a t. képviselőház előtt, hogy ezelőtt kevés idővel Fiume városa egy kérvényt intézett e házhoz, a melyet szerencsés voltam én benyujtani, ezen törvényjavaslatra, illetőleg a regnikoláris bizottság munkálatára vonatkozólag.

Ezen petitióban — a mely a maga idejében elő fog kerülni, de a mely szerintem legczélszerűbben most kerülhetett volna tárgyalás alá, mert ezzel van szoros kapcsolatban, — Fiume városa aggodalmát fejezi ki ezen törvényjavaslatnak egyik pontja felett, a melyből ő a saját állására nézve, ha nem is hátrányt, de bizonyos kétes helyzetet deducál. Ezen petitióban Fiume arra kéri a képviselőházat, hogy vagy ama kérdéses pontot hagyja ki, vagy ha az nem lehetséges, az itt történő nyilatkozatok, illetőleg talán határozatok által nyugtassa meg Fiuménak életérdeke iránti aggodalmát.

Azóta Fiume, állíthatom, a hozzám érkezett későbbi értesítések folytán meg lett nyugtatva az iránt, hogy az ezen törvényjavaslatban általa kifogásolt pont legkevésbé sem alterálja helyzetét, legkevésbé sem veszélyezteti jövőjét. Ennélfogva merem állítani azt is, hogy az általa felállított alternativának második része, t. i. az itt történő nyilatkozatok által, teljesen ki lesz elégitve, a mely nyilatkozatok iránt, meg vagyok győződve, a háznak minden tagja, pártkülönbség nélkül egyetért; a mily nyilatkozatot Irányi Dániel t. barátom és képviselőtársamtól hallottunk és a minőt, reménylem, a t. kormány és a t. előadó ur részéről is fogunk hallani.

Az ily nyilatkozatok, ismétlem, Fiume aggodalmait el fogják oszlatni. Ezen aggodalmakat illetőleg egyébiránt megvallom, hogy valamint más kérdéseknél is, a hol a nemes érzelmeknek mindenesetre nagy horderőt és viszonos hatást kell tulajdonítani: a mai világban mégis sokkal nagyobb horderőt tulajdonítok az olyan tényezőknek, a melyek a kölcsönös érdeken alapulnak. A sympathiák mulékonyak lehetnek, de az érdekek tartósak. Már pedig Fiume és Magyarország közt az érdekek oly tangibilisek, oly kézzel foghatók, hogy szerintem sem Fiuménak, sem Magyarországnak aggodalma nem lehet az iránt, hogy ezen érdekek tekintetében elhidegülés állhasson be.

Ezen érdekeket, a mint Irányi t. képviselőtársam is megjegyezte, nem fogjuk az utból félretétetni engedni soha. Magyarországnak Fiuméhoz való jogát és Fiume követelését, hogy Magyarországhoz tartozzék, minden időben, Magyarországnak minden pártja és minden pártnak minden hazafias tagja fel fogja karolni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

De épen ezért, t. ház, nem kell fennakadni azon soha — a mint némelykor megtörténik, hogy fennakadnak, — hogy a fiumeiak időnkint aggodalmaskodnak. A mint mondják, mindegyre támad valami aggodalom, mintegy megijednek, hogy hátha mégis cserbenhagyják őket. Ezt csak saját helyzetének tudata, saját érdekei iránti fogékonysága és a Magyarországhoz mindig szorosabban és véglegesen való tartozása iránti forró óhajtása idézi elő. Ezt tehát legkevésbbé sem lehet zokon venni, sőt a legmelegebben kell üdvözölni, mert minden alkalmat csak arra használ fel, hogy demonstrálja, mennyire vágyik Magyarországgal a legszorosabb összeköttetésben lenni minden más kötelék elmetszésével. Természetes, hogy azon provisorius állapot, a melyben Fiume van, ő reá a leginkább érdekeltre nézve, minden olyan kérdés alkalmával, mely bizonyos szállal hozzá van fűzve azon provisorius állapothoz, izgatólag, aggasztólag kell, hogy hasson; s akár melyikünkben, ha hasonló helyzetben volna, hasonló érzelmek keletkeznének. Tehát természetesnek kell találnunk másoknál is. Ennélfogva én nem azon formában, melyben Irányi t. képviselőtársam tette, de más formában, igenis a t. kormányhoz és jelesen az igen t. kormányelnök urhoz magam is bátor vagyok azon kérdést intézni, miért nem vétetett szemügyre ezen törvényjavaslat tárgyalása alkalmával Fiume provisorius állásának megszüntetési lehetősége? Micsoda okok gátolhatták ezt? Szóval az igen t. ministerelnök urtól ez iránt valami felvilágosítást, magyarázatot vagyok bátor kérni én is. De nem azon értelemben, mint Irányi t. képviselő ur tette, — mert meglehet, hogy vannak igen fontos okok arra, hogy ezen kérdés, mely

Digitized by Google

magában is elég nehéz kérdés volt, nem lett egy másik kérdéssel összekapcsolva, a mi semmi esetre sem könnyítette volna meg a megoldást.

Ezeket röviden előadván, csak azt jelentem ki, hogy különben a ministerelnök urnak a szőnyegen levő javaslat illető pontjára vonatkozó nyilatkozatát elvárván, a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Madarász József: Nem szólaltam volna fel e tárgyban, ha Irányi Dániel t. képviselőtársam beszédében egy mondat nem volna, melyre megjegyzést kell tennem. Gondolom különben, hogy én értettem őt félre. T. képviselőtársam előadta Fiumére nézve azt, hogy rosz néven vette a kormánytól, hogy Fiume provisorius állapotát végleg rendezni nem iparkodott és e tekintetben magam is hozzájárulok nézetéhez. De nem tudom, jól értettem-e, de ő ugy fejezte ki magát, legalább én ugy véltem hallani, hogy egyuttal Fiume hovatartozandósága iránt is végleges határozatot nem iparkodott kieszközölni.

Irányi Dániel (*közbeszól*): Nem mondtam igy!

Madarász József: Akkor bocsánatot kérek; meglehet, hogy tévedek, én igy véltem hallani nyilatkozatát, hogy megtámadta a kormányt azért, a miért a provisorius állapotot végleg nem rendezte. Igen örülök, hogy Fiume hovatartozandóságáról szóló kifejezés a beszédben nem foglaltatik. Akkor az ő szavára nem teszek észrevételt, hanem kötelességemnek tartom mindenesetre kinyilatkoztatni azt, hogy én inkább óhajtottam volna, hogyha már valamit Fiumére nézve előhoznak, tették volna azt azok, a kik ezt szükségesnek látják, miként ez régibb törvényeinkben is megvan, egy külön bevezetésben, mondták volna meg azt, hogy Fiumére nézve pedig ismételtetik az, a mi az 1868: XXX. t. cz. 66. §-ában benne foglaltatik. Mivel azonban már felszólaltam, kötelességemnek tartom megjegyezni azt, hogy én is igen nagy súlyt fektetek arra, hogy Magyarország Horvát-Szlavonországgal a magyar állam érdekében egyetértésben működjék, de nem fogadhatom el azon érvet, hogy ha már egyszer az 1868: XXX. t. cz. megállapította azt, hogy Horvát-Szlavonországok országgyülése küldi képviselőit ide, ugyanazon horvát-szlavon országgyülés és a magyar országgyülés által is kiküldött országos küldöttségek miért ne változtathatnák meg e törvényt, a mi, ugy hiszem, érdekében volna nemcsak Magyarországnak, hanem Horvát-Szlavonországoknak is.

Csak ezt a megjegyzést kivántam tenni arra nézve, hogy a mi az 1868: XXX. t. czikkben e szerint intéztetett el, az megváltoztatható ismét, ha egyrészről Magyarországon, másrészről pedig Horvát-Szlavonországban is azon meggyőződésre jönnek, a melyben részemről én legalább vagyok, hogy sokkal helyesebb volna Horvát-Szlavonországok képviselőinek itt ugy megjelenniök, hogy azok kerületenként a választópolgárok által választassanak s én előre nyilvánítom, hogy azon arányban, a melyben Magyarország lakosai és területe szerint a magyarországi képviselők száma van, igazságosnak tartom, hogy Horvát-Szlavonországok képviselői is terület és lakossági számarányban képviseltettessenek — a magyar országgyülésen.

Ezeket kötelességemnek tartva kinyilatkoztatni, egyuttal a t. előadó ur által indokolt s ha a t. ház elé elfogadás végett terjesztett javaslatot, melyet én meggyőződésemmel megegyeztethetőnek nem találok, a részletes tárgyalás alapjául nem fogadom el. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Orbán Balázs: Én igen sajnos körülménynek tartom azt, hogy a 800 év óta velünk testvérileg együtt élt, a szabadság és polgárosodás védelmében velünk együtt küzdött és vérzett horvát testvéreinkkel szemben nincs meg az az öszhang, az az összeműködés és testvéries együttérzés, melynek a történelmi mult alapján fenn kellene állani s melyet a jelen törekvéseinek még szilárdítania kellene.

Ha én ennek okát kutatom, kénytelen vagyok bevallani, hogy az épen azon természet- és alkotmányellenes helyzetből származik, hogy itten a magyar parlamentben nem a horvát nép képviselői ülnek és érintkeznek velünk, hanem ülnek rendi képviselők, kik megválasztatásukat nem a népnek, hanem az ottani országgyülés többségének köszönik s igy ők nem a horvát nemzetet, hanem egy cliquet képviselnek, melynek ők kifolyásai.

Ezen abnormis és népjog ellenes helyzetnek következménye az, hogy horvát képviselőtársaink itten nem a horvát nemzet mellett buzgólkodnak, hanem egy más cliquet, az itteni kormánycliquet támogatják szavazataikkal s a helyett, hogy velünk, a nép érdekeit és szabadságát védő párttal egyetértőleg igyekeznének az elviselhetlen adókat és halomra csinált adóságokat leszavazni, a helyet, hogy ezredéves közös alkotmányunkat védnék; segédkezet nyujtanak a nemzetre magát feltolt itteni cliquenek egymásután elvesztegetni azon becses örökséget, melyet őseink szent hagyományként hagytak reánk, nem gondolva meg azt, hogy a jogok, a melyeket feladni segédkeznek s az alkotmány, — melyet minden szavazattal megcsonkitatni engednek — közös kincseink s hogy azt a magyar és horvát képviseletnek egyaránt kellene a legnagyobb elszántsággal védelmeznie bár honnan jövő megtámadás és elkobzás ellen.

Én t. ház, meg vagyok győződve, hogy mindez másképen lenne, ha itt mi a horvát nép

Digitized by Google

kebléből egyenes választás által kikerült képviselőkkel és nem egyfelül kerekedett párt megbizottjaival tanácskoznánk, én meg vagyok győződve, hogy horvát képviselőtársainkat ez esetben nem csak egyszer másszor látnók itten megjelenni egy két napra azért, hogy a kormánynak valamely rosz, magyar és horvátra egyaránt káros törvényjavaslatnak a többséget biztosítsák s azután távozni, hogy hónapokig ne lássuk ismét, addig t. i. mig a magyar kormánynak ismét nincsen reájuk szüksége, hogy szavazataikkal majorizálja és meghamisítassa a nemzet képviseletének akaratát.

A lefolyt 12 év tapasztalatai elitélik ezen eddig csak rosz eredményeket előidézet helyzetet, mely a két egymásra utalt nemzet közvetitése helyett azokat elidegenité s a bennsőség helyett hidegülést idézett elő.

Én e helyzetet, mely előnyös lehet a kötelességfeledett kormányra, de káros a népszabadságra — továbbra fenntartani nem akarom; én azt óhajtom, hogy itten az 1848-ki törvények szellemében, a horvát népnek választot és bajait érző, azokat orvosolni kész képviselők üljenek. Én ép oly melegen óhajtom a horvát nemzettel való testvéries egyetértést, mint Irányi barátom, de ezt csak a népválasztásának kifolyását alkotta népképviselet alapján s nem a clique-rendszert továbbra való fenntartásával hiszem elérhetőnek. A jelen egyezményt és e törvényjavaslatot, mely e szempontokat melőzi, általánoságban sem fogadom el a részletes tárgyalás alapjául.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Azok után, a miket elmondtam, a magam részéről csakis azért kérek szót, hogy a Fiuméra vonatkozólag első sorban Irányi Dániel t. képviselő ur által, azután Csernátony t. képviselő ur által felhozottakra egy pár szóval nyilatkozzam. (*Halljuk!*)

Mellesleg csak azt kivánom megjegyezni Madarász József t. képviselő ur előadására, hogy nagyon rosszul kellett volna magamat kifejeznem, ha valaki ugy érthetett volna, hogy az 1868: XXX. t. cz. soha semmi viszonyok köztt nem változtatható meg. Hogy nem az a nézetem, mutatja az, hogy hiszen létrejött ezen mostani törvényjavaslat, a mely nem más, mint az 1868: XXX. törvény egyik dispositiójának megváltoztatása. De igenis mondtam és mondom ma is — és ezt ő sem vonta kétségbe, — hogy a megváltoztatás azonban csak azon a módon lehetséges, a melyet az a törvény kijelöl. Már pedig higyje el nekem a t. képviselő ur, arra a módosításra, hogy az egyes kerületek válasszanak és ne az országgyülés, Horvátország részéről alig fogna egynehány embert találni, kik ráállanának és ha találna, nem azokat, a kik Horvát-Szlavon-Dalmátországok javával együtt, épen a magyar szent korona birodalmának javát akarják.

A mi a fiumei kérdést illeti t. ház, (*Halljuk! Halljuk!*) én arra vonatkozólag, hogy az e törvényjavaslatban miért hozatik elő, a magam részéről is csak ugyanazokat mondhatom, a miket a t. előadó ur már elmondott. Jelesen, hogy nem azért hozatik elő, mintha ez által Fiume helyzetének változtatása czéloztatott volna, de kizárólag azért, hogy soha még csak gyanu se támadhasson, az iránt, hogy Fiume helyzete nem ugyanaz marad, melyet az 1868-iki törvény megállapít, kimondván, hogy Fiume város, — kikötő és kerület a magyar koronához csatolt külön testet képez, separatum sacrae regni coronae adnexum corpus.

Én tehát teljesen respectálván az indokokat, melyek a fiumeiknál nyugtalanságokat gerjesztettek, a magam részéről azt hiszem, hogy ezen nyugtalanság tökéletesen elenyészett, vagy el fog enyészni és a magam részéről is határozottan ismétlem, hogy Fiume felemlittetésének e törvényjavaslatban egyes egyedüli czélja az volt, hogy még csak annak a feltevése is kizárassék, mintha irányában e törvényjavaslat által valami változás történnék. (*Helyeslés.*)

Irányi Dániel képviselő ur felhozta és hibáztatta a kormányt, hogy miért nem oldotta meg most a fiumei kérdést. (*Halljuk! Halljuk!*) Azt mondja ő, a horvátok annyira vágynak a határőrvidék bekebelezésére, hogy ez alkalommal Fiume helyzetét véglegesen meg lehetett volna állapítani. Azt az egyet megjegyzem, mert kénytelen vagyok megjegyezni, hogy az 1868: XXX. t. cz. kimondja a határőrvidék bekebelezését, de semmi néven nevezendő kapcsolatba nem hozza a fiumei kérdéssel; tehát midőn ezen bekebelezés végrehajtásáról van szó, ez sua natura, a dolog természeténél fogva nem áll kapcsolatban a fiumei kérdéssel és csakis — hogy ugy fejezzem ki magamat — a törvényben már biztosított óhajtás teljesítésének megtagadásával gyakorolt pressió lehetett volna az, mi által a fiumei kérdést most megoldásához közelebb lehetett volna vinni.

Megvallom t. ház, nem tartottam volna helyesnek, ezen a módon, ezen az uton törekedni a kérdés végleges megoldására, de megvallom őszintén azt is, hogy ennek okvetetlen szükségét sem látom.

Az 1868-iki törvény maga megállapítja Fiuménak közjogi helyzetét, biztosítja tehát ezirán Fiumét mindaddig, mig ez a törvény fennáll, ez pedig mindaddig állani fog, a mig az lesz, — a mint Irányi Dániel képviselő ur is mondta, a mit én is hiszek, a mig az lesz minden magyar törvényhozás nézete, hogy Fiume Horvátországhoz nem kapcsolható. Különben pedig Fiume ezen kimondott közjogi helyzeténél fogva tényleg

Digitized by Google

a magyar kormány befolyása, kormányzata, igazgatása alatt áll. (*Helyeslés.*) Hogy tehát mit nyertünk volna vele, ha egyfelől egy 1868-ban feltétlenül megigért bekebelezést ma feltételhez kötünk és ezzel talán nem igen jó hangulatot támasztunk, másfelől egy ugyis nehéz kérdést complicalunk azzal, hogy nem egy kettős, hanem egy hármas bizottság kisértse meg azt a sysiphusi munkát, hogy egyezzék meg valamiben, ezt az adott viszonyok köztt belátni képes nem vagyok.

Ezért történt az, hogy Fiume kérdése ez alkalommal megoldandóul nem jelöltetett ki. (*Helyeslés.*) Ajánlom a törvényjavaslatot a t. háznak elfogadásra. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: Méltóztatik-e a t. ház a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? (*Igen! Nem!*) A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja.

Következik a részletes tárgyalás.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslat czímét, bevezetését, 1—5. §-ait, a melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat, mind tartalmára, mind szerkezetére nézve elfogadtatván, annak harmadszori felolvasása a holnapi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik a napirend utolsó tárgya: az igazságügyi bizottság jelentése és törvényjavaslat a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisítéséről és elévüléséről. Méltóztatik a jelentést felolvasottnak tekinteni? (*Felolvasottnak veszszük!*)

E szerint az általános vitát megnyitom. Az első szó az előadó urat illeti.

Apáthy István, az igazságügyi bizottság előadója: Tisztelt képviselőház! Midőn a szőnyegen lévő javaslatot a t. képviselőháznak elfogadásra ajánlanám, legyen szabad egyrészről azon előkészítő tényekről szólanom, melyek a javaslat beterjesztését megelőzték; másrészről kifejtenem azon okokat, melyek kapcsolatban az igazságügyi bizottság jelentésével, nemcsak a javaslat beterjesztését, hanem annak elfogadását is igazolhatják. Az elsőt különösen azért tartom szükségesnek, mert azt hiszem, hogy a t. képviselőház, megismerkedve az érintett előkészítő tényekkel, azon meggyőződésre fog jutni, hogy a szőnyegen levő javaslat azok közé tartozik, melyeknek előkészítésénél sem az alaposság, sem a kellő komolyság nem hiányzott.

Habár a forgalom tárgyát képező értékpapirok tekintetében az első törvényes intézkedést a törvénykezési rendtartásban találjuk, melynek 529. §-ában kimondatott, hogy a forgalom tárgyát képező értékpapirok megsemmisítésének módjáról külön törvény fog intézkedni; a szóban levő papirok megsemmisítését tárgyazó szabályok szüksége már a törvénykezési rendtartás alkotása előtt felismertetett; sőt azt hiszem, hogy a kormánynak az volt a szándéka, hogy az értékpapirok megsemmisítését tárgyazó intézkedések a törvénykezési rendtartásba vétessenek fel. Legalább erre mutat azon körülmény, hogy 1867-ben az akkori igazságügyminister bizottságot küldött ki az értékpapirok megsemmisítésére vonatkozó törvényjavaslat kidolgozása végett. E bizottság azonban, melyben a földtehermentesítési alap igazgatósága is képviselve volt, mindössze 3 vagy 4 ülést, tartott, a nélkül, hogy tanácskozásainak eredménye lett volna. Ezen körülménynek tulajdonítható, ugy hiszem az, hogy a törvénykezési rendtartásba, a megsemmisítési eljárás helyett, mindössze az általam említett intézkedés vétetett fel.

Miután azonban egyrészről a kereskedelmi forgalomnak, közvetlenül a törvénykezesi rendtartás után bekövetkezett rohamos fejlődése, másrészről a hitelnek az állam részéről történt igénybevétele nemcsak az addig ismert értékpapirokat sokszorozta meg, hanem egészen új formákat is teremtett: a megsemmisítési eljárást megállapitó szabályok szüksége annyira érezhetővé vált, hogy a földtehermentesítési kötvények tekintetében már korábban behozott megsemmisítési eljárást a többi értékpapirokra is kiterjeszteni kellett. Ezen eljárás szabályai azonban, habár sok tekintetben helyes intézkedéseket tartalmaztak, mert az újonnan keletkezett formákra nem illettek, a gyakorlatban annyi zavarra adtak alkalmat, hogy a kormány, illetőleg az akkori igazságügyminister kénytelennek látta magát 1870. és 1871-ben kiadott rendeleteivel a megsemmisítési eljárást — a földtehermentesítési kötvények kivételével — minden értékpapirra nézve egyelőre és a törvényhozás további intézkedéseig megszüntetni.

Ezzel azonban a baj csak fokozódott; sőt az 1872-ben már annyira érezhetővő vált, mikép a képviselőház szükségesnek tartotta 81-ik ülésében a következő határozatot hozni: „A ház utasítja a ministeriumot, hogy terjesszen elő, lehetőleg még ezen ülésszak alatt javaslatot, mely az államkölcsönök kötvényeinek és szelvényeinek, és általában a magyar értékpapirok és azok szelvényeinek amortisatiójára vonatkozó eljárást, valamint azoknak elévüléséről szóló szabályokat részletesen állapitsa meg.“ Megfelelően ezen határozatnak, a ministertanács 1873. február 16-án kelt határozatával a törvényjavaslat kidolgozására szakbizottságot küldött ki, mely üléseit 1873. márczius 3-án kezdette meg. Ezen bizottság csakhamar azon meggyőződésre jutott, hogy addig, mig az értékpapirok tekintetében a vindicatio kérdése törvény által nem szabályoztatik, megsemmisítési eljárást készíteni nem lehet; mert

Digitized by Google

hiányzanék minden basis, melyre a megsemmisítési eljárás következményeit alapítani lehetne. A bizottság tehát tekintettel arra, hogy ugyanakkor a kereskedelmi törvénynek már kész tervezetét az e végre kiküldött szakbizottság tárgyalás alá vette, üléseit egyelőre felfüggesztette. Midőn a kereskedelmi törvény tervezete a szakbizottság tanácskozásain átment, a megsemmisítési eljárás kidolgozására kiküldött bizottság működését 1874. november 5-én ismét megkezdette.

Miután a bizottságnak az általam érintett s a földtehermentesítési kötvényekre vonatkozó hiányos szabályokon kivül, semmiféle elfogadható substratuma sem volt, a javaslat elkészítése aránytalanul sok időt és fáradságot vett igénybe, ugyhogy a bizottság munkálatát csak 1875. évi deczember 18-án kelt jelentésével volt képes a ministerelnöknek bemutatni.

A ministertanács a bemutatott javaslatot már 1875. decz. 23-iki ülésében tárgyalta s abban állapodott meg, hogy a bemutatott javaslatot a pénzügyi-, a kereskedelmi- és az igazságügyi ministerek egyetértőleg birálják meg és részletes jelentésüket a ministertanácsnak mielőbb mutassák be. Ezen határozat folytán a pénzügyministeriumn kebelében tárgyalások indittattak meg, melyeknek az lőn eredménye, hogy a pénzügyi, a kereskedelmi és az igazságügyi ministeriumok, továbbá a nevezetesebb intézetek és a kereskedelmi kamara kiküldötteiből alakítandó bizottság összehívása határoztatott el.

Hogy ezen bizottság az igazságügyministerium ismételt sürgetései daczára miért nem hivatott össze, annak nyomára akadni nem birtam. Annyi tény, hogy az egész ügy nyugodott mindaddig, mig azt a jelenlegi pénzügyminister ur kezeibe nem vette, a' ki a ministertanácsnak általam érintett határozatát végrehajtandó, a már 1875-ben tervezett bizottságot 1879. évi február hó 24-re összehivta. A bizottság a javaslatot letárgyalta és azt csekély módosításokkal elfogadásra ajánlotta. A pénzügyminister ur azonban még több garantiát keresett és a revidiált javaslatot véleményes jelentés végett, a budapesti kereskedelmi kamarának és a tőzsde-bíróságnak adta ki. Mindkét testület igen elismerőleg nyilatkozott a javaslatról és észrevételt csakis az utóbb említett testület tett, a mennyiben a javaslatnak azon intézkedését, mely szerint a megsemmisítési eljárás folyamában megkérdezett hatóság nyilatkozatának peremtorius hatály adatik, aggályosnak jelentette ki.

Ezek azon előzmények, melyek után a javaslat azon alakban, melyben azt a ministertanács által kiküldött bizottság 1875-ben elkészítette, a kormány által bemutattatott és az igazságügyi bizottság tárgyalásainak substratumát képezte. Hogy az igazságügyi bizottságnak a javaslaton többféle módosítást kellett tennie, annak oka azon körülményben keresendő, hogy az első tervezet készítése óta sok olyan kérdés hozatott tisztába, melyeknek megoldására nézve még 1875-ben az elmélet és a gyakorlat embereinek nézetei egyaránt szétágaztak.

Legyen szabad ezek után azon okok jelzésére áttérnem, melyek szerintem a szőnyegen levő javaslatnak ugy beterjesztését, mint annak az igazságügyi bizottság által megállapított szerkezetben leendő elfogadását igazolhatják.

Ha a forgalom tárgyát képező értékpapiroknak ma már minden kétségen felül helyezett jogi természetét kellő figyelemre méltatjuk, nem szenvedhet semmi kétséget az, hogy a szóban levő papirok természetének és rendeltetésének csak az felelne meg, ha az elveszett, vagy megsemmisült értékpapir volt birtokosának általában semmi mód sem adatnék arra, hogy a papiron alapuló jogait érvényesíthesse; vagy ha a törvényhozás csak akkor részesitené a papir volt birtokosát jogi védelemben, ha a papir physicai megsemmisülése minden kétségen felül helyeztetett. A forgalom tárgyát képező értékpapirok ugyanis, ellentétben a közönséges okiratokkal, nem pusztán bizonyítási eszközök, hanem közvetlen és egyedüli alapját képezik magának a követelésnek, mely a mint egyrészről a papir puszta átadása által megy át egyik gazdaságból a másikba, ugy másrészről a papir nélkül nem érvényesíthető. Ha tehát a követelés közvetlen és egyedüli alapját képező papir megsemmisül, vagy elvész, maga a követelés is megsemmisül ugy, hogy a papir volt birtokosának a követelést, melyet mással semmivel sem igazolhat, érvényesítenie nem is lehet. Igy van az pl. a papirpénznél, melynek megsemmisülése vagy elveszése esetében, a casus nocet domino elvnek megfelelően, semmiféle mód sem adatik a papir volt birtokosának arra, hogy ez a papirral együtt megsemmisült, vagy elveszett követelését érvényesíthesse.

E felfogás azonban, a mellett, hogy a méltányossággal ellenkeznék, nyilván túl menne azon következményeken, melyeket a véletlen balesetnek a magánjogokra tulajdonítani lehet; tulmenne azért, mert a kétségtelen jogot csak azért szüntetné meg, mert a lehetőség annak érvényesítéséhez hiányzik. Ez főleg állana akkor, ha a papir physicai megsemmisülése igazolható. Ehhez járul még, hogy az érintett felfogás mellett a véletlen baleset, vagyis a szerencsétlenség a jogtalan gazdagodásnak alig igazolható forrásává tétetnék ugy az állam, mint a testületek és az egyesek érdekében; holott a jogtalan gazdagodás minden tételes törvény szerint érvényes jogczím annak visszakövetelésére, a mi vagyonunkból, az érintett uton, másnak gazdaságába ment át.

Digitized by Google

Ezek azon szempontok, melyekből a javaslat kiindulva, az értékpapir megsemmisülésével, vagy elvesztésével, magát a papiron alapuló jogot megsemmisültnek nem tekinti; hanem a megsemmisítési eljárás által módot ád a papir volt birtokosának arra, hogy ez jogát a papir megsemmisülése, vagy elvesztése daczára is érvényesíthesse.

Midőn azonban ezt constatálom, szükségképen azon kérdést kell felvetnem és megoldanom, hogy sikerült-e a javaslatnak a megsemmisítési eljárás szabályozásánál kiegyeztetni azon ellentétes érdekeket, melyeket a megsemmisítési eljárásnak okvetlenül érinteni kell.

A forgalom tárgyát képező értékpapirok megsemmisítésének helyes megállapítása kétségenfelül a legnehezebb törvényhozási feladatok egyike. Nehéz e feladat t. képviselőház, azért, mert a forgalom tárgyát képező értékpapirok megsemmisítésének megengedése, ha ez a különféle érdekek kellő kiegyeztetése nélkül történik, sokkal több kárt okozhat nemcsak az egyeseknek, hanem magának az államnak is, mint a mennyit esetleg elháríthat. Ma a forgalom tárgyát képező értékpapirokat mindenki megszerezheti a nélkül, hogy jóhiszemüleg eljárva, akár a vindicatiónak, akár pedig annak volna kitéve, hogy esetleg olyan papirt szerez, vagy olyan papirt tart vagyonának, mely egy korábbi birtoklás alapján értékét elvesztette. És mert az értékpapirok megszerzése magával az átadás és átvétel tényével befejezettnek tekintendő, igen természetes, hogy az értékpapirok nevezetes mozgékonysági képességgel birnak, mely azokat nemcsak fizetési eszközökké, hanem a pénzelhelyezésnek igen alkalmatos és kényelmes módjává is teszi. Mindez a megsemmisítési eljárás folytán lényegesen megváltoztatik, ha ezen eljárás az értékpapiroknak ép most érintett jelentőségét bármely irányban alterálja. A megsemmisítési eljárás tehát csak akkor igazolható, ha az értékpapirok jelentőségüket és rendeltetésüket a megsemmisítési eljárás daczára is megtartják.

Őszintén megvallom, hogy ez nem könnyű feladat; de ép oly őszintén kell azt is megvallanom, hogy csekély nézetem szerint, a javaslatnak sikerült ezen feladatot kellően megoldani. Legyen szabad ezt röviden kimutatnom.

Azt mondottam, hogy a ki ma jóhiszemüleg értékpapirt szerez, meg van védve a vindicatió lehetősége ellen; mert a kereskedelmi törvény 299. és 300. §§-ai szerint az eladott és átadott értékpapir az esetben is a jóhiszemű vevő tulajdonába megy át, ha az eladó tulajdonos nem volt. A korábban szerzett tulajdon megszünik; megszünik továbbá a korábban szerzett zálog- és más dologi jog is, ha a vevő az elárúsítás alkalmával arról tudomással nem birt. Ha az értékpapir elzálogositttatott és átadatott, arra a korábban szerzett tulajdon-, zálog- vagy más dologi jogot a jóhiszemű zálogbirtokos, vagy ennek utódai hátrányára érvényesíteni nem lehet. A forgalom tárgyát képező értékpapirok ezen jelentőségén a javaslat által változás nem történik; mert az nemcsak hogy a kereskedelmi törvénynek most érintett intézkedését érintetlenül hagyja; ha nem annak 13. §-a határozottan kimondja, hogy a bíróság a megsemmisítési eljárás megindítása alapján nem tehet intézkedést a végből, hogy az értékpapirra fizetés ne történjék, vagy hogy az át ne irassék, vagy hogy ahhoz új szelvényív ne adassék.

Azt mondottam továbbá, hogy a forgalom tárgyát képező értékpapirokat ma mindenki megszerezheti a nélkül, hogy annak volna kitéve, hogy esetleg olyan papirt szerez, vagy olyan papirt tart vagyonának, mely egy korábbi birtoklás alapján értékét elvesztette. A javaslat az értékpapirok ezen jelentőségén sem tesz változást; mert egyrészről a megsemmisítés a javaslat szerint csak olyan időpontban mondható ki, melyben az átalános tapasztalás szerint az értékpapir forgalmi szereplését már befejezte és árúi minőségét már elvesztette; mert továbbá másrészről a hirdetvényi határidő kezdő- és végpontja akkép van megállapítva, hogy az értékpapir tényleges birtokosa, a közönséges gondosság mellett, mindig képes elhárítani azon hátrányt, mely reá a birtokában lévő értékpapir birói megsemmisítése folytán háromolhatnék. A javaslat 11. §-a szerint ugyanis: (*Olvassa.*)

„11. §. A hirdetvényi határidő három év. Ezen határidő:

1. olyan értékpapiroknál, melyekben fizetési idő kikötve nincsen, a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napjától számítandó;

2. olyan értékpapiroknál, melyeknek határozott fizetési ideje van, ha a fizetési idő a hirdetvény keltét megelőzőleg már bekövetkezett, a hirdetvény keltétől; ha pedig a fizetési idő még be nem következett, a bekövetkezendő fizetési naptól számítandó;

3. olyan értékpapiroknál, melyeknél a fizetési idő sorsolástól függ és a sorsolás már megtörtént, a hirdetvény keltétől; ha pedig a sorsolás a hirdetvény keltét megelőzőleg még be nem következett és a papirok szelvénynélküliek, a bekövetkezendő fizetési naptól; ha pedig a papirok szelvényesek, a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napjától számítandó. Az utóbbi esetben a hirdetvényben kiteendő, hogy ha az értékpapir fizetési ideje sorsolás folytán korábban következnék be, a határidő a korábban bekövetkezendő fizetési naptól számittatik;

4. részlet-befizetésekről szóló igazolványoknál a hirdetvényi határidő a szerint, a mint a

Digitized by Google

kiállítandó értékpapir kicserélésére szolgáló határidő a hirdetvény keltét megelőzőleg már kezdetét vette, vagy nem vette, a hirdetvény keltétől, vagy a kicserélésre szolgáló határidő első napjától számítandó.

Olyan magánértékpapiroknál, melyeknek fizetési ideje bemutatástól, vagy felmondástól függ, a határidő a hirdetvény keltétől számítandó.

Ha a kiállító társaság, iparvállalat, pénzintézet, vagy szövetkezet alapszabályaiban az értékpapir megsemmisítésére rövidebb határidő van megállapítva és ez magában az értékpapir szövegében ki van fejezve, az alapszabályokban megállapított rövidebb határidő tűzendő ki.“

Mindezek olyan időpontok, melyek alatt a papir tényleges birtokásának okvetlenül jelentkeznie kell, ha ügyeiben a legközönségebb gondossággal jár el. És ha a papir birtokosa, a mint ennek lennie kell, a hirdetvényi határidő alatt jelentkezik, akkor nemcsak hogy a folyamatba tett megsemmisítési eljárás veszti el hatályát, hanem a papir értéke a jelentkezőnek minden kutatás és vizsgálódás nélkül és minden tekintet nélkül a megsemmisítési eljárásra kifizettetik.

Ehhez járul még, hogy a javaslat az értékpapirok szelvényei tekintetében megsemmisítési eljárást általában nem ismer és a szelvényeket ezen szempontból a papirpénzzel teljesen egyenlőknek tekinti.

Arról tehát szó sem lehet, hogy a javaslat az értékpapirok természetét, vagy rendeltetését megváltoztatná; ellenkezőleg a javaslat odáig megy, hogy bizonyos értékpapirokra nézve a megsemmisítésnek, legalább egyelőre, gyakorlati jelentősége nem is lehet. Miután ugyanis a javaslat szerint a hirdetvényi három esztendő a szelvényes értékpapiroknál, ha azok fix-fizetési határnappal nem birnak, vagy ki nem sorsoltatnak, a kiadott szelvények. utolsó darabjának lejáratától számittatik, — a megsemmisítési határidő egész emberi életkorra terjed a következő papiroknál: a vasuti kölcsönnél, melyhez 1868-ban a szelvények 50 esztendőre, a gömöri kölcsönnel, melyhez 1872-ben a szelvények 40 és fél esztendőre, a 30 milliomos kölcsönnél, melyhez 1872-ben a szelvények 32 esztendőre és az 54 milliós kölcsönnél, melyhez 1874-ben a szelvények 30 esztendőre adattak ki. Ezen azonban segíteni nem lehet; de nem is szükséges azért, mert az említett értékpapirok szelvényeinek lejárati idejéből már is nevezetes idő telt el és az eredeti hosszú idő minden esztendővel kevesebb lesz.

Végre érintenem kell még azt, hogy a javaslat az értékpapiroknak nemcsak megsemmisítéséről, hanem elévüléséről is intézkedik; a mire annálinkább szükség van, mert az értékpapirok és ezek szelvényeinek legnagyobb részére nézve külön elévülési idő megállapítva nincsen; a mi természetszerűen azt hozná magával, hogy az ilyen értékpapirokra és azok szelvényeire a közönséges, vagyis a 32 esztendei elévülést kellene alkalmazni; a mit a tervezett megsemmisítési eljárás mellett fenntartani nem lehetne a nélkül, hogy az egész megsemmisítési eljárás illusiorussá ne tétetnék.

Mindezek alapján kérem a t. képviselőházat, méltóztassék a szőnyegen lévő javaslatot az igazságügyi bizottság szövegezése szerint ugy egészben, mint egyes részeiben elfogadni. (*Helyeslés.*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa a czímet és az 1—49. §§-at, melyek észrevétel nélkül elfogadtatnak*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat ugy általánosságban, mint részleteiben letárgyalva lévén, annak végleges megszavazása a holnapi ülés napirendjére tűzetik ki.

A mai ülés napirendje kimerítve lévén, a holnap 10 órakor tartandó ülés napirendjét következőleg vélem megállapítandónak. Első helyen kitüzetnék a ma elfogadott két törvényjavaslat végleges megszavazása, továbbá a perügyi bizottságnak 626. szám alatti jelentése, az 1881. évi államköltségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről és az erre vonatkozó 629. számu törvényjavaslat; továbbá a pénzügyi bizottság 627. sz. jelentése, az 1880. VIII. t.-cz. első szakaszának módosításáról szóló törvényjavaslatról; ezen kivül a 48. sorjegyzékben foglalt kérvények tárgyalása és végre a vallás- és közoktatási minister ur már bejelentett válasza Szabovlyevics Mihály interpellátiójára.

Gr. Szapáry Gyula, pénzügyminister: T. ház! Van szerencsém jelenteni, hogy holnap szándékozom válaszolni Turgonyi Lajos képviselő urnak, a muraközi bor- és husfogyasztási ügy tárgyában hozzám intézett interpellátiójára.

Elnök: E szerint ezen válasz is holnap fog megadatni.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 1 órakor.*)

Digitized by Google

358. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. év február 26-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről. A közigazgatási bizottság jelentése a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyában. Az inditvány- és interpellátiós-könyv fölolvasása. A Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közötti újabb közjogi megállapodást tárgyazó és a forgalmi értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslatok végleges megszavazása. Az 1881. évi állami költségvetés hiánya fedezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. Az 1880. évi VIII. törvényczikk 1. §-ának módositásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása és elfogadása. A kérvények 48. sorjegyzékének tárgyalása. Tréfort Ágost vallás- és közoktatási minister válasza, Szabovljevics Mihály interpellátiójára. Gróf Szapáry Gyula pénzügyér válasza, Turgonyi Lajos interpellátiójára.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, gr. Szapáry Gyula, br. Kemény Gábor, Ordódy Pál, Trefort Ágost, Bedekovich Kálmán, Szende Béla, Pauler Tivadar.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Antal Gyula az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a febr. 25-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyvet hitelesitettnek jelentem ki.

Bemutatom Somogymegye közönségének fölterjesztését, melyben Kolozsvár szabad királyi városnak, a Bartha Miklós ellen intézett merénylet alkalmából való föliratát pártolván, a katonai büntető törvény s eljárásnak szabályozását kéri; továbbá Budapest főváros közönségének föliratát, melyben a magyarországi magyarajku görög katholikusok hiveinek kérvényét pártolván, részükre egy magyarajku görög katholikus püspökség fölállitását kéri.

Budapest főváros VII. kerületi polgári körnek Hoffmann Pál képviselő által beadott kérvényét, melyben az adókezelésről szóló törvényjavaslat elvetését, illetve módositását kéri.

Mindezen kérvények kiadatnak a kérvényi bizottságnak tárgyalás és jelentéstétel végett.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Péchy Jenő, a közigazgatási bizottság előadója: T. ház! A közigazgatási bizottság a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslatot letárgyalván, van szerencsém a bizottság jelentését mellékletével beterjeszteni.

Kérem a t. házat, méltóztassék ezek kinyomatását, szétosztását és az osztályok mellőzésével napirendre tüzését elrendelni.

Van szerencsém egyszersmind a bizottság nevében kérni a t. házat, hogy a törvényjavaslatnak a fővárosi rendőrség személyzetének vámmentességére vonatkozó 38.§-át és a személyzet költségvetését, előzetesen is már a pénzügyi bizottsághoz méltóztassék utasitani pénzügyi megbirálás végett.

Elnök: A jelentés és mellékletében lévő törvényjavaslat ki fognak nyomatni, szétosztatni és a mennyiben a bizottság azt kivánja, hogy a 38. §. s a javaslatnak a személyzet költségére vonatkozó része a pénzügyi bizottsághoz utasitassék, azt hiszem, a t. ház méltóztatik abba beleegyezni, hogy ez megtörténjék s a pénzügyi bizottság már az alatt is, mig a kinyomatás eszközöltetni fog, ez ügynek tárgyalásával foglalkozzék, hogy jelentését mielőbb beterjeszthesse.

Továbbá kérdem a t. házat, méltóztatik-e abba már most beleegyezni, hogy az előadó kivánsága szerint, a törvényjavaslat az osztályok mellőzésével tüzessék annak idején napirendre. (*Helyeslés.*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a ház abba is belenyugodott; annak idejében a tárgyalás határideje iránt a ház intézkedni fog.

Következik az indítvány- és interpellatiós-könyvek fölolvasása.

Digitized by Google

Antal Gyula jegyző: Jelentem a t. háznak, hogy sem az indítvány, — sem az interpellatiós könyvben ujabb bejegyzés nem foglaltatik.

Elnök: Tudomásul vétetik. Következik a napirend első tárgya: Magyarország és Horvát-, Szlavon-, Dalmátországok közötti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868: XXX. törv.-czikk és 1873: XXXIV. törv.-czikk némely határozmányainak módosításáról szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik a most harmadszor felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében elfogadni? Kérem azon képviselő urakat, a kik azt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége elfogadta. E szerint a törvényjavaslat alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett szokott módon a méltóságos főrendekhez fog átküldetni.

Következik a napirend további tárgya: a közforgalom tárgyát képező érték papirok birói megsemmisítéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében igen, vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott és igy alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a méltóságos főrendiházhoz át fog küldetni.

Következik a napirend további tárgya: A pénzügyi bizottság 626. számu jelentése és törvényjavaslata az 1881. évi állami költségvetésben levő hiány fedezésére vonatkozólag. Méltóztatik kivánni, hogy a jelentés felolvastassék, vagy méltóztatik azt felolvasottnak venni? (*Felolvasottnak veszszük!*)

Igy tehát a tanácskozást megnyitom; első szó illeti az előadó urat.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! A mint méltóztatnak tudni, a folyó évi költségvetést az 1880: LVII. törv.-czikk állapítja meg és annak 4. §-ában a hiány 24.600,000 frtban, illetőleg a törlesztésre szükséges összegek levonása után 16.800,000 frtban van megállapítva; azonban időközben a képviselőház, illetőleg a törvényhozás határozása következtében a zágrábi földrengés által károsultak számára 1.050,000 frt szavaztatott meg és igy a kiadások és bevételek közti hiány 17.900,000 frtra megy. A költségvetési törvény idézett szakasza azt határozza, hogy e hiány fedezésére vonatkozólag külön törvény fog intézkedni. A pénzügyminister ur a jelen törvényjavaslattal ezen czélnak kiván megfelelni és azt indítványozza a törvényjavaslatban, hogy fedezetül használtassék fel általában a már megszavazott szállítási adó emeléséből várható bevétel, valamint a fogyasztási adóból szintén ez évre várható bevétel, mely összeg, minthogy nem minden adótörvény lép már az év elején életbe, igy pl. a szállítási adótörvény csak folyó évi április 1-ejétől lép életbe, nagyon természetes, hogy ezeknek az indokolásban contemplált egész összegét nem lehet a deficzit fedezésére fordítani, hanem a két adóczímen összesen csak 2.925,000 frtot lehet előirányozni. Ezen összegnek levonásával pedig még mindig közel 15 milliónyi hiány van, a melynek fedezésére tehát a t. pénzügyminister ur egy 5 %-os papirjáradék kibocsátását czélozza. Hogy pedig ezen fedezési mód a legczélszerűbb, az alig képezheti vita tárgyát annál kevésbbé, miután azt a törvényhozás már is megállapította.

Maga az összeg, a mely a fenntebb említettek czímén előirányoztatik, egész pontossággal természetesen meg nem állapítható, miután egy új törvénynyel áll kapcsolatban, a melynek eredményét biztosan kiszámítani nem lehet. De azt hiszem, hogy nincs túlzás abban, a mit a t. pénzügyminister ur előirányoz.

A mi a fedezet másik részét illeti, az a papirjáradéknak kibocsátásában áll. (*Halljuk!*) Ha tekintetbe veszszük a módozatokat, melyek e tekintetbe rendelkezésünkre állanak, alig fogunk czélszerűbbet találni azon fedezési módnál, mint a milyent a t. pénzügyminister ur javasol.

Miután már adósságot kell csinálnunk, igen természetes, hogy ahhoz kell folyamodnunk, mely legkevesebbé terhes, vagyis a mely a legkedvezőbb kamatláb mellett érvényesíthető. A jelenlegi pénz- és hitelviszonyok között az 5 százalékos papirjáradék a legczélszerűbb, a mennyiben egyfelől a kamatlábot előbbi adósságainkhoz képest redukálja, másfelől az effectiv kamat is a legkedvezőbb ezen értékpapir utján; és harmadszor, mert az agio hullámzásának az igy kötendő adósság kitéve nincsen. Azt pedig méltóztatnak tudni, hogy mily terhessé válhatik az aranyban fizetendő adósság az agio hullámzása folytán, melylyel már is nagy mértékben vagyunk megterhelve ugy, hogy nincsen indicálva az, hogy e czímen az adósságot szaporítsuk. Azt hiszem tehát, hogy ugy a teher szempontjából és valutaviszonyaink szempontjából és a fedezet elkerülhetlenségénél fogva a legczélszerűbb azon mód, melyet a t. pénzügyminister ur is indítványoz és a pénzügyi bizottság is ajánl. Ezen szempontokból ajánlom a t. háznak a törvényjavaslat elfogadását. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Szontágh Pál (*gömöri*): T. ház! Tudom, hogy a költségvetési hiányt fedezni kell és belátom, hogy ez idő szerint arra más mód, mint a hitelmüvelet utja, nincsen. Sőt elismerem azt is, hogy a módozat, a mely ezen törvényjavaslatban foglaltatik, alapos kifogás alá nem jöhet. De ha ekként számolok a tényekkel, abból még nem következik, hogy ne számoljak az okokkal,

Digitized by Google

a mik e tényeket szülték. Hogy én e tényeket egyszerűen csak azért, mert léteznek, jóváhagyjam és felmentésem által a kormányt hasonló eljárásra továbbra is bátorítsam, azt nem tehetem. Én nem érem be azzal a kérdéssel, melylyel sokan beérik, hogy miként kell fedezni a hiányt. Előttem az első kérdés az, hogy annyi erőfeszítés és az adóképességnek a kimerülésig igénybevétele után, még ma is ily nagy hiánynyal állunk szemközt, melynek mikénti elenyésztetésére a t. kormány még programmal sem bir.

Hat éve, hogy a t. kormány a pénzügyi rendelkezésre — az egyensúly helyreállítására vállalkozott. Mivé lettek szép igéretei? hova vitte az országot, a mely akkoron ritka, csaknem példátlan bizalommal ajándékozta meg. Vajjon ezen nagy bizalom volt-e oka, hogy az 1878-iki kiegyezés nem sikerült jobban? Azon erős bizalom vitt-e bennünket Boszniába, mi által a megindult pénzügyi rendezkedés végkép hajótörést szenvedett? Azon bizalom maradványai okozzák-e még ma is, hogy a jövőért nem aggódva, a jelenben magunktól semmit meg nem tagadva, elköltjük a mivel birunk és megterheljük a jövőt s a helyett, hogy a legszigorúbb takarékossággal legelső sorban és legkomolyabban az adóképesség fokozására törekednénk, épen megfordítva, az adóképesség tönkretételével a folytonos adóemelés elvét juttatjuk uralomra?

Ám döntsék el ezen kérdéseket azok, a kik a kormány iránt még ma is bizalommal viseltetnek. A mérsékelt ellenzék, melyhez tartozni szerencsém van és mely a költségvetést általánosságban elfogadta ugyan, azonban azt ezen kormánynak meg nem szavazta, rég tisztában van magával az iránt, hogy csak a t. kormány helytelen politikája juttatta az országot oda, hogy ily nagy és beláthatatlan következésű hiány fedezéséről gondoskodni vagyunk kénytelenek; s a mint annak több alkalommal kifejezést adott, tisztában van magával ma még inkább, mint ezelőtt, hogy ezen aggályos helyzetből csak egy mielőbb megváltoztatandó helyesebb politikával lehetséges válság nélkül kibontakozni.

Meg vagyok győződve, hogy a kormány ezt tenni nem fogja, az előzmények által megkötve arra talán nem is képes; és miután mi az eddig követett politikát az eszközök megszavazásával nem támogathatjuk, ennélfogva kijelentem a magam és elvtársaim részéről is, hogy ezen törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául nem fogadom el. (*Helyeslés balfelől.*)

Mocsáry Lajos: T. ház! A szőnyegen levő törvényjavaslat nem egyéb, mint a már megalkotot költségvetési törvénynek kiegészítő része. Rendszerint magában a költségvetésben szokott megtörténni a fedezetről való gondoskodás és különösen a hiányok fedezetéről való gondoskodás. Ez alkalommal másképen történt, annyiban, hogy a hiány fedezetéről csak részben történt gondoskodás a költségvetési törvényben.

Ezen törvényjavaslat megitélése tehát ugyanazon szempont alá esik, a melyből megitéltetett különböző részről maga a költségvetési törvény, illetőleg annak azon része, a melyet appropriatiónak szoktunk nevezni.

Én részemről már azon alkalommal bátor voltam kifejezni, hogy nem viseltetvén bizalommal semmi oly kormány iránt, a mely az 1867: XII. t.-cz. ugynevezett közösügyes alapján áll, a mihez még járul az is, hogy a jelenleg működő kormány még ezen alapon sem kisérelte meg azt, a mit az ország ügyeinek vezetése és az ország érdekeinek gondozása tekintetében részemről legalább tőle megvárhatónak tartottam, az appropriatiót meg nem szavaztam, hasonlóképen ugyanazon okokból nem járulhatok a jelenleg szőnyegen forgó törvényjavaslat elfogadásához. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, a vitát bezárom. Szó illeti még esetleg a pénzügyminister urat és az előadó urat.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. ház! Azt, hogy a hiányt fedezni kell és hogy a fedezetnek ez a leghelyesebb módja, azt maguk az előttem szólott t. képviselő urak sem vonták kétségbe, sőt hozzájárultak ahhoz is, hogy a hiány fedezésére ezt tartják a legczélszerűbb módnak.

A mérsékelt ellenzék részéről felszólalt képviselő ur azt mondja, hogy a törvényjavaslatot nem szavazza meg, daczára annak, hogy ép azon aldalról hangsúlyoztatott leginkább, hogy a hiányt nem új adókkal kell fedezni, hanem hitelműveletutján, sőt a mint a pártnak egyik szónoka magát kifejezte, tisztességes kölcsön utján.

Azon kérdés, vajjon a ház bizalommal viseltetik-e a kormány iránt, azt hiszem, már többször meg lett vitatva és a ház többsége el is döntötte a kérdést; de t. ház, én ezen kérdést nem tekintem bizalmi kérdésnek, hanem oly szükségnek, melyről az állam hitelérdekében gondoskodni kell. Azon kérdés, hogy ki oka a deficitnek és vajjon bizalommal viseltetik-e a ház túlsó része a kormány iránt, vagy sem, az sokszor megvitattatott és ha e kérdést még inkább tisztába hozzuk, mint eddig, ezzel a deficit fedeztetni nem fog.

Tény az, hogy a fedezetre szükség van, azért kérem a t. házat, hogy e törvényjavaslatot elfogadni méltóztassék. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Elnök: T. ház! Miután az előadó ur szólási jogával élni nem kiván, következik a szavazás.

Kérdem a t. házat, elfogadja-e az 1881-ik

Digitized by Google

évi állami költségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről szóló törvényjavaslatot igen, vagy nem? (*Igen! Nem!*) A kik elfogadják méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja. Következik a részletes tárgyalás.

Antal gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslat címét, az 1. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatik, olvassa a 2. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: A 2. §-ban a pénzügyi bizottság a szöveg világosabb értelme czéljából egy módosítást indítványoz. Nem egészen világosan tűnik ki, t. i. a szakaszból, hogy a pénzügyministernek adandó felhatalmazás 15 millió forintnyi effectiv összegnek beszerzésére terjed. E czélból a szakasz harmadik sorából e szavakat: „15 millió frtot" kihagyatni és a 4-ik sorba a „szerezzen be" szó elé tétetni kérem.

Elnök: T. ház! A pénzügyi bizottság módosítványa az, hogy a 3. sorból a „15 millió frtot" szavak kihagyassanak és a 4. sorba a „szerezzen be" szó elé szurassanak. Kérdem tehát, elfogadja-e a ház az eredeti szerkezetet? (*Nem!*) Ugy hiszem, kijelenthetem, hogy az eredeti szerkezet nem fogadtatik el és igy kijelenthetem azt is, hogy elfogadtatott az előadó ur javaslata. A mennyiben pedig még egy idézés is van betöltetlenül e szakaszban, ez akkor fog betöltetni, midőn a nevezett törvény számát megkapja.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 3. §-t, mely változatlanul elfogadtatik*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat részleteiben is elfogadtatván, végleges megszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

Következik a pénzügyi bizottságnak 627. sz. jelentése és törvényjavaslat az 1880. évi VIII. t. cz. 1. §-ának módosításáról.

Méltóztatik a t. ház kivánni, hogy a jelentés felolvastassék. (*Nem!*) Tehát a jelentés felolvasottnak tekintetvén, az általános vitát megnyitom. Az első szó illeti az előadót.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Az 1880. évi VIII. t. cz. 1. §-a azt rendeli, hogy az aranyban törlesztendő államadósságok törlesztési összege 6 százalékos aranyjáradékkal szereztessék be. A pénzügyminister ur, tekintve a pénzpiacz jelenlegi helyzetét és különös tekintettel az aranyban kamatozó összegnek terhes voltára, azt indítványozza a jelen törvényjavaslatban, hogy a nevezett szakasz ezen intézkedése megváltoztassék, még pedig két irányban: először elvileg általában, tehát nemcsak egy évre véli kötelezőleg kimondatni azt, hogy a törlesztési összeg nem 6 százalékos aranyjáradékba, hanem vagy 6 kamatlábnál nem nagyobb kamatú aranyjáradék-kötvényekben, vagy 5 százalékos papirjáradékban szereztessék meg. Ez természetesen actualitással nem bir, a mennyiben csak azt határozza meg, hogy az aranyjáradék kötelessége alul feloldatik a kormány, illetőleg a törvényhozás azon szándékát fejezi ki, hogy az államadósságok törlesztésére szükséges összeg ne aranyjáradékban szereztessék be. Ellenben a törvényjavaslatnak második intézkedését, a mult évi és f. évi törlesztési összegnek aranyjáradékvaló beszerzését illetőleg, a pénzügyminister ur azt indítványozza, hogy ezen összeg 5 százalékos járadékban szereztessék be. Ezen indítvány, a mely a tényleges helyzetnek szükségkép megfelel, indokolva van nemcsak azon tekintet által, melyet a másik törvényjavaslatnál előhoztam, hogy t. i. a valutaviszonyok szempontjából kerülni kell az aranyban kötendő állandóságok szaporítását, hanem indokolva van azon körülmény által is, hogy a jelenlegi árjegyzék tanusága is, a cursusviszonyok is indicálják 5 százalékos papirjáradékban való beszerzését ezen aranyban törlesztendő összegnek, a mennyiben kedvezőbb nemcsak névleges, hanem effectiv kamatláb mellett is lehet a szükséges összeget beszerezni s egyszersmind a conversió is kisebb összeggel eszközölhető, t. i. a sokkal magasabb, sokkal terhelőbb valutáju államadóssággal szemben, egy sokkal kissebb kamatlábú államadósság útján; ennélfogva kérem a t. házat, méltóztassék a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni.

Elnök: Szólásra nem lévén senkisem föl-irva, kérdem a t. házat, méltóztatik-e az 1880. évi VIII. t. cz. 1. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kimondhatom, hogy a ház általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja a törvényjavaslatot.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a czímet, mely észrevétel nélkül elfogadtatik. Olvassa az 1. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! Az 1. §. 1. sorában tévedésből „járulék" helyett „járadék" szó csúszott be, nemkülönben a harmadik sor végére is. Kérem, méltóztassék elfogadni, hogy ez kijavittassék. (*Helyeslés.*)

Elnök: Nem levén észrevétel, a „járadék" szó helyett az első és harmadik sorban „járulék" tétetik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 2. §-t*).

Hegedüs Sándor előadó: A 2. §. első sorából e szót: „egyszersmind", mint feleslegest a pénzügyi bizottság kihagyandónak tartja; kérem, méltóztassék a kihagyást helybenhagyni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Nem lévén észrevétel, ugy hiszem kimondhatom, hogy a 2. §. első sorából az „egyszersmind" szó, mint felesleges, kihagyatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 3. §-t, mely észrevétel nélkül elfogadtatik*).

Elnök: E szerint a törvényjavaslat részleteiben is végig tárgyaltatván, annak végleges

Digitized by Google

megszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

T. ház! Miután méltóztatott elhatározni, hogy a közigazgatási bizottság által benyujtott s a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat egy szakasza és a személyzeti költségvetés a pénzügyi bizottsághoz utasittassék, a bizottság pedig, mint értesültem, már holnap ülést tartani szándékozik, hogy a határozat a bizottsághoz átküldhető legyen, kérem, méltóztassék beleegyezni, hogy az erre vonatkozó jegyzőkönyvi pont azonnal hitelesittessék. (*Helyeslés.*)

Másrészről ugy vagyok értesülve, hogy a főrendiház ma ülést tart s miután a végleg megszavazott két törvényjavaslat is átküldendő, kérem a t. házat, méltóztassék beleegyezni abba, hogy a két törvényjavaslat megszavazására vonatkozó pontjai a jegyzőkönyvnek szintén azonnal hitelesittessenek. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a jegyzőkönyv ide vonatkozó részét*).

Elnök: Az említett szakaszok tárgyalására a pénzügyi bizottság utasittatni fog, másrészről az illető törvényjavaslatok át fognak küldetni a főrendiházhoz alkotmányos tárgyalás és hozzájárulás czéljából.

Következik a kérvények 48. sorjegyzékének tárgyalása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 48. sorjegyzék 1—5. számait, melyekre nézve a bizottság véleménye elfogadtatván. Olvassa*):

„Fiume város és kerületbeli községek a horvát-szlavon követek számának meghatározásáról szóló törvényjavaslatból a Fiumét illető kifejezés megváltoztatását kérik.“

Vécsey Tamás: T. ház! A kérvényi bizottságnak véleménye a következő:

„Fiuménak és kerületének, mint a magyar koronához csatolt külön testnek közvetlenül az anyaországhoz való tartozása az 1868: XXX. t. cz. 66. §-a által visszavonhatatlanul ki van mondva. Ezen kapcsolatnak módosítása a 623. számú jelentés melletti törvényjavaslat által, melyet a ház már elfogadott, nemcsak nem czéloztatik, sőt a Fiuméra vonatkozó törvénynek idézése által ama kapcsolat egyenesen megerősittetik és igy a feliratban foglalt aggodalom alappal nem bir. A felirat azonban, mint Fiume tántoríthatlan hűségének újabbi nyilatkozata, a képviselőház irattárába helyeztetni rendeltetik.“

Madarász József: T. ház! Hozzájárulok a kérvényi bizottság e tekintetbeni határozati javaslatához, de azt nem hallgathatom el, hogy a kérvényi bizottság csak az 1868: XXX. t. cz.-re hivatkozott, mert ugy a t. ház, mint az egész ország tudja azt, hogy Fiume és a magyar tengerpart tényleg az 1797, az 1827. és az ezután hozott törvények által, mint tiztán Magyarországhoz és a magyar koronához tartozó test tekintetett. Kötelességemnek tartottam részemről a régibb törvényre való hivatkozás érdekében felszólalni. (*Helyeslés.*)

Vécsey Tamás előadó: A kérvényi bizottság nem akarta a törvényeket hosszasabban idézni és az utolsónak idézése által rövidítette a dolgot. Részemről örvendek, hogy a ház naplójában ezen felszólalás következtében a régibb törvényekre való hivatkozás is helyet foglal. (*Helyeslés.*)

Elnök: Ellenindítvány nem adatván be, határozatképen kimondom, hogy a felirat, mint Fiume tántoríthatlan hűségének és ragaszkodásának újabbi nyilatkozata, a képviselőház irattárába tétetik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a sorjegyzék 7—10. száma alatti kérvényeket, a melyekre vonatkozólag a kérvényi bizottság véleménye észrevétel nélkül elfogadtatott.*)

Elnök: E szerint a 48. sorjegyzékben foglalt kérvények letárgyaltatván, következik a napirend további tárgya, vagyis a vallás- és közoktatásügyi minister válasza Szabovljevics képviselő ur interpellatiójára.

Trefort Ágost, vallás- és közoktatásügyi minister: Szabovljevics Mihály képviselő ur, a kikindai egyházközségi ügyekben interpellátiót intézett hozzám, melyre a t. ház engedelmével válaszolni szándékozom. (*Halljuk!*)

Mellőzve indokolását és a tárgyra nem tartozó némely észrevételét, az interpellátió a következő három pontban foglalható össze:

„1. Mily indoknál fogva intézkedtem én az ottani községi egyházi ügyekben, az illetékes egyházi hatóságok mellőzésével első és utolsó forumként?

2. Mikép értelmezem én a felügyeleti jogot a szerb egyház irányában?

3. Hajlandó vagyok-e az ottani kivételes állapotot megszüntetni és a dolgokat rendes kerékvágásukba visszaterelni?“

A mi az interpellátió első pontját, illetőleg vádját illeti, azt legjobban meg fogja czáfolni és részben földeríteni a tényállás előadása. Méltóztassék megengedni, hogy én azt felolvassam, mert a dolog egy kicsit complicált s ha emlékemből adnám elő, talán elhagynám egy részét és összezavarnám az adatokat. Igy azonban a t. ház bizonyosan képes lesz magának tiszta fogalmat szerezni a dolog mibenlétéről. (*Halljuk. Olvassa.*)

„Mikor a nagykikindai g. keleti egyházközség 1874. évi augusztus hó 25-én tartott közgyülésének — a rendőri közegek közbelépését maga után vonó, — rendellenes és a zavargó elem túlkapásai folytán eredménytelen lefolyásáról hozzám panasz érkezett — s ezzel kezdődik ez ügy itteni tárgyalása — általam, még azon évi szeptember hóban, a panaszbeadvány, a vizsgálat megejtése és illetékes hatáskörben

Digitized by Google

intézkedés végett az egyházmegyei administrativ bizottsághoz tétetett át.“ Tehát az érdemben nem intézkedtem.

„Az administrativ bizottság saját közegei által foganatosította a vizsgálatot és meghozta elsőfokú határozatát, a melylyel az általa is részletesen felsorolt és az egyházközség mind moralis, mind anyagi állapotát a legsötétebb szinben feltüntető indokoknál fogva az egyházközségi képviselet és bizottmányt feloszlatta.“

Méltóztatik látni a t. ház, hogy ez nem az én factumom.

„Ez ellen ide felfolyamodás adatott be, a mely az administrativ bizottság határozatának jóváhagyását vonta maga után, azon utasítással, hogy a vagyonkezelésben a vizsgálat által constatált visszaélések lehető rövid idő alatt orvosoltassanak és azon figyelmeztetéssel, hogy a zavargások főrészesei az új választásnál a megválaszthatóságból kizárassanak.

Az administrativ bizottság e nézet ellen nem remonstrált; akkor abban nem látott autonomiasértést, banem magáévá tette azt.

Megtörtént az új választás 1875. évi junius hó 7-kén.

Ez ellen is számos panasz érkezett a ministeriumhoz, de ezek is leküldettek illetékes határozathozatal végett az administrativ bizottsághoz.

A bizottság határozott bennök a választás megerősítésével.

Panaszlók felebbezéssel éltek.

Az a congressusi választmány hatásköréhez utaltatott.

A congressusi választmány birálat alá vette a panaszokat és határozott másodfokon oly értelemben, hogy a választást megsemmisítette és a rendes választás előkészítésére egy ideiglenes egyházközségi bizottmány alakítását rendelte el.

Ez az intézkedés, mely ismétlem, nem az én intézkedésem, hanem a congressusi választmányé, ismét a panaszok egész sorát vonta maga után.

Kifogás tétetett az ideiglenes bizottság megalakításával az administrativ bizottmány által megbizott egyén ellen és kifogásoltattak a tagok is a nagykikindai lelkészek részéről.

Ennek folytán a patriarcha több izben felhivást kapott, hasson oda, hogy Nagykikindán a rend helyreállittassék s hogy a hatósági közegek mielőbb törvényesen megválasztassanak.

Ezen felhivásoknak csak annyi eredményük lett, hogy a patriarcha 1876. év végén is még a választások összeirásánál foganatba vétele körüli nehézségek felől tett jelentést. (28125/76.)

Ez szolgáltatott alkalmat arra, hogy a nagykikindai viszályos ügy megvizsgálására és a tényállás tüzetes megállapítására — miután ez irányban a patriarkához és a temesvári administrativ bizottsághoz intézett felszólítások sikertelenek maradtak, — Torontál vármegye főispánja küldetett ki.

Okvetlenül szükséges volt e lépés megtétele, mert a nagykikindai egyházközség vagyonkezelése ügyében, az egyházmegye vizsgáló közegei által constatált visszaélések orvoslását illetőleg, — szakadatlan felkérések, felhivások, sürgetések daczára — még annyi sem volt elérhető a püspök, illetőleg az administrativ bizottság utján, hogy az ezen irányban esetleg tett intézkedéseik felől csak értesítést is adjanak.

Szükséges volt e lépés megtétele, mert azok a visszaélések igen aggasztó jellegűek voltak.

Maga az egyházmegye olyanoknak találta azokat, hogy az egyházközségi képviselet feloszlatását decretálta, de viszont nem tudott gondoskodni az ügyek rendes mederbe terelésére képes ideiglenes bizottságról.

Ez a bizottság, az annak megalakítására az egyházmegye részéről kiküldött egyénnel élén, ép oly szellemben folytatta az ügyek vezetését, mint a mely szellem az egyházközségi képviselet feloszlatását tette szükségessé.

A főispán közbelépését elrendelő intézkedés indokolására álljanak még itt épen az egyházmegye vizsgáló bizottsága által constatált, de nem orvosolt visszaélések:

1. az egyházközség vagyonából szerb színészek segélyezésére 800 frt adatott ki.

Igen szép és méltányolni való, ha a szerbek színészetüket pártolják; de hogy az egyházi pénztárból a színészet pártolására 800 frt adassék, ez talán mégsem helyeselhető. (*Derültség és tetszés.*)

2. a papság nem kapta járandóságát rendesen, mert az egyházi földek után járó haszonbér tetemes hátralékban van;

3. az egyházközség tulajdonát képező 40,000 frtnyi értékű kötvényeket az egyházközség ügyvédje, munkadíjai ki nem fizettetése czímén magánál visszatartotta, illetőleg azokat kiadni vonakodott;

4. az egyházközségi gondnok, az egyházközség jóváhagyása nélkül 200 frtnyi kölcsönt adott a lelkészi alapból Vlahovics Györgynek, a nélkül, hogy az biztositattott, vagy visszafizettetett volna stb.

Ily s hasonló tények hasztalan várt orvoslása tette szükségessé a főispán kiküldetését.

És ez azon tény, a mely a kormánynak, mint az autonomia megsértése rovatik fel.

De ez nem autonomia sértés, hanem a helyzet által parancsolt szükségszerű kivételes intézkedés; — a melylyel egyáltalában nem ejtetett sérelem azon önkormányzati jogon, a melyet a görög keleti szerb egyháznak az 1868: IX. t. cz. alapján 1868-ik évi augusztus

Digitized by Google

hó 10-én és 1875-ik évi május hó 15-én kibocsátott kir. rendeletek biztosítanak.

Ezen rendeletek igen is biztosítják az egyház önkormányzati jogát, de a legfelsőbb felügyeleti jog épségben tartásával«.

S itt átmegyek az interpellátió 2. pontjára, mely azt kérdezi tőlem, hogyan értelmezem én az állam legfőbb felügyeleti jogát a gör. kel. egyház ellenében.

A mi ezen legfelsőbb felügyeleti jog értelmezését illeti, a kormány ezt első sorban annak éber figyelemmel kisérésében helyezi, hogy az egyházi ügyek igazgatása az autonom hatóságok által a törvényeknek és szabályoknak teljesen megfelelőleg intéztessék.

E végből felvilágosításokat, jelentéseket, adatokat kiván be az illető közegektől, hogy annál nyomatékosabban gyakorolhassa legfőbb ellenőrzési jogát.

De nem tekinti a kormány az önkormányzati jogot jogczímnek a rendetlenségek szabadon űzhetésére, hanem oly jognak, melylyel kötelességek teljesítése is jár.

Ha az önkormányzati közegek hivatásuk teljesítésében késedelmesek, hanyagok, vagy azt nem a szabályok értelmében gyakorolják, a kormánynak a felügyeleti jognál fogva kötelessége őket inteni, figyelmeztetni a szabályok megtartására; azon esetre pedig, ha a felhivások éveken át sikertelenül maradnak s a tények azt mutatják, hogy az önkormányzati közegek vagy képtelenek a rend helyreállítására, vagy lanyhán járnak el abban: a kormány nemcsak kénytelen, hanem köteles is a rend helyreállítására saját közegeit is igénybe venni; mert az rendezett viszonyok között élő államban meg nem tűrhető, hogy egyházi autonomia czége alatt egy város, a lakosságot évek óta izgalomban tartó politikai üzelmek színhelye legyen s hogy a mellett az egyházközség vagyona károsittassék és részben elköltessék.

Ez volt az eset Nagykikindán, a hol nem is járhatott a kormány máskép, mint a hogy eljárt.

Két évig az autonom hatóságok kezébe hagyta az ügyet s csak miután a végtelen halogatás semmi reményt sem nyujtott az ügy tisztába hozatalára s nevezetesen, miután a vagyonkezelés ügyében constatált rendetlenségek nem csak nem orvosoltattak, hanem azok miként orvoslására nézve még csak értesítés sem volt nyerhető az egyházi közegek részéről: határozta el saját közegei közbelépésének alkalmazását.

Ez nem csak joga, hanem kötelessége volt a kormánynak. Mi lenne a felügyeleti jog értelme, ha flagrans visszaélések esetében, mikor egyházi vagyon kezeléséről és elköltéséről van szó és mikor az autonom hatóságok absolute nem akarják vagy nem tudják a visszaéléseket megszüntetni: a kormány a felügyeleti jogot akkép interpretáluá, hogy tétlenül nézze a visszaélések további folytatását. (*Helyeslés.*)

A harmadik kérdésre, hogy vajjon hajlandó vagyok-e a kivételes állapotot megszüntetni? feleletem igen egyszerű és rövid lehet. Hiszen a mult nyáron augusztusban épen a törvényes állapot előkészítése czéljából a képviselőtestület választása ki volt irva; ez ellen nem volt semmi kifogásom; a panaszokat, melyek a választás ellen hozzám felterjesztettek, nem én intéztem el, hanem az illető hatóságokkal közöltem. S általában erős akaratom, hogy a kivételes állapot mielőbb megszüntettessék és a törvényes rend helyreállittassék; de ez nem függ tőlem, hanem függ épen az illető hatóságoktól. Ha ezek kötelességüket teljesíteni fogják, rövid idő mulva helyre lesz állítva a törvényes rend.

A mi azt illeti, hogy hajlandó vagyok-e a felvilágosításokat akármelyik részről az ügyben meghallgatni, méltóztassék azokat velem közölni, kész vagyok azokat meghallgatni és a legjobb információ alapján a dolog elintézését siettetni. (*Helyeslés.*) Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Tetszés.*)

Szabovljevics János: T. ház! Mindenek előtt meg kell jegyeznem, hogy nagy kellemetlenség egyáltalában az interpellálóra nézve, hogy az interpellátiót a házszabályok értelmében csakis az ülés végén terjesztheti elő, t. i. akkor, mikor a padok meglehetősen üresek. Minek természetes következménye, hogy a képviselők nagy része az interpellátiónak élőszóval előterjesztett indokolását, mely sok esetben igen fontos lehet, meg sem hallja. E körülmény a válaszadáskor mindenesetre előnyös a válaszoló ministerre nézve, de feltétlenül hátrányos az illető interpellálóra nézve, különösen akkor, mikor a törvénysértés oly flagrans, hogy az interpelláló teljes jogosultsággal legalább moralis elégtételre számíthat, pedig visszválaszát a válaszra talán egy egészen más hallgatóság előtt, mely az interpellátió indokolását épen nem ismeri, előadni kénytelen. Ehhez járul egy még nagyobb kellemetlenség, különösen a szerb nemzetiséghez tartozó képviselőkre nézve és ez az, hogy valahányszor szerb ügyek kerülnek szőnyegre, a sajtó oly szűkkeblű szokott lenni, hogy azokat legtöbb esetben megemlítésre érdemesnek sem találja, kivéve akkor, ha azokat czélzatosan elferditeni akarja. És ennek elkerülhetlen következése az, hogy a nagy közönség ügyeinkről és sok esetben életkérdéseinkről vagy fonákul, vagy épenséggel nincs informálva és igy a közvélemény is mindig és feltétlenül kedvezőtlen irányunkban,

Ily körülmények között, mielőtt a minister ur válaszára reflectálnék, szükségesnek tartom a

Digitized by Google

t. ház engedelmével, mellőzve mindazon számtalan ministeri rendeleteket, a melyek tökéletesen igazolják, hogy a minister ur egyházunkban kénye-kedve szerint uralkodik: egészen röviden, mintegy dióhéjban összefoglalva recapitulálni azon, a t. minister urat súlyosan terhelő tetteket, a melyek törvénytelen eljárását minden kétségen kivül helyezik, (*Halljuk! Halljuk!*) ez alkalommal csak annyit jegyezvén meg, hogy interpellátióm indokolása alkalmával felhozott érveimet megdönthetetlen bizonyítékokkal és adatokkal támogattam.

Tudvalevő dolog, t. ház, hogy az 1868: IX. t. cz. 4. §-a szerint a szerb egyház hívei jogosítva vannak az államnak ellenőrzése mellett egyházi, iskolai és alapítványi ügyeiket, tehát az egyházközség belügyeit is önállólag intézni, rendezni és saját közegeik útján önállóan kezelni és igazgatni. E törvény világos rendelete ellen a t. minister ur teljesen ignorálva az illetékes egyházi hatóságokat, a szerb egyház ügyeiben önállóan, első és utolsó folyamodásilag határozott.

Az említettem bizonyítékok és adatok szerint czáfolhatatlan tény, hogy a t. vallás- és közoktatásügyi minister ur több alkalommal a képviseleti tagokat tetemes számban az egyházi képviseletből kizárta, azt rendelvén, hogy a kizárt tagok újból meg nem választhatók, sem a képviselői testületbe, sem a bizottságba, sem tisztviselőkké; hogy két ízben felfüggesztette a törvényes egyházi gyülést s kinevezte a már évek óta és még most is a nagykikindai lakosság legnagyobb boszantására és az egyházközség végtelen kárára működő ideiglenes egyházi bizottságot.

S mindezekből kifolyólag megdönthetetlen tény, hogy a t. minister ur a szerb egyház ügyeibe közvetetlenül beleavatkozott és önhatalmulag határozott első és utolsó forumként.

Áttérve a t. minister ur válaszára, mindenekelőtt kijelentem, hogy azt megnyugtató tudomásul nem vehetem, azon igen egyszerű oknál fogva, mert a t. minister ur egy árva szóval sem czáfolta meg az interpellátióm indokolásában felhozott érveimet. Nagy szorultságban látszik lenni a t. minister ur (*Derültség*) és e szorultságában kénytelen volt (*Halljuk! Halljuk!*) egy különös eszközhöz folyamodni, hogy kényes helyzetéből kisegítse; mert hiába, a hol a törvénysértés oly flagrans, az idevágó törvények és rendeletek pedig oly kegyetlenül világosak, mint e concret esetben, nem csoda, hogy a t. minister ur az utolsó eszköz után is kapkod, a mely legalább eddig teljesen megpróbáltnak mutatkozott és ezen megpróbált hatását soha el nem tévesztő eszköz a hűtlen kezelésre való hivatkozás, az állítólagos agitátiók. Most már divatba jött, t. ház, hogy valahányszor a t. minister ur a szerb ügyeket túlmesterkéli, mint pl. tette a szerb matica és a Tököly-alapítványok ügyében, azonnal ezen eszközköz folyamodik.

A t. minister ur mindenesetre azt hiszi, hogy csak e varázsló szavakat: agitátió, hűtlen kezelés kell kiejtenie és majd mindenre megkapja az absolutoriumot. De ha ezek az indokok, a melyek a t. minister urat a kényszereszközök alkalmazására indították, ugy sajnálkozásomat, de egyszersmind csodálkozásomat kell kifejeznem a felett, hogy ezt egyszerű denunciatiókra teszi s nem találja érdemesnek vizsgálat útján constatálni azt, vajjon igazak-e azon, a denunciátiókban foglalt vádak.

Az ilyen eljárásnak elkerülhetlen következése aztán az lesz, hogy a jövőben is akad majd egy denunciáns káplán, a ki a t. minister ur protectiója folytán esperes akar lenni, minek folytán kénytelen lesz a t. minister ur ismét és igy a végtelenségig hasonló kényszereszközökhöz nyulni. Ne adja az isten, hogy ezen komoly aggodalmaim beteljesedjenek, de azon általam képviselt nép és maga az állam érdekében óhajtanám, hogy a t. minister ur jövőben sokkal óvatosabb legyen a denunciatiókkal szemben, mert a szerb nép annyi meg annyi zaklatások következtében méltán elkeseredvén, én attól tartok, hogy e rendkivüli megfeszült állapotokból kimérhetlen következményű bonyodalmak származhatnak, a melyekért én jót nem állhatok, de a melyek, ha be fognak következni, azokért csakis a t. minister ur lehet felelős. Én biztosíthatom a t. házat, hogy Nagy-Kikindán nincsen semmiféle agitátió, kivévén azon dölyfös és ambitiosus káplán agyában; és ha valaki agitál és áskálódik, ugy ez senki más, mint e káplán és méltó czimborái, de különösen ő, a ki folytonosan izgat, a ki az egész n.-kikindai lakosság legnagyobb boszantására még most is kényekedvére szerint garázdálkodik és a ki végtelen koholmányaival a t. kormányt is minduntalan háborgatja és a t. minister urat kivételes intézkedések alkalmazására, habár azok, mint azt interpellátióm előterjesztése alkalmával részletesen kimutattam, semmi szín alatt sem igazolták. (*Trefort Ágoston közoktatási minister tagadólag int.*) A t. minister ur tagadólag int, mintha állításaim nem felelnének meg a valóságnak, pedig ha a dolog nem ugy állana, a mint azt előadtam, honnan következik az, hogy azon káplán, midőn idefennt járt, midőn az utolsó ministeri rendeletet kieszközölte, innen Budapestről e szavakat távsürgönyözte haza: „Miénk a győzelem. Veni, vidi, vici.“ (*Derültség a szélsőbalon.*) Ehhez, ugy hiszem, commentár nem szükséges.

A t. minister ur már régen superált, ide nem tartozó dolgokat hoz fel, állítván, hogy 10—11 év előtt az akkori egyházi képviselet hűtlenül

Digitized by Google

kezelte az egyházi vagyont. (*Halljuk!*) A többi közt a t. minister ur ugy látszik, legnagyobb súlyt fektet azon 800 frtra, melyet az akkori egyházi képviselet a szerb nemzeti szinháznak 100 frtnyi évi részletekben megszavazott volt. Ez eljárás, ha a t. minister ur szempontjából helytelen is, de mégsem mondhatja azt a tisztelt minister ur, hogy az akkori egyházi képviselet ezen pénzösszeget elsikkasztotta volna, mert ez tisztán culturai czélokra volt szánva és annyiban mindenesetre még menthető is, ha tekintetbe vesszük, hogy a t. minister ur soha egy krajczárt sem irányoz elő a költségvetésben szerb cultur czélokra, bár mi is az állam összes terheit viseljük és a mi filléreink is tiszta magyar culturai czélokra fordittatnak. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

De legyünk őszinték t. minister ur, (*Halljuk!*) közttünk mondva, én alig hiszem, hogy a tisztelt minister ur ezen pénzösszeg miatt oly nagy zajt és riadót vert volna, ha esetleg ezen pénzt a nagykikindai egyházközség nem a szerb, hanem a magyar szinháznak, vagy bármely más magyar culturai czélra szavazta volna meg, sőt ellenkezőleg, én azt hiszem, hogy a t. minister ur, ha nem is magasztaló levelet juttatott volna az illető községnek ezen hazafias tettéért, de mindenesetre nem egy, de mind a két szemét behunyta volna. Ez legalább az én erős meggyőződésem.

De megengedve, hogy az akkori egyházi képviseletnek ezen eljárása helytelen volt, lehet-e ebből azon furcsa következtetést vonni, hogy ezért a későbbi egyházi képviseletek is felelősek és hogy ez ürügy alatt a t. minister ur jogosítva volna a szerb egyház minden ügyeiben a végtelenségig beavatkozni.

Hát akkor legyen szabad ez alkalomból, miután már hűtlen kezelésről és sikkasztásról van szó, a t. minister urhoz azon kérdést intéznem: vajjon tulajdonképen ki felelős azon sok és nagymérvű sikkasztásokért az egyes megyékben és városokban, melyeket a törvényhatóságok első tisztviselői is elkövettek és elkövetnek? Talán csak nem ismét a nagy-kikindai egyházközség? Ebből az a tanulság, hogy a t. minister ur szálkát lát más szemében és a gerendát nem látja a magáéban.

De itt nem az a kérdés, hogy mi történt tiz, vagy nem tudom én hány évvel ezelőtt, mert különben Ádám ősapánk bűneit is birálat alá kellene venni. Itt csak az a kérdés, vajjon helyesen járt-e el a minister ur, a midőn ő egészen önállóan, az illetékes egyházi hatóságok teljes mellőzésével, első folyamodásilag a képviseleti tagokat a képviseletből kizárta és a törvényes egyházi gyülést két izben feloszlatta; s különösen itt az a kérdés, mi alapon függesztette fel a minister ur minden vizsgálat, sőt minden információ nélkül, néhány elégületlennek egyszerű panaszára, az utolsó — csak egy pár napig tartott egyházgyülést, a mikor az működését meg sem kezdhette, tehát hűtlen kezeléssel épen nem vádolható. Erről a t. minister ur bölcsen hallgat, valamint azon állításomról is, hogy épen az általa feloctroyált egyházi ideiglenes bizottság támaszkodva a t. minister ur oltalmazására, kénye-kedve szerint elfecsérli az egyházi vagyont.

Hogy egy pár elégedetlen pap minduntalan panaszkodik a t. minister urnál, azt természetesnek fogja találni, ha tekintetbe veszi, hogy a minister ur egyházunkban a kivételes állapotot már hosszu idő óta ugy szólván meghonosította és igy tág tért nyitott a kisebbségben maradt elégedetlenek végtelen panaszkodásának, a helyett, hogy a minister ur a merész panaszkodókat az illetékes egyházi hatóságokhoz utasítaná.

S mi a következménye az ily eljárásnak? Nem más, mint a demoralisatió, mely a minister ur kegyelméből mi nálunk oly szépen virágzik.

Különben mióta az egyházi helytartóság be van vezetve a szerb patriarchatusban, sajnosan tapasztaljuk, hogy már most a papok másutt is, de ezek csak vezényszóra, levetkezve minden szemérmet, saját népök és ennek törvényileg biztosított autonom intézményei ellen panaszkodnak. Igazolja ezt az ujvidéki és néhány más bácskai szerb papnak a ministerelnök urhoz intézett felterjesztése, melynek veleje, az abban kifejezett óhaj és kérelem, hogy egyházi autonomiánk egyszerűen halomra döntessék és régi uralmuk visszaállittassék.

S mindezeket t. ház egyedül köszönhetjük azon szerencsétlen, egyházunkban még mindig tartó kivételes állapotnak.

De még azon, a jogi államról és az állam legfelsőbb felügyeleti jogáról kifejtett elmélete a t. minister urnak sem állja ki a szigoru birálatot. Én interpellátióm előterjesztése alkalmával bővebben fejtegettem, mely állam kecsegtetheti magát azon szép és magasztos attributummal, hogy jogállamnak neveztethessék s ugyanakkor kimutattam és bebizonyitottam, hogy mi értendő tulajdonkép az állam legfelsőbb felügyeleti joga alatt. Ismétlések elkerülése tekintetéből ez alkalommal csak azt hangsúlyozom, hogy ezen államjog alatt az államnak legfelsőbb ellenőrzési joga értendő oly értelemben, hogy a fennálló törvényeket és rendeleteket nemcsak az egyházi, hanem a világi hatóságok is egyaránt pontosan végrehajtani kötelesek; mert feltéve és megengedve, hogy a választás körül csakugyan merültek fel törvénytelenségek, még ez esetben sem volna jogosítva a minister ur közvetlenül beavatkozni, mert ott vannak az illetékes egyházi hatóságok, melyek első sorban hivatvák a netáni törvénysértések orvoslására és csak az

Digitized by Google

esetben, ha valamennyi hatóságok, az első forumtól az utólsóig nem járnának el a törvény világos rendeletei szerint, de csakis akkor volna jogosítva a minister ur beavatkozni és követelni, hogy a törvény szigoruan végrehajtassék, azonban még ekkor sem minden információ nélkül egy pár elégedetlen panaszára.

Igy értelmezem én a főfelügyeleti jogot s az máskép nem is értelmezhető.

Annak bebizonyítására, mennyire törvénytelen volt azon eljárása a t. közoktatási minister urnak, midőn ő egész önállóan a képviseleti tagokat az egyházi képviseletből kizárta és a törvényes egyházi gyülést két izben feloszlatta, hivatkozom a legfelsőbb rendelet erre vonatkozó szakaszára. Az 1868. évi augusztus 10-én kelt legfelsőbb rendelet *B*) 33. §. szerint „csak az egyházi consistoriumnak — tehát nem a t. minister urnak — áll jogában, még pedig előleges vizsgálat alapján — tehát nem ugy, mint a minister ur tette — az egyházi gyülést feloszlatni, új választást elrendelni s eme választáskor a rendetlenség okozóit a képviselővé választhatóságból kizárni.“ De a consistorium sem zárhatja ki őket örökre, mint a minister ur tette, eltekintve attól, hogy a minister urnak egyáltalában nem áll jogában az egyházi tagokat közvetlenül az egyházi képviseletből kizárni, még kevésbé az egyházi gyüléseket feloszlatni és ideiglenes egyházi bizottságot rendelni.

Igy állván a dolog és nem ugy, a mint a t. minister ur előtüntette, azt hiszem, t. ház, hogy tekintettel a t. minister urnak mindmegannyi önkénykedésére, melyek a fennálló törvényt játszó labdává alázzák le, a t. ház e concret esetben a minister ur válaszát tudomásul nem veszi. De meglehet, hogy e hiedelemben csalódom is, ha meggondolom, hogy mily kicsinyek vagyunk mi szerbek számszerint arra, semhogy ügyeinkből kabinet-kérdést csinálhatnánk. De méltóztassanak meggondolni, hogy ez eset veszélyes praecedenssé válhatik a többi, ez országban létező confessiókra s a mi ma a szerb egyházhoz tartozó hiveken történt, igen könnyen megeshetik holnap más, nem katholikus vallást követő hiveken is a legkatholikusabb ministertől.

Ezek megjegyzéseim a t. minister ur válaszára.

És most viszonválaszom befejezésétül engedje meg a t. minister ur, hogy csak még egy tanácsot adjak neki, mert jó a jó tanács, ha későn jön is és ez az, hogy ne méltóztassék jövőben oly ügyekbe avatkozni, melyek rá egyáltalában nem tartoznak s a melyek magas állásával össze nem férnek. Én legalább nem tudom összeegyeztetni ez állással azt, hogy egy minister egy egyházi község tagjait elbocsássa s másokat kinevezzen s mint valóságos hitnyomozó, azokat qualificálja és classificálja, hogy melyek azon tagok, a kik csak bizonytalan időre az egyház képviseletéből kizárandók és melyek azok, a kik az egyházi közösségből örökidőkre excommunicalandók. (*Derültség.*)

Vonatkozólag a minister urnak azon közbetett intézkedésére, bár nagy köszönettel és elismeréssel fogadom a t. minister urnak azon igéretét, mely szerint hajlandóságát, jóindulatát méltóztatott kifejezni, hogy a nagy-kikindai egyházközségben a törvényes állapot végre-valahára visszaállittassék, de nézetem szerint az út és mód, a melyen czélját elérni véli, sem nem helyes, sem nem törvényes, mert az egyházmegyei igazgatóság, mint második forum egyáltalában nincs hivatva arra, hogy a választás ténye körül netalán felmerült törvénytelenségek miatt emelt panaszok felett első folyamodásilag nyilatkozzék. Egyházi belügyeinket szabályozó legfelsőbb rendelet értelmében a törvényes állapotot e concrét esetben csak ugy lehetne visszaállítani és az volna az egyedüli út és mód, ha a t. minister ur a mult év augusztus 30-án megválasztott és általa a mult évi szeptember 10-én kiadott rendelettel törvényellenesen felfüggesztett gyülés tagjait állásaikba visszahelyezné és ha ezen gyülés kebeléből megválasztott bizottság, mint első forum, a beadott panasz felett kihallgattatnék. Miután pedig a t. minister ur ezt tenni és igy a törvényes utra áttérni nem hajlandó, ismételve kijelentem, hogy a t. minister ur válaszát nem veszem tudomásul és kérem a t. házat, méltóztassék ez ügyet napirendre kitüzni és tárgyalását elrendelni.

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a minister ur válaszát tudomásul venni, igen, vagy nem? Kérem azon képviselő urakat, a kik tudomásul veszik, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) Most méltóztassanak felállani azok, kik a minister ur válaszát nem veszik tudomásul. (*Megtörténik.*) A ház többsége a minister ur válaszát tudomásul veszi.

Következik a pénzügyminister ur válasza Turgonyi Lajos képviselő ur interpellátiójára.

Gr. Szapáry Gyula pénzügyminister: T. képviselőház! Turgonyi Lajos képviselő ur interpellátiót intézett hozzám az iránt, van-e tudomásom arról, hogy a Muraközben levő községekben a bor- és husfogyasztási adóról szóló törvény életbeléptetve nincs és szándékozom-e intézkedni az iránt, hogy ezen törvény ott életbe léptettessék?

T. ház! A t. képviselő ur ezen interpellátióját még a karácsonyi szünet előtt intézte hozzám. Hogy ezen kérdésre eddig nem válaszoltam, annak oka részint a beállott karácsonyi szünetben, részint azon körülményben fekszik, hogy ezen szünet óta folytonosan az általam be-

Digitized by Google

nyujtott törvényjavaslatok tárgyalásával volt a t. ház elfoglalva. Ezért — és megkérdezvén a t. képviselő urat, az ő beleegyezésével történt az, hogy ezen interpellátióra csak most adom meg a választ. Válaszom pedig az interpellátió első részére az, hogy van tudomásom arról, hogy a bor- és husfogyasztási adóról szóló törvény a muraközi községekben nincs életbe léptetve. Kötelességszerűleg van ezen ügyállásról tudomásom és a mult évben kötelességemnek is tartottam ezen kérdéssel foglalkozni. Mihelyt az országgyülés mult évi második ülésszaka befejeztetett, ezen kérdést saját kezdeményezésemből tárgyalás alá vettem, a mit a pénzügyigazgatósággal folytatott levelezésem is igazol és az a tény, hogy ezen kérdést magam hoztam elő a ministertanács egyik ülésén.

Magam is azon meggyőződésben vagyok, hogy semmivel sem igazolható az, hogy ezen állapot fennáll csak azért, mert Horvátországtól csatoltatott vissza a Muraköz Magyarországhoz, Horvátországban pedig, mint méltóztatnak tudni, a bor- és husfogyasztási adó állami célokra nem fizettetik.

Semmivel sem tartottam indokolhatónak, hogy ezen állapot tovább fenntartassék, de midőn ezt egyrészről elismerem, t. ház, másrészről nem zárkózhattam el az elől, hogy mindenek előtt tudomást kell szereznem az iránt, vajjon a bor- és husfogyasztási adó nem használtatik-e községi célokra és hogy igy, mint állami adó, minden rázkódás nélkül kiterjeszthető-e. De figyelemmel kellett és kell lenni most is arra, hogy egy oly adó hozassék be egy vidéken, mely ott évtizedek óta gyakorlatban nem volt, mely, bár elnézésből, de mégis azon husz év alatt, mióta a Muraköz Magyarországhoz csatoltatott, nem fizettetik, mindenesetre óvatossággal és kiméllettel kell eljárni, annál is inkább, mert nem szeretnék arra alkalmat adni, hogy rendelet útján életbeléptettessék ezen adó hatálya ama vidékre s azután esetleg azon vidéknek az országgyüléshez intézendő kérvényei következtében, ezen intézkedést később vissza kelljen vonni.

Azért t. ház ismétlem, hogy szükségesnek tartom a törvény intézkedéseinek a muraközi községekre kiterjesztését és semmiképen sem indokolható a jelen állapotnak tovább fenntartása. Elismerem, hogy ez iránt törvényhozási intézkedés nem szükséges, mert tisztán administrativ uton eszközölhető, minthogy a törvény megvan és annak csak végrehajtása szükséges. Én tehát kötelességemnek tartom a törvénynek alkalmazását az illető vidéken is, csakhogy a kellő kiméletet szem előtt kivánom tartani. Azért kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Helyeslés.*)

Turgonyi Lajos: T. ház! Megvallom, midőn a t. minister ur által most válaszra méltatott interpellatiómat még a mult év november hó 17-én előterjesztettem, nem örömest tettem, mert mint magyar embernek sem az árulkodás, sem a káröröm nem természetem s általában nem találok semmi örömet abban, hogy polgártársaim vállain a már ugy is elviselhetlenné vált adó, egyenes vagy egyenetlen uton emeltessék. Hanem azon kényszerhelyzettel álltam szemben, a melylyel gyakran találkozik a képviselő választóival szemben, a kik tőle ily kötelességteljesítést megvárják. Midőn ezt tettem, egyszersmind azon anomalia látása indított arra, a melyet ott jártamkor tapasztaltam, hogy az ország egyes területének lakosai oly terhek viselése alól kivétetnek, melyekre különben a hazának minden polgára köteleztetik.

Mielőtt azonban ezen interpellátiómat megtettem, a mint méltóztatnak tudni, a mélyen t. pénzügyminister ur, vele az ügyet megbeszéltem és ez anomalia megszüntetésére felhivtam, ő késznek is nyilatkozott arra, hogy a szükséges intézkedéseket már az ülésszak kezdetén megteendi. Én vártam az intézkedéseket, mig ismételt sürgetés következtében végre kénytelen voltam interpellatiómat megtenni. Azonban, midőn ezt tettem t. ház, távol volt tőlem, hogy a Muraköz lakosságának hazafias érzületét, a mint a „Hon"-ban és a főispáni ünnepély alkalmával egy toastban egy pap által gyanusítattam, bántani legkevésbbé is akartam volna. Nem, csakis ez anomalia megszüntetésére kivántam felhívni a t. pénzügyminister ur, illetőleg a kormány figyelmét, azon anomaliára, mely ott már évtizedek óta tart s valóban boszantja a szomszéd vidék hazafias lakóit, kik látják, hogy mig ő rajtok a legszigorubb eszközökkel behajtják az indirect adókat, addig a szomszéd muraközi községek ez általuk beszedett adót iskoláik templomaik felvirágoztatására fordíthatják s mig ők napról-napra szegényednek, addig amazok gazdagodnak.

Miután a t. pénzügyminister ur megigérte, hogy ezen általa is elismert anomáliának s nem tudom, minő kedvezményből nyert visszaélésnek elejét fogja venni mielőbb; s miután most ez igéretét a t. ház előtt ünnepélyesen ismételte, én nem tehetvén mást, a választ tudomásul veszem.

Elnök: Tudomásul veszi a t. ház a minister ur válaszát? (*Igen! Nem!*) A kik tudomásul veszik, méltóztassanak felállni. (*Megtörténik.*) A többség tudomásul veszi.

A mai napireud ki levén merítve, bátor leszek a tanácskozások jövő menetére nézve azon javaslatot tenni, hogy a ma megszavazott két törvényjavaslatnak harmadszori megszavazására méltóztassanak holnap déli fél egy órakor egy ülést tartani s abban esetleg jelentéseket is átvehetne a ház, azután a jövő csötörtökig nem

Digitized by Google

tartatnának ülések. Csötörtökön jönne napirendre az igazságügyi és pénzügyi bizottságnak jelentése a közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat tárgyában. (*Helyeslés.*) Ha ezeket el méltóztatnak fogadni, a holnap déli fél egykor tartandó ülés tárgyai lesznek: az 1881. költségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről és az 1880. évi VIII. t. cz. 1. §. módosításáról szóló ma megszavazott törvényjavaslatok harmadszori felolvasása. A mai ülésnek egyéb tárgya nem lévén, azt bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 1 óra 15 perczkor.*)

359. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi február hó 27-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés I. Ferencz császár és király gyász isteni tiszteletéről. Az 1881. évi államköltségvetési hiány fedezéséről s az 1880. évi VIII. törvényczikk 1. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslatok végleges megszavazása. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítése. A napirend megállapítása.

A kormány részéről jelen vannak: gr. Szapáry Gyula, Szende Béla, Pauler Tivadar, Trefort Ágoston.

(*Az ülés kezdődik d. u. 1 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Antal Gyula, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak jegyzik.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a f. hó 26-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen nem lévén észrevétel, az hitelesittetik.

Bemutatom a belügyministerium átiratát, melyben tudatja, hogy dicső emlékű I. Ferencz császár és apostoli király ő Felségeért a szokásos ünnepélyes gyász isteni tisztelet a várbeli helyőrségi templomban, Budán f. évi márczius hó 3-án délelőtt 10 órakor fog megtartatni.

Tudomásul vétetik.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Következik a napirend: Az 1881. államköltségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik a felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében megszavazni, igen, vagy? nem (*Igen!*) A törvényjavaslat végszerkezetében is elfogadtatván, tárgyalás végett a mélt. főrendekhez fog átküldetni.

Következik a 1881 : VIII. t.-cz. 1. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Kérdem a t. házat, elfogadja-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében is igen, vagy nem? (*Igen!*) Azt hiszem kijelenthetem, hogy az végszerkezetében is elfogadtatik és alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett át fog küldetni a főrendiházhoz. Minthogy pedig a főrendiház már holnap ülést tart, a képviselőház pedig nem tart ülést, ezért kérem a t. házat méltóztassék a jegyzőkönyvnek az ezen két törvényjavaslatra vonatkozó pontját most hitelesíteni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvet*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyvet hitelesítettnek jelentem ki.

T. ház! A legközelebbi ülés, ha méltóztatnának beleegyezni, csütörtökön tartatnék és pedig, minthogy csütörtökön 10 órakor boldog emlékezetű Ferencz császárért fog gyászmise tartatni, melyben a képviselő urak szintén részt

Digitized by Google

fognak venni, azt hiszem, legczélszerűbb lenne az ülést déli 12 órakor megtartatni. (*Helyeslés.*)

Az ülés napirendjére kitűzetnék a közvetlenül lerovandó illetékek kezelésére vonatkozó törvényjavaslat azon szakaszai, melyek részint az igazság-, részint a pénzügyi bizottsághoz utasittattak vissza. Ha ebbe méltóztatnak beleegyezni, a legközelebbi ülés csütörtökön déli 12 órakor fog megtartatni.

Egyéb tárgy nem lévén, az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik 1 óra 35 perczkor.*)

360. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius 3-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökétől vett üzenetről a közelebb szentesített törvények elhelyezését illetőleg s az időközben beérkezett kérvényekről, s Fekete Lajos képviselővé választásáról; végre az elnöki havi kimutatásról. Tisza Kálmán ministerelnök bemutatja az ő Felsége által közelebbről szentesített törvényeket, melyek kihirdettetnek s a főrendiházhoz átküldetnek. A zárszámadási bizottság jelentése, az 1879-iki állami zárszámadásokról. A pénzügyi bizottság jelentése, a fővárosi rendőrségről és a honvédelmi minister 1881-ik évi állami póthiteléről; ugyancsak ennek jelentése, a bélyeg- és illetéktörvény módosítását tárgyazó törvényjavaslat ideutasított §§-airól; végre ugyan e bizottság jelentése, a közlekedési tárcza 1880-ik évi póthiteléről. Az interpellátiókönyv fölolvasása. A bélyeg- és illetéktörvény elhalasztott szakaszainak tárgyalása a pénzügyi és jogügyi bizottságok új szövegezése szerint. Bedekovics Kálmán horvát minister válasza Madarász József interpellátiójára. Istóczy Győző interpellátiója a belügyministerhez.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, b. Kemény Gábor, Trefort Ágoston.

(*Az ülés kezdődik d. e. 12 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Antal Gyula, az azok ellen jelentkezőket Horváth Gyula jegyző urak fogják jegyezni.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a febr. 27-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: A jegyzőkönyv ellen észrevétel nem tétetvén, azt hitelesítettnek jelentem ki.

Bemutatom a főrendiház elnökének átiratát, melylyel megküldi az országos levéltárnok elismervényét a szegényjog kölcsönös biztosításáról Belgiummal 1880. évi julius hó 19-én kötött szerződés beczikkelyezése tárgyában szóló legkegyelmesebben szentesített törvényczikk eredeti példányának az országos levéltárban történt elhelyezéséről.

Az átirat tudomásul vétetik, az elismervény a ház levéltárába helyeztetik.

Bemutatom Hódmezővásárhely város közönségének feliratát, melyben még egy országgyülési képviselő választásra való feljogosittatásáért esedezik.

Szentes város tanácsának Törs Kálmán képviselő ur által benyujtott kérvényét, a bökénymindszenti és a mindszent-apátfalvi ármentesítő társulatok védgátjai összekötéseinek elrendelése tárgyában, továbbá a kolozsvári czukrászoknak és kávésoknak gr. Péchy Manó képviselő ur által benyujtott kérvényét, az 59,650/1876. számú magyar kir. belügyministeri szabályrendeletnek Erdély részeire is kiterjesztése tárgyában. Mindezen kérvények ki fognak adatni a kérvényi bizottságnak, tárgyalás és jelentéstétel végett.

Fekete Lajos Somogymegye tabi választókerületében megválasztott országgyülési képviselőnek képviselői megbizó levelét.

Az állandó igazoló bizottsághoz utasittatik.

A házszabályok 168. §-a értelmében bemutatom a havi elnöki előterjesztést. Méltóztassanak azt meghallgatni.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa az előterjesztést*).

Elnök: Az előterjesztés a ház irodájában fog elhelyeztetni, hogy a képviselő urak azt betekinthessék. Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Digitized by Google

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Van szerencsém az ő Felsége által legkegyelmesebben szentesített következő törvényczikkeket kihirdetés végett átnyujtani, ugy mint: „az 1880. évi közösügyi költségek fedezése czéljából a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegről; a rézváltó pénz szaporításáról; a husz és tiz frankos, illetőleg 8 és 4 frtos aranypénz finomsági tartalmától megengedett eltérés megszorításáról; a Zágráb városában és környékén földrengés által megkárosult házbirtokosoknak adandó kölcsönökről és adókedvezményekről.

Kérem ezen törvényczikkeknek szokott módon való kihirdetését.

Elnök: A legfelsőbb szentesítést nyert törvényczikkek ki fognak hirdettetni.

Baross Gábor, Antal Gyula és Molnár Aladár jegyzők (*felváltva olvassák a szentesített törvényczikkeket*).

A legfelsőbb szentesítéssel ellátott törvényczikkek kihirdettetvén, hasonló kihirdetés czéljából a mélt. főrendekhez fognak átküldetni. Hogy pedig ez átküldés mielőbb megtörténhessék, miután a mélt. főrendek épen ma ülést tartanak, azt hiszem, hogy a t. ház beleegyezni méltóztatik, hogy az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat azonnal hitelesittessék. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvi kivonatot*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv ezen pontja hitelesittetik. (*Helyeslés.*)

Nagy Gábor, a zárszámadási bizottság előadója: T. ház! A zárszámadási bizottságnak az 1879. évi állami zárszámadások megvizsgálásáról szóló jelentését van szerencsém tisztelettel beterjeszteni és kérni a t. házat, hogy méltóztassék annak kinyomatását, a ház t. tagjai között leendő szétosztását elrendelni s annak idején az osztályok mellőzésével napirendre tűzéséről intézkedni. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A zárszámadási bizottságnak az 1879. évi állami zárszámadásokra vonatkozó jelentése ki fog nyomatni, a ház tagjai közt szétosztatni és ha a t. ház méltóztatik beleegyezni, annak idején az osztályok mellőzésével fog napirendre tűzetni. (*Helyeslés.*)

Rakovszky István, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! Méltóztatott a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslatot a közigazgatási bizottságnak kiadni és ennek jelentése nyomán az ezen törvényjavaslatban foglalt két intézkedésre vonatkozólag a pénzügyi bizottság véleményét kikérni. Ezen két intézkedésre, t. i. a rendőrség költségeire, valamint a rendőri közegek vámmentességére nézve a pénzügyi bizottság véleményes jelentését elkészítvén, van szerencsém azt benyujtani és pedig azon kéréssel, hogy azt a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával méltóztassék szintén tárgyalás alá venni. (*Helyeslés.*)

Elnök: A pénzügyi bizottság jelentése a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat két intézkedésére vonatkozólag, t. i. a rendőrség költségeire és a rendőri közegek vámmentességére nézve ki fog nyomatni, a ház tagjai közt kiosztatni. Miután pedig a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat már ki is van osztva, természetesen azzal együttesen fog tárgyalás alá vétetni. (*Helyeslés.*)

Rakovszky István előadó: T. ház! Van szerencsém továbbá bemutatni ugyancsak a pénzügyi bizottság jelentését, a honvédelmi ministerium 1881. évi költségvetéséhez szükséges póthitelről szóló törvényjavaslatra nézve. Kérem, méltóztassék azt az osztályok mellőzésével annak idején napirendre kitűzni.

Elnök: T. ház! A pénzügyi bizottság jelentése a honvédelmi ministerium 1881. évi költségvetéséhez szükséges póthitelről és az annak fedezéséről szóló törvényjavaslatra nézve, ki fog nyomatni, a ház tagjai között szétosztatni és majd a kinyomatás után fog a ház az osztályok mellőzésével a napirendre felvétele iránt intézkedni. (*Helyeslés.*)

Dárday Sándor előadó: Van szerencsém az állandó pénzügyi bizottság jelentését benyujtani a bélyeg- és illetéktörvények és szabályok módosításáról szóló törvényjavaslatnak hozzá visszautasított 7. és 20. §-ára nézve. Kérem a t. házat, méltóztassék a jelentést kinyomatni, szétosztatni és annak idejében az osztályok mellőzésével napirendre tűzetni.

Elnök: A pénzügyi bizottság jelentése a bélyeg- és illetéktörvények és szabályok módosításáról szóló törvényjavaslatnak 7. és 20. §-ai tárgyában ki fog nyomatni, szét fog osztatni és annak idejében az osztályok mellőzésével napirendre fog tűzetni

Dániel Ernő előadó: Van szerencsém bemutatni az állandó pénzügyi bizottság jelentését a közmunka- és közlekedési tárcza részéről 1880-ra szükséges póthitel iránt beterjesztett 582. számú törvényjavaslatra nézve; ugyancsak az állandó pénzügyi bizottság jelentését az 1880: XXXVIII. t. cz. módosításáról szóló 630. számú törvényjavaslatra nézve. Kérem a t. házat, méltóztassék mindkét jelentést kinyomatni, szétosztatni és annak idejében az osztályok mellőzésével napirendre tűzetni.

Elnök: A pénzügyi bizottság jelentése a közlekedési tárcza részére 1880-ra szükséges póthitel tárgyában előterjesztett törvényjavaslatra vonatkozólag, továbbá a pénzügyi bizottság jelentése az 1880: XXXVIII. t. cz. módosítása tárgyában előterjesztett törvényjavaslatra vonatkozó-

Digitized by Google

lag ki fog nyomatni, szét fog osztatni és az osztályok mellőzésével napirendre fog tűzetni.

A horvát-szlavon-dalmát minister ur kívánja bejelenteni, az ülés végén válaszolni akar Madarász képviselő ur interpellátiójára. Ha a t. ház méltóztatik beleegyezni, minthogy a mai ülés valószínüleg nem fog hosszú lenni, a minister ur az ülés végén megadhatná válaszát. (*Helyeslés.*) A minister ur a mai ülés végén fogja megadni a választ.

Ezenkivül jelentem a t. háznak, hogy Istóczy Győző képviselő ur sürgős interpellátiót jelentett be ma. Fel fog olvastatni az interpellátiós könyvbe történt bejegyzés.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): „Márczius 3-án. F. évi február 18-án több budapesti egyetemi polgár által egybehivott antisemita gyülésnek a fővárosi rendőrség által történt betiltása tárgyában, a belügyminister urhoz.“ (*Tetszésnyilatkozatok a szélső baloldalon.*)

Elnök: Minthogy tegnap nem volt ülés, az interpellátiók napja nem tartathatott meg. Méltóztatnak talán beleegyezni, hogy a képviselő ur a mai ülés végén megtegye interpellátióját. (*Helyeslés.*) Istóczy képviselő ur a mai ülés végén fogja előadni interpellátióját.

Következik a napirend: a pénzügyi és az igazságügyi bizottság jelentései, a közvetlenül lerovandó illetékekre vonatkozó törvényjavaslatnak hozzájok utasított szakaszaira nézve.

Méltóztatik-e kívánni, hogy a bizottságok jelentései felolvastassanak? (*Nem szükséges!*) Ha nem méltóztatnak kívánni, akkor a tanácskozást megnyitom. Első szó a bizottsági előadó urakat illeti.

Dárday Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: T. ház! Méltóztatott a törvényjavaslat 10., 11., 14., 46., 47., 48. és 50. §§-ait a házban tett indítványok nyomán a pénzügyi és az igazságügyi bizottságokhoz visszautasítani. Miután az indítványozók jelen voltak a bizottság tárgyalásain és az ott megállapított szövegezéshez hozzájárultak, röviden bátor vagyok azok elfogadását ajánlani. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! Azt hiszem, legczélszerűbb lenne, ha a legkisebb számú szakaszon kezdve sorban vennők a tárgyalást, ugy a mint következnek. Első a 10. §., melyre nézve a bizottság a kérdésben levő *c*) pontnak eredeti szövegben való elfogadását indítványozza.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a bizottság jelentését*):

„A pénzügyi bizottság az első kérdésben foglalt vagyoni felelősség megállapítását elkerülhetlenül szükségesnek tartja, minthogy a kincstárnak érdeke esetleges mulasztások folytán ezer meg ezer forintig terjedő birsággal biztosíttatnak nem tekinthető s ezért a 10. §. *c*) pontjának változatlan elfogadását ajánlja.“ (*Elfogadjuk!*)

Elnök: Ha nincs észrevétel, elfogadtatik. Következik a 11. §.

Antal Gyula jegyző: A pénzügyi bizottság a következő szöveget ajánlja elfogadásra (*olvassa*):

„11. §. A 10. §. *a*) és *b*) pontjain alapuló birságokat mindig az illetékkiszabási hivatal; — a *c*) ponton alapuló birságokat állami közegek, kir. közjegyzők, tőzsde-, árú és értékcsarnokok választott bíróságai, valamint általában más választott bíróságok elnökei s helyettes elnökei ellenében szintén az illetékkiszabási hivatal, — a *c*) pont alatt felemlített községi s törvényhatósági közegek ellenében a törvényhatóság közigazgatási bizottsága állapítja meg. Az illetékkiszabási hivatal által megszabott birság ellen a VII. fejezetben megállapított felebbezésnek, a közigazgatási bizottság által megállapított birság ellen pedig a pénzügyi közigazgatási bírósághoz van felebbezésnek helye. A birságok behajtása a közadók módján eszközöltetik. A vagyoni felelősségen alapuló kártérítések megállapítására a mulasztással vádoltnak személyes bírósága illetékes s a megállapított kártérítési összeg is csak birói uton hajtható be.“ (*Elfogadjuk!*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a pénzügyi bizottság által javaslatba hozott imént felolvasott szöveget? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Következik a 14. §.

Antal Gyula jegyző: A pénzügyi bizottság a következő szöveget ajánlja elfogadásra (*olvassa*):

„14. §. A fizetési meghagyások kézbesítését nagy- és kis-községekben a biró és jegyző egyetemleges felelősség mellett, rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városkapitány köteles 8 nap alatt eszközölni — és a kézbesítési vevényt és a kézbesítést követő 8 nap alatt, — a postára feladás napját ide nem számítva, — azon hivatalnak beküldeni, melytől a fizetési meghagyást vette; s ki ezt tenni elmulasztja, a késedelem minden napjáért, a kincstár javára 1—10 frtig terjedhető birságban marasztalandó el.

A közigazgatási úton behajtandó birságot bebizonyult hanyagság esetében, a kir. adófelügyelő rója ki és felfolyamodás esetében a közigazgatási bizottság, Horvát-Szlavonországokban a zágrábi pénzügyigazgatóság végérvényesen határoz.“ (*Elfogadjuk!*)

Csatár Zsigmond: T. ház! Tartozom az igazságnak annak kijelentésével, és önigazolásomnak is, hogy midőn a t. pénzügyi bizottság az általam beadott módosítvány folytán a 14. §-t tárgyalta, nehogy a szegény kevésbbé, vagy épen irni nem tudó községi birák a legközelebbi jövőben óriási birságokkal legyenek sújthatók, azon

Digitized by Google

kibővített indítványt, hogy a biró és a jegyző közös felelősség terhe mellett fogják a kézbesítést eszközölni, én tettem meg. Örömömre szolgál, hogy a pénzügyi bizottság, Moricz Pál szives pártfogásával ezen elvet, a mely jövőben sok kellemetlenségnek fogja elejét venni, a magáévá tette. Mintán azonban a hirlapoknak méltóztatott a tényt, a valóságot elferdíteni és a pénzügyi bizottságnak határozatát olykép közölni, mintha indítványom elvettetett volna, tartozom annak kijelentésével, hogy indítványom nem vettetett el, hanem az általam a pénzügyi bizottságban tett módosítványnyal fogadtatott el.

Elnök: Méltóztatik a t. ház a 14. §-t a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Minthogy azonban a most elfogadott §§-ok következtében a régi 13. §. 2. sorában előforduló ezen szavak: „és kártérítés" feleslegessé, sőt értelemzavaróvá váltak: kérdem a t. házat, méltóztatnak-e beleegyezni, hogy ezen szavak töröltessenek? (*Helyeslés.*) Ennélfogva e szavak töröltetni fognak. Következik a 39. és 40. §. tárgyalása.

Teleszky István, az igazságügyi bizottság előadója: A közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről szóló törvényjavaslat 39. és 40. §-ai az igazságügyi bizottsághoz utasittattak újabb megfontolás és jelentéstétel végett. Az igazságügyi bizottság ezen §-okat a pénzügyminister urnak hozzájárulásával oly szövegezésben állapította meg, a mely még egyfelől megvédi a kincstár érdekeit, másfelől elejét veszi azon inconvenientiáknak, hogy ugyan azon ingatlanra egyszerre többnemű vagyon átruházási illeték, mint előnyös tétel soroztassék és hogy ez által az ingatlanok hitele megzavartassék. Ezeknél fogva az igazságügyi bizottság nevében az újabb javaslatot, mely az érdekeket helyesen közvetíti, ajánlom elfogadásra.

Dárday Sándor, a pénzügyi bizottság előadója: A pénzügyi- és igazságügyi bizottság ezen szakaszra vonatkozó szövegezései köztt elvi ellentét csakis a további korlátolásokban foglaltatik, a mennyiben a két év mellett még egy illetékre szorittatik a törvényes elsőség. Én tehát a pénzügyi bizottság nevében is hozzájárulok ezen szakasz szövegezéséhez. Azonban két módosítást ajánlanék a t. háznak elfogadásra: első sorban a helyett, hogy: „átruházott ingatlant terheli" tétessék: „vagyonátruházás tárgyát képező ingatlan". Az illeték t. i. nemcsak telekkönyvileg eszközölt átruházás után terheli az ingatlant, hanem még a telekkönyvileg eszközlött átiráselőtt is.

Hogy tehát zavar ne legyen, szükséges lesz ezt a módosítást felvenni.

A második módosítás: a harmadik bekezdés második sorában e szó helyett: „kérvény" tétessék: „beadvány", miután sok helyt nem kérvény folytán, hanem hivatalból eszközöltetik a bekeblezés.

Ezen módosítással ajánlom a beterjesztett új szöveg elfogadását.

Elnök: Miután két rendbeli módosítás adatott be a 39. §-hoz, méltóztassék a 39. §-t egészében felolvastatni, azután a beadott módosításokat.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 39. §-t az igazságügyi bizottság szövegezésében*).

Baross Gábor jegyző (*olvassa a pénzügyi bizottság által beadott módosításokat*).

Teleszky István előadó: T. ház! Én a pénzügyi bizottság előadója által előterjesztett és a dolog lényegét egyáltalában nem érintő ezen módosításokat elfogadom, minthogy azok, meglehet, némi részben szabatosabban fejezik ki az eszmét.

Elnök: Az újonnan szövegezett 39. §-hoz a pénzügyi bizottság előadója két rendbeli módosítást adott be. Ezen módosítások a dolog lényegét nem érintik s inkább csak szabatosabbá teszik a szöveget. Azt hiszen tehát, czélszerű lenne, ha a t. ház elvileg elfogadná az egész 39. §-t s azután nyilatkoznék az iránt, vajjon az ekként szövegezett egyik vagy másik módosítást kivánja-e a pénzügyi bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen vagy nem? Kérdem tehát először, méltóztatik-e a 39. §-t az új szövegezés szerint általában elfogadni, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy általában elfogadtatik.

Kérdem már most, vajjon a 39. §-t az igazságügyi bizottság által javasolt ezen szavakkal „átruházott ingatlant terheli" méltóztatik-e elfogadni, igen vagy nem? (*Nem!*) Ha ez nem fogadtatik el, akkor kérdem, méltóztatik-e azt elfogadni azon módosítás szerint, miszerint ezen szavak helyett tétessék „a vagyonátruházás tárgyát képező ingatlant terheli". (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a pénzügyi bizottság szövegezése fogadtatik el.

Kérdem másodszor, méltóztatik-e kivánni, hogy a harmadik pontban benn maradjon az igazságügyi bizottság által javasolt „kérvény" szó, vagy pedig méltóztatik kivánni, hogy ezen szó a pénzügyi bizottság által javasolt „beadvány" szóval helyettesittessék?

Kérdem először, méltóztatik-e elfogadni, hogy ezen szó „kérvény" megmaradjon? (*Nem!*) Ha ezt nem méltóztatnak elfogadni, akkor e helyett ezen szó „beadvány" fog tétetni.

Következik a 40. §.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 40. §-t*).

Elnök: Méltóztatik-e elfogadni a 40. §-t. (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott.

Kérdem már most, méltóztatik-e a 46., 47., 48., 50. §§-ra nézve a pénzügyi bizottság véle-

Digitized by Google

ményét elfogadni, mely szerint ezek változatlanul megtartassanak, ugy a mint az eredeti javaslatban voltak? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy ezek változatlanul elfogadtatnak.

Ekként a törvényjavaslat részleteiben is teljesen letárgyalva lévén, annak végmegszavazása a legközelebbi ülés napirendjére tűzetik ki.

T. ház! A napirend e szerint ki lévén merítve, következik a ház határozata következtében a horvát-szlavon minister válasza, Madarász képviselő ur interpellátiójára.

Bedekovics Kálmán, horvát-szlavon-dalmát minister: T. ház! Madarász József képviselő ur f. évi január hó 31-én tartott ülésen következő interpellátiót intézte hozzám:

„A folyó évi január hó 8-án Horvát-Szlavon-Dalmátországok országgyüléséhez, a határőrvidék közigazgatási egyesítése folytán intézett királyi leiratban, miként az a sajtó útján közöltetett, több oly kifejezések foglaltatnak, a melyek a törvény rendeleteivel össze nem egyeztethetők, jelesen:

a törvényesen megállapított „Horvát-Szlavonországok" kifejezés helyett, ez „Horvát-Szlavon királyságunk";

továbbá az 1868:XXX. t. cz. 31. §-ában rendelt „a magyar korona országainak közös országgyülése" kifejezés helyett ez: „a szent István korona országainak közös országgyülése":

tisztelettel kérdem a minister urat:

1. Való-e az, hogy az itt előadott kifejezések használtattak az érintett királyi leiratban?

2. Ha való, mivel igazolja minister ur, ezen Magyarország közjogával, sőt még az 1867: XII. és 1868: XXX. törvények rendeleteivel is ellenkező kifejezések használatát?"

Mielőtt ezen interpellátióra válaszolnék, meg kell jegyeznem, hogy az 1881. évi január hó 8-án kelt s a horvát-szlavon-dalmát országgyüléshez intézett legfelsőbb királyi leirat, horvát nyelven állittatott ki s a hivatalos lapban csak magyar fordításban tétetett közhirré.

Ezt előre bocsátva, ki kell jelentenem, hogy a t. képviselő ur által neheztelt szavaknak megfelelő kifejezések az említett királyi leiratban horvát nyelven csakugyan előfordulnak, de nézetem szerint ez által sem a magyar közjog, sem pedig az alaptörvények nem lettek megsértve.

A horvát nyelvnek t. i. nincsen más kifejezése, mely az „ország" szó által körülirt fogalmat teljesen visszaadná, mint e szó „kraljevina", mely valamint a latin „regnum" szó, az „ország" szónak teljesen megfelel, azzal egyértelmű.

De különben a latin „regnum" szóval egyértelmű: „kraljevina" „királyság" kifejezésnek használata már azért sem ellenkezik a magyar közjoggal, mert ugy Horvát-Szlavon- valamint Dalmátországnak tagadhatatlanul van joga „királyság" czimét viselni, azok a csász. és apostoli királyi Felsége nagy czimében, mint királyságok említtetnek s a mint a t. képviselő ur, mind Verbőczy hármas könyvéből, mind számos régibb és újabb törvényekből, melyek közül az 1625: LXI-re hivatkozni elégséges, meggyőződhetik, mindig „regna Slavoniae-, Croatiae- et Dalmatiae" lettek megnevezve.

A mi pedig az 1881. évi január hó 8-án kelt legfelsőbb leiratban előforduló „Szt.-István korona országai" kifejezést, mely felváltva „a magyar korona országai" kifejezéssel használtatik, illeti, azon nézetben vagyok, hogy ezen kifejezés sem áll ellentétben a t. képviselő ur által idézett törvényekkel, mert „a szent István korona országai" kifejezés épen az 1868. évi XXX. t. cz. 2., 4., 6., 9. stb. szakaszaiban fordul elő s felváltva a „magyar korona országai" kifejezéssel használtatik.

Kérem ezen válaszomat tudomásul venni. (*Élénk helyeslés.*)

Madarász József: T. ház! Először is a t. minister ur válaszának utolsó pontjára teszem meg észrevételemet. Az, hogy használtatik az 1868: XXX. t. cz. egyes szakaszaiban a „szent István koronája" kifejezés is, igen jól tudom.

Hanem épen azon 1868. évi XXX. t.-czikk 31. §-ában, a mely azt rendeli, hogy Horvát-Szlavonországok képviselői választatnak és mily számban Magyarország közös országgyülésére, ezen 31. §-ban világosan és elmagyarázhatlanul csak is ez áll: „a magyar korona országainak törvényes, közös országgyülésére". Igy tehát megismerem és azt is elfogadom, hogy nem kivántatik azon királyi leiratban, a mely a horvát országgyüléshez küldetett, sem a horvát országgyülés által nem kivántatik ezen határozott kifejezés ellen bármely visszaélés, vagyis a törvényes joggyakorlat ellenében egy helytelen magyarázás következtetni. És én csakis a tekintetben tettem ezen felszólalásomat, hogy az e házban is kinyilatkoztassék. És igy e részben, mert a törvénynek világos szavait semmiért el nem engedhetjük, sem drága horvát testvéreink, kik ide választatnak, megváltoztatni nem akarhatják, a válasz ezen részét tudomásul veszem. (*Helyeslés.*) Tudomásul veszem a minister ur válaszának első részét, mert én elismerem, hogy a királyi czimek közt ott van ezen czim is: „Horvát-Szlavon-Dalmátországok királya".

De itt ismét hivatkozva nemcsak a minister ur által hivatolt törvényre, de hivatkozva számos törvényre, melyek Horvátországnak Magyarországba való bekeblezését tartalmazzák és hivatkozva magára az 1867. évi XII. t.-czikkben foglalt királyi esküre is, itt eltekintve attól, hogy mi véleményem volt nekem a koronázásra

Digitized by Google

nézve, mert ez már törvény, tehát hivatkozva erre, mely azt mondja, hogy esküszik a király, mint Magyarország és társországai királya, én kijelentem, hogy csak tisztázni akartam a helyzetet és itt e házban is nyilvánítani, a mit, reménylem, drága horvát testvéreink sem fognak ellenezni, hogy itt a czímben, ha van is szó királyságról, ez alatt nem értetik külön királyság. Sajnálom, nem tehetek róla, hogy horvát testvéreinknek oly szegény nyelvezetök van, hogy ezt: ország és királyság nem birják megkülönböztetni; de miután ők a királyság alatt nem óhajthatnak mást érteni, mint országot és nem óhajthatnak mást érteni, mint Magyarországhoz tartozó országot: azért én a minister urnak válaszát ezen részében is tudomásul veszem. (*Helyeslés.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, tudomásul veszi-e a minister ur válaszát, igen vagy nem? (*Felkiáltások: Tudomásul veszszük!*) Azt hiszem, hogy a válasz tudomásul vétetik. (*Helyeslés.*) Következik Istóczy Győző képviselő ur interpellátiója. (*Halljuk!*)

Istóczy Győző: Az igen t. ministerelnök urhoz, mint belügyministerhez a következő interpellátiót intézem:

„Interpellátió az igen t. ministerelnök urhoz, mint belügyministerhez. F. év február hó 17-re több budapesti egyetemi polgár értekezletet szándékozott egybehívni, a czélból, hogy ott a zsidókérdés, tekintettel az egyetemi viszonyokra s általában a mint az hazánkat érdekli, megvitattassék. Ezen értekezlet megtartását a fővárosi rendőrség 6985/eln. sz. végzésével betiltotta azon érdemleges indokból, hogy a gyülésen oly kérdések tárgyalása szándékoltatott, melyek „fajgyülölet szitására vezethetnek, melyek tárgyalása tehát a közrend és közbiztonság érdekében meg nem engedhető".

„Ezen rendőrségi végzést az igen t. belügyminister ur, indokainál fogva helybenhagyta.

Eltekintve attól, hogy ezen antisemita gyülést egyetemi polgárok hivták-e egybe vagy sem, a mely körülményről a két egybehangzó betiltó határozat indokolása sem tesz említést.

S tekintettel arra, hogy a kérdéses hatósági és kormányi intézkedés a jövőre is kihatható veszélyes praecedensül szolgálhatna:

Kérdem az igen t. ministerelnök urat, mint belügyminister:

Minő tekintetek vezérelték őt, a hivatkozott rendőrségi végzésben foglalt és fentebb idézett érdemleges indokolásnak magáévá tételében s ennek alapján az antisemita gyülést betiltó rendőrségi végzés helybenhagyásában?"

T. ház! Interpellátiómat indokolandó, mindenekelőtt megelégedéssel constatálom azt, hogy daczára azon derült hangulatoknak, a melyekbe több t. képviselőtársam méltóztatott esni mindannyiszor, valahányszor én e házban a zsidókérdést felvetettem; s daczára azon megtámadásoknak, melyek e házban ellenem és álláspontom ellen időről-időre intéztettek: a zsidókérdés se agyonnevetve, se agyonütve nem lett; hanem ellenkezőleg az ma, a parlamentáris discussió terén is, forma szerint napirenden van; a honnét az többé letünni nem fog mindaddig, mig ezen internationális cultur-kérdés gyökeresen megoldva nem lesz. (*Halljuk! Halljuk! Derültség.*)

Már az 1878-ik évi junius hó 24-én tartott beszédemben is utaltam azon szoros causális nexusra, a mely a keleti kérdés és a zsidókérdés között fennáll. (*Derültség.*) Korunk jelszava lett, a keresztény népek felszabadítása parasitáik uralma alól: keleten a mohamedánok, nyugaton a zsidók uralma alól és a világtörténelmi processus kérlelhetlen logicája a koránt és a talmudot Európából rövid idő alatt számüzni fogja.

A mi a koránt illeti: ezzel vesződjenek a keleti keresztények; mi annak uralma alatt már 200 év óta nem állunk; hanem viszont állunk a talmud törvényei alatt, a mely törvények, noha a corpus jurisban fel nem találhatók s noha azokat a magyar országgyülés soha meg nem szavazta s a magyar király soha nem szentesítette: nálunk, reánk mint alattvalókra tényleg alkalmaztatnak a nélkül, hogy a legtöbb esetben akár bíróságaink, akár a sajtó, akár a törvényhozás előtt e talmudtörvények ellenében, az ország szentesített törvényeire sikerrel hivatkozhatnánk.

Magyarország polgárainak vagyona, becsülete s élete fölött disponáló e törvénykönyvet bizonyára érdekében áll mindnyájunknak ismerni s azért a t. ház engedelmével, én e különös törvényeknek referensi tisztét is fogom ezuttal végezni. (*Mozgás.*)

Elnök: Méltóztatik a t. ház beleegyezni? (*Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon.*)

Istóczy Győző: A zsidókérdés ugy, a mint azt én az antisemitákkal együtt felfogom, egyátalán nem valláskérdés, hanem társadalmi, nemzetgazdászati, politikai s legfölebb még faji kérdés. Ugy hiszem, annyira már jutottunk, hogy álláspontunknak megjelölésére, ennek constatálásán kivül, ma már bővebb magyarázatok feleslegesek.

Ugyanazért nem lehet szándékomban a talmud tisztán vallási tantételeinek fejtegetésébe ereszkedni. Én tisztelem mindenkinek vallási meggyőződését és én e tekintetben a türelmességnek legszélsőbb határáig megyek.

De a talmud nem pusztán vallási könyv, hanem egyszersmind a zsidóságnak polgári, büntető, rendőri törvénykönyve és sociálpolitikai tankönyve is, a melynek tételei nemcsak a

Digitized by Google

zsidóknak egymás közötti jogi és társadalmi viszonyaira alkalmaztatnak általában s különösen ott, a hol a felek alávetik magukat a rabbinusok és más zsidók sürüen igénybe vett, mintegy békebirói biráskodásának, hanem a talmud tételei a nem-zsidók irányában is gyakorlati érvényben állanak, a mennyiben a zsidók irányunkban, nem-zsidók irányában követett jogi és társadalmi eljárásukat a talmud elvei szerint állapítják meg.

Már pedig azon jogi elvekhez és szabványokhoz, a melyek az ország fennálló törvényei mellett, sőt egyenesen azok ellen hirdettetnek és reánk — ott a hol a zsidók szerét tehetik — tényleg alkalmaztatnak is; oly társadalmi elvekhez és tanokhoz, a melyek az általunk nem-zsidók által vallott társadalmi elvekkel nemcsak diametraliter ellenkeznek, de sőt az életben tényleg alkalmaztatván, a fennálló társadalmi rend alapjait is képesek megrendíteni s igy társadalmunkat feloszlással fenyegetik: nekünk is nem-zsidóknak s azon államnak, a melynek polgárai vagyunk, igenis van hozzászólási jogunk. (*Helyeslés szélső balfelől.*)

A nagy közönségnek a talmudról csak annyi tudomása, illetőleg homályos sejtelme van, hogy az valamely kétes természetü mysteriosus könyv, a mely a zsidóság mindenki által saját szemeivel látott és tapasztalt üzelmeinek ismeretlen, sötét hátteréül szolgál.

De, hogy voltaképen miként hangzanak ama tételek, a melyeknek vészes hatását az életben naponkint ezer meg ezer esetben sajnosan tapasztaljuk és érezzük: arról aránylag csak nagyon keveseknek van közöttünk tudomása; és pedig legfőkép azért, mert sajtónk a zsidóságnak nem tetsző minden dolgot nagy bölcsen agyonhallgat.

A következőkben tehát bátor leszek a t. ház kegyes engedelmével, (*Halljuk! Halljuk!*) a talmud társadalmi és jogi elvei és casuisticája helyett egy rövid böngészetet tartani, (*Halljuk! Halljuk!*) dr. Rohling Ágost egyetemi tanár elismert tekintélyü műve után, a ki ezer tallér díjat tüzött ki annak részére, a ki az ő fordításában és idézeteiben csak egyetlenegy hibát is képes felfedezni; az ezer tallér díjért azonban, noha tudvalevőleg a zsidók nem szokták megvetni a pénzt, még eddig egyetlenegy zsidó se pályázott.

Ime tehát a talmud szavai:

„A ki valamely izraelitát arczul üt, az annyit tesz, mintha az isteni felséget ütötte volna arczul, mert a zsidó isten lényegéből való. Azért azon goj (vagyis: nem-zsidó, különösen pedig keresztény), a ki egy zsidót megüt, a halálra érdemes.“

„Ha a zsidók nem lennének, nem lenne áldás a földön, se napvilág, se eső; a miért is a föld népei nem állhatnának meg, ha a zsidók nem lennének.“

„Mert hát különbség van minden dolgokban; s valamint az emberek az állatok felett állanak: ugy állanak a zsidók a világ többi népei felett.“

„Marhamag az idegen magva, a ki nem zsidó.“

A talmud a nem-zsidókat több helyen „szamaraknak, disznóknak, kutyáknak“ nevezi.

„A gojim (nem-zsidók, keresztények) házai állatok házai.“

„Ti izraeliták emberek vagytok, a többi népek pedig nem emberek; mert az ő lelkeik a tisztátalan szellemtől származnak, Izrael lelkei pedig isten szent szellemétől.“

Ezen elvnél fogva a zsidó a nem-zsidót nem ismeri el felebarátjának, mert az állat irányában nem ismerünk felebaráti szeretetet.

Azért mondja a talmud: „Nem fogsz iránt uk (más népekhez tartozók iránt) jóakaratot tanusítani. Meg van tiltva rajtuk megkönyörülni; — mert nem helyes ellenségeink iránt könyörületességet tanusítani.“

„Meg van tiltva az istenteleneknek (nem-zsidóknak) köszönni; mindazonáltal gyöngymondás az, hogy az ember legyen mindig ravasz az isteni félelemben. Azért köszöntsünk az idegennek is, a ki nem zsidó, de csak a béke kedvéért, hogy magunkat vele megkedveltessük és részéről kellemetlenségünk ne legyen. A képmutatás ily módon meg van engedve, hogy az ember (t. i. a zsidó) az istenteleneknek (t. i. a nem-zsidók) irányában udvarias legyen, őket tisztelje s azt mondja nekik, hogy őket szereti; ez meg van engedve, ha az embernek (t. i. a zsidónak) erre szüksége van és a nem-zsidótól fél. (Ellenkezőleg az bün.) Mert meg van engedve, ezen a világon az istenteleneknek iránt a képmutatót játszani. Azért a zsidó az istenteleneknek (nem-zsidókkal) jót is tehet, betegeiket meglátogathatja, temetésükre elmehet, de csak — a békesség kedvéért, hogy őt ne bántsák.“

Mivel Izrael és az isteni telség a talmud szerint egyet s ugyanazt jelentenek, ugyanazért a zsidóké az egész világ. Azért mondja a talmud:

„Ha egy zsidó ökre egy idegen (t. i. nem-zsidó) ökrét agyonszúrja, ugy a zsidó szabad; ha azonban egy idegen ökre egy zsidó ökrét szúrja agyon, ugy tartozik az idegen a zsidónak egész kárát megtéríteni. Mert az irás mondja: isten álla, megméré a földet és átadá a gojimot Izraelnek.“

„Isten a zsidóknak hatalmat adott minden népek vagyona és vére felett.“ (*Mozgás. Felkiáltások: Elég lesz!*)

„Az izraelitának meg van engedve a goj-on igazságtalanságot elkövetnie, mert meg vagyon irva: felebarátodon ne köveess el igazságtalan-

Digitized by Google

ságot, az pedig nincs megirva, hogy a goj-on ne kövess el igazságtalanságot.“

„A goj megrablása — mondja ismételve a talmud — meg van engedve.“

„A testvéreid közül (vagyis a zsidók közül) levő napszámost ne nyomd; a többiek e szabály alól kivéve vannak.“

Az a parancsolat, hogy „ne orozz“, a talmud szerint annyit tesz, hogy embert vagyis zsidót, nem szabad meglopni; s másutt ismét kijelenti, hogy „a nem-zsidót szabad meglopni“. Természetes is ez azon elvnél fogva, hogy a zsidóké az egész világ; mert a lopás itt már nem lopás többé; mivel a zsidó csak azt veszi el, a mi az övé. A nem-zsidók vagyona a talmud értelmében uratlan jószág, mint a tenger homokja; az első foglaló annak igazi tulajdonosa.

Mondja továbbá a talmud:

„A gojt szabad megcsalnod és uzsorát venned tőle; ha azonban felebarátod (t. i. zsidóknak) valamit eladsz, vagy tőle valamit vész, ugy testvéredet nem szabad megcsalnod.“

„Ha valamely zsidónak nem-zsidóval pere van, — mondja a talmud — akkor megnyereted a pert testvéreddel és azt mondod az idegennek: igy akarja ezt a mi törvényünk (itt egy oly országról van szó, melyben a zsidók uralkodnak), ha a népek törvénye a zsidónak kedvező, akkor ismét megnyereted a pert testvéreddel és azt mondod az idegennek: igy akarja ezt a ti saját törvényetek; ha pedig ezen esetek egyike sem forog fenn (vagyis, ha az illető országban nem uralkodnak, se a zsidók, se az ország törvénye a zsidónak nem kedvező,) akkor az idegent ármányokkal zaklatni kell mindaddig, mig a nyereség a zsidóé nem marad. „Csakhogy (teszi hozzá a talmud) vigyázni kell, hogy a dolog napfényre ne jöjjön, nehogy a zsidóság, a zsidó vallás rosz hirbe jöjjön.“

„A ki a goj-nak a talált jószágot visszaadja, annak Isten nem bocsát meg. Meg van tiltva a goj-nak az elvesztett jószágot visszaadni; mert a ki azt visszaadja, vétkezik; mivel azzal csak istentelenek hatalmát növeli.“

„Isten nekünk megparancsolta, hogy a gojtól uzsorát vegyünk s hogy neki segítséget ne nyujtsunk, hanem kárt tegyünk neki, még olyan dolgokban is, a melyekben ő nekünk hasznos; holott izraelitával ilyesmit tennünk nem szabad.“

„Meg van tiltva a gojimnak uzsora nélkül kölcsönözni; uzsorára azonban meg van engedve.“

A zsidó „annyi uzsorát vehet a goj-tól, a mennyit a zsidó életszükséglete megkiván. Élete kezedben van (óh zsidó) — kiált fel a talmud — mennyivel inkább tehát pénze.“

„A legbecsületesebbnek az istentelenek (nem zsidók) között vedd el életét.“

„Meg van tiltva az istenteleneken (nem zsidókon) megkönyörülnöd. Azért, ha látod őt elveszni, vagy a folyóba belefulni, vagy a halálhoz közel lenni: nem szabad őt megmentened.“

„Ha az istentelen (nem-zsidó) egy gödörbe esik (vagyis bajba, szerencsétlenségbe esik), nem szabad őt onnan kihúznod; ha egy lépcső van a gödörben, kihúzod belőle a lépcsőt és azt mondod: azért teszem ezt, hogy a marhám le ne menjen a gödörbe; ha a gödör nyilásán egy kő volt, visszateszed helyére a követ és azt mondod: azért teszem ezt, hogy a marhám elmehessen fölötte.“

„Helyes dolog őket (a nem-zsidókat) kezeiddel megölnöd. A ki az istentelenek (nem-zsidók) vérét ontja, Istennek áldozatot hoz.“

„Az a parancs, hogy „ne ölj“, annyit tesz, hogy Izraelból való embert nem szabad megölnöd; a gojim pedig nem izraeliták.“

„A ki egy lelket Izraelből megöl, annak annyiba vétetik, mintha az egész világot megölte volna; a ki pedig egy izraelita lelket megtart, annak annyiba vétetik, mintha az egész világot megtartotta volna.“

A talmud szerint „a nem-zsidó nő, a ki nem Izrael leánya, — „marha“, a kivel (jobban mondva, a melylyel) a zsidónak minden ocsmányságot szabad elkövetnie. (*Zaj. Felkiáltások: Elég volt!*)

Megbizható eskünek a talmud keretében nincs helye, mert mi értelme lenne az eskünek állat irányában s miután a talmud a nem-zsidók életét és a vagyonát a zsidók tulajdonának hirdeti, az „enyém s tied“ fölött nem-zsidó zsidóval jogosan nem is perelhet. Azért a hamis eskü és az esküszegés nem-zsidó irányában, a talmud számtalan helyei értelmében meg van engedve; a talmud szerint „vigyázni kell, hogy a dolog napfényre ne jöjjön; nehogy a zsidóság, a zsidó vallás rosz hirbe jöjjön.“

Az általam most felolvasott idézetek csak egyes példák a sok közül és illustrátiója azon épületes tanoknak, melyekkel a talmud annyira bővelkedik.

Ezen tanok tehát megtámadják a tulajdon szentségét, a személy- és vagyonbiztonság alapelveit; — ezen tanok a nem-zsidó honpolgárok vagyona, becsülete és élete ellen intézett bűnös merényletekre való buzdítást, sőt egyenes felhivást foglalnak magukban; — ezen tanok a nem-zsidó, keresztény honpolgárok ellen féktelen türelmetlenséget s fajgyülöletet, sőt ellenükben egyenesen társadalmi irtóháborút hirdetnek, ellenünkben a legocsmányabb bűntettek és a legkiáltóbb igazságtalanságok elkövetését a zsidóknak megengedve, sőt egyenesen kötelességükké téve; — s ezen tanok még a polgári jogegyenlőség elvét is nyiltan megtagadva, a zsidókat,

Digitized by Google

mint privilegizált felsőbb lényeket, bennünket nem-zsidókat pedig, mint jognélküli állatcsordát tekintenek.

Ne mondja nekünk azt senki, hogy a talmudot legfölebb csak az orthodox zsidók ismerik. Ha nem is tanulta volna azt sok zsidó, annak tanai már vérükben vannak. Mert a talmud a zsidó lelkületének csak fényképe; s ha a fényképet megsemmisítjük is, a lefényképezett alak azért megmarad. Avagy a talmud tanainak hallatára, nem ismernek-e önök minden izében a zsidóra, legyen az orthodox vagy neolog, vagy akár kikeresztelkedett zsidó. (*Élénk derültség.*) Mert hát — mint a tapasztalás mutatja, — a faji és nemzeti jelleget a legtöbb esetben a keresztviz se mossa le. (*Mozgás.*)

A talmud, a zsidók által ellenünk nem-zsidók ellen használt fegyverek arzenálja, a mely fegyverek, hogy minő gyászos sikerrel használtatnak ellenünk, naponkint számtalan esetben látjuk és tapasztaljuk azon szivtelen kizsákmányoláson, vandali pusztításon, a melyet a zsidóság az ország népén, saját törvényeink ügyes kizsákmányolásával és kijátszásával, az államhatalom és társadalmunk közönyös magaviselete mellett elkövet.

Ugy hiszem, elérkezett az ideje annak is, hogy végre valahára mi is komolyan fontolóra vegyük, miként szabunk *határt* a hatalmát végleg megalapítottnak hitt praepotens zsidó kaszt üzelmeinek és hogy az annyiszor s oly fennen hangoztatott tolerantiát nemcsak önmagunknak prédikáljuk, hanem kézzelfoghatólag (*Derültség*) megmagyarázzuk a zsidóknak is, a kik, ugy látszik, a tolerantia kifejezés alatt azt értik, hogy mi, az ő általuk rajtunk nem-zsidókon elkövetett minden, még a legkiáltóbb igazságtalanságokat is birkatürelemmel eltűrjünk.

Az eddig elmondottakból is látható, hogy azon mozgalom, mely a zsidóság ellen majdnem világszerte megindult s a melynek tűzpontja jelenleg Németország, nem egyéb, mint jogosult önvédelmi küzdelem egy destructiv társadalmi hatalom, egy nemzetközi rablóbanda ellen, a melynek nihilistikus üzelmei egész nemzetek és államok jólétét s társadalmi rendjét ássák alá.

Igy állván a dolog, mi természetesebb, mint az, hogy az emberek nálunk is gondolkodóba estek s utakról módokról gondolkodnak, miként lehetne a zsidóság hatást nem ismerő üzelmeinek nálunk is gátat vetni.

Mivel pedig a zsidók a társadalmi életnek majd minden viszonyaiba paraziták módjára beették magukat s majd minden embert sakkban tartanak ugyanannyira, hogy, bár csekély kivétellel, mindnyájunk egyetért a zsidóság kártékony természete fölötti itéletre nézve, mindamellett senki sem mer ellenük nyiltan csak egy szót is koczkáztatni: ismét mi természetesebb, mint az, hogy a haza reménye, az ifjuság, a mely az élet nehéz viszonyaiba még belebonyolódva nincsen s igy a zsidóság hatalmi körébe még nem esett s a mely, a zsidóság elharapódzása miatt, saját egész jövőjét is veszélyeztetve látja: Curtius szerepére vállalkozva, beleugrik abba a mélységbe, a mely a hazát, a nemzetet elnyeléssel fenyegeti s ezen hazafiui ténynyel hazája, nemzete megmentésére megteszi az első lépést.

A budapesti egyetemi polgárság már huzamosb idő óta aggálylyal látta a zsidóelemnek a tudomány-egyetemen évről-évre növekvő elharapódzását. Noha a zsidóság az ország lakosságának csak 5—6 százalékát képezi, mindamellett a budapesti tudomány-egyetemen a zsidó hallgatók száma, a theologusokon kivül, az összes hallgatóság létszámának 26 százalékát, ugyanennyit a jogi karnál, sőt az orvosi karnál már 36 százalékát teszi s ez arány, az eddigi növekvést alapul véve, évről-évre rosszabbodni fog reánk nézve. Már most, ugyan minő kilátásaik lehetnek ifjainknak a jövőre nézve, ha a gombamódra elszaporodott diplomás zsidók, (*Derültség*) támogatva, a mint ez már náluk szokás, saját felenyájaik által, az ügyvédi, hivatalnoki, tanári, orvosi stb. pályákat elözönlik, az állásokat előlük elhalászszák s ily módon a szüleik által kiképeztetésükre fordított ezerek és ezerek, holttőkévé, sárba dobott pénzzé válnak.

Ilyen tekintetek s nem fajgyülölet vezérelték azon egyetemi polgárokat, a kik febr. hó 17-én tanácskozásra szándékoztak összegyülni, a mely tanácskozás azonban a fővárosi rendőrség által betiltatott s e betiltó határozat az igen t. miniszterelnök ur, mint belügyminister által indokainál fogva helybenhagyatott.

Sajnos dolog ugyan, de tény, mikép odáig jutottunk, hogy nálunk lehet minden kigondolható czélra gyüléseket szabadon összehívni, csak arra nem, hogy a „szent" zsidóság (*Élénk derültség. Egy hang a szélső balon: Ugy van! Nagy derültség*) viselt dolgai is megbeszéltessenek: ez már valóságos crimen laesae majestatis! — Nem fog ártani, ha kutatás alá vesszük azon okokat, miért van ez a dolog igy és nem másképp?

Hát itt mindenekelőtt tartozom az igazságnak annak kijelentésével, hogy e miatt ugy első-, mint tán másodsorban is bajos lenne a kormányt okozni. Az antisemita mozgalom csak szintoly politikai mozgalom, mint akármely más politikai mozgalom s a kormánynak utóvégre se nálunk, se másutt soha nem volt, nem is lesz s nem is lehet feladata, bármely népmozgalmat is kezdeményeznie. Különösen bajos lenne egy magyar kormánynak egy antisemita mozgalmat indítania azon egyszerű oknál fogva, mert az évről-évre megújuló chronicus államháztartási deficzit fedezésére három dolog szükséges: elő-

Digitized by Google

ször pénz, másodszor pénz és harmadszor ismét pénz. Már pedig az internationalis pénzeszacskót, köztudomás szerint a zsidó pénzhatalmasok tartják kezükben és sajnos, ezek kénye-kedvétől függ mai nap, hogy Magyarország fizetésképes legyen-e vagy sem; mert az 1865/8-ki országgyülés és az ezt közvetlenül követett országgyülések menthetetlen könnyelműsége, Magyarországot a zsidó pénzkirályok meghódított provinciájává sülyesztette. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

A politikai mozgalmak megindítása és szitása tehát nem a kormánynak, hanem az ellenzéknek a dolga s e részben kereken kimondom, hogy a magyar parlamenti ellenzék, a zsidókérdést illetőleg elmulasztotta teljesíteni kötelességét. E kötelesség-mulasztás vádja alól ellenzékünket még akkor se lehetne felmenteni, ha csupán arról volna a szó, hogy a zsidókérdést a parlamentben nem vetette fel. De ellenzékünk nemcsak ezt tette, vagyis inkább: nem tette, de sőt ellenkezőleg évek óta mindannyiszor, valahányszor a zsidókérdés más oldalról felvettetett, annak ellenében egyenesen ellenséges állást foglalt el.

A sors sajátszerű végzése ugy hozta magával, hogy énnekem kellett a zsidókérdést hat év óta e házban újra meg újra felvetnem s mit tapasztaltam s mit tapasztalt velem együtt az ország? Azt, hogy nemcsak ellenzésre talált irányom a parlamenti ellenzék részéről, de sőt elveimért a parlamenti ellenzék részéről újra meg újra szenvedélyes személyes megtámadásoknak is voltam kitéve.

A mi a mérsékelt ellenzéket illeti, erre csak igen csekély részben vonatkozik az, a mit most mondottam; mert, leszámítva az annak bizonyos köreiben levő s a zsidóemancipationális aera dicsőségén merengő némely idealisták — vagy tán nagyon is realisták — platonicus ellenszenvét követett irányom iránt, tényleges ellenzésre a mérsékelt ellenzék részéről nem találtam.

Annál hevesebb oppositió mutatkozott a szélső ellenzék részéről. Sine ira et studio fogok beszélni: csupán tényeket constatálok. Majd minden felszólalásom egy-egy replicát provocált a t. szélső baloldal részéről; sőt újabb időben, ha fel nem szólaltam is, hajánál fogva rántották elő az alkalmat egyes szélsőbaloldali szónokok, hogy positiómat bombázhassák. Nem akarok neveket említeni, mert talán közülök egyik-másik ma már szeretné zsidóbarát felszólalását meg nem történtté tenni; csak egyet hozok fel s ez az, hogy a t. parlamenti szélsőbaloldal egy érdemes tagja, mai nap is szerkeszt egy, bevallatlan, egyenesen személyem ellen intézett folyóiratot, a melynek czímlapján s ez példátlanul áll nemcsak a magyar, de az egész világirodalomban, az van kinyomatva, hogy „Istóczy-ellenes folyóirat“. Távol legyen tőlem ezt a dolgot is sérelemképen hozni fel, mert egyrészről csak hizelgő lehet egy, a közpályán működő egyénre nézve, ha oly fontos személyiségnek tartják, hogy személye ellen egy speciális irodalmi vállalatot indítanak meg; (*Élénk derültség*) másrészről pedig, mert én, a zsidó hatalom ellen egy évtizeden túl viselt küzdelemben, láttam már az „Istóczy-ellenes folyóirat“-nál is különb, czifrább dolgokat is; hanem ezt csupán mint olyan tényt constatálom, a mely tény a t. szélső baloldalnak, elveim iránt követett magatartására a legfényesebb világot veti. (*Halljuk!*)

Midőn azonban ezen, valóban sajnos tényeket constatálom, tartozom az igazságnak azzal is, hogy kijelentsem, mikép az egész szélső ellenzék voltaképen még sem oly nagy antagonistája az antiszemitikus elveknek, mint talán az eddig mondottakból látszanék. Sőt többet mondok: leghatározottabb elvbarátaimat épen azokon a padokon s még inkább azon padok birtokosainak tisztelt választói között birom. (*Derültség. Halljuk!*) És miután igy áll a dolog, — pedig igy áll, — miért fojtják önök vissza itt e házban érzelmeiket, miért hagyják ama padokon ülő t. elvbarátaim tiltakozás nélkül, az ő nevükben is történő zsidókegyhajhászó felszólalásokat és machinátiókat? Miért nem adnak önök hangot e házban is, választóik e részben is táplált nézeteinek és érzelmeinek? (*Halljuk!*)

Kivánják önök, hogy megmagyarázzam ezt a sajátszerű körülményt is? (*Halljuk! Halljuk!*) Hát először is önök azt mondják, „hogy ha titkos lenne a szavazás, hát akkor velem szavaznának“. (*Élénk derültség.*) Hát olyan rettenetes hatalom önök előtt a zsidóság, hogy önök, a kik az osztrák, a muszka s mit tudom én, minő más félelmes hatalmak ellen annyiszor és oly hangosan felemelik a haza érdekében szavukat, a zsidóság ellen nem mernek nyilatkozni. (*Derültség. Halljuk!*)

Másodszor azt mondják önök; „Legyen Istóczy is szélső baloldali, majd akkor vele tartanak“.

Szederkényi Nándor: Nem kérünk belőle.

Istóczy Győző: De hát azon körülményből, hogy engem a viszonyok e padokra ültettek, az következik-e, hogy mikor én egy, önök által is teljesen helyesnek elismert álláspontot védelmezek, — önök ellenem támadjanak s nem az lenne-e a logika, hogy önök is kitűzzék ugyanazt a zászlót, a melyre a magyar nemzet pióczáitól való megszabadításának jelszava van irva? Én számtalanszor ismételtem már, hogy a zsidókérdést nem tartom pártkérdésnek ez mindnyájunknak pártkülönbség nélkül közös ügye. Kellenek antisemiták minden pártban, vagyis inkább kell, hogy minden párt egyszers-

Digitized by Google

mind antisemita párt is legyen. Kezdjenek csak önök is rá a zsidókérdés fejtegetésére: én önöknek e padokról majd secundálni fogok.

Szederkényi Nándor: Nem kérünk belőle!

Istóczy Győző: Harmadszor, azt mondják önök: „Hja, a politika, a politika!“ Igen, uraim, a magas politika! Önök néhány vezérférfia ugyanis igy gondolkodik: „A nép ugyis a mienk, még csak a zsidókat kell megnyernünk s akkor a többség a mienk.“ Hát ez az önök politikája egy nagy hibában szenved s ez az, hogy önök nem hiába, nem foglalkoznak a zsidókérdéssel, de nem is ismerik a zsidót. Hát majd én megismertetem önökkel a zsidókat e tekintetben is. (*Halljuk!*) A zsidók ugyanis nem volnának zsidók, ha igy nem okoskodnának: „Nekünk már hagyományos politikánknál fogva is, — minden körülmények között a hatalommal kell tartanunk, főleg pedig olyan hatalommal, a mely nem akar abdicálni. A szélső baloldali választókat ismerjük: ezek, ha lehetne, legelőbb bánnának el kurtán velünk; ez elemek győzelme, a mi vesztünkkel egyértelmű lenne. S minek is szövetkeznénk mi a kormány ellen a szélső baloldallal, a mikor azt látjuk, hogy a körülöttünk levő államokban a kormányok minő ellenséges politikát követnek felenyájaink irányában: Oroszországban még ma is súlyos repressiv rendszabályok állanak fenn s a legújabb antisemitikus áramlat behatása alatt nincs is kilátás arra, hogy ott a zsidók polgárjogot nyerjenek; sőt a birodalom több tartományából s épen e pillanatban Finnlandból is, valamennyi zsidó számkivettetik. Románia, daczára minden berlini congressusnak, minden alliance israelitenek, még azt se teszi meg, hogy a honosításért törvényesen folyamodó néhány zsidó lakosnak, jó pénzért megadná a honpolgári jogot. Németországban pedig a kormányok nyiltan ápolják az antisemitikus mozgalmat s a zsidók kiüzése ott mindinkább általánosabb jelszóvá válik. „Magyarországon ellenben, nekünk zsidóknak gyöngyéletünk van. Leszámítva egy-egy ritka antisemitikus parlamenti beszédet s egy, csak pár hóval ezelőtt keletkezett antisemitikus havi folyóirat epéskedéseit, mi itten teljesen szabadon gazdálkodunk. A kormány védelmez bennünket, az ellenzék nem mer ellenünk semmit se tenni, — ő tudja, miért, — vagy speculál néhány, a nagyhangú hazafit játszó emberünk szavazatára; — a sajtó meg unisono mellettünk harsogtatja trombitáit és aggódva gondoskodik arról, hogy a hajunk szála se görbüljön meg. Minek hagynánk tehát mi a faképpnél a kormányt, a melynek, ha őt felboszantjuk, a gyeplőt csak egy kicsit kellene megeresztenie s Magyarországon is rögtön olyan, sőt tán még kuruczabb állapotok közé jutnánk, mint Németországon, vagy akár Romániában. Holott ellenkezőleg, ha mi a kormányt szavazatunkkal támogatjuk, ezzel őt hálára fogjuk magunk irányában kötelezni.“

Ez, t. uraim, a zsidók felfogása és ez, saját szempontjukból helyes felfogás is. Ezen felfogás ellenében önök hiába taktikáznak és ha az eddig követett taktikázást folytatják, maholnap oda fognak jutni, hogy önök szinlelt zsidócultusokkal a népet is elidegenítik önmaguktól, a melynek vonzalma pedig az önök egyedüli létalapja; s a zsidókat se fogják megnyerni s igy önök két szék közt a pad alá esnek. (*Élénk derültség*).

A most vázolt s azokhoz hasonló nézetek uralkodván önök között, vajjon józanul várható volt-e a kormány részéről egy oly határozat, mely a fővárosi rendőrségnek az egyetemi antisemita polgárok gyülését betiltó intézkedését megváltoztatta volna? Vajjon ki biztosított volna ez esetben bennünket arról, hogy az önök padjairól, az önök élénk helyeslése mellett, nem hallunk-e ismét egy olyan dörgedelmes interpellátiót, mint a minőt mult évi szeptember 25-én hallottunk, a melyben „a szabadság, a testvériség, az egyenlőség s a szabadelvűség nevében“ „a törvény szigorának alkalmazása“ követeltetik a kormánytól — az egyetemi ifjuság ellen; nehogy „különösen az ország kevesebb müveltségü lakóinál azon nézet fejlődjék ki“, mintha a kormány az egyetemi ifjusággal rokonszenvezne. — Uraim, verjék el önök mellükön a mea culpát!

De legyünk ismét igazságosak. Annak, hogy az ellenzék a zsidókérdést illetőleg kötelességmulasztást követett el, legfőbb oka a sajtó, (*Élénk derültség*), a mely ezen egész ügyben a főbűnös; mert utóvégre is napjainkban a legtöbb ember s igy a képviselők nagy része is az újságokból meriti informátióit; az ujságok pedig tudvalevőleg a közvéleménygyártás mesterségét üzik. Én a zsidókérdést tárgyazó egyetlenegy felszólalásomban se feledkeztem meg a zsidóhatalom e czinkosáról, azt hive, hogy idővel tán majd sikerül e megrögzött bűnösön valamit faragni. Mind hiába! Ma is csak oly megátalkodottan fenekedik az antisemitismus ellen, mint évekkel ezelőtt s teszi ezt ma, szemben a felébredt közvéleménynyel s daczolva a háborgó nemzeti közérzülettel. Itt az ideje, hogy végre e rejtélyt is megfejtsük és sajtónk zsidópajtás magatartásának titkos rugóját a nyilvánosság előtt feltárjuk.

Általános itéletté vált mai nap azt mondani, hogy a sajtó nálunk zsidó kezekben van. Ezt minden distinktió nélkül mondani, nem felel meg a tényeknek. A német sajtó nálunk igenis majdnem kivétel nélkül zsidókezekben van s e német sajtóra nézve helyes a most említett itélet.

Digitized by Google

De a magyar sajtóról nagyban és egészben ezt egyátalán nem lehet elmondani. Sajátszerű dolog ugyan, de tény, hogy a journalistika azon kevés terek egyike, a melyen a magyar ember meglehetős sikerrel versenyez a zsidóval. Lehet, hogy ennek egyik főoka az, hogy ma még nincsen annyi megmagyarosodott zsidó, hogy ezen új-magyarok, bennünket ó-magyarokat e meglehetős sovány térről is leszorítani tudnának. Bármi legyen is azonban oka ezen sajátságos tüneménynek, tény az, hogy ugy a fővárosi, mint a vidéki magyar lapok, csekély kivétellel, legalább magyar szerkesztők kezeiben vannak. És mégis, leszámítva az egész országban tán 4—5 lapot, valamennyi magyar lap zsidóbarát s igy magyarellenes politikát követ.

Ha az ember e lapok szerkesztőivel privátim beszél, majd valamennyien telivér „zsidófalók"-nak vallják magukat; s mind a mellett inkább présbe csavartatnák magukat ezen tisztelt szerkesztő urak, semhogy egyetlenegy zsidóellenes czikket, vagy rövid közleményt is felvenni mernének lapjaikba; sőt ellenkezőleg, valahányszor „izraelita polgártársaink"-at kell tolluk hegyére venniök: egész áhitattal, kegyelettel, vagy, ha ugy tetszik, farkcsóváló tömjénezéssel teszik ezt. S jaj a szegény antisemitáknak: nem ismernek iránt uk e „magyar" lapok se irgalmat, se kegyelmet.

Mi a tulajdonképeni oka tehát e különös lélektani tüneménynek, a mely annál megfejthetlenebbnek látszik előttünk, mert hisz, köztudomás szerint, minden magyar ujságszerkesztő az ujján megszámlálhatja egy pár zsidó előfizetőjét.

És itt, uraim, ne gondolják önök, hogy bár „a XIX-ik század szelleme, a türelmesség, a felvilágosultság, a szabadság, egyenlőség és testvériség, a szabadelvűség" stb. stb. a zsidók és zsidótányérnyalók által maguk számára confiscált hangzatos jelszavak lennének tulajdonképeni indokai ujságaink zsidóbarát magatartásának. Nem! e jelszavak csak köpönyegül, de ma már csak meglehetősen lyukas köpönyegül szolgálnak a legpiszkosabb önérdek eltakarására, a mely önérdek, világosabban: pénzérdek, ezen lapok zsidóbarát magatartásának tulajdonképeni rugója;

Én ugyanis nagy napilapok kiadói és szerkesztőségi viszonyainak titkaiba beavatott egyénektől tudom, hogy nemcsak a fővárosi magyar napilapoknak, de még magának a „Pester Lloyd"-nak is megbukni kellene, ha egyes-egyedül csak az előfizetési díjakra kellene nekik támaszkodniok és a hirdetések elesnének. Az annonce, az annonce! Itt a nyitja a dolognak. A gombamódra szaporodó lapok nagy versenye mellett, az előfizetési díjat aránylag alacsonyra kellvén leszállítani, a hirdetési díjak tartják a szuszt a lapokban. És kik nálunk, mint másutt is, legtöbbnyire az annoncirozók? A reclame classicus hősei: a zsidók. Ám vegyék önök kezükbe ujságaink akármelyik számait, vessenek önök egy futólagos pillantást ezen ujságok hátulsó fertályára és azon, nem is egészen új és mégis megdöbbentő felfedezésre fognak önök jutni, hogy az ott látható hirdetéseknek fele, kétharmada, háromnegyede zsidóhirdetés. Da liegt der Hund begraben!

Hirlapjaink tehát nem annyira az előfizető s igy a magyar közönség részére és javára, mint inkább az annoncirozók, nevezetesen pedig a túlnyomó számú s egymással testvérileg szorosan összetartó zsidó annoncirozók részére és javára, mi ellenünk, magyarok ellen iratnak s igy nem a magyar közönség, hanem a zsidó annoncirozók közvéleményét képviselik. Mert hát a zsidók bármely újságon, a mely merészkednék ellenük csak egy betüt is irni, igen könnyen boszut állhatnának azzal, hogy összebeszélés folytán, vagy pusztán természeti ösztönüket követve, nem küldenének be többé annonce-okat az illető lapok részére s ezzel rövid idő alatt bukásukat okoznák. Németországban az antisemitikus mozgalom fejlődése közben egyes lapokat a zsidók ilyenképen átok alá helyeztek s vagy véglegesen felmondták nekik a hirdetéseket, vagy pedig bizonyos havi, évi büntetésre itélték őket oly módon, hogy ezen idő alatt zsidónak nem lesz szabad a kérdéses lapokba hirdetéseket beküldenie; és sok esetben a zsidók czélt is értek: több ilyen megfenyített újság alázatosan megkövette a zsidókat s ismét kegyelembe vétetett.

Ezzel a zsidó pénzzel corrumpált és zsidó járszalagon vezetett sajtóval mielőbb végeznünk kell: addig mind hiába erőlködünk a zsidókérdést megoldani.

Az eddig elmondottakból is látható levén, hogy nálunk a zsidókérdés stagnátiójának két legfőbb oka, parlamenti ellenzékünk és a sajtó magatartása: most már tán meglehetősen érthető lesz előttünk az is, miért vonakodik a kormány a zsidókérdést nyilvános gyülésekben tárgyaltatni engedni. Nekünk azonban ez nem elég. A kormánynak — nézetem szerint — kötelessége, még egy szerves sajtó üvöltéseivel és néhány ellenzéki zsidóbarát esetleges berzenkedéseivel szemben is, a törvénynek érvényt szerezni. A zsidókérdés — mint már említettem, — csak szintoly politikai kérdés, mint akármely más politikai kérdés, sőt többet mondok: a zsidókérdés, társadalmunk s nemzetünk lét- és nemlétkérdése. Különben is, az antisemita mozgalom lényegileg nem is annyira a zsidóság, mint ilyen ellen, mint inkább a zsidó társadalmi és politikai hatalom ellen van intézve.

Digitized by Google

Ha a zsidók csak számarányuknak megfelelő befolyással és hatalommal rendelkeznének, szintugy nem volna politikai antisemita mozgalom, a mint nincsen politikai anti-czigány mozgalom; de az egyenesen a szabadelvűségnek a követelménye, hogy egy törpe minoritás ne zsarnokoskodjék a nagy majoritás fölött.

A főkapitányságnak az antisemita egyetemi polgárok gyülését betiltott s az igen t. belügyminister ur által indokainál fogva helybenhagyott végzése azt hozza fel érdemleges indokul, hogy az ott tárgyalni szándékolt kérdések „fajgyülölet szitására vezethetnek, melyek tárgyalása tehát a közrend és a közbiztonság érdekében meg nem engedhető.“

Hát erre nekünk antisemitáknak az a feleletünk, hogy a zsidókérdés fejtegetése nem fajgyűlöletre szítás, hanem, mint az eddig elmondottakból is látható: jogosult társadalmi önvédelmi eszköz s ekkép egy jogos politikai actió. És, ha szabad a politikai czélokat követő Alliance israelite magyarországi fiókjainak, a bemutatási záradékkal ellátott alapszabályok alapján megalakulniok s gyüléseket tartaniok: nem látom be, miért ne szabadna politikai contra-alliance-israelite-gyüléseket tartani, vagy akár contra-alliance-israelite-egyleteket alakítani? Avagy e tekintetben is privilegiumokat élveznek nálunk a zsidók? — A „közrendet és közbiztonságot“ pedig nem az antisemitismus, hanem, talmudistikus üzelmeivel, a zsidóság veszélyezteti.

Különben is „fajgyülölet-szitásról“ a büntető codex nem tud semmit. A 172. §. szól „vallásfelekezetek, osztályok és nemzetiségek elleni gyülöletre való izgatásról.“ De hát a büntető codex készitőinek különben éles előrelátása e pontnál cserben hagyta őket. A zsidóság, a semitismus ugy, a mint az antisemitismus e fogalmat érti, 1. nem vallásfelekezet; mert semiták alatt a kikeresztelkedett, de a keresztviz daczára is, a kereszteletlen zsidókkal továbbra is egy huron pendülő semiták is értetnek; sőt még a nem-semiták, zsidópajtások is, a kik reánk nézve tán még veszedelmesebbek, mint maguk a semiták; 2. a semita-kérdés ugyanezen okoknál fogva társadalmi osztálykérdés sem; 3. nemzetiségi kérdés sem, mert hiszen maguk a zsidók tagadják — legalább mi előttünk — legjobban, hogy ők külön nemzetiséget képeznének, hanem azt vitatják, hogy ők francziák, németek, magyarok stb.

Az antisemitismus tehát, még ha állana is az, hogy fajgyülölet-szítás a czélja, a mi pedig nem, törvényeink értelmében nem esik büntető sanctió alá; s ekkép antisemita gyülések tartása jogos dolog.

És itt eltekintek attól, hogy a betiltott antisemita gyülést egyetemi polgárok akarták-e rendezni vagy sem; mert egyrészt ezen körülményről a gyülést betiltott határozatok indokolásában sem foglaltatik semmi sem; másrészt pedig, mert annak elbirálása, vajjon az ily lépés képez-e, vagy sem az egyetemi fegyelmi szabályokba ütköző tényt: az egyetemnek saját házi ügye; noha mindemellett lehetetlen itt meg nem emlékeznem azon gyakori politikai demonstrátiókról, melyeket a közelmult években is az egyetemi polgárok rendeztek a nélkül, hogy azok ellen akár az egyetemi tanácsnak, akár a kormánynak legkisebb ellenvetése is lett volna. Eclatans például felhozom a konstantinápolyi egyetemi küldöttséget, a mely annak idején magára vette azt a feladatot, hogy Magyarországot Konstantinápolyban az egész világ előtt képviselje. A dolog tehát ugy néz ki, mintha az egyetemi ifjuságnak mindent szabadna tennie, csak egyetlen egy dolgot nem: t. i. a Magyarországon, ugy látszik, souverain zsidó nép érdekei ellen cselekednie, vagy ellene csak egy kukkot is szólnia s a zsidó politika circulusait zavarnia.

Még inkább eltekintek itten a rendőrség végzésének formai indokaitól, vajjon t. i. a megtartatni szándékolt gyülés kellő időben lett-e bejelentve, vagy sem; mert az ilyen formai hiányokon egy esetleg újabban egybehivandó gyülést illetőleg, igen könnyen lehet segiteni.

Én tehát az antisemita gyülést betiltó határozatoknak csupán azon pontja ellen intézem interpellátiómat, a mely pont a megtartatni szándékolt antisemita gyülést azon okból perhorrescálja, mert az ott tárgyalni szándékolt kérdések „fajgyülölet szitására vezethetnek, melyek tárgyalása tehát a közrend és a közbiztonság érdekében meg nem engedhető“.

Én az ezen szavakban kimondott elv törvényességét, helyességét és alaposságát bátor vagyok tagadásba venni s miután egy, a jövőre kihatható veszélyes praecedensnek akarom elejét venni: intézem az igen t. ministerelnök urhoz, mint belügyministerhez a jelen interpellátiót.

Tisza Kálmán ministerelnök: Tekintettel az időnek igen előre haladott voltára, csak igen röviden leszek bátor válaszolni a képviselő ur interpellatiójára, válaszolni a nélkül, hogy az ő általa fejtegetett themának vitatásába még csak annyiban is bocsátkoznám, amennyiben beszédjének egy részét hallhattam. Mert egyáltalában azt hiszem, hogy a szóban levő eljárás megitélése csakis attól függ, hogy a kormány rendelete megfelel-e fennálló törvényeinknek, gyakorlatunknak és azon kötelességnek, melylyel az ország és az abban levő különböző felekezetek, fajok és nemzetiségek közti jó egyetértés fenntartása iránt tartozik.

Digitized by Google

Mult évi szeptember hóban, midőn egy interpellátió intéztetett hozzám, elmondottam erre vonatkozólag nézetemet. Elmondottam akkor, hogy ha sajtó utján fejtegettetnek eszmék, az ellen a kormánynak nincs direkt teendője; azoknak fejtegetése szabad mindaddig, mig ez a sajtótörvény korlátaiba nem ütközik, akkor pedig ott van a sajtótörvény ennek megtorlására. De elmondottam ugyanakkor azt is, hogy ismerem kötelességemet bármely oly izgalom irányában, a mely az osztályok, nemzetiségek és hitfelekezetek közt gyülölséget és surlódást idézne elő.

Ezen akkor elmondott és a t. ház helyeslésével találkozott nézetemnek megfelelően jártam el a jelen esetben is. Mert bármint igyekezzék is valaki azt másképen magyarázni, ha gyülés tartása szándékoltatik, a hova mindenki elmehet, de az országban létező egy felekezet, mint ilyen, onnan ki van zárva; a hol a kitűzött czél az, hogy az azon felekezet irányában nálunk eddig csak a sajtó terén észlelt hadjárat átvitessék az utczára, a piaczra: midőn ily gyülekezet tartása czéloztatik, midőn ilyen czélzattal végrehajtó bizottság alakítása vétetik szándékba, csakugyan azt hiszem, senki sem fogja tagadhatni, hogy beáll az az eset, a midőn ilynemű gyülekezéssel állunk szemben, melynek bevallott egyes egyedüli czélja izgalmat kelteni egy felekezet, egy faj iránt. Mert, már bocsánatot kérek, az izraelitáktól mind azt, hogy felekezetet tegyenek, mind azt, hogy faj legyenek, megtagadni csak még sem lehet, mert képviselnek ugy fajt, mint a hogy képviselnek hitfelekezetet.

Én tehát, t. ház, azt tartom, hogy a főkapitány csak kötelességét teljesítette, midőn az ilyen czélzattal megtartani szándékolt gyülést, mint egy ilyen izgalomnak első jelenségét megtartani nem engedte. (*Helyeslés.*) S legyen meggyőződve a képviselő ur, — a ki ugy látszik, azt hiszi, hogy csakis az izraeliták ellen nem szabad gyülést tartani, — hogy a mely perczben gyülés tarthatását fogják kérni az izraeliták — csakhogy nem fogják tenni — azon czélzatból, hogy hadjáratot indítsanak a keresztények ellen, azt sem fogom megengedni, (*Élénk derültség*) nem fogom megengedni sem a keresztényeknek az izraeliták ellen, sem az izraelitáknak a keresztények ellen. (*Derültség és tetszés.*)

Kérem a t. házat, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Élénk helyeslés.*)

Istóczy Győző: T. ház! Az igen t. miniszterelnök ur válaszának több pontjára már interpellátióm indokolásában megadtam a feleletet, nevezetesen arra, hogy a zsidókérdés nem valláskérdés; s hogy még ha azt, mint faji kérdést tekintjük is, annak fejtegetése törvényeink értelmében nem esik büntető sanctió alá. Az antisemitismus ma már, a midőn a zsidókérdés a civilizált államok nagy részében, a gyakorlati politika kérdésévé vált, egészen más szempontokból birálandó meg, mint tán megbirálandó volt csak pár évvel ezelőtt is; mert a zsidókérdés, ugy a mint azt az antisemitismus érti, ma napirenden levő internatiónális culturkérdés, a melynek sikeres megoldásától egész nemzetek jóléte függ.

Ennek előrebocsátása után kijelentem, hogy én az igen t. miniszterelnök urtól, az interpellátióm indokolásában már fejtegetett mai viszonyaink közt más választ, mint a melyet most hallottunk, nem is várhattam s nem is vártam.

Nekünk magyar antisemitáknak most már reményünket a közelgő általános képviselőválasztásokba kell helyeznünk s működésünket a választásokra irányoznunk. Ezen alkotmányos jogunk gyakorlása ellen senkinek sem lehet kifogása. Álljanak a választók annak idején a képviselőjelöltek elé, követeljenek tőlük kötelező nyilatkozatot arra nézve is, hogy választóik nézeteinek s óhajainak a zsidókérdést illetőleg is érvényt szerezni fognak; s akkor a választók megteendették az első lépést arra, hogy a zsidókérdés megoldása nálunk is foganatba vétetni fog.

A midőn pedig most interpellátióm indokolásában kifejtett álláspontom folyamányául kijelentem, hogy az interpellátiómra adott választ tudomásul nem vehetem, elvbarátaimhoz a házában azon szózatot intézem, hogy „ne csüggedjünk, hanem fel a munkára! Mert mi győzni fogunk s mienk a jövő!“

Tisza Kálmán miniszterelnök: T. ház! Miután a t. képviselő ur arra nézve, hogy tőlem más választ nem várt, hivatkozott az interpellátiója indokolásában elmondottakra: kötelességem egyet megjegyezni és ez az: hogy nem értik azt a finom megkülönböztetést, melyet itt a t. képviselő ur az antisemita és a zsidókérdés közt tett, — mutatja az, hogy, — pedig egyetemi polgárokról van szó, — a zsidókérdés és nem az antisemita kérdés megbeszélésére készültek. De még inkább mutatja ezt az, hogy maga a t. képviselő ur most épen utolsó felszólalásában nem antisemita, de zsidókérdésről beszélt és annak megoldását helyezi a jövőben kilátásba.

Ezt csak fel kellett hozni annak igazolásául, hogy valóban oly valamiről van szó, a minek az izgalmak terére való átvitelét meggátolni a kormánynak — ennek és minden jövendőbeli kormánynak szoros kötelessége. (*Helyeslés.*)

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a miniszterelnök ur válaszát tudomásul venni? (*Igen! Nem!*) A kik tudomásul veszik, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség a választ tudomásul veszi.

A tanácskozás jövő rendjére vonatkozólag bátor volnék a ház elé javaslatot terjeszteni

Digitized by Google

(*Halljuk!*) Miután a bizottságok részéről több rendbeli jelentés adatott be, ezek ki fognak nyomatni s a t. ház tagjainak lakására el fognak küldetni. Tárgyalásukra nézve bátor volnék azon javaslatot tenni, hogy tekintve a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslatra vonatkozó jelentés terjedelmes voltát, szerdáig ülések ne tartassanak. (*Helyeslés.*) Ennélfogva a legközelebbi ülés szerdára tüzetik ki, a melynek napirendjén a budapesti fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat és a ma benyujtott többi jelentések lesznek. Ha azonban akár valamely bizottsági jelentésnek, akár pedig a főrendiháztól érkezett üzenetnek átvétele végett ülést kellene tartani, a t. ház engedelmével ülést leszek bátor hirdetni. (*Helyeslés.*)

A mai ülésnek egyéb tárgya nem lévén, azt bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 2 óra 35 perczkor.*)

361. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. márczius hó 4-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Főrendi üzenet az ott végig tárgyalt javaslatokról; a mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítése.

A kormány részéről jelen vannak: *Pauler Tivadar, gr. Szapáry Gyula.*

(*Az ülés kezdődik d. u. 1 órakor.*)

Elnök: Megnyitom az ülést. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur vezeti, a szólani kivánókat Baross Gábor és Molnár Aladár jegyző urak jegyzik fel.

Fel fog olvastatni a tegnapi ülés jegyzőkönyve.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Elnök: Nem lévén észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Az elnökségnek előterjesztése nincs.

Emmer Kornél, az állandó igazoló bizottság előadója: T. ház! Van szerencsém jelenteni, hogy az állandó igazoló bizottság a mai napon tárgyalás alá vette Somogymegye tabi választó kerületében megválasztott Fekete Lajos képviselő megbizó levelét, melyet kifogástalannak találván, a nevezett képviselő urat, a szokásos 30 nap fenntartásával, igazolt képviselőnek véli kijelentendőnek.

Elnök: Fekete Lajos képviselő a 30 nap fenntartásával igazoltnak jelentetik ki és miután a 2-ik osztályba legkevesebb tag van, oda osztatik be.

A főrendiháztól izenet érkezett, méltóztassék azt meghallgatni.

B. Rudnyánszky József, a főrendiház jegyzője: Nmltgú elnök ur! T. képviselőház! A főrendiház az árúforgalmi statistikáról; a kézi-zálogkölcsönügyletről; a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868: XXX. és 1873: XXXIV. t. czikkek némely határozmányának módosításáról; s az 1881-ik évi állami költségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről; az 1880 ik évi VIII-ik t. czikk 1. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslatokat tárgyalás alá vette és változtatás nélkül elfogadta. A csődtörvényről szóló törvényjavaslat 67-ik szakaszára nézve sürgősség szempontjából elfogadta a képviselőház szövegét.

Végre tárgyalta a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisítéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslatot s azt némi módosítással elfogadta.

Van szerencsém az ezekre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatokat oly kéréssel átnyujtani, hogy a legutóbb említett térvényjavaslaton tett módosításhoz hozzájárulni méltóztassék.

Elnök: A jegyzőkönyvi kivonatok fel fognak olvastatni.

Baross Gábor jegyző (*olvassa*).

Elnök: Az árúforgalmi statistikáról; a kézizálogkölcsön ügyletről; a Horvát-Szlavon-Dalmátországok közötti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868: XXX. és 1873: XXXIV. t. czikkek némely határozmányainak; az 1881-ik évi állami költségvetésben mutatkozó hiány födözéséről, az 1880-ik évi VIII-ik t. czikk 1. §-ának módosításáról, valamint a csődtörvényről szóló törvényjavaslatokra nézve a két ház közti teljes megegyezés jövén létre, e törvényjavaslatok legfelsőbb szentesítés végett szokott módon ő Felsége elé fognak terjesztetni.

Digitized by Google

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisítéséről és elévüléséről szóló törvényjavaslat 37. §-ára nézve a főrendiház módosítást tevén, a jegyzőkönyv ki fog nyomatni s a ház határozni fog, mikép és mikor tárgyalja.

Hogy a szentesités alá bocsátandó törvényjavaslatok mennél előbb felterjesztethessenek, méltóztassék a t. ház megengedni, hogy az erre vonatkozó jegyzőkönyvi pont azonnal hitelesittessék.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a jegyzőkönyvet*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

A mai ülésnek más tárgya nincs.

Mielőtt az érdemleges ülések fölvétethetnének, esetleg szükséges lesz kizárólag törvények kihirdetése czéljából ülést tartani. Ez ülés előreláthatólag vasárnapra fog összehivatni.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. e. 1 óra 40 perczkor.*)

362. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius 6-án.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesités. A kérvényi bizottság jelentése, a kérvények 49-ik sorjegyzékéről. Szende Béla honv. minister a ministerelnök helyett benyujtja az ő Felsége által szentesitett törvényeket.

A kormány részéről jelen van: Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 12 órakor.*)

Elnök: Megnyitom az ülést. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni, a szólni kivánók neveit Beőthy Algernon jegyző ur jegyzendi föl.

Méltóztassék a mult ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Elnök: Nem lévén észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

A mai napra ugyan kizárólag csak törvények kihirdetése czéljából hivatott össze ülés, minthogy azonban a kérvényi bizottság jelentésével elkészült s reá más határozat nem szükséges, mint a mi e részben a házszabályokban elő van irva, méltóztassék megengedni, hogy az benyujtassék. (*Halljuk!*)

Vécsey Tamás, a kérvényi bizottság előadója: Tisztelt ház! Van szerencsém a kérvények 49. sorjegyzékét azzal a kéréssel benyujtani, méltóztassék azt kinyomatni, szétosztatni s szabályszerű időben tárgyalás alá venni.

Elnök: A kérvények 49-dik sorjegyzéke ki fog nyomatni, szét fog osztatni és tárgyalása a szombati ülés napirendjére tűzetik ki. Maguk a kérvények megtekinthetés végett a ház irodájába fognak letétetni.

Szende Béla honvédelmi minister: T. képviselőház! A ministerelnök ur hivatalos távollétében megbizásából nekem van szerencsém az ő Felsége által legkegyelmesebben szentesített következő két törvényczikket kihirdetés végett átnyujtani: az 1881. évi állami költségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről és az 1880. évi VIII. t. cz. 1. §-ának módosításáról. Kérem, méltóztassék e törvényczikkeket hasonló kihirdetés czéljából a főrendiházhoz átküldeni.

Elnök: A szentesített törvényczikkek ki fognak hirdettetni.

Antal Gyula és Beőthy Algernon jegyzők (*fölváltva olvassák*).

Elnök: Az ekként hódoló tisztelettel kihirdetett törvényczikkek hasonló kihirdetés végett a főrendiházhoz küldetnek át. Minthogy pedig a méltóságos főrendek e czélból ma ülést tartanak, méltóztassék a t. ház megengedni, hogy a mai ülés jegyzőkönyvének erre vonatkozó pontja hitelesittessék. (*Helyeslés.*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa a jegyzőkönyv ezen pontját*).

Elnök: A jegyzőkönyvnek ezen pontja hitelesittetik.

Az ülést bezárom. A legközelebbi ülés szerdán d. e. 10 órakor tartatik.

Digitized by Google

363. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius 9-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökének a szentesitett törvények elhelyezéséről szóló átiratáról, a horvát-szlavon országgyülés köszönő átiratáról és a beérkezett kérvényekről. Trefort Ágost vallás- és közoktatási minister törvényjavaslata a görög-keleti egyházi javak kérdésében. Az inditvány- és interpellátiókönyv felolvasása. A közvetlenül lerovandó illetékekről szóló törvényjavaslat harmadik felolvasása. A fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyalása. Az igazságügyi bizottság jelentése, a törvénykezési rendtartásról. Majoros István interpellátiója.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovics Kálmán, br. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom.

A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólókat Baross Gábor, a javaslatok ellen szólókat Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Fel fog olvastatni az utóbbi ülés jegyzőkönyve.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a márczius 6-án tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Bemutatom a főrendiház elnökének átiratát, melyben megküldi az országos levéltárnok elismervényét a legkegyelmesebben szentesített s az országgyülés mindkét házában kihirdetett következő négy rendbeli törvényczikk eredeti példányának az országos levéltárban történt elhelyezéséről u. m.:

1. a Zágráb városában és környékén földrengés által megkárosodott házbirtokosoknak adandó kölcsönökről és adókedvezményekről;
2. a réz-váltópénz szaporításáról;
3. az 1881. évi közösügyi költségek fedezése czéljából a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegről;
4. a 20 és 10 frankos, illetőleg 8 és 4 forintos aranypénz finomsági tartalmára nézve megengedett eltérés megszorításáról.

Az elismervények letétetnek a képviselőház levéltárába.

Bemutatom a horvát-szlavon-dalmát országgyülés elnökének hivatalos levelét, melyben az országgyülés megbizásából köszönetét fejezi ki azon testvéries részvétért, melyet a képviselőház, Horvátországot s főkép Zágráb városát sujtó elemi csapás (földrengés) alkalmából kifejezett.

Azt hiszem t. ház, hogy ezen átirat a fennálló szokás szerint felolvasandó. Minthogy horvát nyelven van szerkesztve, gondoskodtam lefordittatásáról. Méltóztassanak a magyar fordítást, mely hiteles és hivatalos, meghallgatni. (*Halljuk!*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): „220/országgyülési eln. szám. Kegyelmes Uram! Nagy köszönettel és vigaszszal értesült Dalmát-Horvát- és Szlavonországok országgyülése nagyméltóságodnak nagybecsü leveléből azon testvéries részvétről, melynek a közös országgyülés tisztelt alsóháza, a Zágráb városát sujtó elemi csapás alkalmából kifejezést adott s nemeslelkűséggel hagyta jóvá azon buzgó rendelkezéseket, mikkel az állam tisztelt kormánya a szerencsétleneknek haladéktalanul a legszükségesebb segélyére sietett.

Zágráb városa polgárainak lankadatlan erő-

Digitized by Google

feszítései által, az állam bőkezű támogatásával, isten segedelmével s a testvérnemzet hangosan nyilvánuló rokonszenve mellett meg fog felelni nagyméltóságod nemes óhajának és reményének, folytatni fogja fejlődését és virágzását s a horvát nemzettel együtt soha sem fogja feledni, hogy a társadalom mily nemeslelkűséggel nyujtotta baráti jobbját az elfelejthetlen napok szomorú pillanatában.

Ezt nagyméltóságod előtt kifejeznem a horvát országgyülés becses fölhivására kötelességemmé tétetett s midőn ezt örömmel teszem, egyuttal kérem excellentiádat, hogy kiváló tiszteletem nyilvánítását fogadni méltóztassék. — Krsztits s. k.

Zágrábban, 1881. évi február hó 26-án.

Nagyméltóságu pécsujfalusi Péchy Tamás urnak, a közös országgyülés magyar képviselőháza elnökének. Budapesten".

Elnök: Tudomásul vétetik. Bemutatom Győr- és Turóczmegyék közönségeinek felterjesztéseit, melyekben Kolozsvár szabad királyi város közönségének föliratát pártolván, a katonai büntetőtörvény- s eljárásnak szabályozását kérik;

Győrmegye közönségének fölterjesztését, mely szerint Hódmezővásárhely városnak az egy évi önkénytességi kedvezménynek a kereskedői és iparossegédekre is leendő kiterjesztése és némely egyének szolgálati idejének megröviditése iránti föliratát pártolja;

Győrmegye közönségének fölterjesztését, melyben Hajdumegyének a tilos italmérési kihágásoknak, a regalejog kérdésének megoldásáig leendő szigorubb korlátozása iránti föliratát pártolja;

Győrmegye közönségének föliratát, melyben oly törvényes intézkedések megtételét kéri, hogy a magyar ezredek béke időben kiegészítő kerületükben, vagy legalább is az ország területén belül nyerjék állandó elhelyezésöket és ugyanazon ezredek tiszti állomásaira lehetőleg az ezred nyelvét ismerő és a magyar állam alattvalói alkalmaztassanak;

Klein Jakab klopodiai lakosnak Ónossy Mátyás képviselő ur által benyujtott kérvényét, melyben a rajta és társain 10 év előtt elkövetett rablás ügyét a fehértemplomi királyi törvényszék által tárgyaltatni kéri.

Mindezen feliratok és kérvények a kérvényi bizottsághoz utasittatnak.

Matlekovics Sándor Bács-Bodrogmegye és Balogh Géza Zemplénmegye nagy-mihályi választókerület országgyülési képviselők megválasztása óta 30 nap eltelvén, a nélkül, hogy választásuk ellen kérvény adatott volna be. A nevezett képviselő urak tehát igazolt képviselőknek jelentetnek ki.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Csanády Sándor: A házszabályokhoz kivánok szólani. Arra nézve, hogy a képviselőház határozatot hozhasson, 100 képviselő jelenléte nélkülözhetlenül szükséges. Minthogy pedig épen most összeszámolván az itt jelenlevő képviselő urakat, azok száma a 100-at meg nem üti, kérem a t. elnök urat, méltóztassék az ülést legalább egy órára felfüggeszteni.

Elnök: A képviselő urnak teljesen igaza van abban, hogy határozat hozatalára 100 tag jelenléte szükséges. Az e részbeni gyakorlat az volt eddig is s azt hiszem helyes is, hogy ha a háznak csakugyan határozatot kell hoznia, a mi például mindjárt be fog következni, midőn harmadszori felolvasás fog történni, — ha akkor nem volna jelen 100 tag, nem maradna más hátra, mint megszámlálni a házat és azután, nem mint a képviselő ur mondja, egy órára felfüggeszteni az ülést, hanem akkor a házszabályok 187. §-a értelmében, minthogy az ülés kezdetén vagyunk, mulhatlanul a névsort kell felolvastatni és a távol levőket felszólítani, de minthogy szorosabb értelemben vett határozat hozatala eddig elő nem fordult, méltóztatnának megvárni, mig határozat hozatalára kerül a sor. (*Helyeslés.*)

Trefort Ágost, vallás és közoktatásügyi minister: Van szerencsém bemutatni egy rövid törvényjavaslatot az 1868: IX t. cz. 9. §-ában érintett görög-keleti hitközségekben az egyházak és az azokhoz tartozó egyházi javak vagy alapitványi vagyon körül felmerülő vitás kérdések elintézéséről.

Kérem a t. házat, méltóztassék a törvényjavaslatot kinyomatni, szétosztatni és előzetes tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasítani.

Elnök: Most merül fel szüksége annak, hogy a ház határozatot hozzon. Méltóztatnak kivánni, hogy előbb a jelenlevők megszámláltassanak? (*Felkiáltások: 100-nál többen vagyunk!*) Én azt hiszem, hogy vagyunk 100-an. (*Ugy van!*) E szerint 100 tag jelen lévén, a megszámlálás szüksége nem forog fenn és kimondhatom, hogy a törvényjavaslat az igazságügyi bizottsághoz utasittatik.

Következik az indítvány- és interpellátiókönyvek felolvasása.

Baross Gábor jegyző: Az indítványkönyvben újabb bejegyzés nincs. Az interpellátiókönyvben következő újabb bejegyzés foglaltatik: „Márczius 9. Majoross István. A kötelező polgári házasság iránti törvényjavaslat beadása végett a ház határozata tárgyában, az igazságügyi minister urhoz."

Elnök: A képviselő ur annak idejében meg fogja tenni interpellátióját. Következik a napirend, a közvetlenül lerovandó illetékek kezelé-

Digitized by Google

séről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a törvényjavaslatot*)

Elnök: Kérdem a t. házat, elfogadja-e a most felolvasott törvényjavaslatot végszövegezésében? (*Elfogadjuk!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a ház elfogadja.

Következik a napirend második tárgya: a közigazgatási bizottság 636. számú jelentése és a pénzügyi bizottságnak 634. számú jelentése a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyában. Méltóztatik kívánni, hogy a jelentés felolvastassék? (*Nem!*) Tehát a jelentés felolvasottnak vétetik, az általános vitát megnyitom; az első szó az előadó urat illeti.

Péchy Jenő előadó: Tisztelt ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Midőn a szőnyegen lévő törvényjavaslatot elfogadás végett ajánlani szerencsém van, kötelességemnek tartom a közigazgatási bizottság nevében felsorolni röviden azon indokokat, melyek a bizottságot a törvényjavaslat elfogadásánál, esetleg pótlásánál és módosításainál vezérelték, — kiterjeszkedve a törvényjavaslat keletkezését előidéző előzményekre is.

Ma, midőn a rendészet már egy teljes irodalommal dicsekvő önálló tudományt képez, indokoltnak tartom azon fontosságot, melyet a t. ház és annak egyes pártjai e törvényjavaslatnak tulajdonítanak s melyet, hogy a közigazgatási bizottság is oszt, tanusítja az, miszerint a beterjesztett törvényjavaslat, a bizottságnak 15 ülésében képezte beható tárgyalás tárgyát s az ma megvitatva, mérlegelve s a viszonyokhoz megkivántatólag módosítva kerül a t. ház elé.

S épen e fontosságból kifolyólag meg méltóztatnak engedni, ha előadói tiszteletemmel élve, becses figyelmüket kikérni s azt nehány perczre igénybe venni bátorkodom.

Mint említeni szerencsém volt, a rendészet, ma már egy külön irodalommal dicsekvő tudomány magaslatára emelkedett; nem értem itt hazánkat, hol, mint tudni méltóztatnak, mondhatni ez s a pár hóval ezelőtt hozott s a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló törvény az első, mely kizárólag a rendészetre, a rendőrségre vonatkozik; azonban ha vesszük például a mostani Németországot, hol a meglévő legrégibb rendőri codex 1515-ig, Joachim választó fejedelemnek Berlin és Köln városokra vonatkozó rendőri rendeletéig vihető vissza, ott ugy a rendőri codexek, mint az azokkal foglalkozó irodalom, ma már köteteket tesznek ki. S miután épen a rendőri intézmény az, mely leginkább alá volt vetve a kor, a viszonyok változásából kifolyó, fokonkénti fejlődésnek, ma azon szerencsés helyzetben vagyunk, hogy rendőri törvényünket, a kor kivánalmainak s viszonyainknak megfelelő, külföldi rendőri törvények nyomán helyesnek elismert járt uton haladva szervezhetjük. Ha már most figyelemmel kisérjük a külföldi fővárosok rendőri intézményeit s törvényeit s azoknak fejlődési phásisait, mint fejlődött például Németországban az említett 1515-iki legrégibb rendőri codex idejétől a jelenben is érvényben lévő berlini rendőri intézmény, ha figyelemmel kisérjük a mai modern rendőri szervezet alapját képező párisi rendőri szervezet fejlődését XIV. Lajos korától keresztül az 1789-iki forradalom időközi változtatásain egész 1856. april 14-éig, midőn Napoleon hires rendőrfőnöke Pietri, a ma is fennálló szervezetet megállapította; ha nézzük a londoni fővárosi rendőrség intézményét, mely korszakonkénti fejlődés után, jelen szervezetének alapját IV. György uralkodása alatt 1829-ben nyerte; s végre ha figyelembe veszszük a hozzánk legközelebb álló s viszonyainknak leginkább megfelelő bécsi rendőri szervezetet, mint fejlődött az, az 1776-ban alapított s 1848-ig fennállott katonai szervezettel biró Wiener Polizeiwacheból, mely később 48 után 1851-ben a teljes katonai jellegü Militärpolizeiwache-val váltatott fel, — az 1869. február 2-án kelt legfelsőbb rendelet alapján a mai polgári rendőrintézménynyé, lehetetlen nem azt a tanuságot vonnunk ki, hogy jogállamban, a rendőri intézménynek államinak, a kormány közvetlen hatósága alatt állónak kell lenni.

Hiszen t. ház, ha némi visszapillantást tesztünk az említetteknél is régibb korra, maga az elnevezés eredete rendőrség, rendészet, polizei, police, latinul politia, nem más, mint kormányzat s mindezeknek eredete, a görög „πολιτεία“ fogalom alatt, az általános államkormányzási elv értetik, bár az ókorban az államkormányzatnak elkülönzött ágát a rendészet nem képezte, jóllehet a rendőri tudománynyal foglalkozó tudósok állítása szerint már az egyptomiak birtak figyelmet érdemlő rendőri törvényekkel, mindazáltal már a római államkormányzatban lehetetlen a rendészet államiságának némi homályos nyomát nem találunk, ha figyelembe vesszük a közbiztonság, rend s a polgárok jólétének és kényelmének biztosítására hivatott ismert tisztviselőket, milyenek például az éji őrökre ügyelő triumviri nocturni, később a praefectus vigilium, az élelmi biztos praefectus annonae, az aediles curules, praefectus urbi és praetori stb. voltak.

A rendőri intézmény államiságának czélszerűsége mai nap már vita tárgyát sem képezi s az oly fővárosokban is, mint Brüssel, hol még a rendőrség municipalista, elismertetik; sőt az ily esetekben is kell, hogy a municipális rendőrség felett az államkormánynak közvetve felsőbb

Digitized by Google

hatalma legyen s hogy mennyire zsibbasztja e kettős felsőség a rendőri működést, melynek egyik főfeltétele a gyorsaságban s abban rejlik, hogy eljárási rendeleteit egy helyről nyerje s egy felsőbbségtől legyen függő, mondani is felesleges.

A rendőrség természténél fogva folytonos harczban áll egyesekkel a közjóért s ha egyesek akaratának van alávetve, a közjó előmozdítására hivatott ereje s tekintélye szenvedhet csorbát, azért kell annak az egyesek felett állónak, államinak lenni; ezt kívánja egy jogállamban ugy egyesek személy és vagyonbiztonsága, mint az államélet egyik létalapját képező közrend s belbéke fenntartása.

Ez elv áll, t. ház, a fővárosi rendőrségre is, hogy a helyi érdekeken túlmenő általános s igy első sorban állami érdekekre irányuló rendőri igazgatás az állam kezében legyen.

Ez elvből indult ki az 1872: XXXVI. törvényczikk 20. és 21. szakasza, mely a főváros törvényhatóságának alakítása s rendezése alkalmából kimondja, hogy annak területén a rendőrséget egységes szervezettel az állam saját közegei által kezeli s a rendőri működés és a rendőrség szervezetéről a belügy-, a rendőri biráskodásról pedig a bel- és igazságügyi ministerek törvényjavaslatot fognak az országgyülés elé terjeszteni.

A rendőri működés és a rendőrség szervezetéről szóló törvényjavaslat a belügyminister által beterjesztve, a t. ház előtt áll; s miután a rendőri biráskodásról szóló törvény beterjeszthetéséig, mint a ministeri indokolásban előadva van, még legkevesebb pár év lefolyása kívántatik, csakis helyeselhető a belügyminister eljárása, hogy jelen törvényjavaslatot tovább már nem halasztva, a nélkül is beterjesztette.

A főváros fejlődési viszonyai tovább már nem engedik e törvény halogatását annál inkább, mert a rendőrség jelen ideiglenes átmeneti állapota is sürgős rendezést, szabályozást követel s addig is, mig a rendőri biráskodást tárgyazó törvényjavaslat beterjeszthető lesz, a rendszeres eljárási codex hiányát némikép pótolják azon eljárási utasítások, melyek a magyar büntető törvények életbeléptetéséről szóló 1880: XXXVII. törvényczikk 42. és 44. §-ai alapján a vétségek bizonyos nemére és a kihágásokra nézve a bel- és igazságügyi ministerek által kiadattak; s ezeken kivül a szőnyegen lévő törvényjavaslatba oly intézkedések is felvétettek, melyek a bünvádi eljárási codex hiánya miatt, a rendőri működésnek jogalapra fektetése és biztosítása czéljából nélkülözhetetlen eknekmutatkoztak. S ez intézkedéssel a külön véleménynek erre vonatkozó része azt hiszem, kellőleg megczáfolva van.

Nem lehet feladatom t. ház, már most a részletekre is kiterjeszkedve, ismétlésébe bocsátkozni a különben is ismert s terjedelmes ministeri indokolásnak. A közigazgatási bizottság többsége, ez indokolásban elég garantiát talált a törvényjavaslat elfogadására, feltalálta abban s a törvényjavaslatban keresztül huzódva azon elveket, melyek egy jogállam polgárait megillető egészséges rendőri intézménynél nélkülözhetlenek, bizalommal üdvözli azt, mint polgári intézményt, polgári szervezettel, polgári fegyelmi eljárással s az őrségi személyzetnek belszervezetében katonai fegyelmével. Bizalommal üdvözli azt a főváros érdekében is, midőn az 5. §. a rendőri működés jogalapjául a törvény s ministeri rendeleteken kivül a főváros szabályrendeleteit is kijelöli.

A részletes tárgyalásnál szükség esetében lesz alkalmam egyes §-ok indokolására kiterjeszkedni, most csak a bizottság fontosabb pótlásaira s a fővárosi törvényhatóság kérvényében, — s ezzel összefüggőleg a beadott különvéleményben sérelmesnek tartott egyes intézkedésekre fogok még röviden szoritkozni.

Egyik leglényegesebb pótlása volt a törvényjavaslatnak a bizottság részéről, a rendőrség felelősségét kimondó s szabályozó 44. §., melyet azonban a külön vélemény benyujtói ily alakjában sem tartanak elegendőnek. Az eredeti törvényjavaslat e tekintetben a régi 10. §. második bekezdésében csak részben s hiányosan intézkedett, annyit mondván ki csak, hogy a fél, ha bizonyos, előzőleg felsorolt esetekben magát jogaiban sértve érzi, elégtételért és esetleges kárpótlásért a belügyministernél panaszt emelhet. A bizottság többsége a rendőri sikeres működhetés egyik fő feltételének fokozása végett az emlitett §-ban az eredeti intézkedést pótlólag, a különvéleménynyel szemben szerinte kellőleg s elegendőleg körvonalozza e felelősséget.

Az eredeti törvényjavaslat szintén egyik hiányát pótlólag, szükségesnek látta a bizottság a rendőri személyzet incompatibilitását is a törvényjavaslat 45. §-ában körülirni. A különvélemény beadói ez intézkedéssel sincsenek megelégedve.

A bizottság többsége azonban, nehogy egyrészt a rendőrség személyzetének részéről visszaélések követtethessenek el, másrészt viszont a rendőrségi személyzet, egyes polgári jogaiban túlszigoruan megszorittassék, esetleg abból kizárassék, — szükségesnek, de a törvényszerűség és méltányosság határán belől elegendőnek is tartotta az incompatibilitási eseteket az emlitett §. értetmében jelölni meg, mint feleslegest kihagyván abból az oly eseteket, melyekről más intézmények hason törvényei különben is rendelkeznek.

Mint a rendőri működés gyorsítására s az

Digitized by Google

a nélkül esetleg beállható késedelmezések s ebből kifolyólag a nyomozás meghiusulhatásának is elkerülhetésére szükséges intézkedést be vette a bizottság a 38. §-ban a rendőri személyzet vámmentességét is, azonban ezen, az állami vámokra is kiterjedő intézkedés a t. ház utasítása folytán a pénzügyi bizottság által is elbiráltatván, a felmerült nézetkülömbség felett, mely szerint a pénzügyi bizottság a vámmentességet csak az egyenruhában lévő rendőrközegekre terjeszti ki, — határozni az említett §. tárgyalásánál a t. ház feladata leend.

A törvényjavaslat eredeti 49., most 48. §-a, más fővárosok rendőri intézményeinek példájára, a rendőrség személyzetének esetleges szolgálati pótlékot, családaiknak nyugdíjt stb. biztosít. A bizottság ezen, a rendőri intézményt ugy ki-, mint befelé szilárdítani hivatott intézkedést, mely e pályára hivatással biró s a közönség igényeinek megfelelni tudó egyéneket arra lépni csak ösztönözni fogja, helyesli; sőt tekintve a fővárosi rendőrség jelen személyzetének különleges helyzetét, mely szerint egy része már az 1872: XXXVI. t. cz. alapján évekkel ezelőtt vétetett át a fővárostól ideiglenes állami szolgálatba s hivatásának azóta is buzgón, lelkiismeretesen megfelel, ezek iránti méltányosságból a 48. §-t még azzal pótolja, miszerint azoknak nyugdíjazásánál, kik a rendőrségnél már régebben szolgálnak s mint hivatásuk betöltésére alkalmasak, ezen törvény életbe lépte után véglegesen kineveztetnek, a szolgálati év azon naptól számittatik, a melyben az államrendőrség szolgálatába állottak.

Hasonló méltányossági s indokolást nem kivánó szempontból vette be a bizottság a 49. §-t, mely az önhibájuk nélkül, vagy nem épen lényeges vétség miatt mellőzendő s véglegesen nem alkalmazandóknak végkielégitése iránt intézkedik, kimondván, miszerint azok, kik az első szervezésnél, — bár fegyelmi uton elbocsáthatók nem lennének — nem alkalmaztatnak, szolgálati éveik számához képest legalább ¼ évi, legfeljebb ½ évi fizetésükkel végkielégitésben részesittetnek.

Miután a törvény életbeléptethetése a kormány által eredetileg czélba vett időnél már is tovább haladt s épen azért a költségekre nézve a törvényjavaslatban intézkedés nem is tétethetett, szükségesnek találta a bizottság az új 62. §. beiktatását, mely utasitja a belügyminister, miszerint az életbeléptetés czéljából szükséges költségeket, utólagos elszámolás mellett megtegye, az első rendszeres költségvetést pedig, az 1882. évi költségvetéssel terjessze be. Ugyszintén szükséges volt a törvény végrehajtásáról szóló, most 63. szakaszban pótlólag kimondani, miszerint jelen törvény kihirdetésekor azonnal életbe lép stb., mivel a személyzet szervezése és szaporítása, az ahhoz megkívántató pályázatok kihirdetése s általában az átmeneti intézkedések, melyek pedig már mind az életbelépés idején belől eszközölhetők, több időt igényelnek s hogy a törvény értelmében a szervezet legkésőbb f. é. julius 1-jére teljesen keresztül víve s foganatba is vehető legyen, a törvénynek a kihirdetés után azonnali életbelépését kimondani kellett s azt hiszem, hogy a különvéleménynek e pontra vonatkozó indokolása, ez intézkedés helyességét meg nem döntheti.

A főváros törvényhatóságának a képviselőházhoz benyujtott kérvénye főképen és első sorban a törvényjavaslat 54. §. *a*) pontjára vonatkozik s erre a különvélemény is kiterjed. E pont, mint tudni méltóztatik, a rendőrség költségeihez a főváros hozzájárulási arányát szabályozza. E szerint a hozzájárulási összeg jövőre is ugyanannyiban állapittatik meg, mint mennyit a főváros ez idő szerint rendőri járulék czimén tényleg fizet mindaddig, mig a szervezet a czélbevett fejlesztési elv szerint azt a keretet el nem éri, midőn az állam is a főváros járulékának megfelelő hasonösszeget fizetend, mely után a még megkivántató többletet az állam és főváros egyenlően fizetendik. Ezzel szemben a fővárosi törvényhatóság jelenben is a költségek egyharmad részét kivánná csak fizetni.

A törvényjavaslatnak az *a*) pontra vonatkozó indokolása főképen az 1872-ben átvett s törvény által szentesített tényleges állapotra, a fővárosi törvényhatóság indokolása pedig különösen a főváros nagy megterheltetésére van fektetve, kiemelvén utóbbi, hogy nincs főváros a continensen, hol t. i. a rendőrségi költség a város és állam által közösen fedeztetnék, mely aránylag annyira lenne ez által terhelve, mint Budapest főváros. A bizottság a fővárosnak ezen a többi fővárosokhoz aránylag nagyobb megterheltetésének indokát abban találja, mivel a főváros, lakosságához, valamint más fővárosokhoz aránylag tulságos nagy kiterjedéssel bir, mely a rendőri administrátiót a főváros rovására természetszerüleg megdrágítja; s miután igaz, hogy a fővárosi rendőrség javítása állami érdek is, de főképen és mindenekelőtt fővárosi érdek s mikor a főváros a végszervezetig nem fog többet fizetni, mint 1872-ben az általa is hiányosnak ismert rendőrségért fizetett, teljesen méltányos, hogy ez összeget jövőre is fizesse s hogy az állam szintén a rendőri költséget, melynek fejlesztési s kezelési kötelezettségét az 1872: XXXVI. törvény értelmében átvállalta, annak fejlődési arányához képest fokonkint emelkedve, idővel szintén fele részben fedezze; de mig ennyit kivánni az államtól is méltán lehet, a főváros terheinek könnyítése végett több terhet

Digitized by Google

az államra róni, mig egyrészt az ország többi városai iránt, melyek rendőri költségeiket egészen magok fizetik, igazságtalanság lenne, más részt az állam jelen pénzügyi helyzetében egyáltalában nem volna indokolható akkor, mikor az állam tőle telhetőleg a főváros érdekében a lehető áldozatokat más téren már ugyis megtette. Ezért tartotta fenn a bizottság többsége a törvényjavaslat eredeti intézkedését, melynek elfogadása végett a t. házat még most is kérni bátorkodom.

Ugy a fővárosi kérvény, mint a különvélemény kiterjed a 7. §. *c*) pontjára, mely a szinházak engedélyezési jogát — a nemzeti szinház kivételével — a rendőrségre ruházván, ezzel az 1848: XXXI. t. cz. első és harmadik szakaszának határozatait hatályon kivül helyezi s mivel a szinházügy első sorban culturális szempont alá esik, az említett kérvény a szinháznyitási és nyilvános szinielőadások engedélyezését a fővárosi tanácsnak kivánja fenntartani. A bizottság, tekintetbe véve az 1848. évi XXXI. t. cz. hozatala idejétől az 1872: XXXVI. t. cz. által teremtett változott helyzetet, melylyel a rendőrség a törvényhatóság alól kivétetvén államivá, jelen törvény által pedig önálló, azzal coordinált testületté emeltetett; tekintetbe véve a jelen tarthatlan állapotot, tekintetbe véve azon állami s alkotmányos alapelvet, mely szerint a jognak s felelősségnek egynek kell lenni; tekintetbe véve más fővárosok példáját, melyekben a szinháznyitási engedélyadás joga szintén nem tartozik a municipiumok jogkörébe; — kijelentésével annak, hogy ez intézkedés által távol áll a fővárosi törvényhatóság culturális, vagy magyar nemzeti érzetének kétségbe vonásától, — csakis a jog és felelősségnek mellőzhetlen concentrálása, a fővárosi hatóság és a rendőrség között esetenként felmerült kellemetlen surlódások elhárítása s a jelen bizonytalan statusquonak praecise megoldása szempontjából a *c*) pontot a törvényjavaslat értelmében fogadja el s ajánlja a t. háznak is elfogadás végett; véglegesen azonban e jogot nem akarja a rendőrség jogkörében sem hagyni s kifejezést ád azon meggyőződésének, miszerint a szinházi s szinészeti viszonyok culturalis fejlődése nálunk is megkivánja már egy, a szinházakra vonatkozó törvénynek — más müvelt államok példájára — leendő alkotását s midőn ezt tolmácsolni szerencsém van, tisztelettel kérem a bizottság nevében a t. képviselőházat, miszerint e kérdésre nagybecsű figyelmét kiterjeszteni méltóztassék.

Ugyancsak a 7. §. *d*) pontjára vonatkozólag érinti a fővárosi kérvény s a különvélemény a közerkölcsiség ügyét s ebből folyólag a törvényjavaslat által tervezett rendőrorvosi állomások felállítását. A bizottság tudatával birván a közerkölcsiség kérdése nagy fontosságának, ismervén e kérdés — más mintaszerű rendőri intézményekben is — még mindég hiányos megoldásának nehézségeit s tudván azt, hogy annak szabályozása nem e törvény keretébe, hanem külön szaktanulmány eredményét képező szabályrendeletbe tartozik, a törvényjavaslatnak erre vonatkozó s a *d*) pontban foglalt általános intézkedését elfogadja, a fővárosi törvényhatóság méltányolt aggályainak eloszlatása czéljából azonban a *d*) pontban látható intézkedéssel pótolván azt.

A rendőrorvosi állomások szervezését illetőleg, a bizottság teljesen osztozik a törvényjavaslatnak indokolásában kifejtett intentióiban; oly szükséges intézménynek tartja azt egy rendőri szervezet keretében, mely nélkül az mindig hiányos lenne; s e meggyőződése által vezérelve s mérlegelve a rendőri orvosok fontos és sokoldalú teendőit, a törvényjavaslat által előzetesen előirányzott egy fő és négy kerületi rendőrorvosi állást nem tart elegendőnek s utóbbiak számát, mint a beterjesztett személy-kimutatás előtünteti, a szervezendő kerületi kapitányságok számának megfelőleg, már most hétre emeli, lehetetlenségnek tartván, hogy mint a törvényjavaslat is tervezte, egy rendőrorvos három, sőt négy kerületben is teendőit hivatásszerüen elvégezhesse.

Eszmecsere tárgyát képezte végre a bizottság tárgyalási során, a qualificatió kérdésének a rendőrség személyzetére is kiterjesztése. Tagadhatlan, miszerint az államrendőrségnél, melyre oly fontos és nagy érdekek bizatnak, a qualificatió garantiája teljesen nem mellőzhető; tagadhatlan azonban az is, miszerint a tisztán theoreticus qualificatió legtöbb esetben épen a rendőrségnél boszulná meg magát, hol a praxis, az egyes egyénnel velesziletett rendőri érzék, gyakran nemcsak egyenértékü a theoreticus qualificatióval, sőt értékben azt felül is mulja, — mindazáltal a qualificatió szabályozását, a szervezet igényeinek megfelelőleg az államrendőrségnél is szükségesnek tartja a bizottság, jelenben azonban megnyugodott a belügyminister azon kijelentésében, miszerint a közigazgatási tisztviselők qualificatiójáról szóló s a ministeriumban már köztudomás szerint készülőben lévő törvényjavaslatban a fővárosi rendőrségi személyzet qualificatiójáról is lesz intézkedés. Szükségesnek tartottam ezt itt hangsúlyozni, a netalán e részben felmerülhető aggályok eloszlatása végett.

Ezek voltak körülbelül, t. ház, azon lényegesebb pótlások s intézkedések, melyeket a közigazgatási bizottság részéről már a részletek előtt itt megemlíteni kötelességemnek tartottam. Ugy a kormány, mint a bizottság intentiója, egy a polgárság teljes bizalmát biró, annak törvény-

Digitized by Google

szerű támogatására számítható s lassankint az értelmi fejlődés kivánt fokára emelkedő rendőrség szervezése; a törvényjavaslatban ugyanazért viszhangra találtak más modern külföldi fővárosi rendőri törvényeknek a kor kivánalmainak megfelelő s helyi viszonyainkhoz idomítható intézményei, melyek hogy nálunk is hason üdvös eredményt érjenek el, mellőzhetlen szükség azoknak bizalommal fogadása.

Nem állítom, t. ház, hogy a törvényjavaslat teljesen correct, hogy abban hiányok felfedezhetők nem volnának, de első lépésnek minden esetre üdvözölhető; hiszen a más elismert külföldi hasontörvények is időnkénti fejlődésen mentek keresztül s mint másutt, bizonnyal nálunk is meg fogja hozni az idő, a gyakorlat azon felfedezéseket, melyekkel a most meglévő hiányok pótolhatók lesznek.

Egyet ne méltóztassanak feledni s ez az, hogy mentül inkább alá van vetve egy nemzet politikai szenvedélyeknek, annál nehezebb ott a rendőrség feladata s annál több megpróbáltatásnak van kitéve; azt pedig nem tagadhatjuk, hogy Magyarországon s igy a fővárosban is, a lakosság a politikai véleménynyilvánitás teljes szabadságát élvezi; s ebből kifolyólag az állami rendőrség feladata is nehéz leend, már csak azon okból is, mivel működése gyakran politikai szinezetűvé gyanusíttatik s ép ez okból megnehezittetik. Szeretünk hivatkozni az angol nemzetre, az angol intézményekre s ha már az angol rendőrség sikeres működhetését nagy mérvben előmozdító kedvező angol pénzviszonyokat nem sajátithatjuk el, sajátítsuk el azon nemzetnek másik nagy erényét, a törvénytiszteletet, a rendőri nehéz hivatás ismeretét s méltánylását s annak működése közbeni törvényes támogatását, ha e szép polgári erényeket a törvényjavaslat irott betűihez csatoljuk, — a hiányokat majd pótolni fogja az idő és gyakorlat szerzette tapasztalás. Ajánlom a különvélemény mellőzését s a törvényjavaslat általánosságbani elfogadását. (*Élénk helyeslés jobbfelől*).

Eötvös Károly: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Mielőtt az általam és Szederkényi Nándor t. barátom által benyujtott bizottsági különvéleményt bátor volnék lehetőleg röviden indokolni, kénytelen vagyok az előttem szólott bizottsági előadó ur által mondottak némelyikére némi megjegyzést tenni. (*Halljuk!*)

A t. előadó ur beszédének első s talán majdnem leghosszabb részében azon tétel igazságát és helyességét törekedett bebizonyítani, hogy a rendőrségnek, rendőri szervezetnek, működésnek, felügyeletnek stb. mulhatlanul államinak kell lenni, ha azt akarjuk, hogy feladatának megoldására képes legyen. A t. előadó ur e czélból szükségesnek látta, miután ismételten hangsúlyozta azt, hogy a rendészet ma már külön irodalommal dicsekvő tudomány magaslatára emelkedett, hogy bebizonyítsa azt, hogy a rendészettel együtt ő is a tudomány magaslatára emelkedett. (*Derültség a szélső baloldalon. Mozgás jobbfelől.*) Szükségesnek látta azt, hogy némi történeti vázlatát adja nekünk — olyan felnőttek oktatásaképen — a rendőrségi intézmény tekintetében eddig tudomásra jutott, hogy ugy mondjam, fejlődési mozzanatoknak.

Kezdte a t. előadó ur a brandenburgi Kurfürstnek, Joachimnak rendőrtörvényével és keresztül hatolva XIV. Lajos és III. Napoleon rendőri intézkedésein, végezte ezen törvényjavaslattal, legalább bebizonyítani törekedvén, hogy azon iránynak, a mely kezdetét vette a Joachim-féle rendszerrel, tetőpontját érte el XIV. Lajos és III. Napoleon alatt, e törvényjavaslat is megfelel.

A t. előadó urnak meglehetős igaza van; a mennyiben pedig attól az iránytól némileg ezen törvényjavaslat mégis eltér, azt gondolom, ez nem a t. előadó uron mult és nem is az igen t. ministeriumon, hanem azon, hogy még ők is talán néhány évvel korainak tartják ezt az irányt megvalósítani. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Hogy a tisztelt előadó urnak nagyon furcsa fogalma van általában a rendőrség hivatásáról és természetéről, vagy legalább oly fogalma van, a mi nem az enyém és hozzáteszem, nem azon tudományé, a melyet említett; azt én csak azzal akarom bebizonyítani, hogy a t. előadó ur ismételten hangsúlyozta azt, hogy a rendőrség — mint ő mondja — folytonos harczban áll az egyesekkel, a közjó érdekében. Egyik szavában ezt hangsúlyozta, másik szavában pedig azt is hangsúlyozta, hogy nálunk Magyarországon a rendőrség feladatának teljesítése igen nehéz lesz, mi nálunk politikai szenvedélyek javában élnek és működnek.

No, t. előadó ur, ha a modern rendőrség feladatát abban látja, hogy az folytonos harczban álljon az egyesekkel, akkor épen poláris ellentétben áll az ő nézete a modern felfogással, a modern tudomány felfogásával, a szabadság minden igaz barátjának felfogásával. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Az a rendőrség, melyet ő Angolországból emlegetett előttünk, nem azt tűzi ki maga előtt czélul, hogy folytonos harczban álljon az egyesekkel, hanem egyedüli czélja csak az, hogy folytonosan előmozdítsa az egyeseknek jólétét a közrendészet minden ágában, a közegészségügy terén, a középitkezéseknél, a rendőri kisebb kihágások megakadályozásával preventiájával előmozdítsa az állam érdekében, de előmozdítsa még az állam ellenében is. (*Helyeslés balfelől.*) A modern rendőrségnek feladata igenis ez; azonban azon rendészetnek, a melyet t. barátom Joachimtól kezdve Pietrig tanulmányo-

Digitized by Google

zott, ez sohasem volt feladata (*Helyeslés a szélső baloldalon*) és csak mellékesen jegyzem meg, hogy t. barátom, a ki mint a bizottság előadója, a bizottság, vagy legalább a bizottság többségének nézetét tolmácsolja itt, a mint látom, igen nagy figyelmet fordított egy conversations-lexicon áttekintésére és többet mondok, nagy figyelmet fordított a kérdés történetének, legalább külső történeteinek tanulmányozására; de általában nem vettem észre előadásából és általában nem adta semmi jelét annak, hogy e tekintetben a hazai viszonyokat tanulmányozta volna. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Ugy van!*) Ha a t. barátom, mint a bizottság előadója kötelességszerűleg, vagy, a mint mondja, tisztéhez hiven tanulmányozta vala a hazai viszonyokat: akkor meggyőződött volna arról, hogy nálunk a közrendészet és a rendőrség természete és feladata nem ugy fejlődött ki, mint azt Joachim, XIV. Lajos és Pietri rendőrsége történetéből előadta. Nem. Nálunk Magyarországon a rendőrség municipális volt, ugy kezdetében, mint le a mai napig egész folyamában. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Nálunk a rendőrséget a törvényhatóságok, városok, vármegyék és községek gyakorolták; gyakorolták nem azon czélból, melyből XIV. Lajos és III. Napoleon rendőrsége, hogy a Bastillett és a deportatió szigeteit töltsék meg. Nem politikai kémkedés szempontjából, hanem a társadalmi jólét, a személy- és vagyon biztosságának megóvása végett, a netalán ezek ellen tervezett merényletek megakadályozása czéljából gyakorolták nálunk a rendőrséget. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Nálunk Magyarországon ez volt a rendőrség természete és feladata, ez volt fejlődésének — hogy ugy mondjam — iránya és története. De — ismétlem — a t. előadó urnak ezen körülmény nem jutott eszébe s ezt én csodálom és fájlalom.

Azt mondotta t. barátom — s erre majd később tüzetesen rátérek, — a szinházak engedélyezési jogának bővebb fejtegetése közben azt mondotta, igaz, hogy a törvényjavaslat a szinháznyitási engedélyek megadására vonatkozólag eltörli, felfüggeszti, megsemmisiti az 1848-ki törvényhozás intézkedéseit, de figyelembe kell venni az 1848-tól fogva a maig eltölt időket és azon változásokat, a melyek ezen időtől fogva létrejöttek. Ebben állott egyik fő indokának lényege. Hát én megvallom, igen fájlalom, hogy a t. előadó ur épen az 1848—49. és 50-től maig terjedő időben történt változásokat vette irányadóul (*Ugy van! Uyy van! a szélső baloldalon*) és általában nem tartom szerencsés dolognak, hogy az előadó ur Magyarország történetének épen legszomorubb korszakából veszi az ismeretet és intézkedési alapot arra, hogy épen policialis törvény alkottassék. (*Helyeslés a szélső baloldalon. Előadó közbeszól: Nem úgy értettem!*) Igaz, ez gusztus dolga, annyit azonban mondhatok, hogy ez nem az én gusztusom és erős meggyőződésem, hogy tán nem is az országé, (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*) de tán még e ház t. többségeé sem.

Madarász József (*közbeszól*): Azt még nem tudjuk! (*Derültség.*)

Csanády Sándor (*közbeszól*): Majd meglátjuk! (*Élénk derültség.*)

Eötvös Károly: A bizottsági előadó ur beszédének egyik részében, melylyel indokolni törekedett ezen törvényjavaslat elfogadását, azt mondotta, hogy az állam létkérdése, a közrend, a közbiztonság érdeke kivánja azt, hogy a rendőrség állami legyen. Megjegyzem előlegesen, hogy abban a képviselő urnak csakugyan igaza volt, hogy az állami lét, a közrend és a közbiztonság feltétlenül követeli a rendőrségnek államivá tételét, ebben a képviselő urral egyetértek, mert az állami lét kérdését, a közrendet és a közbiztonságot én is fölébe helyezem soknak és csaknem mindennek az állami életmüködés egész terén. Ezt tartom én is minden társadalmi jólét alphájának, ezt tartom az állami rend, az állami lét, a közrend és közbiztonság biztositékának. Azt gondolom azonban, t. ház, hogy az előadó ur e tételt csak felállitotta, de annak bebizonyitásához még csak hozzá sem kezdett. A mi különben azon kérdést illeti, hogy állami legyen-e a rendőrség, vagy nem: ez meglehetősen elméleti kérdés az országra nézve. Egyéni álláspontomnál fogva, t. ház, belenyugszom abba, hogy itt a fővárosban a rendőrség állami legyen, de csak azon clausulákkal, a melyeket hangsulyozni fogok. Azonban semmi esetre sem tudnék belenyugodni abba, hogy a rendőrségnek ugy szervezete, mint vezetése és felügylete az országban állami legyen. Látok indokokat, t. ház, a melyek némileg megengedhetőkké teszik, sőt látok indokokat, a melyek parancsolják, hogy a fővárosban a rendőrség, mint az executiva organuma, állami legyen; de nem látok indokokat arra, hogy az egész országban állami legyen a rendőrség. A közbiztonság érdekében, történeti fejlődésünk, municipalis autonomiánk minden szükségletei, társadalmunk jóléte és a nemzet felfogása igen fontos indokokat nyujtanak arra, hogy a rendőrség az egész országban ne legyen állami, hanem maradjon az a municipiumok működési körének egyik alkatrésze. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Megvallom, hogy 1872-ben, midőn az akkori kormány a főváros egyesitéséről és rendezéséről szóló törvényjavaslatot előterjesztette, akkor az 1872:XXXVII. t.-cz. 20. és 21. §-ának elfogadásához én is hozzájárultam.

Digitized by Google

Tettem ezt azért, mert tudom, hogy az akkori főváros közgyülésén egyhangulag, vagy legalább nagyon jelentéktelen ellenmondással kérte azt, hogy a rendőrséget, de csakis mint az executiva organumát, az állam vegye át, szervezze katonailag és kezelje egységesen azon feltétel mellett, hogy a rendőri hatóság és rendőrség statuáris joga a municipium kezében maradjon. Ez volt a kiindulási pont, ez volt az elv, a melynek alapjára állva a mostani belügyminister, akkor e pártnak, az akkori balközépnek vezére, azt a törvényjavaslatot elfogadta. Ez volt azon elv, a melyből kiindulva az akkori kormány s az akkori többség, sőt a főváros akkori közönsége is a rendőrségnek államosításába belenyugodott. Ha tudta volna azt akkor a főváros, vagy tudtuk volna talán mink általában, nem mondom az igen t. belügyminister, mert ő talán sejtette, hogy úgy lesz, hanem ha mi tudtuk volna azt, hogy most magának a rendőrségnek pusztán végrehajtó közege lassankint oda fejlődik ki, hogy itt a fővárosban nagy rendőri hatóság fog előttünk teremni, hogy az a rendőrség nagyon fontos culturális s egyéb kérdésekben rendelkezési joggal bir, hogy az, mint a törvényjavaslat egyik §-a kimondja, coordinált hatalmat képez szemben a főváros municipiumával, azon municipiummal, melyben az intelligentia, a magyar culturának oly nevezetes képviselői vannak, mely 80—100 milliónyi vagyont kezel és fenntart, azon municipiummal, melynek évi költségvetése 6 millióra megy, azon municipiummal, mely e nemzedék magyarosítására többet tett, mint az egész kormány, (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon*) oly rendőri hatóságot szervezni ezen a filumon, mely mint a törvényjavaslat helytelenül mondja, coordinált lesz ezen municipális hatósággal: bizonyára meg lehet győződve a t. kormány, hogy maga a főváros nem kérte volna, nem kérte volna egyáltalán, hogy a rendőrség, mint executiv közeg államivá tétessék és az állam által vétessék át.

De megtörtént. Most egy tervben lévő rendőri szervezettel állunk szemközt, melyet t. barátom, a t. előadó ur ugyan törekedett némileg indokolni, egy kissé szépíteni, kendőzni, azonban minden törekvése sikertelen volt; bizonyosan nem azért, mintha t. barátom kellő erővel és apparatussal nem csinálta volna munkáját, hanem sikertelen azért, mert a munka önmagában sikertelen. Volt 1872-ben még egy fontos pont, a melyet conditio sine qua non-ként jelölt ki a ház minden pártja s maga a kormány is, és mely maga a törvény conditio sine qua nonja ként jelöltetett ki arra nézve, hogy a rendőrség államivá tétele elfogadtassék. Megjegyzem, mellesleg a történeti igazság constatálása végett is, hogy a kik ez oldalon ültek és e párthoz tartoztak, még azon feltételek alatt sem fogadták el az államosítást és Irányi és Madarász t. barátaim határozottan hangsúlyozták pártjuk álláspontját és kötelességöknek tartották e kérdésben felszólalni. De mondom, volt egy pont, mely conditio sine qua non-t képezett a ház minden pártjánál ezen államosítás elve elfogadásánál; és ez abból állott — nagyon csodálkozom, hogy a bizottság t. előadója nem tartotta érdemesnek e pontról bővebben szólni, — hogy a rendőri működés a rendőri bíráskodástól elkülönittessék, a rendőri bíráskodás függetlenné tétessék és hogy azon törvényjavaslat, mely mihamarább beadandó volt, a rendőrség szervezetére nézve, már ezen alapelv alapján készüljön.

Bármely nézetben legyek én a municipális jogok terjedelméről, természetéről, üdvösségéről, bármikép megengedhetőnek vagy meg nem engedhetőnek tartsam azt, hogy a főváros területén a rendőri hatóság, az executiv közeg állami lehet, vagy nem lehet, annyi bizonyos s azt ki is jelentem, hogy nekem semmi aggályon nincs a rendőrségi szervezet állami természete ellenében akkor, ha tudom azt, hogy a rendőri bíráskodás e rendőri operatiótól teljesen elkülönittetik és hogy a rendőri bíráskodást birói qualificatióval biró független egyének gyakorolják. Mert a mint a rendőri hatalom túlterjeszkedésétől általában az ilyen intézmény megóvja a társadalmat, u y az egyesek megsértett érdekeinek regressust nyujt a birónak függetlensége, önállósága. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) De az oly rendőri szervezet és bíráskodás, mint a minőt ezen törvényjavaslat szervez, hol azon kerületi alkapitány, a ki vezeti a rendőri birósági teendőket, subalternusa a főkapitánynak, a rendőrség chefjének, annak állása nem állandó, az elmozdítható — legalább a törvényjavaslatban nincsen kimondva, hogy nem elmozdítható — a fegyelmi hatóság neki a rendőrség chefje, a minister nevezi ki s nem fejedelmi kinevezéssel s nem önkormányzati választással foglalja el birói székét, annak még eljárási szabályzatai sincsenek meg: vajjon ily rendőrségi bíráskodás, hogyan képes az igazságszolgáltatás garantiáit nyujtani? Vajjon igazságszolgáltatás-e az, mely egy rendőr subalternus által a rendőrségi főnöknek parancsszavára gyakoroltatik, mert ha nem gyakoroltatnék, a rendőrség chefje fegyelmi hatósága alá vonhatja azon bíróságot? És vajjon hol van itt a garantia a rendőrség uralmának túlterjeszkedése ellen, hol van a garantia arra, hogy a közszabadságoknak igen tetemes és igen nevezetes részét föl nem emészti a rendőrség és annak működése és annak mindenhová való bekukkanása ellen hol van a garantia, (*Helyeslés a bal- és szélső baloldalon*) ha a rendőri működés el

Digitized by Google

nem különittetvén a rendőri biráskodástól, az a ki ezt gyakorolja, egyuttal mint rendőr működik, mint biztos, mint házkutató, személymotozó, üzleteket bejáró egyszersmint a birói hatalomnak gyakorlója fungál? Vagy talán saját tetteiben saját eljárásában is joga lesz biráskodni? (*Helyeslés szélső baloldalon.*) Én ezt ezen törvényjavaslatban benne látom, sőt ezen törvényjavaslat szükségképen maga után vonja ezt.

Mikor ezelőtt öt évvel, vagy talán több is, 1872. novemberében a képviselőház, az akkori törvényjavaslatot, az 1872: XXXVI. t. cz. 20. 21. §-ait tárgyalta, akkor a mostani miniszterelnök urnak, ki akkor a balközépnek, az ellenzéki pártnak vezére volt, körülbelől az volt a nézete, és itt e képviselőházban Molnár György egykori képviselőtársunk hangsúlyozta azt, mint a kisebbség véleményét, hogy a főváros rendezéséről szóló törvény habár megszavaztatik, addig életbe ne lépjen és életbe nem léptethetik legalább a közjó tekintetéből, mig a rendőrség s a rendőri biráskodás szervezve nem lesz; s a párt részéről azon nézet is hangsúlyoztatott, hogy a kormány utasittassék a rendőrség szervezetéről, a rendőri biráskodás függetlenitéséről haladéktalanul törvényjavaslatot terjeszteni elő, mert addig a fővárosok egyesitéséről szóló törvény nem léphet életbe. Ez volt pártjának a jelszava.

Én megvallom, igen sok indokot látok annak kijelentésére, hogy ezen álláspont akkor helyes volt, sőt ezen álláspont most is helyes annyira, hogy én magam is helytelennek tartom a közjó tekintetéből e törvény életbeléptetését addig, mig rendőri biráskodásról törvényjavaslat nem fekszik előttünk. (*Helyeslés a bal- és szélső baloldalról*).

Az akkori kormány kijelentette, hogy a rendőrség szervezete, eljárása, ügykezelése s hatásköréről szóló törvényjavaslat a belügyministerium kebelében készen van s az nehány nap mulva elő fog terjesztetni; a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslat fölött pedig az akkori belügyi és igazságügyministerek köztt tárgyalások folynak s azok is már a megérés és befejezés stadiumában vannak.

Ezt mondá az akkori belügyminister, az akkori igazságügyministernek hozzájárulásával. Itt mellesleg megjegyzem azt, hogy én azt egyáltalán természetellenesnek, egyáltalán jogosulatlan magaviseletnek tartom a t. kormány részéről, hogy midőn az igazságszolgáltatásba vágó ilyen fontos kérdések vannak itt tárgyalás alatt, mint a bélyeg- és illeték-kezelésnél is előfordult, mint itt is előfordul, hogy nekünk a t. igazságügyminister urhoz vagy egyáltalában nincs szerencsénk, vagy ha van: hallgat, mintha őt a dolog egyáltalában nem érdekelné. (*Igen! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Bocsánatot kérek, mikor a rendőri biráskodásról van szó, mikor a büntető törvénykönyv életbeléptetéséről szóló törvény végrehajtása részben az igazságügyi ministerre van bizva és midőn ezen törvény szerint a kihágási és vétségi esetek nagy része, roppant provinciája, melyek a személyes szabadság nagy korlátozása és a személyi vagyonérdekek nagy sérelmével járhatnak, ezen vétségek nagy része a rendőri biráskodásra van bizva, hogy akkor a mi t. kabinetünk igazságügyi ministeri tagja egyáltalában ne létezzék a világon, vagy ha létezik, hallgasson, mint a kire a dolog egyáltalában nem tartozik és hogy a t. belügyminister ur absorbeáljon minden hatalmat, minden intézkedést, még oly törvényjavaslatoknál is, melyek az igazságszolgáltatásra tartoznak, azt természet ellenesnek, a parlament érdekével össze nem férőnek tartom. Ez a belügyminister és miniszterelnök ur részéről a kabinet többi tagjai hatalmának absorbeálása. (*Ugy van! a szélső balon*).

Azt mondja, — hogy folytassam az elszakadt fonalat — az előadó ur, még is indokolni törekedvén, hogy miért nincs itt a rendőri biráskodásról gondoskodva: hogy oly sürgős már a rendőrség szervezése, oly sok áldás és jólét származik a rendőri szervezetből és oly sok hátrány származik, ha a rendőrség szervezése halogattatik, hogy miután a rendőri biráskodás szabályozása még némi időt venne igénybe, egyáltalában indokolatlan volna addig várni, mig az elkészül, hogy a rendőrség szerveztessék.

Már bocsánatot kérek, ha a rendőri biráskodásról szóló törvény a belügyministerium kebelében 1872. november 22-én már készen állott, pedig hogy készen állott, azt a t. belügyminister ur elődje itt kijelentette, hát készen kellett lenni; ha tehát készen állott, akkor, ha a belügyministerium épen 8 évig tartotta szükségesnek várni a törvényjavaslat beterjesztésével és különösen a belügyminister ur hatodfél évig várakozott annak beterjesztésével, már akkor egy pár hónapig még várakozhatott volna, mikor a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslat elkészül. Hát addig még várakozhatott volna, ha nyolcz év elmult és a fővárosi rendőrséget ezen lehetetlen állapotban nyolcz évig hagyták gazdálkodni, fenntartani a rendet, szemérmet és közerkölcsiséget. Ha ezt nyolcz évig engedhették, akkor egy pár hónapig csakugyan várhattak volna, mig a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslat is elkészült.

Miután t. ház, lesz alkalmam talán e kérdésről a részleteknél megemlékezni, áttérek most lehetőleg csak egy pontjára azoknak, a miket t. barátom a bizottsági előadó úr itt előadott

Digitized by Google

nevezetesen a szinházak nyitására és a szini előadások engedélyezésére vonatkozó jognak a rendőrség hatalomkörébe való átruházására. (*Halljuk!*) Ezt szó nélkül már most sem hagyhatom.

Én nem tudom, hogy t. barátom, ha áttanulmányozta is a világ minden rendőrségének a történetét, vajjon megtalálta-e valahol azt, hogy a szinházak és a szini előadások engedélyezése a rendőrség hatásköre volna-e általában.

Péchy Jenő előadó (*közbeszól*): De a municipiumé sem!

Eötvös Károly: Hát én nem tudom, hanem azt biztosan merem állítani, hogy Joachim erről nem beszél semmit (*Derültség a szélső baloldalon*) és Joachim brandenburgi fejedelem idejében ezzel a rendőrség csakugyan nem birt. De ha Joachim Kurfürst idejében birt volna is ezzel a joggal a rendőrség, biztosítom t. barátomat arról, hogy Magyarországon a rendőrség ezt a jogot csak nemrég igaz, hogy gyakorolta, ha nem is oly nagy terjedelemben, a mint most czéloztatik, Prottman idejében ezt a jogot igen is gyakorolta. De Magyarországon mikor itt az alkotmány épségben volt és a törvények tiszteletben állottak a hatalom részéről is, Magyarországon ezt a jogot a rendőrség nem gyakorolta soha (*Helyes! Ugy van! a szélső baloldalon*) és hozzáteszem, hogy okosan nem is gyakorolhatja soha.

Nemcsak arról a szabadságról beszélek én itt, a mely az általános művelődés terén kell, hogy meglegyen a municipiumoknak, kell, hogy meglegyen a községeknek, sőt kell, hogy meglegyen az egyeseknek; (*Ugy van! a szélső baloldalon*) nemcsak arról beszélek én, hanem egyszerűen állítom azt és megkisértem röviden bebizonyítani, hogy a rendőrség e jogot gyakorolni nem is képes, legalább annyira semmi esetre nem képes, mint a fővárosi municipium, vagy mint általában a municipium. (*Ugy van! Helyes! a szélső baloldalon.*)

Azt mondja az 1848: XXXI. t. cz. 1. §-a, hogy a szinházak nyitását a törvényhatóság engedélyezi; a 3. §. pedig azt mondja, hogy a nyilvános szini előadások is csak az illető helybeli hatóság tudtával és engedelmével történhetnek. Mindenekelőtt megjegyzem, hogy az én álláspontom elvileg még az sem, a mely a 48-iki törvényben ime le van téve. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: A 49-ikiben! Halljuk! Halljuk!*) Én azt hiszem, abban a meggyőződésben vagyok, hogy meglehetősen elérkezett már az ideje annak, hogy a szinháznyitási jog egyéni jog és egyéni szabadság legyen és a nyilvános szini előadások joga szintén egyéni jog és egyéni szabadság legyen. Szabályozás, szabályos állami ellenőrzés, megengedem a municipium részéről, a község részéről is helyén lehet; de én azt hiszem, legalább elvileg ez az én meggyőződésem, hogy ezen jog, ezen szabadság gyakorolhatásának ideje már nálunk is vagy elérkezett, vagy legalább igen közel van. Ha én mégis megnyugszom a 48-iki törvényhozás intézkedésében, — pedig megnyugszom — történik az természetesen igen fontos indokokból.

Különösen megnyugodnám a fővárosra nézve főleg azért, mert tudom azt, hogy itt a fővárosban ezen jog gyakorlása veszélyezteti a magyarság érdekét és ha nem veszélyezteti is, mindenesetre compromittálja. Tudom azt, hogy a mit itt az iskolák hazafiasságban és a magyar szellem terjesztésében a fővárosi municipium vezetése mellett teremtenek, azt a közerkölcsnek, a közszeméremnek és a művészet érdekeinek egyáltalán meg nem felelő sängereiok, daltársulatok, a melyek ezen rovat alá tartoznak, sőt hozzáteszem egyik szinház is — idegen nyelvü szinház, — azok elrontják azt a felnőtteknél, folyton haladó arányban. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Ha tehát én mellékes és igen fontos indokokból helyeslem és elfogadom a 48-ki törvényhozás intézkedéseit, ezzel már jeleztem azt, hogy nagy veszélynek, nagy szerencsétlenségnek tartanám, ha az az intézkedés léptettetnék életbe törvényileg, a melyet a kormány e törvényjavaslatban proponál, hogy t. i. a nyilvános szini előadások és szinházak nyitásának engedélyezési joga a municipiumtól elvétetnék és rábizatnék a rendőrségi közegekre.

Volt szerencsém a t. belügyminister urtól a bizottságban is hallani az indokokat erre nézve, de a dolog érdemére tartozó indokot absolute nem hallottam. A t. belügyminister ur azt mondá a bizottságban és t. barátom az előadó ur is megkisértette itt kifejteni, de neki roszul sikerült, hogy miután a 48-ki törvényhatóságról beszél, akkor a rendőrség is a törvényhatóság kiegészítő integrans részét képezte, miután az 1872-ki törvény a rendőrséget kivette a törvényhatóság integrans részei közül: tehát most már meg kell mondani, ki a törvényhatóság, melyik részét illeti e jog, tehát mondjuk meg, hogy a rendőrséget illeti.

Én ebből elismerem azt, hogy ez indokolja, hogy alakilag, ha minden egyéb érdektől eltekintünk, ki lehet mondani, hogy tehát gyakorolja e jogot a rendőrség. De a dolog nem ebből áll és nem idáig terjed. Azt a kormánynak is el kell ismerni, — a t. előadó ur talán nem ismeri el, mert Joachim rendszere erről talán szintén nem szól, — de a t. kormánynak és többségének is el kell ismerni, hogy a szini előadások engedélyezése és általában a szinházügy, a közmívelődésnek, a culturának mai napság, mai modern viszonyaink köztt, egy igen nevezetes alkatrészét

Digitized by Google

képezi és hogy különösen Magyarország fővárosának feladata — a mely fővárosnak nem csak állami központnak kell lenni, — e tekintetben lényegesen különbözik Berlinnek is, Brüsselnek is, Párisnak is és Londonnak is feladatától. A nemzet megvárja, a főváros lakossága megköveteli, hogy itt a municipális hatalom nemcsak egy főváros feladatát, hanem a magyar nemzet culturális érdekeinek fejlesztését is különösen előmozdítsa. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Itt a nemzet megkövteli azt, megkövetelik állami létünk legmagasabb érdekei, hogy nemzetiségünk megerősödésével a főváros járjon legelől. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) És ha tudjuk azt, hogy a nyilvános szini előadások és általában a szinházak és minden, a mi azzal össze van kötve, a művészet és közművelődés, a magyar nemzeti külön műveltségre nézve, a nemzeti fajműveltségre nézve, minő a mienk, minő a magyar, minő, hogy legyen, akarjuk minden áron, milyen magas érdek, csak akkor méltányolhatjuk igazán azt a kérdést, hogy minő becses jog az, hogy ezen egész ügy intézése egy rendőr, egy detectiv kezében legyen-e, vagy a főváros municipiumának kezében. (*Tetszésnyilatkozatok a szélső baloldalon. Egy hang a szélső baloldalon: Gyalázat! Derültség a jobboldalon.*) Mit kiván a t. ministerium azon rendőrfőnöktől, a rendőrkapitánytól és a detectivtől? Kivánja azt, hogy a kisebb rendőri kihágásokban eljárjon, a bünös cselekményeket megelőzze, a kormány és a törvényszékek megbizásait teljesítse, a gonosztevőket üldözze, a rendőri személyzet ügykezelésében katonai fegyelmet, melyről a törvény szól, fenntartsa. Ez mindössze az, a mire a rendőrség hivatva van. S a rendőrség főnökének, ha ezen feladatát teljesítette, pedig ez nagy feladat, legyen bár a nagy Napoleon szellemével, vagy a belügyminister ur sokoldalusságával ellátva, absolute lehetetlen oly magas érdekek szemmel kisérése, tanulmányozása és mélyen átérzése, milyen a szinházügygyel, a szini előadásokkal és az ahhoz kötött culturai szempontokkal össze van kötve. (*Ugy van! a baloldalon.*) Egyik részen a municipium 400 tagja, az intelligentiának szakavatott képviselői: a másik részen egy főkapitány, a ki semmi egyéb, mint egy magas állásban levő katonai fegyelmet gyakorló és ahhoz szokott pandur. (*Tetszés a szélső baloldalon.*) S a t. kormány daczára annak, hogy egyik részen a főváros municipiumában minden garantiáját feltalálja annak, hogy ezen magas érdekek általa jól fognának kezeltetni, más részről semmi garantiáját nem látja annak, de lát egy servilis közeget, (*Ugyvan! a szélső baloldalon*) mely intézkedéseit teljesíti. S ezen fontos jogot elveszi a municipiumtól, lábbal tiporja azt, a mit a 48-ki törvényhozás alkotott, összerombol mindent e kérdésben csak azért, hogy alázatos közegének keze által maga intézkedhessék. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Igenis volt szerencsém mondani a bizottságban, hogy ha a minister urnak módjában állana oly férfiakat megszerezni a rendőrség közegei gyanánt, például biztosnak Lipthay Béla bárót, ha módjában állana főnöknek megszerezhetni Péchy Manó gróf urat (*Derültség*), a kik érdeklődnek a közdolgok iránt, akkor igenis tán némi módját, lehetőségét látnám annak, hogy a rendőrség is, — nem ugyan jól, akkor sem jól, — de mégis meglehetősen gyakorolja e jogát és megoldhassa feladatát. De midőn a bizottsági előadó ur azt bizonyítja előttünk, hogy a rendőrségnek voltakép nem a tanulmány, hanem a veleszületett aport-érzék szükséges, midőn itt drabantokból képződnek a rendőrség vezető tisztjei és a biztosak, hogy akkor ily magas culturai és nemzeti érdekű feladat teljesítése a rendőrségre bizassék, az lehetetlen. S miért? Ez a főváros — tudja a belügyminister ur — ez a főváros a nemzeti szinháznak megteremtéséhez hozzájárult és hozzájárul fenntartásához évenkint folytonosan. De az nem volt elég; a nemzeti szellem erősítésére, fejlesztésére, hogy ugy mondjam, felvidítására, hogy annak fénye és heve kiterjedjen az ország többi részeire is, felállította a népszinházat több mint fél millió forint alaptőkével és kezeli azt jól — összehasonlítást nem akarok tenni a rendőrség által kezelt caffé-chantant-ok és Saengerei-ok közt és a municipium által kezelt szinház közt, — de kezeli azt jól, mindenesetre jobban, mint Bécsnek, vagy Párisnak másod-harmad rangu szinházai, legalább a közszemérem és közerkölcsiség szempontjából kezeltetnek. S attól a municipiumtól, a mely ily óriási áldozatokat hoz e nagy nemzeti ügy védelmére, el akarja venni a ministerium a jog gyakorlását s rá akarja bizni arra a rendőrségre, a mely eddig nem áldozott és nem is áldoz semmit, hanem hasznot igyekezik huzni belőle. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) A rendőrségnek nyolcz évi multjából, a mióta az államilag kezeltetik, meritem e fájdalom, szégyenletes argumentumokat s ha a t. ház elhatározná magát e kérdésben zárt ülést tartani, lenne szerencsém, vagyis inkább szerencsétlenségem concret adatokat hozni fel e kérdés megvilágítására. (*Élénk helyeslés balfelől.*)

Németh Albert (*közbeszól*): Sokan volnánk akkor!

Eötvös Károly: Mindezen okok, t. ház, arra birnak engem s t. barátomat is, a kivel együtt a különvéleményt beterjesztettük, hogy a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául sem fogadjuk el. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) Mi multatlanul szükségesnek tartjuk azt, hogy a rendőri biráskodásról törvényjavaslat készittessék, hogy a rendőri bíróság és tagjai függetlenekké

Digitized by Google

tétessenek és általában az egész rendőri biráskodás törvény által szabályoztassék. Mi a feladatoknak eme zavart állapotában, a hol a rendőri működés és biráskodás teljesen összekeveredik egymással, egy ily intézménynek a fővárosi társadalom jóllétét, jog-, személy- és vagyonbiztonságát kiszolgáltatni nem akarjuk. (*Helyeslés balfelől.*) Midőn a törvényjavaslat oly jogkörrel bizza meg a rendőrt, hogy házkutatásokat teljesithet saját maga által megitélt sürgősség eseteiben; midőn ő egyes nagy üzleteket, egész családok összes vagyonának megkárositásával, sőt tönkretételével bezárathat oly veszélyesség eseteiben, a melyeket ő maga itél meg s midőn azon intézmény, melynek pusztán executiv organumnak kell lenni, birói és intézkedési hatóságot gyakorol: akkor mi mulhatlanul szükségesnek tartjuk, hogy legalább ezen hatalomnak ellenlábasa, valódi ellenőrzője és recorrectora, a rendőri biráskodás függetlenül szabályoztassék. Mi nem engedhetjük meg azt, hogy a szinházmyitások engedélyezésének és a szini előadások megtartásának joga e rendőrségre bizassék. Jó kézben van az a fővárosi municipium kezében, a mint azt az egész multja bizonyitja, mig ellenkezőleg a rendőrség eddigi eljárása azt bizonyitja, hogy a mi az ő kezében volt, az rosz kézben volt. Mi tehát e jog confiscálását a 48-iki törvények és a hazai gyakorlat ellenére meg nem engedjük.

Mi, a mint a kisebbségi véleményben hangsulyozni bátor voltam, határozottan a mellett voltunk, hogy a közegészségi ügynek azon részére nézve, a mely a közegészséggel összefügg, az egészségügy rendőri részére nézve, a melyben mi szintén egy fontos intézményt látunk, a rendőrség tulkapásainak korlátolása, a rendőrség netáni helytelen eljárásának és üzérkedési hajlamának meggátlása iránt, — pedig e hajlam nemcsak a mi rendőrségünknél, hanem minden rendőrségnél többé-kevésbé kifejlődik olyan társadalomban, a melynek a világosságot kerülni kell, a hol tehát a nagy publicum ellenőrködése, a sajtónak ellenőrködése ki van zárva, mi — mondom — szükségesnek tartottuk, hogy az egészség-rendőri control maradjon magának a fővárosi municipiumnak kezében. Mi mulhatatlanul szükségesnek tartjuk, hogy a rendőrség működésében az államnak kártéritési felelőssége szabályoztassék: mert a hol az államnak közege üzleteket zárhat be, a magánházakba betolakodhatik, házkutatásokat teljesithet, ott a hol károkat csinálhat helytelen félreértés, vagy tévedés folytán, ott az egyesek kártéritéséről gondoskodni kell és a rendőrség vagyoni felelősségét és az állam kártéritési kötelezettségét szabályozni kell. Nem elég az, a mit a t. előadó úr mondott, hogy ott van a közigazgatási bizottság, hivatkozva az 1876: VI. t.-cz.-re. A közigazgatási bizottság az a bizottság, mely voltaképen legfőbb feladatára nézve az adóexcentio intézményének egyik neme, ez a bizottság Magyarországon a személyes jogokat, a személyes szabadságot a rendőruralom és a kormányhatalom tulterjeszkedése ellen meg nem fogja védeni; sőt különösen nem fogja megvédeni azért sem, mert épen abban a kormány többségben van és a felett áll.

Mi szükségesnek tartjuk azt, hogy a rendőrség inconpatibilitása is sokkal részletesebben, czélszerübben szabályoztassék, mint azt a törvényjavaslat 45. §-a megkisérlette. Csak egy körülményre vagyok bátor hivatkozni. Nevezetesen kimondja a törvényjavaslat valamelyik szakasza, hogy az egész rendőrségi személyzet szigorú katonai fegyelem alatt áll és ha másrészről megközeliti, sőt csaknem eléri azon lehetőséget, hogy a rendőrség minden tagjának, vagy legalább igen sok tagjának szavazatképes befolyása legyen a képviselőválasztások alkalmával, pedig igy az az eset megtörténhetik, hogy a főkapitány vezérlete alatt ezer szavazó polgár megy karddal övedzetten szavazni. Ha Angliában, a melyre hivatkozva t. barátom, oly fennen mondja, hogy tiszteljük a törvényeket, úgy mint Angliában, ha Angliában ott, hol úgy tisztelik a törvényt és a hol a társadalom egész önkéntes vállalkozásban segélyére siet a rendőrségnek, ha ott a rendőrséget eltiltják ezen jogok gyakorlatától, ha ott még a rendőri bíróság is el van tiltva a politikai jogok gyakorlatától, akkor nálunk, a hol commandószóra oly könnyen csinálják a pártokat a választások alkalmával, noha három évig nyoma sincs, valóban legalább is gondoskodni kelle arról, hogy az ily politikai jogok gyakorlásától, nehogy gonoszul visszaélhessen, a rendőrségnek szigoruan vezetett tagjai eltiltassanak.

Ezek azon tekintetek és indokok, a melyeknél fogva mi ezen törvényjavaslatot általánosságban sem fogadjuk el. Most, t. ház, oly korszakban élünk, a mikor — és különösen azóta történt ez fokozott mérvben, mióta a t. belügyminister úr egyuttal a ministerium élén is áll — most mi oly korban élünk, midőn a társadalomnak politikai joga, egyeseknek politikai jogai igen kevéssé vétetnek figyelembe az államhatalom érdekeivel szemben, midőn minden irányban, midőn e téren az államhatalom tulterjeszkedése, a politikai jogok centralisatiója s a centralisatió a kormánynak s az azt támogató többségnek kegyére bizása van divatban és áll napirenden; ily viszonyok közt rendőri törvény alkotása általában veszélyes. Midőn a kormány igen erős, vele szemben a nemzet gyenge, akkor ily természetű törvények alkotása mindig kétes, kényes és nagy meggondolást igényel. Sokkal inkább óhajtanám, hogy ily törvények akkor hozassanak, mikor a nemzet erős és az államkormány akarata gyenge; de most, fájdalom, az ellenkező

Digitized by Google

időket éljük (*Ugy van! a szélső baloldalon*) és most a fővárosban ily törvényt alkotni s a rendőrséget a hatalomnak s az intézkedéseknek ily rettennetes teljességével felruházni, most, midőn az idők különben is alkalmatlanok s midőn a nemzet jogai folytonosan csonkittatnak és folytonosan csorbittatnak, (*Ugy van! a szélső baloldalon*) épen most megengedhetőnek nem tartom. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Inkább tegyük félre és inkább vesződjünk még ezzel a nagyon rosz rendőrséggel, melynek vannak municipalis reminiscentiái, mely állami és municipalis is, mely azonban minden tekintetben rosz, azonban inkább vesződjünk még ezzel néhány évig, de ezen időt ne használjuk fel, midőn csak a nemzeti jogok ellenére és a politikai jogok központosítására lehet törvényt alkotni és nem megfordítva. Ajánlom a törvényjavaslat elvetését. (*Élénk helyeslés, éljenzés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Minthogy jelen alkalommal kisebbségi vélemény is van a t. ház előtt, kötelességemnek tartom ma a vita kezdőnapján pár szót szólani, főleg a a kisebbségi véleménynyel szemben. De midőn ezt teszem, természetesen reflectálnom kell azon megjegyzések némelyikére, melyeket a kisebbségi vélemény előadója most tett. (*Halljuk!*)

Mindenekelőtt meg kivánom jegyezni azt, hogy nézetem szerint, midőn törvényhozási intézkedésről van szó, akkor mindig a nemzet intézkedik. Ily esetben tehát nem lehet azt mondani, hogy nem helyes törvényt alkotni akkor, midőn a nemzet gyönge és csak a kormány erős, — kivévén, ha valaki maga magát gyengének érzi, de egyuttal azt hiszi, hogy ő a nemzet, (*Élénk derültség a jobboldalon*) mert szerintem legalább, a nemzetet a nemzet választottainak többsége képezi. (*Helyeslés a jobboldalon.*) Különben méltóztassanak csak visszaemlékezni, hogy 1872-ben elhatároztatván a rendőrség szervezése, midőn részint azért, mert a törvénykezésre vonatkozó törvényhozási teendőket bevárni óhajtottam, részint különösen ministerségem első éveiben a pénzügyi tekintetek súlya alatt ezen javaslat benyujtását késleltettem: vajjon nem épen az ellenzék részéről legalább is annyira, mint más részről jövő kivánalmaknak engedve, a dolog halaszthatatlan voltát belátván, tettem a mult országgyülésen az igéretet a javaslat beadására, melyet a mult őszszel be is adtam. Megvallom, midőn ily előzmények után most azt hallom, hogy ily időkben, mint a mostaniak, ily törvényjavaslatot beadni és tárgyalni nem helyes, nem szabad, lehetetlen eszembe nem jutnia annak, hogy talán azért méltáztattak e javaslatot sürgetni, mert azt hitték, hogy nem fogom beadni és ebből akartak egy folytonos sürgetési támadási eszközt ellenem szerezni? A t. képviselő urak tehát sürgették e javaslatot; de megvallom, nem csak azért, mert sürgették, hanem azért, mert magam is elhalaszthatatlannak találtam, beadtam a törvényjavaslatot. Most tehát ne méltóztassanak a beadás tényéért megtámadni, hanem érjék be azzal, hogy magának a törvényjavaslatnak tartalmáért támadnak meg. (*Derültség jobbfelől.*)

Különben mindenekelőtt arra kivánom a házat figyelmeztetni, hogy mindazon indokok és kifogások, a melyek a kisebbségi véleményben felhozvák, oly természetüek, hogy indokolhatnak egyes módositásokat, de nem indokolhatják az egész törvényjavaslat elvetését. És itt, a mit egyébiránt beszédem végén szándékozom kifejteni, megjegyzem még azt is, hogy a felhozott indokok legfőbbjei olyanok, hogy a mennyivel inkább állanak azok, annyival inkább kell sürgetni, hogy minél előbb menjünk át a törvényjavaslat részletes tárgyalására és javítsuk a részleteket, mert ha elvetjük a törvényjavaslatot — kettőnek kivételével, a mire visszatérek — a fősérelem a jelen helyzet alapján megmarad, azon törvényes korlátok és szabályok nélkül, a melyeket e törvényjavaslat alkot, megmarad ugy, hogy a rendőrségi közegek nem csak élethossziglani hivatalról nem biztosíttatnak, hanem csaknem minden törvényes formaság nélkül elbocsáthatók és teljesen függő és ideiglenes minőségben lévő közegek. Hogy tehát épen azon szempontokból, melyeket a kisebbség véleménye felhoz, miképen lehessen igazolni a törvényjavaslat elvetését, a magam részéről belátni nem tudom.

Igaz, hogy ha e törvényjavaslatból nem lesz törvény, két dolog nem fog akkor megmaradni, mint a hogy azt ezen törvényjavaslat szervezni akarja. Az egyik a képviselő úr által is hosszasan vitatott szinházi kérdés, a másik pedig nem az egészségügyi rendőrség, hanem a rendőri orvosok kérdése. A mi a szinházakat illeti, már a bizottságban megmondottam, hogy azon kérdést, mennyiben tartozik ez ügy a rendőrségre és mennyiben tartozik a fővárosra, praecise megoldani okvetlenül szükséges. Szükséges pedig azért, mert mint a képviselő ur is említette és némileg el is ismerte, az 1848. t.-cz rendelkezései minden félreértést kizárólag a fővárosra nem alkalmazhatók, minthogy a törvényhatóságokban és a helyhatóságokban akkor egyesitve volt és az ország más városaiban még ma is egyesitett hatalmak közül a rendőri hatalom 1872-ben kiválasztatott és államivá tétetett. S hogy ezt rendezni szükséges, mutatja az — itt nem saját tényemről szólok, — hogy az 1872. törvény létrehozatala óta ezen eljárás megosztva volt, mert az új szinházak nyitása igenis maradt a municipiumnál, de a nyilvános előadások

Digitized by Google

engedélyezéseit azóta folyvást a rendőrség gyakorolta.

Meg kell tehát itt is jegyeznem, hogy nem arról van e szerint ezen törvényjavaslatban szó, hogy az ezen előadásokra vonatkozó összes jogkör vétessék el a fővárostól a rendőrség számára, mert csakis az új szinházak megnyitásának kérdése az, mely 1872. óta eddig is nem a rendőrséghez tartozott: itt is tehát a főváros jogköre irányában megrablási szándék ezen törvényjavaslatban nem mutatkozik. De ezen kérdés, ha, mint remélem, a törvényjavaslat részletes tárgyalásába bele megyünk, ott meg fog bővebben vitattathatni s épen azért most az általános vitában nem szándékom arra bővebben kiterjeszkedni, nyilvánithatom azonban, mint a bizottságban is nyilvánítottam, hogy viszonyaink közt én ezen megoldást tartom a helyesebbnek. De a mit okvetetlenül szükségesnek tartok, az, hogy ez ügy tisztán, határozottan praecisirozva legyen, minthogy ismétlem, az 1848. törvény egyszerű idézése a főváros megváltozott viszonyai között e kérdést meg nem oldja. És itt mellékesen megjegyzem, hogy a megváltozott viszonyok alatt az előadó ur is bizonyosan nem az 1849-től 1861-ig, vagy 1867-ig lefolyt időket és viszonyokat értette, hanem igenis értette az ezen szempontból a fővárosnak 1872. óta megváltozott viszonyait, melyek, hogy megváltoztak törvényileg, azt eltagadni senki képes nem lehet. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Most t. ház, áttérhetek azon kérdésre, melyre a t. képviselő úr fényes szónoklatának igen nagy részében kiterjeszkedett: a rendőri biráskodás kérdésére. (*Halljuk!*)

A rendőri biráskodás iránt, t. ház, e törvény nem rendelkezik, ez nem bizza meg a kerületi kapitányt birói teendőkkel; azt az 1880. évi törvény tette, mely a büntető törvénykönyv életbeléptetéséről szól. Ha hiba — én azt hiszem, az adott viszonyok között ideiglenesen nem hiba, — nem e törvényjavaslat követi el. De mi lesz ezen szempontból, ha ezen törvényjavaslat elvettetik? Az 1880. törvény alapján fognak biráskodni a kerületi kapitányok, vagy alkapitányok, mint most nevezik őket, azon alkapitányok, a kiknek saját helyzetükre nézve ma, minthogy ideiglenes az egész szervezet, még csak annyi garantiájuk sincs, a mennyit e törvényjavaslat nyujt. Tehát ezen szempontból is, a mi a rendőri biráskodást illeti, ha a képviselő úr kivánata szerint e törvényjavaslat elvettetik, nem egy jobb helyzet teremtetik, ha nem — ha nem akarok többet mondani — legalább is ugyanazon helyzet marad fenn, mintha e törvényjavaslat más egyéb javítmányaival elfogadtatik. (*Ugy van! jobbfelől.*) És én azt is gondolom, hogy ezen törvényjavaslat keretében itt az egészből ezen egy pontot kiragadva, megváltoztatni az 1880-ban alkotott törvénynek rendelkezéseit sem idején, sem helyén, nem volna.

Ha 1880-ban a t. ház többsége — és pedig azt merem mondani, nem hiszem, hogy emlékezetem csal, hogy ezen többség nem egy párt tagjaiból alakult, hanem minden pártból szavaztak rá és ellene ezen törvénynek — helyesnek találta ezen rendelkezéseket, ha akkor lehetőnek tartotta, hogy bizonyos kisebb mérvű, egyszerűbben meghatározható kihágási esetekben qualificatio kikötés nélkül szolgabirák, városi tanácsnokok és rendőri alkapitányok itélhessenek, akkor most azt mondani, a többiek itélhetnek qualificatio nélkül, de ezen rendőri kapitány egyes egyedül oly valaki, ki nem itélhet qualificatió nélkül, engedelmet kérek a t. képviselő urtól, ezt az állítást csak az tarthatja fenn, a ki a rendőrség iránti fogalmának azzal ad kifejezést, hogy apport tehetséget keres nála, mint a képviselő úr. (*Derültség jobbfelől.*)

A t. képviselő úr ezen kérdés felemlítésénél — itt ezt azért is meg kell mondanom, hogy időközben megjelent t. barátomnak tudomása legyen róla — megtámadta az igazságügyminister, hogy nincs jelen ily kérdés tárgyalásánál, megtámadta, hogy ha jelen van, rendesen nem szól és ezután megtámadott engem, hogy én absorbeálom a többi minisztereket. (*Közbeszólás a szélső balon: Ugy van!*) Hát legyenek a t. képviselő urak meggyőződve róla, sokan talán tudják is, hogy midőn ily törvényjavaslatok készülnek, melyekben az igazságügyet is érdeklő kérdések fennforognak, soha az illető szakminister által — általam legalább soha — be nem terjesztetnek a nélkül, hogy az illetékes minister véleménye meg ne kérdeztessék, hogy azon miniszternek ne legyen még azon túl azon tanácskozásban is, mely a miniszterek között megelőzi a javaslat előterjesztését, alkalma véleményének kifejezést adni s azt érvényesiteni. Mellőzéséről tehát ezen szempontoknak, azt hiszem, nem lehet szólani.

De, t. ház, méltóztassanak megengedni még azt is, hogy a ministernek vannak néha, ritkán más dolgai is; méltóztassanak megengedni, hogy azt követelni, hogy minden minister minden ülésben végig jelen legyen, azok administrativ teendőit is figyelembe véve, nem lehet. (*Közbeszólások a szélsőbalról: Nem is kivánja senki!*) És kérdem, vajjon az igazságügyminister urnak kellett-e előre tudnia, hogy azon javaslatnak általános vitatásánál, mely a rendőri biráskodásról nem is szól, a rendőri biráskodás kérdése fog, mint egyik főfontosságu kérdés felhozatni? Egy ministernek lehet sokat tudni, gyanítani, de minden egyes képviselő szándékát és észjárását előre

Digitized by Google

kitalálni, bizony fölötte nehéz. (*Derültség jobbfelől.*)

A t. képviselő ur igen czélszerűnek találta csak ugy mellékesen érinteni, hogy az előadó ur az angol rendőri törvényre is hivatkozott, természetesen, mert ha ezt mindjárt megmondja és nem csak mellékesen érinti, élczelődésének egy nagy része lehetetlenné vált volna — s azután elmondotta, hogy az előadó ur tanulmányozhatott sokat, de nem tanulmányozta a hazai fejleményeket és kifejtette, hogy a mi hazai fejleményeink szerint a rendőrségnek municipalisnak kell lenni. Hát, t. ház, hazai fejlődésünk szerint a rendőrségnek municipalisnak kellett lenni 1872-ben is s a t. képviselő ur maga is beismerte, hogy akkor ő is rászavazott az állami rendőrségre. De többet mondok. Hiszen hazai fejleményeink szerint az alsó bíróságoknak is municipalisoknak kellett lenni s aligha tévedek, ha azt hiszem, hogy a képviselő ur, ha már képviselő volt, akkor itten, ha képviselő nem volt, journalistikai és más téren — az államosításnak volt hive a törvényszékeknél, pedig azoknak már igazán történelmi fejlődés szerint municipálisoknak kellett lenni. Hát, t. ház, ha helyes volt a törvénykezést a történelmi fejlődés daczára államivá tenni; ha helyes volt 1872-ben a történelmi fejlődés daczára kimondani, hogy Budapesten állami rendőrség legyen, de már 1880-ban a történelmi fejlemények szerint nem helyes a kormánynak az 1872-iki törvényben reá rótt kötelesség szerint az állami rendőrség szervezetéről szóló törvényjavaslatot benyujtani, — én azt gondolom, t. ház, hogy ebben aztán akár a logikát, akár az igazságnak még csak árnyékát is találni nem lehet. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

T. ház! Ha már felszólaltam, hogy ne kelljen legalább rögtön újra beszélnem, még egy pár szót kell szólanom a különvélemény ellen észrevételeiről, a melyekről eddig nem nyilatkoztam. Szólottam röviden a szinházi ügyről, felfejtettem annak mai állását; szólottam a rendőri biráskodási ügyről és felfejtettem, hogy ezt az ügyet ezen törvényjavaslat nem módosítja, hanem hagyja ugy, a mint 1880-ban megállapittatott, de van még egy pár pont, melyre reflectálni kivánok. (*Halljuk!*)

Az egyik, a mit a t. képviselő ur felhozott, a közegészségügyi rendészet szempontja. Méltóztassék a t. ház megnézni ezen törvényjavaslatot és méltóztassék megnézni az 1872-iki törvény után kiadott utasításokat, valamint méltóztassék megnézni az eddig fennállott gyakorlatot: egészségügyi szempontból ez a törvényjavaslat a fővárostól semmi néven nevezendő hatáskört el nem vesz olyant, melyet 1872. óta gyakorol. Csak egy pontban tér el és ez az egy pont — s azért mondottam, hogy ez nem közegészségrendészeti, de rendőrorvosi kérdés — hogy mig eddig azon ismeretes körökben a felügyeletet a kerületi orvosok gyakorolták, ezentul ezzel rendőri orvosok fognának megbizatni. Hogy ez a városnak jogkörét miben gyengítené, nem tudom.

De igenis, azt hiszem, hogy ezután oly fontos kérdésben felelősséggel kell, hogy birjon az, a ki az egészségügyi ellenőrzést gyakorolja s miután ezt eddig is a rendőrség gyakorolta kell, hogy oly szakközegek álljanak rendelkezésére, mely szakközegek nem mástól, hanem ő tőle magától függjenek. Ez, azt hiszem, a felelősség helyes és teljes szigorral való alkalmazhatásának feltétele. Jogcsonkítás a fővárosra nézve a törvényjavaslatban nem fordul elő és egyáltalán ezen kettőnek — az új szinházak nyitásának és a rendőrorvosi teendők egy része elvételének kivételével — ismételem, a fővárosi hatóság jogköre azzal szemben, a mint 1872. óta fennáll, egyáltalában semmit csonkítva, érintve nem lesz.

A t. képviselő ur és a kisebbségi vélemény felveti a felelősség kérdését is és nem elégszik meg azzal, hogy utalás van a javaslatban a közigazgatási tisztviselők felelősségére. Én ismét azt hiszem, hogy ezen törvényjavaslatban a rendőrség számára egy külön felelősségi törvényt csinálni szintén nem volna helyén, mert én azt hiszem, hogy a rendőrség közegei épen ugy a közigazgatásnak közegei, mint más közigazgatási tisztviselők és ha a felelősségre nézve külön dispositiót akarnánk, azt csak azzal lehetne indokolni, hogy vagy a rendőrt valami felebbvalónak akarjuk tekinteni, vagy ha — mint a képviselő ur mondta — apportirozónak kivánjuk mondani. Én egyiket sem tartom helyesnek. A rendőrség közigazgatási hivatal és a rendőrséget ezen minőségből lesülyeszteni épen a jogrend és a szabadság érdekében nem szabad. (*Helyeslés jobbfelől. Ellenmondások és derültség a szélső baloldalon.*) Mert, uraim — és itt eszembe jut, a mit a rendőrség feladatáról mondott a képviselő ur, (*Halljuk!*) hogy t. i. a rendőrségnek nem feladata az egyes személyekkel küzdeni, hanem feladata az egyesek jóllétét előmozditani; igenis, a rendőrségnek kötelessége az egyesek jóllétét előmozditani, kötelessége az egyesek és mindenkinek szabadságát védelmezni, de épen ezen czélból kell neki egyesekkel folytonosan küzdelemben lennie; mert lehet egy államban és kell, hogy legyen az a helyzet, mikor az egyes bűnösök, gazok ellenében kell védeni a nagy többségnek érdekeit. Ez a rendőrség feladata és épen ezért áll az, hogy neki az egyesekkel kell küzdeni. (*Helyeslés a jobboldalon. Nyugtalanság a szélsőbalon.*) És ha nevetnek önök, vagy elszörnyednek, midőn azt mondom, hogy a rendőröknek az egyéni szabadságot kell védelmezniök, mégis azt

Digitized by Google

mondom, hogy igen; csak egy különbséggel: egyik felfogás szerint a szabadság abban áll, hogy a roszak szabadon garázdálkodhatnak a jókon, az én felfogásom szerint amazok szabadságának rovására kell a többiek szabadságát védelmezni. (*Ugy van! a jobboldalon.*) Igenis, a hivatásának megfelelő, a helyesen berendezett rendőrség az egyének jogainak, az egyének szabadságának védelmezője és ezen szempontból arra okvetlenül szükség van; de ha azt akarjuk, hogy ezt tegye, nem szabad becsmérlőleg szólni róla (*Ugy van! a jobboldalon*) és nem szabad, t. képviselő ur, általában az egész testületről, még a jelen ideiglenes alakjában sem oly vádakat mondani, minőket a képviselő ur felhozott. (*Halljuk!*)

Én igen csodálom, hogy ő, a ki törvénytudó, ha tud concret eseteket, nem fordul arra az utra, a melyen kellett volna ily esetekben orvoslást szerezni; vagy közigazgatási, vagy birói utra a dolog természete szerint; s ha aztán nem kapott volna elégtételt, nem vonta itt feleletre azt, a ki felelni tartozik, felelni képes. Hanem helyesnek találta egy egész testületet itt egy átalános corruptionalis váddal megbélyegezni akarni, — mert igy megbélyegezni nem áll Eötvös Károly ur hatalmában. (*Élénk helyeslés jobbfelől.*)

De t. képviselőház, még egy fontos észrevétele van a t. képviselő urnak, jelesen ő látja a városi kapitányt, a mint ezer kardos emberrel rukkol ki szavazni. A census minden tétele, megvallom, nem jut eszembe, de azt tudom, hogy a rendőrségnél a legnagyobb szám, az egyedüli nagy szám 350 és 450 frttal fizetett egyéniségekből proponáltatik szerveztetni. Nem hiszem, hogy ez az összeg jogosultságot adjon a szavazásra. Nálunk én ilyen censust még nem ismerek. Tehát már eo ipso alapjában elhibázott a képviselő ur nézete, hacsak azt nem hiszi, hogy az iránti passióból, hogy a kapitány vezérlete alatt mehessenek szavazni, közrendőröknek be fognak állani oly emberek, a kik a szavazási censusnak megfelelni képesek. (*Élénk derültség.*) Ez tehát egy oly állitás, mely ignotos fallit, notis est derisui.

De tovább menve a kisebbségi véleményen, a kisebbségi vélemény még két pontra fektet fősulyt. Az egyik a hozzájárulási arány, oly kérdés, a melynek tüzetes megbeszélése hasonlag a részleteknél eszközölhető. De nekem a magam részéről már itt is nyilvánitanom kell azon meggyőződésemet, hogy nem méltánytalanság, hanem méltányos és helyes a töryényjavaslat propositiója, mely nem mond egyebet, mint azt, hogy a főváros fizessen annyit, a mennyit 1872-ben és azelőtt — a főváros akkori visszonyai között is, meg nem felelőt — a rendőrségért tényleg fizetett; javitsa azután a rendőrséget az állam addig, mig az állam maga is ugyanannyit nem fizet, azután oszoljon a többi költség kétfelé. Azt mondom, megvitatható ezen kérdés a részleteknél, bár ismétlem, nézetem szerint a javaslat teljesen megfelel a méltányosságnak, megfelel azon szempontnak, melylyel minden állam fővárosa irányában tartozik, megfelel azon szempontnak, hogy a rendőrség jóvolta a fővárosban még közelebbről érdekli az államot, mint bárhol másutt, mert érdekelni érdekli másutt is. A javaslat a várostól nem kiván többet, mint a mennyit fizetett 8—10 évvel ezelőtt, ugyannyit akar a maga részéről fokonként hozzáadni s ennélfogva ugyvélem, hogy itt méltányossági szempontbol a javaslat ellen szólani nem lehet.

Végezetül a kisebbségi vélemény kiterjeszkedik arra is, hogy azért sem fogadható el a törvényjavaslat, mert az kihirdetése után mindjárt életbe akar léptettetni, holott annyi és annyi előmunkálat szükséges, rögtön tehát életbe nem léptethető; kivánja e szerint október 1-jét kitüzni az életbeléptetés határidejéül.

T. ház! Igaz, kell kiadni kormányrendeletet, kellenek némelyekre fővárosi statutumok; meg kell nézni, hogy kik tartandók meg és kik bocsátandók el az ideiglenes személyzetből; az állomásokra pályázatot kell hirdetni és azok alapján az állomásokat betölteni. Ez mind igaz, de kérdem, hogy ha az mondatik, hogy ezen törvény október 1-jén lép életbe, lehet-e mindezen munkálatokat teljesíteni? Hisz én azt hiszem, előbb a törvénynek meg kell lenni, törvényerővel kell birnia és csak azután kezdheti el a minister azt, a mi annak végrehajtására tartozik. Azt mondani tehát, hogy október 1-jén lép életbe, nem azt teszi, hogy akkor már meg lesz a szervezet, hanem azt tenné, hogy csak akkor kezdendők meg az előmunkálatok, a melyek a szervezetre szükségések. Én tehát ezen érvet a magam részéről elfogadhatónak nem tartom és csupán azzal láthatom indokolva, hogy a ki az egész törvényt nem akarja, az természetesen örül rajta, hogy ha ezt el nem érheti, legalább hat hónappal később lesz belőle törvény; de egyéb indok erre, nézetem szerint nem lehet.

T. ház! Ugy is félek, hogy lesz még alkalmam a törvényjavaslathoz máskor is hozzá szólni, azért nem akarom becses figyelmöket tovább fárasztani. Csak ismétlem: méltóztassanak ezen törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni. Kérem pedig ezt annál inkább, mert a mely hiányokat e törvényjavaslatban a kisebbség előadója felemlített — ismétlem az uj szinházugyitás és a rendőr-orvosi teendők kivételével — mindazok korlátlanabbul, nagyobb mértékben életben fognak maradni, ha e törvényből semmi sem lesz; de egyuttal meg fog nyujtatni azon helyzet, a mely mellett lehet

Digitized by Google

a rendőrséget, lehet annak közvetlen és közvetett fejeit bántalmazni, szidni, de a rendőrséget javitani nem lehet. Mert midőn a rendőrnek egy felől sok irányban igen kellemetlen helyzete van; midőn más felől fizetése aránylag csekély, ha még az állandóság, a nyugdíjképesség sem birhat arra jobb elemeket, hogy belépjenek, ha egy napról a más napra mindig függőben van sorsuk, akkor a rendőrséget javitani lehetetlen.

Ajánlom a törvényjavaslatot elfogadásra. (*Élénk helyeslés a jobboldalon*).

Eötvös Károly: Személyes kérdésben kérek szót. (*Halljuk! a szélső baloldalon.*) Én kijelentettem beszédemben, hogy 1872-iki álláspontomon vagyok, ugyanazon feltételek mellett ma is, tehát a rendőrségnek a fővárosban magában mint executiv organumnak államosítását azon feltételek mellett, mint 1872-ben elfogadom. Azon egész szembeállítása az akkori és a mai helyzetnek reám vonatkozólag tehát, a mit a t. miniterelnök ur megkisérelt, teljesen alaptalan.

Hanem személyes kérdésben kértem szót egy másik ok miatt is. Nevezetesen a t. miniterelnök ur azt mondta, hogy én egész testületet megbélyegeztem, illetőleg meg akartam bélyegezni. Én a rendőrség tagjai közt ismerek tisztességes embereket, jó tisztviselőket, de azokról én nem beszéltem. Hanem szóltam a rendőrségi visszaélésekről. Én pedig megbélyegezni nem akartam senkit. Azt ugyan nem tudom, mit ért az alatt a t. ministerelnök ur, hogy „Eötvös Károly meg nem bélyegezhet senkit". Tartom magamat olyan embernek, mint a ministerelnök urat (*Zaj a jobboldalon. Élénk helyeslés a szélső baloldalon. Halljuk!*) és barátaim is tartanak olyan embernek. Ha a t. ministerelnök urnak a személyes összehasonlítás tetszik e házban, ki tudok terjeszkedni én is arra. Hanem jól jegyezze meg a ministerelnök ur, hogy én állását tisztelem és tisztelem e ház tekintélyét és hogy hasonlóan nem vágok vissza, csak a ház tisztelete és a ministerelnök ur állásának tisztelete tartóztat vissza, semmi más. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Nem kivánok az összehasonlítások terére lépni. Mindenkinek joga van magát olyannak tartani, a milyennek épen akarja. (*Helyeslés jobboldalon.*) Különben, hogy mi sértőt mondtam, nem látom. Az én meggyőződésem az, hogy soha senkinek egyszerű állítása bizonyiték nélkül senkit meg nem bélyegez. Ez a nézetem, ezt kivántam kifejezni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Királyi Pál: T. ház! Hogy miként került ezen fővárosi rendőrségi törvényjavaslat a t. ház tárgyalása alá, ily kivételes alakban, azt több előttem tett nyilatkozat után szükségesnek tartom röviden érinteni. Midőn a törvényhatóságok 1867-ben alkotmányos jogkörüket visszafoglalták, ugyanakkor a fővárosi helyhatóság is kezébe vette a politikai közigazgatásnak és az igazságszolgáltatásnak mindazon teendőit, melyekre a törvény ide vonatkozó utasításánál fogva jogosítva volt s ezek közt átvette a rendőrséget is összes kötelességeivel és terheivel. De csakhamar kellett tapasztalnia azt, hogy különösen a rendőrségre vonatkozó igényeket illetőleg, melyek a lakosság számának fokozatos és gyors emelkedése, a terület nagysága és különösen a fővárosnak központi helyzete szempontjából napról-napra bokrosabban jelentkező követelésekben összpontosultak, tapasztalnia kellett, mondom, hogy a közszolgálat jól felfogott érdekeinek nincs módjában állandóan és tartósan megfelelni. Számolva tehát gazdasági viszonyaival és tekintettel a rendelkezésére álló jövedelmi forrásokra, melyek a közigazgatás annyiféle igényeivel alig voltak helyes arányban hozhatók, a törvényhatóság, miután a rendőrségnek folyton emelkedő kiadásaihoz az államnak többször megigért, de soha nem teljesített hozzájárulását nem remélhetvén, a fővárosi hatóság kénytelen volt beleegyezni, hogy a fővárosi rendőrség, mint állami intézmény kormányközeggé váljék. Ezen átalakulás az 1872: XXXVI. t. cz. 20. és 21. §§-aiban talál kifejezést. Tette pedig a főváros ezen lépést azon feltevésben, hogy az állam terjedelmesebb segédforrásokról rendelkezhetvén, a rendőrség szolgálati létszámát megfelelő arányba hozza azon igényekkel, melyeket a közönség a rendőrség iránt joggal táplál, vagyis emeli a rendőrséget nemcsak emberszámban, de gondoskodik arról is, hogy a kikre a személyes szabadság, a házjog és az ezekkel rokon ügyek kényes kezelését, felügyeletét bizza, azok egyuttal arra képesítve is legyenek. Tette továbbá azon hitben, hogy hazánk jogállam lévén, eme jelleg a rendőrség eljárásában is fenntartva s megvédve legyen; végre pedig, hogy a rendőrséget fenntartó költségeknek legalább egy részétől megszabadittatván, ezt a közforgalom élénkítésére és a közművelődési czélok elősegítésére az eddiginél fokozottabb mérvben fordithassa.

Felszólalásomnak ezuttal nem lehet czélja visszapillantást vetni a lefolyt 8 év tapasztalataira; nem is czélom keresni, mennyire maradtak ezen jóhiszemű feltevések legnagyobb részben csak jámbor óhajtások. Inkább szeretném kiolvasni az előterjesztett szövegből azon intézkedéseket, a melyek a közrend mindennapi igényeit a főváros területén s annak községi háztartásában kielégíteni képesek lesznek. Hogy a rendőrség állami uj keretében nem volt képes hivatásának a kivitel részleteiben is megfelelni, annak mentségét sokan feltalálni vélik ama sehol határozottan nem definiált és tartósan provisorius állapotban, a

Digitized by Google

melyben a kormány a rendőrséget e törvény életbeléptetése óta mintegy tengődni hagyta. De ha ezt elfogadjuk, akkor annál következetesebben várhatunk oly szervezést, mely a jövőre hasonló mentségeknek lehetőségét is kizárják.

Igaz — és ez in abstracto megnyugtató, hogy a fővárosi rendőrség ezen törvény életbeléptetésével törvényes szervezetet nyer s ezzel ideiglenessége megszünik, jog- és szolgálatköre definiálva, érintkezési módja a helyhatósággal és közönséggel szabatosan körül irva lesz; s ha mindezek keresztülvitele ugy terveztetnék, hogy a közrend magas czéljaival az arra működő választott eszközök harmoniája igy biztosítva lenne: a szöveg készitője dicséretet is kiérdemelne. Ennyit azonban, bírálva a javaslatba hozott szervezetet, jó akarat mellett sem állíthatok.

T. ház! Vannak ezen törvényjavaslatban fogyatkozások és vannak benne organicus hiányok, mint pl. a személyi szabadság garantiájának és az egyéni jogvédelemnek hiánya; vannak azonban felesleges intézkedései is, a melyek ismét a közjogi rendszert háborgatják. Ezek mindenesetre olyanok, a melyek a részletes tárgyalás alkalmával az egyes szakaszoknál felhozhatók lesznek. Különösen meg kell közttük említenem az 1872: XXXVI. törv.-czikk 20. §-át, a melynek rendelkezését e törvényjavaslat még mindig teljesitetlenül hagyja, a mint azt Eötvös Károly képviselőtársam is megemlítette, még pedig az indokolás szerint azért, mert a rendőrbiráskodásról szóló törvény csak akkor lesz helyesen elkészíthető, hogy ha a már életbeléptetett büntető törvénykönyvek mellett egyuttal a bünvádi eljárás törvény által szabályozva és megállapítva lesz. Minthogy pedig, t. ház, ugyanezen indokolás szerint erre még pár évig várakoznunk kell, addig a személyes szabadság, a házjog és az ezzel rokon kérdések fontos ügye minden adott esetben a 21. §. és az azzal kapcsolatos szakaszoknak igen tág intézkedése alá fog tartozni, a melynek alkalmazásánál az egyéni felfogás s igen sokszor talán az önkényes magyarázatoknak tárgyait képezhetik.

A törvényjavaslatban fennhagyott ezen hézagosság előttem még azért is feltünő, mert az igen t. elnök és belügyminister ur előterjesztésében maga is elismeri, hogy a főváros rendőrségének ujjászervezését egyéb indokok mellett, a jogállam követelményei is igénylik. Hogy mennyiben képes a jogállam követelményeinek a törvényjavaslat ezen csonka szervezete megfelelni, a melyből, hogy ugy fejezzem ki magamat, a lélek hiányzik, a mely épen azon alkatrészt nélkülözi, a melylyel ezen intézmény az egyénekkel érintkezik, erre a t. minister ur előterjesztésében természetesen választ nem ad, hanem félek tőle, hogy majd az élet fog erre válaszolni.

Ki kell terjeszkednem másra is, különösen arra, hogy épen abban a szakaszban, a melyet most érintettem, a javaslat hézagossága az, a mely a czélszerüség ellen szól. Egy másik, a 7. §. ismét egy felesleges intézkedéssel ugyanezt bizonyitja: közmüvelődési czélok megbirálása. Annak megitélése, hogy vajjon a főváros területén van-e szükség pl. egy új szinház megnyitására, már a szervezeténél fogva is egyedül és kizárólag a helyhatóság van hivatva, mint tanácskozó s a főváros összes lakosságának s ezek érdekeinek választott képviselőtestülete, melynek alkotmányos missióinál fogva ismernie kell és ismeri is a fővárosnak ugy anyagi, mint szellemi szükségeit és feladata ezen szükségek kielégitésének módozatairól is gondoskodni és intézkedni, a minthogy gondoskodik és intézkedik is. A rendőrségnek tiszte ügyelni ezen előadások, mutatványok alkalmával a rend fenntartására. A t. belügyminister ur tehát, midőn ezen jogot a hatóságtól a rendőrségre ruházta, az attributumokat comulálja a helyhatóság rovására és közmüvelődési igényeinknek világos sérelmére.

Engedje meg a t. ház, hogy a törvényjavaslat zárpontját említsem meg: a költségvetést. A fővárossal bevégzett eme rendőrségi osztály kérdését az igen t. elnök s belügyminister ur, azt lehetne mondani, hatalmi szóval fejezte be. Ha valaki ezen törvényjavaslat szakaszait figyelemmel végig olvassa, tapasztalni fogja, hogy mindenütt, a hol valami kis jogocska előkerül, pl. az engedélybirság, vagy díjkiszabás, a mely jogok ez idő szerint a hatóságok által gyakoroltatnak, mindenütt a t. belügyminister ur ezen jogokat brevi manu confiscálja és hogy annál bőkezűbb legyen a rendőri hatalom dotálásában és különösen mikor ezen ponthoz ér, mely a költségvetésről szól, merev conservativ álláspontot foglal el. Azt mondja, a város fizetni fogja a rendőri költségeket azon mennyiségben, a melyben fizeti ma, az állam a maga részéről majd csak fokonként fog ahhoz hozzájárulni. De egészen mégsem zárkózik el az igazság lététől, mert utána mindjárt mondja: addig azonban ezen költség fel nem emelhető, mig az állam is ugyanannyival nem járul a költségekhez. T. ház! E tételben ki van mondva a quota paritásának elve, de csak az elv, csakis az időre nézve van eltérés, egy kis ártatlan speculatió. A t. elnök és belügyminister ur nem akar a költségek egész mennyiségében ma részesülni, hanem majd az általa meghatározandó időben. Különös, t. ház, legalább én nagyon érdekesnek tartottam azon indokolást ismerni, mely a ministerelnök urat ezen

Digitized by Google

combinatiójában vezette. Ha megengedi a t. ház, felolvasom. (*Olvassa.*)

„Én részemről melegen óhajtottam volna, a főváros hozzájárulási arányát a fővárosra nézve már ez alkalommal kedvezőbbé tenni s a város terheit kisebbíteni, mert nem tagadható, hogy más fővárosoknak hozzájárulási aránya kedvezőbb, igy p. o. Bécsé is; azonban az állam jelenlegi pénzügyi helyzete, annak az általam már ugyis felvett újabb 115,680 forinton túl való megterheltetését nem engedi s azért a javaslatba hozott módozatot annál inkább elfogadhatónak tartom, mert utóvégre is a jó rendőrség elsősorban a város érdekében van, mert ha a rendőrség municipális maradt volna, az elmaradhatlan és folytonos költségtöbblet egészen a várost terhelte volna s mert a javaslott módozatot az 1873. XXXVI. t.-cz. 21. §. 2-ik bekezdésének utolsó pontja, illetőleg analogiája támogatja.“

No, t. ház, ez igen hasonlít a hatalmi szóhoz. Különben a belügyi és elnökminister ur szokatlanul őszinte. Elismeri, hogy a város igy nagyobb mérvben lesz terhelve, mint bármely fővárosa Európának, de azután az igazság ezen jó tanácsát számba nem véve, ridegen napirendre tér fölötte. Én nem tartom épületesnek azt latolgatni, mit nem bir meg az állam és hogy mit bir meg a város pénzügyi helyzete oly állami intézménynyel szemben, melyre mindkettőnek szüksége van; azt sem tartom czélszerűnek, hogy sorozatot állítsunk fel, a mint az indokolásban az igen t. belügyminister ur teszi, hogy melyiknek van nagyobb szüksége rá, a városnak-e, vagy az államnak. Azt hiszem, hogy mindkettőnek, egyikének, mint a másiknak érdekében áll, hogy a rendőrség minél jobb és minél megfelelőbb legyen. (*Helyeslés a baloldalon.*) És épen e nézetben térek el Eötvös Károly igen t. barátomtól; én akarok a fővárosban törvény által szervezett rendőrséget, én azt jobbnak tartom, még ha hiányokkal szerveztetik is, mint a mai szervezetben a minden ismert szabályt nélkülöző rendőrséget. A jelen törvényjavaslatot nem tartom megfelelőnek, de felteszem a kormányról és a többségről, hogy ha a részleteknél felvilágosítatik a hiányokról, a javitást elfogadja s én ezen alkalmat tőle elvonni nem akarom és annak helyén az egyes szakaszoknál a szükséges módosításokat magam és elvtársaim javaslatba hozandjuk. És ha a t. kormány elfogadja, azt hiszem, oly rendőrségi törvényt alkotunk, mely a fővárost legalább egy időre ki fogja elégíteni.

Ennélfogva a javaslatot a részletes tárgyalás alapjául átalánosságban elfogadom. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Elnök: Szólásra még számosan vannak feljegyezve, az idő pedig előrehaladt s az interpellátiók előterjesztésének idcje elérkezett, talán méltóztatik a t. ház beleegyezni, hogy a tárgyalás folytatása a holnap d. e. 10 órakor tartandó ülésre halasztassék. (*Helyeslés.*)

Kérem a t. házat, hogy mielőtt az interpellátió megtétetnék, méltóztassék megengedni, hogy az igazságügyi bizottság időközben elkészült jelentését nyujthassa be.

Teleszky István előadó: Van szerencsém az igazságügyi bizottság jelentését bemutatni, a törvénykezési rendtartásról beadott törvényjavaslatra vonatkozólag. Kérem a t. házat méltóztassék azt kinyomatni, szétosztatni és az osztályok mellőzésével napirendre kitűzetni.

Elnök: Ki fog nyomatni, szétosztatni és a t. ház beleegyezésével annak idejében az osztályok mellőzésével napi rendre fog kitüzetni.

Most az interpellátió fog megtétetni.

Majoros István T. ház! A polgári házasság kérdése évenkint, mint egy tengeri kigyó jelenik meg a házban; és miután már két izben hozott a ház határozatot az iránt, hogy az igazságügyi miniszter a polgári házasságra vonatkozólag minél előbb törvényjavaslatot terjeszszen be a ház elé és ennek mindez ideig elég nem tétetett, a t. ház engedelmével bátor leszek ezen ügyben az igazságügyminiszterhez interpellátiót tenni.

A polgári házasság kérdésének elintézését, különösen a most sajnosan megindult antisemita mozgalom teszi sürgőssé. Nézetem szerint, ha a polgári házasság már be lett volna hozva, azon nem várt kellemetlenségeknek nagy része, a mely az érintett mozgalom következménye lesz, kikerülhető lett volna. Interpellátióm megtételére a tegnapi napon megjelent hir birt, a mely szerint az igazságügyminiszter ur e kérdésben hivatott fel Bécsbe oly czélból, hogy a már állitólag a kabineti irodába beterjesztett javaslata elintézése tárgyában utasítást kérjen. Mennyiben áll ezen dolog, azt nem tudom, azért bátor vagyok a t. igazságügyminiszter urhoz ebbeli interpellátiomat intézni, egyuttal a képviselőháznak ide vonatkozó két rendbeli határozatát mellékelve beterjeszteni. Kérem méltóztassék az interpellátiót felolvastatni.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*):

„Interpellátió az igazságügyminiszter urhoz.

Az 1879-ki márczius 18-án a képviselőház 89. ülésében, ugy az 1880-ik april 16-án, 243-ik országos ülésben a polgári házasság behozatala iránti törvényjavaslat beterjesztésére utalta a ház végzései által a miniszter urat;

kérdem tehát, mi akadályozta eddig, két egész év lefolyása alatt, hogy a polgári házasság behozatala iránt törvényjavaslatot be nem adott? — sőt a későbbi végzése a képviselőháznak határozottan még ez országgyü-

Digitized by Google

lés alatt rendeli ennek beadatását, — tehát ki, vagy mi akadályok állanak utjában a miniszter urnak, hogy a többször neveztem polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslatot be nem terjesztette?"

Elnök: T. ház! Az interpellátió közöltetni fog az igazságügyminiszter urral.

A mai ülés tárgyai ki lévén meritve, a holnap 10 órakor tartandó ülésben a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyalása fog folytattatni.

(*Az ülés végződik d. u. 1 óra 35 perczkor.*)

364. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius hó 10-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a főrendiház elnökének átiratáról a közelebbről szentesitett két törvényczikk elhelyezése tárgyában. A budapesti fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágost, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Ordódy Pál, Pauler Tivadar és b. Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólni kivánók neveit Baross Gábor jegyző ur, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző ur fogja jegyezni.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a márczius 9-én tartott ülés jegyzőkönyvét.*)

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesitetik.

Bemutatom a főrendiház elnökének átiratát, melyben megküldi az országos levéltárnok elismervényét a legkegyelmesebben szentesitett s az országgyülés mindkét házában folyó hó 6-án kihirdetett két rendbeli törvényczikk eredeti példányának az országos levéltárban történt elhelyezéséről u. m.:

1. az 1881. évi állami költségvetésben mutatkozó hiány fedezéséről,

2. az 1880. évi VIII. törvényczikk 1-ső §-ának módosításáról.

Az elismervények le fognak tétetni a képviselőház irattárába.

Bemutatom továbbá a brasói római catholikus hitközségnek Mayer József képviselő ur által beadott kérvényét, melyben kizárólagosan az iskola fenntartására szolgáló házjövedelemnek adó alóli felmentéseért esedezik;

a nemzeti szinházi tagoknak b. Podmaniczky Frigyes képviselő ur által beadott kérvényét, melyben az iránt esedeznek, hogy a legközelebb készitendő és a végrehajtást szabályozó törvényjavaslat reájuk is kiterjesztessék,

a magyar kereskedelmi csarnoknak Wahrmann Mór képviselő ur által beadott kérvényét, a végrehajtási eljárásról szóló törvenyjavaslat 61. §.-ának módosítása tárgyában;

Incze Dániel sepsi-szent-györgyi lakosnak gr. Péchy Manó képviselő ur által beadott kérvényét, melyben az uzsorát tiltó törvények áthágása folytán felszaporodott uzsorás követelések terhei alól magát feloldatni kéri,

Nagy Sándor Konstantinápolyban lakó magyar állampolgárnak dr. Vécsey Tamás képviselő ur által beadott kérvényét, melyben kéri, hogy a képviselőház által a 313-dik ülésben 4,541. szám alatt hozott határozat értelmében a konstantinápolyi osztrák-magyar consulatus ellen a vizsgálat minél előbb elrendeltessék.

Mindezen feliratok és kérvények a kérvényi bizottsághoz utasittatnak.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nem lévén, következik a napirend, a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat általános tárgyalásának folytatása.

Orbán Balázs: T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*)

Digitized by Google

Tagadhatlan, hogy államéletünkben, sőt az emberek gondolkodás módjában is a közösügyes rendszer nagy átalakulást, még pedig rosz irányú átalakulást idézett elő, itt magában a képviselőházban furcsa felfogások kezdettek felszinre kerülni az államiság és alkotmányosságról; de alig hiszem, hogy az itt székelő néhány muszkavezető és reichsrathista kivételével, az absolutismusnak hívei lennének itt e házban és az országban; mig a Bachhuszárokat sem veszem ki, hisz azok valódi eldorádot találtak nálunk, azokat kormányunk magas hivatalokkal látta el s oly nagy nyugdíjakban részelteti, miként azt semminemű absolutisticus kormány nem tehetné. Hazaellenes szolgálataik oly beszámitás alá esnek, mintha valamely kiváló érdemeket szereztek volna. Mi gazdagon díjazzuk az önkényuralomnak ide importált 50,000 idegen hivatalnokot, sőt azok özvegyeit és árvait is.

Ily nagylelkűségre ők sem Muszkaországban, sem a világ egyetlen absolutisticus államában sem találhatnának, ezek tehát az ilyen alkotmányosdiformát, a minő itt nálunk uralkodik, nagyon szeretik, hogyan is ne szeretnék, a midőn az általuk 20 éven át üldözött 1848/9-ki honvédek és valódi alkotmányos hivatalnokok kizárásával, őket halmozza el a haza jótékonyságának áldásaival a mi drágalátos kormányunk, ők tehát a szűkmarkúbb absolutismushoz nem vágyakodnak vissza.

Hanem a ministerelnök urban az ily absolutisticus hajlamokat nagymérvben kifejlődve látom, ő oda törekszik, hogy lassanként minden hatalmat kezeiben összpontosíthasson, hogy más akarat, mint az övé s általa az osztráké e hazában ne uralkodhassék.

Ő azt elérte a ministeriumban, hol ő, mint előlhelyezett szám ad értéket az utánkövetkezőknek. Ő elérte ezen omnipotentiát itt a parlamentben, hol a többség ugy szavaz, a miként ő kivánja. A felsőházról nem is szólok, hisz ott főispánjaival teljesen uralja a helyzetet.

De mindez nem elégíti ki az ő egyeduralmi igényeit, vannak ez országban és pedig szaporodó mérvben, kik elég merészek másként gondolkozni, mint ő s még merészebbek ennek nyiltan kifejezést is adni, ő tehát ezeket rendszabályozni akarja s hogy ezt tehesse, ez országot rendőrállamá akarja átalakitani s ezt egész rendszereséggel és fokozatos előkészülettel lépteti életbe.

A büntető codex és a rendőri kihágásokról szóló törvény már előkészítette erre a talajt, a katonailag szervezett csendőrség általánosításáról szóló törvényjavaslattal elvettetett a kártékony mag; a most tárgyalás alatt levő fővárosi rendőrségről szóló javaslat, ha ugyan törvényerőre emelkedhetik, meghozandja törekvéseinek dús aratását, mert nem lenne széles Magyarországon olyan ember, a kinek ezen Napoleoni intézmények révén üstöke a minister elnök ur kezébe, kinek személyes szabadsága, élet- és vagyonbiztonsága a minister ur önkényének s intésére vakon engedelmeskedő állami rendőrközegeinek áldozatul odadobva ne lenne.

T. ház a fővárosi rendőrség és a csendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslatok ikerszülöttjét képezik a ministerelnök ur zsarnoki hajlamainak s azok együttesen oly monstruosus hatalmi összpontosítást jeleznek, a minőt az európai continensen csak Loris-Melikow és Tisza Kálmán mernek javaslatba hozni.

Hisz azok az egyéni és polgári szabadságnak valódi confiscatióját képezik, hisz az egy oly állami rendőrséget akar szervezni, mely feltétlen ura a polgárok szabadságának; a mely tetszése szerint letartóztathat és eltolonczoztathat mindenkit; a mely rendszabályozza az egyének foglalkozását; mely a legegyszerűbb mulatozás és kedvtelésben is eltiltólag és akadályozólag léphet közbe; mely birságolhat, büntethet, szinházakat, üzleteket, iparvállalatokat engedélyezhet, vagy betilthat.

És az ily teljhatalommal felruházott rendőrség visszaélései, kihágásai és zsarolásai ellen csakis a belügyérhez lehet folyamodni, ki itél önkénye, vagy szeszélye szerint, miután erre vonatkozó anyagi törvényeink hiányaznak.

Szóval az állampolgárok egész összege ki van kegyelemre szolgáltatva a belügyministernek és az ő intésére vakon engedelmeskedő állami rendőrségnek, a mely ellen semminemű törvényes menedéke nincsen a honpolgárnak s semmi sem védi annak erőszakoskodása és zsarolásai ellen; az más hatóságot a belügyér és a katonai parancsnokságnál nem ismer; sőt még a katonai hatóság is némileg alá van rendelve, miután a rendőrség kértére bármikor a katonai erőt is tartozik rendelkezésére bocsátani. Ha e törvények keresztül mennének, nálunk a rendőrség egy önbiráskodási hatáskörrel felruházott oly külön állam lenne az államban, a mely a polgári és alkatmányos szabadság legveszélyesebb ellenségévé fajulhatna s a polgárok elleni merényletekre épen katonai szervezete és szelleme által mintegy ösztönözve és buzdítva lenne.

A belügyér urnak e törvények egy oly pretorianus sereget adnának rendelkezésére, a melylyel folytonos ostromállapotban tartaná a fővárost és a hazát; ehhez még csak egy kis darab Siberiát kellene kölcsön kérnie a muszkától s akkor valósítva lenne eszményképe s elmondhatná, hogy: „Az állam én vagyok“.

Hogy a belügyér ur ily teljhatalma és az e törvények által inaugurálandó féktelen policeiwirthschaft mit jelent, abból már nyertünk egy kis izlelitőt a török-rokonszenvi nyilatkozatok,

Digitized by Google

a czeglédi küldöttség és a hatvan-utczai demonstratiok alkalmával. Valamint a minister feleletrevonhatásának horderejéről és az alkotmányos biztositékok erre való fektetésének illusorius voltáról szintén szomorú tapasztalatokat szerezhettünk az azon alkalmakkal felmerült interpellatiok sorsából, midőn a t. ház többsége helyeslését fejezte ki a legféktelenebb rendőri kihágások, gyilkosságok, a Thaisz- és Fehérváry-féle hetmankodások felett.

Szomorú tünetei voltak azok a durva önkénynek és vad erőszakoskodásnak, melyeket oly mérvben, talán Geringer és Prottmann sem alkalmazott volna, mindenesetre több tapintattal s kevesebb elbizakodottsággal tették volna, mint Tisza Kálmán tétette.

Azok t. ház! ugy látszik előkisérletek és probák voltak, kipuhatolására annak, hogy a törvényhozás minő érzelmekkel fogadná az ily Melikow-modoru rendcsinálást; s mivel talán reményén felül a többség nemcsak eltürte, hanem zajosan helyeselte is, e sikertől felbátorítatva most törvényesítetni akarja az alkotmányos czég alatt inaugurálandó rendőrállam omnipotentiáját.

T. ház! Én nem tudok magamnak oly alkotmányos érzésü s hazája régi jó hirnevére féltékeny, hazája jövő sorsát szivén hordozó képviselőt képzelni, a ki ezen államcsin kiviteléhez lelkiismeretfurdalás nélkül hozzá tudjon járulni. Gondolják meg uraim, hogy az a fegyver, melyet most a párturalom fenntartása czéljából Tisza Kálmán kezébe akarnak adni, oly kétélü fegyver, a melylyel ő, vagy mások a haza szivét sebesíthetik meg és alkotmányos szabadságát semmisíthetik meg.

A pillanatnyi látszólagos haszonért ne uszitsák hazánkra az önkény vad hyenáját, mert ha egyszer vért izlelt, önöket sem fogja kimélni.

A fenebbiekből kifolyolag természetesnek fogja a tisztelt ház találni azon kijelentésemet, hogy a törvényjavaslatot általánoságban sem fogadhatom el; de ezen politikai okokon kivül vannak még más okaim is a visszautasításra, a melyeket röviden érinteni szükségesnek tartok.

A mint eddig a belügyér ur mit sem tett a rendőrség képesitése körül, úgy e törvényjavaslatban sem látok erre nézve semminemü előgondoskodást.

Tudom azt, hogy évek előtt nagy költséggel ki lett küldve Londonba egy egyén az angol rendőrség szervezetének tanulmányozására; de a bőrönd, ha Londonba viszik, se lesz okosabb, mint azelőtt volt, hisz a kiküldött visszatérte óta a fővárosi rendőrség roszabb, mint valaha volt, éjjel, a mikor leginkább kellene őrködnie, nyugszik a hatvani utczában szerzett babérjain s őrködik e főváros felett néhány vén bakter és az isteni gondviselés, holott Londonban éjjel az egész rendőrség $^2/_3$, nappal $^1/_3$-da van szolgálatban, mig nálunk $^1/_{10}$-de van ébren, a többi alszik, csoda, hogy a világ minden tolvaja, zsebmetszője, bolt felverője ide nem özönöl, hol rendőrségünk gyámoltalansága oly könnyü és veszélytelen keresetet biztosít számukra.

Nem látok e törvényjavaslatban semminemü gondoskodást a rendőri tanfolyamról; holott londoni kiküldöttje ott meggyőződést szerezhetett volna arról, hogy ottan a rendőrségbe való felvétel bizonyos előismereteken kivül, a rendőri tanfolyamon való kiképzéshez van kötve; oly tanfolyamhoz, melyen nemcsak a rendőri teendőkre nézve nyernek utmutatásokat, hanem oktatást az illemtanban, tiszteséges bánásmodban s a polgári jogok tiszteletbentartásában s végre csak akkor alkalmaztatnak, ha az előkészitő osztályokon átmentek.

Ha kiküldöttje észlelésre és tanulmányozásra képesített okos lény lett volna, láthatta volna azt, hogy ama roppant világvárosban bár aránylag csekély rendőr van, azért mégis nappal és éjjel s főleg éjjel — mikor az éber őrködés legszükségesebb — mindenhol lehet rendőrt találni, mert a londoni rendőrök nem ámolyognak egy helyen, hanem bizonyos meghatározott vonalon folytonosan mozgósítva vannak s megszabott őrvonalukon addig mennek, mig a kétoldali szomszédos rendőrökkel összetalálkoznak.

Láthatta volna, hogy folytonosan mozgó őrjáratok ellenőrző és kisegitő szolgálatot teljesítnek; hogy a rendőr-tisztek, sőt maga a rendőrfőnök is időközökként megvizsgálják a posztokat, ha az őrszemek kimért mozgásaikat, az őrjáratok czirkálásaikat pontoson teljesítik-e? Betekintenek a kitett panaszkönyvekbe, ha valamely rendőr ellen nincsenek-e a közönség részéről panaszok bejegyezve? S ha az ily panasz igazoltatik, a hibás közeg szigorúabban büntettetik minden más hallandónál, ugyhogy a hanyag, vagy kötelességsértő rendőr 10 frt birsággal s nehéz munkával súlyosított egyhavi fogságra itéltetik.

Természetes, hogy nállunk, a hol a rendőrfőnök rejtőzködik s egész nyáron át nyaralójában mulatoz, sem pontos szolgálatot, sem a bántalmazott közönségnek elégtételszolgáltatást várni nem lehet.

A belügyér ur alkottathat bárminő törvényt, mert ha rendőrségünk élén a jelenlegi képtelen, durva, felfuvalkodott egyének maradnak, azt az állami elnevezés és hatalmi körének kitágítása jobbá, czélszerűbbé nem, hanem csakis veszélyesebbé teendi a polgárságra és a polgári szabadságra.

Van, t. ház, a mi rendőri kezelésünknek egy, a mult századok vad szokásaiból eredő, valóban megbotránkoztató, mondhatnám hajmeresztő

Digitized by Google

eljárása: ez a nyilvános bekisérés és az eltolonczoztatás.

A mi rendőrségünk időközönként ugynevezett rázziákat tart s oly alkalmakkor a szegényebb néposztályhoz tartozó egyéneknek százait minden valódi ok nélkül összefogdossa; nőt, gyermeket, aggot, fiatalt egymással összebilincsel s mint gonosztevőket kiséri be tömegesen, fényes nappal a legnépesebb utczákon, mintha fittogtatni akarná éberségét és az embertelenségben való qualificatióját.

Még rémletesebb képet nyujt az ily összefogdosottaknak eltolonczozása. Az eljárás, a mit követnek, felülmul minden fogalmat, azt még a raffinirt vadságáról hires Muszkaországban sem alkalmazzák a sziberiai ólombányák élőhalottjainál.

Uraim! Képviselő urak! Én itt a fővárosban, a tél legridegebb napján egy oly jelenetet láttam, a melylyel az inquisitió torturai sem mérkőzhetnek iszonyatosságban, s a mely undorral és borzadálylyal töltė el lelkemet, sokáig még álmaimból is felrettentve.

40 ember volt páronként egybebilincselve s egy hosszú lánczra felfüzve. E szerencsétlenek legtöbbjén alig akadt meg egy-egy piszkos nyári zubony foszlánya. Legelől lépdelt két megdermedt alak, kiknek semminemű lábbelijük nem volt, hanem a jég és fagyos göröngyök által szaggatott meztelen lábaikból csurgott a vér, veresre festve az utczákat. Hogy ezen vad embertelenség még szembeötlőbb és kirívóbb legyen, ezen szerencsétlen halálig kínzottak bilincsszorította kezeikben ott volt egy-egy vastag pokróczdarab, melybe lábaik bebonyálva voltak; de a sebes menésben leoldozott s a rendőrség hivatalos buzgalmában felkötni nem engedte, mert hát egy-kettőért oly sok embert csak meg nem állíthatott.

Ily módon tolonczoz a mi rendőrségünk téli időben, természetesen a halálba; de mig ama szerencsétlenek a halál mentő karjaiba jutnak, addig a kínzásnak oly iszonyú phásisain mennek át, a melyel az inquisitió leleményessége korántsem versenyezhet.

Az ily törvényesített emberkínzást és gyilkolást a mi rendőrségünk nem is rejti el, fényes nappal fittogtatja a népes utczákon, hol idegen utazók is megfordulnak, s nagyon furcsa fogalmakat alkothatnak a mi évenkint 15 milliót felemésztő igazságszolgáltatásunkról s a mi annyit emlegetett culturánkról.

És a belügyminister ur törvényjavaslata ezen rendőrséget akarja biráskodási és letartóztatási teljhatalommal felruházni. Ne féljen a minister ur, mert az, a kit rendőrközegei a fennebb leirt módon egyszer télen eltolonczoznak, az ugyan nem fog felebbezésével a belügyér urnak alkalmatlankodni, mert a síron túlról nincsen felebbezés.

Én e törvényjavaslat legveszélyesebb intézkedésének tartom azt, hogy a rendőrséget, tehát egy végrehajtó testületet, a minister ur biráskodási, még pedig oly biráskodási hatáskörrel ruházza fel, a mely szerint bárkit is elfogathat és foruma elé hurczoltathat a rendelkezésére álló erő által.

Nálunk szeretnek Anglia példájára hivatkozni. No, t. ház, Angliában a rendőrség békebirósággal van összekötve s a rendőrségnek — némely kivételes sürgős esetek leszámolásával — csak ennek irásbeli meghagyására szabad valakit letartóztatni, a békebiró pedig elfogatást, vagy házmotozást csak eskűvel bizonyított esetekben rendelhet el, az esküdttevő felelőségére. Mig ellenben ezen törvények szerint fővárosi rendőrségünk önkényüleg letartóztathat mindenkit, házmotozásokat, elzárásokat foganatosíthat s a rendőri kihágásokról szóló törvények értelmében itélhet több havi fogságra, jelentékeny birságokra, bilincsbe verésre, eltolonczozásra s itél a nélkül, hogy közegei birói functióra képesítve lennének, itél a nélkül, hogy anyagi törvények által önkénye és túlhatalmaskodása korlátolva s vagyoni és kártérítési felelősége által hatalmaskodásában visszatartóztatva lenne. Erre mintát a minister ur alkotmányos országban nem, legfölebb Muszkaországban találhat.

Angliában arról is gondoskodva van, hogy a rendőrség tagjai, sőt még a rendőrségi békebirák se lehessenek a parlament tagjai és tagjainak választói, s ebben oly szigoruak a rendszabályok, hogy még hivataloktól való megválásuk esetében is 6 hónapig, választói és választhatási jogukat 100 font sterling büntetés terhe alatt nem élvezhetik s a választókra semminemű befolyást nem gyakorolhatnak.

Nálunk a törvények ez irányban semminemű intézkedést nem tartalmaznak, ha Thaisz urnak kedve kerekedik, rendőrközegei által megválasztatja magát képviselőnek akár a belvárosból, az alkotmányosság nagyobb gúnjára.

Végre a kérdés pénzügyi oldalát tekintve. t. ház, én ugy találom, hogy a fizetések megszabásában s főleg a nyugdíjak meghatározásában túlságosan nagylelkűsködött a minister ur s a számlát nemzetünk kimerültségére való tekintet nélkül készítette el.

Nem akarok én itt részletekbe bocsátkozni s egyes fizetések s járulékainak túlságos magasságát bonczolgatni, csak azt vagyok bátor felemliteni, hogy a rubrikarendszer és a kevéssé lényeges irodai szolgálat, valamint a dologi kiadások is végtelenül sokat felemésztenek, ugy, hogy az előirányzott 584,879 frtból, a tulajdonképi rendőrközegekre, vagy a mint a költség-

Digitized by Google

vetés mondja, rendvédségre csak 200,420 forint esik, a fennmaradó 383,099 frtot az irodák és dologi kiadások emésztik fel.

És félnünk lehet, hogy e kiadások hovatovább emelkedni fognak, főleg a nyugdíjazásban való tulságos bőkezűség következtében, mely a rendes nyugdíjazás mellett a szolgálati évek szerint fokozodó szolgálati pótlékokat fokozza; például a 20 éves szolgálatnál 160 frtra évenkint s miután ez intézkedésnek visszaható ereje van, azaz eddigi éveik beszámítatnak, vagy szolgálatban történt sebesülés, vagy bénulás következtében 10 évvel megtoldatnak: ez bizonynyal jövőben igen nagy terheket fog maga után vonni.

Szegény néptanítók — kik az államnak szintén szellemi rendőrei vagytok — mennyire irigyelhetik a nyers erő embereinek sorsát, ti. 40 évi szolgálat és gyötrelem után se érhetitek el, csekély fizetésteitek levonásával azt, a mit emezek 10—20 szolgálati évvel elnyerhetnek. Hagyjátok oda a catedrát s legyetek Thaisz pandurokká, igy legalább az értelmiség is képviselve lesz ottan!

Egyáltalában a minister ur e törvény pénzügyi oldalával nagyon gavallérosan bánik el; teremt magának egy vakon engedelmeskedő rendőrséget, annak minden lehető jövedelmeit, birságolásait, üzleti jövedelmeit — pedig főleg bizonyos intézetek ellenőrzetlen és ellenőrizhetlen engedélyezéseiből tetemes jövedelem van — kegyelt rendőrfőnökének akarja biztosítani s a rendőrség költségeinek tetemes részét mégis a fővárossal akarja fizettetni. Én ezt igazságtalanságnak tartom, hisz minden fővárosban, hol állami rendőrség van, a teher nagyobb részét az állam hordozza s a fővárosok csak csekély mérvben járulnak hozzá, mint például Londonban, hol a szegényadónak bizonyos csekély részével járul a főváros az államosított rendőrség költségeihez.

Én azt tartom, t. ház, hogy nekünk nincsen jogunkban a fővárosra e czímen nagyobb terhet octroyálni, mint a mennyit önként hajlandó átvállalni s azért e tekintetben a kormányt a fővárossal való egyezkedés terére vélném utasítandónak.

T. ház! Az előadó ur érvelését tegnap Eötvös Károly t barátom annyira összetörte, annyira szétmorzsolta, hogy nekem semmit sem hagyott fenn. (*Igaz! Ugy van! balfelől.*) És igy nem marad más, mint a közvetlenül előttem felszólalt t. ministerelnök ur beszédjére nehány rövid észrevételt tennem. (*Halljuk!*)

A t. ministerelnök ur Eötvös Károlynak felelve, azt mondá, hogy Eötvös barátom magát gyöngének érezvén, azt hiszi, hogy ő a nemzet. Már, t. ház, az egyesek sorsa szokta a nemzetek sorsának képét mutatni. Ott, hol az egyesek ki vannak zsarolva és tönkre vannak téve, ott nagyon is sorvad a nemzet. (*Igaz! Ugy van! a szélső balon.*)

Már pedig, t. ház, e hazában mindenki gyengül, mindenki tönkrejut, szegényedik, csak a ministerelnök ur erős. De ezen erős voltának talapzatát a nemzet gyengesége és szegénysége képezi. (*Igaz! Ugy van! a szélső balon.*)

Azt mondá a ministerelnök ur, hogy javítsuk a törvényeket, ha hibásak, a részletekben. Ugyde miként akarja a t. ház azt, hogy egy törvény, melynek irányelvei hibásak, melyben a judicatura az executivával ugy össze van keverve, miként ezen törvényjavaslatban és egy törvény, melynek alapját az önkény képezi, a részleteknél javítható legyen?

A t. ministerelnök ur azt mondja, hogy a szinháznyitási engedélyt e javaslat nem veszi el a városi municipiumtól, miután az eddig is a rendőrség hatáskörébe tartozott

Meglehet, azonban nálunk azóta, hogy a rendőrség államias színt öltött, szinházi engedélyek nem adattak, legfelebb a sorvadásban kimult német szinház felelevenítésére és a rendőrségnek erre vonatkozó működését megitélhetni csakis a német sängereiok elterjedéséből tudhatjuk, a melyek azonban valami nagy culturális vivmányra nem igen mutatnak, ezek legfelebb a policzeiwirthschaftnak képezik szomorú és jellemző tüneményét.

Azt mondja a ministerelnök ur, hogy a rendőri biráskodás eddig is megvolt a rendőrségnél és hogy ha most is ott hagyatik, bizonyosan több garantia nyujtással teszi e törvényjavaslat, mint eddig.

T. ház! nekünk nem az a czélunk, hogy mi mintát vegyünk az eddigi rendőrségi szervezetről, hiszen tudjuk, hogy ez igen rosz volt; nekünk az a törekvésünk, hogy ha egy törvényt akarunk alkotni, ne a rosszat toldozzuk-foltozzuk, hanem igyekezzünk valami jót, alapost alkotni.

Azt mondja a ministerelnök ur: hiszen a szolgabirák is birói functiót teljesítenek, miért ne teljesítené azt a rendőrség is. Igaz! azonban a szolgabirót a megyehatóság választja és annak kell — legalább kellene — birói qualificatióval birnia és igy hivatva lenni arra, hogy birói functiót gyakorolhasson. Azonban a rendőrséget a ministerelnök ur nevezi ki és eddigi kinevezései nem igen mutatnak arra, hogy a törvénytanulmányra tekintet volna, hanem — legalább eddig — inkább arra tekintett, hogy azok jó fogdmegek legyenek és az ő parancsait hiven teljesitsék.

Eötvös t. képviselőtársam már érintette, hogy a mi hazai viszonyainkra nem voltak kellő

Digitized by Google

figyelemmel, azt nem tanulmányozták, hanem inkább a külföldi rendőrséget és arra fektették a súlyt, hogy a rendőrséget a municipium jogköréből elvegyék.

A ministerelnök ur erre azon ellenvetést tette, hogy hiszen az igazságszolgáltatás is a municipium kezében volt és az szintén elvétetett tőle.

Én ezt nem találom igen szerencsés kisérletnek, mert megvallom, hogy ma is sokkal jobban szeretném, hogyha az igazságszolgáltatás a municipium kezeiben volna és a birói qualificatióhoz kötött választás kifolyását képezné, mert akkor az igazságszolgáltatás jobb és gyorsabb lenne, mint most. Az engem egyáltalában nem buzdít arra, hogy a municipális jognak azon csekély foszlányaiból, melyeket a ministerelnök ur mindenható keze meghagyott, a rendőrséget a ministerelnök urnak kiszolgáltassam.

A t. ministerelnök ur elismeri, hogy a rendőrorvosi teendők eddig a municipium jogaihoz tartozott és hogy az ma már ezen törvényjavaslat által elvétetik a municipiumtól, de csakis ez vétetik el.

Hát, t. ház, én azt találom, hogy egy ország fővárosának közegészségi ügye sokkal fontosabb, mintsem hogy azzal katonás rövidséggel el lehessen bánni; hiszen attól egész nemzedékek felvirágzása és hanyatlása függ és igen fontos ez hazánk fővárosában, melyben a halandóság oly nagymérvü, hogy alig lehet azzal párhuzamba állítani más ország fővárosát.

Én tudom azt, hogy Londonban a rendőrségnek vannak orvosai, de csak olyanok, a kik a beteg rendőröket gyógyitják, a megsebesülteket, a mig más kezelés alá jutnak, ellátják; azonban a közegészség és a közerkölcsiség ügye Londonban is és az egész világ minden városában a municipalis jogok körébe tartozik és nem lehet egyesek vétkes üzérkedéseinek tárgya. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

Azt mondja a miniszter ur, hogy épen azért szükséges, hogy ezen törvény már most életbe léptettessék és ne halasztassék el októberig, miként a különvélemény kivánja, mert a minister úrnak e tekintetben sok teendője van: pályázatokat kiirni stb. Már t. ház én azt találom, hogy épen azért nem kellene nekünk ezen törvény életbeléptetésével sietnünk, nehogy azt rosszul végezzük, nehogy a minister urnak ideje ne legyen azon sok teendő végzésére, azért kellene elhalasztanunk, hogy pályázatokat irhasson ki, hogy a pályázók közül kiválaszthassa az alkalmasokat és az alkalmazandókat oktathassa.

Hanem, t. ház, mi sejtjük, hogy a minister úr sietségének mi az oka. Azok a választások siettetnek mindent, a mi a ministerre nézve előnyös és késleltetnek mindent, a mi a nemzetre nézve üdvös. Tudjuk, hogy igen sok égető kérdés van, a melyekre nézve az országgyülés azt határozta, hogy még ez időszak alatt érvényre emelkedjenek, mint a vallásszabadságz polgári házasság stb., de mindezek késnek a, éjihomályban.

A kormány csak azon törvényeket rántja elő, a melyek korteselőnyöket rejtenek magokban, mert a minister úrnak lételeme a kortéskedés és létczélja a személyes uralom.

Végzem meglehetős hosszura nyúlt beszédemet, bár abban ezen törvényjavaslat ellen felhozható érvek sokaságát csak alig érintém; de a felhozottak is igazolják azon kijelentésemet, hogy a törvényjavaslatot általánosságban sem fogadhatom el a részletes tárgyalás alapjául. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Grünwald Béla: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Az előttünk fekvő törvényjavaslatban két fő momentum magaslik ki, az egyik a fővárosi rendőrség szervezése, értelmi s erkölcsi színvonalának emelése, hogy nagy feladatának megfelelhessen.

A másik a személyes szabadság biztositékainak kérdése a rendőrséggel szemben.

E törvényjavaslat ugyanis egy közel 800 tagból álló organismust állit szembe a főváros több százezernyi lakosságával. E szervezetet s egyes tagjait felruházza nagy jogokkal, nagy hatalommal, hogy a közérdek nevében mélyen belenyulhasson az egyesek életviszonyaiba s nagy mértékben korlátozza az egyesek szabadságát. Nem szenved kétséget, hogy a rendőrségnek e hatalomra szüksége van, hogy hivatását teljesithesse. De minél nagyobb hatalommal ruházzuk fel a rendőrséget a közérdek nevében, annál inkább kell gondoskodni a biztositékokról, hogy a jogi korlátokat át ne lépje, hogy hatalmával vissza ne élhessen, annál inkább kell gondoskodni a jogvédelemről az egyéni szabadság megóvása érdekében.

Kétségtelen, hogy van a törvényjavaslatnak sok egyéb oldala is, melylyel foglalkozni hálás feladat; nevezetesen a javaslat első fejezete nyujt erre bő anyagot. De én csak nagyon rövid időre szándékozván igénybe venni a t. ház idejét, csakis e két főpontra szoritkozom.

A mi az első szempontot, a rendőrség szervezését illeti, arra nézve aligha lesz közttünk véleménykülönbség. Azt hiszem, hogy egy pillantás, melyet a törvényjavaslatra vetünk, meggyőzhet bennünket arról, hogy itt nem állunk egy tulajdonképi szervező törvénynyel szemközt. A törvényjavaslat nem nyujtja a tervezet teljes képét, hanem csak a legáltalánosabb körvonalakat. Én azonban e miatt nem szándékozom a kormánynak szemrehányást tenni, mert ez a dolog természetében fekszik. Oly szervezet, mint

Digitized by Google

a fővárosi rendőrség, nem alkalmas arra, hogy minden részlet törvény utján állapittassék meg s itt nem marad fenn egyébb mód, mint úgy szólván általános felhatalmazást adni a kormánynak a legczélszerűbb szervezésre.

S a kormány e tekintetben igen biztató nyilatkozatokat tesz a törvényjavaslat indokolásában. Egész őszinteséggel bevallja, hogy valóban bőven ismerteti a mellékletben a bécsi és londoni rendőrség szervezetét s csak az a különbség, hogy a magyar főváros rendőrsége szervezéséről nem közöl semmit, holott bármily tanulságos legyen is Bécs és London rendőrségének ismerete, a magunkénak megismerése mégis csak közvetlenebb érdekkel van ránk nézve.

De tegyük fel, hogy a törvényhozás a legtökéletesebb törvényt alkotná a fővárosi rendőrség szervezéséről, vagy hogy a kormány a nyert felhatalmazás alapján a legtökéletesebb minták szerint fogja szervezni a rendőrséget: ne higyjük, hogy a formák puszta átvétele által már meg lesz oldva a rendőrség szervezésének kérdése s Budapest rendőrségét más fővárosok rendőrségének szinvonalára emeltük. E nagy feladat megoldása a törvényhozáson, a szervezet formáit meghatározó törvényeken és rendeleteken kivül fekszik; fekszik abban a tényezőben, mely a fővárosi rendőrséget szervezni s vezetni van hivatva. A mi a közönségben bizalmat és tiszteletet ébreszt a rendőrség iránt, az a komoly kötelességérzet s az erkölcsi tisztaság szelleme, melylyel csak a kormány képes ez intézményt áthatni. A fővárosi rendőrség azzá lesz, a mivé a belügyministerium tenni fogja. Ha a kormány undorodni fog az erkölcsi rothadástól s kérlelhetetlenül ki fogja belőle égetni a rothadt részeket s nem fogja takargatni, de szigorúan bünteti a visszaéléseket, akkor meg fogja óvni a rendőrség erkölcsi jellegét is. Ellenkező esetben a fővárosi rendőrség erkölcsileg meg fog romlani s egész lényében a corruptió symptomáit fogja magán hordani. Nem tudom, hogy a fővárosi rendőrség jelenleg mily állapotban van. De most egy új korszak kezdődik s a kormány abban a helyzetben van, hogy e szervezetet felemelje s megtisztitsa. Ha a rendőrség jó lesz, én leszek első, a ki a kormánynak elismerését fogja nyilvánitani. De ha rossz lesz, fel leszünk jogositva kivonni ebből a legszigorubb következtetéseket. Mert a corruptiót valamely intézményben nem magyarázhatja meg más, mint az erkölcsi közöny, az erkölcsi érzék hiánya, vagy maga a corruptió.

De mig a fővárosi rendőrség magasabb értelmi és erkölcsi szinvonalára való emelése nem függ a törvényhozástól, hanem egyedül a kormánytól, addig a rendőrségnek szabatos meghatározása s a személyes szabadság biztositékainak létesitése egyedül a törvényhozás feladata és hivatása. Ez utóbbi tárgya a törvényjavaslat első fejezetének s rendkivül érdekes feladat a törvényjavaslatot ebből a szempontból vizsgálni, érdekes és tanulságos kutatni, hogy a törvényjavaslat, a rendőrség jogkörének megállapitása mellett, mikép gondolkodott az egyéni szabadság megóvásáról, a jogvédelemről a rendészet terén, a jogállam követelményeinek megvalósitásáról, egy szóval, birálni az igazi szabadelvűség szempontjóból.

A polgári szabadság biztositásának nélkülözhetetlen feltétele oly törvények alkotása, melyek a hatósági hatalom korlátozását, gyakorlásának formáit s a személyes szabadság védelmét meghatározzák. Az igazán, komolyan szabadelvű irányzatnak mindig ez volt egyik fő törekvése. S ez az irány győzelmet vivott ki az egész civilizált Európában s a személyes szabadság biztositékait megállapitották külön törvényekben, ezen kivül a büntető eljárásra, a pénzügykezelésre s a rendőri eljárásra vonatkozó törvényekben s ma már azt lehet mondani, hogy a személyes szabadság biztositására szolgáló törvényekben letett elvek a civilizált Európa közös tulajdonát képezik

Vannak-e nekünk ily törvényeink? Pirulva kell bevallanunk, hogy nincsenek. Nincs külön törvényünk a személyes szabadság védelméről; nincs törvényünk, mely a bünvádi eljárást szabályozná; de még oly jogszabályaink sincsenek, melyeket a biróságok magukra nézve kötelezőknek ismernének el; nincsenek törvényeink, mely a rendőri eljárást és biráskodást szabályozná, hanem mindez ministeri rendeleteken alapszik. Bizonyitja ezt maga a törvényjavaslat, mely 14. §-ában a bünvádi eljárást illetőleg, a törvényes gyakorlatra, a rendőri biráskodásra nézve miniszteri rendeletre hivatkozik, vagyis oly szabályra, melyet az illető miniszter egyoldalulag bármikor megváltoztathat, vagy hatályon kivül helyezhet. Ennélfogva tehát a büntető törvénykönyv azon szakaszai, melyek a személyes szabadságnak a hatóságok által való megsértésére büntetést szabnak, tulajdonkép a levegőben függnek, nincs állandó és szilárd alapjuk s az alapot nem is adhatja meg más, mint a személyes szabadság védelmére alkotott törvények a bünvádi és rendőri eljárás terén.

Azt mondhatná valaki, t. ház, hogy e kérdések megoldása nem tartozik a fővárosi rendőrségről szóló törvénybe s külön törvények által volna szabályozandó. Nem akarok erről vitatkozni s ezzel szemben utalok egyszerűen arra a tényre, hogy a törvényjavaslatban vannak szakaszok, melyek arra mutatnak, hogy a törvényjavaslat szerzői maguk is érezték szükségét annak, hogy e törvényjavaslatban is gondoskodni

Digitized by Google

kell a személyes szabadság védelméről. A törvényjavaslat szerzői e tekintetben nagyon helyes felfogásból indultak ki, de a kivitel annyira hiányos, hogy teljességgel nem alkalmas arra, hogy általa a személyes szabadság védelme eléressék. Olvassa el bárki elfogulatlanul a törvényjavaslat 21—23. szakaszait, melyek a házkutatásra vonatkoznak, vajjon elégségeseknek tekintheti-e azokat a házjog védelmére? Vagy olvassa el valaki a törvényjavaslat 30. szakaszát, mely azt mondja, hogy a rendőrség támadás visszautasítására és tettleges ellenszegülés legyőzésére kényszereszközöket alkalmazhat, szükség esetében pedig fegyverét is használhatja.

Vajjon kielégíthet-e bennünket az ily szövegezés, mely nem is mondja ki, melyek a kényszerítő eszközök s mikor áll be a fegyver használatának jogosultsága? pedig ennek szabatos meghatározása nélkül hiányzik a rendőrség felelőségre vonásának alapfeltétele.

A törvényjavaslat e tárgyakra vonatkozó intézkedései, ha Európa kifejlett jogrendszerének mértékét alkalmazzuk reájok, oly fejletlenek, embryonáti jellegűek s határozatlanok, hogy inkább a személyes szabadság veszélyének, mint védelmének tekinthetők. De ép oly jellemző az is, a mi nincs meg a törvényjavaslatban. Például hozom fel az irat- és levéltitok megóvására vonatkozó intézkedések teljes hiányát. Helye van-e az iratok és levelek lefoglalásának a rendőrség által és mily korlátozásokkal s vajjon rendőri kihágási ügyekben egyátalán van-e helye az iratok és levelek lefoglalásának; mind oly kérdések melyekre a törvényjavaslatban nem találunk feleletet.

De bárhova tekintünk a törvényjavaslatban, mindenütt ugyanazon jellemző vonást találjuk: a rendőrség hatalmának lehető kiterjesztését, e hatalom szabatos körvonalozásának hiányát, a személyes szabadság biztosítékainak elhanyagolását és mellőzését annyira, hogy ha e javaslat változatlanul elfogadtatnék, nem volna alkotmányos állam, mely a rendőrségnek több hatalmat, az állampolgárnak kevesebb védelmet biztosítana, mint a magyar állam.

A személyes szabadság védelmére alkotott törvények s a rendőri közegeknek ezeken alapuló büntetőjogi felőssége csak a rendőrség által elkövetett brutális sérelmek ellen vannak hivatva megvédeni az állampolgárt; de van számos jogsérelem, melyeket a hatóságok elkövetnek, melyek abból erednek, hogy a hatóságok a közigazgatási s rendőri jogot akár pártszempontból, akár más okokból, részrehajlóan, nem igazságos mérték szerint alkalmazzák! De az állam erkölcsi természete követeli, hogy a törvény végrehajtására hivatott közegek a törvénynyel összhangzásban járjanak el. A hatóságok eljárása s a fennálló jog között a harmonia helyreállítása, a törvény uralmának biztosítása az állam egy nagy feladata s e nagy feladat megoldását az európai liberalismus követelte s egy nagy intézményben, a közjogi biráskodásban megvalósította, melynek alapeszméje az, hogy a közjogok független bíróság védelme alá helyezendők, mert minden jog illuzorius, melyet független bíróság itélete nem véd s hogy a közjogi vitás kérdésekben, különösen pedig azon esetekben, midőn valaki azt állítja, hogy a közhatóság a fennálló jogot helytelenül, vagy épen nem alkalmazta, vagy hogy a hatóság intézkedésének tényleges feltételei nincsenek meg, független bíróság itéljen és nem a kormány, mely mind egy pártnak kifolyása s érdekeinek képviselője, a mely az eddig tett tapasztalatok szerint nem alkalmas a közjog részrehajlatlan alkalmazására s mely legtöbb esetben saját és alárendelt közegeinek eljárása felett döntene. A közjogi biráskodás megalkotása az európai liberalismusnak egy nagy nemes törekvése volt s ez intézmény egyike a közszabadság legnagyobb védelmének, a jog uralma biztosításának egyik legnagyobb biztositéka.

De hiába keressük ez intézményt jogrendszerünkben s a törvényjavaslatban sincs nyoma e jogi biztosítéknak a rendőrség törvényellenes eljárása ellen s a kormány maga itél utolsó fokban a közjog megsértése eseteiben, melyeket talán maga követett el sokkép a magyar állampolgár a személyes szabadság e nagy biztosítékától is meg van fosztva.

Tudom én, hogy a közigazgatási biráskodás kérdése a fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslatban meg nem oldható. De meglehetett volna már oldani, másutt s akkor, midőn a kormány kisérleteket tett a közigazgatás reformjára. De van egy intézmény, melyet a fővárosi rendőrség szervezésével kapcsolatban nemcsak lehetett, de okvetlenül kellett volna életbeléptetni s ez a rendőri bíróság intézménye. Én a rendőri bíróság alatt nem azt értem, hogy a rendőrség biráskodjék, hanem azt, hogy független, a rendes birák minden qualificatiójával biró közegek itéljenek rendőri kihágási ügyekben. Hogy mily nagy jelentősége van ennek a rendőri jog elfogulatlan, részrehajlatlan alkalmazására s a személyes szabadságra nézve, azt fölösleges volna bővebben bizonyitani. Az európai liberalismus a legnagyobb hévvel és szivósággal küzdött ez intézményért, mint a polgári szabadság nagy biztosítékáért.

S valóban ma nincs Nyugot-Európában állam, melyben a rendőrség, a közbiztosság e tisztán végrehajtó organuma a rendőri biráskodással fel volna ruházva, nincs kormány, mely a maga számára azt a jogot követelné, hogy rendőri kihágási ügyekben, mint legfelsőbb forum itéljen,

Digitized by Google

birságokat szabjon s fogságbüntetést mondhasson ki az állampolgárokra.

E törvényjavaslat azonban fenntartja a rendőrség biráskodását kihágási ügyekben s a kormány a legfelsőbb forum, mely rendőri kihágási ügyekben itél s történik ez akkor, mikor az európai államok ezt az állapotot, mint az absolutismus maradványát megszüntették, mert összeférhetetlennek tartották a jogi állam követelményeivel.

Nem akarok a rendőri biráskodásnak a fővárosban való életbeléptetése mellett akár az elméletből, akár más államok példájából érveket felhozni, mert nincs is rá szükség, feltalálható ugyanis a mi saját törvényhozásunkban egy nagy hatalmas érv, mely előtt meg kell hajolni mindnyájunknak. Engedje meg a t. ház, hogy erre különösen felhivjam a t. ház s a kormány figyelmét.

A rendőri kihágásokról szóló törvénykönyv 10. §-a egy nagy közjogi elvet állít fel, melynek czélja biztositani a törvény uralmát, a harmoniát a törvény és egyéb jogforrások között s azt mondja:

„A ministeri rendeletnek, vagy a szabályrendeletnek egyes esetekre való alkalmazásánál joga van a bíróságnak azok törvényessége felett is határozni, de nem szabad azok szükségességét, vagy czélszerűségét birálat alá venni.“

Tekintsük most már e szakasz alkalmazását a gyakorlatban, a független rendőri bíróság életbeléptetése nélkül. A két első forum, mely ily esetben biráskodni hivatva van, a kerületi alkapitány s a főkapitány. Hogy e két közeg, mely a kormánytól függ s általa bármikor elbocsátható, nem lehet elfogulatlan, önálló biró s nem alkalmas arra, hogy a kormány rendeletét az egyes esetekre való alkalmazásnál törvénybe ütközőnek nyilvánítsa, az természetes. — S kihez felebbezhet a fél e két hatóságtól? Talán, minhogy a két első forum szükségkép elfogult, — valamely független, tekintélyes birói testülethez? Nem, hanem a legelfogultabb forumhoz, a ministeriumhoz, mely a törvénytelen rendeletet kibocsátotta s igy legfelsőbb fokban a minister maga itél a felett, vajjon az ő rendelete törvénybe ütközik-e, vagy nem, tehát ép az, a ki ellen a törvény rendelkezése, mint jogi korlát van felállítva.

De lehetséges-e e nagy ellenmondás fenntartása jogi életünkben? nem volna-e ez a legcynikusabb kigúnyolása e nagy közjogi elvnek, mely egyik törvényünkben le van téve s a közszabadság egy nagy biztositékát képezi? S ha a törvény uralmának e nagy biztositékát, melyet egyik törvényünkben felállítottunk, egy másikban megsemmisítjük, nem ingatjuk-e meg szükségkép a hitet a törvényhozás komolyságában? (*Élénk helyeslés balról.*)

Ha a kormány komolyan és öntudatosan járult ahhoz, hogy e nagy elv törvényeinkbe felvétessék, ha a törvényhozás komolyan és öntudatosan iktatta törvényeinkbe, akkor ezt már akkor is egyedül abban a föltevésben tehette, hogy a rendelet törvényességének kérdésében nem a kormány maga, hanem független bíróság fog itélni, mert hisz e közjogi elv másként meg nem valósitható. A ki ezt az elvet törvényeinkbe iktatta, arra nézve más következtetés, más megoldás nem képzelhető, mint független birák felállítása s a kormány rendőri biráskodásának megszüntetése. Mert a mai állapot fenntartása ily előzmények után nem volna egyéb az absolutismusnál a rendészet terén, nem volna egyéb, mint proclamálása annak az elvnek, hogy a ministeri rendelet a törvénynyel ellenkezhetik, nem volna egyéb a törvény uralmának a törvényhozás által való megsemmisitésénél a magyar államban.

Nem vagyok barátja a nagy szavaknak és nagy vádaknak; de egy megjegyzést még sem hallgathatok el. Azt mondják, hogy Európában reakcionárius áramlat érezhető, mely a szabadelvű intézmények ellen van irányozva.

Tagadhatatlan, hogy Európában ma nem tekintenek a parlamentarismusra oly rajongással, mint az alkotmányos korszak kezdetén. A parlamenti kormányformának, mint minden emberi intézménynek, megvannak hiányai, gyenge oldalai, melyeket több évtized tapasztalatai tártak fel. Az is igaz, hogy nagy világtörténeti eseményeket előidéző államférfiak a törvényhozó testületek ellenére vitték keresztül czéljaikat s nem mutattak nagy respectust ez intézmény iránt. De azért a parlamentarismus mély gyökeret vert a nemzetben s azt hiszem, nincs komoly államférfiu, a ki ez intézményt megsemmisiteni akarná. De egész Európában, még ott is, hol a parlamentarismus aránylag gyengébb lábon áll, egy más téren határozott szabadelvű áramlattal találkozunk, mely abban nyilvánul, hogy oly intézményeket követel és alkot, melyeknek czélja a jogi állam megalkotása, a jog és törvény uralmának biztosítása, a polgári szabadság biztosítása, a polgári szabadság biztosítékainak életbeléptetése.

E nagy és nemes törekvésnek a mi állami életünkben nyoma sincsen, mintha el volnánk szigetelve Európától. S maga e törvényjavaslat ép ellenkezője annak, a mire az igazi európai liberalismus törekedett s megalkotott. Egyenes ellentése azon nagy szabadelvű tradítióknak, melyek a negyvenes évek nagy férfiairól maradtak reánk, kik a szabadság biztosítására vezető nagy elveknek s a megfelelő intézmények meg-

Digitized by Google

valósítására komolyan és következetesen törekedtek.

Vannak sokan, kik a kormányt tervszerű reactióval vádolják. S valóban, a hol a jogvédelmet a pénzügyi kezelés terén megtagadják s az állampolgárokat védetlenül szolgáltatják ki a pénzügyi közegek önkényének; a hol az igazságszolgáltatás szabadelvű reformjának eredményeit megtámadják s bontogatják a válaszfalat az igazságszolgáltatás és administráczió között; a hol irtóznak a közigazgatási biráskodástól s a hol ily törvényjavaslatot nyujtanak be, nem csuda, hogy arra a gondolatra jutnak az emberek, hogy e jelenségek csak is tervszerű reactió által magyarázhatók meg.

Én nem szándékozom a kormányt a tervszerű reactió vádjával illetni, de azt hiszem, hogy nem vagyok igazságtalan, ha azt mondom, hogy ha az alkotmányos államok között a magyar állam az, mely legkevesebb szabadelvű intézménynyel bir a közszabadság megvédésére, ugy ez világosan arra mutat, hogy a kormány legalább is nem érez valami nagy lelkesedést a szabadelvű intézmények iránt.

S ezen állapot fenntartása nem állhat érdekében a törvényhozásnak, melynek a törvény uralmának biztosítására kell törekednie; nem állhat érdekében a kormánynak, mely hatalmi eszközök tekintetében nem veszít, de sőt jobban felelhet meg hivatásának, ha aprólékos ügyekkel nem foglalkozik, melyek a kormány lényegével organicus összefüggésben nincsenek, mert ennek feladata az állam ügyeinek nagy vezérelvek szerint való vezetése. S valóban Nyugateurópa nagy államainak kormányai, kik közül több, világtörténeti actiót indított meg és fejezett be, egyik sem gyakorol közigazgatási biráskodást, egyik sem itél rendőri kihágási ügyekben s a magyar kormány is megvalósíthatja a rendelkezésére álló hatalmi eszközökkel nagy eszméit, ha vannak, rendőri biráskodás gyakorlása nélkül is.

Azért kötelességünk komolyan gondolkodnunk az eszközökről és módokról, hogy ez állapotot a fővárosra nézve, mely ugyis minden tekintetben kivételes helyzetben van, megszüntessük az által, hogy a törvényjavaslatot összhangzásba hozzuk a jogi állam s az igazi szabadelvűség követelményeivel.

Ezt nagyon könnyű volna elérni s erre egy nagyon czélszerű s egyszerű mód kinálkozik, mely keresztülvihető az előttünk fekvő törvényjavaslat keretén belül.

Először a személyes szabadság biztosítékaira vonatkozó szakaszok kibővítése s szabatosabb formulázása, a hiányzó biztosítékoknak a törvényjavaslatba való felvétele.

Másodszor a rendőri kihágási ügyekben a biráskodásnak az 1869: VI. t. cz. minden minősítésével ellátott független s az igazságügyminister által kinevezetett közegekre való bizása, felebbezéssel a fővárosi kir. törvényszékhez s onnan utolsó fokban a kir. táblához, meghagyván a rendőrségnek az ugynevezett előleges büntető határozatokat.

Én, t. ház, meg levén győződve arról, hogy e két módosítás a törvényjavaslatot olyanná tehetné, hogy csakugyan megfelelné a gyakorlati szükségnek és megfelelne a jogi állam követelményeink: én arra kérném a kormányt, hogy ne zárkózzék ezen fontos tekintetek elől és ne utasítsa el magától az alkalmat, egy valóban szabadelvű intézmény élelbeléptetésére legalább itt a fővárosban.

Azon föltevésben és azon reményben, hogy a kormány e tekintetben nem fog akadályokat tenni: én nem ellenzem azt, hogy e törvényjavaslat általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadtassék. De hogyha e nagyfontosságú s a jogi állam s az igazi liberalismus követelményeinek megfelelő módosítások nem fogadtatnának el: akkor fenntartom magamnak azt, hogy majd a harmadszori felolvasáskor a a törvényjavaslat elfogadása ellen szavazzak. (*Élénk helyeslés balfelől.*)

Kada Elek: T. ház! Azt hiszem, hogy nem tévedek, ha azt állítom, hogy a belügyeinket érdeklő kérdések között a rendőri intézmény kérdése az, a melynek tanulmányozása és művelésére hazánkban ez ideig a legkevesebb gondot fordították. A közönség legnagyobb része nem érdeklődik iránta, sőt maga a sajtó, a melynek minden közérdekű dolog felölelése és megvitatása a főfeladata — a sajtó maga is csak akkor foglalkozik a rendőrséggel, ha a rendőrközegek eljárásait critizálhatja; s igy folyton rendőri hibáink ostorozását tartja csak feladatának a helyett, hogy egyszersmind kijelölné az irányt, a mely felé e téren törekednünk kellene és reámutatna a módokra, a melyek által az egyes felmerült bajokat helyesen orvosolhatnánk. Ily körülmények között, t. ház, legkevésbé lehet csodálkozni azon, ha a közönség nagy része a rendőri intézmény czélja és hatáskörére nézve a leghomályosabb fogalommal bir s egyoldalúlag itélve, a rendőrséget csak a büntető igazságszolgáltatás végrehajtó közegének tartja, vagy oly közegnek, a kinek fő kötelessége a büntető igazságszolgáltatás eszközlésének megkönnyítése. Mellékes dolog előtte az, hogy a figyelő és megelőző intézkedéseknél, a melyek pl. a közegészségi ügyek, vagy a humanismus körébe vágó társadalmi kérdések megoldására és helyes elintézésére vonatkoznak, a rendőrségnek mily nagy hivatása, feladata van. De vegyük tekintetbe azt is, hogy a mi rendőrségünket mindenki csak a nyers executiv hatalomnak tekinti, mert — be kell valla-

Digitized by Google

nunk — a legnagyobb részben qualificatió nélküli rendőrségünk a gyakorlatban csakugyan az is. A közönség a rendőrség ellen bizonyos tartózkodó álláspontot foglalt el, sőt mondhatni ellenévé szegődött, mert a rendőrközegek qualificálatlansága folytán oly eljárásokat volt kénytelen tűrni, a melyek legkevésbé sem támaszthattak benne elismerést ez intézmény iránt. A rendőrség elleni antipathia régebb keletű, mert főleg a Bach-korszak alatt az akkori absolut viszonyok folytán, a rendőri működés hazafiui szempontból is elitéltetvén, a közönségnek a rendőri intézmény ellen ily sokféle okból keletkezett előitéletét az újabb kor csekély mértékben változtatá meg; ez a körülmény okozta azután azt, hogy qualificált s kifogástalan egyének kevés számban kerestek alkalmazást a rendőrségnél s a legtöbb azok közül, a kiket sorsuk a rendőrséghez vezetett, már azon gondolattal léptek oda be, hogy ők mintegy ellenei a közönségnek, de a közönséggel szemben a hatalom az ő kezeik között lesz. Ez a téves felfogás ferde irányban fejlesztette a hivatásuk felőli tudatot, illetőleg magukban nem is a hivatást keresték, hanem azt a jogot, a melyhez állásuk által jutottak. Az a rendőrtisztviselő pedig, a ki csak az általa használható jogok gyakorlatának él inkább, mint a kötelezettségérzetnek, tág tért talál magának az önkénykedés, zsarolás és brutalitásra.

Ily viszonyok között, ily aera alatt fejlődött a fővárosi rendőrség is s nem képezett kivételt arra nézve, hogy tagjainak nagyrésze a rendőri intézmény árnyoldalaként szerepelt.

1873-ban, midőn az állam a fővárostól a rendőrséget tényleg elvette, — mint ezen actusnál szereplő fővárosi tisztviselőnek élénk emlékezetemben van, — mily kiváncsian várta a főváros azt, hogy az állam a rendőrség szervezetében mily változtatásokat teend. E tekintetben ma, 8 év után, tétetett meg az első lépés a kormány által. 8 év óta azonban nem terjedett ki az egyes kormányok figyelme arra, hogy a fővárosi rendőrségnél uralkodó szellemet, a fővárosi rendőrség jellegét idomitsák át ugy, hogy az egy majdan hozandó rendőri törvény intentiójának képes legyen teljes mérvben megfelelni. Mit ér az, ha az igen t. kormány a legcorrectebb, minden kifogást nélkülöző törvényjavaslatot is terjeszt ide elő, ha nincs meg anyaga, a melylyel a törvényt szellemének megfelelőleg alkalmazhassa. 1872-től fogva alig történt valami intézkedés, a mi által a fővárosi rendőrség szakképzettsége fejlesztetett volna. És itt lehetetlen elhallgatnom azt, hogy valóban meglepi az embert a t. előadó ur és a bizottságnak is e tárgyban hangsúlyozott nézete, hogy a rendőrnek nem szükséges a theoretikus ismeretek szerzése, hanem annak a természet és gyakorlat adja meg a képességet. Mindazon államok, a hol a rendőri szervezet magasabb fokát érte el, ez elvnek nem hódolnak, mert ép arra van fektetve a fő súly, hogy a rendőr hivatásának megfelelő theoretikus ismerettel és miveltséggel birjon. Ha jól emlékszem, 1872-ben volt egy közrendészeti lap, de ez is nemsokára megszünt. Rendőri tanulmány végett kiküldetett Londonba egy ministeri tanácsos és Bécsbe több fogalmazó nehány rendőri közeggel együtt, de ezen egyének tanulmányainak, kivéve a bejelentési hivatal és a jelenlegi törvényjavaslatot, nem volt gyakorlati eredménye. Arra nézve pedig egyáltalában nem volt semmi gond fordítva, hogy a fővárosi rendőrség megmételyezett szelleme átalakittassék. Nem képeztettek egyének, a kik által helyettesittettek volna azon egyének, a kik nem felelnek meg rendőri hivatásuknak, sőt az ujonnan felvett közegeknél is nem a képzettség, hanem a pártfogói minőség volt az irányadó s igy 1872. óta csak a rendőrség helyzetében történt változás, de annak jellege változatlanul maradt. Sőt e tekintetben a viszonyok mondhatni roszabbá lettek, mert nem lévén világosan körvonalozva törvény által a rendőrség hatásköre, az számos esetben összeütközésbe jött a fővárosi törvényhatósággal, de legtöbb esetben maga is kereste az alkalmat az összeütközésre, mert nagyon hizelgett a főbb rendőrtisztviselőknek az, ha minél többször volt alkalmuk kimutatni azt, hogy a fővárosi törvényhatóság nem áll fölöttük. A helyett, hogy 8 év óta fejlődött volna a fővárosi rendőrség s haladt volna a mai kor szelleme és igényeivel, idejét azzal töltötte, hogy kereste a jogokat, a melyek megszerzésével hatalmi körét kiterjeszsze s igy ezen helytelen irányban haladása által háttérbe szorultak azon kérdések megoldásai, a melyek a fővárost érdeklő rendészeti intézményekre vonatkoztak.

Ezen okból, t. ház, nagy szükségét érzi a főváros egy fővárosi rendőri törvénynek. Ez a jelenleg szőnyegen levő javaslat azonban egy általában nem felel meg azon czélnak, a mit a főváros egy ily törvény hozatala által óhajtott elérni. A beterjesztett törvényjavaslatot általánosságban háromféle szempontból veszem birálás alá. Az első, hogy a javaslat nem sérti-e a főváros önkormányzati jogát, a második, hogy a városnak e javaslat által czélba vett anyagi megterheltetése megegyezik-e a méltányossággal és végre, hogy mint rendőri törvény megfelel-e czéljának. E három szempontból indulva ki, iparkodom a javaslattal szemben elfoglalt álláspontomat indokolni. (*Halljuk!*)

A rendészet a közigazgatás oly kiváló része, hogy Moll Róbert méltán nevezi azt az államintézmények virágának. Daczára azonban ezen ügy fontosságának, a közigazgatásban elfoglalt helyzetére nézve — a mi a nyugattól eltérő

Digitized by Google

viszonyainknál fogva eltérők a nézetek. Feleslegesnek tartom jelenleg a kérdés fejtegetésébe bocsátkozni, egyedül csak azon nézetemnek adok kifejezést, hogy nem tartom helyesnek és üdvösnek azt, ha rendőri törvényeinkben a rendőrségre oly jogok ruháztatnak, a melyek sértik a törvényhatóságnak önkormányzati jogait. Több kérdésre nézve a tudományos világ még el sem tudta dönteni, hogy tulajdonkép a közigazgatás, vagy a rendőrség hatáskörébe tartoznak-e? Igy midőn némely elvi kérdésekben sincs határozott megállapodás, a legnagyobb óvatossággal, kiterjedettebb figyelemmel kell egy javaslatot elbirálnunk, mert ezen nehézségekkel szemben nekünk egészen specialis álláspontunk van, a mely a külföldi viszonyokkal egybe nem hasonlítható. Mert én részemről nem érthetek egyet a t. előadó urral arra nézve, hogy a mi viszonyaink a bécsi viszonyokkal egyezők lennének. Azért, hogy szomszédok vagyunk és századokon keresztül éreztük a bécsi befolyást, a nemzet megtartotta eddig külön jellegét s eredetét, egyedül az előadó ur pártja törekszik arra, hogy az osztrák chablonoszerű törvények hozatala által viszonyainkat az osztrák viszonyokkal mihamarább megegyeztessük. Nekünk fő súlyt kell fektetnünk arra, hogy a rendőrtörvényben ne ruháztassanak a rendőrségre oly, eddig a törvényhatósághoz tartozott jogok, a melyeket az kifogástalanul gyakorolt. Sajnosan tapasztaljuk azonban azt, hogy ezen benyujtott javaslat a főváros önkormányzati jogát többfélekép sérti. Nem akarok mindezen kérdések részletes bonczolgatásába bocsátkozni, mivel ennek a részletes tárgyalásnál van helye, egyedül csak annak constatálására szorítkozom, hogy maga a főváros is kifejezést adott ebbeli aggodalmának a házhoz beadott kérvényében. A javaslat ily módoni szerkesztésével, t. ház, azt tartom igen különösnek, de jellemzőnek is, hogy az igen t. belügyminister ur sokkal több tekintettel volt arra, hogy a rendőrség jogait szaporítsa, mint arra, hogy a főváros jogait ne csorbítsa. Ezen állításom igazolására elegendőnek tartom egy eclatans példára hivatkozni. A javaslat 7-ik §-ának c) pontja azt mondja, hogy „a főváros területén a magyar nemzeti szinházat kivéve, a fővárosi rendőrség adja a szinházak nyitására és nyilvános szinielőadásokra vonatkozó engedélyeket". Ezen culturalis kérdésre vonatkozó jog, a mely eddig kizárólagosan a törvényhatóság hatáskörébe tartozott, ma tőle egyszerűen elvétetni czéloztatik.

Midőn ily fontos, a régi gyakorlat és helyi viszonyok által szentesített és követelt jog a fővárostól elvétetik, kiváncsian keresi az ember az erre vonatkozó ministeri indokolást. Hát hogy indokolja ez intézkedést a t. belügyminister ur? „Ez intézkedés, mely az 1848. évi XXXI. t. cz. némely határozatának a fővárosra nézve hatályon kivül való helyezését teszi szükségessé, véget fog vetni azon kellemetlen surlódásoknak, melyek arra vonatkozólag a fővárosi hatóság és rendőrség között fennforognak." Hát én igen tisztelem a t. belügyminister ur nézeteit, hanem megengedjen nekem, ezt az indokolást ép olyannak tartom, mintha a lakó bizonyos jog felett, a mely jog a háziurat illeti, a háziurral folyton surlódásba jő s pör esetén a biró azt a bölcs határozatot hozná, hogy a lakó és háziur közötti további surlódások elkerülése tekintetéből, a surlódást képező jogot ezután oda itéli a lakónak Erre a bíróra aztán, ha mást nem is, de legalább azt elmondhatnánk, hogy részrehajló. S igy az igen t. belügyminister ur se tartsa azt oly különösnek, ha a főváros nem tekinti őt oly egyénnek, a ki a főváros érdekeinek buzgó barátja, mert az ily czélba vett intézkedésekből kiviláglik az, hogy a minister ur előtt kisebb tekintély egy, az értelmi erők összpontosítására alakult terület, mint egy — eddigi működéséből itélve — még saját hatáskörében is kellő qualificatióval nem biró hatóság. Nem tudom, micsoda körülmény szülhette azt a bizalmat, a melylyel az igen t. belügyminister ur a rendőrség iránt viseltetik s nem tudom, mi által érdemelte ki a főváros azt, hogy önkormányzati jogainak megsértése mellett még önérzetében is megsértessék. Az a tény, t. ház, hogy a főváros önkormányzati jogának csorbitása czéloztatik a javaslat által, habár a főváros ez ellen tiltakozott is, ez nem csupán a fővárost, hanem az egész országot érdeklő dolog és pedig nem csak annyiban, hogy ezen javaslat keresztül vitele által egy önkormányzati jogunkra veszedelmes praecedenst képezend, hanem azért is, mert az egész ország szeretettel csügg fővárosán, áldozatot kész hozni annak felvirágzására s ébren őrködik a felett, hogy a város, a mely góczpontját képezi haladásának, a legkisebb részben se fosztassék meg azon jogaitól, a mely jogokat folyton a nemzet közhelyeslése mellett gyakorolt és önkormányzatában oly bölcs tapintatosságot tanusított, hogy a nemzet rája, mint a helyes önkormányzat példájára, mindig csak büszkén tekinthet. De vegyük tekintetbe t. ház azt, hogy e jogveszteség mellett, még oly anyagi áldozattétel rovatik e javaslattal a fővárosra, a mely ellenkezik az arányosság és méltányossággal. Feleslegesnek tartom a főváros által hozandó anyagi áldozatokat egész részletességében kimutatni, mivel a főváros átirata ezt megczáfolhatatlanul kimutatta. Be van bizonyítva az, hogy mig Bécs városában a rendőrségi szervezet teljesen megfelel az igényeknek, rendőri költségek fejében egy lakóra 30%-al esik kevesebb, mint Budapesten, a hol a rendőrségi szervezet csak primitiv korát éli. 1872-ben a

Digitized by Google

főváros épen azon szempontból, hogy a főváros rohamos fejlődése által a rendészeti igények is fokozódván, a rendőrség fenntartása rendkivüli anyagi áldozatába került maga óhajtotta, hogy a rendőrség az állam kezébe menjen át. S mit nyert vele ma a főváros? Azt, hogy a rendőrség fenntartására évenkint követel tőle az állam 404,879 frtot, sőt indirect többet, mert egyes, eddig a főváros házipénztárába folyt jövedelmeket is elveszi tőle. Bécs város a rendőri költségek 30% viseli, Budapest pedig e javaslat szerint az összes költségek 69% viseli, tehát csak 1%-kal kevesebbet, mint a bécsi rendőrségre az osztrák állam költ. S mivel indokolja a t. belügyminister ur a fővárosnak ily aránytalan megterheltetését? Azt mondja: „én részemről ugyan melegen óhajtottam volna a főváros hozzájárulási arányát a fővárosra nézve már ez alkalommal kedvezőbbé tenni s a város terheit kisebbiteni, mert nem tagadható, hogy más fővárosoknak hozzájárulási aránya kedvezőbb, igy p. o. Bécsé is, azonban az állam jelenlegi pénzügyi helyzete annak megterheltetését nem engedi s ezért a javaslatba hozott módozatot annál inkább elfogadhatónak tartom, mert utóvégre is a jó rendőrség első sorban a város érdekében van". A főváros ily aránybani megterheltetésének fő indoka tehát az, hogy az állam pénzügyi helyzete nem engedi annak megterheltetését. Elismerem, hogy az állam pénzügyi helyzete olyan, hogy nagyobb megterheltetést nem bir, de megengedjen nekem az igen t. minister ur, még is csak különös eljárás az, hogy mikor arról van szó, hogy segitse az állam ezekkel a fővárost, a mely már is rendkivül meg van terhelve, akkor azt mondja a minister ur, hogy nem lehet, mert nem telik s máskor bőkezűen bánik a milliókkal oly czél elérésére, a melyért a nemzet nem lelkesül. És habár igaz, hogy a jó rendőrség első sorban a város érdekében van, de először azt kell tekintetbe venni, hogy a főváros tulajdonképen saját rendőri dolgainak legnagyobb részében maga intézkedik és ez is tetemes, rendkivüli költségébe kerül. Másrészről pedig tekintetbe kell venni azt, hogy egy főváros a többi városokkal szemben egészen más tekintetek alá jő, mert a főváros, mint központ, forgalma folytán kényszerül nagyobb számú rendőrséget tartani s igy a rendőrség nagy része nem a tulajdonképeni főváros, hanem közvetve az ország érdekében tartatik fenn, nem volna tehát méltányos, ha az ország az ő érdekében is létrejött terhek aránytalanul nagy részét a főváros nyakába dobná.

De mellőzve t. ház, mindezen a javaslat ellen felhozott kifogásaimat, én a benyujtott javaslatot alakilag sem tartom olyannak, a mely megfelelne egy rendőri törvény kellékeinek. (*Halljuk! a szélső baloldalon.*) Első sorban megjegyzem, hogy a benyujtott javaslat nem teljes, mert a rendőrtörvények csak alaki részét képezi. Az anyagi részre, a rendőri biráskodásra nézve a belügyminister ur indokolásában azt mondja, ezen a büntető eljárást szabályozó törvényjavaslat már nem csak munkában, hanem befejezéséhez közel is van, mindamellett tekintve a törvényjavaslat nagy fontosságát és ennélfogva annak szükségét, hogy az köztudomásra hozatván, az illetékes körök által megvitattassék s igy megvitatva kerüljön a törvényhozás elé, kétségtelen, hogy legjobb esetben is legalább még 2 évre leend szükség, mig az törvényerőre emelkedhetik s a többi intézkedések alapját képezheti.

Hogy a t. belügyminister ur nagy súlyt fektet e javaslatnak előleges megvitatására, azt mindenki csak helyeselheti. Bár minden javaslatnál ez volna a szokás s a külföldtől azt a rendszert iparkodnának elsajátítani, hogy egyes §§-ok felett is hosszú időn át folynak a nyilvános tudományos viták s csak miután a kérdés teljesen tisztáztatott, kerül a javaslat a törvényhozás elé. De különösnek tartom azt, hogy mig a fővárosi rendészeti törvény anyagi része az igen t. belügyminister ur által ily nagy gondban részesittetik, hogy annak csak megvitatására két évet szán, akkor ezen törvény most beterjesztett alaki része a nagy közönség előtt új és vita tárgyát legfeljebb a belügyminister rendőri osztályának szakközegei között képezte, pedig a törvény e része ép oly fontos, sőt a minister ur szerint jelenleg fontosabb, mert annak gyors keresztülvitelét a jogállam követelményei mellett a közbiztonság és a főváros igényei hangosan kivánják. Részemről, t. ház, nem tartom czélszerűnek azt, ha egyes törvényjavaslatok megszakítva tárgyaltatnak, mert a correctség rovására esik az, ha a törvény alaki részének tárgyalása és az anyagi rész tárgyalása között hosszabb idő mulik el. A kettőnek egyidőbeni tárgyalása által több kérdésben más álláspontok foglaltatnának el, mint igy.

De mellőzve azt, hogy nem egy compact rendőri törvény van tárgyalás alatt, a jelenlegi javaslatot, mint egy majdan egészé vált rendőritörvény alaki részét is, nem találom olyannak, a mely czéljának megfelel. Elismerem ugyan azt, hogy e javaslatnál különös tekintettel kell lennünk arra, hogy az egész országban a rendőrség kérdése még nem levén teljesen megoldva, ez a fővárosi rendőrség szervezetére is hatással van s ily körülmények között majdnem lehetetlen egy kifogástalan, minden igénynek megfelelő javaslatot szerkeszteni.

Mindazonáltal e javaslatnak nem csak hiányai, de oly hibái is vannak, a melyeket igen sérelmeseknek tartok. A közigazgatási bizottság jelentésében e javaslatra nézve megjegyzi azt, hogy az előtünteti azon elveket, melyek a javas-

Digitized by Google

laton, mint fonal végighúzódnak s melyek egy magasabb eszméjű, egy jogállam életfeltételét képező rendőrség szervezésénél feltétlen iránytűül szolgálnak. Megvallom, én ezen, a bizottság által leirt fonalat e javaslatban egyáltalában nem látom, hanem igenis látok egy végig húzódó fonalat, a rendőrség jogainak indokolatlan túlszaporítását, a mit legkevésbé sem tartok egy jogállam életfeltételének. A javaslat szerint a szinházny itás, felolvasás és nyilvános előadások tartásának engedélye a rendőrségtől függ s igy a rendőrség közvetve a censurát is gyakorolja; tehát a fővárosi prostitutio történetében nagy szerepet játszó rendőrség nemcsak erkölcsbiró, hanem kritikus is lesz, a ki a Prottmann-kornak irányát a fővárosban feleleveníteni igyekszik. Veszedelmes intézkedések foglaltatnak továbbá a javaslatban a személy- és vagyonbiztosság ellen. A közönség a személy- és vagyonbiztosság őrét a rendőrben látja. Attól várja azt, hogy az ezekre vonatkozó intézkedésekben őt segítse, gyámolítsa; de ezen javaslat egyes szakaszai a rendőrségnek nem a védelemre, hanem a támadásra adnak jogot, a midőn a rendőrségnek megengedik azt, hogy első sorban minden polgár személybiztonságát illusoriussá teheti, mert bárkit elfoghat, bekisérhet a saját akaratából a nélkül, hogy a sértett egyénnek az esetleges jogtalan támadás ellenében más fegyvere lenne a panasznál, a melyet igaz, hogy tenni legkönnyebb, de a tapasztalat azt bizonyítja, eredményt érni el vele legnehezebb. A személybiztosság elleni intézkedés azonban még nem oly veszélyes, mint a vagyonbiztosság elleni intézkedés. A javaslat szerint joga van a rendőrségnek bármely üzletet bezáratni akkor, a mikor neki tetszik. Tehát a rendőrség tönkre teheti egy kereskedő hitelét akkor, a mikor neki tetszik.

A személy- és vagyonbiztonságot érdeklő ez intézkedések sérelme nem abban fekszik, hogy a rendőrségnek joga van a személyt elfogni, az üzletet bezárni, hanem abban fekszik a sérelem, hogy ha a rendőri eljárás indokolatlan, az esetleges kár megtérítésére nincs biztosíték. Mert az, t. ház, hogy panaszra mehet az illető a belügyminister urhoz, ezzel igaz, hogy szerezhet magának erkölcsi elégtételt, de midőn nagyobb anyagi kárról van szó, a mit a vagyontalan rendőrtisztviselő megtéríteni is képtelen, a károsodottnak sovány eredmény az erkölcsi elégtétel.

Ezen positiv intézkedések mellett, t. ház, nem intézkedik a javaslat arról, hogy melyek a rendőrség kötelességei a prostitutio ügyében, sőt jogait terjeszti ki s igy valóban aggódni lehet a szülőnek, hogy a prostitutióban született, abban nevekedett és beleiszaposodott fővárosi rendőrség nem vet gátat annak, hogy már az alsóbb iskolák növendékei is fényes nappal látható botrányos példák befolyása alatt növekednek.

De feltéve, t. ház, hogy a javaslat e részleteit ki is javítanók, én e javaslatnak gyakorlati eredményében — a helyi viszonyok folytán — csak akkor biznék, ha a rendőrségnek ezen javaslatban kimutatott területe megnagyobbittatik, az az, ha a főváros közvetlen szomszédságában levő kisebb községek rendőrileg a fővároshoz csatoltatnának.

A rendészetnek két feladata lévén a segélyezés és a kényszer-végrehajtása (Hilf und Zwangpolizei); egyik a megelőzés, a másik az executióban rejlik. Hogy ezek tökéletes formában lehessenek meg, a rendőrségnek szüksége van arra, hogy ismerje a talajt, a melyen működnie kell s felfedezéseiben gyors eredményre jusson.

Az elsőre nézve a belügyminister ur tesz kisérletet a bejelentési ügynek a fővárosban tett szervezése által. A másikra nézve azonban nem történt intézkédés, mert erre nézve az eljárás most is oly gyarló, mint a helytartótanács idejében volt. A főváros területére megvan a bejelentési hivatal s igaz, hogy a fő- és alkapitányságok egymással papiron gyors összeköttetésben állanak, de a főváros közelében levő és ezzel majdnem összecsatolt közeli községek a rendőri helyes eljárást és gyorsaságot megnehezítik. Itt van Kis-Pest, Erzsébetfalva és Kossuthfalva, melyeknek különösen rendőri szempontból a fővároshoz való kapcsolása nélkül a legtökéletesebb szervezet is csak mankón jár.

E közeli községek Pestmegye 3 rendőri járásába vannak sorozva. Kolonia természetünknél fogva gyorsan népesednek. E sürü népességet és ennek folytonos hullámzását a megyei szük személyzetből álló rendőrség ellenőrizni nem képes azért sem, mert e majd szaporodó, majd részben fogyó népesség a legproblematicusabb jellemü egyénekből változtatja magát. Ezeknek jelmondata: ma itt, holnap ott. De különben azt tudja a belügyminister ur, hogy a főváros rendőrsége a legjobb fogásokat, habár kis perczentekben is, ezeken a helyeken teszi. Tehát ebből kitünik, hogy e törvényjavaslat mielőtt életbe lépne, Pestmegye, a belügyminister és a főváros között tárgyalás indittatnék meg arra nézve, hogy a községek legalább rendőri közigazgatásilag a fővároshoz csatoltassanak.

Mindezeknél fogva pártolom a kisebbségi véleményt s a javaslatot nem fogadom el általánosságban sem a részletes tárgyalás alapjául. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Németh Albert: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Ha mindazokra nézve, a miket itt a velem egy párton levő t. barátaim elmondottak, én egy kissé eltérőleg fogok nyilatkozni, hogyha

Digitized by Google

mindazok, a miket ők itt fölsoroltak, reám nézve nem kielégítők, mert megvallom, azon szép okoskodásokat olyanoknak tekintem, mint a macska, mely a kása körül járkál és még sem harap bele ugy, a mint kell: azt méltóztassék azon körülménynek tulajdonítani, hogy ezek a t. barátaim tiz évvel később látták meg Magyarországon a szabadság világát, mint én és igy ők nem élve át azon időket, megelégesznek azon szabadsággal, a melyet ma élveznek.

Én tehát tisztán radikális szempontból támadom meg e törvényjavaslatot (*Zajos helyeslés a szélső baloldalon*) és elkárhoztatom e törvényjavaslatot, mint egy merényletet az egyéni s a közszabadság ellen, mint olyat, a mely ép a mostani ministerelnök urnak kezében a közszabadságra nézve a legveszedelmesebb. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Megvallom, hogy nagyon kivánatos lett volna, ha a t. ministerelnök ur, a kinek pártjából több szónok a fogyasztási adókat átölelő törvényjavaslat tárgyalása alkalmával a 48-ki ministerium és a 48-ki országgyülés működéseire hivatkozni opportunusnak látta: kivánatos lett volna — mondom — ha átnézték volna a 48-ki kormányférfiaknak, jelesen Szemere belügyministernek jegyzőkönyvét ott, a hol a Magyarországban felállítandó rendőrségről határoztatik. Azt mondja ezen ministeri jegyzőkönyv: „A rendőrség feladata és működése a következő alapeszmén fog nyugodni: segiteni és nem alkalmatlankodni, szolgálni és nem uralkodni, (*Helyeslés a szélső balon*) a véleménynyel nem bajlódni, hanem a tettekre felügyelni, (*Helyeslés a szélső baloldalon*) a visszaélések, a közbajok megszüntetésére az illető hatóságnál, vagy ha ez a dolgon már nem nem segíthetne, a kormánynál fellépni.“

Ha a t. belügyminister ur ezen az alapon ad be egy törvényjavaslatot, mely a rendőrség szervezetét fogja magában foglalni, én daczára annak, hogy igen félek mindennemű oly hatalomtól, a melyet Magyarország Tisza Kálmán ministerelnöksége alatt egy minister kezeibe letesz, mégis meg fogom azt szavazni,

Engedje meg a t. ház, hogy némely dolgokra figyelmét kikérjem. (*Halljuk!*)

Hát tulajdonképen mi legyen az a rendőrség? Mit várnak ettől a rendőrségtől? Ez a rendőrség a büntető törvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését fogja ellensúlyozni, megfigyelni és mintegy ex publica vindicta — mint szokás volt mondani — ulciskálni, megboszulni és igy qualifikálva a közrendészet figyelő, megelőző és felfedő feladatait teljesíteni.

Hát hisz a kik a rendőrségbe felvétetnek, azoknak qualificátiója tekintetében törvény is van, szabályok is vannak, hogy a különféle hivatalok szolgaszemélyzeténél kiszolgált katonák alkalmazandók, hát ezek a hadseregben szolgált katonákból szemeltetnek ki. Már most mondja meg nekem a t. ministerelnök ur, annak a ki ezen hivatás betöltésére vállalkozik, prima planista, a trombitás, a dobos, a freiter, a a káplár qualificátiója elegendő? Hisz a mit e törvényjavaslat a rendőrség működésének hatáskörébe tűz ki, lehet-e valójában bizni ezen egyénekre a megfigyelést, a megelőzést, de még némely tekintetben itélethozását s a törvényeket, rendeleteket megszegő ellen? Hogy mindezeknek kellőleg megfeleljenek, akkor, minden egyes rendőr liberiájába Tisza Kálmánnak eszét, szellemét kellene bele bujtatni, mert különben az egész nagy szabású törvényjavaslat illusoriussá válik. (*Derültség balfelől.*)

De mint mondám, a miben én eltérek t. barátaim doctrinär aspiratióitól, az tisztán az, hogy én a municipális rendszernek, a municipális jogoknak őre, megóvója és oltalmazója vagyok Magyarországon. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*) E törvényjavaslat 4. §-a azt mondja, hogy a köztörvényhatóság irányában a fővárosi rendőrség coordinált állapotban van. T. ház! Azt, hogy a köztörvényhatóság parancsol, és hogy a köztörvényhatóság rendeleteit executiv minőségben végrehajtja a rendőrség, azt értem; de hogy azzal coordinált helyet foglaljon el, az status in statu, melyet én semmiféle józan policziális fogalommal összeegyeztetni nem tudok.

„A rendőri működésnek jogalapját képezik: először a törvény, másodszor az egyes ministeriumok szakkörében kiadott rendeletek.“ Köszönöm én ezt az új status doctrinát, melyre bennünket a t. ministerelnök ur tanítani akar. Még sohasem hallottam, hogy a minister rendeletei jogalapot képeznének. Senki másra több jogot át nem ruházhat, mint a melylyel maga bir. A t. ministerelnök ur rendeletei nem birnak törvény hatályával, nem birnak törvény erejével, mert a törvény Magyarországra az, mit a legitim országgyülés meghozott és koronás király szentesített. Azt a doctrinát tehát, hogy a minister rendeletei jogalappal birjanak a rendőrség működésére nézve, tagadom.

Azt mondja továbbá, hogy a rendőrség fogja megadni az engedélyt mindenféle nyilvános előadásokra, tánczvigalmakra, fáklyás- és egyéb menetekre. (*Derültség.*) Az is a rendőrség feladatához tartozik, hogy megtudja, ha valahol fáklyászenét készülnek adni s akkor ezen megelőző, bölcselkedő és mindentudó eszével azt is meg fogja latolni, hogy kárára, vagy hasznára lehet-e a fáklyászene a ministernek. Ha igen, megengedem, ha nem, eltiltom. Ezt én az alkotmányos magyar szabadsággal incompatibilisnek tartom. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) Hasonlóképen van a rendőrségnek joga bizonyos tár-

Digitized by Google

gyak használatát megakadályozni. Ugyan kérem, hol van a világon oly irott törvény, melybe egy törvényhozó testület e szavakat jó lelkiismerettel, azok következményeinek elvállalásával, beiktatni képes? Ez oly irtózatos tág fogalom, hogy ebben a tricolor zászlótól végig benne van a pántlika a kalapon, melyet a Bach-rendszer alatt két zollnál hosszabbnak lenni nem engedtek. (*Derültség és helyeslés a szélső baloldalon.*)

„A rendőrség meghivására esetleges elővezetés terhe alatt, mindenki a kivánt felvilágosításokat, legjobb tudomása szerint megadni köteles.“ Ez Thomas Torquemadatól abban különbözik, hogy annál ott voltak a kinzószerek, hogy ha valaki a maga jó szántából nem adott felvilágosításokat, akkor egy kissé megsímogatták. Mert elővezetés terhe alatt odavezetnek engem: megjelenek, kérdéseket tesznek, hogy adjak felvilágosításokat. Én azt mondom, hogy az uraknak semmi felvilágosítást nem adok. Tessék egy szakaszról gondoskodni, mely engem arra kényszerít. Azt kifelejtette innen a ministerelnök ur s igy ennek semmi hatálya nincs, csak az, hogy mi épen alkalomszerűleg felhasználjuk a beszédben. Ő erre talán azt mondja, a mit Eötvösnek tegnap, hogy ha nem állítja oda a básist, akkor a superaedificatumnak nincs helye. Tény az, hogy a felvilágosítást mindenki tartozik megadni és hogy ha meg nem jelenik, elővezettetik, a mikor aztán azt mondhatja rá, hogy azért sem adok felvilágosítást, mire szépen elmehet s hiába volt az egész paradé.

„Mindenki köteles az egyenruhában levő rendőrnek, vagy annak, a ki egyenruhát a szolgálatban viselni nem köteles, engedelmeskedni.“

Legyen szives a ministerelnök ur, a köztte és Mocsáry Lajos barátom köztt a csendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával lefolyt csekély szóváltásról megemlékezni. Akkor azt mondotta Mocsáry t. barátom, hogy ez utóbbiak lesznek a titkos kémek. A ministerelnök ur erre azt felelte, hiszen ezek ugyan szép kis titkos kémek lesznek — és e szavakat használta — hiszen nem bolond senki, hogy azt, a kit kémnek használ, rendőri uniformisba öltöztesse. Most meg én mondom a ministerelnök urnak, hogy én sem vagyok bolond, hogy ebből meg ne tanuljam azt, hogy az, a ki uniformisba nem jár, a ministerelnök ur titkos kémei sorába fog tartozni. (*Derültség.*)

„Tartozik a rendőr mindazokat, a kik valami népcsődülés, vagy büntett, vagy valamely nagyobb beszámítás alá tartozó vétségben részt vettek, vagy azokat, a kik a résztvevés gyanujával alaposan terheltetnek, megidézni“. (*Élénk derültség.*)

Engedje meg a ministerelnök ur, de én jó, csendes természetű és buzgó hitű keresztény katholikus ember vagyok. És nékem kötelességem elhinni azokat, a miket a próféták, irástudók és saját papjaim elmondottak, azzal a különbséggel kettőnk köztt, hogy én azokat elhinni tartozom akár meg vannak irva, akár nincsenek; a ministerelnök ur pedig csak azokat tartozik elhinni, a mik megirva vannak. De kérdem, hogy én a rendőrről, vagy nem tudom, miesoda más nemes czélra praedestinált egyénről feltételezhetem-e azt, hogy meg tudja itélni, hogy kiket terhel a részesség gyanuja? Hogy én, mint a törvényhozás tagja, megszavazzam e szakaszt, erre nincs lelkiismeretem. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

A házkutatás, a személy megmotozás a törvényjavaslat szerint mind a rendőrség belátására bizatik.

Félek, félek, hogy a nemzet oda fog ébredni, hogy a rendőrség zaklatásai épen ugy, mint a Bach-korszak alatt divott rendszer, azokat, kik Magyarországon azon nagy hatályos ellenzéket képezték az absolutismussal szemben, arra fogja birni, hogy a ministerelnöknek uralmát sokkal hamarább unják meg, mint azt a ministerelnök ur hiszi. Hanem azután kedélyes is a javaslat.

„Az elfogás minden szükségtelen erőszakoskodás, vagy bántalmazás mellőzésével akként történik, hogy a rendőr kezét az illető vállára teszi ezen szavakkal: A törvény nevében ön foglyom“. Sajnálom, hogy nincs itt igen t. barátom és kortársam a cultusminister ur. Hanem itt van Szitányi Bernát t. barátom. Én e teremben végig tekintve, fájdalom, már nem látok mást ifjukori barátaim közül. Hanem méltóztatik reá emlékezni: igazán imposáns, nagyszerű, szép, meglepő jelenet volt, melyet láttunk lezelőtt 45 évvel a mostani Haas-palota helyén állott német szinházban, a hol Iffland és Kotzebue darabjait adták elő, mert magyar szinház akkor nem volt; ott aztán az Amtmann előállott és nagy pathossal kiáltott: Héda! Wache! És akkor berontottak a cserepárok, kik a Colombini infanteriából jó diurnum mellett oda voltak commandirozva és a publikum nagyot nevetett rajta, hogy az Amtmann parancsára, hogy fogták el az embereket. Én legalább arra kérem a ministerelnök urat, hogy mig Hegyessy Márton megérkezik, a ki szerencsésebb, mint én a stylaris módosításokban, fogadja el tőlem ezt a tanácsot és hogy imposánsabb legyen és aztán a mostani parlamentaris situatióhoz is illőbb, hogy mikor a rendőr valakinek a vállára ráteszi a kezét, azt mondja: „Tisza Kálmán nevében ön foglyom, esetleg fáczánom.“ (*Derültség a szélső balon.*)

„A felhivás, a mennyiben a körülmények engedig, ismételtetik.“

No hát van egy franczia közmondás: „Un

Digitized by Google

boiteux ne se fait pas deux fois". Hát én nem fogom ezt a felhivást ismételni.

Áll a többi tiszti személyzet majdan főkapitányból, rendőrtanácsosból, alkapitányból, elnöki titkár, fogalmazó megfelelő kezelési közegek, díjnokok- és irnokokból gyalog és lovas rendőrökből.

No ha ezen az irtózatos Sissera-hadon végig tekintek és azt gondolom, hogy honnan fogja a t. ministerelnök ur regrutirozni ezeket az amphibiumokat, a burokrata és egyszersmind executiv csapatokat, megvallom, megborzadok azon, hogy ezeket mind fizetni, ruházni, táplálni kell azoknak, kik éhen halnak a hazában, kiknek sem ruhájok, sem lebuvó helyök, sem mindennapi kenyerök nincsen, kiket az adóexecutio megfoszt a mindennapi kenyerétől.

Azt mondja, hogy az esküforma a következő lesz: „Én N. N. a 188* évi törvényczikk alapján kinevezett fővárosi rendőr, esküszöm az élő istenre, hogy ő császári és apostoli királyi Felségéhez hű leszek".

Ugyan kérdem a minister urat, hát már itt ezen országban minden alkalommal, minden crealandó nem hivatalnál, hanem tisztán ily executiv közegnél, katonánál mindig ő Felsége iránti hűséget kell esküvel fogadni? Hát hiszen ez azon fogalomra vezethet, hogy az ellenkezőjét is lehet tenni, azaz hogy ő Felségéhez nem lesz hű. De hiszen azt mondja a nagy német költő, hogy: „Der Landmann träume sich glücklich an seinem Pflug Und gönne dem König, der nicht Landmann ist, seine Krone!" Hát mindig csak királynak kell hűséget esküdni, hogy tudja és hallja az egész világ, hogy itt Magyarországon oly elemnek is kell lenni, mely a király iránt hűséggel nem viseltetik? (*Zaj jobboldalon*) hogy itt egyáltalában a király iránti hűséget megpecsételni, megvédelmezni, biztosítani kell vallásilag körülirt eskü mintákkal? Ha itt a király között és mi közttünk a teljes megelégedésnek és teljes boldogságnak van árnyéka, fekete foltja, az nem a mi hűségünk fogyatkozása, hanem a ministerelnök ur személye, (*Zajos helyeslés a szélső baloldalon*) a ki itt a bank-tárgyalás alkalmával vádolta, a képviselőház előtt beárulta a koronát, hogy a korona állja utját az önálló magyar bank felállításának, mert Bécsben az önálló magyar bankról tudni sem kivánnak. (*Zajos jelkiáltások a szélső baloldalon: Igaz! Ugyvan!*) Itt megvallom, az irás szavai szerint ugy tünik fel nekem a ministerelnök ur, mint Asmodeus, kiről irva van: hogy eljött Asmodeus és konkolyt hintett a földbe, mely aztán tulajdonosának nem rózsát, hanem tövist termett. (*Élénk helyeslés a szélsőbalon.*)

„Hatalmukban van e mellett a kérelmezőknek saját költségükön pótrendőröket felvenni és ezeket azután megesketni." No már hát azon eskün felül, melyet ő Felsége a fejedelem iránti hűségre letett az 52. §. szerint, még egy más esküt is fog tenni a rendőr, hogy ezen magasint, vagy raktárt minden megtámadás, vagy betörés ellen megvédi. Megvallom én ebben oly tág körét látom a kormány protectiooszlogatásának, melyet a közszabadsággal, az egyenlőséggel összeférhetőnek egyáltalában nem tartok. (*Igaz! Ugyvan! a szélsőbalon.*)

Azt mondja továbbá a belügyminister ur által benyujtott törvényjavaslat 59. §-a, hogy a jelen törvény alapján jövőben hozandó fővárosi rendőri szabályrendeletek közül, melyek és esetleg mily módosításokkal birjanak a Margitszigeten is érvénynyel, ezt a szigettulajdonos meghallgatásával a belügyminister határozza meg. Hát én figyelmeztetem a belügyminister urat egy igen szomorú tapasztalatra Én azt hiszem, hogy nem lesz könnyű a Margitsziget tulajdonosa és a minister ur között a kiegyezés, mert a Margitsziget tulajdonosának minden tette, minden szavából kisugárzik, hogy ő egy nemes gentleman, nagy ur, a ki a Margitszigetnek legutolsó polgár látogatóját is ugy tekinti, mint vendégét, a kinek ő, mint a sziget tulajdonosa, minden kényelem tekintetében szolgálatára kész. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) No már a t. belügyminister urról még halálos ellensége sem mondhatja, hogy ő praeseferálná a szivélyes, megnyerő, popularis modort, hanem szeret parancsolni. A Margitsziget tulajdonosa ott ércz betükkel kinyomott hirdetményben azt mondja: „A sziget látogatói tisztelettel felkéretnek, hogy a virágokat, fákat és növényeket oltalmuk alá vegyék, a lóczákat, ülőpadokat egyik helyről a másikra át helyezni ne méltóztassék." Rögtön ott van a főkapitánynak a ministerelnök ur szellemében nyomtatott plakátja, hogy „a sziget látogatói, a kik a fákban, növényekben, virágokban kárt tesznek, avagy a lóczákat áthelyezik, elfogatással és esetleg 10 frt pénzbirsággal büntettetnek." (*Derültség a szélsőbalon.*) Tessék már most ezen módor és a belügyministerium alatt álló hatóság módora között a különbséget figyelembe venni; méltóztassék már most a jó harmoniát létrehozni és akkor legalább ezen egy paragraphus mind a közönségre, mind a sziget tulajdonossára, mind a belügyministerre nézve eredménynyel fog végrehajtatni.

A bizottság t. előadójának beszédében valami megütötte fülemet: ő oly szives, midőn az alkalmazandó egyének qualificátiójáról is szól, azt mondja, „hogy bizonyos általános elvek és intézkedések az állami rendőrségnél sem mellőzhetők, mert mint az indokolás egy pontja találóan megjegyzi, „a roszra hajlandó és önérdeket

Digitized by Google

tiltott uton kielégíteni törekvő emberi természet mindenütt egyforma."

No t. előadó ur én ezt acceptálom és ennek már most alkalmazását kinek-kinek gondolkodás módjára, egyéni hajlamára bizom; részünkről csak kimondom, hogy nekünk nincsenek semmi érdekeink, semmi aspiratióink, semmi palpabilis törekvéseink, mert az, a mit mi elérni óhajtunk, valószinüleg oly messze van, hogy csak azok érhetik utol, a kik utánunk következnek, de mi nem; (*Felkiáltások a szélső balfelől: Ki tudja!*) hanem az önérdeket tiltott uton kielégíteni törekvő emberi természet, az bizonyosan mindenütt egyforma, ezt a magyarországi ministeriumok felváltott kisebb, rövidebb, hosszabb korszakában tapasztalni elég alkalmunk volt. (*Igaz! Ugy van! a szélső balfelől. Zaj, jobbfelől.*)

Átmegyek már most, hogy nehány rövid megjegyzést tegyek azon irtózatos nagy civillistára, fizetésekre, mely ezen magyar zsandárság fenntartására, ellátására rendelve van: itt az mondatik, „hogy két propeller és négy ladik a dunai rendőrség számára 28,000 frt; fütésre, tisztogatásra, bérkocsira 5000 frt; „azután azt mondja", a két propeller tüzelőszere olaj stb. tiz hóra 12,000 frt; távirdai hálózat a kapitányságoknak a központtal és egymással való összeköttetésére most egyelőre 10,000 frt." Hát igy később valószinüleg még emeltetni fog. Azt mondja továbbá: „a főkapitány fizetése összesen 6,600 frt." T. ház! Mi már, ugy látszik, nem tudunk törvényt alkotni, nem tudunk hivatalokat designálni, hogy azokat ilyen fejedelmi fizetésekkel ne dotáljuk. Ugyan hát ki legyen Magyarországon az a rendőri főkapitány, a ki 6,600 frt fizetéssel van dotálva? (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

És igy megyen ez azután skála szerint lefelé, de igen csekély különbséggel fokról-fokra, mig ki nem kerittetik az az iszonyatos pénzösszeg, a mely Magyarországon teljességgel nem jogosult, ott, a hol ma is 40 millió körül járó deficittel kell küzdeni. (*Ugy van! Helyes! a szélső baloldalon.*)

Azt mondja a t. ministerelnök ur a többi között, hogy (*Halljuk! Halljuk!*) lesz itt 4 vegyész az élelmi szerek megvizsgálására és a legénység betanítására.

Hát vegyészekkel akarja a belügyminister ur a legénységet betanítani? (*Derültség a bal- és szélső baloldalon.*) Hát mért jöjjön az erdő a fához és miért nem megy a fa az erdőhöz? miért nem tetszik rendelni, hogy ezek bizonyos órákat vegyenek a vegyészeti egyetemen, a helyett, hogy 4 tanárt rendel nekik, a kiknek azután a tiszteletdíja 1000—1000 frt?

Az élelmi czikkek megvizsgálására? T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*) Nem tartozom azon emberek közé, a kik a civilisatiónak még túlkapó kinövéseit is gunyolják, de azt a tutelát még sem lehet helyeselni, a mely az országban a magyar nép felett, a mely kiválólag ismeretes volt minden egyéb országok s népfajok között, mint a legpracticusabb, hogy a felett már odáig gyakoroltatik, hogy neki vegyészek által rendőröket tanittassunk ki, hogy valahogy büzhödt, rothadt, veszélyes hust, gombát ne vegyenek a piaczon, azt meg ne egyék és attól meg ne betegedjenek. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Én emlékszem t. képviselőház egy igen nevezetes momentumára Széchenyi István életének. (*Halljuk! Halljuk!*) Széchenyi István az 1856-ik esztendőben nekem azt üzente b. Jósika Samu erdélyi kanczellár és Kovács Lajos szatmármegyei birtokos által, a ki nekünk 1848-ban követtársunk és Széchenyinek államtitkárja volt, hogy jönnék fel egyszer hozzá ebédre, hogy neki azt a nagy éldeletet szerezném meg, hogy ő velem szembesíthesse az ő gondviselőjét. Többen tudják, hogy az, a kit magával ebédeltetett, valaha Bécsben piaczi rendőr volt s annak ő vendégei előtt rendesen azt szokta mondani, hogy: „No nézzék barátim, ilyen gyarló, ilyen inpracticus, ilyen élhetetlen ez az osztrák kormány; ez az ember, a ki most nekem szórakozásomra és gondviselésemre itt van, a kivel meg vagyok elégedve, mert igen tisztességes ember, ennek az volt a hivatala, hogy a piaczokon végig szagolgassa a büzhödt husokat és halakat, nehogy azokat valaki megvegye. Sohase lesz eset Magyarországon, jótállok érte, hogy Magyarország népe a tehetetlenségnek, a gyámoltalanságnak és élhetetlenségnek oly fokára sülyedjen, hogy szükség legyen ő felette tutorkodni, nehogy valamely romlott hust, vagy halat megvegyen és azt valósággal meg is egye." (*Derültség a szélső baloldalon.*) Pedig én Széchényt citálom és ez husz esztendővel ezelőtt történt. „Mert ha Magyarországban valaha oly eset történnék, hogy valaki a büzhödt hust, halat megveszi és meg is eszi, a nélkül, hogy belepusztulna, azt fogná reá mondani a Magyarországban körülette lakó nép: ugy kellett neki, legalább megszabadultunk egy oktondítól, a ki még az élelmi szert sem tudja magának kiválasztani. És Tisza Kálmán most Széchényi ezen kedélyes tréfája után mindnyájunkat boldogítani akar egy ilyen rendőrrel. És hogy azon rendőrök azt megtanulják, még négy kathedrát akar számukra felállítani, négy tanárt oda állítani, a kik őket chemiára megtanítsák. (*Derültség a szélsőbalon.*)

Én t. ház, ezen törvényjavaslatban azon mindenben kotnyeleskedő tutorkodásának irányát látom, a melyet én egy kormánynak sem szavaznék meg a nélkül, hogy egyuttal meg ne szavaznám a kiskorusági bizonyítványt azok részére,

Digitized by Google

a kiknek érdekében ez történik. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

De különösen nem szavazom meg a tisztelt belügyminister urnak e törvényjavaslatot már csak azért sem, mert fris emlékemben vannak nekem is a legelső rendőri félrelépések, beavatkozások, melyek itt a fővárosban történtek. (*Halljuk!*) Én igen jól emlékszem arra, mikor arról a török konsulnak czélzott fáklyászenéről volt szó. (*Halljuk!*) Én épen akkor érkeztem a fővárosba.

A mint az utczán jártam, a lovas rendőrök a szó szoros értelmében a járdán lovagoltak és taszigálták a férfiakat, asszonyokat. A rendőr megszólított engemet is, — tanukra is hivatkozhatom, a kikkel ott beszélgettem, — azt mondta nekem: megállani nem szabad, menni kell! De hova? kérdém. Akár hová, de menni kell! volt a válasz; — mert három egyénnek egymással beszélgetni nem szabad! (*Derültség.*) És igy a t. belügyminister ur a tizet devalválta háromra, mert tudvalevőleg Bach és Smerling alatt csak tiznek nem volt szabad egymással beszélni. (*Derültség.*)

Aztán emlékezem, hogy itt a házban, miután előbb Ghyczy Kálmán volt elnök urat és Kovách László háznagyot megkérdeztem volna, interpellátiót intéztem az akkori belügyministerhez, hogy történik az, hogy a főváros rendőrfőkapitánya itt a karzaton ül és figyelemmel hallgatja a tárgyalásokat, kivül pedig vedettszerűleg vannak a rendőrök a Reitschulban felállítva és itt, a mire megjegyzem, hogy ez nem nagy tapintatosság volt, a gróf Dégenfeld-féle palotában elhelyezve, a mit én, ha gr. Dégenfeld volnék, nem köszöntem volna meg. (*Derültség a szélső balon.*) És Tisza Kálmán belügyminister ur azt válaszolta az interpellatióra, hogy ez azért történt, mert ugy értesült, hogy itt bizonyos képviselőket insultálni akart a publikum. Itt azonban senki mást nem lehetett insultálni, mint azon ministert, a ki Bécsből visszajött a bankszerződéssel; mert azokat csak nem akarhatta senki insultálni, kik neki hetekkel azelőtt már szemére vetették, hogy bizonyosan ezzel fog visszajönni.

De nem is való azon állítás, hogy a képviselők vannak az insultus tárgyául kitűzve, mert ott, a hol a közönség — nem tudunk róla semmit — elhatározta, hogy a belügyministert fogja insultálni, akkor a képviselők sokkal nagyobb biztonságban vannak, mintha nem tűzte volna ki azt, hogy a belügyministert fogja insultálni; mert akkor a képviselő biztosan érezheti magát, hogy itt senkitsem fognak insultálni, csak a belügyministert, tehát sokkal jobb dolga van valamennyi képviselőnek, mintha ezen határozat odakün nem történt volna, ha ugyan történt. (*Derültség a szélső balon.*) Ha én Tisza Kálmán minister ur helyzetében vagyok, akkor én ide rendőröket nem hozatok, hanem ha értesülve vagyok, hogy itt gyülekszik a tömeg, akkor kimegyek és azt mondom: jó napot, mit akarnak önök velem? És ez a fellépés hatalmasabb erkölcsi súlylyal birt volna minden rendőrségnél és ennek morális értéke sokkal nagyobb, semhogy azt akármennyi rendőr parancsszava elérhetné. (*Tetszés a szélső baloldalon.*)

De most nagy reformok is czéloztatnak, a mint hirlik, ezzel a törvényjavaslattal. (*Halljuk! a szélső baloldalon.*) Hogy tudjuk magunkat tájékozni azon reformokra nézve, meritsünk a multból tájékozást. Micsoda reformok történtek, mióta a belügyminister Tisza Kálmán ur és micsoda reformok, micsoda jobbítások történtek azon sürü panaszok ellenében, melyek a fővárosi rendőrség főbb tisztviselői ellen emeltettek? Semmi. Ugyanazok az egyének vannak ott, én ismerem nagy részöket az arczukról még Bach-Schmerling korából. És ezek épen azért ugy látszik most grata personák, mert valószinüleg nekik van kitűzve azon nemes feladat, hogy ugy igyekezzenek bennünket majd megint a Bach bélyege alá venni, mint akkor voltunk az ő kezeiben.

Mindezek engem arra birnak, hogy ezt a törvényjavaslatot, mint az egyéni szabadság, a közerkölcsiség, Budapest főváros municipális jogainak elkobzására, a kormányhatalom túlterjeszkedésének biztosítására czélzó intézkedéseket és eszközöket magában foglalót, meg ne szavazzam s azért én e törvényjavaslatot nem fogadom el, hanem pártolom a beadott különvéleményt. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Pázmándy Dénes: T. ház! Ezelőtt két évvel a belügyministeri budget tárgyalásánál szerencsém volt felszólítani a t. belügyministert, hogy törvényjavaslatot nyujtson be a fővárosi rendőrségről, illetőleg a már akkor jelzett törvényjavaslatot terjeszsze a ház elé. Természetes tehát, hogy e törvényjavaslatot elfogadom.

Én szükségesnek tartom, hogy a fővárosban jó rendőrség legyen. Szükségesnek tartom ezt azon szomorú tapasztalatok után, melyeket a rendőrségről itt hosszú időn át tettem. 1872-ben, midőn kimondotta a törvényhozás, hogy a rendőrséget az állam fogja átvenni, ezt megnyugvással fogadta a lakosság, annak tudatában, hogy a rendőrség reorganisáltatni fog. Azonban a mint tapasztaljuk, az elmult nyolcz éven át a rendőrség javitására semmi sem történt.

Ámbár a törvényjavaslat ellen több rendbeli kifogásom van, mindazáltal azt — mint mondám — készséggel elfogadom. Elfogadom pedig azért, mert daczára többrendbeli hiányainak igen nagy előmenetelt látok benne mai viszonyainkhoz képest. Legyen szabad itt, tekintettel a ház kifáradt türelmére, csupán csak rövid

Digitized by Google

pár megjegyzést tennem. (*Halluk!*) Egy rendőri törvényjavaslatban, mely egy eminenter practikus czélt akar elérni, nem szeretem azt, hogy oly rémitő sok részletezés van, oly igen sok akadémikus discussió és szőrszálhasogató definitio, melyek mind kivül állnak egy törvény keretén. Én a külföld törvényhozásainak példáiból láttam, hogy midőn rendőrségről és annak törvényhozási szervezéséről van szó, mindig csak általános körvonalakat hoznak elő és meghagyván benne a főbb elveket, azok részletezését és kifejtését a practicus életre bizzák. Azért van az, hogy Angliában a budgetvitánál mindig egész részletezésben beterjesztik a metropolitán police budgetjét, Párisban szintén és más alkotmányos államokban is, hogy ott aztán megvitathassák a javitásokat, melyek az idő és tapasztalatok folytán egy rendőrségi organismusban behozandók.

Nálunk más az eljárás. A mi törvényhozásunk egyáltalán és a rendőrség szervezésénél is dogmative jár el. Két esztendővel ezelőtt hoztunk törvényt a rendőri bejelentési hivatalról és ez el volt különítve a fővárosi rendőrségtől. S ma már a bejelentési hivatalt egészen okszerűen tökéletesen alárendeljük a fővárosi rendőrfőkapitánynak. A praxis a fő, mely meg fogja mutatni, vajjon egy törvényjavaslat jó-e, vagy nem.

Azon általános elvekre akarok most áttérni, a melyek a rendőri törvényjavaslatban ki vannak fejezve.

Mindenekelőtt megtámadtatott itt az, hogy a főváros túl van terhelve. Ugyanis azon clavis, mely a törvényjavaslatban előre van látva, hogy t. i. a főváros fele részben fog járulni a budgethez, legtöbb részről sokaltatik.

Uraim, ne méltóztassanak megitélni egy főváros rendőrségét azon szempontból, mint egy más nagy város rendőrségét. Egy fővárosban, hol a kormány székel, a rendőrségnek sokkal több teendője van és bármily szabad az állam és bármily szabadkezet adunk is a constitutionalismusnak, mindazonáltal szükséges, hogy a rendőrség oly dolgokkal is foglalkozzék, melyek csupán egy nagy városban, milyen pl. Liverpool, vagy Hamburg, vagy más nagy városban a rendőrségnek foglalkoznia sem hivatása, sem kötelessége. E tekintetben maga az angol törvényhozás is egészen megkülönbözteti Londont és megadta neki egyrészt a rendőrségnél azon erőt, a mely szükséges és másrészt az állam hozzájárul a költségekhez, hogy Londonban ne csak jó rendőrség legyen, hanem az megfeleljen azon kellékeknek is, melyek a birodalom székvárosának rendőrségénél elmaradhatlanak. Angolországban az 1880-iki budget szerint az állam 443,000 fonttal járul a költségekhez, mig a város 538,000 fontot fizet, a mi körülbelül 60 százalék az állam 40 százalékjával szemben. Párisban a rendőrségnek 28 millió franknyi budgetéből az állam 7.693,000 frankot fizet, tehát egy harmadát az egésznek. Én tehát azon clavist, hogy a főváros fele részben járuljon a költségekhez, egyáltalán soknak nem tartom. Méltóztassanak elhinni, hogy ha ma egészen a főváros kezében lenne a rendőrség, ez sokkal többet fizetne azért, mint akkor, hogy ha az állam hozzájárul; hanem roppant anomáliának tartom azt, hogy mig ez papiron kimondatott 1872-ben, addig az állam azóta és ugy látszik most is a közel jövőben a költségekhez igen csekély arányban járult, mert ma 70,000 frtot fizet, mig a város 200,000 frtot fizet Mig a város ily nagy áldozatokat hoz budgetjéhez mérten, jogosan megkövetelheti az államtól, hogy azon teljes rendőrségi szervezet, mely itt előre van látva, rögtön behozassék, mert azon járulék tökéletesen feljogosítja a városi lakosokat arra, hogy egy minden tekintetben jó rendőrség alkottassék. A budget minden rendőrségnél fő és fontos kérdés. A rendőrséghez két tulajdonság kell: szakértelem és pénz. E kettőt elválasztani nem lehet. Ha mi egy ily rendőrséget tartunk fenn, mint eddig, akkor satyrái vagyunk a parlamentnek, a mely szép elveket és intézményeket decretál papiron, de azokat nem viszi keresztül. Én tehát remélem, hogy a kormány nem tekinti mostoha gyermeknek a rendőrséget, hanem megfogja mutatni, hogy a mi rendőrségünk az európai eszmék jelen szinvonalán áll.

Azon elvek, melyek e törvényjavaslatban, illetőleg annak mellékletében a rendőrség organisatiójára nézve ki van mondva, igen helyesek. Ki van mondva, hogy a rendőrségnél az administratió a judicaturától elválasztatik. És előre vannak látva speciális szolgálatokkal, a mi a rendőrségnél fökellék.

Igen sürgősen felhivom a belügyminister ur figyelmét, hogy a rendőrségnél e különös szolgálatok minél előbb érvénybe lépjenek.

Eddig az volt a szokás, hogy a rendőr minden beosztás nélkül ma itt, holnap ott működött s nem szerezhette meg ama tapintatot, a mely a szakszerű rendőri beosztásnál szükséges.

Különösen mindenfelől roppant panaszok hangzottak a közerkölcsiség ellen. Ez nem a hely, hol e tárgyról bővebben lehetne beszélni, hanem mondhatni, az országnak moralis kötelessége e rendőri ágat egyszerre rendezni és a divó visszaéléseket megszüntetni. A külföldön Budapest főváros oly hirben áll, hogy alig mer az ember róla beszélni és alig mer vendéget fogadni, mely folyton a legnagyobb scandalumoknak jő a nyomára. Volt szerencsém más városokban megnézni a rendőrséget s mondhatom oly visszaéléseket és a közerkölcsiségnek oly rémitő szomorú állapota, mint Budapesten, sehol e világon nem létezik. Volt dolgom oly emberekkel,

Digitized by Google

a kik Chinát, Dél-Amerikát, az egész világot bejárták s azt mondták, hogy olyan nincs az egész világon. A rendőrség ezen ágára nézve minden óra, minden percz, a mely elvész, vétek.

Épen az előttem szólott t. képviselő ur által mondatott, hogy e törvényjavaslatban a rendőrségnek különös nagy hatalmat adunk. A ház szélső baloldalán ülő képviselő urak összetévesztik a rendőrséget a politikai hatalommal. Megengedem azt, hogy lehet a rendőrség közegeit politikai, nemtelen czélokra felhasználni, hanem méltéztassék elhinni, hogy egy nemtelen politika épen a rosz rendőrségnél talál magának eszközöket, sőt ellenkezőleg, minél roszabb a rendőrség, minél rosszabbul van az organisálva, annál nagyobbak azon visszaélések, a melyeket egy politikai hatalom ezen rendőrséggel elkövet. Én nem találom, hogy itt a rendőrségnek valami nagy hatalom adatik. Ellenkezőleg a rendőrségnek nem adatik meg teljesen azon kör, a mely azt megilleti. A rendőrségnek még ezenkivül igen sok teendője fog maradni, a melylyel egy lokális rendőrségnek birnia kell, például a piaczi rendőrség, ez a lakosságnak legnagyobb érdekében van és mégis Németh Albert t. képviselő ur jogtalan befolyásnak tartotta azt, ha a rendőrség a piaczon kutat, utána néz, hogy vannak-e ott az egészségnek ártalmas, hamisított czikkek. Hiszen más törvényhozások pl. a franczia oly szigorú törvényt hozott az élelmi czikkek meghamisítására, hogy mig mi nálunk csak arra szorítkoznak, hogy pl. nálunk a rosz, hamisított bort, tejet kiöntsék, addig a franczia törvény szerint egészen három esztendei börtönre lehet az ilyenek elárusítóit itélni. Az ilyenek mind segédeszközök lehetnek a rendőrségnek arra, hogy magát a lakossággal megkedveltesse és ha vannak a rendőrségnek egyes ágai, a melyek a lakosságra nézve kellemetlenek, ugy másrészről vannak olyanok, a melyek a lakosságra nézve valóságos szükséget képeznek. Méltóztassanak tekintetbe venni azt, hogy itt Budapesten a közkocsik concessionálásának joga a városnak van átadva és tapasztaljuk itt azt az anomáliát, hogy a hol nálunk olcsó lovak vannak és olcsó a lótartás, Budapesten vannak a legrosszabb kocsik a világon. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Ez nem áll!*) Egy civilisált fővárosban oly kocsikat, mint pl. a pesti omnibuszok látni, nem lehet. Igy a kocsiknak semmi rendszeres megvizsgálása nincs. A kocsisok büntetése teljesen illusió, mert itt csak arra szorítkoznak, hogy vagy pénzbüntetésre, vagy egy pár napifogságra itélik és husz eset közül is csak egyszer történik ez, itt nincs ugynevezett hajtási engedély, pl. a kocsisok nem vizsgáltatnak meg előre, hogy tudnak-e hajtani, stb. pedig ez mind a lakosság kényelmére szolgál.

Most engedtessék meg nekem Budapest helyi viszonyaira reflektálnom és bizonyítanom, hogy az előttünk fekvő költségvetés egyáltalában nem mondható valami roppant nagynak. Budapest helyi viszonyai különösek, egyrészről a gyárlakosság, másrészről a város terjedelme és a temérdek proletariatus, mely Budapesten létezik, képeznek nehézséget és okozzák a roppant költséget. Innen a nagy rakonczátlankodás, minőt, kivéve nehány gyárvárost, alig találunk. Nehézség van abban is, hogy a rendőrség évek hosszú során át nem fejtett ki erélyt.

A mi a rendőrségnek igazságszeretetét illeti, a törvényhozásnak semmi intézkedése nincs e tekintetben, hogy a rendőrség felelőssé tétethessék. Nálam sokkal hivatottabb és szakavatottabb erők fogják részletesen kifejteni, hogy a rendőrség felelősége milyen legyen, mely kihágásokat kell disciplinaliter fenyiteni s melyek tartoznak a törvénykezéshez; minden esetre igen szükséges lett volna, ha már e törvényjavaslattal együtt beterjesztették volna a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslatot, mert tessék elhinni, hogy mindenhol, a hol nincs rendőri biráskodás, a rendőri működés roppant nehéz. Ott, hol a lelkiismeretes rendőr egy személyben végrehajtó közeg is, biró is, annak szerepe az odiosusság bizonyos nemével bir. Magam tapasztaltam, menynyire örülnek a józan és művelt rendőrök, hogy ha nekik egy ügyben nem kell a végrehajtásnál tovább menniök. Másrészről ugy áll, hogy ha egy harmadik egyén itél, ki nem foly közbe a végrehajtásnál, az az illető félre sokkal nagyobb megnyugvást szül még akkor is, ha a büntetés talán nagyobb. A rendőri biráskodást tehát okvetlenül szükségesnek tartottam volna e törvényjavaslattal egyszerre behozni.

T. ház! Leszek bátor majd a részletes vitánál több megjegyzést tenni. Ma, a mit mondottam, csak általában akartam elmondani. Én e törvényjavaslatban, ha ezzel visszaélés nem történik, mi előre láthatatlan, mi bármely rendőri alkotásnál megtörténhetik, egy előrelépést látok s mint ilyent elfogadom a részletes tárgyalás alapjául. (*Helyeslés a jobboldalon*)

Elnök: Szólásra nem lévén senki sem feljegyezve . . . . .

Szilágyi Dezső: T. ház! Megvallom, igen sajátságosnak tartom a t. kormány részéről, mely egyetlen egy törvényjavaslatot sem tudott a házban bemutatni, mely ellen ilyen ellenvetések és ilyen megtámadások nagyobb mérvben történtek volna — és mégis a t. ministerelnök ur megelégszik azon rendes tactikával, hogy igyekszik a vitának velejét, a vitának érdemét azzal elaltatni, hogy bevárja a vitának bezárását, mielőtt érdemleges védelemre méltatná. (*Felkiáltások: Hiszen szólott!*) Hogy a ministerelnök ur szólott, hogy Boross képviselő ur is hallotta, az igaz,

Digitized by Google

én is jelen voltam. De meg fog bocsátani a t. képviselő ur, hogy a mit a t. képviselő ur, helyes és elég védelemnek és fejtegetésnek tart, azt mi elég védelemnek nem tartjuk. Nem arról van szó, hogy a t. ministerelnök ur nem birná megjelölni álláspontját azon általános fejtegetések ellenében, melyek a dolog természete szerint a külön véleményben felhozattak, hanem arról van szó, hogy azon érdemleges támadásokra, melyek a törvényjavaslatban kifejtett általános politikát, annak sarkalatos határozatát illették, hogy ezen érdemleges támadásokra ugy feleljen meg a t. ministerelnök ur, hogy nekünk legyen alkalmunk annak folyamában az igaz aranyat a csillámtól szétválasztani és igy érveinek helyességét merje a t. ministerelnök ur a vita tüzprobájára bocsátani. Ez az, a mit én a t. ministerelnök urtól vártam volna annyival inkább, mert ugy ismerjük a t. ministerelnök urat, mint a kinek egyáltalában nincs oka, ha meggyőződése szerint helyes álláspontot foglal el, — szólásra levén joga, valahányszor akar, — hogy a vita elől kitérjen.

És ezután kérnem kell a t. házat, miután beszédem tartamát előre meg nem mérhetem, vagy méltóztassék nekem megengedni, hogy beszédemet befejezhessem, a mely meglehet, hogy rövid lesz, vagy méltóztassék megengedni, hogy a vita holnapra halasztassék. (*Helyeslés balfelől.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Mindenekelőtt azzal kivánom beszédemet kezdeni, hogy a magam részéről nincs az ellen kifogásom, ha Szilágyi Dezső képviselő ur a holnapi napon adja elő beszédét, sőt magam is erre akartam a t. házat kérni. Én most szólásra azért állottam fel, hogy szemben azon megtámadással, a melyben Szilágyi Dezső képviselő ur részesíteni szíveskedett, elmondjam indokaimat, nem mentségemet, mert mentségre nem szorultam. Én mindjárt a vita első napján válaszoltam a javaslat ellen felhozott indokokra. Hogy pedig már a mai napon berekesztessék a vita, azt nem hittem, mert ugy voltam értesülve, hogy még többen, közttük a t. képviselő ur is, szólani kivánnak. Nem tudom tehát, kitől vette a t. képviselő ur azt, hogy a vita berekesztését akartam bevárni? Mondhatom, a képviselő ur nem tud esetet arra, hogy én a vita folyamán oly javaslathoz, a mely tőlem került, ne szólottam volna, sőt nem egyszer lettem a képviselő urak és lapjaik részéről megtámadva azért, hogy mindennap szólok. (*Igaz! Ugy van! jobbfelől.*) De különben kénytelen vagyok megjegyezni még azt is, hogy az ezen törvényjavaslat ellen felhozott kifogások ugy a fontosak, mint a kevésbé fontosak, olyanok, a melyek a törvényjavaslat egyes szakaszainál nemcsak megvitathatók, hanem miután ellentétes nézetek vannak, kötelességszerűleg megvitatandók is. Még ha a vita befejezése után szólanék is, a részletes tárgyalásnál teljesen mód van adva arra, senki sincs tőle elzárva, hogy az én gyenge indokaimat erős érveivel tönkre tehesse, (*Élénk tetszés a jobboldalon*) tönkre tehesse akkor, midőn még azon szakasz fölött nem szavaztunk, tehát a szavazás az ő indokainak meghallgatása után fog bekövetkezni. (*Ugy van! jobbfelől.*)

Én tehát — ismétlem — a t. képviselő urnak vádját el nem fogadhatom, utasítást pedig arra, hogy mikor nyilatkozzam, senkitől sem fogok elfogadni. (*Helyeslés jobbfelől*).

Hogy a hátralevő időt felhasználjam, a t. ház engedelmével most még szólani fogok, kijelentvén, hogy nem fogok azon komolyabb tárgyilagos kifogások iránt nyilatkozni, melyeket a törvényjavaslattal szemben a mai napon hallottunk. Fenntartom ezt későbbre, a vita bezárása előtti, vagy utáni időre a szerint, a mint ezt a vita folyamán czélszerűnek fogom találni. Most tehát csak egy pár helyreigazítással akarok élni azokkal szemben, a mik elmondattak. (*Halljuk! Halljuk!*)

Azt hiszem, t. ház, hogy senki sem fogja tőlem kivánni, hogy azon részint támadásokra, részint jó tanácsokra reflectáljak, a melyekkel engem a mai napon Németh Albert képviselő ur megtisztelt. Azt hiszem, azt sem méltóztatnak tőlem várni és kivánni, hogy Németh Albert képviselő urral vitába bocsátkozzam a rendőrség felett, mert ha valaki a rendőrség feladatait ugy ismerteti és látszik ismerni, hogy az egészségügyi rendőrséget nevetségesnek, hiábavalónak és azon nemzetre nézve, a hol megvan, megbélyegzőnek tartja: ez elég ok arra, hogy azzal a rendőrségi intézményről vitázni tökéletesen felesleges. (*Ugy van! jobbfelől.*)

Nevezetes, hogy Európában mennyi meggyalázott, műveletlen nemzet van. (*Derültség jobbfelől.*) Francziaországban, Angliában, Németországban, Bécsben, egész Európában, talán Törökország kivételével az egészségügyi felügyelet a piaczon, az egészségi rendőrség egyike azok közül, a melyekre mindenütt a legnagyobb súlyt fektetik. De hiszen, hogy ez Magyarországon is ismert dolog, a felett nem lehet kétsége annak, a ki visszaemlékezik, hogy Magyarországon a fukszinus borért, a romlott gyümölcsért nemcsak hogy a rendőrségnél keresnek orvoslást, hanem egyenesen megtámadják, felelőssé teszik a ministert és felelőssé tették épen azon oldalról.

Emlékezzenek önök vissza: ha valahol baj van, azzal állanak elő, „mire való ez a rendőrség, nem csinál semmit;“ ha pedig arról van szó, hogy adjuk meg a rendőrségnek a módot arra, hogy csinálhasson valamit, ez megbélyegző, ez zsarnokság, ez nem lehet, ez Bachkorszak.

Digitized by Google

(*Ugy van! Ugy! jobbfelől.*) Ez az önöknek igazságos eljárása.

A képviselő ur jónak látta másfelől megtámadni az ugynevezett pótrendőrök felfogadhatását s abban valami borzasztó protectiót keresett a kormány részéről. Ez is oly dolog, a melyre nézve az igazság szempontjából szólnom kell. Hogy ez nem valami abnormis, szabadságsértő, vagy protectiót osztogató, mutatja az, hogy pl. Londonban a rendőrségnél megvan. De én azt hiszem, a képviselő ur nem volt szives magának elég fáradságot venni arra, hogy megértse, miről van itt szó?

Szó van arról, hogy egyes nagy telepek tulajdonosai saját költségökön, saját területökre szoritott jogkörrel, a rendőrség közbejöttével fogadhassanak fel rendőröket. Azt hiszem, hogy egyfelől erre nem lévén kényszeritve senki, másfelől jogosítva lévén rá mindenki, harmadfelől még saját költségén ezt teljesíteni, ezen intézménynek a törvénybe való felvétele és lehetővé tétele csakugyan oly valami, ami az általános vagyonbiztosságnak szempontjából csakis elismerést érdemel és én azt hiszem, hogy lesznek, ha nem mindjárt, de később, kik ezzel élni fognak.

Jónak látta azon képviselő ur nézetét előadni ez iránt, hogy mikor fogja a rendőrség a fáklyás-menetet megengedni. Itt már helyreigazitással tartozom. Mert itt nem azt mondja a törvényjavaslat, hogy fáklyásmeneteket a rendőrség enged meg, hanem azt mondja, hogy azok bejelentendők a rendőrségnél. Az pedig azt hiszem, mindenütt ugy van a világon, hogy ha előreláthatólag nagyobb számú tömegek fognak megjelenni, ez a rendőrségnek bejelentendő és be is jelentetik, mert hiszen kötelessége — maga a menet érdekéken is, úgymint másokéban — a rend fenntartásáról, a forgalom túlságos meg nem akasztásáról és mindezen és hasonló dologról gondoskodni. Igy van ez mindenütt a világon, igy volt eddig nálunk is.

Az megeshetik, hogy ilyenkor meg kell szólitani azt, a ki megáll a tömeg közt. De méltóztassanak megengedni, a franczia respulikának csak most hozott törvényei, melyek pedig a gyülésezés korlátozására bevett §§-okat meglehetősen megegyenittették, azon jogát és kötelességét mindenütt kimondják a hatóságnak, hogy az állandó csoportosulás, az egy helyben maradás által előidézhető megakadását a forgalomnak megelőzni a rendőrségnek a feladata. Azt gondolom ugyanez áll minálunk is. Az oly felfogás tehát, mint a minőt a képviselő ur mondott, ezen törvény határozott intentiójának legalább is félremagyarázása.

Egyet kell még megjegyeznem s ez az, hogy helyesnek találta a t. képviselő ur a rendőrségnek egy részét a javaslat szerint spiczli, — kém színében odaállítani. Ismét azt gondolom, hogy a kik a rendőri intézményt az ő helyes és nemes feladatával ismerik, azok nem fogják tagadni, hogy minden nagy városban detectiv rendőrségnek léteznie kell. Már pedig, hogy a rendőr, a kinek a tolvajt, a rablót, a szökevényt üldözni kötelessége birói végzés folytán, néhanéha pedig saját felfedezése folytán: hogyan fog föladatának megfelelni, ha akkor, midőn az utcza végén jön, már megismerik, hogy ott rendőr jön, mert uniformisban van, ezt megmagyarázni nekem senki sem fogja.

Lármázni, haragudni, szidni a rendőrséget hirlapokban pártkülönbség nélkül, hogy ha tolvajlások vannak s ezeket fel nem fedezi a rendőrség; de aztán azt követelni, hogy uniformisban menjen felfedezni a tolvajt, ez már a józan logicával ellenkezik. (*Helyeslés jobbfelől.*)

A Margitszigeti pontról lesz alkalmam szólani, egyelőre csak arra kérem a t. képviselő urakat, méltóztassanak meggyőződve lenni arról, hogy a Margitsziget tulajdonosa és a belügyminister meg fognak egyezni ezen szakasz alapján; nem szükséges e felett kétkedni; meg fognak pedig egyezni úgy, hogy úgy a humanitarius intentióknak megfelelve legyen, mint megfelelve azon nemes intentiónak, mely azon sziget tulajdonosát vezette, de melynek egyik feltétele az is, hogy az általa a nagy közönségnek nagylelkűen megnyitott helyet egyesek kihágása dísztelenné ne tehesse. (*Tetszés jobbfelől.*)

Pázmándy Dénes t. képviselő ur nyilatkozott a rendőrségről. Beszédére reflectálni igazán akkor lesz helyén, midőn, mint kilátásba helyezte, a részleteknél meg fogja tenni észrevételeit.

De bocsásson meg, két dologra már most kell észrevételt tennem, nem ugyan a dolog lényegét, hanem felszólalását illetőleg. Mert én azt hiszem, az én meggyőződésem szerint legalább túlszigorú volt a budapesti viszonyok feltüntetésében.

Az egyik vonatkozik a proletariatusra. Méltóztassék megengedni, van Budapesten is proletariatus s minél nagyobb lesz a város, annál több lesz; de minden Budapesttel egyforma nagyságú, vagy nagyobb városban, legalább is olyan arányban létezik proletariatus. Ez irányban tehát azt hiszem, túlszigorú volt birálata.

A másik, a mit megjegyezni kivánok, az, hogy ama bizonyos közerkölcsi ügy tekintetében ő ugy állítja oda Budapest fővárosát, mint az európai városokkal szemben a legrosszabbat. Ebben is eltérek a t. képviselő urtól. Ha azt mondja, a mit mond, hogy a rendőrség jitt nem teljesíti kellően feladatát; ha azt mondja, hogy ez irányban szükséges a javitás, ha azt mondja,

Digitized by Google

hogy erre nagyobb gondot, több szigort kell fordítani, az ellen nem szólok, ebben igaza van. De bocsásson meg a képviselő ur, én határozottan merem mondani, hogy nemcsak Bécsben, nemcsak egyes nagy tengeri kikötő városban, de magában Londonban e tekintetben rosszabb a helyzet, mint itt a fővárosban. Csakhogy a különbség az, hogy ott is megrójják a hibát, ott is igyekeznek azt orvosolni, de nem kürtölik ők maguk azt, hogy sehol a világon nincs oly rossz állapot, mint nálunk; mi pedig nagy szorgalommal és külföldi elég nagy számú nem jó barátaink örömére, minden egyes alkalommal okkal és ok nélkül igy cselekszünk.

Fenntartva magamnak — ismétlem — a felhozott komolyabb észrevételekre a vita folyamán, a részleteknél kilátásba helyezettekre pedig a részletek folyamán reflektálni, ismételve ajánlom a törvényjavaslatot általánosságban való elfogadásra. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: A t. ház elhatározván, hogy az általános tárgyalás folytattatni fog, azt hiszem, a holnapi ülésnek egyéb tárgya nem is lehet, mint ezen tárgyalás folytatása.

A holnapi ülés 10 órakor kezdődik. Ezzel az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik 1 óra 50 perczkor.*)

365. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius 11-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesitás. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. A pénzügyi bizottság jelelentése, a budapesti egyetemi új épitkezés ügyében. A budapesti fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása és általánosságban elfogadása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágoston, Bedekovich Kálmán, b. Kemény Gábor, gr. Szapáry Gyula, Pauler Tivadar, Ordódy Pál, Szende Béla.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni; a javaslatok mellett szólni kivánók neveit Baross Gábor, az azok ellen jelentkezőket Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a márczius 10-én tartott ülés jegyzőkönyvét.*)

Elnök: A jegyzőkönyv ellen nem lévén észrevétel, azt hitelesittetnek jelentem ki.

Bemutatom Szabolcsmegye közönségének föliratát, melyben Hajdu-Dorogon egy görögkatholikus magyar püspökség és káptalan föllállítását kéri.

A felirat ki fog adatni a kérvényi bizottságnak.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Gr. Zichy Ágost előadó: T. ház! Van szerencsém jelenteni, hogy az állandó pénzügyi bizottság a budapesti tudomány-egyetemi orvoskari épületek folytatólagos kiépitéséről szóló törvényjavaslatot letárgyalta. Kérem a t. házat, hogy a bizottság jelentését kinyomatni, szétosztatni, a törvényjavaslat tárgyalását pedig napirendre kitűzni méltóztassék, Az épitkezési tervezetek és az ezekhez csatolt költségvetések megtekinthetés végett a ház irodájába letétettek.

Elnök: Az állandó pénzügyi bizottság jelentése ki fog nyomatni, a ház t. tagjai közt szét fog osztatni és minthogy nem kivántatott az, hogy az osztályok mellőzésével tűzessék napirendre, a házszabályok értelmében az osztályokhoz fog utasittatni.

Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi minister: T. ház! Nem látom szükségét annak, hogy e törvényjavaslat, a mely sürgős s a mely a pénzügyi bizottság által letárgyaltatott, ismét az osztályokhoz utasittassék. Ez oly tárgy, melyet az osztályokban teljességgel nem lehet tárgyalni, mert részletes tervek és költségvetésekről van szó. Én tehát kérem a t. házat, ámbár ma nem határozhatjuk el, hogy mikor tűzessék napirendre, méltóztassék abban megállapodni, hogy e törvényjavaslat az osztályok mellőzésével tárgyaltassék. (*Élénk helyeslés.*)

Elnök: A t. ház ezt elhatározhatja; miután

Digitized by Google

azonban a házszabályok világosan mondják, hogy vagy az előadó, vagy a minister kérelmére történhetik az osztályok mellőzése, magam nem tehettem ez indítványt; (*Helyeslés*) ha azonban a t. ház kívánja, e javaslat annak idejében az osztályok mellőzésével fog napirendre kitűzetni. (*Helyeslés*).

Következik a napirend, a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat általános tárgyalásának folytatása.

Szederkényi Nándor: T. ház! (*Felkiáltások a szélső baloldalon*: *Várjuk be a ministert!*)

Elnök: A házszabályokban nincs sehol szó, hogy a minister folytonosan a házban köteles lenni; különben is itt van az előadó, de a tanácskozást azért, mert a minister ur nincs jelen, fel nem függeszthetjük. (*Helyeslés jobbfelől. A ministerelnök a terembe lép. Felkiáltások: Itt a minister!*)

Szederkényi Nándor: T. ház! Nem szándékoztam ezen törvényjavaslat általános tárgyalásához szólni s ha teszem ezt most, teszem azért, mert a két napi vita folyamán tapasztaltak engem szólásra kényszerítenek.

Eötvös Károly t. barátom, ki a kisebbségi vélemény egyik aláírója, kifogásait e törvényjavaslatot ellen terjedelmesen kifejtette s a mely kifogások eléggé indokolták azt, hogy e törvényjavaslatot általánosságban sem lehet elfogadni. T. barátaim itt ez oldalon szintén terjedelmesen indokolták ezt; azonban az ellenzék egyik árnyalata, t. képviselőtársaim ezen oldalon, abban a felfogásban vannak, hogy mindazon kifogások, a melyeket részint mi emeltünk, részint ők emeltek, a részletes tárgyalásnál érvényesíthetők lesznek, a törvényjavaslat ezen elvi és igen lényeges módosításokkal megjavítható lesz, igy ennek reményében ők a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadják.

A t. kormány és pártja velünk szemben, a kik a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául el nem fogadják, állást foglalt el; azonban nem foglalt állást azokkal szemben, a kik azon reményüket fejezték ki, hogy ezen törvényjavaslatot az általuk emelt kifogásokkal módosíthatják és igy ők mintegy bona fide most jogosan azon hitben és reményben vannak, hogy a részletes tárgyalásnál valóban lényeges és elvi indokaikat érvényesíthetik és a törvényjavaslatot ennek reményében fogadják el.

Az általános tárgyalásoknál eddig még mindig azt tapasztaltuk, hogy midőn e háznak bármely oldalról elvi kifogások és fontos lényeges észrevételek forognak fenn, a kormány és pártja mindig igyekezett álláspontot foglalni, ugy azokkal szemben, a kik a törvényjavaslatot egészen elvetik, mint azokkal szemben, a kik bona fide bizonyos reményekkel fogadják azt el. Igy tehát most már azon meggyőződésben lehetnek, ezen oldalon ülő t. képviselőtársaim, hogy a kormány és pártja valóban hozzá fog járulni azon módosításokhoz, a melyeket tenni fognak, miután azok ellenében elvi álláspontot sem a kormány, sem pártja nem foglalt, hallgatag elfogadta és qui tacet, consentire videtur.

Ezeket tartottam szükségesnek megjegyezni, mielőtt egyéb észrevételeimet megtenném, azért hogy az itt szomszédságban ülő ellenzéki képviselőtársaink vagy meggyőzessenek arról, hogy az ő kifogásaik épen olyan sorsban részesülnek, mint a mi kifogásaink, vagy pedig, ha a kormány és pártja hallgatag továbbá is elismeri és nem szól azok ellen, akkor ők tájékozhassák magukat az iránt.

Én és társaim nem voltunk és nem vagyunk oly hitben, hogy a t. kormány, habár hallgatag, hozzájárul azon bona fide felvetett reményhez, hogy e törvényjavaslatot módosítani fogja, szerintünk e törvényjavaslat nem is módosítható, e törvényjavaslatnak tenora, alapfogalma, fundamentuma olyan, hogy ezen oly törvényt építeni, oly intézményt alkotni, mely nézeteinkkel megegyeztethető lenne, nem lehet. E törvényjavaslat, mint már többen megjegyezték, egyenesen a kormány hatalmi köre nevelésére irányzott, egyenesen azon institutiok megdöntésére céloz, melyekben mi ugy a közszabadság, mint az egyéni biztonság biztosítását látjuk. Ime a 4. §. maga e törvényjavaslatban olyan, mely kizár minden kétséget és biztossá tesz, hogy ugy az 1848., mint 1870: XXXVI. törv.-czikk ellenére a kormány most a fővárosi rendőrséget politikai hatalommá akarja emelni, mert hiszen a 4. §. midőn azt mondja, hogy rendőrség coordinált állást foglal el a köztörvényhatósággal, mit tesz egyebet, minthogy az a rendőri közeg, most már politikai hatalom, épen olyan, mint maga a törvényhatóság.

Nagy érdekkel hallgattam Királyi Pál t. képviselőtársam előadását, történeti szemléjét az 1870. XXXVI. törv.-czikk hozataláról, midőn Pest városa elhatározta, hogy kész átadni a rendőrséget az állami kezelés alá. Királyi Pál a csalódás bizonyos nemével áll ma e törvényjavaslatnál és felkiált, hogy ezt ők sohasem czélozták és sohasem várták, hogy midőn ők a rendőri kezelést átadják az államnak, az állam ez ajándékból a törvényhatósággal szemben politikai factort fog alkotni. Ime Pest város és t. képviselőtársam meggyőződhetik ebből, mily végzetszerű a jogfeladás terére lépni. A ki egyszer arra lép, lejtőre lép, melyen nincs megállás. (*Ugyvan! a szélsőbalon.*) Kétségkivül áll az, hogy Pest város 1870-ben nem czélzotta azt, hogy többet adjon át az államnak, mint a rendőri működés egyszerű executiv jogkörét, mint az ott tisztán megnevezve van, nem is czélozhatta, joga

Digitized by Google

sem volt hozzá, hacsak a törvényhatósági jogot a közjog és régi törvényeink ellenére maga megsemmisíteni nem akarta, mihez sem joga, sem hatalma nincs. Az 1848-ik évi XXIII. törvényczikknek 2. §-a, mely a szabad királyi városokról szól, ekként hangzik: „A városnak, mint a törvényhatóságnak rendőri, büntető és magánjogi tekintetben alá van vetve minden a város határában létező egyének és javak különbség nélkül". Mit tesz ez? Azt, hogy a törvényhatóság magában birja a rendőri hatalom jogát, a mely ezt saját közegei által gyakorolta. Ezen jog nem a közegé, hanem a törvényhatóságé, a közeg a törvényhatóságnak csak mandatáriusa. És ime a ministerelnök tegnapelőtti beszédében a szinházakról szólva, az 1848: XXXI. törv.-czikket nem világosnak jelezte, azt mondván, hogy mig egyrészt a szinháznyitási engedélyt a törvényhatóságra, addig a nyilvános előadások megtartásának engedélyét a helyhatóságra bizza? A ministerelnök ur szerint ezen hatóság nem más, mint a rendőri hatóság, mely a város által átadatván az államnak, ezen jog is átadatott; és igy a törvényjavaslatnak azon intézkedése, mely szerint a szinház engedélyezési jogot most már a rendőrségre ruházza, nem egyéb, mint a törvény nem világos szavainak világossá tétele. Felolvastam már a törvény azon §-át, a mely a törvényhatósági jogot világosan meghatározza. Az 1848: XXXI. törv. czikk 3. §-ában emlitett hatóság alatt tehát nem lehet mást érteni, mint a törvényhatóságot. A rendőri közegek nem érthetők, mert ezek a törvényhatóságnak csak megbizottjai és a törvényhatóság a reájuk bizott teendőket épen ugy elveheti, mint rájok ruházta. E tekintetben, t. ház, a czélszerűségi okok határoznak, de ezek jogi kutforrásul nem szolgálhatnak. Midőn Pest városa a municipium némely jogának gyakorlatával a rendőri közegeket bizta meg, ezt azért tette, mert a municipium kiegészitő részét képezvén, azon jog gyakorlatára alkalmas lehetett. Ha azonban ezen közeg a municipium köréből kiszakittatik, arra többé nem alkalmas, mert a municipium ezen jogát oly közeggel, mely nem az ő testéből származik, mely nem az ő köréből jön, czélszerűen nem is kezelheti és nem is kezeli. És miután t. ház ezen illetéktelen hatalmi kör tágításának szelleme vonul át az egész törvényjavaslaton, módosithatónak, javíthatónak nem tartjuk részleteiben sem s igy azt elvettetni kérjük. Nem azt jelenti ez, hogy mi egyátalában semmiféle intézkedést nem akarunk, hanem jelenti azt, hogy rosz törvény helyett kivánunk jobbat. (*Igaz! Ugyvan! a szélső balról.*) A t. ministerelnök ur Eötvös barátomnak azt a megjegyzést tette, hogy ime ezen törvényjavaslat épen azt akarja megakadályozni, a mi általa a ma fennálló rendőrségnél kifogásoltatott. De azt vagyok bátor megjegyezni, hogy ha bár némileg segítene is a mai törvényjavaslat egy és más hiányon, de sokkal többet ártana a fontos közjogi és általános politikai helyzetnek, mintsem hogy azon csekély javítást ezen károkért, rombolásért egyértékünek tarthatnák.

Ezeken kivül, t. ház, bátor vagyok még némi alaki körülményről is megemlékezni, mely ezen törvényjavaslat körül fennforog. (*Halljuk!*) Nyolcz évi várakozás után jött e házba ezen törvényjavaslat, nyolcz évig készült. És t. ház, a ki a kormány által benyujtott eredeti törvényjavaslatot átolvasta és átnézte, csak megdöbbenve tapasztalhatta, hogy ezen törvényjavaslat Magyarország alkotmányos kormányának kezéből miképen kerülhetett ki? Tizennyolcz napig fáradott a közigazgatási bizottság, hogy a törvényjavaslat lényeges, nagy fontosságú hiányait annyiban, a mennyiben kiigazithassa. Nem történhetett ezen kiigazítás ugy, a mint mi kivántuk, sem mint mi a közszükségnek megfelelőnek tartottuk volna. Tizennyolcz napi működés és fáradság eredménye az, melyet a t. előadó ur bemutatott. S a kik azon bizottsági ülésben részt vettek, tapasztalhatták, hogy azon törvényjavaslat, melyet a ministerium beterjesztett, eredetében, fogalmazásában laza, az elvek fejtegetésében visszás, az intézmények csoportosításában kuszált. S egyáltalában azon kérdést vetette föl és vethette föl mindenki, vajjon egy alkotmányos parlamentalis kormánynak nem volna-e mégis nagyobb kötelessége az, hogy a törvényjavaslatokat, miket a ház elé terjeszt, legalább szabatosan formulázva mutassa be?

E tekintetben hivatkozhatom a t. kormánypártbelieire. (*Halljuk!*) Nem kivánom én azt, hogy ők mondják meg kormányuknak, épen azért tartom kötelességemnek megmondani én, hogy ily törvényjavaslat benyujtása sem a háznak, sem a kormánynak diszére nem válik. Nem én találtam ki; egy, ott azon padokon ülő tette azon megjegyzést, melyet én ezen törvényjavaslat jellemzésére teljesen sikerültnek tartok, hogy e törvényjavaslat „az iró asztalán túl nem látó bureaucratismusnak a szédelgése".

Németh Albert (*közbeszól*): Nem kapott kormánybiztosi állást, azért haragszik és azért jellemezte ugy a törvényjavaslatot az a képviselő ur!

Szederkényi Nándor: Guizot életrajzának egyik irója azt mondta, hogy „Guizot nagytehetségű államférfi volt, kormányra termett; kormányzásának azonban egy hibája volt, az, hogy minden erejét és tehetségét kizárólag a kormány és hatalom megtartására fordította és igy kormányzási működésében hazája és népe részére áldásos alkotások létrehozására ideje nem volt".

Digitized by Google

Ezen eredeti törvényjavaslat átolvasása juttatta eszembe ezt, az hozott azon meggyőződésre, hogy a mit azon életiró Guizotra mondott, alkalmasan talál a ministerelnök urra is. Ezen okoknál fogva én, t. ház, a törvényjavaslatot általánosságban sem fogadom el a részletes tárgyalás alapjául. (*Helyeslés a szélső balfelől.*)

Szilágyi Dezső: T. ház! A fennforgó törvényjavaslat két szempontból veendő a ház által birálat alá: Vagy ugy tekintjük ezen törvényjavaslatot, mint a kormány politikájának egy láncszemét, melyet a közigazgatási reform létesítésében a kormány követni akar; vagy tekinteni kell ezen törvényjavaslatot azon második szempontból, mint valósítását a törvénybe beirt azon kötelességnek, mely szerint a főváros területén az államrendőrség szervezete és hatásköre külön törvény által állapitandó meg.

A mi az elsőt illeti, arra nézve igénytelen itélelemet röviden kifejezhetem, mert egy más alkalommal, midőn a kormánynak a csendőrségről szóló javaslatát tárgyaltuk, volt alkalmam nekem és ezen oldalnak kifejteni a kormány politikája felett itéletét; alkalmunk volt kimondani azt, hogy mi egyetértünk a kormánnyal abban, hogy a rendőrségnek Magyarországon egy erősebb, hatályosabb, fegyelmezettebb és feladatainak teljesítésére alkalmasabb szervezetet akarunk adni. De kifejtettük még azon meggyőződésünket, hogy helyes törvényhozási politikának csak azt tarthatjuk és csak azt támogathatjuk, mely egyrészről, midőn a rendőri szervezetet és hatalmat hatályosságában neveli, kapcsolatosan és ezzel együtt megteremti a rendőri szervezet helyes és törvényes működésének nélkülözhetlen feltételeit; s azért mi már akkor kifejeztük azt, mikor semmi egyébről nem volt szó, mint a polgári hatóságok fegyveres erejének szervezéséről, hogy mi elválhatlan kapcsolatban levőnek tartjuk ezzel a személyes szabadság azon biztosítékának megalkotását, a mely kell, hogy a csendőrség működésének feltétele és korlátja legyen és ezzel válhatlan kapcsolatban megalkotandónak tartottunk egy oly felelősségi rendszert, különösen a polgári szabadságra biztosítékot nyujtó forumokat a csendőrség számára, a mely azt hatályosan kötelességeinek korlátai köztt tartja és az állampolgároknak biztosítékot nyujtson. Ugyanezen két feltételt kell e törvényjavaslattal szemben is felállítani. De ezen túl kell még mennünk, miután e törvényjavaslatban nem pusztán a rendőrség fegyveres erejének szervezése foglaltatik, hanem egy sokkal messzebb menő reform, t. i. a rendőri hatalom gyakorlásának határai, formái és feltételei.

És midőn ez is foglaltatik ezen törvényjavaslatban, ama kapcsolatosan elintézendő két kérdéshez, a rendőrség helyes működésének, a törvényszerinti kormányzás biztosításának szempontjából azon harmadik kivánatot kell intéznünk, hogy ezzel kapcsolatosan, midőn a rendőri hatalom gyakorlása szabályoztatik, legalább a főváros területén alkottassanak meg mindazon biztosítékok, a melyek azon functiók helyes szétválasztásában rejlenek, a mely functiókat eddig a rendőrség egyesítve gyakorolt Magyarországon mindenütt, mindenek felett tehát azon functiónak szétválosztása, a mire az 1872: XXXVI. t.-cz. czélzott, t. i. a rendőri biráskodásnak elkülönítése.

Ha most, uraim, mint láncszemét a közigazgatási-törvényhozási politikának tekintjük ezt a javaslatot, én nem akarom a t. kormány részéről tagadni, hogy ő igyekezett bizonyos tekintetekben ezen szempontok némelyikének eleget tenni, de határozottan kell állítanom azt, hogy sem tudtával nem birt, vagy legalább nem adta jelét, hogy birt tudtával annak, hogy ezen kérdések kapcsolatosan intézendők el a rendőri hatalom gyakorlásával, vagy ha birt tudatával ennek, — a mit határozottan kétségbe vonni nem akarok — akkor ezen törvényjavaslat se tisztán gondolva, se tisztán keresztül vive nincs és igy feladatának és czéljának meg nem felel. (*Ugy van! a baloldalon.*)

És, t. ház, ha a kormány valóban határozottan gyakorlatilag törekednék arra, hogy Magyarországon a jogi államot kiépítse, hogy nemcsak a személyi szabadság, hanem a törvények szerinti kormányzás, a kormány hatalma és a rendőri hatalomnak tévedései ellenében is a törvényekben fekvő korlátokat Magyarországon hatályosan biztosítsa, szóval ha a czél, a melynek fokozatos valósítására a kormány törekszik, a jogi állam volna: akkor ezt a törvényjavaslatot ugy, a mint van, ezekkel a határozatokkal be nem nyujthatta volna. S ezért ki kell jelenteni, hogy azon irány, azon általános közigazgatási politikai irány, a mely ebben a törvényjavaslatban le van fektetve, nem a mi irányunk. Mi egy nézeten vagyunk a kormánynyal arra nézve, hogy igenis helyes a rendőrség államosítása a főváros területén, de ezen államosításnak mi nemcsak egy feltételét akarjuk megvalósítani egyoldalulag. Nagyon jól tudjuk, hogy ha a rendőrségnek államosítása megkivántatik, vagy indokoltatik azzal a szemponttal, mert a rendőri hatalom pártatlan gyakorlatára egy alulról független tisztviselő kell; ha indokoltatik azzal a másik tekintettel, mert a rendőri hatalom gyakorlati közegeinek a legfőbb közegtől t. i. a belügyministertől való szorosabb és egyenes függése kivántatik: akkor mi kénytelenek vagyunk nemcsak ellenzéki állásunknál fogva, de mert a jogi államot létesíteni kivánjuk Magyarországon, rámutatni arra, hogy ezen ha-

Digitized by Google

talom erősítése bármely kormánynak csak abban az esetben adható meg, ha vele együtt és kapcsolatosan annak szükséges biztosítékai kiépittetnek. (*Helyeslés a baloldalon.*) Nem osztozhatunk tehát olyan közigazgatási törvényhozási irányban, a mely elhanyagolja a feladat azon oldalait, a mely a polgárok biztosítására szolgál, de teljesen igénybe veszi és teljesen szabályozni és biztosítni akarja a feladatnak azt a másik oldalát, a mely a kormányhatalom erősítésének kedvez.

És még egy másik szempontból sem vagyok képes az ezen törvényjavaslatban lefektetett közigazgatási törvényhozási politikát helyeselni.

A t. kormány három esztendeje mindig hirdeti azokról a padokról, hogy ő a közigazgatási biráskodás intézményének behozatalára törekszik és azt elfogadja. Soha kétségbe nem vonta azon főérvet e mellett, hogy a vitás közigazgatási ügyekben a legfőbb döntési jogot ki kell venni annak a ministernek a kezéből, a kit természet szerint csak a kormányzat legfelsőbb vezetése és egyéb feladatai illetnek meg és a ki a dolog szüksége szerint és a parlamenti, a képviseleti kormány elkerülhetetlen következménye szerint, mint pártkormány pártszempontok befolyása alatt áll s ha nem állana is, cselekvényei ellenében a jogi ellenőrzés másként, mint a közigazgatási biráskodás külön szervezése által, nem valósítható. Ők elfogadják ezt, soha azokról a padokról ellenmondást ebben a részben nem hallottunk.

És mégis. t. ház, mit tapasztalunk? Midőn még közigazgatási vitás ügyekben is készülnek kiadni a legfőbb biráskodást a ministerium kezéből; akkor, midőn új törvényjavaslatok terjesztetnek be bűnügyekben, kihágási ügyekben, a biráskodást makacsul önön kezeikben akarják megtartani. (*Helyeslés a baloldalon.*) Ha tehát nem akarjuk feltételezni azt, hogy minden alkotás csak az ideiglenes alkotás jellegével birjon, hogy egyáltalán egyetlenegy alkotásban se láthassuk azt, hogy valamely eszményt, valamely kitűzött képet fokonkint megvalósitani törekszik, ha mondom, ezt nem akarjuk feltételezni, akkor a ministerium eljárása teljesen megmagyarázhatlan. Megmagyarázhatlan azért, mert neki minden egyes törvényjavaslatnál, ha az egy törvényhozási politika kifolyása akar lenni, rá kell mutatni arra, hogy ime itt van egyes részlete megvalósítva annak a szervezetnek, melynek megvalósítása az én politikám, melyre törekvés az én irányom.

De mellőzve uraim, ezen általános oldalát a törvényjavaslatnak, annak vizsgálatába akarok bocsátkozni, hogy a ministerium által előterjesztett törvényjavaslat mennyiben felel meg azon feladatnak, melyet a ministeriumra az 1872. évi XXVI. t.-cz. 20. és 21. §-ai rónak.

S itt legyen szabad kijelentenem, hogy ebben — de mondhatom, csakis ebben — előttem szólott Szederkényi t. barátommal nem értek egyet. Én ugy fogom fel az 1872: XXVI. t.-cz. rendelkezéseit, hogy itt, midőn a fővárosban a rendőrség állami szervezete kimondatott, nem pusztán és egyedül a rendőri erő szervezete tétetett államivá, hanem a rendőri hatalom maga megosztatott a fővárosi municipium és az államilag közvetlenül kirendelt közeg között. Megosztatott pedig a rendőri hatalom nemcsak szabályalkotási jogára nézve, hanem egyes esetekben való decretálási jogára nézve is.

Ez az, a miből én kiindulok és ezt bizonyítja nézetem szerint a 20. §. második alineája, mely azt mondja, hogy a törvényhatóságnak helyrendőri ügyekben való szabályalkotási joga érintetlen marad. És ha a tárgyalásokat méltóztatnak elolvasni, akkor meg fognak győződni, hogy az egész törvény azon az elven alapul, hogy a rendőrségi hatalom körében vannak olyanok, melyek államrendőrséget képeznek, melyekben tehát a szabályalkotás, az egyes esetekben való határozás joga állami közeget kell, hogy illessen. De a rendőrhatalom körében vannak oly teendők, melyek a localis rendészethez tartoznak és ebben maradjon meg a szabályalkotás, a határozathozatal joga, sőt az executiva is a fővárosi municipiumnál, a mint a 21. §. világosan rendeli, tartalmazván következő kifejezést: „a fővárosnak a helyrendőrségre vonatkozó szabályait és határozatait a rendőrség végleges szervezéséig, az államrendőrség lesz köteles végrehajtani.“

Tehát értetik és fenn van tartva, hogy ezen szabály végrehajtására maga a város is tárthat közegeket. De bármikép legyen is, — ezt mellékesen említem — a t. minister urra ezen törvényből két kötelesség háramlik. Az egyik kötelesség abban áll, hogy ezen törvényjavaslatnak világosan és határozottan, elv szerint ketté kellene különíteni a rendőri hatalom körébe eső ügyeket és meghatározni, hogy melyek azon ügyek, melyekben a minicipium továbbra is gyakorolja a helyi rendőrségi hatóságot és meghatározni világosan, melyek azon ügyek, melyekben ugy a szabályrendelet-kibocsátási jog, mint az egyes esetekben való határozás joga, mindennél fogva az executiva is az államrendőrséget illeti. Ha már most azon szempontból vizsgáljuk a szakaszt, hogy ennek a legelső feladatnak a törvényjavaslat mikép tett eleget, azt kell mondanunk, hogy e tekintetben a törvényjavaslat teljes homályban és zavarban van. Miért, t. ház? Igaz, számos szakasz foglaltatik e törvényjavaslatban, melyek a fővárosi rendőrségnek részint szabályrendelet-alkotási, részint ideiglenes vagy végleges határozási jogát körülirják. De a legfontosabb szakasz, mely ezen hatáskör körülirására vonatkozik, t. i. a törvényjavaslat

Digitized by Google

11. §-a, több szempontból zavaros és a kérdést megint homályban hagyja. Azt mondja t. i. ezen szakasz, hogy a magyar rendőri büntető törvénykönyvnek itt elősorolt mintegy husz, vagy huszonöt szakaszaiban említett intézkedésekre jogosított hatóság alatt az állami rendőri hatóság értendő, a mennyiben törvény, kormány, vagy szabályredelet mást nem rendel. Már most, t. ház, mi ennek az értelme? Ezen szakaszokban van körülirva a fővárosi rendőrség hatáskörének legnagyobb része. Vagy azt jelenti e szakasz, hogy nem mind tartozik a fővárosi rendőrséghez, a mi elő van számlálva, csak annyiban, a menynyiben egy létező ministeri rendelet vagy egy létező szabályrendelet mást nem határoz. Ha azt jelenti a szakasz, a mint gondolom, hogy ezt jelenti, nem vagyok képes megmondani, hogy helyesen lett-e a helyi rendőrség elkülönítve az állami rendőrségtől, nem utasíttattak-e az állami rendőrség körébe és nem hagyattak-e a helyi rendőrség körében oly ügyek, melyek oda nem tartoznak. Mert a ministeri rendeleteket és szabályrendeleteket, melyekre itt czélzás van, nem ismerem, nem ismerhetem s állítom, hogy a törvényjavaslat készítője sem volt ez iránt tisztában, mert ha teljesen tisztában lett volna, sokkal czélszerűbben cselekszik, ha világosan, szabatosan körülirja a két hatáskört — s nem hagyja ily világosan fel nem ismerhető homályos körvonalokban. Ha pedig a szakasz végső alineája, — mert ezen értelmezés lehetőségét sem zárja ki a §. szövege — azt jelenti, hogy jövőben meg van engedve, hogy a törvényben a fővárosi rendőrségre nézve itt meghatározott hatáskör majd fővárosi szabályrendelettel, vagy ministeri rendelettel szűkebbre szabassék, akkor azt állítom, hogy ezen szakaszt első kötelessége a háznak elvetni, mert akkor abban azon elv van kimondva, hogy a törvényben megirt hatáskört ministeri rendelettel, sőt municipalis rendelettel is módosítani lehet, a nélkül, hogy bármi tekintetben indokoltatnék egy ily abnormis jog szüksége és helyessége. Bármi legyen értelme ezen szakasznak, határozottan állítom, hogy azon kelléknek, hogy a helyi rendőrség hatásköre az állami rendészettől kellőleg elkülönittessék, tehát az első kellék, melyet az 1872. törvény a ministeriumra rótt, a ministerium nem tett eleget.

De másik, sokkal fontosabb kifogás az, hogy az 1872-iki törvénynek 21. §-a azt a fontos elvet mondja ki, hogy az államilag kezelendő fővárosi rendőrség szervezeténél a tulajdonképeni rendőri működés, a rendőri biráskodástól külön választandó. Világos tehát, uraim, hogy az 1872-iki törvényhozó a rendőri hatalom functióinak ezt a szétválasztását a végleges rendezés lényeges alapjának tekintette. És hogy e tekintetben ama törvényhozó helyesen gondolkozott, az egyik t. barátom által tegnap kifejtetett és reménylem, általam ma bővebben be fog bizonyittatni.

Itt csak azt akarom kiemelni, hogy a t. ministerium teljesen figyelmen kivül hagyja ezen új rendezéseknek az 1872-iki törvényhozás által megjelölt alapját, a nélkül, hogy ezen mellőzésnek elegendő és jó okával a házat felvilágosította volna; mert részemről jó oknak nem tekinthetem azt, a melylyel a ministerelnök ur, nem tudom, hogy általa komolynak vagy nem komolynak tekintett ellenvetésre válaszolni méltóztatott, a hol ő mintegy csodálkozva azt mondja: hisz a rendőri biráskodás gyakorlásáról a főváros területén nem ez a törvényjavaslat intézkedik, arról a büntető törvénykönyvet életbe léptető, 1880-ban, tehát tavaly hozott törvényczikk már intézkedett akként, hogy a rendőri biráskodás első fokban a kerületi kapitányt, másod fokban a főkapitányt illeti.

De a t. minister ur meg fogja engedni, hogy én ezt a kérdés kikerülésének tartom és hogy ha valamivel meg akarom czáfolni a ministeriumot, avval fogom megczáfolni, hogy önön saját nyilatkozatait idézem arra, hogy ő a rendőri biráskodás kérdését a főváros területén végleg elintézettnek nem tekinti, csak ideiglenesen szabályozva (*a ministerelnök helyeslőleg int*) és nagyon örülök, hogy e részben eltaláltam a ministeri indokolásnak helyes értelmét. Hogy azután ez alapon mindketten egy eredményre jutunk-e, az természetesen egészen más kérdés. (*Derültség.*)

A ministerium azt mondja, hogy 1880-ban, a mire a ministerelnök ur hivatkozott, csak ideiglenesen intéztetett el a főváros területén a rendőri biráskodás kérdése.

Én azt hiszem, t. minister ur, hogy abban is egyetértünk, hogy a rendőri biráskodást abban az értelemben veszi, a melyben a 21. §-t, nem azt érti t. i. alatta, hogy a főváros területén külön eljárási szabályok lesznek és mások a vidéken, hanem azt érti, a mi azt igazi garantia természetével ruházza fel, hogy a functiót gyakorló forumban van a szétválasztás.

Ha ezt érti alatta, akkor azt kérdem: hogy egyeztethetők meg evvel a t. belügyminister ur által mondottak.

Az az érv, hogy az 1880-iki törvény által az egész országra nézve el levén a rendőri biráskodás foruma intézve, nem lehet kivánni, hogy egy parcialis törvénynyel azon elven csorbát tüssünk.

Hát akkor minő rendőri biráskodási törvényt fog a belügyminister ur hosszasan fontolgató collegájával, az igazságügyministerrel előterjeszteni? olyat-e mely az egész országra vonatkozik, vagy olyat-e, mely csak a fővárosra vonatkozik? és ha az egész országra vonatkozót fog elő-

Digitized by Google

terjeszteni: kérem, ne tartsa tőlünk vissza azon vigasztaló tudatot, hogy 1880-ban kimondott véleményét a minister ur — ha megtörtént, nézetem szerint helyesen — megváltoztatta és hogy most visszatért azon elvhez, a melyet mi innen mindig sürgettünk, hogy t. i. az egész országban a rendőri birói functió a rendelkező és intéző rendőri functiótól külön választassék. Ha pedig nem változtatta meg, akkor a fővárosra nézve is külön, ebben az értelemben a rendőri bináskodásról szóló törvényjavaslatot fog előterjeszteni, akkor két kérdés alól kikerülhetlenül nem lehet menekülnie. Az egyik kérdés az, hogyan fogja azt eszközölni a t. ministerelnök ur, hogy az ne partiális törvény legyen, hogy az bele ne ütközzék az 1880-iki törvényben kimondott általános elvbe.

Ha partiális törvény útján teljesíti, mint másként alig lehet, akkor mi volt oka annak, hogy végleges szervezése a rendőrségnek javasaltatik ebben a törvényjavaslatban, csak annak legfőbb alapja, legfőbb biztosítéka, a rendőri biráskodási functió az, a mit ezen javaslattal nem akarnak létesíteni. Ez egy oly mulasztás, a melyet a t. háznak kötelessége lesz pótolni és a melynek pótlására nézve a mi oldalunkról a kellő indítvány meg fog tétetni.

T. ház! Nem akarom említés nélkül hagyni, hogy van egy ok, a mire a t. ministerelnök ur hivatkozik indokolásában, t. i. az a sokat emlegetett büntető perrendtartás. Azt mondja: „a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslatot csak akkor lehet helyesen előterjeszteni, ha a büntető perrendtartás elkészült.

Én ezt uraim tévedésnek tartom és mindenki, a ki a büntető birósági szervezettel bővebben foglalkozik, át fogja látni, hogy a kettő között elválaszthatlan összefüggés nincs, mert a functiót elkülönítve külön közegre lehet ruházni teljesen függetlenül attól, hogy vajjon ideiglenes, vagy végleges szabályzat szerint járnak-e el. Ha tehát a ministerelnök ur csak ezzel tudja indokolni annak elhalasztását: akkor azt kell hinnem, hogy inkább ürügyet, mint valódi okot volt kénytelen a ház elé terjeszteni, természetesen a házra bizva, hogy annak meggyőző erejét maga belátása szerint mérlegelje.

Ha tehát én azt látom, hogy ezen törvényjavaslat nem felel meg az 1872-iki törvényben foglalt iránynak, akkor még hozzá kell függesztenem azt, hogy ezen törvényjavaslat három főtekintetben hiányos, három fő tekintetben vét azon közigazgatási törvényhozási politikának kivánalmai ellen, a mely nélkül egy hatályos és biztosítékok mellett működő rendőri szervezetet megalkotni nem lehet. Az első az, a miről most beszéltem: a rendőri biráskodás külön szervezése és erre bővebben kiterjeszkedni nem akarok. Csak azt az egyet emelem ki a t. ház előtt, hogy azokon a szempontokon kivül, a melyek tegnap a rendőri biráskodás külön szervezésének igazolására kimerítőleg felhozattak, még van két igen fontos szempont, a mely azt mutatja, hogy a rendőri biráskodásnak ilyetén szervezete, mint itt javasoltatik, teljesen tarthatatlan. Az egyik szempont kisebb. Ez abban áll, hogy ha figyelemmel vizsgálják a fővárosi rendőrség szervezetét, az az egyes hivatalnoki, bureaukratikus rendszer szerint van organisálva, azaz az összes hatalom, mely a rendőrséget illeti, a főkapitány kezében van; az alkapitányok és a többiek csak segédei neki, a kik az ő utasítása szerint, természetszerűleg tőle szoros függésben kötelesek eljárni. És ez igy helyesen van. Csak egyetlen egy tekintetben van a törvény által függetlenül biztosított hatáskörük a kerületi kapitányoknak az 1880-iki életbeléptetési törvényben és ez volna a rendőri biráskodás. Már most én azt állítom, t. ház, hogy a rendőri biráskodásnak az a neme, midőn a rendőri biráskodásban fekvő ellenőrzését a rendőri intézkedéseknek, a rendőri főközegnek alárendeltje, tőle minden más functióra nézve szoros függésben levő közeg teljesíti, hogy az a legfonákabb, hogy ez semmi biztosítékát nem nyujthatja a rendőri működés ellenőrzésének. Ugyan kérem, nem furcsa dolog-e az, hogy miután ezen fővárosi rendőr-törvényjavaslat felruházza a rendőrséget azzal a joggal, hogy egyes esetekben, midőn sem törvény, sem szabályrendelet nincs, de veszély van, tilalmakat és parancsokat bocsásson ki büntetés terhe alatt; midőn feljogosítja arra, hogy veszélyes tárgyakat lefoglalhasson, üzleteket betilthasson ideiglenesen; midőn feljogosítja arra, hogy a rendőri szabályok meg nem tartói helyett azok kárára és veszélyére ők foganatosítsák a szabályokat: mindezen intézkedésekkel szemben a jogi ellenőrzés a rendőri bíróban volna; mert ez intézkedések ideiglenesek, a rendőrség aztán az egész ügyet viszi a rendőrbiró elé és az az ideiglenes tilalmat, parancsot véglegessé változtatja, vagy feloldja, a büntetést kiszabja, a kártérítést, illetőleg a költségek megfizetését a félre rárója.

Méltóztassanak elgondolni azt az esetet: a főkapitány kiad ilyen parancsot sanctió alatt, kiadja az alkapitánynak. Az köteles azt végrehajtani, köteles a felet kényszer alá vetni, megbirságolni, a félnek szabadság-körébe benyulni. Köteles, mert függ a főkapitánytól, mert ezen függés következtében utasítása szerint kell eljárni. Azután jön a fél és keres [rendőr-intézkedések ellen biztosítékot. Kihez jön? Nem is a főkapitányhoz, hanem a kerületi kapitányhoz, az a rendőrbiró, az fogja őt ellenőrizni s elő-

Digitized by Google

ször saját maga ellen, azután másod sorban a főkapitány ellen.

Hát a rendőri biráskodásnak ilyen carricaturája tartható-e a főváros területén, szemben az 1872-ik törvény meghagyásával, mely ebben kereste egyik biztosítékát annak, hogy a rendőrség helyesen lesz szervezve a főváros területén; szabad-e ily törvényjavaslatot benyujtani? Vagy ha benyujtva van, helyes-e e törvényjavaslatot a háznak ezen részére nézve elfogadni?

De mellőzzük ezt, én még egy más szempontból akarok a rendőri hatalomban levő functiók elkülönítésének főfontosságára, nélkülözhetlenségére a t. ház előtt reá mutatni. És pedig nem elméleti szempontból. Ne méltóztassék azt hinni, hogy nem valósítható dolgot kivánok. Olyasmit fogok kivánni, mely e törvényjavaslat keretébe beillik, olyasmit, mi nélkül sem Budapesten, sem máshol a rendőri hatalom helyes gyakorlásának biztositékai meg nem alkothatók. A rendőrségnek kikerülhetetlen attributuma az, hogy mindenütt, a hol veszély fenyegeti a polgárok személyét vagy vagyonát, a rendőrségnek joga van tiltóleg és parancsolólag fellépni, ideiglenes intézkedéseket tenni, tehát a polgároknak nemcsak személyes szabadsága körébe, de vagyoni jogaiba is benyulni, ha sürgős veszély van a késedelemben. Ezt az attributumot minden rendőri hatóságnak meg kell adni és azon országok, melyek e tekintetben a rendőri hatalmat megszorították, tették ezt azon koczkáztatással, hogy a polgárok legfőbb érdekét, t. i. életét és vagyonát veszélyeknek teszik ki. Már most e hatalom a dolog természeténél fogva discretionális. Nincs ember, ki annak feltételeit pontosan, jogi szabatossággal körülirja, nincs ember, a ki annak határait pontosan, jogi szabatossággal megjelölje. Miben van tehát biztosíték arra, hogy a rendőrség ezen hatalommal nemcsak roszakaratból, de tévedésből vissza nem él és az elkerülhetetlennél még nagyobb bajt és kárt nem fog okozni? Egész Európának törvényhozása és gyakorlata mutatja, hogy nem a rendőri közegek utólagos felelősségében és nem a rendőri közegeket terhelő utólagos kárpótlási kötelezettségben. Méltóztassanak a franczia és az angol rendőrségnek felelősségére vonatkozó szabályokat és elveket átnézni s mindenek felett az ennek alapján kifejlett gyakorlatot megvizsgálni. Igen ritka eset az, a melyben a rendőr azok szerint kárpótlásra itéltetik. Miben van a sokkal hatályosabb biztosíték tehát, hogy a rendőrség ezen joggal vissza nem él? A biztosíték abban van, hogy a rendőrség mindennemű ily intézkedése ideiglenes természetű, az általa kibocsátott parancsok, felállított tilalmak, foganatosított zárlatok és lefoglalások ideiglenesek és hogy ezeket egy másik, az intézkedő rendőrségtől elkülönített hatóság megerősítése alá kell bocsátani. Ez, lehet, előbb szakértőkkel megvizsgáltatja a dolgot, vagy megvizsgálja maga, azután határoz érdemleg; állása, döntése pártatlanabb, mert nem saját tetteiről van szó; határozata lehet vagy megerősítés, vagy ideiglenes érvényétől megfosztja és meggátolja, hogy nagyobb kárt tegyen és hogy ezen discretionális jog nagyobb visszaélésekre vezessen. A megosztásban rejlik tehát a leghatalmasabb biztosíték a rendőrség túlkapásai, vagy culfosus, vagy káros cselekvései ellen.

Vizsgáljuk meg már most ezen szempontból a törvényjavaslatot. A törvényjavaslat ezen jogokat a rendőrség számára igényli. Ez helyes, nincs ellene kifogásom, de ha arra a pontra jövünk, hogy ezen joggal való visszaélés ellenében kitől függ az intézkedés megerősítése vagy felbontása, azt fogjuk találni, hogy ugyanazon egy közeg bocsátja ki az általános rendeletet, a mely közeg foganatosítja és majd mindig ugyanaz határoz a végleges érvény, a büntetés, a kárpótlás felett, a ki az ideiglenes tilalmat, lefoglalást elrendelte: azaz itél önmaga cselekvényei helyessége és törvényessége felett. Méltóztassanak megnézni a törvényjavaslat 9. és 10. §-át. A 9. §-ban a rendőrségnek jog adatik, hogy a rendőri szabályok szerint azt, a kinek valamit tenni, vagy valamitől tartózkodni volt kötelessége és ezt elmulasztotta, ha e mulasztásból veszély származik a közönségre, a rendőri bíróhoz vinni, őt elmarasztaltatni, a költségben és büntetésben és az elmulasztott teljesítést a fél veszélyére és költségére megtenni. Ki az, a ki a meghagyást adja, hogy ezt, vagy azt kell tenni, vagy elmulasztani? A 8. §. alapján legtöbbször a rendőri főkapitány. Ki az, a ki megbirálja, hogy helyesen cselekedett-e a fél? A rendőri fő, — esetleg a rendőri — kerületi kapitány, a ki tartozik felebbvalója utasítása szerint eljárni. Ki az, ki a fél költségére a foganatosítást elrendeli? Ugyanez a közeg. Tegyük fel, hogy a rendőri főkapitány valamit elrendel. Elrendeli azt a kerületi kapitánynak. A kerületi kapitány megteszi. A fél panaszt emel, hogy rajta igazságtalanság követtetik el, hogy neki oknélkül okoztatik költség és hogy igaztalanul büntettetik és kényszerittetik valamire. Ki itél e panasz felett? Ki dönt a cselekvő rendőrség és a fél között? Önmaga a cselekvő rendőrség. Első fokban a kerületi, — másod fokban a főkapitány.

De menjünk tovább, a 10. §-ban más joga is van a rendőrségnek adva. Ennek alapján joga van a rendőrségnek, — nincs rendőri kihágás vagy más bűncselekmény, — hanem, ha valamely tárgynak minőségéből, valamely üzlet állapotából veszély származhatik a közönségre. Mit tehet akkor a rendőrség? Lefoglalja a tárgyat ideiglenesen, megtiltja az illető intézetnek, vagy

Digitized by Google

üzletnek folytatását. Fontos jog, nagy jog. Vagyoni károkat okozhat, tönkre is teheti az embereket. (*Igaz! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.*)

És ne tételezzük fel, hogy a hatóság roszul, csakhogy túlbuzgón cselekszik, hamisan ítéli meg a dolgot, hogy a dolog természetében fekszik az, hogy a folyton exequáló hatóság túlmegy és nem oly higgadtan és elfogulatlanul ítéli meg a dolgot, mint a folytonos végrehajtástól távol levő hatóság. De hát megvan az üzletbetiltás, a tárgy-lefoglalás. Mit gondol a t. ház, mit kell tenni? Azt mondja a törvényjavaslat: bejelentendő az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak.

Hegedüs Sándor (*közbeszól*): Azonnal!

Szilágyi Dezső: Igenis azonnal! De én is „azonnal" kérdezem, ki ezen hatóság? És felelek reá „azonnal", hogy legtöbbször önmaga a végrehajtó, az ideiglen intézkedő hatóság, (*Derültség balfelől*) tehát önmagának, a ki ideiglenesen tiltja be az üzletet, kell ezen ideiglenes parancs ellenében önmagát ellenőrizni. Hát hol van itt a biztosíték arra nézve, hogy itt ezen ideiglenes rendőri intézkedés orvoslást nyer azon közegnél, a mely az intézkedést felül fogja vizsgálni és végleg dönt? Pedig nem kicsinylendő dolog ez, uraim! Az életnek ezer apró bajai épen az ilyenekből állanak. (*Igaz! Ugy van! a baloldalon.*) Nemcsak azért terhes a rendőrség, nemcsak azért keseritheti meg a rendőrség a polgárok életét, mintha minduntalan valami alkotmánysértést követne el — ilyenek ritkán fognak, reméllem — ha kivánják ott, érvelés kedveért meg is engedem — legalább a ministerelnök ur működése alatt nem fognak megtörténni — de az életnek ezer apró bajai ellen kell a polgárokat biztosítani. És azon törvényjavaslat, mely erre nézve biztosítékot, elérhetőt megalkotni nem tudott, nem tökéletlenül, de egyáltalában nem oldotta meg feladatát. (*Igaz! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.*) Ez tehát az, t. ház, a miért én egy oly cardinális hibának tartom ezen törvényjavaslatban a rendőri hatalomban fekvő functiók szétválasztásának elmulasztását; ez az, a miért én azt tartom, hogy ha ezen hiba nem fog a tárgyalás alatt pótoltatni, a miért én ezen egész törvényjavaslatot egész tisztelettel elfogadhatlannak fogom tartani. (*Élénk helyeslés a bal- és szélső baloldalon.*)

Áttérek már most egy pontra, mely oly alaposan lett fejtegetve ezen oldalról, megvizsgálására annak, hogy mikép állunk hát a személyes szabadság köreinek biztositásával, mikép állunk szemben oly rendőrséggel, mely a törvényszéki rendészetet kizárólag kezeli a főváros területén, tehát kezeli ezen országban a lehető legkényesebb körülmények közt, oly körülmények közt, midőn a rendőrségnek kényes jogosítványai gyakorlására a lehető legtöbb alkalom, beismerem, a lehető legtöbb szükség van. Én nem tehetek róla, de a mire már más alkalommal céloztam, ismételhetem a ministerelnök ur előtt ma is, ha a t. ministerium ma is azon meggyőződésben van, melyben mi is vagyunk, hogy a személyes szabadság garantiáját, a mit ők is akarnak, mi is akarunk, kapcsolatosan kell megalkotni a rendőrség szervezetével, én hibául róttam fel a ministerelnök urnak, hogy a csendőrségről szóló törvény megszavazásához nem terjesztetett elő azon másik törvényjavaslat is, erre nézve két út volt a kormány előtt, vagy a büntető perrendtartás alapján szabályozni e kérdést, a hová ez nagyrészben való, vagy a mint beismerem, annak létrejöttéig várni nem lehetett, akkor elengedhetlen kötelessége volt azon fejezetet, mely a személyes szabadság oltalmáról szól, a rendőri szervezet államosításával, illetőleg a csendőrségnek országos szervezetével együtt is meg alkotni. De azt az utat követni, mely e törvényjavaslatban — elismerem, legjobb indokból — követtetik és ezt tapasztalásból mondhatom, mert a bizottsági tárgyalásoknak tanúja levén, láttam, hogy a belügyminister ur e részben igen concilians és előzékeny magaviselet tanusított — de, mondom, sajnálom, hogy meg kell mondanom, hogy az út, melyet ő követ, a lehető legrosszabb, mert semmi kivánalomnak meg nem felel és oda vezethet esetleg, hogy a meglevő állapotot még rosszabbá teszi. Mert ez a javaslat a személyes szabadság biztosítására bűnügyekben a rendőrség számára kétnemű dispositiót tartalmaz: egy általános és azután egy különös határozatot. Az általános határozat foglaltatik a 14. §-ban, mely ben az van mondva, hogy a lefoglalás, személymotozás, házkutatás, letartóztatás, ha bűntettről vagy vétségről van szó, a fennálló gyakorlat szerint, ha a járásbiróság hatásköréhez tartozó kihágásról van szó, az igazságügyministeri rendelet szerint, ha közigazgatási útra tartozó kihágás forog fenn, a belügyminister rendelete szerint jár el a rendőri közeg. És meg nem elégedve ezzel és méltán, mert ezek nagyon sovány rendelkezések, — ezen §-on felül a törvényjavaslat még egyszer szabályozza ugyanezen kérdéseket. Szabályozza, legtöbbször kellő szabatosság nélkül, tökéletlenül, pongyolán, oda vetve a gondolatot; pedig ha valaminek szabályozásánál, a világos, szabatos formulázás mellőzhetlenül szükséges, úgy épen a szabadságjogok biztosítékai azok, hol e részben hibát elkövetni nem szabad. Mert az ily törvényes határozatok czélja,

Digitized by Google

hogy biztosítékot, a rendőri eljárás feltételeit és korlátait képezzék s rögtön megszűnik minden hasznuk, ha elmosódott, töredékes, nem a lehető leghatározottabb formában vannak öltöztetve.

Már most e javaslatban foglalt határozatok, rendezetlenek, homályosak, hézagosak, minden szabatosság nélkül szűkölködnek. Nincs is tisztán sem a kör szem előtt tartva, melyben mozogniok kell, sem kifejezve, a mit elrendelni akarnak.

Már tegnap példaszerűleg felhozatott és én is csak ilynemű fejtegetésekbe fogok bocsátkozni, hogy levelek, iratok stb. lefoglalásáról átkutatásáról hallgat a javaslat. Erre láttam a kétkedő mosolygást a túloldalon, szintén olvastam a gondolatot, a mely abból állott, hogy hiszen megvannak a birósági szabályok az igazságügyminister rendeletében, a melyek a bűnügyekben való eljárást szabályozzák.

Hát igenis, ebben is van valami, de az azután teljesen használhatlan, a mint bátor leszek rögtön bebizonyítani. Az igazságügyministeri rendelet, a mely itt gyakorlat címe alatt emlittetik, kétnemű intézkedést tartalmaz: eljárási szabályt a közigazgatási tisztviselőre az előnyomozásnál és eljárási szabályt a vizsgáló biróra az elővizsgálatnál. A mit a közigazgatási tisztviselőre mond, az pár sovány szakasz, az iratok, levelek lefoglalásáról egy szót sem említ; a mit a vizsgáló biróra nézve mond, igaz, körülményesen szabályozza azt, de azt fel nem teszem, sem a t. túloldalról, sem a t. ministerelnök urról, hogy e részben ugyanazon jogokat akarja adni a rendőrnek, a melylyel a vizsgáló biró bir. Csak egy fontos különbséget emelek ki. Általában a büntető eljárásnak egyik szabálya az, hogy az iratok, levelek lefoglalása, ha sürgős veszély van a késedelemben, eszközölhető ugyan a rendőrség által, ennyire mennek a legtávolabb menő törvényhozások, de nem szabad a rendőrségnek azokat felbontani, vagy a felbontott iratokat elolvasni. Némely törvényhozás szerint szabad akkor, ha az illető, kinek iratai lefoglaltattak, beleegyezik, különben nem szabad. A vizsgálóbirónak el kell olvasni, meg kell vizsgálni a nyilt iratokat, a rendőrség köteles azokat a bíróságnak előterjeszteni.

Nem lehet tehát pusztán azt mondani, hogy a rendőrség járjon el azon szabályok szerint, a melyek szerint a vizsgálóbiró eljár, mert a vizsgálóbirónak mindenütt nagyobb jogokat adnak, mint a rendőrségnek, esetleg kénytelen a rendőrség az előnyomozási cselekvényeket teljesíteni és eredményeit a vizsgálóbirónak átadni. A rendőrség tehát vagy teljesen szabadon fog eljárni az iratok lefoglalásában és elolvasásában, mint teszi jelenleg — legalább e napokban is olvastam egy megdöbbentő példát reá — vagy pedig egyáltalában nem mer hozzányulni; egyik esetben szolgálata hatálytalan, másik esetben veszélyes a polgárokra nézve: szóval ez egy igen lényeges hiánya a törvényjavaslatnak.

De nemcsak erről van szó. Tegnap Németh Albert képviselőtársam a maga humorával a házat derültségre hangolta, midőn gúnyolódott azon szakasz felett, mely azt mondja, hogy a fővárosi rendőrség előtt mindenki megjelenni és a hozzá intézett kérdésekre felelni köteles. Hát csakugyan ilyen rendőri törvény, ilyen kötelezettsége az állampolgároknak nincs a világon sehol. Nem a rendőr előtt, de a biró előtt sem tartozik mindenki mindenre felelni; de még ha tanú gyanánt vagyok is megidézve, birói tanú gyanánt, bűnügyben, akkor sem tartozom felelni. Én ugyan olykép értem ezt a szakaszt, hogy azon korlátok magukban értetnek ott, hogy a mire valaki nincs kötelezve biró előtt, hogy feleljen, a rendőrségnek sem tartozik felelni és a rendőrségnek őt faggatni nem szabad; és bizonyára az igen t. ministerelnök ur is igy érti azt, de vajjon, hogy fogja érteni a rendőrhatóság? És ebben fekszik a veszedelem, hogy a hiányos szabályozás rosszabb, mint a jelenlegi állapot fenntartása. Ma talán senki sem kételkedik abban, hogy a rendőrnek nincs joga olyan személyeket kikérdezni, a kiknek meg van tiltva bizonyos módon tudomásukra jött körülményeket felfedezni, például a papoknak, a mit a gyónóktól megtudnak, a védő ügyvédnek, a mit védenczétől bűnügyben megtudott. Ma nem kételkedik a rendőr, mert nincs szabály, a mely körülirná törvényesen az ő jogkörét, hogy a rokonok és hozzátartozóik nem tartoznak felelni olyan kérdésekre, a melyekkel rokonukat bűnügyben terhelnék; de ha itt benne lesz, hogy mindenki megjelenni és minden kérdésre felelni tartozik, könnyen az a gondolat támadhat, hogy a rendőrségi eljárásnak összes jogköre itt körül van irva és hogy a mi itt nincs megtiltva a rendőrnek, azt ő teljesen igénybe is veheti. Ezért mondom én, hogy a hiányos szabályozás, a mely hiányosan megalkotott biztosítékokat törvénybe foglalván, ugy tünteti fel, mintha azok egyedüli biztosítékok lennének, gyakran sokkal károsabb, mint egyáltalában nem említése a dolognak.

De menjünk tovább. Ott van a tárgyak lefoglalása, nem akkor, midőn azon tárgyból veszély származhat, hanem midőn bűnügy forog fenn. Az ily lefoglalásokról egy szót sem szól a javaslat. Pedig itt is van egy nagy kérdés. Olyan személyeknél tárgyakat lefoglalni, a kik bizonyos büntető ügyben tanubizonysági kötelezettséggel nem tartoznak, olyan személyeknél bűnjeleket

Digitized by Google

lefoglalni szintén nem szabad, az az egyén nincs kötelezve azon tárgyak kiadására. Ezt határozza a büntető perrendtartások legnagyobb része. Minderről semmi említés sincsen. De megyek még tovább. (*Halljuk!*) Nézzük meg, minő könnyelműen jár el ezen törvényjavaslat. A törvényjavaslat 21. §-a szabályozza azon általános feltételeket, a mely általános feltételek meglétében a rendőrségnek joga van saját initiativájából, tehát nem a bíróság megkeresésére, önön hatalmából személymotozást, házkutatást tartani. E részben egy pár helyes tételt tartalmaz, szólván ekképen:

„Házkutatást, személymotozást, birói felhivás nélkül csak az esetben foganatosíthat a fővárosi rendőrség, ha veszély van a késedelemben, vagy oly egyénről van szó, ki a rendőrség előtt mint szokásos tolvaj, vagy orgazda ismeretes.“

De hát kérem, a legfőbb tétele annak, hogy lehessen házkutatást és személymotozást eszközölni, t. i. az, hogy egy határozott bűnrészest keressenek ott, a hol kutatnak, vagy határozott bűnjelt, hogy alapos gyanus ok legyen arra, hogy ott van azon egyén, vagy bűnjel, az ezen §-ból ki nem tűnik, nem mintha nem akarná a minister ur, méltóztassanak ezt jól megjegyezni, (*Derültség*) ő akarja, hanem ki tehet róla, hogy akkor, a midőn ezen 21. §-t fogalmazták, ezen leglényegesebb feltételt kihagyták belőle és annál furcsább, hogy ez kihagyatott, mert a következő §. azt mondja, hogy oly házakban, melyek a közönség előtt mindig nyitva állanak, mint vendégfogadókban, kávéházakban, csapszékekben s hasonló nyilvános helyiségekben, hová a rendőr mindig bemehet, ezen feltételek fel vannak sorolva, ki van mondva, hogy ott akkor gyakorolhat kutatást: ha alapos okok forognak fenn arra, hogy ily házban vagy helyeken a bűntett elkövetésének gyanujával terhelt egyén tartózkodik, vagy bűnjelek találhatók. Én elhiszem, hogy a minister ur azt akarja, hogy ezen feltétel fennálljon a 21. §-ra nézve is, de ez mutatja, hogy milyen könnyedén jártak el ezen fontos dolgokkal, pedig — ismétlem — a személyes szabadság biztosítékaira vonatkozó intézkedéseknek minden törvényben a legszabatosabbaknak kell lenni s ha van törvény, a melynek e részben határozottnak és szabatosnak kell lenni, ugy épen ez az, a melynek a leghatározottabbnak, legszabatosabbnak kell lenni, mert csakis a szabatosság és határozottság által lehet a személyes szabadságot biztosítani. Az eszmét egyszerűen odavetni, az annyi, mint semmi biztosíték. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Szól továbbá a törvényjavaslat a fegyver használatáról, melyről tegnap Grünwald t. képviselőtársam is megemlékezett. Ezen használat feltételei minden rendőri törvényben meg vannak szabva.

Itt is meg van az szabva, de oly homályosan, oly pongyolán, hogy még a kellő műszavakat sem használja.

De t. ház, én erről többet nem beszélek. (*Halljuk!*) Most méltóztassanak megengedni, hogy a harmadik pontra terjeszkedjem ki, mely a legfurcsább és legkülönösebb ezen törvényjavaslatban, tudniillik a rendőri közeg felelősségére. (*Halljuk!*) A felelősségről ezen törvényjavaslat 44. §-a intézkedik és pedig olyan módon, hogy beszédem bevezetésében mondott szavaimat ismételnem kell, hogy ezen §. vagy nincsen tisztán gondolva, hogy nincs tisztán kifejezve, mert nincs ember a világon, a ki ezen paragraphus alapján meghatározza, hogy a rendőrt milyen felelősség és ki előtt terheli. Méltóztassék ezen §-t meghallgatni. Ezen §. első alineája azt tartalmazza, hogy:

„Ha valaki a rendőrségnek valamely intézkedése által magát megsértettnek érezné, a mennyiben a törvény mást nem határoz, elégtételért a belügyministernél panaszt emelhet, ki a hibásan eljárt tisztviselőt a fél kérelmére az okozott költségek megfizetésében elmarasztalhatja.“

Mindenekelőtt abból induljunk ki, hogy a rendőr is tisztviselő, államtisztviselő. Kérdem a t. minister urtól, hogy neki, vagy collegái akármelyikének, honnan van joga eddigi törvényeink szerint, hogy a hibásan eljárt tisztviselőre, mint valami bíróság, a teljes elégtételt és kártérítést ráróhatja? és még nem is fegyelmi uton, hanem egyszerű közigazgatási panasz utján. E jog a ministert nem illeti meg a törvényhatósági és nem az állami tisztviselőre nézve. Hatalmában áll az állami tisztviselőt elbocsátani, de reá még fegyelmi uton sem szabhat kárpótlást, annál kevésbbé egyszerű administrativ panasz utján.

És mit értünk itt az elégtétel alatt, az okozott költségek alatt? A rendőri hibás intézkedés által okozott költségeket. A kárpótlás, az elégtétel magánjogi fogalom, a teljes kárpótlás értetik alatta, a damnum emergens és a lucrumcessans.

Már most nem tudom, mikor értem jól ezt a paragraphust: akkor-e, ha, miután jogviszonyról van szó, a jogi terminologia szerint itélem meg, vagy akkor-e, midőn nem azt nézem, a mit kifejez, hanem a mit alatta gondolhattak, vagy a mit kifejezni akartak? Ezt a másodikat hiába keresem, mert nem tehetem fel, hogy egy rókáról két módon akartak bőrt huzni. Nem tehetem fel, hogy a minister ur azt akarta, hogy a rendőri tisztviselő kárpótlásra, tehát vagyoni felelősségre legyen vonható formaság nélkül a belügyminister által és szintén kárpótlásra szorítható legyen azután a második alinea értelmében azon elvek szerint, melyek a köztörvényhatóságokról szóló törvényben a közigazgatási tisztviselőkre

Digitized by Google

nézve meg vannak határozva, azaz birói uton. Azt nem tehetjük fel, hogy mindkét uton akarta a felelősséget megállapítani.

De nézzük a második alineát. Ez valóságos curiosum a törvényfogalmazások példányai között. (*Halljuk! balfelől.*) Azt mondja: „Bűnügyi, vagyoni és fegyelmi felelősség tekintetében a fővárosi rendőrség személyzete azon alapelvek hatálya alatt áll, melyek a közigazgatási tisztviselőkre nézve általában, különösen pedig az 1870: XLII. és az 1876: VI. t.-czikkek intézkedései folytán érvényben vannak."

Az alapelvek hatálya alatt állt, t. ház, a törvényjavaslat készítője; a mikor fogalmazta ezt a törvényjavaslatot, akkor ő bizonyos alapelvet akart megvalósítani. De alapelvek hatálya alatt állni felelősség tekintetében, ez jogilag teljesen érthetetlen. A felelősséget jogtételek szabályozzák, azok nem alapelvek. Nem alapelvek hatályáról, hanem kötelező és kényszerítő határozatokról van szó.

De melyek azok az alapelvek, melyek alatt a közigazgatási tisztviselők átalában, különösen pedig a törvényhatósági tisztviselő az 1870: XLII. t. cz. értelmében áll? mit értünk az alatt? Értjük-e az alatt pl. azt, hogy a rendőri tisztviselők, a kik államtisztviselők, felelősség tekintetében parificáltatnak a törvényhatósági tisztviselőkkel? s elfogadjuk-e ennek a következményét?

Én elmondom a következményt. (*Halljuk! balfelől.*) Az első következmény az, hogy a fennálló pragmatica és törvények szerint, az állami és törvényhatósági tisztviselők közt felelősség tekintetében az a különbség, hogy ha az állami tisztviselő a maga hatáskörén belül bona fide járt el, ha nem dolose, szándékosan cselekedett, vagyis a culposus cselekvésért vagyonilag nem felelős. Ez áll az állami tisztviselőkről. Nem akarom vitatni, helyesen-e vagy nem, tény, hogy igy van. A törvényhatósági tisztviselőre a törvény kissé kétesebb kifejezést tartalmaz. A hatáskörén belül való eljárás, — ugy látszik, mert igen rosz a törvénynek a szövege — ha culpose járt el az illető, vagyoni felelősség súlya alá helyezi őt. Nem tudom, mindkét elv alá akarja-e helyezni a minister, az alá, hogy ha culpose cselekszik, felelős, vagy az alá, hogy ha csak culpose jár el hatáskörén belül: vagyoni kárpótlással nem tartozik.

Mit tesz az tehát, hogy mind a kettő alatt áll? Azt, hogy egyik alatt sem áll. (*Tetszés a baloldalon.*) Mert ha az egyik alá akarják vonni, van esze, hogy a másik alá búvik. (*Derültség.*) Ugy az állam, mint a törvényhatósági tisztviselő, hogy ha meghagyásból cselekszik, ha illetőségének körében jár el, ha a meghagyás illetékes egyéntől jött, nem tartozik felelősséggel csak bűnügyben, sem fegyelmi, sem magánjogi felelősséggel nem tartozik. Ha azonban kárpótlásra szoríttatik, ő a kárpótlást áthárithatja a meghagyóra. A törvényhatósági törvény szabályozza, hogy a bizottság mikor felelős és mikor felelősek a bizottság tagjai. Itt állami tisztviselőről van szó, a ki a főkapitány és a minister alatt áll.

Vajjon az állami tisztviselő is áthárithatja a kárpótlást a ministerre? Az a fokozat, mely a törvényhatósági törvényben a törvényhatósági bizottságra nézve fennáll, vajjon a ministerig vihető? Én nem tudom. De a belügyminister ur sem tudja. Pedig mégis kimondjuk, hogy azon elvek hatálya alatt állanak, melyek meg vannak szabva a törvényhatósági tisztviselőkre nézve. (*Élénk derültség.*) Ez a szakasz, ez a rendelkezés nézetem szerint nem egy világos gondolatnak eredménye, vagy pedig nincs világosan kifejezve. Nem bocsátkozhatom most azon elvekbe, melyek szerint a tisztviselők felelősségét szabályozni kellene; de majd midőn azon szakasz kihagyását vagy átváltoztatását fogjuk indítványozni, ha eljutunk odáig a részletes tárgyalásban, lesz talán alkalmam nézeteimet ez irányban kifejezni.

Most méltóztassanak megengedni, hogy legutolsó észrevételemet tegyem meg nehány határozatra nézve, mely különösen a főváros törvényhatóságát illeti.

Említettem, hogy a törvényjavaslat nem felel meg azon kelléknek, hogy a helyi rendészetet az állami rendészettől világosan és kellően elválaszsza. Kettőben a minister jogfoglalást tesz. Ártatlannak tünteti ugyan elő — és nem is akarom állítani, hogy roszakaratból tette, — t. i. jogfoglalást tesz az új szinházak engedélyezésénél és aztán a közerkölcsiségi rendészet tekintetében, a rendőri orvosok felállításánál. Hogy mivel indokolja az elsőt, valóban nem tudom kivenni az előterjesztésből. Azt mondja, hogy a rendőrség és a főváros közt a hatáskörre nézve surlódások vannak; ebből az következik, hogy meg kell szüntetni a surlódásokat és határozott normativumot felállítani; de nem az, hogy a mely jogot a főváros gyakorol, az elvétessék tőle ok nélkül. Én részemről nem tartom sem a ministerium, sem a főváros kezében a magyar nemzet ezen ügyét veszélyeztetve. De azon nézetben vagyok, hogy midőn elvileg elkülönittetik a helyi és az állami rendőrség hatásköre, akkor semmi se vétessék el a helyi rendőrségtől, a mit ez helyesebben végezhetne. Hiszen az állami rendészet hatásköre különben is a dolog természeténél fogva tágulni fog; elegendő teendője lesz az állami rendőrségnek és nem szükséges, hogy az érdekeltséget a közügyek iránt a municipiumokban azzal is csökkentjük, hogy bizonyos általánosabb érdekeltséget gerjesztő ügyek elhatározása tőlük elvonatik. (*Helyeslés balfelől.*)

Digitized by Google

A mi a rendőri orvosok intézményét illeti, arról röviden akarok szólni és azt jegyzem meg, hogy ha a t. minister ur a közegészségügy szolgálatát itt a főváros területén újjá akarná szervezni és ezen újjá szervezés helyes elvéül kimutatná azt, hogy bizonyos functiók a közegészségügy szolgálatából elválasztandók és e hirhedt functiót is köztte láthatnók, de egy helyes szervezés alapján, akkor érteném az elválasztást; de midőn nekem az indokolásból s azután a t. előadó ur jelentéséből meg kell győződnöm, hogy ez sincs tisztán és határozottan contemplálva, mert hogy egyebet ne mondjak, az előadó ur a maga jelentésében azt mondja, hogy azon teendőkön felül, a melyeket a minister ur oda utasít, a bizottság is oda utasít — persze az indokolásban — még egy sereg teendőt s igy mintegy segítségére jön a ministeriumnak a hatáskör megszabásában: azt kell hinnem, hogy e reform is olyan, melyet teljesen ki nem gondolt és melynek elegendő és igazoló motivumát a ministerium nem tudja előterjeszteni.

De legfontosabb panasza a fővárosnak — s itt, t. ház, nem akarok, mint a főváros egyik képviselője szólni, de általános szempontból — azon járulék meghatározása ellen szól, a melyet a főváros a rendőrség költségéhez fizet. Nem gondolom, hogy igazságtalan legyek a ministerium iránt, ha ennek az elvét ugy terjesztem elé: hogy azon összeget tartozzék a főváros fizetni, a mely megállapittatott az államrendőrség ideiglenes behozatala alkalmával, a mely valami kevéssel kisebb, mint a mennyiben a fővárosi municipális rendőrség akkor került. Ezt tartozzék a főváros addig fizetni, mig ugy megnőnek a rendőrség költségei, hogy az állam is annyival pótolja e költséget és mikor már az állam ennyivel pótolja, talán tiz év mulva, akkor egyenlő mértékben fogja a municipium és az állam a költségeket fedezni.

T. ház! Először a kérdés formai oldalára teszek észrevételt; én elismerem a törvényhozásnak azt a jogát, hogy meghatározhatja a municipiumra is azt, mennyivel s mily arányban tartozik a rendőrség költségeihez járulni; hanem a helyes eljárási mód még is az volna, hogy a mint egyéb ügyekben tudta tenni a t. minister ur, ez ügyben is mindenek előtt ezen törvényjavaslat előterjesztésekor igyekezett volna egyetértésre jutni a törvényhatósággal, nem mintha az törvényes kötelezettsége lett volna, nem mintha elő nem terjeszthette volna e törvényjavaslatot s a ház azt el nem fogadhatná, de azt tartom, hathatósabb és ildomosabb eljárás lett volna az előleges megegyezés. Ne a rádictáláshoz és decretáláshoz folyamodott volna, hanem inkább az érdekek kiegyeztetéséhez.

A másik az, hogy e felfogás, nem említve részleteit, egy cardinalis hibában szenved. Elismerem és elismeri mindenki, hogy a fővárosi rendőrség excentiv közege a helyi rendészetnek, tehát igen is járuljon hozzá a város is a költségek viseléséhez; mert az ő helyi czéljainak is szolgál ez intézmény. Hanem azt azután nem ismerhetem el, hogy ha a felerészben való hozzájárulás aránya igazságos, miért legyen az csak tiz év mulva igazságos és miért nem ma, hacsak ürügyet nem keresünk arra, hogy a város kétharmad vagy háromnegyed részét a költségeknek éveken át viselje; és másodszor nem szabad nekünk, a törvényhozásnak, elvileg arra az álláspontra állni, hogy a mi functiót elvesz az állam a municipiumtól és teljesítés végett magára ruház, annak költségeit, a melybe ezen functió a municipiumnak került, mig az nála volt, még továbbra is tartozik viselni. Ez egy elvileg elfogadhatlan álláspont. Méltóztassanak meggondolni, hogy midőn a törvényhatóságoktól az igazságszolgáltatást elvették, — hiszen az igazságszolgáltatás functiója is főleg helybeli egyéneknek szolgál — jutott-e valakinek eszébe azt mondani, hogy fizessék továbbra is a törvényhatóságok azon összeget, a melybe nekik az igazságszolgáltatás került addig, mig ezen functió kezükben volt. Erre az alapra tehát nem lehet igazságosan állani.

Már most, t. ház, elejtve minden további észrevételeimet, befejezem beszédemet. (*Halljuk!*) Gondolom, t. ház, az eddigiekben talán túlbőven is indokoltam azt, hogy alapeszméjében ezen törvényjavaslatot, azaz a rendőri teendők államosítását a főváros területén elfogadván, kiemeltem azon főbb hiányokat, a melyeket ki kell igazitanunk, ha azt akarjuk, hogy az elérhető javítások megtörténvén, ezen törvényjavaslatnak hatálya valóban üdvös legyen és védője, előmozditója legyen azon érdekeknek, a melyekért a rendőrség létezik.

Midőn én tegnap a t. ministerelnök urnak nyilatkozatát sürgettem, legyen meggyőződve, nem a kiváncsiság vezetett, hogy még egyszer beszélni halljam, nem is az az öröm, hogy szerencsém legyen vele vitatkozni az általános vitában, mert ezt a gyönyörűséget mindketten a részletes vitánál is megszerezhetjük magunknak, hanem a főszempont az volt, hogy mert ugyanazon ellenvetések mások által is felhozattak, tájékozni akartuk magunkat és tisztázni a helyzetet a törvényjavaslatra nézve.

Azok a főbb hiányok, a melyeket kijelöltem, igenis kiigazithatók a törvényjavaslatban; de ahhoz nagy türelem kell és a t. kormánynak és a t. többségnek cordialis közreműködése. Ennek kiigazítása utján buzgóan és bizalommal megindulhatunk akkor, ha jóakaratú előzékenysé-

Digitized by Google

get és hajlamot látunk. És ez az, a mit jelenleg a t. ministerelnök urtól vártunk és nem tudom miért, a t. ministerelnök ur felállva, kijelentette, hogy arra, a mi a törvényjavaslat ellen komolyan felhozatott, nem felel, hanem a mit nem tart komolynak, azt meg fogja cáfolni. Azt értsem-e ebből, hogy részéről csak azzal akar foglalkozni, a mit nem tart komolynak és a vitát ily alapokon akarja tovább folytatni, vagy azt akarja elérni, hogy meggondolási időt szerezzen magának, azután feleljen.

Mi kifejtettük álláspontunkat, a melyből kifolyólag igyekeznünk kell lehetővé tenni egy helyes törvény létrejöttét, mert egy korlát nélküli rendőri hatalom fenntartása veszedelmes, mert elismerjük, hogy a fővárosi körök egy jó törvény létrejöttét élénken óhajtják; kijelöltük az utat és irányt és megtesszük a kisérletet ezen javítások eszközlésére. E javítások mind olyanok, hogy a törvényjavaslat felforgatása nélkül eszközölhetők. Elismerte ezt a t. ministerelnök ur is s eszközölhetők a nélkül, hogy a fővároson kivül levő institutióhoz hozzányulnánk. De ha törekvésünk az volt, hogy az elérhető szükséges garantiákat e törvényjavaslattal együtt megalkossuk, ha e törekvésünk bármi okból sikerre nem vezet, senkisem kárhoztathat, hogy miután elüttettünk annak lehetőségétől, hogy az elérhető javítás megtörténjék és a törvény uralma a fővárosban kellő módon biztositassék, ez esetben azután a törvényjavaslat elfogadása ellen fogunk szavazni a harmadik felolvasásnál. (*Helyeslés baloldalon.*)

Elnök: Szólásra senki feljegyezve nem lévén, szó illeti még az előadó urat és a külön vélemény előadóját. (*Felkiáltások: Öt percznyi szünetet kérünk!*) Tehát öt perczre az ülést felfüggesztem.

(*Szünet után.*)

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni, folytassuk a tanácskozást.

Péchy Jenő előadó: T. ház! A törvényjavaslatnak most már a harmadik ülésre átment általános tárgyalása azon meggyőződésre vezetett engem, hogy a t. ellenzéki pártok e tárgyalásnál nem követték a parlamentális helyes rendszert, a helyes szokást és egyátalában nem az általános vitába beillő ellenzéki támadásokkal éltek; (*Igaz! Ugy van! jobbfelől*) mert akkor, midőn pl. a t. társalgó ellenzék szónokai jó előre siettek kinyilatkoztatni, hogy a törvényjavaslatot általánosságban elfogadják és majd a részletekre tartják fenn az általuk beterjesztett módosítások keresztülvitelét és e mellett épen utolsó szónokuk Szilágyi t. képviselőtársunk egytől-egyig a törvényjavaslat valamennyi szakaszával foglalkozik: azt hiszem, hogy az nem az általános vitába illő rendszer. (*Helyeslés jobbfelől.*)

A függetlenségi párt t. szónokai valamennyien hangsúlyozták, beismerték, bizonyították, hogy a mostani rendszer hibás, a mostani rendőrség működése, eljárása rosz, hogy azt javítani kell, elismerték, hogy azt a részletekben javítani lehetne, (*Közbeszólás a szélső balról: Ezt nem mondtuk!*) hanem azért szokott módon a negatio terére léptek s kijelentették, hogy általánosságban sem fogadják el a törvényjavaslatot.

Én, t. ház, nem akarom követni a társalgó ellenzék szónokait azon a téren, hogy a részletekre kiterjeszkedve, reflectáljak észrevételeikre. Ha ezt tenném, mert hiszen Szilágyi t. képviselő barátom észrevételei, a ki a törvényjavaslat 10. §-ától kezdve valamennyin végig ment, bőséges anyagot nyujtanának nekem arra, hogy pl. az oly szakaszoknál, a melyeknek két bekezdése van, a második bekezdésből megczáfoljam azon ellenvetéseket, melyeket ő az elsőre tett. De én ezt a részletes tárgyalásra hagyom, tudván, hogy Szilágyi képviselő ur ott újolag elő fogja idézni ugyanazon vitát.

Egyet azonban mégis kénytelen vagyok neki megjegyezni, a mi különben vonatkozik nemcsak az ő, hanem általában vele együtt Grünwald Béla és a többi azon pártról felszólalt képviselő urakra is, a kik a törvényjavaslatot azért támadták meg, mivel az az 1872: XXXVI. törvényczikk által kijelölt rendőri biráskodást nem tartalmazza.

A t. képviselő uraknak szabad tetszésüktől függ elhinni, vagy nem hinni a ministeri indolást, hogy az azért nem terjesztetett be, mivel azt a ministeri indokolás indokolja; hanem azért, mégis engedjék meg a t. képviselő urak, hogy ha kételkedem, hogy lehetőnek tartják a rendőri biráskodás szervezését a nélkül, hogy a rendes büntető eljárás megállapítva és szabályozva legyen. (*Helyeslés jobbfelől.*)

A mi Szilágyi képviselő ur egyik, igaz, hogy a részletekre vonatkozó főkifogását illeti, a mit — bocsánatot kérek, hogy én is megérintek — hogy t. i. a rendőri hatalomra nézve ezen törvényjavaslat semmi garantiát nem tartalmaz és e tekintetben hivatkozik épen a törvényjavaslat 9. és 10. §-ára, bocsánatot kérek, akkor, mikor a 9. és 10. §. világosan hangsúlyozza az ideiglenes rendőri intézkedés felett határzó illetékes biróságot, mely bizonynyal meg fogja adni azt a garantiát, melyet Szilágyi t. képviselő ur kétségbe von: azt kell hinnem, hogy a t. képviselő ur nem vette magának azon fáradságot, hogy ezen szakaszokat kellőleg megfontolja. (*Ugy van! jobbfelől.*)

Szilágyi képviselő ur ma, tegnap pedig Grünwald képviselő ur hangsúlyozták, miszerint az egyéni szabadság megóvására nincs elég cautela e törvényjavaslatban. Engedelmet kérek, én nem tudom, hogy az egyéni szabadság meg-

Digitized by Google

óvásit egy rendőri törvénybe, a mely kiválóan csak a rendőri működés és szervezetről szól, miként akarják beszúrni, különben is arra nézve a garantia megvan a büntető-törvénykönyv 10-ik fejezetében.

Már most, miután, mint előre kijelentettem, a Szilágyi Dezső képviselő ur által felhozottakat módom lesz a részleteknél megczáfolni, azzal tovább nem is foglalkozom, hanem bátor leszek áttérni a különvéleményt benyujtó képviselő urak s pártbeliek megjegyzéseikre. A t. képviselő urak teljes tagadással — ő szerintük helyesen indokolva, szerintem nem — kijelentették, hogy a törvényjavaslatot nem fogadják el. Eötvös s a többi szónok urak, de különösen Kada képviselő ur, kinek szavait szeretném szó szerint idézni, kijelentették, hogy 1872 óta a mostani rendőrség tisztviselői nem csináltak egyebet, mint folyvást igyekeztek újat húzni a fővárosi törvényhatósággal, igyekeztek új jogokat szerezni maguknak a fővárosi hatóság rovására csak azért, hogy megmutassák, hogy a fővárosi hatósággal egyenjogúak.

Én azt hiszem, hogy ez épen egyik legfőbb indok a törvényjavaslat elfogadására, hogy ezen állapotot meg kell szüntetni, hiszen a bizottság is ugy indokolja, hogy ezen tarthatatlan, bizonytalan állapotot a főváros és a rendőrség között meg kell szüntetni s a hatáskört praecisirozni.

Azt mondta még a képviselő ur, hogy a jelen törvényjavaslattal a fővároson jogtalanság követtetik el, mert sok oly díjak vonatnak el a főváros házipénztárától, a melyek eddig oda befolyván, tetemes összeget tettek.

Én nem tudom, pedig volt módom e törvényjavaslattal foglalkozni és azóta is nagyon figyelmesen átnéztem, de nem leltem abban oly §-t, mely oly intézkedést tartalmazna, mely szerint a főváros házipénztárába befolyt díjak onnan elvétetnének, hogy rendőri czélokra fordittassanak.

A törvényjavaslat 7. §-ának *e*) pontja és az 54. §. *b*) pontja világosan fenntartják a régi állapotot, körülirják még azt is, hogy micsoda díjak hová folynak be továbbra is, melyek a fővárosi és melyek a rendőri cassába.

Én, t. ház, mint mondám, ilyen jogsérelmet ebben a törvényjavaslatban felfedezni nem tudok.

Még egy figyelmet érdemlő észrevétele volt a képviselő urnak, mely szerint a törvényjavaslatban, ha már ennek a czélja a fővárosi rendőrség teljes szervezése — a főváros körüli községek is bevonandók lennének.

Igaz, t. ház, hogy az 1872: XXXVI. t. cz. már előre jelzi, hogy a főváros külterületét képező kisebb községek is idővel bevonandók lesznek; de az nincs kizárva itt sem; sőt határozottan jelezve van már a miniszteri indokolásban is, hogy a rendőrség szervezési kerete fejlődésével ezen külterületi községek is be fognak vétetni.

Röviden kellene reflectálnom Orbán Balázs képviselő ur beszédére is. Előre kijelentem azonban, hogy nem fogom őt az általa használt bombastikus kifejezések halmazába követni, miután különben is ugy értesültem, hogy a képviselő ur kötetszámra szokott beszélni t. i. országgyülési beszédeit kinyomatván, be szokta köttetni s választói épülésére leküldeni és miután még hiányzik a kötetből tiz lap, tehát beszélnie kellett. A Loris-Melikoff, siberiai ólombányák, muszkavezetők stb., tőle már megszokott kifejezésekre nem reflectálok, legyen neki az ő kedve s ízlése szerint; azonban, mivel a képviselő ur a törvényjavaslathoz is szólott keveset, hát kénytelen vagyok egy pár olyan megjegyzését helyreigazítni, a mi téves. (*Halljuk!*)

Ugyanis a képviselő ur felhozta, mint a törvényjavaslat egyik hibáját, hogy abban nincs gondoskodás a rendőri oktatásról.

Olvassa el a képviselő ur a törvényjavaslat 24. §-át, világosan fel van véve a személyzetbe a rendőr-oktató.

Szólott a képviselő ur a bőkezüen előirányzott fizetésekről; szólott a nyugdij helytelenségeiről.

Már bocsánatot kérek — s remélem ezt az egyet a képviselő ur sem fogja tagadni — akármilyen legyen is szerinte a párisi, bécsi, londoni rendőrség, azok az ottani helyi viszonyoknak teljesen megfelelnek. Azt sem fogja viszont tagadni, hogy ha valahol, hát a rendőrségnél szükséges a jó díjazás.

Ha pedig tekintetbe vesszük a mi rendőrségünk fizetési előirányzatát és tekintetbe vesszük más fővárosok rendőri fizetését, pl. a párisit, a hol 50,000 franc fizetése van a rendőrfőnöknek fényes lakással és azonkivül, ha két hónapig szolgált is, 8,000 franc nyugdijjal, a közrendőrnek pedig a pótlékkal együtt 2,000 frankra megy az évi fizetése; ha vesszük a brüsselit, a hol aránylag nagyon csekélyen vannak fizetve a rendőrök és mégis a közrendőr fizetése felmegy legkevesebb 1200—1500 frankra.

Bécsben a bécsi a rendőrfőnök fizetése a pótlékokkal együtt felmegy 9—10,000 frtra; a közrendőré pedig 5—600 frtra. Londonról nem is szólok, hol a rendőrfőnök fizetése 2163 font sterlingre rug és a közrendőr fizetése is felmegy 5—6—700 frtra, azt hiszem, hogy akkor nagyon is csekélyre van felvéve a mi a rendőri fizetésük azon hivatással, azon kötelezettséggel szemben melylyel fel van ruházva és a melynek megfelelni köteles.

Nagyon sajnálom t. ház, hogy Németh Albert t képviselő ur nincsen jelen. (*Felkiáltások a*

Digitized by Google

szélső baloldalon: *Halljuk! Halljuk! Hívjuk be Németh Albertet!*)

Különben is mindössze csak a t. pártjának tegnapi jó kedvét akarnám elvenni. (*Halljuk! Halljuk!*) Miután nagyon óhajtják hallani, nem fosztom meg Németh Albert képviselő urnak t. pártját ettől és kijelentem, hogy felméltóztatott ülni a t. képviselő ur ismert humora és kedélyének, melyet tegnap épen saját pártja rovására használt fel. Igaza, volt Németh Albert t. képviselő urnak mindjárt beszéde elején, midőn azt mondta, hogy a pártjabeli szónokoktól 10 esztendővel hátrább áll, mert e törvényjavaslatnál is kitünt, hogy azzal szemben is, ha nem is 10 évvel, de körülbelül 10 héttel hátrább van, (*Halljuk!*) mert mig a t. ház s a t. párt a közigazgatási bizottság szövegezése szerinti törvényjavaslatot tárgyalja, addig Németh Albert t. képviselő ur elővette a karácsony előtt beadott eredeti törvényjavaslatot és abból citált, pártjának teljes megelégedésére. (*Élénk mozgás a szélső baloldalon.*)

Lehet, hogy az az alap, de ma a tárgyalás tárgyát nem az, hanem ez, a bizottság szövegezése képezi. S mikor a képviselő ur azon törvényjavaslatból citálta például, hogy fáklyás zenét csak rendőri engedélylyel lehet adni, ez a szónok ur pártjának teljes indignatióját vonta maga után, — pedig t. ház a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatban arról egy szó sincs.

S most t. ház, mielőtt berekeszteném felszólalásomat és a törvényjavaslatot az általánosságban leendő elfogadásra ajánlanám, még magam iránti kötelességemnek tartom, hogy Eötvös Károly képviselő urnak tegnap elmondott beszédére röviden reflektáljak. (*Halljuk!*)

A meritumra nem akarok kiterjeszkedni. Beszéde után azt rögtön megczáfolta a t. ministerelnök ur. (*Ugy van! a jobboldalon.*) Én tehát csak egyre kérem, a t. képviselő urat, (*Halljuk!*) arra t. i. hogy ne feledje azon latin közmondást „qui bene distinguit, bene docet“ és ne feledje soha, hogy ha valamire hivatkozik, akkor jól hivatkozzék és ne igyekezzék készakarva elferdíteni az alig öt perczczel előbb mondottakat. A képviselő ur ugyanis rám fogja, hogy én a törvényjavaslatnak a szinházak nyitására vonatkozó passusánál indokul az 1848. után következett setét, gyászos időket vettem. Nem tudom, honnan vette ezt a képviselő ur; én világosan kijelentettem, az 1872: XXXVI. t.-cz. által megváltozott és újonnan teremtett helyzetet, sőt még avval is kimagyaráztam e változást, hogy azon törvénynyel a rendőrség a főváros hatósága alól kivétetett és államivá tétetett, mondom, ezzel világosan kijelentettem, hogy a változott helyzetet mire nézve értettem.

Épen igy félremagyarázta a t. képviselő ur az általam tett — lehet, hogy magas tetszésüket meg nem nyert — történelmi visszapillantást a rendőrség szervezetére. (*Halljuk! a szélsőbalon.*) A képviselő ur ugyanis kikapva beszédemből egy pár passust, azt mondta, hogy én a törvényjavaslatot XIV. Lajos és Pietri törvényjavaslatával indokolom. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Joachim!*) Én egy általános visszapillantást tettem a rendőri szervezeteknek Európában való fejlődésére és azt nem mint indokot hoztam föl e törvényjavaslat mellett. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Joachim! Derültség.*) Azon pedig nem tudom, mi nevetni van, hogy e visszapillantásban Joachim választó-fejedelemnek 1515-ki rendőri törvényét is megemlítettem, méltóztassanak meghinni, hogy azok, a kik ezt nevetik, nem tudják, mi van abban a codexben. (*Ugy van!*) Hiszen Joachim codexe épen az önök szájaize szerint való, az nagyon is municipálista, még annak a meghatározását is a városi tanácsra bizta, hogy a polgároknak hány tál ételt szabad enni.

Midőn végül kijelentem, hogy ugy én a közigazgatási bizottság részéről, mint a többség nem fog a törvényjavaslat részletes tárgyalásánál a helyeseknek talált módosítások elől elzárkózni, ajánlom ismételve a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*) Ne hogy azzal vádoltassam, hogy nem szóltam egész addig, mig az általános vitában a t. ellenzék részéről már senkinek szólási joga nem volt, bátor leszek igen röviden most nyilatkozni a kérdés felett, a nélkül, hogy elismerném, hogy nem lenne jogosult az ellenkező eljárás, azaz, az utóljára nyilatkozás is. (*Ugy van! a jobboldalon.*)

Mindenek előtt bocsánatot kell kérnem a t. háztól, hogy akkor, midőn a napirenden lévő tárgy vitatása megkezdetett, a házban voltam ugyan, de nem a teremben; nem voltam itt azért, minthogy többen a t. képviselő urak közül pártkülönbség nélkül tőlem egyet-mást kérdezni voltak szivesek, mire felelni kötelesnek éreztem magamat. De különben igen kérném, méltóztassanak egy házszabályt csinálni, ha jónak látják, — én ugyan nem fogok reá szavazni, — a mely kimondja, hogy a mely ministernek törvényjavaslatát tárgyalják, azon minister az első szótól az utolsóig itt a teremben a szónokokat meghallgatni tartozik; eddig azonban azon házszabályt, hogy a ministernek a teremben nem léte miatt a tárgyalás elhalasztandó lenne, nem ismerem sem nálunk, sem másutt a világon. (*Ugy van jobbfelől. Nyugtalanság a szélsőbalon.*)

A mai napnak egyik szónoka, Szederkényi t. képviselő ur mindenek előtt azzal foglalkozott, miért lett volna szükséges, hogy én előbb nyi-

Digitized by Google

latkozzam, szükséges lett volna ez, mint mondják azért, mert némelyek bizonyos esetben elfogadják a törvényjavaslatot a harmadszori felolvasáskor, mások pedig nem: helyes lett volna tehát tájékozni őket, hogy a teendő módosításokhoz hozzájárulok-e? No hát t. képviselő ur bocsásson meg, de az kissé túlságos kivánság, hogy nyilatkozzam, vajjon még be nem adott, csak jelzett, általam nem ismert módosítványokat elfogadok-e vagy nem? Meglehet, mások birnak azon tehetséggel, hogy egy még soha nem látott és nem olvasott módosítványt megbirálhatnak; én kénytelen vagyok szerényen bevallani, hogy ezen képességgel nem birok s épen azért e részben előre nyilatkozni nem is tudok.

Még csak kettőt a képviselő ur észrevételeire. Ő azt mondja, hogy ezen törvényjavaslat a rendőrséget politikai hatalommá teszi, azon kifejezés által: „coordinált". Ezen kifejezésről lehet beszélni; remélem, lesz alkalom reá a részleteknél, de akkor, midőn ott van, hogy a rendőrség tisztán saját hatáskörében coordinált, azaz saját hatáskörében nem alárendelt hatóság, azt következtetni, hogy a rendőrség mindazon jogokkal szándékoltatik felruháztatni, melyekkel fel van ruházva a municipium, egyáltalán nem lehet. Méltóztassanak feltenni rólam is annyit, hogy ugy szervezni egy állami rendőrséget, hogy joga legyen egy gyülésben összeajönni, a belügyminister rendelete felett határozni, feliratot rendelni, a végrehajtást felfüggeszteni, bizonyosan nem fogok. Pedig coordinálni a fővárossal azt tenné, mint ezekre is feljogosítani.

A szinházügyet illetőleg, mely szintén a részletekre vonatkozik, de mely annyiszor felemlittetett, csak rectificálni akarom azt, a mit a képviselő ur tegnapelőtti nyilatkozatomat illetőleg mondott. Nem azt mondtam én, hogy az 1848 : XXXI. törvényczikk rendelkezése akkor nem volt tiszta, nem volt érthető; sem azt nem mondtam, hogy ma nem tiszta és nem érthető ott, a hol a viszonyok nem változtak, hanem azt mondtam: a fővárost illetőleg egyszerűen azon törvényre hivatkozni nem elég, mert midőn azon törvény alkottatott, akkor a fővárosban ép ugy, mint ma is az ország egyéb részeiben azon hatóság alatt a rendőri hatóság is bennfoglaltatott. 1872 óta a fővárosban a hatóság megoszlott s a hatóságnak rendőri része államivá tétetett. Szükséges tehát meghatározni, hogy a szinházra megállapított jogkörből mi maradjon a fővárosnál s mi illesse a rendőrséget s azt hiszem, ebben a megállapodás szükségét tagadni alig lehet, valamint még azon t. szónokok is, kik a proponált megállapítást nem helyeslik, a helyzet praecisirozásának szükségét elismerték.

Tegnap egy képviselő ur, kinek különben köszönettel tartozom ezen törvényjavaslat iránt mutatott jóakaratáért, egyik hibájául azt rótta meg a javaslatnak, hogy az nagyon is sok részletbe megy, nagyon is sok definitiót tartalmaz. Megengedem, hogy vannak ezen törvényjavaslatlatban bizonyos dolgok, a melyek, ha mindazon törvényeink, melyeknek nemléte itt ma hangsúlyoztatott s melyeket némelyek a t. szónokok közül mind ebben az egy törvényben szeretnének utána pótolni, mondom, ha mindezen törvényeink megvolnának, innen kimaradhattak volna. De én megvallom a magam részéről, hogy midőn ezen törvényjavaslatot alkottam, azt hittem, hogy épen azért, mert bizonyos igen fontos dolgok még szabályozva nincsenek: midőn a fővárosi rendőrség szerveztetik, ezen dolgokat megállapítani helyes és szükséges s ezért vettem fel ezeket szokásom ellenére: Mert én is azt tartom, hogy túlságos részlet és definitió a törvénybe nem való, csakhogy ma is és tegnap is a szónokok legnagyobb része eltérőleg a képviselő urtól, e törvényjavaslatot azért támadta meg, hogy miért nincs benne több részlet, miért nincs benne több definitió. Az igaz, hogy ha azután mindazt, a mit e t. szónok urak akartak, beleakarnók e törvényjavaslatba venni, akkor ennek egy, a legkülönbözőbb — bár összevágó, — tárgyak feletti nagy aglomeratum codexxé kellene változnia és néhány ezer szakaszból kellene állania.

Tegnap egy képviselő ur — ugy láttam — maga is elismerte, hogy ez a szervezet kérdését teljesen kimerítő javaslat; hangsúlyozta a közigazgatási birósági nemlétében, közigazgatási jogunk hiányát, de azt is elismerte, hogy a közigazgatási birósági ezen törvényjavaslat által felállítani nem lehet, azonban azon nézetének adott kifejezést, — ez ma részletesebben is tárgyaltatott, — hogy a rendőri birósági intézményét ezen törvény keretében is, a fővárost illetőleg fel lehet és fel kell állítani.

Ezen szempontból egyik ma szólott t. képviselő beszédje nagy részében azzal hibáztatta e törvényjavaslatot, hogy az nem felel meg az 1872. törvény rendelkezéseinek. Az 1872. törvény rendelkezése — ha azt kell zsinórmértékül venni mindenekben — nem az, hogy a rendőrség szervezéséről való törvényben szerveztessék a rendőri birósági, hanem az, hogy egy külön törvényben, mert ki mondja, hogy a rendőrség szervezéséről a belügyminister, a rendőri birósági felállításáról pedig a belügyminister és az igazságügyminister egyetértőleg törvényjavaslatokat fognak a háznak beterjeszteni. Azon egyik fő kiindulási pont tehát, a melyből a t. képviselő

Digitized by Google

ur ezen törvényjavaslatot megtámadta, ellenkezik azon óhajtással is, a melyet ő beszéde végén kifejezett, hogy a rendőrbirósági intézmény ezen törvény keretében szerveztessék.

Én egyébiránt beszédem végén el fogom mondani, hogy e szempontból mi a nézetem; de mindenesetre fenntartom magamnak és fenntartom magamnak elfogultság nélkül megitélni, hogy nézetem szerint lehetők-e vagy nem, akkor, midőn concrét alakban előttem fognak állani a módosítványok, melyek által ezen czélt el akarják érni.

T. ház! Szilágyi Dezső igen t. képviselő ur egyes szakaszoknak egyes kifejezéseit — elismerem — igen elmésen bonczolgatta. Kezdte magyarázni, hogy mit is lehet alattuk érteni, ezt is, azt is és amazt is, egy negyediket is. Engem, megvallom magam is, előadása igen érdekelt; de engedje meg nekem a t. képviselő ur, bár távol van tőlem arrogálni azt az éles bonczoló tehetséget, a melyet nála tisztelek, ő nem fog nekem egy törvényjavaslatot készíthetni, a melyet ha én kezembe veszek és elkezdek a dialectica eszközeivel bonczolgatni és magyarázni, ép ugy ne tudjam egyes szavait mesterségesen ellentétbe állítani egymással, mint a hogy ez neki — elismerem — brilliánsan sikerült. (*Derültség.*) Egyről azonban meg vagyok győződve és ez az egy az, hogy ha eljön az idő, midőn a törvényjavaslatok beterjesztése a t. képviselő urat fogja illetni, nem fogja azt tenni, a mit ezen törvénytől most kiván; mert sokkal jobban tudja, érti és érzi, hogy egy törvény keretébe mi való; nem fogja azt tenni, a mit most kivánt, hogy létező, meglevő törvényes dispositiók ismételtessenek egy törvényben; nem fogja kivánni, hogy ha szabályozva is van valami, a helyett, hogy kimondassék, hogy az eljárás alapját képezi a törvény, felhozassanak ott a legkülönbözőbb törvényeknek mindazon rendelkezései, a melyek a rendőri hatáskört érintik. Mert ezen eljárás mellett azután, egyfelől majdnem lehetetlen volna törvényeket alkotni, de másfelől a törvénykönyv duzzadoznék a szükségnélküli folytonos ismétlésektől és megvallom, ez irányban a magam részéről is, hogy mindent szükség nélkül ismételve a törvényben elmondjunk, ahhoz hozzájárulni képes nem volnék.

De igaz, a t. képviselő ur egy aggályt fejezett ki. Idézte a törvényjavaslatnak azon szakaszát, a mely, ha jól emlékszem, az egészségügyi rendőri teendőkről szól s mely azt mondja: „a mennyiben a törvény, ministeri rendelet, vagy szabályrendelet mást nem mond" és azt mondotta a képviselő ur, hogy ha ez a multra értetik, homályos, mert nincs kimondva, mi van azon törvényekben és szabályrendeletekben? No hát, hogy homályos ne legyen, fel kellene — ugy látszik — a törvényben mindazt sorolni. Én ezt lehetőnek nem tartom. Azt mondotta a képviselő ur: lehet, hogy annak az az értelme, hogy jövőre a rendőri hatáskör a törvény ellenére ministeri rendelet, vagy szabályrendelet által meg fog szorittatni, vagy ki fog tágittatni. Bocsásson meg a t. képviselő ur, de sokkal jobban ismeri hazai törvényeinket, semhogy ne tudná, hogy ez nem lehetséges és mert az általánosan fennálló, számtalanszor biztosított, mindenki által tudott és értett elv az, hogy ministeri rendelet és szabályrendelet csak a törvény korlátai közt mozoghat és hogy azon túl nem mehet, különben érvényét veszti. Ezen félelem tehát teljesen alaptalan.

Az idő is előre haladt, a ház is fáradt, talán magam is az vagyok és mert a részleteknél lesz alkalmam részletesebben szólani, most csak egy pár fő pontra kivánok szorítkozni.

A t. képviselő ur beszédje végén felemlítette a szinházi kérdést, a rendőri, orvosi kérdést és a költségvetés kérdését, három oly kérdést, melyet a szónokok legnagyobb része emlegetett. A magam részéről most csak a költségvetési kérdésről kivánok szólani. Elmondottam ugyan e részben már nézetemet, de minthogy a t. képviselő ur nem látja át, hogy ha igazságos lesz tiz év mulva a fővárosnak a költségeknek csak felét viselnie, miért ne legyen már most is igazságos s minthogy az mondatott, hogy az csak úgy oda állittatik, hogy az állam fogja a költségek felét fizetni, de ez talán soha, vagy csak tiz év mulva fog bekövetkezni: kötelességemnek tartom ez irányban nyilvánítani, hogy miért tartom én még ma is, a hallottak daczára is, helyesnek és igazságosnak azt, a mi a törvényjavaslatban van. Ha ma volna szó arról, hogy rendőrség oly helyütt szerveztessék, a hol eddig nem létezett, akkor talán lehetne arról beszélni, hogy az, a mi jövőre fog történni, történjék meg már ma. Itt azonban azon factummal állunk szemben, hogy a főváros rendőrségeért ezen összeget az állam általi átvétel előtt is fizette és hogy a több költséget már ma is fizeti az állam. E költség pedig az 1882-re tájékozásul előterjesztett költségvetés szerint évenkint körülbelül 170,000 frtot fog tenni. Mindannyian, kik a jó rendőrség szervezését kivánják, kifejtették azon nézetet, hogy ha jó rendőrséget akarunk, ez az 1882-re proponált keretben meg nem maradhat, hanem mielőbb azon nagyobb keret felé kell menni, mely tájékozásul a törvényjavaslattal benyujtatott. Nem lehet itt tehát arról szó, hogy az állam ne fizessen mindjárt az első évben; nem lehet itt arról szó, hogy hosszú időn keresztül az állam ne fizessen többet, mint a mennyi az első évben javasoltatik. De ismétlem, hogy teljes meggyőződésem szerint az igazságnak és a méltányosságnak nem az felelne meg, ha a főváros ezen-

Digitized by Google

túl nem fizetne annyit, mint a mennyit a multban fizetett, hanem fizetné annak egyrészét az állam; hanem igazságos az, hogy a főváros ne fizessen addig az eddiginél többet, mig az állam is a rendőrség javítására ugyanannyival hozzá nem járul. Mert méltóztassanak elhinni, a magam részéről teljes méltánylással vagyok a főváros iránt épen ugy, mint anyagi érdekei iránt; de midőn ez irányban törvényt alkotunk, figyelemmel kell lenni arra is, hogy még a főváros iránti előszeretetből is ne kivánjunk többet az ország többi részeitől, mint a mennyit méltányosan kivánni lehet. Azt méltányosan lehet kivánni, hogy a főváros specialis helyzetét tekintve, tekintve itt a rendőrségnek mások által is kifejtett bonyolultabb teendőit, mint más városokban: azon költségeit a rendőrségnek, melyeket az a körülmény föltételez, hogy egy főváros, tehát a főváros és az ország közös dísze érdekének megfeleljen, viselje az állam; de hogy a költségeknek még azon részét is, melyet a főváros az egyszerű municipális rendőrségért fizetett, az állam fizesse részben, vagy egészben, ezt helyesen, méltányosan követelni nem lehet. (*Igaz! Ugy van! a jobboldalon.*) Megmondottam én — ezt majdnem szememre vetette — gondolom Királyi t. képviselő ur — megmondottam én indoklásomban, hogy tudom, hogy ez nagyobb arány, mint a milyen például Bécsben van; megmondottam őszintén, hogy szerettem volna, ha a főváros kevesebbet fizetne; de midőn ezt teljes őszinteséggel megmondottam, tettem ezt egyfelől azért, mert ez kötelességem volt a ház iránt, de tettem másfelől azon reményben is, melyről nem mondottam le és nem is mondok le, hogy a főváros összes lakosságának méltányossága és hazafiui érzelme meg fog győződni róla, hogy ez méltányos ugy rá, mint az országtöbbi részeire nézve, mig más eljárás, neki ma momentán talán kedvezőbb volna, de nem volna méltányos és nem volna a főváros érdekében lévő sem, mert a fővárosért kellett és fog még kelleni az országnak áldozatokat hozni, nem szabad tehát a főváros iránt az ország érzületét ily kicsinyleges kérdések által elidegeníteni. (*Igaz! Ugy van! jobbfelől.*)

A t. képviselő urak egyike azt mondotta ugyan, hogy ő nem kivánja a kormányt reactióval gyanusítani, de nem lehet csodálkozni, ha némelyek ily nézetben vannak akkor, midőn a kormány például azon nagy elv irányában, mely 1869-ben kimondatott: a közigazgatási és birói hatóságok elválasztásának elve irányában egymásután retrograd lépéseket tesz. Ugy gondolom, értette a t. képviselő ur a bagatell-ügyekről, értette a kihágásokról szóló törvényt, értette egyszerűen azt, hogy némely apróbb ügyek a közigazgatási hatóságok hatáskörébe visszabocsáttattak.

Én azt hiszem, hogy egymagában véve helyes, de az első perczben túlvitt elvnek a gyakorlati élet érdekében történő némi módosítása, reactiónak nem nevezhető; de mindenesetre figyelmeztetni kivánom a t. háznak azon tagjait, kik óhajtották, — nem tagadom, velem együtt — hogy némely ily kisebb birói teendők a közigazgatási hatóságok körébe visszabocsáttassanak, hogy akkor, midőn helyesléssel kisérik ezen törvényjavaslat oly dispositióinak megtámadását, melyek nem csak erre vonatkoznak, — mert ez legnagyobb részben a többi városok rendőri biráskodására, részben még a megyékre is épen igy áll — hogy akkor, midőn segítenek helyeslésökkel azon iránynak támaszt nyujtani, a mely helyteleníti ezen apróságoknak a közigazgatási hatóságokra bizását, önmaguk fogják azt, a mit pedig szerettek, szeretnek és pártolnak, mentül előbb kitörölni törvénykönyvünkből. (*Ugy van! jobbfelől.*) A mi pedig magát a dolgot illeti, méltóztassanak elhinni, a fő garantia ma ez irányban rejlik a szóban levő esetek csekély számában és azoknak legnagyobbrészt csekély horderejében. Hiszen nem önkényesen, nem is egyoldalulag, de a ház bizottságainak, a jogügyi bizottságnak is megrostálása után lettek ezen teendők kiválasztva, ugy, hogy azokban — ismétlem — kellő gond volt arra fordítva, hogy a birói függetlenség és a független biró által való eljárás elve nagy csorbulást ne szenvedjen s csakis annyi történjék, a mi e nélkül a mindennapi élet szükségeinek érdekében megtörténhetik.

A mi pedig a fővárost illeti, elmondottam és hangsúlyozom, hogy magára a fővárosra nézve, — mert bár Szilágyi képviselő ur helyeselte volna, ha megváltoztattam volna egészben nézetemet az országot illetőleg, kénytelen vagyok bevallani, hogy nem változtattam meg, — mondom, magára a fővárosra nézve óhajtom a rendőri biráskodást elkülöníteni, a mint ezt indokolásomban meg is mondtam. Hogy ez nem történik most, ennek oka, a mit talán már kifejtettem máskor is, az, hogy nézetem szerint a rendőri biráskodást magában a fővárosban is állandóan szervezni addig, mig a bűnvádi eljárás vagy a büntető perrendtartás meg nem lesz, nem lehet. Azon nézetből indulok ki tehát, hogy a helyett, hogy egy újabb provisoriumot teremtsünk, azon, — reménylem nem nagyon hosszú időre — meg lehetünk azon provisoriummal, mely az 1880-iki törvény alapján ma fennáll, melyet nem ezen javaslat teremt, melylyel szemben a helyzetet azon szempontokból is, melyeket a t. képviselő ur felhozott, nem rontja ezen törvényjavaslat, hanem javítja. Javítja pedig két irányban. Javítja először azért, mert senki kétségbe nem vonja, hogy az állásukra nézve biztosított és állandósított rendőrközegektől már csak azért is,

Digitized by Google

mert ez állandósítás a közegek megválasztására nagy befolyással bir, sokkal helyesebb, correctebb, jobb eljárást lehet remélni, mintha e rendezés elmarad és ezen, már, fájdalom, nyolcz évig tartó ideiglenesség még tovább fenntartatik. De garantiát nyujt abban is, mert mig e javaslat semmi új joggyakorlatot, — kivéve azon kettőt, melyet a képviselő ur is említett, én is említettem — de a személyes szabadságra vonatkozólag semmi új joggyakorlatot nem ad a rendőrségnek, mert maguk a t. képviselő urak azon az oldalon (*a baloldalra mutat*) elismerték, hogy azon discretionális hatalomra a rendőrségnek, ha meg akar felelni rendeltetésének okvetlenül szüksége van, addig mégis ezen legkényesebb teendőket a teljes bizonytalanság köréből kiveszi és oly feltételekhez köti, melyek szerintem épen a személyes szabadságnak garantiái. Lehetnek ezek a garantiák nem teljesek, megengedem; hiányzik belőlük az, a mit magam is óhajtok a fővárosban, vagyis az a garantia, a mit a rendőri különálló biró felállítása fog megadhatni; de mindenesetre sokkal több ez a garantia, mint a mi van most és sokkal több, mint a mi lesz, ha ezt a törvényjavaslatot elvetni méltóztatik.

Ismételve fenntartva magamnak egyes, netán beadandó módosítványoknak mérlegelését akkor, ha azokat látni fogom, ajánlom ezen törvényjavaslatot elfogadás végett.

Mielőtt javaslatom beterjesztésére magamat elhatároztam, előttem három lehetőség állott. Vagy az, hogy miután szerintem helyesen a rendőri bíróságról szóló törvényt még beterjeszteni nem lehet, ne terjesszek be semmit. Ezt az utat nem választhattam, mert, ha túlzottaknak tartottam és tartom is a rendőrség elleni panaszokat, hogy azokban sok igaz is van, belátni kénytelen voltam. De kénytelen voltam belátni azt is, hogy az igazi bajokon addig, mig a rendőrség szervezetlen és ideiglenes helyzetében fennáll, segíteni nem lehet. A másik mód lett volna: beterjeszteni egyszerűen, szárazon magát a szervezési törvényjavaslatot. Ezt nem tettem épen azért, mert azon nézetből indultam ki, hogy addig is, mig az tökéletesen lehető lesz, helyes lesz azon nagy fontosságú szempontokból, a melyeket érintettem, már ezen törvényjavaslatban megadni annyi garantiát, a mennyi ezen törvényjavaslat keretében lehetséges.

Ezen szempontok vezettek elhatározásomnál s azt hiszem, hogy a törvényjavaslat ezen szempontoknak meg is felel. Ismétlem, ha el nem fogadtatik, az eredmény semmi más nem lesz, mint örökítése az ezen törvény által alkotandónál sokkal roszabb állapotnak rendőri és személyes szabadsági szempontból. A mi pedig a dolognak pénzügyi részét illeti, hasonlag eredménye lesz a fővárost illetőleg fizetése azon összegnek, a melyet 1872 óta folyvást fizet.

Ily viszonyok közt kérem, hogy a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadni méltóztassék. (*Élénk helyeslés a jobboldalon.*)

Eötvös Károly: T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*) A t. ministerelnök ur szemrehányással fordult felénk beszédje kezdetén, hogy mi a mai ülés elején addig az e tárgy feletti tanácskozásokat megkezdetni nem akartuk, mig a minister ur a terembe nem jön; és némi ironiával mondja hozzánk, ezen oldalhoz, hogy hát alkossunk új házszabályokat, — ő ugyan nem fog arra szavazni, — hogy a mely minister törvényjavaslata tárgyaltatik, az a minister a tárgyalás első szavától az utolsóig itt jelen legyen.

Hát én azt gondolom, hogy ilyen házszabályra nem lesz szükség addig sem, mig ő lesz azon a helyen és azután sem, ha majd más lesz ott; mert a mint a t. minister ur is a parlamenti tisztesség kényszerítő hatalma alatt mindenkor meghajol és a tárgyalásra, mikor az ő javaslatai vannak itt napirenden, bejön a házba: ugy ezentúl is meg fog az történni mindig; de épen az a kényszerítő hatás nekünk is törvényt szab és arra indít bennünket, hogy mig valamely törvényjavaslat tárgyalása folyamán itt vagy a minister, vagy megbizottja jelen nincsen, részünkről is illendő, de miután jogunk is van követelni, hogy itt legyenek, hát jogunk gyakorlatára nézve is egészen illendő, hogy mi ragaszkodjunk azon kivánatunkhoz, (*Ugy van! a szélső baloldalon*), hanem, t. ház, én mindenekelőtt t. barátom, Szilágyi Dezső t. képviselő urnak nehány szavára kivánok észrevételt tenni. (*Halljuk!*) A t. képviselő ur igen fényesen, mondhatom kiváló szerencsével indokolta azt, hogy ezen törvényjavaslatot miért nem lehet elfogadni és beszéde végén, ámbár megigérte, hogy megteszi; egy nem sikerült neki hasonló szerencsével, sőt egyáltalában nem sikerült neki indokolni azt, hogy ezen törvényjavaslatot általánosságban mégis miért fogadja el? Ez a t. mérsékelt ellenzék dolga, az igaz, de azt hiszem, hogy ezuttal is nagyon szerencsétlenül választotta meg parlamentáris taktikájának ezen incidentális módját. Meglehet, hogy én csalódom és óhajtom, hogy csalódjam, de én azon homályos, vagy — hogy ugy mondjam — gonosz hitben vagyok, hogy a t. ministerelnök ur és a háta mögött levő többség a részletes tárgyalásnál a leglényegesebb pontokban engedni nem fognak. Én abban a hitben vagyok, hogy valamint a t. ministerelnök ur, a közigazgatási bizottságban, melyeknek hosszas tárgyalására a t. bizottsági előadó ur is hivatkozott, azon fontos pontoknál nem engedett, ép ugy hasonló következe-

Digitized by Google

tességgel és — bocsánat a kifejezésért — hasonló makacssággal fog itt a házban is a törvényjavaslatnak egyes részleteihez ragaszkodni. (*Ugy van! a szélső balon.*)

Azt mondotta t. képviselőtársam Szilágyi Dezső, hogy e szövegezés könnyelmű. Ezen törvényjavaslat egyik-másik szakasza, mint azt idézte is, valóban könnyelmű felfogásról tanuskodik.

Én elfogadom a vádat, pedig az terheli a közigazgatási bizottságot is, a melynek t. előadója épen ezen vádra nézve elfeledett nyilatkozni. Terheli a közigazgatási bizottságot is, az igaz, de biztosíthatom a t. házat, hogy a közigazgatási bizottság azon tizennyolcz nap alatt, mig ezen törvényjavaslattal vesződött, sokat megkisértett, minden lehetőt megkisértett a komolyság határáig, hogy ezen törvényjavaslat egyes részleteit és különösen azon részleteit megváltoztassa, melyekre nézve a t. miniterelnök ur is azt mondja, hogy ő is óhajtotta, hogy jobbak legyenek, hogy azokat átalakíthassa. Hogy ez nem sikerült, az tény. Hogy a könnyelműségnek ezen objectiv bizonyítéka ezen törvényben előttünk áll, az tagadhatatlan, de bocsánat a szerénytelenségért, ha azt mondom, hogy én ezen vádból magamra nem veszek semmit, sőt azt mondom, hogy a t. ministerelnök ur azon nagy hatalomnál fogva, melylyel személyes jelenléte a bizottsági tagokra kétségkivül gyakorol, azon vádnak nagy részét bizvást magára veheti.

De én azt hiszem, t. ház, hogy a t. ministerelnök ur még most sem, második felszólalása után sem felelt meg azon jogos várakozásnak, melyet a háznak nem csak ezen oldala, de a főváros is és az országnak egész közönsége is méltán táplálhat. A t. ministerelnök urtól nem azt várjuk mi, nem azt várja a város és az ország, hogy a mit én, vagy más szerencsétlen ellenzéki képviselő itt jól meggondolva, vagy nem jól meggondolva beszédében felemlít, hogy a t. ministerelnök ur arra replikázó ügyességét kimutassa; az ország nem azt várja a t. ministerelnök urtól, hogy a mint maga definiálja, itt néha passióját vagy feladatát ugy gyakorolja, hogy a dialectika fegyvereit suhogtassa egyik-másik mondott szava felett. Nem. Sőt ellenkezőleg, a t. ministerelnök urtól az ország épen ezt nem várja soha, hanem ennek épen az ellenkezőjét várja.

A ministernek nem is az a feladata. Ha a minister egy törvényjavaslatot előterjeszt, eddig az volt a divat Magyarországon is s a külföldön ma is az a divat, hogy a minister oda áll a nemzet képviselői elé és azt mondja: a helyzet ebben a kérdésben ilyen, a helyzeten javítani kell, megkiséreltem, javaslatom a következő, czélt akarok érni vele a jelenre nézve, meg akarom alkotni basisát a jövendőnek, az általam tervezett és javasolt intézmény kell, hogy harmoniában álljon egyéb fennálló intézményekkel s ezen intézmény alapelve az, a mely intézményt én ezen és ezen irányban a hasonló, a rokon téreken alkotni akarok.

Ezen általános politikai szempontból kell indokolni a törvényjavaslatot, kell előterjeszteni és indokolni nézeteit és kell jövendő politikájának képét az ország képviselői, az ország előtt megalkotni. A mely minister nem ezt teszi, az csak napról napra éldelődik ott, kolduskenyeret eszi politikai állásának, (*Tetszés a szélső baloldalon*) de az a minister nem államférfiu. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*)

A különbség ott van: ministerek vannak ma is, vannak kilenczen; fájdalom, szerencsétlensége ezen generátiónak és talán a jövendő generátióknak is, hogy államférfiut mi azokon a padokon nem látunk. (*Ugy van! a szélső baloldalon. Derültség a jobboldalon.*) Igen, elismerem azt, hogy az államférfiui tulajdonságok egyikét, az általam nem a legtöbbre becsült, de mégis szükséges tulajdonságok egyikét, a parlamenti tactica művészetét a t. ministerelnök ur kitünően érti, ebben kiváló nagy tehetséget tüntet fel, nagyobbat, mint elődei közül bármelyik. De hozzá teszem, hogy ez a kiváló tulajdonság igen sok káros ministeri intézkedésnek, törvényhozási és kormányzati intézkedésnek elpalástolására, hiányainak elburkolására igenis alkalmas, sőt ha azon kiváló tehetséggel ily hatalmas, egyöntetű párt alakittatik, elismerem, hogy azzal a képességgel az államférfiui egyéb sokkal fontosabb tulajdonságok hiányát sokáig ki lehet pótolni, ki lehet pótolni egészen addig, a mig a nemzet maga megunja azon helyzetet és felkiált a tactica művészete és különösen művészei ellen. (*Tetszés a szélső baloldalon.*)

A t. ministerelnök urnak, ismétlem, azon felszólalása után, melyet itt t. barátom Szilágyi Dezső, sőt azon felszólalások után is, melyeket a dialectika kisebb hatalmával biró képviselők tettek, kötelessége lett volna e javaslatot, nem mondom, megvédelmezni, mert az lehetetlen (*Derültség a jobboldalon*) — megszavazni igenis lehet, de megvédeni nem, — (*Ugy van! a szélső baloldalon*) hanem minden egyes súlyosan megtámadott pontnál előterjeszteni azon elveket és előttünk feltüntetni azon czélt, a mely a ministert vezeti e törvényjavaslatnál, ha ugyan egyátalán vezeti, ha ugyan a t. minister ur is nem ugy megy bele a törvényjavaslat megszavazásába,

Digitized by Google

és nem ugy ment bele elfogadásába, mint a hogy t. pártja belemegy, a ki mint benevolus spectator végig nézi és végig hallgatja, a mint az ellenzék küzd eredménytelenül és a mint a minister ur küzd, vagyis küzdeni akar, mert idealiter küzdeni nem tud, a t. párt végig nézi és végig hallgatja és azt sem tudván, miről van szó, fájdalom, szavazni fog. (*Élénk tetszésnyilatkozatok a baloldalon. Zaj a jobboldalon. Felkiáltások: Rendre! Rendre!*)

Bocsánatot kérek, hogy ily fontos tárgy, melynél fontosabb közjogi természetű a belügyi alkotások terén elő nem fordult, a t. miniterelnök urnak kormányon léte óta, hogy ily fontos tárgy, mely közjogi rendszerünknek egész részét közelről érdekli, mely a személyes szabadságot, a vagyoni érdekeket és egyuttal a politikai jogokat is oly közelről érinti, hogy ily tárgy felett három napon át folytattassék tanácskozás a nélkül, hogy a képviselőház tagjainak négyötöd vagy kétharmad részéből, egy egész parlamenti pártból egyetlen egy ember se tartsa méltónak nézeteit kifejteni, (*Kitörő tetszésnyilatkozatok a baloldalon*) ez oly mélységes sülyedése azon intézménynek, melyet parlamentarismusnak nevezünk, melynél mélyebben már — legalább nézetem szerint — sülyednie alig lehet. (*Mozgás.*)

Én, t. minister ur — de ez nálam nem olyan nyilatkozat, melyet velem t. barátaim itt ez oldalon valamennyien osztanának, hanem ez egyéni nyilatkozat, melyet mondandó vagyok, — én ezen törvényjavaslatot, ha a rendőri biráskodás intézménye függetlenül és kellő alakban megalkottatik és ha azonkivül azon hatósági kör, mely e törvényjavaslat 7. §-a szerint nagyrészben a rendőrségnek átadatik, a municipiumnak fenntartatnék, mondom, ezen két feltétel alatt hajlandó volnék a törvényjavaslatot átalánosságban elfogadni. De a rendőri független biráskodás nélkül ezt elfogadni én még most is lehetetlennek tartom. És itt eszembe jut egy körülmény, egy sajátságos magán- de érdekes dolog. Egyik barátom, tagja e parlamentnek, e törvényjavaslatot, amint a minister ur azt előterjesztette, híven lefordította franczia nyelvre és egy nyugati civilisált állam fővárosának rendőrfőnökéhez elküldötte véleményezés végett és ez, megtudván, hogy ellenzéki képviselő az, a ki elküldötte, azt válaszolta, hogy ily sikerült pasquilt minister ellen nem olvasott, mert vele elhitetni lehetetlen volt, hogy egy művelt államnak művelt ministere ily törvényjavaslattal állott volna elő. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Pasquilnak tartotta azt. De ezt csak mellékesen jegyzem meg. A t. minister ur azt mondotta, hogy ő is óhajtotta volna, hogy a rendőri biráskodás megalkottassék a mai kor igényeinek és a szabadság érdekeinek megfelelően, hanem előtte három alternativa állott; vagy az, hogy azon esetben várni kell ilynemü törvényjavaslat előterjesztésével, mert az maga nem kész, vagy pedig pusztán a szervezetre korlátolni egy törvényjavaslatot, melyet nézetem szerint sokkal helyesebb lett volna beterjeszteni és melynek elfogadásához én is inkább hozzájárultam volna; vagy végre megkisérelni és választani azon módot, melyet csakugyan választott, t. i. ezen törvényjavaslatot előterjeszteni mely bizony nem csak a szervezetről, vagy a hatáskörről szól, mely belevág a codexek feladataiba itt-amott is, néhol intézkedik a rendőrségről és megcsonkítja a municipiumnak jogát, a törvény szerint olyat, a melyet eddig gyakorlott, törvény nélkül vagy törvényen kivül és a midőn a minister ur ezt kijelenté, egyszersmind kijelenté azt is, hogy erős reménye van ahhoz, hogy a bünvádi eljárás az igazságügyminister urnak közvetítésével talán rövid idő alatt készen fog lenni.

Nem tudom, a ministeri igéreteknek mennyi hitelt adjunk e tekintetben? Azt tudom, hogy ha jól emlékszem, 1872. nov. 11-én az akkori belügyminister ur kijelentette, hogy a rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat már kész és néhány nap mulva elő fogja terjeszteni: a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslat pedig Pauler minister urral egyetértésben most van készülő félben s rövid idő mulva az is készen lesz. Abból a néhány napból nyolcz év lett, (*Derültség a szélső baloldalon*) — igaz, hogy ebből hat év a t. belügyminister urra esik, abból a néhány napból pedig, a mely alatt az igazságügyminister urral egyetértésben kellett volna a rendőri biráskodásról szóló törvényjavaslatot elkészíteni, nem nyolcz év lett, hanem annak a néhány napnak még most sincs vége. Igy számítani az éveket csakugyan még a régi görögök sem tudták, a kik pedig az olympiásokba nagyon sok időt beleszorítottak; de ha az éveket igy lehet számítani, akkor nem tudom, mit értsünk azon szavak alatt, hogy remény van, hogy rövid idő alatt talán a bünvádi eljárás törvényjavaslata készen lesz. Fájdalom, attól kell tartani, hogy az nem lesz kész rövid idő alatt, hanem néhány év alatt sem.

S ha legalább nem csupán a miniterelnök ur tenné ezt az igéretet, hanem, ha egyszer már volna az a rendkivüli ritka szerencsénk, hogy az igazságügyminister urat is hallhatnók abban a dolgokban, a melyek az ő feladatát igen közelről érdeklik; ha tehát az igazságügyminister ur kijelentené, hogy ennyire vagyok a munkával s ekkor fogom előterjeszteni: akkor sem mondanám ugyan, hogy fogadjuk el, hanem azt mondanám, hogy várjunk vele addig. (*Felkiáltás: Nem sokat ártana!*) Tudom én, hogy a közbeszólt képviselő urnak nem sokat ártana az, hogy

Digitized by Google

hogyan vélekedem én, hanem mondhatom, a hogy ő vélekedik — a mint legalább mutatja — az az országnak nagyon is árt.

Ismétlem: mert a személyes jogok és szabadságok garantiái és azon garantiának megalkotása sokkal fontosabb dolog, mint a mivel a minister ur és az előadó ur e törvényjavaslatot indokolja, hogy nem lesz rosszabb a helyzet ezentúl sem, mint volt eddig; ha csak ez vezérli a t. minister urat, ez indokért csakugyan kár törvényt alkotni; de ha csak az az indoka, hogy a helyzet jövőre nem lesz roszabb, mint volt eddig és a parlamentet erre akarja felhasználni, akkor csakugyan még az egész parlamentre sincs semmi szükség.

De nem is igy áll a dolog, hogy nem lesz roszabb. Én elismerem egy kis tekintetben, a mi az egész kérdésben talán a legalárendeltebb kérdés, hogy t. i. a rendőri személyzet állása biztosítottabb lesz e törvényjavaslat alapján. Ebben az egyben a t. minister urnak igaza van s ebben az egyben a helyzetet javítja ezen törvényjavaslat, de száz más kérdésben és ennél fontosabb kérdésekben nemcsak javítja, hanem határozottan a jelen állapotot rontja; rontja különösen abban, hogy a municipiumoktól hatalmas jogokat von el; rontja különösen abban, hogy a törvény alapján engedi meg a rendőrségnek a személyes jogok, politikai jogok és szabadságok érdekeinek megsértését, csorbítását, elintézését, confiskálását, hogy ugy mondjam, a nélkül, hogy birói uton független bíróság által regressusa lenne a társadalomnak ily jogbeavatkozás tekintetében; és árt különösen abban, mert egy újabb ideiglenességet hoz be a nyolcz évi provisorium helyett, mert egy másik törvénynyel szabályozza; a meritoriumra nézve éppen oly rosz intézkedésekkel egyátalában ki nem elégítő újabb provisoriumot teremtett, a melynek nem tudjuk, mikor lesz vége, annál kevésbbé tudjuk, mert mindig lehet azon ellenvetéssel fellépni, hogy hiszen törvény van. Ha ellenben törvény nélkül hagyjuk a mai igen rosz állapotot, akkor a jelentkező szükség előbb-utóbb, de igen gyorsan, minden irányban megfelelő törvény alkotására kényszerítené a kormányt; ha pedig egy rosz ibis, redibis-féle törvényt alkotnak, mely felvet minden kérdést, de feleletet nem ad egy kérdésre sem, mely a felvetett kérdések közül meg nem old helyesen egyet sem, a mely csak az intézménynek a nevét adja, nem valóságát, de sőt a szabadsági intézménynek a nevét sem, akkor az ilyen törvény csak a jelentkező szükség elnyomására használ és utjába áll annak, hogy minél rövidebb idő alatt, egy minden igényeknek megfelelő jó törvény alkottassék.

Azt mondja a ministerelnök ur, hogy reactióval vádoljuk mi őt; és ezen vádnak megerőtlenítésére a t. ministerelnök ur hivatkozik arra, hogy némely teendőket, a hatalmi körök némely részeit, melyek addig már a municipiumoktól elvéttettek, ismét visszabocsátott a municipiumok hatáskörébe, ilyen pl. a bagatell-eljárás, ilyen a kihágások feletti biráskodás stb. Nemcsak ennyit tett a t. ministerelnök ur, ennél sokkal többet tett; nevezetesen a községek municipalis hatáskörét, a megyékét is nagyrészben megtömte oly teendőkkel, a melyekkel azok eddig nem birtak, megtömte az adó kezelésének és adó végrehajtásának teendőivel ugy, hogy ma a községek összes municipalis teendőinek kilencz-tized része csakis az adónak kényszerű kezelése és végrehajtásának előmozdítására irányul és tartalmazza. Sohasem tette azt a t. ministerelnök ur, hogy megmondta volna: én elveszem a municipiumok életét és azok bennső becses tartalmát kiveszem az üres keretből és ugy teszem tönkre a municipiumokat. Nem, hanem mindig hangsúlyozta, hogy előttem a municipális szabadságok szentek és minél jobban hangsúlyozta ezt, annál inkább törekedett egy-egy becses szabadságot elvenni. (*Ugy van! a szélső baloldalon.*) Egyszer a választott tisztviselők fegyelmi jogát korlátozta; egyszer elvette tőlük a mérnöki intézményt, elvette pl. az erdőkezelés intézményét, majd lassanként elveszi a többit is. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) De valahányszor egy jogot elvesz a ministerelnök, mindannyiszor kimondja, hogy előttem szent a municipiumok joga, azt fenn fogom tartani. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Igy tett a ministerelnök a bankkal. Midőn az önálló bank alkotásáról kellett törvényt hozni, hozott törvényt, de a mely azon bankot eljátszotta. (*Zajos helyeslés a szélső baloldalon.*) Igy tett a nemzetközi kereskedelemmel, igy tett a fogyasztási adókkal és igy tesz a ministerelnök ur minden nagy eszmével és minden nagy intézménynyel, a melyet egykor hatályosan képviselt itt az ellenzéki padokon. Mióta minister, az óta tesz igy. (*Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Ám mondja, tegye az ellenkezőt, de tisztelje a vármegyéket, mocskolja őket, mondja, hogy milyen rosszak, de tartsa meg és akkor sokkal jobban megnyugszom eljárásában. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

E törvényjavaslatot én azon okoknál fogva, melyeket magam is szerencsés voltam előadni, de azon okoknál fogva is, melyeket Szilágyi Dezső t. képviselőtársam itt felhozott, még általánosságban sem fogadom el. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! (*Zaj. Halljuk!*) Nem akarok a törvényiavaslathoz már most szólani, nem akarok annyival inkább, mert hiszen az előttem szólott t. képviselő ur nem is annyira azt tárgyalta, hanem Tisza

Digitized by Google

Kálmánt tárgyalta, ez pedig napirenden nincs. (*Általános derültség.*)

Hanem két szempontból helyre kell igazitanom szavaimat. (*Halljuk!*) Az egyik az, mintha én azt mondottam volna, hogy rövid időn be fog a javaslat terjesztetni. Sajnálom, hogy kénytelen vagyok rectificálni, de a jövő hivatkozások miatt is kell tennem. Sajnálom annyival inkább, mert ha a rövid időt a képviselő ur 8 évre értette, a mit mondandó vagyok, talán 16-ra fogja magyarázni, — de én azt mondottam: hogy nem lehetvén a rendőri bíróságot helyesen véglegesen szervezni addig, mig a bűnügyi perrendtartás el nem készül, helyesebbnek tartom azon, remélhetőleg nem nagyon hosszú időt bevárni, mig az elkészül és addig nem teremteni újabb provisoriumot, hanem a 80-iki törvény rendelkezését tartani érvényben. Ez az egyik, a mit rectificálni kivántam. Hogy szóról szóra ezt mondottam-e, azért nem felelek, de hogy ez volt az értelme, arról jótállok.

A másik, a mi rectificálandó, az, mintha én azzal ajánlottam volna a törvényjavaslatot elfogadásra, mert nem lesz a helyzet rosszabb, mint eddig volt. Ez ismét nem áll, mert épen az itt annyiszor hangsúlyozott személyes szabadság és ezzel kapcsolatos szempontokból ajánlottam, hogy fogadja el a ház a javaslatot, mert ha nem is lesz meg benne minden, a mit talán némelyek óhajtanak és részben én is óhajtok, épen azon szempontokból, tetemesen jobb lesz a helyzet, mint eddig volt. Ebben helyreigazítva szavaimat és egy szót sem szolva arról, a mit rólam a képviselő ur mondott, azt a t. ház, sőt a t. túloldal komoly megfontolására bizom, hogy helyes-e valakinek bármikor és kivált egy zárbeszéd keretében a háznak egy másik pártját azzal vádolni, hogy azt sem tudja, miről van szó, csak szavaz. (*Közbeszólás a szélső baloldalról: De ha ugy van!*)

Móricz Pál: A házszabályok értelmében kérdést vagyok bátor intézni a t. házhoz. (*Mozgás.*)

A t. képviselő ur ugy nyilatkozott, hogy mélyebben egy párt nem sülyedhetett, mint e párt. (*Felkiáltások a szélső balfelől: Nem azt mondta!*) Megengedi-e a t. ház, hogy mint a pártnak egyes tagja, e tekintetben személyes kérdésben felszólaljak? Ha megengedi a t. ház, szólani fogok, ha nem engedi meg, hallgatok. (*Halljuk! Halljuk!*)

Eötvös Károly: Bocsánatot kérek, t. ház, személyes kérdésben és félreértett szavaim helyreigazítására kérek szót. (*Halljuk!*) Nem hiszem, hogy roszul emlékezem az általam mondott szavakra. Én ezt mondtam: „midőn az egész pártból talán sokan azt sem tudják, hogy mire szavaznak és mégis három nap eltelhet a nélkül, hogy valaki felszólaljon; én ismétlem, azt hiszem, hogy ennél talán a parlamentarismus intézménye mélyebben nem sülyedhet. (*Felkiáltások jobbfelől: Hiszen ez mindegy!*)

Elnök: Móricz Pál képviselő ur azon kérdést intézte a házhoz, hogy vajjon azon incidens alkalmából, a mely Eötvös képviselő ur beszédében az egész párt elleni nyilatkozatban volt, személyes kérdésben szólhat-e. E tekintetben, t. ház, én azon nézetben vagyok, hogy személyes kérdést csak akkor lehet valakinek itt a házban felvetni, ha egyéniségére nézve támadtatott meg.

Ha pedig a t. képviselő ur ebben a kérdésben kiván szólani, akkor a házszabályokra hivatkozva szólhat csupán, melynek 150. §-a megmondja azt, hogy mikor és miként kell az elnöknek megszólítani valakit nyilatkozata tekintetéből. E tekintetből lehetne a dologhoz szólani, de személyes kérdésben, minthogy egyénileg nem volt megtámadva a képviselő ur, nem nyilatkozhatik. (*Helyeslés.*)

Móricz Pál: (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Nincs joga szólni!*) Bocsánatot kérek, csak a kérdéshez kivánok szólani. Mikor a t. képviselő ur rectificálta szavait, akkor is az mondta, hogy nem ismerjük sokan a dolgot és ugy csak vaktában szavazunk. Ha igy áll, a mint rectifikálta, akkor is kivánok szólani, ha azonban a ház nem engedi meg, akkor elhallgatok. (*Mozgás.*)

Irányi Dániel: (*Halljuk! Halljuk!*) T. ház! Miután azon magyarázattal, melyet a t. elnök ur a házszabályoknak adott részemről egyet nem értek, nehogy ebből jövőre következtetés vonassék, engedelmet kérek a t. háztól, hogy eltérő nézetemet egy pár szóval előadjam. (*Halljuk! Halljuk!*)

Én azt gondolom, hogy valamint egyes embernek, ugy az egész pártoknak a maguk becsületére féltékenyeknek kell lenni, ez nem csak joguk, de kötelességöknek is kell lenni. (*Helyeslés.*)

Én ennél fogva, hogy ha oly eset adja magát elő, — nem szólok most arról, hogy t. barátom Eötvös megsértette-e a többséget — de feltéve, hogy oly eset adja elő magát, hogy egyik vagy másik képviselő valamely pártot megbánt, nem oszthatom azon nézetet, hogy az ellen a párt egyes tagjainak a házszabályok értelmében többé nincs joga felszólani, sőt azt hiszem, hogy ilyen esetben mindenkinek joga van a párt becsülete érdekében felszólalni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Bocsánatot kérek, de a képviselő ur nem méltóztatott engem érteni. Én azt nem mondottam, hogy nincs joga felszólalni bárkinek a párt tagjai közől hasonló esetekben, de azt mondottam, (*Halljuk! Halljuk! Zaj!*) hogy a

Digitized by Google

házszabályoknak 142. §-a mit mond. (*Ugy van! Igaz!*)

A házszabályok 142. §-ának *b*) pontja azt mondja, hogy „a kik netalán személyes megtámadásra válaszolni kivánnak". Ezen pont alapján nincs helye, hogy a képviselő ur szóljon, hiszen nincs személyesen megtámadva, tehát nem felelhet személyes megtámadásra. De igenis azt tartom, hogy a 150. §-ra hivatkozva, mely azt mondja: hol és miképen kell az illetőt megszólítani, a ki netán nem ugy nyilatkozik, a mint a parlamentben kell, erre hivatkozva, bárkinek joga van szólani. Ez az én felfogásom. A dolog lényegére nézve nem különbözik, de az eljárásra nézve igenis. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Móricz Pál: T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk! Nagy Zaj.*) Ha a t. elnök ur méltóztatott volna t. képviselőtársamnak némi megjegyzést tenni akkori előadására, akkor én most nem szólanék. Hanem ha lehet egy pártra általában azt mondani, hogy nem tudja, hogy miről van szó, csak szavaz. . . .

Eötvös Károly (*közbeszól*): Nem mondottam! (*Nagy Zaj. Szavazzunk! a szélső baloldalon.*)

Móricz Pál: Bocsánatot kérek, azt tetszett mondani. (*Ellenmondások a szélső baloldalon. Felkiáltások: Eláll! Szavazzunk!*) Hadd végezzem el, azután szóljanak.

Mindenki tudja, t. ház, a hirlapokból, hogy mi ezen törvényjavaslattal pártértekezletünkben részletesen foglalkoztunk s igy a képviselő ur nincs arra jogosítva, hogy azt mondja, hogy vannak emberek ebben a pártban, a kik nem is tudják, hogy miről van szó. (*Zaj a szélső baloldalon. Halljuk! Halljuk!*) Hogy a t. képviselő ur hajdan erős jobboldali volt, az az ő dolga; hogy a t. képviselő ur a fusionált kormány alatt kinevezést fogadott el, az is az ő dolga; hogy a t. képviselő ur egykor, mint tiszti ügyész a baloldali választókat elfogatta, az is az ő dolga: (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Nem áll! Szavazzunk!*) De hogy azután a t. képviselő ur ezen körülmények mellett, mindig feláll s nekünk a politikai moralról dictiókat tart, én ezt a t. képviselő urtól el nem fogadom és visszautasítom. (*Nagy zaj. Felkiáltások a szélső balon. Szavazzunk! Szavazzunk!*)

Elnök: (*Halljuk! Halljuk! Zaj.*) T. ház! Én azt tartom, hogy a tanácskozási rend érdekében czélszerű, ha a ház t. tagjai az iránt is tájékozva legyenek, miképen szoktam én a tanácskozásoknál hasonló esetekben eljárni és mi az én felfogásom e tekintetben. Én a házszabályokat igyekezem szigoruan fenntartani és megvallom, hogy azon kifejezésekre is figyelemmel szoktam lenni, a melyeket a képviselő urak használnak; de megvallom egyszersmind, hogy épen a szólásszabadság érdekében és tekintettel arra, hogy sokszor tapasztalható, miszerint egyes szónokok argumentumaik kevés súlyát egyes kifejezésekkel igyekeznek erősbíteni: ezen tekintetekből én elnézéssel szoktam lenni azon szónokok iránt, (*Helyeslés! Derültség a jobboldalon*) a kik valamely ügyhez szólva, erősebb kifejezéseket használnak, mert érzik annak szükségét, hogy igy kölcsönözzenek súlyt a maguk argumentumának. (*Halljuk!*)

És itt én a szélső határig el szoktam menni, a mennyire csak a parlamenti illem határai közt el lehet menni. Egészen másképen áll a dolog, ha valaki illetlenül szól bele, ha mást szólásában megakaszt, mert ott már nem lehetek elnéző, mert ez már megsérti a házszabályokat. Ha valaki drastikus, sértő kifejezéseket használ, azt megintem, de nagyon óvatosan járok el itt is, mert nem szeretném a szólásszabadságot koczkáztatni. (*Élénk helyeslés.*)

Eötvös Károly: Személyes kérdésben kérek szót. (*Halljuk!*)

Mindazokat, a miket Móricz Pál t. képviselő ur rám nézve és hozzám intézve mondott, mindazokat nem értettem. Egy dolgot azonban, a melyet vádul, vagy nem tudom miképen hozott fel ellenem, megértettem, nevezetesen azt: hogy én tiszti-ügyész koromban baloldali választókat elfogattam. Ez a vád, ez az állítás nem igaz. Többször olvastam a hirlapokban, többször fordult elő azokban, különösen Csernátony Lajos t. képviselő lapjában, ki akkor az „Ellenőr" szerkesztője volt. Akkor én az irói segélyegylet javára 5 frt ellenében 500 frtot ajánlottam annak, a ki azt bebizonyítja, vagy hasonló vádat emelhet.

Ennek bebizonyítása azonban meg sem kisértetett, mert a vád alaptalan volt, azért én azon vádat el nem fogadhatom és azt visszautasítom. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Elnök: T. ház! Eötvös Károly képviselő urnak joga volt személyes kérdésben felszólalni. (*Zaj. Halljuk!*) Csendet kérek. Mondom, joga volt személyes kérdésben felszólalni, de kénytelen vagyok arra figyelmeztetni, hogy ne méltóztassanak e házban egymás ellenében oly kifejezést használni, hogy „nem igaz". (*Zaj. Felkiáltások a szélső balon: Más kifejezést nem lehet használni! Szavazzunk.*)

T. ház! A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom. Következik a szavazás (*Halljuk!*)

Kérdem a t. házat, elfogadja-e a szőnyegen levő és „a Budapest fővárosi államrendőrségről" szóló törvényjavaslatot általánosságban a közigazgatási bizottság szövegezése szerint, a részletes tárgyalás alapjául?

Kérem azon t. képviselő urakat, a kik azt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*)

Digitized by Google

A ház többsége elfogadta általánosságban a részletes tárgyalás alapjául. Következik a részletes tárgyalás.

T. ház! Azt hiszem, hogy a részletes tárgyalást holnapra halaszthatnók. (*Helyeslés.*) A holnapi ülés tárgya lesz először ezen ma általánosságban megszavazott törvényjavaslat részletes tárgyalása és a 49. sorjegyzékben foglalt kérvények tárgyalása.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! (*Halljuk!*) Csak azt kivánom bejelenteni, hogy ha Helfy képviselő ur holnap az ülésben jelen lesz, válaszolni szándékozom a görög kérdésben tett interpellátiójára.

Elnök: Még arra kivánom figyelmeztetni a t. házat, hogy az összeférhetetlenségi bizottságban és a könytári bizottságban egy-egy tag hiányzik, nevezetesen az összeférhetetlenségi bizottságban Miklós István képviselő ur lemondása folytán, a könyvtári bizottságban pedig Fabricius Károly halála folytán; az összeférhetetlenségi bizottság előtt igen fontos tárgyak vannak, kérem tehát a t. képviselő urakat, hogy mivel a megválasztandók iránt előlegesen szokás megállapodni, ez iránt méltóztassanak megegyezni, hogy e törvényjavaslat tárgyalásának befejeztével a választások megejthetők legyenek.

Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 2 óra 10 perczkor.*)

366. ORSZÁGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius 12-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés egy beérkezett kérvényről. Az indítvány- és interpellátiós-könyv felolvasása. A fővárosi rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása. A kérvények 49-iki sorjegyzékének tárgyalása. Csatár Zsigmond és Thaly Kálmán interpellátiója.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Trefort Ágost, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Ordódy Pál, Pauler Tivadar és b. Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Antal Gyula jegyző ur fogja vezetni. A javaslatok mellett szólni kivánók neveit Baross Gábor, az azok ellen jelentkezőket pedig Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Méltóztassanak meghallgatni a mult ülés jegyzőkönyvét.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a márczius 12-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Bemutatom Nagy-Kőrös városa képviselőtestületének Farkas Elek képviselő ur által beadott kérvényét, melyben az államadók behajtására nézve a kényszer-végrehajtást csakis az aratás utáni időben alkalmaztatni kéri.

Tárgyalás és jelentéstétel végett a kérvényi bizottságnak adatik ki.

Az elnökségnek egyéb előterjesztése nincs.

Következik az indítvány- és interpellatiós-könyv felolvasása.

Baross Gábor jegyző: Az indítvány-könyvben nincsen újabb bejegyzés. Az interpellátiós-könyvben a következő bejegyzések vannak: „márczius 12-én, Csatár Zsigmond interpellátiója a budapesti államrendőrség hatáskörének illetékességi joga megállapítása iránt, a belügyminister urhoz.

Thaly Kálmán interpellátiója az amerikai sertéshus kitiltása tárgyában, a pénzügyminister urhoz.

Irányi Dániel interpellátiója a márczius 15-ének az egyetemi ifjuság által tervezett megünneplése tárgyában, a belügy- és vallás- és közoktatásügyi minister urakhoz.“

Elnök: A t. képviselő urak interpellátióikat az ülés végén a szokott időben megtehetik.

Következik a napirend: a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a czímet*).

Grünwald Béla: Méltóztassék a t. ház megengedni, hogy a czímre vonatkozólag egy megjegyzést tegyek. Minthogy megtörténhetik, hogy azon indítvány, a mely azt czélozza, hogy

Digitized by Google

a rendőri biráskodás ezen törvényjavaslattal egyidejüleg léptettessék életbe, elfogadtatik, meglehet, hogy ennek folytán a czímre nézve is bizonyos változásnak kellene beállani. Nevezetesen a czím most igy szól: „Törvényjavaslat a Budapest fővárosi rendőrségről.“ Megleghet, hogy az esetben hozzá kellene tenni a következő szavakat: „és a rendőrbirák felállításáról“. Talán czélszerű volna ennélfogva a czímnek végleges megállapitását függőben tartatni mindaddig, míg e tekintetben a t. ház határozni fog. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! Gyakori eset volt már a ház tanácskozmányaiban, hogy a czímnek megállapítása a tárgyalás végére halasztatott. Ha méltóztatnak beleegyezni, a czímet ez esetben is függőben lehet tartani. Csak arra kérem a képviselő urakat, hogy ha módosítványt kivánnak benyujtani, méltóztassanak magukat az illető jegyző uraknál feljegyeztetni, nehogy azon kellemetlen helyzetbe jöjjek, hogy kimondjak valamely határozatot, mely ellen észrevétel tétetik. (*Helyeslés.*)

A czím tehát függőben hagyatik.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az I. fejezet czímét, mely észrevétel nélkül elfogadtatik. Olvassa az 1. §-t*).

Madarász József: T. ház! Mindjárt a legelső szakasznál törvényesittetik az, hogy a fővárosi rendőrség államivá tétetik. Én az általános vitánál nem kivántam felszólalni azért, mert Németh Albert képviselőtársam előadta az önkormányzat kellékeihez kivántató nézeteket, melyekre nézve kijelentem, bár a bizottság t. előadója jókedvében azt reánk nézve kissé kedvezőtlennek nyilatkoztatta, hogy mi hozzájárultunk az ő élczeihez, hogy én nem csak élczeire nézve, hanem beszédének beltartalmára nézve is, melyet az önkormányzatra nézve kifejtett, vele tökéletesen egyetértek. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Én azon véleményben vagyok, hogy jól tudom, hogy senkire a jótéteményt ráerőszakolni nem helyes; igy Budapest közönségére is, ha a hatóság azon jogokat, melyekben az önkormányzat keretén belől részesül, feladni óhajtaná is, én daczára ennek nem akarom ugyan Budapest hatóságára az önkormányzatot ráerőszakolni, de meg vagyok győződve arról, hogy azon mézes madzag, azon mézes szájizleltető daczára, melyre nézve 1872-ben Budapest városának hatósága és közönsége azt várta, hogy rá nézve czélszerűségi és kiadási szempontból jó lesz az önkormányzat kellékeiből némelyeket feladni, ma már belátja, hogy mindazok, kik a czélszerűség szempontjából a biztos alaptól eltérnek, oly lejtőre állanak, melyen csakis a végpusztulásnál ébrednek fel. Én tehát azt, hogy a rendőrség Budapest fővárosában államivá tétessék, Budapest önkormányzati jog val merőben ellenkezőnek és az önkormányzati jog egyik kellékét megsértőnek tartom. Azt tartom, hogy a rendőrség sokkal biztosabban kezeltethetik a fővárosi hatóság által akképen, hogy az államnak abból kára nem következik és mind a személy-biztonság, mind a vagyonbiztonság szempontjából sokkal több biztosítékkal birnak a polgárok és a hatóság is, ha azt nem az állam, hanem maga a törvényhatóság kezeli. Mert nem tagadhatja senki, hogy Budapest fővárosának hatósága szemben az állami hatósággal nem oly mindenható, mint amaz és én azt tanultam és azt tapasztaltam, hogy az államnak ugy is a legfőbb hatalma megvan. Hiszen őt illeti a törvény végrehajtása, annak ellenőrzési hatalma és a törvényhozási hatalom. Ezek azok, a miket minden más hatalom felett, mint felsőbbséget gyakorol.

És azt tanultam és azt tapasztaltam, hogy soha sem kell törvényünkben eszközül bizonyos tényeket szolgáltatni arra, hogy hatalmát gyarapítsa, mert minden hatalomnak természete és szokása, hogy azon hatalmon, melyet a törvény korlátai közt kellene gyakorolnia, túlterjeszkedni iparkodik. Azt tanultam és tapasztaltam, hogy még maga az állam hatalma ellenében is sokkal helyesebb a polgárokat és az államban lévő hatóságokat, valamint azoknak jogait biztosítani, mintsem a hatalmat az állam kezébe letenni. Én tehát az önkormányzati elvből kiindulva, nem fogadhatom el azt, hogy a hatóság ne a fővárosé, hanem az államé legyen.

Ezért bátor vagyok azt indítványozni, hogy az 1. §. második sorában e szó helyett „állam“ tétessék „főváros“ és az e szakasz végén zárjel közt lévő hivatkozás „1872: XXXVI. t. cz. 1. és 20. §.“ hagyassék ki.

Ajánlom a t. háznak a módosítás elfogadását.

Péchy Jenő előadó: Nézetem szerint a beadott módosítás felett a t. ház a tegnapi szavazással már döntött, a mennyiben az általános vita épen a körül forgott leginkább, hogy a rendőrség állami legyen-e vagy nem.

Ha azonban e módosítás elfogadtatnék, akkor az 1872: XXXVI. t. cz. 20. §-ának egészen meg kellene változtatnia, mert ez mondja ki azt, hogy a fővárosi törvényhatóság területén egységes szervezettel az állam, fővárosi rendőrség név alatt, saját közegei által kezeli a rendőrséget. Nézetem szerint e felett nem szükséges most hosszabb vitát előidézni, hanem arra kérem a t. házat, méltóztassék a szakaszt változatlanul elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: A szavazásnak mindenekelőtt az eredeti szövegre kell történni és ha ez elfogadtatik, a módosítvány elesik.

Kérem a t. képviselő urak közül azokat, a kik az 1. §-t a bizottság szövegezése szerint elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja s igy a módosítvány elesett.

Digitized by Google

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 2. §-t*).

Thaly Kálmán: Miután a törvényjavaslat, mint az általános vita keretében hangsúlyozva lett, egyike azoknak, a melyek a közéletben nagyon gyakran lesznek idézve, kezdve a legfelsőbb osztályoktól a nép legalsóbb rétegéig és mindenkire alkalmaztathatnak, következőleg én szükségesnek találom azt, hogy ha már egy törvényt megállapítunk, legyen az egyes részleteiben, kifejezéseiben a lehető legvilágosabb, félremagyarázhatatlan, correct, még irályi tekintetben is, a mennyire csak lehet.

Ebből a szempontból kiindulva, előre is bocsánatot kérek a t. háztól, ha én ezen törvényjavaslat számos szakaszához fogok módosításokat benyujtani. Ezek közül egy-kettő ugyan meritorius, de nagy többsége inkább csak irályi.

Sajnálom, hogy a t. ház plenumát kell terhelnem ily igazításokkal, de miután a közigazgatási bizottságnak, a hol ezen törvényjavaslat újabban dolgoztatott és tüzetesen tárgyaltatott, nincs szerencsém tagja lenni, tehát nem volt alkalmam ide vonatkozó óhajtásaimat másutt érvényesíteni.

Ezt előre jelezve, bátorkodom ezen paragraphusnál is egy kis irályi módosítást ajánlani; t. i. az 5-ik sorban ez mondatik: „a megzavart békét és rendet helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni és megfenyítés végett a hatóságnak feljelenteni.“

Ezen kifejezés: „kitudni“ kétértelmű és nem correct. Én tehát e helyett ajánlom a következőt: „az ezek ellen vétőket kinyomozni.“

Csanády Sándor: Én is épen e tárgyra vonatkozólag akarok módosítást beadni, nevezetesen a 2. §. 5 sorában ezen szó helyett: „ki tudni“ tétessék „kipuhatolni“. Ez, azt hiszem megfelel azon eszmének, melyet a „kitudás“ szóval kifejezni akartak.

Tisza Kálmán ministerelnök: Nem hallottam jól azt a szót, melyet Thaly képviselő ur proponált.

Thaly Kálmán: Kinyomozni!

Tisza Kálmán ministerelnök: Azt hiszem, t. ház, hogy ezen §-ban a „kitudni“ szó, melynek értelme tisztán kivehető, megfelel. Lehet azt helyettesíteni — nincs kifogásom ellene — e szóval „kipuhatolni“, de e szó „nyomozás“ az már némileg többet jelent, az már egész fajtáját jelenti a kitudásnak. A „kipuhatolás“ kifejezést magam részéről szivesen elfogadom, de e kifejezést „kinyomozni“, nem látom helyén lévőnek. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A 2. §-hoz két módosítás adatott be, maga a szöveg azonban nem támadtatott meg. Az 5-ik sorban előforduló ezen szó helyett: „kitudni“ két más szó javasoltatik.“...

Thaly Kálmán: T. ház! Én részemről szivesen belenyugszom, hogy „kinyomozni“ szó helyett „kipuhatolni“ tétessék, Nekem csak az ellen volt kifogásom, hogy ezen szó „kitudni“ kétértelmű lévén, az megfelelőbbel helyettesittessék. Ha már most a ministerelnök ur Csanády t. képviselőtársam módosítását hajlandó elfogadni, én ehhez csak gratulálok és a magamét visszavonom. (*Derültség.*)

Elnök: Thaly képviselő ur módosítását visszavonta, e szerint csupán egy módosítással állunk szemben. E szerint a kérdés az lesz: elfogadja-e a ház a 2. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? Ha ez el nem fogadtatnék, akkor következik azon második kérdés: elfogadja-e a ház a Csanády képviselő ur módosítását? (*Helyeslés.*) Kérdem, elfogadja-e a ház a bizottság által ajánlott szövegezést? (*Nem!*) E szerint a bizottság szövegezése nem fogadtatott el és azt hiszem, kijelenthetem, hogy a ház a „kitudni“ szót „kipuhatolni“ szóval kivánja helyettesittetni. (*Helyeslés*).

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 3. §-t*).

Thaly Kálmán: T. ház! Ezen szakaszra is van módosításom; és pedig kettős: az egyik tisztán styláris, a másik némileg a dolog érdemére vonatkozó. Ugyanis a harmadik sorban azon kifejezés fordul elő: „Midőn más hatóságok által az említett teendőkben megkerestetik.“ Én szokottabbnak és magyarosabbnak vélném, ha „teendőkben“ szó helyett „teendőkre nézve“ tétetnék, minthogy a „teendőkben“ szó idegenszerűleg hangzik. Ez az egyik.

A másik pedig az, hogy a következő bekezdésben az mondatik: „Működésében a fővárosi rendőrség szolgálatra kész, pártatlan erélylyel s emberszerető kimélettel köteles eljárni.“ Ez ellen semmi kifogásom sincs, sőt óhajtom magam is, hogy igy járjon el, de nem tartom elégségesnek ezen definiciót. Nevezetesen a fővárosi rendőrség működésében olyan dolgokat tapasztalunk, melyek nem egyszer a fővárosi mivelt közönséget, de még inkább az itteni szokásokkal ismeretlen idegeneket megbotránkoztatják. Igy megtörténik az nem egyszer, hogy egyebet ne említsek, hogy pl. az éjjeli razziák utján összefogdosott utczai söpredéket a hatvani utczában levő rendőrségi épületbe behurczolván, azokat fényes nappal egymáshoz párosával kötözve, hosszú vonatokban hajtják a fényes és nagy közönség között a dologházba, vagy a tolonczhelyekre az előkelő közönség nagy megbotránkoztatására. Az ily eljárás művelt, — nagyobb városokba nem való és mellőzendő volna, hogy legalább a reggeli vagy est órákban, midőn még az utczák a járó kelő közönséggel nincsenek tele, kisértetnének az ily szerencsétlenek a dologházba, vagy a tolonczok, oda. a hová valók. (*Helyeslés.*)

Digitized by Google

Sőt még botrányosabb eljárások is történnek; nem akarok részletekbe bemenni, hanem ha kivántatnék, szolgálhatnék szebbekkel is, a melyek a művelt társadalom képviselőit méltán megbotránkoztatnák. Én tehát okulva ezen előfordult példákon, melyek hogy ne ismétlődjenek, óhajtom; e czélból a következő módosítást vagyok bátor e második bekezdéshez benyujtani. Ugyanis ezen szavak után „pártatlan erélylyel" teendők legyenek a következők: „de egyszersmind a művelt társadalmi tekintetek szemelőtt tartásával"; a többi maradna. Ajánlom módosításomat elfogadásra.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítást.*)

Péchy Jenő előadó: T. ház! A mi a styláris módosítást illeti, mely szerint „teendőkben" helyett „teendőkre nézve" tétessék, az ellen semmi kifogást nem teszek. A mi második módosítványát illeti, az ellen sem teszek kifogást érdemileg; azonban bátor vagyok megjegyezni, hogy már az is, a mi benne van a törvényjavaslatban, nem annyira a törvény keretébe, mint inkább a ministerium által adandó eljárási utasításba való s hogy ott röviden felvétetett, azt hiszem, az épen a közönség bizalmának felkeltésére és megnyugtatására történt; s ennek részletesebb kibővítésére itt nincs szükség, mert az majdan a rendőrségi utasításba lesz befoglalva. És legyen meggyőződve a t. képviselő ur, hogy azon utasításban erről részletesen gondoskodva lesz. Mondom, itt még azt is feleslegesnek tartom, a mi a törvényjavaslatban van, mert annak az utasításban lesz helye. Azért kérem, méltóztassék a képviselő ur első módosításával különben a szöveget változatlanul elfogadni.

Elnök: Thaly képviselő ur a 3. §-hoz két módosítást adott be. Az első stylaris módosítás, a második azonban a második bekezdésnek kibővítését czélozza. Ennélfogva azt hiszem, szükséges lesz a bekezdéseket egyenkint szavazás alá bocsátani. (*Helyeslés.*) Kérdem tehát, méltóztatik-e a t. ház a 3. §. első bekezdését, melyhez Thaly képviselő urnak azon módosítása van, hogy „teendőkben" helyett „teendőkre nézve" tétessék, a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Nem!*) Nem fogadtatott el. Ennél fogva azt hiszem, kijelenthetem, hogy az első bekezdés a módosítással fogadtatott el.

Kérdem már most, méltóztatik-e a második bekezdést a bizottság szövegezése szerint elfogadni? (*Elfogadjuk!*) A második bekezdés elfogadtatott.

Ezen bekezdéshez Thaly képviselő urnak szintén van módosítványa, a mely szerint ezen második bekezdést kibővíteni kivánja. Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e ezen kibővítést elfogadni és kérem azokat, a kik azt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadja el. A harmadik bekezdésre nézve észrevétel nem tétetvén, azt hiszem, kijelenthetem, hogy az a bizottság szövegezése szerint elfogadtatott.

Boross Gábor jegyző (*olvassa a 4. §-t*).

Szederkényi Nándor: T. ház! Ez a szakasz az, a mely az általános tárgyalásnál egyikmásik helyről, de részünkről legkittünőbb figyelem tárgyává tétetett és részben törvényellenesnek jeleztetett. E szakasznál most kötelességem részletesebben indokolni azon nézetemet, hogy e szakasz teljesen felesleges és egyszersmind itt maradván, oka lesz oly surlódásoknak, a melyek kétségkivül a főváros municipális jogainak csorbítására, ha nem megsemmisítésére fognak vezetni.

E szakasz szerint azon fővárosi rendőrség, a melynek hatáskörét, feladatát a 2. és 3. §§. részletesen és pontosan körülirják, a fővárosi törvényhatósággal coordinált állásba helyeztetik. Azt mondja a törvényjavaslat, hogy „törvényes hatáskörén belől." Hát azt vagyok bátor kérdezni a t. belügyminister urtól, hogy tulajdonképen mi értelme van itt ezen kifejezésnek: „törvényes hatáskörén belől coordinált állást foglal el"? Mi ez? A városi municipium már az előző szakaszok értelmében nem gyakorol rendőri működést; a városi municipium a rendőri működés irányában coordinált állást nem kiván, de nem is foglalhat el.

Miután a dolog igy áll, azt kérdem, hogy a fővárosi rendőrség honnan meríti azon jogalapot, hogy miután a fővárosi municipium nem kiván, de nem is foglalhat el vele azon működési körben coordinált állást, mert az valami értelmetlen volna, hát honnan meríti azt az indokot reá, hogy a rendőrségre az mondassék ki, hogy ezen törvényes hatáskörön belül a főváros municipiumával coordinált állást foglaljon el.

Én ezen §-ról egyenesen azt tartom, hogy ennek czélja nem egyéb, mint a rendőrségnek a municipiummal szemben politikai hatalommá emelése. A t. belügyminister ur e tekintetben tegnap helyreigazítólag és magyarázólag szólalt fel. Azonban magyarázatát én nem fogadhatom el és itt vagyok bátor egyszersmind válaszolni t. Szilágyi Dezső képviselőtársamnak is, (*Halljuk!*) a ki velem szemben tegnap azon álláspontot foglalta el, hogy nem érthet egyet ezen pontnál, de különösen ezen pont magyarázatára vonatkozólag az 1872: XXXVI. t. cz. értelmezésénél arra nézve, hogy a városi municipium tisztán a rendőri működést, tehát a rendőrség executiv jogkörét adta át. Erre nézve tehát

Digitized by Google

bátorkodom a törvényt felütni és a t. ház figyelmébe ajánlani. (*Halljuk!*) A törvény 20. §-a azt mondja: „A fővárosi törvényhatóság területén a rendőrséget egységes szervezettel állami fővárosi rendőrség neve alatt saját közegei által kezeli." A 21. §. pedig igy szól: „Az államilag kezelendő fővárosi rendőrségnél a tulajdonképeni rendőri működés a rendőri biráskodástól külön választandó." Mit tesz ez? Azt, hogy ezzel, hogy külön választandó a rendőri biráskodás, a mit szintén pártolok — marad a fővárosi rendőrségnél tisztán a rendőri működés.

Szilágyi Dezső t. képviselőtársam tegnap a rendőri hatalomról beszélt. Én ezen törvényjavaslatot figyelemmel átvizsgáltam, mert sokszor egy szóban igen sok foglaltatik. Átvizsgáltam ezen törvényjavaslatot, de ezen szót „hatalom" sehol nem találtam, hanem igenis, a mire én igen nagy súlyt helyezek, ezen törvény mindenütt rendőri működésről beszél és midőn a rendőri működést meghagyja a rendőri közegeknél, a biráskodást pedig külön választja, ezen rendőri működést nem lehet oly hatalommá emelni, mely a fővárosi municipiummal szemben most törvény által coordinált állásba helyeztessék. (*Ugy van! a szélső balon.*) De nem felel meg ezen törvény szándéka összes közjogunknak sem. Az 1848-ki törvény világosan körülirja a törvényhatósági jogot. A rendőri működés a törvényhatóságnak egyik kizárólagos joga volt. Ezt a municipium teljesítette közegeivel. Az 1872. évi XXXVI. t.-czikk ezen rendőri működést átadván az államnak, semmit többet nem adott át, mint a rendőri működést. Nem is adhatott át. Mert a mint megmutattam, ezen törvényből világosan és tisztán egyéb ki nem magyarázható, több ezen törvényben nem foglaltatik, mint az, a mit mondottam. Igy tehát a törvényhatóság állása, a melyet egy fővárosban kell, hogy elfoglaljon, egész souveraine marad és kell, hogy maradjon; és igy azon rendőri működésnek nincs meg azon jogalapja, hogy a municipium egykori közege most már azzal coordinált állásba helyeztessék. Ez, mondom, ellenkezik összes közjogi fogalmainkkal, ez ellenkezik közjogi fejlődésünkkel. Ez nem volna egyéb, mint a rendőri működésnek oly hatalmat tulajdonítani, a mely ma coordinált állásban van, legközelebb azonban egy törvénynovella által már a municipium fölébe helyeztetik. De vagyok bátor az 1872. évi XXXVI. törvényczikknek egy másik szakaszára is hivatkozni, a mely bizonyítja ezen felfogásom helyességét. A 14. §. a következőleg szól: „A főváros hatósága kiterjed a községben és területén lakó vagy tartózkodó egyének és a községben és területén létező minden vagyonra."

Mit jelent ez? Hogy a municipium souverainitása ezen törvény által érintetlenül marad és most a t. belügyminister ur azt a consequentiát vonja ki, hogy miután a rendőri működés kiadatott, ezzel már a municipium souverainitása érintve van, hogy coordinált állásba helyeztetik az a közeg, a mely vele szemben alárendelt volt, az már egyenesen ezen szakaszba ütközik. De mondom, t. ház, hogy ezen szakasznak értelme nincs is, mert az a saját hatáskörében coordinált állás mit mond, mi az? Én azt sejtem, hogy ezen szakasznak nincs egyéb czélja, mint az, hogy a leendő fővárosi főkapitány a maga külsőleges megjelenéseiben ugy szerepeljen, hogy a municipium főpolgármesterénél egy lépéssel se álljon hátrább, hogy a főkapitány azt mondhassa: vagyok olyan legény, mint a főpolgármester.

Ha ez a czél — s a czél ez, mert más nem lehet — ez bizony vajmi gyermekes és nem érdemli meg, hogy ezért egy eddigi közjogi fejlődésünkkel ellenkező intézmény alkottassék.

De bátor vagyok felhívni a t. ház figyelmét azon következményekre, melyek e szakaszból származni fognak. Az ilyen helyzetben, a minőt e szakasz teremt, az örökös küzdelem és viszály magvai vannak elhintve a municipium és a rendőrség között. Hisz ez a paragraphus már feltételezi, hogy lesznek összeütközések és megjelöli az utat, hogy összeütközések esetében a belügyminister intézkedik. Midőn a municipium saját hatáskörében jár el, midőn a rendőrség saját hatáskörében eljárni van utasítva, midőn a municipium nem kiván résztvenni a rendőri működésben, mindjárt törvényt hozni arra, hogy az összeütközések esetében a belügyminister a biró: mi egyéb ez, mint természetes következménye ezen rosz törvénynek, hogy ezen összeütközések okvetlenül be fognak következni.

És be is kell következniök, mert két hatalom egy téren áldásosan nem működhetik, mindegyik uralomra akar vergődni. A küzdelem rosz következményét pedig a közönség fogja megérezni.

De lesz ennek egy más rosz következménye is, t. i. hogy a közönség között, mely a maga municipális jogai élén álló férfiakat fogja pártolni és az állam között, mely a rendőrséget kezeli, valamint a belügyminister között, a ki, mint az állam első képviselője, okvetlenül a rendőrséget fogja pártolni és ebben az állam és a nép között a viszály és félreértés gyúanyaga elkerülhetetlen. A közönség ma is sokszor kényszerítve van az államban ellenséget látni és az állam tisztviselői is ellenségöket látják a népben.

Én ezen viszályt elkerülni óhajtván, e szakaszt, mely czélszerütlen és szükségtelen is és melynek egyszerü kihagyása a többi szakaszokon mi változtatást sem igényel és a törvényjavaslat conceptióját sem érinti, mondom, e

Digitized by Google

szakaszt kihagyatni kérem. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Ezen szakasz, melyet a képviselő ur kihagyatni kiván, több pontból áll. Fogok a különböző pontok iránt nyilatkozni.

A t. képviselő ur ezen szót „coordinált" hallatlannak, nem képzelhetőnek tekinti és másfelől oly értelmet ad neki, melyre aztán egy egész okoskodást épít és nagy veszélyeket fest ki. A nélkül, hogy vitatnám, mennyiben volna hallatlan dolog a „coordinált" kifejezés, meg kívánom jegyezni, hogy a t. képviselő ur élt ismételten oly kifejezéssel, mely csakugyan törvényeinkbe ütközik, a mennyiben beszélt „municipium suverainitásáról", pedig a municipiumok souverainitását sem mult, sem jelen törvényeink nem ismerik, sem leendő törvényeink nem fogják ismerni.

A mi már magát a szakaszt illeti, én azt kihagyhatónak nem tartom, nem tartom pedig azért, mert a második bekezdésre szükség van, mivel jelezni kell, hogy a fővárosi rendőrség, ha állami rendőrség is, a fővárosi hatóság irányában — mert területén működik — többel tartozik, mint az ország más hatóságai irányában. Ezt teszi a második bekezdés.

A képviselő ur a harmadik bekezdést illetőleg azt mondja, hogy ezen törvény fogja az ellentéteket előidézni, mert gondoskodik arról, hogy ha összeütközések támadnak, ki döntsön, ki határozzon bennök. Engedelmet kérek, ez sem áll, mert ha arról gondoskodni, hogy ha a különböző hatóságok a maguk hatáskörére nézve egymásból eltérő nézetben vannak, ki döntsön, annyit tenne, mint felidézni a conflictusokat, akkor soha sem volna szabad ily hatóságokról gondoskodni, pedig minden rendezett államban és nálunk is egy vagy más módon gondoskodva van arról, hogy ha ily conflictusok elő állanának, azokban az illetékesség kérdése eldönthető legyen.

A képviselő ur azt mondta, hogy az egésznek az oka e törvényjavaslat, mert egy területen kétféle hatóság természetesen nem működhetik. Hiszen, t. ház, az államélet sokkal bonyolódottabb ma, semhogy bárhol a világon és nálunk is ugyanazon a területen különböző hatóságoknak ne kellene működniök. Ugyanazon a területen működik a birói hatalom, melyen a közigazgatási hatalom s ezek között is vannak conflictusok és az ezek között felmerülhető conflictusoknak mikénti elintézése iránt van egy 1869-ben alkotott törvényünk. Én azt tartom: a nélkül, hogy akár egyik, akár másik hatalom túl akarna menni a maga hatáskörén, teljes bona fidessel megeshetik és meg is esik mindenütt a világon, hogy az illetékességre nézve nézeteik eltérők és gondoskodni kell és gondoskodva is van mindenütt arról, hogy ily esetben az illetékesség felett ki határozzon. Ez a czélja a harmadik bekezdésnek, ezt is tehát nemcsak hogy veszélyesnek nem tartom, hanem feleslegesnek sem, sőt okvetlenül szükségesnek vélem.

Áttérek most arra, a mire a képviselő ur különben a legnagyobb súlyt fektette, a szakasz első bekezdésére. A képviselő ur találgatta, mi volt vele a szándék, holott, hogy a szándék mi, az meg volt mondva a közigazgatási bizottságban is — nem tudom ugyan, jelen volt-e akkor a képviselő ur, mert betegsége miatt nem lehetett jelen — meg volt ott mondva, hogy semmi egyéb czél nincs, mint annak adni kifejezést, hogy az államrendőrség saját hatáskörében nem áll a municipium alatt. Politikailag egyenjogúvá tenni, politikai hatalommá emelni senkinek eszébe nem jutott. S én megvallom, nem is hiszem, hogy ezen szó „coordinált" e feltevésre jogosíthatna.

Egyébiránt, t. ház, minthogy csakugyan már az általános vita alatt meggyőződtem arról, hogy ezen szó félreértésekre, félremagyarázásokra ad alkalmat, minthogy én sohasem kerestem benne — ismétlem — egyebet, mint annak kifejezését, hogy a rendőrség saját hatáskörében nem áll a municipium alatt: a magam részéről szivesen hozzájárulok ahhoz, hogy ez negativ formulával fejeztessék ki, azaz elhagyván a „coordinált" szót, szóljon a 4. §. első bekezdése igy: „A fővárosi rendőrség közvetlenül a magy. kir. belügyminister alatt áll". (*Helyeslés.*)

Ekkor, azt hiszem, elesnek mindazon találgatások, melyeket a „coordinált" szó fölidézett.

Az első bekezdésre nézve tehát ajánlom ezen szövegezést, de a többi bekezdés megtartását kérem. (*Helyeslés.*)

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a módosítást*).

Gulner Gyula: T. ház! Én lényegileg nem ellenzem azon módosítás elfogadását, a melyet a t. ministerelnök ur, mint belügyminister beadni méltóztatott, csak arra vagyok bátor felhivni a t. ház figyelmét, hogy én a törvényjavaslat szerkezete szempontjából helyesebbnek tartanám azt, ha a 4. §. első kekezdése kihagyatnék s ide nem jönne semmi egyéb; mert, a mit a t. minister ur indítványoz, az szóról szóra benne van a II. fejezet 41. szakaszában, a hol helyén is van, t. i. a fővárosi rendőrség szervezetéről szóló fejezetben, a hol a 41. §. ugyanezeket mondja: „A fővárosi rendőrség közvetlenül a magy. kir. belügyminister alatt áll".

Azt gondolom, t. ház, hogy két, szóról szóra ugyanazonos kifejezést egy törvényben ismételni talán felesleges volna.

Én, t. ház, a magam részéről azon indokolást, melyet Szederkényi Nándor t. képviselő ur

Digitized by Google

előadott, nem fogadhatom el, de nem fogadhatom el azon módosítását sem, hogy az egész szakasz kihagyassék, mert én igenis, azon szempontokból, a melyeket ő szives volt felhozni, súlyt fektetek arra, hogy a törvényben legyen benne az, a mi itt e szakasz második bekezdésében van kimondva, hogy t. i. a rendőrség a fővárosi törvényhatóságot minden törvényes intézkedéseiben támogatni, a fővárosi szabályrendeleteknek s a városi hatóság jogerőre emelkedett határozatainak és intézkedéseinek megszegését lehetőleg meggátolni, az áthágást elkövetőket kinyomozni és feljelenteni, általában a szükségesnek mutatkozandó végrehajtásnál a rendőri segédkezést nyujtani, illetőleg a karhatalmat szolgáltatni köteles.

A mi az első bekezdést illeti, ismétlem, hogy én correctebbnek találnám azt, ha ezen bekezdés, a mely félreértésekre adhat okot, kihagyatnék. Részemről nem keresek benne semmi nagy dolgot, semmi oly veszélyeket, melyeket sokan látnak, hanem egyszerűen egy doctrinair haszonnélküli kifejezésnek s oly felesleges valaminek tartom, a mi nem való ide a törvénybe. A „coordinált" szót lehet alkalmazni minden saját hatáskörében eljáró hatóságra. A legutolsó község is azon functiókban és teendőkben, a melyek a törvény által saját hatáskörébe utaltatnak és autonomice elintéztetnek, pl. a költségvetések előkészítése és megállapítása, coordináltnak mondható más hatóságokkal szemben. Ott vannak a bíróságok, melyek coordináltak a minicipiumokkal, ott vannak a pénzügyi hatóságok mindegyik saját hatáskörében. Ez tehát nem egyéb, mint egy felesleges doctrinaire kifejezés, a mely a törvényjavaslatban legfeljebb is zavarokra adhat alkalmat. Ha tehát a t. belügyminister ur is elejteni méltóztatott e kifejezést, én ahhoz szivesen hozzájárulok, csak azt kérem, hogy azt, a mit a t. belügyminister ur indítványozott, nem ide kellene tenni, hanem meghagyni azt a 41. §-ban, mint a hol sokkal inkább helyén van.

Még csak annyit akarok megjegyezni, hogy ez esetben a második bekezdés első sorában az „azonban" szót ki kellene hagyni, mert ez contradistinctiót fejez ki.

Tisza Kálmán ministerelnök: Én a magam részéről nem akarok a „coordinált" szónak magyarázatába ereszkedni, habár nem tudnám egészen elfogadni azt a magyarázatot, a melyet a t. képviselő ur annak adott. De nem is szükséges arról vitatkozni, a mennyiben magam is hozzájárultam azon kívánsághoz, hogy ezen szó kihagyassék.

Azt, hogy a mit indítványoztam, a 41. §-ban kimondatik, tudom; onnan irtam ki és csak azt felejtettem el kimondani, hogy a második fejezetnek illető szakaszánál, ott azt azután ki kell hagyni, vagy más intézkedést tenni. De méltóztassék a t. képviselő ur megengedni, ott, a hol az államrendőrségnek viszonyairól szólunk, a mint ő igen helyesen megjegyezte, szükséges a főváros irányában azon kötelességeket praecisirozni, melyeket a 4. §. 2-ik bekezdése megszab, szükséges pedig ezt e helyütt praecisirozni. Ha nem igy fejezzük ki, a mint itt van, akkor negative formulázzuk az eszmét kimondván, hogy a fővárosi rendőrség közvetlenül a belügyminister alatt áll. Azután, hogy a 41. §-nál mi történjék, azt annak idejében lehet elhatározni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Madarász József: T. ház! Én elismerem azt, hogy azoknak, a kik a t. belügyminister urnak álláspontját e tekintetben elfogadják, el kell fogadniok a t. belügyminister ur abbeli módosítását, hogy itt mindenesetre megjelöltessék a viszony és azután a 41. §. módositassék, vagy kihagyassék. Azonban én nem ezen az álláspontom vagyok. Én azt az álláspontot foglalom el Gulner Gyula t. képviselőtársam ellenében is, a melyet Szederkényi Nándor t. képviselőtársam is előadott. Én nem tehetek róla, az önkormányzati jogra nézve most is ott állok, a hol 72-ben az ugynevezett balközép állott. No, hát 1872-ben az ugynevezett balközép november 26-án az 1872. törvény ellenében azon javaslattal állott elő, hogy azt nem szabad, nem lehet az államnak átengedni, hanem annak egyenesen a törvényhatóság, vagyis Budapest főváros hatósága alatt kell állania.

Gulner Gyula: Ez okoskodás!

Madarász József: No, hát én nem tehetek róla, én azt jól tudom, hogy sokan meggyőződésüket változtathatják azért, mert ők azt hiszik, hogy okosak, én azonban azt hiszem, hogy az önkormányzatnak századok óta megvannak már oly elvei, melyet egy bizonyos ideig, öt-hat esztendeig a képviselőház előtt vallott elveknek okosodás miatti változtatásával megváltoztatni nem lehet. Az ilyen okoskodáshoz hozzá lehetne tenni, hogy az életokosság bizonyos szabályait tartják lelkiismeret meggyőződésükkel megegyeztethetőnek. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Például van bizonyos életokosság, mely azt véli, hogy sokkal kormányképesebb az által, ha előbb vallott elveivel ő is elvi és következetességi szempontból nézeteit alárendeli a czélszerűségnek, hogy megkerülhesse azon védbástyát, melyet nem mer egyenesen megostromolni, hanem szépen azok segélyével akar belemenni, a kik azt védelmezik. No hát, én azok közé tartozom, a kik a nyilt csatát fogadják el. (*Helyeslés a szélső balon.*) Sokkal inkább szeretem a nyilt őszinte ellenséget, mint az álbarátot. (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*)

És azt tapasztaltam életemben, hogy azok, a kik az elvek meggyőződését a czélszerűség és életokosság követelményei szerint megváltoztat-

Digitized by Google

ják, mindig gonoszabbak szoktak lenni és mindig átalkodottabbak az új meggyőződésök védelmezésében és megtartásában, mint azok, kiknek gyermek és fiatal koruk óta vallott meggyőződésüket kellett a parlamentben érvényre segítni, vagy pedig az ellenséget megtámadni. (*Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.*) Bocsánatot kérek, hogy az okossági közbeszólásra ezeket bátor voltam megjegyezni.

A mi a bekezdést illeti, nemcsak helyesnek nem, sőt veszélyesnek tartom e bekezdés meghagyását, főleg a harmadik bekezdést, mert, hogy a második bekezdés nem szükséges, azt mutatja az, hogy a javaslat 2. §-ában fel vannak említve azon teendők, melyek a rendőrséget illetik s ha e bekezdés kihagyatik, természetes, hogy a rendőrség azért ugy teljesíti kötelességét a fővárosra nézve, mint ha itt ismételtetnék. De a harmadik bekezdés ismét az alkotmányos fogalommal ellenkezőt tartalmaz. Én tehát nem helyeselhetem; és ha önök e szó alatt „jogállam" nem azt akarják érteni, hogy az a jogokat az állam részére elorzó vagyis törvény szine alatt jogőrző állam, hanem jogok állama legyen, akkor engedjenek meg, de sohasem helyeselhetem azt, hogy a belügyminister döntsön két hatóság összeütközése esetén. (*Közbeszólás: Nem hatóság az!*) Nem én akartam, de önök akarták hatósággá tenni a rendőrséget — tehát a két hatóság: a rendőrség és Budapest főváros törvényhatósága közt a ki ezen egyik hatóság fejét és tagjait mind maga nevezi ki és a kik tőle függnek, hogy az legyen ily esetben a döntő, ezt én alkotmányos meggyőződésem szerint az alkotmányos jogállam fogalmával megegyeztethetőnek nem tartom és ezen indokoknál fogva csatlakozom Szederkényi képviselőtársam indítványához. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Csatár Zsigmond: Én is azon t. képviselő urak közé tartozom, (*Élénk derültség*) a kik Szederkényi képviselőtársam módosítványát támogatják. Kérem, ez nem nevetni való dolog, mert megtörténhetett volna az is, hogy én épen az ellenkező uri embernek vagy pártnak a módosítványát fogadtam volna el és miután itt arról van szó, hogy pártom részéről adatott be Szederkényi képviselőtársam által módosítvány, joggal mondhatom, hogy azok közé tartozom, a kik e módosítványt pártolják és ebben nevetni való nincs.

T. ház! Megvallom őszintén, hogy habár e pillanatban azon gondolattól vagyok áthatva, hogy e módosítványt pártolom, nem hallgathatom el, hogy Pest város municipiuma (*Királyi Pál közbeszól: Ilyen nincs!*) tehát Budapest közönsége azon szép állapotot, a mely a jövőben ezen törvény folytán reá vár, saját magának köszönheti, mert ő kezdeményezte azt, hogy azon jog, melyet századokon át gyakorolt, az államnak adassék át. Sajnálatomat vagyok kénytelen kifejezni a fölött, hogy Budapest vette e tekintetben a kezdeményezést kezébe, azt hivén, hogy az ország vele szemben oly méltányos, ha lemond azon sarkalatos jogáról, mind a falusi, mind a megyei községekkel szemben. Azonban fájdalmasan tapasztalható az, hogy a képviselőház többsége és a kormány Budapest főváros közönségével szemben még a költségek tekintetében sem tudott kiméletes lenni, mert, mig a törvényhatóság a közbátorság és a rendészet költségeihez Budapest közönségének állami adójából tartozik hozzájárulni, addig az állami rendőrség kiadásait saját külön pénztárából köteles fedezni. Tehát ő a rendészetet fizeti ugy, mint akármely más megyei lakós a közadókból és ezenkivül az állami rendőrségnek fenntartásához, évenkint jelentékeny összeggel járul. Ebben az osztó igazságot megsértve látom, mert ha Budapest kiadásainak mérlegét szemügyre vesszük, a főváros nagyobb kiméletet érdemel, mivel a főváros a haladás, a közoktatás, a szépítés és az épitészet terén oly áldozatokat hozott, hogy az államtól a méltányos és igazságos kiméletet megvárhatja és megkövetelheti. Sajnos, t. ház, de erre az állami rendőrséggel szemben semmi kilátása nincs. Nincs pedig annyira, hogy ha e szakasz elfogadtatik, a főváros odajut, hogy területén két ur és két hatalom lesz. Az egyik alulról felfelé akar kormányozni, ez a választók hatalma, a democratia és a szabadság tiszta kifejezése. A második hatalom, a melynek a törvényben adatik élet, felülről lefelé parancs-szóval fog kormányozni s igy elő fog állni a despotismus. Megvallom, hogy ezen intézkedés, a melyet e szakasz tartalmaz, a főváros fejlődésére nézve üdvös nem lehet, mert jaj valamely községben ugy az egyes lakosoknak, mint az előljáróságnak, a hol összeütközések és surlódások vannak örökösen a napirenden. Ezek után kijelentem, hogy Szederkényi módosítványát pártolom.

Péchy Jenő előadó: T. ház! Én a közigazgatási bizottság részéről legelőször is kijelenteni bátorkodom, hogy a ministerelnök ur által a „coordinált" szóra vonatkozólag beadott módosítást elfogadom, előre kijelentvén azt is, hogy az már itt a 4. §-ba szurassék be, hogy t. i. a fővárosi rendőrség közvetlenül a belügyminister alatt áll. Ebben részemről feltalálom azt az eszmét, a melyet ezen szóban „coordinált" ugy a bizottság, mint a törvényjavaslat kimondani akart, t. i. hogy a rendőrség nemcsak executiv közeg, hanem kezdeményezési joggal is biró és gondolkozó testület s azzal is praeciziroz va lesz a most fennlévő viszony, mert most is ugyanoly viszonyban van a rendőrség a fővárossal, a mint ezzel kezdeményezve lesz.

A mi azonban, mint említém, Gulner képviselő indítványát illeti, minthogy a ministerelnök által beadott módosításban bennfoglaltatik, bátor

Digitized by Google

vagyok megjegyezni, hogy a 41. §. szövege a fővárosi rendőrség szervezetére vonatkozik és ezen szervezetre vonatkozólag szól arról, hogy az a belügyministerium alatt áll — holott itt, mint a ministerelnök ur megjegyezni méltóztatott, az általános hatáskör is a fővárosi rendőrséghez való viszonyról szó[1]. A mi pedig Madarász képviselő ur azon véleményét illeti, hogy a második bekezdésben foglaltak különben is benne vannak a törvényjavaslat 2. §-ában, arra nézve is bátor vagyok megjegyezni, hogy a 2. §. általában körvonalozza a rendőrség teendőit is, holott a 4. §. — miután a törvényjavaslat szakaszai egymásból folyólag lánczolatosan kifejtik a rendőrség hatáskörét — második bekezdésében már specifice a fővárossal szemben való viszonyát és hatáskörét szabályozza és igy nem tartom kihagyandónak.

A mi pedig azt illeti, a mit Csatár képviselő ur mondott, — mellesleg mondva derültséget keltőleg . . . (*Mozgás a szélsőbalon*) engedje meg a t. képviselő ur, e szakasz nem foglal magában semmit a főváros ellen, nem hogy a fővárostól jogot elvonna. E szakasz második bekezdése egyenesen a főváros érdekében, jogai megóvása és önnálló jogai további biztosítása érdekében szól. Én itt nem találok semmi olyat, a mi a főváros rovására történnék, azért, mint előzetesen kijelenteni bátorkodtam, a ministerelnök ur módosítását az első bekezdésre nézve elfogadásra ajánlani, a többi két bekezdésre nézve kérem a szöveget fenntartatni.

Csatár Zsigmond: Személyes kérdésben kérek szót.

Én azt gondolom, hogy az előadói székről semmi néven nevezendő megjegyzésnek és rendreutasításnak helye nem lehet. Tegnap Németh Albert képviselőtársamat Péchy előadó ur ugy érintette, a mint egyáltalában e helyről tenni nem lehet. (*Közbekiáltások: Ez személyes kérdés?*) Most az én beszédemre vonatkozólag derültségről beszél. Ha valaki dereng, az az ő dolga, (*Derültség jobbfelől*) hanem az előadó urtól, vagy bárki mástól ily sottise-okat el nem fogadok.

Elnök: Ha az előadó ur — mint a képviselő ur magát kifejezte — rendreutasított volna valakit, én lettem volna az, a ki szólt volna ellene, mert az csak nekem jogom; de rendreutasítás nem történt. (*Helyeslés.*) Ezen szót „derültség“ pedig szokás használni általában.

A 4. §-ra vonatkozólag egy indítvány és egy módosítvány adatott be. Az indttvány, melyet Szederkényi Nándor képviselő adott be, a 4. §. kihagyását kivánja, a módosítvány pedig, melyet a ministerelnök nyujtott be, a 4. §. első bekezdésére vonatkozik.

Az első kérdés tehát az lesz: elfogadja-e a t. ház a 4. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? Ha ez elfogadtatik, akkor természetesen az indítvány elesik. De ekkor következik ezen második kérdés: elfogadja-e a ház a §-t a ministerelnök módosítványával, igen vagy nem? (*Helyeslés.*) Kérdem tehát, méltóztatik-e a t. ház a 4. §-t elvben és egészben elfogadni. (*Elfogadjuk!*) A ház többsége elfogadja, igy Szederkényi képviselő ur ellenindítványa elesett.

Kérdem már most, elfogadja-e a ház a 4. §. első bekezdését a bizottság eredeti szövegezése szerint, igen vagy nem? (*Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy nem fogadtatik el.

Most következik az utolsó kérdés, elfogadja a ház a bizottság szövegezését a ministerelnök ur módosításával, igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatatik.

Baross Gábor jegyző (*olvassa az 5. §-t*).

Csanády Sándor: T. ház! miután a szomorú tapasztalat arról győzött meg engem, hogy a minister urak nagyobb részben barátjai az önkénykedésnek, a zsarnokoskodásnak, barátjai a hatalom egykézbeni és az ő kezökbeni összpontosításának, nehogy az illető minister urak által kibocsátandó rendeletek egyesek érdekeit vagy személyes szabadságát bántalmazhassák: az 5. §. *b*) pontjához csak egyetlen egy szó hozzáadását indítványozom, mely abból áll, hogy a *b*) szerkesztessék ily módon: „az egyes ministeriumok által kiadott törvényszerű rendeletek.“ Tehát azt óhajtom és kivánom, hogy a minister urak csakis a törvénynyel összeférő törvényszerű rendeleteket bocsáthassanak ki.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Az intentió ellen nem lehet kifogás, csak hogy azt hiszem, hogy magában értetik, hogy csak törvényszerű rendelet bocsáttatik ki; és azért nem szeretném és óvakodnám itt ezen szót beiktatni, mert akárhány törvényben épen azért, mert magától értetik, hogy csak törvényszerű rendeletek bocsáthatók ki, nincs ezen szó alkalmazva, hanem általában van alkalmazva a rendeletek kibocsátása. Ha már most itt kimondatik a „törvényszerű“ szó, akkor még valaki azt következtethetné, hogy a hol ezen szó nincs kitéve, ott nem törvényszerű rendeletek is kibocsáttathatnak. Kérem tehát a szövegnek változatlan megtartását. (*Helyeslés.*)

Kállay János: T. ház! Én megvallom az igazat, hogy nem vagyok egy véleményben a t. ministerelnök urral, mert történt már több izben, hogy törvénybe ütköző rendeletek adattak ki a ministerium által azon reményben, hogy az országgyülés utólagos jóváhagyását fogja kinyerni, mint ez a boszniai occupatió tekintetében is történt. Ha pedig törvénybe ütköző rendeleteket nem adhatna ki a ministerium, ilyen eset nem fordulhatna elő. Ennélfogva pártolom Csanády t. képviselőtársam módosítványát.

Digitized by Google

Elnök: Az 5. §-ra Csanády képviselő ur egy stylaris módosítványt adván be, azt hiszem, czélszerű lesz a kérdést ugy feltenni, hogy elfogadja-e a ház az 5. §-t a bizottság szövegezése szerint; s ha az elfogadtatott, akkor fogom feltenni a kérdést Csanády képviselő ur módosítványára. Kérdem tehát elfogadja-e a t. ház az 5. §-t a bizottság szövegezése szerint? És kérem azon képviselő urakat, a kik azt elfogadják, hogy méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta.

Kérdem már most, méltóztatik-e elfogadni a Csanády képviselő ur módosítványát? Kérem, a kik azt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadta el.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a 6. §-t, a mely észrevétel nélkül elfogadtatván, olvassa a 7. §-t*).

Tibád Antal: T. ház! A szinházügy azon phasisára vonatkozólag, melyről a tárgyalás alatt lévő törvényjavaslat 7. §-ának *c*) pontja szól, az 1848: XXXI. t. cz. 1. és 3. §-a azon intézkedést tartalmazza, hogy szinházak nyitása csak az illetékes törvényhatóság engedélyével történhessék és hogy nyilvános szini előadások a helybeli hatóság tudta és beleegyezésén kivül ne tartathassanak. E kérdéseket t. ház, a fővárosban a gyakorlat akkép oldotta meg, hogy ma tényleg a szinházak nyitásának engedélyezése a fővárosi hatóság hatáskörébe, a nyilvános előadások tartására vonatkozó engedély adásának joga pedig a fővárosi rendőrség hatáskörébe tartozik.

Igénytelen nézetem szerint ezen gyakorlat e dolog természetének teljesen inkább megfelel, mert a szinházak nyitásának kérdésénél kétségkivül túlsúlyban vannak az ugynevezett culturai tekintetek, a mennyiben ezen kérdéssel, ezen actussal egyszersmind az is eldöntetik, hogy minő legyen a szinháznak általános szelleme, iránya; mig a nyilvános szinelőadásokra vonatkozó engedélyadásnál — a szellem és irány már adva lévén, inkább az ugynevezett rendőri szempontok domborodnak ki és lépnek előtérbe.

Ide járul, t. ház, hogy a szinházügy egyszersmind — és pedig igénytelen nézetem szerint első sorban — az egyletek és önkormányzati testületek hatáskörébe tartozván, illetőleg ezeknek lévén hivatásuk első sorban közmüvelődési képző intézetek felállítása, minők a szinházak is: ha azon szerkezet, a melyet erre vonatkozólag a közigazgatási bizottság a törvényjavaslat 7. §-a *c*) pontja alatt (*Halljuk!*) javaslatba hoz, elfogadtatnék, az én igénytelen nézetem szerint ez által nemcsak a fővárosi törvényhatósági bizottság, illetőleg a fővárosi municipium autonomicus hatáskörén ejtetnék csorba, de ez a fővárosi municipium az ország többi municipiumával szemben, a melyek a szinháznyitásra vonatkozó engedélyezési jogot az 1848: XXXI. t.-cz. alapján továbbra is gyakorolni fognák, határozottan hátrányos helyzetbe hozatnék. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Nem azt akarom ezzel mondani, t. ház, hogy a szinházügy kizárólagosan municipiális ügy; meg vagyok győződve arról, tudom magam is, hogy a szinházi ügy egyszersmind magának az államnak is ügye és főképen Magyarországon az állam részéről kiváló figyelmet, tekintetbe vételt érdemlő ügy, de én részemről azon meggyőződésben vagyok, hogy a magyar államiság, a magyar nemzeti nyelv müvelése és terjesztésének ügye a fővárosi törvényhatóság kezelése, gondozása alatt valamint eddig nem volt, ugy a jövőben sem lesz veszélynek kitéve, sőt épen oly figyelmet, ápolást, elintézést nyerend, mint nyerne akár az államot képviselő belügyminister, akár ennek közegei részéről.

De eltekintve, t. ház, ezen subjectiv garantiától, az 1872: XXXVI. t.-cz. egy egészen realis garantiát is tartalmaz e részben arra nézve, hogy a magyar államiság szempontja minden lehető megtámadásoktól megóvassék; és ezen garantiát az képezi, hogy az idézett törvényczikk értelmében egyes concret esetekben hozott határozatai ellen a fővárosi bizottságnak felebbezéssel lehet élni a belügyministeriumhoz, mely hatóság aztán minden ilyen ügyben, tehát szinházi ügyekben is végérvényesen határoz.

Ezek előrebocsátásával a tárgyalás alatt lévő 7. §-hoz a következő módosítást vagyok bátor benyujtani. (*Halljuk!*) „A 7. §. *c*) pontja a következő szerkezetben lenne a törvényjavaslatba iktatandó:

c) „A szinházak nyitását tárgyazó engedélyezési jog az 1848: XXXI. t.-cz. alapján kifejlődött gyakorlatnak megfelelőleg továbbra is a fővárosi bizottság hatáskörében hagyatván, a főváros területén a nemzeti szinházat kivéve — nyilvános szinielőadásokra vonatkozó engedélyek adása. A tisztán rendőri felügyeletet a nemzeti szinház tekintetében is a fővárosi rendőrség gyakorolja.“

Kérem a t. házat, hogy a bizottsági szöveg mellőzésével ezen módosításomat elfogadni méltóztassék.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a módosítást*).

Thaly Kálmán: T. ház! Részemről, miután a 7. §-nak először is *c*) pontja hozatott szóba, ehhez is hozzászólok rövideden. Nevezetesen a törvényjavaslatnak eredeti intézkedését, hogy t. i. a szinházak nyitására nézve az engedményt ezentúl a rendőrség adja meg, károsnak és Budapest főváros municipiuma jogaiba ütközőnek tartom és igy azt semmi esetre el nem fogadnám. Sokkal közelebb állok tehát azon nézethez, a melyet kifejezni megkisért Tibád Antal

Digitized by Google

előttem szólott képviselő ur módosítványa. És igy pártolván azon módosítványt, csakhogy a szövegezésével, megvallom, nem lehetek teljesen megelégedve, (*Halljuk!*) nevezetesen a helyett, hogy az 1848. évi XXXI. t.-cz. első s harmadik §-a, egyenesen a törvény rendelete indokoltatnék, alapul az ennek alapján kifejtett gyakorlatra hivatkozik a képviselő ur és igy kerülő utakat keres, a mire szükség nincsen a törvénynyel szemben. Azt hiszem, hogy a szinház-nyitásra vonatkozólag itt e házban többen is fognak nyilatkozni, én tehát ezen ügyre nézve, mely ugyis bővebben meg fog vitattatni, nem kivánok részletesen nyilatkozni, azonban ezen szakasznak, t. i. a 7. §-nak *a*) pontjára nézve vagyok bátor egy módosítványt benyujtani és ezen *a*) ponttal szemben én t. ház a fővárosi rendőrséget veszem védelem alá, a mennyiben én lehetetlenséget nem kivánok még a rendőrségtől sem. Már pedig az *a*) pont, a mennyiben igy fogadtatnék el, merőben lehetetlenségre akarná kényszerítni a rendőrséget. Az mondatik ugyanis: „a szabad közlekedésnek biztosítása utczákon, utakon, téreken, a Dunán s bármely okból eredett közlekedési akadálynak rögtöni elhárítása kivántatik.“ Már ez, t. ház, engedelmet kérek, de sok esetben merőben lehetetlenség; a „rögtöni“ szó helyett tehát én azt ajánlom tétetni, hogy: „az akadálynak gyors elhárítása“. Midőn ezen módosítványt bátor volnék a t. ház figyelmébe ajánlani, felhasználva ezen szakasznál az alkalmat arra nézve, hogy a t. belügyminister ur figyelmét az ezen pontokban foglaltak egyikére s másikára felhivjam s tőle felvilágosítást kérjek és egy másik pontra nézve egy kéréssel járuljak hozzá a jövőre nézve. (*Halljuk! Halljuk!*) Ugyanis az *e*) pont szerint a nyilvános előadások, mutatványok, tánczvigalmak, fáklyás és egyéb menetek a rendőrségnél jelentetnek be. Nem tudom már most, ide értetnek-e a bucsú-járatok és más egyházi menetek is, a melyek az utczákon történnek és esetleg a közlekedésnek akadályul szolgálhatnak az utczán, vagy pedig rendőri bejelentés nélkül nem eszközölhetők. Erre nézve nem vagyok tájékozva, erre nézve tehát tájékozást óhajtanék, kérésem pedig a t. belügyminister urhoz, ugyanezen pont további tartalmára vonatkozik, a hol az mondatik, hogy az ily üzletszerű előadásokért fizetendő díjak minimuma és maximuma a belügyminister jóváhagyásától tétetik függővé, azonban a rendőrség által terjesztetik fel oda. A tisztán jótékonyczélú előadások és tánczvigalmak és effélék engedélyezéséért fizetendő díjakról itt szó sincs, már pedig ezen körülmény szerintem nem épen mellőzendő annyiban, hogy a főváros derék polgárságának jótékonysága és emberszeretete közismeretes. Itt gyakran tartatnak országos és néha külföldi czélokra, de legtöbbször magát a fővárost érdeklő jótékony intézetek javára előadások és tánczvigalmak. Igy, hogy mást mellőzzek, hangsúlyozom csak azt, hogy a fővárosi iskolaszékeknek majdnem mindegyike évenkint több jótékonyczélú tánczvigalmat rendez, a melyek jövedelméből száz meg száz szegény gyermek elláttatik téli ruhával. Ez a polgári életben Budapesten nagy mértékben kifejlett üdvös intézkedés. Sok szegény szülő és árvagyermek áldja ezen jótékony intézkedést.

Eddigelé azonban az ilyen jótékony tánczvigalmakért is bizonyos engedélyezési díjak szedettek, kérem tehát a t. belügyminister urat, hogy mivel ő van hivatva a rendőrség által megállapitandó ilyen díjak jóváhagyására, méltóztassék méltányos tekintettel lenni a hasonló, tisztán humánus czélú előadások és tánczvigalmaknál, annyiban, hogy a polgárok ezek után ne legyenek kénytelenek semminemű engedélyezési díjat fizetni. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa Thaly Kálmán módosítványát*): „Módosítvány a 7-ik §-hoz. Az *a*) pontban e helyett: „rögtöni“ tétessék: „gyors“.

Báró Liptay Béla: Nem tudom, hogy a t. ház ezen szakaszt egyes pontok szerint méltóztatik-e tárgyalni, vagy pedig az egész szakaszhoz lehet hozzászólni és azután a szavazás történik pontonkint. (*Felkiáltások balfelől: Pontonkint!*)

Elnök: A t. ház ez iránt határozhat tetszése szerint. Az eddigi gyakorlat az volt, hogy a paragraphus egészben tárgyaltatván, mindenki előterjesztheti a maga módosítványát, a szavazás pedig pontonkint történt. Minthogy gyakran megtörténik, hogy egy képviselő több ponthoz is ad be módosítványt, azt hiszem, ez a gyakorlat czélszerű. (*Helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások a bal- és szélső baloldalon: Pontonkint tárgyaljuk!*)

Báró Lipthay Béla: A t. elnök ur ezen nyilatkozatát annak tekintem, hogy a t. ház kivánja, miszerint ezen szakaszhoz általánosságban hozzászóljunk. (*Felkiáltások a szélsőbalon: Pontonkint!*)

Felkérem a t. elnök urat, méltóztatnék ez iránt nyilatkozni.

Madarász József: Tökéletesen igaza van az elnök urnak, a t. háztól függ, hogy óhajtja-e elhatározni, hogy az egész szakasz egyszerre tárgyaltassék, vagy pedig a házszabályok azon rendelkezése alkalmaztassék, hogy a pontok egyenként is tárgyaltathatnak. Én magam sokkal helyesebbnek tartanám, hogy miután itt több igen nevezetes tárgy van egy pontban összefoglalva, némely pontok pedig olyanok, hogy a ház elfogadja, mondom, helyesebbnek és czélszerűbbnek tartanám, hogy a t. ház engedné meg, hogy a pontok egyenkint felolvastatván, egyenkint tárgyaltassanak. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Digitized by Google

Elnök: Gyakorlatilag ezen tárgyalási mód még nem volt alkalmazásban. De történhetik a tárgyalás igy is. Mindenesetre szükséges itt is, mint minden vitánál, hogy a ház először általánosságban fogadja el a szakaszt. Lehet oly képviselő is, a ki az egész szakaszt nem fogadja el és csak akkor nyilatkozhatik, ha az egész szakaszról van szó. Minthogy pedig az egész szakaszról már szó volt, most lehet az egyes pontokra átmenni. Ezen esetben a módosítványokat, melyek beadattak, az illető pontnál vennők elő. (*Helyeslés.*) Szükséges lesz, ha ezen tárgyalási mód elfogadtatik, felolvasni a bekezdést és azután az egyes pontokat. (*Helyeslés.*)

Horváth Gyula: Én ezen kérdésre vonatkozólag bátor vagyok felhozni azt, hogy ha megh onosittatnék az, hogy a szakasz egyelőre általánosságban fogadtatik el a ház által és azután pontonkint tárgyaltatnék, akkor az következnék be, hogy minden szakasznál előbb általános, azután részletes tárgyalás tartatnék. Ez természetszerű következmény, mert már is azon kérdés merült fel, hogy általánosságban a t. ház elfogadta a szakaszt, de az egyes részletekhez hozzászólása van. Az eddigi tárgyalásoknál is voltak olyan szakaszok, melyek igen fontos és különböző természetű tárgyakról disponáltak. A rendszeres tárgyalásnál mindenkinek joga volt az egész szakaszhoz vagy az egyes részletekhez hozzászólni. Ez által a tárgyalás siettetett és a tárgyalás az egésznek képét tüntette fel s bárki képes volt a kifejlődött discussió alapján a szakasz egyik vagy másik dispositiójához hozzászólani. De ha pontonkinti tárgyalás fogadtatnék el, megtörténhetik az is, hogy az egyik vagy másik képviselő a vita folyamán felmerült valamely nézethez, miután a szakasz azon része már letárgyaltatott, nem szólhatna hozzá. Méltóztassanak tehát az eddigi gyakorlatnál megmaradni annál inkább, mert az eddigi gyakorlat senkinek szólási jogát nem csorbította. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Szederkényi Nándor: Én is a házszabályokhoz kivánok szólani. Ezen szakasz oly fontos és különböző természetű tárgyakat tartalmaz, hogy azokat comulative tárgyalni majdnem a czélszerűséggel ellenkezik. Ennélfogva támaszkodva a házszabályok 141. §-ára, mely igy szól: „Mind az általános vitában, mind a részletes tárgyalásnál az egyes pontoknál az alább irt kivételekkel mindenki csak egyszer szólhat.“ Én ezen szakaszra hivatkozva, kérem a t. házat, minthogy e szakasz egyes pontjai mind különálló és természetű dolgokat tartalmaznak, hogy ezen szakasz értelmében az egyes pontokat külön méltóztassanak tárgyalni, hogy ahhoz egynek vagy másnak hozzászólni és nézetét érvényesíteni lehessen. (*Helyeslés balfelől.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Nem kivántam a kérdéshez hozzászólni; de minthogy általános házszabálymagyarázat lett belőle, a házszabályok értelmérőt kivánom nézetemet elmondani. (*Halljuk!*)

A 141. szakasz, midőn beszél a törvényjavaslatok tárgyalásáról és megkülönbözteti az általános vitát és az egyes pontokat, nem beszél az egyes szakaszok egyes pontjairól, nem is beszélhet róluk, hanem beszél a törvényjavaslat egyes pontjairól, vagyis szakaszairól, valamint eddig is azon gyakorlatot követte mindig a ház, hogy az egyes szakaszokat tekintette a törvényjavaslat egyes pontjainak és ellenkező gyakorlatot nekem felmutatni nem birnak.

Ott, a hol a házszabály rendszerint megakarja engedni a szakaszoknak földarabolását, t. i. a szavazásnál, ott azt különösen megmondja. Én tehát kérem, hogy a házszabályoknak ily magyarázatot adni ne méltóztassanak.

Ám ezen esetben méltóztassék a t. ház e §-t pontonkint tárgyalni, bisz a háznak egyes kivételes esetben jogában áll ezt elhatározni, — ezt nem is vonom kétségbe, — de a házszabályok ezen magyarázatot, szemben az eddigi gyakorlattal, nem tűrik meg. (*Helyeslés.*)

Elnök: T. ház! A házszabályokban e tekintetben határozott utasítás nem foglaltatik s ily eset a gyakorlatban, legalább emlékezetem szerint nem igen fordult elő. Hanem az kétségtelen, hogy midőn egy szakasz több pontot tartalmaz, melyek nincsenek egymással szoros összefüggésben, előfordulhat az az eset, hogy a képviselő urak több ponthoz kivánnak különkülön szólni. A ház e tekintetben mindig a legnagyobb előzékenységet tanusította a képviselők iránt s én azt hiszem, hogy a tanácskozás rendjére nézve nem is tenne az ez alkalommal semmi változtatást, ha a pontonkinti hozzászólás megengedtetnék, csak azt volnék bátor javasolni a t. háznak, hogy miután mondhatom évtizeden keresztül hasonló esetek nem fordultak elő, ezen módot csak kivételesnek méltóztassanak tekinteni. Azt gondolom tehát, hogy ez esetben, minthogy itt csakugyan különböző tárgyak fordulnak egy szakaszban elő, módot kellene nyujtani mindazon képviselő urnak, kik egyik vagy másik ponthoz felszólalni kivánnak, a nyilatkozásra. (*Helyeslés.*)

Baross Gábor jegyző (*olvassa a §. bevezetését*).

Elnök: E szerint, ha nincs a képviselő urak közt senki, a ki a szakasz bevezetéséhez kivánna szólni, következik az *a*) pont. Ehhez már Thaly Kálmán képviselő ur adott be módosítványt, mely azt kivánja, hogy az *a*) pont második sorában ezen szó helyett: „rögtöni“ tétessék ezen szó: „gyors“.

Digitized by Google

Pázmándy Dénes: T. ház! Leszek oly bátor a 7. §. *a*) pontjához szintén egy módosítványt beadni. Azt találom, hogy az a nagy phrasisu stylus, a mely az egész törvényjavaslaton átvonul, itt is egy igen kis dolgot nagyon megbővített és ép azért azt igen elrontotta. Fel van ugyanis taxative sorolva a szabad közlekedésnek biztosítása utczákon, utakon, téreken és a Dunán. E szerint tehát a közutaknak egy részén, pl. a rakpartokon, sétányokon nem kellene fenntartani a közlekedést. Van egy bevett szó, a mi a magyar nyelvbe is átment s ez a „közutak" szó. A közutak szóban minden benne van.

Másodszor, midőn ezen egyetlen közös szót javasolnám a taxativ felszámítás helyett, arra vagyok bátor figyelmeztetni a t. házat, hogy igy, a mint az *a*) pont hangzik, non sens-et képez; a mennyiben a rendőrségnek nemcsak az a feladata, hogy a közlekedést minden áron nyitva tartsa, ellenkezőleg a rendőrségnek igen sokszor feladata a közlekedést gátolni, a hol az nem biztos, pl. házépítkezéseknél vagy valamely utcza bedőlésénél. Erre nézve a rendőri technikai nyelvben van egy kifejezés, a mely magyarul igy hangzik: a közlekedés biztosítása a közutakon és a Dunán. Ha akadályozva van a közlekedés, azt meg kell nyitni, ha pedig életveszélyes a közlekedés, azt meg kell gátolni, szóval a közlekedést biztosítani kétféle módon lehet. Bátor leszek tehát az a) pontra módosítványomat beadni.

Elnök: Méltóztassanak meghallgatni a módosítványt.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*: „A közlekedés biztosítása a közutakon és a Dunán."

Tisza Kálmán ministerelnök: Nem tudom, t. ház, de ugy gondolom, hogy a szavazással való eldöntés azért a szokott módon fog történni. Épen azért talán nem is fogok minden egyes pontnál felszólalni; azonban miután már felálltam, ezen pontra nézve az a megjegyzésem, hogy nézetem szerint azon formula, melyet Pázmándy Dénes t. képviselő ur beadott, félreértésre adna alkalmat, mert nem mindenki magyarázná a „közutak" kifejezést ugy, hogy ez alatt tér, sétány s minden érthető. Ugy, hogy a mi viszonyaink közt a specificátiót helyesebbnek megérthetőbbnek tartom; mert csakugyan ezeknek egyike vagy másika alatt a sétány, rakpart és minden egyéb alátartozik. Én tehát a módosítványnyal szemben az *a*) pontnak fenntartását kérem.

Nem is hiszem, hogy a Thaly Kálmán képviselő ur által beadott módosítvány is szükséges volna, mert a rögtöni elhárítás igenis a rendőrség feladata.

Thaly Kálmán: Nem lehet.

Tisza Kálmán ministerelnök: Engedelmet kérek, igen jól tudom, hogy ha egy nagy akadály van, azt egy secundum alatt el nem háríthatja. De ebben a szóban „rögtöni elhárítás" benne van, hogy rögtön egész erővel hozzá kell fogni, hogy az akadály elhárittassék, mig a „gyorsan" szó mégis kitérő és más magyarázatra is adhat alkalmat. Én tehát kérem a szöveg fenntartását.

Elnök: T. ház! A vita az *a*) pontnál be van fejezve. Azt hiszem, hogy a t. ház a szavazást együttesen fogja megtenni az egész szakaszra nézve a vita után, nem pedig egyenként. Ha azonban külön kivánják.... (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Most! Külön!*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Bocsásson meg a t. ház, arra még soha sem volt eset, hogy valamely szakasz tárgyalása közben az egyes pontok felett előzetesen történt volna szavazás, (*Ugy van! Ugy van!*) ne rontsuk meg a rendes gyakorlatot, hiszen ha nem most, hanem csak a végén történik a szavazás, akkor is minden egyes pont felett külön lehet szavazni. (*Helyeslés.*)

Pázmándy Dénes: T. ház! A *b*) ponthoz szintén bátor leszek egy módosítványt benyujtani, mely szabatosabb fogalmazású, mint a javaslat szövege; a nélkül, hogy az eredeti szöveget alterálná, benne foglaltatik, a mit ez is czéloz.

Módosítványom igy hangzik: „Személy- és helyi árúszállításnál, különösen pedig azok eszközeinél a rend és kényelem, a személy- és vagyonbiztosságra felügyelni." Ez sokkal correctebb, nincs semmi bele nem illő szövegezés és általában ugy irályilag, mint parlamentileg helyesebb.

Elnök: Méltóztassanak még egyszer meghallgatni e módosítást.

Antal Gyula jegyző (*újabban olvassa a módosítványt*).

Elnök: Kérem a képviselő urat, hova kivánja helyeztetni a módosítványt?

Pázmándy Dénes: A *b*) pont helyébe.

Péchy Jenő előadó: Én azt hiszem t. ház, hogy lényegileg nincs különbség az eredeti szöveg és a módosítvány közt, azonban az eredeti szöveg *b*) pontja körülirottabban és részletesebben van fogalmazva; oly törvénynél pedig, a mely a nagy közönség számára szól, soha sem árt, ha körülményesebben van körülirva az intézkedés, azért kérem a t. házat, méltóztassék az eredeti szöveget megtartani. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: Következik a *c*) pont.

Br. Lipthay Béla: Minthogy mindkét oldalról ugyanazon nézet uralkodik, álláspontomra nézve felesleges lenne bővebben indokolnom azt, annál is inkább, mert az eddigelé senki által sem támadtatott meg.

Ha tehát nem fogom bővebben indokolni nézetemet, különösen az iránt, hogy vajjon ezen szakasz *c*) pontja jelen szerkezetében maradjon-e vagy nem, azt csakis az előbb általam fel-

Digitized by Google

említett szempontból teszem. De ha látni fogom, hogy elfogadtatik az lényegileg, hogy a szakasz jelen szerkezetében meg nem maradhat, semmi esetre sem fogadhatom el azon módosítást, mely erre vonatkozólag a tulsó oldalról benyujtatott. Nevezetesen elfogadom azon tételt, hogy semmi ok sincs arra, hogy a szinházak megnyitása a fővárosi törvényhatóság köréből elvonassék s a mennyiben osztozom ezen nézetben, még is azt hiszem, hogy ha a szerkezett a mint bemutattatott, elfogadtatnék, inkább az eszmék összezavarására, mint tisztázására szolgálna. Azon indítványban, a mely beterjesztetett, a két fogalom, t. i. a szinház nyitásának és az előadások engedélyezésének kérdése együtt tárgyaltatik. A mi ez utóbbit illeti, erről a szakasznak *e*) pontja intézkedik és ezért más intézkedést fölvenni, főleg ha az eddigi gyakorlat szem előtt tartatik, nézetem szerint felesleges.

A mi az elsőt, vagyis a szinháznyitást illeti, nem fogadhatom el a módosítást azért, mert ott, a hol meglévő törvénynek megváltoztatásáról nincs szó, feleslegesnek tartom a meglévő és nem alterált törvényt újból idézni, mivel elégséges, hogy ha e kérdés hallgatással mellőztetik. Az 1848-ki törvénynek erre vonatkozó határozmánya kimondja azt, hogy szinházak ezután az illető törvényhatóság engedélye nélkül nem nyithatók. Ezt kivánja a javaslat is fenntartani. Ezt újabb törvényhozási intézkedéssel sanctionálni nem szükséges.

Ha hallgatással mellőztetik a kérdés, akkor ez mint fennálló intézkedés fog tekintetni. Hogy ezen intézkedés fenntartása kivánatos, az indokolásra nem szorul, mert mindazok, a mik felhozattak, tanusítják azt, hogy az állam érdeke a törvény módosítását nem kivánja. Hogy ha ma arról lenne szó, hogy egy végleges intézkedés hozassék, megengedem, hogy akkor nyomozni és fürkészni kellene azt, hogy az állam, illetőleg az állam által képviselt közerkölcsiség érdeke kivánatossá teszi-e azt, hogy a szinházak nyitásának joga a municipiumtól elvétessék. Ekkor ehhez akár az egyik, akár a másik szempontból nagyon sokat lehetne hozzászólani.

A bizottsági jelentés, mely a belügyminister ur által is elfogadtatott, azon nézetnek ad kifejezést, hogy az erre vonatkozó intézkedés csak ideiglenes és nem állandó és hangsúlyozza azt, hogy szükséges, hogy a szini ügy, törvény által rendeztessék véglegesen. Már most azt kérdem, hogy egy ideiglenes intézkedés behozatala végett szükséges-e a fennálló törvénynek semmi tekintetben sem káros rendelkezéseit módosítani vagy megváltoztatni; hisz a rendőrségnek beavatkozási joga a szini ügyekben leginkább az előadásokra vonatkozik és nem a szinház megnyitása, hanem a szinházban tartott előadások azok, melyek rendőri tekintetben fontosak.

De mit jelent az, hogy a rendőrség intézkedjék a felett, hogy valamely városban nyittassék-e szinház vagy sem?

Ha a rendőrség által engedélyezett szinház a város közhangulatával találkozik, akkor a város önmaga is engedélyezni fogja azt. Ha pedig az a város közhangulatával nem találkozik, akkor kérdem, micsoda érdeke lehet az államnak, a kormánynak, hogy egy hatóságra rátukmálja azt, hogy a meglévő szinházakat egy-kettővel szaporítsa.

Egy látszólagos tekintet volna az, hogy például a főváros, — mert most arról van szó, — talán túlságos számmal kivánná szaporítani ezen szinházakat és akár közerkölcsiség szempontjából, akár a nemzeti szinházzal fennálló versenyzés tekintetében kivánatosnak látszanék ezen intézkedést megakadályozni.

Már kérem, erre vonatkozólag nincs ok aggódni, az állam által kezelt szinházakra vonatkozólag azért nem, mert a magasabb dráma és dalszínművekre concurrentiát megindítani oly intézettel szemben, mely subventiót élvez, nem igen lehet. De különösen a fővárosra vonatkozólag nem, mely maga oly helyzetben van, hogy szinházzal bir s ennek a szinháznak a fenntarthatására inkább azon nisus fog nyilatkozni, hogy ne szaporítsa túlságosan azok számát, mert saját intézetét ez által károsítani fogná. Ennek következtében azon netaláni aggodalom, mely ugyan nem nyilvánittatott, de talán okot szolgáltathatott arra, hogy szükségessé válnék a főváros ezen jogát korlátozni — semmiféle indokokkal nem támogattathatik.

Ezeket csak gyakorlati szempontból említettem fel, mert a mint felszólalásom elején kijelentettem, az elvi nyilatkozatokra, támadásokra nem látom szükségesnek bővebben kiterjeszkedni, mert magamévá teszem az indokokat, melyeket arra vonatkozólag hallottunk, de felemlítem azt is, hogy igenis elfogadom lényegében, de nem a beterjesztett módositást, hanem ennek helyében más módosítást vagyok bátor a t. háznak ajánlani, nevezetesen csak két sorból állót, melyben más intézkedés nincs, mint hogy „a főváros területén a szinházak felett a rendőri felügyeletet a fővárosi rendőrség gyakorolja“. Ez az, a mi szükséges, hogy a törvényben benn legyen; ez az, a melyről intézkedés kell a rendőrségről szóló törvényben, tudniillik, hogy azon rendőri felügyelet, mely eddig is különben a rendőrség által gyakoroltatott a szokás alapján, már most a törvény értelmében is általa gyakoroltatni fog.

Ajánlom ezen általam igy indokolt módosítást a t. háznak elfogadás végett.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a br. Lipthay Béla által beadott módosítást*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! Azok után, miket a magam részéről is

Digitized by Google

az általános vita keretében ez ügyben elmondottam, igen röviden kivánok ez alkalommal, tekintettel a tett módosításokra, nyilatkozni.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy azon b. Lipthay Béla által is felhozott indok, hogy talán esetleg túlságos szinházi engedélyek által az államilag fenntartott dráma és komoly operai előadásokat félthetném a concurrentiától, fájdalom nem létezik. Mert a képviselő urnak tökéletesen igaza volt, hogy a mai időben épen ugy nálunk, mint másutt új szinházak nem azért nyittatnak, hogy ott a komoly opera és dráma műveltessék, hanem egészen másnemű előadások kedvéért.

Engem az egész dologban az a kivánat vezetett, hogy határoztassék meg ez irányban tisztán, egyenesen a jogkör, mely 1872 óta a fővárost illetőleg részben legalább csakis ministeri rendeleten — igaz, az 1872. törvény alapján az akkori minister által jogosan kiadhatott ministeri rendeleten — alapszik, mert, mint tegnap is volt szerencsém mondani, a fővárosban a rendőrségnek államivá tétele által megszünt azon helyzet, mely 1848-ban volt és más városokban ma is van, hogy a rendőri hatalom egyesítve lett volna azon municipális hatósággal, melyről a 48-ki törvény szól. A hatalmak ezen megoszlása folytán, azt, hogy a teendőknek melyik része melyikre tartozik? nézetem szerint szükséges határozottan kifejezni.

Én a javaslat készítésekor helyesebbnek tartottam, ma is helyesebbnek tartom a megoldás azon módozatát, melyet a törvényjavaslat proponál. Nem tagadhatom, a közigazgatási bizottság azon initiativája által, melynek helyességét elfogadtam, hogy minden bárminemű most tett intézkedést csak ideiglenesnek tekintvén, a szinházügy lehető hamar törvény által országosan szabályoztassék — nem tagadom, mondom, hogy ez által, mi ugy látszik, a ház minden oldalán tetszéssel fogadtatott, legalább hivatkoztak rá minden oldalon, némileg elesett az indok azon szabályozási módra nézve, mely eredetileg proponáltatott, elesett ugyanis annyiban, a mennyiben a mostani szabályozás az által ideiglenes jelleget nyer. De ha ideiglenes jelleget nyer is, szabályozni törvényben mégis szükséges, csakhogy — beismerem — hogy ha ideiglenességről van szó, igen alapos argumentumokat lehet felhozni a mellett, hogy ezen ideiglenesség szabályoztassék a fennálló statusquo alapján. Épen azért, ez a t. ház nézete szerint helyesebb és ha az eredeti szöveg egyáltalában el nem fogadható, hozzájárulok egy oly szövegezéshez, mely a szabályozást a mai statusquo alapján teszi s ez azon szöveg, melyet Tibád képviselő ur benyujtott. Ennek minden szaváról természetesen most nem tudnám megmondani, hogy elfogadom-e, mert egyszeri hallásra nem voltam képes az egyes kifejezéseket kellően megérteni; de az mindenesetre oly módosítvány, mely elfogadható. De ki nem elégítene a b. Lipthay módosítványa azért, mert az fennhagyná mindig ezen kérdést: vajjon a statusquo szabályoztatik-e tehát, vagy pedig az 1872 előtti állapotról van-e szó? Mert, a mint ő igen jól méltóztatik tudni és beszédében is előadta, a statusquo ma az: hogy az új szinházak nyitására az engedélyt adta a municipium, a szini előadásokra pedig adta a rendőrség. Ezen statusquonak ideiglenes fenntartása ellen, mondom, minthogy ideiglenes, lényegében kifogásom nincs, de azt hiszem, hogy igenis szükséges ezt törvényben kimondani, minthogy ismétlem, ez még törvényben megállapítva nincs, bár törvény alapján kiadott rendeletre támaszkodva járt el eddig a rendőrség. És meg kivánom jegyezni azt is, hogy ha a többi teendőire nézve a rendőrségnek nem volna szükséges szólani, akkor nem volna szükséges arról sem szólani, a mit b. b. Lipthay képviselő ur módosítványába felvett, hogy a rendőri felügyeletet a rendőrség gyakorolja; mert hiszen ezt tette 1872 óta folyvást, sőt, mint nem állami ugyan, de mint municipalis rendőrség, tette 1872 előtt is. A praecisirozás szempontjából az *e*) pontra való hivatkozás nem elegendő, mert az a további eljárásról, a díjak hovatartozásáról, nem pedig a jogkör szabályozásáról szól.

Oda concludálok, hogy nézetem szerint lényegében ma is leghelyesebb az eredeti szöveg, nem bizalmatlanságból bárki iránt, nem is jogcsonkítás vágyából, mert e jogot nagyfontosságúnak olyan esetekben, minő a szinházak nyitása, melyek nagy ritkán kerülnek elő, tartani alig lehet. De ha a t. ház is azon nézetben van, hogy minden most tendő intézkedés ideiglenes, ugy mint azt a bizottság jelentése is kifejezi, ahhoz szivesen hozzájárulok, hogy ennek a most fennálló statusquo legyen az alapja, a mely, mint ilyen, ideiglenesen, a törvénybe befoglaltatik. Minthogy ezen nézetemet kifejezi Tibád Antal képviselő ur módosítványa, fenntartva, hogy egy vagy más kifejezése iránt nyilatkozhassam, a módosítványt elfogadom. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Br. Lipthay Béla: T. ház! Szavaim magyarázása végett kivánok szólani. (*Halljuk!*) Nevezetesen én nem azt mondtam, hogy az engedélyezésre vonatkozólag ne szóljunk; én igenis kivánatosnak tartom, hogy szóljunk, épen azért a rendőrség joggyakorlatára is kimondtam, hogy az a törvénybe foglaltassék, de azért ajánltam, hogy ez iránt az *e*) pontban már történt provisió, ennek következtében a *c*) pontban annak felemlítését nem tartom szükségesnek.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Én ugy látom, hogy a t. képviselő ur nem értett meg engem jól, vagy nem fejeztem ki kellő tisztán magamat. Mert hiszen épen azt mondtam, hogy a képviselő ur is előadásában ezt szüksé-

Digitized by Google

gesnek mondta, módosítványában azonban kihagyta. Pedig nem hiszem, hogy az, a mi az *e*) pontban foglaltatik, ezt pótolná, minthogy ott az eljárás részleteiről, díjakról és más egyebekről, nem pedig a jogkör megállapításáról van szó.

Madarász József: T. ház! Én nem járulhatok a Tibád képviselő ur által előadott módosítványhoz, nem járulhatok pedig azért, mert bocsásson meg a t. képviselő ur, ő a szinházak nyitásának engedélyezési jogát a fővárosnak ezentúl is fenntartani kivánja. Hanem a módosítás azután a szerinti előadása, hogy azt nem a törvény következtében, hanem, a mint előadja, az azon törvény következtében fennállott gyakorlat folytán kivánja azt a jelen törvénybe iktatni, ezt én nem tartom összeegyeztethetőnek — meggyőződésem szerint legalább — az eddig meg nem változtatott és igy fennálló törvénynyel szemben.

Én nem hivatkozhatom akkor, midőn e törvény még fennáll, arra, hogy meg kivánom adni azt a jogot, a melyet egy törvény megadott azért, mert a gyakorlat is e jogot adta meg.

Maga a módosítás szövegezése szerintem nem oly világos, hogy csak azon álláspontnak is, melyet a képviselő ur elfoglal, megfelelhetne. Sokkal helyesebbnek tartom, — minthogy azon 48-iki törvény ellenében eddigelé még nem áll semmi gyakorlat — nem hivatkozni azon törvényre, hanem teljesen kihagyni e szakaszból azon jognak a rendőrségre átruházását és akkor fennáll a törvény.

Én azonban részemről azért sem járulhatok ezen módosításhoz, mert megismerem ugyan, hogy 72 óta a ministeri rendelet folytán a szinházak, azaz a szini előadások engedélyezése már a rendőrség ügye, de én nem tartom azt a 48-iki törvény szellemével megegyeztethetőnek. Megengedem, hogy a minister tehette azt és nem támadtatott meg; de nem most, midőn habár ideiglenesen is törvény által akarjuk e jogot a városnak fenntartani, (*Halljuk!*) hogy mi hozzájáruljunk ezen szövegezéshez.

Én is azt óhajtottam, hogy azon gyakorlatra nézve, a mely 72 óta a ministeri rendelet következtében bár, de meggyőződésem szerint nem illetve meg a rendőrséget, hanem megilletve a városi hatóságot, fennáll, ne fejeztessék ki, hogy az a rendőrségnél hagyatik, hanem hogy az a 48-iki törvény értelmében a hatóságot illeti, vagyis — más hatóságról itt nem lehet szó — tisztán a törvényhatóságot. Nekünk és a ministerelnök urnak szabadságában van, hogy e szó alatt „hatóság" rendőrséget kell érteni, a mely az állam kezelése alá jött át; azonban én azt reménylettem volna — mert tapasztalom, hogy 1875 óta a t. belügyminister ur is ugy vélekedik — hogy ezen hatóság értendő. Én a t. belügyminister urnak az önkormányzati jog iránt legalább eddig tapasztalt meggyőződése szerint óhajtottam volna megérni azt, hogy az előtte volt ministerek meggyőződése az önkormányzatra nézve ellenkezvén az ő meggyőződésével, megtette volna mint belügyminister, a mint tapasztalatára jött annak, hogy ez a fővárostól elvétetett és a rendőrség kezeli — bár ministeri rendelet következtében — egy ellenkező ministeri rendelettel ezt az önkormányzat jogába visszahelyezte volna.

Nem történt. Most hát itt van az ideje, hogy mondjuk meg mi képviselők, mi történjék e tekintetben. Én tehát mint olyan képviselő, ki most is Budapest főváros törvényhatóságának kivánom nemcsak az új szinházak engedélyezésének, hanem a szini előadások engedélyezésének jogát is, már ezért sem fogadhatom el a t. Tibád képviselő társam által beadott e részbeli javaslatot.

Egyébiránt megismerem azt — és ez igaz — hogy a nyilvános előadások, mutatványok stb. nézve az *e*) pontban leszen szabatosan szó; tehát itt csak előre jelezni kivántam, hogy e részben is igaza van Lipthay Béla képviselőtársunknak, hogy itt erről emlitést tenni nem szükséges. Én tehát csatlakozom azon nézethez, mely szerint arra nézve, hogy az előadások, mutatványok stb. engedélyezésének a joga kit illessen, majd az *e*) pont alatt kell határozni; most itt egyelőre akár hagyassék el az egész szakasz, akár pedig Lipthay képviselőtársam szerint tisztán csak azt foglalja magában, a mi a régi rendőrségi felügyeletet illeti.

A t. belügyminister urnak azon ellenvetése, hogy azt nem kell törvénybe iktatni, hiszen ez gyakorlatilag ugyis megvan, nem bir előttem azon nyomatékkal, hogy itt a törvényjavaslatba is betétessék, mert mi az eddigi gyakorlatot ott és azon részben, a hol és a melyben helyes volt, a törvényjavaslatban is ki akarjuk mondani. Azt, hogy a rendőrség vigye a rendőri felügyeletet, azt helyesnek tartjuk, ezt tehát megjelöljük. A többit azonban helyesnek, az önkormányzati elvekkel megegyeztethetőknek nem tartván és igy kihagyatni kivánván, csatlakozom Lipthay Béla képviselő indítványához.

Szilágyi Dezső: T. ház! Sem elvi oldalához a kérdésnek, sem arra nézve, hogy az itt kétessé tett jog, melyik rész által gyakorolható helyesebben: az állami rendőrség által-e, vagy a törvényhatóság által, szólani nem akarok. Arról sem akarok egyáltalában szólani, hogy helyes-e a szinházakra nézve az engedélyezési rendszer fenntartása, hogy vajjon azon általános törvény alkotása alkalmával, melyet a t. belügyminister ur kilátásba helyezett, nem volna-e czélszerűbb áttérni, egy nézetem szerint sokkal helyesebb rendszerre, mely meghatározza a szinházak nyitásának általános feltételeit; de azután

Digitized by Google

a megnyitást is egyes concessiótól nem teszszük függővé. (*Halljuk!*) Ehhez, t. ház, nem akarok szólani. Hanem miután ugy látom, hogy a t. többség és a ministerium lényegben egyetért azzal az indítványnyal, a melyet Lipthay Béla t. barátom beterjesztett, a vita tulajdonképen a felett forog, hogy vajjon ezen közösen elfogadott álláspontot Tibád Antal t. képviselőtársam módosítványa, vagy pedig t. Lipthay Béla barátomé fejezi ki helyesebben. Az én igénytelen nézetem szerint Tibád Antal t. képviselőtársam módosítványa nem fogadható el és pedig még azon ok daczára sem, melylyel azt a t. belügyminister ur támogatni sziveskedett. (*Helyeslés a baloldalon.*) Ezen ok oda megy ki, hogy miután 1872-ben az állami rendőrség felállittatott a főváros területén, a rendelkezési jognak bizonyos megosztása következett be tényleg a gyakorlat szerint és a gyakorlat azt mutatja, hogy az új szinházak nyitásának engedélyezése illeti a fővárosi municipiumot, az egyes esetekben való előadások engedélyezése a meglevő szinházakra nézve az állami rendőrséget. És mi ezen gyakorlatot akarjuk fenntartani. (*Helyeslés a baloldalon.*)

De t. ház, a mi azt illeti, hogy az új szinházak nyitásának engedélyezése a törvényhatóságok hatáskörébe van utasitva, azt kimondani nem szükséges, erre van nekünk egy átalános törvényünk: az 1848. évi XXXI. t.-cz., a melynek világos értelme az, hogy uj szinházak nyitásának engedélyezése mindenütt, tehát Budapesten is a törvényhatóságot illeti. (*Ugy van! a baloldalon.*) Minden újabbi beleiktatása ezen specialis törvénybe ezen átalánosan kimondott határozatnak csak gyengítése volna annak az álláspontnak, a melyet ebben a kérdésben elvileg el kell foglalni. És ezért én azt állitom, hogy Tibád Antal t. képviselőtársam módosítványa elhomályosítja ezen álláspontot, mert ő a helyett, hogy, mint létezőt és irányadót venné fel az 1848. évi XXXI. t.-cz.-et, azon jogot, mely ezen régi törvény alapján illeti a municipiumot, az időközben kifejlődött bizonytalan gyakorlatra akarja fektetni, mondván, hogy a szinházak nyitását tárgyazó engedélyezési jog az 1848. évi XXXI. t.-cz. alapján kifejlett gyakorlat alapján továbbra is a törvényhatóság hatáskörében hagyatván stb. Nem kell az iránt intézkedni, hogy az továbbra is ott maradjon; nem kell a gyakorlatra hivatkozni, mely a törvény alapján kifejlődött.

Itt egyszerűen miről van szó? Ebben a törvényben, a mely a fővárosi államrendőri hatóság hatáskörét praecisirozza, meg kell mondani, mi a szinházak körül az, a mi ezen állami rendőrség hatáskörébe tartozik. Ha ebben nincs bennfoglalva olyan, a mit az eddigi törvények a municipium hatáskörébe utasitottak, magától értetődik, hogy arra nézve, a mi itt világosan a fővárosi rendőrség hatásköréhez utasítva nincs, érvényben marad a régi törvény és teljes érvényében fennáll a municipium hatásköre.

S ezt czélozza br. Lipthay barátom módosítványa s ez az egyedül helyes, correct, ez a helyes törvénymagyarázatnak megfelelő álláspont.

Ezért én azon nézetben vagyok — ámbár ez csak formulázási kérdés, — hogy ha mi itt tisztán arra szorítkozunk, hogy megjelöljük és körülirjuk azon jogot, mely a szinházakra nézve a fővárosi rendőri állami hatóságot megilleti, eleget tettünk feladatunknak. A többire nézve a többi törvények intézkednek és ezen új törvény a többi törvények intézkedéseit nem érinti.

Ezek alapján t. ház, ajánlom azon módosítvány elfogadását, melyet br. Lipthay t. barátom nyujtott be, mint a mely a közösen elfoglalt álláspontnak és gondolatnak teljesen correct kifejezését tartalmazza. (*Helyeslés balfelől.*)

Péchy Jenő előadó: T. ház! Kötelességemből kifolyólag én első sorban az eredeti szöveg fenntartását kérem, ennek el nem fogadása esetében pedig az ahhoz legközelebb álló módosítványhoz, Tibád t. képviselőtársam módosítványához csatlakoznám, megjegyezve, hogy azt helyesebben szövegezni magam is szükségesnek tartom.

A mi Szilágyi Dezső t. képviselő ur azon megjegyzését illeti, hogy nem szükséges kimondani, hogy a törvényhatóságnak a szinháznyitási engedélyekre vonatkozó joga továbbra is fenntartatik, minthogy az 1848: XXXI. t. cz.-ben ugy is biztosítva van, én azt hiszem, hogy ezt igenis ki kell mondani, minthogy az 1848: XXXI. t. cz. intézkedése csak ideiglenes. Most tehát, midőn ezen ideiglenes törvény állandósítása czéloztatik, nem tartom feleslegesnek annak kimondását, hogy a szinházak nyitására vonatkozó engedély megadásának joga továbbra is megmarad a törvényhatóságnál.

Különben, ismétlem, első sorban az eredeti szöveg elfogadását kérem.

Gulner Gyula: Bátor vagyok azon módosítvány támogatására röviden felszólalni, a melyet b. Lipthay t. képviselőtársam benyujtott. Ugy látszik, hogy az egész kérdés körüli, hogy ugy mondjam — bocsánat a kifejezésért — fogalomzavart az idézi elő, hogy a szinházak nyitását és a szinielőadások engedélyezését nem méltóztatnak eléggé különválasztani és elég praecise megkülönböztetni.

Megvallom, a mostani gyakorlatot, a mint az az 1848-iki törvények alapján 1872 óta, mert azóta csakugyan gyakorlatnak lehet nevezni, kifejlődött, elégségesnek tartom. Miben találom annak garantiáját, hogy azon magas culturális érdekek és culturális szempontok megóvassanak, melyekre ma b. Lipthay Béla t. képviselőtársam, az általános vitánál pedig Eötvös Károly t. kép-

Digitized by Google

viselőtársam rámutatott: találom abban, hogy szerintem igen helyesen a fővárosi municipiumnál marad meg azon jog, miszerint a szinházak nyitását engedélyezhesse. Mert ezt nem érthetem másként, mint ugy, hogy a szinházak nyitásánál a szinházakban tartandó előadások irányára nézve feltételeket szabhat a municipium. Mert ha ez nem igy volna, akkor, ha csak egy nagyobb épületnek, egy szinházzá berendezett épületnek a közhasználatra való átadásáról volna szó, szerintem ezen egész jog, melyhez, ugy látszik, a főváros annyira ragaszkodik és mely tulajdonkép ezen nagy port felverte, tartalom nélküli üres dologgá devalválódik, mert minden attól függ, hogy ezen culturalis érdekek, mely irány szolgálatában állanak, mely irányt képviselik a szinházakban tartott előadások. A másik az ugynevezett személyes jog adományozása, a személyes jog adásának concessiója az egyes folyamodónak, hogy a szinházzá qualifikált épületben nyilvános előadásokat tarthasson, azon feltételek mellett, melyekhez a szinház nyitása kötve volt. Én azon meggyőződésben vagyok, hogy ha a kettő külön választatik, a kettő a maga egymásmelletti hatáskörében, mit mi és a t. ház összesége a fővárosi municipiumnak a 48-iki törvénynek értelmében megtartani akarunk, ez a kettő egymás mellett megfér. Mert a másik, a személyes jog, a személyes concessió adományozása minden veszély nélkül átháritható a rendőrségre azon gyakorlat értelmében, mely eddig kifejlődött. Megvallom — és ezt kénytelen vagyok megjegyezni — hogy ha azon gyakorlat fejlődött volna ki, hogy a tanács adja a szinházi előadások engedélyét, én ezt szivesebben láttam volna, mint a most tényleg kifejlődött gyakorlatot. De minthogy ideiglenes intézkedésnek állittatik az, a mit ezen szakasznál megszavazni akarunk, részemről egy ideiglenes intézkedésnél a statusquot, a fennálló gyakorlatot nem szivesen bontanám fel. Megbontom sokkal szivesebben akkor, midőn általános törvény létrehozásáról van szó. Én tehát azt gondolom, hogy mindaz, a mit mulhatlanul ki kell mondanunk ezen törvényben, az benne van azon módosítványban, melyet br. Lipthay Béla t. képviselőtársunk benyujtott; benne van azért, mert e törvényre csakugyan nem tartozik más, mint megmondani azt, hogy micsoda hatásköre van a rendőrségnek, micsoda jogköre van a szinházak tekintetében a rendőrségnek. Tehát elég azt mondani, a mit a t. képviselő ur módosítványa mond, hogy a rendőri felügyeletet a főváros területén lévő szinházak felett az állami rendőrség gyakorolja. A mi azt illeti, hogy kimarad a szinházi előadások engedélyezése, bocsánatot kérek, a 7. §. *e*) pontjában nyiltan ki van fejezve, hogy mindennemü nyilvános előadások, mutatványok, tánczvigalmak, fáklyás- és egyéb menetek a fővárosi rendőrségnél jelentetnek be s a mennyiben azokhoz a fennálló törvények vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kivántatik, az engedélyeket a fővárosi államrendőrség adja. Előttem legalább nincs semmi kétség, hogy akkor tényleg a mostani gyakorlat fog továbbra is fennmaradni, hogy ha az a módosítás, melyet b. Lipthay Béla beadott, elfogadtatik, mert akkor a szinházak nyitásának engedélyezését gyakorolni fogja fővárosi municipium; a nyilvános előadásokra, a mennyiben azokra nézve a törvény és gyakorlat engedélyt kiván, azt meg fogja adni a rendőrség, a rendőri felügyeletet pedig minden szinházban kivétel nélkül gyakorlani fogja az államrendőrség. Ennél többet senki sem akar; igy tehát én ezt, mint annak tiszta kifejezését, a mit a ház osztatlan többsége óhajt, magam részéről is pártolom. (*Helyeslés.*)

Horváth Gyula: T. ház! Azt látom, hogy a kérdés lényegére nézve a ház különböző oldalain különbség egyáltalában nincs, csakhogy mindenki a maga módosítványa alatt egészen mást ért, mint a mi abban valójában van.

Br. Lipthay Béla módosítványához magam részéről hozzá járulok, de azt megelőzőleg a szini előadásokra vonatkozó engedélyezés iránt kell disponálni, mert a 7. §-nak ezen pontja a szinházakban történendő nyilvános előadások felett disponál, mig a következő pont más nyilvános előadásokról is intézkedik, tehát a törvényjavaslat intentiójában is van, hogy ezek egymástól elkülönittessenek.

Ennélfogva ha br. Lipthay Béla módosítványát elfogadom, azt megelőzőleg a következőket kérem tenni: „Nyilvános szini előadásokra vonatkozó engedélyek adása, a nemzeti szinházat kivéve, a fővárosi rendőrséget illeti". Ha ez kimondatik és ezután jön, br. Lipthay Béla módosítványa, mely azt mondja, hogy a főváros területén a szinházak felett a rendőri felügyeletet a fővárosi rendőrség gyakorolja, ez által azt hiszem, hogy mindazon nézeteknek, melyek eddig a házban ez iránt nyilvánultak, kifejezés adatik, kivéve a Madarász József képviselő ur által elmondottakat. A mi azt illeti, hogy az 1848-iki törvénynek többi dispositióiról is említés tétessék, annak szükségét nem látom át, mert mindazon jogokra nézve, melyek érintetlenül hagyatnak, az 1848 : XXXI. t. cz. dispositiói fenn fognak állni.

Ajánlom ezen módosítványomat a t. ház figyelmébe.

(*Olvassa.*) „A br. Lipthay Béla által beadott módosítvány elé tétessék: „A nyilvános szinielőadásokra vonatkozó engedélyek adása, a nemzeti szinházat kivéve, a fővárosi rendőrséget illeti". Ezután jönne br. Lipthay Béla módosítványa".

Digitized by Google

Szederkényi Nándor: T. ház! Ez a módosítvány még kevésbé segít ki abból a zavarból, a melybe egyik-másik módosítvány által jutottunk. Ez a módosítvány már az *e*) pontot is bele keveri ezen pontba, a mennyiben nyilvános előadásokról beszél, melyek az *e*) pont alatt is érintetnek, mert ez minden nyilvános előadásról is szól.

Erre nézve nézetünket majd az *e*) alatti pontnál bővebben kifejezhetjük; én is fenntartom jogomat és indítványomat be is fogom adni. De nem járulhatok azon módosítványhoz, melyet Horváth Gyula t. képviselő ur beadott, azért sem, mert az ő indokolása az *e*) alatti pontban foglaltakat már sanctionálni akarja. Én azt nem akarom. De nem is akarok az *e*) ponthoz szólni, mert később ugyis lesz erre módunk. Annálinkább elvetendő a Horváth Gyula t. képviselő ur által beadott indítvány, mert ha az elfogadtatnék, az *e*) pontnak mikénti tárgyalása már kérdés alá jönne itt és ezt, azt hiszem, tenni most nem akarjuk. A legczélszerűbb volna, mint Madarász József t. képviselőtársam indítványozta, hogy ezen pont egészen kihagyassék; de ha ki nem hagyatik egészen, ha mégis a rendőri működésre nézve valami intézkedést kivánnak tenni, akkor legczélszerűbb a b. Lipthay Béla t. képviselő ur indítványa és kérem, hogy azt a t. ház elfogadni méltóztassék.

Tisza Kálmán ministerelnök, mint belügyminister: T. ház! Mindazok, miket ugy br. Lipthay képviselő ur maga, mint ennek folytán Gulner és Szilágyi Dezső képviselő urak elmondtak, meggyőztek engem arról, hogy a dolog lényegében csakugyan közttük és azon nézet között, a mely mellett Tibád képviselő ur felszólalt, lényeges különbség nincs. A különbség lényege abban rejlik, hogy a mint legalább Szilágyi t. képviselő ur kifejezte, ő nem tartja helyesnek, hogy ezen rendőri törvényben arról szó is legyen, hogy ez nem a rendőrség, hanem a municipium teendője lesz. De hogy ez szóba hozatott, az indok épen, nehogy oda magyaráztassék a dolog a módosítvány utján is, mintha az új szinházak engedélyezését a módosítvány is el akarná venni a municipiumtól, ugy, mint ezt az eredeti szöveg tette. Azonban elismerem, hogy helyes a rendőri törvényben a rendőri teendőkre szorítkozni és nem menni azon túl. De bocsánatot kérek, nem tarthatom Liptay Béla képviselő ur fogalmazványát kellően tisztán praecisirozottnak, nem pedig azért, mert az *e*) pont alatt elmondottak nem helyezik ezen dolgot kellő világításba. Én azt hiszem, hogy ha egy külön pontban a szinházakról beszélünk, akkor helyes a rendőrségnek ezekre vonatkozó jogát ezen pontban megállapítani; helyes annyival inkább, mert a szinházi nyilvános előadásokat más nyilvános előadásoktól megkülönböztetni, róluk külön pontban beszélni már csak azon szempontból is helyes, mert azokat nem lehet minden más előadásokkal egy niveau-ra helyezni.

Én tehát azt kérem a t. háztól, hogy vagy méltóztassanak elfogadni a br. Lipthay Béla képviselő ur módosítását a Horváth Gyula képviselő ur által proponált toldással, vagy méltóztassanak elfogadni azt, a mi ugyanazt fejezi ki és következőleg hangzik: „A főváros területén a nyilvános szini előadásokra vonatkozó engedélyek adása, a magyar nemzeti szinház kivételével, a tisztán rendőri felügyelet gyakorlása pedig a nemzeti szinházat illetőleg is a fővárosi rendőrség hatáskörébe tartozik“, azt hiszem, szabatosan, minden félreértést kizárólag kifejezi a helyzetet és azt is, hogy a nemzeti szinházra csakis a rendőri felügyelet, a többire nézve a szinházi előadás engedélyezésének joga adatik meg.

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Horvát Gyula jegyző (*olvassa Tisza Kálmán ministerelnök módosítványát*).

Elnök: Madarász József képviselő ur újabban egy módosítványt adott be, mely abban áll, hogy a *c*) pont hagyassék ki. Erről nem birván a ház tudomással, most bejelentem, hogy ez a negyedik módosítvány a *c*) ponthoz. Ha senkisem kiván szólani, következik a *d*) pont.

Hermann Ottó: T. ház! A 7. §. *d*) pontja a többek között a közerkölcsiségről is szól, módosítványom nem arra vonatkozik, a mit a pont tartalmaz, hanem inkább pótlás az, melyet ennél jobb helyre tenni nem tudok.

A főváros nyilvános életének, utczai forgalmának oly visszataszító jelensége, mint a prostitutió, az állatkinzás. A kinek módja volt a főváros legélénkebb pontjain, kivált a budai részen s különösen az élelmi szerek körül figyelni, azt tapasztalja, hogy itt botrányos dolgok történnek, úgy az árúszállítás, mint a személyforgalomra nézve az igavonó állatokkal; még sokkal kinzóbb dolgok történnek pedig azoknál, melyek leöletésre, tápszerül vamak rendelve. Engem nemcsak a humanismus vezérel e felszólalásomban, hanem egyszersmind a gazdasági és közegészségi szempont. A gazdasági szempont az, hogy kiméletlen durva bánásmód mindenesetre befolyással van arra, hogy az állatok tönkremenjenek. A közegészségi szempont pedig, hogy például a kisebb vágómarha szállításával, de kivált a baromfi szállításával oly eljárás követtetik, mely vérfagylaló. Nem kell messze menni, itt a képviselőház előtt látjuk a napi forgalmat, hol a napiháztartás számára összevásárolt baromfia az élelmi vásárra fél tuczatszámra akasztatik fel fejjel lefelé, ugy hogy lábaikról csorog a vér s mire ezen állatok a konyhába kerülnek, nagy részt már holt állapotban vannak. Sokszor tapasztaltam, hogy azon üzletekben, a melyekben étkek

Digitized by Google

lesznek kiszolgáltatva, nincs tekintet arra, hogy a tápszernek szánt állat elevenen jut-e a konyhába, vagy pedig ily embertelen bánásmód következtében holtan. Minden ember érzi és tudja, hogy az ilyen tápszer egészségügyi tekintetben ártalmas. Azonban nemcsak azok, a kik megveszik, hanem azok is, a kik azokat tartják, ugy bánnak ezen állatokkal, hogy azoknak nagy részük elpusztul. Ez indította a bécsi hatóságot arra, hogy nem tárgyalta ezt a rendőri törvényben, hanem e kérdést felvette azon bizottság, a mely ki volt küldve a drágaság okainak kipuhatolása végett azzal, hogy tapasztalatairól javaslatot tegyen. Ezen enquête tárgyalta ezen ügyet és 1880. január 12-én egy új szabályzat adatott ki arra nézve, hogy a tápszernek szánt állatokkal miként kell elbánni. Ez indokolásom. Jól tudom, hogy a kihágásokról szóló törvényben erről már van intézkedés, mindazáltal a ki megfigyeli az eljárást, azt fogja tapasztalni, hogy ezen intézkedés a bajon mit sem segített.

Minthogy pedig oly törvény megalkotásáról van szó, a mely a rendőri szabályok módosítását okvetlenül maga után fogja vonni, én azt kivánom, hogy ez bevétessék a törvénybe és pedig azért, hogy az új szabályzat kidolgozásánál kiváló figyelem fordittassék ezen botrányos jelenségnek megakadályozására.

Ennélfogva bátor vagyok a következő indítványt beterjeszteni, a mely mint *d*) pont volna felveendő:

„az állatkínzás minden eseteiben, úgy az árúteher és személyszállítás valamint élelmi czikkek forgalmában.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa a beadott módosítványt*).

Tisza Kálmán ministerelnök: Nem akarom kétségbe vonni, sőt határozottan tudom, hogy az állatkínzás szempontjából történtek kihágások, a melyekre nézve a felügyelet a rendőrséget illeti; de miután, mint a képviselő ur is mondta, erről a kihágási törvény intézkedik, a rendőrségnek pedig általános feladata, az ilynemű törvényes intézkedésekre felügyelni, az ellene vétőknek, mint ez ki is mondatott, megfenyítéséről gondoskodni, vagy azokat az illető bíróságnak átadni; miután a forgalom, árúszállítás kényelméről gondoskodni kell a törvényben, akkor azt hiszem, hogy ezen pontot specialiter betenni nem szükséges, mert hiszen tökéletesen értetik a rendőrségnek ezen kötelessége. Ugy az itt elmondottaknak, mint annak alapján, hogy a kihágási törvényben már van erről intézkedés, azt ajánlom, ne méltóztassék erre vonatkozólag külön pontban rendelkezni.

Br. Mednyánszky Árpád: T. ház! Én abban a nem kedvező helyzetben találom magamat, hogy módosításomat, melyet a háznak tisztelteljesen elfogadásra ajánlanék, kellőképen nem indokolhatom. A képviselőház ugyanis nem az a hely, hol a prostitutió kérdésével tüzetesen lehessen foglalkozni. Ha zárt ülést tartana a t. ház, igen szivesen bővebben indokolhatnám módosítványomat, azt azonban mégis szabad lesz talán megjegyeznem, a mit különben a ház minden tagja ugyis tud, hogy e kérdésre nézve ma két, egészen tudományosan kifejlett rendszer áll egymással szemben. Az egyik rendszer az, a mely a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat elfogadása után is folytattatni fog, mely a türelmi házakra támaszkodva, ezen kérdésnek olyképeni megoldását teszi lehetségessé, hogy sem a polgároknak egészsége, sem a közerkölcsiség nemcsak hogy megóva nincs, hanem a legnagyobb mértékben a legveszedelmesebb helyzetben van. Mert nem áll igen sok embernek ama téves nézete, hogy csupán a türelmi házak fenntartása által lehessen bizonyos ragadó betegségek elterjedését meggátolni.

A másik rendszer az, a mely culminátióját jelenleg Párisban érte el. A „filles inscrites“ registrationális rendszer, mely mellett a türelmi házak becsukatnak és egészségi könyvecskék és szoros orvosi ellenőrizet mellett, ezen ügy olykép oldatik meg, hogy mind az emberek egészsége jobban megóvatik, mind pedig a közbotrány elkerültetik és ez talán Budapesten is fontossággal bir, mert a mi most Budapesten botrányos és ijesztő mértékben elterjedt, t. i. a gyermekkereskedés, a kifejlett koron aluli személyekkel való kereskedés, a melyet Budapest utczáin és intézeteiben naponkint lehet látni, másodszor pedig egy másik dolog, a melyre Budapesten talán szintén reá lehet utalni; ez azon export, mely élő emberekkel üzetik és a mi csupán az által lehetséges, hogy az illető exporteurek magazinálhatják az illető árút, a mi akkor, ha ezen türelmi házak becsukatnak és ez által már a bűnök mindenféle nemének zughelye eltöröltetnék, akkor aztán mindezen bajok megszűnnének.

De én nagyon érzem azt, hogy csak akkor lennék szerencsés magamat teljesen megértetni, ha módomban lenne, hosszabb beszédben irodalomra és tapasztalásra támaszkodva, sőt a statistikára támaszkodva nézeteimet kifejteni.

Én nem tudom akar-e a t. ház e végett zárt ülést tartani, ha fog tartani, akkor igen szivesen hozzászólanék e kérdéshez, részint a kórházakban szerzett szerény tapasztalataimat, részint pedig olvasmányaimból merített dolgokat elmondandó. Ha pedig ezt nem méltóztatnak megtenni, én még azon veszélynek is kitéve magamat, hogy félreértettem, következő módosítványt vagyok bátor ezen hiányos indokolás mellett is a t. háznak beadni; t. i. „módosítvány a 7. §. *d*) pontja második bekezdése helyett tétessék“ — ez azon bekezdés, hol a fővárosi rendőrségnek befolyása a türelmi házakra adandó engedélyek

Digitized by Google

körül szabályoztatik —: „a főváros területén kéjhölgy-telepek nem tűretnek.“

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Utoljára is törvényjavaslat készítésénél és törvényjavaslat tárgyalásánál nem lehet elkerülni azt, hogy néha kényesebb, nyilvánosan nehezebben tárgyalható ügyek is szóba jőjjenek; de nem is hiszem, hogy a zárt ülés ebben czélra vezetne, mert egyfelől a zárt ülésben történtek még eddig minálunk mindig egész terjedelemben a hirlapokban állottak, másfelől pedig azért sem, mert utoljára is a határozatnak még is nyilvánosan a házban kellene hozatni. Én tehát annyit, a mennyit mondani szükségesnek tartok, kivánok a képviselő ur előadására válaszolni. (*Halljuk!*)

Mint belügyministernek kötelességem volt a más országokban fennálló gyakorlat, annak eredményei és annak változatai iránt magamat tájékozni. Azon nézet, melyet a t. képviselő ur módosítványában kifejtett, hogy ezen türelmi házak eltöröltessenek, ismételten túlsúlyra emelkedett itt vagy ott; de a tapasztalat majdnem mindenütt azt bizonyította, hogy nem éretett el vele czél, hanem inkább a czél elhibáztatott.

Ez egyike azon tárgyaknak, melyekben túlságig sokat tenni akarni, legyen az intentio, mely vezet, a leghelyesebb, az eredmény szempontjából a legrosszabb. Mert a mint túlságig megy a törvény, vagy annak végrehajtása a felügyeletben, azon percztől fogva beáll azon eset, hogy kijátszatik minden uton-módon a felügyelet és megszünik minden lehető garantia a közegészségügyre nézve.

Ezt bizonyítja más országokban az intézkedések eredménye, a tapasztalat. Épen ezért igen kérem a t. házat, méltóztatnék e szakaszt ugy a mint van elfogadni, a midőn ugyis nem új rendszer behozataláról van szó, hanem a fennálló viszonyok közti eljárás szabályozásáról.

Ezen ügy tekintetében különben — igaz nagyon lassan begyüjthető — de már nagyobb mértékben begyült adataim vannak az ország különböző részeiről. Ezen ügyet fogom a ministerium kebelében commissionaliter tárgyalni. A főváros küldötteivel már a mult évben egy alkalommal tárgyaltam. És miután látom, hogy a képviselő ur ezen a mennyire nehezen megbeszélhető, ép olyan fontos ügy iránt érdeklődik, lesz szerencsém őt is meghivni. Ha akkor valami jobbat találunk a mostani rendszernél, annak idején proponálni fogom azt; de igy mellesleg, méltóztassék megengedni, ezen ügyet eldönteni nem lehet. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Németh Albert: Vannak dolgok, t. ház, melyek, ha egyszer a törvényhozás előtt felmerültek, azokon csak ugy simpliciter hallgatással át nem ugorhatunk. Igaz, e tekintetben tökéletesen egyetértek a belügyminister urral, hogy mindazon kivánalmakat praecidirozni nem lehet, melyeket Hermann Ottó a humanitás szempontjából az állatkinzásról felhozott, valamint a mit közegészségi szempontból Mednyánszky t. képviselőtársam felhozott, de mindazok olyanok, a melyeket nem méltányolni és nagyon mélyen beható megfontolás alá nem venni, lehetetlen. De nem tartom alkalmasnak erre a pillanatot. Megvallom, a zárt ülések természetét ismerve, hogy a mint a belügyminister ur is mondta, az ott előadottak szóról-szóra a nagy publicum elé szoktak terjesztetni a lapok utján és igy csak az a decorum van megmentve, hogy nem itt a teremben tárgyaltuk olyan egyének előtt, a kik előtt talán azt tárgyalni nem opportunus, de mindezek a nagy publikum elé kerülvén, semmi haszna az ülés zárt voltának nincs. De még azon indok is, melyet a t. belügyminister ur említett, hogy a zárt ülésnek semmi kötelező ereje nincs, szintén feleslegessé teszi e tekintetben a zárt ülés tartását. Hanem, t. ház, valamit itt kimondani csakugyan szükséges, mert ha egyszer két képviselő által felemlittetett, én részemről agyon nem hallgathatom. Igaz, hogy már magában azon körülmény, mint Hermann t. képviselőtársam az állatkinzás eltiltását kivánja betenni a törvény keretébe, az magában oly meszszeható mindenféle igényekre nyújt alkalmat, a mi maga egy rizmát felemésztene. Méltóztassék meggondolni, t. ház, igazán nem azért, hogy élczelni kivánnék felette, de az állatkinzás tekintetében, mikor látjuk, hogy az ugynevezett einspaner lóra, a melyben felismerjük azt a szép nemes angol paripát, a melyre egyszer tulajdonosa büszke volt és a mely most czigánykézre került, hogy erre fölraknak néha 30 mázsát is és üti, veri, csapja négy-öt ember, a mig meg nem indul a kis kerekű cariollal s aztán mikor elmegy 10 lépésre, megint csak össze roskad a teher alatt.

T. barátomnak sérelmes az is, hogy itt az aprómarhákat, vulgó szárnyas állatokat a confortablik vasrostélyaira ráaggatják és azok ugy csüngnek ott fejjel lefelé. Hát hiszen ez igaz. De t. ház, van-e olyan törvényhozási testület, vagy közrendőrség, vagy ministerium a világon, a mely még erre is kiterjeszthesse a figyelmét? Aztán utoljára azokon az állatokon sok nagy férfiak példát vehetnek, hogy azok milyen stoycus lelki nyugalommal vitetnek a bizonyos halál elejébe, (*Nagy derültség*) mert azokra halál vár.

De hát kérem t. képviselőház, azt is kell nézni, hogy ki miként kínozza az állatokat. T. barátom földszint lakik és mert az a rendőr belát az üvegablakokon keresztül és észreveszi, hogy ő hogy spékeli, fűzögeti drótra azokat az állatokat — (*Nevetés*) a mire neki, mint természetvizsgálónak az ő specialis nagy tanulmányaira nézve szüksége van — hát t. képviselőház, kérdem, az a rendőr bemehessen és

Digitized by Google

őtet letartóztathassa, hogy azokat az állatokat ugy kínozza. (*Felkiáltások: A tudomány érdekében teszi!*) Hát t. képviselőház, nem állatkínzás-e az is, ha valaki egy minden erejével, lábaival ellentálló állatnak — most már nem a tudomány, hanem a gastronomia érdekében akarok szólani — annak a védekező állatnak az ő gustusa és akarata ellenére, tehát bizonyos nemével a kínzásnak a szájába tömi az eledelt, hogy kövérebb legyen, mikor ő teljességgel nem akar enni. (*Derültség. Zaj. Halljuk!*) Hát a baromfitömés t. képviselőház, annak az állatnak ily módon való kövérítése, az is az állatkínzás körébe tartozik.

Ezek t. képviselőház, bizony engem arra a nézetre vezérelnek, hogy ezeket, a mik itt elmondattak, ne vegyük csak ugy simpliciter; hanem törvényt hozni erre, a részletekbe bele bocsátkozni teljes lehetetlennek tartom. Azt hiszem azonban, hogy a czélnak megfelelő lenne, ha ezután az *f*) pont után oda tesszük, hogy „az állatkínzás, a közmorál és a közszemérem megóvása érdekében a belügyminister által kiadandó részletes utasítások nyomán intézkedik.“

Én egyéb expedienst nem látok és ezt ajánlom a t. képviselőháznak.

Elnök: (*Halljuk!*) *Halljuk!*) T. ház! E szakaszból még egy pár pont van hátra és még azokra nézve is jelentettek módosítások, miután a mai napirendnek más tárgyai is vannak, ámbár sajnos, de a mai tanácskozás folytatását a héttői ülésre kell kitűzni. (*Helyeslés.*) Most pedig még a kérvények tárgyalása és három interpellátiónak megtétele van hátra. Következnek tehát először a 49. sorjegyzékben foglalt kérvények tárgyalása. (*Halljuk!*)

Antal Gyula jegyző (*olvassa a kérvényeket*).

Vécsey Tamás a kérvényi bizottság előadója (*olvassa a kérvényi bizottságnak a kérvényekre vonatkozó véleményeit, melyek elfogadtatnak*).

Elnök: E szerint a 49. sorjegyzékben foglalt kérvények tárgyalása befejeztetett. Hátra van még a három interpellátiónak megtétele. (*Halljuk!*) Azt hiszem, hogy a t. képviselő urak ugyanazon sorrendben tehetik meg interpellátiójukat, melyben jelentkeztek. (*Helyeslés.*)

Csatár Zsigmond: T. ház! Ne higyje, hogy csupán passióból kivánom becses türelmét igénybe venni. Azt kötelességből teszem, mert a vidékről számos ember jött hozzám, a kikkel mindennap kell mennem az egyik kapitányságtól a másikhoz, hogy érdekeiket megvédjem. (*Halljuk!*) A szegény ember bejön kocsijával és élelmével a fővárosba, mert ha nem jön, akkor itt nem lesz mit enni, de nem ismeri, mert nincs közhirré téve, az az állapot, a mely itt csak a szegény emberre nézve áll fenn, mert a fiakkeresekre nincs életbeléptetve, hogy t. i. a szegény vidéki embernek, a mint a pesti vámot átlépte kocsijával, hozzon az terhet vagy jöjjön könnyű fuvarral, bármily terhes kocsi legyen előtte, nem szabad a terhes kocsi elé hajtania. Ugy, hogy ha valaki például Soroksárról Budapestre akar jönni, a soroksári vámsorompóig hamarabb eljön, mint onnan a „Két kecske“ vendégfogadóhoz, vagy az „Arany oroszlányhoz“.

Ez borzasztó dolog, mert utoljára csak ott van a sebes hajtás tilalmának jogczíme megállapítva, a hol abból veszedelem lehet. De itt most napirenden van, hogy ezen szegény emberek bejönnek, talán két forintért hoznak egy fuvart, esetleg a lovuk koczog az utczán végig és a rendőr, a helyett, hogy megintené, rögtön nyakon csipi, viszi a kapitánysághoz és ha pénze nincs, a felső ruháját kell zálogban hagyni, különben ki nem eresztik.

Lábra kapott azután, hogy Alsó-Németiről, Örkényről, Tápió-Szent-Mártonról beidézi a budapesti rendőrség a békés lakosokat, hogy hallgassák meg az itéletet. Én semmi törvényben nem tudom alapját feltalálni, hogy annak a rendőrségnek olyan mindenható hatalma volna, hogy a Pestmegye szélén, talán Szent-Istvánon lakó, 25—30 mértföldnyire eső helyről a honpolgárt megidéztesse.

És hogy csakugyan igy áll a dolog, azt bizonyíthatják az akták, melyek itt kezemnél vannak. Én kértem az illető kapitányt, hogy ejtse el azt a dolgot a nélkül, hogy ide a ház elé hozzam és ha valamely vidéki embernek van ily baja, keresse meg az illető hatóságot a megbüntetés végett és ne okozzunk a szegény embernek hiába költséget, 1867 óta ugy is elég baja van, az óriási terhek egészen kimerítik és földönfutóvá teszik. Ne okozzanak tehát 15—20 frtnyi költséget, a mint egy szent-mártoni ember bejövetele csakugyan 15 frtba került.

Kénytelen voltam tehát a ház elé jönni és kérem a t. belügyminister urat, hogy ezt a dolgot egész odaadó lelkesedéssel karolja fel és a vidéki emberek megkárosítását elhárítani törekedjék. Adataimat fenntartom akkorra, midőn a t. minister urtól a választ megkapom.

Most legyen szabad felolvasnom interpellátióm négy pontját (*olvassa*):

„Interpellatió a t. belügyminister urhoz.

A budapesti államrendőrség azon törvényellenes intézkedése megszüntetése tárgyában miszerint rendetlen hajtásczímén a kapitányság 10—15 mértföldről is idézteti Budapestre, a rendőrök által feljelentett polgárokat.

Tekintettel arra, miszerint vidékszerte nagy az ingerültség azért, mivel némely rendőr a falusi lakosokat, minden előleges intést mellőzve, tetszése szerint bevádol a kapitányságnál „rendetlen hajtás czímén“ a hol azután, ha fizetni

Digitized by Google

nem tud, az áldozat azonnali letartóztatásnak, vagy valamely tárgya elzálogosításának van kitéve s a helyett, hogy a kapitányi hivatal megkeresné az illető egyén felettes hatóságát, messze távol vidékről rendeli maga elé a szegény embereket.

Tekintettel arra, hogy a budapesti államrendőrség csupán a Budapest város területén lakozó polgárokat lehet illetékes rendőri dolgokban idéztetési hatalommal élni, tehát jogsérelem nélkül a különben is elszegényedett falusi lakosokat nem idéztetheti.

Ezeknél fogva kérdezem:

1-ör. Van-e tudomása a t. belügyminisztériumnak, hogy az egyes rendőrök a vidéki polgárokat, minden előleges intést mellőzve, ha csak koczogva hajtanak is a főváros utczáján, azonnal letartóztatják, vagy tőle zálogot vesznek és csak azután eresztik szabadon. Holott a letartóztatásnak s birságolásnak csak az esetben lehet helye ha az illető, az előleges megintésnek ellenszegülve, rendetlenkedik?

2-or. Van-e tudomása a t. belügyminister urnak arról, hogy a „rendetlen hajtás-czímén" bevádolt vidéki lakosok a budapesti egyes kerületi kapitányság által Budapestre idéztetnek.

3-or. Ha nincsen tudomása, fog-e intézkedni az iránt, hogy a vidéki fuvarosok és magánosok Budapestre jövén, egyes rendőrök túlkapásaitól megóvassanak és a rendőri intézkedés, illetve bekisérés csak az esetben legyen eszközölhető, ha az illető a rendőr figyelmeztetése daczára is veszélyesen hajtana?

4-er. Lesz-e szives a t. belügyminister ur utasítani a budapesti államrendőrséget az iránt, hogy a hatósági jogkörén kivül lakó honpolgároknak, rendőri széke elé való idézésétől óvakodjék s ha esetleg olyan cselekvényt követne el a vidéki ember, mely miatt rendőrileg lehetne fenyíthető, keresse meg a rendőrség a panaszlott illető bíróságát az ügy elbirálása végett, hogy igy a távol lakók a költséges utazástól s az ebből folyó időmulasztástól megkiméltessenek." (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Közöltetni fog a belügyminister urral.

Thaly Kálmán: T. ház! A ház naplói tanuságot tehetnek arról, hogy országunk, de különösen országunk kereskedelme, nevezetesen kiviteli forgalmunk egyik főágának az évenkint csak Kőbányáról 30—35 millió frt forgalmat felmutató sertéskereskedelemnek tárgyában többször felszólalni szerencsém volt. Nevezetesen tüzetesen kifejtettem annak emelése körüli nézeteimet ugy az 1879-iki, mint az 1880-iki költségvetés tárgyalásánál a t. földmívelési-, ipar- és kereskedelmi minister ur tárczáját illetőleg. Hasonlókép az 1881-iki költségvetés tárgyalása alkalmával is kértem a t. földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister urat, mint azelőtt, megújítván kérésemet és sürgetvén a hazai sertésüzlet előmozdítása érdekében az amerikai sertéshus és sertészsir, mint ártalmas anyagok behozatalának megtiltását, hivatkozván arra, hogy ebben megelőzött bennünket Olaszország, Hollandia, Belgium és Portugall, sőt legújabban Francziaországot is igen nagyban foglalkoztatja a kérdés és kilátás van arra, hogy a közegészségre nézve ártalmas ezen anyag behozatala Francziaország területére nézve is meg fog tiltatni. A földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur mindannyiszor válaszolt ebbeli sürgetéseimre és legutóbb az 1881-iki költségvetés tárgyalásakor tett felszólalásom alkalmával annyit kijelentett, hogy már folyamatban vannak a tárgyalások, de az osztrák kormánynyal közösen kellvén eljárni, miután az osztrák-magyar monarchia tulsó államára nézve is ki kell terjednie ezen kitiltásnak, ennek következtében az ügy nem mehet oly gyorsan. Végre a mai hivatalos lap közöl a t. pénzügyminister urtól egy hirdetményt, melyben az általam már igen sokszor sürgetett intézkedés némileg valósítva van, a mennyiben, mint a hirdetményből látom, az osztrák kormány részvétele mellett sikerült a magyar kormánynak azon intézményt úgy, a hogy keresztül vinni, t. i. az Amerikából behozandó sertés-szállítmányok, továbbá a sertéshús és a feldolgozott sertéshús t. i. a szalonna és a kolbász kitiltása.

Azonban igen lényeges hiánya van ezen intézkedésnek, nevezetesen nincs kitiltva az amerikai sertés-zsir behozatala.

Pedig a főbaj épen ebben fekszik. Azt is örömmel veszem ugyan, a mi a mai rendelet utján történt, de épen a kőbányai sertés-kereskedelem fejlődése érdekében kivánatosnak tartom azt, hogy az intézkedés kiegészittessék az amerikai sertés-zsir végleges kitiltásával és pedig a következő okokból: Amerikában tudvalevőleg a sertések a Missisipi által kiöntött halakkal is nagy mértékben táplálttatnak és a sertések leöletvén és zsirjok hordókba veretvén, úgy küldetik szét. Sőt a zsir nem is olvasztatik ki, hanem a mint Amerikában járt szakembertől tudom, leginkább úgy sajtoltatik és préseltetik ki.

Ez nem zárja ki azt, hogy a fonalócz-férgek élve ne jöjjenek a zsirba, sőt inkább az ily sajtolt és nem kiolvasztás által nyert zsir tartalmazza a vizsgálati kimutatás szerint a veszedelmes fonalócz-férgeket. Azért tehát a hordóba vert kész zsirnak behozatala, akár legyen az kiolvasztott, akár préselt, a mit itt Európában meg sem ítélhetünk, szintoly veszélylyel jár, mint a sertés egyéb részeinél.

Csodálom, hogy ha már ama sertésrészek behozatala kitiltatott, miért nem vitetett keresztül a sertészsirra nézve is. Ebben talán az hátráltatta a t. kormányt, hogy az amerikai sertészsir

Digitized by Google

más czélokra is használtatik, mint étkezésre, pl. kenőcsre, szappanfőzésre. Ezt jól tudom, hanem akkor is módja van a meggátlásnak, az tudniillik, hogy a sertészsir, ha már az utóbbi czélokra behozatala meg is engedtetik, a főzésre élvezhetlenné tétessék. Jól tudják pl. a kőbányai és kecskeméti sertéskereskedők, hogy ha az egész hordóba néhány csepp rozmarin olaj tétetik, a zsir oly szagot nyer, hogy az azzal főtt ételt senki meg nem eszi, de azért szappanfőzésre használható lesz.

De van még egy más körülmény. A legnagyobb visszaélések az által üzetnek, nagy kárára a magyar kőbányai és kecskeméti stb. tisztán hizlalt sertések eladásának, hogy az osztrák monarchiának valamely kereskedője megvesz pl. a kormány engedélyezése alapján behozott s hordókba vert amerikai zsirt és azt összekeveri a kőbányai zsirral, pl. kétharmadrészben amerikai és egyharmadrészben kőbányai zsirral és kiirja, hogy nála a legjobb qualitásu zsir kapható és igy a magyar zsir hitelét teljesen veszti. Mindaddig, mig az amerikai zsir ki nem tiltatik, a magyar zsir hitelének rongálása tartani fog.

Ép azért én szükségesnek találom azt, hogy vagy végképen kitiltassék a hordókba vert zsir behozatala, ép ugy, mint a sertés többi részének behozatala, vagy pedig, ha már az nem történnék meg az általam említett módon, vagy más chemikai uton a behozatalnál tétessék meg a kellő intézkedés arra, hogy az étkezésre ne legyen használható a behozott amerikai zsir. Egyébnemü vizsgálatot nem hiszek szigorúan keresztül vihetőnek, mert hisz egész hordót a chemikus fel nem hányhat és nem vizsgálhatja meg mikroskoppal, vajjon van-e benne fonalócz, hanem inficiáltassék az ugy, mint említettem, hogy ne legyen étkezésre alkalmas, vagy pedig, a mi még egyszerűbb, tiltassék ki egyszerűen ép ugy, mint a többi.

Ezen tekintetben, hogy a t. kormány intézkedései iránt ezen főváros s általában hazai tenyésztésünk és kereskedelmünk tekintetében igen fontos üzletágra nézve részletes vagy legalább némi tájékozó felvilágosítást kapjak, a következő interpellátiót intézem a t. pénzügyminister urhoz és hangsúlyozom, azért a pénzügyminister urhoz, mert a rendeletet ő adta ki: (*Olvassa.*)

„Interpellátió a t. pénzügyminister urhoz.

Miután a t. pénzügyminister ur részéről a hivatalos Budapesti Közlöny mai számában közé tett hirdetménynyel az északamerikai sertések, sertéshus stb. behozatala az osztrák-magyar monarchia területére eltiltatik ugyan, — azonban az amerikai sertészsirnak hasonló tilalom alá vettetése említve nincs, — tisztelettel kérdem a pénzügyminister urat: mi okból nem helyezte hasonló tilalom alá az amerikai kiolvasztott illetőleg kisajtolt sertészsirnak behozatalát is s minő gátló vagy ellenőrködő intézkedéseket szándékozik a kormány e tekintetben tenni?“

Elnök: Az interpellátió közöltetni fog a pénzügyminister urral.

Irányi Dániel: T. képviselőház! (*Halljuk!*) Az interpellátió, a melyet előterjeszteni kivántam, időközben szükségtelenné válván, annak előterjesztésétől elállok.

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! Nekem pedig kötelességem azt kijelenteni, hogy Helfy képviselő ur, mint sajnálattal tudtam meg, betegség által lévén gátolva a mai ülésben megjelenni, bejelentett válaszomat interpellátiójára akkor fogom megadni, mikor valamelyik ülésben jelen lesz. (*Helyeslés.*)

Elnök: E szerint a mai ülésnek egyéb tárgya nem lévén, azt bezárom.

A holnaputáni ülés napirendje lesz a fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásának folytatása.

(*Az ülés végződik d. u. 2 óra 15 perczkor.*)

Digitized by Google

367. ORSZAGOS ÜLÉS.

1881. évi márczius hó 14-én.

Péchy Tamás elnöklete alatt.

Tárgyai: Jegyzőkönyv-hitelesítés. Elnöki jelentés a beérkezett kérvényekről, Dániel Márton megválasztásáról és Ribári József ministeri tanácsos képviseletéről a rendőrségi torvény tárgyalásánál. A közlekedési minister sürgeti a gácsországi vasutról szóló XXXVIII. és XL. törvényczikkeknek módosítására vonatkozó javaslatok tárgyalását a pénzügyi bizottságban. A mentelmi bizottság jelentése Verhovay Gyula és Ugron Gábor ügyében. A kérvényi bizottság a kérvények 50. sorjegyzékét mutatja be. Irányi Dániel interpellátiója az árviz-ügyben. A budapesti rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása.

A kormány részéről jelen vannak: Tisza Kálmán, Pauler Tivadar, Szende Béla, Bedekovich Kálmán, gr. Szapáry Gyula, Trefort Ágoston, Ordódy Pál és báró Kemény Gábor.

(*Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.*)

Elnök: Az ülést megnyitom. A mai ülés jegyzőkönyvét Baross Gábor jegyző ur vezeti. A javaslatok mellett szólókat Antal Gyula, a javaslatok ellen szólókat Molnár Aladár jegyző urak fogják jegyezni.

Méltóztassanak az utolsó ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa a márczius 12-én tartott ülés jegyzőkönyvét*).

Elnök: Észrevétel nem tétetvén, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Bemutatom a magyarországi helvét és ágostai hitvallású evangelicus egyházaknak Szeberényi Gusztáv képviselő ur által beadott kérvényét, melyben az 1868. évi LIII-dik és 1879. évi XL-dik törvényczikkeknek szükségessé vált kiegészítése végett pótló törvényczikk hozatalát kéri;

az aradi kereskedelmi és iparkamarának — és az aradi kereskedők társulatának Gaál Jenő (pécskai) képviselő ur által beadott kérvényeit, a tőzsdei választott biróságoknak jelenlegi szervezetükben és hatáskörrel érintetlenül leendő fenntartása tárgyában.

Kiadatnak a kérvényi bizottságnak.

Bemutatom Dániel Márton képviselőnek megbizó levelét.

Kiadatik az állandó igazolási bizottságnak.

Van szerencsém jelenteni, hogy a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat tárgyalásánál felvilágosítás-adás végett megbizottul Ribáry József ministertanácsost jelölte ki, a kit a házszabályok 144. §-a értelmében szólási jog illet meg.

Ordódy, Pál közmunka- és közlekedésügyi minister: Van szerencsém a t. házat arra kérni, hogy a még hivatali elődöm által a mult ülésszakban benyujtott, azonban közbejött akadályok miatt a bizottságban mindeddig le nem tárgyalt 68. számú törvényjavaslatot előkészítő tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz méltóztassék utasítani azzal, hogy annak idejében róla jelentést tegyen.

Elnök: A magyar-gácsországi vasutra vonatkozó 1871:XXXVIII. t.-cz. és az 1875:XL. t.-cz. némely határozatainak módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslat előzetes tárgyalás végett a pénzügyi bizottsághoz utasittatik.

Krajcsik Ferencz: A képviselőház mentelmi bizottsága f. hó márczius 11-én tartott ülésében tárgyalás alá vette a budapesti esküdtszéki kerület vizsgáló birájának kérvényét, Verhovay Gyula és a kolozsvári kir. törvényszék központi vizsgáló birájának kérvényét Ugron Gábor mentelmi jogának felfüggesztése iránt. Kérem a t. házat, méltóztassék e jelentéseket kinyomatni és annak idején napirendre kitűzni.

Elnök: A mentelmi bizottság jelentései ki fognak nyomatni s annak idején napirendre fognak tűzetni.

Vécsey Tamás előadó: Van szerencsém a kérvényi bizottság nevében a kérvények 50. sorjegyzékét bemutatni, kérvén a t. házat, hogy azt kinyomatni s annak idején napirendre tűzni méltóztassék.

Elnök: Ki fog nyomatni, szét fog osztatni és a szombati ülés napirendjére kitűzetik. A

Digitized by Google

kérvények betekintés végett a ház irodájába fognak letétetni.

T. ház! A napirend előtt Irányi Dániel képviselő ur kiván szólni s a mint értesülve vagyok, sürgős interpellátiót kiván intézni a közmunka- és közlekedési minister urhoz az alföldi árvizek tárgyában. (*Halljuk!*)

Irányi Dániel: T. ház! Az alföldről ismét szomorú hirek érkeznek. Az árviz sok helyütt nagy területeket borított el és több népes várost és más községet veszedelemmel fenyeget. Egyikmásik város és község valóságos haláltusát küzd. Ily körülmények közt azt gondolom, hogy nemcsak minket, hanem az egész országot érdekli megtudni, mily intézkedéseket tett a kormány a veszély elhárítása, illetőleg következéseinek enyhítése végett?

Kérem a t. minister urat, méltóztassék a t. házat ez iránt felvilágositani. (*Helyeslés. Halljuk.*)

Ordódy Pál, közmunka- és közlekedésügyi minister: T. ház! Az előttem szólótt t. képviselő ur interpellátiójára a t. ház engedelmével bátor leszek azonnal válaszolni, kérvén azonban, méltóztassék elnézéssel lenni, ha ezt csak röviden fogom tenni, minthogy az adatok kezemnél nincsenek és meglehet, hogy minden pontra tán nem tudok emlékezni; (*Halljuk!*) hanem azért reménylem, hogy a t. ház kegyes lesz azt, a mit ezen interpellátió folytán el fogok mondani, kielégitőnek, legalább tudomásul vehetőnek találni. (*Halljuk.*)

A legközelebbi héten beállott rohamos hóolvadás, mint méltóztatik tudni, általában az országban mindenütt, még ott is, a hol különben vizbajókkal nem küzködnek, bajokat szült. Annál nagyobb bajokat szült természetesen azon vidékeken, melyek különben is ki vannak téve az árviznek s különösen veszélyeztette azon vidéket, mely a Kőrös mentében terjed el. Ezen a vidéken nem csak a Kőrös, hanem még az aradmegyei belvizektől is kell félni, melyek évenkint sok kárt tesznek, az idén pedig, midőn a rohamos hóolvadás beállott, annyira megnőttek — ugy a folyamok, mint a patakok s a vadvizek — hogy a medreket megtöltötték és több helyen nagyobb szakadásokat támasztottak. Különösen nagy szakadás támadt Székudvarnál. A mint ezen szakadásról értesültünk, részint innen, részint az illető megye által megtétettek az intézkedések ezen szakadás betömésére, azonban meg kell vallanom, mindeddig ez nem sikerült. Most is dolgozik ottan a közlekedési ministeriumnak egy mérnöke s most már czölöpök leverésével próbálják a szakadást elfojtani. Mert e szakadás egyik főoka annak, hogy Gyula és Békés városok felé tódul a viz, a mennyiben az ezen szakadásból kiömlő vizek részint a nádorcsatornába, részint az élővizcsatornába vették magukat és onnan ezen csatornák vizei annyira emelkedtek, hogy Aradmegye illető szolgabirája kénytelen volt legelőször is a csahos-éri töltést átvágatni, még pedig azért, mert Pél- és Gyula-Varsán mellett fekvő helységek nagy veszélyben forogtak. Mindamellett azonban, hogy e töltés átvágatott, folyton szoporodtak a vizek olyannyira, hogy noha mindent elkövettem, hogy Gyulánál a töltések ki ne vágassanak és csak a végső veszély esetére engedtem ezt meg, Beliczai, főispán látva a végveszélyt, kénytelen volt Gyula fölött kivágatni a töltést. Ennek daczára azonban annyira emelkedtek a vizek, hogy Gyula alatt töltésszakadás történt. Az ugynevezett Sveiczer-magaslatot is folyvást erősitgették, a mennyire csak ez az illetők erejéből kitelt. De ez sem használt semmit: a viz meghágta az elég magas töltéseket s azokon át kiömlött.

A helyzet valóban nem volt nagy reményre jogositó s különösen Gyula és Békés városok voltak veszélyben. Békésmegye főispánja Gyulán van és nemcsak meg vagyok róla győződve, de látom is, hogy mindent elkövet, a mi emberileg lehetséges, a veszély elhárítására. Ott van a tiszai felügyelő Kiszely, ott vannak részint az oda való állammérnökök, részint innen küldött mérnökök. Ezek elosztva dolgoznak a munkánál. Azonban fájdalommal kell megvallanom: a legfőbb baj az, hogy a munka erő kevés, hogy ugyszólván alig van s még pénzért sem kapható. Ennek folytán megkértem a honvédelmi minister igen t. kollégámat, legyen szives legalább hatvan honvédet oda rendelni, kik a lakosság segitségére legyenek. A hatvan honvéd ma éjjel oda megérkezett s ma reggel kaptam a tiszai felügyelőtől azon táviratí tudósitást, hogy mióta a katonaság odaérkezett s a lakosság látja, hogy munkához fogott és megmentésen megfeszített erővel dolgozik, azóta ő is új életre ébredett és kedvvel és reménynyel dolgozik, ugy, hogy némi reménység lehet, hogy ha főleg az idő nagyobb olvadásnak nem indul, talán meg lesz menthető Gyula városa.

A mit a kormány a veszély elhárítására tehetett, — azon megnyugvásom megvan, — mindaz, a mi emberileg lehetséges volt, megtörtént; megtörtént az intézkedésekben s megtörtént abban, hogy ha pénzerőre lenne szükség, az se hiányozzék. Ha mindannak daczára, hogy a minden emberileg lehető megtörtént, még sem lehetne a várost megmenteni — a mitől isten óvjon meg bennünket — a menekülésre megtörténtek a kellő intézkedések.

Nevezetesen ma délelőtt Gyulán mintegy 150 vasuti waggon áll készen a lakosságnak elszállítására, ha netalán menekülésre lenne szükség; továbbá közel 100 csolnakot, dereglyét rendeltem oda, melyeknek egy része már ott

Digitized by Google

van, másrésze szintén ma oda fog érkezni; ez eloszlik Békés és Gyula között. Azonkivül Békés városára nézve, minthogy a főispán Gyulán kénytelen tartózkodni, mert az most a legveszélyezettebb hely, Békésmegye alispánját kineveztem kormánybiztosnak. A szegedi folyammérnököt Szegheőt szintén oda rendeltem Békés városába, a ki, azt hiszem, legközelebb oda fog érkezni, melléje adván több mérnököt. Azonkivül felkértem a katonai főhadparancsnokságot, hogy 300 hidászt rendeljen részint Békésre, részint Gyulára a töltések erősítésére és a munka teljesítésére, továbbá hogy 60 utászt rendeljen oda. Ezek ma d. u. 3—4 óra között oda meg fognak érkezni. És az eddigi példa után, a melyet Kiszely táviratából merítettem, hogy t. i. a katonaság megjelenése nagyobb bátorságot és erőt önt a lakosságba, reménylem, hogy ha ezen katonaság oda ér, a lakosság újabb erővel fog a munkához látni és talán sikerülni fog a nagyobb veszélytől a várost megmenthetni.

Ennyi az, a mit a t. háznak ma jelenthetek. Méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy a mi tőlem, a mi hivatalomtól telik, mindent el fogunk követni, hogy legalább a nagyobb veszély elhárittassék, vagy ha ez mégis bekövetkeznék, legalább a csapás enyhittessék és a menekülés mindenesetre lehetővé tétessék. Kérem, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (*Élénk helyeslés.*)

Irányi Dániel: T. ház! Midőn a t. minister ur válaszát egyelőre tudomásul veszem, legyen szabad ugy a t. minister urat, mint az egész kormányt különösen arra kérni, hogy miután nézetem szerint a veszélyeztetett helyeken több katonaságra van és különösen lehet még szükség, méltóztassék az iránt intézkedni, hogy oda az eddiginél nagyobb számú katonaság, főleg pedig több hidász és utász küldessék. Az oly veszedelmes pillanatokban alig lehet csodálkozni, ha a nép, mely házát, családját igyekszik megmenteni, nem rohan a veszélyeztetett pontokra, hogy a veszélyt ott igyekezzék feltartóztatni és e miatt szükséges, hogy ott legyen a katonaság, a melynek csakis ez és nem más a feladata. Másik kérésem abból áll, a mit egyébiránt a t. minister ur kilátásba helyezni méltóztatott s részint már megtett, hogy a kormánybiztosokat felhatalmazni méltóztassék, miszerint a mennyire csak szükséges, a pénzt ne kiméljék. Meg lehet győződve a t. kormány, hogy a polgárok életének és vagyonának megmentésére fordított kiadást a törvényhozás nem fogja megtagadni. (*Helyeslés balfelől.*)

Ordódy Pál, közmunka- és közlekedésügyi minister: T. ház! Méltóztassék megengedni, hogy egy pár szóval válaszoljak t. barátom feleletére. (*Halljuk!*)

A mit a katonaságra nézve előhozott a t. képviselő ur, hogy több rendeltessék oda, erre azt válaszolhatom, hogy én felkértem a kormánybiztos urat, tegyen nekem táviratilag jelentést, hogy mennyi katonára van ott szükség? Ő 300 katonát kivánt, én pedig nemcsak e 300-at, hanem még ezenfelül 60 honvédet és 60 utászt is küldtem, tehát 120-al több van már ott, mint a mennyi kéretett. És a mennyiben még többre lesz szükség, fel fogom kérni a főhadparancsnokságot, hogy többet is bocsásson rendelkezésemre és nem kételkedem, hogy ezen kérésemet igen szivesen fogja teljesíteni. Egyelőre nem mertem többet kérni, mert hisz már ugyis többet rendeltem oda, mint a mennyit kivántak; de továbbá nem tudtam, élelem dolgában mennyire lesznek képesek a katonaságot ellátni?

A mi a másikat illeti, hogy t. i. hatalmazzam fel az illető kormánybiztost, hogy ne kiméljе a pénzt, én ugy ismerem ugyan Békésmegye főispánját, a ki, ha ilyen felhatalmazást kapna is, vele nem élne vissza, de nincs ily fölhatalmazásra szükség, mert méltóztassék elhinni, hogy a mi csak lehetséges, amugy is megtörténik.

Kérem méltóztassék a t. ház válaszomat tudomásul venni. (*Tetszés.*)

Elnök: T. ház! Azt hiszem, miután Irányi képviselő ur kérdést intézett és a minister ur arra nyilatkozott, ez nem tekinthető épen azon interpellátiók sorába tartozónak, a melyekről a házszabályok intézkednek és ugy gondolom, hogy semmiféle határozatnak szüksége e tekintetben fenn nem forog, ugy hogy ezen egyszerűen át lehetne menni és a napirendre térni át.

Következik a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásának folytatása és pedig — minthogy a 7. §. *d*) pontjára már senki sincs följegyezve — következnek tehát az *e*) pont.

Szederkényi Nándor: T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*) Habár az *e*) pont alatt foglalt dolgok egyik legfontosabbikára nézve már a *c*) alatt történtek indítványok, mindannak daczára, minthogy épen ezen indítvány, mondhatni legfontosabb ezek között, arra vonatkozólag is ezen pontnál akarom elmondani nézeteimet. (*Halljuk!*)

Ezen pontnál tapasztaljuk azt, t. ház, hogy a kormány ismét azon régi megszokott törekvés körében mozog, a mely szemben a közszabadsággal, szemben az önkormányzattal, saját hatalmi köre kitágítására irányul. Azt nem tagadhatja a kormány és nem tagadhatja e házban senki, hogy ugy a régi közjog, mint az 1848-iki törvények értelmében a nyilvános előadások stb. engedélyezésének joga a municipiumé volt. 1872-ben, midőn a főváros a rendőri működést a kormánynak adta át, igaz, hogy ezen intézkedést is, de

Digitized by Google

csak ideiglenesen, végleges rendelkezésig — a mint az rövid idő alatt kilátásba is helyeztetett — a rendőri működés körében hagyta tovább is. A municipium a régi törvények értelmében a nyilvános előadások engedélyezését gyakorolta a rendőri közegek útján. Tehette ezt, mert a rendőrség a municipiumnak kiegészítő része volt és utoljára is legfőbb elhatározási joga fennmaradt az apellláták útján (*Halljuk!*) és a tanács, esetleg a közgyülés döntött véglegesen.

Világos tehát az, hogy ezen jogok municipális jogok lévén, most, midőn a kormány a *d*) alatti pontra hivatkozva, a nyolcz évi gyakorlatra — erre is kifejezem, hogy illetéktelen és per abusum történt gyakorlatra — azt gondolom, hogy ezen gyakorlat jogforrásul nem szolgálhat, de nem indokolja azt, hogy most ezen jogkör a hatóságtól elvétetvén, a rendőrségre ruháztassék át.

Mindig azt tartottam és azt tartom jelenleg is, hogy a jogkörök ugy präcisiroztassanak, a mint azt a czélszerűség kivánja, mert csak akkor lesznek azon illető hatóságok működései áldásosak, ha ők a magok, a dolgok természete és rendje szerinti működésükben mozognak és sem több, sem nagyobb jogkört nem kivánnak gyakorolni, mint a milyet a dolgok természete megenged.

Már azt kérdezem a t. kormánytól, hogy az ilyen engedélyezés joga, vajjon a rendőrségi működésnek mily kivánalma folytán adatik át a rendőrségnek, vajjon a czélszerűség helyesnek fogja-e ezen intézkedést találni? Ime csak a legközelebbi időben láttuk azon összeütközéseket, a melyek épen Budapest városában e miatt fölmerültek. Megjelentek az illetők — ez köztudomású tény — Pestvárosa közgyülése municipiuma előtt és most már egy nyilvános előadásra vonatkozó jog alapján, melyet a rendőrségtől megkaptak, követelték és kivánták a szinházmyitásra vonatkozó engedélyi jogot is. Már azt kérdezem, hogy maga ezen egyhatósági eljárás folytán ekként származott tény nem-e a legnagyobb illusiót, nem-e a rendszertelenséget foglalja magában, a mennyiben nyilvános előadásra már valaki bir engedélyt — és birhat is, ha ez az intézkedés igy megmarad — a nélkül, hogy még szinházmyitásra volna engedélye. És ha már most az illető hatóság a szinházmyitási engedélyt megtagadja, mi történik?

Nem absurdum és nevetséges-e, hogy az egyik hatóság megtagadja azt, a mit egy másik hatóság, nem is tudom, hogy nevezzem, ugyanazon működési körre nézve megengedett, mert utóljára is a szinház nyitásának mi a czélja? A szinielőadás. És már most ha nem kezeltetik a szinházmyitás és a szinelőadás joga egy hatóság által s ha már most az egyik megtagadja azt, a mit a másik megadott, nem valóságos hatósági összeütközések conglomeratuma fog-e itt keletkezni? a mi nevetséges egy oldalról, de másrészről egy jogi állam dicséretére nem válik. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) De mi is a czélja annak, hogy a rendőrség adja ezen előadási engedélyt? Én nem tudom, hisz meglehet, hogy a t. belügyminister ur erre nézve kellőleg föl fog világosítani, de hogy ez egy rendőri működésnek a dolog természete és rendje szerint való feladati köre legyen, én ezt felfogni nem tudom. Én ezeknél fogva, t. ház, ezen §-t egészen átalakittatni kivánom és az általam előadott elvek alapján fogom indítványomat előterjeszteni, a mely az egész *e*) pontnak új szövegezését tartalmazza. Módosítványom igy szól:

„Az *e*) pont helyett tétessék: „Mindennemű nyilvános előadások, mutatványok, tánczvigalmak, fáklyás és egyéb menetek a fővárosi rendőrségnél bejelentendők s a mennyiben azokhoz a fennálló törvények, vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kivántatik, az illetékes törvényhatóság engedélye is felmutatandó. Az üzletszerű ily előadásokért az 1875. évi XXV. törv.-czikk 7. és következő §§-ai által megállapított díjakon kivül a fizetendő díjak minimuma és maximumát, ugy az engedélyek kiállításáért járó díjakat a belügyminister jóváhagyása mellett a törvényhatóság, a rendőri segédletért járó díjakat a fővárosi rendőrség állapítja meg. Ez utóbbi dijfizetés a rendőralap javára szolgál.“

Ajánlom módosítványomat elfogadásra.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa Szederkényi Nándor módosítványát*).

Tisza Kálmán ministerelnök: Nem kivánom hosszasan venni igénybe a t. képviselőház figyelmét azért, hogy ezen pontnak bővebb magyarázatába bocsátkozzam.

A t. képviselő ur maga elismerte, hogy azon teendők, melyek itt felsorolva a rendőrségnek adatnak, akkor is, midőn a rendőrség a városkezében volt, a rendőrhatóság által gyakoroltattak és gyakoroltatnak másutt is. Már maga ezen körülmény bizonyítja, hogy ezen teendők régebben is és mindig rendőri teendőknek tekintettek. Én a magam részéről azt hiszem, hogy igen jól lehet distinguálni a között, hogy egy új szinházmyitásra adassék engedély akár általában, akár egy bizonyos helyhez kötve s a között, hogy megengedtessék, hogy egy bizonyos egyéniség bizonyos természetű előadásokat abban az engedélyezett helyiségben tarthasson. Ez két egymástól különálló és igen jól megkülönböztethető dolog.

Azt sem hiszem, hogy az illetőknek, a kik leginkább érdekelvék, érdekükben állna egyszerű előadásoknál vagy mutatványoknál. mert hisz az *e*) pont nem is specialiter a szinházakról, de sőt sokkal inkább más előadásokról és mutatványokról szól — kétfele is, a tanácshoz vagy plane a közgyüléshez és a rendőrséghez fordulni.

Digitized by Google

Én tehát a magam részéről kérem méltóztassék ezen szakaszt ugy, a mint van, a módosítvány elvetésével elfogadni.

Csak azt jegyzem még meg, hogy a módosítvány még csak arról sem gondoskodik, hogy a maximum és minimumként megállapított tételeket az egyes esetekben a vont korlátok közt ki alkalmazza, pedig ez is oly dolog, a melyről okvetlenül gondoskodni kell.

Kérem tehát a t. házat, hogy a szavazásnál az *e*) pontot, ugy a mint van, méltóztassanak elfogadni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Következik az *f*) pont. Minthogy ehhez senki sincs feljegyezve, a 7. §. tárgyalása be van fejezve.

T. ház! Minthogy az *a*) ponthoz Pázmándy Dénes és Thaly Kálmán, a *b*) ponthoz Pázmándy Dénes, a *c*) ponthoz Tibáld Antal, Tisza Kálmán, Lipthay Béla Horváth Gyula és Madarász József, a *d*) ponthoz Herman Otto és Mednyánszky Árpád b., az *e*) ponthoz Szederkényi Nándor képviselő urak adtak be módosítványokat, a szavazásra vonatkozólag legczélszerűbbnek tartom, hogy ha akként méltóztatnak eljárni, hogy minden egyes pontra külön történjék a szavazás s én minden egyes pontnál külön fogom az illető módosításokat elmondani és újra felolvastatni, hogy a t. képviselő urak emlékezetébe visszaidéztessenek. (*Helyeslés.*)

Azt hiszem, a bevezetésre nézve, miután arra semmi módosítás nem adatott be, kijelenthetem, hogy az elfogadtatott.

Az *a*) pontra nézve két módosítás adatott be. Az egyiket Pázmándy Dénes adta be, ki a szöveget változtatni kivánja. A másikat Thaly Kálmán, ki a második sorban előforduló ezen szó helyett „rögtöni", ezt kivánja tétetni „gyors".

A szavazásnak tehát véleményem szerint akként kell történni, hogy első kérdésül az *a*) pont eredeti szövegét fogom feltenni, mi, ha elfogadtatik, Pázmándy Dénes módosítása, mint azzal ellenkező, elesik; de külön fogom feltenni Thaly Kálmán módosítását, minthogy lehetnek oly képviselő urak, kik talán az egyiket elfogadják, mig a másikat nem fogadják el.

Mielőtt a kérdéseket igy feltenném, méltóztassanak meghallgatni a módosításokat.

Antal Gyula jegyző (*olvassa Pázmándy Dénes és Thaly Kálmán módosítványát*).

Elnök: Kérdem a t. házat, elfogadja-e az *a*) pontot a bizottság szövegezése szerint? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott és igy Pázmándy Dénes módosítása elesett.

Kérdem már most a t. házat, elfogadja-e Thaly Kálmán módosítványát? (*Nem!*) Nem fogadtatik el. És igy megmarad az eredeti szöveg.

A *b*) ponthoz ugyancsak Pázmándy Dénes más szövegezést ajánl, a mely lényegében ugyan nem igen ellenkezik az eredeti szöveggel, de azért mégis, ha a bizottság szövegezése fogadtatnék el, e módosítás elesik.

Méltóztassanak a módosítást meghallgatni.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Pázmándy Dénes módosítványát*).

Elnök: Méltóztatnak látni, hogy lényegében nem ellenkezik, csak más szerkezetet ajánl, az első kérdés tehát az lesz: méltóztatnak-e a *b*) pontot a bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége a *b*) pontot az eredeti szövegben fogadja el és igy Pázmándy Dénes képviselő ur módosítványa elesik.

Következik a *c*) pont, a melyre nézve ki kell jelentenem, hogy Horváth Gyula képviselő ur módosítványát időközben visszavette.

Tibád Antal: T. ház! Miután az általam beadott módosítványnak lényege azon szerkezetben, a melyet a t. ministerelnök ur ugyanezen ponthoz javaslatba hozni méltóztatott, bennfoglaltatik, hogy a szavazás egyszerűbbé tétessék, módosítványomat én is visszaveszem. (*Helyeslés.*)

Elnök: Tibád Antal képviselő ur módosítványát visszavevén, a *c*) pontra nézve három módosítvány van, t. i. Tisza Kálmán, br. Lipthay Béla és Madarász József képviselő urak által beadott módosítvány. Ezek közül az eredeti szöveghez legközelebb áll a ministerelnök ur által beadott módosítvány, utána következik a br. Lipthay Béla képviselő ur módosítványa és mint az eredeti szerkezettel ellenkező, legtávolabb áll a Madarász képviselő ur módosítványa. Ennélfogva az első kérdés az lesz: elfogadja-e a ház az eredeti szöveget; ha ez nem fogadtatik el, a második kérdés az lesz: elfogadja-e a ház a ministerelnök módosítványát? Harmadik kérdésül következnének a br. Liptay képviselő ur által beadott módosítvány, ha pedig ez sem fogadtatnék el, akkor következnének a Madarász József képviselő ur módosítványa. (*Helyeslés.*)

Mielőtt ekként a kérdéseket feltenném, méltóztassanak meghallgatni a beadott módosítványokat.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Tisza Kálmán, br. Lipthay Béla és Madarász József módosítványait*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e a *c*) pontot a bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen vagy nem? (*Nem!*) Azt hiszem, kijelenthetem, hogy a ház nem fogadja el. Kérdem már most, méltóztatik-e elfogadni a ministerelnök ur által beadott módosítványt, igen vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége elfogadta és igy a másik két módosítványra a további szavazás szüksége fenn nem forog.

Következik most már a *d*) pont; azonban

Digitized by Google

Hermann Ottó képviselő ur a *c)* pont után egy új pont beszurását indítványozta, a mely *d)* pont lenne. Ha ez elfogadtatnék, a következő *d)*, *e)* és *f)* pontok megnevezése megváltoznék. Ezen új *d)* pontra külön kell szavazni. — Mielőtt erre nézve a kérdést feltenném, méltóztassék meghallgatni Hermann Otto képv. módosítványát.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Hermann Otto indítványát*).

Elnök: Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a Hermann Otto képviselő ur által javasolt új *d)* pontot? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadja el, ennélfogva a módosítvány elesik.

Következik a régi *d)* pont. Mednyánszky képviselő ur módosítványával szemben, mely elvileg ugyan nem ellenkezik, de más szerkezetet javasol; az eredeti szöveget teszem fel először szavazásra s ha az elfogadtatik, a módosítvány, mely előbb fel fog olvastatni, elesik.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa Mednyánsky módosítványát*).

Elnök: Meg kell jegyeznem, hogy b. Mednyánszky Árpád képviselő ur az általa a *d)* ponthoz javasolt módosítás értelmében a pont első sorát kihagyatni kivánja s helyébe az általa javasolt szöveg beiktatását hozza javaslatba. Kérdem a t. házat, méltóztatik-e elfogadni a *d)* pontot a bizottság szövegezése szerint? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház többsége a bizottság szövegezése szerint fogadván el a *d)* pontot, a módosítvány elesik.

Következik az *e)* pont, erre nézve Szederkényi képviselő ur módosítványt adott be. Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a t. ház az *e)* pont eredeti szövegét, ha az elfogadtatik, akkor a módosítvány, mely némileg ellentétes szöveget javasol, elesik. Méltóztassanak meghallgatni a módosítványt.

Beőthy Algernon jegyző *olvassa Szederkényi Nándor módosítványát*).

Elnök: Kérdem, méltóztatik-e a t. ház elfogadni az *e)* pontot a bizottság eredeti szövegezése szerint? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség a bizottsági szöveget fogadja el, ennélfogva a módosítvány elesik.

Minthogy pedig az *f)* pont ellen észrevétel nem tétetett, ennélfogva az *f)* pontot változatlanul elfogadottnak jelentem ki.

Grünvald Béla: Méltóztassanak megengedni, hogy mindenek előtt azt indokolhassam, miért szólalok fel a 7—8. §§. tárgyalása közt. Én a t. ház kegyes engedélyével e helyen szeretnék egy indítványt tenni a rendőri biráskodás életbeléptetése tárgyában. Nézetem szerint ezt czélszerűbben sehol sem lehet megtenni, mint ezen a helyen. A 7. §-sal be van fejezve a rendőrség hatáskörének és illetékességének a szabályozása. A rendőrség illetékességi körében hallgatag, a nélkül, hogy a törvényjavaslat ezt megemlítené, tartozik a rendőri biráskodás is. Nem ezen törvényjavaslatban, hanem egy más már létező törvényben ki van mondva, hogy a rendőrség Budapesten a rendőri biráskodást is gyakorolja, azonban a törvényjavaslatban hallgatag ez is, mint a rendőrség hatásköréhez tartozó tevékenység foglaltatik benn.

De van még egy más ok is és ez az, hogy a 8, 9, 10, 11. §§-ok azon esetre, ha a rendőri biráskodás eszméje elfogadtatnék, módosulást szenvednének. Czélszerű e kérdést eldönteni, mielőtt a 8, 9, 10, 11. §§. tárgyalásába bocsátkoznánk.

Ha a t. ház megengedni méltóztatik, e helyen indokolni fogom indítványomat, a mely azt czélozza, hogy a rendőri biráskodás intézménye oly értelemben és az 1869 : IV. törvényczikk minden kellékeivel biró közegek által gyakoroltassék, már e törvényjavaslatban felvétessék.

A ki az általános vitát figyelemmel hallgatta végig, az mindenkire azt a benyomást tette, hogy közttünk elvi különbség nincsen. Mindnyájan elismerték azt és a t. kormány, mely ezen felfogás ellen nem szólalt fel, hallgatag szintén beismerte, hogy a rendőri biráskodás életbeléptetése szükséges. Elismerte mindenki, hogy ezen intézmény a rendőri jog elfogulatlan alkalmazásának és a személyes szabadságnak egyik igen nagy biztosítéka. Minél kevesebb ellentét van közttünk e tekintetben, azt hiszem, annál könnyebb ezen nagy és fontos intézmény életbeléptetése.

Itt azon kérdés merül fel, hogy e törvényjavaslat tárgyalása alkalmával tárgyalható-e ezen kérdés és hogy ezen törvényjavaslatba ezen intézmény felvehető-e a nélkül, hogy a fővárosi rendőrségnek oly annyira kivánatos végleges szervezése elhalasztassék vagy késleltessék? Azon meggyőződésben vagyok, hogy nem hozható fel fontosabb indok, a melylyel a rendőri biráskodás életbeléptetését a fővárosban megakadályozni lehetne.

Az első aggály, a melyet a kormány az indokolásban nyilvánított és a melynek a kormány részéről az általános vitánál kifejezés adatott, az volt, hogy igen bajos volna a rendőri biráskodást a bűnvádi eljárás életbeléptetése nélkül nálunk a fővárosban szintén életbe léptetni. Én azt hiszem, t. ház, hogy ha közelebbről tekintjük a dolgot, ebben a körülményben nem láthatjuk annak akadályát, hogy a fővárosban a rendőri biráskodás intézménye életbelépjen, mert a kettő között semmi szoros, organicus összefüggést nem látunk. Vannak törvényhozások, melyek az összefüggést a rendőri eljárás és bűn-

Digitized by Google

vádi eljárás közt elismerték annyiban, a menynyiben a büntető eljárás némely fejezeteit alkalmazták a rendőri eljárásra is. De nálunk a praxis egészen mást mutat. Nálunk a bűnvádi eljárási szabályok nem terjeszkednek ki a rendőri eljárásra, hanem a rendőr-biráskodásra nézve külön szabályok állanak fel és igy ha eddig fenntartható volt ezen állapot a kettőnek összeköttetése nélkül, a nélkül, hogy a gyakorlatban valami kellemetlenség származott volna ebből, azt hiszem, hogy ezen állapot továbbra is fennmaradhat, mert végre is a rendőri biráskodás és a bűnvádi eljárás két oly különböző dolog, hogy a kettő közt organicus összefüggés valóban nincsen. Ez tehát nem volna akadály, a miért ily fontos intézmény életbeléptetését elhalasztani kellene. De van más aggály, és ez az, hogy vajjon a rendőri biráskodás életbeléptetése, a rendőri biráskodás intézménye eszméjének felvétele ebben a törvényjavaslatban, nem akadályozná-e annyira ezen törvényjavaslat tárgyalását, illetőleg magának a törvénynek életbeléptetését, hogy az által a fővárosi rendőrség szervezése bizonytalan, vagy hosszú időre elhalasztatnék.

T. ház! Azt hiszem, hogy ennek az aggálynak megszüntetésére legegyszerűbb mód, hogyha arra az eljárásra tekintünk, melyet nekünk a gyakorlatban okvetlenül követnünk kellene, hogyha a rendőri biráskodás eszméje abban a törvényjavaslatban csakugyan kifejezést nyerne. Ha azon §., a melynek elfogadását szerencsém lesz a t. háznak ajánlani, elfogadtatnék és a melyben az mondatik ki, hogy a fővárosban a rendőri biráskodás egészen független állású, az 1869. évi IV. t. cz. minden kellékeivel ellátott birói közegekre bizassék, akkor ennek következménye az volna, hogy a törvényjavaslatban a következő négy szakasz némi módosulást szenved, azonkivül szükséges volna megállapítani a viszonyt a főváros rendőrsége és a rendőri bíróság közt, azonkivül szabályozni kellene még azt az úgynevezett feltételes büntető jogot, melylyel a rendőrség bizonyos esetekben fel van ruházva, olyformán, hogy előzetesen, ideiglenesen gyakorolja a rendőri hatalmat, fenntartván azonban a félnek azt, hogyha a rendőrség biráskodásába bele nem nyugszik, akkor a rendes bíróhoz folyamodhasson és az ő ügyének tárgyalása rendes birói úton történhessék. Ez volna azon módosítás és azon szükséges pótlás, melynek ezen elv elfogadása után itt be kell következnie. És, t. ház, a 12. §-tól kezdve már ez az intézmény nem érint egyetlenegy §-t sem s akkor szépen folytatni lehetne ennek a törvényjavaslatnak tárgyalását mindaddig, mig az igazságügyi és közigazgatási bizottság, melyekhez szükségképen utasítani kellene ezen intézkedések szövegezését, elkészül ezen munkálattal és akkor azután a törvényjavaslat tárgyalásának egy bizonyos időpontjában tárgyalható lenne ezen kérdés. A gyakorlatból tehát azt látjuk, hogy a rendőri biráskodás intézményének felvétele ezen törvényjavaslatba, a törvényjavaslat tárgyalását, illetőleg a törvénynek létrejöttét, életbeléptetését egy órával sem halasztaná.

A harmadik aggály, t. ház, mely a rendőri biráskodás intézményének életbeléptetése ellen felhozható, az volna, hogy különös dolog, tisztán csak a fővárosra szorítani a rendőri biráskodás intézményének életbeléptetését és az ország többi részeiben ezen nagy jogvédelemben nem részesíteni az állampolgárok nagy részét. Én t. ház, azt hiszem, hogy ez épen oly kevéssé fontos érv a rendőri biráskodás életbeléptetése ellen, mint a többi pont. Én ugyanis meg vagyok róla győződve, hogy nincs Magyarországon gyakorlati ember, a ki azon körülményből, miszerint a fővárosban a rendőri biráskodás intézménye fennáll, azon következtetést vonná ki, hogy immár azt az ország többi részeiben szükségképen és ezen alakban kell életbeléptetni; mert a vidéken a közigazgatási hatóságok egészen más állást foglalnak el, mint a fővárosi rendőri hatóság. A vidéken a tisztviselő, a ki a rendőri hatalommal van felruházva, a szolgabiró, az alispán bizalmi állást foglal el és traditióinknál fogva bizonyos tekintélylyel van körülvéve. Azon kivül lehetetlennek tartom a szervezés szempontjából, ép oly kevéssé pénzügyi szempontokból azt, hogy a szolgabiró és az alispánnal szemközt egy oly rendőri biró állittassék fel, a ki ugyanabban a viszonyban fog állani az alispánhoz és a szolgabiróhoz, mint pl. itt állana a rendőri biró az alkapitányhoz, a főkapitányhoz s egyáltalában a rendőri közegekhez. Ezt a vidékre nézve egyáltalában lehetetlennek tartom és itt csak egy módon lehet segíteni s lehet a jogbiztonságot és jogvédelmet elérni s ez: a közigazgatási bíróság intézménye. Ez egyedüli mód a vidéken elérni azon garantiákat a rendőri eljárás és biráskodás terén, melyeket itt a fővárosban a rendőri biráskodás intézménye által akarunk elérni.

Hiszen, t. ház azon felfogás, miszerint a főváros valóban kivétel és hogy az egész ország áldozatokat hozott a fővárosért, annak felvirágzása annak dísze, a főváros lakosságának kényelme érdekében, ez köztudomású dolog. Itt vannak intézmények, melyek sehol az országban nincsenek. A fővárosban van egy külön fővárosi közmunka-tanács, külön kisajátítási törvény és sok egyéb. Történik az pedig azért, mert a fővárosra nézve egészen specialis intézkedések szükségesek.

Már most, t. ház, ha mi a fővárosban a rendőri biráskodás intézményét életbeléptetjük, tulajdonképen nem követünk el semmi inconsequentiát, mert csak egy kivételes intézményt

Digitized by Google

adunk a fővárosnak azért, mert hogy a főváros viszonyai köztt az megvalósítható, azért mert a főváros viszonyai köztt az tizszeresen kivánatosabb, mint bárhol másutt. T. ház, hogy ha a nemzet annyi áldozatot hozott a fővárosnak, az ő dísze, az ő fénye, a főváros lakosságának kényelme érdekében, akkor azt hiszem, helyes, hogy egészítsük ki egy oly intézménynyel azon specialis kivételes intézkedéseket, melyeket a főváros érdekében teszünk, azzal, hogy adjunk neki oly intézményt, mely a külső fény mellett biztosítani fogja a főváros lakosságának a jogbiztonságot, jogvédelmet a rendőri önkénykedés ellen. Én tehát, t. ház, nem ismerem el fontosaknak, döntőknek azon aggályokat és érveket, melyek a rendőri biráskodás intézményének a fővárosban való életbeléptetése ellen felhozattak; én nem hiszem azokat oly fontosaknak, hogy ezen nagy, a közszabadságra oly fontos eszme megvalósítása csak e miatt elhalasztassék, vagy bizonytalanná tétessék.

T. ház! Én ismételve azon kérdést intézem a kormányhoz, hogy tekintve azon fontos okokat, melyek a rendőri biráskodás intézményeinek életbeléptetetése mellett szólnak, ne hagyja figyelmen kivül és vegye tekintetbe azon fontos okokat, melyek ez intézmény életbeléptetését követelik, ne tekintsék ezen kérdést párttacticai szempontból. Hiszen t. ház, ha én pártszempontból tárgyalnám e kérdést, akkor nem igyekezném gyenge erőmhöz képest rábeszélni a kormányt minden érvvel, hogy ezen intézményt életbe léptesse, ha nem örülnöm kellene azon, hogy ha ezen intézményt nem lépteti életbe, mert ha ezen intézmény életbeléptetését meggátolná, jobban ártana magának, mint bármi mással, én csak örülhetnék tehát, ha pártszempont vezérelne. De nekem tökéletesen mindegy, bárki léptet életbe egy hasznos intézményt, ennél fogva én örömmel üdvözölném, hogy ha a t. kormány ugyanazon álláspontra helyezkednék és talán kisszerű nézpontokból nem méltóztatnék ellenezni ennek életbeléptetését. És minthogy azt hiszem, hogy közttünk e tekintetben elvi különbség nincs is, azon kisszerű, apró aggodalmak, ezen intézmény életbeléptetését nem gátolhatják. Én kérem, méltóztassék következtetést vonni azon elvi álláspontból, melyet mindnyájan elfogadunk és méltóztassék kimondani, hogy a fővárosban a rendőri biráskodás életbeléptetendő. Azért ajánlom a következő indítványomat a t. háznak elfogadásra:

„Vétessék fel a törvényjavaslat 7. §-a után egy új szakasz a következő szöveggel: „A biráskodást kihágási ügyekben a főváros területén az 1869: IV. t.-cz. minden kellékeivel ellátott s az igazságügyminister előterjesztésére ő Felsége által kinevezett egyes birák gyakorolják.

A kir. rendőrbirák addig is, mig a rendőri biráskodás körül követendő eljárás törvény által fog szabályoztatni, az igazságügyminister által az 1880. évi XXXVII. t.-cz. alapján kiadott rendeletek szerint járnak el.

Minthogy pedig e §. felvétele esetén szükségessé válik a törvényjavaslat 8., 9., 10. és 11. §§-nak módositása, ugyszintén a rendőrség s a rendőrbirák közötti viszony szabályozása s esetleg egyéb intézkedések megállapítása a törvényjavaslatban, ennélfogva indítványozom, hogy a törvényjavaslat idézett §§-ai megfelelő szövegezés végett a' közigazgatási- és igazságügyi bizottsághoz utasittassék."

Elnök: Fel fog az indítvány olvastatni.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*).

Péchy Jenő előadó: T. képviselőház! A hol Grünwald t. képviselő ur végezte, én ott folytatom. (*Halljuk!*)

Azon felszólalást intézte ugyanis a kormányhoz és a többséghez, hogy ne méltóztassék ezt az ügyet pártszempontból venni, pártszempontból elbirálni és pártszempontból az ő módosítványát, illetőleg indítványát elvetni. Én is arra kérem a t. képviselő urat és a t. ellenzéket: ne méltóztassék ezt az ügyet pártszempontból tekinteni, hanem méltóztassék a ministeri indokolást teljesen őszintének és minden pártszempontot kizárónak tekinteni. És épen azért, hogy — a mint a t. képviselő ur mondta — a fővárosnak hozott áldozatokat tetőzzük be egy oly intézménynyel, mely a személy- és vagyon-biztosságot csakugyan garantirozni is fogja: én is ugyanezt kérem, de azt gondolom, hogy ezt nem tehetjük igy elhamarkodva, egy beszurással és röviden — a mint mondani méltóztatik — a 8., 9., 10. és 11. §§. módosításával.

Méltóztassék meghinni, hogy a rendőri bíróságról szóló intézmény behozatala ép oly fontos, vagy még fontosabb a főváros érdekében, mint a rendőri működés szervezéséről szóló törvényjavaslat. Hogy azt behozzuk, annak szükségét a kormány és a többség ép ugy érzi és azt ép ugy óhajtja, mint a t. indítványozó képviselő ur és a t. ellenzék; azonban méltóztassanak meghinni, hogy a ministeri indokolásban foglalt elv, mely szerint ezt a büntető eljárás szabályozásának mégtörténte előtt behozni lehetetlen, nem pártszempontból, hanem tiszta meggyőződésből eredt.

Ugyan kérdem a t. képviselő urat, hogy azokat az „esetleges egyéb intézkedéseket" méltóztatott-e meggondolni, hogy melyek lesznek és mennyi „esetleges egyéb intézkedés" válhatik szükségessé? Avagy azt méltóztatik akarni, hogy ennek elfogadásával alkossunk egy hiányos törvényt? Igaz, benne lenne abban, hogy a rendőri biráskodás behozatik és külön független birák által kezeltetik; de meg lenne-e elé-

Digitized by Google

gedve a képviselő ur egy ily elhamarkodott intézkedéssel?

Én, t. képviselőház, nem tartom azt most már csak egy rövid módosítással ide beszúrhatónak. Ez a kérdés meg lett már vitatva, az általános tárgyalásnak súlypontja erre vonatkozott; én azt hiszem, hogy a ki a főváros érdekében óhajtja, hogy a rendőri szervezetnek mai tarthatlan állapota megváltoztassék és hogy ha már a rendőri biráskodás is be nem hozható, de a rendőri működés szabályoztassék: az a t. képviselő ur indítványát nem fogja pártolni. Én pedig ezekhez tartozván, azt el nem fogadom és kérem a törvényjavaslat további tárgyalását. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Miután még több képviselő ur kiván szólani, igen röviden bátor leszek saját álláspontomat e kérdésben elmondani.

Én az általános vitánál, mint az indítványt tevő képviselő ur is mondotta, elvi szempontból a rendőri biráskodás külön választása ellen nem szólottam. Igaza van. Nem is szólak az ellen most sem. De már ahhoz volt szerencsém rámutatni, hogy nem tartom lehetőnek azon kérdést egy pár szakaszsza! igy mellesleg megoldani és már akkor bátor voltam jelezni azt, hogy most véglegesen szervezhetőnek nem tartom. Tehát csakis egy újabb provisorium alkotásáról lehetne szó, mert csakugyan állandó szervezés, bocsásson meg a t. képviselő ur, mégis okvetlenül kapcsolatban kell, hogy álljon a bűnügyi perrendtartással, legyen annak akár egy külön fejezete a rendőri perrendtartás, akár mint külön álló törvény készittessék el.

Megvallom, hogy engemet ezen nézetemben a képviselő ur felszólalása meg nem ingat. Tökéletesen igaza van abban, hogy nem mint pártkérdést kell tekinteni, hanem mint a czélszerűség kérdését. Én még megtoldom azt, a mit a t. képviselő ur a kormány helyzetére nézve mond avval, hogy a magam részéről azért is óhajtanám, ha helyesen és jól eszközölhetőnek tartanám, a fővárosban a rendőri biráskodás különválasztását, mert azt hiszem, hogy senki sem kiméltetnék meg ez által több kellemetlenségtől, mint a rendőrség és annak közigazgatási feje a belügyminister. Ha tehát saját kényelmemet tekinteném, addig, a mig én itt vagyok, azt kellene mondanom, hogy válaszszuk szét a rendőri biráskodást a rendőri működéstől, ha mindjárt elhamarkodva is, mert ez által megszabadalunk egy nagy bajtól. De én nem tekinthetem ezen szempontot. Nekem kivánnom, óhajtanom kell, hogy a rendőrség az őt megillető hatáskörben tökéletesen működhessék, de ez nem is áll ellentétben a rendőri biráskodással magával. Csakhogy kivánnom kell azt is, hogy e biráskodás a rendőrség és bíróság egymáshoz való minden viszonyára kiterjedő alapos meghatározással jöjjön létre, mert ha kellő alaposság és részletezés nélkül egy pár szakaszban csak bizonyos elvek mondatnak ki, melyeknek alkalmazása az életben nehéz és a rendőrség működésére hátrányossá válhatik.

A t. képviselő ur maga is felemlíti, ha jól fogtam fel indítványát, annak szükségét, hogy szabályoztassék a rendőri bíróság és a rendőrség közti viszony, sőt más, ezen alkalomból felmerülhető kérdés is.

Én meg vagyok győződve, hogy ezen szabályozás azon egy pár szakasz által, melyet ő módosítani akar, jó nem lehet. Az eredménye nem lehetne más az ilyen fontos kérdésben való elhamarkodott intézkedésnek, mint egyfelől a rendőri hatóságnak megbénítása, másfelől magának a rendőri birói intézménynek, épen azért, mert rögtönözve, nem helyesen szerveztetett, hogy ugy mondjam, hitelvesztése a lehető legrövidebb idő alatt. Én pedig sem az egyiket, sem a másikat nem akarom és épen azért, mert az indítvány határozottan kimondja, hogy a rendőrbíróság itt ezen néhány szakaszban szabályoztassék és minden egyéb fontos viszonyok itt mellékesen szabályoztassanak: én a képviselő ur indítványát magamévá nem tehetem, el nem fogadhatom.

Egyet még kivánok még jegyezni. A képviselő ur a rendőri birák kinevezésének módját is meg akarja már most állapítani. A rendőri birák kinevezése valóban szabad államokban sem mindenütt történik az igazságügyministerium utján, hanem a rendőrség élén álló belügyminister felterjesztésére és ellenjegyzésével. Ez ismét egy fontos kérdés, mely megfontolást, megvitatást igényel és nem dönthető el igy mellékesen, elhamarkodva.

Ezt csak a többek közül például hozva fel, a magam részéről igen kérem, hogy azok, a kik méltóztatnak belátni azt, hogy a rendőrség szervezésére nagy szükség van és a kik méltóztatnak belátni azt is, hogy ha ezen javaslat törvénynyé nem lesz, az sokkal nagyobb baj, mintha a rendőri biráskodás talán egy esztendővel később, de helyes alapokon szerveztetik, méltóztassanak a szöveget ugy, a mint van elfogadni. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Elnök: Ha senki sem kiván szólni, fel fogom tenni a kérdést. Minthogy Grünwald Béla képviselő ur új szakaszt indítványoz, a kérdés az lesz: elfogadja-e a ház az új szakaszt, igen vagy nem; együtt járván ezen kérdéssel az is, vajjon a 8., 9., 10. és 11. §§. az új szakasz elfogadása esetén visszautasittatnak-e a bizottsághoz. (*Helyeslés.*)

Mielőtt a kérdést feltenném, fel fog olvastatni az indítvány.

Digitized by Google

Molnár Aladár jegyző (*olvassa Grünwald Béla indítványát*).

Elnök: Kérdem t. házat, elfogadja-e Grünwald Béla képviselő ur indítványát. (*Felkiáltások: Igen! Nem!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállni. (*Megtörténik. Felkiáltások balfelől: Többség!*) Kérem most azon képviselő urakat, a kik nem fogadják el, méltóztassanak felállni. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadta el az indítványt.

Következik a 8. §.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 8.§-t*).

Elnök: Ha nincs észrevétel, a 8. §. elfogadtatik.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 9. §-t*).

Elnök: A 9. §. elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 10. §-t*).

Thaly Kálmán: T. képviselőház! Ha a Grünvald Béla t. képviselő ur által előterjesztett és szerintem igen alaposon indokolt indítvány elfogadtatott volna, részemről ezen 10. §-nál nem szólaltam volna fel, minthogy azonban beadandó indítványom, noha kisebb körben, ugyanazt czélozza, a mit Grünvald Béla képviselő ur indítványa czéloz, nem mulaszthatom el, ha már azon nagyobb körű indítvány elvettetett, hogy annak legalább kisebb része megmentessék.

A 10. §-ban nevezetesen a következők mondatnak: „joga van a rendőrségnek, bizonyos tárgyak használatát megakadályozandó, azokat zár alá venni, vagy valamely üzlet folytatását ideiglenesen beszüntetni". Már az általános vita alkalmával feltünt egy szónoknak e kifejezésnek „bizonyos tárgyak" elasticus bősége, a mely alá, mint egy nagy kalap alá, minden befogadható. Ha e kifejezés igy meghagyatik, a rendőrségnek ugyszólván teljhatalom adatik, kényekedve szerint mindennek lefoglalása, eltiltására. Tegyük fel pl., hogy a mint Németh Albert képviselő ur már megjegyezte, ne tessék bizonyos alkalmakkor a rendőrségnek a nemzeti zászló, minthogy a bizonyos tárgyak alatt az is érthető, bevonhatja a nemzeti zászlót; vagy ha pl. e szakasz életbe lép, a hogy van — quod Deus avertat — akkor holnaphoz egy évre márczius 15-én nekem vagy valamely barátomnak eszébe juthat vörös tollat tűzni kalapunkra — már jelentsen ez a vörös toll akármit, ha nekem gustusom van azt föltűzni, föltűzöm. A „bizonyos tárgyak" czímén a rendőrség azt mondhatja, hogy ez a toll márczius 15-én veszedelmet jelent és izgatást provocál, tehát leveszi kalapunkról a vörös tollat és igy oda jutunk, hogy Tisza Kálmán dicsőséges kormányzásának korszakában a Bach-systemát varázsolják önök vissza, kik ezt elfogadják, a mikor épen a kalapok, tollak, magyar viseletnek stb. üldözése kezdetett meg.

Mondhatják önök azonban, a mint Péchy Jenő előadó ur már egy alkalommal, midőn a müvelt társadalmi tekintetek szükségét hangsúlyoztam, egy módosítványomra mondotta, hogy ez az utasításba tartozik. Itt is mondhatja t. barátom, a Brandenburgi Joachim-féle elvekből kiindulva, hogy a belügyminister utasítás megadhatja annak a főkapitánynak és rendőrségnek az irányt arra nézve, mi értendő e bizonyos tárgyak alatt. Ha ez igy lenne t. ház, a dolog annyiban változnék, hogy az omnipotentia a rendőrségről a belügyminister urra ruháztatnék át, már pedig én részemről, daczára a belügyminister ur nagy hajlamainak, hogy az ő hatalmi körét mennél korlátlanabbul gyakorolhassa, épen nem vagyok hajlandó őt még több hatalommal felruházni, mint a melylyel eddig már is túlsokkal rendelkezik. Csak azon esemény is, mely távirati uton a szentpétervári tegnapi rémdrámáról (*Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon*) a világnak értésére jutott, meggyőzhette a t. belügyminister urat arról, hogy milyen veszélyes a korlátlan uralkodás. Minthogy pedig én részemről a t. belügyminister urat hasonló szerencsétlenségtől megóvni szeretném, (*Derültség a szélsőbaloldalon*) azért nem óhajtom, hogy kezébe ily korlátlan hatalom adassék, sőt épen ezen megóvás szempontjából kivánom azt, hogy a belügyminister ur hatalma törvény által korlátoltassék. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*) Tehát én részemről azt indítványozom, hogy ezen nagyon is bő, nagyon is rosszul értelmezhető és túlhatalmi kört eredményezhető kifejezésnek „bizonyos tárgyak" tüzetesebb, határozottabb körülirása végett a 10. §. a bizottsághoz utasittassék vissza. Van szerencsém ezen indítványomat a t. háznak elfogadás végett ajánlani. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Elnök: Az indítvány fel fog olvastatni.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa*).

Péchy Jenő előadó: T. ház! Én akkor, a midőn a szakasz világosan kimondja harmadik sorában, hogy ha közbiztonsági tekintetek azt sürgősen igénylik és midőn folytatólag a rendőrségnek kötelességévé teszi, hogy az ily ideiglenes megelőző intézkedést az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak azonnal bejelentse, nem tudom belátni a törvényjavaslatnak két ily intézkedése után azt a veszedelmet, a melytől a t. képviselő ur fél. Legyen meggyőződve a t. képviselő ur, hogy ha a veres tollat fel is teszi kalapjára, nem fog ebben a rendőrség közbiztonság elleni merényletet látni. Ne méltóztassanak egy törvényjavaslatnak egyes szavaiba mindjárt gyanusítólag belekapaszkodni és annak a sorok közt oly értelmet adni, a mi nem czéloztatik. A „bizonyos tárgyak" lefoglalása alatt a közegész-

Digitized by Google

séget, a közbiztonságot veszélyeztető tárgyak értetnek. Kérem a t. házat, méltóztassék a szakaszt elfogadni.

Almássy Sándor: Én a t. előadó urnak azon indokolását, hogy a garantia meg volna az által adva, hogy ha a rendőrség bizonyos tárgyaknak lefoglalását a hatóságnak bejelenti, nem fogadhatom el, mert én abban semmi garantiát nem látok, ha a rendőrség az illető hatóság tudomására hozza azt, hogy igy intézkedett, de a hatóság, ha nem is tetszik neki az intézkedés, az ellen nem tehet semmit. Hisz az ilyen intézkedését a rendőrségnek nemcsak a hatóság, hanem a közönség is tudja, mert ezt a rendőrségnek falragaszokban ki kell hirdetnie. Abban az illető sértett fél részére semmi garantia nincs, ha a rendőrség tudomására hozza akár a hatóságnak, akár a közönségnek, hogy milyen intézkedést tett.

A t. előadó ur azt is mondta, hogy holmi terményeknek lefoglalása értetik itt. Ennek a kérdésnek tisztába hozatalát én is szeretném, mert az ilyen lefoglalást szivesen teszik a rendőrök, minthogy feleségeik rendesen kofák és igy könnyen összeegyezhet a rendőrök érdeke az ő érdekökkel abban, hogy az idegen árúsok bizonyos terményeit az egészségre nézve veszélyesnek tartsák, mert az ő nejeik üzletének árt. Ennélfogva csatlakozom Thaly Kálmán képviselőtársam módosítványához. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Minthogy a felhozott indokokat csak részben hallottam, azok valamennyiére nem válaszolhatok, de azt vagyok bátor megjegyezni, hogy azt, melyek legyenek azon tárgyak, melyek használata esetleg megakadályozandó, törvényben állandóan szabályozni tisztán lehetetlen. Hiszen újabb találmányok s a tudományos működés folytonosan változtatják azon tárgyakat, melyekre ez intézkedés kiterjed. A dolog természetében rejlik, hogy a mi törvény szerint szabad, az elkobzás vagy eltiltás alá nem vonathatik. De ismétlem, nincs az az ember, a ki mindazon tárgyakat fel tudná sorolni; ezt kivánni lehetetlenségnek tartom s ennélfogva kérem, méltóztassék a szöveget elfogadni. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Péchy Jenő előadó: Almássy képviselőtársam megnyugtatására még bátor vagyok megjegyezni, hogy a törvényjavaslat azon intézkedésében, mely szerint köteles a megelőző intézkedést az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak azonnal bejelenteni, nemcsak az foglaltatik, hogy bejelentse és azzal azután megszünt a hatóság további teendője, mert a bejelentés annyit tesz, hogy az illető hatóság hatáskörénél fogva intézkedjék, — e fölött általában vitázni fölösleges. Nem egyszerű tudomásra hozatal végett jelentendő be, hanem azért, hogy az illetékes hatóság intézkedjék, ez magától értetődik.

Szilágyi Dezső: T. ház! A törvény magyarázat azon különös nemének felállítása után, mit az előadó ur jelenleg kifejtett, hogy t. i. a mi a törvényben benne nincs, az — mint magát kifejezte — hozzáértetik, mondom, a törvénymagyarázatnak ezen különös neme után, melyet az előadón kivül Magyarországon senki nem vall, én a szakasz értelmének felvilágosítása végett, mielőtt hozzászólanék, a t. belügyminister urhoz egy kérdést teszek. (*Halljuk!*)

Azt teszi-e a szakasz értelme, mit az előadó ur magában „értetődőnek" jelentett ki, hogy azon hatóság- melynél a bejelentés tétetik — mint a képviselő ur magát kifejezte — „eljár tovább" és a mint gondolom, hogy érti a zár vagy tilalom felett végleg határoz, azt megerősíti vagy feloldja? Mert ha ez az értelme, méltóztassék azt világos szavakkal kifejezni.

Másodszor itt emlitve van, hogy ezen ideiglenes megelőző intézkedés az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak bejelentendő.

Hát mikor jelentik be a bíróságnak a zárt vagy a tilalmat?

Mert ne feledjük, hogy ezen szakaszban nem oly esetekről van szó, midőn az illető tárgy kezelése, vagy az üzlet körül valami kihágás történik, mikor a rendőri bíróságnak, mint ilyennek hivatása eljárni, mert erről a 9. illetőleg azon szakasz határoz, a mely az ily kihágások feljelentését a rendőrségnek kötelességévé teszi. Itt oly esetekről van szó, midőn kihágás nem követtetett el és a midőn olynemű körülmények találkoznak, hogy az üzlet folytatása veszélyes és a tárgy olyan, hogy annak ugyhagyásából az emberek életére vagy személyére veszély származik. Itt a rendőrség közbelép az ideiglenes tilalommal. Melyik bíróság értendő tehát itten? Én részemről nem tudok bíróságot, már t. i. oly bíróságot, a mely nem magától értetik, hanem olyat, a mely e kifejezés alatt értendő, a melynek joga volna a közigazgatási hatóság által felállított ideiglenes tilalom vagy zár felett ily körülmények között végleg határozni. Én tehát igazolva vagyok, hogy ha a ministerelnök urhoz azon kérdést intézem, hogy méltóztassék a „bejelentés" szó értelmét szabatosan körülirni és megmondani, hogy melyik azon magánjogi bíróság, a melynek megerősítési és feloldási joga van az elrendelt rendőri tilalom és zár esetében.

Ribáry József: Méltóztassanak megengedni, hogy az intézett direct felszólítás következtében a belügyminister ur nyilatkozata előtt szólhassak egy pár szót.

Meglehet, hogy hamarosan elolvasva, ezen szakasz értelme iránt kételyek támadhatnak. Ha azonban jól megfontoljuk és tüzetes vizsgálat alá veszszük azon provisiót, a mely benne foglaltatik, alig lehet az iránt kétely, hogy mit akar mondani.

Digitized by Google

Méltóztatott elismerni azt, hogy a rendőrségnek jogában áll präventiv intézkedéseket tenni oly esetekben, a melyek az ember életére vagy az életbiztonságra nézve veszélyesek. És erre nézve méltóztatott kérdeni, hogy kihez, mely hatósághoz és bírósághoz tétetik a jelentés? Erre azt mondom, hogy ezt a speciális eset körülményei és annak természete határozták meg. Hogy e tekintetben necsak általánosságban beszéljek, hanem concret esetet is hozzak fel, felhozom, hogy pl. a rendőrség valahol veszélyes mérget talál. Ilyen esetben, ha emlékezetem nemcsal, a kihágásokról szóló törvény értelmében a rendőrség bejelenti a járásbíróságnak azt, hogy e tekintetben ő lefoglalást tett, méltóztassék abban a törvény szerint eljárni. Van egy másik eset, melyben pl. valamely iparkérdésben Budapesten nem a rendőrség, hanem a kerületi előljáróság az illetékes hatóság. Tehát azt, hogy melyik esetben, mely bíróság vagy hatósághoz köteles a rendőrség fordulni, a törvényben tüzetesen előadni, merőben lehetetlen. Én merem állítani, hogy a t. képviselő ur, a kinek tehetsége előtt szivesen meghajlok, szintén nem fogja tudni ezt meghatározni és azért egész általánosságban kell megmondani azt, a mi itt meg van mondva és én azt hiszem, hogy azon hatóságok, a melyek ennek végrehajtásával meg lesznek bizva, tökéletesen meg fognak felelni e szakasz alapján hivatásuknak. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Szilágyi Dezső: Meg akarom várni t. ház, mig a t. belügyminister ur ugy, mint az előttem felszólalt t. képviselő kilátásba helyezte, szólani fog; mert ha nem volna hajlandó a maga részéről szintén felvilágosítással szolgálni, akkor a hallottakra volna kötelességem megjegyzésemet előadni, de ha a minister ur szintén akarna felvilágosításokat adni, kötelességemnek tartanám azt bevárni, valamint ha van felvilágosítani valója, azt gondolom, ő is kötelességének tartja felszólalni. Minthogy azonban ő szólani, a mint látszik, nem kiván, ugy magyarázván a belügyminister ur hallgatását, hogy ő a maga részéről belenyugszik abba a magyarázatba, melyet t. képviselője előadott, már most itéljen a t. ház a felett, vajjon ezt a szakaszt én értem-e jól, vagy azon t. előttem szólott, a ki annak példák általi magyarázatát előadta. A t. előttem szólottnak tökéletesen igaza van abban, hogy egyenként azokat a hatóságokat, bíróságokat, melyekhez a bejelentés intézendő, megjelölni nem lehet; de azután az én kérdésemet félre értette s arra felvilágosítást nem adott és kétkedem is, hogy adhat.

Félreértette pedig két tekintetben. Először nem nyilatkozott az iránt, hogy nem volna-e szükséges a puszta bejelentés megszabásánál tovább menni és legalább clarificatio végett — hogy az eljáró hatóság ne legyen kénytelen a magából értetendő magyarázathoz folyamodni, — megmondani, hogy ezen hatóság a tilalom vagy pedig a zár felett határoz, még pedig oly formán, hogy azt vagy véglegessé változtatja, vagy feloldja.

De ez csak a világosabb szövegezésre szorítkozik. Az én kérdésem az volt, hogy a 10. §. esetében van e bíróság, a mely hivatva volna a 10-ik szakasz eseteiben a rendőri hatóság ideiglenes tilalma felett végleg határozni, van-e vagy nincs? A t. előttem szólott idézett egy esetet, t. i. a méregtartásra és elárúsítására szolgáló szabályok megszegését, a mely a rendőri kihágási büntető törvénykönyv szerint kihágás s a mely kihágás feletti büntetés a járásbirósághoz tartozik. Én azonban bátor vagyok figyelmeztetni a belügyminister ur előttem szólott t. képviselőjét, hogy erre az esetre a 10. §. nem vonatkozhatik; azokra az esetekre csak a 9. §. áll. Mert a 9. §. azt rendeli, hogy valahányszor akárminő szabályok, akár törvényben, akár rendeletben, akár helyhatósági szabályrendeletben megállapított szabályok bárki által megszegetnek, tehát kihágás követtetett el, akkor azt a rendőri hatóság feljelenti, ideiglenesen intézkedvén, hogy a veszély elhárittassék és a feljelentés alapján a bíróság, vagy hatóság a felmerült károk és költségekben elmarasztalja az illetőt és megfenyíti. Erről rendelkezik a 9. §. A 10. §. egészen más esetekről szól, szól azon esetekről, hogy igen gyakran lehetséges, hogy valamely üzletben, vagy valamely tárgynál oly viszonyok támadnak, hogy ámbár semminemű szabálynak megszegése azaz kihágás esete nem forog fenn, mégis azon üzlet természete avagy azon tárgynak minősége miatt veszély származhatnék, még pedig veszély a személyekre, veszély a tulajdonra nézve. Akkor, midőn semmi kihágás sem követtetett el, a rendőrségnek azon általános jogosítványa alapján, miszerint a közönséget fenyegető veszélyt neki meg kell előznie, ideiglenes zár alá vételi és tilalmi joggal van felruházva, tehát éppen oly esetben, midőn kihágás nem követtetett el és igy nincs kihágás, mely fenyittethetnék. Ily esetek közé azonban azok, melyeket a t. előttem szólott felemlített, nem tartozik. És már most, ha ezek nem tartoznak oda, mert ezen esetekben a 9. §. alapján kell eljárni, határozottan praecisirozom állításomat. Én ily tilalmi jogot ismerek egyes törvényeinkben; például, hogy egyebet ne említsek, ismerek az ipartörvényben. De 1880-ban a büntető törvénykönyv életbeléptetése alkalmával az ipartörvény módosittatott. Az ipartörvény t. i. azt rendelte, hogy bizonyos esetekben, midőn a szabályokat meg nem tartják az iparosok, vagy bizonyos viszonyok merülnek fel az ipar üzésében, ők eltilthatók a közigazgatósági hatóság által hosszabb időre üzletüknek folytatásától; de az

Digitized by Google

életbeléptető törvénynek 10. §-a bíróságainak ezen hatáskörét eltörölte és megszüntette teljesen, ugy, hogy én részemről, ismereteim hiányosak lehetnek, nem tudok esetet arra, hogy, ha a kihágás esete nem forog fenn, pedig arról rendelkezik a 10. §., midőn kihágás nem történik, valamely bíróság legyen feljogosítva, legalább eddigi törvényeink szerint, arra, hogy rendőri és közigazgatási hatóságoknak ideiglenesen veszély elhárítására tett intézkedései felett véglegesen határozzon.

Eddigi törvényeink szerint csak a közigazgatási hatóságok határozhatnak ily esetekben. Arra vonatkozott tehát kérdésem, hogy mint hogy itt a bíróság világosan emlittetik, megkülönböztetve a közigazgatási hatóságoktól, melyek lehetnek azon esetek, melyekben a bíróságnak volna meg azon joga, melyet a 10. §. feltételezni látszik?

Miután erre felvilágosítást nem nyertem, én azon nézeten vagyok, hogy a 10. §-ból az „illetékes bíróság" szavak kihagyandók lennének, és maradna egyszerűen „illetékes hatóság". Mert ha a homályos és nézetem szerint zavart s addigi törvényeinkkel nem conformált szerkezet megmaradna, méltóztassanak meghinni, hogy csak új bonyodalom, tétovázás származnék a hatóságok körében. (*Igaz! Ugy van! a balfelől.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Igen röviden kivánok pár szót szólani. Nem szólottam előbb azért, mert megvallom, azon hitben voltam, hogy a képviselő ur megkapta az általa kivánt felvilágosítást. Egyébiránt épen ugy, a mint ezen szakaszhoz kétszer szólhatott, a t. ház engedelmével szólhatna harmadszor is! (*Derültség a jobboldalon*) nincs tehát előtte elzárva az ut, hogy még nekem is felelhessen.

Különben bátor vagyok mindenek előtt megjegyezni, hogy nem tartom épen nagyon nevetségesnek, ha az mondatik, hogy ha a bejelentés megtörtént, az ideiglenes intézkedéssel szemben, akkor az illető hatóság fogja tudni, mi az ő kötelessége, a nélkül is, hogy itt különösen megmondanók.

Mert a dolog természetében van, hogy az ideiglenes megelőző intézkedés a hatóságnak nem azért jelentetik be, hogy ez el ne járjon hanem azért, hogy törvényszerű kötelességét teljesítse. Egyébként, ha valakit megnyugtathat, miért ne lehetne e szavakat oda tenni „további intézkedés végett" bejelenteni?

A másikat a mi illeti, megvallom, annyira ma összes törvényeink részleteire nem emlékezem, hogy egyes concret eseteket tudnék felhozni, hanem ugy hiszem, hogy vannak, melyekben ma is járhat el a bíróság; de mindenesetre azt tartom, hogy nincs kizárva, — mint a képviselő ur maga mondta, hogy voltak ilyen esetek, — hogy a törvényhozás folyamán legyenek ilyen esetek. És én azt hiszem, nem helytelen a törvényt ugy alkotni, hogy ne kelljen, ha esetleg némely dolgok a bírósághoz utasittatnak erre azon újabb törvényben külön reflectálni és azt hiszem, sokkal kevésbbé csinál az zavart, ha ma az illetékes bíróság megneveztetik, mintha későbbi törvények birósági illetékességet mondanának ki, a rendőri törvényben pedig egy szerűen csak „hatóság" maradna.

Én tehát ismétlem, hogy midőn valamely ideiglenes intézkedés egy hatóságnak bejelentetik, igenis azt hiszem, magában értetik, hogy ez további intézkedés végett történik. De ha valakit ez megnyugtathat, nincs kifogásom ellene, hogy az utolsó pont igy szóljon: „Köteles azonban az ilyen ideiglenes megelőző intézkedést az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak további eljárás czéljából azonnal bejelenteni". De azt, hogy a „birósági" szó kihagyásával mit nyernénk, át nem látom; sőt azt hiszem, hogy ha nem is most, de későbben ezen kihagyás esetében látnánk zavart s azért kérem annak megtartását. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Eötvös Károly: T. ház! Én azt akarom indítványozni, hogy a 10. §. utasittassék vissza a bizottsághoz, vagy a mennyiben ez már indítványoztatott, én tisztelettel hozzájárulok azon indítványhoz. Indokaim pedig erre nézve különösen azok, hogy én óhajtom, hogy épen azon nehézségekre nézve, melyeket Szilágyi t. képviselőtársam itt felemlített és a melyekre a belügyminister urat képviselő t. ministeri tanácsos ur megfelelni törekedett, a közigazgatási bizottságnak módja, alkalma, ideje legyen kellő megfontolásra, ha a határozat azután ugy ütne is ki, mint a minister ur ajánlja, hogy maradjon meg az eddigi szerkezet azon három szóval, a mely nézetem szerint akár hozzátétetik, akár elmarad, a dolgon nem változtat semmit. Én kijelentem a ministeri tanácsos urral szemben, hogy nem kihágási esetről van itt szó, mert a hol a kihágásról van szó, a hol megtorló intézkedés szükséges forog fenn, ott el tud igazodni a közönség és mi is, ezen szöveg szerint is; azonban miután megtörtént, a mit alig lehetett elhinni, hogy a t. többség és a t, minister ur maga egy elkülönített és független rendőri birósági intézményt e törvény keretében elutasítottak, miután ez megtörtént, oly esetekről lévén szó, melyek a személy- és vagyonbiztonságot nagyon közelről érintik a hatóságok részéről teendő intézkedések következtében, most már én sokkal inkább szükségesnek tartom, hogy valami intézkedés e tekintetben a törvény szövegébe bele jőjjön.

A t. ministerium, gondolom része volt benne a belügyminister ur t. képviselőjének is, ezen javaslat második szakaszában a rendőrség feladatait figyelőnek, megelőzőnek és felfedezőnek nevezi, ezen három osztályra osztja. Mellékesen

Digitized by Google

jegyzem meg, hogy ez a felosztás ezen törvény szerint helytelen, mert e szerint még büntető feladata is van a rendőrségnek. Hanem ez a 10. szakasz voltaképen csak a figyelésről és megelőzésről szól, de a büntetésre és megtorlásra nem vonatkozik. Már most, a mint t. barátom Szilágyi Dezső kifejtette, ha valamely üzlet folytatását megszünteti a rendőrség, rögtön intézkedni kell, hogy az a megszüntetés helyes-e, tehát fenntartandó, vagy nem helyes, tehát megszüntetendő. De ha mi a törvényben nem adunk a közönségnek felvilágosítást s a bíróságnak, vagy illetékes hatóságnak utasítást, hogy neki eljárását rögtön meg kell kezdenie és haladéktalanul befejeznie: akkor a közönség olyan kérdésekben, a melyek egyes egyéneknek, sőt egész családoknak egész vagyonát, mert egész üzletét közvetlenül érdeklik, a rendőrség hatalmának, sőt mondhatom egyes visszaélések esetében, hatalmaskodásának minden ellenőrzés nélkül ki lesz téve. Azért én azt a gondolatot, azt az ideát, a melyet a t. belügyminister ur azzal formulázott, hogy „további intézkedés végett", elfogadom, de szükségesnek tartanám hozzátenni: „haladéktalan" intézkedés végett; Annak a bíróságnak nincs joga huszonnégy óráig is várakozni, hanem kötelessége haladéktalanul intézkedni a kérdésben és miután rendőri bíróságunk nincs, miután nekünk némi garantiáról a közönség érdekében mégis kellene gondoskoskodnunk addig is, mig a rendőri bíróság ideje valamikor elkövetkeznék, addig is nem ártunk vele, de nagyon használunk mind az intézménynek, mind a közönség érdekének, ha gondoskodunk valami kis garantiáról ez irányban, a mit hangsulyozni bátorkodom.

Azért én mindezen indokok megfontolására és esetleg ezek értelmében egy új szöveg készítésére, azon indokokból is, a melyet a belügyminister ur javasolt, hozzájárulok Thaly Kálmán barátom azon indítványához, hogy ez a szakasz újabb szövegezés végett a bizottsághoz visszautasittassék. (*Helyeslés a szélsőbalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. képviselőház! Csak egy szót kivánok még szólani és ez az, hogy az igen t. képviselő urak nem rég, a 7. §-nál maguk hangsulyozták azt és én is megadtam magamat azon argumentumnak, hogy ezen törvényben csak arról beszéljünk, a mi a rendőrség kötelessége s ne akarjunk utasítani municipiumot és mást.

Ha ezen elv helyes, akkor nem volna helyes hatóságokat, vagy bíróságokat utasítani akarni, hanem csak azt kell megmondani, a mi a rendőrség kötelessége, hogy azonnal jelentse be.

Ez az egyik, a mit meg kivántam jegyezni (*Halljuk!*) s hogy ennélfogva nem tartom e miatt szükségesnek a szakaszt visszautasítani. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

A másik, a mit meg kivánok jegyezni, hogy bővebben megfontolva a kérdést, én hajlandó vagyok Szilágyi képviselő urnak azon kivánságára ráállani, (*Halljuk!*) hogy a „bíróság" szó innen kimaradjon. (*Halljuk!*) És pedig igen egyszerű oknál fogva, (*Halljuk!*) azon egy szerű oknál fogva, mert a büntető codex 174. §-a megmondja, hogy a hatóság elnevezés alatt a közigazgatási-, biró- és katonai hatóságok értetnek. Kimaradhat tehát a bíróság, mert a hatóságban benne foglaltatik. Ha a birói lesz illetékes, a szó kihagyása esetében is oda lehet majd fordulni.

Szilágyi Dezső: Szavaim értelmének magyarázása végett. . . (*Zaj a jobboldalon.*)

Én azt tartom, t. ház, hogy ha szavaim értelmének magyarázata végett szólalok fel, legalább addig, mig nem mondtam, miképen akakom értelmeztetni szavaimat, nincs ok kifogást tenni. (*Ugy van! a baloldalon.*) És a végett, hogy talán tévutra ne vezessem a t. belügyminister urat, meg kell mondanom, hogy midőn én a bíróság kihagyását kértem, nem abból az okból kértem, nem azt értettem alatta, mert a hatóság alatt ez ugy is értetik, hanem azért, mert e bíróság nem neveztetett meg a t. minisiterium részéről s mert én azt hiszem, hogy bíróságnak törvényeink szerint közigazgatási, rendőri hatóság által tett tilalom és zárok feletti végleges határozási joga csak azon esetben van, ha egyszersmind büntető biráskodással is bir és kihágások felett is itél; kihágási eseteken kivül nincs neki joga intézkedni egy törvény szerint sem. És most engedje meg a t. belügyminister ur, megjegyeznem, hogy igaz ugyan, hogy a büntető törvénykönyv a hatóság szót ugy értelmezi, a mint ő mondja. De azt azután minden criminalista tudja és hivatkozom magára Pauler Tivadar t. igazságügyminister urra, hogy a büntető törvénykönyvnek a hatóság szóra vonatkozó azon definitiója, a melyre a t. belügyminister ur hivatkozott, csakis magára a büntető törvénykönyvre és az abban foglalt kifejezések értelmére vonatkozik; de másutt, a büntető törvénykönyvön kivül előforduló kifejezésekre ezen magyarázat ki nem terjed. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Elnök: Ha szólani senki sem kiván, felteszem a kérdést a szavazásra. (*Halljuk!*) A 10. §-hoz egy indítvány adatott be. Ez az indítvány a Thaly képviselő uré, a ki e szakaszt a „bizonyos tárgyak" kifejezésnek tüzetesebb körülirása végett a bizottsághoz kivánja visszautasittatni. Azt hiszem tehát, az első kérdésnek annak kellene lenni: kivánja-e a ház Thaly Kálmán képviselő ur indítványa értelmében a szakaszt a bizottsághoz visszautasitani, igen, vagy nem? Azután, ha az nem fogadtatik el, következik: hogy elfogadja-e a szakaszt ugy, a mint szövegezve van, igen, vagy nem? (*Helyeslés.*) Kérdem tehát a t. házat, kivánja-e ezen szakaszt

Digitized by Google

Thaly Kálmán képviselő ur indítványához képest a bizottsághoz visszautasítani, igen, vagy nem? (*Igen! Nem!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik ezen inditványt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadja el. Kérdem tehát a t. házat, elfogadja-e a 10. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen, vagy nem? (*Igen! Nem!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta.

Beöthy Algernon jegyző (*olvassa a 11. §-t*).

Eötvös Károly: T. ház! A 11. §. végső sorában az a záradék fordul elő, hogy azon hatóságok alatt, melyekről a törvény itt és ott emlékezik, a fővárosi rendőrség területén, a mennyiben a törvény, kormány- vagy szabályrendelet mást nem rendel, a fővárosi rendőrség értendő.

Én azt hiszem, t. ház, hogy Magyarországon nagyon kevés jogtudós lehet olyan és talán maga a minister tanácsos ur sem tartozik azok közé, a kik meg tudnák mondani, hogy a törvény, a kormány- vagy a szabályrendelet mit rendel egyes esetekben feljelentési, vagy eljárási hatóságnak, mert ha tudta volna, törekedett volna rajta, hogy legalább világosan meg legyen mondva a törvényben, hogy a közönség is megtudhassa azt.

Én bátor volnék indítványozni, hogy mondassék meg a törvényben, hogy ezen és ezen esetekben a rendőrség, ezen és ezen törvény szerint pedig nem a rendőrség, hanem ez és ez a bíróság, ezen s ezen kormányrendelet vagy fővárosi szabályrendelet szerint ezen és ezen hatóság illetékes. Ha ezen szakasz hosszabb lesz is, ha több lesz is, mint egy egész lapra kiterjedő, a törvényt nem a rendőrség számára, hanem a nagy közönség számára hozzuk, hogy az kellőleg tájékozva legyen. Indítványom az, hogy ezen szakasz e hiánya pótlása végett a közigazgatási bizottsághoz visszautasittassék. (*Helyeslés a szélső balon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Csak azt az egyet akarom megjegyezni, hogy a mint én törvényeinket ismerem, törvény korlátai közt szabályrendeletet nemcsak egyszer szabad alkotni, hanem szabad azt módosítani, változtatni és mindig a törvény korlátai közt. Ha már most — nem is beszélve egyéb nehézségekről — akkor, midőn törvényeink szerint szabályrendeletnek is szabad bizonyos esetekben intézkedni, a törvényben megkötőleg megmondjuk, hogy melyik esetben mely hatóság értendő, akkor épen azt, a mit a képviselő ur annyira vitat, a főváros municipális jogát fogjuk korlátozni. Mert ha egyszer a törvény e kérdésben megkötőleg intézkedik, akkor a főváros nem fog többé jövőre statutum utján olyant sem tehetni, a mit közjogunk értelmében eddig statutum utján tehetett. (*Helyeslés a jobboldalon.*)

Kérem ennélfogva a szakasznak változatlanul való elfogadását. (*Helyeslés jobboldalon.*)

Elnök: Eötvös Károly képviselő ur indítványt terjesztett elő, mely szerint a 11. §. a közigazgatási bizottsághoz volna visszautasítandó.

Az első kérdés az lesz, elfogadja-e ház Eötvös Károly képviselő ur indítványát? Ha ez nem fogadtatik el, fel fogom tenni a kérdést magára a 11. §-ra.

Kérdem tehát a t. házat, elfogadja-e Eötvös Károly képviselő ur indítványát, igen vagy nem? (*Felkiáltások: Igen! Nem!*)

Kérem azon képviselő urakat, kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik*) A többség Eötvös Károly képviselő ur indítványát nem fogadja el. Kérdem a t. házat, elfogadja-e a 11. §-t a bizottság szövegezése szerint? (*Igen! Nem!*) Kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 12. §-t*).

Pázmándy Dénes: T. ház! A 12. §-hoz bátor vagyok egy függeléket indítványozni, nevezetesen azt, hogy a bér- és társaskocsik tartására szóló iparengedélyek csak akkor adathassanak ki az illető iparhatóságok részéről, ha a kérelmező a rendőrség beleegyezését előzetesen megszerezte. Erre szükség van mindenütt, de különösen Budapesten, mert az eddigi szokás szerint az iparhatóság a rendőrség megkérdezése nélkül adja ki az engedélyeket, még pedig a nélkül, hogy meggyőződnék arról, hogy azoknak szaporítása szükséges-e és mely kerületben, a mi oly anomáliákra ad okot, melyek illusztrálására csak azt hozom fel, hogy ma a fővárosban többféle szinű számmal ellátott bérkocsik vannak, Pesten vörösek, Budán fehérek, Óbudán zöldek stb. ugy. hogyha pl. valaki a kocsiban egy tárgyat elveszt, annak megtalálása úgyszólván lehetetlenség.

Dé másrészről, t. ház, szükséges, hogy mi azon bérkocsisoknak, kik bizonyos megszabott bér mellett kötelesek a közönséget szállítani, kenyérkeresetet biztosítsunk és ne engedjük meg, hogy a túlszaporodás által pangás álljon be üzletükben.

Bátor vagyok ily értelmű toldalékot indítványozni s kérem annak elfogadását.

Antal Gyula jegyző (*olvas*): „A 12. §. első bekezdése után tétessék: A bér- és társaskocsik tartásáról szóló engedélyek csak akkor adhatók ki az illető iparhatóság részéről, ha a kérelmező a rendőrség beleegyezését előzetesen megnyerte.

Péchy Jenő előadó: T. ház! Bármennyire elismerem a t. képviselő ur által beadott módosítvány indokolására elmondottak helyességét, a módosítványt nem tartom e törvényjavaslatba beilleszthetőnek. E szakasz egyszerűen az iránt intézkedik, hogy az iparengedélyek benyujtassa-

Digitized by Google

nak, hogy a rendőrségnek tudomása legyen a rendőrségi felügyelet alatt álló iparengedélyekről. E módosítvány az ipartörvénybe tartozik, kérem annak mellőzését. (*Helyeslés.*)

Eötvös Károly: T. ház! Én indítványt akarok benyujtani, melynek értelme az, hogy e 12. §. egyszerűen hagyassék ki, minthogy a törvényhozás, mikor a bejelentési hivatalt felállította, gondoskodott arról, hogy az iparhatóságok részéről kiadott iparüzési engedélyek és iparjegyek s azok birlalói a bejelentési hivatallal közöltessenek s minthogy e hivatal is egyik osztálya a fővárosi rendőrségnek, én nem látom semmi szükségét annak, hogy a rendőri közegek és kerületi kapitányságok számára miért legyen szükséges minden iparhatósági engedélyt bejelenteni. Ha a rendőrségnek szüksége van rá, megtudhatja, hogy pl. hány czipész és csizmadia van a városban és ha értesülni akar arról, hogy a város különböző részeiben hogyan vannak ezek felosztva, ott van a bejelentési hivatal, a mely saját hatóságának külön osztálya, onnan szerezhet magának értesülést. De miért legyen szükséges az iparhatóságokat azzal terhelni, hogy ők erre a czélra tartsanak egy embert, a ki minden egyes iparengedélyt bejelentsen a rendőrségnek, hogy az evidentiában tarthassa, miért terheljük a rendőrséget azzal, hogy evidentialis registrumokat, protocollumot, iktató-könyveket tartozzék vezetni, mikor ennek az egész manipulatiónak, nem tekintve a bejelentési hivatalt, absolute semmi jelentősége nincs, azt én nem értem. Még ha tudományos statistikai czélokra kellene is, akkor is ott van a bejelentési hivatal. Hogy miért kelljen mindez, sem a ministeri indokolásban, sem a bizottságban bebizonyítani nem sikerült. Én tehát kérem ezen szakasz kihagyását.

Horváth Gyula jegyző (*olvassa Eötvös Károly indítványát*).

Tisza Kálmán ministerelnök: Én nem hiszem, hogy valaki tagadhatná, hogy vannak oly iparüzletek, a melyek különösen rendőri felügyeletet kivánnak, a melyeknél tehát szükséges, hogy az engedély megadásáról a rendőrség azonnal értesítve legyen. Ezen szempont vezette a ministeriumot, midőn a törvényjavaslatot beterjesztette, a mely törvényjavaslatban, — mint a t. képviselő ur, a ki a bizottságnak tagja volt, tudni fogja — és pedig a törvényjavaslat 13-ik §-ában az volt mondva: „a fővárosi rendőrséggel esetről esetre közlendők az annak területén létező iparhatóságok részéről kiadott mindazon iparüzletekre vonatkozó engedélyek, iparjegyek, a melyek, mint például — néhány felsorolva van — rendőri szempontból különös figyelem alá veendők.“

A közigazgatási bizottság azonban épen az ellenkező szempontból indult ki, mint a tisztelt képviselő ur, mert nem azt tartotta helyesnek, hogy még az ilyenek se közöltessenek, hanem azt tartotta helyesnek, hogy egyáltalában közöltessenek.

Én részemről saját szempontomból tökéletesen beértem volna az eredeti szöveggel; de megvallom, valami nagy veszélyt nem látok a mostani szövegben sem és épen azért, miután már a bizottság többsége ahhoz csatlakozott, részemről kérem ezen szöveg elfogadását; de semmi esetre sem tartom lehetőnek, hogy e tekintetben egyátalában semmi intézkedés ne legyen.

Még egy pár szót kivánok szólani Pázmándy Dénes képviselő ur indítványára.

Én az eszmét, a mely őt vezeti, lényegileg tökéletesen helyesnek tartom, mert csakugyan épen a bérkocsisokra, omnibuszokra és más hasonlókra annyi panasz van és e tekintetben is a rendőrségre is annyi panasz hallatszik, hogy csakugyan helyes volna, hogy az engedély kiadása a rendőrség közbenjöttével történjék és csakis azért kérném ezt most itt el nem fogadni, mert mint a t. előadó ur is mondotta, ez nem ebbe a törvénybe, hanem az ipartörvénybe tartozik.

Thaly Kálmán: A t. ministerelnök ur azt mondja, hogy a 12. §-ban, úgy a mint van, semmi veszélyt nem lát. Veszélyt én sem látok, hanem igen is látok zaklatást, még pedig zaklatást az iparosokra nézve, az ipartosztogató hatóságra nézve, sőt magára a rendőrségre is a külön protocollumok vezetése, az evidentiában-tartás, beiktatások, kitörlések, szóval a mindennapi munka szaporítása által. Ha még úgy mondatnék itt, hogy a közbiztonságot vagy közegészséget veszélyeztető iparüzletekre vonatkozó engedélyek és iparjegyek mutattassanak be, azt még talán érteném, ha pl. gyufagyárról petroleumtisztító, vagy torpedó-gyárról volna szó, itt az engedély adása a rendőrséggel közöltessék, hogy a kellő felügyelet és ellenőrzés megtétele el ne mulasztassék, — ezt még érteném, ámbár ezt is a bejelentési hivatal fennállása következtében feleslegesnek, vagy legalább is túlóvatosnak tartom, de azt úgy, a mint itt van, minden iparüzletre vonatkozólag el nem fogadhatom, mert felesleges zaklatást látok benne, ennélfogva csatlakozom Eötvös Károly képviselő ur módosítványához. (*Helyeslés a baloldalon.*)

Ráth Károly: A ministerelnök ur is elismerni látszott, hogy minden egyes iparágra, minden egyes iparüzletre kiterjesztése a bejelentésnek, valami gyakorlati czélra nem vezet és a a ministerelnök ur is hangsúlyozta, hogy vannak egyes iparágak, melyek gyakorlása állandó rendőri felügyeletet igényel; és nézetem szerint sokkal helyesebb volt a 13. szakasz eredeti szövege, melyben felsorolva vannak azon iparágak, melyek az 1872: VIII., vagyis az ipartörvény 5. §-ában, minők: vendéglők, korcsmák, pálinka, zsibárus és zálogüzletek stb. és hogy ezekre

Digitized by Google

nézve a bejelentés imperative megtörténjék az iparhatóságok részéről. De én hajlandó volnék még tovább is menni és czélszerűnek látnám azt is, hogy a rendőrségnek esetről esetre bejelenteni tartozzék az iparhatóság azon üzleteket, melyek az ipartörvény 8. §-ában hatósági engedélyhez vannak kötve, milyenek a Thaly Kálmán képviselőtársam által megemlített telepek, hogy azok, mint közveszélyesek, folytonos rendőri felügyelet alatt álljanak.

Ennél fogva, miután Eötvös Károly képviselőtársam is elismerte azt, hogy mégis lehet némely kivételes iparágra nézve bejelentési kötelezettséget statuálni, ezt azonban minden iparágra kiterjeszteni nagy zaklatással járna és semmi gyakorlati czélja nem lenne: bátor vagyok a minister ur és a t. ház figyelmébe egy módosítványt ajánlani, mely szerint e bejelentési kötelezettség csak azon iparágakra terjesztessék ki kötelezőleg, melyek az ipartörvény 5. és 8. §§-ban foglaltatnak. Ismétlem, hogy az 5. §-ban felsoroltak már benne foglaltattak a törvényjavaslat eredeti szakaszában; a 8. §-ban pedig taxative azon telepek vannak felsorolva, melyek felállítása különben is engedélyhez vannak kötve.

Elnök: Fel fog olvastatni a módosítvány.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*):

„Módosítvány a 12. §-hoz, beadja Ráth Károly. A fővárosi rendőrséggel esetről esetre hivatalból közlendők a területén létező iparhatóságok részéről kiadott, az 1878: VIII. törv.-czikk 5. és 8. §§-ban felsorolt ipartelületekre vonatkozó engedélyek s iparjegyek.“

Péchy Jenő előadó: A mint a miniszterelnök ur is mondani méltóztatott, az eredeti törvényjavaslat 13. §-át a közigazgatási bizottság módosította, módosította pedig azért, mert az ipartörvény 5. §-ában felsorolt iparágak felsorolását nem tartotta czélszerűnek. Ha most, a mint ezt Ráth Károly képviselő ur kívánja, nemcsak az 5., hanem a 8. §-ban előforduló iparágak felsoroltatnak, akkor e szakaszban annyi iparágat kellene felhozni, hogy czélszerűbb inkább általában a bejelentés kötelezettségét kimondani. Én tehát arra kérem a t. házat, miszerint a szakaszt változatlanul elfogadni méltóztassék.

Tisza Kálmán ministerelnök: Én, mint felemlítettem, a jelen szövegezésben nem látok oly inconvenientiát és veszélyt, a minőt felhoztak, mert az a jelentés nem az iparosok dolga, hanem azt a hatóságok teljesítik egymás irányában ugy, hogy az iparosok egyáltalában nem zaklattatnak. Én részemről abban a formulában is meg tudnék nyugodni, melyet Ráth Károly benyujtott, mert azon iparágak, a melyeknél igazán szükséges a rendőri felügyelet, az ipartörvénynek 5. és 8 §-ában bennfoglaltatnak. Én tehát arra kérem a t. házat, hogy a kihagyást czélzó indítvány elvetésével a két szöveg közül az egyiket elfogadni méltóztassék. Én először a bizottság szövegezése mellett fogok szavazni s akkor ha az elejtetnék, kész vagyok elfogadni Ráth Károly módosítását.

Elnök: Pázmándy Dénes indítványát visszavonván, a többi módosítványok fel fognak olvastatni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványokat*).

Elnök: Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a t. ház a bizottság szövegét? Ha az nem fogadtatnék el, abban az esetben a kérdés az leend, elfogadja-e a t. ház Ráth Károly módosítványát? (*Helyeslés.*) Méltóztassanak azok, a kik a szakaszt a bizottság szövegezése szerint fogadják el, felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja s igy a módosítványok elesnek.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 13. §-t*).

Szederkényi Nándor: T. ház! Ezen szakasz első bekezdése foglalja magában azt a rendelkezést, a mely az általános vitában is részint megérdemlett gunyos, részint a kiérdemlett komoly támadásban részesült. Az első bekezdés első részére, hogy a fővárosi rendőrség idézésére mindenki köteles megjelenni — nincs észrevételem, hanem a második része, a mely igy szól: „és hozzá intézett kérdésekre válaszolni“, azt gondolom, a t. ház már az általános vitánál észlelt hangulatból meggyőződött, hogy ezt igy hagyni nem lehet.

Szilágyi Dezső t. képviselő ur felemlítette akkor, hogy a törvény, jelesül a büntetőtörvény rendeleteiben is felsorol bizonyos eseteket, a hol a vallomási kényszer nem alkalmazható. A törvényjavaslat szövege folytán a rendőrségnek oly hatalom adatik s oly hatalommá tétetik, a mely felette áll a büntető törvény hatalma felett is. Csakhogy az az egy van benne, hogy ezen kötelességhez, hogy a rendőrség előtt mindenki felelni tartozik a hozzáintézett kérdésekre, a sanctió nem adatik meg az első tételre; hogy „a rendőrség előtt mindenki tartozik megjelenni“ a sanctió később adatik meg azon intézkedésben: hogy ha meg nem jelenik, elővezetik. De a másikra nézve sanctió nincs, ha csak a sanctió nem magától értetik és én bizony felteszem, hogy a rendőrség nem is fogja azt másképen értelmezni, mint ugy, hogy a kezében lévén és az ő hatalmában lévén ugy is az illető, miután felelni mindenki tartozik, ha az illető nem felel, ott fogja tartani, be fogja zárni addig, mig a rendőrség kérdéseire nem fog válaszolni. Én nem hiszem, hogy a törvény alkotajának, vagy a ki azt fogalmazta, e czélja lenne ezen szakasz szövegezésével, de hogy egy rendőr ezt igy magyarázhatja, azt nem lehet tagadni. Ezen okoknál fogva, t. ház, azt gondolom és talán a t. kormány is be fogja látni, hogy ezen módosítani kell. A rendőrség sem kívánhat többet,

Digitized by Google

mint a mennyit a büntetőtörvény megenged. Én nem akarnám, hogy a törvényben hivatkozás történjék azon tételekre, esetekre és körülményekre, melyek közt bizonyos egyének a választ megtagadhatják; hanem egyszerűen ezt a tételt igy kivánom módosítani, hogy az első bekezdés következő szava után „kérdésekre" tétessenek e szavak: „a mennyiben lehetséges".

Antal Gyula jegyző (*olvassa a Szederkényi Nándor által beadott módosítást*).

Németh Albert: T. ház! Szederkényi t. barátom által beadott módosítványt nem pártolhatom, nem pártolhatom pedig azért, mert a módosítvány nem segit a dolgon, sőt több kellemetlenségre adhat alkalmat, mint az eredeti szöveg. Hol van az meghatározva, hogy mennyire lehetséges vagy nem, valakinek felelni. Akkor előáll a rendőr azon követeléssel, hogy az urnak jobban lehetséges felelni. Én tehát ezen §-t ezen szavaknál „köteles megjelenni" befejezem, a következő szavakat pedig „és a hozzá intézett kérdésekre válaszolni" egészen kihagyatni kivánom.

Madarász József: T. ház! Sajnálom, hogy ezen §-nál a harmadik lévén a függetlenségi párthoz tartozó képviselők közül, kik egymás után felszólalnak, az előttem szólott barátaim egyikének módosítványát sem fogadhatom el. (*Derültség.*) Mindegyikünk azon véleményhez ragaszkodik és képviselői állásánál fogva azt köteles indokolni és arra szavazni, mit, ha ő többségben volna és ha az országgyülés többségében az ő szavára hallgatnának, mit volna ő hajlandó ajánlani a képviselőháznak, hogy törvénybe iktattassék. (*Halljuk!*) Én e tekintetben azon álláspontot foglalom el, hogy senkinek a birón kivül nem adom meg azon hatalmat, hogy ő maga elébe idézhessen bárkit bizonyos fenyíték terhe alatt, vagyis köteles legyen megjelenni és arra, a ki meg nem jelent birságot is szabhasson, ezt csak a birónak engedem meg és a rendőrségnek egyátalában nem és az e tekintetből kérem a t. házat, hogy ezen §-t, mint a polgárok egyenlő joga, szabadsága biztosítékának lerontása hagyassék ki. Ellenindítványom a következő: „A 13. §. hagyassék ki."

Antal Gyula jegyző (*olvassa a módosítványt*).

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Miként az először e §-nál felszólalt képviselő ur is méltóztatott mondani, már az általános vitánál ezen §. meg volt vitatva. Én nem hiszem és mindjárt erre reflectálok legelőször, hogy a ki egyáltalában azt akarja, hogy a rendőrség azon hivatásának, miszerint a személy- és vagyonbiztosságot megvédje, megfelelni képes legyen, pártolhatná, természetesen, ez meggyőződés dolga, Madarász t. képviselő ur azon javaslatát, miszerint ezen §. teljesen hagyassék ki.

Másik kérdés, hogy mennyiben alaposak és helyesek azon aggályok, melyek felhozattak azon szempontból, hogy az mondatik, hogy „a hozzá intézett kérdésekre válaszolni köteles". Én megvallom, a magam részéről azon nézetben voltam és vagyok, hogy mindazok az okok, melyek valakit vagy felmentenek, vagy némely esetekben majdnem eltiltanak attól, hogy a bíróság előtt válaszoljon, a dolog természeténél fogva érvényben kell, hogy maradjon itt is, mert hiszen a rendőri törvény a jogszolgáltatás elvét és az irányban fennálló törvényeket és törvényes gyakorlatot nem törli el. De mindamellett, mit ezen szempontból mondok, hogy ez iránt megnyugvás legyen adható és szerezhető, ahhoz szivesen hozzájárulnék, miután az intentió úgysem lehetett más, hogy az mondassék: „A fővárosi rendőrség idézésére mindenki köteles megjelenni és a hozzá intézett kérdésekre, a mennyiben törvényes mentő ok fenn nem forog, válaszolni". A második részét a §-nak hasonlag igen szükségesnek tartom. Megvan itt a kellő óvatosság, — ez irányban elismerem, a bizottság javította az eredeti szerkezetet — mert egyfelől kimondatik, hogy irott felszólítás kell, sőt ha maga a czél nem veszélyeztetik, az indok is megjelölendő; és másodszor megmondja, hogy az elővezetés ismét irott rendelet alapján történik, tehát az egyes alárendelt rendőri közeg önkénye ellen még ez esetben is meg van védve a polgári jog és szabadság.

Én tehát oda concludálok: méltóztassék ezen szakaszt az általam jelzett módosítással elfogadni; és azt kellene hinnem, hogy maga Szederkényi képviselő ur is szívesebben fogna ahhoz járulni, mint saját indítványához, mert azt hiszem, hogy biztosítékot nem annak megítélése ad, hogy lehetséges-e vagy nem, hanem abban kell keresni, hogy törvényes mentő okok daczára ne lehessen valakit arra kényszeríteni. Kérem tehát, méltóztassék a szakaszt igy elfogadni.

Herman Ottó: T. ház! Midőn kijelentem, hogy Németh Albert t. képviselőtársam felfogásához csatlakozom és az ő módosítványát pártolom, mindössze egy styláris módosítást vagyok bátor ajánlani.

A második bekezdés utolsó pontjának értelme a jelenlegi szöveg szerint az, hogy a határozat küldessék el, ha valaki a megjelenést megtagadja, hogy a rendőrség hozza elő. Ez voltaképen azt akarja mondani, hogy határozat alapján küldetik a rendőri idézés az illetőhöz. E ponthoz bátor vagyok a helyes magyarság kivánalma szerint egy módosítványt ajánlani: ugyanis e helyett: „a rendőrség szükség esetében azoknak irott határozattali elővezettetését is elrendelheti", tétessék: „a rendőrség szükség esetében azoknak irott határozata alapján való elővezettetését is elrendelheti." (*Helyeslés.*)

Elnök: Méltóztassék meghallgatni a módosítványt.

Digitized by Google

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Elnök: Ha senkisem kíván szólni, következik a szavazás.

Szederkényi Nándor: T. ház! Miután az én indítványomnak czélja ugyanaz volt, mely czél elérésére talán sikeresebben fog vezetni a t. ministerelnök ur indítványa, én ahhoz járulok és indítványomat vissza veszem.

Elnök: Tehát Szederkényi képviselő ur módosítását visszavette. Maradnak még a 13. §-hoz a következő módosítások: Németh Albert képviselő ur módosítványa, mely szerint az első bekezdésből ezen szavak: „és a hozzá intézett kérdésekre válaszolni" hagyassanak ki; továbbá Madarász képviselő ur módosítványa, a ki az egész 13. §-t kihagyatni kívánja; Tisza Kálmán képviselő ur módosítása, a ki a 13. §. első bekezdésének második sorába a „kérdésekre" szó után ezt kívánja tétetni: „a mennyiben törvényes mentő okok fenn nem forognak"; a második bekezdéshez Hermann Ottó képviselő ur azon stylaris módosítást adta be, hogy ezen szó helyett: „határozattali", tétessék az: „határozat alapján való".

Minthogy, t. ház, mindkét bekezdésre nézve van módosítás, az első kérdés az lesz, elfogadja-e a ház a 13. §. első bekezdését a bizottság szövegezése szerint; ha ez elfogadtatik, akkor a Németh Albert képviselő ur módosítványa elesik, ha pedig nem fogadtatik el, akkor fel fogom tenni a kérdést Németh Albert képviselő ur módosítására. De ha elfogadtatik is a bizottság szövegezése szerint, még azonkivül fel fogom tenni azt a kérdést, hogy elfogadja-e a t. ház a minister ur által javasolt beszurást, mert az eredeti szövegben egyszerűen beilleszthető. Azután fognám kérdezni, hogy elfogadja-e a ház a második bekezdésre nézve azon módosítást, a melyet Herman képviselő ur adott be.

Madarász József: T. ház! Ha nem volna beadva az egész szakasz elvetésére nézve ellenindítvány, akkor igenis nem kellene feltenni először azon kérdést, hogy általában elvben elfogadja-e a t. ház vagy nem; de minekutánna most egy ellenindítvány van beadva, mely az egész szakasz elvetését hozza javaslatba: kérem a t. képviselőházat és a t. elnök urat is, legyen szives először azt tűzni ki kérdésül, vajjon elvben elfogadja-e a t. ház, hogy ezen szakasz benne maradjon, ennek elfogadásával az én ellenindítványom elesik és akkor leszen helyes bekezdésenkint szavazni a szakasz fölött (*Helyeslés.*)

Elnök: E szerint, t. ház, az első kérdés az lesz, — a mint lenni is kell, — hogy a bizottság szövegezése elvben elfogadtatik-e vagy nem? Kérdem tehát a t. házat, méltóztatik-e a 13. §-t elvben elfogadni, igen vagy nem? Kérem azon képviselő urakat, a kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta s igy Madarász képviselő ur ellenindítványa elesik.

Kérdem már most a t. házat, méltóztatik-e a 13. §. első bekezdését a bizottság szövegezése szerint elfogadni, igen vagy nem? Ha elfogadtatik, a mint már említettem, akkor a Németh Albert képviselő ur indítványa elesik, de még azonkivül felfogom tenni azon kérdést, hogy elfogadja-e a ház beillesztés végett ezen szövegben azon beszurást, a melyet a t. ministerelnök javasolt, igen vagy nem? (*Helyeslés.*) Kérdem tehát a t. házat, elfogadja-e a 13. §. első bekezdését a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? (*Felkiáltások: Elfogadjuk!*) Kérem azon képviselő urakat, a kik ezen szakasz 1. bekezdését a bizottság szövegezése szerint elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A többség ezen szakasz 1 bekezdését a bizottság szövegezése szerint elfogadta és igy Németh Albert képviselő ur módosítványa elesik. Kérdem már most a t. házat, elfogadja-e azon beillesztést, melyet a t. ministerelnök ur javasol s mely szerint az első bekezdés második sorában a „kérdésekre" szó után ez tétetnék: „a mennyiben törvényes okok fenn nem forognak", igen vagy nem? (*Elfogadjuk!*)

Kérem azon t. képviselő urakat, a kik ezt elfogadják, méltóztassanak felállani. (*Megtörténik.*) A ház ezen beillesztést elfogadta; ezen szavak tehát a szövegbe befognak illesztetni. Kérdem már most a 13. §. második bekezdésére nézve: elfogadja-e azt a ház a bizottság szövegezése szerint, vagyis ezen szót is: „határozattali"? Ha ez nem fogadtatik el, azt fogom kérdezni, elfogadja-e a ház ezen bekezdést Herman Ottó képviselő ur módosításával?

Kérdem tehát, elfogadja-e a ház ezen bekezdést a bizottság szövegezése szerint? (*Nem fogadjuk el!*) Azt hiszem tehát, kijelenthetem, hogy ezen második bekezdés Herman Ottó képviselő ur módosítványával fogadtatott el.

Következik a 14. §.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*).

Thaly Kálmán: T. ház! Itten a 14. §-nál bátorkodom figyelmeztetni a t. házat, (*Halljuk!*) hogy midőn a legközelebbi alkalommal a t. pénzügyminister által a pénzügyi illetékek körüli törvényjavaslat terjesztetett elő és tárgyaltatott, ugyanakkor a szövegben ezen hibás magyarságú kifejezés, hogy „elbirálása" elvettetett a t. ház által és t. barátom Teleszky István képviselő ur indítványára az fogadtatott el, a mely sokkal magyarosabb és szerintem értelmileg is correctebb, hogy „birói eldöntése". Én tehát egy módosítványt vagyok bátor benyujtani ezen §-hoz, hogy már csak a conformitás tekintetében is, de a helyesebb magyarság érdekében is ezen szakaszban az „elbirálási" szó helyébe tétessék ez: „birói eldöntése"; továbbá ezen kifejezés: „hatásköréhez tartozó" helyett tétessék: „hatás

Digitized by Google

körébe tartozó"; és végre e helyett: „a közigazgatási hatóságok elbirálására utalt" teendő: „a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó", mert ott már nem lehet azt mondani: „a közigazgatási hatóságok birói eldöntésére", hanem e helyett bátor vagyok ezt indítványozni: „a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozó" és igy menne a szakasz továbbá ugy, a mint van. Méltóztassanak e módosítványokat elfogadni.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): Módosítvány a 14. §-hoz E szó helyett: „elbirálása" tétessék: „birói eldöntése"; e helyett pedig: „hatásköréhez" tétessék: „hatáskörébe". Végre e helyett: „a közigazgatási hatóság elbirálására utalt" teendő: „a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó".

Elnök: A 14. §-hoz Thaly Kálmán képviselő ur három irályi módosítást adott be, melyeket külön fogok szavazásra bocsátani. Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a ház a 14. §-t elvileg egészben?

Szavazás előtt fel fog olvastatni Thaly Kálmán képviselő ur módosítványa.

Beőthy Algernon jegyző (*olvassa*).

Elnök: A 14. §-ra elvi észrevétel nem tétetvén, azt hiszem, az elfogadtatik.

Kérdem már most, méltóztatik-e elfogadni Thaly képviselő ur azon módosítványát, hogy a második sorban „elbirálása" helyett tétessék „birói eldöntése"? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Méltóztatik-e elfogadni, hogy a harmadik sorban „hatáskörébe" tétessék? (*Elfogadjuk!*) Elfogadtatott. Méltóztatik elfogadni, hogy az ötödik sorban „elbirálására utalt" helyett tétessék „hatáskörébe tartozó"? (*Elfogadjuk!*) Igy tehát a módosítvány elfogadtatott.

Antal Gyula jegyző (*olvassa a 15. §-t.*)

Thaly Kálmán: T. ház! Itt is inkább csak stylaris módosítást ajánlok és e szakasznak a 13. §. második bekezdésével való összhangba hozatalát.

A 13. §. második bekezdésében a rendőrség által való megidéztetésről van szó és az mondatik, hogy a ki az idézésnek kellő indokolás nélkül meg nem felel, elővezettetik, tehát csak feltételesen. A 15. §-ban pedig az mondatik, hogy a ki az egyenruhás rendőr által való felszólításnak a bekisérés iránt meg nem felel, azt a rendőrség elővezetni köteles. Azt hiszem, itt is be lehetne szúrni azt, hogy ha „alapos indokolás nélkül" nem felel meg a felszólításnak, csak azt lehessen elővezetni, nehogy pl. beteg emberek behurczolása követeltessék.

A 13. §-ban továbbá az mondatik, hogy a rendőrség az elővezetést elrendelheti, itt pedig az van, hogy elővezetni köteles. Én az elővezetés iránt a határozást inkább a rendőrség belső hatáskörébe tartozónak tartom, az itélje azt meg. Itt is az volna tehát tehető, hogy a rendőrség elővezettetheti.

Még csak azt jegyzem meg, noha módosítványomba nem vettem fel, mert csak a szórendre tartozó csekély módosítás és talán a t. előadó ur, ha meghallgatja, szives lesz rajta segíteni, hogy a 15. §. első mondatában e szó: „azonnal" a „helyiségében" és „megjelenni" szavak közé tétessék.

Antal Gyula jegyző (*olvassa*): Az utolsó mondat ekként szövegezendő: Azt, a ki ismételt felszólításra alapos ok nélkül nem engedelmeskedik, a rendőrség elővezetheti".

Péchy Jenő előadó: T. ház! A módosítványt benyujtó képviselő ur tévesen hasonlítja össze a 13. §-t a 15. §-szal. A 13. §. idézésről szól, a mi nem annyira a kihágást vagy vétséget elkövetőkre, hanem inkább a tanukra vonatkozik, holott a 15. §. egyenesen a rendőrségi elővezetést teszi kötelességgé, a hol vétség és kihágás történik, pl. utczai kihágásoknál. Kérem tehát a 15. §-t eredeti szövegezésében megtartani. (*Helyeslés.*)

Madarász József: T. ház! Nem lehetek egy véleményben a t. előadó urral. A 16. §.. a mely most következik, az beszél verekedésről és népcsődületről. Legkevésbbé sem kivánok azok mentségére felszólalni, kik a közbátorságot veszélyeztető bármely tényben tettlegesen résztvesznek. A 15. §. azonban nem részletez semmit, hanem általánosságban szól. Nem egyeztethetem meg még csak azon fogalommal sem, melyet önök akarnak itt kifejezni, hogy akár a legbékésebb ember, a ki semmibe sem avatkozik, ha a rendőr, vagy ki magát ilyennek igazolja, oda jő s őt felszólítja, azonnal köteles legyen követni, mert ez kiszolgáltatja a közönséget a rendőr önkényének és szenvedélyének. Megengedem, hogy a felszólítottak közül sokan vétkesek, de a rendőrségi közegek sem angyalok s azokra sem lehet ráfogni, hogy tökéletesek. Nem mondom, de bizony megtörténhetik, hogy biz az a rendőr nagyon jókedvű, de valaki más is felöltőzhetik jó kedvében rendőrnek, a mint meg is történt. Hát, hogy minden egyes polgár ki legyen annak téve, hogy felszólításra köteles legyen a rendőrt követni, részemről nem fogadhatom el.

Ellenindítványom tehát, minthogy a 16. §. ugyis rendelkezik azon esetekről, melyek ezen kihágásokat sorolják fel, ez a szakasz hagyassék ki.

Molnár Aladár jegyző (*olvassa Thaly Kálmán módosítványát*).

Tisza Kálmán miniszterelnök: T. ház! Csak igen röviden kivánok szólni és kivánom Madarász képviselő ur észrevételét, illetőleg kifogását rectificálni, hogy itt inkább bünös vagy verekedő emberről van szó, nem pedig csak önkénykedésről. Épen a közrend érdekében fekszik, hogy valaki a rendőrség felszólítására, a mint történhetik bizonyos helyen, a hol vagy az ártatlanság, vagy a bűnösség kiderítésére az szükséges-

Digitized by Google

hogy a jelen volt, ismétlem, a rendőrség felhivására menjen hova? A börtönbe? Nem, hanem a legelső rendőri hivatalba. Ez oly joga a rendőrségnek, mely, merem állítani, mindenütt a világon a legszabadabb államokban épugy, mint bárhol másutt megvan.

Ne méltóztassék azt, ha valakit a rendőr elfog és a rendőri börtönbe tesz, ha egy órára is, azzal összezavarni, ha valakit felszólít, hogy a legközelebbi rendőri hivatalba menjen vele. S itt még hozzá teszi a szakasz, hogy a rendőr köteles vele oda menni s pedig azért, hogy ha az illető azt látja, hogy kaputos, vagy ha álruhába öltözött rendőr volt az, a ki őt hitta, vagy ha ok nélkül hivta oda a rendőr, ez maga jelen lévén, igazolni tartozzék, hogy miért hivta és a rendőrtiszt ugy a hogy kell, elbánjék vele.

Miután e §. egészen más esetet tartalmaz, mint akár a 13., akár a 16. §. s miután itt csakugyan a személyes szabadság veszélyeztetésének még csak árnyéka sem forog fenn, a rendőri szolgálat és a közbiztonság érdekében pedig ez az intézkedés szükséges: ismételve kérem a t. házat, méltóztassék a szakaszt úgy, a mint van, elfogadni.

Szederkényi Nándor: T. ház! Azok után, a miket a t. ministerelnök ur mondott, még kevésbé vagyok hajlandó e szakaszt elfogadni. Gondolkodtam már előbb is a fölött, hogy mi lehet ezen szakasz czélja ezen a helyen és én azt vártam, hogy a t. ministerelnök ur erre ad felvilágosítást, vagy pl. azt mondta volna, hogy körülmények, vagy alapos gyanuokok forognak fenn, hogy a rendőr az illetőt rögtön a rendőrségre kiséri.

Erről a törvényjavaslat egyéb szakaszaiban disponálva van; de azt nem értheti ezen szakasz, hogy a ki pl. mint tanu meghivatik, vagy nem tudom miféle körülményeknél fogva bekisértetik. De van egy más szakasz is, a mely azt mondja, hogy a rendőr, ha valakit lát és felszólítja, hogy jöjjön vele, ez tartozik vele menni.

Hogy annak mi czélja, miféle indoka van, hogy ez igy álljon a törvényben és micsoda dispositiója ez a rendőri eljárásnak, ezt a ministerelnök ur szavaiból nem érthettem, nem is értettem, nem is adott erre felvilágosítást. Hivatkozik a t. minister ur, hogy mindenütt ugy van az a mivelt országokban, hogy a rendőrség felszólításának mindenki köteles engedelmeskedni.

De engedelmet kérek, épen most forgattam át a londoni rendőrségről szóló szabályzatot, hát abban benne van igenis az, hogy a rendőrségnek joga van megszólítani az utczán a csavargót, a naplópót vagy azt, a kit avval gyanusít, hogy valami tiltott dologban jár, de hogy egy külön szakaszban annyi mondassék, hogy a rendőrségnek joga legyen az utczán valakit megszólítani és a rendőrséghez vinni, pl. a ki valamely igen sürgetős dolgában jár, a biró elé megy a hol, mint tudjuk, a terminusokat szigoruan és pontosan megtartják, vagy az orvos beteghez megy, mondom, hogy a törvényben olyan sanctió legyen, mint ebben, hogy hol nincs megmondva, mily okon lehessen valakit a rendőrséghez bekisérni, nem hiszem, hogy valamely más rendőri szabályzatból hasonlót mutasson a ministerelnök ur. Kérdést intéztem ezek iránt, de a ministerelnök ur nem adott felvilágosítást, a törvényben sem foglaltatik semmi indokolás. Ismétlem, merem mondani, nem fordul elő ily intézkedés sehol, mely a mostani kor culturalis viszonyaival ellenkező s nem járulhatok hozzá, hogy felhatalmazzuk a rendőrséget, hogy engem vagy bárkit megfogjon az utczán és vigyen a rendőrséghez, a hol én megmondom a nevemet s erre azt mondják, hogy hát jól van, tovább mehet.

Hivatkozott a minister ur a külföldre és én megvallom, szeretném, ha megmutatná, melyik törvényben van ilyen intézkedés. Én a mi közjogi életünkhöz nem illő ezen dispositiót a javaslatból töröltetni kivánom s ennélfogva csatlakozom Madarász József képviselőtársam módosítványához. (*Helyeslés a szélső baloldalon.*)

Tisza Kálmán ministerelnök: Annyival tartozom magamnak, hogy nyilvánítsam, hogy a mennyire gyenge hangom és a házban lévő nem igen nagy csend engedte, igyekeztem kifejteni épen azon különbséget, mely e szakasz és a képviselő urak által idézett szakaszok dispositiója köztt van; igyekeztem kifejteni, hogy azon intézkedés megvan más rendőrségnél és a képviselő urral szemben is fenntartom, hogy megvan a londoni rendőrségnél és hogy ezen intézkedés épen nem vezet az egyesek zaklatására, mig ellenben igen sok esetben szükséges egyesek ártatlanságának vagy bűnös voltának kiderítésére. Én igen örülök, hogy a képviselő ur a közlött adatokat figyelemre méltatta, azt hiszem, hogy azokban is meglelem és bár nem oly szentirás az, hogyha abban nincs meg, akkor már sehol sincs meg, de legyen megnyugodva, abban ismegvan.

Nem vezet visszaélésekre; hogy miért nem, azt is igyekeztem megmagyarázni. A rendőr nem vezetheti máshova, mint az első rendőri állomásra, tartozik maga vele menni és tartozik igen természetesen megmondani azt, hogy miért szólította fel az odamenetelre; és ha indokolatlanul szólította fel, annak nem az a következése lesz, hogy a tiszt azt mondja, tessék tovább menni, hanem az, hogy azon rendőr, ki kötelességén és jogkörén túl ment, fegyelmi vagy bűnvádi uton megbüntettetik.

Igen sokszor szükség van ezen intézkedésre, midőn, hogy valamely bűn elvegye büntetését, vagy valakinek ártatlansága kiderittessék, tanura van szükség, pl. történetesen egy félreeső utczában valamely bűntett végrehajtásánál nem volt jelen más, mint a rendőr és rajta kivül egy ember, a kit nem ismer.

Digitized by Google

Ha nincs joga azt az embert az első őrszobába vinni, hol a rendőr elmondhassa: uram, behoztam ezen előttem ismeretlen embert, mert csak ketten láttuk azt, a mi itt és itt történt, hogy előadja azt, a mi történt, ha — mondom — ehhez nincs joga a rendőrnek, számtalan esetben felderítetlenül marad sok oly dolog, a minek felderítése a vagyon- és személybiztonságnak érdekében áll. Ez czélja e szakasznak és ez azért szükséges, mert a rendőr sem ismerhet minden embert és mert némely ember az egyes félreeső utczákban éjjel történt kihágásokról már csak azért sem szeret tanuskodni, hogy ne tudják, hogy ő is azoknak közelében járt, számtalan esetben hamis nevet fognak az illetők mondani és igy elvétetik a kihágások bizonyításának lehetősége. Miután a szakasznak ez a czélja, kérem a t. házat, miszerint azt, mint oly eszközt, a melyre a rendőrségnek a személy- és vagyonbiztonság körüli fontos teendőinél elkerülhetetlenül szüksége van, elfogadni méltóztassék.

Pázmándy Dénes: A 15. §-ban foglalt intézkedésre nézetem szerint minden jól berendezett rendőrségnek szüksége van és én Szederkényi képviselő urnak Londonra való hivatkozásával szemben, hivatkozom éppen az angol praxisra, mely szerint nemcsak mindenki köteles a rendőrt felszólítására az őrtanyára követni, hanem mindenki köteles a rendőrnek tettleges támogatást nyujtani valakinek letartóztatásánál. Ha pedig valaki ott a rendőrséget nem támogatja, az öt sillinggel megbirságoltatik.

Nézetem szerint az, hogy nincsen specializálva, hogy mely esetekben tartozzék valaki a rendőrt követni, a lakosság érdekében van, mert ezzel eleje vétetik annak a feltevésnek, mintha a rendőr által bekisért okvetlenül bűnrészes vagy tettes lenne.

Szilágyi Dezső: Én röviden és csak azért kivánok e szakaszhoz szólani, hogy szavazatomat indokoljam. Ott, hol rendőrség van, nem lehet a rendőrtől azon jogot megvonni és az e jognak megfelelő kötelességet nem statuálni, hogy a törvény által meghatározott esetekben és feltételek mellett valakit letartóztathasson és hogy e letartóztatásnak mindenki engedelmeskedni tartozzék. Ezt meg nem állapítani annyit tenne, mint az intézményt leglényegesebb alapjától megfosztani.

Már most tartozom legalább magam előtt azzal, hogy megmondjam, miért szavazom meg e szakaszt. Megszavazom, nem mintha azon félelmet, a mely felmerült a tekintetben, hogy a rendőrség e jogával visszaélhet, gyakorlatinak nem tartanám, mert ez lehetséges; azonban ennek orvoslása nem az, hogy a rendőrségnek általános jogosítványát megtagadjuk, vagy azon általánosságot magában foglaló alakból kivetkőztessük, hanem orvossága egészen másból áll. Áll először a büntető törvénykönyvből, a mely a jogosítatlan személyletartóztatást bűncselekvénynyé minősíti és ez ép ugy áll a rendőrre, mint bármely más közhivatalnokra, ha szabályellenesen jár el. Másodszor leli abban, a mi, megengedem, törvényeinkben nagyon hiányos, — a mit czéloztak is és a miről igen czélszerű lenne ezen törvényben intézkedni: bizonyos szabatosabb eljárási szabályokban. Tehát legyen meggyőződve, a t. tulsó oldal, hogy mindazon indítványhoz, a mely a maga helyén ezen törvény keretében a biztosítékokat szaporítja, épen avval a készséggel fogok hozzájárulni, de másrészről abból, hogy e törvény hiányos, — ha van mégis a büntetőtörvénykönyvben meglehetősen körülirt felelősség a rendőrségre vonatkozólag — nem következtethetem azt, hogy természetes jogosítványát megtagadjam. Ebben az értelemben és ezen feltétel alatt én a bekisérésre vonatkozó szakaszt megszavazom.

Elnök: Szólásra senki sem lévén feljegyezve, következik a szavazás. A 15. §-hoz két módosítás adatott be, Thaly és Madarász képviselő urak részéről. Az első kérdés az lesz, elfogadja-e a t. ház a 15. §-t a bizottság szövegezése szerint, igen vagy nem? Thaly képviselő ur módosításában az utolsó pontban más szövegezést ajánlván, ha a bizottsági szövegezés elfogadtatik, Thaly képviselő ur módosítása elesik, ez esetben természetesen Madarász képviselő ur módosítása is elesik.

Baross Gábor jegyző (*olvassa a Thaly Kálmán és Madarász József által beadott módosításokat*).

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a 15. §-t a bizottság szövegezése szerint? (*El!*) Méltóztassanak azok, kik elfogadják, felállani. (*Megtörténik.*) A többség elfogadta és igy mindkét módosítás elesett.

T. ház! A legközelebbi ülésre vonatkozólag számos képviselő ur azon óhajt fejezte ki előttem, hogy holnap ülés ne tartassék.

Körülbelül 40-re megy azon képviselő urak száma, kik hivatalos megbizás folytán az országos honvédgyülésben kivánnak megjelenni. Ezt kötelességemnek tartottam a t. háznak bejelenteni; méltóztassék bölcsessége szerint határozni. (*Általános helyeslés. Felkiáltások: Tartsunk délután ülést!*)

Tisza Kálmán ministerelnök: T. ház! Én részemről ezt a kivánságot, mert utoljára is a háznak sok tagja lesz ott elfoglalva, méltányosnak tartom; de ha már annak a ház engedni méltóztatik, méltóztassék egészen engedni és nem délutáni ülést kitűzni, hanem méltóztassék a legközelebbi ülést szerdára határozni. (*Helyeslés.*)

Elnök: Ha ezt méltóztatik elfogadni, a legközelebbi ülés szerdán d. e. 10 órakor fog tartatni, melynek tárgya lesz a ma félbeszakadt tárgyalás folytatása. Az ülést bezárom.

(*Az ülés végződik d. u. 2 óra 5 perczkor.*)

Digitized by Google

NÉVMUTATÓ.

(A kövérnyomatú számok az üléseket jelölik, melyben az illető személyek működnek, a többi szám jelöli a lapokat, hol az illetők felszólalásai vagy beszédei kezdődnek, vagy szólási szándékuk van kifejezve.)

Elnökök:

Péchy Tamás **341—367.**

Jegyzők:

Antal Gyula **341—367.**
Baross Gábor **341—347, 349, 350, 355—361, 363—367.**
Beöthy Algernon **341, 343, 348, 350. 352, 362, 367.**
Horváth Gyula **341, 343, 351, 353, 354, 360.**
Molnár Aladár **341—343. 345—359, 361, 363—367.**

Előadók:

Apáthy István **343—345, 352, 353, 355, 357.**
Baross Gábor **341, 347, 348, 349, 351.**
Dániel Ernő **360.**
Dániel Gábor **347.**
Dárday Sándor **342, 347, 349, 350, 354, 355, 356, 360.**
Emmer Kornél **349, 361.**
Falk Miksa **350, 357.**
Funták Sándor **351, 355, 356.**
Hegedüs Sándor **341, 344, 346, 348, 351, 352, 353, 354, 358.**
Kazy János **347, 348.**
Krajcsik Gerencz **367.**
Kubinyi Árpád **343.**
Nagy Gábor **360.**
Péchy Jenő **358, 363—367.**
Rakovszky István **360.**
Szlávy Olivér **343.**
Teleszky István **354, 363.**
Vécsey Tamás **342, 346, 348, 349, 350, 352, 353, 354, 358, 362, 366, 367.**
Gr. Zichy Ágost **366.**
Zsámbokréty József **345, 346.**

Szónokok:

Almássy Sándor 52, 86, 135, 381.
Apáthy István 41, 42, 45, 46, 52, 53, 54, 61, 63, 125, 153, 169, 195, 196, 197, 198, 247.

Bakay Sándor 36.
Baross Gábor 22, 89, 94, 105, 122, 126, 134, 135, 144, 152.
Bereczky Sándor 35.
Bokross Elek 21.

Chorin Ferencz 63.
Csanády Sándor 121, 129, 168, 280, 349, 355.
Csatár Zsigmond 75, 113, 114, 120, 181, 185, 265, 354, 355, 368.
Csernatony Lajos 69, 244.

Dániel Ernő 88, 264.
Dárday Sándor 88, 106, 111, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 126, 127, 128, 129, 136, 194, 199, 202, 203, 204, 214, 218, 221, 222, 223, 228, 229, 231, 233, 234, 264, 265.

Emmer Kornél 105, 277.
Eötvös Károly 159, 160, 206, 211, 214, 285, 296, 341, 345, 346, 383, 385, 386.

Falk Miksa 125, 236.
Fónagy László 115.
Funták Sándor 142, 200, 203, 217, 223, 230.
Füzesséry Géza 54, 57, 59, 70, 200, 205, 219.

Gaál Jenő (pécskai) 145.
Grünwald Béla 304, 347, 376.
Gulner Gyula 17, 53, 87, 352, 363.
György Endre 149.

Hegedüs Sándor 16, 18, 61, 79, 80, 84, 87, 143, 154, 156, 169, 179, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 212, 252, 254.
Helfy Ignácz 3, 19, 81, 86, 111, 139.

Digitized by Google

Herman Otto 365, 388.
Horváth Gyula 23, 55, 358.
Horváth Lajos 202, 220, 223.

Irányi Dániel 89, 92, 110, 129, 161, 167, 170, 171, 243, 345, 270, 372, 373.
Istóczy Győző 268, 276.

Jókay Mór 12.

Kada Elek 308.
Kazy János 88.
Kállay János 355.
Kemény Gábor (br.) 23, 40, 64, 68, 69, 151, 183, 185, 186, 188, 189.
Királyi Pál 296.
Kovách László 102.
Krajcsik Ferencz 228, 229, 371.
Kubinyi Árpád 540.

Lichtenstein József 190, 231.
Lipthay Béla br. 357, 359, 361.
Lónyay Menyhért gr. 21, 46.
Lukács Béla 16, 20, 109, 113, 116, 118, 123, 224.

Madarász József 3, 21, 24, 97, 112, 114, 119, 125, 130, 138, 156, 166, 186, 191, 218, 234, 245, 348, 353, 357, 362, 388, 389, 390.
Majoros István 298.
Mandel Pál 47.
Mende Bódog 79, 233.
Mocsáry Lajos 84, 102, 132, 155, 253.
Molnár Aladár 58.
Móricz Pál 201, 205, 209, 345, 346.
Mudrony Soma 180.

Nagy György 232.
Nagy Gábor 264.
Németh Albert 312, 388.
Novák Gusztáv 141.

Orbán Balázs 66, 73, 74, 96, 100, 172, 243, 299.
Ordódy Pál 105, 137, 139, 178, 371, 372, 373.

Pauler Tivadar 3, 91, 92, 125, 166, 167.
Pázmándy Dénes 234, 317, 359, 385, 392.
Péchy Jenő 251, 281, 335, 348, 350, 354, 359, 363, 378, 380, 381, 385, 390.
Pulszky Ágost 163.

Rakovszky István 264.
Ráth Károly 19, 185, 188, 189, 191, 194, 386.

Sárközy Aurel 177.
Szabovljevics Mihály 257.
Szalay Imre 62.
Szapáry Gyula gróf 16, 17, 20, 21, 23, 80, 82, 86, 109, 112, 113, 114, 117, 118, 120, 121, 124, 126, 127, 128, 131, 155, 156, 174, 176, 202, 206, 211, 218, 224, 227, 228, 230, 231, 232, 234, 250, 253, 260.
Szederkényi Nándor 23, 32, 36, 102, 323, 350, 358, 365, 373, 387, 389, 391.
Szende Béla 278.
Szilágyi Dezső 135, 209, 213, 225, 319, 325, 362, 381, 382, 384, 392.
Szlávy Olivér 56, 58.
Szontágh Pál (gömöri) 25, 26, 83, 86.

Teleszky István 44, 50, 119, 121, 127, 194, 205, 220, 229, 298.
Thaly Kálmán 82, 85, 112, 232, 349, 356, 369, 380, 386, 389, 390.
Tibád Antal 356, 375.
Tisza Kálmán 12, 21, 24, 28, 34, 36, 37, 39, 61, 62, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 92, 100, 105, 110, 132, 136, 158, 160, 193, 195, 208, 240, 243, 246, 264, 275, 276, 292, 296, 320, 322, 337, 344, 349, 352, 353, 355, 358, 359 360, 361, 365, 366, 370, 374, 379, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 390, 391, 392.
Trefort Ágoston 105, 172, 195, 255, 280.
Turgonyi Lajos 261.

Ugron Ákos 96.
Ugron Gábor 34, 35, 37.
Unger Alajos 42, 49, 107, 118, 121, 126, 127.

Vargics Imre 176.
Vécsey Tamás 25, 33, 35, 37, 38, 77, 78, 96, 100, 105, 124, 161, 168, 170, 171, 173, 174, 178, 255, 278, 368, 371.
Vidliczkay József 114, 115, 222, 238, 243.

Zay Adolf 98, 232.
Zichy Ágost Gr. 322,
Zsámbokréty József 78.

Digitized by Google

TÁRGYMUTATÓ.

(A számok az üléseket jelölik, melyekben az illető előterjesztések, vagy tárgyak előfordulnak.)

Törvényjavaslatok és kormányelőterjesztések tárgyalása.

1880: VIII. t. cz. 1. §-ának módositásáról **358, 359.**
1880. közös költségekre pótlólag fizetendő összegről **346, 347.**
1881. deficit fedezéséről **358, 359.**
Árúforgalmi statistikáról **351, 352.**
Belgiummal a közönséges büntettesek iránt kötendő szerződésről **352, 353, 354.**
Németalfölddel a közönséges büntettesek iránt kötendő szerződésről **352, 353, 354.**
Csődről **343, 345, 346, 355.**
Czukor-, kávé- és sörfogyasztási adóról **341, 342.**
Értékpapirok birói megsemmisitéséről **357, 358.**
Fővárosi rendőrségről **363—367.**
Gyógyithatlan elmebetegek ápoldájáról **351, 352.**
Horvátországgal kötött közjogi egyezmény módositásáról **357, 358.**
Húsz- és tiz frankos aranypénz finomsági tartalmáról **346, 347.**
Játékkártyák bélyegilletékéről **352, 353, 357.**
Készpénzben lerovandó illetékekről **349, 350.**
Kézizálogügyletről **354, 355.**
Kormányi előterjesztés a Deák-emlék épitése iránt **350.**
Közvetlenül lerovandó illetékekről **355, 356, 360, 361, 363.**
Réz-váltópénz szaporitásáról **346, 347.**
Spanyolországgal kötendő szerződésről **348, 349.**
Zágrábi földrengési kölcsönről **346, 347.**

Bizottsági jelentések tárgyalása, melyek nem törvényjavaslatra vonatkoznak.

Gazdasági bizottsági jelentés a ház februári költségvetéséről **348.**
Kérvényi bizottság jelentése a 43. sorjegyzékről **342.**
» » » » 44. » **342.**
» » » » 45. » **345.**
Kérvényi bizottság jelentése a 46. sorjegyzékről **348.**
» » » » 47. » **353.**
» » » » 48. » **358.**
» » » » 49. » **366.**
Mentelmi bizottság jelentése, Herman Otto mentelmi ügyében **343.**
Mentelmi bizottság jelentése, Mocsáry Géza mentelmi ügyében **343.**
Mentelmi bizottság jelentése, Szalay Imre mentelmi ügyében **343.**
Számvizsgáló bizottság jelentése az 1880. julius—deczemberi pénztári kezelésről **348.**

Interpellátiókra adott ministeri válaszok.

Ministerelnök, ugyis mint belügyminister válasza:
Csatár Zsigmond interpellátiójára **345.**
Füzesséry Géza » **345.**
Kovács László » **348.**
Orbán Balázs » **345.**
Szederkényi Nándor » **348.**
Pénzügyminister válasza:
Vargics Imre interpellátiójára **353.**
Turgonyi Lajos » **358.**
Földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister válasza:
Chorin Ferencz interpellátiójára **345.**
Orbán Balázs » **345.**
Közmunka- és közlekedési minister válasza:
Irányi Dániel interpellátiójára **367.**
Madarász József » **350.**
Vallás-és közoktatási minister válasza:
Szabovljevics Mihály interpellátiójára **358.**
Horvát-Szlavon-Dalmát minister válasza:
Madarász József interpellátiójára **360.**

Inditványok és egyéb előterjesztések tárgyalása.

Irányi Dániel inditványa a kérvénnyel megtámadott képviselők igazolása tárgyában **347.**

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 05670 9176

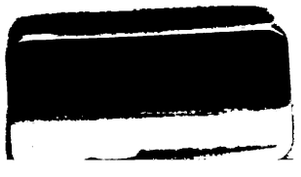

Digitized by Google